

R. 13043
Homiliarum

clarissimi viri D. Iohannis Eckii, vni-
ci prope hoc seculo catholice fidei
assertoris, hæreticorumque
vannium impuglatoris,
TOMVS III
qui est peculiaris
riter de Sanctis.

Adiunguntur homiliae aliae sex: quarum vna ha-
bita est in exequiis serenissimi imperatoris Ma-
ximilianii, reliquæ sunt de speranda ex Turcis
victoria ad reuerendiss. Cardinalem Bernar-
dum episcopum Tridentinum.

PARISIIS,
Apud Poncetum le Preux, via ad D. Iaco-
bum, sub signo Lupi.
M. D. XXXVIII.

M. D. XXXVIII.

ijc

R. 13043
¶ Homiliarum

clarissimi viri D. Iohannis Eckii, vni-
ci prope hoc seculo catholicæ fidei
assertoris, hæreticorumque
omnium impuglatoris,

TOMVS III

qui est peculia-
riter de Sanctis.

Additæ sunt homiliæ aliæ sex: quarum vna ha-
bita est in exequiis serenissimi imperatoris Ma-
ximiliani, reliquæ sunt de speranda ex Turcis
victoria, ad reuerendiss. Cardinalem Bernar-
dum episcopum Tridentinum.

PARISIIS,

Apud Poncetum le Preux, via ad D. Iaco-
bum, sub signo Lupi.

M. D. XXXVII.

S. D. N. CLEMENTI VII.

PONT. MAXIMO POST

oscula pedum beatorum, dei
gratiam ac felicitatem.

Qvod superiori anno beatissime pater sum
pollicitus, en tertium Tomum homiliarū
de Sanctis, aduersus Lutherum & alios ec-
clesiæ hostes, emittimus, potissimum ad honorem
dei ac cælitum omnium, & vt qui absque cortice (vt
in prouerbio est) natate nequeunt, in promptu &
ad manus habeât, quod plebeculâ doceant, & lupis
ac canibus schismaticis respondeant. Opus, vt arbi-
tror, animarū saluti nō insalubre. Ideo supremo a-
nimarū curato, Christi in terris vicario, potissimum
labor iste erat dedicandus, vt sub illius nominis au-
spicijs centuplum afferret fructum in sancta eccle-
sia catholica. Deus optimus maximus seruet san-
ctitatem tuam diu incolumem. Ingoldstadii, septi-
mo Februarii, Anno gratiæ. 1534.

S. T.

seruitor

à pedibus

Iohannes Eckius.

REVERENDISSIMO IN

CHRISTO PATRI ET DOMI-

no D. Bernardo S. R. E. et S. Stephani in mon-

te Cælio Cardinali, & episcopo Triden-

tino, principi dignissimo ac Meccœ-

nati semper obseruando,

Iohannes Eckius

S. D.

Acit ingenii tui candor, reuerendissime pater,
celebris clemētia, atque animus ille tuus in eru-
ditos omnes ac studiosos propensissimus, vt nō
dubitem, quin & beneuolenter, si qua in re mi-
hi possis gratificari, votis meis respōdeas. Hinc
mihi in mentem venit Tomum tertium homiliarū de San-
ctis, aduersus hostes ecclesiæ elaboratum, atque S. D. N. de-
dicatum, R. P. T. transmittere, quæ labores nostros sancti-
tati suæ commendet. Magnus reuera fuit labor in edendis
homilis Germanicis: at profecto maior iam fuit in descri-
bendis ac restituendis vbilibet sanctorū patrū sententiis, vt
nisi fesso mihi ac plurib⁹ negociis obruto, aliquis subsidia-
rius succurrisset, velut Hercules Atlanti, Iohannes Mentzin-
gerus, qui diligentem operam vertendo nauauit, adhuc in
medio mari longe a portu fluctuarem. Fateor opus esse mi-
nus leuigatum & politum, quod si non in plures annos, sal-
tem in plures menses fuerat premendum, & Aristarchi vir-
gula pleraq; enotanda. Verum cum plures improbe insta-
rent vt ederetur, indicaui fatius præmaturo eis morem ge-
nere libro, quam suo eos fraudare desiderio. Perge itaq; bo-
nis aibus optime princeps, & literatissimus ipse, literas ac
literato foueas ac tuearis. Ingoldstadii, septimo Februarii,
quæ est Richardo Anglorum regi ac Sueuiæ duci sacra, an-
no restitutæ salutis 34. supra sesquimillesimum.

INDEX EVANGELIORVM ET
homiliarum Tomi tertii de sanctis, secun-
dum ordinem festorum.

N die sancti Andree I apostoli. Euangelium Matthæi 4. Ambu- lans Iesus iuxta ma. Homiliae duæ 1 De S. Barbara, Euangelium Mat. 25. Simile est regnũ cæ- lorum & c. Homilia vna 6 De S. Nicolao, Euang. Lu- cæ 19. Homo quidam nobi- lis. Homilia vna 10 De conceptione Mariæ, Euangelium Matthæi 1. Liber generationis. Homiliae quatuor 15 De S. Thoma, Euangelium Iohannis 20. Thomas vnus ex duodecim. Homiliae duæ 28 In die natiuitatis Christi, Euang. Luc. 2. Exit edictũ. Et Euangelium Pastores lo- quebantur ad inuicem. Homiliae quinque 34 De S. Stephano protomar- tyre, Euang. Matth. 23. Ecce ego mitto. Homiliae tres 48 De S. Iohãne apostolo & euangelista, Euang. Ioh. 21. Dixit Iesus Petro. Homiliae quatuor 59 De Innocentibus, Euang. Mat. 2. Angelus domini ap- paruit. Homiliae duæ 67 In die Circũcisionis, Euã. Lucæ 2. Postquã cõsumma- ti sunt. Homiliae quinque de	nomine Iesu 73 De Epiphania domini, Euang. Mat. 2. Cũ natus es- set Iesus. Homiliae quinq; 86 De S. Sebastiano, Euangel. Lucæ 6. Descendẽs Iesus de monte. Homiliae duæ 108 De S. Agnete, Euang. Mat. 25. Simile est regnum cælo- rum decem virginibus. Homilia vna 109 In die purificationis Ma- riæ, Euang. Luc. 2. Postquã impleti sunt. Homiliae tres 109 De Cathedra Petri, Homilia vna 117 In die Cinerum, Homilia vna 118 De S. Matthia lectio Act. 1. Exurgens Petrus. Homilia vna 121 De sancto Ioseph, Homiliae duæ 124 In die annũciationis Ma- riæ, Euangel. Lucæ. 1. Missus est angelus. Homiliae quin- que 130 In die Paschæ, Homiliae tres 146 De S. Georgio, Euangelium Ioh. 17. Ego sum vitis vera. Homiliae duæ 151 De S. Philippo & Iacobo apostolis, Euang. Ioh. 1. Non turbetur cor vestrum. Homiliae quatuor 166 In die ascensionis domini
--	--

INDEX TOMI IIII

Euang. Marc. 16. Recumbenti- bus undecim, apparuit. Homiliae sex 173 Contra Parabaptistas In die Pentecostes, Euangelium. Iohan. 14. Si quis diligit me, Homiliae duæ 193 De sancta Trinitate, Homilia vna 200 In festo corporis Christi, Euã- gel. Ioh. 6. Caro mea vere est ci- bus. Homiliae tres 204 De S. Iohanne Baptista, Euãg. Luc. 1. Elizabet impletum est tẽ- pus. Homiliae sex 213 De S. Petro & Paulo aposto- lis, Euãg. Mat. 16. Venit Iesus in partes. Homiliae quinque 230 In die Visitationis Mariæ, Euã- gelium. Luc. 1. In diebus illis exur- gens. Homiliae duæ 253 De S. Margareta, Euang. Mat. 13. Simile est regnum cælorũ the- sauro. Homiliae duæ 266 De S. Nagdalena, Euang. Luc. 7. Rogabat Iesum quidam. Ho- miliae tres 260 De S. Iacobo apostolo, Euang. Mat. 20. Homiliae duæ 271 De sancta Anna. Homiliae duæ 278 De S. Laurẽtio martyre, Euan- gelium. Ioh. 12. Nisi granum fru- menti. Homiliae duæ 283 In assumptionis Mariæ festo, Euang. Luc. 10. Intrauit Iesus. Homiliae quinque 288 De S. Bartholomæo, Euangel. Lucæ. 22. Facta est contentio. Homiliae duæ 306 In natiuitatis Mariæ festo, Euang. Mat. 1. Liber generatio-	nis. Homiliae duæ 314 De S. Matthæo euangelista & apostolo, Euang. Mat. 9. Vidit Ie- sus hominẽ. Homiliae duæ 321 De S. Mauricio & sociis, Euã- gelium. Mat. 5. Videns Iesus tur- bas. Homiliae duæ 328 De sancto Michaele principe ecclesiæ, Euangelium. Mat. 18. Accesserunt ad Iesum. Homiliae oçto 336 De S. Simone & Iuda, Euang. Iohan. 15. Hæc mando vobis. Homilia vna 364 De omnibus sanctis, Euangel. Mat. 5. Homiliae duæ 365 De animarum commemora- tione, Euang. Iohan. 5. Venit ho- ra & nũc est. Homiliae sex 376 De sancto Martino episcopo, Euang. Luc. 12. Sint lumbi vestri præcincti. Homiliae tres 393 De S. Catharina, Euang. Mat. 13. Simile est regnum cælorũ the- sauro. Homilia vna 402 De sanctis apostolis. Homi- liae tres 405 De martyribus & confessori- bus. Homiliae duæ 416 De dedicatione ecclesiæ, Euã- gelium. Lucæ. 19. Ingressus Iesus perambulabat. Homiliae tres 423 In processionibus & litanis. Homiliae quatuor 433 De speranda victoria ex Tur- ca. Homiliae quinque 441 In depositione diui Cæsaris Maximiliani, Homilia vna & ultima 445 Homiliae omnes. 147.
--	--

INDEX NOTABILIS um sententiarum Tomi tertij homiliarum Iohan. Ecl. ii.	Apostoli variis linguis locuti 200
Gnes martyr & vir	Apostolorum contentio 306
A go 108	Apostolorum ecclesie ceciderunt, dempta Petri 235
Alleluia 146	Apostoli interfuerunt morti Mariæ 299
Anna quatuor 277	Apostolorum non omnium vocatio scripta 325
Anna genealogie ibidem	Apostolorum dignitates multæ 408
Anna defensio quod multinuba fuerit, pluresque habuerit filias ibidem	Apostoli dispensarunt temporalia & spiritualia. 51
Andreas apostolus 1. & seq.	Apostolorum miracula maiora quam Christi 167, & dein.
Angeli confortant timidos 39	Arrianorum hæresis 165
Angeli sunt in celo & in terra 40	Augustus & Ioseph, idem significant 37
Angelus monuit Ioseph 68	Auricolæ tres sanctorum 118
Angeli orant pro nobis 368	Aptisimus non aequaliter operatur in pueris 14.
Angeli æstimati esse hoies 133	Baptismus puerorū semper fuit in ecclesia 176, & deinceps
Angelus aperuit Christi sepulchrum 153	Barbara virgo & martyr 9
Angeli lætati in ascensu Christi 190	Bariona 232
Angeli interrogabant Mariam ascendente 303	Bartholomæus apostolus 312
Angelorum natura, numerus, custodia, motus, locatio & c. 344 & deinceps.	Bartholomæi dies festus quando agitur Romæ 312
Angeli ante oia sunt creati 344	Baldasar Hiebmair resuscitator hæresis Parabaptistarum 184
Angeli sunt perfectiores hominibus ibidem	Beati qui non viderunt & crediturunt 33
Angelorū tertia pars cecidit 345	Beatitudo est inæqualis in beatibus 164
Angeli creati sunt in multis donis ibidem	Beatitudo paratur trifariā 164
Angelorum hierarchiæ & ordinis 348	Beatitudo duplex 367
Angelorum vires tres 346	Beatitudines octo 329, 368
Angeli custodiunt nos decemter 348	Benedictus, canitur in matutinis 218
Angelorum custodiæ utilitas ibi.	Bethleem 38
Animarū commemoratio instituta 376. & deinceps	Benedicere cerco 115, 116
Antichristus cito veniet 106	
Apostoli sæpe vocati 2	

Aro non prodest, quomodo intelligatur. 208	Christus comedit cum malis 329
Calix in scriptura 272	Christus non habuit angelum custodem, sed angelum confortantem 353, 354
Charitas dei laudatur 256	Christus plus fructus attulit mortuus quam vivens hic 283
Capharnaite negant eucharistiam 204, & deinceps	Christus est index 376
Cælorum regnum mercari 5	Christus retinuit cicatrices 30
Cereos & lumina benedicere 115, 116	Christus natus in summa pace 34
Christus non solum verbo docuit sed & opere 295	Christus primogenitus 38
Christi incar. simile 145	Christus natus in paupertate 39
Christus descendit ad inferos. 147	Christi natiuitas mystic. 39. 45
Christus descendit in purgatorium 148	Christi natiuitas gaudii plena 45, & deinceps.
Christus etiam diu fuit in inferno ibidem	Christ. assimilavit se gallinæ 49
Christi anima læta in resurrectione 151	Christus stat & sedet in celo 53
Christus leo est & agnus 152	Christus fugit in Aegyptum 68
Christus quatuor vicit 153	Christus cur circūcisus fuit 74 & deinceps.
Christi aduentus 110	Christi præputium 76
Christi apparitiões in Pasc. 154	Christi virtus 135
Christus consolatus est apost. 163	Christus est Messias 114
Christus venit ad apostolos in ipsorum morte 165	Christ. cõceptus est in instati 138
Christ. est via, veritas & vita 166	Christ. cõcept. est in Martio 140
Christus ascensionē distulit 173	Christiani grauius peccant carteris 256
Christi ascensionis figuræ 188	Christiana anima est virgo 8
Christi ascensionis historia 189	Cinorum benedictio in capite ieiunij 118
Christus portas cæli aperuit 189	Circuncisio Iudæorum 74
Christus sedet ad dexteram patris 392	Circuncisionis significatus ibidem,
Christus in celo & in sacramento 209	Circunciduntur etiam gentiles 77
Christus interrogat non ex inscitia 272	Circuncisio non fiebat ante diem octauum 78
Christus apparuit multis in morte 300	Circuncisio fiebat cultro petri no 80
Christus est flos 317	Circuncisio est euacuata 80
Christum sequi 4, 22	Ciuitas dei mystic. 189
Christus cur ascendit in motē 329	Claues primo soli Petro promissæ 234

INDEX

Concordia necessaria	288	Ecclesia audienda in exponendis scripturis	378
Conceptio & natiuitas infantis	22	Ecclesiasticus status	22
Corporis Christi festum solenne	204	Ecclesiasticus status habet suam virgam	309
Crederet & videre	33	Eleemosyna	97
Crux multiplex	273	Elisabeth plena spu sancto	254
Culpa dimittitur absque poena.	378	Elisabeth prophetauit ex Iohanne	219
Arielis hebdomades	87	In electione non aspicere personam	3
D		Episcopi non promoueat in doctos cognatos	274
Dauid praenonitur Abraae	16	Episcopis non adimatur regimen	308. & deinceps.
Dauidis ciuitas	37	Episcopi antiqui etiam sancti fuerunt diuites	309
Dauidis sepulchrum apertum	37	Euangelium ubi in insulis non praedicatum	309
Dedicatio ecclesiae 423. & deinceps.		Euangelium tertium ab angelis allatum	37
Descriptio orbis vniuersi.	30	Euangelium primum in mundo	45
Deus trinmoius in tribus legibus	76	Euae triplex maledictio	136
Deus solus iustificat	159	Eucharistiae veritas, adoratio &c.	204. & deinceps
Deus pater est in filio, & filius in patre	169	Amam bonam tenere debemus	231
Deus non apparuit patribus in essentia	358	Festum luminum	114
Diaconi ordinati	52	Fides sola non iustificat	175
Diabolus cur inuidet homini	340	266. 366	
Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum	267	Filii patiuntur pro parentibus	22
Disputare contra haereticos	51	Filii obediant parentibus	129
Diuites non sequuntur Christum	23	Filii habent nomina parentum	215
Dominica dies, sabbatum & feria sexta, dies priuilegiati	153	Filius dei, est verbum dei	49
Dominica dies sancta	151. 194	Fragilitas humana	20
Dona dei varia	27	Abriel annunciat natiuitatem Christi Mariae & Iohannis	320
Dona dei duplicia	195	Gabriel	360
Duodecim tribus Israel ex vnde cim fratibus	110	Gabriel saepe apparuit	143
Ecclesiae insunt boni & mali	402		
E			
Ecclesia nominatur ciuitas	13		

TOMI III

Gabriel cur Mariae apparuit, & non Elisabet	132	Infantes sanctificatur 11. & deinceps	148
Gabriel est de supremo ordine	142	Infantes inaequaliter sunt beati	ibidem
Galilaea quid significat	142	Inferni partes quatuor	148
Gallina symbolum Christi	50	Innocentes pueri 68. & deinceps.	
Gaudium patrum de aduentu Christi	147	Insulae ubi euangelium non praedicatum	174
Gaudium mundanum	366	Iob scripta deseruiunt defunctis	376
Georgius martyr	157. & deinceps.	Iohannis Baptistae conceptio, natiuitas, mors, laudes &c.	216. & deinceps
Glorificatum corpus potest se occultare	31	Iohannis euangelistae priuilegia	59. & deinceps
Granum tritici Christus	283	Iosephus dat testimonium baptistae	224
Aereticus quilibet arguat sibi Christum	209	Ioseph fuerunt quatuor	124
H		Ioseph fuit iuuenis & sanctificatus in vtero	125
Haereses sunt portae inferorum	71. & deinceps.	Ioseph comitatus Mariam per montana	151
Herodis malitia	235. & deinceps.	Iosue tres, figurae Christi	80
Herodes diligens & astutus	94	Iubilei annus	194
Herodum genealogia	277	Iudas Thaddaeus frater Iacobi, non filius	282
Herodis mors	276	Iudas Iscariothes quando se suspendit	122
Hieronymus mortuus in Bethlehemi, Romae sepultus	34	Iudaei caeci	90
Homo est omnis creatura	176	Iudaeicum Herode	97
Humilitas	40	Iudaei descripserunt genealogias per familias	315
Iacobus minor & ad eum spectantia	171	Iudaeis cum negociari, periculo sum	325
Iacobus maior	275	Iudicium extremum quando fiet	106. & deinceps
Ieiunii quatuor dies vnde	118	Iudices molles inutiles	337
In ieiunio mutare vestimenta	120	Ampades & oleum vir ginum	206
Ierusalem in medio terrae	34	Laurentius Levita & martyr	255. & deinceps
Ierusalem ciuitas Dauid	35	Legati Papae, olim apocrifariae	31
Ierusalem minatus est Christus	49		
Ierusalem ciuitas Iudae & Beniamin	251		
Iesus nomen sanctissimum	79. & deinceps. per totum		
Imago dei in homine	201		
Imaginum eueriores Iconoclastae	157		

INDEX

Lex Moyſi data cum timore.	ter	311
166.	Mariæ conceptio gaudioſa	18
Lex Moyſi vſque ad Iohannem	Maria facta ſine peccato origi-	
227	nali	25
Liber generationis Chriſti	Maria virgo in partu	37
15	Maria gaudebat Chriſto na-	
Libri conſcientiæ	to	47
34	Maria deſponſata Iosep	125
Liberum arbitrium aſſeritur	Maria diſpar Euæ	132
52,53	Maria interpretatur	133
Libellus repudiū	Mariæ annuntiatio ab angelo	
94	facta	131, & deinceps
Lumina & cereos ardere in ec-	Mariæ viſitatio	151, & dein.
cleſia	Maria habuit perſonam Mar-	
115, & deinceps.	thæ & Magdalen. 291. & cir-	
Lupanaria tolerare	citer.	
261	Mariæ mors & aſſumptio	292
Luther negat tres magos fuiſſe	Mariæ natiuitas	318. & de-
reges	inceps.	
87, & deinceps.	Martius primus menſis	144
Luther neſcit vbi ſit ſaba. ibidem	Marcus ſcripſit euangelium Ro-	
Luther ſæpe conſeſſus eſt purga-	mæ	242
torum	Martialis diſcipulus Petri	337
385, & deinceps.	Margareta virgo & martyr	
Alia vide in diſtione, Neo-	257	
chriſtiani.	Margaritas querere	ibidem
Agdalenæ dixit Chri-	Martha ſolicita. 290. & circiter	
M	Martyres retinebunt cicatri-	
ſtus, noli metangere. ali-	ces	30
ter Thomæ	Martyrum aureolæ, palmæ	417
31	Martini epiſcopi laudes	400
Magdalenæ vita & reliqua	Matthæus genealogiam Chriſti	
261	deſcripſit deſcendendo, Lucas	
& deinceps.	aſcendendo	15
Magnificat canitur in veſperis	Matthæus vnde habuit nomina	
254	patriarcharum	315
Magi tres fuerunt reges	Matthæus non ex leuitate ſequi-	
87	tus eſt dominum. 321. & cir-	
Magi primitiæ eccleſiæ gen-	citer.	
tium	An prius fecerit calculum	324
88	Matthæi euangelium Hebræum	
Magis ſtella apparuit, non an-	perditum	328
gelus		
89		
Magi cognouerunt ſtellam &		
reliqua		
99, & deince.		
Magiſtratus periculofus		
93		
Magiſtratus puniat delicta		
94		
Magiſtratus a Chriſto non pro-		
hibitus.		
308. & deince,		
Magiſtratus non ſemper ſeueri-		
ter puniat		
40		
Mali querunt excuſationem ex		
ſcripturis		
167, 168		
Manducare in cælo ſpiritualli-		

T O M I III

Mauricius martyr cum focis	coram Chriſto	97
332	Neochriſtianorū puerperæ non	
Manichæi hæretici	benedicuntur	110
160	Neochriſtiani permiſſa ob pec-	
Mendicantium ordines expoſi-	cuniam, licentioſe volunt fa-	
ti periculis	cere	111
294	Neochriſtiani cercis non vtun-	
Meremur etiam in re inuitabi-	tur in templo	115
li	Neochriſtiani blaſphemi ſunt ſi	
24	lii Iudæ	117
Meretrices publicæ Iudæis pro-	Neochriſtianorum mulieres ſtul-	
hibitæ	tæ & temerariæ	123
252	Neochriſtiani aſpernantur ſa-	
Michael archangelus. 350. &	lutationem angelicam	141
deince.	Neochriſtiani aiunt omnes dies	
Miſſæ tres in natali domini	eſſe æquales	150
46	Neochriſtiani negant liberum	
Miſſio ſpiritus ſancti	arbitrium	160
194	Neochriſtiani reliquias ſancto-	
deinde ibi de miſſione ad lon-	rum contemnunt	169, 170
gum.	Neochriſtiani ſolam fidem ex-	
Miracula ſanctorum 169, 188.	tollunt	174, & deince
& deince.	Neochriſtiani inhoneſti ſunt li-	
Quis illa operetur 100. & de-	bellis famoſis	23-
ince.	Neochriſtiani poenitentiam non	
Monaſtica vita placet deo	ſuſcipiunt	264
289	Neochriſtiani rebelles ſunt &	
Monafteria habentia redditus li-	ſeditioſi	307. & deince
beriora ſunt a ſcandalis	Neochriſtiani ſcandalis ſunt ple-	
280	niſſimi	342
Mors martyrum meritoria.	Neochriſtianorum fides noua	
24. 25	æ recens	363
Mortis nexus	Neochriſtiani ſancti ſunt iniu-	
248	riofii	368
Moriturus prius videat natos	Nicolaus epiſcopus 11. & dein.	
297	Nomen dei ineffabile	79, 80.
Mortuis proſunt ſuffragia vino-	Nominis mutatio non ſine cau-	
rum. 383. & deince per totum.	fa	84, 232
Mortui reſuſcitabuntur voce	Nomen dei non in vanum inuo-	
dei	candum	29
376	Nomen Chriſtianorum cecepit	
Mulieres non doceant	85	
34, 35		
Mundus eſt magnus liber dei.		
157		
Atalis ſanctorum dici-		
tur dies mortis eorum.		
314		
Natales dies celebrare		
310		
Nazareth patria Chriſti		
131		
Nazaræi dicti ſunt Chriſtiani		
ibidem.		
Neochriſtiani non inclinant ſe		

INDEX

Nox natiuitatis domini	46	Pax iter deum & hominē	267
Nuncii malorum ciuium significat	13	In pace mori	114
Blatio trium magorum		Peccatum originale	18, & deif.
O	97	Peccatū agnoscerē, magnū.	261
Oblatio puerperæ	112	Peccator peccatorem non con-temnat	261
Octauas celebrare festorum laudabile	29	Peccare occulte, minuit peccatum	339
Oecolampadius corrumpit Theophylactum	354	Pedatura	315
Officiales nunc omnia habent venalia	322	Pœnitentiam iniungere	264
Omnis significat plures	27	Pœnitentia sita est in dei misericordia & hominis humilitate.	128
Opera bona & meritoria	366	Pentecoste festum Iudeorum & Christianorum	193, & dein.
Oratio generalis intelligenda est	27	Pelagii hæresis	159
Orare in nomine Iesu	83	Persecutio Christianorum	48
Orando procidere	97	Petere in nomine Iesu	84
Orare pro temporalibus licitum	101, & deinde	Petra est Christus & Petrus.	234
Orare in variis formis	134, 135	Petri apostoli oīa.	232, & deinc.
Orando non semper aliquid petitur	ibidem.	Philippus apostolus	166
Orare pro defunctis pium & aliquando necessariū.	383, & deif.	Piscatores spirituales	2, 3
Alex sunt omnes peccatores	283	Plebanus sit piscator	5
Panis qui de cælo descendit	210	Plenitudo gratiæ varia	130
Papæ nomen cur mutatur	232	Portæ inferorum hæretici	232
Parabaptistarum hæresis	174	Prædicatores faciunt retia & deinceps	4
& deinceps.		Prædicatores pastores	43, 44
Pastoribus cur nunciatus saluator natus	38	Prædicator aduertat auditorū capacitatem	100
Paschæ dies sanctissimus	150	Prædicantes quæstus causa.	290
Cur habet vespas insolitas.	151	Prædicator quando potest tacere	341
Pauli vita, peregrinatio & oīa quæ ad eum attinēt a folio, 243 vsque.	250	Prædicatores audiantur humiliter.	289
Pauperes fuerunt liberatores Israel	40	Prædicatores aliqui religiosi volebāt ab initio parcere Luthe- ro	362
Pax hominibus bonæ voluntatis		Prædicator nō murmuret, si sermo suus non acceptetur	363
		Prægnantes nō se temere moueant	251

TOMI III.

Prælati curent spiritualia & deinceps.	54	na, intelligatur de alia	70, 71
Prælati mali Iudæ	122	Adai nomen dei ab initio mundi	79
Prælati nō sint duri subditis	393	Sanctorum intercessio	368, & deinceps.
Prælati sint honesti	ibidē	Sanctos inuocare contra infirmitates licitum	101, 102
Primogenitorum priuilegia & eorum permutatio	110, & deif.	Sctōrū varia dona	103, & dein.
Processio cum eucharistia laudabilis	211	Sancti iam sunt beati	165
Processiones cum litanis laudabiles, & reliqua quæ huc pertinent	433, & deinceps.	Sancti multi cum corpore & anima in cælo	302
Prophetizat quis opere	220	Sanctis multis reuelata eorum mors	300
Propheta post Iohannem	227	Sancti sunt patroni ciuitatum & prouinciarum	335
Publicani sunt officiales nostræ tempestatis	321	Sanctos dei venerari	287, 368
Pueros educare	70	Sancti qui sunt in hac vita	367
Pueri efficiamur innocētia	326	Scādala fieri necesse est, & quicquid ad scandalum attinet	337, & deinceps.
Purgatorium probatur ex scripturis, & reliqua quæ huc attinent	381, & deinceps.	Scripturas quærere, & eis nō credere	95
Purificatio puerperarum	110	Scripturā oportet impleri	122
Purificationis festum quomodo inceptit	115	Scriptura est ex spiritu sancto	ibidem.
Achel ploras filios suos	72	Scribe qui fuerunt apud Iudæos	93
Raphael archangelus	360	Sebastian⁹ martyr inelyt⁹	104
Rationem reddere de donis acceptis	12	Sectarum & schismatum malum	174, 175
Regnum cælōrū est præsens ecclesia	7	Seruos cōducere hæreticos, malum	337
Regnum cælorum mercari	5	Sequi Christum	58
Regnum cælorum est nouū vocabulū noui testamē.	103, 104	Serui fideles bene tractādi	398
Regnum Christi	7, & deinc.	Sigillare pro pecunia illicitum	338
Reges olim eligebantur ex magis	88	Symbolum apostolorum	415
Regularis persona habeat regulam pro muro	291	Simeonis virtutes	111, 112
Regula cuiusque ordinis seruanda per vouentem	ibidem	Sinistra male interpretatur	270
Regula quod dictū de vna perso-		Simon & Iudas apostoli	364
		Somnus decem virginum	106
		Sors electionis Matthiæ	196

INDEX TOMI III.

Societas mala fugienda	196	Turcæ circunciduntur	74
Spiritus sanctus datus hora tertia	196	Ex Turca speranda victoria & deinceps.	441
Missio eius cum attinētibus & deinceps.	196	Enia nō datur dimidia	
Stapulensis error	144	V ta	265
Stella magorum 88, & deinceps.		Vespera plena myste-	
Stephanus protomartyr	50	riis	254
Steriles olim contemptæ	214	Via angusta ad cælum	337
Steriles miraculose conceperūt		Vigilia quatuor noctis	396
277		Viri dominētur mulieribus	319
T Alenta quæ Christ⁹ de		Vitis Christus	157
dit feruis	11	Vitis proprietates 157, & deinceps.	
Thesaurus absconditus		Vita contemplatiua melior actiua	291, & deinceps.
quid significat	257	Virgines fatuæ & prudentes	7
Thomas i Hebræo significat du-		& deinceps.	
bium	28	Virginitas comparatur thesau-	
Et ea quæ ad thomam pertinent		ro	257
Ibidem		Virgines quæ aureolâ recipiunt	
Thomas Cantuarien. martyrio		417	
coronatus propter bona eccle-		Virginum laus	ibidem.
siæ	309	Verbum dei est filius	43
Tetragrammaton nomē dei in-		Visit nos Christus	219
effabile	80	Vnitatis necessaria	290
Transubstātiatio in eucharistia		Z Acharias pater Bara-	
207		chiæ	49
Trinitas operata est incarnatio-		Zacharias pater Iohan-	
nem	146	nis peccauit dubitando	139
Trinitatis festum	200		
Trinitas difficillis intelligentiæ			
201			

FINIS.

SVCCINCTA COM-
PLEXIO EORVM QVAE IN

epistola Germanica continentur ad reuerendissimum principem electorem
D. Iohannē à Metzenhausen
archiepiscopū Treuirēsem.

I
N hoc tempore periculosissimo admodū necessaria est prælatis Paulina admonitio, Ephesius facta, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quib⁹ posuit vos spiritus factus episcopos & c. Ego scio quoniam intrabūt post discessionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi. Quid enim aliud sunt Lutherani, Capharnaïtæ, Iconoclastæ, parabaptistæ, quam truces rapacissimiq; lupi, imo lupis vespertinis, vt Habaculz inquit, velociores? Tam breui tempore, omnes fere Germaniæ angulos infecerūt, & sacrum officium: misse in pluribus locis, plusquam Turca fecerit in vniuersa Græcia, funditus cum sacris aris deleuerūt. Et profecto nimis temeraria & stulta est eorum præsumptio. nam si quid eis præcipitur a Cæsare, potestate a deo ordinata, recusant id facere, conscientia prætextu, cum tamen ipsi sub potestate Cæsaris constituti, nihil iuris habeant, nisi quod Cæsaris clementia vt vasalli obtinent: audent tamen tam imperiose subditis contra bullam apostolicam, & Cæsaris edictū nouas & antiquas hæreses imponere, quantumuis subditi se grauatos asserant: & superiorum mandatis, ac propria remorsu conscientia, atq; adeo iuri aduersantur nobis cōgenito, Omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Iuste profecto dei iudicio, potestate qua abutuntur, priuarentur. Humilitatem porro fictam iactitant, dum rectius ex scripturis edoceri petūt, quod si pio animo fiat, furis aguntur, scripturas lacerant, aut omnia iugulant, patribus iniuriantur, & libellos famosos emittunt, vt sciamus verissimum esse, quod Christus dixit, Nolite sanctum dare canibus. Canes enim sunt hæretici, vt S. Paulus inquit, Videte canes, videte malos operarios, videte concionem. prædicatores eorum sunt filii Herodis puericidæ, qui diligenter quærebat de puero, quasi ipsum esset adoraturus: &

tamen nihil aliud parabat, quam Iesum atrociter iugulare. Ad eum modum isti veritatem fidei querunt, non vt amplectantur, sed vt paratiores esse queant ad impugrandū. Auari enim sunt & cupidi, vt verissime de eis dixit Paulus. nam totus ferme fidei eorum scopus est, vt cenobiorum, collegiorum ac beneficiorum bona diripiant. Superbi sunt, qui plus eruditionis & iudicii sibi tribuunt, quam vniuersis cōciliis, sanctis patribus, & toti ecclesiæ catholicæ. blasphemii sunt in Christum & suum sacramentum, in sanctos omnes ac imagines eorum. Inobedientes sunt, cum pontificios ac Cæsareos iussus cōtemnant. Quam autem voluptati seruiant. facile est videre in eorum sacerdotibus, qui horas canonicas negligunt, non ieiunant, non orant, non celebrant, non confitentur, nec continēt nec abstinēt, & in summa velut Menelaus, nihil in se habent sacerdotio dignum, vt mirum sit, quomodo magistratus istorum leuitatem ferre possit. Quam inconstantes sint, toties mutatę ordinationes monstrant. Nulla spes de hæresiarchis reducendis est reliqua, quia vt Paul⁹ inquit, Mali homines & seductores proficient in peius, errantes & in errore mittentes. Verum vt plebs Baioariæ in fide catholica conseruaretur, illi strisimi principes mei Gulielmus & Ludouicus bono zelo moti, iusserunt vt homilias facerem, auertendis hæresibus commodas. Absoluti sunt tomi priores duo de tempore, iam vero tomus tertius prodit, reuerendissimæ amplitudini tuæ dicatus, quam a deo vocatā arbitror ad hunc dignitatis apicem, vt labenti caussa fidei, sua autoritate & singulari prudentia subueniat, cui me commendo. & te deus sospitē ac incolamē seruet.

SOLI DEO GLORIA.

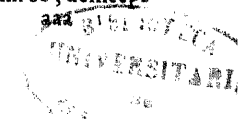
IN FERIIS S. ANDREAE APOSTOLI EVANGELIUM MATTH. IIII.

Nillo tempore, Ambulans IESVS iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes re-

ait illis, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum.

IN NOMINE TVO DVLCIS IESV.
Homilia prima.

Um iam Christi baptismū, ieiuniū & tentationē, & quomodo post vincula Iohannis a Nazareth secesserit ille in Capharnaū, & ibidē cœperit predicare atq; annunciare regnū cælorū, ex ordine descripsisset Matthæus, euangelium hinc sequitur hodiernum, quod sic habet, Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres. Fratres ii duo, iam antea discipuli fuerunt Iohannis Baptistæ, cuius doctrina iā preparati instructioresq; rediti erant ad suscipiendam Christi fidem. Contendit quoq; hic Chrysostr. nō idē esse quod hoc loco & Iohannis primo cōmemoratur, idq; ex tēpore, loco, personis, ordine etiam & modo vocationis, quibus oibus maxima arguitur vtriusque facti diuersitas. Atque vt res hæc magis pateat, docent hic doctores apostolos illos in sacris literis ter a Christo fuisse vocatos. Primum omnium, quum baptizatus iam erat dominus die 6. Ianuarii, non ita multo post stabat Iohannes & ex discipulis eius duo, respiciensque Iesum ambulantiem dixit, Ecce agnus dei. Et audierunt eū duo discipuli loquentem, sequutiq; sunt Iesum. Quorum alter Andreas extitit: is cum inuenisset fratrem suum Simonem, dixit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Vocatio autem hæc nihil minus quam quod ad apostolatam sit facta, sed ibi tantum in cognitionem ipsius venerunt, siquidem & illum tantum diem remanserunt cum eo, deinceps

reuerſi in ædes ſuas. Similiter & ſecunda uocatio contigit, quando ſedente in Petri nauicula domino, & prædicante, magnam piſcium multitudinem ceperunt, relictiſq; omnibus ſequuti ſunt illum. Ea quoq; uocatio ante hæc noſtram facta eſt, & tamen tunc paulo longius remaſerunt apud dominum, illumque partim miraculis cõmoti, partim doctrina ſecuti ſunt, quanuis tandem redierint ad ſua iuxta communem doctorum ſententiam. Nanque & Theophylactus ſic ait, quod ubi iam Iohãnem uiderunt uinctũ, reuerſi ſunt ad piſcatoriam, ſicque ueniens Chriſtus piſcatus eſt eos, uocans ad apoſtolarum: non quod hic apoſtolos conſtituerit ipſos, ſed quia officium apoſtolarum tantum promiſiſt eis inueniens, Venite poſt me, faciam uos piſcatores hominũ. Tertium uoluit conſtituiſq; apud ſe facere illos piſcatores, neque ſtatim id fecit, ſed uocauit ſolum, ut ſe ſequerentur, neque ita porro relinquerent ut fecerãt antea. Facti ſunt igitur hodie diſcipuli & ſequaces tantum domini, eoſque dum conſtituerentur apoſtoli, idque tandem Matthæi decimo.

2. Ait euangelifta ambulãſſe Chriſtum iuxta mare Galilææ. idipſum ſane ſiue mare ſiue ſtagnum, quia delectabiles aquas habebat, & copia piſcium redundabat, ideo multitudinem incolarum circa ſe continebat, quod & dominus idcirco frequenter tranſnauigabat, ſicut in euãgelio legimus, ut populis circumiacentibus miracula ſua oſtenderet, atque uerbo prædicationis eos ad uiam ſalutis inuiteret. Quanuis & alias expoſitiones multas habeat, quibus nunc ultro ſuperſedemus. Exiuit itaque dominus ad ſtagnum ſeu mare iuxta idioma linguæ Hebraicæ. & exitus huius cauſa fuit, quoniam in iis quæ patris ſui erant, oportebat ipſum eſſe. illius autem uoluntas erat, ut uniuerſum redimeret genus humanum, illuſtraretque luce legis euãgelicæ. Atque ad id placuit auxiliatores ſibi adiungere, qui in plantanda ædificandaq; eccleſia adiutores ſibi eſſent: iuxta illud Pauli, Dei ſumus adiutores, dei agricultura eſtis, de ædificatio eſtis. Quando igitur operis ſuſcepti adiutores habere uoluit, eoſdem ut quæreretur conduceretque, ipliſum exire oportuit, quod ſane hic eum feciſſe apertum eſt, non ignarus (ſiquidem omniſcius erat) fratres illos duos iam in mari eſſe. Ab initio autem, inquit Chryſoſtomus, prædicationis ſuæ uocauit apoſtolos dominus, ut ſic nihil uerborum & factorum Chriſti eos lateret, & cum gaudio dicerent poſſent, ſicut Petrus ante concilium Iudæorum dixit, Non

poſſumus quæ uidimus & audiuiſmus non loqui. Egreſſus inquam eſt ad mare ſiue ſtagnum Galilææ dominus, nõ temere utiq; nec fortuito, ſed diuina illa, quã habebat, præſcientia. Ambulans itaque iuxta mare, uidit duos fratres, ſane non tam oculis corporis quam miſericordiæ, dicente ſa Sap. 4. piẽnte, Reſpectus in electos illius: & Dauide canente, Oculi. Pſal. 13. li domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorũ Fratres ii duo Andreas & Simon erant, qui etiã Petrus dictus eſt: non tamen adhuc iam in hac uocatione, ſed aliquãto poſt, quum præmiſſum illud nomen indidit ei dominus ad confeſſionem ſuam, qua de re plura dicturi ſumus in feſto S. Pe Mat. 16. tri. Sequitur hic, Mittentes retẽ in mare, erant enim piſcatores. Magna hæc & eximia fuit operis illius ſignificatio, ad quod miniſterio eorũ uti uoluit dominus, ſicut enim in ſtagno iam hic euiciebant retia ſua, ita uoluit quoque ille eos rete uerbi diuini & ſermonis diuini ex uariis ſcripturarum locis hinc inde conuerti, ſicut in mare mundi huius. ſicq; capere piſces, hoc eſt, homines, ut hoc modo ad uitã piã deoq; beneplacitam peruenirent. ſiquidem hoc illud rete eſt, quo prædicatores iſti hominũ piſcatores, piſces extrahunt e mari mundi huius, & perducunt in portum æternæ felicitatis. Atq; de iſtiusmodi piſcatoribus dixit dominus Mat. 13. per prophetã, Mittã piſcatores multos, & piſcabitur eos. Iere. 16. Externũ itaque illud piſcatorũ officium, alterius adhuc futuri officiũ ſignum euidenter erat. Homines autẽ piſciũ quoque appellatione intelligi, teſtem habemꝰ prophetã Habacuc, dicentem, Facies homines quaſi piſces maris.

3. Querunt hic doctores, quor dominus prædicatores gratiæ noui teſtamenti elegerit non regũ filios, non doctores aut ſcribas, ſed homines & facultatibꝰ pauperes & opifcio piſcatores, cuiuſmodi fuerunt Andreas, Petrus, Iohannes, Iacobus, & c. Reſpõdet Hieronymus & ait, Piſcatores Hieron. & illiterati mittũtur ad prædicandũ, ne fides credentiũ nõ uirtute dei, ſed eloquentiã atq; doctrina fieri putaretur. Eodẽ facit, quod Beda inquit, Ad noui teſtamenti gratiã in mun Beda. do prædicandã non filii regũ, non ſcribæ, primo eliguntur: nimirum ideo, quia quæ infirma ſunt apud homines, fortia ſunt apud deũ: & deus quidẽ quæ ſtulta ſunt mundi elegit, 1. Cor. 1. ut confundat ſapientes: & infirma quoque mundi elegit, ut confundat fortia: & ignobilia mũdi & contẽptibilia elegit deus, & ea quæ nõ ſunt, ut ea quæ ſunt deſtrueret, ut nõ gloriatur omnis caro in conſpectu eius. Profecto, ſi per potentia

tes & optimates fidem suam in mundum hunc disseminasset, poterant inde gloriari isti & extolli, quasi per eos idem præstare nõ potuissent. Nunc autem humilientur omnes & docti & sapientes, cogitent quoque salutem nostrã vniuersam, a simplicissimis (si mundũ respicias) & indoctis hominibus toti orbi annunciatã esse, quod illi sane nisi diuina virtute aduti præstare neutiquam valuissent. Hoc ipso tamen, quod neq; diuites neq; nobiles nec doctos neq; potentes ad id muneris elegit deus, verum fecit illud, quia quod stultum est dei, sapiẽtius est hominibus: & quod infirmum est dei, fortius est hominibus. Videte igitur, inquit Paulus, vocationem vestrã fratres. Nos quoque hic docemur quanto facilius dominum in euangelio sequantur pauperes quã diuites, nam ideo quoq; pauperes ad apostolatam elegit. & alibi dixit dominus, Si quis venit ad me, & nõ odit patrem suum & matrẽ & vxorẽ & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animã suam, non potest meus esse discipulus. Id quum difficile admodum sit diuitibus, sit vt minus expedite vacare possint officio euangelico, quãuis remuneratio magna & merces eximia eos maneat iã parata, qui illi obsequuntur: iuxta hoc quod dominus dicit, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrẽ aut matrẽ aut filios aut agros propter me & propter euangeliũ, qui non accipiat centies tantũ nunc in tẽpore hoc, & in seculo futuro vitam aternã. Magna quidẽ hec est merces, sed diuitibus ad merẽdum operosã admodũ & laboribus plena, cuius rei exemplũ satis magnum de se adolefcens ille præbuit, qui quum interrogasset dominum, dicens, Quid faciẽs vitã aternam possidebo: & audisset respõdere eum sibi de præceptis legis, subiunxit, Omnia hæc custodiui a iuuetute mea: quid adhuc mihi deest? Et ait illi Iesus, Si vis perfectus esse, vade, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni sequere me. Quum audiisset autem adolefcens verbum, abiit tristis, erat enim habens multas possessiões. At Iesus dixit discipulis suis, Amen dico vobis: quia diues difficile intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quã diuitem intrare in regnũ cælorum. Neque vero mirũ cuiquã, videri debet, diuitias magnum esse impedimentũ in euangelica doctrina, quãdo & Crates ille Thebanus aurũ abiecit in mare, eo quod in disciplina philosophica ipsum impediret. Quodque plurimũ

nos in via salutis offendant diuitiæ, parabola ista euãgelica Mat. 13. satis arguit, vbi spinis cõparantur, quæ suffocant verbũ dei, & item alia quardã, quæ ex multis ad nuptias inuitatis vnũ Mar. 2.2 ad negociationẽ suam abiisse commemorat. Alibi quoque legitur, quia quum paterfamilias ad cenã magnam plurimos inuitasset excusantibus se omnibus, dixit quidam, Inga Luc. 14. bonum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatũ. Et quid nis immoror? tota vndique plena est scriptura, quomodo diuitiæ hominis auocẽt a regno dei, sicuti do minica 21. a feriis pentecostes per longum recensuimus.

4 Discant hic penes quos stat electio episcoporum, præpositorum, parochorum, prædicatorum, ne ita temere personarum tantum habito respectu, diuites, potentes & nobiles eligant, nihil aut certe parum attendentes doctrinam, cæteraque ad huiusmodi functiones pertinentia: quod nõ prohdolor in magna Christianismi parte fieri cernimus, vnde vix dici potest quantum detrimenti fidei nostræ & ecclesie sanctæ accesserit. Nam laborante & agrotante capite, quomodo non & membra male habeant? Sunt qui huius mali causam in curiam referãt Romanã, & verum id quoque est, non raro videas ibi nonnulla vtunque succedere, quæ forent emendanda. Interim tamen attendant & nostri principes, nobiles, & optimates ciuitatum quibus & ipsi sacerdotia conferant, venatoribus nimirum suis, aucupibus, & qui teloneis præfecti sunt. Videas nõ raro in vrbibus sic agi, vt consulis alicuius cognato aut qualicunq; amiculo conferatur sacerdotium, neglecto interim alio presbytero magis idoneo, sed pauperculi ciuis filio. Quid multa? necesarium admodum foret huiusmodi abusus in omnibus omnium hominũ ordinibus reformare. Sed quando fit hoc? Quis est qui tentare audeat? Christus ad apostolatũ electurus nonnullos, neq; diuitias, nec nobilitatẽ, neq; potentiam respexit, vt possit hic vere dici, quod Petrus ait, In veritate Act. 10. cõperi quia non est personarum acceptor deus. Quid quod grauitè prohibitus nobis est ille personarũ respectus, teste Iacobo, Fratres mei, nolite in personarũ acceptioe habere Iaco. 2. fidem domini nostri Iesu Christi. & inde, Si personã accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Eodẽ respexit Paulus, quum dixit non esse acceptio- Col. 3. nem personarum apud deũ. Quod & prædixit de Christo Rom. 2. euãgelicus propheta Isaias, Non clamabit neq; personam accipiet. Atqui vnũ est quod hic obseruãdum venit, quo- Isa. 4.2.

niam homines in electionibus suis non quidem debent personam inspicere, hoc est, externam conditione: sed interim considerare eos oportet eruditione, doctrinas, honestatem, diligentiam & id genus alia. Hoc enim Moysen quoque fecisse legimus iuxta consilium Iethro, dicentis sibi, Provide de omni plebe viros sapientes & timentes deum, in quibus sit veritas & qui oderint auaritiam, & constituat ex eis tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos. Ecce quomodo & Moyses conditione & dispositione illorum respexit. Verum hic dominus homines indoctos & rudes, piscatores nimirum elegit, exemplum nobis largitus ut sequamur, non attendentes personas hominum. Rursus in eo quod imperitos illos homines ad tam sublimem excelsum muneris functionem euexit, eum imitari non debemus: ipse enim indoctos illos doctos reddere, & ex malis poterat facere optimos, nec quicquam illam suam electione minus bona electorum dispositio impediebat. norat siquidem praticere eis magistrum, ex quo etiam omniscii fierent: iuxta illud quod dixit

Ioh. 14. eis, Paraclitus ille quem mittet pater in nomine meo, docebit vos omnia & suggeret vobis omnia quaecumque dixero vobis. Nec absimile est quod in Paulo operatus est, quem si purus homo elegisset, minus recte fecisset, utique lupum ovibus praticiens. At utcumque ille malus erat & persecutor ecclesie, poterat eum dominus facere agnum, & ex persecutore vas electionis. Et hoc quidem est quod dicunt doctores immensum quid interesse inter electionem dei & hominum. Homo enim quum quid eligeret, oportet bonitatem antea in re eligenda inueniat, aut ut minimum, credat esse in ea bonum, cuius gratia rem istam eligeret. Diversum autem accidit in electione diuina, ubi non est opus adesse bonitatem, sed ipsa dei electio rem bonam efficit. (sive ut alias dicimus, nos elegimus quia res est vere bona vel appareret, deus autem sua electione facit rem esse bonam) Ita Paulus inquit, quos vocauit, illos & iustificauit: & quos iustificauit, eos & magnificauit. (iustificatio per gratiam, magnificatio per gloriam) O felicem vereque beatum hominem, quem hoc modo elegerit dominus electione finalis gratia, non quomodo elegit Iuda, de quo & dixit, Nonne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus

Iohan. 6. est: sed sicut Petrum & Andream hic elegit per gratiam & illic ad gloriam. & sicut de se suisque similibus loquutus est Paulus,

Ephe. 1. dicens, Elegit nos ante mundi constitutionem, de quibus David

Psal. 64. uid quoque ait, Beatus homo quem tu elegeris & adsumpsisti

inhabitabit in atriis tuis. Deus ille misericors & miserator dominus, dignetur nos quoque eligere hic per gratiam suam, & illic ad gloriam aeternam. idque per suffragia & intercessionem sanctorum Apostolorum Andreae, &c.

HOMILIA II.

Ota in vniuersum ecclesia Christiana, fratres dilectissimi, hodierna die laudat veneraturque deum in suo sancto apostolo Andrea, paucis exceptis neochristianis, qui malunt in gratiam vicini alicuius, diu facere factum in nuptiis ipsius, quam in honore virginis matris omniumque sanctorum. Quomodo autem ad apostolatam peruenerit sanctus Andreas, hodierna nobis refert lectio euangelica. Ambulas enim Iesus iuxta mare Galilee, quem vidisset Petrum & Andream, dixit eis, Venite post me, faciam vos piscatores hominum. Verbi huius meminerint quotquot vel episcopos eligunt, vel parochos, ut & ii piscatores sunt hominum, non censuum tantum & reddituum, non piscatores prebendarum, quarum vnam ita super aliam congregant, ut alius sacco sacco tantisper accumulatur, dum ipse tandem sub pondere succumbat. Non sic Paulus fecit cum ait ad Corin. 2. CO. 12. se non bona eorum, sed ipsos querere. Quamobrere verus etiam ille piscator extitit hominum, sequutusque est dominum, homines quoque reti sermonis inde capiunt. Quisquis ergo piscatione sua multitudinem attendit prebendarum, magnitudinem honoris & honorum, is sane piscator hominum non est. Atque id ipsum hoc est quod tam proprie hic dominus ait, Venite sequi post me, nimirum quia post Christum venire debet omnes Christum animarum curatores, ipsumque sequi, iuxta illud Iob, Vesti Iob. 23. gia eius sequutus est pes meus. via eius custodiui, & non declinaui ex ea. Sic Paulus & Christum sequutus est ipse, & ad sequendum illum alios quoque cohortatus est, dicens, Fra 1. Co. 11. tres, imitatores mei estote sicut & ego Christi, quum interim alii concupiscentiam suam, complures etiam pecuniam tantum sequantur, contra istud sapietis, Beatus vir qui post aurum Eccl. 31. non abiit. Venite, inquit dominus, post me, significare volens precedere se oportere tam vita quam doctrina: quia quicumque aliud fundamentum ponit praeter id quod positum est, nihil aedificabit. In multis aliis locis docet, imo praecipit do 1. Cor. 3. minus veniedum esse post se: quoniam quisquis post ipsum non ambulat, procul a via aberrat. Si quis, ait ille, vult venire post me, tollat crucem suam & sequatur me. & alibi, Si quis Mar. 18. post me vult venire, abneget semetipsum & tollat crucem Luc. 9.

suã quotidie super se. Vnde preclare hic dicit dominus, Venite post me, siquidẽ quicumque ingrediuntur & veniunt aliunde, fures sunt & latrones. Omnes igitur tum prædicatorum, tum episcopi, tum parochi, præ omnibus & super omnia Christum ante oculos habere debent & animarum curam, ut sic veri sint hominum piscatores & huiusmodi quidem, de quibus dominus ait, quia sagena mari immissa capiunt omnis generis pisces, impletamque illam attrahat ad littus, bonos collecturi in vasa sua, malos autem eieciturum, quod demum per angelos constat esse futurum.

Iohã. 10 Ait porro euangelista piscatores illos duos statim relictis retibus sequutos esse dominum, ubi Theophyl. Vide inquit, obediẽtes homines, statim sequuti sunt, vnde manifestum, quod hæc secunda vocatio sit. antea enim docti erant a Christo, deinde reliquerunt eum, nunc autem viso ipso, statim sequuti sunt eum. Hic nos festinatam & præproperam illam consideremus obedientiam horum duorum discipulorum simul & fidem, sine qua obedire non poterant domino. Quamobrem suauem admodum & iucundam piscationem oportet habuisse dominum, siquidem in medio operis constituti, cum illum audissent iubẽtẽ, nihil distulerunt, nihil omnino cunctati sunt: non dixerunt, reuertimur domum, loquemur propinquis: sed cuncta ilico relinquentes, fecerunt, quod Eliseus quoque sub Elia legitur impleisse, qui quãuis cum duodecim bobus araret, tamen quamprimum pallium suum super illum iniiecisset Elias, relictis bobus currit post Eliam: quãuis textus illum antea parentes suos osculatum esse commemorat. Talem quippe, inquit Chryso-
Chryso. stomus, a nobis obedientiam Christus efflagitat, ut neque punctum temporis differamus etiam si nos aliquid necessarium vrgere videatur, quando nihil cuique charius esse debet animæ suæ salute. Atque ideo iuueni isti petenti a domino, ut abiens prius sepeliret patrem suum, quãuis sepultura parentis opus bonum sit, respondit tamen, tu me sequere, & sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Admiratur hanc discipulorum fidem & Greg. dicens, Nulla Petrus & Andreas Christum miracula facere viderant: nihil ab eo de præmio aternæ retributionis audierant, & tamen ad unum domini præceptum hoc quod possidere videbantur, oblitii sunt. Et quanta nos eius miracula videmus? quot flagellis affligimur: quãtis minarum asperitatibus deterremur? & tamen vocantẽ sequi cõtemnumus. In celo iam sedet, qui de

conversione nos admonet. Iam iugo fidei colla gentium subdidit, iam mundi gloriam stravit, iam ruinis eius crebrescẽtibus, districti iudicii sui diem appropinquatẽ denũciat, & tamen superba mens nostra, non vult hoc sponte dimittere, quod quotidie perdit inuita. Diceret, pauperculus fuit Petrus piscator, nihil habuit diuitiarum, victum manu & arte quærebat, quo facilius qui parum habuit, quicquid habuit relinquere potuit: sicut & focii sui Iohannes & Iacobus, quorum inopiam bene signauit euangelista dum ait, Inuenit eos reficiẽtes retia sua. Tanta erat egestatis grauitas, ut vetera contexerent, quia emere noua nequibant. Hieronymus ad hoc respondens quoque, Omnia, inquit, relinquit, qui voluntatem habendi deserit (quod etsi non legatur in Hieronymo Basileæ impresso, tamen in antiquis codicibus scriptis hoc legitur). Estque hæc perfecta & deo beneplacita paupertas, abicere animum voluntatemque suam coercere in eo, ne quid singulare priuatiũ possideat, quod facere debent religiosi, qui paupertatem vouet domino (quæ de re alias) Idem porro sentit & Greg. hic in homilia dicens, In hac re fratres charissimi adfectum potius debemus pensare quam censum. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit, multum reliquit, qui quantumlibet paruum, totum tamen deseruit. Certe nos & habita cum amore possidemus, & ea quæ minime habemus, ex desiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimisit, quãdo vterque etiam desideria habendi dereliquit. Multum dimisit, qui cum re possessa etiã concupiscentiis renunciauit. Tunc enim demum illud acceptabile deo & gratum est, qui animum, non bona respicit: nec quantum sibi offeratur, sed ex quam magno & feruenti animo, considerat.

3 Relictis, inquit euangelista, retibus secuti sunt dominum. Duo hic commemorat Matthæus, alterum, quia reliquerunt retia, alterum, quod & insuper dominum sequuti sunt. Illud prius multi etiam ex ethnicis viri clarissimi strenue præstiterunt, Socrates, Bias Thales, Crates Thebanus, qui etiam aurum proiecit in mare, Fabricius Romanus & plerique alii. Sequi autem dominum, Christianæ perfectionis est, & ad bonos fidelesque tantum pertinet, teste Iob: Viam eius custodiui & non declinaui ex ea. sic sequuti sunt dominum tres illi pueri in fornace ignis, in captiuitate Babylonica, quum dicerent, Sequimur te in toto corde, & timeamus te, & quærimus faciem tuã. Ita videmus quam exi-

Chryso.

Hieron.

Greg.

Hieron.

Iob. 23.

Dan. 3.

Grego. quo precio regnum caelorum sibi isti comparauerint apostoli, scilicet rebus antiquis vix dum bene confutis, quae etiam regni caelorum proprietas est. quam designauit Grego. quum ait, Regnum dei tantum valet quantum habes. Valuit namque Zachæo dimidium substantiæ, valuit Petro & Andree dimissis rebus & nauis, valuit & vidua duobus minutis, valuit alteri calicem aquæ frigidæ. Regnum itaque dei (vt diximus) tantum valet quantum habes, vsque adeo exiguo dat vitam æternam precio deus hominibus piis, vt etiam Iatro iste in crucem suffixus, cum iam nil posset, ac ne membrum quidem corporis sui aliquod mouere præter linguam, emeruerit apud deum vno verbo paradysum, eo quod apud deum nunquam vacua est sine munere manus, modo pectoris scrinium bona repletum sit voluntate. Quumque omnes in vniversum Christiani superfluum istam eamque malâ rerû temporalium cõcupiscentiam abicere debeant, tum vero maxime hoc prædicatores facere addebet, qui proximos suos perfecte diligere tenentur, idque vt faciant expeditius, studeant in hoc seculo nihil amare, nihil vnquam appetere, nihil etiam vel cum appetitu possidere. Atque ideo de euangelicis & apostolicis prædicatoribus recte dixit propheta, Qui sunt ii qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas: Vidit nimirum ille quomodo ii terrena omnia contempturi essent, suoque pectore appropinquaturi ad caelestia, vt sic depluerent verbum dei, & miraculis coruscarent. Hoc enim est quod eos volare perhibet, nubesque appellat, quoniam per verbum suum sanctum, doctrinamque sanam & vitam incontaminatam, procul ab omni rerum terrenarum immunditia abducerentur. Sed & sicut columbæ tum simplices sunt, tum felle omni carent, ita apostoli quoque huiusmodi virtutibus erant præditi. Cæterum euangelium hoc adhuc doctores mystice exponunt, quod vltro hic præterimus. Quum enim Simon obedientem significet, & Andreas virilem, Christianos omnes adcurare decet, vt duorum istorum nominû significatione in se habeant, sintq; mandatis diuinis obedientes, & propria agnoscant peccata, fortiter quoque & viriliter suggestionibus resistent diabolicis, vnde fiet vt feliciter Christum sequantur.

4. De amplissima apostolatus dignitate alias in communi de apostolis dicturi, nunc historiâ & vitâ S. Andreae breuiter explicabimus. Neque hic quicquam me mouet, quod

neochristiani nullâ huic rei fidem habent. id enim sine omni fundamēto & aduersus rationis dictamē faciūt vniversum. Nā quū recipiamus historicos tā recētes quam veteres, Romanos etiam Græcos & Persas, qui tamē præterquā quod ethnici fuerunt, in multis quoque turpiter aberrarunt: qua fronte fidē negare audēt historiis de vita sanctorum a sancta ecclesia receptis? O homines peruersos & degeneres filios, qui matris suæ ecclesiæ catholicæ reiciūt historias, & ethnicorum scripta obseruāt. Nihil itaq; vos instabiles isti & incōstātilimi homines a veritate dimoueāt. S. Andreas in Bethsaida Galilææ natus, frater S. Petri extitit, & S. Iohannis Baptistæ discipulus: quumque Iohannes Christum digito mōstraret, & ipse secutus est illum, & ad eundē Petrum quoq; adduxit. bis ille cū Petro etiā vocatus est a domino cū piscaretur in mari, hic ipse eū cæteris etiā ad apostolatam accitus est: secundumq; apud Matthæum & Lucam obtinet locū a Petro in catalogo apostolorum, quauis Marcus ei quartū tribuat. Andreas ille teste Iohāne interfuit, quando quinq; millia hominū pauit dominus quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus in deserto, ratus tantillum ciborum nihil suffecturū in tanta hominum multitudine. Andreas quoq; in die palmarū insinuauit domino esse quosdam ex gentibus qui se videre cuperēt. Post diuisionem autem apostolorum iussu domini, Andreas, a thore Sophronio, venit in Scythiam & Sogdianam, prædicauitq; ibidem & Saccis simul ac Aethiopiis in magna ciuitate Augusta, capto hinc a Myrmidonibus Matthæo & excæcato, mirabiliter illuc dominus misit Andream qui Matthæo visum restitueret, quo factō, quum prædicaret Andreas in Achaia, multosq; ad Christi fidem conuerteret, præfectus regis Edissenorum Egeas eum crucis adiudicauit suspēdio, quam ille magna cum lætitia & suscepit & salutauit, in eaq; vsq; ad alterū diem pependit, prædicauit, & ad fidem cōuertit multos. Egeas porro quū illum propter populi clamorem deponere viuum vellet, orauit apostolus dominū vt in pace spiritum suū susciperet, sicq; lux ipsam circūfulsit, & in eius splendore spiritū deo tradidit, atq; in ciuitate Patras a nobili matrona Maximilla sepultus est, vnde reliquiæ illius Constantinopolim vsq; deductæ sunt tēporibus Constantini, die 8 Maii. Deinde cum Græciā totā suæ tyrānidi subiiceret Turcarū imperator, Christiani quidā & catholicus princeps Thomas dux Moreæ,

Iohan. 1.

Lucæ. 5.

Mat. 10.

Lucæ. 6.

Marc. 3.

Iohan. 6.

Iohā. 11.

Vide Phileletum epistolæ cleri recensentē de martyrio S. Andreae

caput S. Andree ablatum inde in Romam trāstulit, & Pio secundo dedit, qui facellum pulcherrimum in honorē sancti Andree erexit in ecclesia sancti Petri, vbi reliquie illæ adhuc quiescūt. Vos iā dominum deum deprecemini & c.

IN FESTO S. BARBARÆ VIRGINIS ET

martyris, Euangelium.

Marth. xxv.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc, Simile est regnū cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso & sponsæ. quinque autē

ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virginnes illæ, & ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapiētibus dixerunt, Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguntur. Responderunt prudentes, dicentes, Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentēs, & emite vobis. Dū autem irent emere, venit sponus, & quæ paratæ erāt, intrauerunt eum eo ad nuptias, & clausa est ianua. nouissime vero veniunt & reliquæ virginnes, dicentes, Domine, domine, aperi nobis. At ille respondens, ait, Amen dico vobis, nescio vos. vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Luc. 19.
Mar. 13.

HOMILIA VNICA.

Arabolam hanc, inquit Hieronymus quidā simpliciter in virginibus interpretatur, quarum alia iuxta Apostolum, & corpore & mente sunt virgines, alia virginitatem tantum corpore seruantes: vel cate- 2. Co. 11 ra opera bona non habent proposito suo similia, vel parentum custodia seruata, nihilominus mente nupserunt. Sed mihi alius sensus videtur, & nō ad virginalia corpora, sed ad omne hominum genus cōparatio pertinere. Sicut enim Mat. 14. dicit dominus, duos fore in agro vno, quorū altero adsumptio relinquatur alter, & duæ molentes in mola, vna adsumetur & vna relinquetur & c. ibique vniuersum genus hominum significatur, qui sunt in ecclesia, & extrinsecus velut arare & molere videntur, quæ tamen omnia ficto simuloque animo per hypocrisin faciunt: ita hic denario virginum numero omnes intelliguntur Christianorum turbæ, qui apparent quidem hominibus credere in deum, ipsi quoque scripturarum iactant scientiam: & tamen in illis fatuæ interim aliquot sunt virgines, fidem nimirum rectā non habentes, neque eam piis operibus exercentes. In eadem portenta sententia est & Augustinus quum ait, Non videtur mihi ista parabola ad eas solas pertinere, quæ proprie excellentiori sanctitate virgines in ecclesia nominantur, quas etiā vfitatori vocabulo sanctimoniales appellare cōsueuimus, sed ad vniuersam hæc parabola pertinet ecclesiam: siquidē si ad religiosas tantummodo personas referenda esset, maior est earum numerus, quam vt cum denario conueniat, quauis ex decem istis quinque adhuc fatuæ existant. Cæ Hieron. terū sanctæ animæ virgines idcirco appellantur, quia gloriatur in vnius dei notitia, & mēs earū idololatricę turbine non cōstupratur. in sacris enim literis idola venerari, adulterari est & fornicari, teste Dauide qui ait, Perdidisti omnes Psal. 72 qui fornicatur abs te. & de Manasse quoque legitur in hūc modum, Reliquerunt deum patrum suorum, & fornicati i. Par. 5. sunt post deos populorum terræ, quos abstulit dominus corameis. Sed & Oseas propheta sic ait, Fornicati sunt & nō Ose. 4. cessauerunt, quoniam dominum dereliquerūt in nō custodiēdo. & deinde, Spiritus fornicationum decepit eos, & fornicati sunt a deo suo. super capita montium sacrificabant, & super colles accēdebant thymiam subtilem quercum & populum & terebinthum. Quid multa? plerisque adhuc aliis scripturę locis idololatria fornicationis nomine exprimi-

August.

Hieron.

Psal. 72

i. Par. 5.

Ose. 4.

Theop. tur : & quum quis relictis diis multis, in cognitione perfectus & cultu vnus veri dei, eius hominis anima vere virgo dicitur, quod nullum committat cum diis alienis adulterium. Theophylactus paulo diuersa sententia, sub persona, inquit, virginum proponit parabolam de eleemosyna, vt quoniā magnum opus est virginitas, ne quis illud vnū curans alia negligat, sed discat quod absq; eleemosyna etiā virginēs cum scortis eiciantur. Et merito quidem, nam quod homo virginitatem amittit, fit illud eo quod a natura & innata ista concupiscentia mala adficitur: is autem qui misericordia nulla mouetur, ab externis diuitiis superatur. Grauius igitur est, aliquem a lenioribus & vilioribus vincī, vt avarus habendi studio occupatur, quam a libidine superari. Imo stolidus & fatuus admodum est, qui quum ardentem vicerit naturalis concupiscentiā fomitem, insuper ab exigui lucelli cupidine superatur.

Gregor. 2. ¶ Simile ergo est regnum cælorum decem virginibus & c. Regnum cælorum, ait Gregorius, præsentis temporis ecclesia est in hac vita id ille declarat, sicut & nos superius in quadam homilia fecimus. Decē virginibus simile est regnum cælorum, quæ omnes sunt piæ & sanctę Christianorum hominum animę. virginēs enim illę sunt in fide, quotquot in ecclesia catholica existunt, dicente Paulo, Respondi vos vni viro virginē castā exhibere Christo. Quod verbum Apostolus, teste Augustino, nō solum sanctis monialibus, sed vniuersę ecclesię dixit, Virginitatis huius destrutor & hostis diabolus est, quem procul fugere & euitare debent omnes Christiani, sicut ibidem sequitur, Timeo ne sicut serpens Enam seduxit astutia sua, ita corrupātur sermōnes vestri, & excidant a simplicitate (vbi Augustinus legit castitate) quæ est in Christo Iesu: quāuis ergo pauci virginitatem seruant in corpore, omnes tamē eam custodire debent spiritualiter in pectore, sicut infra latius explicabimus. Quid autem sibi vult quod regnum cælorum dominus virginibus decem cōparat, quarum quinque prudentes & quinque fatuæ erant? In quinque, ait Gregor. sensibus corporis vnusquisque subsistit: geminatus vero quinaris, denarius perficit. & quia ex vtroq; sexu fidelium multitudo colligitur, sancta ecclesia decem virginibus similis denunciat. Neq; discedit ab hac sententia August. cū dicit, Omnis anima in corpore ideo quinario numero cēsetur, quia sensibus vitur, nihil enim est quod sentimus ex corpore, nisi ianua

Gregor. 3. ¶ Gregorius hanc parabolę partem paulo diuersus exponens, docet nos oleum in cordibus nostris habere, vt placeamus deo. Sunt plerique continentes qui ab exteriori appetitu se custodiunt, & spe ad interiora rapiuntur, carnē macerant, & toto desiderio ad supernam patriā anhelant, æterna præmia expectāt, pro laboribus suis recipere humanas laudes nolunt. hi nimirum gloriā suā in ore hominum ponunt, sed intra conscientiam contegunt. Hæ virginēs prudentes sunt, quoniam in lampadibus, hoc est,

quinquepartita, aut vidēdo, aut audiēdo, aut odorando, aut gustando, aut tangēdo. Qui ergo se abstinēt ab illicito vsu istorum propter ipsam integritatē, virginis nomē accepit. Iā vero succurrit hic dubium, quo tandem modo virginēs quinque fatuæ dicātur, simulq; virginēs existant, neq; id tantum, sed & lampades insuper secum acceperint. Respōdeo & dico varias quidē esse eius rei expositiones, quas hic eo maxime vobis commemorare libet, vt inde præparetis animos vestros, sitisq; in numero virginum prudentum, quæ cum sponso Christo introierunt ad nuptias felicitatis æternæ. Christiani, inquit August. virginēs sunt propter abstinentiam ab illicitis sensibus, lampades habentes propter bona opera, de quibus dominus ipse dicit, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrē vestrum qui est in cælis. Duo ecce hæc sunt quæ Christianum decēt, neque tamē sufficiunt: siquidē etsi lampades habeant bonorum operum, virginēs tamen adhuc fatuæ esse possunt. Quod si ergo nō omnes illi ad nuptias cōueniunt, qui & ab illicitis sibi cauent, & opera bona habēt, quid spei erit iis qui nec animā suā ab illicitis rebus auocant, neq; opera bona faciunt, sed in atra tenebrarum versantur caligine? Nō enim aliud hic fatuarum & prudentum virginum cernitur discrimē, nisi quod illæ oleum nō habent: quod & ideo magnum quiddā significare oportebit. Quid igitur designabit: charitatē nimirū, iuxta illud Pauli, Adhuc excellentiorem viā vobis demonstrō. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatē autem non habebā, factus sum velut æs sonans aut cymbalum tinniens. Palā ergo hic est, Paulum excellentiorem viam dicere charitatem, quam eodem loco ille super alia dona spiritus extollit. Augustinus quoq; id ipsum ex olei natura & similitudine colligit. supernat enim in cæteris humoribus, quomodo & charitas superat reliquas virtutes & donationes dei.

Gregor. 3. ¶ Gregorius hanc parabolę partem paulo diuersus exponens, docet nos oleum in cordibus nostris habere, vt placeamus deo. Sunt plerique continentes qui ab exteriori appetitu se custodiunt, & spe ad interiora rapiuntur, carnē macerant, & toto desiderio ad supernam patriā anhelant, æterna præmia expectāt, pro laboribus suis recipere humanas laudes nolunt. hi nimirum gloriā suā in ore hominum ponunt, sed intra conscientiam contegunt. Hæ virginēs prudentes sunt, quoniam in lampadibus, hoc est,

August.

Math. 5

1. Co. 13

August.

2. Cor. 1 cordibus splendorē gestant gloriæ suæ, dicente Paulo, Hæc est gloria nostra testimonium cōscientiæ nostræ. Fatuæ autem virgines oleum nullum habent, dum gloriam nō querunt in sua ipsorum conscientia, sed corā hominibus, ideoque & mercedem suam omnem, iuxta verbum domini, receperūt. Sed virgines illæ quæ ad spōsum perueniunt, omne gloriam suam intus solummodo inquirunt, dicente Davide, Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Neque multum dissimilis sententiæ sunt, qui dicunt lampades significare fidē, quia sicut lampades domum, ita fides illuminat animā. Lampadem porro istam recipiunt fideles a deo per sacerdotem in baptismo, & licet istiusmodi lampadem diu secum circumferat aliquis, neque in ea sit oleum charitatis diuinæ & meritoriorum operum, fides illa tota mortua est, vana, inutiles & ociosa: cuiusmodi fides ista est neochristianorū, qui fidem suam omnem cum habeant in ore, nihil interius boni fouent sub pectore, & operibus carēt in manibus. Neque enim oleum habēt in lapadibus suis, ideoque virgines tātum fatuæ existunt, nec quisquā horum Christianorum cum Christo ingredi poterit ad nuptias salutis æternæ.
- 4 Ex istis iam rationibus satis manifeste liquet, cur dominus regnum cælorum virginibus cōpararit, quarum quinque fatuæ & quinque sint prudētes & c. quod August. & Gregor. de quinque sensibus non incommode exposuerunt. eorum enim diligens custodia ad prime necessaria est iis, qui virginalem castitatem seruare volunt. Et quamuis in sacris literis denarius numerus vniuersitatē rerum plerumque significat, tamen peculiari non caret ratione, quod ex utraque parte virgines quinque coniunxit, propter sensus quinque, quos in sæcula custodia cum omnibus habere debent, tum verò maxime eā quæ mulieres & virgines pudicas decet disciplinam. Nisi enim oleum adhibuerint sapientiæ salutaris, perierint. Id ipsum in prima virgine fatua cernimus Eua, quæ non satis custoditi fuit auribus, dum locum dedit diabolo & suggestioni ipsius, qui noxius extitit abusus, quoniam audire malum, quid faciat boni? vnde & sapiens dixit, Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Vbi primū femine aut virgines cœperint ex præsumptione ad omnia auscultare, bonā amiserunt pudicitie patrem, ita enim Eug. etiā contigit, quæ non prius periit quam serpentē audiisset.
1. Co. 15 sic Paulus ait, Corruptunt bonos mores colloquia praua.

Ad hæc, oculis esse parum præmunitis, fatuas quoque esse virgines, quomodo & in Eua factum est, quæ cum vidisset, quod bonum esset ad vescendum & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu illius, & comedit. Neque dissimili exemplo etiam accidit Dinæ filiæ Iacob, ea enim cum temeraria quadam præsumptione exisset visura mulieres regionis illius, rapta a Sichem & vitata est. plerumque etiam spectatum (vt ille ait) veniunt, spectentur vt ipse, quod in ruinam eis cedit. quamobrem David admonens, ait, Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Expertus hoc ille dixit. norat enim quomodo visus non custoditus fatuas reddat virgines, quando viderat ipse Bethsabee lauantes se, vnde & adulterium cum ea & homicidium consequutum est Vriæ. Quo etiam respiciens dominus, præmonuit nos dicens, Quicumque viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Sic infatuati sunt in Sara vxorem Abraam, Pharao & Abimelech: sic vxor Phutifar, lasciuos & impudicos oculos suos petulanter coniecit in Ioseph, petiitque ab eo adulterium, quod cum abnueret ille, mendacio impudentissimo ipsa eum detulit ad dominum suum, quasi ipse vim pudicitie suæ inferre voluisset. quo mendacio quid quæso vt fucatus, ita & iniquius & turpius? Sic filii Israël cum viderent filias Moabitarum & Madianitarum, præcepit dominus principes populi in cruces suffigi aduersus solem, plenaque est istiusmodi exemplis vniuersa scriptura, quæ volens hic prætereo. Quod si autem quilibet homo ipsum Iob imitaretur, sane in album prudētum virginum referretur. sic enim Iob ait, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Ad hæc tertio quoque sensu odoratus infatuantur virgines, quoniam & in ipso voluptatem conquirere, abusus magnus simul & euidentis est lasciuie signum: sicuti grauius minatur dominus filiabus Ierusalem, eo quod ambularent extenso collo, & nutibus oculorum irent, plauderent insuper, & composito gradu incederent. ideo inquit Propheta, Decalabit dominus verticem earum, & crinem earum nudabit. Deinde ex omni mundo mulieri & inter ornamenta vniuersa ait se eis etiam ablatum olfactoriola, & huiusmodi quidem virgines fatuæ erant, de quibus Sapiens dixit, Venite, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino precioso & vnguen-

tis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis.
 Coronemus nos rosis antequam marcescant, Istiusmodi fa-
 tua & illa fuit mulier lasciuia ac petulans, quæ allicere &
 Pro. 7. decipere volens adolescentem, dixit, Intextui funibus le-
 sculum meum, strauit tapetibus pictis ex Aegypto, aspersi-
 cubile meum myrrha, aloë & cinnamomo. In iis nanque su-
 perfluitatem quarere & abusum ad peccandum, res longe
 iniquissima est. ¶ Fatuæ insuper redduntur virgines gu-
 stu & tactu impudico, qui omnem corrumpit munditiam
 cordis, oleumque gratiæ diuinæ effundit iuxta illud sapien-
 Pro. 6. tis. Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & op-
 Oseæ. 7. probrium illius non delebitur. & istud item Oseæ, Omnes
 Pro. 20. calefacti sunt quasi clibanus. Nimius etiam in cibo & po-
 Ephe. 5. tu excessus, peccandi pronitatem inducit, quoniam luxu-
 Vinum. riosa res vinum est, quo Paulus quoque nos admonet in-
 ebriari non debere. siquidem in eo luxuria est. Eodem per-
 Hieron. tinet illud Hieronymi, Si experto creditur, hoc primum
 monco, hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro
 veneno. Hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt da-
 monum. Vinum & adolescentia duplex incendium volu-
 ptatis. vbi primum mulier aut virgo temulentia assueuerit,
 pudor omnis perit: disciplina quoq; & honestas vitæ vni-
 uersa, quoniam ebrius scelerum omnium est vile mancipium,
 nec vitium aliquod est quod vincere possit, qui hoc crimi-
 ne est detentus, tota enim hic emoritur sapientia, totusque
 homo e sapiente stultus, ex stulto infanus redditur, mores om-
 nes corrumpunt, & homo in porcū versus videtur. siquidem
 Gen. 19. ille tunc linguæ suæ magister non est, & quicumq; non ce-
 Oseæ. 4. lat arcanum, nihil loquitur honestum. Lot si inebriatus non
 fuisset, proprias filias suas duas nec vitiaisset, nec impregna-
 set. Vereque adeo dictum a propheta, Vinum & ebrietas au-
 ferunt cor. Sed de iis alias copiosius. Sicut autem pro fatuo
 habetur, qui sensibus aburitur exterioribus, ita non paulo
 etiam stultior est, qui interioribus male vitur, puta qui tur-
 pia imaginatur, qui obscœna vanaq; cõcupiscit & in iis
 exæstuat, siue id fiat ad luxuriam, siue gulam, siue superbia
 siue ad auaritiam, aut iram, inuidiam & odium, quicquid
 genus est malorum adfectare & imaginari turpissimū est.
 Ieze. 16. sicut dominus dixit mulieri impudicæ, Fecisti tibi imagi-
 nes masculinas. Possent hæc omnia ad longum per singula
 membra extendi, sed hic iam finis & modus esto. Vos com-
 munibus votis orate dominum deum, & c.

DE SANCTA BARBARA.

Barbara Diocori filia, in ciuitate Nicomedia vir-
 go fuit sapientissima, oleumque charitatis diui-
 nae secum sumpsit in lampade animæ suæ. Eius pa-
 ter infidelis, in turri munitissima ipsam concludi curauit,
 in qua fenestras tres parari iusserat, quoniam tres essent
 qui mundum hunc illuminarent vniuersum, deus pater, fi-
 lius & spiritus sanctus. In eadem turri illuminata illa fuit
 diuinitus, & a S. Iohanne baptizata, suoque digito crucem
 impressit in lapidem. Pater autem cum nullo modo a fide
 Christi auertere eam posset, præfecto ipsam obtulit, qui
 eam verberibus primū cædi iussit & viscera, vulnera quo-
 que recentia cilicio confricari, verum illa sicut in fide ab
 angelo iam ante informata, ita nunc quoque ab eodem fan-
 nata est, vnde in furorem versus tyrannus, pedibus eam
 suspendi fecit, mammillasque ei præscindi, latera etiam fa-
 cibus vri, nudamque per urbem duci, vbi tamen ab ange-
 lo contacta est. Ad extremum parenti illam restituit, qui
 eductam eam decollauit, ibique ipsa pro omnibus qui me-
 moriam sui habituri essent, orauit ad dominum. pater au-
 tem in itinere iam reuertens domum, igne cælius demis-
 so, misere perit. Virgo hæc sanctissima cultores suos absq;
 venerabili sacramento mortem obire non finit, idque mul-
 tis exemplis comprobatum est. posset per longum probari.
 Dolorque hic ei fuit longe acerbissimus, quod eundem
 habuit & parentem & persecutorem atque adeo carnificem.
 Caput ipsius deinceps Constantinopolim translatum
 est, & illud imperator quidam Veneris donauit, qui ipsum
 Venetias deportauerunt in templum suum, vnde per eos-
 dem clam delatum est in Prusiam. Fuerunt quoque eius
 nominis plures alia sanctæ virgines, quæ propter fidem
 Christi immaniter trucidatæ sunt, vt non procul a
 Roma in regno Neapolitano & alibi, cuius ca-
 put Coloniae apud Minores in magna re-
 uerentia seruatur. Eas omnes implo-
 rate sedulo, vt pro vobis inter-
 cedant ad dominum.

Reliquam euangelii huius partem
 require infra in festo S. Agnetis.

DE SANCTO
IN SOLENNI DIE
S. PONTIFICIS NICOLAI

Euangelium. LUCÆ XIX.

Mat. 25.
Mar. 13.

I

In illo tēpore, Dixit I E S V S discipulis suis parabolā hanc, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquā, accipere sibi regnū, & reuerti. Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negociamini dum venio. Ciues autē eius oderant eum, & miserunt legationē post illū, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos. Et factū est vt rediret accepto regno, & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniā, vt sciret quantum quisque negociatus esset. Venit autem primus, dicens, Domine, mna tua decē mnas acquisiuit. Et ait illi, Euge bone serue, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habēs supra decē ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinq; mnas. Et huic ait, Et tu esto super quinq; ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua, quā habui repositā in sudario. Timui enim te, quia homo austerus es, tollis quod nō posuisti, & metis quod nō seminasti. Dixit ei, De ore tuo iudico te serue nequā. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollēs quod non posui, & metens quod non seminavi. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens, cum vsuris utique exegissem illud? Et astantibus dixit, Auferre ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerūt ei, Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habēti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Mat. 13.
Marc. 4
Sap. 8.

NICOLAUS

II

HOMILIA VNICA.

Ratres charissimi, hæc sancti euangelii lectio (licet enim mihi cum Gregorio sic exordiri) solici Gregor. te considerare nos admonet, ne nos qui plus ceteris

in hoc mūdo accepisse aliquid cernimur, ab autore mūdi grauius inde iudicemur. Cum enim crescunt dona, rationes etiam crescunt donorum. Huc huc respiciāt omnes, quotquot a deo receperunt vel diuitias vel dominia vel scientiam & rationis acū, vel potestatem, & c. considerent quomodo hæc omnia impendant, siquidem reddēda de iis ratio grauis erit mortis tempore, & tandem in die nouissimo. Sunt qui gloriātur iam de multis elati, & tamen veniet tempus quo nolent se ea vel habuisse. Subdit itaque Gregorius, Tanto humilior atque ad seruiendum promptior quisque debet esse ex munere, quanto se obligatiōe cōspicit in reddēda ratione. Diligenter itaque fratres mei hoc obseruate euangelium, vt sciatis quomodo donis dei vtamini. Homo quidā nobilis abiit in regionem longinquā. Nobilem, inquit Theophylactus, hominem Christus seipsum intro- Theop. ducit nam licet homo fuerit, māsit tamen in fastigio & nobilitate detatus. & is quidem abiit in regionem longinquā, quando ascendit in cælū. peculiariter autē Christus homo dicitur, sicut & peculiari modo homo fuisse super omnes agnoscitur, ita etiā Dauide dicente de Maria, Homo natus Psal. 86. est in ea, ipse fundauit eā altissimus. Hominē Christum vo- Philip. 2. cat, qui quāuis deus erat, in similitudinē tamen hominum factus, habitu est inuentus vt homo. Et is quidē abiit. siquidem iam antea de cælo venerat in hunc mundū per incarnationē: iuxta illud, In propria venit, & sui eū non receperunt. Diceret, quomodo cōueniant hæc, quod Iohannes ait Christum in incarnatione sua in propria venisse: & hic Lucas dicit eum abiisse in regionē longinquā, idque peregre, tēpore ascensionis, quo maxime videtur in patriam sibi propriā, quia in cælū, deuenisse. Respondetur ad hæc, quia bene Cyrillus dicit Iohannes Christū in carne venientē, in propria venisse. siquidē proprius ac suus dei est ratione creationis mundus hic vniuersus. ex eo enim & per eū factus est, teste Dauide, Domini est terra & plenitudo eius. Vel etiā specialiter, cū in Iudæa nat⁹ sit, regio hæc illi propria dicitur, propter electionē sanctorū patrū suarūq; gentis, sicut & ipse ait, Filius meus primogenit⁹ Israel. Testatur idē in cantico suo Exod. 4. Moyses, dicens, Quando diuidebat altissimus gētes, cōstiti- Deu. 25. Deu. 25.

bbb iii

- tuit terminos populorū iuxta numerum filiorum Israel. & pars quidē domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Ex more enim perpetuo veteres diuidere soliti sunt hereditates suas funiculis: iuxta illud Davidis, Funes ceciderunt mihi in præclaris. Et hoc est quod Iohannes ad diuinam naturam respiciens, dixit dominū in propria venisse. Sed quod idē ascensionem suā in cælum peregrinationē vocat, ad hūilitatem referendum est, idq; ipsum declarans.
- Gregor.** Gregorius ait, Carnis locus proprius terra est, quæ quasi ad peregrina ducitur, dū per redemptionē nostrā in cælo collocatur. procul enim aberat cælū a natura hominis, opera quoq; hominū a cælestibus multū distabant, dicente domino per prophetam, Sicut exaltatur cæli a terra, sic exaltata sunt viæ meæ a viis vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Sunt adhuc qui referāt hæc eo, quod dominus a Iudæis cōmigravit ad gentes, quæ sequuti etiā apostoli, & euangeliū Christi, sicut dixit Paulus, & ante eum in spiritu prævidens id ipsum sapiens, exclamavit, Doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam vsq; in longinquum. Veruntamen superior expositio mihi nō paulo accommodatior huic contextui esse videtur.
- Theop.** Homo, inquit, quidā nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti. Regnum illud vitæ æternæ accepit Christus, quod & sibi & electis omnibus meruit. Regnum hoc ipsum suscepit, vt secundum quod homo, sederet in dextra throni magnificentiæ cum carne. ibidem ille sedebit tantisper dum inimici sui omnes ponantur pro scabello pedum suorum, quod demum fiet in consummatione seculi. omnia enim, etiam quæ nolent, illius subdita erunt imperio. Hunc ipsum autem oderunt fratres sui Iudæi, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos, quando Pilato dicenti, Regem vestrum crucifigam? responderunt, Regem non habemus nisi Cæsarem. & deinceps corripuerunt Pilatum, dicentes, Noli scribere, Rex Iudæorum. Id ipsum considerans dominus, ait in euangelio, Viderunt opera mea, & oderunt & me & patrē meum, vt impleretur sermo qui in lege eorum scriptus est, Odio habuerunt me gratias. Et ea quoque ratio est, quæ hominem se nuncupet, & nobilem quidem secundum natiuitatem, non autem regem. Siquidem in suo priore aduentu non venit in regia maiestate, sed humilis & mansuetus, sedens super asinam. In
- Psal. 15.**
- Gregor.**
- Isa. 55.**
- Act. 13. Eccl. 24.**
- Psal. 109.**
- Ioh. 19.**
- Ioh. 15.**
- Psal. 34.**
- Zach. 9.**

altero autē venturus est cum gloria magna, recepta tunc in se maiestate regali, iuxta illud Danielis, Ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & datum ei est regnum, omnesque populi, tribus & linguæ ipsi seruient, quanuis illud etiam de regno Christi in hac ecclesia intelligi potest, quod perfecte adsequutus est post resurrectionem suam, sicut & dixit discipulis suis, Mihi data est omnis potestas in Mat. 28 cælo & in terra. per hoc enim rex factus est electorum omnium Christianorum, vt iam posuimus dicere cū propheta, Dominus legifer noster, dominus rex noster, ipse salua- bit nos. Eo ipso regno cœpit ille primum regnare super gentes, dicente Dauide, Domini est regnum, & ipse dominabitur gentibus. Porro ne longius ab hac euangelica parabola discedamus, perseuerare nunc libet in priore illo sensu, dicendo dominum recepisse regnum in vita æterna, nō pro se tantum, sed & suis electis omnibus, sicut ipse ait, Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Ita enim cum electis suis conregnat Christus, vt ipsi interim reges efficiantur cum ipso, iuxta illud quod Iohannes inquit, Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, fecitque nos regnum & sacerdotes deo & patri suo. Regnum itaque Christi hic incipit in fidelibus suis: quoq; plus potestati diaboli decedit, eo magis regnum Christi accrescit, id etiam testante Iohanne, Facta est salus & virtus & regnum dei nostri, & potestas Christi eius, quia proietus est accusator fratrum nostrorum. Quod autem commodius intelligatur de regno Christi in cælis, quod ille iam possidet, suisque etiā præparauit electis, sicut dixit ad apostolos, vox ista facit quæ sequitur, reuerti. Nam abiisse dominum ad occupandum regnum, tuncque reuersurum, nusquam melius intelligi potest quam in ipsa ascensione sua in gloriam maiestatis. reditus autem fiet in die nouissimo ad iudicium viuorum & mortuorum, iuxta illud quod dixerunt angeli ad apostolos, Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Ioh. 14.

Act. 1.

Gregor.

Gregor.

Gregor.

3 ¶ Abiturus itaque nobilis ille ad suscipiendum regnū, decem ex seruis suis ad se vocauit, singulisque singula tradidit talenta & c. fecit hoc quidem Christus, quando fidelibus spiritalia dona concessit. Omnes enim homines regis illius decet esse seruos, quos ille rationales ideo creauit, vt ipsum laudaret, colerent, predicarent. Summa siquidem libertas est, seruire deo, imo seruire illi, cū eo regnare est, vt

bbb iiii

Bernar. ait Bernardus. Vnde fit vt equidem arbitret dominū in numero seruorum denario, intelligere voluisse vniuersam omnium hominum multitudinem: vel vt Augustinus loquitur, totam vniuersitatem rerum, quauis hoc Theophylactus referat ad ecclesie ministros, quibus commissa sunt officia ecclesiastica, qui & propter perfectionem denario numero significantur: quoniam quicūque ad huiusmodi administrationem sunt vocati, perfectam habent ordinationem in triplici statu diaconorum, presbyterorum, & episcoporum. sicut enim tres sunt actus hierarchici, inter ipsos sanctorum angelorum choros, ita eadem actus tres sunt in illis ordinibus tribus. Diaconi namque per doctrinæ suæ eruditionem purgant, presbyteri per baptismum, in quo paruuli lumē accipiunt fidei, illuminant: episcopi autem perficiunt, dum presbyteros ordinant. Omnibus itaque iis, dū a deo vocantur, in vñctione & consecratione sua peculiaris quædam dona conferuntur, de quibus dura eis aliquando reddenda est ratio. Idque adeo verum est, vt etiam ii qui ad spiritualem vocati & ecclesiasticam potestatem, duriorē strictioremque sint reddituri rationem in die nouissimi. ideoque non exigua est animarum cura, neque omnino contemnenda. sed nec paruum est, prædicatōre aut episcopum esse. Attamen nos Gregorium & Bedam sequentes, malumus hæc de omnibus intelligere hominibus, quoniam & ipsi omnes amplissima a deo accepere talenta donorum. Hic considerandum etiam venit, quomodo numero seruorum & ponderis siue talentorum meminerit, dum ait decem talenta data esse seruis decem, non sic quasi singulis decem sint talenta collata, sed singulis singula tantum, cuique seruorum vnum, idque ex sequentibus facile colligere est, vbi monstratur quantum quilibet seruus suo talento lucrifecerit. Augustinus per talenta decem, legem que decem præceptis concluditur, intelligit: per seruos, eos qui sub lege fuerunt, quibusque gratia euangelii est annuntiata, vnde verum legis intellectum colligerent, sicut post resurrectionem suam dominus discipulis explicauit sensum, quo intelligerent scripturas. Id ipsum etiā facere ministros addebet, qui vocati sunt a deo, atque in hoc vnum elaborare, vt plebi Christianæ verum scripturarum aperiant intellectum. Possent hic multa dici, quomodo ministri vocentur a deo, quid facere debeant vt norint seruos se esse Christi, neque dominantes (vt ait Petrus) in clero. Neque parū mul-

ta hic adferre possem de talentis, quæ largiter adeo erogat deus ministris suis, quibus ea nec vendidit nec oppignora-uit, sed libere contulit, sicut alibi ait dominus, Gratis accepistis, gratis date. Et ad extremum tandem hic negociationem ostendit, dum eos cum illis iubet negociari. Sanctum illud negocium est & pia vsura, quando quis scens exerceat cum donis dei, vt augeantur illa in intellectu, voluntate & opere eorum, quæ placita sunt deo ad edificationē proximi. Sed prohdolor quam multi sunt, qui in temporalibus scœnorantur, pauperibusque sanguinem & sudorem exungunt, imo & quamplurimi adhuc supersunt, qui in spiritualibus quoque vsuram exercent: quando inter ecclesiasticos etiam non paucos reperias, qui cum debeant reliquis exemplum bonum proponere, ipsi vsurarii sunt maiores turpioresque, quam Iudæus aliquis sexagenarius.

4 Sequitur, Ciues eius oderant eum, & miserunt legationem post illum. Ciues, inquit Beda, impios Iudæos dicit, qui non tantum hic dominum persecuti sunt ad mortem crucis vsque, sed deinceps quoque post mortem, in discipulis, apostolis & omnibus qui in eum crediderunt, vsque adeo contempserunt illi prædicationem & euangelii regni cælestis. Et bene dominus ciues vocat, quando etiam Dauid vniuersam synagogam ciuitatē appellauit, inquit, Quam gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei? Ciuitas illa cum sancta extitit, eius ciues placebant deo, neque mirum, quia Iudæi tunc populus erant electus domino ex vniuerso terrarum orbe. Siquidem notus tunc tantum in Iudæa erat deus, in Israel magnum nomen eius. Quum primum autem ceperunt ciues isti odisse dominum, statim reiecta est ciuitas hæc ista, factaque abominabilis deo, iuxta illud Isaiæ, Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicii: iustitia habitauit in ea, nunc autem homicida. Et ciuitatē istaque reliquit dominus & ciues suos, sibi que aliam preparauit ecclesiam sanctam, quam nomine ciuitatis etiam Iohānes dignatus est, dicens, Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem, non uā descendente de caelo, a deo paratam. In ea ciuitate ciues sunt omnes Christiani, qui & canere solite debent, ne de se dicatur illud quod de istis ciuibus, quoniam oderūt eū. Miseruntque insuper legationem post eum, non vt honorarent, sed persequerentur ipsum. In hac legatione Paulus quoque fuit antequam cōuerteretur ad Christum. receptis enim literis a principibus sacerdotum ad synagogam Da-

Beda.

Psal. 86.

Psal. 75.

Isaiæ. 1.

Apo. 21.

Act. 9.

maſcenam, perſequebatur omnes Chriſtiani nominis viros & mulieres, vt vinctos perduceret in Ieruſalem. Quo modo autem recuſarint Iudæi regnum Chriſti, iam ante commemorauimus. Poſſe & in hunc ſenſum intelligi, quod dominius ciues voluerit ſignificare huius mundi, qui nomine ciuitatis accipiatur, ſicut de Galaad ſcriptum eſt, Galaad ciuitas operantium idolum, ſupplâtata ſanguine. In ea ciues mali ſunt, & cuſtodes per ignorâtiam cæci, atq; adeo claudii, cum viam non ambulent virtutû, de quibus dicitur in ſigura Dauidis, quiſquis abſtulerit cæcos & claudos odientes animam Dauid. i. Chriſti. Et hi nimirum ciues mali mûdi huius, nuncios mittunt poſt Chriſtum, nolentes ipſum regnare ſuper ſe. Qui ſunt autem nuncii iſti? quæres forſitan. Plurimi ſane, nimiumque multi iis noſtris temporibus nuncii emittuntur poſt Chriſtum, tyranni, qui fidem Chriſtianam funditus extinguerent conati ſunt, e quorum numero iam olim fuerunt Nero, Domitianus, Traianus, Decius, Diocletianus, Maximianus, quos ſequuti ſunt Aegyptiaci Sultani, Agarenorû imperatores & reges, & poſt eos Turcarum Amiri, Tartarorum Cham &c. qui etiam iuxta cõmmerita peccatorum noſtrorum, magnâ Chriſtianifimi partem ſuo ſubiugarunt imperio: nequedum deſiſtunt a cõcepto, quin prouincias Chriſtianorû affligant & perſequantur. Inter iſtos porro nuncios numerandi quoque veniunt hæretici peruerſi, qui catholicam fidem impugnant, ſuosq; errores vndiq; immiſcent. ni enim dum veritatem fidei reſnuunt accipere, Chriſtum quoque nolunt ſuper ſe regnare, in cuius regno veritas eſt & dominatur. Quid quod & ciues mali ſunt, & poſt Chriſtum nuncios mittunt, quotquot palam vitam viuunt ſcleratur, in quibus etiam Chriſtus nõ regnat, ſed mundus, diabolus & concupiſcentia carnis: Iſti enim tyranni regnum ſibi vendicant in huiusmodi hominibus, quoniam iuxta ſententiã Iob, diabolus rex eſt ſuper oes filios ſuperbiæ. Ita infideles, hæretici, indurati & peruerſi Chriſtiani, omnes nuncios mittunt ad dominum, neque volunt illum regnare ſuper ſe, clamantes ſicut Iob meminit, Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus, quia noluerunt intelligere vt bene agerent. Sed tu o domine Ieſu Chriſte, gratiam nobis tuam benignus impende, vt te nõ odientes, magis ad S. Nicolai exemplû diligamus, gratiaque quam largiris, bene vtamur, & per eam vitam eternam conſequamur. Amen.

Oſæ. 6.

2. Re. 5.

Iob. 41.

Iob. 21.
Pſal. 35.

Reliqua huius euãgelii pars, non multû abſimilis eſt euãgelio, quod in die S. Martini legitur. ibi require, & diuerſitatẽ vtriuſq; cû expoſitiõe inuenies.

DE S. NICOLAO.

Anctus Nicolaus piis & Chriſtianis natus parentibus, adhuc infantulus feria quarta & ſexta ſemel tantû ſuxit hubera, quod euident argumentum futuræ ſanctitatis extitit, ſicut alia quoque plura de infantia ſua deſcripta ſunt miracula. vnde occasione ſumpta, lubet ex ipſis ſacris literis rationes inquirere, cur & quõ paruulis ſanctimonia tanta diuinitus conferatur. Principio conſtat eã in nonnullis a deo electis infantulis iã inde ab vtero matris eſſe, idque tantum ex gratia & bonitate diuina, ſine omni praxiã cauſa. Sic ſanctificat^o in ipſo matris vtero eſt Iohãnes Bapt. dicente ad Zachariã angelo, Spûſancto replebitur adhuc ex vtero matris. Sic & Ieremias propheta ſanctificatus legitur, cõſitete id domino, quum per ipſum ait, Priuſquã te formare in vtero, noui te: & antequã exires de vulua, ſanctificauit te. (quãuis ſunt qui hoc nõ de propheta, ſed ipſo Iohãne dictû arbitrentur) Gratia hæc Iſaie quoque collata eſt, quod ex ſuis verbis palam colligitur, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei. Sic ſecũdum quofdã Enoch etiã & Elias ſanctificati ſunt. Sic & Iacobus Iuſtus, qui & frater domini dictus eſt, Egeſippo & Hieronymo autoribus, ſanctificatus fuiſſe creditur. Sic præ omnibus credẽdũ eſt, ſanctificatam fuiſſe virginem matrẽ, neq; id communi reliquorum modo, ſiquidem non tantum in vtero matris, ſed & in conceptionis ſuæ principio ſanctificata eſt, ita vt nulla fuerit peccati, ne originalis quidem, cõtagiõe coinquinata. Illa enim amica dei, tota fuit pulchra & immaculata. Idẽ multi ſentiunt de S. Iosepho nutritio Chriſti, de quo infra.

Paruulo
rũ ſancti
tas.

Lucæ. 1.

Ierem. 1.

Iſa. 49.

Cant. 4.

2. Sanctificatur nõnulli paruulorũ quum iam fuerint natũ, idq; vel per parentũ fidẽ, vel per ipſa ſacramẽta. Eo facit inſtitutio circũciſiõis in veteri teſt. & i nouo, baptiſmi, ubi paruulo labes peccati originalis deletur, veſtiſq; innocentie & gratia dei cõmunicatur. Debet tamen hic non nihil obſeruari diuerſitatis, quãdo non eandẽ paruuli oẽs gratiã habet, quam S. Nicolaus habuit. Ad illius itaq; diſcriminis obſervationẽ conſtãt hæc ſanctorũ patrũ ſententiã eſt, quod paruuli quantum in ipſo ſitum eſt baptiſmo, æqualẽ omnes

Act. 9. gratiam suscipiunt: neque maiorē filius regis recipit, quam cuiuslibet pastoris. siquidem nō recipit deus hominis personam in sacramento. (intellige post passionem Christi.)

3 Et quanuis iam ratione baptismi æqualis gratia parulis confertur, potest tamen aduentitia ac extranea adhuc aliqua occurrere causa, quæ faciat ut alius alio maiorem suscipiat: puta per sedulam & piam orationem parentum, parrinorum, vel presbyteri baptizantis. Bonum igitur est, parētes quamplurimum & maxime pie pro filiis suis orare. Parrini quoque, qui & ipsi non secundum fauorem, sed probitatem sunt eligendi, multum deuote pro paruulo deuorare tenentur.

4 Sequitur inde, paruulos etiam qui statim a baptismo decedunt, non æqualiter esse beatos. cū enim inæqualiter sint a deo donati, inæqualem quoque a deo recepturi sunt beatitudinē. Et hoc est quod propheta inquit, Exaquabit gratiam gratiæ, hoc est, gratiam præsentis uitæ: adæquabit gratiæ gloriæ futura.

5 Rursus hinc consequitur, quod cum confirmatio uerum sit legis euangelicæ sacramētum, & omne sacramētum gratiam conferat quam signat, paruuli confirmati maiorem auctioremque gratiam habent iis, qui baptizati sunt tantum & non cōfirmati. Vnde & paruuli istiusmodi qui ita decedunt e uiuis, altiorem in cælo sedem, gloriāque adsequuntur maiorē non confirmatis: quia iuxta gratiæ amplitudinē, erit & mensura felicitatis. ipsa enim est uestis illa nuptialis. Et retulerit plurimum, statim a baptismo cum paruulis festinare ut cōfirmantur: neque ad id rationis uis

Mat. 20. Gerson. opus est quicquam neque memoria, ut testatur Gerson, factis est, parentes aut amicos eorum confirmationis huius meminisse. Vbi incusanda uenit episcoporum in curia & negligentia, qui aliquandiu diceceses non uisitat, qui que cum ipsi munia episcopalia non faciunt, ob auaritiam suffraganeos non substituunt. Quod ergo in sua infantia S. Nicolaus miracula multa fecit, id fieri potuit eo, quod uel secudum beneplacitum dei gratiam ab ipso taram suscepit: uel ut ait Scotus, quod parētes sui maiorem ei gratiam piis precibus impetrarunt, quæ sic initium illi foret tam miraculosi operis. Inde quoque a parentibus suis in timore deo educatus, post mortem eorum hereditatem amplam possedit, unde pauperibus largiter subuenit: præcipueque cuiusdam vicino pauperi & iam afflicto, propter egestatem succum

tribus auri massis, unde ille filias suas tres, de quarum iam prostitutione cogitauerat, elocauit. Deinceps reuelatione diuina factus episcopus in Myrea, quum primus mane ante eadem sacram constitisset, multa in uita sua miracula fecit, cæcam illaminauit mulierem, in caritate annonæ frumenta multiplicauit, tres pueros & deinde principes tres a morte liberauit, tandemque sine felici migravit ad dominum. corpusque illius a Christianis usque in Baru delatū oppidum Neapolis, posteaquam a Turcis Mirea expugnata est: Inuocari solet sanctus ille Nicolaus, ut deus per intercessionem ipsius homines protegat & tueatur in mari, omnibusque fluminibus & aquis. Vos igitur quoque deprecemini dominum deum &c.

IN SOLENNI FESTI- TATE CONCEPTIO-

nis gloriosæ uirginis matris Mariæ,
Euang. Matth. 1

L Iber generationis Iesu Christi filii Dauid, filii Abraam. Abraam genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius, Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.

Phares autem genuit Ezram, Ezram autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naason, Naason autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab, Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse, Iesse autem genuit Dauid regem. Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ, Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abiam autem genuit Asa, Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram, Ioram autem genuit Oziā. Oziā autem genuit Ioathā.

Ioathan autē genuit Achaz. Achaz autē genuit Iezechiam, Iezechias autem genuit Manassen. Manasses autē genuit Amon, Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratiōe Babylonis, Et post transmigratiōem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud, Abiud autē genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor, Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim, Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar, Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

HOMILIA I.

Consultum videtur dilectissimi in Christo fratres aliquot tantum circa hoc euangeliū occurrentes explicare quæstiones: quandoquidem ipse contextus alias vt plurimum ex historia pendet, sicut generationum alia ex alia velut radice exurgit. Et principio quidem admirari quis hic posset, cur Matthæus dum euangelium scribere orditur, librum vocitet generationis. Ad hoc respondemus, librum istum quē hic scribere Matthæus auspicatur, ipsissimum (liceat sic loqui) esse euangeliū. Quando autem principio Christi exorditur describere genealogiam, per quam renati nos sumus, merito ille euangeliū suū librum vocat generationis Christi, ipsum quoque terminat in regeneratiōe nostra, dum formam explicat baptismi in nomine patris & filii & spiritus sancti. Omnia porro que in medio posita sunt, de doctrina, miraculis, passione, morte & resurrectione Christi, faciunt ad regenerationem nostrā in spiritu & aqua. Altera ratio Hieronymi est. Quum quatuor euāgeliste per quatuor animalia in Iezechiele sint representati, & in Apocalypsi Iohannis, vt ostenderet Matthæus verum se esse euangelistam, declarauit librum generationis Christi esse euangeliū suū, seq; adeo modo hoc specie hominis esse signatum, dum generationem Christi hu-

manam descripsit. Caterum Rabanus causam adducit huiusmodi, quoniam Matthæus lingua Hebræa suum scripsit euangelium, sicut & Hieronymus & Eusebius testantur. Iudeorum autem hic mos est, vt ex principio totum cognominent librum. sic enim primum Moysi librum, quem nos a creatione mūdi genefim dicimus, illi Bresith vocant, quoniam id est libro isti apud eos exordium, In principio creauit deus. Ratio quarta adsignari talis potest. Moyses dum mundi describit creationem, inter cætera sic inquit, Hic est liber generationis Adam, a quo omnes homines secundum carnem habēt originem. Quum autem Christus sit Adam cælestis, per quem omnes renascimur spiritu, sicut ex illo Adam carnaliter nati sumus. ideo Matthæus librum suum similiter in hunc modum auspicatur, Liber generationis Iesu Christi. Caterū cur de carnali Christi generatione Matthæus scribat, rationem adfert Chrysofomus illam, quod euangelium suum & Iudæis & propriæ eorum lingua scripsit, quibus antea nota erat diuinitas. Iohannes autem, quia gentibus scripsit euangelium suum, quæ adeo fuerant per idololatriam seductæ, vt veram deitatem non agnosceret, ab eadem exorsus est, & illam eis in euangelio suo manifestauit. Hieronymus etiā talem hic mouet quæstionē. Quis Iſaias de Christo dicat, Generationem eius quis enarrabit? quid est quod Matthæus contra euangelici prophætæ oraculum, generationem Christi sibi sumit explicandam? Responsio, Nemo sane credat euangelistam esse prophætæ contrarium, quoniam propheta de generatione Christi loquitur secundum diuinitatem: quæ vt ineffabilis est, ita multis modis humanum superat intellectum. Euangelista autē temporalem & carnalem tantum enumerat Christi natiuitatē sicq; de corporalibus rebus exorditur, vt per hominē discamus agnoscere deum, ideo enim ipsum primū statim vocat Iesum Christum, vt Iudæi ad quos scribit, dominum Iesum verum crederent esse Messiam ipsis in lege promissum, ex quo salutē suam omnē expectarent, iuxta verā nominis rationem: quoniam Iesus lingua Hebræorum, saluatorem significat, sicut & angelus dixit ad Ioseph, Vocabis nomen eius Iesum. ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Tertio loco occurrit quærendum, Quorū tādē ex omnibus maioribus Christi, euangelista duos tādē nominat, Dauid & Abraam, atque ex iis primo iuniorem. Quod duo illi tantū præ cæteris exprimuntur, in causa

Raban⁹

Gen. 5.

1. Co. 15

Chryso

Hieron.

Iſa. 53.

Math. x

Hieron.

Iezech. 3

Apoc. 4

Gen. 20. fuisse videri potest, quod ipsis promissio Messias venturi, & ex eorum stirpe nascituri, expressius quã cæteris facta est, siquidem ad Abraã dixit deus, Eo quod obedisti voci meæ, benedicentur in femine tuo omnes gentes terræ. Simili iuramento pollicitus est & Dauidi, dicens, Iuravi dominus Dauid, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponã super sedem tuã. & alibi, Semel iuravi in sancto meo, si Dauid metiar, semẽ eius in æternum manebit, & thronus eius sicut sol in conspectu meo. Tam magnifica promissa nõ legimus alicui patrum de messia esse collata. Altera ratio est, quoniam per istos duos præcipue significãtur tria hæc, sacerdotium, regnum, & prophetia. Christus autem rex simul & sacerdos & propheta esse agnoscitur, quo magis merito præ cæteris illi in sua genealogia exprimuntur. Et esse quidem Abraam prophetã, testatur dominus cum ait, Gen. 20. Abimelech, Redde viro vxorem, & orabit pro te, qui propheta est. Simili modo & Dauid per excellentiam propheta dicitur. sed & Abraã sacerdotium Christi designat, qui etiam obtulit semetipsum in ara crucis, iuxta figurã in qua dixit dominus Abraæ, Tolle filiam tuam, & offer mihi in holocaustum super vnum montium quem monstrabo tibi. Ita de eodem Paulus inquit, Vnigenitum offerebat, in quo susceperat promissiones. Sane enim figura illa extitit eius, quod deus pater immolaturus esset vnigenitum filium suum in ara crucis pro omnibus totius mundi peccatis. Atque ideo sicut Abraam sacerdotium Christi, ita Dauid rex regnum Christi representat, de quo angelus dixit, Sedebit in domo Iacob in æternum. & item Isaias, Multiplicabitur eius imperium. Cur autem Dauid ante Abraam nominetur, in causa esse videtur Chrysostomo & Hieronymo, quod propter regnum hic magis in memoria hominũ vigeat Hieronymus quoq; Ordo, inquit, ille quidẽ præposterus, sed tamen necessario est commutatus. si enim primo posuisset Abraam & postea Dauid, rursus ei repetẽdum fuerat Abraã, vt generationis series texeretur. Ad hæc, promissio facta sane est Abraæ, sed electio in Dauide maior autem est electio quam repromissio, vt ait Beda. Quamuis & hæc causa subesse potest, quod Christus antea usurpauit regalem dignitatem, dum legem nouam nouumque testamentum ferret, quem immolaretur. Ideo eundem ordinem, quem ipse seruauit Christus in regali suo & sacerdotali munere, etiam euangelista recte illo ipso vsus est in constituendis fi-

giris, vt Dauidem Abraæ anteponeret. Id ipsum quoque in eo declarauit euangelista, quod ait Iesu Christi, Christus enim vnctum sonat Græcis, Hebræis vero Messias dicitur. Iam vero tam reges quam sacerdotes veteris testamenti vngebantur, vt ex Exodo & Regum historia satis liquet. Exo. 29. Vngebantur autem oleo sancto, idque ex cornu super capita ipsorum eleuato stillabat. Addit Theophylactus factum hoc esse, quod apud Iudæos celebrior erat Dauid & Theop. posterior quoque Abraamo, regnoque clarior, & idem seruabat verum typum Christi. Et proprie voluit hoc exprimere euangelista, dum Iudæis scribebat, non ignaris vtique Christum ex femine Abraæ & stirpe Dauid nasci debere, quoniam & deinceps illi a domino interrogati, cuiusnam filius esset Messias, responderunt, Dauidis. Hoc itaque veluti fundamentum primum ponere voluit euangelista, dominum Iesum filiũ esse Dauidis & Abraæ. Quid quod super eo frequenter etiam disputarunt Iudæi, nolentes Messiam ex Galilæa esse venturum? Quamobrem Pharisei ad Nicodemum dixerunt, Nunquid & tu Galilæa es? scrutare scripturas, & vide quia a Galilæa propheta nõ surgit. Norant illi vtique Bethleem esse locũ natiuitatis Messias: iuxta quod & responderunt Herodi. Verum interim Nazarenum patria credebant esse dominum, ad quod declinandum porro Matthæus Christi natiuitatem in Bethleem commemorat. Questio quarta mouetur talis, Quid sit quod Matthæus genealogiã Christi contexens, a summo descendit vsque ad Christum dominum, Lucas autem contra, a Christo ascendit vsque ad Adam? Et ibi quidem respondetur, quoniam Matthæus temporalem voluit describere natiuitatem Christi, decuit ergo vt ab eo inciperet narrationẽ suam, cui primum promissio data est, fore vt ex stirpe sua Messias secundum carnem nasceretur. Quum autem Lucas maluerit spiritualitatem & mysticam Christi natiuitatem recensere, quæ & ipsa vt per Christum facta est & in illius corpore baptisinate, ad declarandum omnes omnibus retro sæculis non ab Abraam tantum, sed & ab ipso primo omnium parente Adam spiritualiter esse natos per fidem & meritum futuri mediatoris atque Messias: idcirco nimirum Lucas statim post baptismum Christi etiam descripsit genealogiam, & sic ascendit vsque ad Adam, siquidem sine merito Christi nullus illorum renatus est spiritu, sed sicut ab Adam omnes nati sunt secundum carnem, ita a cælesti illo Adamo

omnes eos quoque renasci oportebat spiritu. Quo nomine etiam Lucas narrationem suam concludens, sic ait, Seth qui fuit Adam, qui fuit dei, quasi diceret, nemo filius dei nisi per Christum renascitur, ideoque & baptismum regenerationis sacramentum instituit. Habent alias quoque differentias multas Matthæus & Lucas, sed eas in alium locum reiciimus. Quinto loco ambigitur, Quare non dixit euangelista, Abraam genuit Isaac & fratres eius, sicut dixit, Iacob genuit Iudam & fratres eius. Ad quod respondetur, nec Ismael neque Esau fratres Iacob commemorari, quoniam dixit dominus ad Abraam, In Isaac vocabitur tibi nomen. & hoc est quod Ismael & Esau prætermittuntur, sed quod filii Iacob exprimitur, eo fit, quod & patriarchæ illi fuerunt, & capita duodecim tribuum Israel. nam qui hic prioribus quatuordecim locis numerantur, patriarchæ omnes extiterunt. Simili de causa & Zaram nominat fratrem Phares, propter illud insigne miraculum quod in ipsius natiuitate contigit, sicut in historia Genesios patet. Quæres autem, cur euangelista Thamar hic referat, Rahab, similiter & Ruth, quæ tamen in scripturis insignes habentur ex quibusdam inhoneste & turpiter actis. En ad hoc tibi respondet Hieronymus, & ait, Notandum, in genealogia saluatoris nullam sanctarum adsumi mulierum, sed eas quas scriptura reprehendit, ut qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnium peccata deleat. Unde nos quoque docemur, inquit Ambrosius, non pudere debere ecclesiam de peccatoribus congregari, quum dominus de peccatoribus nasci non dedignetur. Insuper, ut discamus labem natiuitatis vel parentum malignitatem, nemini obstaculum ponere virtutum & operum bonorum, sicut etiam nullus gloriari nimium debet de maiorum stemmatibus, virtutumque ornamentis: sed potius omni studio curare, ut ipsi par sit in virtutibus. Præterea hoc etiam in hac re nobis monstratur, quod dominus etiam in maioribus suis & parentibus participare cepit beneficium redemptionis. Chrysostomus excusat ipsam Thamar, quoniam condormierit Iudæ, cumque se fellerit in specie & habitu meretriculæ, neque tamen id fecerit in hoc, ut animum suum & voluntatem malam expleret, sed ut ex radice & stirpe sancta filium haberet. Iudas quoque peccatum hoc amare defleuit, sicut in libro de testamento patriarcharum legitur. Et quattuor illæ mulieres hic nominantur, Thamar, Rahab,

Ruth & Bethsabea, omnes istæ tamen ad extremum piæ & honestas sese exhibuerunt. Sic ecclesia quoque, ut ait Beda, prius aliena, ignominii plena & sterilis habebatur, sed ad Christum ut legitima coniuncta est matrona. Exponit ille etiam singularum harum mulierum nomina, & ad ecclesiam refert. sed id ego breuitatis studio prætermitto. Quod autem nonnulli conantur mulieres has bonas facere, nobisque persuadere eas ob eximia optimarum virtutum ornamenta hic esse commemoratas, id tantum valere sino, quantum cuique placitum fuerit. nobis interim scriptura sufficit, quæ peccatum Thamar complectitur cum proprio socio. Rahab quoque appellat meretricem (licet isti scoli & inepti Iosue. 2. rerum omnium innouatores, eam velint facere hospitem, non meretricem) Constat insuper Bethsabeam cum Dauide commisisse adulterium. Quo fit ut non persuadear, quo discenda a constanti sanctorum patrum sententia. malo autem missos facere recentiores istos cum expositionibus suis, quæ ut plurimum falsæ, fere semper de errore sunt suspectæ. Iesse pater Davidis, alio etiam nomine dicitur Isai & Naas. verum euangelista maluit eum nomine uti, quo Isaias usus est, cuius etiam prophetia in Christo est consummata. Septimum Isa. & vltimum dubium sit illud, Cur solus ex omnibus David hic rex dicitur, cum tamen etiam alii plures reges hic numerati, eiusdem dignitatis appellatione non commendentur. Quare etiam non mater Salomonis aperto nomine exprimitur, ut Thamar & Rahab. Respondetur, quia David primus rex fuit in tribu Iuda, quo magis merito rex cognominatur. Ad hæc voluit hic Matthæus insinuare, quomodo patriarcharum ordo regali etiam sit excellentia sublimatus, quando quidem & Messie regnum immutabile nullique vicissitudini obnoxium, promissum erat. De Bethsabea autem sic respondet Beda, quoniam hoc ideo putant factum, quia tres alie supra dictæ, licet criminose fuerint, in partibus tamen filiorum, per quos currit genealogia, non solum culpari, sed etiam laudari meruerunt. Hæc vero, adulterio & homicidio perpetrato, Davidi regi genuit filium, in tantum culpabili matrimonio, ut merito videatur in saluatoris genealogia non nominata. Potest tamen & hæc subesse causa, quoniam si quis inde suspiceret propter peccatum Davidis declinatam esse promissionem diuinam, ad id ipsum præueniendum, Matthæus non tantum nomen Salomonis filii David exprimit, sed eundem etiam aperte

Pfal. 50. ex adultera natum dicit, quo nomine sunt qui orasse Dauidem putent illud in psalmo, Miserere mei domine, ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas quum iudicaris. Iustus utique fuit dominus, dum Dauidi promissa seruauit. Dicit autem iudicium hominum, arbitrantium ipsum propter peccatum Dauidis ei adempturum benedictionem promissam: quod tamen factum non est, ob insignem ipsius poenitentiam & cor ardentissime contritum, ad exemplum omnium peccatorum, ne desperent de misericordia dei. Atque hæc iam super euangelio dicta sufficiant.

Homilias reliquas huius euangelii require in festo natiuitatis Mariæ.

HOMILIA SECVNDA IN die conceptionis virginis matris.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. *Can. 1111.*

August. Ilectissimi in Christo fratres, hac tam solenni festiuitate per vniuersam ecclesiam catholicam cum omni gaudio summaque alacritate exordium recolumus nostræ salutis, quædo nobilissima anima Mariæ creata & sanctissimo corpusculo est infusa, citra omnem originalem peccati contagionem, quod nulli alias hominum contigit, nisi Mariæ & Christo domino. Eaque anima sanctissima ab ipsa sancta & indiuidua trinitate electa est ex vniuerso mundo, ut mater fieret filii dei, ideoque omnium preciosissime a deo redimita atque donata est, præ omnibus omnium hominum animabus, quotquot ab initio mundi ad finem usque sunt conditæ. Quum itaque hodie Maria concepta sit in utero Annæ, merito gaudeamus omnes, illique congratulemur: quoniam sicut ipsam deus filius elegit matrem, deque eius conceptione gauisus est: ita & nos collætetur matrem nostram omnisque tum gratiæ tum misericordiæ parentem esse conceptam, Imo mundus totus exultet, tantam sibi iam hodie contigisse aduocatam. Quid enim (ut inquit Augustinus) sanctius, quidue in vniuersa generis humani progenie posset oriri dignius hac ipsa virgine, quam sibi deus elegit & prælegit habitaculum? Gaudete itaque

& exultate angeli, quoniã illa iam nata est, cuius filius ruinas iam restitutus est angelorum. lætamini & vos primi parentes: nostri Adam & Eua. vestrum enim semen iam hic caput conterit serpentis. & filius ille educet vos de lacu miseriæ, in quo non est aqua. Gaudete etiam vos, quotquot in terra viuistis homines omnes. siquidem nunc redemptoris vestri mater concepta est. Exultate & o cæli, quia concepta iam est illa, cuius filius nouos in cælis facturus est ciues. Sed quid obstat quin dicam aperte, Cuiuscunque hominis anima non lætantur de tam sancto virginis matris conceptu, frustra se Christianum iam profitetur, nec partem expectabit hæreditatis æternæ? Gaudete & vos mulieres, omnisque sexus exulta muliebris. sublata namque iam est maledictio Eua, & per Mariam in benedictione, immensamque dignitatem & laudem conuersa. Lætamini in domino pii omnes, & congratulamini filio dei, attenta aure percipientes laudem, qua ipse matrem suam dignatur, inquit, Tota pulchra es amica mea, & c. Ave Maria. Hoc ipso, quæ coram facere instituimus, sermone, dilectissimi, breuiter de peccato originali nonnulla dicemus, auxiliante gratia dei, deinde quanta gloria, gratia, & dignitate virgo mater in sua conceptione sit ab omni istius peccati contagione diuinitus præseruata. Et principio quidem, quando ex neochristianis sunt, qui contendant peccatum originale nihil esse aut certo commentum merum, ex ipsis ante omnia scripturis probandum nobis occurrit, omnes in vniuersum homines in originali peccato nasci. Neque enim hodie aut heri nata ista hæresis est, iamdiu eandem tenuit Pelagius & alii quidam, quos Hieronymus atque Augustinus valide impugnauerunt. confutarunt etiam illam concilia Mileuitanum & Carthaginense. Mirum tamen hoc sit, sciolos istos ea esse temeritate, ut ore impudentissimo sancto reluctentur spiritui, peccatum originale in scripturis manifestissime exprimenti. siquidẽ ita David, Ecce, inquit, in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Quid quod apertissime etiam Paulus fuisse nos natura filios iræ perhibet non secus atque ceteros? & alibi quoque ait, Omnes peccauerunt, & egent gloria dei. & apertius deinde, Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertrãsiit, in quo omnes peccauerunt. An non sunt hæc manifesta verba, quibus probatur omnes nos natura esse filios iræ? vnde

Gene. 3. Zach. 9.

Peccatum originale.

Hieron. August.

Pfal. 50. Ephe. 2.

Rom. 3.

colligitur, etiam filios iram incidisse diuinam: & quando colligitur, etiam filios iram incidisse diuinam: & quando quidem peccarunt omnes; ipsos etiam filios a peccato non esse immunes, vt recte dixerit inde Paulus, Sicut per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt multi. Ecce quod multi sint peccatores propter inobedientiam Adæ, sed quomodo interim alios homines potest Adam facere peccatores, vt illud tamen non pertingat filios? constat igitur omnes homines in originali peccato concipi.

2. Quod quum ita sit etiam hæcenus ex scripturæ testimonio ab ecclesia constanter obseruatum, videamus iam & dispiciamus, quid sit illud quod peccatum dicimus originale. Mitto autem hic quod tum philosophi, tum medicis de hominis disputant conceptu, dicentes sperma humanum primis diebus septem assimilari lacti, deinde nouem sequentibus fieri massam sanguineam, exilibus hinc inde ductis lineis distinctam, post hæc duodecim aliis confirmari in carnem, reliquis autem octodecim in membra formari simul & discerni: ita vt primum statim quæ & principem locum obtinent, conformentur, puta cor, hepar, cerebrum, & c. ad extremum manus & pedes, eoq; quod interpositum est tempore, quicquid in homine est, vt stomachus, vesica, pulmo, splen, vmbilicus, ossa, vena, cutis, musculi, cartilagines, & c. potest tamen id ipsum vel tardius vel celerius absolui, secundum quod calor vel intensior vel remissior est, & constitutio melior. formatio enim corporis masculi, perfici potest diebus trigintaquinq; vel 40. vel etiam 45. & tunc mouebitur die 70 aut 80 aut 90. nasciturque deinde mense 7. 8 aut 9. Ridiculum itaque est, quod matres singulis conceptibus æqualia supputant tempora, quod & absurdum & impossibile est. nanque illa in Machabæis mulier, mensibus nouem fouerat conceptum. vnde

Aug. q. 58. folio 83. q.

2. Ma. 7 Sap. 7.

De eccl. dogm.

& dixit, Fili mi, miserere mei quæ te in vtero nouem mensibus portauit. Sed & sapiens de seipso dicit, Decem mensium tempore coagulatus sum, vbi tu 30 dies semper pro mense supputabis. Est & circa foemellas autore Augustino diuersitas quædam, quoniam vbi corpusculum masculi 40 diebus formatur, foemella dies requirit 80. quanuis id ipsum quoque plus minusve esse potest. Quandocunque autem id fiat, nos hic magnopere non laboramus. neque enim prius anima infunditur, quàm corpus formetur, singulisque perfecte organis instruat. Tunc tandè cum iam corpus omnia haberet hominis mēbra, in momento (ait Augustinus) anima

a deo creatur, simulque creando corpori infunditur, vt sic paruulus efficiatur homo viuens, moueaturque. eodem vero plane momento etiam ille peccatum acquirit originale. Hæc eo recensui lubentius, vt dum auditis conceptionē celebrari B. Mariæ, non intelligatis nos eo ipsam venerari quod sic concepta sit, sed potius quomodo sanctissima sua anima mundissimo sit infusa corpusculo, sicque intelligatur de conceptione passiuæ, non actiuæ.

¶ Quando itaque iam constat, quomodo paruuli corpus formetur in vtero matris, simulque & anima infundatur, & peccatum accedat originale, quæritur iam vnde illud adueniat. neque enim id ipsum habet paruulus ex deo, qui peccati omnis expers est: neq; ex anima, nam & ipsam nullius labis participet omnino mundissimam creauit deus. sed neq; ex carne, neq; enim illi peccatum inesse potest: neq; vt maxime inquit, infundere illud in animam poterit, quum nemo det quod non habet. Neq; vero ex partibus id ipsum accedit, qui per baptismum ab eo sunt liberati, & possent forte ab omni esse peccato immunes. Ex Adamo itaq; prouenit illud, lōgaq; origine manat, ita sentiēte Ambrosio, quomodo corruptio in carne permanet propter offensam diuinam, siquidē sententia aduersus Adam prolata, manet firma & inconcussa, atque ex corporis consortio anima etiam quadam labe inficitur. Oritur ergo originale peccatum in anima hominis, dum corpori vnitur, quod formatur ex semine proueniente a primo homine transgressore Adā. Quumque omnes homines ab Adam descendant, non est quisquam qui peccato illo careat, nisi ii qui singulari prerogatiua ab eo sunt liberati. Et est hoc quidem quod hæcenus diximus, neque omnino nihil, nec tamen omnia. age igitur propius ad rem accedamus, eamque non ita per transfennam, sed apertius explicemus. Quum creauit hominem deus, rectum utique fecit & creauit eum; idque singulari quadam factum est gratia dei, quæ animæ Adæ infusa est, non pro se tantum, sed & posteritate tota. Ita sapiens, Creauit, inquit, deus Iustitia homines & secundum imaginem suam fecit illum, atque se originandum se vestiuit illum virtute. Eius virtutis munus proprium extitit, vt faceret inferiores animæ vires & concupiscentias plane obedire rationi. Vnde sequitur, Quod si Adā non peccasset, neq; in ipso nec posteris suis aliqua fuisset concupiscentia praua, nec vlla inordinata commotio sensualitatis (quam dicimus) aduersus rationē. Sed neq; mala fuisset

Ecc. 7.

Ecc. 17.

lis.

anselm^o

Gen. 2. aliqua ex carne cogitatio, vnde alius ex alio fuisse offensus. Et hinc quidem illa Adæ & Eua non etiam inde erubescerent nuditas. proueniebat enim illud ex hac originali iustitia, quæ faciebat omnia membra obtemperare rationi. Ista porro originalis iustitia, factura etiam fuerat ut tempore quisque suo edens & bibens, nullam vnquam vel famem vel sitim vel denique sentiret egritudinem. Nullum animal ipsi nocuisset mordendo, impetendo, vorando, non ignis, non aqua. Omnia enim animalia homini paruissent, fuisseque ut in regno suo rex, ita Adam in paradiso. Porro donum illud originalis iustitiæ, ut pro se suisque posteris acceperat Adam, ita vicissim pro se illisque amisit, non secus quam rex aut imperator si cui arcem confert occupatam pro se suisque successoribus, quod si aliquo commisso, mereatur ille ut feudum auferatur, illud utique sibi suisque posteris amisit omnibus.

4 Est ergo originale peccatum, originalis iustitiæ defectus, quam homines habere debebant, hincque fit, ut efficiatur filii iræ. omnes enim qui ex Adam & virili semine communi nascuntur lege, eandem habere iustitiam deberent quæ Adam suscepit a deo: dumque eam quam non habent, habere debent, id ipsum sane illud est quod peccatum dicimus originale. Ut tamen plene omnia intelligatis, scire vos conuenit, in peccato originali esse duo, alterum defectum illum seu priuationem originalis iustitiæ, illudque quum sit formale, in anima est, & ita peccatum originale formaliter est priuatio. sine enim iustitia illa, odit hominem deus, ob amissum magnum illud gratiæ suæ precium. Alterum materiale est, humane carni insitum, incensio nimirum & libido ista efferuescens, maligna & virulenta, quæ dominatur in homine, ipsaque tum inficit, tum irritat concupiscentiam, rationi resistit, dum eam ad omne opus bonum tardam efficit & ignauam, pronam vero & præcipitem ad peccata. Inde promanant, præsumptio, temeritas, liuor, superbia, auaritia, ambitio, omnium autem maxime, vniuersa libidinis & luxuriæ concupiscentia. Vitium porro hoc putat Augustinus profectum esse ex isto serpentis sibilo in paradiso, aut ex fructu vetito. Tu quoque quid Paulus dicat ausculta, Ego, inquit ille, carnalis sum, vendatus sub peccato, non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. si autem quod nolo facio, consentio legi quoniam bona est: nunc autem ego iam non ope-

Contra
Iulianū.
Rom. 7.

ror illud, sed quod habitat in me peccatum. scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam vellem adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. si autem quod nolo, illud facio, iam non ego opeor illud, sed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. condelector enim legi dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis & c. En tibi Paulum doctentem quo inclinet ratio, quoque concupiscentia vergat, quæ non inhabitat tantum, sed & regnat in membris. vnde & legem vocat membrorum, quæ alia lex carnis, tyrannus, vitium naturæ & languor, fomes & concupiscentia dicitur. Eo facit etiam illud Iacobi, Vnusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. deinde concupiscentia quum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. Hæc illa ægritudo & languor hominis longe acerbissima est, quam hic in mundo habere potest, ab ea enim prouocatur ad omne peccati genus. Hic iste languor est, qui facit quod omnis omnium hominum sensus & cogitatio ab adolescentia sua vergit in malum. Hic ipse languor graue & molestum nobis efficit quicquid bonum est. siue enim orandum est, siue inuiscendum templum domini, siue studendum, siue verbum dei audiendum: ecce languet homo, en torpet, molesta sunt ei omnia, statim ipsum capit satietas & fastidium rei, nimis longa & diuturna sunt ei omnia. Rursus, si saltandum sit, si spectanda chorea, si ludendum, cantandum, currendum, aut simile nugarum genus exercendum: ibi adcurritur, nec quicquam ibi est molestum. An nondum satis agnoscitis ægritudinem illam, quæ & animi vires & corporis debilitat atque grauatur: corpus enim quod corrumpitur, aggrauatur animam. Et iste quidem fomes exæstuans subinde & feruens, ex peccato Adæ nascitur, qui iustitiam amisit. originale, ita tunc; postea Adæ & Eua senserunt istum languorem & peccatum agnouerunt nuditatem suam: Neque vero refert Moyses ipsos antea non cognouisse se esse nudos, sed quia non erubuerint prius, postea autem tandem inclinationem hæc malignam senserunt, & commotionem adfectionemque in mem-

Iacobi. 1

Gen. 8.

Mala concupiscentiæ.

Sap. 9.

Gene. 1.

bris suis. ideo enim tunc primum pudore correpti sunt. Et nos quoque in nobis iam ipsis facile experimur, quid in nobis, radix nimirum omnis peccati. Quare etiam & quomodo nunc omnis iuuentus velut equus ferox præcipiti cursu ruat in malum, non est quod paruulos quicquam doceas mali, iam ante innatum habent magistrum, qui eos omnem doceat malitiam. Usque adeo miserissimi sumus homines, ita ab immensa decidimus maiestate sublimique nobilitate, in qua deus hominem condiderat, ut ea iam finis calamitate, tamque indurata in malis omnibus acerbitate, tam peruersa, praua & perditissima natura, ut omnis etiam cogitatio nostra tantum ad peccata vergat & vitia. Ab eiusmodi tamelabe & contagione peccati, magna dei elementia immensaque misericordia, præseruata est virgo mater Maria, quæ sine peccato originali, citraque infectæ carnis languorem concepta est. Eam nos iam omnes suppliciter inuocemus &c.

HOMILIA TERTIA IN FESTO conceptæ virginis matris.

Quotquot ex Adâ nati sunt homines, in anima sua defectum habent gratiæ originalis, quæ tamen illis inesse debebat. id ipsum autem est quod peccatum dicimus originale. In corpore quoque concupiscentiæ habent mouentem & allicientem ipsos ad omne malum, & retrahentem ab eo quod honestum, bonum, deoque beneplacitum est. Peccatum porro originale in baptismo remittitur, ita ut amplius non imputet ad malum deus paruulo, quod originali careat iustitia, sed gratiam ei suam largiatur, stola insuper innocentie exornet illum, vnde filius æternæ salutis efficitur, dummodo in illa perueniret innocentia. Vestris tamen illa non usque adeo munda est, ut olim in paradiso fuerat, quando adhuc peccatum originale labem & maculam suam, reliquias istas pristinas non dimittit: quæ licet peccata non sint, sunt tamen effectrices peccati, & ad peccandum grauius alliciunt, numeroque in primis quaternario comprehenduntur. Primum locum obtinet peruersa illa concupiscentia carnis, de qua superiore homilia Anselm. diximus. ea enim in se peccatum non est, Iacobo teste, & Iacob. 1. tamen ex peccato est, ipsaque ad peccandum prouocat, & cum conceperit, nil nisi peccatum parit. vnde fit ut non raro peccati nomine significetur, non secus quam si quis cha-

raçteres ornatos & concinnos pingat, is manum dicatur habere agilem, manumque eam esse suam, vbi nomine manus scriptura venit intelligenda, quæ per manum exarata est tantum, auctore Augustino. Atque illa etiam causa est, Contra quam obrem Paulus huiusmodi languorem carnis peccatum vocitet, quæ tamen peccatum non est, ut ut peccatum parat. Eodem facit quod Augustinus ait concupiscentiã dimitti, non ut non sit, sed ut non imputetur. Ex ea autem concupiscentia praua oritur illa continua in nobis pugna carnis & spiritus. hostili enim conflictu ista aduersus hunc, & hic contra illam concupiscit. nec desinit hoc bellum, sed ad bustum usque perseverat & mortem. ¶ Remanet etiã nobis ex originali peccato post baptismum frequens & dura corporis passio, hinc enim fames & sitis, hinc frigus & æstus, inde quoque febres, pustulae, & pellere quam nescit medicina, podagra, pestis, calculi, & quid denique non: Omnes sane hinc morbi scaturiunt, quotquot homini vel a natura vel qualibet externa vi adueniunt, omne id vitium peccati originalis, & in Adam insuper actualis. Tertium quod ex originali peccato remanet, ignorantia est, vbi quæ multa dicenda forent de sublimi Adæ nobilitate, qui deum immortalem quantum eleuatus fuit a deo in vniuersa omnium rerum cognitione: vnde & ex naturali proprietate singulis rebus propria indidit nomina. Ab ista autem tam sublimi scientia tantum decidimus, ut nullam iam substantiam in propria cognoscamus essentia, sed per accidentia solum. Insuper etiam usque adeo inopes facti sumus in intellectu nostro, ut intellectus noster si quid nosse cupiat, illud medica cogatur ex sensibus cognoscere. id enim ipsum est quod philosophi dicunt, Nihil est in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Ut iam immensa & insignis sit stoliditas, quæquam se de sua velle scientia in tantis ignorantie tenebris iactanter efferre. Quarto, ex peccato originali etiã mors nobis superest omnibus. nam sic Sapiens ait, Non fecit mortem deus, nec latatur in perditione viuorum. quod si igitur deus mortis autor non est, peccatum hominis vitium, mortis causa erit, quoniam sic & Augustinus inquit corpus propter peccatum esse mortuum. Idque nobis effecit propter peccatum August. suum actuale, nos autem patimur hoc ob originale peccatum nostrum. Et ideo Paulus dicit, per vnum hominem mortem intrasse in mundum. Quod si non peccasset Adam, ipse cum omni posteritate sua fuisset immortalis. habiturus enim

Hugo.

Anselm.

Iacob. 1.

Sap. 1.

August.

4. de tri-

mitate.

Rom. 5.

erat potestatis non mori edī, si præcepta dei seruasset. Quator hæc quæ obiter paucis iis commemorauimus, Beda te statur ex peccato originali nobis remansisse.

2 Diceret iam, Quom Adam iustitiam illam originale amiserit, quid est quod in filiis idipsum grauerit adeo punit deus, qui tamen dicit per prophetam, Filius non portabit iniquitatem patris, sed anima quæ peccauerit, ipsa morietur: Ad hoc respondemus & dicimus, quandoquidē iustitiam illam originale Adam non pro se tantum, sed pro tota posteritate sua habuit, ideoq; sic ut aliquis vasallus, ita ipse quoque pro se suisque omnibus amisit, nō aliter atque cum radice infecta fuerit, & fructus & rami omnes vitiantur. Ita Adam quoque vniuersi generis humani radice existit, omnesque ab illo homines quos singularis prerogatiua non tenet, infecti sunt per peccatū suum. Et hoc est quod dicitur a patribus, peccatum hominis personam corrumpit hominis sicut peccatum Adæ corumpit personam & naturam ipsius. Quod autem ad Iezechielem attinet de iniquitate patris non portanda filio. verum utique est de pena æterna positiua, sed tamē adhuc portare bene potest pena priuatiua, quæ est pena damni, sicut alio sermone fuit deductum. Ita enim Ieremias dicit, Patres nostri peccauerunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portauimus, punita, hic in tempore. Ut, si nobilis quispiam virtutis nobilitatisque suæ oblitus, Cæsaream offendat maiestatem, qua gratia stemmata omnia illi & insignia sua adimantur, fiatque ex nobili ignobilis, insuper etiam si in potestatem & manus veniret imperatoris, capitalem haud euaderet sententiā. Is si forte liberos acquirat, eos utique licet capitis supplicio non puniret imperator ob paternum scelus, attamen ignobiles haberentur ex patre, cui imperator nobilitatem suam omnem pro se & posteris ademisset. Ita hic quoque paruli propter peccatum Adæ hic temporaliter puniuntur, priuati & destituti omni nobilitate Adæ, quoniam neque filii sunt dei, neque ad aulam perueniunt regni cælorum. nō tamē ideo actuali supplicio deputantur inferni. (quid multa?) penam habent damni non sensus, Ariminen. contra coguntur insuper hereditate carere cælesti, quando hoc peccatorum meruit Adam, ut omni excideret hereditate cū posteris suis. Et ad huiusmodi peccatum sufficit aliena voluntas, quoniam peccatum, autore Augustino, est adeo voluntarium, ut si non esset voluntarium, non esset peccatum. Si

De vera relig. ca.

ent autem hic aliena voluntas potuit paruulo prodesse, ita ex eodem eadem potuit obesse, non secus ac si quis ex hereditate patre, nicamus omni excidit hereditate. Atque hæc etiā causa est, cur ista c. cū ser illicita concupiscentia magis in genitalibus appareat mē- ui de hæ bris, ubi plus residet libidinis, vnde quisquis maiorem concipere verendum quam aliunde deberet. genitali enim ista virtute peccatum originale in posteris diffunditur, humanaque natura, quæ in illa radice latitat, infecta turpiter polluitur, ut supra diximus. Hinc intellectus patet verborū Augustini, quom ait, Dum sibi inuicem vir mulierq; miscetur, peccatum in paruulos non transmittit propagatio, sed libido: nec fecunditas humanæ naturæ facit homines cum peccato nasci, sed fœditas libidinis, quam habent homines ex condemnatione iustissima illius peccati. Sin autē rationem spectes originalis huius peccati, ex inobedientia Adæ illud proficiscitur.

3 Sequitur inde, quomodo peccatū originale in animam perueniat, quoniam enim neque ex Adæ, neque ex traduce fiat aut sit anima, sed sua cuique paruulorum anima a deo creatur & infunditur, iuxta illud Psalmi, Qui finxit singulati corda eorum. & istud domini verbū per os prophete dictum, Et omnem flatum ego feci. (secundū septuaginta) Omnes etiam errores quotquot hinc emerferunt, in multis locis valide cōfutat Augustinus, & præcipue in epistola ad Hieronymum de origine animæ, & ad Optatum, similiter etiam Hieronymus libro secundo contra Rufinum. Hæc inquam quoniam ita sint, attamen anima corpori vnitur ex parentum semine conformato, quod ipsum infectum & corruptū est, suaque caret iustitia originali, quæ habere debebat, inde ergo anima peccatum acquirat originale. quamobrem & Paulus ait omnes nos in Adam mori, & in Christo rursus viuificari, omnesque natura esse filios iræ, non secundum animæ quidem, sed corporis naturam, quod per generationē ab Adam descendit. Obiciet, Quid si parentes sint ambo baptizati, coniugalemque statum honeste viuunt, ita ut sine peccato possint operibus vacare conjugaliibus, quo tunc modo poterit originale peccatum parentibus proficisci, quorum non est aliquod in ea re vitium? Contra Aut potest ne quisquam, quo caret ipse, alteri dare? Sed respondet ad hæc Augustinus tibi. is enim sic ait, Et si parentes peccato careant originali, potest tamē illud habere parvulus ex eis natus, non secus quam circuncisus Iudæus filiū uulo.

De fide ad Petrum

Gregor. generat incircuncisum. Cui subscribit & Gregorius, dicens, Quomodo palea quæ opere humano tanta diligentia separatur, manet tamen in fructu, qui de purgato nascitur tritico: ita peccatum quod in parentibus per baptismum mundatur, manet in eis quos genuerunt. eius rei causa hæc est, quod pater substantiam geminam habet, alteram secundum naturam corruptam, quomodo filius est Adæ: altera secundum gratiam dei, quam habet ex baptismo, unde membrum est Christi. Quod ergo pater gignit & mater filium parit, non ex substantia est gratiæ, sed naturæ corruptæ. Unde & filius tanquam membrum & hæres Adæ, in peccato nascitur originali. Hinc etiam ratio patet cur filius peccatum illud tantum, & non reliqua ex parentibus attrahat. sicut enim personalis probitas & honestas parentum non derivatur in filios, ita nec personale peccatum, puta furtum, homicidium & similia. Contra autem, sicut originalis iustitia, nisi eam perdidisset Adam, in omnem transfusa esset posteritati: ita omnes Adæ filii ea carent, quam tamen debebant habere, unde in eos peruenit ira dei.

4. **M**ulta hic inuenio, de quibus quæri potest. Primum, An peccatum originale in omnibus hominibus sit æquale, aut, an in aliis grauius maiusque reperiatur quàm in aliis. Vbi respondet Anselmus & ait, Quum vna inobedientia protoplasti causa sit peccati originalis omnium, necesse est peccatum originale esse æquale in pueris. Ad hæc equalis cum sit iustitiæ originalis defectus in omnibus, quis neget & peccatum originale esse æquale? Atque hoc verum quidem est de peccato originali, loquendo essentialiter & in se. sin autem de eo loquamur materialiter, hoc est de languore & infectione carnis, non iam erit illud æquale. experimur enim magno discrimine alios aliis magis ad libidinem moueri, alios in furtum magis esse præcipites, alios ad contentiones & rixas. huiusmodi nanque inclinationes & adfectiones plurimum sibi vèdicant in membris nostris, & in aliis tamen magis. Itaque quauis proprie vnum tantum est peccatum originale, tamè propter varias & multiplices istiusmodi concupiscentias dici potest, peccata originalia esse plura vel etiã tot, quot sunt in homine adfectiones male. (materialiter scilicet, non etiã in formali ratione) Alias quo ad peccatum originale essentialiter, vnum tantum in homine peccatum est, sed illud innumeras habet operationes. unde & Dauid in iniquitatibus se conceptum queritur & clamat, non quod ori-

ginalia peccata in se plura existant, sed quia quo ad languorem istum, inclinatur & iritat ad multa peccata, ideo ipsum quoque plurimum numero exprimitur. Possent adhuc quaestiones multæ non minus conducibiles induci, vt si solus peccasset Adâ, & non etiã Eua, an adhuc filii huius in peccato originali concepti fuissent: Aut vicissim, si Eua tantum peccasset, & non Adam, quid tunc contigisset. Itè, an paruuli nati, aliunde etiã contraxissent peccatum originale, quana ex gula & esu cibi vetiti. Verù hæc & istiusmodi alia multa scholis excutienda relinquamus. Nos autè, vt aliquando tandè materiã hanc finiamus, summam vniuersam eã ad capita reuocemus. Sunt ergo in peccato originali duo, defectus iustitiæ originalis, & languor iste atque debilitas carnis. Prius illud a deo dimittitur in baptismo, non sic tantum quod deinceps deus non exprobrat, sed ita etiam, vt paruulo gratiam suã largiatur. Alterum diximus esse ardentem istã carnis nostræ concupiscentiã, eaque in baptismo non adimitur, quanuis minui possit. hinc enim foetent & sordibus squalent, quotquot baptizati non sunt, puta Iudæi, Aethiopes, Tartari, Turcæ: eaque ratio est, quur multi Turcarum baptizari se sinant, non vt in Christum credant, sed vt ne foetent, vbicunq; enim Iudæi plures sunt & sudant, quis sordissimum eorũ foetore ferre queat? Quæres, Quum in baptismo peccatum originale dimittat deus, quur non etiã ea quæ sequuntur illud, dimittit & aufert? Respondetur, quia iam tunc non esset amplius aliquod fidei meritum. id enim si ita fieret, omnes se baptizari permitterent, non quidè ex dilectione dei, sed metu pœnæ temporalis & huius felicitatis amore. Et tamè facit hoc ad exercitationem virtutum, ad incrementum meriti & remunerationis aeternæ, atq; vt eo facilius orare deum cogatur & impellantur homines. Mala siquidè quæ nos premunt, ad deum nos ire compellunt, ait Gregorius, Rursus quæris, Quandoquidem mors, peccati originalis pœna existit, pœna utique est cõmerita, & quomodo igitur meritoria esse poterit in sanctis martyribus? Respondeo, quoniam mori omnino necessarium est, sic enim omnibus hominibus constitutum est semel mori. Verù hoc ex misericordia fit & gratia, dum permittit deus vt ex necessitate virtutè faciamus, sic que quod ex necessitate debemus, ex charitate gratum fieri & meritorium potest, idque per bonam voluntatem & patientiam, Atq; hoc accuratius vos obseruare admoneo charissimi. fur enim aut latro in

Nō baptizati
foetent.

Gregor.

Hebr. 3.

scelere deprehensus, capitali supplicio occiditur iuxta ordinē iuris. quod si is volūtatē suam omnem deo offerat, & supplicium patienter sustineat ad peccati sui remissionē & subleuationem, ecce iam illud ei fit meritorium, deo que beneplacitum, licet mors erat inenitabilis illi. Atque in hac rem videre preclarum Chrysofomi eloquentissimi doctoris verbum, Si de copia rerum in penuriam cadis, deo permittente, si ignis ingruens tuam substantiam absumpsit, & totam domum tuam populatus est, & agis gratias deo qui prohibere potuit & non prohibuit, tantam accipies mercedem, quantam, si omnia illa in manus pauperum reposuisses. C. verbum consolatorium, o doctrinam salutare, omnibus conducibilem qui in tribulatione versatur, quibus res parum prospere succedunt, vnde discant ex necessitate facere virtutem, cuius rei exemplum habemus in Iob, qui liberis bonisq; suis omnibus amissis, dixit, Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est. fit nomen domini benedictum. Sic tu quoque fac, quisquis egestate & miseria premeris, fameque torqueris, patere & mala omnia propter deum sustine patienter, & erunt ea cuncta tibi meritoria. Etiam si in lecto decumbis inter extrema suspiria, animam iamiam exhalaturus, voluntatem tuam diuine accomoda, mortemque offer deo, & erit illa tibi coram deo magno merito, cedit insuper in remissionem peccatorum & poenitentiam salutarem. Atque huiusmodi quedam morientibus sedulo sunt inculcanda. Cetera de quibus hic adhuc ambigi posset circa peccatū originale, de poena, supplicio & remedio ipsius, missa libenter facimus. nunc laudemus simul & deprecemur dominum deum, inuocemus virginem matrem &c.

HOMILIA QUARTA ET VL-

tima in die conceptionis Mariæ.

Poena
origina
lis pec
cati.

P Ecceatum originale hominem in ira diuina constituit, membrumque facit esse diaboli, concupiscentiis multis malis adimplet, ad peccata inclinat, portas celorum occludit, impotentem reddit & inualidum ad resistendum tentationibus diaboli, animam insuper tenebris & caligine obfuscatur, nisi que illud ei dimittatur, æterna etiam felicitate priuat. Quum itaque peccatum originale vsque adeo deo sit aduersum, hominemque abiectum & deteriore reddat, nemo Christianus credat dominum lesum dilectissimam suam genitricem Mariam in tantas fo-

disimi peccati sordes & in irā dei cadere permisisse, quam do artius magisq; matrem suam dilexit Christus, quā vnamquam aliquis filius in vniuerso mundo. vnde credendus est eā honorasse in omnib⁹ quantum potuit. Quoniā quum etiā cum deo patre præceptū illud de honorandis parētibus nō in veteri tantū lege tulerit, sed & in noua renouarit, vtiq; id ipsum etiam in sua matre seruauit: tantoq; dignatus illā honore est, vt confusa non fuerit corā diabolo ex peccato originali. prius cœpit enim ille facere quam docere. & sic Augustinus ait, Quicquid tibi vera ratione faciendū occurrit, scias deum fecisse, honorum omnium conditor ē. Et sapiens igitur id ita in spiritu cognoscens, dixit in persona domini, Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quod si autem peccatum originale in Maria vsquam fuisset, tenebris vtiq; & omni macula non caruisset. Huiusmodi autem puritatē Mariæ a peccato originali inde colligere possumus, quod eā deus pater elegit ante secula, vt esset mater filii sui: iuxta illud quod in ipsius persona sapiens inquit, Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Inuenit enim illa, vt ait angelus, gratiā apud dominum. Sin autem per peccatum originale ancilla diaboli facta fuisset Maria, quis locus extitisset reliquis suæ electioni ab æterno? aut quantum etiam de honestate hoc Christum, si matrem habuisset ancillam diaboli? Aut quis hoc persuaderi posset vt crederet de ea, quæ benedicta fuit in mulieribus, vt maledictioni subiecta fuisset peccati originalis? Itaq; & Hieronymus ait, Nulli dubium est de matre domini, quoniā talis debuit esse, quæ non posset argui de peccato. id enim ad ignominiam vergeret Christi, quod credi nullaten⁹ debet. Et Anselmus igitur subscribens, inquit, Decuit vt cōceptio illius hominis de matre fieret purissima. nempe decēs erat, vt ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi, virgo illa niteret, cui deus pater vnicum filium suū dabat. Nemo itaq; vestrum cogitare huiusmodi quid præsumat de Maria matre dei, regina celorum, angelorum domina, & ea quæ formidini sit & horrore omnibus dæmonibus, quasi in peccato sit originali concepta. Quin potius refugium nostrū est illa, aduocata nostra, auxiliatrix, corona & dignitas omnium mulierum. Quapropter procul absit a nobis, vt gloriæ nostræ vitium aliquod aut peccatum adscribamus, sed magis cum sancta matre ecclesia exclamemus, Sancta & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam nescio, quia

Exo. 20
Mat. 15.Act. 1.
August.

Can. 4.

Prov. 8.
Luca. 1.

Luca. 2.

Ad Eu-
stochiū.De con-
cept. vir.
cap. 18.

ddd

Chryso.

Iob. 1.

quem cali capere non poterant, tuo gremio contulisti. Virginitatem porro hanc non in corpore tantū, sed & in anima sanctissimæ virginis credere nos conuenit. Si enim Eua tota pulchra omnisque maculæ expers fuit in sua creatio-
 ne, quanto magis Maria omni caruerit peccato & ipsa pulcherrima tota? Aut deceret ne a famula dominam superari, quum tamen dicat Bernardus, Quicquid aliis etiam paucissimis est concessum, hoc Mariæ non est denegatum.

2. Quauis argumenta hæc cuique Christiano sufficiant ad credendum quod per se certissimum est, Mariam sine peccato originali esse conceptam, accedant tamen insuper rationes plures, & loci scripturarum sanctorumque parum & ecclesiæ Christi, faciētes ad laudem & gloriam virginis Mariæ. Ecclesia nanq; in officio missæ verbis virtutis Sapiētis de virgine matre, Dominus possedit mē ab initio viarum suarum. Quod si id ita est, utique peccato originali caruit ipsa. eos enim qui peccatis premuntur, diaboli possidet mundi huius princeps. Ideo autem quia dominus eam possedit, dixit angelus ad ipsam, Dominus tecum, bene dicta tu in mulieribus. Possent hic induci etiam sequentia verba Sapiētis, quoniam loquitur ibi de omnibus diebus omnique tempore. Semper igitur illa fuit in gratia dei, neq; potuit in peccato originali sic esse concepta. Ad hæc, si penitius recogitemus quam merito optimoque iure Christus matrem suam præseruauit ab omni alieno dominio, videbimus utique & persuadebimur facile credendū nemini esse, ipsi dominatum esse diabolum: quod factum sane fuisset, si in peccato originali esset concepta. omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati. & quisquis ab alio superatus est, seruus ipsius efficitur. Et exigū quid foret, si antea peccatum originale habuisset, & deinde per gratiam dei fuisset expurgata, quoniam sic in nihilo Iohannem superaret Baptistam, nec Isaiam, neque Iosephum maritum suum, & alios quosdam se multo inferiores. Et hoc est quod Ambrosius ait, Egredietur virga de radice Iessæ, & flos de germine eius ascendet. Virga, inquit ille, Maria ipsa est, in qua nōdus nullus fuit peccati originalis, neque cortex venialis. Id ipsum etiam manifeste docuit Moyses, quādo dominus dixit ad serpentem, Ponam inimicitias inter mulierem & te, inter semen mulieris & semen tuum, & ipsa conteret caput tuum. Quod si itaq; Maria vel momentū vnicum in peccato fuisset originali, non habuisset utiq; cū diabolo inimici-

tias, neq; etiā caput illius cōtriuisset. Ita enim Augustinus, Aug. sū-
 Subiectū, inquit, esse peccato originali, est caput diaboli, eo per gen-
 quod principiū illud est, quo diabolus hominē in suā ad-
 ducit potestāte. Quod si igitur caput & initium contriuit,
 quid reliquum est nisi eā peccato originali caruisse? (Non
 curio hic tragediam, articulū illic esse masculinū, & ad fem-
 men referri, quū doctis Hebræis cōstet, Heu etiā articulum
 esse fœmininū) Adducunt in hoc nōnulli etiā figuras, qui-
 bus in Maria repræsentata est, vt arcā Moysi, quæ fabrica-
 ta fuit ex ligno Sethim, quod putredini obnoxiiū non est. ita
 enim & caro virginis immunis extitit ab omni peccato, si-
 quidem rosa illa est Iericho, quæ etiam spinis caret, vt Ma-
 ria peccato. Maria quoq; est palma exaltata in Cades, Pal-
 ma, victoriæ symbolum est, quod & in manibus martyrum
 vidisse se testatur Iohannes. Ita Maria viridis semper exti-
 tit virtutibus, & diabolum vndiq; superauit, in natiuitate,
 per omnem vitam, & in mortis articulo. Sic eam sponsus li
 lium vocat inter spinas, & auroram quæ nō caret lumine, & 6.
 quoniam ita Maria quoq; illustrata fuit gratia dei. Dauid Psal. 18.
 eam quoq; solem vocat, in qua Christus posuit tabernaculi-
 suum. sol hic nullas peccati admittit tenebras. Sapiens Sap. 7.
 insuper ipsam solem vocat lucidiorem, & Iohannes eam vi-
 dit amictam sole. Possent istiusmodi multa induci, quibus
 tamen breuitate temporis persuasus, supersedeo lubens.

3. Cogitaret autem quispiam intra se, Superiori homi-
 lia dictum est, originalis peccati pœnam mortē esse: iuxta
 verbum domini, Quacunq; hora comederitis, morte mori-
 riemini. & illud item Pauli, Per vnū hominē peccatum in-
 trauit in mundū, & per peccatū mors. Maria ergo quū non
 habuerit peccatū originale, quomodo mortua est? vbiq; enim
 causa & ratio pœnæ non est, ibi pœnā quoq; non esse
 conuenit. Respondetur, Quauis variæ sint causæ cur puni-
 at deus, sicut in quadam homilia differuimus, ideoq; hic
 missum facimus, tamen hominē aliquem non mori neq; de
 natura est hominis, nec contigit vnquā. siquidem quum ex
 elementis cōpositus sit contrariis, quæ continuo operantur
 ad inuicē, sit vt natura sit mortalis. Et ob eam rem dicit Au-
 gustinus, Christus volens adsumpsit defectus naturæ, & ita bap. par
 etiā non occisus, tandē mortuus esset naturaliter præ senio. unl. &
 Deinde cōstat homines in paradiso & statu naturæ immor ad Feli-
 tales futuros fuisse. id autē dico non enenisse ex ipsa eorum
 natura, sed gratia dei, qui illis lignū vitæ dedisset, vnde sa-
 ddd ii

tiati essent aduersus omnem fragilitatem, & quum iam accessisset tempus priuſquã morerentur, transfuſiſſet eos deus ex paradiso in vitam æternam. Vnde Augustinus dicit, Homo si creatori suo tanquam vero domino subditus præceptum eius pia obedientia custodiret, in consortium trãſiret angelicum sine morte, immortalitatẽ sine vlllo termino conſequutus. Porro, quum homo (generaliter loquendo) priuatus sit ista gratia per peccatum Adæ & ſubſequens peccatum originale, ſic vt ille iam mortalis ſit propter peccatũ. Vbi etiam quis non habet priuilegium illud quod in paradiso fuit, etiã ſine cõmerito ſuo, adhuc tamen legibus mortis obnoxius eſt ex natura. & ſic quidem Maria mortua eſt naturaliter abſq; omni peccato, eo tãtum, quod non habuit donum illud paradisiacũ aduerſus mortem, non ſecus quã Lazarus penam originalis culpæ prima ſua morte abſoluuit: & tamen quando eã dominus reſuſcitauit a morte, dein de adhuc denuo naturaliter mortuus eſt, nõ ex peccato originali. Hinc itaq; patet, duo illa dona eſſe diſtincta, peccato originali carere, & immortalem eſſe: alterumq; conferri a deo poſſe ſine altero. Quur autem Chriſtus pientiſſimæ matri nõ etiam donum cõmunicarit immortalitatis, multa poſſunt adſignari ratiõnes, quarũ vna hæc eſt, quod ita bene decuit matrẽ a quarũ filio, qui & ipſe peccatum nõ fecerat, neque dolus in ore eius inuentus erat. & tamen quãuis ſanctiſſimus erat ille, mori non recuſauit. & cur itaque Maria a morte eſſet immunis? Chriſtũ caput eccleſiæ mortuus eſt, conueniebat ergo etiam Mariã membrũ illius mori, quando membra ſequi debent caput ſuum. Ad ſuſtollẽdas etiam occaſiones multarũ hæreſum, maxime decuit mori Mariã: quæ ſi fuiſſet immortalis, nonne magnã ſpeciem pleræque habuiſſent hæreſes, Chriſtum quoq; verum ex carne corpũ non habuiſſe, ſed phantaſticũ tãtum, vt ſomniarunt Manichæi: aut caeleſte corpus ipſum attuliſſe ſecum, vt impudenter nugatus eſt Valentinus? Ad hæc omnia & ſimilia euerrenda, multum conducibile erat Mariã quoq; corpus verũ & mortale habuiſſe, ex qua quia filius dei homo factus, humanã adſumpſit naturam, verã quoq; habuiſſe carnẽ merito credendus eſt. Quid quod multum etiã mereri potuit in ſuo mortali & paſſibili corpore, dum omnes tribulationes & afflictiones cũ puero Ieſu quoq; ſuſtinuit patienter? patientia enim opus perfectũ habet. Et eo amplius paſſio meritum auxit Mariæ, quo innocentior ipſa paſſa eſt talia.

August. l. 3. ſu. per Gẽ. & li. 12. de ciui. cap. 21.

Ioh. 11.

Col. 1.

Iohan. 1

Iaco. 1.

Fuit igitur Maria in cõceptione ſua immunis ab omni peccati originalis macula, idq; ex gratia dei, ita vt cũ anima ipſius a deo creata & corpori eſt inſuſa, ſimul & iã tunc illi deus ex ſpeciali gratia gratiã ſuam & dona inſudit, vnde præſeruata eſt ab omni contagione originalis culpæ ſimul & actualis peccati. Sequitur inde, nihil aduerſari Mariæ huiusmodi dicta, Chriſtus omniũ hominum eſt redemptor, quando ille & Mariam redemit, non quod a peccatis eam purgari, ſed quia ab illis ipſam purificauit, quæ etiam redemptio longe perfectior eſt. quam ſi ipſam permiſſet labi in peccatum originale, & deinceps ſanctificaffet eam in vtero matris, ſicut Iohãnem Baptiſtam, ſicut is quod magis propicius alicui eſt, qui eum non ſinit in lutũ cadere, quam qui ſinit, & ſubleuat tandem. Neminem etiã hic moueat communes illi ſcripturarum loci, puta cum Dauid inquit, Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnũ, qui Chriſtus eſt. Et propheta cõqueritur omnes nos ſicut oues aberraffe, & Paulus ait, Omnes in Adam peccauerũt, & egent gratia dei. ac deinceps, Per vnũ hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. ita in omnes homines mors pertrãſiit, in quo omnes peccauerunt. Et ad Corinthios, Vnus pro omnibus mortuus eſt Chriſtus & reſurrexit. Atque hoc eſt quod Dauid inquit, Non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Et ipſe apud Dauidẽ Chriſtus ait, Erue domine a framea animam meam, & de manu canis vnicam meam. Ecce vnicam, ſiquidem vnica Chriſti anima, vt teſtatur Auguſtinus, immunis fuit ab omni peccato. Paulus quoque, Omnia, inquit, concludit deus ſub peccato, vt omnium miſereatur. Hi & huiusmodi loci nihil minus probant. quam Mariam in peccato originali eſſe conceptam, ſed Chriſtum ſolum ex natura & eſſentia ſine illo conceptum fuiſſe, quando & ipſe ſolus ſine virili natus eſt femine. Maria autem beneficium iſtud ex natura non habuit, quum nata ſit ex commixtione duorum ſeminum vſu communi, naturæ & aliorum hominum cõſuetudine, quo nomine etiam peccatum originale contrahere debebat. Sed filius ipſius Chriſtus immenſa gratia & miſeratione ſua eam ſeruauit, quomodo iam & redemptor eius eſt. Quid quod etiam vniuerſales ſcripturarum loquutiones nõ ſemper omnes includunt homines, vt quum ait Iſaias, Videbit omnis caro quod os domini loquutum eſt, & tamen multi

Luc. 1.

Pſal. 19.

Iſa. 53.

Rom. 3.

Rom. 5.

2. Cor. 5

Pſal. 13.

& 21.

Auguſt. Rom. 11

ddd iii

- Isa. 4. Christum non viderunt? Matthæus quoq; refert exiisse ad
 Mat. 3. Iohannem Hierosolymam, totamque Iudæam & omnem
 1. Cor. 9. factum prædicat, vt omnes lucrifaceret. atque in alio loco,
 Omnes, inquit, quæ sua sunt quarunt, non quæ Iesu Christi,
 Ioh. 10. etiam ipse dicit, Omnes qui ante me venerunt, fures sunt
 & latrones. Loci isti quâuis sint vniuersales, tamen non de
 omnibus, sed pluribus tantum aut malis intelliguntur. Ita
 cum in sacris literis legis omnes peccasse, de omnibus, non
 præseruatis accipiendum est. Sic generalis illa mulier ù lex
 Gene. 3. de partus dolore: Mariâ tamen non includit, sicuti nec pec-
 Luca. 6. catum originale, perfectissime enim eam Christus redemit,
 & ideo anima ipsius merito magnificauit dominum, spiri-
 tus quoq; ipsius exultauit in deo salutari suo. siquidem ipsa
 radix illa sancta fuit, de qua nasciturus erat ramus sanctis-
 Rom. 11. simus Christi dominus. Quod si igitur ramus sanctus, quo
 modo non & radix beata erit? quo nomine & sponsus in
 Can. 4. spiritu præuidens eam, ait, Tota pulchra es amica mea, &
 macula nõ est in te. quæ benedicta hic in terris est inter mu-
 lieres, & benedictus etiam fructus ventris sui Christus Ie-
 sus in secula, Amen.

DE S. THOMA APOSTOLO.
 Euangelium. IOHAN. XX.

I N illo tēpore, Thomas vnus ex duo-
 decim, qui dicitur didymus, non erat
 cum eis quando venit I E S V S. Dixe-
 runt ergo ei alii discipuli, Vidimus do-
 minum. Ille autem dixit eis, Nisi vi-
 dero in manibus eius fixuram clauorum, & mittam
 digitum meum in locum clauorum, & mittam ma-
 num meam in latus eius, non credam. Et post dies
 octo iterum erāt discipuli eius intus, & Thomas cū
 eis. Venit I E S V S ianuis clausis, & stetit in medio
 corum, & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Tho-
 mæ, Infert digitum tuum, & vide manus meas, &

Supr. eo.

affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli
 esse incredulus, sed fidelis. Respōdit Thomas & di-
 xit ei, Dominus meus, & deus meus, Dicit ei Iesus,
 Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati, qui nõ vi-
 derunt & crediderunt.

HOMILIA I.

E Vangelica historia hæc, quando per se satis aper-
 ta est, prolixiori declaratione opus nõ habet. Pau-
 cis itaque & cursim singula absoluemus. Et prin-
 cipio quidē, quod nonnulli grāmatici hic deprauarunt te-
 xum, Thomā Didymum, quē veteres maioresq; nostri ho-
 mines sane diligentissimi dubitatorē verterunt, ex hebraeo
 transferentes gemellum, quoniam ibi thom gemellum signifi-
 cet. Nos tamen nihil mouet tam inconstās rerum omnium
 innouatio, dum video nouitatē istā recentiorum, dum plus
 audent quam possint, raro erroribus carere. Vnde & fit, vt
 nolim a sentētia veterum patrum discedere, qui sedulitate
 assidua diligēter omnia inquisuerūt, maxime quum ista iu-
 niorum opinio nõ careat errore, quo simul inficitia suā pro-
 dunt linguæ Hebraica, in qua thom dubitantē significare,
 satis abunde nobis sacræ testantur literæ, vbi sagitta in in-
 certum missa refertur vulneras Achaz. Est & in eadē sen-
 tentia Theophylactus circa vocem græcam Didymus. Sic Theop.
 enim ait, Quid est quod didymus dicitur? interpretatio est
 nominis Thomas, merito autem meminit interpretationis
 eius nominis, vt ostēdat nobis quod dubitator quidā sit, &
 id vitii a principio habuerit, vt & nomen indicat, quæ etiā
 ratio est, quur hic nos nomē didymi exposuerimus pro du-
 bitatore. Nunc tandē ad contextum properemus. Thomas
 vnus ex duodecim, non erat cum eis quādo venit Iesus, pu-
 ta die ipso pasche, quādo Christus discipulis suis noctu ap-
 paruit, nõ fuit cum eis Thomas. Diceres, Lucas refert duos
 illos discipulos reuersos ex Emaus, inuenisse alios vnde-
 Lib. 3. de
 cim congregatos. quid est ergo quod Iohannes ait Thomā confec-
 abfuisse? Respōdet Augustinus vtrunque verum esse quod Euange-
 ambo narrant Euangelistæ. sed tamen ita cōstare, quod in-
 cap. 25.
 de Thomas exierit, antequam eis dominus hæc loquētibus
 appareret: factumque id est, dispensatione diuina, cuius ra-
 tio gemina redditur, quarum altera hæc est, vt resurrectio
 Christi, in qua plurimum roboris fidei nostræ situm erat,
 ddd iiii

- Grego.** ex dubitatione Thomæ firmiter roboretur argumen-
tus, ad eruditionem nostram totiusq; ecclesie. sic Gregori⁹
ait, Quid fratres charissimi inter hæc animaduertitis? Nun-
quid casu gestum creditis, vt electus ille discipulus tunc de-
cesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubi-
tans palparet, palpans crederet? non hoc casu, sed diuina dis-
pensatione factum est. ita enim admirabili quodam modo ope-
rata est diuina benignitas, vt dum Thomas vulnera tange-
ret magistri, in nobis cicatrices curaret infidelitatis. plus
enim incredulitas nobis Thomæ profuit, quã reliquorum
discipulorū subita fides, dum ipsius dubitatione animus no-
ster est in fide confirmatus. Atq; hoc est quod ait Beda, Tho-
mas qui dubitauit, mihi plus profuit quã Magdalena quæ
cito credidit. Alterã porro causam reddit Bernardus, existi-
mans Thomã quum iam a sancta recesserat congregatio-
ne, indignum fuisse qui Christum videret. Falleris, inquit ille, o
Thoma, quãdo arbitraris te Christum inuenire extra coetum
sanctorum, qui semper est in millibus angelorum.
- Beda.** 2 Thomæ autem ad alios discipulos reuerso dixerunt il-
li, Vidimus dominum. Chrysostronus arbitratur nondum
rediisse Thomam a fuga, quando a domino cum aliis au-
ferat in horto. Sed ex Luca colligimus ipsum noctu ad-
fuisse, reuersis duobus ex Emaus. Reliqui decem qui remã-
serant, viderunt utiq; dominum cum magno gaudio, iuxta il-
lud Iohannis, Gaudium sunt discipuli viso domino. Ecce quã-
tum damni recepit Thomas, quod a sancto coetu recessit,
primum enim omnium gaudio priuatus est, quod alias ha-
buisset, cõspicatus dominum post tanta supplicia & mortem
ignominiosam, tanta cum maiestate ex mortuis resurrexisse.
Deinde accessit illi non nihil mali & ex incredulitate, quã-
do dixit, Nisi videro in manibus suis fixuras clauorum, &
mittam digitos meos in loca clauorum, & manum meã in
latus suum, non credam. Cyrillus hic multum fortiter pro
Thoma contendit, valide elaborans & enitens apostolum
Christi defendere, dicensque ipsum tristem admodum fuisse
& multum anxium ex morte Christi, & sic cum cæteris
apostolis dominum vidisse. Verum ipsa Christi verba cul-
pam Thomæ manifeste arguunt, dum dixit ille ad eum per
modum increpationis, Noli esse incredulus, sed fidelis: vnde
satis liquet, Thomam per octiduum istud non credidisse
Christi resurrectionem. siquidem tanta supplicia in eo
viderat passionis & mortis acerbissima, vt nollet ex alio-

rum hominum sermone experimentum credere vitæ. Est Tho. an
hic quidẽ apud sanctos patres quæstio, An mortaliter peccauit
carit Thomas in illa tarditate credendi, quoniam, vt Chry-
sostomus ait, tardior ille fuit ad credendum ea quæ diuinitus
Christi erant: sicut in cœna dixit ad dominum, Domine,
nescimus quo vadis, & quomodo possumus viam scire?
Vnde hic ad credendum fuit tardior. Sunt qui medium sen-
tiant, & dicant Thomã, etsi non crediderit, non tamen om-
nino diffidisse, ideoq; nec incredulum penitus extitisse,
sed tantum, ne leuis haberetur, fidelitatem suam ad tempus
suspendisse. Quicquid tamen illud est, adeo sane necessarium
non est Thomam magnopere excusare, quoniam si permi-
sit dominus Petrum cadere, aliosque apostolos omnes of-
fendi, quis miretur idem etiam Thomæ contigisse? Est hoc
quoque in Thoma peculiare quiddã. quãuis enim alii
etiam discipuli ad credendum erant tardiusculi, sicut illos
duos stultos & tardos corde vocat dominus, & aliis etiam
cõgregatis exprobrauit incredulitatem & duritiã cordis,
quod is qui viderant eum resurrexisse non crediderunt, ta-
men peculiariter illud exprobrauit dominus Thomas, di-
cens, Noli esse incredulus, sed fidelis. Hoc ex illo etiam sa-
tis constat, quod non tardus tantum ad credendum fuit Tho-
mas, sed & in petendo immodestus, dum duobus sensibus
visu & tactu cupiuit reddi certior. Merito itaque arguitur
vt supra modum curiosus. ita enim Theophylactus, Sicut
facile credere leuitatis est, ita valde oblectari rusticitatis
est crassitudo. Vide nanque quomodo neque oculis dice-
bat se credere, sed & nisi misero manum meam, addidit.

3 Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, &
Thomas cum eis. Quæres hic forsitan, Quur tã diu distu-
lerit dominus, neq; citius electo suo apparuerit discipulo.
En tibi respõdet Chryso. & ait interea a discipulis edoctum,
vt iisdẽ auditis in maius traheretur desiderium, & magis in
fide confirmaretur. Neq; tamen illud etiam temere aut sine
nostræ informationis factum est exẽplo. hinc enim iure, vt
ait Cyrillus, sanctæ congregationes die octauo in ecclesiis
sunt. & foribus sublimiore modo clausis visibiliter inuisi-
biliterq; ingressus, stetit in medio discipulorū, pacem pre-
caus illis. Qua de re plura vide parte. i. de tempore in ho-
miliis paschalibus. Quãuis etiã eo existimari potest volu-
isse dominum octauo demum die resurrectionis suæ fidem in
Thoma adstruere, quod dies octau⁹ ad resurrectionẽ per-
ddd v

Luc. 14.

Mar. 10.

Theop.

Chryso.

Cyrillus

tinet, vniuerso hoc mūdo septē aetatibus seu diebus renolu-
to, sicut enim septē diebus septimā aē vertūtū, ita aetatibus
septem vniuersus mūdi cursus absoluitur, & ideo extrem⁹
dies iudicii dies erit dominicus, qui etiam dies futurus est
perpetu⁹, semperq; duraturus: iuxta illud Dauidis, Hęc est
Psal. 112 dies quam fecit dominus, sed hęc alias. Post dies octo con-
gregatis discipulis erat etiā cum eis Thomas, fecerunt sane
hoc apostoli ex mandato Christi vsq; ad Pentecosten, quā-
do ascensus in cælū, dixit ad illos, Sedete in hoc loco &
Luc. 24 orate donec induamini virtute ex alto, Quauis quo ad li-
teram ita coueniebant occulte, nocturno maxime tempo-
re propter metum Iudæorum. Simul atq; igitur dominus
discipulos suos salutasset in vniuersum omnes, ipsiq; pacē
comprecatus esset, verus ille Salomon & pacificus exiit, &
cōuersus dixit Thomæ, Infer digitum tuū huc, & vide ma-
nus meas, & adfer manum tuam, & mitte in latus meum.
O immensam domini misericordiam, o ingētem pietatem
Christi, qui labi quidem permisit discipulum in increduli-
tatem: sed ipsam in ea non deseruit, dicente Dauide, Quam
Psal. 36 ceciderit iustus, nō collidetur, dominus enim supponit ma-
num suam. Ita hic quoque Christus manu sua suffulsi Tho-
mam, ne ipsum in peccatis dimitteret, sed illius exemplo
Christiani omnes in fide resurrectionis solide firmatūtur.
Quam porro pie & paterne rem omnē dominus Thomæ
proponit: latus ostendit, quod magna charitate vrgēte vul-
nerari sibi permiserat: fixuras quoque clauorum in mani-
bus, quibus cruci adfixus exiterat, vniuersumq; genus hu-
manum redemerat, quasi diceret, Considera Thoma dile-
ctionem meam erga te, & omnes totius mundi peccatores
in cruce exhibitam, ne sis amplius incredulus: ecce hęc om-
nia pro tuis & vniuersi mundi peccatis sustinui, esto igitur
fidelis. Agnosce me Thoma huiusmodi signis pietatis
& misericordie, sicut ego pro te passus sum: illa autem
in corpore meo portabo ad superandos & enincendos om-
nes ab infidelitate & ingratitude sua. Quisquis sibi in
theatro pectoris sui proponat Christum aperto latere, con-
AnTho. fossis manibus, dicentem Thomæ, Infer manum tuam in
tetigerit latus meum, vnde quis non credat exhorruisse Thomam,
Christū. peneque exanimatum esse in conspectu dei creatoris sui:
Atqui hic quæstio nascitur, an corporaliter tetigerit Tho-
mas cicatrices & vulnera Christi, sunt enim qui putēt ip-
sum ea fuisse reuerentia, vt statim viso & cognito domino

prociderit in terram, dominum & deum suum in clamans.
Et ii aiunt rusticum nimis fuisse & crassum, si in benedictū
Christi corpus latusque suas manus immisisset, inque eius
rei argumentum adferunt illud quod deinceps dixit domi-
nus, Quia vidisti me Thoma, credidisti, vnde liquet cū ip-
so testimonio Christi, Thomam ex visu credidisse, quando
non dixit ad eum dominus, quia vulnerum meorum cōtre-
stasti cicatrices, ideo credidisti. Et communiter hic consen-
tiunt doctores, Thomā statim viso domino credidisse qui-
dem, sed tamen ad iussionem Christi latus quoque & cica-
trices manuum tetigisse, quod magis propter nos fecit do-
minus quam Thomæ gratia. Sic Iohannes ait, Quod audi- 1. Iohā. 1
uimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus &
manus nostræ contrectauerunt de verbo vite. Ita Thomas
sibi vidit vulnera Christi, ad edificationem autem fidei no-
stræ etiam tetigit. Vnde & Leo ait, Quis dubitet a mortuis Leo:
redisse saluatorem, cuius præsentiam agnouit oculus, atre-
stavit manus, digitus perscrutatus est: Et infra, Vt omnem
suspicionem incredulitatis a nobis excluderet, suffecit ad
fidē propriā vidisse quod viderat: sed nobis op⁹ erat, vt tan-
geret quem videbat. Sit itaque constans sententia, Thomā
etiam tetigisse dominum. Alia hic occurrit quæstio, Quo- Rom. 8.
modo vulnera habuit Christus, qui iam resurrexerat im- Cicatri-
mortalis, teste Paulo. Vulnera autem habere, corpus arguit ces Chri-
corruptibile. Respondet Beda Christum vulnera sua qua- sti.
tuor de causis seruasse.

1 Ad confirmandam simul & probandam resurrectio- Luc. vlti.
nis suæ veritatē, quoniā hoc vno Thomam ad fidē addu-
xit, & alibi omnibus suis discipulis manus & pedes ostē-
dit, inquit Lucas. Manus quoque & latus, vt ait Iohannes. Iohā. 20
Vt Christ⁹, quū peccaretur apud patrē suū cælestē, pro
nobis ostendere ei posset, quæ & quanta pro nobis in cor-
pore suo sustinuisset, ita enim Iohannes dicit, Si quis pecca-
uerit, aduocatum habemus apud patrē Iesum Christum in 1. Iohā. 2.
stus, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nō pro no-
stris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

3 Vt agnoscant electi quāta misericordia & pietate sint
redempti, ostēdēt eis Christo signa mortis & eximie suæ
charitatis, ait Bernardus. Ad extremum, vt in extremo iu-
dicio declaret peccatoribus quam iusto iudicio condemnē-
tur, proponens impiis vulnera, quæ ille ab eis iniquissime
suscepit, iuxta prophetā, Videbunt in quem transfixerunt,

- Zach. 2 An autem cicatrices illas vulnerū semper seruaturus sit dominus, super eo ait Augustinus contra paganos, Sciat sane qui has proposuit quæstiones, Christum post resurrectionem cicatrices, nō vulnera demonstrasse dubitantibus. tūc autem illæ falsæ cicatrices fuissent, si nulla vulnera præcessissent. Voluit autem certæ dispensationis gratia, vt eis quos ædificabat in fide nō ficta, non aliud pro alio, sed hoc quod crucifixum viderent, resurrexisse monstraret. In hunc sensum arbitrantur sancti patres cicatrices in Christo semper māsuras, similiter & in martyribus. Sic Beda super Lucam ait, Christus cicatrices seruauit, non ex impotentia curandi, sed vt in perpetuum suæ victoriæ circumferat triumphum.
- Beda. Gregorius quoque in moralibus. inquit, Si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem dominus rediit in mortem, quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis resurrectionem denegat? Audite & B. Augustini verbum præclarum & egregium, Nescio quomodo, inquit ille, sic afficimur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo regno in eorū corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerūt, & fortasse videbimus. Neque enim aliqua illa in eis erit deformitas, sed magis decor & dignitas quædam, fulgebitque hic in corpore, non tamen corporis, sed virtutū honestas & pulchritudo. Quapropter & dicunt doctores, nō alia futura in sanctis martyribus vulnera, quam sunt pulchra quædam lineamenta & gemmæ, magno fulgore exornata corpus in perpetuum ornamentum, sicut alias serica & preciosa ornamenta cœmelia & decorant habitum corporis. Obiciat autem aliquis, Quando solas vulnerum cicatrices habuit dominus, quomodo intelligitur iussisse Thomam immittere manum in latus? Respondeo quod per immisionem hanc non est accipiendum latus adhuc fuisse apertum sicuti in cruce fuerat, ea enim & temeritas magna apostoli, & infirmitas in Christo futura erat: sed quia in locum cicatricum & vulnerum iussus est inferre manum, sicuti nos interdum iubemus nobis latera cōtingi. Chrysostomus tamē putat latus Christi apertum fuisse, & Damascenus libro 4. cap. 1. & 19, ait Christum seruasse cicatrices vulnerum, nō quidem secundum naturam, sed secundum præsentē dispensationem. & potuit hoc ille commode facere, vt quadraginta itis diebus hic in terra discipulis suis apertis apparuerit
- Chryso. Damas.

vulneribus, eaque post ascensionem amplius non haberit aperta. Quomodo pie credendum hoc est, etiamnum hodie posse Christum religioso & pio alicui homini apertis apparere vulneribus, aut certe vulnerum vestigiis. At nos iam dominum deum deprecemur, nosque sancto apostolo Thomæ commendemus.

HOMILIA II.

Sanctus Thomas apostolus non erat cum reliquis decem, quando in die sancto paschæ apparuit eis dominus: qui octauo die postea reuersus, dixit Thomæ, Infer digitum tuum huc. Vbi cogitare apud se quispiam posset, corpus Christi cum palpabile fuerit, seque tāgi permiserit, queritur an inde sequatur illud etiā mortale fuisse, iuxta illud quod ait Gregor. Corrupti necesse est quod palpatur: & palpari non potest, quod non corrumpitur. Respondeo huic, & dico verum sane esse, quod omne corpus palpabile, per se corruptibile est, nisi ex alio dono aut diuersa qualitate fiat immortale. (Alia est adhuc solutio clarior, sed populo nimium difficilis intellectu. Corpus tangibile tactu physico, id est, actiue & passiue, illud est corruptibile. Sed corpus tangibile tactu mathematico, id est, quorum vltima sunt simul, nō est propterea corruptibile.) Eius rei hoc tibi sume exemplum, lignum aliquod putre aut vermiculus nocte lucens, conditionem siue proprietatem geminam habet: alteram lucidam, qua etiam atra nocte resulget: Alteram veri sui coloris, quem etiā interdum refert. Ita corpus quoque glorificatum duplicem habet proprietatē, alteram secundum propriam suam naturam, & sic tāgi palparique potest. sic Christus quoque dixit ad apostolos, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Alterum donum quoddam est, eo quod subtile efficitur & spiritui similitudine, eo quod palpari se nō sinit. Potest ergo corpus clarificatum exhibere se secūdum suam proprietatem, & sic palpabile est: vel iuxta subtilitatem, & sic palpari non potest. Eodēque modo corpus glorificatum abscondere se potest & celare, aut videndum se exhibere. Hoc de S. Bartholomæo apostolo refertur, ipsum etiam immortali corpore visibilem aut inuisibilem sese exhibere potuisse pro arbitrio suo. (Hales par. 3. q. 2. 2. arti. 2.) Quod autē Gregorius ait, Corrupti necesse est quidquid palpatur, eo sensu dictum est, quod ea quæ crassa sunt, suæque materiæ causa tangi possunt, ex suapte natura corru-

Gregor.

Luc. 2 4.

ptibilia sunt: corpus autē quia corporalis dispositionis gratia multum solidum est, tangi facile potest. Vtiq; igitur etiā dominus in suo glorificato corpore videri tangique se permisit, quando voluit: quum vero noluit, neque videri potuit neque palpari, non quidem ex ipsa corporis natura, sed virtute gloriæ. Et ideo Gregorius ait, In eadem hac re duo mira & iuxta humanam rationē sibi valde contraria ostendit, dum post resurrectionem suam corpus suum incorruptibile, & tamen palpabile ostēdit. Etiam quod clausis ingressus est foribus, impassibilitatem suā demonstravit: quod tangi se permisit, naturam ostendit passibilem, gloria vero impassibilem ipsum reddidit. siquidem quod nos tam admiranda facta credimus, fidem nobis faciunt alia quæ maiori sunt admiratione digna.

² Confunditur circa hunc cōtextum valideque refellitur hæresis Eutectis, qui voluit corpora eorum quæ a morte resurrexerint, vëto esse subtiliora & aere. Contra eū missus est S. Gregorius, quum adhuc inferioris esset dignitatis, puta apocrisfarius, qui nunc legatus dicitur, Constantinopolim vsque. & ibidē hæresim hanc extinxit, sicut in vita Gregorii legere est, ipseq; eius rei mētionē facit ad Leandrum episcopum. Corpora etenim in tenuitate & subtilitate tanta, quomodo retinerēt formam & effigiem hominis: aut quo pacto verum seruarent sanguinem, carnem, venas, ossa, nervos & similia? Aduersus erroneā istam sectā facit, quod hic dominus de latere & manibus suis testimonium adfert, & quando apud Lucā dixit, Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Membra igitur vera aderūt in resurrectione hominum, sed tamen impassibilia illa, subtilia &c. Cōspicatus itaque dominum Thomas, audita ipsius iussione, exclamat, Domine meus & deus meus. Hæc illa magnifica thomæ confessio est, quam in nullo euangelii loco de aliquo legimus apostolo. Vidit enim ille (vt ait Augustinus) hominem, & cōfessus est deum, per hoc tamē quod dominicum corpus palpauit, sine dubio credidit, quod non vidit. Reliqui apostoli tantū dixerāt, Vidimus dominum, nihil professi de sua maiestate, sicut hic Thomas geminam in vna persona naturā testatus est. Ita enim Theophylactus ait, Duas naturas & vnā hypostasim vnus Christi docuit, dicēdo nanq; dominum, humanam indicat naturam, quomodo & de hominibus dicitur ille dominus, sicut, Domine, si tu sustulisti eum. Dicen-

do autē deus meus, diuinam substantiam ostēdit, & ita vnū & eundem esse dominum & deum. Sic quoq; Thomas dū illum suum dominum fatetur, se seruum ipsius efficit: sicut David inquit, Seruus tuus ego sum, & fili⁹ ancillæ tuæ. Nul- lam istarum professionum reliqui fecerunt apostoli, qui teste Luca etiā spiritum se videre putarūt. ideo increpās eos, dixit, Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Quumq; ostendisset eis manus & pedes, adhuc illis non credentibus &c. ait Lucas. Sed non incōmode questionis cuiusdam admonuit me Maria Magdalena, quæ hic proponenda est. cogitares forsā, Quid est quod diuersis adeo modis egit dominus cum Maria Magdalena & hic cum Thoma? Mariā prohibet a contactu sui, Thomam vltro palpare iubet. Et adhuc difficilior fit quærendi ratio ex verbis domini. sic enim ait, Noli me tangere, quia nondum ascēdi ad patrem meum. Quod sic hæc causā esse quæ cum Magdalena nō tangat, neque Thomæ palpandus erat, neque enim tum etiā ascenderat ad patrem. Locus hic & Augustino & Cyrillo difficilis iudicatus est, & in scholis ad longum posset extendi, nos paucis explicabimus. Quod Magdalenam vetuit tangere, referri potest, quod videbatur illa ex pristina consuetudine cum tangere voluisse, præ lætitia quoque nihil de eo magnum cogitasse. Et hoc quidem in se verum est, sed quæstioni satis non facit, cum dominus ait se nondum ascēdisse ad patrē. Augustinus itaque in ea est sententia, vt putet Christum hic loquutum nō de corporali sua ascensione, sed de ascensu suo in corde per verā fidē, quo modo necdum ascenderat ille ad patrē in animo Mariæ, quoniam ascensio Christi in cælum, significat Christum æqualē esse deo patri. vnde & in symbolo confitemur ascēdisse eū in cælum, iāque sedere ad dexterā patris. Magdalena autem idipsum non credidit, eo quod quæsiuit de furto corporis sui, cuius curam non habuisset, si Christum patri æqualem esse credidisset. Cuius rei euidentis illud habemus argumentū, quod cæteræ mulieres pedes domini tetigerūt. Thomas vero quando iam credebat Christum verum esse deū, adeoque deo patri æqualem, sicque iam Christus in corde suo ascenderat, meruit ille tangere Christum.

³ Christus se exhibuit Thomæ: Thomas in eum credidit. Christus iussit eum inferre manum in latus suū: Et tetigit eum Thomas, simulque magnifice cōfessus est, Dominus meus & deus meus. Ad hoc sententiam Christi audite,

Psal. 111

Luc. 24.

Ioh. 20.

Chryso.

August.

Hebr. 1.

Col. 3.

Mat. 28

Auguf. Quia me vidifti Thoma, credidifti, non ait, tetigifti me, fed quia vidifti me, vnde fit vt dubitet Auguftinus, an tetigerit Thomas dominum aut non. fed de hoc fatis dictum eft fupra. Nunc Chrifti verba tantum ponderemus, quoniam ea plena funt fapientia & falutaris doctrina. Si enim venturi effent aliqui nolentes credere, nifi palparent dominum, excufaturi fiam incredulitatem exemplo Thomae, eorum fententiam hoc verbo dominus refutat, cum ait. Quia me vidifti Thoma, credidifti, beati qui non viderunt & crediderunt.

Cyrill^o. Verbum hoc nobis multam confolationem adfert & gaudium magnum, eo quod non videntes credimus tamen. Di- ceres enim, fi in illa incidiffem tempora, quibus Chriftum videre potuiffem miracula facietem, facilius crederem. Imo per hoc nihil tibi decedit, adeo vt accedat magis. Beati enim qui non viderunt & crediderunt, quo dicto confirmare dominus voluit fidem gentium, qui post suam afcenfionem tandem per figna & doctrinam apoftolorum erant crediturae. Sed de iis quoque plura deinceps. Hic iam quaestio incidit, quomodo verba illa Chrifti coueniunt inter fe. Thoma, quia me vidifti, credidifti, quum tamen ex Paulino dogmate, fides argumentum fit rerum non apparentium.

Heb. 11. Auguf. 2, Co. 4. & Auguftinus ait, Quid eft fides aliud, nifi credere quod non vides? Quum ergo hic dominus dicit, quia me vidifti, credidifti, quum in alio loco dicat Apoftolus. Quae videntur, temporalia funt: quae autem non videntur, aeterna funt? Respondeo, quoniam aliud vidit Thomas, & aliud credidit. Chriftum ille vidit hominem, & credidit deum quem non vidit, itaque & illa fides Thomae de rebus fuit non apparentibus, ex eo enim quod vidit Thomas figna ifta diuinitatis & operationem suam in humanitate, statim credidit diuinitatem. Eiusdem fere fententiae fuerunt veteres doctores, quia credere est de aliqua re cogitare cum affenfu rei cui simpliciter adheret, eaque proprie perfectio est fidei & donum dei, sicuti & fidem dei donum vocat Paulus, quum inquit, Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem, alii enim datur sermo fapientiae, alii sermo fcientiae, alii fides in eodem spiritu, fides haec homini confertur per infu- sionem luminis a deo, quo adheremus primae veritati super omnibus propter seipsam, vt ait Dionysius. sicque immobili quoddam fundamentum est fides fidelium omnium & veritatis, neque est ex humana ratione & intelligentia, vt vane & curiose somniant neochristiani. Alterum in fide est co-

ram meminisse & cogitare credenda: iuxta illud Pauli, Fi- des ex auditu est, auditus autem per verbum dei. Vidit autem Thomas, hoc est, praesentialiter recogitauit, sicut extrinsecus vidit & audiuit, lumen tamen fidei inuisibiliter ei infusum est diuinitus. Et quid multa? Quod Maria & ap- stoli & alii multi dominum viderunt, alique crediderunt, alii non, quod viderunt, id opus non erat credere: propter tamen miracula quae videbant, credentes virtutem diuinam & ipsam diuinitatem quam non videbant, in eo ipso discrimen habuerunt ab infidelibus.

4. Quum dicit dominus, Beati qui non viderunt & crediderunt, principio intelligi debent verba haec non de praeterito, sed futuro. sed quod de futuris tanquam praeteritis loquutus est dominus, propter certitudinem factum est: quoniam certum adeo erat in prouidentia dei, vt si iam factum esset. Vnde & Auguftinus ait, Praeteriti temporis vsus est verbis, tanquam ille qui quod erat futurum, in sua praedestinatione nouerat iam factum. Deinde abfit vt quisquam haec verba ita intelligat, quasi S. Thomas priuatus sit beatitudine. sed sic consolari voluit dominus eos qui non viderant, vt nos quoque beati esse possemus, qui tamen dominum in sua visibili specie non vidimus. Ad haec cogitare quis posset, quomodo beatos hic praedicet dominus, qui etiam non videntes crediderunt, qui tamen alibi beatos dixit esse oculos qui viderent, quae viderant apoftoli. Respondetur, quia sicut Thomas beatus extitit & vidit, suaque visione fidem nostram confirmauit, quum ipsi non videamus, testante Petro quum ait, quem quum non videmus diligitis, in quem nunc quoque non videntes creditis: ita & apoftoli eo quod viderunt dominum, ministri facti sunt verbi dei. Alii autem qui ea non viderunt, beati tamen facti non sunt, non sequentes fabulas vt crederent eis. Ideo & Lucas ait, Sicut tradiderunt nobis ministri sermonis. quoniam alibi loquutus ad apoftolos est dominus de visione, qua illi corporaliter aduentum viderunt & praesentiam Messiae, in quem, quod patres antiqui tanto desiderio & ardore cupierunt, sicuti dominica. 1. & 4. a feris paschae ad longum est explicatum. At qui nos, quibus non licet esse tam beatos, vt hic in terra videamus Chriftum domini in carne, oremus deum vtille nobis gratiam largiatur & virtutem, ipsum cum sancto Thoma conspiciendi in aeterna patria, Amen.

DE S. THOMA APOSTOLO.

Thomas vnus ex XII. tardus admodum extitit in
 T credendis illis quæ narrauerunt apostoli & disci-
 puli Christi, sed multâ fidē adhibuit verbis Chri-

Ioh. 20. sti, cuius vulnera sancta palpaui. Post apostolorū diuisionem, cum & ipse esset in Cæsarea, apparuit ei dominus, ipsumq; adduxit ad Abbanen summum Indici regis præfectum, quem ille emiserat ad inquirendum architectū ali-
 quem egregium, qui sibi palatium extrueret. In via venerit ad regis cuiusdam nuptias, in quibus muliercula Hebræa canulenas succinebat Hebraicas, & architriclinus Thomā ibidem percussit in maxillam, eo quod nō comederet. Vbi Thomas Hebraice dixit ad eū, Quia canis circumferet hęc istam manū tuā in palatio. Neq; multo post dilaniato illo a leone, detulit canis manum ipsius in palatiū ad conuiuium.

Lib. 1. 2. Id ipsum Hebræa ista conspicata, quā verba Thomæ intellexisset, procidit ad pedes eius, & omnia palam enarrauit. Cui scripturæ, inquit Augustinus, licet nobis non credere, non est enim in catholico canone, & tamen historia hæc legitur. Ibidem etiā S. Thomas sponsū & sponsam mirabiliter conuertit ad fidē. Deinde profectus cū Abbate ad regem Indiæ, pecuniā acceptam ad structurā palatii pauperibus erogauit, ipsumq; regem in fide erudiuit, qui iratus primum, deinde tamen quum fratrem suum vidisset mirabiliter

Chryso. resurgentem, conuersus est ad Christum. Post hæc alio profectus, secundum quosdam, tres magos baptizauit, & in superiori India multos homines conuertit, reginam quoque cum sorore, quo nomine ille deinceps a rege & socero suo Carisio multis est adfectus suppliciis. primum enim supra ferrum ignitū & candescens ire coactus est, deinde in fornacem ardentē coniectus. Adductus autē in templum solis, oratione sua effecit vt idolum conuerteretur & periret, vbi in furorē conuersis sacerdotibus templi, ab vno eorū confossus est gladio, vel secundum aliorum, lancea. Caterum Thomā non adfuisse in assumptione Mariæ, sed ipsam deinde apparuisse & cingulū ei suum donasse, nihil habemus solidæ scripturæ. Similiter Præstanum Indiæ regem Calixto 2. retulisse, S. Thomam in ciuitate Hulna annuatim cōmunicare homines, ex nullis monumentis sit verisimile. Corpus tamen ipsius ex India translatum est in ciuitatem Edifam, vbi multa fieri miracula narratur, quibus iam pro temporis breuitate omisis, deprecemur dominum deum, &c.

DE NATALI CHRISTI AD GAL

LICANTVM. Euang. LVCÆ II.

N diebus illis, Exiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. hæc descriptio prima facta est à præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur, singuli in suâ

I ciuitatē. Ascendit autē & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæā in ciuitatē David, quæ vocatur Bethleem, eo q̄ esset de domo & familia David, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnate. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. & peperit filium suū primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia nō erat eis locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, & claritas dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus, Nolite timere. Ecce enim euāgelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate David. & hoc vobis signum, Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium deum & dicentium, Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

HOMILIA PRIMA.

D E scripturus Christi natiuitatem Lucas, tanquam veridicus historiographus, omnes ad rem necessarias circumstantias expressit, vbi primum sic ordi-

- tur, Exiit edictum a Cæsare Augusto. Multo iam tum tempore multa magnaque bella gesserant Romani per vniuersum orbem, sicuti multi veteres narrant historici, T. Lulius, L. Florus & alii. Appropinquante autem tempore natiuitatis Christi, rãta pax facta est, vt totus orbis sub vnico describeretur imperatore Augusto, quod insolitæ pacis & concordie signum extitit. Ita Beda inquit, Pacatissimo tempore seculi procreatur Christus, qui pacem querere docuit, & pacis sectatores inuisere dignatur. Sed quod ille signum fuisse domino, quem ipse per suos præfectos curarit describi? Nonne sic impleta est propheta Isaia de Christo? Iudicabit gentes, & arguet populos multos. & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non leuabit gens contra gentem gladiũ, nec exercebuntur vltra ad prælium. Idem & Micheas consimilibus verbis commemorat, & Isaias autem deinceps sic ait, Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accusabit. vitulus & leo & ovis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Hæc omnia de illa vniuersali pace prædicta sunt, quam scriptura huiusmodi verbis circumscribit, quanuis iuxta literam quoque fieri potest, vt multi ex gladiis suis vomeres & falces sibi cõpararint. Et in hac pace tanta Christus natus est anno imperii Augusti quadragesimo secundo, quem etiam Iosephus tunc monarcham fuisse refert. Ita per lupos intelligi possunt furiosi, e quorũ numero Paulus fuit, qui deinceps inter oues Christianas habitauerunt. Porro de sacri Romani imperii dignitate & quanto honore illud dignatus est deus, quæ omnia diligenter attendere omnes tum principes tum ordines imperii, & Christianam obedientiam Cæsareæ atque catholicæ maiestati cõstanter exhibere debent, plura nunc dicere vltro supersedeo, & ob honorem tantæ festiuitatis
1. Re. vi. de natali Christi Iesu sermonem contexere pergo. Imperator Augustus vniuersum iussit orbem conscribi. Dauid aliquãdo populũ Hebræum numerauit, & peccauit grauiter super hoc correptus a domino. An autem hic etiã simili factõ peccarit Augustus, quorsum attineret vos hominem ethnicum excusare? quanuis si eo animo fecit rãtum, vt accepta per singulorum hominum capita congestaque pecunia, regna sua per totum orbem in pace tueretur, sane non peccauit. Sicut enim Chrysothomus ait, census ille omnem mouit Iudæorum indignationẽ aduersus Romanos, quare
- Beda.
- Isaiæ. 2.
- Mich. 4.
- Isaiæ. 11.
- Ioseph^o.
- Chryso.

& interrogabant dominum, dicentes, Licet ne censum dare Cæsari? Et si affectum huiusmodi habuisset, neque sic incusandus esset, quando & Paulus ait, Reddite omnibus debita. cui tributum, tributum: cui vestigal, vestigal: cui honorem, honorem. quid multa? nihil aliud respexit hic Augustus quam temporalem administrationẽ, verum per ipsum implere voluit omnipotens deus, quod ab æterno prædestinauerat fieri debere in filii sui natiuitate.

Gregorius descriptionem hanc paulo altius inducit, & ait, Quid est quod nascituro domino mundus describitur, nisi hoc quod aperte monstratur, quia ille apparebit in carne, qui electos suos adscriberet in æternitate? quotquot enim beantur, ad id non tantũ ab æterno sunt prædestinati, sed & tẽporaliter per gratiam spiritus sancti consignati sunt & conscripti, de quibus Isaias sic ait, Frit omnis qui relictus fuerit in Sion & residuis in Ierusalẽ, sanctus vocabitur, omnis qui scriptus est in vita in Ierusalẽ. Sed & Daniel inquit, In tempore illo saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit scriptus in libro. Sic descripti fuerunt apostoli, de quib⁹ dominus dicit, Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælo. sic descripti fuerunt & Corinthii, quibus Paulus ait, Vos epistola estis Christi, ministrata a nobis & scripta nõ atramento, sed spiritu dei viui. Imo & deus inscribit cuiuscunque hominis conscientie verbum suũ & doctrinã salutarẽ. Hinc est quod cõscientie hominũ libri appellantur, sicut Daniel libros apertos esse vaticinatur. Sed & noticia Christi quã de sanctis suis habet, liber est, vt ibidem cõmemorat Daniel, alium quoq; esse librum apertũ, qui sit liber vite. de eo etiã Malachias sic ait, Scriptus est liber monumenti coram eo timentibus dominum, & cogitantibus nomen eius. Hic ille codex est, ad cuius præscriptum iudicantur viui & mortui: iuxta illud Dauidis, Vt faciat in eis iudicium conscriptũ, gloria hæc est omnibus sanctis eius. Cæterũ inter descriptionem illam dei & Cæsaris quantũ interest? hic enim illud fecit ratione census & subsidiarii stipendiũ, Christus autẽ suos conscribit in signum vite æternæ, sicut Iohannes ait, Vidi super montem Sion agnum, & iuxta eum centũ quadraginta quatuor milia, & habebant nomen suum & nomen patris sui scriptum in frontibus eorũ. Huiusmodi aliæ rationes plurimæ assignari possent eius rei, quod sub Augusto descriptus est orbis, quo nomine magis etiam docuit tunc nasci Christum.

Quo ad literam autē voluit hic euangelista docere Iudeos, adesse iam tēpus impletæ prophetiæ Iacob de aduētū Messie, quando ablato iam de Iuda sceptro, penes Romanos omne erat imperium & dominium, tum Iudeorum, tum orbis vniuersi. Vos itaque dilectissimi dum auditis Christum pacatissimo tempore natum, anno Augusti quadragesimo secundo, vt & ipse inter deū & homines pacē confirmaret, & suos ad æternam cōscriberet felicitatem: inter vos etiam pacem cōseruate mutuam, odium ex animis vestris procul abiicite, alter alteri ex charitate fraterna cōdonet, in honorem pacifici pueri Iesu, & in suam cuiusq; animæ salutem.

Li 17. 3 Euāgelista descriptionem hanc primum factam ait a præside Syriæ Cyrino, nō quod antea nulla facta sit, plures enim vel Iosephus testatur esse factas, sed nō per vniuersum orbem. Sed hæc ab Augusto instituta, primū in Iudæa exerceri cœpta est, vnde ad oculum pateret Iudæis prophetias suas esse impletas. iam enim locum amplius non habebat, quod olim dixerat dominus, Cōstituet te dominus deus tuus in caput, non in caudam: & eris semper supra, & nō subter.

Deut. 28 Semper si tamen audieris mandata domini dei tui. (Semper autem non dicit perpetuam durationem, sed longam, secundum vsum etiam linguæ sanctæ.) Consummatum id iam erat, si nemq; ceperat subiectis illis Cæsari: iuxta istud Thronorum, Princeps prouinciarū sub tributo. Ad signari solent & plures aliæ rationes, cur describere cœperit Augustus orbem in Iudæa. & Hieronymus quidē putat id ideo factū, quod Iudæa mediū in terra locum occupet, quod tamen absolute intelligendū non est, quia sic æquinoctiali subiecta esse deberet, & æque distare a polis, cum interim latitudo eius sit trigintaduorū graduum: sed tantum quoad terram habitabile, Iudæa mediā collocari possit. est enim in quarto climate & in gradu sexagesimo sexto longitudinis. Sic in libro Iudicum legimus populū descendisse ab umbilico terræ. umbilicum autem medietatem accipimus, quauis non cum præcisione. sic de Christo etiam Dauid ait, quia operatus est salutem in medio terræ. Quando itaque Cyrinus describebat homines singulos, eos oportebat dare denarium, vt nomen quisq; suum profiteretur Cæsari. sic singuli in suas ciuitates abibant, vt sisteret se in eadē vrbe in qua natus erat. O domine deus, gratiā nobis tuā benignus impende, vt per tuā sanctam natiuitatē perueniamus in eam ciuitatem, vnde excedimus, in regnum cælorum: iuxta illud propheticum, Tol-

Iam vos de gentibus, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducam vos in terram vestram. In ea hominū multitudine profectus est & Ioseph a Nazareth Galilæe, in Bethlehem ciuitatem Dauid. Ecce autem quam commode Cæsar prophetiæ inseruit, ideo enim fit descriptio, vt quum omnes in suas patrias irent, ascenderet & virgo in Bethlehē, nascereturq; sic dominus in Bethlehem ac impleretur propheta. vix nanque iā in Bethlehem ventura erat Maria, nisi Augustus orbem describi demandasset. Quidā hic expēdunt etymon nominis Ioseph, cui respondet apud Romanos Augusti appellatio. vtrunq; enim auctum vel additum significat. Verum hoc maiori recogitatioe dignū est, quod diligenter adeo euangelista describit, vnde exierit Ioseph, quia a Galilæa de ciuitate Nazareth, abiit in Bethlehem Iudææ. siquidem & aliud Bethlehē, autore Hieronymo, ad huc erat in Galilæa sub tribu Zabulon, quod etiam ex Iosue liquet apertius. Hinc est quod proprie adeo Lucas Bethlehem hic descripsit, vt melius cum prophetia Micheæ conueniret, qua de re plura in feriis Epiphania.

4 Occurrit hic quæstio, quandoquidem Ioseph & Maria fuerunt de domo & tribu Dauid, quur ille nō profectus est Ierusalem, vbi describi multo poterat honestius, quādo illa ciuitas Dauid iam olim dicta fuerat, sicut scriptum est, 2. Reg. 5. Cepit Dauid arcē Sion, hæc est ciuitas Dauid. & alibi, Sepultus est Salomō in ciuitate Dauid. sepultus est autē ille in Ierusalem supra montē Sion, vel scriptura ita quoq; testate, Ierusalē ciuitas est Dauid. Respondetur, oportebat Christū nasci de tribu Iuda, sicut Iacob in spiritu prænderat, & Iohannes exclamat, Ecce vicit leo de tribu Iuda. Iacob quoq; Apoc. 5. dicebat, Catulus leonis Iuda. Quando igitur nasci oportuit illum de tribu Iudæ, voluit in illa etiam regione nasci, quæ tribui Iudæ adjudicata fuerat. In diuisione autē Ierusalē non tribui Iudæ contigerat, sed Benjamin, sicut in Iosue. 18. sue ciuitates Benjamin cōmemorantur, in quibus etiam Iebus est, puta Ierusalem, quæ quod ciuitas dicitur Dauid, nō sit ratione diuisionis aut tribus & generationis, sed quia filii Benjamin non praualebant Iebuseum expellere ex Ieru Ciuitas. Ierusalem siue Iebus, quod tamen præstitit Dauid, deinceps ciuitas dicta est Dauidis ex victoria, non diuisione. Christus 1. Re. 16. autem de tribu Iuda natus, nasci insuper voluit ea parte regionis quæ ad tribum Iuda pertinebat. Verum & Dauid in De locis Bethlehē natus est, sicut legitur quando misit dominus Sa- Heb. ccc liii

Theop.
Ioseph.
August.Hieron.
Mich. 5.
Iosue. 192. Reg. 5.
3. Reg. 1.Apoc. 5.
Gen. 49

Iosue. 18

1. Re. 16.
3. Re. 2.

HOMILIA II.

Omino dirigente, inquit Chrysoſtomus, Auguſtus Chryſo.

D hoc edictum cenſuit, vt vnigenito patris famuletur, nam hoc edictum matrē attrahebat in patriā,

quam propheta prædixerant, ſcilicet Bethlehem Iudæ, & quauis Ieruſalem quoque ciuitas dicta ſit Dauidis, tamen & Bethlehem ſic appellata eſt, in qua & natus erat. Hoc autem ideo diligentius enarrauit euangelista, vt in memoria reuocaret lectori promiſſum Dauidi præſtitum, De fructu

ventris tui ponam ſuper ſedem tuā. ſatis etiam hoc eſt euangelista, oſtendiſſe Iosephum fuiſſe de domo Dauid, vnde colligi queat, Mariam quoque de eadem fuiſſe tribu, ex cōſuetudine Iudæorum, quod qui vnus erant tribus, matrimonium poterant contrahere. qua de re alias plura. Profeſus eſt Ioseph in Bethlehem cum deſponſata ſibi iam grauida virgine Maria. quod vide quā candide exprimat eū gelista, vt innotefceret, Mariā non ex virili ſemine, ſed admiranda ſpiritus ſancti virtute concepiſſe. Præmiſſis illis loci, temporis & perſonarum circumſtantiis, ſequitur vltra

natiuitas Chriſti: quoniam dum erant in Bethlehem, impletum eſt tēpus pariendi. Tempus illud ſanctum extitit, imo plenitudo iſta temporis, quando cælum gratiæ ſuæ dominus aperuit, & Chriſtum, Meſſiam, mundi redemptorem in terram miſit. Sine dolore autem Maria peperit illū, quando in ea maledictio Euz locū non habuit, cui dixit dominus,

Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos, in dolore paries filios. neque ipſa etiam in peccato eſt concepta originali, ſiquidem ab iſtis doloribus & omnibus aliis naturalibus morbis liberata fuit, eo quod (ceſſante cauſa, ceſſat & effectus) tota pulchra & immaculata ſine peccati originalis contagio concepta eſt, deinde quoque, virgo permālit inuiolata in partu & poſt partū quod ad lōgū poſſet

extendi. nūc tamen ſufficiat, quod Chriſtus quū clauſo ſur rexerit ſepulcro, ad diſcipulos etiā occluſis ingreſſus ſit foribus: quanto magis inuiolato matris clauſtro venit in hūc mundum? quando quidē ille vtiq; plus curauit integrā conſeruare pudicitiam, quam intacta ſepulcri oſtia (quod etiā clauſum ſignificat in dictione lemarbe apud Iſāram) idque

& propheta voluit designare Iezechiel, qui quum portam vidiffet clauſam, dixit ei dominus, Porta hæc clauſa erit, & non aperietur: & vir non tranſibit per eam, quia dominus deus Iſrael ingreſſus eſt eam, & erit clauſa principi. Ecce

ccc v

muel vt vocaret Iſai Bethlehemitam cum filiis ſuis, ex quo rum numero Dauid quoq; vnus extitit. Ad hæc, Dauid nō Hieroſolymis, ſed in Bethlehem ſepultus eſt. teſtatur enim Eufebius & poſt eū Hieronymus, ſuis ſeculis in via a Bethlehem in Hebron, ſepulcra Dauidis & Ieſſæ viſa, quo nomine Petrus dixit Iudæis, Dauid mortuus eſt & ſepultus, cuius etiam ſepulcrum apud nos eſt vſque in hodiernum diē, non ait, quia hic eſt. Quod autem narrant nonnulli de marſupiiis octo, quæ ideo conſici Salomon ipſe curauit, nō magni facio: ex iis vnum aiunt aperuiſſe Hyrcanum, & inde regi Antiocho trecenta numerafſe talenta, eundem quoque de reliqua pecunia ædificafſe xenodochiū ſeu hoſpitale in Ieruſalē, ad mitigandam murmuratiōē plebis. Atq; hinc cœpiſſe hoſpitalia pauperū, hæc omnia miſſa facio. Iosephus tamen mentionē quoque facit eius rei, teſtaturq; ſepulcrum Dauidis fuiſſe in Ieruſalē, & Herodem aperuiſſe loculum ſeu marſupiiū vnū, immēſamq; inde pecuniā exemiſſe, alios loculos inueniri nō potuiſſe. Verū id mihi nō omni no ſit verſimile, tantū pecuniæ tam longo tēpore vno in loco relicta fuiſſe in ſummis etiā periculis, quādo; Hieroſoly ma ipſumq; tēplū dirutū, & deinceps ſumptibus ex plebe collectis eſt ruruſ extructum, vbi nō peperciſſent argento huic, quāta ipſius eſt apud homines cupiditas. Quicquid tamen illud eſt, nobis ſatis eſt, cauſis iam adſignatis voluiſſe dominū naſci in regione tribus Iudæ quo ad fortē, ad implendā prophetiam quæ ſic habebat, Et tu Bethlehē Ephrata, paruulus es in millibus Iuda. ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis. Eſtq; ille non exiguus eius ciuitatis honor, nec parua dignitas, eā ſibi ab æterno elegiſſe Chriſtū, vt in ea naſceretur, quādo etiā loci nomē nō incōgrue ſibi cōueniebat. Bethlehē enim domus panis interpretatur, ait Grego.

ſib. 13. c.

55.

Mich. 5.

Grego

Iohā. 6.

Ruth. 2.

Matt. 11.

Et licet nomen iſtud merito habuit propter fertilitatē ſuā, magis tamen merito propter Chriſtum ſic dicta eſt, qui (vt ipſe ait) panis vnus eſt qui de cælo deſcēdit. Bene ergo inſrugifera multūq; fertili ciuitate natus eſt, qui animas electorū in æterna patriā ſatiaret. Atq; ideo tota etiā circūcincta regio Ephrata dicebatur, quod & Chriſtus ipſe fructibus abundet: iuxta illud, Venite ad me oēs qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiā vos. Recēs itaq; ille natus paruulus, nobis quoque ſuā ipartiri dignetur fertilitatē, vt poſt hāc vitā pane & ſaturitate potiāmur felicitatis æternæ. amē

Hiſto.

ſchola.

Aēt. 2.

Pſal. 11.

Gal. 3.

Gene. 3.

Cātic. 4.

Matt. 2 8

Ioh. 2 0.

Iſa. 9.

Ieze. 4 4

propheta dum portam ter clausam adfirmat, virginitatem ipsius ante, in, & post partum, insinuat.

- Hieron. Beda.** Quum impletum iam esset Mariæ tempus pariedū perit filium suum primogenitum. quod non sic accipiendū est, quasi alios deinde post Christum Maria peperisset filios, sicut impius asseruit Heluidius, cuius fundamenta & rationes erroneas sanctus Hieronymus valide infringit; sed ita, quod ante eum nullus natus est ex Maria. Et quia in veteri testamento magna semper dignitas exitit primogenituræ, ideo ut eum honorē Christo quoque tribueret eū gelista, primogenitum vocavit, quomodo eum Paulus etiā primogenitum appellat in multis fratibus. De dignitate porro primogenitorum, vide homilias in festo purificationis. Quid multa: primogenitus ille fuit matris suæ in humana natura, primogenitus fuit in susceptione humanitatis in gratia, vnigenitus in subiecta diuinitatis, vnigenitus in natura, qui nocte hodierna in mundum hunc natus est in tēpore, sicut ab æterno exiuit a patre. ¶ Maria porro paruulum iam natum pānis inuoluit, & posuit in præsepe. Quod euidentis magnumque exitit paupertatis pariter & humilitatis exemplum, quam propter nos rex gloriæ suscepit hodie, atque ideo quælibet Christiana anima merito debeat percipere corde. vnde & Hieronymus ait, O quid erat videre filium dei inuolutum pannis, vagientem, lachrymantem, & frigore tabescentē? Quod si nos iam ad genua proci dentes dicimus, O dignissime rex angelorum, qui nostri causa eo deuenisti necessitatis, ut ex paupercula virgine natus in tugurio & casa vilissima, etiā domo careres, in tuto caput reclinare tuum, quid vis pro tantis tibi beneficiis rependi: aurum, argentum, aut gemmas? statim respondere nobis queat puer Christus, Diuitias vestras non volo, voluptates auersor, & potentiam recuso. Ecce carnem naturamque vestram suscepi, pro vobis etiam paratus sum annis triginta tribus continuo laborare in frigore, siti, fame, angustia, persecutione, plagis, verberibus, sanguinisque profusione vsque in mortem acerbissimam. Placere mihi vultis quos diligo? peccata mihi vestra donate, ea in humeros meos deponite, poenitentiam ex cordibus vestris agite pro delictis vestris, pro quibus ego satisfaciam, poenitentiam ego vestram portabo. Quid autem tu hic sanctissima virgo actitabas: quidve tecum tacita cogitabas, videns rerum omnium conditorem in humana carne natum, in sui

gore, in loco miserabili, vbi etiam cunis carebas, quibus regem illum gloriæ componeres? sine dubio a lachrymis tibi temperare non potuisti ex tanto maiore dignitate, quanto certior ipsa fuisti sublimitatis mysteriorum consilii diuini. Habet hic Beda contemplationem multum deuotam, quomodo quilibet homo ex intimis animi medullis dicere debeat ad puerum Iesum cum propheta, Quid retribuā domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Is enim cui vere canimus, Magnus dominus & laudabilis nimis, & magni tudinis eius non est finis, iā nobis paruulus natus est, ut nos magnos faceret, & ex peccatoribus iustos. Ille qui in cælis sedet ad dexterā patris, iam loco caret in diuersorio, tantū ut beatam nobis pararet mansionem in domo patris sui. Qui cælum & terram decorat, qui amictus est lumine sicut vestimento, vilibus pannis inuoluitur, ut nobis vestē recuperaret innocentie & immortalitatis, quam in primo Adam amiseramus. Ecce quem cæli & quidē cæli cælorum non comprehendūt, in angusto præsepi recūbit. Chryso stomus sic ait, quoniā propter multitudinē eorū qui cōuenerant causa faciendæ professionis, non inuenerunt sibi domū hospitalē, sed diuenterūt sub porticu quadā peruia, Et hinc veteres aiunt natū Christum in via domus. Atque dum euangelista præsepe commemorat, prodiderunt nobis maiores nostri, sicut in cantico canimus & ex picturis colligimus, Mariam puerū recens natum in præsepe reposuisse iuxta bouem & asinū: quod quannīs nō referant eū gelista, pie tamen credendum est, ex ore & prædicatione apostolorum esse profectū ad hæc nostra tempora vsque, siquidem & euangelista præsepis meminit, ad quod sanctus Hieronymus cōmigravit, & circa illud habitauit. Ad hæc Isaias ait, Cognouit bos possessorē suū, & asinus præsepe domini sui. vnde colligere quidā nitūtur, ista etiā bruta animalia puerum Iesum ut deū & conditorē suū coluisse, sicuti & asinā Balaā legimus esse loquūtā. & non abluere hunc videtur, quod dicit Habacuc secundū trāslationē septuaginta, In medio duorū animalū cognoscetis. & ecclesia in quodā respōtorio matutinatū, hodie canit animalia vidisse natū dominū, vbi locū quoque prophetæ inducit, qui ad bouem & asinum tantum referri potest.

3 Multum hic se exercet Beda in mystico sensu, itaque ille etiā nobis, sed breuiuscule est inducēd⁹. Puer Iesus quū

Chryso.

Hieron. Isaia. i.

Nu. 22. Haba. i

Respon.

Beda.

primum natus est in terra, statim locum sibi delegit praesepis, quo brutis alimenta ministrantur, significare per hoc volens eum esse se, qui fideles omnes in sancta mensa altaris pascere vellet ministerio suae incarnationis: & quod omnes qui se humiliter sequerentur, intrinsecus esset satiaturus. Per bouem ergo Iudaeos intelligimus, qui legis iugum portauerant, & verba satis ruminauerant atque decoxerant. Asinus autem gentiles designat, idololatriae sordibus pollutos, ex quo gemino populo plurimi ad gratiam peruenierit euangelii, & Iudaei quidem sub ipsam statim vocati sunt Christi natiuitatem in pastoribus, gentes autem in tribus magis tanquam primitiis. Eodem modo pie etiam haec contem-
Ambro. platus est Ambrosius, & ait, Ille paruulus, ille infantulus fuit, ut tu vir possis esse perfectus: ille inuolutus fuit in panis, ut tu mortis laqueis sis absolutus: ille in praesepibus, ut tu in altaribus: ille in terris, ut tu in caelis. qui quum diues esset, propter nos pauper factus est, ut illius inopia vos ditarem ini. Maluit se egere, ut omnibus absideret. me illius infantiae abluunt fletus, mea delicta lachrymae illae lauerunt, plus igitur domine Iesu iniuriis tuis debeo, quod redemptus sum, quam operibus quod creatus sum. non prodesse nasci, nisi redimi profuisset. Beda per boues Iudeos intellexit, qui domino proximi fuere, & ad praesepem venerunt primi. ita enim ait euangelista, Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilas noctis super gregem suum, & ecce angelus domini stetit iuxta illos. Non iuit, inquit
Chryso. Chrysofomus, angelus Hierosolymam, non requisit scribas & phariseos. erant enim corrupti, & praedicta cruciabantur, sed ii erant synceri, antiquam conuersationem patriarcharum & Moyse colentes. quanuis etiam
Beda. pulcherrima ratione domino nato pastores vigilant, gregemque suum ab insidiis noctis custodiendo defendunt, vigilia sua testimonium dantes magno illi ouium pastori iam nato, qui fideles enutrit animas, sicut ipse de se testatur. Tu autem hic considera pastores eos fuisse secundum literam, ut sic ex eorum simplicitate colligeretur, rem non fictam aut ita subornatam esse. Ad haec, alieni & ignoti non erant, sed in eadem illa regione pascebant, neque vel somnium hoc vel figmentum erat, vigilabant enim. Et quum in vno suspicio cadere potuisset mali, plures eorum fuisse perhibentur. Omnia igitur haec coniuncta, certam faciunt testimoni hu-
Hieron. ius fidem. Sanctus Hieronymus qui aliquandiu in Betleh

iuxta praesepem domini habitauit, cuius etiam corpus sanctum vna cum praesepi deinceps Romam translata est in summam ecclesiam Mariae maioris, is refert mille circiter passibus a Betlehem procul turrim fuisse Ador nomine, quae De locis interpretetur turris gregis, quodam vaticinio pastores do-
Heb. minicae natiuitatis confictos ante significans. Iuxta illam turrim pastores custodiebant gregem suum, sicut & sancti patres intelligunt verba Micheae, Et tu turris gregis, nebulo-
Mich. 4 sa filia Sion, usque ad te veniet. (potes totum applicare de pastoribus symbolice, & quod pastores debent esse ex eadem regione, id est, illa prouincia, non alienigenae, si quando indigenae possunt haberi. Multa item de diuersis noctibus & vigiliis, sed transeo illa symbola, quia nihil eis facilius.)

3 Stante itaque iuxta illos angelo domini, claritas dei Beda. circumfulsit eos. Ecce angelus apparuit Mariae, Ioseph, & iam pastoribus, quibus ad augmentum maioris gaudii, etiam visus est in claritate, quod antiquis patribus non acciderat: siquidem privilegium illud recte huic tempori est seruatum, quando exortum est in tenebris lumen rectis corde. & sic nato iam nouo lumine in hunc mundum, decebat ut qui nunc ciaret illud, homines nouo luminis radio illustraret, quod neque patriarchis neque prophetis contigerat. Cum huiusmodi luce apparuit & angelus Petro in carcere, & alius ite
Act. 12. de caelo descendit post Christi resurrectionem. Pastores autem timuerunt timore magno, tum ob angeli maiestatem, tum ex luminis claritate. Horror hic ex humana pronenit fragilitate, quae peccatum insequitur: idque sane miserabile est, nos horrere & tremere plerumque ad ea quae nobis consolationem & gaudium adferunt. Humana enim infirmitas quam incidimus ex peccato, etiam sine beatitudinis quam
Gregor. expectat, non sustinet claritatem. Et hoc est quod grauius debilitantur homines, dum rapiuntur in spiritu ad rerum diuinarum contemplationem: eaque in nobis peccati culpa est, quod in infirmitate labitur corpus, dum animus ad deum ascendit per meditationem. Id nobis suo exemplo tres
Mat. 27 confirmant apostoli, qui visa domini transfiguratione ceci
Act. 9. derunt in facies suas. Paulus quoque in apparitione luminis
Dan. 10. cecus factus est & corruit. Sed & Daniel insuper ait, Vidi visionem grandem, & non remansit in me fortitudo, sed species quoque immutata est in me, & emarcui, nec habui quicquam virium. Iezechiel etiam in visione cecidit, donec spiritus
Iezec. 2. ritus eum rursus erigeret in pedes suos. atque hoc signum

euidens est, quomodo natura nostra a sua nobilitate tanta decidit, eoq; contēptus & miseria peruenit. Ex hac igitur causa exterriti etiam illi sunt pastores ad visionē angeli & claritatem luminis nocturno tempore, vnde merito gaudiū concipere debebāt. Vicissim autē angelus cōsolatus est eos & timere prohibuit, quā bonorum angelorum proprietas est, vt non nimium exterreant homines, & vt maxime horrorē incutiant, consolantur tamen, & cum gaudio eleuant mentē, iuxta illud Danielis, Ecce manus tetigit me super genua mea & super articulos manuum mearum. Deinde etiā angelus dixit ad Daniele, Noli metuere vir desideriorū, pax tibi, confortare & esto robustus. O vtinam dominus deus hanc gratiam nostris quoque pastoribus concederet, quatenus & ipsi diligenter inuigilarent super gregem fidelium, sicque dominus eos fulgore & radiis gratiæ suæ illustraret in nocte mundi huius, vt ipsi quoq; cum ouibus suis lumen acquirant hic, & illic puerum Iesum pariter omnes videant in lumine claritatis aeternæ, Amen.

HOMILIA III.

Ecce dum vniuersum describi iussit imperator orbe, Ioseph cum Maria profectus est in Bethlehē, Maria ibi peperit Christū, & angelus domini apparuit pastoribus, dixitque eis, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Euangelizandum est, quod angelus domini annunciauit in mundo. primum enim attulerat Mariæ, quando prædixit eam filium parituram quem vocaret Iesum. Alterum Ioseph, cui ille apparuit in somnis, nunciauitq; quod in Maria natū esset, de spiritu sancto esse, ipsam quoq; parituram filium quem diceret Iesum, eo quod saluaturus ille sit populum suū a peccatis eorum. Tertium iam hic adfert euangelizandum pastoribus, inquit, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, & proprie quiddē non simpliciter annuncio, sed euangelizo, ait euangelista, quod nuncium illud erat euangelicum, quod non regibus, neq; principibus, neq; doctis, neq; diuitibus, sed pauperibus venit nunciare: sicut & dominus eius Christus per prophetam ait, Ad euangelizandum pauperibus misit me. En hic tibi immensam euangelizandi sublimitatem, quod etiam angeli de cælo attulerunt in ministerium & obsequium regi suo, Messias vero, & euangelico legislatori. Euangelizo, inquit ille, vobis gaudium magnum, quomodo magnum? omni populo, gaudiū utique magnum, quia commune, & ita com-

mune, vt per vniuersum tendat orbem. Et in hoc multo superior est dominus præcurfore suo Iohanne, de quo dixit angelus Zachariæ, In natiuitate eius multi gaudebūt. Multi ait ille de Iohanne, de Christo autē omnis populus, quod Beda Beda exponens, Non omni, inquit, populo Iudæorum, neq; omni populo gentium, sed omni populo credētium, qui de Iudæis vel gentibus orbis totius ad vnam Christi confessionē aggregatur, ab vna eademque mysteriorum Christi perceptione Christianus vocatur: quannus & vniuerso omnium hominum populo incarnatio Christi facta est gaudium, tamen solide gaudent illi tantum, qui in ecclesia sunt fidelium, dicente Baruch, Ecce vide collectos filios tuos ab oriente sole vsque ad occidentem, in verbo sancti gaudentes dei memoria. Vere gaudium hoc magnum. quia gaudium cæleste, gaudiū æternum, gaudium quod nulla tristitia interueniente turbatur. Huiusmodi gaudium in Christo domino habuerunt omnes sancti dei, quod vel in solis liquet martyribus, illud enim eis neque ignis, neque aqua, neque gladius, neq; flagra potuerunt adimere, adeo vt Laurentius prunas ardētes rosas esse putaret. Benedicite puer Iesu Christe, fac nos quoq; gaudii huius tanti clementer participes. Non poterant autē adhuc pastores, qua erant simplicitate, illud intelligere: ideo rationē eis reddidit angelus, & gaudii tanti originē aperuit, inquit, Quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate David, vt magis gauderēt de noua illa & omnibus retro seculis inaudita natiuitate, vobis, ait, natus est, gaudete itaque, imo vos omnes Christiani gaudete ex animo. quādo euangelista vobis angeli loco dicit, Vobis natus est saluator, vobis inquit, qui eratis peccatores, qui perditii eratis, & sub peccato venditi, sicq; alias æternum dānati, vobis hodie saluator natus est, Messias ille tot hæc seculis expectat, a patribus tātopere desiderat, ille vobis hodie natus est Christus dominus. Angelus tanquam certus testis nuncium suum verax esse, circumstantiis declarat, signum proponens huiusmodi, quod puerum inuenturi essent pannis inuolutum & positum in præsepi. Hoc, inquit Beda, nati in carne saluatoris signū, semper animo nos retinere decet, vt semper eius beneficiis gratias rependere bene viuendo discamus, quia ita voluit habitum nostrę fragilitatis adsumere, vt paupertatis quoque generalis statum non refugeret. Est autem indicium adsumptæ infirmitatis, quod infans & panis inuo-

Dan. 10.

Luc. 1.

Matt. 1.

Euc. 2.

Isa. 6.

Luc. 1.

Bar. 5.

Beda.

lulus est: & paupertatis, quod non in strato, sed in præsepio positus inuenitur. Misericordiam itaque domini cantemus & celebremus in secula. Quidam hanc altius adhuc ponderantes, dicunt antea quoque saluatores nonnulli fuisse Iudeorum, ut Moysen, qui pauper quoque inuentus, quia in sicella scirpea, totius tamen populi ductor & princeps factus est, eosque eduxit e captiuitate Aegyptiaca. Cyrus rex Persarum, ex Babylonica captiuitate populum liberavit Iudaicum, qui & ipse quoque in quanta inuentus sit miseria, ethnicorum nobis produunt historiae. testantur enim infantulum eum expositum in desertum, ut ibi periret. primum autem a cane, deinde a cuiusdam pastoris vx ore educatum, postea potentissimum Persarum, Medorum, & Assyriorum regem factum, ita ut ipse quoque typum & figuram Christi gesserit. Iuxta illud Isaia, Hæc dicit dominus Christo meo Cyro. Vtriusque huius, maximi sane & coram deo potentis, paupertas, figura extitit futura egestatis in Christo, de quo hic angelus ait, Inuenietis puerum. Ita Optimus maximus pastor animarum, pastoribus innotescit ouium, quasi in specu absconditus esset. Nec quisquam mirari debet, natiuitatem simul & infantiam Christi toties angelorum testimonio & euangelistarum nobis proponi. ideo enim factum est, ut penitus firmissimeque mentibus nostris infigatur. Siquidem illa salutis nostræ signa sunt, purum esse velut puerum: pauperem, ut pannis inuoluendum: & humilem, velut præsepio declinadum. Vis autem horum omnium videre fundamentum & radicem? In tibi quod ait Greg. Sicut arte medica calida frigidis, frigida calidis curantur: ita dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, renacibus largitatem. Quando igitur lapsus hominis per superbiam factus est, quæ est initium (ut ait Sapiens) omnis peccati, ideo exordium nostræ salutis ab humilitate profectum est: & quam superbus fuit primus Adam qui nos seduxit, ita humilis vicissim extitit alter Adam qui nos redemit, ut recte dixerit angelus, Et hoc vobis signum. Ecce symbolum certum, quo in seferuisq; suis vsus & adhuc vitur dominus. vexilli sui hoc vni cum signum est, humilitas. Quotquot enim elati tument, & inflati superbiunt, si verum Christi habitum & vestitum non circumferunt, subiecti potius vexillo diaboli, vnde & contradicunt huic humilitati Christi, sicut Simeon positum Luc. 2. eum prædixit in signum cui contradicetur. nanque in hoc

perbi & insolentes ei contradicunt. Vix me contineo quia dicam. & tamen dicere non audeo facile, quanta nunc insolentia exerceatur etiã cum infantibus & pueris, ab iis plerumque quibus non datur. Humiles autem signum illud Christi agnoscunt, & placide suscipiunt, atq; cū gaudio dicunt, Fac mecum signum in bono, ut videant qui me oderunt, & confundantur. Ambrosius hic mirum esse prædicat, huiusmodi ministeria habuisse dominum. Ecce enim thronus regis caelorum præsepe est, palatium stabulum, purpura ipsius panni laceri, familiarium autem Ioseph & Maria, bos & asinus. Ex vtero, inquit ille, funditur, sed coruscet in caelo: terreno iacet in diuersorio, sed caelesti lumine viget.

Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ caelestis, laudantium deum. fecerunt hoc illi quidem ex officio, ut hic in terris eum suis canticis laudarent, quem solebant etiam in caelis prædicare, simulque nos docerent tam sancta natalis Christi solennitate cum omni gaudio & lætitia spiritali magnificare dominum, gratias ei agere & de beneficiis suis omnibus gratitudinem exhibere. Atque non temere Lucas multitudinem caelestis militiæ dicit cum angelo factam, ne parui fieret vnus angeli apparitio, qui quantum mysterium aperuit nati saluatoris, apparuit statim multitudo militiæ caelestis. Miraberis autem quare hic euangelista multitudinem angelorum militiam caelestem appellarit. desines vero mirari, vbi videris magnificentiam paruuli huius nati, qui vere fortis & potens est in prælio, dominus exercituum, rex gloriæ, qui debellaturus erat aereas tenebrarum potestates, diabolos. Merito itaque ministros suos militiam vocat, qui antea & in caelo adhuc bellum gesserant: iuxta illud, Factum est prælium magnum in caelo, Michael & angeli eius pugnabant cum dracone, & draco & angeli eius pugnabant, & non poterant, & locus eorum non est inuentus amplius in caelo. Quando igitur tam constanter pugnauerint, quis nomen eis adimat militiæ caelestis? Quare porro testimonium dederint paruulo iam nato, euangelista docet, cum dicit eos laudasse deum & dixisse, Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Non satis erat multitudinem angelorum apparuisse, nisi insuper & gloriam deo cantarent, & pacem hominibus precarentur. Et merito quidem angeli deo & hominibus gratulantur, quoniam & paruulus natus ille deus est & homo verus, per cuius natiuitatem gloria in

excelsis deo facta est, dum angelorum chori per homines sunt impleti, & in terra pax hominibus conugit, qui antea in ira dei cōstitierant. Vnde docemur ante omnia dare gloriam deo: iuxta illud Pauli, Omnia in gloriam dei facite. & hoc Isaiæ, Cantate domino quia magnifice fecit, annūciate hoc in vniuersa terra. Ita enim Dauid quoque ait, Semper laus ei⁹ in ore meo. Id ita faciat quilibet Christianus, quantumuis honoris, diuitiarum, scientiæ & sapientiæ plurimū habeat, honorem & gloriam deferat deo, cum Paulo dicens, Soli deo honor & gloria.

4 Quando iam constat gloriā cōpetere & tribuēdam esse deo, cogitandū insuper est, quid nobis cōueniat hominibus in terra degentibus. neque enim nostri obliti hic sunt sancti angeli dei, sed ita cecinerunt, In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ecce pax hominibus per angelos de cælo tribuitur, non tamen omnibus, sed qui bonæ sunt volūtatis, quoniā non est pax impiis, sed pax multa diligentibus legē tuam, inquit Dauid. Et o sanctā pacem, quā angeli de cælo laudarunt, præclara est pax erga proximū nostrū, laudabilis pax, & animi tranquillitas erga seipsum, quantum enim cuiq; in sua conscientia positum est, quæ mille testes dicitur: Desiderabile quiddam est, pacē, seruare cū deo, illamq; possumus hic inchoare, sed perficere tandem licebit in illa patria. & hanc pacē petiit Simeon, quū dixit, Nunc dimittis seruum tuum in pace, & c. Audite & auribus percipite o vos iracundi, vindictæ cupidi, & qui iocum in serū vertitis, audite, quoniā angeli de cælo precantur pacem non vobis, sed iis qui bonæ sunt voluntatis, non irati, concitati & pugnacis animi. Singulariter enim dominus pacem cōmendauit, quod sua nobis testatur natiuitas, & Dauid describit, In diebus eius orietur iustitia & abundantia pacis. Pacē quoq; docuisse dominū, testis est Paulus, venisse eum perhibens & annunciaffe pacē, id ipsum præuidēs in spiritu psaltes, ait, Andiam quid loquatur in me dominus deus, quoniā loquetur pacē in plebem suā. Insuper non docuit tantū pacem dominus, sed & conuictu suo toto exhibuit, Cum iis, inquiens, qui oderunt pacem, eram pacificus. Eandem discipulis suis imposuit in arcana admonitione, iubens eos pacē habere inter se. Pacem ille apostolis suis precatus est nō semel post resurrectionē, dicēs, Pax vobis. Pacem etiam abiturus ad patrē, reliquit eis ᾠδὴν mnemosynon sui, quū diceret, Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis, quod quan-

uis ille post cenam vltimam loquutus est, pro tempore tamen dixit suæ ascensionis. Vnde patet quam grata sit deo pax, quamque illi displiceant, discordia, contritiones, iurgia. Quod autem iam vndique omnibus in terris classica pulsa sonant, quod regna bellis sunt omnia plena, nostro fit vitio, nostrorumque illa culpa est peccatorum, sicut id ita fore olim prædixit dominus. Audituri estis prælia & opinationes præliorum, confurget enim gens in gentem, & regnum in regnum. Atq; hoc est quod homilia superiori prima dictum est, Christum in summa pace esse natum, vicissim autem Antichristus inter feruentissima bella nascetur, sicut Christus prædixit fore tūc, vt refrigescat charitas multorum, malitia autem reflorescat. Possunt tamen specialiter hic loquuti esse angeli de pace inter deum & homines, quæ hic per natiuitatem Christi facta est, vbi in signum & confirmationem veræ pacis, coniugium factum est & copulatio diuinæ humanæque naturæ, vt iam inciperent homines mādatis obedire diuinis, quod olim in clamauerat deus per Isaiam, Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut Isai. 48. Glof. flumen pax tua: & iustitia tua sicut gurgites maris. Quando peccando extranei eramus a deo, extraneos nos reputabant angeli: sed quando cognouimus regem nostrum pro nobis natum, recognouerant nos angeli cives suos, & timet angelus adorari ab humana natura, quam in suo conderat rege. Hinc iam angeli nos conciuēs habent suos, & pacem firmarunt nobiscum, nobiscum inquam qui bonæ sumus voluntatis: quoniā cum beluinis istis hominibus, quæ propriam non habent voluntatem, cum Luthero & sui similibus neochristianis, neque deus neque angeli pacē possunt habere, sed cum iis qui liberum profitentur arbitrium, & adiuuante gratia Christi bonum perficiunt, malum fugiunt, cum illis hic in terra pacem fecit dominus, & eandem perficit in æterna patria, quam nobis concedat in seculū la benedictus, Amen.

EVANGELIUM IN AVRORA

missæ, LVCAE II.

P Astores loquebantur adinuicē, Trans-
eamus vsque ad Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factū est, quod

fff ii

fecit dominus, & ostendit nobis. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in praesepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant, mirati sunt, & de iis quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba haec, conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes deum in omnibus quae audierant & viderant, sicut dictum est ad illos.

HOMILIA VNICA.

Antissima virgo Maria, hyeme durissima in regione peregrina sub casa vilissima puerum Iesum peperit: usque adeo contempta fuit ab omnibus, vicinis etiam neglecta Nazarenis, inter quos nata fuerat, simul & Bethlehemitis, apud quos mater ipsius Anna nata fuerat. Atqui quod non honore merito dignatus est mundus, id ipsum glorificauit de caelo dominus super omnes filios regum in terris. Angelus enim domini apparuit pastoribus cum magna claritate, & cum eo magna multitudo angelorum, laudantium deum & dicentium, Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et postquam euauerunt angeli (siquidem tantisper illi manent nobiscum, dum ministerium suum perficiant, alias stant in caelo, ut videant faciem patris caelestis, vnde & Iacob angelos vidit descendentem & ascendentes) Pastores loquebantur adinuicem: transcamus usque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum est. O bonos pastores, qui grege suo impediti non sunt, quominus ab eo irent usque in Bethleem, quorum exemplo nullus aliquod sibi obstaculum vel mouere, vel permittere debet, ut relinquatur, ex lucro & bonis temporalibus, uti non perueniat in domum panis, hoc est, in Bethleem, aut quid aliud nobis est Bethleem, nisi ecclesia sancta, in qua panis viuus est, qui de caelo descendit? Quisquis igitur es, & haberi vis bonus Christianus, age quouescunq; templum visitas, credete cum illis pastoribus abire in Bethleem, & cum eis videre puerum Iesum, neque hic vlla est diuersitas, nisi quod pastores illum in propria carne viderunt, quem tu sub velatis specie-

bus panis conspicias in venerabili sacramento altaris, sicut in spiritu etiam fecit Dauid, dicens, Quoniam transibo in lo Pfal. 41. cum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei. (de transitu symbolico multa possent dici, quia filii Israel transierunt ex Aegyptum, transierunt per desertum, transierunt in terram promissionis, sed facile est iter per symbola) Et tu itaque diues, & tu artifex, quisquis es qui manibus & labore tibi victum queritas, pastores illos comitare in Bethleem, hoc est, in ecclesiam & templum domini: dehinc rursus reuertere ad gregem tuum, id est, negocia tibi peragenda. Praelatus aliquis aut cenobii procurator, etsi gregem sibi commissum & rem familiarem habet tractadam, tamen interdum vadat in Bethleem, contempletur, animumque suum pie meditando exerceat: & tunc denuo ad officium suum redeat.

Videamus, inquit, verbum. O pastores doctos & egregie iam angelica illustratione eruditos, festinant verbum videre, non Christum natum, sed hunc verbi nomine intelligunt. Verbum utique illud erat aeternum, verbum iam inde ab aeterno e corde parentis genitum caelestis. Verbum de quo Iohannes ait, In principio erat verbum, & verbum caro factum est. Ita pastores Christum suo proprio & personali nomine honorarunt, verbum dum vocant, quod fecit dominus, non quod verbum illud aeternum in sua sit essentia factum: quia sic ab aeterno genitum est, non factum, ut ait Iohannes, per verbum facta sunt: & ideo quod pastores dicunt verbum, quod fecit dominus, secundum humanam naturam intelligendum est, in qua iam inuisibile dei verbum visibile factum erat, sicut in spiritu perspexit propheta, quando eum in terris visum, & cum hominibus esse conuersatum perhibet. Nemo tamē hic suspicetur, pastores ex incredulitate abiisse ad videndum sicut Thomas, qui nisi videret, credere non voluit: sed sicut magnū gaudium ex solo iam auditu conceperant, ita videndo quoque exercere se voluerunt, ut sic dicere possent cum Iob, Auditum auris audiui te, & iam oculus meus videt te. Ad haec is angeli animus fuit, eaque voluntas, ut abirent visum puerum, quoniam in hoc eis signum certum dederat, vnde cognoscerent illum, dicens, Inuenietis puerum. Accedit huc & alia causa, siquidem testes illi esse debebant tam admirandae natiuitatis. certiores autem sunt testes, qui simul de visis & auditis testantur. Quid quod illi tanquam primariae totam repraesentare debebant Iudaeorum gentem, quae ex propinquo erat: siquidem verum deum agnoscebat,

lege & præceptis suis utebatur. decuit igitur ut pastores coram ante Christum iam natum apparerent.

2. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepi. Venerunt, inquam, festinantes, neque morati sunt diu, sed præ desiderio magno, & animi sui ardore properarunt videre Christum, quomodo ille frater & redemptor ipsorum factus iam esset, simulque Maria eorum & omnium credentium mater. Ita nos quoque omnes festinare oportet ad Christum & ad felicitatem æternam: iuxta illud Pauli, Festinemus ingredi in illam requiæ, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Hinc est quod pastores illi, quando diligenter adeo & sedulo dominum quaesierunt, eundem etiam inuenerant, simulque cum ipso Mariam & Ioseph. Hæc siquid tria sunt sancta nomina & solennia, sacraque habenda cuique Christiano, eo quod sint omni gratia plena. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc, id est, postquam signa cognouissent sibi ab angelo prædicta in Christo impleta, unde fides eorum robur accepit: & tamen in maiorem adhuc admirationem venerunt, quum inuenissent puerum illum adeo destitutum, parentes quoque ipsius coram mundo contemptos & egenos homines, & tamen ibi adesse caeleste ministerium angelorum. ideo hoc ipsum illi aliis etiam denunciarunt hominibus, qui pariter admirati sunt. nam & Maria & Iosepho & aliis hoc idem annunciarunt. Quis autem tam admirabile factum non merito demiretur, incolas caelorum videri in terris, & terram iam caelesti pace confirmatam superis reconciliari, illumque puerum admirandum caelestia simul & terrestria pacificare? Sicut etiam de Iohanne iam recens nato dixerunt homines, Quis putas puer iste erit? ita hic quoque admirabundi homines laudarunt dominum, quum iam testimonium audissent pastorum, sicut & Isaias dixit, Domine, deus meus es tu. exaltabo te, & cõfitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia. Verba superiora euangelistæ intelligunt nonnulli sic, quod angeli etiam aliis quam pastoribus apparuerint, quibus quum postea pastores ea quæ sibi cum angelis obtigerant narrarunt, admirati sunt se quoque iam ex aliis similem angelorum apparitionem cognoscere. Beda hic, Spirituales, inquit, ecclesiæ pastores in hoc maxime sunt ordinati, ut verbi dei mysteria prædicent, & miranda illa quæ in scripturis didicerunt, suis auditoribus ostendant, idque cum quadam pia simplicitate,

non elati, & cum fastu facere debent, propria tum fiducia tum sapientia, sicut & pastores illi in omni simplicitate testimonium de Christo dederunt, eo quod simplicitas eorum testimonio multum deseruiebat, teste Sapiente, Sentite de domino in bonitate, & in simplicitate cordis quaerite illum, quoniam inuenitur ab iis qui non tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Sap. 1.

3. ¶ Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, & id quidem illa fecit, ne angelorum pastorumque verba vel contemnerentur vel interiret. Ambrosius ait, Discamus sanctæ virginis in omnibus mirandam castitatem, quæ non minus ore pudica quam corpore, argumenta fidei conferebat in corde. quod si Maria a pastoribus discit, quare tu declinas discere a sacerdotibus? Beda hic addit, Maria virginis pudicitia iura custodiens, secreta Christi quæ nouerat, nemini diuulgare volebat: sed ipsum quando vellet hæc, & quomodo vellet diuulgari, reuerenter expectabat. Interim tamen tacita secum singula conferebat in scripturis & acta & agenda. (posses in hoc inducere hic omnes scripturas de incarnatione & natiuitate Christi ex prophetis, sicut passim citat Beda) Et in hoc euidenter apparet Mariæ sapientia. audita enim conseruare non possunt stulti, iuxta verbum Sapientis, Cor fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit. Atque illa præcipua laus est Mariæ, quod verba ista omnia cõseruauit in corde suo: quæ alias mulierum consuetudo non est, ut quicquam taceant, nisi quod non norunt. Pulchre huc fecit quod Ambrosius ait de mulieribus docere volentibus, Si Maria ante præcepta apostolica tacet, quare tu post apostolicum præceptum magis cupis docere quam discere? Discere persona vitium esse, non sexus. denique Maria præceptum non accepit, exemplum edidit. Quod si pater ille sanctissimus in hac nostra turbulenta reuersus secula, audiret petulantes & procaculas neochristianorum mulierculas etiam prædicandi sibi munus sumere, & euangelistarum officium adrogare, nonne lumbriculos & vermiculos miserabiles condignis modis tractasset, in euangelio nolentes etiam Paulo cõcedere? Ille autem apostolica autoritate sic præcipit, Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe enim est mulieri loqui in ecclesia. Et alibi, Mulier in silentio discat cum omni subiectione. docere enim mulieri

non permitto, neq; dominari in virum, sed esse in silentio. Eius rei exemplum hic sibi sumat pudicæ mulieres omnes in Maria, quæ cum virgo omnium esset prudentissima & in scripturis omnibus a spiritu sancto funditus edocta, tunc tamen, conferuans tantum omnia verba in corde suo.

- 4 Inuenio adhuc illorum omnium mysticam expositionem, quomodo Maria sit quælibet fidelis anima, in qua Christus spiritaliter nascitur: sicut Christ^{us} ait matrè sibi & fratres esse, quotquot audiunt verbum dei & custodiunt illud. Et sic Iudæa Christi laudem & confessionem significabit, in qua sancti martyres etiam vsque ad mortem perseuerarunt. Panni quibus inuolui illum oportet, opera bona sunt in quibus dominus mansuetissime conquiescit, sicut ipse ait, **Luc. 18.** Si quis sermones meos seruabit, diliget eum pater meus: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Neo christiani porro iam neque ieiunant, nec orant, nec confitentur, quid itaque mirum, si Christum pannis nequeat inuolueri, quando pannos illos non habent, sed alios nescio quos laceros, quibus veluti nebulis magis opprimuntur? Puer autem in præsepi iacet sacrarum literarum, sicut enim pecudes ex præsepi pascuntur, ita anima fidelis ex scripturis pascua recipit & cibos, dicente domino, Non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore dei, de qua re multa parte prima diximus. Istiusmodi expositiones symbolicas quisque sibi comminisci facile plures poterit, & ad eas scripturarum adhibere testimonia, quia theologia symbolica nihil facilius: ideo non prosequor singula, facile faceres hic sermones viginti stando in solis symbolis. Quod autem reuersi sunt pastores, argumento est nobis non requiri in prælato, ut in cõtemplatiua vita semper maneat, sed ipsum quoque officii sui gratia cum grege redire oportet. Ita curiosus & sollicitus fuit Paulus: quum dixit, Permanere in carne necessarium propter vos. Si prælatus aliquis satis esse putet se pro sua parte probitatè sectari, actum ager. **Act. 20.** Nam & pro subditis eum laborare oportet, qui suæ demãdati sunt custodiæ, iuxta illud Pauli, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. Pastores illi insuper laudarunt & glorificarunt deum. Ecce ingrati non fuerunt domino de susceptis beneficiis, sed quæcunque tum audierant ab angelo, tum viderant in Bethlehẽm, ea exclamarunt, ut mirabilia magna dei, non ignari quo-

modo & quid præcepisset Moyses de domino deo, dicens, Deut. 1. Ipse est laus tua & deus tuus, qui fecit tibi hæc magna & terribilia quæ viderunt oculi tui. Admiranda etiã merito erat tanta angelorum multitudo cum tam immenso fulgore, qualis visio neque patriarcharum, neque prophetarum ulli cõtingerat. Ita gaudere & exultare debet quilibet Christianus cum angelis, cum Maria matre Iesu, & cum pastoribus istis laudare & magnificare deum, illiq; gratias agere pro sua incarnatione gloriosa & natiuitate, quoniã ipse est benedictus in secula.

DE MAGNIFICENTIA ET sublimi gloria atque dignitate huius sanctissimi dei, Homilia vnica.

Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, Isaia: I X.

Verbum dei patris, verbum æternum, verbum a quo facta sunt omnia, verbum quod illuminat omnia, quodque ab æterno natum est a deo patre, & adhuc quotidie nascitur ex corde cuiusq; fidelis, iã hodie natum est in tempore ex virgine Maria, & is quidem puer natus est nobis, vnde gaudere merito vniuersus debeat orbis, filium altissimi ex sinu patris in hæc carnem venisse, ut nos sui regni cohæredes efficeret, & carnem super calos eleuaret. Et vos itaque corda vestra extollite, animos erigite, Christiani omnes ad paruulum iam natum cum pastoribus adcurrite, cum tribus quoque magis ad Christum properate. Quondam angeli visibiles in carnali specie apparebant, hodie etiam rex angelorum in carne visus est. Magna fuit in creatione mundi diuina potestas, sed maior bonitas exhibita nobis in nostra redẽptione, sicut Paulus benignitatem nostri redemptoris apparuisse testatus est. Gaudete itaque quia natus est puer, filius dei datus est nobis in redẽptorem, saluatorem, legislatorem, & peccatorum omnium redẽptionem. Gaudete inquam, natus enim iam paruulus ille est, quem vniuersus orbis tot retro seculis, annis nimirum quinquies mille centum nonagintanouem, maximum omnium desiderio expectauerat omnis turba patriarcharum
fff v

Euseb.
Beda.

rum & prophetarum. Gaudete & exultate. puer siquidem ille natus est, qui habet claves celi, quod iam amplius quinque millibus annorum clausum fuerat. (sequor hic supputationem communem Eusebii & aliorum, quia Hebraei di numerant solū ter mille septingētos sexaginta annos & 4. menses) Verū puer hic cælum aperuit clauē sanctæ crucis. Vnde quis nō exultet tā sancto die, quo qui natus est puer, deus viuus & verus est, cuius mater virgo, partus sine dolore, cui stabulum palatium est, & præsepe pro cunis, vbi etiā nox sicut dies illuminata est: ita canit ecclesia, Gaude & lætare Ierusalem, ecce rex tuus venit, de quo prophetæ prædixerunt, Puer enim natus est nobis, & filius datus est nobis, quæ verba fuerunt nostri exordii, de quibus vt amplius quid & cum fructu liceat mihi quidem loqui, vobis autem audire, pro gratia impetranda puerperam virginem salutacione angelica salutemus, dicentes, Ave gratia plena.

Euangelium de gloriosa natalis Christi festiuitate Lucas descripsit capite secundo. (dic vt supra) Nos hic per capita quædam breuiter ostendemus, in quibus se anima fidelis exercere queat pia contemplatione.

1 Et principio quidem solito magis gaudere hodie debet quilibet Christianus, sicut in præfatione declarauimus, vere enim dies est omni gaudio plena, qua Christus angelorum & electorū omnium gaudium natus est in hunc mundum. hoc enim est quod expectarunt omnes angeli in cælo, homines in terris, & patres in limbo: quando autem per Christi natiuitatem desiderium eorū satiatum est, merito gaudere debemus omnes. nihil hic de obstinatis & cæcis Iudæis sentio, qui adhuc suum expectant Messiam, quæ nos iam olim suscepimus, ipsi autem Antichristus pro deo habebitur. Quod si autem tu, o pia & fidelis anima, meditari cupis festi huius solennitatem, hoc age intueri, quod rex ille regum dominus dominantium, paruulus nobis natus est natusque adeo est in nocte, in aspera hyeme, sub casa, in præsepe repositus. & id factum est communi sanctorum patrum sententia die dominico, vt iam merito omnis amplitudo, dignitas atque maiestas sabbathi in diem translata sit dominicum, quo Christus & natus est & resurrexit, sicuti contra feria sexta conceptus est & mortuus. (de translatione sabbathi, vide in festo resurrectionis) decuit quoque vt in die dominico, quem alias solis diē dicimus, sol iustitiæ nasceretur

Haymo. Haymo mirifice reluctatur, quia annus natiuitatis Christi

si erat annus nouus cycli solaris, & erat iuxta eius supputationem annus bisextilis, in quo erant literæ dominicales c d, & ita concludit b in quo est natiuitas Christi, fuisse in sabbatho. Ego id calculistis tribuo, videat illi, ego existimo quia annus primus natiuitatis non habuerit nisi octo dies, itaque c d bisextilis ad annum secundum pertinuerint, & b ad annum primum, tunc certe dominico die fuisset natus Christus. Sume experimentum, & accipe annum dominum 1518. vbi c fuit litera dominicalis, diuide numerum per 28 tunc anni domini 7. iterum c fuit litera dominicalis, & restabant sex anni, qui retrograde currentes, venient in c d, iuxta Haymonis sententiam. at hoc mittimus ad scholas. Strabus certe non consentit Haymoni, sed consule Paulum Sépronien. de ratione paschatis, non vacat iam illa ad vnguem excutere & supputare. At quia omnium sententia adnunciatio facta est feria sexta, die vigesima quinta Martii, necesse est vigesimam quintam Decembris fuisse in die dominico.

2 Vere magnificus est hic natalis Christi dies, ideo & Christianis omnibus sancte, alacriter & sine peccato transigendus. Caute enim prospicere sibi debet quilibet Christianus, qui modo Christum hodie natum deum, conditorem & redemptorem suum esse credit, ne quid hodie peccet, ne deum offendat, vnde incarnatio Christi quæ sibi in vitam data est, imputetur in mortem. Maiestatem huius diei etiam nox lucida magnifice demonstrat, qua natiuitas hæc facta est: quoniam in hoc & doctores cōsentiant, & non dissentit euangelica historia, Christum in nocte natum esse, & quidem media. Quæ ratione motus Thelesphorus Papa, instituit hac vna solennitate ter missarum officia celebrari debere, quod alias toto anno non permittitur fieri ab vno presbytero: eaque sane singularis est huius diei prærogatiua præ omnibus aliis totius anni diebus. Factam de celestem esse illam natiuitatē in nocte, testatur scriptura. Ita enim Sapiens ait, Quum quietum silentium contineret orationem, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotēs sermo tuus domine exiliens de cælo, a regalibus sedibus venit. Quæ verba quis neget tēpus insinuare natiuitatis Christi? Cuiusmodi autem hæc nox fuerit, ex scripturis licet intelligere. illa enim CHRISTI natiuitas æque cito cælum impleuit & occupauit atque terram. Quid autem tu sanctissime Dauid in animo habebas, quando in spiritu di-

Strabus.
Sempro.C. nocte
sancta de
rus Papa,
cōf. dif. 1
& c. con
sul. isti,
de cele.
Sap. 18.

Psal. 138

- Luc. 2. cebas, Nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, ita & lumē eius: Hinc est quod Lucas commemorat lucem & claritatem affulsiſſe paſtoribus, & merito id quidem, quoniam ibi impleta est prophetia Dauidis, Exortum est in tenebris lumen rectis corde, misericors & miserator & iustus. Mera illa fuit misericordia diuina. Tanta autē fuit lux noctis huius, vt eam putent nonnulli pertigiſſe vsq; in limbum, & ibi patres exhilaraſſe, eo accommodantes istud propheticum, Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione vmbrae mortis lux orta est eis. At vbi regio mortis est nisi apud inferos: ergo regio vmbrae mortis, limbus est. Et non temere lucida adeo nox extitit, qua sol iustitiæ ortus est omnibus timētibus nomen domini.

3 Ad hæc gaudete & lætamini omnes Christiani iā hodie cum puero Iesu, iuxta illud Dauidicum, Lætetur cæli & exultet terra in conspectu domini, quoniam veniat. Et gaudium quidem cæleste ex cætico angelorum accipimus, quando iubilantes cecinerunt, Gloria in excelsis deo. Nullum alias angelum peculiarem habuit Christus suæ custodiæ deputatum, siquidem ipse rex erat, & est angelorū, multos itaque angelos habuit in ministerio suo hic in sua natiuitate. Simon de Cassia, arbitratur vnum eundemque angelum fuisse, qui Mariæ adnunciavit Christum dominum esse nasciturum, & qui illum iam natum paſtoribus euangelizavit, Gabrielem archangelum, qui semper fuit in obsequio Christi, sicut quidam aiunt eum etiā apparuisse Christo in monte Oliveti, ipsumq; confortasse. Quid multa? cōstationes angelos gauisos esse de puero illo, qui ruinas eorum erat adimpleturus, quando enim Lucifer tertiam angelorum partem secum attraxit in lapsum ad inferos, eorū loca iā euacuata Christus hominū numero impleuit, iuxta illud, Impleuit ruinas. Merito itaque gauisi sunt angeli de Christo, & eadem de causa nos quoque homines gaudere oportet vna cum puero Iesu, ipsumque toto corde deprecari, quatenus nos quoque faciat esse in numero eorum, quibus pax ab angelis adnunciata est hodie, suaq; gratia operetur in nobis bonam voluntatem. Ideo enim noctu natus est dominus, vt noctē nostrā illuminaret. hic quidē lumine gratiæ suæ, illic autē luce gloriæ æternæ. Insuper & in hymno natus est, ad designandum quod ipse pectora nostra frigida amoris sui flamma incendere vellet. Tempore illo na-

Cassia.

Luc. 1.

Luc. 2.

Luc. 2. 2.

Apo. 19.

Psa 109.

tus est, quo dies toto anno breuissima est, in solstitio hymnali (licet iam mutauerit sedem propter ntimiam intercalationem anni bisextilis, quum non abundant in quolibet anno sex horæ integra) & sic quando crescere dies incipiunt, vt ostenderet velle se nobis semper crescere salutari viriutum donorumque profectu. Sanctus Iohannes autē decrecente die natus est, vnde etiam de eo dixit, Illum oportet crescere. Iohan. 3. re, me autem minui. Chrysoſtomus quoq; ait, Deus factus est filius hominis, vt homo fieret filius dei. Gaudete igitur dilectissimi cum puero Iesu. natus enim est nobis in salutē nostram, nobis ille natus est & datus, simulque potestatem nobis dedit filios dei fieri. Vtinam omnes nos gratiam illā a domino Iesu accepissetis, vt cum omni veritate omnibus vobis dicere possem, quod Paulus dixit Galatis, Omnes vos filii dei estis per fidē in Christo Iesu. Atqui possum hoc vere dicere, si modo vos pacem habueritis cum proximis vestris sine omni inuidia & ira, si pacati etiā fueritis in conscientis vestris. tunc enim vobis etiam dicet dominus, Beati pacifici, quia filii dei vocabuntur.

4 Gaudete charissimi iam hodie cum paſtoribus illis, lætamini cum Ioseph, exultate cum sanctissima virgine matre maria. Nam quis satis exclamet, quæ lingua satis eloquatur immensum mariæ gaudium, quando vidit peperisse se puerum Iesum, sine viro, sine dolore, sine virginitatis amissione, quem antea sibi prænunderat angelus, quem virtute spiritus sancti conceperat, deum & hominem verum, regem gloriæ? Aut non ganisa fuerit, iam conspicata angelorū sibi obstetricis loco adesse ministeria? Nonne terrimum Christi corpusculum, ex purissimis sui sanguinis guttulis coalitum, maximo gaudio inspexerit? Præsciuit illa utique etiam momentum partus sui, & omnis iā animus eius sensusque totus gaudio utique perfusus est, & simul exultauit in domino deo, eumque quem genuit, adorauit, puerum ante se collocauit, procidit ipsa corā eo, ad August. de raui, matris adfectum, oscula, omnemque illi honorē exhibere ad buit. ¶ Augustinus in hac est sententia, vt putet Moysen literā. I. hic in terris diuinam essentiam vidisse aliquandiu, sicut le- 12. ca. 4. gimus dominum cum Moyse loquutum de facie ad faciē, & q. 63. sicut homo loqui solet ad amicum suū. Similiter & de Paulo sentit, qui raptus fuit in tertium cælum, id est, ad intellectualem visionem, vt deum non per corpus, non per similitudine corporis, sed sicut est ipsa veritas cerneret. Et in hoc 1. Cor. 2

ambo illi participes effecti sunt gaudii beatorum. Quod si igitur Augustinus eis tantum gaudium tribuit hic in terris, quod tamen exiguo tempore habuerunt per gratiam dei: quis non pie credat, hodierno die Christum quoque suam sanctissimam matrem in tantum exhilarasse, ut etiam primo statim aspectu illi suam exhibuerit essentiam diuinam intuendam, unde tantum conceperit gaudium, quantum nullus vnquam hominum habuit in terra? Et tunc potuit illa dicere, Magnificat anima mea dominum, & exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Atque hoc vnum est ex septem gaudiis virginis matris, sed tamen cum hoc gaudio stetit adhuc, quod posset contristari de egestate filii, sicut Maronis declarat, animas in purgatorio summe letari, & tamen pari poenam. Quis porro pius non credat interfuisse hic sanctum Gabrielem archangelum, aliosque angelos: neque tantum adorasse virginis filium, sed ipsam quoque virginem matrem condigne esse veneratos, Gabrielem quoque dixisse verbum illud suum solenne, Ave Maria gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus? Ecce vides iam in te impletum, quod dudum tibi praedixeram, te concepturam simulque parituram filium. ecce hic ille qui magnus est & filius altissimi, hic est qui totum saluaturus est mundum. In hoc implebitur quicquid patriarchis & prophetis promissum fuerat, sicut dominus dixit ad Abraam, Eo quod obedieris voci meae, benedicentur in semine tuo omnes gentes. In hoc filio tuo implebitur, quod regio prophetae promissum est, Turauit dominus Dauid & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Consimili modo reliquas etiam scripturas de Christo induxerunt, deumque magnificauerunt, qui est benedictus in saeculum, Amen.

Luc. 1.

Luc. 1.

Gen. 27

Gen. 21.

Proposueram explanare euangelium Iohannis, quod in summo officio legitur. Verum expensa eius altitudine, & quod sensus eius paucis explicari non posset, substiti. nam ad populum quum totum euangelium Iohannis explanare, tredecim horas in hoc vno textu absumpsi. nisi enim diligenter declaretur, populus vacuus abiit.

DE S. STEPHANO
PROTOMARTYRE, EVANGELIUM, Matth. xiiii.

gelium, Matth. xiiii.

In illo tempore, dixit Iesus ad turbas Iudaeorum & principes sacerdotum, Ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occiditis & crucifigitis, & ex eis flagellabitis

in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti, usque ad sanguinem Zachariae filii Barachie, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient haec omnia super generationem istam. Ierusalem Ierusalem, quae occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis a modo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini.

HOMILIA I.

Quando per vniuersam hodie ecclesiam sancti protomartyris Stephani festa colimus, & nos quoque euangelium hodiernum breuiter percurramus, venturi deinde ad vitam illius, sicut a Luca descripta cernitur in Actis apostolicis, Christus exprobrauit hic Iudaeis eadem & occisionem prophetarum, quos occiderunt patres eorum, & tamen filii illorum monumenta exornauerunt, idque totum in veteri testamento factum est: in nouo autem quid sit futurum sequitur, quum ait, Ecce mitto ad vos prophetas, sapientes & scribas &c. Theophylactus haec ita inducit, Paulo ante hoc euangelium narrauit Theop.

dominus, quomodo Iudæi excusarint se de occisione prophetarum, quod si & ipsi fuissent in diebus patrum suorum, nolissent tunc ipsis participasse in sanguine prophetarum. Verum quando isti Iudæi antiquis multo erant scelestiores, voluit iis verbis dominus manifeste arguere eos mendacium & ipsi occisuri essent prophetas atque scribas, imo & dominum prophetarum crucifixuri. Quo dicto probare voluit dominus etiam illud, quod ante ad eos dixerat, ut implerent mensuram patrum suorum. Sed tu hic mihi triplicia illa nomina obserua, & quid iis sibi voluerit dominus.

Matt. 23
Hila.

Theop. Sunt enim qui ibi apostolos intelligant, eo quod illi de futurorum quidem revelatione sint prophetae de Christi autem agnitione sapientes, & de legis intelligentia scribae. Ita & Theophylactus, De apostolis, inquit, hæc dicit, quos spiritus sanctus scribas fecit, hoc est, doctores populi, & sapientia omni atque prophetia ornauit. Adhuc alii aliter hæc ad apostolos referunt, quorum nonnulli sunt scribe, ut euangelistæ, qui multa scripserunt ad eruditionem populi Christiani, iidem quoque sapientes existunt, & diuinitus illuminati in caelestibus. Ad hæc quidam illorum etiam spiritum habuerunt propheticum, sicut Iohannes quando scripsit Apocalypsim. Et hæc quidem omnia ita habet, vti diximus, sed

Hieron.
1. Cor. 7

ramen ante omnia expositio mihi placet Hieronymiana, quæ obseruare nos iubet iuxta Apostolum, scribentem varia esse dona discipulorum Christi: alios prophetas, qui verura prædicent; alios sapientes, qui nouerunt quando debeant proferre sermonem; alios scribas in lege doctissimos, ex quibus lapidatus Stephanus, Paulus occisus, crucifixus Petrus, flagellati in Actibus apostolorum discipuli. Manifestum est

Eph. 4.

quod Paulus ad Corinthios asserit, suum cuique esse a deo donum, & conspirat cum eo illud, quod ad Ephesios scriptum reliquit, Dedit quosdam apostolos, quosdam prophetas, alios euangelistas, alios pastores & doctores. Ex illis itaque discipulis Christi, prophetæ quidam fuerunt qui verura prædixere, sicut Agabus e Ierusalem descendit in Antiochiam, & per spiritum prædixit imminere famem magnam vniuerso orbi. Sic etiam Philippus vnus ex septem diaconis, in vrbe Cæsarea quatuor filias habuit, virgines, prophetissas. Eodem modo in ciuitate Antiochia fuerunt prophetae & doctores. Deinde sapientes illorum nonnulli extiterunt, qui quid & quando eloquerentur, probe cognouerunt, iuxta illud Pauli, Sapientiam inter perfectos, sapientiam ve-

Act. 11.

ro non huius seculi, neque loquimur principum huius seculi, qui destruuntur: sed loquimur dei sapientiam in mysterio quæ abscondita est. Alii etiam ex eis scribae fuerunt in lege doctissimi.

1. Cor. 2

Iam porro subdit dominus, quomodo indignis modis tractaturi essent illos ad se missos; & ait, quoniam ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequimini de ciuitate in ciuitatem. Sic occisus est Iohannes baptista, sic Iacobus frater Iohannis decollatus est & ipse. Sanctum Iacobum quoque alterum adrepta pertica fullonis interfecerunt, Petrum & Andre-

am crucifixerunt, Stephanum lapidauerunt, Petrum & Iohannem flagellarunt, quanuis gaudentes & alacres ibant a conspectu concilii. Paulus insuper quinquies quadragenarius vna minus plagas suscepit, & alia multa. sic quoque in omnibus studuerunt & conati sunt discipulos Christi insectari. Veruntamen recte Paulus inquit, Persecutionem patimur, & sustinemus. Quid multa? vsque adeo Iudæi persequuti sunt apostolos, vt relictis illis cõuerterentur ad gentes. Verum non hæc omnia cedent ipsis impune, ideo enim addit dominus, vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ. Ecce quomodo peccata parentum veniunt etiam super filios, non quod puniantur propter peccata illorum, sed quia post tanta exempla emendati non fuerunt, sicut & Lamech post Cain plus punitus fuit, quanuis non interemisset fratrem, sed quod non fuisset ad exemplum Cain emendatus. Quæ de re multa alibi disseruimus. Hieronymus hic inquit, Quis ille Abel fuerit, nos ex historia Genesios cognitum habere, de Zacharia autem in controuersa pont. Sunt etenim qui putent illum patrem fuisse Iohannis baptistæ, quod eum Iudæi occiderint ob adnunciatum aduentum Christi. Hoc, autem, ait Hieronymus, quia de scripturis non habet autoritatem, eadem facilitate contemnitur qua probatur. Alii vero dicunt illum Zachariam fuisse vnum ex minoribus prophetis, quoniam patri suo Barachiz nomen fuerit. Verum iste inter templum & altare occisus non est, eo quod temporibus illius templum destructum est, atque tunc rursus ædificari coeptum. Cõcludit igitur S. Hieronymus fuisse hunc Zachariam filium Ioiadæ sacerdotis, quæ occiderunt Iudæi in vestibulo templi, sicut historia Regum testatur. Quod si obiciatur, non cõuenire hoc quod Christus

Act. 12.

Act. 7.

Act. 4.

2. Co. 11

1. Cor. 4

Act. 18.

Theop.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

Gen. 4.

1. Pa. 14. stus Zachariam hunc fuisse filium Barachiz commemo-
 4. Re. 12 rat, quem alibi patre habuisse Ioiaden legimus. Respondebitur,
 Barachiam idem sonare quod est, benedictus domini, quo nomine & Ioiada appellatur ob probitatem suam, in Paralipo. Et in hoc ut plurimum sancti patres conquiescunt, quoniam & in euangelio Nazareorum expressum est, Zachariam filium Barachiz. (meminit etiam Isaias ca. 8. Zachariae filii Barachiz.) Ceterum Theophylactus non absurdum arbitratur Zachariam hunc censerī & intelligi patre Iohannis. ita enim (inquit ille) habet narratio nobis tradita, quod locus quidam in templo fuerit, in quo stabant virgines, igitur quum esset pontifex, postquam deipara peperisset Christum, & stauisset illam in eo loco, indignati sunt contra eum Iudaei, & occiderunt eum, quod cum virginibus collocasset mulierem quae pepererat. Et fuit illa quidem seculi sui narratio, nullum autem in hoc adducit scripturam alicuius testimonium. Diceret, Quare Abel tantum & Zachariam hic dominus commemorat, nec quenquam alium? Audi Hieronymum, qui regulam scripturarum producit, duas generationes bonorum & malorum nosse, sicuti per prophetam dicit dominus, Si Noe, Iob & Daniel inueniretur in medio istorum hominum, &c. ubi iusti omnes intelliguntur, qui aequales sunt tribus illis in virtutibus & operibus bonis. Sic per Cain & Ioiaden regem mali omnes intelliguntur, qui ita apostolos persecuti sunt, sicut de Cain & Abel scriptura testatur. Potest tamen peculiariter illa subesse causa, quare Abel hic exprimitur, quoniam ex sola fratris inuidia sine omni merito suo occisus est, & eodem quoque modo Christus sine omni peccato ex inuore fratrum suorum Iudaeorum crucifixus est. Itaque ut maxime parentes & maiores eorum ob persecutionem & occisionem prophetarum puniti sint, nihilo magis inde emendati sunt filii, acerbius igitur & grauius puniuntur omnibus maioribus suis, quod sanguinem innocentem effuderunt.
3. Solita pietate miseratus porro dominus, exclamat contra Ierusalem, Ierusalem, quae occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Non saxa & aedificia ciuitatis, sed habitatores vocat, quae paterno plangit adfectu, sicut alibi fleuisse legitur dum aspiceret ciuitatem. Et bis nominat Ierusalem, in argumentum quoniam reuocet illam magna compassione. Id ipsum obseruauit etiam Chrysostomus, dicens, Quid sibi haec vult conduplicatio? miserantis valdeque diligentis, huiusmodi orationis figura est. quasi enim ad conti-

nue & valde dilectam, quae quoniam diligentem semper contempserit, poenas datura, sic supplicia illaturus, quare ita faciat satisfactionem adducit. Deinceps iam per similitudinem ostendit dominus, quantum dilexerit illam, dicens, Quoties volui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas, sic de Christo praedixerat iam olim David, Dispersiones Israel congregabit. ideo hic eos dominus arguit, quod diabolus potius audierint, a quo dispersi & a veritate fuerint abducti, congregantem autem dominum non susceperunt, inquit Theophylactus. Et quod hic similitudinem inducit gallinae, etiam ante eum simili exemplo fecit Moyses, dicens, Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas, adsumpsit eum atque portauit in humeris suis. Sed audio quaerere quespium, quare hic se dominus magis gallinae quam volatilium cuiquam comparet. Age respondeat illi Augustinus, Fortitudo, ait ipse, Christi te creauit, infirmitas Christi te recreauit & redemit, nutrit ergo ipse infirmus infirmos, tanquam gallina pullos suos. huic enim se similem fecit. Videtis autem fratres, quoadmodum gallina infirmetur in pullis suis, nulla enim alia auis, quod sit mater, agnoscitur, Vidimus nam discare passerem quoslibet ante oculos nostros, hirundines, ciconias, columbas quotidie videmus nidificare: quos, nisi in nidis videamus, parentes esse non agnoscimus. Gallina vero sic infirmatur, ut etiam si pulli non sequantur, filios non videas, matrem tamen esse intelligas. ita fit alis demissis, plumis hispida, voce rauca, omnibus membris abiecta. Ita nimirum nobiscum etiam infirmatus est dominus usque in mortem crucis. Verum ego hic compellatos omnes volo, quotquot ex mera temeritate abnegant liberum arbitrium, vos quoque hic mihi respondete, qui dicitis non esse causam in homine suae damnationis. Ecce enim hic dominus ait, Volui te congregare sicut gallina pullos, & noluit. Ecce quum velit deus, non vult homo: & eo tantum, quia non vult hic, condemnatur, sicut sequitur, Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Est ergo omnibus modis in homine liberum arbitrium, & nos si conformes non efficiemur diuinae voluntati, nullam expectabimus in caelesti patria mansionem.

4. Postquam iam ostendisset dominus, quomodo Hierosolymite grauiter peccassent in occisione prophetarum, ita enim a Iudaeis sub Manasse rege Isaias factus in duas partes occubuit, sepultus sub quercu Rogel. Ieremias apud Hieron.

Psal. 116

Theop.

Deut. 32

Super Io
ha. tras
15.

Taphnas in Aegypto a populo lapidibus obrutus occubuit, similiter & Zacharias. Iezechielis quoque effracto cranio, cerebrum dispersum, & c. ne qua culpa inde in dominum permaneret, exhibuit eis promptam suam & benignam voluntatem, sed eam quoque excluderunt isti. Com parauit se gallina, verum illi assimilati sunt vulpi quae gallinam rapit & laniat, neque id mirum, quia in hoc Herodi, quem dominus vulpem vocat, facti sunt similes. Sed interim non longe ab eis poena manet, imo in ipsis statim foribus est, quando subdit dominus, Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta, quod secundum literam impletum est in excidio Hierosolymitano, sicut sequenti etiam capite de templo dicit dominus, quod non relinquetur lapis super lapidem. Quauis & alio sensu, reliquit dominus domum eorum, dum iam amplius neque templum habent, neque altare, neque sacrificium, neque regem, nec Ephod, ut ait propheta, Deseruit enim dominus populum Iudaeorum, omni gratia & donis destituit, dicente propheta, Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam. facta est mihi hereditas mea quasi leo in sylua, dedit contra me vocem. In eius rei argumenium testatur Iosephus & Egesippus, ingressis in festiuitate pentecostes templum domini sacerdotibus, excitatoque strepitu & tumultu, audita statim post haec esse vocem huiusmodi, Migremus hunc. Desolationis quoque huius causam deinceps aperit dominus, cum ait, Dico vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini. non tamen hoc ille de hora qua haec dicebat, loquutus est, sed intellige, postquam crucifixus fuerit usque in diem iudicii, quando visuri sunt Iudaei filium hominis venientem in nubibus caeli, & sedentem a dextris virtutis dei. Ita Iohannes ait, Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Fiet hoc secundo aduentu domini, quando eum Iudaei etiam iniusti adorabunt. Sunt qui putent Christum de die nouissimo non esse loquutum, sed de suo aduentu sub mortem Antichristi, quando enim tunc Iudaei contempnabant & blasphemabant dominum, Antichristum porro sunt accepturi: iuxta illud verbum domini, Veni in nomine patris mei, & nolitis me accipere: veniet alius in nomine suo, hunc accipietis. Quando autem dominus Iesus Antichristum spiritu oris sui interfectorus est, ipseque collapsus in terra, tunc tandem videbunt Iudaei se ab illo falsos esse atque deceptos, & sic con-

Mat. 13.
Mat. 24
Osee. 3.
Iere. 12.
Lib. 7.
cap. 9.
Lib. 4.
cap. 5.
Mat. 23.
Apoc. 1.
Iohan. 5.
2. Thes. 1.

uertentur ad Christum iuxta prophetiam Isaiae, ipsumque benedicent & pro deo agnoscent. Hieronymus hoc de conuersione cuiusque Iudaei intelligit ad Christi fidem, quasi dicere Hieron. me esse a prophetis promissum, omnipotentis & aeterni patris coaeternum filium, faciem vtiq; meam non videbitis. Datum itaque & concessum est hic Iudaeis tempus poenitentiae. Quod si iam confessi fuerint nomen benedicti, qui venit in nomine domini, faciem Christi conspiciunt vtiq; sunt. Gloriosum enim illud & benedictum dei verbum superuenit super animum hominis, qui ex corde suo conuersus fuerit ad dominum deum suum, qui est benedictus in secula. Amen.

DE S. STEPHANO HOMILIA II.

Fa nimirum agnouit Christum sanctus protomartyr Stephanus, qui per ipsum Christum dominum ad fidei Christianae professionem peruenit. Constat enim cum a sancto apostolorum concilio electum esse diaconum unum ex septem illis, de quibus ita Lucas refert, Crescente numero discipulorum, factum est murmur Graecorum aduersus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduae eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt, Non est aequum nos derelinquere verbum dei, & ministrare mensis. Elegerunt igitur septem, quos statuerunt ante conspectum apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus. E quibus & hic Stephanus fuit, vir plenus fide & spiritu sancto, & c. Obseruandum hic principio est, quomodo in primitiua ecclesia penes apostolos extiterit potestas & iurisdictio bonorum tam temporalium quam spiritualium, eorum qui baptizati conuertebantur ad fidem: iuxta illud Lucae, Quot quot possessores agrorum aut domorum erant, vendentes adferebant precia eorum quae vendebant, & ponebant ante pedes apostolorum, ubi etiam diuidebatur singulis prout cuiusque opus erat. Ideoque & Ananias, quando non tota venditi agri pecunia obtulerat apostolis, subito mortuus est in oculis Petri, similiter & Saphira uxor eius. Vbi ergo iam sunt, qui nunc nolunt aliquam potestatem relinquere ecclesiasticis bonorum temporalium, cum tamen laici olim hoc permiserint apostolis, ita perfecte, ut iam neque episcopi, nec alii quicunque habeant ex clero tantam potestatem super temporalia? Discat etiam hic qui ecclesiae praesunt, neque simul & spiritualibus & temporalibus suis vacare possunt, ut verbo dei potius & rebus spiritu-

Isa. 10.
Hieron.
Act. 6.
Act. 4.
Act. 5.

libus inferuāt temporalia diaconis, ministris & aliis, quibus hæc officia contradita sunt relinquentes, sicut hic apostoli fecerunt. Verū hoc nostrates prælati plane inuertunt, dum quicquid spirituale est, grauius eis videtur & est, quā ut ipsi subeant. In pontificalibus functionibus ope vtuntur suffraganei, & in aliis spiritualibus vicarium habent, similiter & in iudicialibus officialem. Sin autem predicandum sit, monachum aliquem, nescio quē proferunt. Aut si miserulus quispiam peccator absoluēdus est, habent & hic qui sit a pœnitentia. Verum si census & redditus in aliquo laborent, & illos aliquis moretur, res hæc extra morā ad ipsum dominum nostrum episcopum est referenda. Et tamen verum est illud Ambrosii, quod spiritualia sine temporalibus nequeunt diu subsistere: sed spiritualia penitus negligere, & temporalia tantū curare, id ipsum iustitiæ fines omnes transgreditur. His accedit hoc loco obseruatu dignū, quod est Christus apostolos tantum & discipulos elegerit, apostoli tamen instinctu vtique spiritus sancti adhuc etiam diaconos instituerunt & consecrarunt. neque enim illi dispensatores fuere tantum, quod nugantur neochristiani, sed & in hoc sanctum officium consecrati sunt, quia simul cum oratione imposuerunt eis apostoli manus, quod sacramentale illud signū extitit in confirmatione & ordinatione presbyteri, episcopi, & apostoli. Quod ex verbis Pauli satis liquet, dum Timotheo suo præcepit, ne cui cito manus imponat. **1. Tim. 2. Act. 19.** Apparet idem in facto Pauli in Epheso, vbi cum primum super baptizatos in nomine domini Iesu manus imposuisset, descendit super eos spiritus sanctus, & loquebantur & prophetabant. Quod autem illa sacrorum initiatio multum valuerit in Stephano, virtutemque magnam habuerit, testantur verba sequentia, quum ait Lucas, Stephanus autem **Act. 6.** plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Dicendum hic est, quam diuersis modis Christus plenus fuisset gratia, & quomodo Maria ac Stephanus. Christus enim plen^o gratia fuit plenitudine redundantia, dicente Iohanne, **Iohan. 1.** Quia de plenitudine eius omnes accepimus. Maria autem plena fuit excellenter, & Stephanus sufficienter. Verum hæc alias plenius.

2 Sacris scripturis descriptam legimus disceptationem Stephani, & auxilium magnum sibi præstitum diuinis. Principio autem, quum illē tanta in populo operaretur miracula, citra dubium vna cum salutari doctrina &

Christianæ fidei dilatatione, insurrexerunt aduersus eum quidam de synagoga, atque cum eo disputarunt, neque tamen resistere poterant sapientiæ & spiritui loquenti ex ipso. Vbi discant veri Christiani, non commoueri si quando audiant suo catholico prædicatori a neochristianis oblatrari vel scripto vel sermone. Semper mali resisterunt Petro, Paulo, Stephano, imo & ipsi sanctæ doctrinæ Christi. **1. Tim. 3.** idque adeo futurum nouissimis temporibus testatur Paulus, prædicens nouissimis diebus fore tempora periculosa: & sicut Iannes ac Mambres resisterunt Moyse, ita tunc futuros qui palam resistant veritati.

2 Quod disputauit hic cum Iudæis Stephanus, contra eos facit, qui cum hæretico negant esse disceptandum, sicut & legibus ciuilibus catum est, & Paulus ait, **2. Tim. 3.** tendere verbis: ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Et tamen in solatium piorum libere & aperte aduersus hæreticos disputare, qui alias ex suis latibulis turpiter obganniunt, iniquum non est. siquidem illud & hic Stephanus, & alibi Paulus fecisse leguntur. Vide etiam hic **Act. 1. 7. 2. o.** adiutorium dei, quando non poterant illi resistere sapientiæ & spiritui in Stephano loquenti. Vbi discat etiam, quicunque disputando neochristianos euincit, honorem sibi ipsi non tribuere, sed deo & spiritui sancto ex se loquenti. Quisquis enim hoc modo in spe atque fiducia diuinæ veritatis & auxilii fortiter sese inimicidis opponit doctoribus illi dominus deus gratiam dabit, sicut discipulis suis promissit. Dū steteritis ante reges & præfides, nolite præmeditari qualiter respōdeatis. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. neque enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.

3 Vide etiam quomodo disputantes isti, quum nō possent præualere in Stephanum, subornarunt falsos testes, qui mentirentur Stephanū blasphemias dixisse aduersus Moysen: sicque commouebant isti plebem, vt caperent Stephanum, ipsumque producerēt in senatum & concilium Iudeorum. vbi denuo falsos substituerunt testes, qui & dixerunt, Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legem. Audiuimus enim eum dicentē, quoniā Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, & mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes est omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli. Obserua rursus hic, quod quando nihil efficere possent

ggg iiii

terat disputatores isti cum sancto Stephano, ad calumnias conuersi, moliebantur ipsum fraudulentis insidiis capere. Ita nimirum in hodiernum usque diem filii eorum neochristiani faciunt. quum omni spe exciderunt disputando, libellos dispergunt famosos, moribus & scommatibus plenos, seditiones excitant & tumultus: sicut Zuinglius & Lutherus fecerunt, quando uterque mecum disputando succubuit, sic etiam fecerunt inimicida plurimi alii neochristianorum predicatores, qui misellos ex vulgo homines aduersus magistratus excitarunt. vnde eis dici non potest, quantum incommodi in anima, corpore, honoribus & cæteris bonis prouenerit. Ecce autem testes istos falsos, contemdes sanctum Stephanum dixisse verba blasphemie aduersus deum & Moysem, aduersus templum & legem. Omnia hæc vana & falsa erant, utique enim de omnibus illis aliud non predicauerat Stephanus, nisi ut a Christo & spiritu sancto edoctus erat. Non autem dixerat Christus se ciuitatem Ierusalem deaustaturum, sed ita prædixerat, Circundabunt te hostes tui vallo, & eo angustabunt te undique. Ad discipulos quoque dixit, Non relinquent lapidem super lapidem, nequam autem sese hoc facturum interminatus est, ita & de mutatione legis, non dixerat dominus uspiam se aboliturum illam, sed venisse se ad implendam eam, non soluendam, sicut ad oculum liquet in euangelio Matthæi. neminem enim ad perfectum adduxit lex, quod autem corrigitur, non utique abrogatur. Præterea claritatem hinc mihi considera vultus in Stephano, cui non tantum sapientiam dedit dominus ad loquendum, iuxta illud, Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarii vestri. insuper claritatem etiam vultus sui dedit illi, sicut angelo dei. Donum autem hoc habuit in testimonium a deo factitatis suæ & innocentie, quod utique ab impio proposito auertere debebat animos Iudæorum. Sed nimirum ita fieri oportebat, ut Sapiens inquit, Excæcauit illos malitia eorum, neque mercedem sperauerunt iustitie, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. Cui concordat & propheta, dicens, Excæcauit oculos eorum, & indurauit corda eorum, ut non videant oculis, nec percipiant corde:

4 Ad hanc falsorum testium relationem, summus sacerdos interrogauit Stephanum, an hæc ita haberent, ad quod ille cepit se defendere, & quo ad primum, ante omnia

laudare & magnificare dominum gloria (infernè historiam Actorum septimo.) ut auferret omnem blasphemie suspicionem. Deinde Moysem quoque commendat ex feruentissimo zelo suo ergo fratres, per quem tanta miracula dominus operari dignatus est in Aegypto & deserto, quique adeo proprie cum deo loquutus, multa super Christo venturo prædixit arcana. Ad hæc legem etiam extollit, ut a deo conditam, similiter & templum laudibus euehit, eo quod infusus a deo tabernaculum extruxerit Moyses. Ita & sermo & ex scripturæ fundamento Stephanus sese tutatus est, grauiusque verbis sententiam suam concludit propter infidelitatem eorum, quum ait, Dura. ceruice & incircuncisi cordibus & auribus, vos semper spiritui sancto resististis: sicut patres vestri, ita & vos. Quem prophetarum non sunt persequuti patres vestri: & occiderunt eos, qui prænuunciabatur aduentu iusti, cuius vos nunc prædicores & homicidæ fuistis, qui accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis. Audientes hæc Iudæi, discabantur cordibus, & stridebant dentibus suis in eum. idque omne ex imensa eorum malitia & inuidia proueniebat, in qua tantum indurati erant, ut etiam spiritui sancto qui per Stephanum loquebatur, resistere non dubitarent. Verum inter hæc dominus fidelem suum non deseruit, sed omnem consolationem & auxilium exhibuit. Ita enim Lucas, Quum esset Stephanus plenus spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam dei, & Iesum stantem a dextris virtutis dei. Bene ille respexit in cælum. vnde spem & auxilium petebat dicente Dauide, Leuaui oculos meos in montes, vnde venit auxilium mihi. Auxilium meum a domino, qui fecit cælum & terram, & inde: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cælis. Neque vana illi fuit hæc sua fiducia. vidit enim in cælis gloriam dei, vnde indubitato virum & consolationis plurimum susceperat, dixitque ad Iudæos, Ecce video cælum apertum, & filium hominis stantem a dextris virtutis dei. ¶ Vbi duæ statim oboriuntur quæstiones. altera talis, Quædo Christus filius dei. & hominis est Maria, quæ sanctus primusque ille martyr maluit filium eum hominis vocare quam dei, quum hæc appellatio multo futura erat honorifera. Respondet hic Beda & ait, Ut hoc testimonio Iudæorum confunderetur infidelitas, qui se hominem crucifixisse, & hunc deum credere noluisse meminerunt. Ad confortandam ergo beati martyris patientiam, cælestis regni iam

nua panditur, & ne innoxius homo lapidatus titubet in terra, deus homo crucifixus apparet coronatus in celo. Illius etiam diuinitas satis est declarata verbis sequentibus, quando stare dictus est a dextris dei, eo enim in ipso illius cum deo patre probatur æqualitas, sicut in die Ascensionis dictum sum. Altera questio hæc est, Quare Stephanus dixit hic vidisse se Christum stare, quum tamen communis scripturæ consuetudo hoc habeat, ut dicatur sedere ad dexteram, iuxta illud Marci, Christus ascendit in celum, sedet a dextris dei. Nos quoque in symbolo simile quid profitemur, & Paulus ait ipsum sedere a dextris dei: neque id mirum, quoniam sedentibus vigintiquatuor senioribus in sedibus suis, & ipse merito dominus Iesus sedere perhibetur, sicut thronum illius vidisse se Iohannes refert, & sedes seniorum in circuitu suo. Hæc omnia cum ita sint, quid est quod Stephanus ait, vidisse se illum sedentem? Respondetur, vera esse quæ adducta sunt omnia, Christumque sedere simul & stare. Quod autem, inquit Augustinus, Stephano ut stans apparet, fecit calumnia Iudæorum. In Stephano enim saluatoris causa vim patiebatur: ideo sedente iudice deo, stans apparuit, quasi qui causam diceret: & quia bona causa eius est, ad dexteram iudicis erat. omnis enim qui causam dicit, stet necesse est. Beda etiam sic ait, Stare pugnatu est vel adiuantis, ideoque recte a dextris dei stantem vidit, quæ inter homines persequentes adiutorem habuit. Quotiescunque autem de regno & imperio Christi, siue etiam de iudicio fit mentio, semper tunc ille sedere dicitur, eo quod regis sit in throno suo, & iudicis in sede sedere, sicut David, Salomonem ait super thronum suum sessurum & regnaturum &c.

HOMILIA III.

Stephanus prodigia multa fecit & signa magna in populo, Iudæos disputando superauit, quo nomine vincens etiam est: cumque se defendisset super iis quæ falso ei imponebantur, Iudæos quoque de infidelitate sua reprehendisset, visoque celo aperto conspexit Iesum stantem a dextris dei, exclamantes voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum. Vide hic malitiam Iudæorum & peruersitatem. Exclamant valde, ne sancta Stephani verba ex audirentur. & quia non poterant resistere spiritu sancto, qui in eo loquutus fuerat, sicut isti qui cum eo disputarant: ideo continuerunt aures suas, ne salutaria verba eius audirent, instar aspi-

dis surdæ & obturantis aures suas, ne exaudiat vocem incantantis sapienter: quæ natura est malorum omnium, ut fastidiatur audire quod bonum est. Noluit, inquit David, intelligere ut bene ageret. Quisquis autem auertit aures suas ne audiat legem, oratio illius erit execrabilis, ut recte questus sit Sapiens, dicēs, Quare detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, nec audiui vocem docentium me, & magistris non inclinaui aurē meā. Ita obturati etiam hic fuerunt Iudæi, dum continuerunt aures suas, quasi dicerent, Viam scientiæ tuæ nolumus, saluari nolumus. Sunt qui putent eos ita clamasse, & aures suas continuisse, quasi in specie probitatis, & quod perpeti non possent neque audire blasphemiam, sicque voluisse eos qualemque pietatis suæ pretextum querere. vnde tamen occasione caperent lapidandi Stephanum. Inde igitur valido impetu vim fecerunt in Stephanum, neque secus in eum irruerunt, ac si furore perciti essent, eiicientes eum extra ciuitatem. In hoc etenim impudenter iactabant se seruare legem, eo quod Moyses præceperat blasphemum extra castra educitum lapidari debere. Eratque illud apud Iudæos commune more receptum, ut occisuri aliquem, educerent eum ex ciuitate, sicuti Christus quoque extra portas ciuitatis passus legitur. Irruerunt itaque isti in Stephanum, in nullo adhuc scelere conuictum, videntes insuper vultum eius ut angeli. veram ne eo quidem argumento deterriti, seruire tantum properarunt canes furiosi lupique rapaces, iuxta illud verbum domini, Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Non poterant enim tam sapientia verba Stephani prudenter refellere, tantum ut inuidiam suam satiarent, eum pro blasphemo lapidarunt.

1 Sequitur in textu, Testes deposuerunt vestimenta sua fecus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus, qui Paulus postea vocatus est: & hoc ita factum ipse refert apud Lucam. Quare autem abiecerint testes vestimenta sua, liquido satis apparet ex Deuterono. vbi sic legitur, In ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur. Manus testium prima interficiet eum, & manus reliqui populi extrema mittetur, ut auferas malum de medio tui. Ita hic, quando lapidare volebant Stephanum, oportebat testes primos in eum lapides iniicere, qui, ne vestibus ab opere impediarentur, exuerunt se & parauerunt labori. Quod autem illas Paulo custodiendas dederunt, argumento est,

Aug. in
q. vet. &
no. test.
q. 88.
Mar. 16.
Colof. 3.

Apo. 11.

August.

Beda.

Act. 6.

Psal. 57.

Psal. 35.

Pro. 27.

Prou. 5.

Iob. 21.

Leu. 24.

Hch. 13.

Mat. 10.

Act. 7.

Act. 22.

Deut. 17.

- Act. 2.** ipsum quoque in Stephani mortem consensisse, & in ea pro curanda sollicitum fuisse, sicut Lucas infra meminit aperte. Sed quid hic Stephanus martyrum omnium corona inter lapides fecerit, considera. Ita enim habet textus, Lapidabat Stephanum inuocantem & dicentem, Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Vbi principio exemplum nobis datur orandi usque in extremum spiritum, sicut & Christus fecit in cruce. Ut maxime etiam infirmus debilior sit, quam ut orationi sufficiat, adhuc tamen circumstantes illi orare aliquid debent vel legere de passione Christi, aut consimile quippiam de iudicio extremo, de misericordia diuina. Deinde discamus hic spiritum nostrum, animum, mentemque nostram commendare deo imminente mortis articulo, imo & antea quotidie, sicut in passione Christi diximus. Vnum enim illud verbum nobis quoque dominus, ad extremum reliquit, ut penitius memoriae & animo insigereamus. Præterea discite hic in aduersis non deicere & insanire, qui nunc maiorum mos multo pessimus est, ut si quando non omnia ex sententia cadunt, furiant & tumultuentur. tunc enim adiuuare solent, & detestari ac anathematizare, omnesque dei sanctos iniuria afficere, imo & deo ipsi non parcunt, martyrium, passionem, vulnera illi exprobrant turpissime. Imo in aduersitatibus nostris patientes nos esse conuenit, ad deum & sanctos confugere pia oratione, sicut & hic Stephanus fecit, & eius rei tota vndique scriptura plenissima est.
- 3** Porro positus genibus, clamauit ille voce magna, Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. O iustam rerum mutationem. Martyr mundi cor-
per Act. dis, ad caelos intuitum dirigit: persecutor duræ ceruicis, manus ad lapides mittit. O virum admirandum merito que stupendum Stephanum, o hominem patientissimum, qui pro suis etiam persecutoribus & occisoribus orauit, Christum magistrum imitatus, illius quoque doctrinam impleuit, cum ait, Diligite inimicos vestros, benefacite illis qui vos persequuntur, ut filii sitis patris vestri qui est in caelis. Hoc Christi verbum simul & exemplum illud hic impleuit Stephanus. Videte autem & considerate mihi diligentius fortissimum athletam dei Stephanum, in quo non hoc solum est admirandum, quod constanter pro vita decertavit æterna, sed hoc quoque expendendum occurrit, quod pro se quidem stans orauit, pro inimicis autem genua flexit. quando enim eorum peccata maiora erant, ampliore etiam in orando re-
- Beda** su
Matt. 5.
Beda.

quirebant medicinam. Obserua etiam virum sanctissimum genua flexisse, contra neochristianos, qui tanta sunt sancti monia, angelis proximi, ut nec genuum flexione, neque manuum elevatione, nec vlla indigeant cordis pulsatione. imo ne caput quidem coram deo & sacramento discooperiunt dicentes eum non ideo hic esse ut colatur. verum coram consule suo, miris modis genua & capita flectunt. Vide & in hac re charitatem immensam in hoc, quod magna voce clamauit, ostendens preces suas ex animo & corde petitas. Nam ore & voce orare, multum prodest: clamare ad dominum, bene placet deo, iuxta illud Davidicum, Voce magna ad dominum clamabo, voce mea ad deum deprecatus sum. Ita etiam exaltauit ille vocem Samuelis de terra, vt ait Sapiens, plane enim eodem modo Stephanus fraternæ charitatis impulsu clamauit ad dominum pro persecutoribus suis, ne imputaret eis hoc in peccatum. Sunt qui putent hic Stephanum oratione illa sua emeruisse conuersionem Pauli, sicut in hoc citari solet autoritas Augustini, in quo tamen legisse me illud non memini, Si non orasset Stephanus, ecclesia immensum illud euangelii lumen non haberet. Tanta est efficacia orationis iusti alicuius & deo bene placentis. (Vaticanum neque in Græco neque in Latino habet. Nesciunt quid faciunt. & tunc explica, quomodo plebs tempore Christi fuit plus excusabilis, quam Iudæi occidetes Stephanum, quam iam non forent nescit.) Hoc cum dixisset Stephanus, obdormiuit in domino. O mortem sanctam, imo felicissimam eius qui obdormiuit in domino. Factum est autem hoc, die 3 Augusti, primo anno ab ascensione Christi, quanuis deinceps ecclesia festum Stephani huc transtulit post festa natalitia Christi, ut dies ille sanctus restauratæ salutis aliis etiam festiuitatibus illustrior redderetur: deinde etiam, quia protomartyr ille fuit martyrum omnium antecessorum, merito hic ab ecclesia producit: præterea, quod commoditas ipsa vtriusque festi suadebat hoc ita fieri, dicente Fulgentio, Heri rex noster trabea carnis indutus, de aula virginalis veteri egrediens, visitare dignatus est mundum: hodie miles de ergastulo corporis exiens, triumphator migravit ad caelum. Heri Christus natus est in terris, ut Stephanus coronaretur in caelis. hæc enim nominis sui interpretatio est, iuxta eundem Fulgentium. Stephanus, ut nominis sui coronam meruisset accipere, charitatem pro armis habebat: per charitatem dei sentientibus Iudæis non cessat, per charitatem pro-

Pla. 142
Eccl. 46
August.

ximi pro lapidantibus intercessit, presentibus charitatem exhibuit, venturis adhuc posteris bonum & salutare reliquit exemplum. Ex iis omnibus patet, quomodo Stephanus coronam consequutus sit felicitatis aeternae.

4. **T**antam quoque fortissimi martyris sanctimoniā multis miraculis dominus illustravit. sepulchrum enim & reliquias illius cuidam presbytero Luciano reuelavit, cui septimo imperatoris Honorii anno Gamaliel, qui Paulum erudiuit in lege, apparuit, eique S. Stephani monumentum in villa Caphar Gamala ostēdit: & iuxta ipsum sepulchrū Nicodemi nepotus sui, atq; filii sui Abibæ. Quumq; cœpissent fodere ad corpus S. Stephani, fact^o est terræ motus magnus, tāta cum suauissimi odoris perfusione, quasi in paradiso fuissent illi qui laborabāt & assistebant. ibi etiā septuaginta tres infirmi a variis languoribus sunt sanati. Augustinus in opere de ciuit. dei, miracula multa refert, quæ deus per sanctum Stephanū fecit, in tēplis memoriæ sancti martyris dedicatis, adhuc tempore suo. Quod etiā mulieri cuidam cæcæ restitutus sit visus: Ad aquas, Episcopus quidam Senicensis a fistula liberatus est. Eucharis presbyter, ad reliquias S. Stephani sanatus est a calculo & quodā alio morbo lætali. Per intercessionē S. Stephani vir quidam magnæ existimationis Martialis, ad Christi fidem conuersus est. A podagra quoque sanati sunt duo in ciuitate Chalame apud reliquias S. Stephani. In ciuitate Adurus, paruulus quidā a rota oppressus violentia & impetu bouum, reuixit. Similiter & virgo Vestalis in vrbe Caspaliana, quum vestem suā misisset ad reliquias S. Stephani, interim defuncta: vbi primū vestis rursus mortuo corpori imposita est, rediuiua surrexit. Hipponis etiā in vrbe, qua Augustinus sedit episcopus, Bassus quidā Syrus pro filia sua orauit apud reliquias Stephani, & quum vestē ipsius quam secū ferebat, mortuo corpori superimposuisset, reuixit filia, quæ iā mortua erat: Ibidē filius Hirenæ defunctus, cum oleo S. Stephani perunctus esset, resurrexit. Vnde dicit Augustinus, Si miracula sanationis tātum (vt taceat cætera) scribendo profequi velle, quæ per hunc gloriosum martyre sunt facta, multos super ea re libros sibi fore scribendos: quanuis neque illa omnia cōscribi potuerunt, sed ea tantum, de quibus testimonia & scripta allata sunt, vt inde in ecclesia denunciarentur. Annū nondū duo sunt, quādo in Hippone cœptum est coli S. Stephanum, & tamen miracula circiter 70 facta sunt tantulo

tēpore, de quibus scripta oblata sunt, exceptis reliquis. Nāque Augustinus scribit ideo se miracula exegisse ab hominibus scripta, vt in plurimorū noticiā venirēt. In vrbe Vzalii plurima quoque per illum sunt miracula. quūq; ibi fuisset Augustinus, mulier quædā Petronia a gravissimo longissimoq; morbo liberata est: & illa tunc primū iussu Augustini tabellā adfixit facti miraculi indicē, quod antea in vtu non fuerat. Mulier illa nobili loco nata, nuptaq; nobili, habitauit in vrbe Carthagine. (lege miraculū de anulo) Ad extremum ait ille, quomodo decē fratres & sorores in Casarea Cappadocia, matrem suā irriterint ad iram, quæ diris deuotēs liberos suos, fecit vt membris omnibus illerement, & ex iis duos Hipponis ad reliquias S. Stephani sanitati pristina restitutos iā supra diximus. Vbi ergo iam sunt neochristiani, qui nolūt sanctos miracula operari per reliquias suas? Qua de re alias plura. (Vide insuper pulchros sermones de S. Stephano apud Augustinū in eius festo, & quæ notauit de protomartyre de quarta feria ca. 4.)

5. In prolixo illo sermone quem fecit Stephanus, oboriuntur quæstiones duæ: prior, quod hæc verba Stephani non videntur concordare cum verbis Moyfi. Et hoc relegatum volo ad scholas, quoniam plebi non admodum conducit ad ædificationem. (Vide Augustinū lib. decimosexto de ciuitate dei, cap. decimoquinto, & in quæst. super Gene. Atque si placet etiam B. Hieronymum super Gene. & inue Hieron. quod petis. fol. 102.) Posterior quæstio talis est, Cuiusmodinam oculis Stephanus viderit dominum. sunt enim qui putent hic Stephanum non tantum humanitatem, sed etiam diuinitatem Christi vidisse, sicut de Paulo sentit Augustinus, quando raptus est in tertium cælum. Veruntamē de vi. non omnino est hoc simile. siquidem Stephanus non ita ra deum. ptus fuit vt Paulus, quod etiam sensuum suorum potestate & viribus excidisset, sicut de se Paulus ait, Nescio in cor 2 Co. 12 pore an extra corpus: non potest igitur factum Pauli huc referri. & tamen videamus quomodo Stephanus cælos viderit apertos. Augustinus in libro de cognitione verae vi. Aug. ca. 41. ait corporalem visum nostrum penetrare nō posse amplitudinem aëris, quo nomine apostoli quoque amplius videre dominam non potuerunt, quum primum a nube susceptus est: non igitur Stephanus oculis corporeis videre potuit Christum in cælis, quādo nullius hominis visus vsq; in cælum pertingere potest. Imo & cōcilium in quo Step-

Parte. 1.

August.

Ad Pau.

Co. 12

Aug. ca.

41.

Act. 7. nus constitit, in aliqua domo fuit, ubi per tectum conspice-
re nequiuit. Non vidit ergo ille Christum oculis carnis: sed
intuitu hominis interioris, neque in corporali, sed caelo in-
tellectuali. Eamque sententiam plerique sequuntur docto-
res; Stephanum scilicet vidisse Christum in imagine qua-
dam animae suae oblata, sicut & prophetae visiones habue-
runt, quibus tota vndique scriptura abundat. Sic Isaias vi-
dit sedere dominum super thronum excelsum, & Seraphin
stare ex utroque latere. Sic Iezechiel, sic Iohannes in Apo-
calypsi, sic plerique alii viderunt & intellexerunt signifi-
cationes eorum, quae videbant: non autem sic intellexit Pha-
rao, quando vidit septem boues pingues ascendentes, &
alios septem macros: neque dubium est, potuisse hoc etiam
ita fieri cum sancto Stephano. Ultra hoc tamē potest quis-
piam cogitare, Stephanum etiam corporalibus oculis ve-
ram vidisse Christi humanitatem in caelis: cuius ratio haec
est, quod ita habet textus. Inteadens in caelum: deinde quā-
uis noster aspectus per se in longum nō tendat admodum,
tamē potest oculis nostris offerri res adeo lucida, vt eius vi-
sionem nulla impediatur distantia. sic sol, luna & astra vi-
dentur. Quis enim immensam illam caeli a terra distantiam
colligat? & tamen stellas in tanta claritate cernimus. Ita
& sol iustitiae Christus, secundum beneplacitum suum vi-
sibilem exhibere se potest ad quamcunque distantia. Nan-
que sicut ille potuit in glorificato corpore visibilem se prae-
bere in propria forma, vt discipulis suis, & in aliena conspici-
uum offerre duobus euntibus in Emaus, & Mariae sub
specie hortulani: ita propius sine longius exhibere se potest
iuxta beneplacitum sibi voluntatem suam: neque etiā im-
merito gratiam hanc exhibuit fortissimo suo athleta Ste-
phano, vt quando praecessor futurus erat omnium marty-
rum propter fidem Christi, in ipso martyres omnes pignus
susciperent, certioresque fierent diuinā consolationis
hic in terra: quodque post hanc vitam visuri eun-
dem essent maximo cum gaudio in secula.
Dominus deus nos quoque illius feli-
citatibus participes facere dignetur per magnam suam
misericordiam.
Amen.

Ioh. 20.

Luc. 24.

Ioh. 20.

IN FESTO S. IOHANNIS

Euangelistae, IOHAN. XXI.

N illo tempore dixit IESVS Petro,
Sequere me. Conuersus Petrus, vidit
I illum discipulum, quem diligebat IESVS,
sequentem, qui & recubuit in coe-
na super pectus eius, & dixit, Domi-
ne, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Pe-
trus, dicit IESVS, Domine, hic autem quid? Dicit ei
I IESVS, Sic eum volo manere donec veniam. quid
ad te? Tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter
fratres quia discipulus ille non moritur. & non dixit
ei IESVS, Non moritur. sed, sic eum volo manere
donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille,
qui testimonium perhibet de his, & scripsit haec. &
scimus quia verum est testimonium eius.

HOMILIA PRIMA.

Vangelii huius historia post ipsam domini resur-
rectionem contigit, quando octauo ab illa die se-
ptem discipulis in piscatu apparuit, cumque illi
piscos magnos centum quinquagintatres mirabiliter cep-
issent, deinceps cum pransi mane essent, & dominus Pe-
trum pastorem constituisset super ecclesiam totam, eidem-
que praedixisset, quomodo per martyrium moriturus esset.
super haec omnia hodiernum sequitur euangelium, quando
dixit dominus Petro, Sequere me. vbi sic quaerit Augustin⁹,
Quar dicitur Petro, sequere me, nec dicitur caeteris qui si-
mul aderant? & profecto eum sicut magistrū discipuli se-
quebantur. Imo omnibus Christianis dictum hoc a domi-
no, Qui vult venire ad me, abneget semetipsum, & tollat
crucem suam, & sequatur me. sicut ipsum sequutus est Ma-
thaeus. Respondetur, secundum quod verba haec geminum
habent intellectum, quaestio etiam haec duplici via dissolui
potest. Primum intelligere vult Augustinus hanc sequutio-
nem de passione & morte. paulo enim ante hic Christus Pe-
tro praedixerat, eum martyrium subiturum, quando dixit, Ioh. 20.
Alius cinget te, & ducet quo nō vis. Iam itaq; peculiariter
hhh

Ioh. 13.

August.

Luc. 9.

Mat. 16.

Mat. 9.

Ioh. 20.

Theop. nam & ego eum diligo, sic ergo volo eum manere. Verbum
 August. hoc iam olim etiam inter discipulos Christi variam semper
 habuit expositionem, intelligentibus nonnullis ipsum in Ga-
 lilaea mansurum, neque profecturum Romam ut Petrum,
 cui vniuersis mundus administrandus commissus est, tantis
 per dum & ipsum dominum educeret. Alii sic intellexerunt, Sic
 volo eum manere, hoc est, quando tu passione & cruce mori-
 turus meque sequenturus, ille alio mortis genere tranquillo
 & pacato morietur. Adhuc alii in eum sensum rapiunt,
 quem alii fratres & discipuli habuerunt, Iohannem ita su-
 perstitem mansurum neque moriturum, donec ipse veniret.
 Veruntamen nec de ipso quidem Christi aduentu conuenit
 inter omnes. Quidam enim putarunt hic Christum esse lo-
 quitum de suo aduentu ad excidium Ierusalem per flagel-
 lum Romanorum, eo quod vixerit ille usque ad imperium
 Vespasiani. Sed hoc mirum dictum est quam non conueniat,
 cum Iohannes tandem post Vespasianum sub Domitiano sit
 relegatus in Patmos, & deinde sub Traiano mortuus. An-
 nos siquidem ille natus erat vigintiduos, cum pateretur Chri-
 stus supplicium crucis, & deinceps vixit adhuc annos sexa-
 ginta nouem, ita ut colligerentur anni vite sue nonaginta,
 quando iam numerabantur anni a partu salute centum &
 vnus. Vide etiam Hieronymum contra Iovinianum. Fue-
 runt itaque alii qui intelligebant mansurum eum donec ve-
 niret Christus ad interficiendum Antichristum spiritu oris
 sui. Alii adhuc putarunt eum victurum usque dum Christus
 veniret in iudicium nouissimae diei. Et alii rebantur eum om-
 nino non moriturum, quod ipse etiam euangelista insinua-
 uit, dicens, Exiit sermo inter fratres, quia discipulus hic non
 moritur. & eundem sensum communi intellectu idem reiecit,
 quando infert, Non dixerat Iesus, quia non moritur: sed, sic
 volo eum manere. videns enim, inquit Chrysostronus, disci-
 pulorum suspicionem, corrigit eam, tanquam quid dixerit
 non intelligerent. An autem mortuus sit Iohannes, & quid
 hic vere sit sentiendum, alia homilia declarabimus.

Hieron.

Chryso.

4 Quando nolebat se ex nomine suo hic exprimere
 Iohannes, ex officio tamen insinuat, sigillum appendens
 euangelio suo, ut agnoscat verum hic esse testimonium
 diuinae doctrinae. & ait, Hic est discipulus ille, qui testimo-
 nium perhibet de iis, & scripsit haec, & scimus quia verum
 est testimonium eius. Multa hic dicenda essent de maiestate
 euangelii Iohannis, quod hic ostenditur fundatum esse

super ipsam veritatem dei, ut nemo de eo dubitare presu-
 mat. plerumque ita dici solet, Eadem optima quae & vltima.
 sic vltimus inter euangelistas Iohannes est, sed idem quoque
 perfectissimus. siquidem a tempore dominicae ascensionis
 in caelum usque ad vltima Domitiani principis tempora, per Beda.
 annos circiter sexagintaquinque, absque villo scribendi ad-
 miniculo verbum dei praedicabat. at ubi a Domitiano, qui
 secundus post Neronem Christianorum persecutor extitit,
 in exilium missus est, irrumperet in ecclesiam haeretici, qua-
 si in destituta a pastore ouilia lupi, Marcion, Cherintus &
 Hebion, caeterique antichristi, qui Christum ante Mariam
 fuisse negabant, simplicitate fidei euangelicae peruersa ma-
 culauerunt doctrina. Testatus est eadem & ante Bedam August.
 Augustinus in prologo. Interfecto autem tyranno Domitiano,
 sub clementissimo imperatore Nerua Iohannes rursus
 rediit Ephesum, ipsumque deinde episcopi Asiae omnes &
 catholici rogarunt scribere nonnihil de Christi diuinitate,
 quonia de eius humanitate satis iam scriptum erat a Mat-
 thaeo, Marco & Luca, ista triduanum ille ieiunium omnibus
 demandauit ecclesis, ut digne posset scribere, quo peracto,
 eam sublime dedit ille suo euangelio principium, ut imple-
 tus spiritu sancto, in haec verba prorumperet, In principio
 erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat ver-
 bum. Tam altum sumpsit ille sibi exordium, quod si suscep-
 sisset paulo altius, transcenderet, inquit Augustinus, omnia August.
 cacumina montium terrarum, omnes campos aeris, omnes tract.
 1. altitudines siderum, omnes choros & legiones angelo-
 rum. nisi enim transcenderet ista omnia, quae creata sunt, han-
 non perueniret ad eum per quem facta sunt omnia. Recte
 ergo per aquilam ab Iezechiele designatus est, & a se ipso Iezec. 1.
 in eadem specie visus, In medio & in circuitu sedis erant Apoc. 4
 animalia quatuor, plena oculis ante & retro. Animal quar-
 tum simile erat aquilae volanti. sicut enim aquila volu-
 cres omnes volatu superat & acumine visus, ita Iohannes
 altius ascendit in descriptione rerum diuinarum & acutius
 vidit, quoniam ipsa suae doctrinae fluentia ex pectore Chri-
 sti hausit, quando super illo conqueiuit. ex eo fonte, in quo
 thesauri sapientiae & scientiae omnes reconditi sunt, euang-
 elium ille suum desumpsit, quid igitur mirum, si iuxta Au-
 gustinum transcendit omnes? Hinc & Hieronymus ait Io-
 hannem dicere ausum quod forte angeli nescierunt. quodque Malac.
 vere maximus est, reliqui euangelistae facta Christi descripse-
 hhh iii

- Mar. 3.** runt, Iohannes nihil magis quā salutare eius sermones intonuit. ideoque eum dominus cum fratre vocauit Boanerges. i. filium tonitru, quoniam nō de terra loquitur, sed cælitus tonat cum tremore & horrore valido, ab admiratione diuinæ celsitudinis, mysteriorum quoq; dei & omni potentia. Vt recte dixerit Augustinus, Ad me aures, ad illum cor leuate, vt impleatis vtrunq;e. Ecce oculos vestros, sensus istos corporis leuatis ad ipsum euangelium, ad ipsum euangelistam, cor autem leuandum ad dominum. Et in hac
- Euseb.** scribendi euangelii causa cōcordant Eusebius, Augustinus & Beda. Verum alii aliam quoque rationem adducunt, vt Hieronymus, eamq; huiusmodi. quod cū legisset Matthæi, Marcii & Lucæ volumina, probauerit quidē textum historiarū, & vera eos dixisse firmauerit, sed vnius tantum anni, in quo & passus est, post carcerem Iohannis historiā texuisse, prætermisso itaq; anno, cuius acta a tribu exposita fuerant, superioris temporis, antequā Iohannes clauderetur in carcerem, gesta narrauit. (ideo recte dicitur euangeliū Iohannis, supplementum aliorum euangeliorum) Quia ergo nos cum cæteris fidelibus scimus, quia verum est testimonium eius, curemus per omnia recta fide intelligendo, recta operatione exercendo, quæ docuit, ad sempiterna dona quæ promissit, peruenire, Iesum Christum dominum nostrū, qui est in secula benedictus, Amen.
- Beda.**

HOMILIA SECUNDA.

- D** Ie hodierna per vniuersam Christi ecclesiam sanctus colitur apostolus & euangelista Christi Iohannes, & in missa euangeliū legitur quod modo audistis, illudq; verbis quidē vt breue est, ita facile cuiq; apparet, intellectu tamen salutari plane succi plenum existit, cōmendat enim nobis priuilegiū amoris præcipui, quo cæteris amplius meruit honorari a domino. Cōmendat placidam suæ carnis absolutionē, quā domino specialiter se vult tante percepit. Cōmendat testimoniū euāgelicæ descriptionis, quod veritate diuina subnixū nullis fidelium dubitare permittitur. Tria hæc ferme præcipua sunt, quæ ad euangeliū Iohannis pertinent, de cuius sublimitate superiori sermone dictū est. ideo enim per altiuolantē aquilā figuratus est, quod acute adeo & sublimiter diuinitatem cōspexit trium personarum præ cæteris euangelistis, qui tantum super terram humanitatis Christi ingressi sunt, ideoq; & per terre-
- Beda.**

stria animalia, hominem, leonem & bouem sunt designati, solus autem Iohannes cum aquila sua in altum conscendit. siquidē & apud antiquos aquila ales Iouis & solis credebatur. Reliqua etiam duo digna sunt admiratione, & in ea plurimæ obortæ sunt de sancto Iohanne sententiæ, quas hic breuiter renarrabimus, penitus enim illas dissoluere non stræ intelligentiæ non est, sed omnes vires nostras superat, ideoque deo cōmittendū, vsq; quo dominum Iesum videamus sicuti est. Primo loco quaeritur, An Iohannes ille euāgelista, & quomodo sit mortuus, cuius quæstionis occasionem hodiernum nobis præbet euangelium, siquidē quū iam dominus Petrum iussisset se sequi, intulit inde de Iohanne, quod illū sic manere vellet donec veniat. quæ verba sic etiam intellexerunt fratres, quasi Iohannes non moreretur. fuerunt itaque qui crediderunt Iohannē omnino non mortuum, sed instar Enoch sublatum, sicut & Elias curru igneo Gen. 5. vectus est in paradysum, qui ambo prædicabunt aduersus Antichristum. eodem modo putarunt & Iohannem raptum esse, atque cum eis prædicaturum, & Enoch quidem testimonium daturū ex lege naturæ, Eliam de lege scripta, & ex euangelica Iohannem. Et hoc astruunt illi verbis Christi cum dixit, Sic eum volo manere donec veniā. quare & corpus & reliquæ nusquam apparent. Et ea quidem sententia per hæc verba Iohannis non destruitur, neque enim dicitur illi, non mori Iohannē, quod fratres isti arbitrati sunt, sed huc vsque non mortuum, moriturum autem supplicio aliquo passionis pro Christo cum Enoch & Elia, qui ambo adhuc mortales esse perhibentur. (illa dicitur fuisse sententia Abbatis Ioachimi. renarrat Theophylactus vt opinionem suo tempore famosam. Georgius Trapezuntius miro ingenio dicitur scripsisse librum, Iohannem non esse mortuum. sequitur Francisc. Maronis in quarto, dist. 49) Atqui sententia illa communiter nō recipitur. principio enim Iohannes ipse duos tantū testes indicat esse resurrecturos aduersus Antichristum, quū ait, Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amisti facis. Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra, in conspectu domini terræ stantia. Quod si ipse Iohannes tertius esset futurus, quur de se tacuisset? Quid quod dilectissimo discipulo magna gratiæ fuisset iactura, si tādū gloria careret æterna, tandemq; supplicium vltimum expectaret in ipsa vsque tempora Antichristi. Quomodo etiā Christū in passiōe esset

Theop.
Apoc. ix
hhh iiii

- Apo. 10. sequentibus: quanuis oppositum Ioachimi itidem probatu difficile est, eo quod angelus dixit Iohanni dum comederet librum, Oportet te iterum prophetare gentibus & populis & linguis & regibus multis. Alia sententia quorundam est, arbitrantium Iohannem ita manere viuum vsque in diem iudicii, quando veniet dominus iudicare viuos & mortuos, eius sententiæ multi fuerunt, sicut testatur Augustinus. aiunt enim Iohannem curasse sibi parare foueam Ephesi, & postquam diuina celebrasset mysteria, fideles confirmasse, multaque salutaria monita protulisse, & post benedictionem & orationem in foueam illam siue sepulcrum descendisse, atque ibi ut in lectum sese reclinauisset, & iam eodem loco dormire ac interquiescere, ita in somno sepultum. In eius rei argumentum adfirmant terram illic sensim scaterere & quasi ebullire, idque eius anhelitu fieri. addit Augustinus, Viderunt qui locum sciunt, vtrum hoc ibi faciat an patiat terra quod dicitur, quia & reuera non a leuibus hominibus hoc audiuius. Verum neque ipsi Augustino sententia hæc admodum placet, cum possit deus stupendum hoc miraculum terræ ebullientis facere pro beneplacito suæ omnipotentiae, ait insuper difficile esse creditu, Iohannem ideo ibi vsque in diem iudicii dormire: parum etiam conuenire, dilectum illum præ aliis discipulis, & qui supra pectus domini in cæna recubuit, tam diu sopitum velut graui veterano, gaudiis destitui cælestibus. Petrum autem quam primū a pondere & mole carnis huius liberauit per magnā martyrii sui gloriam. Quis igitur S. Iohannem tam diu sinat expectare? Petiit & Paulus dissolui, ut esset cum Christo, non petierit autem id ipsum dilectus Christi discipulus Iohannes, aut voti compos factus non fuerit? quis obsecro mitissimus dominus debitā illi gloriam tā diu distulerit? facit huc ad hanc rem & probationem, quod opus non sit expectare Iohannem ex hoc diem iudicii, sed Christum hic de alio aduentu esse loquutum, quod ipse Iohannes ait in fine Apocalypsis, Dicit qui testimonium perhibet istorum, Etiam venio cito, Amen. etiam veni domine Iesu. Librum autem hunc scripsit ille vltimis annis Domitiani, quando transfusus fuit in insulam Patmos, vnde colligitur, non multū abfuisse aduentum suum, qui quarto post anno factus creditur. (quanuis communiter illa clausula intelligatur de aduentu domini in morte cuiuslibet, tamen sequitur propositum, quod etiā Iohannes optabat accelerari illum aduen-

tum, & sic erat proximo moriturus.) Sic legimus etiam Dauidem clamasse ad dominū, Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, nimium incola fuit anima mea. Ecce hic Dauid in persona iustorum omnium conqueritur diuturnitatem temporum, quibus in hoc mortali corpore permanēdū sit sibi, quis iam dubitet misere tāto tempore vixisse hic Iohannē: aut non desiderarit hoc idem ille, ut potuerit dicere cū Dauide, Sitiuit anima ad deū fontem viuum, quando veniā & apparebo ante faciem dei? Hieronymus nihil addubitat Iohannem esse mortuū, quando in sepulcrū suū descendit: tam autem alienum fuisse eū ab omni mortis dolore, quam a carnis corruptione. Verum quid in corpore suo operatus sit dominus, hoc ille deo, cui arcana & occulta omnia notissima sunt, committit. Et in hoc communiter doctores conuiescunt, atque Augustinus ipse eo respexit, quanuis aperte adeo non expresserit Iohannem vere mortuum, siquidem & ipse sub lege fuit, omnibus autem hominibus statutū est semel mori, quando & Christus ipse mortuus est qui supra legē fuit, quanuis in quibusdam prerogatiua nonnullis discipulis suis reliquerit. Nouit enim primum omniū Iohannes mortis suæ tempus, ideoque foueā sibi parari iussit, sicut ex Hieronymo & Beda docuimus. Deinde apparuit ei dominus Iesus iuxta petitionē suā & ipsius domini promissionem, quando dixit, Quum abiero, para- bo vobis locum. iterum veniam ad vos, & accipiam vos ad meipsum, ut vbi ego sum, ibi & vos sitis. Vnde colligit doctores Christum ad vnumquemque apostolorum venisse ante mortem suam, illamque ei prædixisse. Ad hæc citra omnem dolorē mortuus est, sicut & Maria. argumentū est, quod non in lecto decubuit, sed vltro in foueam descendēs mansuetissime emisit spiritū, neque refragatur ratio, quoniā Iohā. 19. virgo ipse virgini Mariæ custos & tutor datus est a Christo sub cruce, vbi quidem gladius doloris pertrāsit viscera Mariæ, quis neget etiam Iohannem in maximis fuisse doloribus? Itaque ab eo dolorē mortis sustulit, sicuti & a Maria, iuxta sententiā Hieronymi aliorumque patrū. Præterea hac prerogatiua donatum est in morte corpus Iohānis, quod immune fuit ab omni corruptione, non quidem ex propria natura, quoniā id soli Christo cōpetit, dicente Psalmista, Non dabis sanctū tuū videre corruptionem, hoc idē ex gratia datū est sanctissimo vasculo Christi Mariæ, quod tenerrimū eius corpusculū, neque a vermibus absum-

Psal. 119

Psal. 41.
Hieron.

August.

Apo. vlt.

Iohā. 19.
Luc. 2.

Hieron.

- ptum, neque in lutum conuersum est, quo nomine Maria a
 Exo. 25. gno Sethim fabricata fuerat, cuius hæc natura est, vt non
 Isidorus. putrescat. ideoque & illa Noë area tanto tempore dura-
 uit, vt Isidorus testetur eam aliquot millibus annorum ste-
 tisse supra montes Armeniæ. Non absimile lignum crescit
 & in Hyberniâ, quod nec vermes arrodunt, neque in eo
 araneæ texunt, sicut in Angliâ vidimus ipsi. Atque ideo vt
 alias Mariam arca designat, ita ipsius quoque (liceat inter-
 rim sic dicere) imputrescibilitatem figurat. Et in hoc Chri-
 stus Iohannem æquauit Mariæ, quoniam in sepulchro cor-
 pus eius inuentum non est, sed manna ex ipso resudans. Ad
 extremum, hoc (quod & ex superioribus consequitur) ac-
 cepit Iohannes a domino, vt quamprimum corpore & ani-
 ma adsumptus fuerit in cælum. nisi enim resurrexisset eui
 corpore assumptus, illud vtique inhonoratum in terris nõ
 reliquisset Christus, sicuti & miraculose reliquias sancti
 Hieron. Stephani & aliorum reuelauit, crucem quoque suam, Ger-
 uasium & Prothasium Mediolani, sanctum Gereonem Co-
 loniæ, aliosque sanctos innumeros. quando autem dilectis-
 simi discipuli corpus non reuelauit dominus in terra, si-
 gnum est, vestitum illum gloria & immortalitate in cælis.
 Etiam quando templum domini, Maria, in æterna patria
 est exornatum, quis non credat hoc idem de templi illius
 Mat. 17. custode Iohanne? Ad hæc miraculose suscitauit dominus
 Moysem, vt vna cum Elia appareret in monte Thabor ad
 paruum tempus. Et quur non idem dilecto suo discipulo
 donarit in perpetuum? Quod enim corpus Moysei non in-
 uentum est, aliud in causa fuit, ne ad idololatriam alias pro-
 cliuis, incitaretur gens Iudæorum, quod periculum me-
 tuendum non erat hic circa Iohannem. Præterea, in Chri-
 sti passione leguntur multa corpora sanctorum, qui mor-
 tui erant, resurrexisse ex monumentis, & visa esse in sancta
 Deut. 34. ciuitate, atque apparuisse multis. Quod si igitur gratiam
 Mat. 27. hanc multis patribus dedit dominus, vt corpore & anima
 resurrexerint cum Christo, age perfrica frontem, quisquis
 es adeo impudens, & dicere aude, eandem gratiam illum
 dilecto suo discipulo non contulisse. Quid itaque pluribus
 moramur? Mortuus vtique est Iohannes, iuxta illud Dau-
 psal. 88. dicum, Quis est homo qui viuet & non videbit mortem?
 sed hanc ei gratiam dedit dominus, quod supplicio passio-
 nis non sit se sequutus sicut Petrus & alii, sed ita quiete vi-

xit permanfitque in Iudæa, vsque dum Vespasianus pararet Chryso-
 excidium Hierosolymitanum, vbi præmonitus ille a spiri-
 tu sancto, fugit in Asiam, peruenitq; Ephesum, vbi tandem
 reuerfus ex insula Patmos, vegeta & solida senectute mor-
 tuus est: simulque, vti iam meminimus, corpore & anima
 coronatus est in æterna gloria, quam & nobis concedere
 dignetur Christus Iesus in seculâ benedictus, Amen.

HOMILIA III.

Vperiore homilia diximus tria quædam præcipua
 5 hic de Iohanne nobis proponi, cõsignationem &
 confirmationem euangelii sui, mortem eius dolo-
 ris omnis expertem, de quibus satis multa diximus. super-
 Beda. est priuilegium amoris, de quo porro dicendum erit, quo-
 niam præ cæteris discipulis hunc dilexit dominus, quanuis
 & alias omnes diligebat, secundum quod dixit eis. Sicut di-
 Ioha. 15. Iohã 13. lexit me pater meus, ita ego diligo vos. & paulo ante, dili-
 gite inuicem, sicut & ego dilexi vos. Et quanuis res hæc pa-
 rum habeat dubitationis, quo ad alios apostolos, tamen si
 ad Petrum respiciamus, vi detur non nihil habere de quo
 ambigas, Vter charior fuerit domino. & Iohannem quidẽ
 peculiariter a domino esse dilectum, argumento est, quod
 vbiunque sui meminit, tantum discipulum commemorat Iohã. 13.
 quem diligebat Iesus, quasi peculiare de se argumētum &
 20. & veluti symbolum daturus charitatis. Ad hæc, quod euiden-
 21. tius potuisset dominus ei conferre dilectionis signum, nisi
 quod ex omnibus vni permissum est supra pectus conque-
 scere dominicũ: vnde sequitur, eum aliquanto plus fuisse a
 Christo dilectũ. Sed vicissim quoq; fundamento nõ caret,
 Petrũ domino fuisse chariorẽ, eo quod & ipse magis ama-
 uerit dominũ præ omnibus, quãdo & Christus sic eũ inter-
 rogauit, Simon Iohãnis, diligis me plus iis? in quibus & Io-
 Iohã. 21. hãnes & cæteri erant apostoli. potiore autẽ esse quis ne-
 get eũ, qui Christũ magis diligit? quomodo illũ quoq; dili-
 get dominus. ita enim ait, ego diligentes me diligo. (sicut
 Prou. 5. simpliciter ad simpliciter & c. per topicã) ideoq; qui Chri-
 stũ maxime diligit, eum vicissim ille omnĩ maxime dile-
 cturus est. Iã igitur quæstionis huius difficultatem cerni-
 mus, dũ vtrinq; argumēta posita sunt, inde multas quæfie-
 rūt patres sancti vias, quibus se ex hoc labyrintho extrica-
 rēt, quorũ omnĩũ sententiã hic referre & longũ nimis fue-
 rit, & molestius quã ad ædificationẽ vestrã atineat. Quã-
 obrẽ potissimã sententiã indacemus, quæ sic habet. Magis

- quidem dilexit dominus Petrum Iohanne, nō in seipso, sed suis tantummodo mēbris, hoc est, in ecclesia fidelium, quorum ille personam gerebat, vniuersalis a deo super ecclesiā pastor constitutus. Eamque communem ait esse Bonauentura sententiā. & si ita res haberet, Iohannes absolute loquendo, charior fuisset domino, deinde beator iam esset in caelo quam Petrus, vnde aiunt illi, non Petro, in eius rei argumentum, matrem a domino esse commendatam. Nos a publica bene trita via non recedamus, dicentes sicut communiter dici solet, absolute Christum magis dilexisse Petrum, quam Iohannem. sed quo ad humanam naturam, teneriori adfectu amasse Iohannem, ad id intelligendum, pro repetito habere volumus quod in homilia quadam diximus dominicæ 19, a feriis pentecostes, quomodo accipiendum sit, aliud alio charius esse. Christus ergo secundum humanitatem suam familiarius dilexit Iohannem præ cæteris, vltra hoc quod sibi sanguine iunctus erat, sicut & alii quidā. Ita aperte, inquit Bernardus, Petrus dilexit: feruentius, diligebatur fortius: Iohannes amabat dulcius, & amabatur familiarius, vnde & ipse a domino tenerius est ad amatus.
2. Eiusq; rei plurimas inuenimus rationes, quarum potissimæ quatuor se hic offerunt, 1, ob tenerā ipsius aetate. natu enim hic omnium minimus extitit, & tēpore passionis Christi, annorum erat tantū vigintiduum. hoc autem humana habet consuetudo, vt tenerius amentur iuniores. ita in cœnobiis fieri solet inter viros & mulieres, ita si quis liberos multos habet, licet absolute primogenitū plus diligat, natu minimū tamen vltra omnes maiori amore prosequitur familiaritatis. 2, Diligebat, inquit Chrysostomus, Iohānem dominus magis familiariter propter ingenitam mansuetudinem, qua similior ille Christo fuit præ omnibus alijs. Petrus aliquanto superior fuit, magisque cōcitus mouebatur, Iohannes mitis planeque mansuetus erat, ita vt conueniat in eum, quod de Moyse scriptum legimus,
- Nūc. 12. Erat Moyse vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Ita mansuetus fuit & Dauid, de quo dicit
- Psal. 88. deus, Inueni virum secundum cor meum. de eo etiam scriptum est. Dauid sedet in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus. ille autem tenellus adeo est, vt etiam tactus nō admodum sentiat. Huiusmodi mansuetudine ornatus fuit sanctus Iohannes, quod ex dulcissimis suis epistolis satis liquet, si enim

omnes euoluas vtriusque testamēti libros, nullum inuenies in quo tātum de dilectione dei & proximi scriptum sit, & vbi charitas hominibus magis commendetur. Sic Augustinus Aug. f. nus ait, Quid valet charitas, omnis scriptura cōmēdat, sed per Caneſcio an alicubi amplius quā in ista epistola cōmēdatur. no. Ioh. hoc (si meministis) commendauimus, cum istam epistolam tract. 5. inciperemus, nihil in ea sic nobis commendari vt charitate. Et si videtur alia & alia dicere, illo facit reditum, & ad ipsam charitatem omnia vult referre, quæcunque dixerit. ita placidissimus est iste suus loquendi modus, cum subinde dicit, filioli mei. Quando igitur māfuetus adeo ille fuit, mitis atq; benignus, tenerius a domino quoq; dilectus est, quando & ipse suauissimus mansuetissimusque extitit inter filios hominum.

3 Neque etiam exiguæ rationis loco adsignari solet priuilegiū mundissimæ suæ virginitatis. ita enim de virginibus inquit Sapiens, Hæc est quæ nesciuit thorum in dilecto, habebit fructum in respectione animarum sanctarū, hoc est, quando respiciet eā dominus remuneratione æterna. & Salomon quoque sic ait, Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum, habebit amicū regem. Atque hæ rationes duæ sunt, quæ dominus dilectissimam matrem suam Mariam Iohanni potius quam cuiquā commisit apostolorum, quoniam ipse magis cæteris cōuersatus est cum illa. siquidem post eius tādē obitum curam suscepit ecclesiæ Asianæ. Quarta dilectionis huius erga Iohannem causa est, ipsa intellectus sui subtilitas & acumen, quo dono donatus ipse est vltra alios, quod vel solo suo experimur euangelio, quo omnem Christi sermonem de suadiuinitate præ cæteris acutius descripsit, vt iam mirum non sit præceptorem, discipulum tantū tātōpore dilexisse, quando etiam inter homines experimur chariores esse doctoribus discipulis, qui ante alios sunt studiosiores, quam obré & Salomon dixit, acceptum esse regi seruum intelligentem & sapientem. Prou. 14.

3 Sequitur ex iis iā intellectus & sententia quæstionis, quam aliquis facere posset, quæ ita Iohānes personam suam denotet, vt dicat, Discipulus quem diligebat Iesus, aut in hocne potiorē se alijs iudicauit, quasi qui plus gratiæ diuinæ accepisset quam Petrus: sequitur inquam inde responsum, quauis hac circumstantia semet Iohannes descripsit, id tamē eo factum nō est, quod ideo se ex superbia dignio-

Hieron.
Beda.
Sap. 1.

Prou. 22

Prou. 14

- rem ostēderet esse cæteris . siquidem non de illa dilectione loquitur quæ vestis est nuptialis , secundum quam quisque magis minusve remuneratur in vita æterna , non de essentiali charitate , quæ dei gratia est , sed tantum de illa teneriore & familiari dilectione agit , ex qua Christus ei familiarior extitit quam aliis : quanvis hic quoque temerario statuere nihil decernimus in eo , quod arbitremur Petri essentialiter esse Iohanne beatiorē . constat enim ponderationem meriti cuiuslibet hominis proprie spectare ad deum , iuxta illud , Spirituū ponderator est dominus . Iohāni Christus matrem suam commendavit , Petro ecclesiam . vtraque commissio præclara . Ita sententiam nostram pro meliori parte iudicauimus . vter autem sit sanctior , confidimus nos aliquando in illa futura patria plenius cognituros . id nobis conferre dignetur Christus per intercessionem sanctorum apostolorū Iohannis & Petri . ¶ Principio huius hominæ cōmemorauimus , quomodo Augustinus quæstionē hanc credat esse difficilimā , & tamen eo declinat , vt dicat .
- Mat. 22** Aggrediar in eius manifesta misericordia , cuius est occulta iustitia , de soluenda quæstione tā ingēti pro viribus , quas ipse donauerit , disputare . fundamentum inde ponit , cogitationem meditationemq; nostram , quam pauperem hic vitam geramus in mortali isto corpore , quod aggrauat animam : liberati autem per mediatorem Christum , postquam suscepimus pignus spiritum sanctum , tunc sane vitam habemus æternā , sed in spe tantum . & ita generalis est apud doctores distinctio , ecclesiam geminam esse : alteram militantiem , quæ continuo conflictu & pugna exercetur aduersus diabolum , carnem & mundum , sicq; vitam hominis super terram militiam esse perhibet Iob : (ita enim secundum cōmunē translationem legitur , quanvis Augustinus Septuaginta sequutus , tentationem legat) triumphantem alteram , quæ doloribus atque laboribus , ærumnis & lachrymominibus superatis , feliciter iam regnat in cælis .
- Prou. 16** ¶ Ad hoc fundamentum , quod multis verbis proponit August. statuit ille quæstionis istius solutionē , & ait primo , Quia Petrus personam gerit catholicæ ecclesiæ militantis in terra , ob suū inter apostolos primatum , illa enim que super Christū fundata est , in Petro suscepit clauēs , hoc est , soluendi ligandiq; potestatem : illa autem triumphans figuratur in Iohanne , quia ex gratia nomen suū traxit Itaque nunc Christi verba consideremus . Sequere , inquit il
- August.**
- Sap. 9.**
- Iob. 7.**

le , in me . quo omnes qui hic viuunt , admonentur Christum sequi , ipsum sequendo forti animo omnia huius mundi mala sustinere , sicut inde docuit Petrus , Christ⁹ pro nobis passus est , nobis relinquens exemplum , vt sequamur vestigia eius . Ad Iohannem vero ait ille , velle se eum sic manere , donec veniat retributurus ei bona æterna . Et in hac quidē vita multis miseris oppressa , quo magis cum Petro diligim⁹ deum , omnique patientia sequimur Christum , eo facilius a malis liberamur . Verum hic interim nos dominus minus diligit , sed Iohannem beatum illum plus amat . & tamē Petrus , hoc est , homo in terra militās , debet deum diligere vt qui maxime , quatenus ab hac mortalitate liberetur . Iohannes autem diligitur , vt in hac immortalitate conseruetur . Commune & receptum hoc alias etiam est apud doctores , imperfectam esse in hac vita charitatem , in illa æterna denique perficiendā . sublata enim tum fide , tum spe , sola charitas augebitur . quæ etiam ratio est eius , quod de Iohanne Christus dixit , Inter natos mulierū non surrexit maior Iohāne baptista , sed tamē minimus in regno cælorum maior est ipso . Quādo Iohannes adhuc Petrus erat , militās in hac vita , minor quoq; fuit dilectio suā quolibet minimo in cælo . Verum cum iā mortuus est , factus Iohannes in ecclesia triumphāte , aucta est illi charitas suā , ita vt post Christum & Mariam thronum in cælo summum sit consequutus .

¶ Diceret , si Iohānes vitam significat felicitatis æternæ , magis ille diliget deum quā Petrus hic . Sed propterea , inquit Augustinus , dictum est , volo eum manere , id est , expectare , donec veniā : quoniam & ipsum amorē qui tunc multo amplior erit , nondum habemus , sed futurū expectamus , iuxta illud quod Iohānes ipse ait , Nondum apparuit quod erimus , scimus autē quod quādo apparuerit , similes ei erimus , & videbimus eū sicuti est . Ita magis amat Petrus , dū quotidie misericordiā orat , ipseq; interim minus diligitur , eo quod minus nos diligit Christ⁹ afflictos quā beatos . Vn Regula de August. omnia trahit ad sensum mysticū , quū tamen regula sit in theologia , ita mysticāda esse scripta , vt litera nō omitatur , sicut fecit Origenes de paradiso . & hæc regula facit vt reliquerimus Augustinū , & sententiā priorē velut æquabiliorē amplexi simus . alii intelligūt vitā actiuā & cōtemplatiuam , nec ii longe sunt ab Augustino . Quocunq; modo res perpēdatur , videbimus magno priuilegio donatum a Christo Iohannē , eo quod ipsum præ omnibus disci-

1. Petr. 2

1. Co. 13.

Matt. 11.

August.

1. Iohā. 3

Regula.

pulis dilexit. unde & legimus apparuisse ei Christum in vltimis vitæ suæ diebus, dixisseque, Veni dilecte, mi. tēpus est vt epuleris cum fratribus tuis: Iohannem quoque respondisse, Venio latus, quādo inuitatus sum ad conuiuium tuum, meque a te inuitatum, est quod gaudeam & simul tibi gratias agam. Ad illud ineffabile conuiuium salutis æternæ, nos quoque perducere dignetur Christus Iesus in secula benedictus, Amen.

HOMILIA IIII.

Valde honorandus est beatus Iohannes, qui supra pectus domini in cœna recubuit: ait ecclesia in præfenti festo.

Væ in præsentiarum vobis verba præposuimus, sanctæ matris ecclesiæ sunt, quibus hodie vtitur in solennibus sacris S. Iohannis, de quibus vt aliquid auxiliante dei gratia fructifere loqui possimus, Mariam misericordiæ & gratiæ omnium parentem vna mecum inuocamus, cum Gabriele dicentes, Aue gratia plena &c.

Omnes nos hodie ecclesia admonet S. Iohannem euangelistam ardentem magnoque desiderio colere, quod & filii eius, modo nō degeneres, omnes faciunt. nihil enim hic nobis sumimus de neochristianis, quorum vel in hoc vno insignem cernere licet tum cæcitatem, tum stultitiam, quando in præclara quadam ciuitate, in reliqua sapientia mundi & omni administratione politica, supra reliquas Germaniæ ciuitates admodum laudata, statuerūt omnes apostolorum dies festos haberi debere, hoc vno excepto, quem ex ordine festorum sustulerunt. Quod quis nō videat opus esse Antichristi, qui iuxta nominis sui rationem per omnia futurus sit Christo contrarius: ideoque quem Christus honore magno Iohānē dignatus sit & præ ceteris dilexerit, ita fieri oportet, vt Antichristus in suis membris diuersum aggressus, Iohannem minus reliquis colat. & huiusmodi ineptias sibi adsumunt sapientes mundi huius, vt omnes Christiani iam videāt verum esse illud Pauli, Quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Videte vocationē vestram, quia nō multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit deus, vt confundat sapientes. Et inde, Sapiētia huius mundi stultitia est apud deum. Scriptum est enim, Cōprehendam sapientes in

1. Cor. 1.

1. Cor. 3.
Iob. 5.

astutia eorum. & iterum, Dominus uouit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt. Vsq̄ adeo ex cæcari solent, qui propria freti sapientia, se segregant ab ecclesia fidelium. Sicut & alia ex insignioribus ciuitatibus, statuit aliquem non plus quam par calceorum dare debere virgini quam vitariar. Vah stoliditatem & amentiam hominum, vestræque dæmones in suggerendis malis impietatem, qui tam prudentes & sapientes homines quo non redegeritis? Sed ex ipsa sua superbia hoc eis contingit, quod dominus prædicat, per Isaiam prophetam, Peribit sapientia a sapienti - Isa. 29. bus, & intellectus prudentium abscondetur. Atque per Abdiam, Perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Esau. Hæc eo vobis lubentius dico, vt ne offendamini in istis magnatibus, qui dilectissimi discipuli Christi Iohannis festum abrogarunt, cæci ipsi & cæcorum duces, quorum cæcitas & stultitia excæcauit eos, impletis ita in ipsis Christi verbis, Abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, reuelasti autem ea paruulis. Ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Vt autem funditus intelligatis, quibus quantisque priuilegiis dilectum suum discipulum dominus donarit, ex ordine singula vobis recitabimus iuxta sacrarum literarum testimonia. Neminem enim ex sententia Chrysoctomi mouere debet, quod ex contempta regione Galiliæ, & ideo vilissimo Bethsaida natus est. pauper cui piscatoris filius, ab adolescentia conuersatus in stagno, retibus sibi victum quaritans, ignarus omnis peregrinæ doctrinæ & scientiæ. hæc inquam considerare nemo debet, sed potius quantum & quomodo immensis eum dominus dignatus sit donis. ¶ Et principio quidem Iohannes ille virgo a domino vocatus est ad apostolatam ex ipsis nuptiis, quod post Hieronymum Beda sic commemorat. Tradunt historiæ, quod eum de nuptiis volentē nū Beda. bere vocauerit, & propterea quem a carnali voluptate retraxerat, potiore sui amoris dulcedine donauit. Insuper hæc quoque doctorum sententia est, nuptias illas quas dominus verè in vinum aquæ miraculo cohonestauit, fuisse Iohannis, sicut in die trium regum dici solet. Nec quisquam ideo Iohānem culpare debet, quod vxorem ducere voluit: quoniam tunc dilatio fidei generatione liberorum & proliis multiplicatione augebatur: & ideo Iohānes ignarus adhuc gratiæ incipientis, ad matrimonium consenserat. Verum interim animus eius nimirum ita dispositus fuit, vt Saræ filiz Thob. 8

Raguclis, quæ dicebat in corde suo, Tu scis domine, quia nunquam concupiui virum, & mundam seruaui animã ab omni concupiscentia. Virum autẽ cum timore tuo, nõ cum libidine mea cõcupiui fuscipere. Quamprimũ igitur Iohannes intellexit nuptos in domino longe honestius nasci per verbum dei quã per carnẽ, dicto citius sese ad Christũ conuertit in vita deo beneplacita. Et hoc est quod Hieronymus ait eũ esse a deo vocatum ex nuptiis. Neq; enim ab illicito quãstu vocauit hunc, vt Matthaum a telonio: vel etiã a licito, & tamen a deo non instituto, sed honestissimo coniugii statu a deo ordinato. Siquidẽ Iohannes ex sententia Augustini, Gregorii & Bedæ, vitã significat contẽplatiuã, a cuius suprema diuis proxima functione, coniugiu admodũ abstractum iuxta illud Pauli, Mulier innupta & virgo, cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu: quæ autẽ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc ad vilitatem vestrã dico, nõ vt laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatẽ præbeat sine impedimento dominum obsecrãdi. Vnde colligimus primo, & honestam & deo beneplacentem esse virginum Vestaliũ castitatem, qua se certis votis astringũt, ne inculta diuino impediatur: deinde recte decretum esse ab ecclesia, eos qui matrimonium inter se contraxerint ante matrem commissionem posse alterum etiam sine alterius consensu, cœnobium intrare ad viuendum sub regula.

2 Deinde ponderatis iis, facile constat quantũ deo placuerit virginitas Iohannis, quẽ quia Christus ipse a nuptiis vocauit, nonne eam habuerit gratissimã summeque placentem? Certe per hoc ille factus est diuinæ sapientiæ & spiritus sancti vas electissimum. vnde & ob munditiem & virginitatem suam præ cæteris a domino dilectus fuisse merito creditur, quamobrẽ Christus ipse eum in cœna super petrus suum reclinare passus est: vbi ex ipso dominico pectore tanquã fonte diuinæ sapientiæ huberrimo, sanctissimæ doctrinæ hausit fluẽta. hinc etiam euangelista factus est omnium perfectissimus, reliquos procul a se relinquens, eo quod nullus tam alta & sublimia de diuinitate Christi scripsit, atq; vnicus ille, quo nomine figura aquilæ designatus est a propheta. Imo hic ipse, aquila illa grandis est, magnarum alarũ, lãgo membrorũ ductu, plena plumis & varietate, venit ad libanũ & tulit medullam cedi. Hic ille euangelista fuit, de quo Isaias dixit, Ecce intelliget seruus meus,

Lucæ. 5.
August.
1. Cor. 7
c. Rurs.
cap. con
suluit
ca. Insi
nuãte ex
tra qui
cle. vel
vocu.
Ieze. 8.
& 17.
Isa. 52.

& exaltabitur, & eleuabitur, & erit sublimis valde. Vnica aquila extitit quæ per medium cali volauit, vt recte de eo canret ecclesia, Volucrum hanc sine termino & meta euo- Apoc. 8
lare, quo nemo prophetarum vsquam pertigit. Quid multa? nullus homo fatis emeditari & considerare valet sublimitatem sanctissimorum, planeque diuinorũ sensuum, quibus euangelium Iohannis vndique scater. Vsq; adeo ille per cõtinentiam suam virginalẽ aprior factus est ad suscipienda diuinæ sapientiæ sacramenta: quoniam in maleuolam animã non intrabit sapientia, & spiritus sanctus nõ habitabit in corpore subdito peccatis. Ita videmus quomodo Iohannes virgo a domino vocatus sit apostolus dilectissimus Christo & euangelista supremus. Ad hæc considera, quomodo anima sancti Iohannis vsque adeo super omnes homines illustrata fuit, vt ipse fuerit & prædicator & doctor, seu scriba & euangelista & propheta. ipsum enim multis anis prius prædicasse, quã relegaretur in insulã Patmos, iam supra docuimus. Insuper & scriba fuit. ideo enim epistolam scripsit canonicã ad Christianos, tribus epistolis distinctã: sicut Petrus, Paulus, Iacobus & Iudas Thadæus fecerunt, ad hæc & euangeliũ scripsit, vt iam meminimus. At super hæc omnia donum etiam habuit prophetiæ, quando scripsit Apocalypsim, in qua ei dominus statum reuelauit ecclesiæ nascentis & imminens Antichristo. Quo etiã ille omnes noui testamenti scriptores antecellit, quod solus librum iustum condidit prophetiæ. sed neque alius præter hunc euangelista vltra euangelium suum epistolam scripsit canonicã. Et licet insuper Lucas Acta descripsit apostolorum, iste tamen liber historicus longe inferior est hoc ipso Iohannis, quo reuelauit ei dominus cuiuslibet ecclesiæ statum, præcipue illarum septem. Ita iam liquet, Iohannẽ fuisse prædicatorem, scriptorem, prophetam & euangelistam.

3 Sequitur etiam ex illis, Quando scilicet Iohannes ita peculiariter præ cæteris virgo a domino electus est, quo nomine ille vicissim amplius ab eo dilectus est, maximum etiã ipsi impendit honorem, qui in hominem potuit conferri super terris, in hoc quod matrem suã sub cruce iamiam moriturus ei commendauit: qui si non virgo fuisset, vtq; ei matrem non commisisset, virginem quoq; sanctissimã. Virgo fuit & Ioseph, virgo Christus & virgo Iohannes, atque ii Ioh. 19. tres curã habuerunt Mariæ, quando igitur Christus Iohannẽ Hieron. in quod habuit charissimum, committere veritus non est,

& illi honori maxime fuit, & argumentum quoque extitit suae sanctitatis, quod virginem virgini comendauit. quae commissio quam fuerit honorifica, testatur euangelista ipse, quia cum videret Christus Mariam stantem, & discipulum quem diligebat, dixit matri suae, Ecce filius tuus. deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Quibus verbis testatur est Christus, Iohannem filium futurum Mariae qua gratia quid sublimius, quid praestantius, quidve dignius in eum conferre potuisset? (Subtiles disputant, an Christus transferre potuit relationem filiationis in Iohannem, ita quod vere & realiter fuerit eius filius, sed haec in scholis.) Deinde Mariam quoque sequentibus verbis constituit matrem Iohannis. Quod donum nonne vere maximum extitit, Iohannem sub cruce fratrem Christi filiumque factum esse Mariae? postea ostendit euangelista Iohannem hic commissio- ni Christi satisfecisse. Sequitur enim, Ex illa hora accepit eum discipulus in sua, hoc est, ita ei inseruiuit, ita eam coluit, ut si mater sua propria esset.

4 Sicut itaque iam audiuimus, magnis Iohannes ille a Christo donatus est privilegiis: quoniam virgo ab eo electus est, praeter ceteris a domino dilectus: ad haec super electus domini recubuit ante & super alios illustratus est diuina sapientia, quam ob rem eximius factus est euangelista, excellens praedicator & doctor, prophetarum summus non ui testamenti, & in reuelationibus acutissimus, cum quo etiam angeli locuti sunt familiariter, & in eius cura Maria comendata est. in morte quoque quanta suscepit privilegia, alia homilia iam supra dictum est, & totum vudique euangelium plenissimum est, quomodo semper sibi Christus Iohannem uti coniunctissimum sociarit in sua transfiguratione & baptismo, in monte Oliueti, in resurrectione mortuorum, in resurrectione, & in iis quae cum Petro post resurrectionem peregrit & spiritus sancti missionem: ita ille non apostolus tantum, propheta & euangelista fuit, sed etiam martyr: vbi quid suscepit gratiae & auxilii a deo, breuiter ex historia recensebimus. Quum Domitianus alteram persecutionem moliretur aduersus Christianos (prima enim a Nerone facta erat) Iohannes quoque tentus in Epheso, ductus est Romanam: ibique iussu imperatoris ante portam Latinam adductus, detonsus, flagellatus, in olei feruentis lebetem seu dolium impositus, illaesus tamen exiit: deinde in insulam Patmos ex Cycladibus vnam relegatus est. Milites fratres Rhodii

ferunt eam insulam a Rhodo non admodum distare, iamque Palamum dici. ibi (autore Hieronymo) librum scripsit Apocalypsis. Scripsit ad illum & Dionysius epistolam valde elegantem, vbi sic ait, Saluto te sacram animam dilectissime, euangelii solem, clarissimum radium. denunciat ibidem ei fore, ut liberatus ab exilio, redeat in Asiam, sibi que hoc diuinitus esse reuelatum, quod & factum est. Tyrannus enim Domitianus eo anno occisus est, & Nerva successor eius omnes ipsius sententias & constitutiones aboleuit. unde factum est, ut Iohannes quoque reuerteretur Ephesum, vbi venientem populus cum magno gaudio excepit, clamans, Benedictus qui venit in nomine domini. ibi etiam in ingressu ciuitatis Drusianam resuscitauit mortuam, aliaque miracula multa in nomine Christi operatus est. tantaque hominum multitudinem conuertit ad fidem, ut pontifices idolorum seditionem in plebe concitarent. Quumque Dianae templum magnificentissimum per preces Iohannis corruisset, Aristodemus contentus erat, si Iohannes letale poculum veneni sine damno biberet: quod & ille non abauit. Ut autem Aristodemus horrorem Iohanni ex aliorum exemplo & periculo concitaret, impetrauit a iudice duos reos victos sibi dari, quibus ille venenum coram Iohanne & omni populo potandum dedit, qui & in ipso articulo mortui sunt. Iohannes facto super illud signo crucis, bibit sine omni noxamento. Unde exclamauit totus populus, Vnus deus est deus Iohannis, Iesus Christus. Aristodemus autem insuper a Iohanne petiit horum duorum mortuorum resuscitationem. & Iohannes oblato ei pallio suo, iussit ipsum illud in nomine Iesu mortuis imponere, qui statim surrexerunt rediuiui. Ibi que etiam Aristodemus credidit, & baptizati sunt ultra duodecim millia hominum. Hinc cepit originem laudabilis illa Christianorum consuetudo, ut poculum, aut, ut ipsi dicunt, amorem Iohannis inter se bibant felicissimae recordationis. Caesar Maximilianus de hoc dicere solebat, coeques duos in Carniola fuisse, qui mutua conuentione facta de suspensio in cellario, ad vltimum decessum tamen benedictionem biberunt seu poculum Iohannis. statimque eis omnis de suspensio cogitatio recessit, ipsique deinde deum magnificauerunt, & sanctum Iohannem qui peruersi propofit Alii qui titulum cogitationem eis ademerat. Sanctus Iohannes multa de nona insuper adhuc miracula operatus est, vixitque ad Traiani regnum pora, annis sexaginta octo post Christi passionem, & anno asserunt,

etatis suæ octogesimo octavo felix ex hoc seculo secessit. Vos igitur pia mente magnoque affectu veneremini S. Ioannem apostolum & euangelistam Christi, quatenus &c.

IN DIE INNOCENTIVM

martyrum. Euang. MATTH. II.

Nillo tempore, Apparuit angelus domini in somnis Ioseph, dicens, Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim, vt

Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis, vt impleretur quod dictum est à domino per prophetam, dicentem, Ex Aegypto vocauit filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc impletum est, quod dictum est per prophetam Ieremiam, dicentem, Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari quia non sunt.

HOMILIA PRIMA.

Deo puer Iesus in terris natus est, vt egestatē, miseriam, & mortē pateretur. Ad eā rē quamprimū se accommodauit, primaq; statim infantia cœpit in peregrinas regiones cōmigrare. Hoc quoq; mox declarauit quale bellū gesturus esset in mundo, dū pueros innocentes occidi passus est propter se. prius enim illi mortui fuerat quā loqui inciperent, ante sanguinē quā lac profuderūt. At nos ipsum p̄ncipio textū euāgelii adgrediamur, ac deinde de puerorū istorū tū innocētia, tū sanctimonia differamus.

Quum iam magi tres sua munera Christo obtulissent, rursusque abiissent domum profecti, apparuit angelus domini in somnis Ioseph, & dixit, Surge, tolle puerum, & matrem eius &c. Apparuit inquam angelus Ioseph. vbi Theophylactus ait, perspicere causam despōiatē virginis Mariae, nimirum vt diligentius eo Ioseph matrem curaret, & puerum in hac profectōne Aegyptiaca. quauis quod apparuit ei angelus, magnum etiam argumentum fuit sanctitatis ipsius, quodque colloquio dignus esset angelico. Et quum in somno ligatæ sint vires sensuum exteriorū, aptior etiam redditur homo diuinis reuelationibus suscipiendis & intelligendis. Neque enim suspicandum est, Iosephum incertiore habuisse reuelationem antiquis patribus, & id cōtra Glossam, quæ existimat angelum apparuisse ei in nocte propter eius dubietatem. ideo visio hæc non in somnio facta est, sicut illa Pharaonis & Nabuchodonosoris. sed quando ille mentem suam penitus auertit ab exteriorum sensuum usu, magis etiam factus est idoneus citra omne impedimentum, sublimia illa & diuina mysteria cognoscere. ita enim vsu venit multis, vt quod inuenire non poterant vigilantes, intelligant dormientes: cuiusmodi etiam reuelationem Balaam habuit, quando ait, Dixit homo cuius obturatus est oculus, dixit auditor sermonum dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiantur oculi eius. Cadere intelligit vbi dormire, quando exterioribus illis oculis clausis, interni isti aperiantur intelligentiæ. Quæras, Quir non Iosepho vt Zachariæ in vigilia apparuerit. Respondetur, Quia sensibilis visio est propter intellectualem, secundum Augustinum. ideo Zachariæ visibilis apparuerit, vt cognosceret quid interius de suo sentiret filio. Iosephum autē oportuit ex interno sapere intellectu, & capere illud quod agere deberet foris: ideo reuelatio sua ab interiori parte cepit initium.

¶ Ait autem angelus, Surge, tolle puerum & matrem eius. Surge, euigila, estoque robustus. quo verbo fugæ celeritatem significare voluit & tarditatem excludere. neque dixit, Accipe vxorem tuam, sed matrem eius, quoniam suspicio soluta fuit, & iustus per miracula in partu probauit ex spiritu esse omnia. id ille colligit ex apparitione stellas, ex iis quæ Simeon & Anna prophetauerant, hinc etiam Hilarius dicit, Quum desponsatam iusto significabat, eam coniugem appellauit: sed post partum mater tantum Iesu

Osc. 11.

Iere. 3.
& 31.
Thre. 1.Gen. 41.
Da. 2. 4.

Nu. 24.

Luc. 1.
Lib. 12.
sup. 6c.

Luc. 2.

ostenditur, neque amplius Ioseph vir Mariæ dicitur. Fuge in Aegyptum, & esto ibi donec dixerò tibi. Ecce quomodo etiam supremus pastor fugit, ut ne quis miretur interitum & vicarios eius fugere. quod quando possint licite facere, alia homilia differuimus. poterat enim dominus Herodis euadere scitiam etiam si comprehensus ab eo fuisset, sicut effugit & istorum manus in Nazareth, qui eum de monte præcipitare parabant. sic deinde cõsultum fuisset saluti & vitæ horum paruulorum. Voluit autem ille locum præbere crudelitati Herodis, fierique permisit eadem tor innocetum puerorum, ad æter nam ipsius damnationem, & illorũ gloriam. Chrysostronus quoq; sic ait, Multo potius fuisse videatur in manus eum Herodis incidere, nec tamen quum incidisset, latere, sed claro prorsus diuinitatis auxilio vindicari. Verũ hoc modo rebus impletis creditum non fuisset, vere illum suscepisse carnem, tantiq; hodie mysterii sacramenta nutarent, & ideo dominus humanitatem suam multis voluit efficaciter probare, iuxta illud Pauli, Debit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret. Quauis & hæc ratio subest, quod hic ipso facto docere voluit, suos dum ad mortem inquiruntur, fugere posse, sicuti deinceps expressis docuit verbis, ut si persequutionem sustinerent in vna ciuitate, fugerent in aliã. Et adhuc tamen suspicari posses nondum tibi solutum esse dubium, quod deinceps tamẽ manus euasit Nazarenorũ: quare ergo nõ etiam hic? Respo detur Christũ hic infantem adhuc recens fuisse natũ, quando propter nos humanitatem suam humanis debuit probare defectibus: quando autẽ maturior ætate factus est & prædicauit, oportuit eum doctrinam suam miraculis quoque confirmare: quod tunc factum est, quando miraculose per medium eorum transiens ibat. Quæres amplius, Quare nõ dixerit angelus Ioseph, quamdiu sibi in Aegypto manendum esset. hoc sane non ideo non aperuit, quod nesciuert ipse, sed ut (quum antea denunciaisset Iosepho, dei filium ex Maria nasciturum) in eo pietatem excitaret, & ipsum paratiorem faceret ad omnia, ita ut necessarium non esset tempus ei constituere mansionis. satis enim hoc erat pio viro nosse voluntatem dei, qui ipsum per angelum suum constituebat filii matrisque curatorem. Ad hæc voluntatem ille suam ita in beneplacitum dei reposuerat, ut neque exilium neque tempus aliquod ei molestius esset, imo omnia promptissime faciebat, vrgente magnitudine diuinæ charitatis.

Tomo 2.
 Luca. 4.
 Chryso.
 Hebr. 2.
 Luca. 4.
 Matt. 1.

Quoniam si Iacob omne tempus breue extitit seruiendo Gen. 29. pro vxore Rachel ex vi amoris, quomodo non idem fuisset in Ioseph, qui vehementius multo deam conditorem redemptoremque suum dilexit? Quando igitur voluntarie omnia fecit, neque iter ali quod ei longius fuit, nec tempus molestius, eo quod charitas omnia sustinet, credit omnia, & omnia sperat & c.

3. Insuper causam addit angelus, Quare hanc preperam fugam ita subito denunciet, & ait, futurum est ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hinc colligunt doctores, fecisse hoc Herodem aliquanto post quam oblatu est Christus in templum sub purificationem Mariæ. sed de isto, sequenti dicemus homilia, quauis totam inducimus historiam. Nunc verba euangelii obseruate. futurum, inquit ille, est ut Herodes quærat puerum. id ex malignitate Herodis prodibat, metuentis temporale suum regnum sibi a Christo præripi, qui tamen spirituale tantum in corde hominis voluit instituere deo patri suo, canente Sedulio, Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? nõ adripit mortalia, qui regna dat cælestia. Ioseph multum sollicitus, sedulusque pueri Iesu & Mariæ custos, adque uenit statim verbis angeli. surrexit enim, accepit puerum & matrem, ipsaque nocte aufugit proficiscens in Aegyptum. Vbi si mores humani conuictus respiciamus, exemplum sumendum omnibus est maturæ celeritatis in agendis rebus, vbi mora ingratißima est. vnde assuescendi sunt paruuli maturare omnia, iuxta illud sapientis, Vidisti virum velocem in opere suo: coram regibus stabit. Surrexit Ioseph, & profectus est in exilium cum puero Iesu & Maria matre eius. Ecce, inquit Chrysostronus, statim ut Christus natus est, contra eum tyrannus scit, ut tu hæc audiens, & videns tribulationes varias & mille sustinere discrimina, nihil omnino turberis, neq; tecum ratiocineris ac dicas, Quidnam istud est quod mihi infer tur immerito? sed isto munus exemplo, viriliter cuncta sustineas, scienstribulationes maximas inseparabiles esse virtutum comites. Ecce hic quem modo stella indicauit & ostendit de cælo, is hominem fugit in terra. At insuper considerandum ibi est, quam proprie euangelista periculum insinuet, quamque diligens in demandato sibi officio fuerit Ioseph. quia etsi angelus hæc non in iunxerat, ipse tamen ea nocte aufugit. Hieronymus sic ait, Quando tollit puerum ut in Aegyptum transeat, nocte tol

1. Cor. 13
 Sedulius
 Prou. 22
 Crysoff.
 Beda

lit & in tenebris, quando vero reuertitur in Iudæam, nec nox nec tenebræ ponitur in euāgelio. Ita iā ille fastulit puerum. Sunt qui putent eum Mariam cum puero imposuisse a fello, sicut eius maxime loci incolæ homines pauper culi solent eiusmodi animalia fouere, quam sententiam nostrates fere fouent, tenentque pictores. Alii existimant Ioseph puerum Iesum suo tergo portasse, siquidem tunc puer aliquantulum confirmatus cum ætate viribus, erat annum excedens, sicut statim aperiemus, in hoc allegant locum Iezec. 12 chielis, Princeps qui est in medio filiorum Israel, in humeris portabitur, in caligine efferetur, quandois verba hæc Hieron. Hieron. & Glossa interlinearis referant ad exitum Christi ex limbo in cælum. Quicquid igitur hoc est, nobis constat, Ioseph accepisse puerum & matrem eius, magnaque cura & prouidentia summa ipsis inferuisse, ne, qua parte aliquid mali eis accideret, quoniam ad id officium ab æterno præuisus & ordinatus fuerat.

4 ¶ Expendunt etiam hic doctores, Christum in Aegyptum confugisse præ aliis regionibus, quauis famosa sit in scripturis, ut Babylon, caput iniquitatis. Ad hoc respondens Theop. Theophylactus, in Aegyptum, inquit, fugit, ut eam sancti fieret, duæ enim sunt regiones omnis nequitia: officina, Babylon & Aegyptus. Babylonem per Magos suscepit adorationem, Aegyptum autem sua præsentia sanctificauit. Sicut Matth. 9 ergo uenisse se perhibuit ad uocandos peccatores, ita multum decuit ipsum etiam venire in Aegyptum, ut eam ab idolorum cultura & blasphemis liberaret. Referunt hinc sancti patres, licet extra historiam euangelicam, in ipso Christi ingressu in Aegyptum, corruisse a statuis idolorum simulacra, factumque id esse, ex comparatione colligere possumus. Siquidem quum deus tantum operatus sit miraculum in exitu Iudæorum de Aegypto, ut non relinquereur in ea domus, in qua non primogenitus iacebat mortuus, eo tantum, ut omnes sibi sanctificaret primogenitos, sicuti & deinde dixit omne primogenitum suum esse, postquam percussisset primogenita in terra Aegypti: ita quum uenit Christus in hunc mundum, ut omnem populum ad veri dei cognitionem adduceret, relicto idolorum cultu, non fuit in Aegypto templum, in quo non concidisset idolum. Sed forsitan argumentum hoc tibi uideretur non satis efficax ad probandum, age roboremus & confirmemus illud ex quodam doctore, qui propheta ad hoc citat testimonium, dicentis,

Ecce dominus ascendit super nubem leuem, & ingreditur Aegyptum, & commouebuntur simulacra Aegypti a face Iseia. 19. cie eius. Nubecula hæc leuis, ait Hieronymus, corpus ipsum Hieron. est sanctæ virginis Mariæ, quod nullo humani seminis potest prægrauatum est. Vel etiam nubes leuis, est humanitas Christi, quæ nulla peccatorum mole pressa est, siquidem 1. Petr. 2. peccatum non fecit. tantum cælesti formata est calore in istar nubis, dicente angelo, Spiritus sanctus superueniet in te, Luca. 1. & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Doctores super hæc ad huc alia quædam inferunt (vide Hieronymum in sensu literalis, antequam ueniat ad tropologiam) tempore natiuitatis Christi multas in Aegypto plagas, variosque hominum languores fuisse grassatos. sed quum primum in eam uenit Christus, simul & idola corruisse, & plagas istas cessasse. hoc illi colligunt ex eodem propheta, dicente, Percutiet dominus Iseia. 19. minus Aegyptum plaga, & sanabit eam. hinc comoti sunt Aegyptii ædificare altare deo ignoto, qui sanitatem eis reibidem. stituerit, sicut idem propheta commemorat, In die illa erit Cassio. altare domini in medio terræ Aegypti, & titulus domini in trip. iuxta terminum eius. Ad hæc sunt, qui uelint dominum ibi habitasse in Heliopoli, quod eius urbis mentio non temere Dionysii. vtique ibidem fiat a propheta. Eadem etiam urbs est, in qua sanctus Dionysius admirabilem uidit eclipsim solis in die parasceus sub mortem Christi, qui tunc ei adhuc erat ignotus, sicut ipse ad Apollophanem, qui tunc socius eius fuerat, simulque cum ipso eclipsim hanc admiratus est, scribit, unde & ambo ad Christi fidem conuersi sunt. Nos hic conuiescamus, quod Ioseph accepit puerum & matrem eius, fugeritque cum eis in Aegyptum. & existimant doctores adeo diligentem in officio sibi demandato fuisse Ioseph, ut ea statim nocte fugerit, non moratus diutius, quando etiam opus non erat eum uicinos suos antea salutare, quod abitus sui occultus esse debebat. Ad hæc, apparatus non magno opus habebant pauperes ipsi, & uestitu nimio non abundantes, nec magis sumptibus indigentes, quod splendide non uiuebant, deinde laborare ambo potuerunt, ut se pariter & puerum fouerent, quando & ipsum paruulum non ita delicate nutrierunt, ut nunc plerique faciunt pauperes, qui argento & serico eos exornant, quum interim domi uix panem atrum ex hesterno iure uorent. Ita oportuit puerum Iesum in teneris annis commigrare in exilium. Tu nos Christe Iesu tuere ab exilio mortis æternæ, Amen.

POSTERIOR HOMILIA.

- Iohan. 6** C Olligere iussit dominus discipulos suos fragmenta quę supererant, ne perirent: id nos spiritualiter in sua implebimus significatione, & fragmenta, quę supersunt nobis ex superiori homilia collecta, ne periant, vobis ad animum vestrum reuocabimus. Multa ibi de Aegypto diximus, & quomodo Christus in eā fecerit, & euangelista in hoc adducit veteris testamenti testimonium, vbi scriptum est, Ex Aegypto vocaui filium meum.
- Osca. 11** Quod argumentum est nobis, magnum quiddam fuisse fugā illam, iuxta regulam Augustini, si quid in veteri sit prædictum, & in nouo demum testamento adimpletum. Iulianus ex imperatore Christiano factus apostata, euangelistā hic suggillauit, quod quę propheta de populo Israel prædixerit, ea ille ad Christum retulerit. Verum ad hæc pulchre & per longum respondet Hieronymus. quannus enim vocatio hæc per figuram facta sit in Iudæis, qui ab idololatria sunt reuocati, perfecte tamen illa consummata est in Christo: sicut & Isaac typice ligna portauit, quando a patre suo erat immolandus, id tamen perfecte impletum est in Christo, lignum crucis ferente ad mortem propriam. Non absimile est quod Theophylactus ait, Dicunt Iudæi, quod propter populum dictum sit hoc, qui ex Aegypto per Moysen ductus est. dicimus itaque, Et quid nouum, quod per figurā dictum est de populo, impletū vere in Christo: deinde quis est filius dei? populus ne qui adorauit Beelphegor & sculptilia, an qui reuera est filius dei? Sicque in hoc pedem ferunt sancti doctores. ait etiā Chrysostomus hūc esse prophetiæ morem, vt multa sæpe in aliis dicantur quidem, sed in aliis impleantur, sicut de Simeone & Leui, Diuidam eos in Iacob, & dispergam in Israel. quod non in ipsis, sed tamen progeniei eorum impletum est. Quodque imprecatus
- Gen. 49** est Noe Cham, in posteris suis Gabaoitis consummatum
- Gen. 9.** est, qui seruierunt Iudæis. Ita in benedictione Iacob dictum est, Eris dominus fratrum tuorum. Nunquam autem Iacob dominus fuit Esau, sed in posteritate sua factū est hoc. Ad
- Iosuc. 9.** eūdem modum quoque licet hoc typice de toto dictum sit populo, proprie tamen impletum est in puero Iesu. Quauis etiam testimonii huius autoritas communiter ex Osee
- Hieron.** recepta putatur, propter proteruos tamē (Hieronimus ait) & contentiosos, quorum consuetudinem Paulus se habere denegat & ecclesiam Christi, possemus proferre alium

locum ex Numeris, dicente Balaam, Deus ex Aegypto vocauit eum, gloria eius sicut vnicornis. Sed iam nos reliquā Num. 23 euangelii partem adgrediemur.

1 Herodes, inquit Matthæus, videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde. Quomodo illusus ab eis fuerit, antea dixerat, eo quod commiserit ipsis, vt inquisito puero renunciarent ei. illi autem præmoniti in somnis, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam, & non ad Herodem, qui ideo etiam iratus est. Maximum quod hic quæri solet, est de tempore quo illud sit factum, neq; enim statim post Epiphaniæ festum factum est, quando Ioseph & Maria manserunt in Bethlechem per 40 dies puerperii, deinde tandem profecti Hierosolymam ad offerendum puerum in templum. Sed & hinc dubium remanet, quando adhuc post hæc factum sit: siquidem septennio toto aiunt Christum in Aegypto moratum, & tunc duodénē cum parentibus Hierosolymā profectum ad festa paschalia, & sic remanebunt anni quinque. Ibi iam sunt qui dicant Herodem videntem tres magos non esse reuersos ad se, desisse porro quicquam cogitare de Christo vsque ad festum purificationis. vbi increbruerit apud omnes, quid ibi de Simeone contigisset & Anna, tunc etiam dicunt Herodi denunciatum esse, tres magos clam ex ea regione esse profectos, ibi proposuisse illum sibi paruulorum Bethlehemitarum cædem. fuisse quoq; insuper discordem eum cum filiis suis duobus Alexandro & Aristobulo, quos ipse coram Cæsare accusauerat. Romam profectus, autore Iosepho. quæ profectio pene in biennium protracta est, donec rediret. reuersus autem, crucem suam propositum in paruulis impleuit. aiunt quoq; rationē hęc esse, quur ille pueros omnes a bimatu & infra occiderit. in hoc autem tempore reuersionis Herodis, dicunt angelū Gabrielem apparuisse Ioseph, iussisseque vt fugeret in Aegyptum. Alii quoque nonnulli non admodum diuersum sentiunt, nisi quod tempus abbreviāt, dicentes occisos esse pueros Herode reuerso a Roma, anno vno & quatuor diebus a natiuitate Christi. Quod autē occiderit ille bimulos, non in causa esset, quod tūc duo anni fuerint a Christo nato consummati, sed quia (iuxta Matthæum) Herodes diligēter inquisiuit tempus stellæ quando apparuisset, longo autem tempore illa visa est Magis ante Christum natum, autore Chrysostomo, eo quod longum habebat iter emetiendū ad Christum, semperq; voluit deus eos venire ad Iesum adhuc pue-

SchoL.

Luc. 1.

Aug. de
conf. eu.

Lib. 16.

c. 4.

Mat. 2.

Super
Mat. ho
mil. 7.

rum prima ætate & sub tempus puerperii. ideoque omnem suam temporis huius vniuersi rationem Herodes ad stellâ composuit. Fieri potest etiam, vt tyrânus crudelissimus curarit bimulos omnes ante exactum adhuc biennium interfici, ob maiorem sua opinionè securitatem, ne forte euâderet qui quærebatur. Et secundum sensus superiores, verba quoque exponunt sequentia.

2. ¶ Sequitur ergo, Mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius, a bimatu & infra, secûdum tēpus quod exquiserat a Magis. Ecce quantum malum molitur temerariâ malignitas, quam horrēdâ cædē excitat peruersa dominandi cupido. bene ille se æquauit antecessori suo tyrâno Pharaoni, qui etiâ omnes Iudæorum masculos iussit occidi, & in aquas præcipitari. Atque Pharaonē tamen superauit Herodes, ille enim ideo fecit, vt minueretur populus domini, sicut iâ neochristiani conantur monachos, Vestales, & cœnobita loco suo deiicere. Herodes insuper cæli terræque dominum cogitauit occidere, Ceterum quomodo acta sint hic omnia cum numero infra bimatum, variant doctores. alii enim intelligunt infra bimatum quo ad tempus, hoc est, de iis qui biennium nōdum attigerant, & sic cōmuniter intelligi solet. Alia sentētia ducuntur, qui non ad tempus, sed ad numerū referunt. si enim incipias a capite numeri, post vnitatē numerabis duo, tria, hinc nāque post duo sequuntur tria, quatuor, quinque &c. sic ergo sentiunt isti Herodem occidisse pueros omnes a bimatu, inferius numerando vsq; ad quinquennium. adducit in hoc rationes duas, alteram, quia non occiderit Herodes paruulos octo tātum dies aut mēsem vnum natos, vel etiam annum vnicum, eo quod longe antea audierat de puero Iesu a Magis & de stella sibi dici: deinde, quod in reliquiis istorum paruulorū inuenias ossa, quæ nō potuerint esse puorū bimulorum: cōcludunt ergo eum paruulos a duobus annis vsq; ad quinque occidisse. De hac controuersia nolim multis cōtendere, nisi quod posteriorē sentētiâ possem simili argumento infringere. illa enim quæ ego Heidelbergæ & Colonie duorum innocentum vidi ossa, minora sunt mihi visa, quam quæ fuerint bimulorum. Veruntamen neque finem aliquem habet iniquitas, neque iniustitia modū. Crediderim sane cōmissionem hanc fuisse Herodis, sicut euāgelista refert, in cuius tātum executione quidam iuniores, grandæuiores alii sint occisi. Cogitare autē quis possit,

Chryso.

Exod. 1.

Glossa.
Schol.

quomodo possibile foret homini vel crudelissimo, tā inhumanum cōmissum pariter atq; spectaculum, in tanti sanguinis innocentis profusione. Respondetur, nihil huic immanissimo tyranno nimium fuisse, qui generum quoq; suum occidit, vxorē suam Mariamnē, & socrum Alexandram, si militet & sororios duos Iosppū & Christobarū iussit occidi, filios quoq; duos Alexādrum & Aristobulum suspen- Lib. 16.
di præcepit. Antipatrum insuper, quē antea constituerat re- Lib. 17.
gē post se futurum, trucidari curauit. Neq; hic aliquis mo- ca. 19.
dus crudelitatis suæ fuit, quum ineffabili cruciaretur dolore mortis tēpore (siquidē interi⁹ ardebat vt ignis, fame inenarrabili angebatur, viscera eius ex hulceribus putrescebant, pedes intumuerant similiter & inguina, pudenda ver- mibus vndiq; scatebāt, halitus fœdissimus vix multis suspiriis attractus, ex eo prodibat admodum fetens, mēbris omnibus contractus iacebat inter extrema suspiria) cōpererat Iudæorū nōnullos gaudere de morte sua. Cōmisit itaq; Lib. 17.
sororio suo Alexio, vt nobilissimos quosq; ex eis conuoca- cap. 9.
tos in hippodromum armatis circumdaret militibus, immi- nētē mortis suæ articulo. sicq; illi nōdum cōperta omnibus morte sua, interficerētur: & vel hoc modo gēs Iudæorū ex sua morte nō gauderet, sed magis in lamenta luctusque cō- uerteretur, quam super aliquo rege. Atque hæc omnia scrip- tor Iudæus receptissimus Iosephus, hoc modo descripsit. Ne miretur itaque aliquis super hoc immaniſsimo tyrâno de hac innocentum puerorum tā inhumana clade, vt nulla ex parte ei possent parētes resistere. Potenti enim iste tyrânide regnauit, miserosque cum potentibus sua vi oppressit, & ne amicis quidē coniunctissimis pepercit, vt Antipatro, Lysimacho, Dositheo & aliis quamplurimis.

3 Inducit porro hic euāgelista testimonium propheti- cum, quo magis moueantur omnes homines expēdere cru- delitatē Herodis, dolorēq; acerbissimum matrum erga li- beros dulcissimos: qui ab ipsis huberibus abrepti, a feris crudelissime trucidabantur, dissecabantur & dilaniabantur. quando enim ex leui casu magnū quælibet mater susci- pit dolorē, quāto acerbior fuerit ille istarum matrum, quū viderent filiorum sanguinem innocentissimum miserrime profundi, suaque viscera sic laniari, corpuscula quoque ter- rissima, sanguine, anima & vita carētia, humiq; prostra- ta, iacere: Quid ni matres corruerint hic super filios, eosq; exangues osculatae sint, & vuluera exiccauerint? Nonne

Iere. 38. putas pleraq; præ vehemētia doloris sibi crines euulſiſſe, ſcidiſſe veſtes, vnguibus facies ſibi lacerari, omniaq; ea feciſſe, quæ dolentes & lugentes ſolent? Præuidit hoc etiã le-remias in ſpiritu, & dixit, Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & nonnit conſolari, quia non ſunt. Multa hic quaerendo occurrunt, quæ tamen ad ſcholas relegata volo. Vox, inquit, in Rama audita eſt. Eſt quidem locus in tribu Benjamin, nomine Rama, duodecim milliariſus a Bethlehem diſtans. plerique autem doctorum in hac ſunt ſententia, non eum vicum hic intelligi, ſed quia Rama Hebræis ſonat excelſum, voluiſſe prophetam inſinuare, quomodo matres pro filiis ſuis inclamarint in ſublimia cælorum, vt hic teſtatur Hieronymus. Quoniam vicus iſte Rama procul abſuit a Bethlehem, & adeo quidem verſus ſiniſtram a Ieruſalem, quantum ad dextram ab ea diſtat Bethlehem. nam Rama eſt verſus ſeptentrionem a Ieruſalem, Bethlehé vero ad antrum. Hoc tamen inquirendum eſt, quur hic propheta meminerit Rachelis, quæ mater fuit Benjamin, non autem Bethlehé fuit in tribu Benjamin, ſed Iudæ, ſicuti Micheas & Matthæus clare teſtantur. Inuenio hic quadruplicem reſponſionem.

1. Vt maxime Rachel fuerit mater Benjamin, tamen ille duæ tribus ita fuerunt coniunctæ, vt quod ad vnã ſpectaret, ad alteram quoque ſemper pertinebat. 2. Vel etiam ſi mater fuit Benjamin, non procul tamen a Bethlehem ſepulta eſt, vt Iacob ipſe teſtatur. 3. Quando non Bethlehemitas tantum pueros occidit Herodes, ſed & qui circumciſa erant, fuit autem illa ſiniſtima tribu Benjamin, in qua & Ieruſalem fuit, & potiſſimi ex iis paruuli interempti ſunt a Bethlehem verſus Ieruſalem, ideo recte Rachel filios ſuos ploraſſe dicitur. 4. Myſtice dicunt quoque doctores Rachelẽ flere filios ſuos, quando eccleſia ſuos deplorat martyres, quæ ſenſum nũc breuitatis gratia prætermitto. Quur autem fleuit Rachel filios ſuos: quia non ſunt, occiſi iã erant & abrepti paruuli a matrum huberibus. Quomodo paruuli hi martyres ſunt, ad concludendum hoc euangelium, breuiter quaſtiones duas inducamus, Priorem, quando in veteri teſtamẽto neceſſaria fuit circumciſio, an paruuli illi nõdum circumciſi ſint ſaluati. Alterã, quum vſu adhuc caruerint rationis, quomodo mereri potuerunt, & coronam palmarumque martyrii adipiſci. Hancque poſteriorẽ primo loco diſſoluemus, dicentes cum doctoribus noſtris, ad perfe-

Anni martyrem duo requiri: primo, paratam bonamq; voluntatem: deinde, cauſam iuſtam, vt quis propter deum cauſa iuſtitiaꝝ patiatur & fidei, ſicut Iohannes Baptiſta. Triplices ergo ſunt martyres, quidam inuoluntate & opere veraque & iuſta cauſa, vt Laurentius, Sebaſtianus, Barbara. Alii ſola voluntate, vt Iohannes euangelista & S. Martinus, de quo canit eccleſia, O ſanctiſſima anima, quam etſi gladius perſequentoris nõ abſtulit, tamen palmam martyrii nõ amiſit. idem nonnulli perhibent de latrone dextro, in quo cauſa bona nulla fuit, ſiquidem hic ſuſpenſus eſt ob ſua maleſicia, voluntatem autem bonam habens & in Chriſtũ credens ſecum patientem, efficit vt ei cauſæ defectum reſtauraret Chriſtus, ſic præclare ait S. Hieronymus, & tranſcripſit ex eo Gratianus, Chriſtus inuitauit latronem de cruce ad paradifum, & ne quis aliquando ſeram conuerſionem puraret, fecit homicidii pœnam martyrium. Ecce etiã quam pulcherrimo ordine eccleſia inſtituit hæc tria feſta ſe ſequentia, Stephani, Iohannis & Innocentium. Stephanus enim & voluntate, & opere martyr fuit, Iohannes ſola voluntate, innocens illi opere tantum: quoniam Chriſtum moriendo conſeſi, ante pro eo mortui ſunt quam loqui poſſent. tacuit enim eorum lingua, nec quicquam vidit oculis, manus nihil adhuc fecerant, nullam penitus etiam apud Herodem culpam habuerunt, niſi quod cum Chriſto nati fuerant, ideo ille eis viciffim ante dedit triumphare quam viuere, coronis donauit priuſquam membris, ante cælum poſſidere quam terram. ſtatim ad martyriũ nati ſunt, non mundo, vere igitur & quam maxime ſalubriter viuũt, qui pro Chriſto mortui ſunt, eosque cauſa ſuæ mortis vere facit martyres eſſe. Sequitur etiam, martyrem eſſe aut fieri, donum dei exiſtere, quando in iis paruulis nec arbitrium, nec aliqua electio libera fuerit, vbi etiam natura ligata fuit, proſecto enim ſuperare diabolũ, tortorem deſatigare, corpusque in ſupplicium tradere, non virtutis humanæ, ſed donationis extitit diuinæ. Conſequitur iam reſponſio ad quaſtionem alteram, Quandoquidem paruuli ii omnes martyres & teſtes Chriſti fuerunt, vere etiam in ſanguine ſuo baptizati ſunt, contra Armacanũ, qui credidit pueros incircumciſos fuiſſe nocentes & damnatos. Ita Auguſtinus libro quarto de ſymbolo capite quarto ait Chriſtum eis hoc tribuiſſe, vt pro Chriſto morerentur. (adde totum ſerme capitulum in honorem innocentium, adde & Chry-

Hieron. ad Damasum. de pœ. diſtin. 1. c. Imporuna.

Seuerin* in homi.

Auguſt.

stomum par. 5. in duabus pulchris homiliis, de innocentibus) Tota igitur catholica & indiuisa ecclesia sanctos martyres veneratur innocentes, deumque precatur, vt per eorum & omnium sanctorum intercessionem gratia conferatur hic in terris, vt simul gloriam assequamur felicitatis aeternae, Amen.

DIE CIRCUNCISIONIS DOMINICAE, vnde & anni cuiusque felix auspiciatur initium, Euangelium LV CAE II.

I N illo tempore, Postquam cōsummati sunt dies octo, vt circūcideretur puer, vocatum est nomē eius I E S V S, quod vocatum est ab angelo, priusquam in vtero conciperetur.

Gen. 17.
Iere. 41.

HOMILIA PRIMA.

I solum externū illum crudumq; huius euangelij contēplamur sensum ex litera pendente, dicto citius rē omnē abfoluerimus, quādo ex omnibus totius anni euangelis hoc vnū breuissimū est. Sin omnia quae continet plurima, nobis cōsideranda sumamus, videbimus amplissimum nobis ingrediendū esse campū, eo quod in se circuncisionem Christi cōplectitur, & impositionē sui sanctissimi nominis Iesu, quod illi ab aeterno a patre suo dati fuerat. Principio cōsummatis octo diebus, vt circuncideretur puer, implere etiā in se voluit dominus praeceptū datū Abrae, Infans octo dierū circuncidetur in vobis. Omne masculinū in generationib⁹ vestris, cuius praeputii caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum facit. Circuncisio haec in veteri testamēto praecepta obseruatq; est loco baptismi, sicut egregie dicit Augustinus contra Iulianum, Ex quo instituta est circuncisio in populo dei, quae erat tunc signaculū iustitiae de cōse. fidei, ad purgationē valebat magnis & paruulis originalis veterisq; peccati, sicut baptism⁹ ex illo valere coepit ad inuouationem hominis ex quo institutus est. Ita Beda etiā hic ait in homilia, Scire debet fraternitas vestra, quia idem salu tiferā curationis auxilium circuncisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod nunc baptismus agere

Gen. 17.

Aug. & habetur de cōse. dist. 4. c. Beda.

reuelatae gratiae tempore consuevit, excepto quod caelestis regni ianuam necdum intrare poterant, donec adueniens benedictionem daret, qui legem dedit. Quia autem & circuncisio ad incrementum fidei facit & confirmationem eiusdem, nonnulla de eadem quā paucissimis proponēda sunt. Et primum omnium apparet hinc, deum a nobis etiam externum aliquid reposcere, vt errent in hoc neoterici, qui omnia exteriora excludere volentes, deum sola mente venerari intendunt, quum tamen in peccati originalis remissionem exteriora etiam signa praeceperit nobis deus. Quando igitur baptismus noui testamenti iam signum est, sicut fuit circuncisio in veteri lege, quaeritur quodnam habuerint remedium culpae originalis paruuli in lege naturae ante datam circuncisionem. Respondetur, Quia nullo vnquā tempore misericors deus hominem dimisit sine interiori medicina, vt fuerit etiam tempore legis naturae pharmacum aliquod peccati originalis. poterant enim qui iam ad rationis suae usum peruenerant, per bonas voluntatis suae commotiones extinguere culpam originalem: quod quum non possent facere infantes, iis quoque ex gratia deus remediū contulit, signum externum, quo parentes eorum fidei suae quaecunq; contestabantur argumentum, puta sacrificiū, quod pro illis deo offerebant. Et hoc est quod Gregorius 4. Morae ait, Quod apud nos iam valet aqua baptismi, hoc apud veteres potuit pro infantib⁹ fides (actus scilicet ille exterior, quo protestabantur parentes fidē pro puero) in adultis autem virtus oblationis & sacrificii.

2. Mystice quoque hic considerate, quid sibi voluerit Christus, quod circuncisionem eo mēbro instituit, & quidem fieri debere die octauo, atque id cultro petri. Principio Abrae data est circuncisio, vt per obedientiam placeret deo, sicut per transgressionem Adam displicerat illi; deinde quoque in argumentum maximae fidei Abrae, qui etiam credidit habiturum se filium in quo benedicerentur omnes tribus terrae: & quia per hoc symbolum populus ille electus cui dominus terrā promissionis, quā deinde dedit, iam pollicitus erat cum ipso Messiae aduentu, a ceteris gentibus secerneretur. Vnde colligitur circuncisionem, nota omnibus praeceptam fuisse hominibus, vt iā baptismus est. iis enim qui vel non ab Abraam descēdebant, aut si ab Abraam, non tamē a duodecim tribus Israel, praecepta illa In pronon fuit. Siquidē & Gregori⁹ testatur Iob descēdisse quidē lo.

a semine Abraæ ab Esau, neque tamen legitur, circuncisum
 eam fuisse, quum extiterit gentilis. Omnes autem qui na-
 ti ab Abraam, promissionem susceperunt fœderis & pacti
 diuini, eos circuncidi oportebat. Hic aliqui radicè capiunt
 saluandi quosdam gentiles, vt Aristotelem, Catonem, & c.
 quod tamen non credo. ¶ **Q**uæ autem in hoc membro sit
 instituta circuncisio, doctores huiusmodi reddunt ratio-
 nem: quia contra culpam originalem instituta est, eam vero
 non aliunde contrahunt filii nisi a parentibus, vnde nascun-
 tur innata quadã peruersa concupiscentia, quæ in hoc mē-
 bro omnium maxime & regnat & sentitur: in cuius rei si-
 gnum, Adam quoque hoc loco culpam sensit suæ inobedi-
 tiæ sicut inquit Moyses, Quia quum manducassent de li-
 gno vetito, viderunt tandem se esse nudos, feceruntq; ex fo-
 lio ficuum perizomata. Decuit ergo, vt posteri Adæ in hoc
 maxime loco rursus reciperent obedientiæ signum. Porro
 quod illa die facta est octauo ad literam, hoc est, vt confir-
 matis iam paululum viribus ex dolore minus moreretur
 puer: & ne diutius filiorum amore parentes eam differrent,
 stricte adeo ipsis deus diem iniunxit octauū, quem tam di-
 ligenter cogebantur obseruare, vt etiam in sabbato circun-
 ciderent, in quo tamen nefas erat quippiam externum ope-
 rari: sicut & Christus Iudæis dixit, circuncidere eos solere
 in sabbato, neque tamen per hoc solui legē Moysi, & c. My-
 stice tamen sua quoque non caret figuratiōe. dies enim
 octauus vitam designat æternam, resurrectionem nouissi-
 mam, quare & iam in lege gratiæ sabbatum versus, est in
 diem dominicum. facta ergo circuncisio est die octauo, vt
 ostenderetur nunc in lege euangelica, corda animosque no-
 stros circuncidi, debere: emundatione ab omni iniquita-
 te, & tunc quoque corpora ab omni mortalitate tempore
 resurrectionis. Quod autem Iudæi etiam circa hanc car-
 nalem circuncisionem tenebantur illam intelligere my-
 sticam, testatur abunde illud Moysi, Circuncidite præpu-
 tium cordis vestri, & ceruicē vestrā ne induretis amplius.
 Hanc circuncisionem a peccatis ipse quidem facere debet
 homo, sed tamen deus præcipue operatur per gratiā suam,
 sicut iterum Moyses ait, Circuncidet dominus deus tuus
 cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas dominum deum tu-
 um ex toto corde tuo, & in tota anima tua, vt possis viuere.
 Circuncisionē hanc spirituale etiam propheta Ieremias do-
 cuit, dicens, Hæc dicit dominus viro Iudæ, & habitatori Ie-

rusalem circuncidimini domino, & auferite præputia cor-
 dum vestrorū viri Iudæ, ne forte egrediatur vt ignis indi-
 gnatio mea, & succendatur, & non sit qui extingnat. Hoc
 idē nobis prædicat Paulus, Circuncisionē inquam cordis in
 spiritu, non in litera, cuius laus est ex deo, nō ex hominib;.
 atq; illa causa est dici octauæ, quo ad mysticā figuratiōē.
 3 Sequitur, quomodo circuncidi poterāt adulti, in iu-
 uentute nō circuncisi, sicut Ismael qui iā tredecim erat an-
 norum, sicut & gentiles iā grandævui, si qui volebant ad Iu-
 daismū conuerti: iuxta præceptum domini, Si quis peregrini-
 norum in vestrā voluerit transire coloniā, & facere phase
 domini, circuncidetur prius omne masculinū eius, & tunc
 rite celebrabit. Ita de seruis quoq; emptitiis imperatū est a
 domino. Et huiusmodi gentiles circuncisos volunt quidam
 intelligere apud Iohannē, vbi dicitur aliquos ex eis venisse
 Hierosolymā ad festum paschæ, vt orarent, petiisse etiam a Ioh. 12.]
 Philippo, vt viderent Iesum. Deinde consequitur inde, cir-
 cuncisionē quæ Iudæis data erat in fœdus, ab aliis etiā genti-
 bus esse obseruatā, quæ ad eā tamen non obligabantur. quā
 diu enim Ismael in domo Abraæ viuebat, & Esau apud pa-
 trem suum Isaac, tenebantur ad circuncisionē: deinceps nō
 item, sicut supra de Iob ex Gregorio auditū est. Videntes ta-
 men ethnici magna bona Iudæis a deo subinde collata, in-
 terdum circuncisionē amplectebātur, quemadmodū & de
 Cuthæis siue Samaritanis cōstat, qui etiam libros quinque
 Moysi receperunt. Id inde colligimus, quoniā multus popu-
 lus cū Iudæis ex Aegypto profectus est, cū viderent mira-
 cula quæ deus per Moysen faciebat, sicuti clare in Exodo Ierc. 9.
 legitur. testatur & Ieremias, quādo apud eū dominus visi-
 taturum se promittit, qui præputiū habeat circuncisum (li-
 tera nostra cōmunis habet circuncisum, tamen Septuaginta
 circuncisos, & Hieronymus legit circūcisum, quia He-
 braice legitur מיל **מ**, quod significat circuncisum) su-
 per Aegyptū & super Iudæā & Edom, & super filios Am-
 mon, & super Moab Ibi Hieronymus sic ait, Multarum ex Hieron.
 quadã parte gentium, & maxime quæ Iudææ Palestinæq;
 confines sunt, vsq; hodie populi circuncidantur, præcipue
 vero Aegyptii & Idumæi, Ammonitæ & Moabitæ, & om-
 nis regio Sarracenorum, quæ habitat in solitudine, & de
 quibus dicitur, Super omnes qui attonsi sunt in comā, habi-
 tantes in deserto. Ecce quomodo aliæ etiā gētes circūcisio-
 nem obseruarūt. Quod forte maledictū Mahometem per-
 12 12 12 iiii

pulsi, vt institū dānati monachi Sergii, in sua scētā eandē quoq; instituerit, sicuti sequaces eius Turcæ, Arabes, Aethiopes, & alii in hunc vsq; diē circunciduntur. Tamen in Alchorano non legitur, inquit autor fortalitiū fidei, lib. 4. confi. 8. art. 1. Tamen F. Richardus in cōfutatione Alchorani cap. 1. testatur Mahometē dicere oportere circuncisionem tenere, in quo Hebionitarū hæresim sit sequut⁹. Quæras autē, Quid actū fuerit cum masculis de vita periclitantibus, an in iis quoq; properatū sit cū circuncisione, vt nūc in baptisimo solet res interdū ad obstetrices venire. Ad hoc sane responsum non habeo quod dem proprium, nisi quod iam receptū est a Iudæis per vniuersum Christianismū, diē octauū non præuerti, etiā si periclitetur puer aut moriatur. Sunt qui putent eos in periculis festinare debere, & quod illud nō faciunt, vitiū esse malignitatis eorū, quoniā neotrici Iudæi nō credunt paruulos peccatū habere originale. Quicquid illud sit, Hngo putat illos ante diē octauum demortuos, saluatos tamen esse in fide parentum ante Christi aduentū. nam quod dies octauus præueniendus non fuerit, hinc colligunt, quod etiā reliquorū animalium nullū cogebantur offerre ante diem octauum. Moyses autem aliquando nō circunciderat filios suos, & dominus mortem ei intentabat in ipso itinere, quando Sephora filium non circunciderat suum. Quauis differri poterat etiam circūcisio ex aliqua causa, sicut in deserto factum est, quādo non circuncidebantur annis quadraginta, donec transirent Iordanem. Iam antea ingenue cōfessus sum nescire me, quomodo cum pueris illis agatur: hoc vnū scio, eos qui non circuncisi erāt, & nomine adhuc caruisse, & pro filiis reputatos nō fuisse: vnde persuadeor, vt credam eos saluatos nō esse, sicut tenet & Petrus Longobardus. alias enim filii Iudæorū feliciores Christianorum liberis fuissent, siquidē geminum remediū habuissent, circuncisionem die octauo: & sicubi hanc attinere non potuissent, fidem parentū: quum tamen Christianorum liberi vnicū habeāt remediū baptisimum: qui quibus contingere non potest, æterna priuantur gloriā & gratia dei. cur non item & Iudæorum liberis contingat? Vt autem confidentius hoc sentiam, scriptura sacra moueor. ita enim ait Salomon, Filius filii patris mei tenellus & vnigenitus matris meæ. Atqui constat, matrem suam Dauidi adhuc vnū filiiū peperisse ante Salomonē, qui & mortuus est statim. ideo Glossa ibidē sic habet, Quare Salomon vnigenitū

Fortali, Richar.
Exo. 22.
Exo. 4.
Iosu. 5.
Prou. 4.
2. Re. 15
Glos.

se coram matre nominat: quem fratrem vterinum præcessisse scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam esset, de vita deceffit incircuncisus? Ad extremum constat, circuncisionem huiusmodi sacramentum fuisse veteris testamenti, vbi Christus quoq; pati voluit & Beda. primo sanguinē suum profundere, quāuis ille circuncisione non egebat, multis tamen de causis circuncidi dignatus est, quas longo ordine sancti patres enarrāt, nos paucis explicabimus. Primum, vt verā suā naturā humanam statim probaret cōtra Manichæos, qui dixerunt Christum corpus tātum habuisse phantasticum, visumque illud solum fuisse, veritatē nullā. Deinde, vt monstraret se corpus suum non e celo secum detulisse, cōtra Valentinum: & quod non fuerit ex substantia diuina, contra Apollinarem, sed quod corpus verum ex purissimis Mariæ sanguinibus adsumpsisset.

3 Vt se declararet filium esse Abraæ, cui præceptum circuncisionis primo traditum est, & promissio benedictionis in semine suo, quæ in Christo iam sit impleta. Gen. 17.

4 Vt insuper doceret, circuncisionem & quicquid aliud in veteri testamēto præceptum fuerat, tunc temporis bonum fuisse & a deo exiuisse, contra Manichæos, qui legē veterem cum omnibus quæ in ea continebantur, reuicēbāt, iuxta illud Pauli, Misit deus filiū suum factum sub lege. Et hoc ipsum Christi, Non veni soluere legē, sed implere. Galat. 4
Matt. 5.

5 Circuncisionē & reliqua onera legis pertulit dominus, vt nos ab illis liberaret, simulque legi scriptæ finem imponeret. Ita Theophylactus ait, Qui mandata legis præuaricabantur, sub maledictione erant. dominus igitur circunciditur, vt etiā in hoc adimpleta lege, & nullo prætermissio quod illa mandabat, eripiat nos a maledictio. Theop.

6 Vt se in hoc ostenderet fratrem esse Iudæorum, ipsiq; excusationē nullam haberet, quo minus eum pro Messie habere recūsarint, quod circuncisus nō esset, legi aduersatus & fœderi diuino, quæ tamen fucum & colorē habere poterāt excusationis alicuius. Adferuntur & in hoc idē rationes plures, vt quod hic formā nobis dederit mādatis diuinis parēdi, quod profundissimā suā declararit humilitatē, quod nō tantū factus sit homo, sed etiā canteriū sustinuerit peccati, vt seruientem suā erga nos dilectionē cōprobaret, simulq; mysticam circuncisionis figuratōnē stabiliret. Quæ de re supra dictū est. Nos iā sanctissimi sanguis Christi effusionē pie veneremur, quam ille primum hoc die pro

nobis incepit, deprecemur profusis vicissim & nos lachry-
mis dominum deum, vt nos a contagione peccatorum ere-
ptos, transferat in gloriam filiorum dei. Amen.

HOMILIA II.

Quando iam hodierno die dies natus octo, pro no-
bis circuncisus est Iesus Christus dominus no-
ster, nos quoque ad fidei nostræ confirmationem
meditari debemus, cuiusmodi sacramentum illud fuerit,
simulque gratias agere Christo domino, quod pro acerbo
& duro illo circuncisionis sacramento, mansuetum nobis
& mite instituit sacramentum baptismi, quod tenello ad-
huc puero longe tolerabilius est, ideoque circuncisus est
Christus, ne amplius paruulus quispiam circuncidatur, si-
cuti superiori homilia commemorauimus. Vbi hoc quo-
que Christianis animaduertendum est, quoniam instrumen-
to circuncisio fieri solita sit, quia cultro petri-
no, quauis Richardus vult communiter eam non factam in cultro pe-
trino, sed solum quando specialiter fuit commissum: sicut
Iosue, quia in institutione circuncisionis nulla sit cultelli
mentio, Iosue autem dixit dominus, præcipitque vt paratis
in hoc sibi cultris petrinis iterum circuncideret filios Isra-
el. Et ne dicas in Iosue hoc fuisse peculiare, ante ipsum quo-
que legimus Saphoram circuncidisse filium suum lapide
acuto ad hoc parato, vt sine dubio hæc fuerit communis
Iudæorum consuetudo. Ad hæc mysterio quoque non ca-
ret, quando enim lex ea dura & grauis erat, cultrum quo-
que requirebat petrinum, quauis adhuc spiritualiter ma-
gis significat nos iam circuncidi debere a petra Christo,
non secundum literam, vt ait Paulus, sed in spiritu, quia cul-
ter iste ex petra paratus, signabat Christum, autore Hugo-
ne. sed & de illo dicit Apostolus, quoniam petra erat Chri-
stus. Quid autem nunc agant Iudæi, aut cuiusmodi cultro
circuncidant, nihil laboro. Bonauentura ait eos cultro
petri-
no ad hoc non vti, siquidem constat eos multo remis-
siores iam factos esse in lege & ceremoniis suis, multasque
hæreses admisisse, ita vt alteri non conueniat alter. quod
prohdolor inter nos quoque experimur, sed valeant hæc.

¶ Porro ex circuncisione Christi argumentatus est He-
bion, & quidam alii hæretici, nos quoque circuncidi debe-
re, id enim illum eo fecisse, sed nos alias rationes indicaui-
mus superiori homilia. Lapis hic quoque miris modis in
hunc diem vsque offendit Iudæos, ar bitratos semper le-

gem suam Mosaicam vna cum euangelio permanere debe-
re, quod etiam hodie sentiunt Aethiopes, vnde & bap-
tizantur & circuncidantur. Idem etiam faciunt Mammalu-
ci, sed non simili modo. siquidem ad circuncisionem cre-
dunt se esse obligatos, non sic ad baptismum, quem eo tan-
tum suscipiunt, vt peruersum & olidum eis pellat fœtorẽ.
omnes enim qui non baptizantur, natura male olent, quom-
sulant maxime, vt non possit non nauſeare ab hoc quilibet
Christianus. Pro se inducunt Iudæi verba Moysi, vbi dixit
dominus, Erit pactum meum in carne mea in fœdus æter-
num, in hoc maxime figunt pedem. Multo autem aliter nos
docent sacræ literæ, quoniam propter circuncisionem pri-
ma facta est apostolorum tempore dissensio, ita vt multi Iu-
dæorum ad fidem Christianam conuersi, putarent circun-
cisionem quoque adhuc & reliqua legis præcepta necessa-
rio requiri. Sic enim ait Lucas, fuisse nonnullos qui doce-
bant fratres, nisi circunciderentur secundum legem Moy-
si, saluari eos non posse. atque ideo primum concilium ab
apostolis Hierosolymis celebratum est, ibique conclusum,
gentibus si quando conuerterentur, circuncisionem & alia
legalia imponenda non esse, dummodo continerent ab ido-
lothyis, fornicatione, suffocato & sanguine. Multa hic de
ordine, consuetudine, & potestate conciliorum dici pos-
sent, sed volens prætereo. Vsq̄ adeo autem constanter cen-
suerunt apostoli circuncisionem necessariam non esse, vt
diceret inde Paulus, Si circuncidimini, Christus vobis ni-
hil prodest. Quam diu autem illa durarit necessaria etiam
Christianis, etiam si dixerò, parum proderit vobis scire, id-
eo scholis relinquo, quando super eo Hieronymus quoq̄
cum Augustino grauius contendit. Tantum fugite neo-
christianos, ex quibus nonnulli voluerunt reuocare circun-
cisionem, quorum sententiam retundit illo Paulino, Si cir-
cuncidimini, Christus vobis nihil prodest. Quod autem
inducit Iudæus circuncisionem æternam dici, respondeo
apud Hebræos **וְיָ** nõ semper dici æternum, ita vt careat
fine, sed nonnunquam etiam diu duraturum. eodem nan-
que capite promisit dominus Abraæ daturum se ei terram
Chanaan in possessionem æternam, feminique suo, & ta-
men Iudæi illa dudum exciderunt expulsi, ipsaque primum
in manibus gentium, deinde Christianorum, mox Sultomi
fuit, nunc vero Turcarum est. Tempus itaque ibi etiam
longum saltem, non infinitum intellexit. Multa adhuc di-
lzlzlv

Iosue. 5.
Exod. 4.

Rom. 1.
Hugo.
1. Co. 10

Gen. 17.

Act. 15.

Galat. 5.

Hieron.
August.

Gen. 17.

ci possent, sed reliqua ad scholas transmittito. Vide copiosius sine Galatinum. lib. 1. c. 3. contra Iudæos. Lyra sæpe hoc adnotat, etiam hic adde Augustinum lib. 16. de crui. dei ca. 26 & ad Orosium contra Priscil. c. 5. & 6. Ut autem finis, Omnes homines laudare merito debent dominum Iesum Christum qui nobis circuncisionem legis sustulit, & gaudere in primis debent matres ob filios suos, quibus quantum condolerent, si tam acerbe primis statim diebus circuncidendi deberent, quando hic quoque nouus dolor cæteris accederet miseris, quas quotidie cum filiis suis perferunt matres ex quibuscunq; casibus. Atqui Christus promissionem Abrae factam, diuina sua sustulit benedictione: igitur lex circuncisionis propter promissionem data, sublata iam est. 3 Sicut autem a circuncisione carnis liberauit nos dominus, ita vicissim aliam nobis iniunxit circuncisionem spiritus, de qua præclare Bern. ait, Nos quoque fratres circuncidendi necesse est, & sic nomine salutis accipere: circuncidendi sane non littera, sed spiritu & veritate: circuncidendi non uno membro, sed toto corpore simul. licet enim magis in ea parte, qua mandata est Iudæis circuncisio, regnet additamentum leuiathã, quod a malo est & amputari debet, vniuersam tamen occupat carnem, ita ut dicere possimus, A planta pedis usque ad verticem capitis non est in nobis sanitas. neque est membrum vllum, quod non hoc ipso furiat veneno. Vnde colligitur, quomodo spiritualiter nos circuncidere debeamus in omnibus viribus nostris, intus & exterius, cogitationes, verba & opera nostra. (per symbola potest latius sine deduci, sed quia sunt facilissima, non prosequor, dabo solum gustum eius) Videmus in rebus corporalibus ita fieri, ut qua quid parte putrescere incipiat, ibi resectio fiat vel adustio, ne pars etiam sincera inficiatur: ita in pomis & vulneribus fieri solitum est, quando igitur peccatum nihil aliud est, nisi quedam animæ putredo, eaque non sola, sed alia ex alia produces, quod in detribus conspicuum est, peccatum statim cultro penitentiae rescindendum est. Cultrum autem ardenti contritione oportet esse paratum & acutum ex poenitentia & satisfactione: alias peccatum circunquaque serpit, absumens omnia, cæterasque vires corrumpens. & tunc fit quod ait Iohannes, Qui in sordibus est, fordescat adhuc. Semper peccatum vnum aliud ex se parit, nec vlla est calamitas sola, quod vel solus Iudas suo nos doceat ex epulo. is enim auarus erat, sacramentum suscepit indignus, reddidit Christum, desperauit, a quo seipsum suspendit. usque adeo putredo ista in eo circunserpens absumpsit omnia. Quid

Bern.
sermo. 1.

Isaia. 1.

Apo. 22.

ita, inquires? quoniam non circuncidit se spiritualiter. Cœpit vna parte aliquando etiam Petrus putrescere, sed statim quod putre erat amputauit, quando exiens atrium Caiphæ, flevit Mat. 26. amare. Ad hæc damnosa admodum est ista putredo peccatoris, quia intus incipiens ab anima, putrescit ad externam. hinc est quod peculiariter in hac spirituali circuncisione commemoratur, quum dicitur, Circuncidite præputia cordis vestri. De hac putredine conquestus iam olim est dominus super Iudæis, dicens, Omnes gentes habent præputium, omnis domus Israel incircuncisi sunt corde. Quid quod exterius putrescit homo, puta auribus, cum salutaria respuit audire, & correctionem peccati sui contemnit? ita dominus ait, Cui loquar? & quem contestabor ut audiat? ecce incircuncisæ aures eorum, & audire non possunt. Ita incircuncisus fuit Moyses in lingua sua, ita omnes, quotquot male dicunt, obrectant alios, verbis etiam suis eos offendunt, os habent incircuncisum, & huiusmodi peccata quilibet a corde suo rescindere debet, quæ demum vera circuncisio est, beneplacens, longeq; melior quam omnium Iudæorum, Turcarum, Aethiopum & c. De hac Paulus loquens, sic inquit, In Christo circuncisus estis circuncisione non manufacta, in expoliatione corporis carnis: in circuncisione Christi, conscripti in baptismo. En hic vobis veram, Christianis dignam, planeque diuinam circuncisionem, non manufactam, sed diuinam gratia communicatam. Vtinam isto modo Iudæi essemus, omnes spiritualiter circuncisus, ab omnibus tum peccatis tum offenculis immunes. quo enim magis inueteratus fuerit tumor peccati, eo acutiorem esse oportet cultrum spiritualis circuncisionis. Ita Bernardus ait, Inueterata consuetudinis malum cultello acuto contritionis amputetur. ¶ Et ita quilibet homo seipsum circuncidere debet, similiter & qui in magistratu sunt membra debent amputare putrida & damnosa, ne & alia corrumpant. in hoc enim tot antiquitas comparata sunt tormentorum instrumenta, virga, gladii, cultri, patibula, rotæ, in his administrationibus operum instituitur, si negligentes sint magistratus, nihil profunt, quoniam in hoc vincula, carceres, catenæ compedes, & id genus alia inuenta sunt. ita & Paulus ait, Vtinam abscondatur qui vos conturbant. (nullius est finis currédi per symbola, & que faceres viginti sermones ac vnum.) Vos modo curate, ut si filices crescere perspexeritis in agro atque vestre, & putrescere quid cœperit, statim rescindatis ut

Ierem. 6.
Exod. 6.

Colof. 2.

Bernar.

Galat. 5.

- Phil. 3. dicere possitis cum Paulo, Nos sumus circunciso, qui spiritu seruiamus deo. & gloriamur in Christo Iesu, non in carne fiduciam habentes. In Fortalio fidei inuenies pulcherrimam huius symboli adaptationem lib. 2. cōsec. 6. hēresi 1.
4. Quarunt nonnulli, quoniam peruenerit præputium Christi, quam tu putes forsitan inutilem esse dubitationem iuxta illud Theophylacti, Inutiliter quaeritur ubi sit abscicta particula. nā quæ scriptura tacuit, ea quaerere nō oportet, præsertim ubi nulla utilitas. Dicit autē posset, quod quando abscictum terram tetigit, illam quoque sanctificauit, sicut etiam sanguis & aqua, quæ ex latere eius fluxerunt. Et videtur tamen, quod seruauit illam particulam illæsam, & in resurrectione iterum resumpsit, ut hæc particula non inueniatur de se. Equidem sane crediderim, quando primum iam de hac re dicere cepi, plurimos uestrum admiratos, cogitasse superfluum esse de hoc cogitare. Sed desinetis mirari, ubi causam cognoueritis, quæ me mouerit hoc proponere, dicetisque dubium hoc, superfluum aut temerarium non esse: quasi quis interrogaret, quo peruenerit asinus super quem equitauit dominus in die Palmaram. Et ratio quidem hæc est, quod inepti & stolidi Iudæi admodum gloriantur in die nouissimo sese habituros in resurrectione uniuersali signum quoddam, penes quod eos deus cognoscat, quod quisquis habiturus nō sit, eum dānatum iri. Hic insulam istorum temeritatem considera. Primum, quod putant Christum signum illud corporis inspecturum, & non potius symbolum animæ in Christianis ex baptismo, de quo Paulus, Nolite, inquit, contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis uestræ. Et ante hæc quæ loquitur de euāgelio nostræ salutis, sic ait, In quo, cum credidistis, signati estis. quod signum quis negat plus ualiturum quam omnium Iudæorum circuncisionem? Deinde absurdum admodum hoc est, quod opinantur in resurrectione signum suæ circuncisionis se habituros, quum tamē præputiari resurgent. siquidem ut viri perfecti resurgemus, testante Paulo, nemo autem sine præputio nascitur, quonia hic esset defectus & error naturæ. Itaq; & Iudæi in die nouissimo resurgēt incircuncisi. Et hoc est quod ex Theophylacto superius adduximus, id ita uoluisse & ordinasse Christum, ut præputium quoque suum seruaret illæsum, ut illud in resurrectione resumeret, neque tunc ei uideretur deesse, quādo etiam nos in resurrectione corpus adsumemus per-
- Eph. 4.
- Eph 1.
- Eph. 4.

secum, sed iam oremus dominum.

HOMILIA III DE DIGNITATE
& excellentia nominis Iesu.

Nter cætera huius euangelii mysteria hoc quoq; I nobis proponitur, quomodo sanctissimum nomen Iesu impositum sit puero in sua circuncisione. sicut enim iam hodie in baptismo, ita olim in circuncisione infantibus dabantur nomina. Quum autē nos Christiani tantum ex nomine Iesu suscipiamus gratiæ & salutis, atque in omnibus necessitatibus nostris & sedulo & cum magna fiducia ad illud confugiamus, ipsam inuocantes, consultum mihi uisum est, aliquot eximia nominis huius præuilegia maximasque prærogatiuas auxiliante dei gratia uobis aperire, & in huius materiæ exordium adsumo locum illū Isaiæ, Isa. 62. Vocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. Præuidens in spiritu Isaias Messias aduētum, dixit, Propter Isa. 62. Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec exeat sicut splendor iustus eius, & saluator eius sicut læpas accendatur, & videbunt gentes iustum suum, & cuncti reges inclytum suum. Constat quia hic de Messia loquutus est saluatore mundi, statim enim sequuntur uerba proposita. Et uocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. Iam multa quidem dicenda essent de nomine dei, sed pleraque eorum intellectum superant vulgi, ac proinde circūstranda mihi diligēter sunt omnia, ne altius enoem, ita ut qui intellectu minus ualent, adsequi nequeant, simulque tamen qui fructiferum aliquid de sanctissimo nomine Iesu scire desiderent, eo non frustrentur. Pauca itaque hic nobis sunt prælibanda. Sicuti lex triplex est, quod sepius ex me audistis, naturæ, scripta & euangelica, ita deum maiores nostri tribus distinctis nominibus uenerati sunt. & primum quidem nomen literas tres habuit, secundum quatuor, tertium uero quinque. In lege naturæ, patres maioresq; nostri Adam, Seth, Noe, Abraam, Iacob & c. deum inuocauerunt nomine **Y**hwh Sadai, cui uoci respondet fere Germanicum illud, Sat, Sat. ualet enim sadai idem quod sufficit, uel qui sufficientia, ut sit relatiuum **Y** & **Y** nomen per se. Id eo fecerunt illi patriarchæ, quod solus sibi ipsi deus sufficientis est, omnisque nostra sufficientia ex illo pendet, qui abunde satis 2. Cor. 5 tribuit omnibus creaturis, uolucres in aere pascit, animalia in pratis & syluis, unde & animalia cuncta ad deum clamant, Sath, sath, ipsi etiā cornuorum pulli implumes in nido, iuxta Psa. 146

illud psalmi, Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis uorum inuocantibus eum. Atque ideo quando Isaac benedixit Iacob filium suum, mittens eum in Mesopotamia, dixit ad eum, Deus Sadai benedicat tibi, & crescere te faciat atque multiplicet, ut sis in turbis populorum & c. tunc enim temporis benedictiones plerumque omnes de temporibus tantum erant, sicut in euangelio de spiritualibus bonis. Quando igitur deus, absolute de eo loquendo, solus sufficiens est & omnipotens, a quo creaturae discunt omnes, inuocantur eum patres nostri Sadai, in nomine trium literarum.

Quum autem iam inciperet lex scripta sub Moyse, inuocantur eum sub nomine tetragrammaton, quod Iudaei scribunt in hunc modum יהוה huhi. hoc illi religiose adeo obseruant, ut etiam nulli papyro, sed membranarum tantum inscribant, auro item atque argento, insuper illud in terram cadere non sinunt, quod tamen si fiat, iniquissimum ducunt. praeterea extra locos Biblicos eo non utuntur, aut si cogantur uti, non ita scribunt uti est, sed huiusmodi figura (.: Ad haec iuramento rem aliquam firmare volentes, non per deum id faciunt, sed per nomen, dicentes sché, nomen intelligentes dei. Quid quod nemo profanus legere illud est ausus iuxta literarum & punctorum proprietatem, sed summus sacerdos tantum, idque cum intraret in sancta sanctorum, & sacerdos in benedictione plebis: Ideoque & ineffabile vocatur, non quod exprimi nequeat, sed quia vulgus non audeat ipsum ob sanctimoniam sui nominare. Vbiunque ergo nomen illud sanctum se offert in scriptis biblicis, non legunt illud ut sonat, sed loco suo semper dicitur adonai, quod est idem quod dominus, quia vera eius eloquutio est iehoua. unde dicitur ad ignominiam dei & ad minuendam legem dei, curauit ut potentia gentilium vanum & superstitiosum eorum idolum, Iupitrem appellarent Iouem, per imminutionem a Iehoua, qui modus absorbendi alias communis est in sacris literis, quando scheua praecedit gutturalem, ut Iuda pro Iehuda, thillim pro thehillim, Iosita pro Iehosua & c. Et sic omnia nomina dei semper reuerenter habuerunt Iudaei, ut est illud nomen יהוה, quod etiam deum sonat, cumque prima apud eos litera unitatem, secunda binarium significet, & sic deinceps, illud tamen יהוה pro numero nunquam usurpant in honorem dei. Requirit autem testimonium eius, quod veteres deum inuocantur nomine quatuor literarum, sicut sub illo

Exod. 6. triu: Ecce quod ait dominus ad Moysen, Ego dominus qui

apparui Abraam, Isaac & Iacob in deo Sadai, & nomen meum יהוה Adonai non indicavi eis. Verum quid hoc est, quod illius etiam Moyses deinceps mentionem facit in scriptis suis: si tamen vera sunt verba domini, quod nomen illud suum patribus antiquis non indicavit. Multa hic dicenda essent, quomodo hoc sit essenziale nomen dei, ex quo velut capite aut radice nomina reliqua cuncta promanant, quo pacto in eodem tres personae cum personali sua proprietate demonstrantur, & cur litera ה h qua filium designat, bis in eo ponemus, in medio & fine: eo nimirum, quia geminam habet naturam, alteram in diuinitate, alteram in tempore: & cur Hebraei ex septuagintaduobus nominibus dei, unum hoc vocarint, schemhamaphoras, nomen expositum. sed mitto haec omnia. Magnum etiam est, quod sancte adeo quatuor literarum nomine ad imitationem Hebraeam, plerumque lingua exprimitur deum. Graeci enim ipsum vocant theos, Turcae & Aethiopes alla, Assyrii adad, Persae & Gallicutii zimi, Latini & Itali deum, Sclauae & Croatii boeg, Germani gott. & hoc tamen pertranseo. Vnum tamen scire vos conuenit, quod Iudaei antiqui, quia post tempora Christi tot illius & apostolorum suorum miracula in aperto erant, ut negare ea non possent, attribuerunt illorum operationem nomini huic sancto iehoua schemhamaphoras.

Discant insuper hic Christiani nomen dei temerarie non assumere, quod si enim Iudaei illud in tanto habuerunt honore, & adhuc habet, iniquum fuerit quosdam Christianos peruersa tantum consuetudine ad quacunque rem deum adnominare, immemores illius, Nomen domini dei tui in vanum non assumes. Nihilominus peccant, qui sanctum nomen Iesu cum derisione & scandalo usurpant, ut cum deludunt virgines Vestales, iniquissime sane, imo ut David ait, Reges terrae & omnes populi, principes & omnes iudices terrae, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen domini, quia exaltatum est nomen eius solius. & alibi. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit ad vanitates & insanias falsas. Deinde confirmat hoc fide nostram, quod per nomen Iesu tanta fecerint apostoli miracula, fatentibus id ipsum Iudaeis, quorum Rhabini etiam admirantur tanta miracula facta esse in nomine domini, quod eis quatuor literis per Moysen innotuit. Iam autem nullum amplius apud eos sit miraculum, postquam a deo propter infidelitatem eorum sunt abiecti, sed in alio iam nomine sunt miracu-

Exo. 20

Psal. vlt.

Psal. 39.

- 1a, quod nomen tertium est dei, & sub lege euangelica quia que literis habetur in signe, quo nunc deus dei que filii ueneramur. Ratio autem, quia populus ueteri testamenti non audebat nomen dei exprimere, est, quoniam tunc deus inuisibilis & hominibus plane erat occultus: postquam autem ille ex misericordia uenit in hunc mundum, uisibilis factus, nomen quoque eius factum est notum uniuerso mundo, in xta illud propheta, qui ibi ex sententia Iudaeorum & Christianorum de Messia loquitur, dicens, Ideo populus meus cognoscat nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquor, in illo die ecce adsum. Sicut ergo deus in humanitate factus est uisibilis, ita nomen eius effabile. quod quomodo sit factum scholis relinquo, tibi satis est nomen eius esse Iesus, quod uocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur.
- Luc. 2. Na primo aliqui dicunt nomen dei tetragrammaton יהוה factum effabile per immisionem quintae literae **S**, quod significat duarum naturarum unionem, per quam nomen dei sit effabile factum. na proferedo **S**, maxillas ac inferiorum & superiorum dentium ordines constringimus, ideo apte ista litera incarnationis est significatiua. Vide Picu libro septimo de praenotionibus. Alii secundo autumant, schin interpretari elocutionem, quia futurum erat, ut nomen dei ineffabile, per istam literam fieret enunciabile. Vide Cusana in excitationibus. Alii tertio dicunt **S** significare incarnationem, quia Isaias dixerit, Et saluator eius ut lampas accendatur. nam litera **S** apud Hebraeos habet formam lampadis, & lampas denotat Christum. nam in medio habet similitudinem lychni splendentis. & **S** humanitatem significat lampadem, oleum infusum nomen eius, oleum infusum diuinitatis in hanc lampadem humanitatis, fecit nomen suum clarescere hominibus quod prius erat ineffabile, ista lampade non incensa a diuinitate. Sed dum effusum esset oleum diuinitatis, unctus est Christus oleo laetitiae praecipue suis. unde olei & nominis symbola, proxima sunt apud Hebr. schem nomen, schem oleum. Quartum dixerunt crucem Christi fecisse nomen dei effabile. na tetragrammaton dispositum sic ihuh, & quia quarta eadem est cum secunda, abijciatur illa, & crucis mysterium inferatur, tunc sit nomen Messiae sic Ihu. Calamo ergo sanctae crucis Christi sibi hoc nomen Iesus scripsit. Quintum dixerunt nomen ineffabile pronunciatum per **S** ea ratione, nam septem sunt aetates mundi, & septima aetate natus est Christus. haec septem aetates

per septem connexiones literarum alphabeti designantur, quas apud beatum Hieronymum reperies in epistola ad Paulam Urbicam. Septima autem connexio est **יהוה**, quae ualeat capitis schin designatio. (Hieronymus semper quatuor complectitur) hic ergo cum caput Christus exprimitur, per mediam literam **S** eius incarnatio significatur, qui est mediator dei & hominum, deus & homo, qui fecit utraque unum, quem deus constituit caput super omnem ecclesiam, quare **S** schin est designatio capitis Christi, hoc est, incarnationis Christi, unde nomen dei ineffabile, factum est effabile. Sexti dicunt, deum in sua sublimitate & maiestate existentem, a nobis fuisse absconditum & ineffabilem fuisse sicut inquit Isaias, Vere deus absconditus es tu. Sed per impositionem **S** tunc ex nomine tetragrammaton fit **יהוה**. & **יה** ualeat deus, & **יהוה** aequans vel assimilatus. postquam enim deus nobis similis factus est & aequatus per incarnationem, sicut ait Paulus, Debit per omnia fratribus similari, iam nomen eius factum est effabile. Quae omnia uel unum aut alterum exercitatus praedicator, quem admodum potest exprimere, fidei populo pro excitanda deuotione proponat & c.

3 Nemo cogitet nos quum de nomine Iesu loquitur, deum exprimere posse, aut nomen eius proprie cognoscere. namque dum eum cognoscere nobis datur, neque uere nominare licet, ideo etiam quaerenti Iacob quo nomine uocaretur deus, respondit ille, Quis quaeris nomen meum quod est mirabile: hinc est quod in scripturis dicitur habitare deus in caligine, sicuti & Moyses ad eum ascendit in nebula. & Dauid inquit, Dominus descendit, & caligo sub pedibus eius. Exo. 19. & in psalmis, nubes, ait, & caligo in circuitu eius, quibus tota plenissima est scriptura, eo tantum, quod non cognoscimus dominum, neque sufficienter intelligimus. (& hoc est fundamentum theologiae negatiuae, ob id Dionysius dixit, De dei negationes de deo sunt uerae, affirmationes uero incompatibiles, sicut & nos attigimus in commentariis nostris super mystica theologia Dionysii) sicut enim diuina essentia infinita est, ita & nomen eius proprium infinitum, imo deus ipse nomen suum, sicut habetur in psalmis secundum Hebraeam ueritate, ut cognoscant quia tu es nomen tuum. Quaecunque ergo nomen dederimus deo, ut ut sanctissimum, longe tamen infra diuinam perfectionem erit. Et recte a sanctis patribus dicitur, Deum esse super omne nomen, & super omne

- Exo. 17. *ses licet populum ex Aegypto eduxerat, ausus tamen non est decertare cū Amalech, sed tantum dixit ad Iosue, vt electis sibi viris aliquot egrederetur mane pugnatur⁹ cū Amalech. Ipse vero Moyse tantū manus dimisit in Iudæis, quibus dixit dominus, quod si Moyse credidissent, sibi quoque credere non dubitassent. crescente enim in eis infidelitate, superati sunt ab Amalech.* ¶ Ad hæc Origenes expendit non temere Iosue in scripturis dici Osee, quotiescunque patris sui mentio incidit. profecto enim quū exploratoris officio functurus ablegatur ad perlustrandā terram, Osee dicitur: dux autem constitutus, figuram iam Christi gerens, Iosue vocatur. Item manentibus Aaron, Nabat, Abiud & Eleazar in castris, Iosue cum Moyse ascendit in montem ad suscipiendum tabulas decalogi. Præterea, quum non possent Aaron & Iudæi aspicere faciem Moyse nisi velatā præfulgore illius. Iosue tamen omnis mysterii conficius, securus & intrepidus aspexit, mansitque cum eo in tabernaculo. Eaque causa est, quare ante hunc nullus in veteri lege natus, Iosue aut Iesus sit appellatus. Vt maxime probus fuerit deoque placuerit Seth, quam excellentes extiterint Noe, Abraam, Iacob & alii, nemini tamen horum nomen Iosue contigit, nisi huic filio Naue, qui personam gessit Christi. ¶ Quas forsan eius rei rationem, quum tamen ante eū fuerint plures alii, qui in se typum Christi habuerint. Verum id quidem est, nam & Abel illius typum gessit, sed morientis: & Ioseph, sed venditi: & Isaac, sed immolati &c. Iosue autem ille triumphatis in se Christi figuram expressit, personam redemptoris, qui etiam populum introduxit in terram promissionis, non secus quam Christus inferos, mortem & diabolum superauit, suosque fideles introduxit in vitam æternam. Hæc quoque causa est, quod Iosue filios Israel denuo circūcidit, sicut & Christus suos noua circūcisione. & sicut Iosue Iebusæum, Ethæum & Amorrhæum superauit, ita Christus diabolum. Et quem admodum Iosue filiis Israel terram promissionis distribuit, non autē Moyse, ita pater quoque omne iudicium dedit filio. Deinde sicut Iosue nullam sibi reseruauit partē, sed pro sua deinceps populus ei dedit Ephraim, vbi & ciuitatem in qua habitaret extruxit: ita si Christo fideles locum dent inhabitandi, ibi ille sibi parat domicilium. Vnde & Origenes ait, Ego si possem bonus fieri, locum darem filio dei in me, & acceptū locum a me in anima mea dominus Iesus edificaret eum &
- Geo. 4. 38
22.
- Iohan. 5
- Iosue. 19
- Homil. 24. sū-
- per Ioh.

adornaret, templum vtique (vt ait Apostolus) sanctum. C. 1. Cor. 3. felicem vereque beatum hominem, qui vero Iosue regionē tradit pectoris sui, vt mansionem sibi pararet apud eum.

3 Eodem porro modo reliquit etiam duō personā Christi. E. s. r. 5. sti gessere. Iesus enim filius Iosedech, sacerdos ille sanctus Eccl. 49 extitit, qui templū domini restaurauit, vt merito typum in Hebr. 7. se, Christi habuerit, quem deus summo dignatus est sacerdotio, quod multis probat Paulus. ille siquidem templū domino extruxit ecclesiam sanctam, non ex lapidibus nec manu factam, sed proprio sanguine redemptam. itaque & ille Iesus condigne personam Christi expressit. Similiter & tertius Iesus filius Sirach, nomen illud sanctissimum adsequutus est, vir sui seculi prudentissimus, sicuti in libro suo per eum scripto fertur a suo nepote, Doctrinam sapientiæ & di Eccl. 50. sciplinæ scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Hierosolymita, qui renouauit sapientiā de corde suo. Quis autem sapientior vnquam fuit Christo Iesu, qui sapientiā extitit dei patris, qui sapientiā suā verissimamque doctrinam mundum illuminauit vniuersum, & euangelicā veritate illum emundauit ab idololatria, errore & ignorantia? Ideoque nō immerito tres isti nomen Iesu habuerunt, Messiaque nostri personam gesserunt, dux fortissimus, summus pontifex & templi restaurator, & sapientissimus scriba, quoniam hæc tria summo gradu in se habuit Christus. Veniēdo igitur ad primam quæstionem, quum dicis nomen Messia nouū esse debere ex oraculo propheta, cuiusmodi hoc non sit, quū ante eum tres illud habuerunt: respondeo habuisse quidem Isa. 62. illud istos tres, sed sicut veri Messia figuram tantum habuerunt, ita perfecta in eis sancti huius nominis operatio non fuit. solus enim Christus nomen hoc cum effectu ipsoque opere habuit: iuxta illud angeli ad Ioseph, Vocabis nomen Mat. 1. eius Iesum, quia ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorum, quod aliorum nullus fecit. Et forsan hoc ita ordinauit spiritus sanctus, vt alii quoque nomen hoc sanctum haberent, quo minus verū illum agnoscere diabolus ex nomine posset Messiam. De quarto aliud nō inuenio, nisi quia arca domini super agrum eius requieuit primum, remittens 1. Reg. 6. tubus eam Philistæis in Iudæam.

4 Obseruandum & hoc est diligenter, quod non temere dicit propheta, Vocabitur tibi nomen nouum quod os Isa. 62. domini nominauit. quauis enim alii nomen hoc habuerint, non tamen illud eis dedit. deus, sed Moyse dedit id-

- Pfal. 71.** ipsum Iosue, aliiq; in sua circuncisione id adepti sunt. Christo autem nomen hoc ab æterno a deo patre datum est, teste Dauide, Sit nomē domini benedictum in secula, ante solem permanet nomen eius. Imo in eo libro in quem conscriptus est numerus omnium electorum, ille tenet primas, ita enim ait
- Pfal. 39.** per os Dauid, In capite libri scriptum est de me, Quod si ergo dominus gaudere iussit apostolos, quod eorum nomina scripta sint in cælo, quanto magis Christus ipse letabitur: vnde
- Isaia. 63** & Isaia. exclamauit, Tu domine pater noster & redemptor noster, ab æterno est nomen tuum, ideoq; & angelus dixit ad
- Lucæ. 1.** Mariam, Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Nomen illud vidit etiam propheta Habacuc, in spiritu cantas, Letabor in domino deo, & exultabo in deo Iesu meo. Quid quod tres illæ primæ literæ in benedictione
- Gen. 49** ne Iacob super Iudam ubi agitur de aduentu Messia: diciturq; vano sculo valo, ubi tres literæ initiales constituunt nomen Iesu? Possent id genus mysteria multa inferre, nisi caput vulgi superarent, tantum hoc sanctissimum nomen vobis proprie do, dico & addico, tradoq; cordibus vestris, ne vnquam obliuiscamini, & salutem habebitis æternam. Ita
- S. Ignat.** Ignatius in omnibus suppliciis suis semper inuocauit nomen Iesu, interrogatus etiam a tortoribus quare id faceret, respondit nomen hoc inscriptum esse cordi suo, quod nonnulli post mortem eius experiri volentes, dissecto corde suo, inuenierunt in eo nomen illud Iesu aureis literis descriptum. Per vniuersam quoq; Angliam nomē Iesu obseruatur in summo honore, siquidem in illo multæ magnæq; sunt erectæ fraternitates, missæ quoq; & altaria fundata, sacerdotes insuper peculiare deo preces solennesq; de nomine Iesu habet. Dominus deus propter nomen sanctum suum concedere nobis dignetur gratiam suam, & illic gloriam æternam, Amen.

HOMILIA V. DE NOMINE IESU.

R. Efert quidam Iohannes Andreæ vxorem suam dicere solitam, Quod si nomina magno precio emi deberent, bona nomina emi deberent. quauis enim non euidenter sit necessarium iuxta nomē iudicare quæquam, tamen nomen malum suspicionem mali magnam de se præbet. vnde & apud Germanos iam olim inoleuit proverbium huiusmodi, Malum nomen malæ mortis auspiciū est. quæ etiam ratio est, quare dominus deus interdum nomina mutauit, quæ res magni semper mysterii fuit argumentum, aliquando vero tantum emendauit additamento ali-

quo, quomodo Abram vocauit Abraam, & Osee Iosue. Alias detraxit aliquid, sic Sarai dicta est Sara. Est & ubi totum nomen mutatur, vt Iacob vocauit Israel, & Simonem Petrum. Eius rei regulam pulcherrimam dat Beda, inquit, Singularis meriti iudiciū est, quoties alicui nomē suū vel mutatur, vel de nouo imponitur. Idē & diabolus aliquando procurat, vendito enim Iosepho in Aegypto, effecit vt ei nomen mutaretur, verum id ita ordinauit dominus, vt eius nomen haberet, cuius figuram gerebat. siquidem dictus est Psonthophanech, hoc est, saluator mundi. Similiter in captiuitate Babylonica humani generis infidiator, qui nihil boni ferre potest, sustinere noluit sancta illa Hebræorum nomina, aliaq; eis tradidit. Danielem vocauit Balthasar, hoc est, capillum capitis. Et in hunc vsq; diē si quando Turcæ acquirunt hominem Christianum, diabolus pati non potest nomen suū, sed immutatur illi. Non absimile fuit neochristianorum positum, qui neglectis noni testamenti nominibus eorum, qui gratiam Christi in baptismo fuerant consecuti, dare solebant suis nomina antiqua Iudæorum. Quo faciebat Zuinglii Kalendarium, vnde extrusus omnibus noui testamenti sanctis, redegerat in illud non tantum amicos dei veteris legis, sed & sui suæque illegitime coniugis simillimos homines pessimos, Cain homicidam, Pharaonem tyrannum, Baalam falsum prophetam, Eli ignauium sacerdotem, Saullem quem reiecerat deus, Ioab quoque & Bersabeam adulteram, Absolon seditionem aduersus patrem molientem, Thamar etiam, & istiusmodi alios multos. Verum tales Christianos id genus sancti decent & Kalendaria. Sed vt ad materiam nostram redeamus, quando ab æterno a deo patre nomen Iesu institutum esse creditur, a patribus figuratum, a prophetis prædictum, ab angelo annunciatum, quis non credat illud singularem quandam, tum virtutem, tum sanctimoniam habere? & quauis de eo pene infinita dici possent, nos tamen vilissima, succique plenissima adripiemus.

1 Primum itaq; in sacris literis se nobis offert, quod si orando exaudiri volumus, in nomine Iesu nobis orandum est, ita Christus ad suos, Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Eaque noua est orandi formula, veteris testamenti patribus ignota, & hinc cepit ille vsus ecclesie, vt omnes collectas concludat in hunc modum, Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum venit & regnat in vnitatem spiritus sancti deus, per omnia se-

2. Tim. 2 cula seculorum, Amen Neq; id immerito, mediator enim noster est Christus erga deum, qui inuocandus est nobis.
1. Ioh. 2. iuxta illud Iohannis, Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Verum de hac re plura Tomo secundo. Quilibet etiam Christianus omnem suam orationem eo dirigere debet, vt tandem per Christum ante thronum gloriæ perueniat. Quannis igitur quis inuocet Mariam, Iohannem, Petrum, Sebastianum aut Barbaram, tamen vbique hæc eius debet esse intentio, vt eorum intercessio sibi pro sit tantum per dominum Iesum. Discat hinc quilibet, omnem spem suam, fiduciam & solatium, omnium maxime in Christo reponere, in eo que figere. Ita Dauide dicente. Hi, inquit, in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine dei nostri inuocabimus.
- Psal. 19. 2. ¶ Peccata quoque nobis in hoc salutari & sanctissimo nomine dimittuntur, dicente Iohanne, Scribo vobis filiioli, quoniam remittantur vobis peccata propter nomen eius. Tantum deo placet hoc sanctum nomen Iesu, vt iram dimittat aduersus peccatorem conceptam illius gratia. Ne que latuit hoc Dauidem, vnde & magna cum fiducia ait, Propter nomen tuum propiciaberis peccato meo, multum est enim. Omnes itaque peccatores inuocare sedulo debent hoc sacrum nomen. Estque illa non illaudata consuetudo, morientes aut morientibus adfidentes frequenter inuocare nomen Iesu. Nequit enim odisse dominus diligentes nomen illud sanctum, sicut orauit Psalter, Respice me, & misere mei secundum iudicium diligentium nomen tuum. Cupis igitur confiteri? vis tibi remitti peccata? inuoca nomen illud Iesu. Ita Dauid precabatur, Propter gloriam nominis tui redime nos, & propicius esto peccatis nostris propter nomen sanctum tuum. Ita & apostoli prædicauerunt in primitiua ecclesiæ ædificatione, per nomen Iesu peccata dimitti, sicut Petrus dixit de Christo, Cui omnes propheta testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Ita ad Paulum Ananias ait, Exurge & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipsi. Et hoc est quod diceret Dauid, Sanauit eos propter nomen suum, vt nota faceret in populis potentiam suam. Ita & Paulus, Abluti, inquit, estis & sanctificati, & iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi. Atque hinc cuilibet homini iusto nomen Christi

in interiori fronte spiritus scriptum est, iuxta id quod vidit Apo. 1. 4. Iohannes agnum supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, quæ habebant nomen suum, & nomen patris sui scriptum in frontibus suis.

3. ¶ In hoc eodem nomine sancto nos quoque saluari oportet, iuxta ipsius etymologiam, saluatorem enim significat, dicente angelo, Vocabis nomen eius Iesum, quia ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Idem testatur Petrus qui stans ante concilium Iudæorum, sic ait de nomine Iesu, Non est aliud nomen sub cælo datum hominibus in quo oporteat credentes saluos fieri. Hinc in sacris Act. 4. literis vbicūq; Christus proprio suo nomine non exprimitur, saluator tamen appellatur. ita dicit apud Oseam, Non Osee. 13. est saluator absque me. sicut & apud Isaiam habetur. Et Isa. 3. prædicit hoc idem Dauid in psalmis, quum dixit, Saluos faciet eos propter nomen suum. Ita Zachariam eum descri- Zach. 9. psit, Ecce rex tuus venit tibi iustus & saluator. neque aliter eum recens natum angeli adnunciauerunt pastoribus, nisi in hunc modum, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, Luc. 2. natus est enim vobis saluator. Ita cum Iohannes quoque appellauit, dicens, Quia pater misit filium suum redemptorem mundi. Et Paulus, Expectamus, ait, saluatorem Iesum Christi. Et hæc sane tria præcipua sunt in nomine Iesu, per il- 1. Ioh. 4. lud omnes preces ad dominum fundi debere, in eo peccata nostra dimitti, & in eodem nos quoque saluari. Nunc itaque plura adhuc pro temporis opportunitate inuestigabimus. Quorum non minimum est, quod illud longe dignissimum est nomen ex omnibus super terram. ita Paulus post prædicationem humilitatis Christi subiungit, Exaltauit eum deus, & dedit ei nomen super omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Ecce quod ad nomen Iesu angeli quoq; curuantur in cælis, quod vtiq; viderat ille, quando in tertium vsque cælum raptus fuit. Vah dementiam istorum & infan- 2. Co. 12. nam, qui nolunt genua sua flectere ad nomen Iesu, imo ne que ad ipsam Christum, dum intuentur eum in sacramento eucharistia, sed stolidi consistunt vt Marpesia cautes. Veniet tempus quando oprabunt procidere ad pedes domini in die nouissimo, sed frustra. audient enim ab eo, Nescio Mat. 25. vos, Accedit iis sanctis & decretum concilii Lugdunensis, De Imu. quod sic habet, Conuenientes in ecclesia, nomen illud quod eccl. c. de est super omne nomen, a quo aliud sub cælo non est datum cet. l. 6.

hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, qui saluum faciat populum suum a peccatis eorum, exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes, præcipue dum aguntur Missarum sacra ministeria, quotiescunque gloriosum illud nomen Iesu nominatur, flectant genua sua, & capita inclinent. Aiunt etiam Iohannem Papam vicesimumsecundum dedisse viginti dies indulgentiarum omnibus, qui ad sacrum nomen Iesu inclinant, vel caput aperiant, vel pectora tundunt. Et vos igitur nomen Iesu sedulo colite, non deerit eius rei præmium in æterna felicitate.

4 ¶ Tot adhuc supersunt nominis huius virtutes, vt vn de ordiar potissimum, quamque primum commemorem ignorem. Quam enim plenum gaudii & consolationis est illud nobis, tam vicissim terribile est dæmonibus, siquidem in illo apostoli Christi dæmonia eiiciebant, quod etiam do-

Lucæ. 10 minus fidelibus omnibus in vniuersum promisit, neque po-
 Marc. vi. test cum hoc sancto nomine manere diabolus, quoniã pro
 Psal. 110 pter eum dixit Dauid, Sanctum & terribile nomen eius. Et
 alibi, Laudate nomen eius, quoniam terribile & sanctum
 est. Tutius munimentum aduersus diabolicas insidias habe-
 re non possumus. neque enim potest diabolus potentiam
 Matth. 8. nominis huius sustinere, sed furit & fugit clamans, Quid
 mihi & tibi Iesu fili dei? quare venisti nos torquere ante te
 Iere. 10. pus? Nominis huius fortitudinem cognouit & Ieremias in
 spiritu, dicens, Magnus es domine, magnum nomen tuum
 in fortitudine. Et sicut iam diximus nomen Iesu nos tueri
 ab insidijs diaboli, ita de reliquis sentiendum est periculis
 in quibus omnibus inuocare debet homo nomen illud san-
 ctum & suauē Iesu, ad exemplum Pauli & Dauidis, qui cla-
 2. Co. 11. mauit, Deus, in nomine tuo saluum me fac. Quod autem
 Psal. 52. dominus suos eripiat inuocantes nomen ipsius, idem ille te-
 & .90. statur, dicens, Quoniam in me sperauit, liberabo eum, pro-
 Prou. 18. tegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Hinc Salo-
 mon ait, Turris fortissima nomen domini. ¶ Discat hic
 quilibet homo sedulo se exercere, & nomen Iesu frequen-
 ter inuocare, dicente Dauid, Sperabunt in te qui nouerunt
 Psal. 9. nomen tuum, quia non dereliquisti quærentes te. In omni-
 bus ergo bonum est & salutare, dicere in benedictionibus
 quod visus habet, Adiutorium nostrum in nomine domini,
 qui fecit cælum & terram. Quando igitur sanctissimum

nomen Iesu tam plenum est consolatione, adeo desiderabile & amabile est, confirmat enim nos, illuminat nos, propellit inimicos, miracula facit, tuetur nos, comitatur in via, peccata dimittit, tentationes superat diaboli & mundi huius, suosque hostes profligat, malas cogitationes fugat, vere ideo bonum, iucundum & admirabile est. hoc illud nomen est, a quo Christiani omnes dicimur, iuxta oraculum propheticum, Seruos suos vocabit nomine alio. Iudæi adhuc nomen antiquum obtinent, nos autem quod Christiani dicimur a Iesu Christo, nomen nouum est, & quidē Isaiæ. 65. ante Christum inauditum. Itaque vos omnes pie per Christum, admonitos & oratos volo, vt nomen hoc sanctum obserueris, venerimini, eoque vtamini, iuxta illud Dauidis, Psal. 149. Reges terræ & omnes populi, principes & omnes iudices terræ, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus, laudent nomen domini, quia exaltatum est nomen eius solius, laus eius super cælum & terram. Fiet autem hoc per vniuersum orbem, teste eodem, Secundum nomen tuum, sic & laus tua vsque in fines terræ. Et inde, A solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen domini. Vere enim perpetuo laudabitur & in secula celebrabitur, sicut dicitur ibidem. Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc & vsque in seculum. Habete igitur in domino dilectissimi, vobis nomen hoc commendatissimum, cubitum euntes, surgentes, laborantes aut peregrinantes, omnia in nomine Iesu facite, iuxta præceptum Pauli, Omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine domini Iesu Christi facite: sicut & ipse religiose & sedulo nomen illud in omnibus suis epistolis inculcat, quod quoties in eis contineatur, memini me aliquando connumerasse, neque iam succurrit. Testatur illud de eo & Lucas, quum refert eum omni sabato disputasse in synagogis, & inserit ibidem nomen Iesu. Nomen igitur illud sanctum nos defendat & tueatur a peccatis & omnibus malis, vitamque nobis donet æternam, Amen.

DE EPIPHANIA
IN DIE EPIPHANIAE
DOMINI, SIVE TRIVM
regum, Euangelium, Matt. 11.

I N illo tempore, Cum natus esset Iesus in Bethlehē Iudææ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes, Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiēs autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Et congregās omnes principes sacerdotum & scribas populi, scisci tabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerūt ei, In Bethlehem Iudææ. Sic enim scriptum est per prophetam, Et tu Bethlehem terra Iuda, nequam minima est in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meū Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehē, dixit, Ite & interrogate diligēter de puero: & cum inueneritis renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam, gauisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidētes, adorauerunt eum. & apertis thesauris suis, obrulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

Iohan. 7.
Mich. 5.
Tho. 11.

HOMILIA I.

D Ies hic ille magnus est, hic dies sanctus & præclarus, charissimi, quo puer Iesus a tribus Magis visitatus est, tanto tum splendore, tum honore & reuerentia, vt etiam potentissima vrbs Ierusalem super hoc commoueretur. Gaudium tantæ festiuitatis etiam stella noua lucida & insolita claritatis illustrauit. Accesserunt & munera præclara, quibus illi puerum Iesum donarunt, ipsique reuerenter ea obtulerunt. Sed nos iam principio euangelium iuxta sanctorum patrū sententias explicemus, dein de nonnihil de huius solennitatis gloria dicamus. Quū natus, inquit Matthæus, esset Iesus in Bethlehē Iudææ, in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam. Quomodo Maria rursus profecta fuerit in Bethlehē a Nazaret, Matthæus non meminit. Lucas autē descripsit vnde cōtigerit illud, quod antea ab aeterno sic fuerat ordinatum a deo patre, quoniam tributum pendendum erat Augusto. Matthæus ipse diuinam hic prædestinationē ostēdit, idque ex Iudæorum confessione cum testimonio prophetæ, de Bethlehē plura diximus supra, & quomodo antea dicebatur Ephrata. Neque hic temere Matthæus mentionem facit Herodis, siquidem ille euāgelium suum & Iu Theop. dæis & Hebræa lingua descripsit. Iam vero ignorare non poterant Iudæi, signum illud a patriarcha Iacob sit traditū, Nō ablatum iri sceptrum de Iuda, donec veniat qui sit mittendus. Herodes porro Idumæus erat, & non de tribu Iuda, atque ideo hic euangelista non Augusti Cæsaris, sed regis Herodis commemorat: vnde discerent Iudæi, quando iam finem cepisset apud eos vnctio regum, venisse quoque Messiam, sicut & Daniel ait, Quum venerit sanctus sanctorum, fore vt deficiat hostia & sacrificium, sitque in templo abominatio desolationis, ideoque in hac sententia sunt nonnulli patres, vt dicant Matthæum ob id mentionem fecisse Herodis, siquidem a tempore Danielis vsque ad Herodem, cōgruunt septuaginta hebdomades annorum. Et a rege quidem Artaxerxe peracti sunt in imperio Persarum anni centum octodecim. A morte autem Darii, quem vicit Alexander Magnus, vsque ad mortem Cleopatæ, intercesserunt anni trecenti. Atque in Romano imperio vsque ad cimum septimum annū Tiberii, quo Christus mortuus est, anni quinquaginta septem. Quos si colligas omnes, habebis quadringentos septuaginta sex, quo ad lunam cōputan-

Gen. 49
Dan. 9.
Beda.

do, illis si adiaceris embolismos cētum septuagintaquinq; habebis rursus vigintiunum annos: quos superioribus adde, & videbis annos quadringentos octogintanouem, menses septem, septuaginta hebdomades annorum. Alii hoc tantum computant secundum annos solares, quoniam a vicesimo anno Artaxerxis qui Nehemiam misit ad restaurandum templum & urbem, vsque ad Machabæos, anni trecēti nonagintanouem interfunt, vt ex Iosepho colligitur. Machabæorum autē gubernatio durauit annis centum vigintiseptē. statim mortuo Antigono, regnauit Herodes Ascalonita, in cuius imperii anno vicesimo octauo nat⁹ est Christus, ab eo vsque ad baptismum suum elapsi sunt anni triginta, quod & Lucas commemorat. Hi anni omnes coniuñti, faciunt quingentos octoginta quatuor, hebdomadas sexagintanouē annorum, atque ideo quum quarto post anno passus sit Christus, sequitur eum hebdomade septuagesimo crucifixum & occisum, sicut angelus reuelauit Danieli. Hæc si tu simplex omnia cōponere & supputare nescis, doctis relinquito, tibi que fati sit scire hanc Danielis prophetiam esse impletam propemodum circa hæc tēpora Herodis, quibus & natus est Christus.

2. Quando venerunt magi ab oriente Hierosolymā, inquirendum principio est, qui fuerint magi siue sapiētes illi. hi nanq; fuerunt, quos vulgo tres reges dicimus, quorū corpora adhuc Colonia vidētur. Verum hic iam antiquus iste serpens exhibilās sese attollit, qui & conatur omne quod ab ecclesia catholica receptum est, vel funditus inuertere, vel saltē immutare. is contēdit hos non reges fuisse, sed homines, alioqui doctos & peritos, cuiusmodi nos magos vocamus, non quidē futurorum præcios, instar prophetarū, sed vt Tartari solent & Zingeri seu Cilices, quorū sciētia vniuersa magia, ministerio exercetur dæmonum. Ad hæc dicit de numero eorum non constare, duo ne, tresve, aut quot fuerint. Alio loco ait sacerdotes forsitan fuisse. O portēta, o moastra & prodigia noui euangelii huius peruersissimi monachi, quæ parat aduersus ecclesiam & gloriam Christi, sanctorumque trium magorum. Quando enim Christo non paruo hoc est honori, reges tres extrā remotissimis regionibus venisse ad honorandum adorandumq; illum, nōne qui iā ex regibus priuatos facit, Christo debitum subtrahit honorem? Quod autem hoc Lutherus mendacissime ex suis somnis confinxerit ad ignominiam Christi & sancto-

Lutherus
impius.

rum, illiq; sapientes fuerint reges, non tantum ex vsu habemus ecclesiæ, quæ eos pro regibus semper venerata est, sed ex scriptis prophetarum, qui eos reges appellarunt, vt interim iniquissime Lutherus aduersus spiritum sanctum contendens, regali eos conetur dignitate priuare. Ecce enim Isaias ait, Gētes ambulabunt in lumine tuo, & reges in splē Isai. 69. dore ortus tui. Quibus verbis cum multis aliis ecclesia vtitur hoc festo. & non fuisse eos simplices homines, ex sequētibz patet, quando de Ierusalem dicit, Mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Effa. Iam vero operire camelis & dromedariis terram, non duorum vtiq; aut trium tantum hominum est, quod somniauit Lutherus. Idē vero & ex Dauide patet, quum ait, Ante eū procident AEthiopes, reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Ecce vides, quod non solum reges fuerint, sed & vbi regnarint, quia in Tharsis & Saba. Ne vero aberrare quis possit in loco, scilicet in quibus Saba vel Tharsis (non equidē Cilicia, vnde fuit S. Paulus) sed Arabia etiam & AEthiopes hic commemorantur. Hinc etiam Lutheri mendacium palam fit omnibus, qui ait sapientes illos non longum iter habuisse in Ierusalem, nec vltra quatuor dierum spatium fuisse. O cosmographū insignem, & admodum subtilem distantiarum locorū supputatorem. Saba quum nō procul absit a mari rubro, distat nimirum gradibus quindecim a Ierusalem. singulique gradus 15, faciūt miliaria Germanica quindecim. & sic miliaria intersunt ducenta viginti quinq; a Saba vsque Ierusalē. Nouus iste veredarius, hircos forsitan vctus, quatuor diebus ex AEthiopia & Saba perueniet vsque in Ierusalem.

3. Quod autem Matthæus eos Magos (hoc est, sapiētes) vocat, eo factum est, quod ex sapientibus tum sacerdotes, tum reges eligebantur, qui mos fuit AEgyptiorum, ipso etiā Luthero fatente in nouissimis sermonibus. Imo & reges AEthiopum atque AEgyptiorum a sapientibus & sacerdotibus regebantur vsq; ad tempora Ptolomæi secundi, autore Diodoro. Ex scriptis etiam Mosaicis discimus, in quanto honoribus rex sacerdotes, qui sapiētes sui erant, haberit. siquidem quum alias totam regionem sibi tributariam habebat, illi tamen erant immunes, & in caritate annonæ victum eis subministrabat necessarium. Pharaos etiā quum

Psal. 72

De saap-
ctis.

Diodor.

Gen. 47 exaltaret Ioseph, & cōstitueret super omnem Aegyptum, filiam sacerdotis Heliopoleos ei dedit vxorē. Errat igitur Lutherus turpiter, dum ea ignominia reges illos adfcit, vt eos maleficos faciat. Gentes illi quidem fuerunt & idololatrae, sed non diabolicæ artis tractatores, quod Lutherus somniauit. Ita enim catholicus quidam scribit, Magos illos siue sapientes, non fuisse maleficos, diabolo deuinctos, quum venerint inimicum, imo dominum diabolorū adorare. Sicut autem sapientes quos nos dicimus, Græci philosophos vocarunt, Germani quondā & Galli druydes, Indi gymnosophistas, ita Persæ magos. vnde & Plotinus affirmat magos fore naturæ ministros. Quamuis non contenderim magos illos in eo quod fuerint idololatrae, & inique egisse, & per hoc diabolo inferuisse, sicut Crigines & Augustinus adfirmant, atque post eum Rabanus, fuisse eos impios, Li. 1. cō. ceptis: in qua tunc prophético oraculo notus erat deus, & in Israel magnum nomen eius. Itaque vos in Christo dilectissimi constantes estote, & credite, tres illos magos, magnos potentesque fuisse reges, & suarum ditiorum dominatores præualidos, in Arabia & adiacētibus regionibus atque insulis, iuxta Isaiam & Dauidē. Et hoc est quod sancti patres contemplati sunt, quidnam tres illi magi significariat. Ait enim Isaias, Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini in vertice montium, & fluēt ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi. Id quomodo factum sit, pulchre ostendunt doctores. Iudæi enim ad Christum vocati sunt in pastoribus, qui primitiæ fuerunt venientium ad Christum: gentes autem per illos tres magos, vnde ait Leo in sermone tertio, His dilectissimi gratiæ mysteriis eruditi, diem primitiarum nostrarum & vocationis gentiū inchoationem rationabili gaudio celebremus, gratias agētes misericordie deo, qui dignos nos fecit, vt ait Apostolus, in partē fortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfulit in regnum filii dilectionis suæ. Et in alio sermone, Quod illi tres viri vniuersarum gentium personam gerentes adorato domino sunt adepti, hoc in populis suis per fidem quæ iustificat impios, totus mundus adsequitur, & hæreditatem domini ante secula præparatam accipiunt adoptioni. Quātum porro debeamus deo pro illuminatione gentium, testatur cæcitas Iudæorum, & declarat Fulgentius, dicens, Ipse est deus qui sibi primitias

in veteri testamento offerri mandauit, idem ergo deus homo natus, gentium primitias suo cultui dedicauit. Veniūt ergo populi illi duo, sicut duo parietes in non lapide angulari coniuncti. Paries alter aduenit, quando angelus natuitatem Christi pastoribus annunciauit: alter iudem adductus est, dum stella noua gentibus apparuit.

4 Quærendū, inquit Gregorius, hic a nobis est. Quid nam sit quod redemptore nato pastoribus in Iudæa angelus apparuit, atque ad adorandum hunc ab oriente magos non angelus, sed stella perduxit. Respondet deinde, Quia videlicet Iudæis tanquam ratione videntibus rationale animal, id est, angelus prædicare debuit, gētiles vero qui vti ratione nesciebant, ad cognoscendum dominum non per vocem, sed per signa perducūt. Ex eadem enim ratione etiā Iudæis tanquam fidelibus prophetiæ datæ sunt, gētibus autem vt infidelibus signa cōcessa sunt miraculorum, sicut de signo donorum sentit Paulus. Ita videtur & apparet ratio, quur apostoli dominum Iesum iam adultum & perfectæ ætatis iisdem gētibus annunciarint, quem tamen adhuc infantem & per humani corporis vsū loqui non valentem, res mutæ prædicabant. Omnis enim rationabilis ordo hoc habet, vt loquentes apostoli loquentem nobis annunciarēt Christum. Diceres, Quid tandem commouerit magos ad stellæ apparitionem emigrare, aut quis eis prædixerit stellā hanc regem Iudæorum designare, secundum quod dixerūt ipsi, Vidimus stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Respondetur, id omne sine dubio per gratiam dei factum esse, vt natiuitas Melsiæ, quæ per vniuersam Bethleem nondum innotuerat, iam etiam gentibus in eum credituris nota fieret & manifesta. Poterat igitur gratia spiritus sancti inuisibiliter pectora magorum commouere, vnde mysterium cognoscerent admirandi huius & stupēdi fideris. Poterat etiam, vt ait Leo, ad huius signi intellectum per illam prophetiam Balaam erudiri, quæ & pluribus innotuerat, Orietur stella ex Iacob, & conserget virga de Israel, & erit Idumæa possessio eius. Leo tamen hunc locum citat, & etiā Septuaginta legunt in hunc modum, Exurget homo. Vere enim de Christo est illa prophetia, ipsiusque diuinitatē simul arguit & humanitatem, autore Chrysofomo, per stellam diuinitas, per hominem humanitas nobis demonstratur, quoniā sic de seipso dominus loquitur apud Iohānem, Ego sum radix Iesse, genus Dauid, stella splendida & matu-

tina, neq; id immerito. refultat enim Christus instar radian-
 tis sideris per suam natiuitatem in salutem mundi vniuersi.
 Radius huius luminis noctem fugauit ignorantie, corda-
 que magorum spirituali lumine penetrauit, vt natu iam re-
 gem Iudæorum cæli terræq; cõditorem, nouæ stellæ signo
 Chryso. agnoscerent. Vbi Chrysofomus sic ait, Et qua, in quibus, ra-
 tione per stellam duci ad Christum, & quonam modo po-
 tuis oportuit prophetas mitti? sed nequaquam magi credi-
 dissent prophetis. An voce aliqua desuper intonare? nec de
 hac quidẽ tantopere curassent, sed angelum mittere? verum
 hunc quoq; forsitan contempserunt, propterea hæc in quã &
 huiusmodi omnia derelinquens, per ea illos vocat, quæ fami-
 liariora illis consuetudo faciebat, mira quadã dispensatio-
 ne pietatis ad hominum condescendens salutem. Qui enim
 prophetas illuminauit, & hos potuit illustrare, eorumque
 Nu. 14. animabus intellectum & scientiam infundere, sicut prophete-
 tiles fecerat. Alia quoq; ratio est, quia constat ex Moyse gen-
 tiles etiam propheta habuisse, qui Christi prædixerit nati-
 uitatẽ. Et ii sane magi tres ex progenie Balaam fuerunt, vi-
 dentes itaque insolite stellæ radium, crediderunt ibi pro-
 phetiam illius esse impletã, quum dixit, Orietur stella ex Ia-
 cob, & consurget homo in Israel. Stellam igitur illam quã
 in spiritu tantum vidit Balaam, isti oculis cõspicati sunt, &
 Theop. crediderunt. ita Theophylactus ait magos illos fuisse ex
 Balaam coniectore progenitos. Et fuit vtiq; in ea regione
 magna huius stellæ expectatio, sicut & Iudæi magno desi-
 derio sperabant Messia venturum. Mitto hic, quod scribitur
 nonnulli, successores Balaam constituisse viros præclaros
 duodecim, qui supra montẽ expectarẽ ortum stellæ huius
 & apparitionẽ versus Iudæam vsque ad Christi natiuitatẽ,
 & ibi visam esse eis stellã hanc, atq; in medio eius puerum
 Iesum gestantẽ signũ crucis. Hoc tamen, quia in nullius cer-
 ti probatiq; autoris scriptis inuenio, dimitto, quãuis deo om-
 nia possibilia, multaq; facta esse constat quæ nusquã scri-
 pta leguntur, Nobis satis est, magos illos venisse ab oriente
 Hierosolymã, & dixisse, Vbi est qui natus est rex Iudæorũ?
 vidimus enim stellam eius in oriente. id sine dubio firmiter
 nobis credendũ est. Interim deprecemur dominum, & c.

HOMILIA II.

Chryso. M Agnum & admirabile signum contigit hodie, fa-
 ctum nullis seculis, intermoriturum nullis. Magi
 tres relicta patria, tantum tam longi itineris spa-

trum emensi sunt, vt paruulum adorarent recẽs natum, quẽ
 tamen regem suum nunquam futurum sperabant, sed gẽtis
 alienæ, magnoq; spatio ab illorum regione diuisa, & cuius
 patrem regem esse non videbant. Veniunt Hierosolymam,
 quaerunt, Vbi est qui natus est rex Iudæorum? In ciuitate
 veniunt, in qua rex erat Herodes, nec tamen de eo quaerunt,
 sed de paruulo, eoq; non regis filio. Et mirum sit, eos Hero-
 dis reliquisse filium in palatio, & paruulum in pauperculæ
 matris gremio collocatum adorasse. Verũ hæc illa magna
 sunt miracula dei, non humana sapiẽtia eruenda, sed ita & August.
 a deo ordinata, & ipso inspirate perfecta. Id etiã Augusti-
 nus declarans, ait, Quum multi nati essent reges Iudæorũ,
 nunquid quenquam eorum adorandum magi quaesierunt,
 in ser. quia nec quenquam eorum de cælo loquentem didicerunt?
 Atque ideo peregrini illi noluerunt honorem istum cuiquã
 regi Iudæorum ex iis qui cõmuniter regnabãt, deferre. iam
 enim didicerant huiusmodi quendam natum, quem si adora-
 rent, salutẽ a deo impetrarẽt. Et verum quidẽ hoc est, quod
 nihil præclarum aut rarum in hoc puero viderunt in terris,
 sed magnum quiddam ei inesse ex cælo edocti erant. Ita &
 Theophylactus ait, Quare magi veniunt? ad cõdemnatio-
 nem Iudæorũ. nam cũ magi homines cultui idolorum dedi-
 dit crediderunt, quam postea prætexent defensionẽ Iudæi
 Theop. infidelitatis suæ? an nõ poti⁹ hoc illi facere debuissent, qui-
 bus ipse Messias, saluator & redẽptor fuerat promissus? Ad
 hæc ex remotissimis regionibus venerunt illi, & Iudæi in
 medio eorum cõmorantẽ non quaesierunt. Aut quãdo vn-
 quam Iudæus aliquis Christo huiusmodi obtulit munera,
 vt ii magi? Et certi iam erant illi, natum eum, & quidem re-
 gem, sed de loco nihil eis constabat, ideoq; ad caput Iudææ
 Hieron. Ierusalem peruenerunt. Id autẽ nescierunt ibi Iudæi, neque
 dum scire volunt vsq; in hodiernum diem, arbitrantes eum
 adhuc nasciturum. Rationem insuper certitudinis suæ præ-
 texunt magi sicut boni testes, & aiunt, Vidimus enim stellã
 eius in oriente. Ad confusionẽ, inquit Hieronymus, Iudæo-
 rũ vt natiuitatẽ Christi a gentibus discerent, oritur in orien-
 te stella, quam futurã Balaam, cuius successores erant, vati-
 cinio nouerant. Deferuntur magi stellæ indicio in Iudæã,
 vt sacerdotes a magis interrogati, vbi Christus nasceretur,
 inexcusabiles fierent de aduentu eius. Vbi est qui natus est?
 quasi dicerẽt, Natus ille vtiq; est, vnde & vos scire cõuenit,
 prophetias vestras esse impletas Iacob & Danielis. nostra
 mmm ii

nanq; impleta iam est, stellam siquidē illam vidimus, quam vester vobis Moyses, noster nobis Balaam prænunciavit, nihil aliud requirimus, tantum locum aperire nobis, ubi sit ille natus, omnia reliqua nobis sunt certissima. Ecce venimus adorare eum. Nos, ait Fulgentius, cum Iudæi non simus, regem tamen Iudæorum nos querere profitemur, neque Herodem volumus, neque filium eius Archelaum adorare, sed Christum parvum quidem in præsepī, sed valide regnantem in cælo, vidimus enim eius stellam.

Fulgen. ¹ Querunt hic patres, cuiusmodi hæc fuerit stella; & ait Chrysoſtomus nō fuisse eam vnam ex pluribus illis aliis, imo neque stellam omnino, sed inuisibilem quandam virtutem in specie sideris figuratam. 1. quoniam reliqua stellæ ab ortu solis ad occasum mouentur, hæc autem a meridie versus septentrionem moueri visa est, a terra Moab & Arabia Ierusalem versus, oblique tamen, quia prope ad ortum solis, cōparatiue enim vna ciuitas ad aliā dicitur orientalis, cuius meridianus est vicinior ortui solis. Chrysoſtomus tamen dicit stellam motam ab oriēte in meridiē, quia vbiq; supponit reges venisse ex Perside, sed Isaias & David videntur clarissime dicere ipsos fuisse Arabes & Aethiopes, vt supra diximus, & latius infra mōstraturi sum⁹. dein de non occidebat hæc stellæ vt alia. 2. Cū cæteræ non lucent nisi noctu, siquidem & luna lamen suum a solis radiis sentit obscurari, hæc autem & interdiu splenduit.

Chryso. ³ Magnum insuper eius rei argumentum est, quod stella hæc per interruptionē siue interpolationē refulsit, visa enim est eis vsq; in Ierusalem instar ductoris viæ. Hierosolymis autem euauit eis, & egredientibus inde versus Bethlehem iterum apparuit. 4. Quoniam non in firmamēto, sed in imo aere cōstitit, sic & Matthæus ait, Ecce stella quā viderant in oriēte, antecedebat eos, vsq; dū veniens staret supra vbi erat puer. Quomodo autē, inquit Chrysoſtomus, stella tam exiguum locum, tugurii scilicet atq; præsepis, ostēdit, nisi sublime illud relinquens ad inferiora venisset, superq; ipsum fere caput pueri cōstitisset? Quatuor hæc Chrysoſtomus proponit, vnde constat stellam hanc nouā fuisse, claritate etiā a cæteris distinctam, motu pariter & loco. Vnde propter eius nouitatem & raritatem facile intelligere poterunt magi hanc esse stellam Balaam. inde Leo ait, Tribus magis in regione orientis stella noua claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris pulchriorque sideribus facile

Leo. in se intuentium animos oculosque conuerteret, vt confestim aduerneretur, non esse ociosum quod tam insolitum videbatur. Et post hæc, Noua claritas apud magos stellæ illustrior apparuit, & intuentium animos ita admiratione sui splendoris impleuit, vt nequicquam crederent sibi negligendum, quod tanto nunciabatur indicio. & iterum, Dedit ergo aspicientibus intellectum, qui præstitit & signum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & se inueniendum obtulit inquisitis. Vt iam non sit dubium, stellam hanc a deo in aere de nouo esse creatam. ¶ Quod autem existimant nonnulli magos eam Hierosolymis quoque vidisse, ita vt principio supra Ierusalem apparuerit, nō laboro, quauis magis ad euangelicam accedit historiam, eam in ipsorum prouincia alicubi versus Iudæam constirisse, ipsosque sic in aere præcessisse, sicut in exitu Iudæorū de Aegypto apparuit eis dominus, & præcessit interdiu in columna nubis, nocte autem in columna ignea, vtroq; tempore sic viam eis demonstrans. ita enim antecessit eos stella a Ierusalem in vsque Bethlehem. neque improbabile videtur, ipsam etiam antea eis præcessisse, quauis ex litera neutrum possit euinci, quum, in oriēte, coherere queat verbo, vidimus, aut nomini stellam. Sed quid aliud anxie desideramus, quum constat stellam eos duxisse in Ierusalem?

Leo. ³ Quum non viderunt magi stellam Hierosolymis, sed tamen ante & post, quarunt doctores, quomodo & quare id ita sit factum. Respondet Leo factum hoc esse ad illuminationem gentium, & excacationē Iudæorum, ideo & reges stellæ splendore amiserunt, quia hoc responderunt scribæ de prophético eloquio, quod indicabat stella de cælo, quæ vtiq; poterat magos Hierosolymis prætermisis vsq; ad cunabula pueri, sicut postea fecit, sua significatione perducere, nisi ad cōfutandam Iudæorum duritiam pertinuisset, vt non solum ductum sideris, sed etiam ipsorum professione innotesceret natiuitas saluatoris. Noluerunt autē isti eum querere, & oculis agnoscere, quem tamen verbo ex libris libere confitebantur, & sine dubio talis est significatio, quod propter insanam Iudæorum cacitatem stella amplius non apparuit. ¶ Cæterum, cum stella creatura sit rationis expers & intellectu carens, quomodo potuit illa radiū suum subtrahere eorum conspectibus & occultare? Theophrastus respondet, Quum audis stellam, ne talem putes illam qualem videmus, sed diuinam virtutem & angelicam,

Ser. 4.

Exo. 13.

Theop.

- in figura sideris apparerem. id ille ex motu probat, quonia accinctis itineri Magis, mouebatur illa: quiescētibus eis, stabat & ipsa. Quod si ergo stella hæc fuit angelica quadam virtus, quid mirum, si quando & quomodo voluit videri, aut non videri sese permisit? In eadem porro sentētia est &
- Chryso.** Chrysoſtomus cū ait, Quod stella hæc Magis se rursus videntem exhibuit, non ex motu sideris, sed virtute plena rationis factum est. & paulo ante, Non hoc vnum erat sidus e cæteris, sed neque sidus omnino, sed virtus inuisibilis figura stellæ designata. Hæc omnia non ita accipite, quasi angelus fuerit stella aut sidus hoc. diuersa enim vtriusque natura est. Et angelus cum sit inuisibilis, illi tamen stellam hanc viderunt in oriente, sed ita intelligite, sicut ex Augustino in simili casu discere possumus, quod hæc vera stella non fuerit, cuiusmodi reliquæ sunt in cælo, sed stella eo tantū, quia figura & similitudo stellæ. radiū enim & splendorem habuit in aere, virtute angelica mota & abscoſa, sicuti cometas caudatos siue barbatos, stellas dicimus, quum tamē incensiones sint tantum in aere suspensæ. Sic in autumno cum videmus exhalationē incensam decidere, dicimus cælo præcipites labi stellas, qua loquendi forma dominus ipse vsus est, casuras prædicens stellas de cælo. Neque igitur hæc stella seipsam mouit, sed ab angelo commota est. Quæres, cur eos dominus signum hoc stellæ, non aliud dederit. Respondetur, quia si misisset eis deus prophetas, forte non credidissent illis, neque scripturas recepissent, sed neque vocem de cælo missam sequuti fuissent, ipsosq; etiam angelos contempserunt, vt ait supra Chrysoſtomus. Quando igitur suæ quisque consuetudinis cōiunctione trahitur, per ea vocauit dominus sapiētes gentium, quæ ipsis magis forent accepta. sic
- Theop.** Theophyl. ait, Quonia magi astrologi erant, propterea dominus familiari eos signo adduxit, sicut Petrum piscatorē a multitudine piscium ad nomen Christi venatus est.
- Priscilli** 4 Quum non fuerit itaque stella hæc vna ex firmamentis, sequitur, astrologos nullū inde fucum querere possent. vi se suæ artis & professionis, vt dicant magos illos natiuitatem Christi ex astrologia & siderū notitia cognouisse, ponderare magis deberent, opus hoc supra naturā fuisse, & omnia sidera excessisse. Sed neq; vllus vnquā astrologorum ex sideribus Christi prædixit incarnationē. & quāuis tunc astrologi in terris multi fuerint, tamen ii tres tantū venerūt adorare dominum. Quid quod & Herodes nō astrologos,

sed scribas cōuocauit, qui legerāt prophetas? Tēpus quidē Tomo. 2
 stelle inquisiuit a magis, sed non ideo astrologos super hoc interrogauit & mathematicos. Sic quoq; principes sacerdotum responderunt Herodi, In Bethlehē Iuda nasciturum esse Mesiā, sicut scriptum erat per prophetam. non mathematicum citant. Insuper & Herodes magorum illorū reditum expectauit, tandēq; vidēs se ab eis esse deceptum, in furorē cōuersus, occidit pueros in Bethlehē, quod si mathematici potuissent hæc cognoscere, cōsilio eorum vsus vtiq; fuisset. Quāto igitur satius est credere, quod sicut magi illi per angelum deducti sunt domum, non sine numinis instinctu, ita eodē etiā adducti sunt in Iudæā, vti supra meminimus? Vide ergo & diligenter cōsidera, quomodo quærat. Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Vbi est ille o Herodes, o principes sacerdotum, scribæ & seniores populi? vos cōpellamus, vbi est natus ille rex Iudæorum? vidimus enim stellā eius in oriente. Nos gētilis, legis & prophetarū ignari, hoc tamē a deo didicim? Tu itaq; Herodes & vos Iudæi omnes, in quorum regione Mesiās natus est, quibusq; ille promissus est, euge, vbi est ille? Surge & illuminare age Ierusalē, quia venit lumē tuum. Quando nos igitur in splendore ortus sui ambulamus, & gentes in lumine suo, videte Iudæi & tu Herodes, attollite oculos vestros & videte, omnes qui cōgregati sunt nobiscum, venerunt ad te, vt olim prædixerat Isaias (applica prophetiā) & ecclesia in hodiernum diem canit in officio missæ. Neq; enim verisimile est, tres illos venisse solos, sed vt potētissimi principes amplissimi secum adduxerunt comitatum. quamobrem & turbabatur Herodes, quem tres aut quatuor homines priuati parum mouissent, quando autem tanta eorum turba & copia adfluebat affatum, merito concursum illum mirabatur & obseruabat omnes Hierosolymitæ, & Herodes habebat suspectum, dicente Isaiā, Quum conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madiā & Effra. Ex illis enim regionibus animalia veniunt velocissima, dromedarii atq; camelis: quumq; ait, operiet te, immensam vtrique copiā innuit & multitudinem. Sed iam oremus dominum & c.

HOMILIA III.

- R** Efert Mathæus, dilectissimi in domino, Magos venisse Hierosolymam, & interrogasse de nato rege Iudæorum, atq; insolitæ professionis & in-

terrogationis causam adsignasse, quod stellam eius vidissent in oriente vnde magnum quid esse hoc oportebat. Et ne cum suspitione insidiarum querere viderentur, quasi qui paruulo insidias struerent, addiderunt quid apud eum sint acturi, dicentes, Venimus adorare eum. Admiratione dignum hoc erat ipsa rei nouitate. nam ab antiquo veniebant reges gentium in Iudæam deuastare eam, reges illius capere, sicut Nabuchodonozor, Sennacherib, Theglathalasar, Antiochus, & alii fecerant. Nouum hoc erat, quod illi veniebant adorare regem Iudæorum. Audite cæci & indurati Iudæi, qui non vultis agnoscere tempus visitationis vestræ, quæ vobis per patriarchas & prophetas est proposita, saltem ex gentibus agnoscite, quando vnquam venerunt adorare reges vestros: bene quidem aduenit regina Saba audire sapientiam Salomonis, sed nulla eam stella adduxit, neque ipsa venit adorare eum, tantum sapientiam eius admirata est, non autem deum esse credidit, sicut magi illi per hunc Messiam nostrum, eo quod dixerunt, Venimus adorare eum. Videntur, inquit Theophylactus, ii magi magna virtute præditi. id planius explicat Chrysostomus, dicens eos neque tumultum populi atque clamorem, neque potestatem reformidasse tyranni, dum de rege quæsierunt recens nato, sed non Herodis filio. Quum itaque in peregrina regione Christi gloriam tantopere prædicarunt, vbi id facere satis tutum non erat, quid eos fecisse putas in sua ditione? Crediderim sane factos eos magistros & doctores suorum ciuium, eo maxime, quod super stellæ signum etiã propheticum habebant testimonium & angelicam reuelationem, sicut statim dicturi sumus. O vos itaque charissimi, curate & studete, vt vos quoque inuitati, iam hodie cum illis magis veniatis adorare Christum dominum.

2 ¶ Audiens hoc Herodes, turbatus est & omnis Hierosolyma cum illo. Quid mirum, turbari Herodem non Iudæum, sed alienigenam? quamobrem & Iudæi se primum fortiter opposuerunt ei, sed Romani potenter eum intrasum tuebantur, vnde & Iudæi multi ab eo sæpe occidebantur, quod ad longum recenset Iosephus. Audiens ille de rege Iudæorum multa dici, suspicabatur Iudæos rursus insidias aduersus eum moliri, vt regno eiiceretur. Turbatus est, inquit Theophylactus, regno suo timens. sciebat enim quod illo indignus erat. sed re vera insipiens possessio est malitia, & tamen male rem accipiebat, ratus regem illum

3. Re. 10.

Theoph. Chryso.

Li. 14. c.

14. & seq.

Theop.

in hoc natum, vt temporaliter regnaret, quod non erat. tantum enim in verbis euangelii & miraculis regnum eius cõfitebat, vnde & Sedulius ait in hymno, quem quidam male tribuunt Ambrosio, Hostis Herodes impie, Christum venire quid times? Non adripit mortalia, Qui regna dat cælestia. Turbatus est ergo Herodes, quia rex, & sibi pariter & liberis formidans. sic Chrysostomus. Quis autem vniuer-
sa cum eo turbata sit ciuitas, rationem inquirunt doctores: & principio volunt nonnulli, quod Iudæi ita coacti & antehac sæpe occisis proximis eorum commoti, tanquam alie no exemplo turbabantur, metuentes ne Herodes audiens iam de rege Iudæorum dici, excitato rursus tumultu, nobisissimos & potentissimos quosque Iudæorum perderet. ob huiusmodi ergo curam, auunt, ciuitatem totam cum eo turbatam, quod imminente bello aut factione fieri solet. Sunt qui velint per hoc euangelistam indicare voluisse, cæcitate & malitiam Iudæorum, quos oportebat gaudere potius, quod rex suus a Persicis regibus adoraretur. Ita Chrysostomus quoque ait, Hierosolyma quam tandem causam habuit timoris, quum certe audierit illum esse, quem salutem eius atque beneficium & liberatorem propheta porro ante prædixerant? semper enim grandis potestas maiori timori subiecta est, & sicut rami arborum in excelso posita rum, etiam si leuis aura flauerit, mouentur: sic & sublimes homines etiam leuis nuncii fama conturbat. Debuerant illi cum gaudio gratias agere deo, iam prophetias Davidis & Isaiæ esse impletas, stellam quoque Iacob quam prædixerat Balaam, esse exortam. sed vestigia sequuti sunt maiorum suorum inobedientes & degeneres filij, quando eos dominus a iugo Aegyptiaco liberauit, & beneficia tot tantaque in itinere impendit, semper tamen inter hæc murmurarunt aduersus dominum & Moysen, dicentes, Vtinam mor-
tui essemus in Aegypto. constituuimus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum. Ad Moysen quoque dixerunt, Quare eduxisti nos ex Aegypto, vt moriamur in deserto? Et Exo. 16. rursus alio tempore, Vtinam mortui essemus per manum
domini in terra Aegypti; quando sedebamus super ollas carniũ, & comedebamus panem in saturitate. Insuper etiã cum plueret eis dominus manna de cælo, dicebant, Nauseat anima nostra super cibo isto leuissimo. Perinde ingrati hic quoque fuerunt Iudæi, dolentes vbi gaudere debebãt.

3 ¶ Sunt qui malitiam Iudæorum adhuc grauius ex-

aminent, eorum qui turbati sunt cum Herode, primum enim commouebantur potentiores, qui officia sua ab Herode mercati fuerant, vel etiam propter malitiam suam indignitatis cuiusdam fastigio constituti erant, si nimirum tuebant, ne a rege noao, ipsi quoque vna cum Herode peterent, sicut Menelaus sacerdotium a rege Antiocho emerat, & deinde Annas atque Cayphas a Pilato, huiusmodi homines suo capiti timebant simul cum Herode, quoniam omnino ita fit, sicut supra ex Chrysofomo induximus, homines in sublimi constitutos etiam leuis nunciifama eoturbat. id hic quoque factum esse constat, qualis enim rex erat, tales & illi qui officii praeerant, iuxta verbum sapientis, Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministris habet impios. Sed & vulgus hominum constat esse turbatum, quoniam semper assentari cupit regi beneque placere, sicut & poeta dicit, Mobile mutatur semper cum principe vulgus. & sic Glossa quaedam habet, Populus plus iusto eis fauet, quos crudeles sustinet. id quod vulgo dici solet, Vngentem pungit, pungentem rusticus vngit. factum que hic est secundum quod Ieremias ait, Prophetae prophetaabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia. Alii putant ciuitatem Hierosolymam turbatam esse propter Romanos, quos timebant, ne si forte fama peruenisset ad eos se reges habere, quem illi non constituerent, regionem simul & ciuitatem totam perderent. quauis & haec queat esse causa tantaeurbationis, quod cum audissent de stella dici, cogitare poterant eam ipsam esse quam praedixerat Balaam, sicut & erat, sed hoc eis poterat esse molestum, quod ibidem sequitur, De Iacob erit qui dominetur, & perdet reliquias ciuitatis.

Num. 14 Et si Lutherus turpiter hunc locum tractans, ad Dauidem refert, quem etiam stellam istam esse dicit, cum tamen catholici doctores omnes ad Christum & stellam hanc quae magos duxit, interpretetur. quo nomine & Iudei exhorruerunt de stella ob imminuentem perditionem. Veri simile est etiam, multos pios bonosque homines fuisse, qui simularint hancurbationem, ne grauiorem aduersum se concitarent iram Herodis, cuius imperio alias infensi erant, & eius crudelitatem non semel experti. siquidem & ipse sciebat de sua morte ganifuros Iudaeos, vnde & praecipit potentissimos quosque sub morte sua trucidari, vt haberent quod lugerent, sicuti supra diximus.

4 Quando igitur ita turbatus erat Herodes & omnis Hierosolyma cum illo, vocauit ipse ad se summos sacerdotes & scribas populi, sciscitatus ab eis vbi Christus nasceretur. neque enim cum latebat communis tunc fama omnium, eo tempore Messiam nasci debere, omnibus desuper impletis prophetiis, credebant tamen sicut adhuc somniant Iudaei, Messiam suum hic tempora liter regnaturum, quod & occasionem dedit Herodi querendi de scripturis, vbi Christus nasci deberet. Qui autem fuerint summi sacerdotes, pueros vos satis intelligere. pontifices enim erant & quidam alii ex sacerdotibus praecipui. Sed quinam extiterint scribae, minus notum esse crediderim, quoniam Theophylactus ait eos fuisse doctores populi, quales nunc grammaticos dicimus. Neque diuersum sentit Remigius, sicut citatur a Thoma. Scribae dicti sunt, inquit, non tantum ab officio scribendi, sed potius ab interpretatione scripturarum. erant enim legis doctores. Taceo quod aiunt quidam, ideo eos dictos fuisse scribas, quod probati fuerint, & admissi, ita vt eorum etiam verba consignabatur, sicut iam decisiones Rotae. Augustinus porro magnum illud ecclesiae lumen, quiddam magis abstrusum de eis asserit, dicitque in veteri testamento permissum non fuisse cuique absolute dimittere vxorem suam, nisi daret illi insuper libellum repudii huius, idque fecit dominus, vt animus mariti ad repudium procliuis, huiusmodi descriptione non nihil infringere, & cogitare mala ex eiusmodi repudiatione prouenientia, maxime cum nemo libellos istos scribere audebat, nisi ii scribae, quibus maior inesse putabatur prudentia, quique tanta tum iustitia, tum pietate praediti credebantur, vt ea non verbis tantum, sed & opere & vita declararent. Voluit igitur & decreuit lex ad eos mittere, qui sapientes essent diuinae legis interpretes, iustique & aequi consultores, ac decisores repudii huius. Neque enim a quoquam describi poterat iste libellus, nisi ab illis penes quos etiam facultas erat & arbitrium, vt inter vtrunq; coniugem pacem statuerent, & concordiam suaderent. Quando autem mariti animum ita videbant incensum, vt concepta maleuolentia, neque deleri possit ei, neque dissuaderi, libellum ipsi dabat repudii: quod nulla hic spes de eo esset amplius, quum viderent eum nullis iam porro monitis ad amicitiae mutuae vinculum promoueri posse. Et si quidem scribae fuerunt homines profani, sed docti, & in lege bene versati. Sicque non sacerdotes tantum & Leuite, sed etiam

Tomo. 1

Theop.

Remigi.

August.

Deut. 14
Math. 5.

- quidam ex vulgo laici studere poterant, quibus illi deinde vrebantur in negotiis matrimonium & iudicialia concernentibus. Quoniam hæc ipsa lex eorum Mosaica, non cultum dei tantum continebat in se: verum etiã eorum codex, hoc digestum erat & municipale, secundum eius sanctiones in omnibus iudiciis & rebus aliis omnia agebant; quanuis quum appellabatur, prouocatio ea fiebat ad sacerdotes, qui erant in Ierusalem, sicut & dominus præcepit, sicut & hodie sunt laici docti multi, & in iure consummati.
- Deu. 17.** Quodq; magna fuerat quondã eorum autoritas, hic patet quod eos quoq; vocauit Herodes, & apud Matth. dicit dominus super cathedrã Moyfi sedisse scribas & phariseos &c.
- Mat. 19.** Conuocatos porro iam Iudæorum sapientes, interrogauit Herodes, vbi Christus nasceretur. Diligentiam Herodis specta in conuocando & inquirendo, simul & Iudæorum in respondendo, & tamen vtriusque sua damnosa fuit diligentia. Iudæis quidem, quia (vt ait Theophylactus) singulari dispensatione dei, interrogantur ipsi, vt confiteantur veritatem, & ex hoc condemnentur, quod eum quẽ antea confessi fuerant, postea crucifixerunt: Herodi autẽ, iuxta illud Chrysofomi, quod eius singularis consideranda vecordia est, qui si prophetiã crediderat, clarum erat eum aduersus impossibilia conari: sin minime credebat prouentura quæ tanto ante prædicta sunt, nec sibi timere debuit, nec puero insidiari, sed eo nimirum ipsum permouit diabolus. Et tales sunt peccatores omnes, qui a scriptura, cui cum credant, vita tamen non respondent, iudicantur: quoniã seruus sciens voluntatem domini sui, nec faciens eam, vapulabit plagis multis. & tamen diligentia hæc inanis non fuit, vt videas quam mirabiliter omnia ordinari dominus. Vicissim alii ab aliis edocti, etiam didicerunt aliquid Iudæi & magi illi. Iudæi a magis didicerunt, quomodo eis stella in Persia (quia hic semper refert Chrysofomus quod magi fuerint Persæ) visa, regem significarit Iudæorum, ita vt quasi reprehenderint illi Iudæos, Quid ita tardi estis ad querendum regem vestrum, quem adoraturi nos ex tã remotis regionibus aduenimus? Aut vos regẽ vestrum, vobisq; adeo iam recẽs natum in regione vestra non queritis, squã tamẽ nos ex tã longinqua prouincia adproperamus? Aut si nescitis, ex nobis age discite, & stella illa quæ nos huc adduxit, tanti itineris dux & comes, vos instruat. Vicissim magi alii quid didicerunt ex Iudæis, prophetas antea eũ ipsum præ-

dixisse, simul que locum natiuitatis eius aperuisse, quem eis stella monstrauerat. Sicut nos iam sacra litera docent, puerum Iesum querendum esse in vita immaculata, homineq; pio & Christiano digna: quam si hic in timore dei trãfegerimus, inueniemus eum tandem in Bethlehem domo panis cælestis in æterna patria, quam nobis omnibus donet idem ille, qui per stellã hodie Magis innotuit Iesus Christus dominus noster, Amen.

HOMILIA IIII.

Dominus noster Iesus Christus, tres Magos nõ tãtum ad se adduxit per stellam, sed & eminentiori modo fidem eorum confirmare voluit per scripta prophetarum. Et tu Bethlehem Iuda, non es minima in principibus Iudæ. ex te enim exiit dux qui regat populũ meum Israel, Prophetia hæc Michea est, eam tamen euangelista proprie suis verbis non expressit, siue vt Iudæorum ostenderet negligentiam, qui proprias non scierint scripturas proponere: siue quod ille magis sensum & intellectum, quam prophetæ verba respexit. Et ipsa quoque prophetiæ huius verba per se clara sunt & manifesta, vt non sit multũ in eis immorandum. ille enim dixit Bethlehẽ Iuda, ad discrimen alterius in Galilæa in tribu Zabulon, de qua in Iosue Iosu. 19. legitur. Hic tamen ponderant nonnulli triplicẽ defectum Iudæorum, primum negligentiam istam & ignorantia scripturarum, quas non proprie allegabant. Deinde quia magnum illud mysterium dei, Herodi publico suo legũq; suarum hosti prodere non debebant, sed eum tãquam indignũ celare, iuxta illud Christi, Nolite sanctum dare canibus, & Matt. 7. margaritas nolite proicere ante porcos. Ad hæc magnum & illud est Iudæicæ perfidiæ argumẽtum, quod ex prophetæ ea tantum verba adducunt, quæ Herodis animum incitare poterant aduersus Christum, de regno suo super populum Israel, neque quicquam dicunt de æterna eius generatione, quam ibidem attingit propheta, dum exitum eius commemorat a principio, a diebus æternitatis. Hæc nanque si adiũxissent, cogitare potuisset Herodes ea ad spiritualia & æterna pertinere, non ad suum regnum. Vnde & Chrysofomus ait, Coguntur prophetiam de Christo nescientibus interpretari, licet eam non omnino totam voluerint publicare. cum enim dixerint, quia ex Bethlehem processurus esset, nequaquã tamen id quod sequitur, addiderunt in adulationem profecto regis, vt ad humanæ gratiæ lucrum ve-

Chryso.

ritatis damna proficerent. Hoc etiam ponderat ille, quod non dixit propheta eum in Bethlechem habiturum, sed nasciturum tantum, quoniam in Nazareth educatus est. Theop. phylactus post eum addit, quod sicut Iudæi verba hæc referre voluerunt ad Christum: ita sequaces eorum ad Ze. robabelem detorquere conati sunt, quod fieri non potest, cum ille in Babylone, non Bethlechem natus sit. Quid multa? proditores hic fuere Iudæi. siquidem per hoc eorum responsum Herodes sumpta occasione, occidit pueros vndique in finibus Bethlechem. Magnumque hoc in eis vitium est, quod regem suum gentibus querendum potuerunt monstrare, neque tamen quaesierunt ipsi, instar statuarum Mercurialium, quæ cum aliis vias demonstrent, ipsæ loco adfixæ, eo nunquam perueniunt, sicut & fabri illi atque architecti, qui arcani Noæ paraucrunt quidem, nec tamen in eam ingressi sunt ipsi.

2. Cognitis iis de loco nati Messiae, clam ad se Magos vocauit Herodes, sciscitatus ab eis tempus stellæ, quæ apparuerat eis. Vbi tu insignem Herodis diligentiam considerat. a Iudæis inquiserat locum, hic a gentibus tempus stellæ querit, vt sic certior factus, maius malum committeret. Ita in Herode experimur vere dixisse Christum, prudentiores esse filios huius seculi filiis lucis in generatione sua. Clam ad se vocat, callide nimis, vt vulpes, qualis & filius suus erat, sicut eum vocauit dominus cum pharisæis loquens. Vere vulpes etiam hic fuit Herodes, quum Magos ad se clam accerserit, ne si quid palam tentaret insidiarum subolentes Iudæi, præcauere sibi potuissent Iudæi, & crudele propositum de nece paruulorum impedire. Metuebat enim cognita Iudæorum aduersus se maleuolentia, ne forte gauderet de rege nouo, curarentque eum ab ipsius tyrannide defendi, & quocumque modo seruari, utpote liberatoris suum. Præterea clā hoc egit propter reges ethnicos illos Magos, quoniam sic melius simulare poterat pietatem ad adorandum regem, sicut & dixit ad eos. Quod si audissent Iudæi qui Herodis tyrannidem nouerant, cor eius falsum facile agnouissent. Matthæus aut diligenter ipsum didicisse ab eis tempus stellæ: idque eo maxime, vt ex tempore stellæ pueri colligens artem, facilius in personæ notitiam perueniret. Vbi querere solet doctores, quod fuerit tempus stellæ. Et putant nonnulli eam primo statim natalis Christi die visam fuisse, tamque cito Magos illuc venisse ope dromedariorum, quæ animalia sunt admirandæ

celeritatis. Quamuis Lutherus more hæretico subuertens omnia, somniat exiguam fuisse hanc distantiam, illosque adeo viros tres vicinos extitisse. Aliter Isaias, qui ait, Ecce isti de Isa. 49. longe venient, & ecce illi ab aquilone & mari. Magna vitique est intercapedo a Saba & insulis illis vsque in Ierusalē. Secundum rationem Cosmographicam sunt miliaria ducenta viginti quinque. ¶ Placet quod hic Chryso- Chryso- mus habet, stellam hanc ante multum apparuisse tempus. quia enim Magi plurimum erant itineris longinquitate remorandi, neque poterant mox nato puero assistere, quem pannis adhuc infantæ colligatum oportebat adorari. Vnde & Herodes vt certior esset, bimulos iussit trucidari pue Mat. 2. ros, & infra. Cuius hic mihi versutiam versipellem inuere. Magos ablegat in Bethlechem, vt inquirat puerum, & de eo responsum referant, vt & ipse veniens adoret illū. Hoc multum etiam faciunt peruersi Christiani, qui quum simulent se Christum adoraturus, eum tamen querunt occidere. Vide in hac re neochristianos, isti enim cenobia, beneficia, omnesque census cupiunt abolere, sub prætextu tamē Christi, quum interim diabolus eos illuc impellat & vrgeat. nanque non ipsos abrogant census & decimas, quæ adhuc pendere coguntur subditi, sed quo tandem in quem usum? Ecce istos pessimi Herodis filios non ab similes, qui aliud animo celant, aliud verbis produnt. nisi enim calices, cruces eorum gemmisque ornata, imagines preciosæ, census quoque & redditus essent, paucissimi nouum istud euangelium sequerentur.

3. Audito Herode, Magi abierunt, rati Herodem suum similem esse, ipsumque iuxta eorum adfectum hic omnem esse fraudis expertem. vnde & cōdixerunt ei sine dubio sese ad ipsum reuersuros. Rursusque antecessit eos stella vsque; ad locum illum, quo dum venerat, stetit supra ubi erat puer. Quam aliquanto tempore Magi stellam amiserint, supra ex Leone induximus. neque enim id temere factum est, quod quando cum Herode ac Iudæis consultabant, stellam non viderint: sicque dum deum per hominem querere cogitant, deum ipsum amiserint: quum primum autē ab impio rege digressi sunt, stella rursus apparuit eis: quia quisquis malos fugit, huic gratia se dei manifestat & offert. quando adhuc cum Iudæis conuersabatur Petrus, nil nisi negauit dominum suum: ubi primum egressus est atrium, fleuit amare, & gratiæ dei consequutus est. Ita discat hic quilibet homo, vt maxime quis humana fragilitate abductus diuinæ gratiæ stellam

amittat ex oculis, tantū ne in peccando perseueret, sed querat dominum in Bethlehem, quæ domus panis est ecclesia fidelium. ille enim panis viuus est qui de celo descendit. Et rursus apparebit ei radius stellæ huius præelare, imo dominus ipse in illo orietur, & gloria ipsius in eo videbitur.

Ioh. 6. Isa. 60. Quod autem stella antehac occultata, mox se rursus videri dam exhibuit, signum est quod eam virtus quædam angelica deduxit & gubernauit. prius ergo stella ista precessit, eosque duxit, deinde stetit. sic enim & gratia dei ducere solet sanctos suos in hac vita, donec eo perueniant vbi est dominus Iesus, & ibi in solida requie permanēt felicitatis æternæ. Theophylactus ait descendisse eam a summitate & terræ propiorem factam ostendisse eis locum. neque enim mirandum hoc est, autore Chrysofomo, vel dubitandū an stella solem significarit iustitiæ, quia stetit supra domū, quæ si dicere voluisset, Hic ille est quem queritis. & quādoquidem loqui stella non potuit, ipsa statione quid innueret ostendit, quod & non paulo certius extitit argumentum, eo quod Herodes & Iudæi adsignarunt locum in vniuersum. Pulchre hic Leo exponit, quomodo Herodes diabole significet, qui magnis tum dolis tum insidiis impedire conatur homines, ne perueniāt ad Christū, idque per Iudæos gentiles & hæreticos, quibus ego hic omnibus, breuitatis amore volens supersedeo.

4. Testetur hinc euāgelista, gaudios esse Magos gaudio magno. inde enim cōiiciebat se ab itinere nondū deuiasse, quando verum iam rursus ducem comitemque erant adepti. Ita quilibet peccator quanuis de exactis peccatis cum poenitentia tristetur, gaudet tamen dum gratiam dei rursus acquirit, illudque gaudium spiritus est, quomodo Paulus Philippenses suos monet gaudere in domino. siquidem hypocritica tristitia nō placet deo. Gaudeat omnis pius cum illis tribus Magis, siquando stellam videt gratiæ dei. Gaudii sunt magi redditam sibi esse stellam, eamque & præcedere rursus, & tandē stare supra domum. Et extēdi hoc facile potest, quantum gaudii sint gaudium, conspicari iam denūo stellam. Relictis etenim regnis suis, in peregrinas venerant regiones, easque multum a suis remotas, plurimum iam tēporis absumpserāt, pericula magna subierant: & quum venissent Hierosolymam, stellam ecce amittunt subito, rari se regem natum in regia ciuitate inuenturum. quod nō tantum non factum est, sed & ii quos scire maxime decebat,

nihil poterant de eo dicere. quo magis merito perturbati sunt, metuentes operam se sumptusque omnes & impensas perdidisse, ita hinc illinc cogitabant. Et in eo rursus ipsi visa est stella, vnde gaudii sunt vt qui maxime, quoniā per hoc vacillans eorum animus ad certitudinem conuertebatur. Quanto autem maiori adhuc gaudii sunt gaudio ingredientes domum, vbi puerum inuenierunt vna cum matre: quantis enim Maria in partu proprias ædes non haberet, siue diuersorium, verisimile tamē est, teste Theophylacto, eā post hac habuisse domicilium in quo recumberet ipsa cū puero, & vbi magi illum adorarint: etsi sunt, qui putent casam sub qua hic Maria cum Ioseph diuertit, hic domū appellari, sed in eo non laboramus. siue enim domus, siue casa aut porticus fuerit, constat vilem eam fuisse, vt Leo docet, quod illi puerum in tanta humilitate inuenierunt. Nanque non inuenierunt eum demoniis imperantem, mortuos suscitantē, cæcos, claudos, surdosque curantem, nec aliquam virtutem diuinam exerceantem, sed infantem, sub parentis cura positum, in quo nullum potestatis sublimioris apparebat argumentum, sed magna humilitatis admiratio. Quod si iam & nos puerum cum matre inuenire cupimus, age in domum suam ingrediamur ecclesiam, templū enim domus eius est: iuxta illud, Domus mea domus orationis vocabitur, ibi ingredi nos oportet, diuināque laudare & magnificare, dicente Dauide, in medio ecclesiæ laudabo te. Et alibi, Confitebor tibi in toto corde meo, in concilio iustorum & congregatione. Quisquis ergo a stella gratiæ diuinæ adductus, peruenit in templum domini adfectu pio, is puerum Iesum inuenit hic per gratiam, illic in sempiterna gloria, Amen.

HOMILIA V.

Cce Hierosolymam veniunt tres magi, ex remotissimis prouinciis profecti, duce stella insoliti splendoris. sed vnde, ait Leo, quum proficiscerentur de patria, aduerterant hanc deferendorum munera seruari rationem, nisi quia præter illam stellæ speciem, quæ corporeum incitauit adfectum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit, vt priusquam labores itineris inchoarent, eum sibi signari intelligerent, cui in auro regius honor, in thure diuina veneratio, in myrrha mortalitatis confessio deberetur? Neque enim solum ex euāgelistæ testimonio procidētes adorauerunt eum, sed & munera ob-

anna

Leo. tulerunt, vt deo & homini regi. O perfecta scientiæ mirabilem fidem, quam non terrena sapientia erudiuit, sed spiritus sanctus instituit. Discamus & nos ab illis Magis vere Christum adorare, qui prociderunt ante eum: & quantum oratio magis ex corde quam ore proficitur, cor tamen exterioro gestu declaratur hominibus, vt internam cognoscant adfectum. sic plurimi in euangelio Christum adorari prociderunt, sicuti per longum in quadam homilia differimus. Quid quod Christus ipse caput nostrum in monte Oliueti dominum suum patrem caelestem oraturus, procidit in terram, non solum super genua, sed & in ipsam faciem: quo exemplo nobis etiam orandi formulam praescripsit. Imo iam perpetua debet esse in oratione genuflexio & inclinatio, vt in Hebraica lingua vocabulum orationis sit a genuflexione deductum (**תפיל** significat se inclinare, humiliare, genuflexione, incuruare. In coniugatione autem Hispal, inquit Rabilzimhi, significat adorare.) Vbi iam nostrates sunt neochristiani, qui nullum sacramento deferunt honorem, neque inclinant se ad Christum, minus certe quam Turca quispiam? Taceo quod sanctissimum Christi corpus passim in marsupiiis secum circumferunt, & in ligneis vasculis distribuunt, vt Zuinglius, pro blasphemiis & impudentiam hominum, sed super iis plura in die corporis Christi.

Gregor. Aliter nos hic docuerunt magi illi, qui prociderunt vt adorarent dominum. Volunt etiam doctores gestum hunc humilitatem demonstrare deprecantis, sic profitentis se spem fidemque suam non in merito suo reponere, sed in misericordia & benignitate dei. Sic, sic nimirum oportuit Moysen in dignitatem suam fateri & discalceatum venire. Sic publicanus ausus non est oculos attollere, tantum percutiebat pectus suum, dicens, Propicius esto mihi miserrimo peccatori. Sic humiliavit se filius ille prodigus, Pater, inquit, peccaui in caelum & coram te, non sum dignus vocari filius tuus. Diuites vtrique & potentes erant ii magi, se tamen humiliaverunt coram paruulo Iesu, & prociderunt, in signum quod in nomine Iesu adhuc omne genus caelestium, terrestrium & infernorum flectatur. Et merito quidem, quoniam in persona veniebant omnium gentium, primitiam earumdem, ideo & nos procidere debemus dominum deprecaturi &c.

2. Apertis thesauris suis, obtulerunt ei aurum, thus & myrrham. Ecce, apertis thesauris suis, inquit Mattheus, quo voluit ostendere eorum opulentiam & splendida dona,

quoniam Paulus ait, Qui parce seminat, parce & metet. Reges siue magi illi thesauros suos aperuerunt, quasi dicere vellet, En omnia haec tibi, ex iis quod voles accipito, qui quum nihil acciperet, vltro ei obtulerunt quae habebant optima. Ita nos quoque decet abundanter dare deo in cultu suo, in necessitatibus pauperum, vtrinque optima, vtrinque libere & hilariter, hilarem enim datorem diligit deus. Ita Theobias docuit filium suum, vt si multum haberet, largiter expenderet. Quisquis ergo es opulentus & diues, disce hic a magis aperire thesauros tuos, neque recludere arcam & marsupium puero Iesu. id fiet, cum pauperibus largam dederis elemosynam, sicut ille dicitur est in die nouissimo, Quod minimo istorum fecistis, mihi fecistis, de quibus alias.

Obtulerunt ei aurum, thus & myrrham, didicerunt hoc illi a spiritu sancto: vnde & munera haec magnum quid significarunt. pulcherrime autem, ait Hieronymus, munerum istorum sacramenta Iuencus presbyter vno versiculo comprehendit, Aurum, thus, myrrham, regique deo; hominibus; Gregorius enim inquit, Magi quem adorant, etiam mysticis muneribus praedicant. Auro regem, thure deum, myrrha mortalem, quoniam ea ipsa hominum cadauera conduntur. Atque haec communis est doctorum sententia, quam etiam Leo Papa sequitur. Theophylactus hic ait, Vides magorum fidem, quod a propheta Balaam didicerunt, dominum & deum & regem esse, ac pro nobis moriturum? Audi autem prophetam, Accubans dormiuit vt leo. Ecce regiam dignitatem per leonem significat, mortalitatem per accubatum & somnum. Qui benedixerit tibi, Ecce & deitatem. profecto enim nisi mysterium tantae significationis haberet, euangelista tam diligenter non indicasset. Neque interim reluctor posse haec munera etiam aliter exponi, vt Gregorius facit, Auro, inquit, sapientia designatur, Salmone attestante qui ait, Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Thure autem quod deo inceditur, virtus orationis exprimitur: iuxta illud Davidicum, Dirigatur ad te oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Per myrrham mortificatio accipitur carnis nostrae, vel etiam opera bona. Ad hunc sensum offerre domino debemus aurum sapientiae, dum a claritate eius sapientes apparemus: thus autem, quando cogitationes nostras super altari peccatoris incendimus, vt odorem bonorum sentiamus ante deum per desideria caelestia: myrrham quoque, dum vitia carnis & puritatem

2. Cor. 9

2. Cor. 9

Thob. 4

Mat. 25

Hieron.

Gregor.

Theop.

Nu. 14

Gregor.

Ioh. 19. libidinis per ignium coarctamus. ideo enim Iudei in sua sepultura myrrha vtuntur, vt cadauera praeferret a putredine, sicut ea vsus est Nicodemus in funere Christi. Ad huc modum exponi possunt munera haec. sed in prima sententia magis concordant doctores.

Theop. 3 Porro aliam benignitatem hic euangelista commemorat, quae a deo oblata Magis. in somnis enim admoniti sunt ne redirent ad Herodem. Vide consequentiam. primum deus illos ad fidem per stellam adduxit, deinde quum venirent in Hierosolymanam, docuit eos per prophetam, quod in Bethlehem nascatur, & tandem per angelum. Atque id responsum vocat euangelista, quoniam etsi interrogationis eorum nulla fiat hic mentio, ex animo eos desiderasse, vt iam rursus in pace monstraret eis deus, dux & comes futurus tanti itineris iuxta illud, In via hac in qua gradieris, firmabo super te oculos meos. Et desiderium eorum cum fiducia tanta conceptum exaudiuit dominus, per angelum suum insinuans ipsis, ne reuerterentur ad Herodem. Sunt qui putent illuminationem hanc immediate factam a deo per instinctum suum sine reuelatione angelica. Ita Hieronymus sentit, dicens, Responsum quod Graece dicitur chrymatisthentes, non per angelum fit, sed per ipsum dominum. Idem habet Glossa quaedam, dicens fieri hic responsum per ipsum deum, quia nullus alius viam reuersionis instituit, nisi ille qui dicit, Ego sum via. Hinc autem nos principio immensam agnoscimus bonitatem dei, quae de virtute vna crescit in aliam: quia quibus antea dominus per corporalem stellam loquutus est, simul atque adorauerunt eum & munera obtulerunt, cum iisdem per angelum suum vel semetipsum est loquutus, simulque reuelauit quomodo domum redirent, ne rursus venirent ad Herodem. idque gemina de causa: primum, propter puerum, ne is tyranno proditus, discrimini vitae exponeretur, quod tamen adhuc vix effugit, nondum autem transacta fuerant, quae fieri ordinauerat spiritus sanctus, vt praesentatio & oblatio in templum &c. Deinde quod id Magis quoque futurum erat periculosum, qui si paruulum natum indicassent, honoremque ei a se oblatum aperuissent, poterat eos quoque tyrannus supplicis adficere. sin autem puerum indicare recusassent, tormentis forsitan aut carceribus illud extorsisset, idque iam omne diuino hoc responso sublatum est. Nihil hic te moueant grammatici, contententes quod hoc Magis de reditu per somnum inspiratum seu reuelatum est, responsum dici non posse, quo-

Psal. 31.

Glossa.

Ioh. 14.

niam illud nulla praecesserit interrogatio. nesciunt enim qui hoc dicunt scripturae consuetudinem, quando etiam dominus dicit ad Moysen, Quid clamas ad me? neque tamen ibi quicquam de illius ad dominum clamore praecedit ita hic quoque sentiendum est. Quaeas, Quare non ipse puer Iesus responsum hoc eis dedit. id enim fidem ipsorum magis confirmasset. Respondetur, non decuisse hoc, ne illud quod ante tempus loquutus esset infans, phantasmatis potius quam veri hominis fidem fecisset. sed & ideo ad eos non loquutus est puer, ait Glossa, ne diuinitas ante tempus reuelaretur, sed vt vera humanitas habeatur: ipsi quoque magi, si loquentem puerum audissent, omne fidei suae meritum amisissent. Id etiam Chrysostomus indicat, dicens, Quum essent cuncta alia vitia, nisi istud animos eorum incitasset, nunquam profecto tantum honoris paruulo illi detulissent: idcirco nihil ibi de sensibilibus grande conspicitur, sed angustum tugurium ac vile praeseptum & inops mater, vt melius nuda magorum philosophia claresceret, qui eum non tantum vt hominem, sed & deum & bonorum omnium datorem coluerunt. Considera igitur mirabilem illam fidem magorum, qui nullo officio moti, valide persistunt obedientes in omnibus. non auertuntur in malevolentiam, vt cogitarent, Si magnus quid esset puer hic, quid opus esset nobis adoratoribus & cultoribus suis fugere & clam discedere? nihil plane huiusmodi cogitarunt, quoniam hoc in fide summum & praecipuum est, vt praecipienti sine controuersa obtemperetur, sicut in magi sine deo sive angelo responsum hoc danti paruerunt.

4 Hic quoque obedientiam magorum euangelista declarat, quum ait eos reuersos esse per aliam viam in regionem suam. Haec illa sancta est obedientia fidei, de qua iam testimonium induximus Chrysostomi. statim enim illi paruerunt responso, nec quicquam timuerunt, ne forte se insectaretur Herodes, cui sic imposuerunt, confisi virtute nativitate, vt ait Theophylactus. Sunt ex doctoribus qui dicunt eos ascendisse mare, & nauigiis peruenisse vsque Tharsis. id ipsum quoque comperisse Herodem, & naues Tharsensium celsississe. vnde & Dauid cecinit, In spiritu vehementi ceteras naues Tharsis, sicut & historia Scholastica commemorat, & nominum trium horum magorum meminit, quae in latina ecclesia sic habet, Caspar, Balthasar & Melchior. Ex eorum reditu constat etiam ipsos nec bona temporalia neque honorem quaesuisse apud puerum Iesum, quia alias

Chryso.

Theop.

Psal. 47

apud eum remansissent. Quia autem adorato illo reuersi sunt, fidem quam semel a deo acceperant, utiq; disseminarunt pro viribus suis, tantisper dum Thomas apostolus veniens perfectæ fidei sacramenta eis annunciauit, per quem illi sedulo adiuti, conati quoque sunt subditos suos ad fidem amplectendam conuertere. Hi magi viri sancti feliciter deinde in Christi confessione defuncti sunt, eorumque corpora post multos annos Constantinopolim delata sunt, deinde temporibus sancti Ambrosii aduecta Mediolanum per sanctum Arsatium, vbi multo tempore quieuerunt, vsq; ad imperatorem Fredericum primum, qui dictus est Barbarossa, princepsque fuit & dux Sueviæ, natus ex familia ab Hohen Stauffen. is quum rebelles vicisset Mediolanos, quater se dedentes, superata vrbe, reliquias trium magorum simulque Geruasii & Prothasii, episcopo Colonienfi Rainaldo cancellario suo tradidit, qui & trium magorum corpora Coloniam, Geruasii autem & Prothasii in montem Brissacum siue Breucomagû, transtulit, anno Christi millesimo centesimo sexagesimo quinto. Possent ad longum recensuisse historias, sed properemus ad finem. Matthæus per aliam viam rediisse eos testatur, quo nobis etiam insinuat quid faciamus. Regio quippe nostra paradisi est, ad quam Iesu cognito redire per viam qua venim⁹, prohibemur. per inobedientiam enim, peccatum & voluptatem carnalem, venimus in regionem nostram: sed vicissim per obedientiam, pœnitentiam, contritionem, ieiunium & alia opera bona, redeundum nobis est in paradysum. Quisquis ergo huc deuenit per superbiam, per Herodem diabolum huc profectus est: per aliam viam humilitatis reuerti debet, neque rursus ad Herodem diabolum venire. Et ita concludit

Barba-
ros,

Gregor.

Gregor.

hic Gregorius, quia peccata nostra præterita in baptismatis perceptione laxata sunt, & tamen post baptismum multa commisimus, sed lauari iterum baptismatis aqua non possumus. quia ergo & post baptismum coinquinauimus vitam, per baptismum adhuc pœnitentiæ & lacrymarum peccata delere debemus, vt vel sic in regionem nostram reuertamur, quam per voluptatē amiseramus: ad eam autē redeuntes per amaritudinem mali, Herodē diabolum cum omnibus infidiis suis euitemus, properemusque ad patriam felicitatis æternæ, quam nobis concedat omnibus Iesus Christus dominus noster, Amen.

DE SANCTO SE- BASTIANO MARTYRE

Euangelium, Luc. vi.

N illo tēpore, Descendens Iesus cum apostolis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Iudæa & Ierusalem & maritima Tyri & Sidonis,

quæ venerant vt audirent eum, & sanarentur a languoribus suis. & qui vexabatur a spiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tan gere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes, quia vestrum est regnum dei. Beati qui nūc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nūc fletis, quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint ho mines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint vos, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis, gaudete in illa die & exultate. ecce enim merces vestra multa est in cælo. Secundum hoc enim faciebant prophetis patres eorum.

Mat. 5.
Iacob. 5.

1. Petr. 4.

HOMILIA VNICA.

Vangelio hoc ecclesia in communi vtitur de martyribus. quia autem id ratione, deinceps audietis. stat enim sententia illud breuiter explicare, deinde in honorē S. Sebastiani nō nihil differere. Refert autē Lucas dominum descēdisse de monte, stetitq; in loco campestri, & paulo ante dixerat ascēdisse eum in montē orare, & in oratione pernoctasse, elegisse etiā discipulos 12, quos cōstituit apostolos. Et post hæc rursus descēdit de monte cū discipulis ad turbas, quæ hic cōgregatæ erant ex Iudæis & gētibus. Cyrillus a Thoma citatus, sic ait super hoc, Celebrata

Cyrill⁹.
nnn iiii

ordinatione apostolorum, pluribus congregatis, constituit eos totius orbis doctores Iudæorum & gentilium, vt pote qui euocarent Iudæos a legis seruitute, cultores autem dæmonum ab errore gentili ad veritatis cognitionem. Ideo ergo ait Lucas descendisse cum eis dominum de monte. Ad uerte, inquit hic Ambrosi⁹, omnia diligenter, quomodo & cum apostolis ascendat, & descendat ad turbas, quomodo enim turba nisi in humili Christum videret? non sequitur ad excelsa, non ascendit ad sublimia, sed ipse de mōte dominus descendēs, inuenit quos sanet ægrotos. Neq; cogitar hoc grex, pene fex dixeram, neochristianorum, qui quacunque

Isa. 2. 6. 33 vi & violentia nituntur in montem ad surgere, & sublimia Abdia. 1. fidei nostræ mysteria indagare, prælati autē ecclesie, quos 1. Cor. 1. in monte elegit dominus, nolunt credere quicquam. nec vi Math. 5. dent vel concipiunt animo, quod hinc inde minatur scriptura indagatores sublimium confundi a domino & interimi. Nanque & apud Matthæum supra montem apostoli

Gregor. seorsim ab aliis prædicauit Christ⁹, quo docere voluit, prædicatorem quemlibet sermonem suam pro audientium intellectu ad commodare debere & formare. ita Paulus fecit

1. Cor. 3. quando Corinthiis suis loqui voluit non vt spiritualibus, sed vt carnalibus. sicque lac dedisse eis, non solidum cibum. Nam si qui sint qui cum apostolis audire possent, Vobis datum est nosse mysteria regni dei, it in sublimioribus erudiri possent. aliter interim cum infirmioribus agendum est. Accedit iis exemplum Christi, qui interroganti quid faceret

Pulchre cōueniūt pro vita æterna possidenda, respondit primum in planitie hæc prædicatori in valle, an non sciret legem, quæ præcipit ne quis occidat, quæ vetat adulterium & c. Ea quum se seruasse prædicaret, deinceps eum dominus in montem ablegauit, dicens, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo. Adducit in hoc

Gen. 30. Gregorius exemplum Iacob, qui virgas in potum ouium proiectas partim decorticauit, partim reliquit virides. Ita omnino etiam pastor animarum, dum pascit oves & ad aquas ducit scripturæ sanctæ, non debet loca illius plane decorticare coram quibuslibet, sed pro qualitate audientium, vt hic & apud Matthæum factum esse legitur. Ecce enim quando Lutherus libellis passim editis & impressis in vulgus sparuit altissima quæque fidei nostræ mysteria, experis sumus quid inde leuitatis prouenerit, quantum etiam contemptus diuinarum & Christianarum ordinationū, quan-

tum inobedientiæ & seditionum succreuerit, sicuti satis vniuersa iam suo magno periculo experta est Germanorum natio. Et vtinam hæc mala non recrudescant.

2. ¶ Enumerat euangelista ex quibusnam gentibus turbæ illæ fuerint collectæ, quia ex Iudæa & Ierusalem, ex vicina maris Tyro & Sidone, gentiles fuerunt isti, impares & fide & moribus, e quibus suam quisque habebat causam veniendi, ait enim Lucas venisse eos vt audirent ipsum, & sanarentur. Venerunt, inquit Theophylactus, ad dominū, vt eos sanet & geminis beneficiis prosequatur, in anima scilicet & corpore: alii veniebant, vt in corpore tantum sanarentur a morbis, quoniam hic & obsessi a spiritibus im-

mundis curabantur. formam etiam addit euangelista qua sanarit dominus ægrotos, eo quod omnis populus cupiebat eū tāgere: virtus enim exibat ab eo, & sanabat omnes. Hoc si de contactu fidei intelligamus, facilis est sensus, quoniam qui per fidem tangebant Christum, sanabantur: sicut & apud Lucam quum tetigisset eum mulier, interrogans ille, dicebat exiisse a se virtutem. Et in hoc diuinitatem suam confirmauit, nam prophetæ & alii sancti, autore Theophylacto, non habebant virtutem a se egredientem. siquidem non fuerunt fontes virtutum, & quicquid habuerunt virtutum, desuper habuerūt. Christus autem instar fontis fuit, sicut enim fons aquam in se scaturientem habet, ita & fons spiritus Christi inexhaustā in se habet scaturiginem virtutum in curando. Sancti interim fuerunt cisternis similes, quæ aquas non habent nisi aliunde infusas, & sic cuiuslibet sancto Christus dicere potest, Quid habes quod non accepisti? per hoc tamen non negamus etiam corporalem Christi contactum sanitatem esse operatum, sicut & mulier illa sanata est ex solo fimbriæ suæ contactu, & alibi sæpe in euangelio legimus, dominum solo tactu curasse infirmos. sic enim ille tetigit sæpe leprosos, & mundati sunt. tetigit per retrum in quo defunctus portabatur adolescens in Naim, & reuixit. Quoniam quum fuerit in Christo diuinitas humanitati vnita in personæ vnitate, etiam corpus suam peculiarem quandam virtutē habuit diuinā in curandis ægrotis.

3. ¶ Diceret, Atqui & sancti solo contactu sanarunt infirmos, quia cadauer Elisei quum tetigisset tantum corpus filii viduæ defuncti, resurrexit, & dominus id ipsum apostolis suis promisit, fore inquitens, vt vbi imposuerint manus super infirmos, bene habeant. Respondetur hic, dubiū non

Aug. 2.1. esse, & Christum & sanctos tactu suo sanasse aegrotos. sed de ciuit. hic scrupulus later, an in ipsis etiam sanctis virtus eiusmodi fuerit sanandi infirmos. Nam & Augustinus in contro uersa ponit, & ait, Siue deus ipse per seipsum miro modo quo res temporales operatur aeternus, siue per suos ministros ista facit, siue quaedam etiam per martyrum spiritus, siue per homines adhuc in corpore constitutos, siue omnia ista per angelos, atque martyres fieri dicuntur, eis orantibus tantum & impetrantibus, non etiam operantibus fiant hæc omnia, a nobis mortalibus plane intelligi nequeunt.

Li. 2. dia. Gregorius tamen plus tribuit sanctis, & ait, Qui deuota cap. 10. mente deo adherent, quum rerum necessitas exposcit, exhibere signa utroque modo solent, ut mira quæque aliquando ex prece faciant, aliquando ex potestate. quia enim utroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus qui Thabitam mortuam orando suscitauit, Ananiam uero & Saphiram mentientes morti increpando tradidit. & quod sancti in animabus suis potestatem huiusmodi habeant sibi a deo traditam faciendi miracula, Paulus docet, quum inter dona homini concessa diuinitus, etiam gratiam sanitatum & miraculorum enumerat. Quod si porro discrimen inquiris virtutis huius in Christo & sanctis in curandis infirmis, nequeo hic tibi vna cum Augustino doctrinam certam ponere, & tamen respectu imperfectæ cognitionis nostræ in hoc statu, quo in ænigmate tantum cognoscimus, hoc tibi exemplum habeto, Philosophi perhibent esse instrumentum duplex, coniunctum & separatum, ut qui findit ligna, medio gemino utitur, coniuncto altero, manu nimirum & securi, quod organum est separatum. ita plane res habet in humanitate Christi. ea enim instar manus est, in qua naturalis virtus est hominis. sic & in humanitate Christi virtus diuina latet ei vnita. sancti autem sunt quasi securis, quæ per se non secant aut virtute insita, sed tunc tantum, quando ad hoc adhibetur. sic & sancti a deo mouentur ad agenda miracula, & tamen non plane nihil agit securis, quia alias nihil referret bonane esset an mala. Atq; ex hoc fundamêto respõsio nascitur ad alias quæstiones, quãdo cogitare possit quispiã, Quo tãdẽ modo ausi sint sancti operari miracula, an nõ temeritatis & superbix argumentũ hoc fuerit, quod ipsi se tãtos corã deo reputarũt, ut ille per eos operaretur quiddã cõtra & supra naturã. Respõdeo, quoniã humiles sunt sancti, & quo quisq; sanctior, eo etiã hu-

mor est, ut nõ sit aliqua in sanctis superbix suspitio. Verum quod audet sibi miraculorũ sumere operationẽ nõ ex eorũ temeritate prouenit, sed deo secrete mouete & inspiratiõne sua præueniente. Ipsi enim instar securis sunt in miraculo, neq; a se secãt, sed tũc, quũ operarius eã in manus sumpsit. Hinc factũ est quod ii qui propriis viribus & suapte fiducia adrogarũt sibi virtutẽ miraculorũ, nihil effecerũt, nã quũ sanctus miraculũ vult operari, oportet eũ diuinitus eolmoueri, illud que ei a deo esse inspiratũ. Atque hoc est quod toties in sacris literis habetur, filios dei a spiritu dei agi. sic sanctus Sebastianus Zoæ mulieri mutæ vsum restituit loquelæ, & præsidem Chromatium quoque sanauit. Ut itaque finiamus, per hoc iam exemplum intelligere possumus, quomodo virtus exierit a Christo sanandi infirmos, quæ res tamen non ideo statim competit sanctis, licet per eos deus miracula operetur.

3 ¶ Non temere est etiam gestus ille externus, quod Lucas Christum eleuasse refert oculos super discipulos suos, & sæpius illo vsus est dominus. adfectum enim insinuat loquentis, & sublimitatem eorum de quibus fit sermo. Ita etiam Iohannes scribit Christum eleuatis in cælum oculis gratias egisse deo patri. Ita ille idem sacramentum eucharistiæ instituturus, ut meminit ecclesia in sacrificio misse, eleuauit in cælum oculos. Neque hic temere refert euangelista post descriptam hominum multitudinem, eleuisse dominum oculos suos super discipulos, super ceteros non item. Quid enim est, inquit Ambrosius, aperire oculos, nisi interius lumen aperire? sicque etsi generaliter omnibus loquitur, specialius tamen oculos saluator in discipulos leuat, ut iis qui verbum intenta cordis aure percipiunt, latius saporis intimi lumen aperiat. Quumque sit ille mos scripturæ, ut per oculorum intuitum & eleuationem misericordiam designet, iam verus dominus discipulis ampliori misericordix dona exhibuit, ipsosque pluribus donauit virtutibus, recte hic Lucas expressit singularem oculorum eleuationem super discipulos. Sed quid deinceps ad eos sit loquutus, porro commemorat, dum quatuor ex ordine narrat beatitudines, quarum expositio quia eadem est cum iis, quas Matthæus capite quinto habet, quod euangelium in die sancti Mauricii & omnium sanctorum festo legitur, latiore super iis disputationem eo relegamus. Neque hic laboramus aut concludimus, eundem esse hunc

Iohan. 11

Ambro.

Lucę sermonem cum illo Matthei, sed scholis relinquimus excutiendum. Interim deprecemur dominum & c.

HOMILIA II.

Multitudo languentium veniebat ad eum, & sanabantur omnes. Canit sancta mater ecclesia de sancto martyre Sebastiano.

Saſi me
dentur.

Cs adhuc apud plerosque est, dilectissimi in domino, sicut & maiores nostri qui feliciter ex hoc seculo commigrarunt, quosdam peculiare habere sanctos, quos aduersus singulares morbos, aliosve casus aut pericula & imminencia mala propulsanda inuocare, puta Sanctum Sebastianum & Sanctum Rochum contra pestem epidimix, sanctum Martinum contra febres, sanctam Barbaram, ne mori eos contingat sine viatico sacramenti Eucharistix, sanctum Erasmi aduersus morbos viscerum, sanctum Blasium contra colli tumores, sanctum Florianum, Laurentium & Luciam aduersus incendii periculum, A polloniam contra dolorem dentiũ. Otiliam pro pelendis oculorum ægri tudinibus. Prægnantes mulieres pie venerari solebant S. Ioseph, Elizabeth, Iohannem, Margaretam, Dorotheam & Annam. Contra sacrum ignem colebatur sanctus Antonius, & sanctus Valentinus cõtra morbum regium, sanctus Anstet aduersus obfessionem demonum, sanctus Nicolaus inuocari solitus in periculis aquarum & naufragiis, S. Florentius aduersus calculum & arenam, Christophorus cõtra insidias inimicorum. Achatius pro pace, Raphael & tres Magi pro felici comitatu viarũ, & præcipue Maria in aduersis omnibus. Ecce autem irruentes veteres simul & noui hæretici, conatur morem hunc ut piã, ita laudabilem destruere, atq; in hoc rationes nescio quo fucio illitas proponunt, ita ut per eos multi ex simplicibus offendantur, qui deinceps venerationem sanctorum constanter hæctenus obseruatã intermittunt. Vnde persuasus sum in S. Sebastiani omniumque sanctorum gloriam & honorem, cõsuetudinem illam catholicorum tueri, simulque docere æquisimã eam, honestam quoque, & laudabilẽ & scripturæ consentaneã, deoque placetẽ & meritoriam esse. hæc ubi ostenderit, ad finem argumẽta eorum que contra nituntur, dissoluemus.

1 Sit hæc conclusio, Adeo non est iniquum, ut sit etiã honestum & iustissimum, dominum deum pro temporali-

bus bonis acquirendis & propulsandis malis innocare. id adeo ratione generali & speciali confirmo. Omne enim id decet bonumque esse conuincitur, quod nos spiritus sanctus multis modis in scriptura docuit, quodque in eadem sancti homines laudarunt, coluerunt & exercuerunt ipsi, idque per vniuersum vetus testamentum perpetuo factitã inuenimus, quoniã sic Pharaõ orauit Moysen & Aarõ, Exod. 8. Nu. 21. ut dominum deprecarentur pro tollendis ranis. sic & Iudæi dixerunt ad Moysen, Peccanimus, quia loquuti sumus contra dominum & te, ora ut tollat a nobis serpentes. Insu per & orante Abram pro Abimelech, sanauit eum dominus. Moyses quoque quoties dominum rogarit pro Iudæis ne perirent, ipse eis enumerat in Deuteronomio. Et itẽ abunde satis docet Salomon, dum commemorat quare populus deprecari debeat dominum, puta si fugerent a facie inimicorum, si nõ plueret, si caritas esset annonæ, si bella grassarentur. An non hæc omnia tẽporalia sunt, pro quibus oratur dominus? sic sane per vniuersam historiã Iudicum, Regum & Iudith habetur. sic Iosaphat & omnis Iuda orauit pro victoria, sic Iosue oratione sua impetrauit vt sol staret, sic iussit & ipse dominus Iudæos in captiuitate orare pro pace ciuitatis in qua erant, quoniã pax illius ipsorum quoque pax futura erat Sic orauit Machabæus obuiante sibi in campis exercitu magno, sic nos in nouo testamento orare iussit dominus, ne fiat fuga nostra in hyeme. sic pro liberatione Petri vniuersa orauit ecclesia, quæ res cum omnibus omnium prophetarum conuenit oraculis. ¶ Ad hæc potest etiam illa ratio reddi, quia quodcunq; licite possumus appetere, pro eo quoque licet nobis deum orare. Quis autẽ adeo vel imprudens est vel impudens, ut neget orandũ esse deum pro pace, sanitate, fertilitate terræ & id genus aliis? quoniam sic benedixit Isaac filium suum Iacob, dicens, Det tibi deus de røre cæli & de pinguedine terræ abundantiam frumẽti vini, & olei, & seruiãt tibi populi. Ita Moyses enumerat Iudæis, quam fertilem bonisque omnibus abundantissimam regionem accepturi essent a domino deo, & ait, Dominus tuus erudiuit te, ut custodias mãdata domini dei tui, & ambules in viis eius, & timeas eum. Dominus enim deus tuus introducet te in terram bonam, terram riuorum aquarumque & fontium, in cuius campis & montibus erũpunt fluuiorum abyssi: terram frumenti, hordet ac vinearũ in qua ficus & malogranata & oliueta nascuntur: terram

Deu. 9.

3. Reg. 9.

2. Pa. 20

Ierz. 29.

1. Ma. 4.

Mat. 24.

Act. 12.

Gen. 27

Deuter.

olei ac mellis, vbi absque vlla penuria comedes panem tuū, & rerum omnium abundātia perfrueris. Item in omnibus quoque prophetis inuenire licet, quomodo eis dominus de temporalia bona promisit plurima, si modo seruiant ei, seruentque mandata ipsius. Ita enim per Malachiam quoque dicit dominus, Inferte omnes decimam in horreum meum, vt sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit dominus: si non apperuerō vobis cataractas celi, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Ecce, quis iā prohibeat licite nos posse orare deū pro eo, quod ipse nobis promisit se daturū, si vixerimus secundum legem mandatorum ipsius?

2. **¶** Dicerēs, Vera hæc in veteri fuisse testamēto, quoniā sic Augustinus discrimen hoc esse dicit vtriusque testamenti, quod vetus promisit temporalia, diuitias, pacem, longauitatem & c. sicut & in decalogo præceptum est illis honorare parentes, vt sint longæui super terrā. atque sic longauitatem poterant etiam hic petere a domino. In nouo autem sanctiora quædam & cælestia promittuntur, vnde & nouo & priscis antea seculis inusitato vocabulo vsus esse in euāgelio dominum perhibet Gregorius, quod toties regnū cælorum ibi ingeminauit, vnde quis colligat ita decuisse, vt in veteri testamento pro temporalibus oraretur, in nouo autem non sic. Respondetur, verum quidem esse quod in hunc modum duo testamēta distinxit Augustinus. Verum quod inde elicitur, ideo in lege euangelica pro temporalibus nō esse orandum: neque recipimus, neque vere consequitur: sed hoc tantum, quod præcipue pro spiritualibus sit orandum bonis, deinde etiam pro temporalibus tanquam ad illa conducentibus. spiritualia enim sine temporalibus non possunt diu

Ambro. subsistere, inquit Ambrosius. Id adeo ex cōmuni sanctæ ecclesiæ consuetudine facile confirmabimus, quoniam illa in letaniis precatur dominū, vt nos liberet a bellis, peste, morte subitanea, insidiis hostium & hæreticorum omnibusque malis. Insuper petit a domino, quatenus ille tēpora nostra in pace cōponat, fructus terræ nobis custodiat. In hoc instituræ sunt supplicationes aduersus bella, pestem, omnesque aduersitates. sunt in eundē vsus paratæ missæ aliquot, pro infirmis, pro iter agētibus, super spōsū & spōsam, aduersus pestem, epidēmiā, pro captiuis, pro fertilitate terræ, cō-

tra bella & omnia pericula imminentium malorum. Quæ quum omnia per vniuersam vsurpētur ecclesiam, quis tamen erit impudens, vt Christianorum reiiciat orationes pro bonis temporalibus ad deum? Quid quod idem nos facere docuit etiam Paulus: ita enim ait, Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus. Ecce quod & Paulus cupit pro magistratibus orari, vt tranquilla peragatur vita. & tamen illa vitæ huius pax atque tranquillitas, bonum vtique temporale est, quanuis vbi quis deum oraret finaliter & præcipue pro temporalibus bonis, neque ea ordinaret in æterna, is bene non faceret. Atqui deum interim rogare possumus pro temporalibus, in quibus sic viuamus, ne per ea amittamus æterna. Quilibet igitur cum propheta clamet ad dominū, Non secundum peccata nostra facias nobis domine, neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis.

3. Quando iam cōstat ex ipsis tum sacris literis, tum ecclesiæ sanctæ consuetudinibus, posse nos colere & orare dominum deum pro bonis temporalibus, sequitur, nihilominus posse nos etiam sanctos inuocare, vt pro huiusmodi nobis sint intercessores apud deum, quando certū est, quod pro quibuscunq; nos licite possumus dominū rogare, pro iisdem interuenire nobis possunt etiam sancti apud eundē. Sic ecclesia orat de virgine matre, Cōcede nos famulos tuos quæsumus domine deus noster, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere, & gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione a præsentis liberari tristitia, & futura perfrui lætitia. Sic Cassiodorus verba psalmistæ intelligit, quando canit, Leuauit oculos meos in mōtes, vnde venit auxilium mihi. Ait enim, Qui quasi inclinatus clamauit, iam respirans ad intercessores sanctos oculos leuauit: quoniā per mōtes, sancti intercessores nostri significantur, quibus Dauid auxiliū sperauit, qui tamen ipse mons mirabilis extitit. Et quāuis ille opēs sanctorū implorauit, præcipue tamen a deo omne promanat auxiliū, quod ipse paulo post fatetur, inquiens, Auxilium meum a domino. Videmus ergo David exemplo, quod vbi primum oculos nostros leuamus ad sanctos, dominus opem fert nobis. Quomodo Elias pluuiā impetrauit a domino, cum aliquot annis non pluerat. Et Iob quotidie offerebat holocausta, dicens, Ne forte pecca-

1. Tim. 2

Psa. 102

Cassiod.

Psal. 101

Et 3. re. g. 13

Iob. 1.

uerint filii mei. Dominus quoque deus sic loquutus est ad
 4. reg. 2. Iezechiam, Protegam urbem istam propter me, & propter
 Gregor. sancti Gregorii, qui sanctos stellis, Christum autem soli cō-
 parat. Quisquis ergo sanctorum auferre conatur interces-
 sionem, quid aliud facit, nisi quod solem tantum, & stellam
 nullam vult habere: Et tamen Petrus dominum interroga-
 uit per Iohannem, gentiles per Philippum, centurio per fe-
 niores Iudæorum. Quir non & nos poterimus illum in ne-
 cessitatibus nostris inuocare per sanctos & electos suos, at-
 que pro temporalibus bonis æque atque pro æternis, sicut
 plerique illam a S. Barbara gratiam sibi dari petunt, ne mo-
 ri eos contingat sine venerabili sacramento, quem morem
 quis vnquam Christianus audebit dicere malum, cum ta-
 men conducatur ad vitam & felicitatem æternam?

4 In cōfesso est igitur ex prædictis, posse nos & deū
 orare pro temporalibus, & sanctos implorare in huiusmo-
 di necessitatib⁹ nostris. reliquum est super eo discere, quod
 alios sanctos pro aliis bonis inuocamus impetrādis & ma-
 lis euitandis. Quod etsi ex sola ecclesiastica consuetudine
 cuique satis esset probatum, tamen ex superfluo testimonia
 Aug. li. inducemus. Augustinus refert deum per aliquē sanctū ope-
 22. ciui. rari, quod nec per alium, nec in quolibet loco faciat. indu-
 cap. 9. cit in hoc miracula multa per sanctos exhibita, præcipue
 De ora- per S. Stephanum, qui suæ ecclesiæ Hipponensis patronus
 tionc. extitit. simile commemorat de S. Geruasio & Prothasio. Pri-
 uilegio autem certo quosdā donatos esse sanctos præ aliis,
 Iohannes Gerson comprobat parte tertia, eo quod Paulus
 1. Co. 12 dicat, Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem,
 & alii quidem per spiritum datur sermo scientiæ, alii ser-
 mo sapientiæ, alii fides in eodem spiritu, alii gratia sanitati,
 alii operatio virtutum & c. Iam vero constat, illam donorū
 distributionem nō tantum sanctis competere hic adhuc in
 terra viuentibus, sed & illis qui iam conregnant cum Chri-
 sto. ¶ Atque certum id esse, quod etiam sancti in cælo eod-
 em modo distincta receperint a deo dona, ad lōgum pos-
 set deduci. sed nos breuiter perstringemus, primumque fun-
 August. damenti loco pono illud verbum Augustini, Contempla-
 re anima mea, quanta a deo bona susceperis communiter
 cum omnibus hominibus: insuper ad cogitationem reuo-
 ca, quanta dona acceperis cum quibusdam, quæ etiā quan-
 taq; susceperis ipse ab aliis seorsum. Sequitur hinc ex sen-

tentia doctorum, quemlibet in terris hominē peculiare do-
 num habere, quo reliqui omnes careant in mūdo. Prouenit
 autem illud ex omnipotentia dei, & inexhausto fonte infi-
 nitæ bonitatis suæ. Neq; mirum tibi hoc fiat, cum inter tot
 hominum millia nō duos inuenias vel facie vel voce & ser-
 mone inter se similes. Quod si ergo huberem & abundan-
 tissimam suā bonitatem declarauit in corpore (sicut & ex
 multis scriptoribus nō duos inuenias, quorum characteres
 in scribendo conueniant) quanto magis ille tantū suæ bo-
 nitatis thesaurum conferet in animā, creaturam sane nobi-
 lissimā: & id quidē non paulo tum preclarior tum illustri⁹
 factū censeri debet in sanctis in vita æterna, quos ille exor-
 nauit super omnes creaturas, vt luceant sicut stellæ in firma-
 mento. Atque ideo de confessoribus sic canit ecclesia, Non Eccl. 44
 est inuentus similis illi, qui conseruaret legem ex cæli, quod
 quanuis primo de Abraam sit a sapiente vsurpatū & scri-
 ptum, ecclesia tamen eo nunc de confessorib⁹ omnibus vti-
 tur, & tamen de quolibet iuxta sanctitatis perfectionē in-
 telligi non potest, quoniam dum cano de sancto Vdalrico,
 non inuentum ei simile qui legem conseruet ex cæli, vtique
 non intendo eum exaltare super sanctum Martinū aut san-
 ctum Nicolaum. sed ita demum locus ille saluatur, si cū ita
 intelligas, vt quilibet sanctus peculiarem quādam gratiam
 receperit a deo, in qua similem sibi alium non habeat. Desi-
 nant itaque mirari scioli isti, quod illo priuilegio sanctum
 Sebastianum deus donauit, vt hominū esset intercessor ad-
 uersus horrendā epidimiæ pestē, sicut ille ex gratia dei mul-
 ta & varia pro Christi nomine sustinuit tormēta. Quomō
 alii quoq; sancti certis sunt priuilegiis & donationib⁹ il-
 lustrati a deo, vt diuersis medeātur malis inuocati. Cæterū
 S. Sebastianus ciuis Mediolanensis, Diocletiano & Maxi-
 miano Imperatorib⁹ charus admodū extitit. ideo & primæ
 cohortis centurio ab eis cōstitutus, sub militari rāmen chla-
 myde animū piū gestabat. quumque nobiles duo fratres,
 Marcus & Marcellianus propter fidem Christi in carce-
 res coniecti, iam imminente supplicio a parētibus & vxor-
 ribus pene ad defectionem fidei adducti essent, Sebastianus
 eos in fide cōfirmavit oratione fortissima: quam & audiuit
 Zoe, vxor ei⁹ qui vincētis præerat, quū sexennio toto caruis-
 set vsu loquelæ, vidit simul angelum ante Sebastianum stan-
 tem, librumq; manu tenentem, ex quo illa omnia legit san-
 ctus Sebastianus. illa concidit ad pedes sancti Sebastiani, &

rursus loqui cœpit. Tandem post multa per exhibita miracula peruenit fama ad imperatorem, qui ingratitude in eum primum exprobrauit. sed quum libere confiteretur Christum, in aperto campo arbori alligatus, sagittis vndiq; confossus & pro mortuo relictus est. Nocte dehinc venit mater Castuli ad eum, quem quum inuenisset viuū, secum adduxit domum, curaq; illius habita, statim sanatus est. Quo facto, iterum se exhibuit imperatoribus, & eorum in trucidandis Christianis increpauit tyrannidē. Verum illi clauis & fustibus cœdi eum fecerunt vsque ad mortē, corpus dein de abiecerunt. sed tunc sanctus Sebastianus apparuit cuidā piæ matronæ Lucinæ, eique corpus suum reuelauit, quæ cū cæteris Christianis sublatū illud honorifice sepeliuit. Eius meritum & intercessio apud dominum deum nobis adsit perpetuo. Passus ille est martyr domini preciosus, āno a nato Christo ducentesimo octogesimo septimo. Nos itaque tanti patroni suffragiis confisi, sedulo ipsius opem imploremus, vt nos a seuisima peste epidimiæ suis sanctissimis precibus conseruare & præmunire dignetur: dicamusque,

Pectore firma tuo fidei constantia sacrae

Martyr sancte sedens, te facit illa pati.

Quæso, tuis precibus pestem depelle furentem.

Nam pro quo hæc pateris, nil negat ille tibi.

DE S. AGNETE VIRGINIS ET

martyris, Euang. MATTH. xxv.

Illud require supra in feriis
sanctæ Barbaræ.

HOMILIA VNICA.

August. E Tsi in hac parabola, virginum audimus appellationem tantum, ibi tamen ex sententia Augustini & Gregorii omnes intelligendi sunt Christiani, inter quos nonnulli boni, alii mali sunt, habent enim ex iis quidam in lampadibus (hoc est, in cordibus & fide sua) oleum diuinæ charitatis & conscientiæ rectæ. Moram autem faciente sponso, cœperunt dormire omnes. Vbi vno omnino doctores ore fatentur & consentiunt, sponsum hunc Psal. 18. Christum esse, de quo Dauid inquit, Sicut sponsum procedēs

de thalamo suo. Sed & baptista eius Iohānes, ipsum sponsum vocauit, dicens, Qui habet sponfam, sponsum est. Ecclesia autē Iohā. sponfa Christi est, iuxta illud Pauli, Viri, diligite vxores, sicut Christus dilexit ecclesiam. quam & Iohannes de celo vidit descendente, nouam, sicut sponfam ornatam viro suo. Huic itaque sponso Christo domino occurrunt Christiani Apo. 2. 1. aduentū illius expectantes, teste Augustino: quoniā Christiani omnes ad illius aduentū vocati sunt, sicut ipse eos toties in euangelio vigilare iubet dū veniat. Moratur autem Mat. 2. 8 ille, dum nouissimū diem expectat. siquidē non parum temporis inter priorem & secundum aduentum domini prætergreditur. Veruntamen sicut prædixit Habacuc, si moratur fecerit, expecta illū. Et quod dormierunt virginis illarum consopitæ omnes, non de somno peccatorū intelligi debet. quāuis enim refrigeret tunc charitas multorum, remanebunt tamen nonnulli vsq; in finem. & ii nomine virginum prudentiū designantur, magno charitatis ardore perseveraturi: iuxta illud Augustini, Non obrepit eis frigus charitatis, sed feruit vsq; in finē: quia feruet vsq; in finē, ideo spon- August. sianæ patuerunt. De alio igitur soporē hic agitur, puta mortis ipsius quoniā sic ait Hieronymus, Sanctorum mors somnus appellatur, ideo dicitur, dormierunt, quia postea suscitandi sunt. Id etiā ex verbis Pauli satis liquet, quæ habent, Nolo vos ignorare fratres de dormientibus. Ita in historia Regum, quicumq; mortui sunt, cōdormisse dicuntur cū patribus suis. Et Iob inquit, Ecce in puluere dormio, hoc est, morior, quod in multis aliis quoq; scripturæ locis inuenies. Dū itaq; moratur sponsum, obdormiuit mens, hoc est, dum expectamus omnes diē nouissimū, alii post alios morimur, quāuis multi iam iam imminere diē putant extremum. sicq; tēpore suo Gregorius, & ante eū censuit Augustinus. Semper enim dum surgit gens contra gentē, aliaque domini ex aliis bella nascuntur, dū ærumnis omnia miserime impleantur, & tot vndiq; terræ motus fiunt, interimq; dies extremus non venit, semper moratur sponsum: sicut nūc etiam multi clamitant & cōqueruntur de bellorū tumultibus, de antonæ caritate, de tot inundationib' aquarū, vt Romæ nuper & in Flandria atque in Selanda contigit. de innumeris morborū generibus, vt sudore Anglico, vnde multi clamāt instare diē nouissimū, & tamen moratur sponsum. Neq; interim hæc ranta sunt, quanuis sint maxima, vt permoueat quod credam illum appropinquare, sed hoc me maxi-

me mouet, vt credam non procul abesse Antichristi tempora, quod Christianismus tantum deficit, quod que nonnulli Christianorum missæ sacrificium impugnant & abrogant: iuxta prophetiam Danielis. Nihil tamen hic presumo eorum tangere, quæ ad occulta dei iudicia spectant, quæque non licere apostolis suis scire, ipse prædixit dominus ascensurus in celum: sed quantum coniectura loqui permittit, sicut loquuti sunt sancti patres, Augustinus, Gregori⁹ & Bernardus, leuioribus persuasi argumentis.

- 2 Noctæ vero mediæ factus est clamor, Ecce sponsus venit. Quod hic ait dominus de nocte mediæ, sunt qui referre conentur ad ipsum tempus, quo venturus sit ipse ad iudiciū, eo quod Paulus dicat, dies domini sicut fur in nocte, ita veniet. Et ad hunc sensum facit, quod Hieronymus dicit constantē esse Iudæorum sententiā, Christum mediæ nocte venturum, sicut tēpore Aegyptiorum, quādo celebrātibz eis pascha superueniet exterminator, postesque mentiū nostrarū sanguine agni sunt sanctificati. Addit Hieronym⁹ hinc opinari se natā illam consuetudinē, & ab apostolis vsq; in sua tēpora deriuatam, ne plebs in die sancto paschæ ante mediā noctem ad propria redire permittatur, vt aduentum expectare videatur dominicum. Vnde & Dauid cecinit, Mediæ nocte surgebā ad confitendū tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Sed de iis certi nil constat. Verum Augustinus, Theophylactus, aliique doctores communiter intelligere hic nolunt per mediā noctem temp⁹ iudicii, quod alias in scripturis fere diei, non noctis nomine exprimitur. Volunt ergo dominū insinuassee hic incertitudinem temporis iudicii extremi, sicut enim quis ex improviso per somnum obruitur, ita veniet dominus quum minime sperabitur. Et sic quādo aduenturū seminatur mediæ nocte, illud tēpus designat quod nemini constat: iuxta illud quod dixit apostolis, Non est vestrum nosse tempora quæ pater in sua posuit potestate. Et alibi, Vigilare, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Quod autem tunc clamor futurus sit, intelligunt doctores quidā de voce Christi, qua ille mortuos resuscitabit, de qua dixit, Quia audient mortui vocē filii dei, & qui audierint, viuent. Alii exponunt de voce angelorū, qui clamabunt, Surgite mortui, venite ad iudicium. Sic enim & Paul⁹ ait descensurū dominum de cælo in iussu & voce archangelī, & in tuba dei. (vide homilias de die nouissimo) Quis etiam futurus sit ille clamor, addit & ait, Spōsus venit, exite
1. Thef. 3
Hieron.
Exo. 11.
Psal. 118
Mat. 1.
Mat. 24
Iohan. 5
Tomo. 1

obuiā ei. Exitus hic referri potest ad ipsum statim egressum ex sepulchro, eritque ea citatio peremptoria ad iudiciū, quæ & fiet per angelos, quauis exitum hunc nonnulli intelligunt de raptu illo, quo mortui rapiētur obuiam Christo in aera, sicut & Paulus loquitur. Cui tamen in sequenti textu de iustis loquenti, prior illa sententia propinquior est.

4 Surrexerunt itaque virgines illæ omnes, quoniam cum inualuerit clamor angelorum, & vox Christi, surgent tunc omnes mortui, dicente Christo, Venit hora quando omnes Iohan. 5 qui in monumentis sunt, audient vocem filii dei, & procedent. simul atque autem surrexerunt, adornarunt lampades suas. Lampades, inquit Theophylactus, animæ nostræ sunt: Theop. & vnusquisque mens, lapas est: quæ accenditur, quādo habet oleū virtutum & misericordiā. Et sic Dauid cecinit, Paraui lucernā Christo meo, lucernam intelligens conscientiæ. Quæras, Quare lampades suas ornarint fatuæ, quū vacuæ fuerint illæ virtutibus & gratia destitutæ? Respondetur, etsi vacuæ fuerint olei & dilectionis diuinæ, ornata tamen extiterunt professione fidei, & quibusdam aliis donis dei, ideo neque illæ omnibus carebunt operib⁹ bonis, quæ etsi sequentibus cōraminarunt peccatis, producēt tamen ea quasi multum sibi profutura, ideoque & ait dominus, Non oīs qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū celorū. Intelligere hoc idem ex iis possumus, quæ de forma iudicii cōmemorat dominus, quādo dicturus est malis, esuriisse se, nec tamen esse ab eis pastum, vbi prætextu quæsito dicent illi, excusaturi seipso, Domine, quādo vidimus te esurientē? Ecce quomodo istæ quoque volunt lapades suas ornatas esse, quæ tamen vacuæ sunt omni boni. Sunt qui putent hic ornare lampades, esse semet excutere & cogitare quid fecerit boni, perpendere etiā bonorum circumstantias. Nam in die nouissimo aperientur libri conscientiarum singulorum hominum. Parte 1. Quæ de re plura in homiliis de extremo iudicio.

4 Dixerunt fatuæ prudentibus, Date nobis de oleo vestro, quia lapades nostræ extinguntur. Præclare hic beatus Augustinus, Antequam dormirent, inquit, illæ virgines, August. non est dictum quia extinguebantur lampades, illarum sapientium lampades ardebant de oleo æterno, de conscientia suæ veritate, de interiori gloria, de intima charitate. Ardebant & illarum fatuarum, quia nō deerant laudes hominum. postquam autem surrexerunt, id est in resurrectione a mortuis, quia tunc nemo est qui laudet, omnis homo

- causâ suâ vacat, nemo est tunc qui non de se cogitet, nō ergo erant qui oleum venderent. Et tunc inclamabunt opem sapientum, vt eis communicent de oleo suo. Quod tamen non eodem ab omnibus modo exponitur. sunt enim qui putant petiisse eos vt adiuuarentur bonis operibus piorum, alii enim gauisi meritis. Quæ nimis inconlulta fuit perlatio, & ideo recte eas a principio parabolæ virgines fatuas vocauit dominus, quoniam tardum & ferum nimis erit tunc de eo tandem cogitare, quando hic in terris tantum bonorum operum communicatio locū suum obtinet, quam intendens Paulus, dixit, Ex æqualitate in præfenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestra inopiam sit supplementum, vt fiat æqualitas. Hic itaque in terris poterant participes facere se alieni meriti, in die nouissimo non ite, quia tunc implebitur illud Psal. 75. Davidis, Dormitauerunt somnum suū, & nihil inuenerunt in manibus suis omnes viri diuitiarum. Qui se bonis operibus diuites putant. ita vt multa sibi videantur fecisse bona, vbi ad iudicem ventum fuerit, extinguentur opera illa omnia, quæ hic temporalis tantum gloriolæ captandæ gratia fecerant. Et ideo stulte petentibus fatuis simili modo respondetur: iuxta dictum Sapientis, Mendicabit in ætate, & nihil dabitur ei. dicitur autem istis, Ite ad vendetes & emite vobis, ne forte non sufficiat nobis & vobis. Hæc, inquit Hieron. Hieronymus, nō de auaritia, sed de timore respondet. Chrysofostomus quoq; sic ait, Nec humanitas earum a quibus petebatur, nec petitionis facilitas, nec petentiū necessitas effecit vt impetrarent. Hinc docemur, quia nullus nos, qui opera perdidim⁹, defendere ibi poterit, nō quia nolle, sed quia non potest. Videmus enim prudentes ad impossibilitatem confugere, quod & Abraam denotauit, dicens, Magnus inter nos & vos hiatus existit, adeo vt nec volentes pertrāsire, traicere possint. Nec multū abludit quod habet hic Augustinus, dicens, Quid est, nō sufficiat nobis & vobis? Nō desperatione dictum est, sed sobria & pia humilitate. quanuis enim bonus bonam conscientiam habet, tamen in timore adhuc consistit ob quotidianos defectus, clamans ad dominū, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. ¶ Quo respexit & Petrus, cū ait, Vix iustus saluabitur, impius autem vbi apparebit? Horrebit itaq; magno timore percussus in hoc tremēdo iudicio etiam iustus ante faciē & conspectum irati iudicis, quoniā sedente iusto iudice in throno suo, quis gloriabitur castum & pudicum se peccus habere?
- 5 Quando iam supra diximus, illud quod surrexerunt virgines, de die nouissimo intelligi, quæret aliquis, quomodo fatuæ abierint emptum oleum. Ei respondeat Augustinus, quoniam istud, Ite potius ad vendentes, non consulentium, sed iridentium est: ac si dicerent, Quia non soleratis bene viuere, nisi quia vos homines laudabāt, qui vobis oleum vendebant, laudes vendebant: qui autem vident laudes nisi adulatoris? Noluit ergo David oleum humanæ laudis emere, cum ait, Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Sed quid est oleū peccatoris? nihil aliud quā blandimentum assentatoris. Theophylactus, Pœnitentiam inquit, ducuntur fatuæ, eo quod eleemosynam nō fecerint. & nūc primū sciunt, quod a pauperibus oporteat nos oleū emisse. Hoc est igitur quod dicit, abiire ad vendentes, hoc est, mente abierunt ad pauperes, & secum cogitarunt, quale bonū sit eleemosyna, sed clausa est eis ianua. (Ipse enim & Chrysofostomus totam hanc parabolam ad finem eleemosynæ interpretantur) Lyra dicit per hoc denotari remorsum propriæ conscientie. Quid multa? Labor hic vanus & inuilis extitit, quoniam in eodem tempore sponfus adueniat, & quæ paratæ fuerant, intrarunt cum eo ad nuptias. id fiet, quando sponsa ecclesia cum Christo glorificabitur. Prudentes virgines ingrediuntur ad nuptias, dum ad gaudia admittuntur felicitatis æternæ: fatuis autem ianua cæli est perpetuo clausa, quoniā paratæ non sunt. Prudentes in lapidibus conscientiarum suarum oleum fouent operum bonorum & charitatis diuinæ, quū interim fatuæ omni virtute & dilectione destitute, excluduntur per eter nam damnationem. & vt maxime pulsent, sero tamē nimis adueniunt, quū clausa iā ianua mereri porro nihil possunt. iuxta illud verbū domini, Operamini dum dies est, veniet enim nox, in qua operari nemo poterit. Audite ergo instantiam iudicis, Amen dico vobis, nescio vos. Quid? nō illos nouit, qui omnia nouit? Quid ergo est, non noui vos? improbo, reprobo vos, in scientia mea non agnosco vos, scientia mea vitia nescit. (scit eos scientia visionis, sed non ad probationis) sic iudicat deus peccatum, & tamen illud nō cognoscit, quoniam displicet ei, sicut antea dixit de malis, quia confitebor illis quod nunquam noui eos.

- Gregor.** ¶ Gregorius pulchre hic exclamat, O si sapere quis in cordis palatio possit, quid admirationis habet, quod dicitur, Venit sponsus: quid dulcedinis, Intrauerunt cum eo ad nuptias: quid amaritudinis, Et clausa est ianua? Venit quippe ille, qui in aduentu suo elementa concutit, in cuius conspectu cælum & terra contremiscit. (Induc, si vis, totum Gregorium, quia hic bene adficit.) O enim quam horribilis est dies illa, dies magna & amara valde, quam nullis verbis propheta explicare satis potuit. Dies, inquit, ira dies illa, dies calamitatis & miseriarum, dies tenebrarum & caliginis &c. Audite itaque & attendite dilectissimi verba saluatoris, Vigilate, quia nescitis neque diem neque horam. Nolite differre opera bona usque in futuram patriam, non inuenietis illic oleum venale, hic operandum est bonum, & acquirenda charitas, ut hoc digni efficiamini, qui ingredi possitis cum sponso Christo domino in vitam æternam, quam ille nobis concedat omnibus, Amen. ¶ Eius rei exemplar in hac sanctissima virgine Agnete nobis proponitur, cuius supplicium ipse sanctus descripsit Ambrosius. Christianis enim prognata est parentibus, cumque e scholis aliquando domum rediret, in eius amore exaruit Romani præfecti filius, ei que multum auri promisit, quod illa sedulo contempnit, dixitque ab alio iam se amatore esse præuentam, qui illo longe & nobilior esset & pulchrior & ditior & potentior, quique eam anulo fidei subarrarit. Quod audiens adolescentens, amoris impotentia (ita ut fit) victus, lecto decubuit, eius mali causam pater per medicos rescivit, qui post multa cognouit quoque Christianam eam esse. Hinc ad iudicium pertractam, precibus & minis mouere cœpit & persuadere, ut in filii amorem consentiret, quæ quum constanter perseueraret, optionem detulit ei, ut vel cum reliquis virginibus deæ Vestæ sacrificaret, vel cum scortis palam luxuriaretur, quorum cum neutrum vellet, nudam eam in lupanar pertrahi fecit, sed miraculose a deo prolongati sunt capilli eius, ut iis non secus ac vestimentis contegeretur. ¶ Postquam ergo in prostibulum venit, angelum domini inuenit, qui eam lumine circumdedit, & candida veste exornauit, lumen etiam cum viderent iuuenes, exterriti sunt, sed præfecti filius temerarie nimis irruit in lumen, ut prauæ suæ satisfaceret libidini, statimque diabolus eum suffocauit, & factus est concursus populi magnus, murmurantibus multis. Interea adcurrit & præfectus ipse, mortis cau-

sam inquirens, cui respondit Agnes, quoniam is cuius voluntatem voluit implere, potestatem accepit super eum. Promisit ergo præfectus se ei crediturum, si filium suscitaret, quod & illa precibus suis ad deum fufis impetrauit, itaque ipse cum resurrexisset, egrediens palam confessus est Christum. Hinc voluit eam præfectus dimittere, sed pontifices idolorum seditionem mouerunt, ubi præfectus metuens ne excluderetur, rem totam delegauit Aspasio, qui S. Agnetem in ignem proici iussit, sed ignis per medium diuisus, magnam combussit hominum multitudinem, virgine inoffensa, quæ potius per huius orationem extinctus est ille. Aspasio autem timens seditionem vltiorem vulgi, virginem sanctam per collum transfodi iussit, sicque illa sanguinem suum perfudit propter dominum & fidem Christi, oleum quoque charitatis habuit secum, & cum virginibus prudentibus introiuit cum sponso suo Christo ad nuptias felicitatis æternæ. Eam cum sepeliuissent parentes, & flierent ad sepulchrum, die octauo ecce vident nocte media turbam virginum pertransire, & inter eas Agnetem in veste aurea, quam comitabatur agnus candidus. Illa igitur itans, vetuit parentes se amplius lugere tãquam mortuam, siquidẽ cõ omnibus suis lucidas acceperit mansiones, itaque cõ eo esset in cælis, quem in terris posita toto desiderio dilexisset. Hinc est quod ecclesia octauum etiam diem S. Agnetis pie cõcelebrat. Ea ut pro nobis oret dominum Iesum Christum, profufis precibus deprececur &c.

DIE PURIFICATIONE VIRGINIS MATRIS MARIE, euangelium

LUCÆ II.

N illo tempore, Postquã impleti sunt dies purgationis eius, secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut Leuit. 12 **I**stiterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini, Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum domino vocabitur. Exo. 34. Leuiti 5. &c. 12. Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est in lege domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in Ierusalem, cui no-

men Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, & spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat à spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo, & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit deum, & dixit, Nunc dimittis seruum tuum domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, Quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

HOMILIA I.

Ræclara vereque sancta est dies hodierna, in qua Christus post matris suæ puerperium in templum præsentatus est Hierosolymis, iuxta præscriptum legis Mosæicæ. Quomodo enim non maximum esset, quod ipse spiritus sanctus tam eximie antea per prophetas suos prædixerat, nobisque vt præclarum quid denunciarat? Si quidem ita deus per prophetam prædixit, Ecce ego mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet in templum suum dominator quem queritis, & angelus testamenti quem vos vultis. Id hodie impletum est, quando Maria tam laudabili comitatu puerum Iesum obtulit in templum. Hoc præuidit & David ipse in spiritu, dicens, Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui, secundum nomen tuum, sic & laus tua iustitia plena est dextera tua. Sed nos iam principio quæ euangelium habet, deinde quæ ad festiuitatem hanc pertinent, explicemus. Postquam, inquit Lucas, impleti sunt dies purgationis. Ecce textum obserua, & videbis Mariam hodie tris legis præcepta impleuisse, primum purgationis, quo ad seipsam secundum oblationis, quo ad filium: tertium redemptionis illius, puta primogeniti. De primo ait Lucas, Postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moyſi, ita enim habet lex, Mulier si suscepto semine pepererit mascululum, immunda erit septem diebus iuxta

dies separationis menstruæ, & die octauo circuncidetur in fantulus, ipsa vero trigintatribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Sin autem foeminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, & sex aginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Hoc illud remanſerat in reliquiis Eux, quoniam sicut ait sapiens, A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. eaque causa est, quæ maiorem ei inflixerit dominus poenam quam viro, quum dixit, Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos. In dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Quæres, qualis fuerit immunditia & velut excommunicatio mulieris per dies septem. hoc nimirum voluit, ne quis cum ea rem vllam haberet, ne manducaret neve biberet. Ipsa quoque quicquid tunc contigisset, pro immundo haberetur, & eam vestem que eius si quis tetigisset, iridem erat immundus, & laacro indigebat. Impletis septem illis diebus, adhuc libera non erat, nec quicquam sanctum tangere audebat, nec consecratum manducare neque exire, donec die quadragesimo veniret in templum, allatura sacerdoti sacrificium ad atrium tabernaculi. is deinde pro ea offerebat, deumque deprecabatur pro purgatione illius. Ex illa itaque præcepti formula constat, Mariam nulla purificatione indiguiffe, nec co- usque in excommunicatione fuisse, quoniam sic habet textus, Mulier si suscepto semine pepererit, quod Maria non fecit, quæ Christum sine virili semine sola spiritus sancti obumbratione concepit. Et tamen ex humilitate iuxta consuetudinem legis ob maiorem obedientiam ostendendam, & ne scandalum faceret, aliis se mulieribus adſimilauit. Ideoque & Bernardus ait, Vere o beata virgo non habes causam, nec tibi opus est purificatione, sed nunquid filio tuo opus erat circuncisione? Esto inter mulieres tanquam vna illarum, nam & filius tuus sic est in medio puerorum. Vbi igitur iam sunt neochristiani, qui laudabilem ecclesiæ consuetudinem in benedicendis puerperis contemnunt, neque obseruare voluit ritum & morem aliarum mulierum? Vah malitiam hominum & insolentiam. an superiores se iudicant virgine Maria, quæ porta illa fuit in domo domini clausa, nec aperietur, neque vir transibit per eam, quia dominus deus Israel ingressus est per eam? Quæuis immunditia iam isthac in honorem virginis Mariæ rursus est sublata. nunc enim si suppeterec virgo, posset aliqua primo statim die tē

Eccl. 25.

Gen. 3.

Leuit. 12

Leuit. 12

Beda.

Bernar.

Ieze. 4

Dist. 5.
c. 2. 3. 4.
plum intrare, deoq; gratias agere, vt ait Gregorius ad Augustinum episcopum Angliæ. verum non admittit hoc imbecillitas muliebris, quã obrẽt mariti eo tẽpore mulieribus parcere deberent vsque dum viribus confirmarentur.

Theop.
2 Postquam impleti sunt dies purgationis eius secũdum legem Moyfi, benedixit, inquit Theophylactus, secundum legem Moyfi. nam secundum veritatem nulla necessitate astringebatur expectare dies purificationis, tulerunt illum in Ierusalem vt sisterent eum domino. Duo hic designantur pro Christo domino facta: alterum, quod eum paruulis omnibus habuit commune, vt pro eo offerret mater puerperium egressa: alterum, pro primogenitis peculiare, de quo dicemus vbi primum hæc absoluerimus. Lucas enim testimonium adducit scripture, Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum domino vocabitur. vbi primogeniti intelliguntur, qui primi materna claustra violarent. (vide hic Theophylactum, quem caute legas, & cautiùs prædices vel potius sileas.) In ea re quia non parum situm est, immorandum nobis erit non nihil, vt fundamẽtum rei attingamus. Ab origine igitur mundi in ipsa adhuc lege naturæ magnum fuit priuilegium primogenituræ, quod inde colligas licebit, quoniam Iacob a fratre suo Esau primogenita coemit. quumque deinceps benedictionem ei a patre anteuertisset, iratus dixit, Primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meam.

Theop.
Gen. 25.
& 27.
¶ Multa nanque reuera priuilegia habuit primogenitura. principio enim hoc habebat, quod primogenitus honestius aliis fratribus vestiebatur, vnde & agnoscebat in eo, quod cum benedictione offerebat victimas. Id ex sequentibus magis patet, quãdo Rebecca filium suum Iacob optimis vestibus induit Esau. Hieronymus addit Iudæos referre, penes primogenitos sacerdotale fuisse officium simul & vestimentum, in quo offerebant splendide vestiti in solennitate festiuitatum. Secundo loco benedictionem paternam peculiariter habuit primogenitus, quod exemplo Isaac patet, qui benedictionem volebat seniori filio Esau dare, sed consilio Rebeckæ intercepta ea est a Iacob iuniore.

Glossa.
Hieron.
3 Ad hæc duplicem primogenitus habebat hereditatem & cibum, tantumque hereditauit quantum alii duo. Quo ad cibum, testimonium habemus in Ioseph, qui quum venissent ad se fratres sui in Aegyptum, maiorem partem Gen. 43. detulit germano suo fratri Benjamin loco suo, quoniam

vt referunt Iudæi, si quãdo singulis fratribus quinq; missus seu fercula dabantur, Benjamin offerebatur decem. Quod Deu. 26. ad hereditatem pertinet, suffragatur ipsa nobis scriptura. si enim quis liberos ex duabus habebat vxoribus, vtut posteriozem habuisset chariorem, non poterat tamen priuilegium primogenito prioris vxoris auferre, & alteri posterioris vxoris etiam primogenito conferre, quod nunc plerunque accidit, sed prioris vxoris primogenito cogebatur duplicem dare hereditatem, eo quod penes ipsum principium erat liberorum, & ad eum spectabant iura primogenituræ. ¶ Eaque insuper ratio est, quor duodecim tribus Israel numerentur, ipsaque terra promissionis in duodecim partes diuisa fuerit, quum tamen ex duodecim filiis Iacob, Leui pars nulla obtigerit. Iacob enim voluntate diuina ius primogenituræ a Ruben transfuit, propter peccata sua de quibus eũ incusabat Ioseph, & tradidit illud Ioseph, qui sic duas partes & tribus obtinuit in Israel secundũ duos filios Ephraim & Manassen. Quauis etiam Manasses primogenitus fuerit Ioseph, Iacob autem auus eius priuilegium primogenituræ transfuit in iuniore fratre suum Ephraim, quamobrem per modum crucis dexteram super Ephraim, sinistra autem manum super Manassen collocauit.

4 Præterea primogenitus semper sacerdos erat, reliquosque benedicebat. sic Abraam benedixit filium suum Isaac, Isaac Iacob & Esau, Iacob filios suos duodecim & duos nepotes. idem faciebat primogenitus in magnis festiuitatibus & quando offerebat, quoniam per omne tempus legis naturæ, sacerdotium adfixum fuit primogenitis, semperque natu grandior iunioribus habebatur honestior, iunior quoque benedictionem accipiebat a seniore, sicut Abraam a Melchisedec, qui ex sententia multorum fuit Sem Gen. 14. filius Noë, eratque senior, & ideo appellatus sacerdos altissimi. Et hæc iura primogenitorum perdurarunt vsque ad Aaronem.

3 Præmissis itaque illis de primogenitis, quomodo sacerdotes fuerint & ministri dei, quibusque gauisi sint priuilegiis, reliquum est dicere auxiliante dei gratia, quomodo permutatio facta sit & sacrificium pro eis oblatũ, iuxta id quod in hoc euangelio cõmemoratur. Et primum quidẽ se mihi offert quod dixit dominus ad Moysen, Sanctifica mi Exo. 13. hi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israel, Num. 8. tam de hominibus quã de iumentis. Mea sunt enim omnia,

Et in monte Sinai sic ait, Mea sunt omnia primogenita filiorum Israel tam ex hominibus quam ex iumentis. Quando igitur omnia primogenita domini erant, nec tamen in eius seruitute cuncta manebant, sed partim inepta ad eam erant, præcepit ea redimi. ¶ Atque ne nimium immoremur, quadruplices inuenim⁹ primogenitos. Erant enim qui offerrebatur domino & permanebat, cuiusmodi erant animalia munda, oues, vituli &c. Erant primogeniti qui oblati redimebantur, vt infantuli hominum. Et adhuc redimebantur quidam non oblati, vt primogenitus asini. Alii nec offerrebatur nec redimebatur, vt primogenitus canis. Misissis itaq; aliis, tantum dicemus de primogenitis hominū. vbi nihil etiam dicemus de foemellis, quoniam hæc solo sacrificio facto redimebantur. De primogenitis autem masculis dixit dominus ad Moysen, Primogenitum filiorum tuorum redimes, nec apparebis in conspectu meo vacuus. Redemptio hæc alibi expressa est, quando dominus sacerdotiū transtulit ad tribum Leui. Ego, inquit dominus, accepi Leuitas pro primogenitis quæ aperiunt omnem vuluam in Israel. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel. Ex die quo percussi omne primogenitū in terra Aegypti, sanctificauit eos mihi, & tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filiorū Israel. Iussit tunc numerari dominus primogenita filiorum Israel, deinde quoque Leuitas omnes, inuentiq; sunt primogenitorum 273 plures Leuitis. Tunc præcepit dominus eos redimi, singulos siclis quinq;, & eam pecuniā iussit numerari Aaron. ¶ Videant hic neochristiani quam vere obganniant, Omne quod pro pecuniā æquum sit, sine pecuniā quoq; iniquum non esse. Si forte ad ædificationē aut restauratiōē templi dādum sit aliquid pro redimendo esu butyri in quadragesima, statim sine pecuniā volunt idē audere, & tamē hic luce clarius cernūt præcepisse dominum primogenitos pecuniā redimi. Quod si ea permutatio iusta fuit, quor non hic etiā in altero opus boni cōmutari queat & debeat? Abstinerē a butyro in quadragesima op⁹ est deo bene placens. sumptibus suis iuuare & promouere sacrarū ædium structuram, itidem placet deo. Ex rationabili ergo causā altero cōmutare, iniquum non est. Ita nimium opus aliquod bonum, vel etiam votum vnum in aliud permutatur, arbitrio superiorum accedēte & iudicio. Possent hinc non inualidæ probationes indulgentiarū peti, & inuenio quidem in antiquis penitentiariis tempore

Exo. 34.
Nu. 18.

Exo. 34.
Num. 8.

Exod. 13

quo priscorum patrum rigida obseruabatur seueritas, iniū xisse confessorem pro delicti exigentia aliquot dierū ieiunium: deficiente autem paulatim charitate, impositum est, quantula pecuniā dies ieiunio transigendus redimi posset, discretūq; tūc est inter diuitem & pauperem. Id quoque tēpore defuit esse in vsu, vt iam neque ieiunia neque pecuniarum largitiones in pœnitentia demandentur, eorūque etiā inualuit illud, vt nunc inter neochristianos neque confessioni locus vllus sit reliquus, quod heu sine graui dolore dicere non possumus. Ad extremum, vt aliquando textum hunc finiamus, rursus eo vnde digressi sumus redeuntes, principium eius resumimus in manus. Duarum hic legum meminit Lucas, alterius de primogenitis, quos sæpius præcepit dominus redimi, Omne primogenitum hominis pecuniā redimes. Id renouauit in monte Sinai, quando dixit ad Aaronem, Omne primogenitum tuum erit tantum. pecuniā accipe pro primogenito hominis. Hocq; alterum est de redemptione primogeniti. Lex altera cuius hic fit mētio, est de sacrificio purgationis. eaque cōmunis erat puerperis omnibus, vt agnum anniculum offerrent in holocaustum, & pullum columbæ vel turturis in oblationem pro peccatis. Sin autem eius egestatis esset mulier, vt nihil inueniret manus eius, offerebat par turturum aut aliarum columbarum, quando agnum offerre non poterat. Hinc sequitur pauperulam fuisse Mariam, quæ pauperum hostiā pro filio obtulit, par turturum, non agnum, quanuis proprie loquendo vere verum agnum obtulit Maria, qui tollit peccata mundi. itaque hic paupertas Christi & Mariæ innotescit. An autem par turturum vel aliarum columbarum obtulerit Maria, in scripturis expressum non est, neq; admodum nobis scire profecerit, licet vtrunque suo nō crearet mysterio. Columba enim bonitatem & simplicitatem, turtur autem castitatem designat. & quia castus, vt ille ait, turtur gemit, gemitum hunc mystice etiam exponunt doctores, maxime Bernardus, qui & rationem reddit, quor dixerit Moyses duos pullos columbarum, & non par columbarum, sicuti par turturū, quibus nos hic breuitatis studio superfedemus. Atque hæc nunc sufficiant.

Exo. 13.
& 34.
Nu. 18.

Beda.
Iohan. 1

Beda.

Bernar.

HOMILIA II.

Q Vadragesima a Christi natiuitate diebus, Maria puerum Iesum a Bethlehē detulit in Ierusalem, oblatura eundem in templum secundum legem

Moyſi, quanuis ea legis præcepta Mariam nihil ligabant, neq; Chriſtum qui ex virili ſemine conceptus non erat, Pulchre hic Bernardus ait, Putas quod dicitur⁹ Moyſes, mulierem quæ peperiffet filium, immundam eſſe, non timuerit ſi per matre domini blaſphemiam irrogare? & idcirco præmiſit, Si ſuſcepto ſemine. Alio qui ſi non præuidiſſet paritaram ſine ſemine virginem, quæ neceſſitas erat de ſuſcepto ſemine facere mentionē? Et quia legimus ita loquutum eſſe cum domino Moyſen, nemo Chriſtianus credere debet hoſti virginis matris Luthero, qui Mariam quoque ſub has leges coercere conatur. fuit autem comitatus ille longe honeſtiſſimus, quem ſecum Maria & Joſeph cum puero Ieſu & vicinis habebant. neque tamen in eo ſatis erat, quoniam adhuc Hieroſolymis Simeon ille iuſtus expectabat redempcionem Iſrael. Quanuis enim pleraque male habebant in Ieruſalem vrbe omni malitia referta, tamen nonnullos ſibi reſeruauit dominus, quoniã ſemen piorum & iuſtorũ nunquam totum perit, ſicut dixit dominus ad Eliam conquerentem filios Iſrael fœdus domini eſſe transgreſſos, ſeque ſolũ remanſiſſe, cuius iam animam etiam illi quæreret occidere. tunc enim reſpondit dominus reliquiſſe ſe ſeptem millia viroꝝ in Iſrael, qui nõ incuruarint genua ad idolũ Baal. Iuſtum autem fuiſſe hunc Simeonem euangelifta teſtatur, dicens, Homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael, & ſpiritus ſanctus erat in eo. Theophylactus dicit eum non fuiſſe ſacerdotem, ſed tamen cõmuniter doctores dicunt eum fuiſſe ſacerdotem & in officio ſacerdotali, quod credo verius, quia inducẽdo puerum in tẽplum, ipſe accepit eum in vlnas, & benedixit Mariæ & Joſeph, quod nõ feciſſet, niſi fuiſſet ſacerdos, vt ex Numeris liquet, quod Aaron & filiis ſuis benedicebãt filios Iſrael. Vide partem primam. Primum quoque laudis ſuæ locum obtinet iuſticia, quod de vniuerſali iuſticia dictum eſt, quæ alias inſe virtutes complectitur, quomodo dicere ſolemus virum aliquem iuſtum & probum eſſe, quam laudem non ad vnã tantum virtutem, ſed multarum congregacionẽ referimus, quanuis etiã hic iuſticia illa intelligi poteſt de ſeruatis mandatis dei Verum quando probitas ſola non raro hominem in ſuperbiã adducit & contemptum reliquorum, ideo merito accedit timor in quo iuſtus conſiſtat: quoniã iuxta ſapientis dictum eſt, qui ſine timore eſt, iuſtificari non poteſt. Ad hæc bonus ille Simeon forti ſuffultus erat ſpe erga deũ,

Bernar.

Exo. 13.
& .34.

Theop.

Num. 6.
Tom. 1

Eccl. 1.

expectans conſolationem Iſrael. Tunc enim vltra premebantur Iudæi in ſpiritualib⁹ & ciuilibus rebus. ſiquidem vniuerſum ſeculare imperiũ penes Romanos erat & eum, quem illi Iudæis præficiẽbãt, qualis tunc Herodes erat Idumæus. Omne igitur, & ſummũ Iudæoꝝ deſideriũ hoc fuit, vt ſub aduentũ Meſſiæ ab huius ſeruitutis iugo liberarentur, ſicut eis prædixerat Haggeus propheta, Veniet deſideratus cunctis gẽtibus, & domus domini implebitur gloria. Atq; illa omnia confirmat Lucas, quũ ait ſpiritum ſanctũ fuiſſe in eo, qui ſi malignus extitiſſet, ſpiritum ſanctũ inhabitatorem non habuiſſet: iuxta illud, In maleuolã animã non intrabit ſpiritus ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spiritus diſciplinæ effugiet fictum, & c.

2 Ad hæc, diuinas quoque reuelaciones habuiſſe Simeonem Lucas innuit, quando ait eum accepiffe reſpoſum a ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini. Quæ reuelatio ſine dubio data eſt ei ſuper tam perſeueranti oratione ſua, & ardẽti deſiderio cum gemitibus, quando tandem adueniret ille Meſſias: ſicut & omnes illi antiqui & pii patres ingemuerunt ſuper eius aduentu. vnde Iſaias dixit, Vbi eſt zelus tuus & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum & miſerationũ tuarũ? Tu domine pater noſter & redẽptor noſter, a ſeculo nomen tuũ. Vtinam diſrumperes cælos & descenderes. Quid igitur mirum, ſi ſuper huiusmodi ardentiffimo deſiderio reſpoſum accepit Simeon, ſc. niſi viſo antea Meſſia, non moriturum? fuerunt ſane iſtiusmodi hominũ non pauci in Iſrael, qui cognoſcunt prophetias Iacob & Danielis iam tum eſſe impletas, aduentumq; tunc appropinquare Meſſiæ, qui cogitarint illud quod hic Simeon, Putasne videbo? putasne me eoſq; viſurũ? putasne quod Meſſiæ natiuitas viuũ me inueniet? putasne illis me oculis viſurũ quod firmiter credo? & huiusmodi quædam alia. ¶ Hæc omnia tãta diligentia enarrauit Lucas, vt ex multitudine teſtiũ efficacior conuinceretur certitudo veritatis. nanq; in honorem & gloriã Chriſti, teſtes propoſuit Mariam & Joſeph, angelos qui in eius natiuitate apparuerunt, paſtores, tres magos, iis nũc Simeonem addit & Annam. Vt autẽ perfectã eis fides haberetur, virtutes principio & laudes explicauit Simeonis, ſicut & poſtea Annæ. verũ non abſurdum hoc fuit, quando certiffimos teſtes etiã ante natiuitatẽ ſuã habuit dominũ, Gabrielem archangelũ, Elizabethã, Iohannẽ Baptiſtã, & ante eos pro-

ppp

Hag. 2.

Sapi. 1.

Iſa. 63.
& 64.

phetas & patriarchas omnes. Sed quod spiritum sanctum habuerit Simeon, hinc etiam probat euangelista, quod nunc quoque in spiritu venit in templum, ita ut spiritus sanctus in eo habitaret, ipsum docuerit & duxerit, hoc est, hospes, doctor & ductor illius fuerit: ita illud Isaiae, Spiritus domini ductor eius fuit. Nec quis ibi miretur, quoniam si hostis malignus suos huc illuc ducit & agit, quomodo non spiritus sanctus bonos ducere & mouere queat quo volet? ¶ Atque hinc colligunt doctores, Simeonem convenientem fuisse testem veritatis, eo quod habitatio eius fuerit in praecleara & illustri ciuitate. Nomen quoque suum felix erat, tantum enim sonat, ac si obedientem vel auditorem dicas. Virtutibus insuper & moribus insignis fuit, siquidem iustus extitit & timens deum, expectans redemptionem Israel. Magistro etiam utebatur optimo spiritu sancto.

Mat. 7.

Porro ab operibus bonis & verbis Simeonem commendat euangelista, ut videas quomodo arbor bona fructus bonos proferat. Quum iam parentes induxissent puerum Iesum in templum, ut secundum consuetudinem legis pro eo factis facerent, ibi parentes Christi commemoratur Maria & Ioseph, vere enim Maria mater eius fuit, Ioseph autem pater tantum nuncupatiuus siue putatiuus, sicuti deinceps Lucas insinuat Iesum filium Ioseph habitum esse. Eadem hora venit & in templum spiritu sancto ducente Simeon, ipse quoque agnouit puerum & accepit in vlnas suas. Quam diligenter putas obseruasse Simeonem, quinam in templum venirent, priusquam Maria cum puero Iesu aduentabat? Hic non sufficit vel eloqui vel cogitare aliquis homo, quantum admiratus sit ille super hoc puero, quum etiam nondum satis aspexit, quantis gaudiis perfusum fuerit pectus & cor eius, quam amice Mariam & Ioseph compellarit, quanta reuerentia susceperit paruulum in vlnas suas, quando iam tangebatur quem tam diu videre tantum desiderarat. Ecce quam abundanter & affatim remunerat dominus, habere praestat quam promiserat, siquidem pollicitus erat Simeoni visurum eum Christum domini, quem ille iam tangit & propriis gestat manibus. Quibus quantisque putas gratiarum actionibus exercuerit se lingua eius, quando redemptorem mundi manibus suis gestare contigerat ei, & videre salutare suum? Statim quoque vbi in vlnas suas recepit puerum, testimonium dedit ei, in haec verba prorumpens, Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace. En Simeonem vo-

Luc. 2.

bis derepente nuncium euangelicum, tantum iam salutaria protestantur de puero Iesu, dicentemque, Nunc dimittis domine. Quid hoc dimittere nisi mori est? quasi diceret, Age nunc o domine mori paratus sum, quum viderim Christum domini, quem ante mortem visurum esse promisisti, quo verbo simul ille diuini verbi veritate certo profitetur. Sed quid est in pace dimittere? nimirum in morte, postquam ille pacem patribus annunciaturus esset in limbo, modo illa sibi mors contingeret in pace. Hoc etiam orare & petere debet Christiani omnes, ut eos sine dominus in pace mori, in pace quo ad proximos suos, ut sine invidia & odio decedat: in pace propriae conscientiae, ne vermem acquirant remordentem, qui eos ad desperationem deducat misericordiae diuinae, vel in defectionem fidei, sed ut liceat quiete & in bona conscientia mori. In pace insuper, quo ad malignos spiritus, qui capitale odium: simul & bellum incipiunt sub mortem hominis, omnem mouentes lapidem, ut eum decipiant & fallant; secundum quod dominus praedixit serpente insidiaturum calcaneis hominis. Quicquid enim diabolus antea leue alicui proposuit ut persuaderet peccatum, id graue facit tempore mortis, resque hic habet non secus atque cum trunco ligneo, qui quum adhuc in flumine natat, facile ab vnico pertrahitur: ad littus autem vbi fuerit ventum, ibi decet oportet manus viresque adhibeant ut extrahant. ita plane peccatum leue est, vsque dum perueniat ad littus mortis, vbi tandem aggrauatur & graue putatur. Ad quemcumque sensum ex superioribus intelligi potest, Simeonem petiisse ut dimittatur in pace, in qua corpora sanctorum, sapiente teste, sunt sepulta. Qui exactius pio adfectu vellet emeditari omnia, is cogitandi haberet occasionem, quidnam Simeon obtulerit paruulo Christo, quem pacis datorem confessus est.

Gene. 3:

Similitudo non absurda.

4. His accedit ratio rationis huius. Quia, inquit Simeon, viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, quasi diceret, Ecce cum gaudio moriar descendurus ad patres in limbum, simul atque iam vidi oculis corporeis & spiritu alibus filium tuum salutare mundi. (salutare enim quum ait tuum, alloquitur patrem, & Christum constituit filium suum, qui sit salutare actiuum, non quod saluificet patrem, sed quod pater nos saluificet per filium) aliterque haec laus est quam Simeon Christo tribuit, quod salutare eum vocauit. Neque hic eius laudis finis est, insuper non Iudaeorum tantum, sed omnium gentium salutare fatetur,

- Mat. 8. quum ait, Quod parasti ante faciem omnium populorum, sicut Christus ipse ait multos vcturos ab ortu & occasu solis, qui requiescant cum Abraam, Isaac & Iacob. Communis nanque omnium saluator est Christus: iuxta illud Pauli, Virtus dei est in salutem omni credenti, Iudæo primum & Græco. Ac deinde, An Iudæorum deus est tantum? nonne & gentium? imo & gentium. Atque hoc tertium est encomium Christi, quem totius mudi prædicat esse salutare, non Iudæorum tantum, vt Iosue & alii fuerit. Quamobrem
- Mar. 16. & ipse cõmissionem hanc dedit apostolis, Ite in orbẽ vniuersum, prædicate euangeliũ omni creaturæ. Et hæc tamen pulchre discernit Simeon, vt sit quidẽ lumen ad reuelationem gentium, gloria autem plebis Israel. Intelligi id posset quasi pro interpretatione superiorũ, vbi dictũ est, esse Christum salutare populorum. quorum autẽ? quæsierit aliquis. Ecce respondetur, Iudæorum & gentium. Estque hæc multiplicatio & magnificatio gloriæ Christi, qui non tantum sit salutare, sed & lumen gẽtium, de quibus propheta dicit,
- Isaia. 9. Populus gentium qui habitabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione vmbrae mortis lux orta est eis. quænam lux illa? hæc nimirum, de qua hic Simeon loquitur, quænam lux illa? hæc nimirum, de qua hic Simeon loquitur est, & alibi Iohannes, Erat, inquit, lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundũ. Concludit ergo hymnum suum, & gloriam plebis tuæ Israel. Quo ad literam, non exigua sane est Iudæis gloria, Christum secundum carnẽ ex Iudæis natum, & Iudæũ fuisse, & tamen Simeon antea gentes quã Iudæos commemorauit. cognouit enim in spiritu, prius crediturã esse multitudinem gentium, quã Iudæos, aliquandiu in sua cæcitate futuros induratos, dicente etiã Paulo, quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gẽtium intraret, & sic omnis Israel saluus fieret. Sunt qui per Israelẽ iustos intelligant & beatos, quoniã Israel videntem deum sonat, sicq; contẽplantur pulchro ordine Simeonẽ Christum prædicare salutare, lumen & gloriã: salutare quidem peccatorum, lumen autem iustorum, & gloriã beatorum. Salutare enim est contra peccata nostra, lumen aduersus iustitiam, & gloria cõtra miseriam exilii nostri. Hinc iam votum illud Simeonis quotidie vsurpat ecclesia in cõpletorio, quod vltimum habet locum in horis canonicis, sicut & septima ætas quiescẽtiũ est. Inuocemus ergo puerum Iesum, vt quia ipse est salutare mundi, malignitatẽ peccati in nobis sanet: quia lumen est, insci-

tiam nostrã diuina luce illuminet: & quia gloria plebis suæ est, nosque hic exules misere affligimur, inde nos liberet, & gloriam nobis conferat salutis æternæ, Amen.

HOMILIA III.

Olenis hæc dies, qua virgo mater puerum Iesum Hierosolymas duxit præsentandum in templum, a prisicis iam inde Germanis a luminaribus appellationem habet, quæ & hodie consecrari solent ex communi ecclesiæ consuetudine. Quam ne contemnatis, sed potius vt ibi quoq; decenter vos gerere possitis in omni pietate, principio iam dicemus, quomodo festum hoc luminariũ cœperit primum, deinde vsum hunc vtriusque testamenti scriptis esse conformem, postremo ostendemus eius rei (modo tempus tulerit) mysticam expositionem. Et primum omnium constat, huic festo occasionem dedisse abusum quendam Romanorum, qui singulis annis quinque, primo die Februarii, vniuersam ciuitatem facibus circumlatis lustrabant in honorem Februae Martis. & ea consuetudo quum iis qui ex gentibus ad Christum conuersi erant, facile extorqueri nõ poterat, institutum est hoc festum luminarium in honorem virginis matris, vt sic abusus facularum in laudem & cultum verteretur diuinũ. Neq; male illud in hunc diem relatum est, vt quocunq; modo nos etiam spiritalibus Simeonis gaudiis participaremus. sicut enim ipse verum lumen Christũ suis vlnis gestauit, ita nos lumen materiale manib; nostris portamus, quo designatur illud, quod Simeon confessus est datum ad reuelationem gentium, nam & nos per lumen hoc externum admonemur, lumen illud patris æterni vlnis mentium & fidei firmiter retinere. Sed & quo ad virginem Mariam, non fuit hoc inconueniens. siquidẽ quum alias dies hic purificationis dicatur, ne quis offendatur, ratus immundam antea fuisse eam, sicque purificatione indignisse, institutum est eodem die festum celebrari debere luminarium, eo quod Maria a sole iustitiæ Christo domino quem peperit, gratia & virtutibus nimisquam exornata refulsit. ita enim resplenduit interius per puritatem conscientia, vt foris etiam claresceret totius integritate vitæ. ¶ Quarto loco ratio etiam illa adsignari potest, propter vsum luminarium illorũ, quæ sic sacrantur, de quo ad finem huius homiliae. Nicolaus de Lyra, ait festum hoc institutum temporibus imperatoris Iustini, idque Constantinopoli, quum ibi maxima pestis grassaretur.

2 Quum autem vsum hunc luminarium in templis temere adeo reiciant Lutherani, vt alias ceremonias omnes, nimiumq; de iis ridicule loquantur, quasi sine iis non visurus sit deus, quæ sane nõ exiguæ sunt blasphemie, nos itaq; vsum luminarium testimonio scripturarũ confirmabimus. Quoniam luminaribus vti in templis in cultum diuina, ab ipso deo edocti sumus, qui parari sibi candelabrum præcepit ex auro purissimo cum sex calamis, tribus vtrinque cum suis scyphis, sphaerulis & liliis. Ibidem præceptum est

Exo. 25. Moy si a domino, Facies & lucernas septẽ, & pones eas super candelabrum, vt luceant ex aduerso. Emunctoria quoque & c. Ecce quã diligenter demandauit dominus de candelabrum hoc ex auro puro parari debere, & de lapidibus aliquanto post clarius, Præcipe, inquit, filiis Israel, vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarũ purissimum, pilo que contusum, vt ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonii extra velum, quod oppansum est testimonio. & colloq; bunt eã Aaron & filii eius, vt vsq; mane luceat corã domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorũ coram filiis Israel. Iosephus quoque refert tres semper arfisse per diem, ad noctem autẽ incensas omnes fuisse, vt per eam totam arderent. Ad hæc præcepit dominus sacerdotibus, Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens ligna mane per singulos dies. Ignis iste perpetuus est, qui nunquã deficiet in altari, semper enim ardebat in vsum holocaustorum. Neq; in alium finem Salomon etiã candelabra aurea quinq; parari iussit ad dextram, a sinistra totidem, & in iis flores sicut lilia, & lapides aureas desuper, & forcipes aureos, & hydrias, & fuscinulas & phialas, & mortariola, & thuribula de auro purissimo. Quando igitur hæc de luminaribus tã sedulo præcepit dominus, quis hominum eã erit temeritate, vt conditorẽ suum æternũ, & indeficientem sapientiæ fontẽ, audeat sine blasphemia reprehendere? Quod si obiecerit ex neochristianis quispiã, in veteri hæc præcepta esse testamẽto, nihil igitur ad nos Christi euãgelio subiectos pertinere: ei quoq; responsum volumus, verũ id quidem esse, nam alias nos quoq; habere cogemur candelabra, quorũ vnum centum haberet talenta, cum lampadibus septem, sed vnũ hoc ex eo vicissim quero, An deus ille in veteri testamento cæcus fuerit, eo quod iusserit tot sibi lucernas accendi, quod is iam impudenter cauillatur. An nõ idẽ vtrinq; deus, qui omnia bene vidit, luminis nulli indigus,

Lib. 3.
ca. 7.
Leui. 6.
3 Reg. 7

& tamen voluit tot in templo luminaria ardere? Aut vnde probabis deum quod olim voluit & præcepit, nunc prohibuisse? Aut cum sacculo bulla e celo tibi descẽdit? Quin igitur sanctas ecclesiæ ceremonias missas facis?

Quid quod & in veteri testamẽto festum celebre fuit luminarium, in alium tamen finẽ institutum quam hoc nostrum? Quum enim Antiochus idolis suis templum contaminasset, omniaq; eius vasa dehonestasset, illud cum gaudio rursus consecrauit Iudas Machabeus, & communi omnium consensu vniuerso populo instituit dedicationis huius festum celebrari debere, quod & festum luminũ appellarunt, sicut & Iosephus testatur: id ea de causa, quod vbiq; in parietibus templi luminaria adfigebant: quod etiã nunc fit, vt vbiunque crucem fecit (vt solent duodecim fieri) in dedicando templo suffraganeus, ibi cereus suffigatur. quãuis aliã adhuc causam reddit Iosephus, quã illi festũ hoc luminum dixerint, semperque obseruarint, eo quod eis splendidum lumen reuerendi cultus diuini & fidei in sperato apparuerit. Quanto autem rector nobis Christianis sententia est, quod diem hunc a luminaribus appellemus, quoniã in eo nobis saluator noster Christus dominus apparuit, oblatus in templum, qui nobis datus in lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel? Hic itaq; non illaudatus luminarium vsus in cultu diuino iam olim a piis Iudæis obseruatus, nunc etiam ab ecclesia catholica receptus est, quando & Christus datus nobis est in lumen ad reuelationem gẽtium: lumẽ illud verum, quod venit in mundum, & illuminat omnẽ hominem: lumen inquam mundi, in cuius lumine insuper videbimus lumen felicitatis æternæ. In eius luminis ortu reges gẽtium ambulauerũt. Christus quoque ipse de tenebris vocauit nos in lumen suum admirabile, quisquis enim sequitur dominum, nõ ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ, quando deus ipse a Iacobo recte pater luminum dicitur. Quum igitur inuisibilia dei & æterna eius virtus atq; sapiẽtia, per ea quæ ab eo sunt facta, cognoscuntur & videntur, quomodo non ab externo illo visibili lumine accenderemur ad contemplandã excellentiã luminis diuini? Aut quid vetat quo minus cereum succẽdẽtes, pro piis animabus oremus, Requiem æternam dona eis domine, & lux perpetua luceat eis? Aut quid tandem in hoc vniuerso mundo, qui ab ornatu appellationẽ traxit, vel pulchrius, vel humanæ naturæ conformius, vel denique

1. mac. 4.
Toh. 10.
Lib. 12.
cap. 14.
Luc. 2.
Luc. 2.
Tohã. 1.
Ioh. 8.
Psal. 35.
Ioh. 8.
Luc. 1.
Iacob. 1.
Rom. 1.
ppp iiii

rit, totum corpus lucidum erit. Quum ergo homo fidem etiam habens, bona insuper opera facit adfectu bono, is demum iustus erit coram domino, quod alia parabola docuit dominus exemplo virginum prudentum, quae sumpserunt oleum secum cum lampadibus. ita enim nos quoque habere decet diuinæ charitatis oleum, & rectæ intentionis, atque tunc lumen accensum hic coram deo gestabimus, & in futura patria illud impetrabimus æternum. ¶ Hinc ergo est quod consecrationem luminarium instituit ecclesia, ut non tantum nobis profint ad informationem, sed & vtilia fiant & salutaria in usu, iuxta illud quod canit ecclesia, Vt in quibuscunque locis illuminata fuerit, discedat & contremiscat diabolus, & fugiat pauidus cum omnibus ministris suis de habitationibus illis. Domine deus, te humiliter deprecamur, ut has candelas ad vsus hominum & sanitates corporum & animarum benedicere digneris & sanctificare. In hoc precatur ecclesia obnixè dominum deum, ut mittat ille archangelum suum sanctum Michaelem, qui diabolum a nostris habitationibus & domiciliis omnibus expellat: sicuti prostrigauit eum a Sara & Thobia, ita nunc abigat e templis, domibus & locis omnibus, vbi ministri ac serui dei inhabitant, vigilantes aut dormientes, vel quocumque modo pie conuersantes. Omnes itaque Christiani luminaribus illis pio adfectu vti debent, spe bona firmiter confidentes fore, ut sic ab omnibus insidiis & fraudibus diaboli cis virtute verbi & orationis huius liberentur, ipsique tandem ad consortium peruenire mereantur angelorum & sanctorum omnium in æterna beatitudine, ibidem perpetuam diuinæ essentiae lucem contemplaturi. Quam rem nobis omnibus misericors & propitius concedat Iesus Christus dominus noster, lumen indeficiens, lucemque inhabitans inaccessibilem, cui laus, honor & gloria in secula seculorum. Amen.

IN CATHEDRA PETRI

euangelium, MATTHAEI XVI.

Illud vide infra in die apostolorum
Petri & Pauli.

Vod ad historiam attinet, breuiter nos expediamus.

Quonia S. Petrus post illam apostolorum diuisionem, annis quinque se continuit in Ponto, Asia, Galatia,

Bythinia & Cappadocia, qua ille tamquam peculiaris apostolus administrauit, praedicatione simul & doctrina sua instituit diligenter, sicut & epistolas suas ad eos scripsit. Deinde Antiochia venit, vbi etiam per sermones Pauli, Petri & Barnabae, aliorumque, usque; adeo multi crediderunt euangelio homines, ut ibi primum a Christo Christiani ceperint appellari. Ah miserere nostri domine Iesu, quod praecleara illa ciuitas, in qua primum Christianae plebis auditum est nomen, Mahometo nunc seruit & infidelibus. Atqui Antiochia cum ve-
nisset. Petrus, ibique; miracula tam & plurima & maxima fingent, ut iam supra decem millia hominum baptizata essent, ipseque; adeo qui erat cunctis potentibus in ciuitate sublimior Theophilus, hic etiam domus suae ingentem basilicam ecclesiae nomine consecrauit, in qua Petro apostolo constituta est ab omni populo cathedra, ut impleretur scriptura, quae habet, Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudet eum. Ibi que septem annis rexit Petrus, vnde deinceps abvniuerso Christianismo ecclesia illa Antiochena digna iudicata est, quae honore & dignitate decoraretur Patriarchatus, sicut & Alexandria & Ierusalem, longoque post tempore Constantinopolis. Quarto vero anno imperatoris Claudii, qui & vltimus suae extitit administrationis, Petrus Romam venit, vbi quum magna hominum multitudo ad fidem iam esset conuersa, erexerunt ei hic quoque cathedram magnificam, & ipsum desuper imposuerunt, ibique rexit annis 25, quod & D. Hieronymus testatur, & Damasus Papa. ¶ Quum autem festum factum hoc sit, S. Maximus in quodam docet sermone. Nam quum apud ethnicos moris erat in Februario, festum obseruare conuiuis dicatum, idque; facile adeo abrogari non poterat, festum hoc cathedrae Petri a sanctis patribus in hoc institutum est, quanuis ne sic quidem aliquandiu adhuc postea ab ista sua crapulatione abducere poterant, quin hoc ipsum etiam festum epularum Petri dicerent, tantisper dum hic quoque; abusus paulatim aboleretur.

IN DIE CINEREM.

In domo pulueris, puluere vos con-
spergite. MICH. I.

On sine euidenti grauique; ratione ecclesia Christiana instituit in hunc ipsum diem, sacros consecratosque; cineres capitibus suis vti fusciperet Christiani, quanuis apud multos id quoque; contemnatur, adeo ut isti

Ex reco-
gnit Cle-
mentis
lib. 10.

Psal. 106

Hieron.
Maxim.

infano, impio & diabolico suo furori hodie magis vacent, quam toto alias anno, tantumque in ignominiam Christi & ecclesie, suarumque animarum damnationem. Vt autem pii Christiani omnes usum illum sacrorum cinerum penitus intelligant, suaque corda & animos recte in ea re instituant, paucis tantum quæ maxime sunt necessaria, explicabimus. ¶ Principio feria hæc quarta, caput dicitur ieiunii, nanque ipse etiam Christus, ut sancti patres voluerunt, aetatis trigesimo, cum feria tertia baptizatus, alteroque post die in desertum adductus esset, suum inchoare cepit ieiunium. Et hoc quidem ipsa etiam quadragesime supputatio secum adfert, quæ quæ quadragesima diebus durare debeat, & tamen in sex septimanis dies sint 42. ablatisque diebus dominicis sex, dies iam quatuor nobis deficiunt, qui quatuor iis huius septimanæ diebus suppleantur. De illo quadragesima horum dierum sacratissimo tempore, nihil nunc dicere intendimus. Tantum quia illud Christus ipse obseruauit, & ab ipsis iam inde apostolorum temporibus in hæc nostra secula usque continuo usu obseruatum deuenit, sicut

Matt. 4. nobis sanctus Hieronymus, Augustinus & Damascenus clare testantur, nos quoque decet illud in omni obedientia sancte & religiose obseruare. Verum nos huic interim fundamentum nostrum illum superstruamus sermonem. Quandoquidem hodie caput est ieiunii, initium temporis poenitentiae, decet Christianum quenque pium, pie quoque & sancte se illi parare. Summus autem poenitentiae gradus humilitas est, ut sic homo ipse se cognoscens, demittat & humiliet coram summo bono & omnipotentia dei: unde tandem fiat, ut ille & misericordiam & remissionem percipiat delictorum. Hinc enim toties iam ecclesia iis verbis veluti soleniter utitur, Humiliate capita vestra deo. indies etiam illud

Hieron. decætat, Flectamus genua. Ita te mater illa charissima subinde docet & monet, ut vniuersum tuum ieiunium nil nisi mera quædam sit humilitas. Aut quid aliud ipsa etiam tota confessio est, nisi humilitas quædam & obedientia: sicut &

Ecclesia Sapiens dicit, Presbytero humiliam animam tuam, & magna humiliam caput tuum. ¶ Deinde ex iis iam sequitur, cur tandem omnia cantica precesque omnes hodie in humilitatem tendant & poenitentiam, ut sic nostri aliquando miseretur deus. Consecratura etiam cineres ecclesia, incipit hoc modo, Exaudi nos domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum

respice nos. Ipsumque missæ hodiernæ officium hoc auspiciatur introitu, Misereris omnium, & nil odisti eorum quæ Sap. 11.

fecisti, dissimulans peccata hominum propter poenitentiam, & parcens illis, quia tu es dominus deus noster, Miserere mei deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea. Proponit etiam prophetiam Ioelis: Cœuertimini ad dominum Ioel. 2.

deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiae, & præstabilis super malitia, inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri domini & dicent, Parce domine, parce populo tuo. Tractum deinceps incipit, quem per omnem quadragesimam secunda, quarta & sexta feriis conseruat: Domine, non secundum peccata nostra facias nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis, Domine, ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipet nos misericordiae tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Adiua nos deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui domine libera nos, & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum, Et ne sim longior, duabus maxime rebus velut innixa & suffulta vniuersa insistit poenitentia: misericordiae quidem, quo ad deum, sine hac enim non tantum nemo hominum saluatur, sed & poenitentiam sufficientem agere nullus posset, sicut

Psal. 102 inquit Dauid, Non enim iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Humilitati vero, quo ad nos, ea enim, ut ante memorauimus, usque adeo est necessaria, ut citra hanc nequeat venire homo ad poenitentiam & misericordiam dei. ille nanque ut superbis resistit, ita humilibus dat gratiam. Quantum autem filios suos ad humilitatem hodie exhortetur ecclesia, vel ex ipsis cineribus, & iis quæ circa illos ca-

nuntur dicunturque, colligere licet. **Psal. 142**

Iacob. 4
3 Ecclesia cineres illos ex sacratis præteriti anni palmas vestros consecrat, idque collectis quatuor. In quarum prior orat clamatur ad deum, ut mittere dignetur angelum suum sanctum de caelo, qui cineres illos benedicat & sanctificet, ut sint remedium salutare omnibus nomine sanctum dei humiliter inuocantibus, ac semetipsos pro conscientia delictorum suorum accusantibus, ut sic cineribus istis sese aspergant ad corporis sanitatem & animæ tutelam. In secunda collecta etiam precatur deum ecclesia, quatenus inspiciat conditionis humanæ fragilitatem, & hos cineres pro sua pietate benedicere dignetur, quos causa proferendæ humilitatis atque promerendæ veniæ capitibus nostris impo-

ni decreuimus, vt qui nos cinerem esse & ob prauitatis nostræ meritum in puluerem reuersuros cognoscimus, peccatorum omnium veniam & præmia pœnitentibus reposita misericorditer consequi mereamur. In tertia collecta orat ecclesia, Deus qui humiliatiõe flecteris, & satisfactione placaris, aurem tuæ pietatis inclina precibus nostris, & capitibus seruatorum tuorum horum cinerum aspersiõe atactis, effunde propitijs gratiã tuã benedictionis, vt eos spiritu compunctionis repleas. In quarta quoque collecta sic precatur, Omnipotens sempiternus deus, qui Niniuitis in cinere & cilicio pœnitentibus indulgentiã tuã remedia præstitisti, concede propitijs, vt sic eos imitemur habitu, quatenus veniam prosequamur obtentu & c. ¶ Has ecclesiæ præcationes cum ponderamus diligenter, videmus cur nam & cineres recipiamus, & in recipiendis quid recogitare debeamus. Si enim humilitas pœnitentię est fundamētũ, humiliare nos quoq; debemus, & cineres capitibus nostris inspersos suscipere, vt nobis elargiri dignetur deus spiritũ cõpunctionis & gratiã perfectæ pœnitentię. Quotquot ergo proposito habet bonum, se quoq; ordinationibus rite adcommodare ecclesiasticis instituunt, etiam hoc sancto tẽpore pœnitentiam agere, confiteri, & sacramentũ suscipere, ii quoque debet hodie consecratos recipere cineres. Porro admonetur hic quilibet homo fragilitatis sue, quoniam & ex terra & puluere compactus sit, & in puluere rursus dissoluentus. Et hæc quidem salutaris est sanctæ humilitatis cogitatio, firmumque & solidum salutaris pœnitentię fundamentum. Qui posset enim homo magis admoneri apud semetipsum peccata fugere, neque id tantum, nisi insuper eorum etiam adducatur, vt ea quoque displiceant sibi, quam dũ suã vel tacitus secum reputat abiectissimã etiam imbecillitatem & vilitatẽ, dum terram se & nihil aliud nisi escã & receptaculum vermium videt doletque. Dum cogitat enim qui magno elatus fastu superbit, En ego cinis sum, sua confunditur insolens superbia. Dum auarus, luxuriosus, adulter, crapulator, inuidus & iracundus ex animo secũ cõmemorãt, Ecce puluis & umbra sumus, sumus & ecce miseriam tellus, Et nostri fugiunt vt leuis aura dies: Carpinur vt stipula: rapido carpuntur ab igni, Nec nisi viuẽdo somnus & umbra sumus, qua tandẽ essent obsecro pertinaci & indurata pernicacia, vt talia cogitãtibus non sua displiceret secula? ¶ Submonetur præterea hic quilibet istius abomina-

Gen. 3.

tionis Adã, cui quod dixit deus verbum, idẽ tibi quoq; sacerdos dicit, dũ cineres capiti aspergit tuo, Memento quod cinis es, & in cinere reuerteris. Adam in paradiso in maxima gloria futurus & immortalis erat, sed propter peccatũ & ex paradiso pulsus est, & abominationem istã meruit, vt in puluere rursus redigeretur: hoc est, quod mori vt nos, eũ quoque oportebat. Vt iã tum potuerit illud dicere cum propheta pro se simul & vniuersã suã posteritate, Cecidit corona capitis nostri, vã nobis quia peccauius. Coronã suam abiecit Adam per inobedienciã, imo nos quoque omnes illam per peccata abiicimus, ideo post peccatum denique nudum esse se sensit Adam, cuius exemplo nos quoque cognoscere debemus, peccatis gloria nos nostra priuatos esse, ideoque ad decorem animæ nostræ indigere gratia dei. ex nobis enim nihil nisi puluis & cinis sumus. ¶ Ex his itaq; iã commemoratis causis, homines sub initio huius sancti temporis cineribus solent aspergi, in signum & suæ cuiusq; pœnitentiæ, & omnibus in vniuersum hominibus communis fragilitatis, sicut apud quosdam mos est, hominibus etiam mortuis cum exhibetur sacramentum, simul quoque cineres capitibus inspergere.

4 Firmum etiã huius rei ex sacris literis fundamētũ habet ecclesia, sicut in quarta collecta cõmemoratur. Quĩ enim in Iudæos expeditionẽ mouisset Holofernes, illiq; supra modũ tribularentur, sacerdotes sacrificaturi, & cilicio vestiebãtur, & cineribus super capita sua cõspergebantur. Quo exẽplo etiã Iob dicebat, Saccũ consui super cutẽ meã, Iob. 16. & operui cinere carnem meã. Similiter Dauid quoq; pœnitentiã suã declarans, in psalmis ait, Cinerẽ sicut panẽ mã ducabã, & poculum meum cum fletu miscẽbã. Quid quod Iudæis sub Assuero grauitè afflictis propter Amõ, qui mã dauerat omnes quotquot in regno suo essent Iudæos occidit, Mardocheus quĩ hoc cõperisset frater Hester, ipse quoque scisis vestimētis suis, saccum induit, cineresq; super caput asperxit: Iob vero ad dominum, Ipse, inquit, ego me reprehendo, & ago pœnitentiã in fauilla & cinere. Et hæc ni mirum illa etiam fuit pœnitentiã, qua vsi Niniuite (Poteris hic tu historiam extendere, quam voles) gratiam apud dominum emeruerunt, sicuti quarta collecta cõmemorat, & id ipsum quoq; apud Matthæum & Lucã Christus adprobat. Luc. 10.

Hancq; pœnitentię formã propheta quoq; docuerunt. ita enim ad domum Iudæ, Ieremias clamat, Filia populi Ierem. 6

Thre. 5.

Psal. 101

Hest. 4.

Ionã. 3.

Luc. 10.

- Iere. 25. mei, accingere cilicio & conspergere cinere, lactū vngenti fac tibi, planctum amarum. Et idem quoque ad optimates, Vlulate pastores & clamate, & conspergite vos cinere optimates gregis, quia completi sunt dies vestri. sicut & fecisse illos constat, attestante idipsum propheta in Threnis.
- Thre. 2. Sederunt in terra, conticuerunt senes filiae Sion, conspererunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis. Daniel quoque Dan. 9. ille vir desideriorum, in propria persona hoc fecisse legitur, quum in captiuitate detineretur Babyloica, dicens, Posui faciem meam ad dominum deum meum, rogare & deprecari in ieiuniis, sacco & cinere, & orauit dominum deum meum. Ad eundem modum Iudaei fecerunt in bello Machabeitico, quum exercitus Lyſie appropinquaret Iudaeae. Tūc enim Iudaei diem illum ieiunarunt, ciliciis sese vestierunt, vestibus aliis seisis, & cineres super capita sua asperferunt, & deinde legimus, Sciderunt vestimenta sua & planxerunt plāctū magno, & imposuerunt cinerem super caput suum, & ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, clamauerunt in celū. Et hoc quoque, ipsum est, quod voluit Micheas in iis verbis, quibus sermonē hunc nostrum exorsus sum? in domo pulueris puluere vos cōspergite. (est enim eadem dictio hic & Gen. 3. His omnibus deseruit pluri mū nobile illud canticū ecclesiasticum, quod solenniter canitur, dum homines cineribus asperguntur, Immutemur habitum, in cinere & cilicio. ieiunemus & ploremus ante dominum, quia multum misericors est, dimittere peccata nostra deus noster & c. ¶ Idque etiānum plurimi faciunt pii & catholici homines, qui nunc habitum quoque suum & vestitum permutant. plures enim & viri & mulieres abiiciunt hodie torques, anulosque aureos, & cætera ornāmēta sua, nec sericis porro vtuntur vestibus, neque ex argenteis bibunt poculis. verum voluptates huiusmodi mundanas, omniaque seculi gaudia procul a se amoliuntur, adeo ut plerique rubris etiam aut viridibus vestimentis iam hodie nō induantur amplius. Profecto enim quicquid hoc modo propter deum intermittitur aut contemnitur, sancte & pie fit. Quauis in multis locis hic iam vsus inrebuat inter homines, vt preciosis amicti vestibus si quibus communicandū sit, ad sacramentum eucharistiae suscipiendum accedat. atque id tantum faciunt in honorem & reuerentiam sacramenti domini nostri Iesu Christi, credentes se illum veraciter hic accipere, neque id etiā omnino male, modo vestes

nec nimium leues nec ad scandalum proximi sint paratae. Nam vt inquit S. Gregorius, centurio ille qui dominum ad se in suam domum aduenire volebat, & synagogae princeps Iairus, aduentum Christi ad filiam suam grauius flagitans, inter se mutuo non repugnarunt. ¶ Verum furiosus isti Christiani illud male intelligentes, plurimum aberrant, dum non satis esse putant ecclesiae catholicae se aduersari esseque inobedientes, nisi insuper iam hodie demū, vestitu simul & gestu fatuos, bubalos & asinos sese simulēt, quasi poenitear eos esse quod homines sunt. est ea certe non minima sanctissimae fidei nostrae cōtumelia & ignominia. ¶ Sed & Lutherani quod hic obiciant habent, clamitantes dixisse dominum per Isaiam prophetā, Nunquid istud vocabis ieiunium & diem acceptabilem domino, saccum & cinerē sternere: similiter & Ioel dicit, Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Ad quae respondemus, Dominum hic voluisse, exhibitionē istam externā nihil esse, nisi simul ipsum quoque cor cōspiret. idque vt est verissimū, ita omnia illa iteō intermittere debere externa, nusquam ex sacris literis vere colligitur. Vtrunque enim vno illo capite connectit mutuo quodā veluti nodo Ioel, dicens, Conuertimini ad me in toto corde, in ieiunio, fletu & plāctu & c. Sic enim placatus est dominus super Achab, quod corā eo humiliatus est, & c.

DIE S. MATTHIAE APOSTOLI, Euangelium MATTHAEI XI.

Euangelium hoc iam ante explicauimus Dominica 5. post festum Epiphaniae, idque parte prima require. Et tamen ad haberiorem sanctissimi apostoli Matthiae laudem & gloriam, qui & ipse index cum Christo comparebit in extremo iudicio, libet hic de sua electione scripturam Lucæ in libro Actuum apostolorum explanare.

Lucas capite primo Actuum Apostolorum.

I N diebus illis Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (Erat autem turba hominum simul fere centum viginti) Viri

fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt I E S U M, qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appelleretur ager ille lingua eorum acheldema, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro psalmodum, Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui habitet in ea, & episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, in quo intravit & exiit inter nos dominus I E S U S, incipiens à baptismo Iohannis, vsque in diem qua assumptus est à nobis, teste resurrectionis eius nobiscum fieri vni ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus, & Matthiæ. Et orantes, dixerunt, Tu domine qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris ex iis duobus vni, accipere locum ministerii huius & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis. Et cecidit fors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis

HOMILIA VNICA.

Historia illa quam Lucas hic commemorat, post ipsam non longe ascensionem domini contigit, ante diem pentecostes adhuc. verum quonam decem illorum dierum facta sit, in scriptura expressum non est. Certe enim in diebus illis surrexit Petrus in medio fratrum. Qui autem fratres ii fuerint, iam ante ostēderat Lucas. fuerunt enim præter vndecim illos apostolos, etiam Maria mater Iesu, & cæteri fratres ac mulieres, omnes quidem pene cen-

tum & viginti. Quæ quidem prima fuit Christiana congregatio post mortem domini, primaque illa ecclesia catholica ex sanctissimis personis, vnde hæc ecclesia, quam nunc per vniuersum mundum longe lateque disperfam cernimus, & nata est & extructa. & ii quidem fratres & sorores omnes erant, quapropter dicitur, quoniam surrexit Petrus in medio fratrum. Id clarius aliquanto expressit Lucas deinceps, quum ait, Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, vnde non immerito fratres dicti sunt, Deum im mortale, quam penitus extincta iam est charitas mutua & fraternæ dilectio, quam plane non recolimus nos patrem vnum habere in cælis, cui quotidie inclamamus illud, Pater noster qui es in cælis. non cogitamus Christum caput esse nostrum, quoniam si serio meditaremur nos non tantum fratres esse quo ad carnem ex primo Adam terrestri, sed etiam in gratia, quo ad Adam cælestem, non tot inter nos quotidie orirentur odia, dissidia, contentiones, bella, iurgia & mille discordiarum genera. Diceres, An non ex spiritu sancti instinctu scripsit Lucas, eo quod non exacte, sed quasi dubitanter numerum expresserit fidelium? sic enim ait, erat turba hominum simul fere centum viginti &c. Non sane hoc ex dubitatione profectum est, sed sicut mos est scripturæ, quod hæc quoque communem loquendi consuetudinem imitatur, quæ sic habet, ut magnam multitudinem aut summam expressuri, in certo insistamus numero, quanuis ibi in duobus aut tribus vltro citroque non conveniat, dicimus tamen fere ita esse. Non ergo dubitater hic Lucas loqui voluit, sed cum diminutione aliqua numeri non plane consummati, ex communi usu loquendi.

Nunc iam ipsum Petri sermonem attendamus, cum ait, Viri fratres, oportet impleri scripturam. hæc quoque nulla coacta necessitas est, sed veritas inenitabilis, sicut alibi etiam Christus dixit, Oportuit Christum pati. (vide ibidem) ita plane oportuit impleri scripturam. neque ignorabat hoc Petrus vel ex ipsa obiurgatione dominica, quando in hortu montis oliueti audiuit sibi dici a domino, An putas quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripturæ, quia sic oportet fieri? Et vos igitur dilectissimi aliud non cogitate, nisi quia oportet impleri scripturam, quoniam signaculum habet efficax & infallibile spiritum sanctum, veritatem diuinam, sigillum certissimum quod violari non potest. Quicquid ergo scriptu-

2. Thef. ra habet de periculis nouissimi tēporis, de Antichristo, de variis sectis perdicionē, de defectione & scissione fidei, de maxima tribulatione cuiusmodi non fuit vnquam, id omne oportet impleri, atque pro dolor illis etiam nostris tempo-
 2. Tim. 2.3. ribus incipiunt non parua futuræ deuastationis præludia, quoniam oportet impleri scripturam. (vide plura tomi. 2. homilia vltima.) ¶ Sed quam tandem oportet impleri scri-
 2. Pet. 2. puram Petre, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda? Ecce quanta est eminentia scripturæ, quoniã quod dixit Dauid, ait Petrus prædixisse spiritum sanctum. omnis enim scriptura sancta ex spiritu sancto est. quotiescunque ergo audis citari tibi locum ex Moysē, Isaia, Dauide, Iohanne, Matthæo, Paulo, aut aliis, non est quod personam aspicias hominum, quorum non proprie est sermo ille qui adducitur, sed spiritus sancti per eos loquentis non secus atq;

Hieron, per calamum, autore Hieronymo. id ipsum & Petrus testatur, Non voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti dei homines. Ita de seipso etiam Paulus inquit, Non audeo aliquid loqui, qui eorum quæ per me non efficit Christus in obedientiam gentium. & alibi, An experimētum queritis eius qui in me loquitur Christus? Hæc itaque illa est prærogatiua & dignitas sacrarum literarum, immensa super omnes disciplinas & artes quæcunque sunt in mundo: quoniã illæ omnes ab hominibus sunt inuenta, hæc sola diuinitus est profecta, nemo ergo contemnere eam debet, nemo in lusum vertere, nemo aliorum rapere quam sit intelligenda, nemo deprauare. Væ ergo tibi hæretice, quisquis sigillum diuinum literas sacras vanis falsisq; tuis glossematibus corrumpis, ecce blasphemiam committis, & peccas in spiritu sanctum, ex quo scriptura sacra originem habet.

3. Iam itaque Petrus testimonium scripturæ hic inducit de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum. & in euangelio suo quomodo factum sit, explicat Lucas & ait, Adhuc loquente Iesu, ecce turba & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu vt oscularetur eum. Idem & Iohannes commemorat, dicens, Iudas cum accepisset cohortem, & pontificibus & pharisæis ministros & c. Pergit de Iuda Petrus & ait, Qui cōnumeratus erat in nobis, & sortitus erat sortem ministerii huius, de apostolatu loquitur hic Petrus in quem
 Mar. 3. Mat. 10. & Iudas electus fuerat a domino, vt testatur Marcus, fecit

vt essent duodecim cū illo, & vt mitteret eos prædicare. ex iis etiam Iudas fuit numero saltem, nō merito, quod & ecclesia de omnib⁹ dicere potest ministris malis. Vbi satis apparet, iniquitatem non auferre officium, quoniam etsi quis peccator est, tamē adhuc princeps est, episcopus, parochus, iudex & c. sic Iudas quauis iniquus, apostolatum tamen habuit vsque in suspendium suum. & sic dominus dixit ad discipulos, Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est? loquens vtiq; de Iuda, quem sciebat se traditurum & c. ¶ Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis. agrum intelligit Petrus peregrinorum, qui triginta denariis coemptus est, quos abiecerat Iudas precium sanguinis. Sunt qui dicant Iudam possedisse agrum illum, quoniam in eo sepultus sit. verum ii nullam habent scripturæ autoritatem. Verum Beda ait id more sacri eloquii dictū esse, possedit, pro possidere fecit. pecunia enim illa precium iniquitatis erat & perditionis, quam aduersus Christum operatus fuerat, quoniam omnis pecunia male conquisita, precium est iniquitatis, nec bene commodat vlli.

¶ Suspendus etiã ille crepuit medius. O præmiū instū malignitatis suæ, indigna siquidem erat, anima eius maledicta eccles. quæ per os emigraret, quo osculatus fuerat ipse Christum hist. Et prodendo. O peccator fili Iudæ, quisquis indigne adsumis sacratissimum Christi corpus, caue tibi ne hac morte & tu partitæ moriaris, contingatque tibi quod hæretico Arrio. Testatur Mathæus Iudam suspendisse seipsum, id quando acciderit, ex scriptura non constat. sunt quidem nonnulli qui factum esse statim putant in die pasche, quum videret dominū adeo crudeliter magnis suppliciis affici. rat⁹ enim ipse erat effugiturum eum manus Iudæorum, vt sæpe antea fecerat. Alii putant ipsum suspendisse se tandem in die paschæ, sic quod diuulgata resurrectionis dominicæ fama, desperare cœperit & semet suspenderit. Quicquid sit illud, & quando quocunque se suspenderit, constat vtiq; eum iam cum hæc diceret Petrus, se suspendisse ante festa pentecostes.

4. Cæterum deinceps iã testimonium ex Dauide introducit Petrus, quo cōfirmat, aliū apostolum in locū Iudæ eligi debere. & geminū quidē locum inducit ex diuersis psalmis desumptū, alterum ex psal. 68. Fiat cōmoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea: alterum ex psal. 108. Episcopatū eius accipiat alter. Prior ille locus plerunq; de Iudæis intelligitur, quorum synagoga a deo contempta se-

- det iam sine rege, principe, sacrificio, altari, ephod & sine Theraphin. Ita autem inducit Petrus, quasi & de Iuda intel ligatur, cuius domus per suspendium facta est deserta. Altera autem autoritas propriæ de Iuda accipienda est, quoniam in eodem psalmo triginta sunt maledictiones in Iuda Scariothem illatae, iuxta numerum argenteorum quibus dominum vendere non timuit. Iuda ergo per suspendium consummato, cum iam duodenarius apostolorum numerus im perfectus esset (illum enim multis locis spiritus sanctus ab solutum esse comprobavit, sicut de apostolis dicturi sumus) ideo oportuit testem adsumi ex iis viris, qui fuerant congregati in omni tempore, quo intrauit & exiit inter eos dominus Iesus. Ecce ex viris, inquit, non mulieribus, quæ tamen ibi erant aliquot celebres & sanctæ, imo ipsa quoque sanctissima virgo Maria, sed ea tamē indulst permittitque facile, ut Petrus iussu & commissum exequeretur spiritus sancti, neque præsumpsit ullam in fide ordinationem facere, quod nunc procaculæ conantur Lutheranorum vxorculæ facere, non cogitantes quod Paulus præcipit mulieribus silentium in ecclesia. Verum & huc illuc proficisci oportebat apostolos ad officium prædicandi, conferendique testimonium de Christo, in qua re administranda minus & aplitudinis & autoritatis habiturus erat sexus muliebris quam virilis. ¶ Statuerunt ergo duos, quos fuisse putant nonnulli ex septuaginta duobus discipulis, vnanimiter deinde orarunt dominum, ut eis reuelaret quem ex iis duobus elegisset ad apostolatū, vnde consuetudo profecta est ecclesiastica ante electiones dominum rogandi pro gratia spiritus sancti. Sed multi interim non expectant illam, sed præuenientes multis conatibus, aliquando temerariis, corruptelis munerum & largitionibus emunt suffragia, non confidentes spiritui sancto, certā sibi faciunt per fas nefasque electionem. inique & sane iniuste, vnde & multa miserime sursum ac deorsum iactantur in mundo. Dederunt itaque sortes eis, & cecidit sors super Matthiam. ¶ De hac sorte multa scribunt doctores, eo quod sortibus episcopum aut quemcumque prælatum eligere canonibus cautum est ea. vlti. extra de sorti. Quidam pretextum hunc quaerunt, dicentes factam esse electionem hanc prius, quam perfectio spiritus diffusa fuerit in ecclesiam. dicit ergo Beda, Matthias qui ante pentecosten ordinatur, sorte quaeritur: septem vero diaconi qui postea, nequaquam sortis agitatione, sed discipulorum tantum electione, apostolo-
- Osex. 1.
- Beda.
- In com-
muni.
1. Co. 14
- Beda.
- Hieron.
- Beda.
- Act. 6.

tum vero oratione & manus impositione sunt ordinati. Verum hoc non ab omnibus recipitur, diaconos ex spiritu sancto electos esse, & non etiam Matthiam apostolum, quum tamen apostolum esse, multis modis maius & eminentius sit quam esse diaconum. voluit ergo hic quoque apostolos dedisse sortem ex spiritu sancti instinctu. Adhuc alii putant sortem hanc non communi modo datam esse, sicuti nunc numero pari aut impari, virgultis quoque utimur breuib; & longioribus, aut simili re fortuita, sed signum fuisse diuinitus datum. id ex ipsa apostolorum oratione coniciunt, quando orarunt, Tu domine ostende quem elegeris ex iis duobus. & utique in hoc opere sancto exaudiuit eos deus orantes, & ostendit quem elegerit. Idem affirmat Dionysius, inquit, Vi- De eccl.
detur mihi scriptura sortem appellasse diuini quippiam & hier. c. 5.
præcipue muneris, per quod illi choro sacratissimo infi- part. 3.
nuaretur, qui esset diuina electione declaratus. Ita putant multi sanctum Matthiam per illustrationem radii aut alterius visibilis signi, a domino deo ostensum & declaratum apostolum, qui sic adnumeratus est cum vndecim apostolis, uti in aliis dationibus spiritus sancti factum est.

DE S. MATTHIA.

Sanctus Matthias apostolus a deo electus, & per
S Petrum aliosque sanctos cœtui adiunctus, reman-
sit cum hac sancta congregatione, donec apo-
stoli ex commissione Christi diuiderentur, in vniuersum orbem profecti. ibi tunc primum ille prædicauit in Macedonia, vbi fidem Christi astruxit. multa insuper passus aduersa ab idololatriæ, venenum exhibitum bibit sine dano, vinctus quoque, a Christo domino sibi apparente, confortatus & liberatus est. Hinc in Iudæam reuersus, prædicauit, atque Iudæis pro blasphemo captus & lapidatus est, incussa tandem capiti suo securi, sepultus ita in Iudæa est, deinde missus Romam a Constantino. Quum autem Helena urbem Treuerim multum amaret, & gnauiter ædificaret, multisque templis illustraret, curauit per episcopum Agritium, qui antea patriarcha fuerat Antiochenus, nuncque primus factus fuerat archiepiscopus Treuerensis, reliquias sancti Matthiæ apostoli Treuerim transferri, illas quoque in sancti Encharii primi episcopi templo, argenteo reposuit sarcophago. vnde deinceps templum illud sancti Matthiæ dici coepit. Sic itaque vnice ille apostolus est qui in Germania habetur integer & corpore toto, licet in eodem monasterio magna pars reliquiarum sancti

999 iiii

Philippi collocata sit. illum colite, vt pro vobis intercessor apud dominum deum existat pius ac propitius, Amen.

DE S. IOSEPH NVTRITIO pueri Iesu, & marito virginis matris.

Qui custos est domini sui, glorificabitur. Prou. 17.

A B aeterno sibi dominus virginem elegit Mariam, iuxta id quod & Sapiens agnouit, quum dixit in spiritu, Dominus possedit me ab initio vniuersi saeculi.

Prou. 8. rum: antequam quicquam faceret a principio, ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Quod si igitur ab aeterno deus sibi illam elegit matrem, ipsaq; virgo tenella erat, quanuis multos subitura labores & pericula, eo quod puerum etiam Iesum ita volente deo, multas sustinere oportebat persecutiones, cuius curam, interim agere decebat Iosephum in fuga ad Aegyptum & reditu, idcirco sicut Maria ab aeterno praeuisa fuit in matrem filii dei, ita & Ioseph in nutritium atque custodem Christi & Mariae electus, conuenientibus huic officio donis ornatus est,

Psal. 22. vt non male de eo intelligatur illud Dauidicum, Praeuisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. vtiq; enim beatitudinis ille hanc consequutus est, de qua sapiens dixit, Beatus qui habitat cum muliere sensata. & inde, Mulieris bonae beatus vir, atque non multo post, Pars bona mulier bona, in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Quando igitur vir sanctus in custodem pueri Iesu, & virginis matris electus est, merito gloria magna exornatus est, iuxta id quod principio induximus, Qui custos est domini sui, glorificabitur.

Eccl. 25.
& 26.

Euangelium Matthaei. 1. Liber generationis. Vel Matthaei. 1. Quum eset desponsata mater IESV. Vel ibidem, Exurgens Ioseph a somnis. Vel Matthaei. 2. Angelus domini apparuit Ioseph in somnis. Vel Lucae. 2. Et erant pater eius & mater eius mirantes. Vel Marci. 6. Facto sabbato, coepit IESVS in synagoga docere. Varii variant, quisque pro sua deuotione & consuetudine ecclesiae, in qua morantur.

tur. Euangelium generationis exposuimus supra in festo conceptionis Mariae. Euangelium, Erant pater eius & mater eius, declarauimus parte prima. ideo iis omisisis, dicamus aliqua de dignitate Ioseph, &c.

T principio quidem, si vniuersam reuoluamus scripturam, inueniemus huius nominis quatuor, eorumque singulorum laus vni huic decenter tribui potest. primus adeo Ioseph, patriarcha fuit, filius Iacob, is qui principali virtute sapientia laudem emeruit maximam, quoniam totam rexit Aegyptum. (Dic historiam quantum placet, & applica) Ioseph ille typum Christi gestit, eo quod ipsum fratres sui tanto persequebantur odio, vt super ne verbum quidem pacificum vllum ei loquerentur. Quo modo & Iudaei fratres Christi ipsum in mortem denique persequuti sunt. Insuper fratres eius vendiderunt ipsum denariis viginti, ex consilio Iudae vnius ex fratribus, non secus atque apostolus Christi Iudas magistrum suum vendidit triginta denariis. Ioseph a Pharaone pro sapientissimo habitus & reputatus est, quamobrem lingua Aegyptiorum saluatorem mundi vocauit. Et dominus a Petro sapientissimus iudicatus est, namque ceteris a domino secedentibus, quum quaereret ille, an non & ipse abiturus esset, dixit, Domine, quo ibimus? verba vitae habes. Alibi etiam quum apostolos suos interrogaret quemnam se esse dicerent, solus respondit ipse, Tu es Christus filius dei viui. Ita Ioseph ille & multis modis laudatus est, & typus Christi exitit.

¶ Alter autem Ioseph nobilis iste fuit ex Arimathia, quem sua commendauit fortitudo, siquidem & ipse erat expectans regnum dei. vnde nihil diffidens, ingressus est ad Pilatum, & petiit corpus Iesu, illudque sepeliuit in monumento suo nouo. qua re non sine laude inferuiuit domino iam mortuo, vnde & ipse laudem & gloriam meruit apud dominum deum. **¶** Tertius porro Ioseph, filius est Alphaei & Mariae Cleophae, vnus ex septuaginta duobus discipulis fratris Simonis & Iudae & Iacobi minoris. hunc quoque singulare commendat exemplum iustitiae. quum enim surgeret Petrus inter fideles primitiae ecclesiae, iamque successor esset eligendus in locum Iudae, constitutus est hic Ioseph, qui vocatur Barsabas, qui cognominatus est iustus.

An non hæc ei laus magna est, ipsum iam tum a fidelibus habitum esse dignum qui fieret apostolus, cui etiam dignitas & existimatio eo fuit amplior, quod veluti proprio congnomento ab omnibus dicebatur iustus? non me præterit, quod alii dicunt hoc nomen fuisse proprium.) Quæ artus hic Ioseph, cuius hodie festum colimus, laudari posset a quarta illa virtute continentæ. sed de eius laude paulo post dicturi sumus, tantum iam ostendamus ipsum trium illorum virtutes in se cunctas habuisse. primi enim sapietiam, secundi fortitudinem, & iustitiam tertii in se vnus habuit, nanque si sapiens non fuisset, quomodo per Aegyptiacam protectionem pericula ex Herode imminentia euitare potuisset? siquidem vel ex mascula sua virtute idoneus erat, qui puerum Iesum & Mariam custodiret, fugientes in Aegyptum. Sed & iustitiæ eius testimonium Mathæus præbet quum ait, Ioseph vir eius quum esset iustus, & nollet eam traducere. Ecce communi scripturæ more expressit euangelista, eum omnibus ornatum virtutibus, iustum coram deo fuisse.

Math. 1.

2 ¶ Est itaque illud præcipuum in laudibus Ioseph, unde reliqua manant quæ deinceps explicabimus, quoniam maritus Mariæ extitit, siquidem hæc illi desponsata est, Mattheo & Luca attestantibus. Multa hic de matrimonio dici possent inter Mariam & Ioseph, atque quod hoc perfectum coniugium omnia habuit bona matrimonii, quantum corporaliter commixti ipsi non sunt. sed neque proposuerunt illud vnquam facere, eo quod ambo perpetuam vouerant castitatem, sicut ex verbis Mariæ ad angelum satis colligitur. Virum enim, dixit illa, non cognosco. Hoc est, ut ait Ambrosius, proposui mihi nullum me cognituram. Si nanque vere dicere potuit Sara vxor Thobiz, Tu scis domine quia nunquam concupiui viram, & mundam seruauit animam meam ab omni concupiscentia, virum tamen cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere, quanto magis potuit hoc dicere Maria virgo & mater dei? Sic autè & Ioseph virgo permansit, perpetuamque castitatem seruauit. Id iis verbis affirmat sanctus Hieronymus contra Heluidium, Tu, inquit, dicis Mariam virginem non permansisse. ego mihi plus vëdico, etiã ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali coniugio virgo fili naceretur, plus enim fuit custos Mariæ quàm maritus. Adduci in hoc idem potest validum argumētum, Christus iam morti proximus, in cruce pē-

August. contra Fau. l. 23

Lucæ. 1.

Thob. 3.

Hieron.

Iohan. 9.

dens, matrem Iohāni cōmendauit apostolo, vbi quærent doctores, quum non Petro aut alteri ex discipulis cōmiserit eam, reddētque rationem huiusmodi, quoniã virginem virgini virgo cōmendare voluit. quod si igitur Christus Mariam iam grã Beda. dēuã annos habentē quadraginta octo, non nisi virgini cōmēdauit, sequitur eum tenerã illã adhuc in annis iuuenilibus puellã non alteri quàm virgini cōmisisse. Insuper addit Gerson, considerandum hoc esse, non virginem tantum fuisse Ioseph, sed & in eo deum per gratiam suam omnem carnalem concupiscentiæ ardorem extinxisse, ut sic potuerit cum sanctissimã pulcherrimãque virgine Mariã, citra omnem prauæ libidinis tentationem cohabitare. Vnde sunt qui volunt Iosephum in ipso matris vtero sanctificatum initar Iohannis Baptizæ. (& ideo improbat sententia aliquorum, qui opinantur Ioseph prius fuisse coniugatum, & ex priori coniugio habuisse filios, qui propterea dicti sint fratres domini, sicut Iacobus, licet illius sententiæ fuit beatus Ambrosius, tamen per superiora bene refellitur, & per Hieronymum contra Heluidium & super Matth. c. 13. & de viris illust.)

Ambro. per. 1. Galat. 1.

3 ¶ Rationes autem, quum Mariã desponsata fuerit Ioseph, adsignari multæ solent, eo enim ipso Christus incarnationem suam voluit celare diabolum, qui alias passionem & mortem eius quocumque modo impediuisset. deinde, ne Iudæi aduersus virginem furore correpti, eam lapidarent. ad hæc, ut ille paruuli simul & maris in fuga Aegyptiaca, & alibi curam gereret. Plures passim extant cause, quarum quatuordecim solus Albertus suppeditabit. Magnamque hoc est, quod hic consideramus. siquidem tanti fecit matris suæ dignitatem dominus, ut magis passus sit, homines partim dubitare, partim etiam errare circa suam natiuitatem, ita ut fabri filius duceretur, quam ut mater si maritum non habuisset, in suspensionem impudicitie apud homines incidisset. Quantum poterant etiam Iudæi & Herodes huc sibi pratextum adsumpsisse, quod merito persequerentur eum, qui nec legitime foret natus. Insuper abhorretere poterant gentiles, si quando audissent dominum non legitime fuisse natum. vnde & Ambrosius ait, Quid Iudæis, quid Herodi posset adscribi, si natum viderentur ex adulterio persequenti? Mitto hic historiam, quomodo viri de stirpe Dauid cum virgibus venerint ad summum sacerdotem, vbi quum ex omnibus sola virga Ioseph florere cœperit, declaratum fertur, ipsum a deo electum fuisse in coniugio Mariæ. Verum hic occurrit questio,

Orige. in Homilia

Ambro.

Epiphanius.

Quum supra dictū sit, & meminerit Ambrosius, ideo de-
 sponsum fuisse Ioseph Mariæ, vt eius & filii curam gere-
 ret in fuga maxime AEgyptiaca, quomodo huic labori &
 sollicitudini ad commodum ille fuerit iam vetulus & senio
 confectus, planeque talis, qui magis aliena cura indigerit
 quam qui eam aliis impenderet? Respōdet ad hoc Gerson,
 In ser-
 mone de & ait non fuisse eum admodum etate grauatū, sed adhuc
 natiuita. robustū iuuenem, vt sic facile expeditam vtriusq; curam
 Mariæ. gerere potuerit. Rationem adsignat ille eandem, quoniam
 feniculus tam longæ expeditioni ac profectiōni parū fuis-
 set idoneus, addit inde locum illum propheticū, Gaude-
 bit sponsus super sponsam, & habitabit iuuenis cum virgi-
 ne. ait Glossa, Ioseph cum Maria. Ad hæc, Ioseph ita iuue-
 nis, magis fuit idoneus & famam defendere virginis, &
 diabolo celare mysterium incarnationis, quam si iam se-
 nio confectus fuisset. Quauis apud me rationes illæ nō tā
 tum valent, & concludunt, sicut eas alii extollunt. siquid
 non minus possibile fuit deo etiam feniculo Ioseph virtutē
 & vigorē conferre proficiscendi in AEgyptum, quā quod
 iuueni donum impendisset pudicitiae & castitatis. Itaq; in
 hac re non lubet ad alterutram partem declinare, vbi nul-
 lum nobis constat scripturæ pro quacunque parte testimo-
 nium, eo maxime, quod a recepta & diu persuasa opinione
 temere discendū non est. facilius igitur paterer, antiquo
 ri sententiæ autoritatem suam fidemque manere.

4 Sequitur ex omnibus illis, Ioseph a deo electum
 esse custodem Mariæ, suæque intemeratæ pudicitiae & vir-
 ginitatis, nominis quoque & famæ melioris, insuper vite il-
 lius & salutis tutorem defensoreque in Iudæa simul &
 AEgypto, vbi constat eū cōiugi suæ fidelissimè inseruisse.
 Quo nomine etiā adhuc virgines & matronæ honestæ no-
 minis sui & honoris integritatem sancto debent Iosepho
 committere: omnes insuper, quibus periculosè instituuntur
 profectiōnes, locaque adeunda sunt parum tuta semet S. Ioseph
 committere debent, & ex illo comitatum, securitatē,
 tutelam & intercessionem petere. Neque vero virginis tan-
 tum, matris, sed & pueri Iesu custos sedulus extitit, atque sic
 non Mariæ, sed Ioseph apparuit angelus, dicens, Surge, &
 accipe puerum matremque eius, & vade in AEgyptum, &
 esto ibi donec dixerō tibi. Magnum hoc est, tutela sua Iosephum
 custodire debere & sustentare, qui sustinet omnia,
 omnia custodit, & vniuerso dominabitur orbi, sed nec in

Mat. 2.

infantilibus annis hoc tātum fecit, sed semper deinceps pa-
 terna ei obsequia exhibuit vsque dum duodecim annorum
 esset, victum laboribus suis ei suggessit, ipsi de omnibus vt
 pater prouidit, ita vt pater eius iam ab omnibus haberetur,
 Christusque fabri filius diceretur. Merito itaque ab eodem Mat. 23.
 quem sedulo adeo custodiuit, glorificatus est in æterna glo-
 riæ felicitate. Oremus dominum deum & c.

HOMILIA POSTERIOR.

Qui timet deum, faciet bona: & qui continens est
 iustitiæ, apprehendet illā, & obuiabit illi quasi ma-
 ter honorificata. Ecclesiast. xv.

Irantur plerique, quorū parum adeo in sacris lite-
 M ris de nauitate, vita, dignitate & gloria virgi-
 nis matris sit descriptum, & aliquāto minus de Gerson.
 Ioseph, sed mirari desinent, si paulo altius expenderint totū
 mundum comprehendere non posse laudes Mariæ & Ioseph,
 si ad longum omnia de eis essent descripta. ideoque si
 quis quod scriptum est, pusillum expendit, facilius etiā reli-
 quum quod maius est inueniet. quāuis enim verū est quod
 de iusto ait Dauid ad dominum, Præuenisti eum in benedi-
 ctionibus dulcedinis, ita vt nemo nisi præueniente dei gra-
 tia iustificetur, iuxta illud quod & dominus dixit, Nemo
 venit ad me, nisi pater meus traxerit eum: nemo tamen ad-
 magnam venit perfectionem, nisi per media quæ præcedāt,
 dicente super hoc Maximo in homilia de martyribus, Mar-
 tyres propter adipiscendā cælestem coronam omnibus se
 Iohan. 6 mandatis dominicis subdiderunt, & ita cunctis se desixe-
 runt legibus saluatoris, vt propter anteaactam vitam mere-
 rentur ad hanc martyrii gloriam peruenire. Non enim il-
 lo in tempore tantum perfecerunt præceptum domini, quo
 cōfessionis supplicium pertulerunt, sed necesse est illos prius
 secundum euangelium Christi vixisse, vt Christi passioni-
 bus poureretur. Ita hic de sancto Ioseph dicere possumus, vt
 maxime parum de eo sit scriptum, tamen tantum nobis ex-
 tat ac constat, eum etiam antea vitam sanctam vixisse, quo-
 niam alias ad tam sublimē gradum euectus non esset. Chri-
 stus nanque ei matrem suam commisit, deus eidem propriū
 filium suum custodiendum commendauit matris dei con-
 iunx ille fuit, Christusque custos & nutritius, ex mundo vni-
 uerso vnicum sibi deus ad hoc ministerium delegerat virū
 de stirpe Dauid, Ioseph hunc solum: quod vtique factū non

Maxima.

fuiſſet, niſi ille antea quoq; vitam ſanctam, & deo bene placentem egiſſet. Quia ergo timuit deum, fecitque bona, continens inſuper fuit iuſtitia, apprehendit illa, ipſaque ei honorifice obuiauit, ita vt ex omnibus vnus putatius haberetur pater pueri Ieſu, qui ipſum etiam toties amice patrem appellauit, quoniam qui timet deum & c.

Euangelium vt ſupra.

Quibus quãtisque immẽſa ſanctitatis donis diuinitus donatus ſanctus Ioseph fuerit, longum nobis eſt ex ordine recẽſere. nos itaq; ex multis pauca tãtum recenſebimus, ad laudẽ dei & ſancti Ioseph honorẽ. nihil interim de eius natiuitatis ſanctimonia dicere animus eſt, quomodo & quare ſit ille deſponſatus Mariæ, quo pacto in adcumulatione virtutũ ceteros ſui nominis ſanctos excelluerit tacebimus quod ſupra per nos tactum eſt, decuiſſe vt ille nutritus tutor paruulo Ieſu daretur a deo. quanuis enim ſint hæc magna, tamen habemus in eo priuilegia illis longa maiora in ſcripturis expreſſa. Principio nanq; quis nõ videat magnũ hunc eſſe Iosephi honorẽ, quod genealogiã Chriſti deſcripturus Matthæus, id ipſum per Ioseph facit, non Mariã? ſic enim ait, Liber generatiõis Ieſu Chriſti, filii Dauid, filii Abrahæ: adẽmque patriarchis & prophetis enumeratis, ſubdit, Iacob genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Ambroſius, dubitare, inquit, poſſemus, niſi cõſuetudo nos inſtrueret ſcripturarum, quæ ſemper viri originẽ quærit. & inde, Viri perſona quæritur, qui etiam in ſenatu & reliquis ciuitatum curiis generis aſſerit dignitatẽ, ſicque Chriſtus quum venit in mundum, etiã ſecundum mundum debuit deſcribi. Quumque ii qui ſecundũ mundum maximi videri cupiunt, generis ſui nobilitatem a primis iã inde maioribus magno timore & faſtu exaggerent, cõſtat ex Matthæo, Ioseph ex nobiliſſimo patriarcharum genere eſſe prognatum, ex tot præclarisſimis regibus maximisque viris. vnde non immerito genealogiã Chriſti ex Ioseph contexere voluit euangelista. (Induc, ſi vis, ex eſto conceptionis Mariæ.) Fuitque genealogiã huius ſtirps illa multũ benediãta, quæ ex Ioseph profecta eſt, ſicut promiſſio Abrahæ & Dauidi facta eſt. atque ibi cognationem cernere licet Mariæ & Ieſu, quo ad Ioseph, quoniã omnes a ſtirpe Dauidica deſcenderunt.

2 Hoc quoque in laudibus Ioseph cõputatur, quoniã non tantũ Mariæ cohabitauit amice, ſed & puero Ieſu, quæ ſumi-

ma fuit dignitas. Siquidẽ quum magni faciamus in Iohãne Iohan. 1. quod digito oſtenderit Chriſtum, qui deinceps corpore Iohannis combuſto illaſus permanſit: ſi pro magno habemus in Iohanne euãgelista, quod ſupra pectus domini in cœna Iohã. 13. recubuit, inſuper magno cõmodo fuit mulieri illi ſolus ſimbricæ veſtimenti dominici contactus, & ſimili modo in aliis Luc. 8. quam longẽ tum illuſtrior tum eminentior erit dignitas Ioseph, qui (vt pie credendum eſt) ſine dubio non ſemel Chriſtum in vlnis ſuis geſtauit, manibus tractauit, & ſæpe amplexus eſt, amãter eum inſuper & paterne oſcularus? Quoque certior ille fuit filium eum eſſe dei, eo plura ei exhibuit obſequia, maiorisque charitatis argumenta, ſicut cum filio ſuo dilecto pater amantiſſimus agere ſolet. Huiusmodi nimirum honorem & reuerentiam Chriſto exhibuit Ioseph, vt hinc perſuaſum omnibus eſſet, Mariã tantum exceptã, ipſum Iosephi filium eſſe, eo quod hic illi omnia paternæ dilectionis argumenta & officia præſtaret. Quum autem Ioseph ante Chriſti paſſionem & mortem mortuus ipſe fuerit (alias enim quid opus fuiſſet eum tantopere matrem Iohanni commendare?) vtique Chriſtus & Mariã ſunus Iosephi deplorarunt, quoniam creditur eum ante Chriſti baptiſmum fuiſſe demortuũ. ita cum Mariã annis 30 vixiſſet, Iosepho itaque letaliter ægrotãte. quiſque pro ſuo pio adfectu cogitare poteſt, quantũ ruriſſi miniſterii & ſolatiĩ domini, vtputa filius eius creditus, ſuo putatiõ parẽti quo ad mundum exhibuerit. ſi enim ſuper Lazarum fleuit adeo, vt mirarentur tam feruentem ipſius amorem Iudæi, quãto ardentius fleuit nutritiũ ſui parentis mortem? Vſque adeo multa illa Iosephi cum domino Ieſu & virgine Mariã cõuerſatio, immenſam eius arguit ſanctimonia & dignitatẽ, vnde deſperare facile liceat, quod quicquid filium ſuũ Chriſtũ rogauerit Ioseph, vel etiam coniugem dilectiſſimã Mariã, eius rei repulſam paſſurus ſit nunquam. Vos itaque chariſſimi, nolite tam ſancti viri obliuiſci, quin eum ſedulo in uocare pio adfectu, neque ille in neceſſitate vos deſeret.

3 Inde quoque dignitas ipſius eluceſcit, quod ipſe tanquã a ſuperis & intimis dei ſecretis myſterium incarnationis Chriſti ab angelis audiuit. quum enim deſponſata eſſet Mariã Ioseph, antequam familiaris cohabitarent, venit ad eam archangelus Gabriel, ipſaq; filium dei cooperante ſpiritu ſancto concepit, ſtatim deinde ſurrexit, & in montana profecta feſtinanter viſitauit Elizabeth. vbi doctores pu-

Matth. 1.

Super
Luc. 3.

Matth. 13.

Hieron.

Iohã. 15.

Luc. 1.

- tant Iosephum eam fuisse comitatum, aut certe eam nisi ipso permittente non abiisse. mansitq; hic Maria tribus mensibus cum cognata. Rursus autem domum reditura ad maritum, inuenta est habere in utero de spiritu sancto: & Ioseph, quia iustus erat, metuebat eam ad se adducere, vnde cogitabat eam clam dimittere. Neque tamen quod eam dimittere clam voluit, factum id esse credendum est vilius suspitione mali: sed ideo, quoniam virtutem mysterii & sacramentum quoddam magnificum in eodem cognoscebat, cui approximare se indignum estimabat, iuste se humilians in omnibus, timebat sibi met ipsius tantæ sanctitatis coniunctionem adhibere. Subscribit Hieronymus, Ioseph sciens illius castitatem & admirans quod euenerat, celat silentio, cuius mysterium nesciebat. Nouerat ille vitæ ipsius sanctitatem, & virginalis virtutis honestatem. Nouerat vtriusque coniunctionem, & coniugium castum ex spiritu sancto esse. Nouerat insuper vtriusque propositum, quod virginalis castitatem ambo vouissent: non ergo de Maria diffidebat, sed more humilium semet indignum reputabat, qui huic sanctissimæ & a deo electæ virgini cohabitaret, sicut & Petrus dicebat, Domine, exi a me, quia homo peccator sum. Admiratur hoc idem Chrysostomus, & ait, O inextimabilis virginitas Mariæ, plus credebat Ioseph sanctitati Mariæ quàm eius utero, plus gratiæ dei quam naturæ. Videbat quid eam grauidam, sed nihil de ea sinistrum suspicari poterat, magis potiusque credebat virginem concipere posse, quam Mariam peccasse. inde cogitabat de modo quo tam sanctam virginem dimitteret, cuius cohabitatione ipse dignus non erat. Hinc testatur quædam Glossa, ex facie virginis egressum fuisse quendam splendorem diuinum, & radium decetissimum: vnde nihil nisi magnum & præclarum de ea cogitare Ioseph potuit. Neque mirum est, Ioseph de maria mali nihil cogitasse licet Augustinus videatur alicubi dicere contrarium quum scribat Bonauentura habuisse ex fidei relatione Iudæi, etsi formosissima fuerit Maria, neminem tam eorum vnquam ex eius aspectu exarsisse libidine, aut in concupiscentiâ malas incidisse. siquidem illa eiusmodi affectiones prauas suo honestissimo aspectu extinxerit magis atque deleuerit. Iosepho itaque de dimittenda Maria cogitati apparuit angelus, & dixit, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est: pariet autem filium, & vocabis no-

men eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc iam ante etiam Mariæ adnūciauerat angelus, verum illa celauerat, & ut erat humilissima, etiâ Iosepho coniugi non dixerat. sed idem postea angelus istud arcanum mysterium quoque aperuit ipsi Ioseph, qui deinceps posthabito metu cohabitauit Mariæ, fuitque illi honor Ioseph vere maximus, quod ei per tantum angelum incarnationis mysterium diuinitus innotuit, similiter & nominis eius sanctissimi & vniuersæ redemptionis humanæ mysterium.

4 Accedit ad hunc cumulum dignitatum etiam illud, quod in sua præsentia multa & magna fidei nostræ sanctissimæ contigerunt arcana, & angelus sæpius insuper ei loquutus est. Adfuit enim Ioseph, quando Maria Christum peperit sine dolore, quando mirabilia a pastoribus commemorabantur de angelorum claritate & laude, vbi admirandus semper cum stupore adfuit ille. Ad hæc in circuncisione Christi interfuit Ioseph, quando primum innocens eius sanguis effusus est, sanctum illi nomen impositum: iuxta id, quod ei reuelauerat angelus. Coram adfuit Ioseph, quando eum tres magi adorauerunt, suaque illi munera obtulerunt. Coram adfuit Ioseph, quando in templum præsentatus Christus, & columbis rursus est redemptus. Audiuit ibidem prophetiam Simeonis, & hymnum, quo ille pueri Iesu laudes prædicauit, audiuit & Annam, super quibus omnibus admiratus est Ioseph. ¶ Præterea quater apparuit ei angelus domini, Primum, quando Mariam dimittere volebat: deinde, quum Herodes occisurus erat innocentes. tunc enim apparuit ei angelus & dixit, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi donec tibi dicam. Herodes nanque quæret puerum ad perdendum eum. Tertio, quum iam septem annis fuisset in Agypto, rursus apparuit ei angelus, dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & reuerte in terram Iudæ, mortui sunt enim qui quærebant animam pueri. Ad extremum reuersus Ioseph in Iudæam, quum audiret Archelaum loco patris sui regnare, visus ei angelus, iussit ipsum proficisci in Galilæam. Vnde facile colligere poterit quilibet pius, quantum sanctitatis habuerit Ioseph, quem deus tantis donis illustrauit. Cæterum quomodo se exhibuerit puer Iesus erga Iosephum, cui inde plurimum dignitatis redundat, vel ex illo constat quod euangelista dicit, Quoniam quum inuenissent eum Hierosolymis, descendit rursus cum eis. & venit Nazareth, & erat

Lucæ. 3.

Mat. 2.

Lucæ. 2.

- subditus illis, quibus tandem? Ioseph nimirū & Mariæ. considera hic, quisquis es inobediēs, qui magistratui parere nō vis, considera exēplum Christi. Attendant liberi qui parentibus obedire recusant. Ecce hic Christus eius deiq; filius, parentibus suis dedignatus non est obtemperare: & tu tuos contēnes parentes, neque illos coles? non sequeris eorū monita? qua tandem fronte id audebis, vt eos non patienter audias? Ecce in foribus pœnam, aut enim durissimū aliquando sustinebis suppliciu, aut repētinus superueniet interitus, quando calumniā & contumeliā ipse incidet turpissimā, omnibus etiam in mūdo futurus abiectissimus. Audi super hoc præceptum domini, Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terrā, illud exemplo suo implere volēs dominus, suis quoq; patienter paruit parentibus. O humilitatem saluatoris nostri immensam. O ordinem admirandum & stupendā mutationem, vt deus hominibus, creator obsequatur & obediat creaturæ. Verum hoc magnam arguit dignitatem Ioseph, cui simul Iesus & Maria obtemperant, nō quod illud obsequiū desiderarit ipse, sed quia ex spiritu sancto intelligebat ita velle deū. sic ergo dispensatiue factū hoc est, ad implendum mysterium redēptionis. In omnib; adeo
- Exo. 20.** Christus nobis hominibus assimilari voluit. accepta enim forma serui, habitu est inuētus vt homo. Expendunt hic latius doctores, in eo quod Christ⁹ pauper nasci voluit, ipseq; Ioseph labore suo victū conquisiuit, venisse super ipsum benedictionē hanc, laborem manū tuarum quia māducabis, beatus es & bene tibi erit, quodq; Christo a vicinis dictum est, fabri filium eū esse, putāt ipsum eo opere victū sibi quaeritasse. Insuper Hieronymus putat Mariā texendī imperitā non fuisse. Docentur inde etiā diuites atq; monentur, ne liberos suos ociari sinant, multā enim malitiā docuit ociositas, ideo neq; Maria ocii sequuta est. sed lana ac tela victū sibi quaeruit, atq; vt sapiēs ait, quaeruit lanā & linū, operata est cōsilio manū suarū. Hinc pie meditatur deuoti quidam patres, Christū adhuc paruulū circūcurritatē, quæ de opere & labore paterno deciderēt, ligna collegisse: deinde eū adoleuerat, etiā manū labori adiunxisse. vnde factum sit, vt a vicinis fabri fili⁹ diceretur. Hoc opere verisimile est vsūm Christum esse, donec in perfectiorē veniret ætatem, iamque per se suæ matri prospicere posset. Ibi tum feliciter ex hoc seculo migravit Ioseph, sine dubio occurrētibus sibi angelorum choris, animamq; eius sanctā excipientibus,
- Philip. 2**
Pf. 127.
Mat. 13.
Hieron.
Eccl. 33.
Pro. vii.
Marc. 6

& in limbū patrum deducantibus, vbi vtq; Abraam, Dauid omnesque tum patriarchæ tum prophetæ cum exceperunt, qui narrauit eis quomodo filium haberet iam Mesiā, qui mundum redempturus, ipsosque ex carcere limbi illius esset liberaturus, & adducturus in patriam felicitatis æternæ. Eam nobis quoq; omnibus concedat idem mundi conditor & redemptor Christus Iesus dominus noster, Amen.

DIE ADVNCTIONIS VIRGINIS MATRIS, quod exordium est nostræ redēptionis. Euangelium LVCAE I.

In illo tēpore missus est angelus Gabriel à deo in ciuitatē Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomē eius IESVM. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia nō erit impossibile apud deum omne ver-

Marc. 1.
Iudi. 13.
Iudi. 6.
Isaie. 7.
Mat. 1.

bum. Dixit autem Maria, Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

HOMILIA PRIMA.

Riusquam ad immenta festiuitatis huius mysteria perueniamus explicanda, breuiter quidē quoad fieri poterit, sed tamen de verbo ad verbum, hoc excutiemus euangelium, quod primum omnium peruenit in mundū. Missus, inquit euangelista, est angelus, qui ut cognoscatur ex nomine, addit, Gabriel. & vnde siue a quo, subdit, a deo. Ibi primum cœpit salus humana & redēptio nostra, quam non temere ab angelo incipit & exorditur euangelista, quoniam mysterium & sacramentum illud ab aeter no fuerat absconditum in deo, qui tamen omnia creauit, do nec id ipsum per angelum reuelaret. fuitque negotio huic nunciatus non in conueniens angelus, eo quod per Christi incarnationem restauratus etiam est lapsus angelorum: iuxta id quod ait Paulus, quoniam proposuit in eo in dispensatione plenitudinis tēporum instaurare omnia in Christo, quæ in cælis & quæ in terra sunt in ipso. & illud etiam Dauidicum, Iudicabit in nationibus, implebit ruinas. Decuit ergo angelum mitti, ut ipsius lapsus (ex singulis enim choris alii quos exciderant angeli) restauraretur, ex promissione domini facta per prophetam, Suscitabo tabernaculum Dauid quod cecidit, & ea quæ corruerant instaurabo. Ad hæc, lapsus hominis a malo angelo incepit. Multa hic de missione angelorum dici possent, sed nunc in presentiarum animus non est ab historia recedere. Angelo huic a deo misso, nomen erat Gabriel. Raro, inquit Beda, legimus, quod apparentes hominibus angeli, designantur ex nomine. verum quotiescunque fit, vti que fit, ut etiam ex nomine ipso quod ministraturi veniunt, insinuent. Gabriel autem fortitudinem dei significat, autore Hieronymo: quoniam in hoc venit angelus ille, ut fortitudinem ipsiusque filium dei adnunciaret, qui vere fortis extitit ad expugnandum diabolum in hoc mūdo. Vulgare quidem est, quod Gabrielem hunc archægelum dicere solent, nemo tamen opinetur eum ex aliquo inferiori choro fuisse angelorum, sed ex supremo illo principatum, ita inquit Gregorio, Mittit ad virginem non quemuis angelum, sed fortitudinem suam archangelum. decuit nō nque ad hoc sublime mysterium mitti altissimum angelum, quia altissimum adnunciaret, qui-

Ephc. 1.
Ephc. 1.
Pfc. 109.
Amos. 9
Beda.
De nominibus heb.
Gregor.

que ipso nomine opus suum & laborem designaret. Gabriel enim fortitudinē dei sonat, quum venerit ille iam adnunciaturus regem gloriæ, dominum virtutum, potētem in prælio ad debellandum aerias potestates. Probari idem potest ratione. Rex etenim negotium in quo multū situm est expediturus, facit illud per charissimū & fidelissimum sibi ministrum. Iam vero certū est quod ait Augustinus, In re- Lib. 12.
bus per tempus ortis illa summa gratia est, quod homo in de- cap. 19.
vnitate personæ coniunctus est deo. ministerium ergo tantum vni ex altissimis angelis cōmittere voluit. Quid quod ad prophetam Isaiam de summis angelis vnum misit deus, Isai. 6.
quoniam sic scriptum est, Volauit ad me vnus de Seraphim? quod si ad eum demisit dominus vnum ex supremo choro ipsum tantum expurgare, ut magis idoneus esset ad adnunciandam prophetiam futuræ incarnationis Christi, quanto magis ex summo choro angelorum misit vnū, qui iam iam imminentem illam denunciaret? & quia inferiores angeli a supremis mittuntur, dixit hic Lucas angelum illum a deo missum, puta immediate, & ex supremo choro, non talem qui ab alio angelo fuerit missus, ideoque & ad Zachariam dicit, Ego sum Gabriel, qui asto ante deū. (& ita est de angelis adistētibus) neque hoc parum illi decuit angelo quo ad proprietatem suam, eo quod ipsi reuelatio tribuitur mysteriorum dei: iuxta Glossam quæ habet, Gabriel fac ut intelligam visionem (id est, prophetiam.) Iam vero incarnatio filii dei, mysterium longe profundissimum est. Ex eo quoque decentius fuit illud, quod euam in paradiso pessimus omnium seduxit diabolus, quem ait Christus homicidam fuisse ab initio, & nō stetisse in veritate. vnde eundem Dauid quoque draconem vocat, quem posuit dominus ad illudendum homini. Rursus iam conueniebat ad redēptionem hominis restaurandam, altissimum mitti angelum ad Mariam. Et cur tandem non nobilissimum angelum deus ad nobilissimam virginem mitteret? imo decuit ut deus ad virginem qua in terris non habebat electiorem, angelū mitteret, quod dilectior ei nō erat in cælo. Vniuersam enim legationem illam ut instituit, ita perfecit dominus ex mera charitate generis humani. Ita deus dilexit mundum, ut filium suum vni genitum daret. est autem Seraphim supremus angelorum chorus, nomenque suum habet a dilectione peti- Iohan. 3.
tum.

2 Iam porro circumstantias omnes proprie describit euangelista, quo maior ei tanquam vero scriptori fides ad-

- hibeatur. tempus iam ante indicauerat sexti mensis, puta ab
adnunciatione Zachariæ facta. nunc post nomen angeli &
illum a quo missus sit, locum insinuat, quia ciuitatem Galilææ
cui nomen Nazareth, inde virginis meminit, cui nomē
Maria: & viri, cui despōsata fuerat, Ioseph. Quæ omnia so-
llicite adeo, non temere vtiq; spiritus sanctus per Lucā de-
scribi voluit. nam quod a deo missus erat angelus ille, nun-
cii magnificentiā arguit, profecti a domino dominātiū
regumq; omnium rege. quod autē in Nazareth Galilææ ci-
uitatem mittitur, a prophetia non abhorret, quoniā Naza-
reth Galilææ oppidum fuit, non procul a monte Thabor,
vnde Nazarenus dictus est Christus. iamq; olim qui Chri-
sto fuerant infensi, nos etiam Nazarenos vocabant. Adhuc
quoque autore Eusebio, ciuitas est quæ dicitur Nazareth,
sed in tribu Zabulon, de qua dixit propheta; Primo tēpore
alleuiata est terra Zabulon & terra Nephtholim, & nouis-
simo aggrauata est via maris trans Iordanē Galilææ gētū.
Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnā. &
sic inducit Mathæus illud de Christo, quia Nazareus vo-
cabatur. Neq; parum conuenit huic operi expositio duorū
istorum nominum, imo multum conducit ad illud, quod in
hoc nuncio parabat dominus. siquidē Galilæa rotam sonat
aut transmigratiōē. sic ergo in Galilæam missus est ange-
lus Christi natiuitatē nunciaturus, vt homo a rota miseria
& infelicitatis mundi huius liberaretur, atq; ab exilio trās-
migraret in ciuitatē futuræ patriæ. ideo etiam Christus ibi
concipi voluit, ibi primum incepit prædicare, gloriamque
resurrectionis suæ manifestauit, sicut angelus mulieribus
apud sepulchrū adnunciavit, vt sic principium, medium &
finis pulchre conueniant. ipsi quoq; apostoli Galilæi dicti
sunt, non tantū a Iudeis & gentibus, sed etiā ab angelis post
Christi ascensionem. Insuper illud eo conueniebat magis,
quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tan-
tum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gen-
tes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē
Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod
ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea
vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth
appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam san-
ctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appella-
ti sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic au-
tem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- Apo. 19.** reth Galilææ oppidum fuit, non procul a monte Thabor, vnde Nazarenus dictus est Christus. iamq; olim qui Christo fuerant infensi, nos etiam Nazarenos vocabant. Adhuc quoque autore Eusebio, ciuitas est quæ dicitur Nazareth, sed in tribu Zabulon, de qua dixit propheta; Primo tēpore alleuiata est terra Zabulon & terra Nephtholim, & nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanē Galilææ gētū. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnā. & sic inducit Mathæus illud de Christo, quia Nazareus vocabatur. Neq; parum conuenit huic operi expositio duorū istorum nominum, imo multum conducit ad illud, quod in hoc nuncio parabat dominus. siquidē Galilæa rotam sonat aut transmigratiōē. sic ergo in Galilæam missus est angelus Christi natiuitatē nunciaturus, vt homo a rota miseria & infelicitatis mundi huius liberaretur, atq; ab exilio trās-
- Isa. 9.** alleuiata est terra Zabulon & terra Nephtholim, & nouissimo aggrauata est via maris trans Iordanē Galilææ gētū. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnā. & sic inducit Mathæus illud de Christo, quia Nazareus vocabatur. Neq; parum conuenit huic operi expositio duorū istorum nominum, imo multum conducit ad illud, quod in hoc nuncio parabat dominus. siquidē Galilæa rotam sonat aut transmigratiōē. sic ergo in Galilæam missus est angelus Christi natiuitatē nunciaturus, vt homo a rota miseria & infelicitatis mundi huius liberaretur, atq; ab exilio trās-
- Mat. 2.** sic inducit Mathæus illud de Christo, quia Nazareus vocabatur. Neq; parum conuenit huic operi expositio duorū istorum nominum, imo multum conducit ad illud, quod in hoc nuncio parabat dominus. siquidē Galilæa rotam sonat aut transmigratiōē. sic ergo in Galilæam missus est angelus Christi natiuitatē nunciaturus, vt homo a rota miseria & infelicitatis mundi huius liberaretur, atq; ab exilio trās-
- 2. To- mo.** migraret in ciuitatē futuræ patriæ. ideo etiam Christus ibi concipi voluit, ibi primum incepit prædicare, gloriamque resurrectionis suæ manifestauit, sicut angelus mulieribus apud sepulchrū adnunciavit, vt sic principium, medium & finis pulchre conueniant. ipsi quoq; apostoli Galilæi dicti sunt, non tantū a Iudeis & gentibus, sed etiā ab angelis post Christi ascensionem. Insuper illud eo conueniebat magis, quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tantum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gentes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- Mat. 4.** apud sepulchrū adnunciavit, vt sic principium, medium & finis pulchre conueniant. ipsi quoq; apostoli Galilæi dicti sunt, non tantū a Iudeis & gentibus, sed etiā ab angelis post Christi ascensionem. Insuper illud eo conueniebat magis, quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tantum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gentes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- Mat. 16.** finis pulchre conueniant. ipsi quoq; apostoli Galilæi dicti sunt, non tantū a Iudeis & gentibus, sed etiā ab angelis post Christi ascensionem. Insuper illud eo conueniebat magis, quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tantum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gentes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- Act. 2.** Christi ascensionem. Insuper illud eo conueniebat magis, quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tantum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gentes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- & 1.** quod quia Christus in salutē & redemptionē venit nō tantum Iudæorum, sed & gentiū, in Galilæa autē Iudei & gentes cohabitabant, hinc itaq; in eorū omnium redemptionē Christus humanā voluit assumere naturā: iuxta illud quod ei dixit dominus, Posui te in lucem gentiū, vt sis saluus mea vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos
- Num. 9.** vsque ad extremū terræ. Pulchre etiam conuenit Nazareth appellatio. florem enim vel germen sonat, aut etiam sanctificationem, seu malis vnctionem, vnde Nazarei appellati sunt, qui semet sanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat sanctus omnium sanctorum, flos

florum iuxta illud, Egredietur virga de radice iesse, & flos Glof. de germine eius ascendet. flos hic, Christus dominus est, in Isa. 11. ciuitate floris adnunciatus, conceptus & educatus.

Præterea addit Lucas missum esse angelum ad virginem desponsatam Ioseph, cui nomē Maria: quæ, quia virgo perhibetur, laus ipsius est peculiaris. virgo enim eiusmodi est, quæ superat omnes: virgo prudētissima, quæ sumpsit oleum secum, siquidem in corde suo castitatem nouit, vitā
Mat. 25. vixit angelicam per contēplationem mysteriorum dei, pudica & casta tota in virginali gestuum morumq; honestate, (ex illis 5 mēbris potes facere sermonem de virginibus) laudē hanc perpetuæ virginitatis nulla potuit ante Mariā virgo habere, sed omnes ante eā nihil prius habuerunt, quā populū dei electum suo, quælibet tēpore augere. itaq; nulla perpetuam sibi proposuit castitatē, nisi Maria, quæ & primā & maximam inde retulit palmā. siquidem quē humano generi lapsū intulit coniugium Eux, Mariæ recuperarit virginitas. Coniugium Eux angelis impediuit impletionē ruinæ, Mariæ castitas rursus impleuit: coniugium Eux despoliauit caelos, Mariæ virginitas restaurauit. Quod autem illa, ita disponente spiritu sancto, desponsata est marito, rationes adsignant Ambrosius & Origenes, quarum aliquot Ambro. in die S. Ioseph declarauimus. Ioseph enim de domo David Origen. fuit, quod nō tantum Ioseph, sed & Mariæ cōpetit, quæ etiā fuit de stirpe regia David, cui⁹ hic meminit eo maxime Luc. vt memorē reddat lectorē promissionis diuinæ, quæ facta est Dauidi in illo verbo, Iurauit domin⁹ David veritatē, & nō frustrabitur eū, de fructu vētris tui ponā super sedē tuā. & secundū illud prophete, Super solium David & super re Psa. 131. gnum eius sedebit. Et nomē virginis Maria. nomē hoc san. Etum & benedictū est, quod reuclauit angelus Ioachim & Ananæ. de eo dici solet in die natiuitatis Mariæ, sed id ipsum huic rei valde adcomodū est, autore enim Hieronymo, dicitur illuminatrix mea, vel illuminans eos, vel smyrna mar. Hebr. ris, vel stella maris, sermone autē Syro domina dicitur, quæ Beda. omnia præ cæteris mulieribus Mariæ cōpetunt, quoniā ipsa in mundū protulit solē iustitiæ, lumē vniuersi orbis, ipsa stella illa maris est, in quā aspiceret nos oēs debemus, quotquot in mari mundi huius nauigauimus. Primus legislator Moyses, & ipse nominis huius sororē habuit, mulierē præstātissimā omnium eorū quæ trāsferūt per mare rubrū. illa nāq; glorioso isto cātico celebravit dominū, dicēs, Cante- Exod. 15
rrr iiii

mus domino, gloriose enim magnificatus est, equū & ascen-
forem proiecit in mare. Ita secundi legislatoris mater no-
stra hæc Maria, cantico suo magnificauit dominum, sicut
omnes vtriusque partes inter se comparari possent (at hoc
Vegeri⁹ plus est, pro meditatione seu contemplatione doctis, quam
prosequi pro communi plebe & turba indocta). Quodque Marie
tur. non inconuenienter nomen hoc sit inditum, ex superiori in
Apo. 12. terpretatione S. Hieronymi, testatur S. Iohannes cum ait,
Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole, &
luna sub pedibus eius, super caput eius corona stellarum
duodecim. Ecce cur Maria dicta illa sit illuminata vel illu-
minatrix, siue stella maris aut domina, quomodo de ea ait
Can. 6. sponsus, Viderunt eam filie Sion, & beatissimam prædica-
uerunt, & reginæ laudauerunt eam. Imo vniversus hic mū-
dus satis eam laudare non potest. nihil enim hic neochris-
tianorum curamus blasphemias, qui soli ab eius gloria &
honore venerationeque abhorrent.

- 4 ¶ Ingressus est ergo ad eam angelus, in thalamum sci
licet quo habitabat, vbi diligenter attendunt doctores, Ma-
riam non hinc inde fuisse vagatam, quod petulantes & la-
sciæ faciunt puella, ad instabilem & libidinosum janium
suum mundo declarandum. Maria orationi incubuit ardē-
ter & tranquille, quod inde dominus eius & filius docuit
suos, vt orare volentes cubile intrent, ibique clauso ostio
Matth. 6 orent deum patrē, qui sic inuocatus, ex auditurus sit eos. Ita
Iudith. 8 plene in oratione sua semet abdidit domi, sicut fortissima
Iudith, quæ in penetralibus editi conclaue habuisse legitur,
Thob. 3. vbi seclusa cum ancillis suis habitabat. Sara quoque Thobie
in supremas domus suæ partes ascendens, commorata est
ibi, tribus diebus & noctibus continue cū lachrymis orans
dominum, vt eam a calumnia liberaret. Quanto magis san-
ctissima & castissima virgo maria, reclusa ab aliis habitas,
perseueravit in orationibus suis, quoniam de ea typice dic-
tum est illud, Hortus conclusus soror mea? nec quisquam
Can. 4. inspicari debet, autore Bernardo, fores hic apertas fuisse.
Bern Recolunt ibi pii patres, Mariam in conclaui sedētem, pro-
fusus precibus dominum orasse pro aduentu Messie, atque
Isa. 7. præ oculis habuisse illud Isaiæ, Ecce virgo concipiet, & pa-
riet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, hoc est, no-
biscum deus. taliaque lectitantem, summo stupore & admi-
ratione attonitam fuisse, atque inclamasse, O felicissimam
virginem illā, vtinam ea mihi contingeret felicitatis pars,

vt te videre tibi que ancillari & seruire merear. O domine
misericordiarum, quando erit tempus illud, vt populū tuū
redimas, vt Messiam mittas mūdi redemptorem? Talia me-
ditantem virginem inuenit angelus, ingressus tunc ad ip-
sam. Conclaue illud in quo Mariam repperit angelus, ob-
scurum est, & mirabiliter per sanctos angelos a Nazareth
per mare translaturum, iamque cernitur in Ioreta in Marchia
Anconstana, in magno & augusto tēplo, vbi & virgo Ma-
ria omnibus fidelibus vndeunque confluentibus multa au-
xilia, solatia & præsidia exhibet. A Ethiopes quoque ex ma-
ri, quod ab eo loco vix duobus distat miliarib⁹, conati sunt
templum hoc spoliare, sed in ipso monte excaecati sunt, nec
potuerunt cum angelo Gabriele intrare. Aiūt insuper sæpe
cepsum esse etiam pio adfectu aliquid muro eius concla-
uis adstrui, sed permanere nihil potuisse, vti coram vidi-
mus vestigia. At iam vosmetipsos & omnia quæ habetis
charissima, in Mariæ tutelam commendate &c.

HOMILIA II.

Nus ex principatibus supremo illo angelorū cho-
V ro Gabriel, a deo missus in ciuitatem Nazareth,
venit ad virginem Mariam. idem ille antea adnun-
ciaturus Iohannis Baptistæ natiuitatem, apparuerat viro.
verum hic in adnunciando Christo domini, non Ioseph,
sed soli apparet Mariæ, quoniam ex ea tantum sine vilo vi-
rili semine Christus conceptus simul & natus est. Quomo-
do autem ingressus sit angelus, aiunt doctores venisse eum
adsumpto corpore ex aere, sicque in figura hominis & qui-
dem adolescentuli ornatissimi (id enim angelum decebat
tantæ puritatis) apparuisse Mariæ, quomodo & Abrahæ tres
angeli corporali specie apparuerunt, ipsi Loth duo, vnus
quoque qui fortissimi Samsonis adnunciavit natiuitatem.
nanque is adeo repræsentabat hominem, vt nesciret Ma-
nue eum angelum esse, tantisper dum in flamma sacrificii
videret eum ascendere in cælum. sic & Raphael angelus
Thobie missus est, neque sciebat ipse eum angelum esse, do-
nec diceret ille, Ego sum Raphael angelus, vnus ex septem
qui astamus ante dominum. Quumque essem vobiscū, per-
voluatum dei eram, ipsum benedicite & cantate illi. Vi-
debar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego ci-
bo inuisibili & potu qui ab hominibus videri non potest,
vtor. Huiusmodi nimirum facie humana apparuit etiā Ga-
briel Mariæ, nec est quod cogitent simplices eum alis suis

Gen. 18.
& 19.
Iudit. 13.

Thob. 5.
& 12.

aduolasse, sicq; ad Mariam ingressum fuisse. nam quod aia-
tos pingunt vulgo angelos, eo tantum fit, vt ipsa pictura ab
hominibus secernatur, vel vt eorum declaretur celeritas,
neque enim opus est angelum pedibus vt ad ambulandum
quo volet, sed illuc velocissime conferre se potest quocun-
que lubitum fuerit. Sic ergo ingressus ad Mariam angelus
est in corporea & visibili forma, habitu honestissimo, non
ita tamen, vt putes eum auro gemisque redimitum fuisse,
quod hæc temporalia non fuerint magni momenti apud Ma-
riam, quæ vt erat pudicissima, honestatem tantum in vesti-
tu & aliis rebus maximi fecerit. Quæras vnde scierit hic
nomen angelus Lucas, quum tamen non fuerit hoc sapius in
sacris literis vsitatum, vt angelorum expressa sint nomina,
Raphaele excepto, & vbi ipse nomen suum Gabriel Za-
chariæ dixit, at hic non item. Respondetur, habuisse hoc
Lucam ex virgine Maria, sicuti pie credendum est, Lucam
ex ipsius doctrina & reuelatione permulta accepisse, quam
obrem præ cæteris euangelistis multa de Mariæ virginis
vita & actis conscripsit. Maria autem illud ex instinctu spi-
ritus sancti cognouit, qui & angelum ei manifestauit, &
nomen eius expressit. Quis enim nõ credat frequens apud
Mariam fuisse ministerium angelorum? vnde & quod de-
inceps ait Lucas, perturbatam esse Mariam in sermone ip-
sius non ad personam eius referendum est, quasi aliena sibi
fuerit, sed tantum quo ad sermonem eius, siquidem cogita-
bat qualis hæc esset saluatio. credendum ergo est, princi-
pio statim etiam ex nomine cognitum fuisse Mariæ ange-
lum per spiritus sancti institutum.

2. ¶ Ingressus itaq; angelus, salutare ipsam ccepit & di-
cere, Ave gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mu-
lieribus. O salutationem magnificam & honestissimam, cu-
iusmodi in terra omnibus retro seculis audita nunquã fuit.
O quantum inde gaudiorum concepit sibi regina cæli Ma-
ria, & habitura est perpetuo. Quamobrem vniuersa eccle-
sia toties eam illi offert quotidie, sanctique patres multas
pias super ea meditationes descripserunt, quas hic breuita-
tis studio non adducimus. sed vnum tamen reticere non
possumus, vt paululũ quid super ea consuetudine dicamus,
quod mane & vesperi pulsus gloriosæ huius salutationis
recolendæ obseruamus, admonemurq; eo ipso omnes gau-
diorum virginis Mariæ meminisse, quæ habuit ex saluta-
tione angeli, simulq; gratias agere deo optimo maximo de-

gloriosa filii sui incarnatione. ¶ Ave, dixit angelus, Ma-
ria. hinc a tali principio toti remansit salutationi nomẽ &
appellatio, quam vtiq; constat in consilio factam altissime
& indiuiduæ trinitatis. Pulchre enim hic contẽplantur san-
cti patres, singulas personas trinitatis Gabrieli commissio-
nem dedisse. Et patrem quidem dixisse. Vade & virginẽ il-
lam quam mihi ab æterno spõsam elegi, vt mater esset filii
mei, cuius ego sum pater. Filium quoq; ei sic comississe, Eia
age abi ad eam, quam ex omnibus filiabus hominum mihi
elegi, vt esset mater mihi charissima, sub eius visceribus
& præcordiis conquiescam, eius hubera sugam, ipseusq; si-
lius ero dulcissimus. Hinc spiritum quoq; sanctum iniun-
xisset Gabrieli, Perge & ei nuncia me venturum, ipsam o-
mnibus gratiarum donis impleturum, & ex eius sanguini-
bus purissimis filio dei corpus formaturum, vnde fiat ipsa
mulier ex omnibus sanctissima, mater & genitrix dei. Hu-
iusmodi quædã potest pro suo adfectu quilibet homo pius
hodie meditari, quæ tunc in cælo sint gesta, quando hone-
stam & gloriosam hanc legationem deus destinauit in ter-
ras, tali salutatione præmissa, tanta commissione adiuncta,
quæ quinq; iam millibus annorum in consilio trinitatis oc-
culte fuerat suspensa. Dices, cum tanta sit eius salutationis
autoritas, tamq; eminent dignitas, quid est quod & eccle-
sia & fideles omnes ea frequenter adeo & pene ad vilitatẽ
vtatur? Respondeo hic tibi, quoniam sine dubio non rece-
pisset ipsam ecclesia pro quotidiana oratione, propria auto-
ritate, nisi habuisset super eo instinctum spiritus sancti, cuius
numine factum est, vt quotidiana sint preces institutæ.
& primo quidẽ oratio illa, quã dominus suo sanctissimo
ore & fecit primus, & instituit ad laudẽ & inuocationẽ pa-
tris cælestis in septẽ petitionibus, quas cõtinet. Huic proxi-
me voluit succedere salutationẽ angelicã, cui addidit lau-
dẽ & comẽdationẽ Christi Iesu, quæ & ipsa a spiritu sancto
per Elizabethã ad nos deuenit, benedictus fructus ventris
tui. Quomodo enim presumere auderet peccator, vt immũ-
do ore adsumat verba diuina & angelica, nisi illud ita fieri
debere ordinasset ecclesia ex spiritu sancto? Salubriter autẽ
hoc ita institutum est, vt post laudẽ summi patris & petitionẽ
eorũ quæ nobis sunt necessaria, breuiter etiã deinceps lau-
demus Christũ, interiecta tñ laude mediatricis nostræ, qua-
tenus sic per vtriusq; aduocati Iesu & Mariæ intercessionẽ,
quicquid a deo patre digne petimus, efficaciter consequamur.

Math. 6

Hafsia.

Et hinc morē illum in septē horis canonicis & alibi habet ecclesia, vt post finitam orationem dominicam & angelicam salutationem, rursus repetat illud vltimum dominicæ orationis, Et ne nos inducas in tentationē &c. quasi dicere vellet, Omnipotens pater, septem nobis necessaria dare te rogauimus in oratiōe quam nos ipse docuisti, per intercessionem filii tui Iesu Christi, quem ex Maria virgine nasci voluisti. iam itaque per ipsius interuentū exaudi nos, ne nos inducas in tentationē, sed libera nos a malo, Amen, Ita vt in oratione nostra properātes a principio ad mediū, recurramus rursus a medio ad principium.

3 Sed hic differendum non nihil est, & inuehendū aduersus nefandū neochristianorum errorē, qui nec orari volunt salutationem hanc, neque ad orandum eam pulsu homines admoneri, dicentes non hanc esse orationē, sed tantum Mariæ commendationem, eo quod nō sit in ea verbum aliquod petitionem in se habens. Hi nō eo tantum male faciunt, quod se a communi ecclesiæ consuetudine segregant, imo in hoc quoque imprudenter agunt, quod eo ipso nescire se profitentur & non intelligere, in quoniam forma modusque orationis consistant. potest enim orare qui verbo petitorio nullo utitur, quod in nostris medicis clare certitur, quoniam alii quidem petunt sibi aliquid propter deū conferri & dari, alii autem cantu aut instrumento quopiam suæ fidibus egestatem suam declarant, alii bonitatem tantū & diuitias eius quem rogant, commendant: alii quoque miseriam & calamitatem suam quam patiuntur, deplorant: alii morbos & incōmoda monstrant, hūlcera aut vulnera ostētant, quæ pro ipsis loquātur & petant, satis esse ducētes mala sua cognosci & patere iis, qui misericordiā eis velint exhibere. Ita & in spiritali medicitate magna admodum est hominū copia, imo homines omnes quotquot sunt in mundo, in hoc xenodochio ægroti decumbunt, quorum supremus carator Christus est, qui nos docuit mendicare, dum iussit orare, Pater noster qui es in cælis &c. ¶ Verum adhuc præter illam orandi formulam, plures aliæ sunt spiritalis mendicitatis viæ, & ex iis tres potissimæ, Prima est, cum rogatur quidem deus, sed non expressis verbis, tātum cum commendatione bonitatis suæ ex deuotione & humilitate, puta cum dicitur quam magnus, beneficus, propitiuss & misericors sit &c. Secunda, si proponatur ei aduersariorum & inimicorum suorum furor, tyrannis & crudelitas.

Tertia, si qui rogat, inopiam, miseriam, & egestatem deplorat, dicens atque commemorans quam debilis sit & impotens. Id adeo vel ex eo certum est, quoniam nemo Christianus negare potest nos psalmos orare. quot autem sunt psalmi in quibus nihil petitur, sed tantum celebratur deus, diabolus interim atque hostes Christi incusantur? Quot sunt etiam in quibus David suam ipsius deplorat miseriam, vt in Psal. 8, 19, 13, 45, 46, & 47. ¶ Quum itaque fateri cogantur Christiani, omnes istiusmodi psalmos quibus laudatur deus, esse vtique preces, quid verabit salutationē & laudem Mariæ orationē haberi? si quādo sic salutat peccator Mariā, Aue gratia plena, dominus tecum, quid aliud dicere videtur nisi illud? Admoneo te o virgo Maria illius gaudii tanti, quod habuisti in adnunciatione archangeli Gabrieli, quādo plena fuisti & adhuc es omni gratia, fac me illius gratiæ participem. tecū enim dominus est, vt sic possis constanti fiducia apud illum pro me interpellare &c.

4 Ipsa quoque archangeli verba singula, vt sunt efficitissima ita mysterio non vacant. sic nanque exorsus est, Aue, quod Germani salutationis verbo exprimūt, eo quod deceat omnes homines salutationem hanc oratores, in genua sua procidere. Nam cur homo mortalis genua sua nō demittat in terram ad hanc salutationem, ad quam ex summo cælorum throno filius dei descēdit in terram? aut quid mirum sit, seruulum humiliare se & genua flectere, cum reginam cæli & terræ est salutaturus? Sunt ex doctoribus qui aiūt, Gabrielem quoque se coram virgine inclinasse, suaque genua curuasse, quando eam salutauit. siquidē iam olim typice figuratum fuerat, Christum reuerenter eā habiturum, quoniam in historia Regum legitur surrexisse regem, vt obuiaret matri suæ, ac deinde inclinasse se erga eam. quæ sane signa extitit eius, quod Christus matri suæ in assumptione obuiavit. Insuper Iohannes quoque in ipso adhuc matris vtero exultauit, quomodo Maria visitauit Elizabeth. Inuitet ergo nos ad salutandam Mariam Gabrielis exemplum, Iohannis exultatio, & lucrum nobis inde proueniēs, quoniam ab ea re salutamur, sicut doctores hic fructus tres commemorant, qui proueniunt iis qui salutant Mariā, desumptos ex verbis Sapientis, Obuiavit illi quasi mater honorificata, cibavit illum pane vitæ & intellectus, firmabitur in illo & non flectetur, & exaltabit eū apud proximos suos. Quisquis ergo ex Maria auxilium sperat & sciētiam

3. Reg. 1.

Luc. 1.

Ecc. 15.

Ro. 15.

impetrare vitæ, sedulo salutet eam. Quisquis in bono peccare cupit, ne flectatur in malū, salutet Mariā. Quisquis in honore vitam transigere cupit, & is Mariam salutet. Fuit Roma ciuis, & matrona quædam honesta, nomine Maria, de qua sic scripsit Paulus Romanis, Salutate Mariā que multum laborauit in vobis (Pulchrū hoc est thema, quod adplicabis ad salutationem angelicā.) Quod si igitur Paulus diligenter adeo salutari voluit Mariam ciuem, quanto magis nos salutare debemus virginem Mariam, omni tū diligentia, tum pietate, cum angelo dicentes, Ave gratia plena & c. De precemur dominum deum pro omni necessitate ecclesiæ sanctæ & catholicæ, pro omnibus in vtraque potestate positis, pro iis etiam cunctis pro quibus nos ille vel le velit, & debere orare. Oremus & pro parentibus nostris, fratribus & sororibus, pro benefactoribus nostris omnibus & fautoribus, etiam pro iis quibus causam & occasionem dedimus peccandi, pro fidelibus omnibus defunctis, & iis qui singularem intercessionem non habent & c.

HOMILIA III.

Bernar.

Istis deus ad Mariam Gabrielē archangelum, qui ad eam ingressus, dixit, Ave gratia plena. Salutationē hanc omnium longe gloriosissimā, proprie sibi sumpsit ecclesia vsurpandā, & in ea plerique sancti patres multa cum pietate se exercuerunt, animi sui feruētē oblectantes adfectum, sicut sanctus Bernardus mellifluis Mariæ seruus, multum & grauiter in ea laborauit, quoniam apud se quisque non sine admiratione cogitare potest illud cum Mariā, Qualis est hæc salutio? Quid sibi vult Gabriel angelum de cælo missum venire ad Mariam in cœclauē, curuare genua, flectere caput, & salutare honorifice, quam norat iamā futurā angelorum cælorum reginā? Id adeo etiānum hodie contēplamur: quomodo oporteat Mariam plenam esse gratia & virtutibus, coronā gloriæ, quā deus tāta dignatus est per angelum suum salutatione. Hinc est quod toties ei illam proponimus, vt diuinæ miserationis recognoscat initium, humanæ que redemptionis exordium, præter id per quod ipsa sumpsit initium in hac salutatione, vt esset mater dei, cum ita exorsus est angelus, Ave. Mitto hic quod verbum illud, si incertas literas, Eva dicitur: quoniam quod amisit Eva, Maria restituit. Mortem nobis intulit Eva, Maria reddidit vitā. Neque commemorare hic licet expositionem verbi Ave, hoc est, sine ve. siquidem

sine omni vā peccati Maria concepta est, & nata extra maledictionē Euz, sine qua ipsa etiā deinde concepit & peperit, quum triplex vā reliquerat Eva filiabus suis: primum, quod in peccato originali concipiuntur & patiantur: alterum, dum grauiter ferunt liberos: postremū in eo, quod non sine summis doloribus pariunt ipsæ. inde cum exempta & immunis fuerit Maria, recte ei dictum est Ave. nos quoque dum illud ei inclamamus, eo ipso admonere eam debemus, vt gratiā nobis impetrare dignetur, quatenus ipsius interuentu liberemur, non tantum a vā præsentis peccati, sed & futuræ damnationis. Possem hic latius ex ipsa vocabulorū proprietate ostēdere, quomodo vox hæc salutationis, apud Græcos & Latinos gaudium proprie designet. (quoniā aue ab auendo dictum, gaudium importat ex re cupita, sicut chaire in Græco) quicquid autem hoc est, scholis relinquatur. tibi satis hoc sit, per verbum illud aue, vniuerso mundo gaudium & pacem esse adnunciatam.

2. Addidit angelus, Gratia plena. Vere plena tota, quoniam gratia tanta digna erat, vt mater dei efficeretur, iuxta illud quod ait Sapiens, Mulierem gratia plenam inuenturā Prou. 11. gloriam. Ita Maria plena gratia adinuenit gloriā, imo ipsum gloriæ & dominum & regem: atqui vt plena esset gratia, vitia & peccata a se omnia profligauit, vnde intellectui suo lumen accessit, vt virtutes amaret, sicut in persona sua dixit ille: In me omnis gratia viæ & veritatis, in nobis interrim miseris mortalibus plenitudo est prauæ concupiscentiæ & ardoris in omne malum. Propone in hoc tibi principes reges & optimates, ecce non implētur nisi fastu & peruersa dominandi libidine, vbi modus nullus est cogitandi de ampliandis dominiis, diuitiis coaceruandis. ab iis immunis Maria extitit, & pro eo gratia dei plena inuenta est. Penitentius intuentur doctores hic & examinant scripturas, quæ testatur Stephanum quoque gratia & fortitudine plenum fuisse, & de Christo sic habent, Vidimus eum plenum gratia & veritate. Atqui Mariam constat non eā habuisse gratiæ plenitudinem quam Christus, & tamen maiorē Stephanus. Ad hoc discernēdum dicunt doctores multiplicem esse gratiæ plenitudinē. Est enim plenitudo gratiæ quoad sufficientiam, quæ alicui sui tum status tum meriti respectu sufficiens est, qua etiam ille satiatur. ea est in omnibus sanctis quam tamē alius alio habet huberiorem, alius minorē, sua tamē gloria quisque contentus est, dicens cum Dauide, Sa- Psal. 16.

tiabor cū apparuerit gloria tua. Non secus ac si habeat rex filios tres, aduultum & maturæ ætatis vnum, alium adoleſcētulum, tertium inter hos duos medium: vestiatur autem singulos habitu deaurato, habebit utique minor natu vestem minore aduultum, sibi tamen sufficientem, siquidē maior ei futura erat inutilis, qua de re alias plura applica. Alia gratiæ plenitudo est per singularem aliquam prerogatiuā seu eminentiam, eaque præ aliis sanctis fuit in Maria, illa enim gloriose adeo omni repleta est gratia, & instar scrinii referta, atque a deo electa, omnique gratia impleta. Tertia porro plenitudo copiæ & abundantia est, hanc constat esse in ecclesia Christi catholica, qui thesaurus eius est, cōmune meritum sanctorum ex operibus perfectionis. Quod quisquis recte intelligit, iam fundamentum & rationem habet adsignare indulgentiarum. Quarta insuper gratiæ plenitudo, emanationis est & superfluentia, quam Christus habet, & de ea Iohannes dixit, quia de eius plenitudine omnes accepimus. plenitudo illa gratiæ Christum caput efficit, ut saepe Paulus cōmemorat, sic enim gratia illius diffusa per omnia membra totamque ecclesiam, promanat in sacramentis & omnibus operibus bonis, inſluitque hoc modo motum & sensum. Quicquid ergo in ecclesia bonum est; puta illuminatio fidei, gratia sacramentorum bonorumque operum, id omne ex passione & morte, imo ex sanguine Christi redūdat. quod intelligens Augustinus, ait, Sicut omnes sensus in capite sunt, ita omnes gratiæ in Christo. Et hoc iā discrimē interest plenitudinis gratiæ in Christo, Maria & Stephano, sicut in vasculis: quorum quædam etiam nō op̄pleta, plena dicuntur. aliter enim cōcha plena est, aliter canalis, alio modo scaturigo fontis. patera per se plena dicitur. tantum siquidem capit, quātum infunditur, vltra id canalī etiā in alios locos deuehit aquam, quum interim fons diuiti vena scaturiens, ex se largiter aquam subministrat, nec vnquam deficit. Sic res se habet in proposito, quoniam sic sancti sunt pleni gratia, ut concha aqua: quam si infundas multā, multum habet. nāque cuilibet sanctorū dicere possumus, Quid habes quod non accepisti? significatumque id est in cōcha, quam impleuit Gedeon rore ex vellere. Maria autem plus habet gratiæ, vnde & ipsa plena gratia dicta est, sed instar canalī, qui licet non habeat aquam ex se, tamē abundat & aquam latius deriuat. sic Maria non ipse fons est aquæ, sed eam ex illo habet, a deo nimirum, diuitē tamē & adeo ha-

Funda-
mentum
indulgē
tiarum.

Iohan. 1
2. Co. 11
Ephc. 5.

Ad Dar
danum.

1. Cor. 4

berem, ut possit aliis communicare. vnde eam Sapiens ait, Eccl. 14 instar carnalis egressam de paradiso. At Christus omni gratia plenissimus est, sicut fons aquis abundat vera scaturigine ebulliens. is enim hortum ecclesiæ irrigat gratia sua, omnisque aqua gratiæ ab eo diffunditur tanquam mediato- re redemptionis vnico, quod attendens Sapiens, ait, Fons hor- torum, puteus aquarum viuentium. 1. Tim. 1
Can. 4.

Deinceps laudat Mariam angelus, & salutando sub- dit, Dominus tecum. Iam erat apud eam dominus autor le- gationis huius. quando enim plena erat gratia in corde, ore & opere, utique fuit apud eam dominus. imo hinc plena erat, quod secum habebat dominum omnis gratiæ fontem, Dominus tecum. Pater ille tecū est, qui ad te iam venit cum Ioh. 14. filio suo, mansionem apud te facturus, erisq; mater filii dei, dominus ergo tecū, tecū deus filius in vtero. (statim id erat fu- turum) deus spiritus sanctus, & ipse tecum est in obumbra- tione. Declinata hic est humanæ naturæ miseria, quæ hic est se nulla poterat, vbi dominus & thesaurus erat omnis gra- tiæ, de quo Paulus ait, Vnus est dominus omnium, diues in Rom. 10 omnes qui inuocant eum, quoniam non est inopia timentibus dominum. O te beatissimam virginem Mariam, quæ te cruciare possit miseria, eū tecū sit dominus? Quanto verius poterat tibi dicere Gabriel, Quicquid in corde tuo est, va- de age & perſice illud, tecum enim dominus est, quā dixit Nathā ad Dauid? Omnes itaque Christiani inuocēt Ma- 2. Re. 7. riam, ut per eius interuentum cum ipsis quoq; sit dominus, quod & si non ea fiat perfectione, ut in Maria, quod nemo nostrum nec petere audet, nec habere potest. sed quantum cuique satis est, sicut cum multis piis hominibus vtriusque testamenti fuit dominus, quoniam sic dixit ad Iosue, Ego tecū Iosue. 1. ero, non dimittam nec derelinquā te. Sic in huiusmodi san- ctorum hominum persona clamauit propheta, Inite confi- lium, & dissipabitur. loquimini verbum, & non fiet, quia nobiscum deus. Simili modo salutauit angelus Gedeonem, Isa. 8. Dominus tecū, cuius verbi virtute percussit ille castra Ma- ditanitarum. ¶ Et est sane hic illud admirandum, quod an- gelus qui venerat adnunciaturus Mariæ aduētum filii dei, dixit eum iā esse secum, quem adnūciabat ad eam venturū. iam enim in mente illius erat, qui paulo post de ipsius car- ne humanam volebat adsumere naturam. ita properauit ad salutē & redemptionem nostram deus. Et ideo de celeritate eius ait sponsa, Ecce hic venit saliens in montibus, transi- Cam. 2.

liens colles. atq; ex huiusmodi gaudio prior angelo venit
 Pſal. 18. Christus ad Mariã, exultavit nanq; vt gigas ad currendam
 viam, a fummo cælo egreſſio eius. Curſum hunc iam con-
 ſummavit ad Mariã, vt eſſet cum ea, & per illã cum vniuer-
 ſo hominum genere pacem firmaret, quando apud Mariã,
 & ex ipſa carne humana adſumpta factus eſt frater noſter.
 Ora itaque o Maria filium tuum pro nobis, vt ſicut fuit ille
 ſingulari præſidio tecum in corpore & animo tuo, ita ſit il-
 le iam nobiſcum per ſuam magnam gratiam hic in terris,
 & per gloriam ſuam illic in æterna patria, Amen.

4 Neque adhuc ille fuit laudum Mariæ modus, in-
 ſuper adiecit angelus, Benedicta tu in mulieribus. id adeo
 manifeſte & aperte ex præcedentibus colligitur & ſequen-
 tibus. Nam quum antea per prophetas fuerit adnunciata, in
 ytero matris ſanctificata, a filio dei electa, a ſpiritu ſancto
 in templum dei conſecrata, quam vir nullus attigerat, ſed
 virtus obumbraverat altiffimi, quis non eam benediceret
 ſupra omnes mulieres (in nanque hic, in mulieribus, dicit
 excellentiam) quæ virgo concepit, virgo peperit, virgo
 ante & poſt partum permansiſit. O virginem ſanctam, o vir-
 ginitatem admirandam. Vere benedicta tu in mulieribus
 Lucæ. 10. mundiffima in virginitate, ſanctiffima in filio. O Maria be-
 nedita tu in mulieribus, quoniam in tua virginitate ferti-
 litas magna eſt, & in fructuofa fertilitate immenſa ſancti-
 tas. hinc eſt quod beatam te dicunt omnes generationes,
 te colunt angeli, metuunt & contremiſcunt diaboli, ex te
 conſolationem, ſpem & fructum hubertimū recipiunt pec-
 catores. O te Maria beneditam, quia benedictionem adſe-
 quuta eſt diuinam, quæ abominationem legis contempſiſti.
 O quanto magis te beneditam, quã fuit Iahel vxor Aber,
 Iudic. 7. quam tamen & Delbora beneditam dixit in mulieribus,
 Luc. 10. quoniam tu partem elegiſti optimam. De te recte canit ec-
 cleſia, Benedicta filia tu a domino, quia per te fructum vite
 communicauimus. Quid in muliere virginitate præſtan-
 tius, ſi ſpectes honorẽ? qui quo ad vſum fertilitate vt illuſe
 Sedulli⁹ vtrunq; tamen id ſola cõiunctim habuit Maria: iuxta illud
 quod ex poeta in canticum eccleſiaſticum eſt adſumptum,
 Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
 Nec primam ſimilem viſa eſt nec habere ſequentem,
 Sola ſine exemplo placuiſti fœmina Chriſto.

Recolat itaque apud ſe quilibet, quam ſublimiter ſummus
 ille dei nunciuſ salutet Mariam, commendet & extollat

Aue, quoniã gratia plena eſ, caq; ab eo qui tecum eſt deus,
 ipſeta: quo maxime iure optimo benedicta eſ ſuper omnes
 mulieres, quæ ante in Eua fuerãt maledicta. Ora filium tuũ
 Chriſtum Ieſum pro nobis, vt & nos filii tui, benedictionis
 eius participes efficiamur in æterna patria. Amen.

HOMILIA QVARTA.

Inum miſericordiæ ſuæ aperire volens clementiſ-
 ſimus deus, aſlegauit cælitus angelum Gabrielem
 ad virginem Mariam, quam ille primo ingreſſu ſa-
 lutauit & dixit, Aue gratia plena, dominus tecum, benedi-
 cta tu in mulieribus. Quæ cũ audiſſet, turbata eſt in ſermo-
 ne, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Turbationẽ hanc
 virginis glorioſa dicunt patres neque ex dubitatione, neq;
 deſperatione proſectã, ſed tum ex verecundia virginea, tum
 vero ex profundiffima humilitate. geminam enim licet in
 ſcripturis reperire turbationem: paſſionem alteram, propaſ-
 ſionem alteram. Altera, dum volũtatem hominis tangit &
 Auguſt.
 adſcit, ſimul quoque concutit ac exterret, ad infidelitatem
 adigit & ignorantia tenebras, ſicut contigit Zacharia, qui
 etia turbatus eſt, loquẽte ſecum Gabriele, quoniam horror
 Lucæ. 1.
 Dan. 10. cecidit ſuper eum. Sic Daniel correptus eſt perturbatione,
 vt non manerent in eo virẽs, ſed deformata facie, omni de-
 ſtitueretur virtute. Alia adhuc turbatio eſt, quæ voluntatem
 quidem hominis tangit & aggrauat, ſed neq; in infidelita-
 tem adducit, neq; alienationem mentis infert & errationẽ.
 Sic perturbatus eſt Chriſtus quãdo dixit, Nunc anima mea
 Ioh. 12.
 & 13. perturbata eſt, & quid dicam? Similiter & in cœna. ſed &
 Maria hic turbata eſt ſine omni vitio, ex ſola virginea pu-
 dicitia & caſtitate ſimul ac humilitate. Ait ergo Ambroſi⁹,
 Ambro.
 Trepidare virginũ eſt, & ad omnes viri ingreſſus pauere,
 omnes viri aſſatus vereri. Diſcite itaq; virgines verborum
 euitare laſciuiã, quoniã Maria etia ex angelica turbata eſt
 ſaluatione. ¶ Ad hæc magna penſanda eſt virginis huius
 ſapientia, quia ſtatim audita ſalutatione, ipſa eius verba ex-
 pendit, neq; reſtitit per infidelitatẽ, neq; ſubito per leuitatẽ
 conſenſit, eo quod omnis qui cito credit, leuis eſt corde. ſi-
 mul tamen Maria hic Zachariẽ in credendo duritiẽ euita-
 uit & leuitatẽ Eua, quæ maluit ſerpenti credere quã deo. Et
 proprie dicit hic euangelifta turbatam eam eſſe in ſermo-
 ne eius, ex cuius aſpectu & apparitione perturbata nõ fue-
 rat, quod ea infræquens illi non erat, ſed ex ſermone tan-
 tum & inſolita ſaluatione perturbari cœpit. vnde & cogi-
 fff ii

Ruth. 2. tavit qualis esset hæc salutatio, quomodo & Ruth mirabatur quæ venisset ad Booz. sic enim dicebat, Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me digneris peregrinam mulierem? Obseruata autem virginis perturbatione, subiunxit angelus consolaturus eandem, Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud deum. tatum absuit vt ex laude sua efferret se, vt etiam perturbaretur Maria, quoniam hoc plerisque filiis Euz vitium est; vt placeat eis multum, si laudentur etiam falso, quod fit non raro. Quum itaque angelus sapientiam obseruasset Mariæ, iam cogitantis de salutatione mirabili, volens eius auferre tristitiam, statim aperire qualem attulisset salutationem. Ne timeas, inquit, Maria, quinimo qualis hæc sit saluatio vide. Inuenisti gratiam apud deum, quo nomine & merito te salutauit plenam gratiam, quia placuisti altissimo, apud quem & gratiam inuenisti, quam Eua in paradiso perdidit. Statim vero vbi confortauerat Mariam, nuncium proponit angelus, & ait, Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. De hoc nomine sanctissimo satis multa diximus die circuncisionis domini, prædictumque hoc iam ante fuerat per prophetam dicentem, Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod est nobiscum deus. Proprie autem ad Mariam dixit angelus, Quia vocabis nomen eius Iesum, quoniam ei qui vere inter homines patrem non habebat, nomen imponere matrem conueniebat. Atque hoc illud nomen est, de quo propheta dixerat, Omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus erit. Sed quia eius nominis plures fuerant, scernit illum a reliquis, & ait, Hic magnus erit, & filius altissimi vocabitur. Non eo modo, quo multi hæretici temere asseruerunt Christum parum esse creaturam, proinde additum est, Quia filius altissimi vocabitur. Magnus quidem fuit & Iohannes, vt ait Theophylactus, sed non ad hoc altissimi filius, Iesus autem filius altissimi. Ille quasi homo magnus, hic magnus quasi deus.

¶ Magna siquidem est diuinitas, quæ nec comprehenditur neque concluditur, nec vetustate potest immutari, atque vt verbis angeli plus crederet illa, addit ipse deinceps promissionem prophetiam, dicens, Quia dabit ei dominus deus sedem David patris eius. eo quod promissum erat, Christum de stirpe David nasciturum: iuxta illud, Iuravit dominus David, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Sedes hæc & imperium suum regnum, omnia illa spiritalia

liter debent intelligi, quomodo ille per prædicationem, fidem & gratiam regnaturus sit in omnibus piis ac timentibus deum. ideoque & subdit, regnaturus eum in domo Iacob in æternum. Theop. Quæ autem est domus Iacob alia, nisi qui ex Hebræis creditur? Verum tamen sicut Paulus ait, Quia non omnes qui ex Israel sunt, Israelitæ sunt, sed qui sunt filii promissionis, atque ideo regnum eius non habebit finem. Semper etiam in ecclesia regnet mundum, donec regnum tradat deo patri. Hoc est, vt ait Augustinus, donec tradet ei fideles, in quibus hic regnat per fidem & gratiam, vt deinde in eis deo regnet perpetuo per gloriam & felicitatem æternam.

Neque adhuc subito ad hoc nuncium in nomine sanctæ trinitatis factum respondit Maria, sed vt virgo omnium prudentissima, latius institui cupiuit, dicens, Quomodo fiet istud, quia virum non cognosco? Quæ etiam interrogatio non animo dubitantis facta est, quum non dixerit se vel non satis credere, vel adhuc dubitare de eo quod futurum esset, sed magis patet ex iis verbis argumentum, eam credidisse angelo: iuxta illud Elizabethæ, Beata es quæ credidisti domino. ergo modum quo futurum sit, tantum inquit, possibile nanque id esse iam legerat, edoctaque erat in Isaiâ dicente, Ecce virgo concipiet. & ideo credidit futurum, sed quomodo fieret, ante non legerat. non enim quomodo fieret, vel prophetæ tanto fuerat reuelatum. legerat, Ambrosius quia virgo concipiet: non legerat, quemadmodum generauerat vtrique credere ex omnibus circumstantiis & argumentis veritatis, angelum illum bonum fuisse, siquidem & in loco sancto apparuit ei, in templo & officio, cultuque diuino occupato illi: neque aliud adnunciabit, nisi quod ad gloriam dei & salutem esset humanam. ad hæc itaque proprie & accommodate cuncta explicabat, vt decuerit Zachariam ei credere. Verum neque ille interrogauit, sicut hic Maria, Quomodo fiet istud? sed dixit, Vnde hoc sciam, nolens enim credere angelo, quasi alium requirebat fidei testem, & angelus ei sufficiens testis non esset. Vide Armacanum de Armac. questionibus Armeniorum libro decimotercio, capite quinto de peccato Zachariæ. Et hinc ob dubitationem suam punitus est ita, vt mutus fieret: sicut & Sara deridebat angelos, natiuitatem Isaac adnunciantes. quamobrem & angelus dixit ad Abrahã, Quare risit Sara vxor tua? Nunquid deo quicquam est difficile? Ad hæc Theophylactus ait, Non prius

male quiddam factum est, neque posthac fieri. ideo ignoscit ei angelus, & non condemnat, vt Zachariam: qui merito condemnatur. habuit enim exempla multa, quando quidem & multæ steriles fuerunt. virgini autem nullum exemplum erat, sicut illi suppetebant plurima, vt Saræ, Rachelis, Annæ Gen. 30. Samuelis &c. ¶ Non caruit etiam hic angelus responso. habebat enim instructionem absolutissimam, quo amplius ad huc erudiret virginem, dixitque, Spiritus sanctus superueniet in te & virtus altissimi obumbrabit tibi. Immensa sunt hæc verba & ineffabilia, proinde a litera longius non discedemus, vt hac homilia euāgelium finiamus. Spiritus sanctus superueniet in te, quasi diceret, Quod nouisti domino virum te nullum cogniturum, id sane illa sanctissima generatio non prohibebit, quoniam spiritus sanctus superueniet in te, operaturus ibi incarnationē filii dei, & ex purissimis sanguinibus tuis corpusculum illius adformaturus. In te, inquit, non ab externo semine fiet illud, sed sine omni virili commixtione operabitur hoc in te superueniens spiritus sanctus. Ecce quam graphice simul & prudenter angelus hic modum ostendit Mariæ, quo sit futurum illud, quū ait breuiter, Spiritus sanctus, ecce sublimitatem & maiestatem operantis: superueniet, en modum quo fiat: in te, ait, non in phantasmate aut somnio, proprie in te fiet hæc operatio. ¶ Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Quæ alia est dei virtus, nisi ipse filius dei? Aut quis altissimus nisi deus pater? ita hic trium personarum operationem in incarnatione Christi proponit angelus, virtutem altissimi, eo quod omnē virtutem declarauit deus in filii sui incarnatione, quæ longe amplior fuit quam creatio cæli & terræ. Atque huc adcomodandum est illud Dauidis, Tecū principiū in die virtutis tuæ, sed & filium dei, virtutē eius dici Paulus testatur, dum Christum dei virtutem dicit in salutem omni credenti. ¶ Sed quænam hæc obumbratio est? eo nimirum referenda, quod sicut concupiscentia praua vrit: iuxta illud, Melius est nubere quā vri, ita vicissim gratia dei refrigerat & extinguit ardorē istum, sicut ait sponsa, Sub vmbra illius quē desiderauerā sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Maria ergo sub vmbra filii dei fuit, eo quod sicut vmbra refrigerat, ita agnatus concupiscentiæ ardor, in hac Mariæ obumbratione extinctus est. ¶ Hinc colligūt doctores, quod quāuis Maria in vtero matris sit sanctificata, imo & in cōceptione immunis ah omni contagione peccati originalis, attamen

innatam illam concupiscentiam malam habuit, quāuis ligatam. qua de re multa diximus supra in festo cōceptionis Mariæ. in hac autē obumbratione illa penitus extincta est. vtique enim sanctificata est Maria in cōceptione Christi, non fuit autem sanctificatio illa facta in extinctione peccati alicuius vel originalis vel actualis, sed tantum fomitus. Atque idē sentit hic Glossa, dicens quia obumbrare est refrigi Glossa. gerare incitium vitorum, quod non est aliud fomites. Breuitatis studio intermitto hic expositionē Ambrosii, qui vult vmbra Mariæ factam ex nube carnis Christi. ¶ Nunc tandē gloriose & magnifice concludit angelus per illationem responsum suum. Ideoq; ait, & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius dei, quid enim aliud sperabatur, imo quid aliud ex aduentu spiritus sancti, ex virtute altissimi, ex castissima virgine poterat nisi sanctū nasci, & huiusmodi quidem sanctum, filius ipse dei. Vide hic latius duos obumbrationis modos in Theophylacto.

4 Porro iam responsum suum Gabriel simili confirmat ex eplo, neq; remoto eo, sed ex proximo desumpto ab Elizabeth cognata. Adeo fuit ille in curando negotio diligens, pacificus quoque fuit ingressus suus, quod in saluatione manifestum fuit. Mirabilis fuit denunciatio eius, virginem filium dei concepturam & parituram. Nō ignarus ille fuit mysteriorum dei, siquidē etiam modum quo fiat illud, Mariæ reuelauit. Ad extremum iam nūncio suo fidem facit, dum exemplo comprobatur, dicens, Ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa filium suum concepit in senectute sua. Id vt verum esse doceret, addit tempus, mensē sextum commemorans illi, quæ iam latebat omnibus grauidata & prægnans. Quod nō ita intelliges, quasi Maria de verbis angelii addubitante, voluerit ideo Gabriel huiusmodi exēplis fidem eius confirmare, quādo illa ne minimum quidem aliquādo diffidit de mysteriis dei: sed eo factum est, vt ille Mariā magis exhilararet ex gaudio cognatæ, & vt illa precursori filii sui natiuitatē ab angelo, non ab homine addiceret primū. deinde ne virgo a deo electa, quasi ignara haberetur mysteriorū dei: insuper vt doceret eā imminere iā tepus nascituri Messia, cuius precursor ante sex mēses iā fuerat cōceptus. ¶ Sic ergo ait, Ecce Elizabeth cognata tua. Quomodo cognatæ fuerint, scriptura non exprimit hinc Luc. r. mirantur nonnulli, quomodo fieri potuerit vt fuerint cognatæ, quū Maria ex tribu Iuda extiterit, Elizabeth de tri-

bu Leui nata sit. siquidem filia fuit Aaronis, vt Lucas testatur. fuit autem hic mos Iudæorum, vt vnus tribus persone Num. vi. contraherent matrimonium, sicut præceptum est a domino, Omnes viri ducent vxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas permaneat in familiis. Respondetur, quia prohibitio hæc eo facta est, ne bona commutarentur. Illi autem de tribu Leui immobilia bona nulla habuerunt, ideo ad eos lex hæc non pertinuit, maxime vero poterant contrahere matrimonium cum tribu Iuda. id adeo confirmat Beda Num. 6. quum ait, In Exodo scriptum est, Accepit Aaron vxorem Elizabeth filiam Aminadab, sororem Naazon, quæ peperit ei Nadab & Abiud & Eleazar Ecce & ante edictum legis superna prouisione sacerdotalem regali iunctam fuisse progeniem. Sic deinceps Iosabeth filia regis Ioram nupsit pontifici Ioiadæ: neq; id ita factum est immerito, imo quia Christus futurus erat rex & sacerdos verus, quo nomine in vtraq; hac tribu & progenie vnctionis seu chrismatismansit vsus. Non sunt quidem hæc quæ in hunc modum retulit Beda, inepta dicta, sed tamen non satis declarant, quantum fuerit inter Mariam & Elizabeth cognatio. Reperio Cyrillus antiquioribus, Cyrillum in concilio Ephesino dixisse patribus, Emerentiam habuisse duas filias Annam & Esmeriam, atque hæc quidem matrem fuisse ipsius Elizabeth, Annam autem Mariæ. sic constaret, Mariam & Elizabetham duarum fuisse sororum filias, atq; ita sentit ecclesia Hierosolymitana. (vide etiam in Vigerio) Ecce mensis hic sextus, inquit Gabriel, eius quæ vocatur sterilis, quoniam non est impossibile apud deum omne verbum. (omne quod nõ includit contradictionem fieri) Omne siquidem potest deus, in cuius potentia obdientiali omnis est creatura. sic ait angelus, Iere. 23. Aut estne quicquam deo difficile? & Ieremias, Non erit, in Psal. 113. quit, tibi difficile omne verbum, qui facis misericordiam in millibus. sic Psaltes ait, Omnia quæcunque voluit fecit.

¶ Quum autem iam Maria a principio salutationis perturbata fuisset, rursusque animam recepisset, rogassetq; quomodo futurum esset illud mysterium tantum, iam tandem voluntatem suam omnem contradit & offert, inquit, Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum, quæ verba magno ardore ponderat sanctus Bernardus in hunc modum, Quid differs o Maria vltro consentire in hoc opus tantum, tamq; admirabile, vbi expectant omni

hominum, animæ, ipsique in limbo patres per tui ventris fructum liberari? Consensum tuum præstolantur & angelorum chori, vt eorum ruina tuo partu restauretur. Deus & ipse pater voluntatem tuam desiderat, vt sibi desponderis. Hoc & filius cupit, vt eius mater efficiaris, ipseque sub tuo materno pectore conquiescat. Idem spiritus sanctus petit, quateus diuina sua operatione Christo corpus sanctissimam admirabiliter ex tuis purissimis sanguinibus conformet. ¶ Expectamus & nos domina verbum miseracionis, quos miserabiliter premit sententia damnationis. In tuo breui responso sumus reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc supplicat a te pia virgo flebilis Adam cum misera sobole, exul de paradiso. Hoc Abram, hoc David, hoc cæteri flagitant sancti patres, patres scilicet tui, qui & ipsi habitant in regione vmbre mortis. Hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat, da virgo responsum festinanter, & celeriter propitium. O domina responde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant & superi. Ipse quoque rex & dominus tantum desiderat responsonis assensum. ¶ Tandem ergo consensit, & id quidem humiliter, breuiter, modeste, planeque obedienter. (extende hæc vt placet. nam ex hoc solo dicto facile facies duos sermones, nos properamus ad finem) Ecce ancilla domini. Statim postquam verba hæc eloquuta est Maria, eodem momento corpus Christi a spiritu sancto formatum est, suisque membris totum constituit perfectum. Benedicta quoque eius anima eodem momento a deo creata corporique est infusa, & sic verbum dei æternum simul vtrunque illud sibi vniuit, adsumpsitque in vnitæ diuinæ personæ, & sic verbum dei tunc caro factum est. ¶ O quata mysteria operatus est deus ad vnicum Mariæ consensum, ideoque puerum illa non vt aliæ mulieres, tam diu in vtero gestauit antequam vitalis esset, sed a principio puer Iesus perfecte viuus membrisque singulis fuit perfectissime formatus. Quamobrem Ieremias in spiritu præuidens mysterium hoc tantum, in hæc Ierem. 31 non vt alia mulieres, tam diu in vtero gestauit antequam vitalis esset, sed a principio puer Iesus perfecte viuus membrisque singulis fuit perfectissime formatus. Quamobrem Ieremias in spiritu præuidens mysterium hoc tantum, in hæc Ierem. 31 mulier circūdabit virum vtero gremii sui. Ecce paruulum Iesum virum vocat, eo quod a principio omnibus membris integre sit formatus, quodque notat omnia vsu suæ rationis non minus quam si annos. 30. haberet. statim enim impletum est in eo illud Pauli, quod in eo omnes sint thesauri sapientiæ & scientiæ dei reconditi. & istud quod Iohan Iohan. 3

nes ait, datus est ei spiritus non ad mensuram. Et quantum est illud conceptionis actus, Mariæ dicitur, tamen multo magis nomine incarnationis Christi appellandum esset. Tu itaque quum audis ad salutationem angelicam pulsari, non tantum recole gaudium Mariæ ex illa salutatione profectum, sed & Christo gratias age pro gloriosa sua incarnatione.

¶ Iamiam paratus eram cantare receptui, & ecce succurrit mihi in mentem blasphemia impudens & impia neochristianorum circa pulsam ad salutationem illam, qui & pari malitia abrogarunt cantica beatæ virginis, Salve regina, & Regina cæli, propria tantum temeritate & citra omnem rationem. Vbi mirari satis non possum quasdam vrbes, quæ cum insignis habeant sapientiæ viros, non tamè vident, quam ineptas nihilque concludentes rationes præ se ferant eorū prædicatores huius abrogationis. Verū hoc argumentum evidens est, eos in proprio fastu & proposito excæcatos esse, aduersus ecclesiam catholicam. ¶ In istarum rationum numero hæc quoque prætexi solet, quod in istis canticis regina dicitur Maria, quæ se ipsam domini ancillam tantummodo profitetur. Quis obsecro tam cæcus est, ut non videat quam nihil concludat hæc ratio: Maria magnæ humilitatis exemplo semet humilem profitetur ancillam, non debet ergo a nobis appellari regina.

- ¶ Iohannes se ipsum negat & Eliam & prophetam esse, imo indignum asserit qui domino soluat corrigiam calceamenti. Inique igitur fecisse dominum censendum est, qui affirmat eam Eliam & plusquam prophetam esse, imo non surrexit se inter natos mulierum sanctiorem illo: Similiter Paulus Matt. 11. se abortiuum, minimum apostolorum, & indignum vocat. 1. Cor. 15 qui dicitur apostolus. Num itaque nos peccabimus, principem apostolorum eum subinde dicitantes: An male in hoc fecerit Christus, quod eum vas appellauit electionis, eo quod nomen suum portet coram gentibus, regibus & filiis Israel? Nec abhorret quod simili casu Bethsabea se ancillam Davidis vocauit, inquitens, Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillæ tuæ per dominum deum tuum &c? Aut id eone regina non fuerit, quod semet appellauit ancillam? nonne ei Salomon thronum erexit suo proximum ad dextram? Consimilibus exemplis tota vndique scriptura plenissima est. Ecce enim quando Ieremias dixit ad dominum, A a domine, nescio loqui, quia puer ego sum, dixit rursus ad eum dominus, Noli dicere quia puer sum, quoniam ad
- Iohan. 1.
Matt. 11.
1. Cor. 15
Act. 9.
3. Reg. 1.
Ierem. 1.

omnia quæ mittam te, ibis. Pudeat te o Christiane miserimè, nolle honorare te virginem Mariam. Erubescat homo infelix qui non vult nominare reginam, quam rex regum non dedignatur dicere matrem. Aut nonne quæ regem habet filium, regina est & dici meretur, atque adeo debet? Nūquid non ei dixit angelus de filio suo quod regnabit in domino Iacob in æternum, quod regni eius non sit futurus finis? Dic age homo temerarie & responde, plus ne sit quod eam nos homines peccatores salutamus reginam, an quod eam salutauit angelus dei gratia plenam, & in mulieribus benedictam? aut etiam hoc plus illo sit, quod etiam tu cogaris, nolis velis, matrem eam confiteri dei, atqui negare hoc non potestis, etiam si distumpamini, nisi impium non ducatur, vos cum Nestorio consorte hostes Mariæ dici & esse. Accedit quod vos (neochristianos compello, gigantes istos, qui parata in cælos irruptione, sanctos omnes, ipsam gloriosissimam virginem Mariam, & mirum si non ipsum Christum, deturbare inde conati sunt) inficias ituros non puto, quin credatis eam super choros angelorum eleuatam. Nos itaque dilectissimi in Christo, Mariam collaudemus cum angelis, eum Elizabetha, cum vniuersa ecclesia catholica, vna tum voce tum pietate ingeminantes subinde ei salutationem illam angelicam, dicentes, Ave gratia plena, dominus tecum &c.

HOMILIA V.

Natus ex Maria virgine & homo factus est, ex symbolo. Vel, Exordium nostræ redemptionis deuote recolamus & exultemus, dicentes, Gloria tibi domine, ex cantico ecclesiastico, &c.

Omnis noster Iesus Christus, per meritum suæ sanctissimæ incarnationis, & per immensum gloriosæ matris suæ Mariæ gaudium, quod illa ex angelica salutatione & virtute altissimi hodierna die concepit, super omnia omnium hominum gaudia in terris, dignetur nobis diuinam suam conferre benedictionem & pacem, deinde omne quod conducibile nobis est ad salutem mentis & corporis, quatenus transacta calamitosa vitæ huius curriculo, consequi possimus æternæ gaudia vitæ. Hoc quis quis ardentè desiderat, ex animi sui desiderio dicat, Amen. ¶ Verba principio statim huius homiliæ vobis proposita, sanctæ sūt matris ecclesiæ, quib⁹ illa filios & alūnos suos ad

Formula exordiendi Eclzi ofa miliaris.

- hodiernæ festiuitatis venerationem exhortatur, & sic habent. Exordium nostræ redèptionis deuote recolamus & c.
- Eph. 2.** Simul atque dilectissimi in Christo, Adam primus ille parès omnium nostrum per peccatum suum simul cum paradiso & cælo gratiam ipsam dei & dona omnia non pro se tantum amisit, sed & pro posteris suis, qui iam omnibus dei donis defuiti miserime viuebant, pro filii dei nati filii iræ, locumque tunc habebat illud alterum Pauli, Omnes peccauimus & egemus gloria dei: quia sicut per vnum hominē intrauit peccatum in mundum, & per peccatū mors: ita & mors intrauit in omnes, quoniam peccauerunt omnes: hinc igitur cælum clausum omnibus erat, quia quantūcumq; sanctus quis erat, tamen oportebat eum descēdere in limbum, sic Noe descendit illuc, qui tamen iustus & perfectus extitit in generationibus suis, & conuersatus est cum deo.
- Gen. 6.** **11. 12. 13** Abraam quoque, qui tam gratus fuit deo, vt promitteret ei quod in semine suo benedicerentur omnes gentes, & quod semen suum futurum esset sicut puluis terræ & stelli cæli.
- Exod. 33** Cuique dixit dominus deus, Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi. Moyse vir fuit mitissimus, qui & de facie ad faciem cum domino loquutus est, sicut solet amicus cum altero. Dauid adeo deo charus fuit & gratus, vt ille se inuenisse eum diceret hominem secundum cor suum. Nullus tamen horum in cælum venire potuit plus quinq; millibus annorum, donec domino deo complacuit sanctissima virgo, ex qua filius suus humanam assumeret carnem. Qui & ipse noluit communi omnium peccatorum lege nasci, sed modo quodam inconsueto, inaudito & supereminenti, sicut illum sanctum sanctorum pro be decuit. Nanque ille pro patre operationem habuit spiritus sancti, pro matre virginem pudicissimā, pro semine im maculatas virginis sanguinis guttulas. Quumq; reliqui homines in peccatis concepti etiam nascantur, hic vnus sine omni peccato, plenus gratia, etiam ex matre gratia & virtutibus plena nasci voluit. Incarnatio hæc, hodierno consēta est die, gaudeant igitur Christiani omnes vt qui maxime, quando & Maria ineffabile gaudium inde retulit, ex salutatione quam ei angelus ex sanctissimæ trinitatis consilio denūciavit. in qua & ipsa multis modis collaudata est, adeo vt merito iam abominatio Eue & maledictio abolita credatur. talia quoque recolat hodie sancta mater ecclesia, in singulis septem hortis canonicis, repetens illud nobile vo-

bile canticum. Hæc est dies quam fecit dominus, hodie dominus afflictionem populi sui respexit, & redemptionē misit. hodie mortem quam femina intulit, femina fugauit. hodie deus homo factus, id quod erat permāsit, & quod nō erat adsumpsit. Ergo exordium nostræ redemptionis deuote recolamus & exultemus, dicentes, Gloria tibi domine. Quæ & fuere exordii nostri verba prima, vnde omnia illa nostra promanat oratio. atqui de iis vt valeamus nos plura dicere, & vos cum fructu audire, petamus gratiam a dominō: quæ vt facilius conferatur, interueniēte pro nobis beatissima virgine dei genitrice Maria, ipsam salutatione angelica salute, qua eā hodie salutauit archāgelus Gabriel, dicite toto mentis adfectu, Ave gratia plena, & c.

Euangelium, Luc. 1. vt supra.

HOMILIA SEQUITVR DE DIGNITATE & eminentia glorioſæ huius festiuitatis.

Olenne hoc & illustre festum, quatuor in se præcipua & maxima cōtinet, qua gratia cuiq; pio Christiano præ cæteris magis & diligentius est obseruandum. Quauis enim appellationē habet a virgine Maria desumptam, cuius etiam reuera festiuitas hæc magna & inlyta est, tamen peculiariter festum Christi & totius humanæ naturæ continet. Primo nanque omnium verbum dei patris æternum, hodie caro factum est. Deinde humana natura super omnes exaltata est choros angelorum, dum in vnitrate personæ vnita est filio dei.

³ Ad hæc hodie cœpit redemptio generis humani, vnde festum hoc aliorum omnium fundamentum existit, quoniam omnia Mariæ virginis festa vilescunt, si nō sit hodie mater filii dei effecta. Magna sunt festa Christi, præsertim dies sanctus dominicæ resurrectionis, qui dierum totius anni omnium longe sanctissimus est, sicuti infra dicturi sumus. quod si tamen nō esset ille hodie homo factus, nullum haberemus aliorum festorum, non festum illud solenne natiuitatis, non circumcisionis, non resurrectionis, non ascensionis. Deinde, si non ipsum haberemus, nouæ huius legis euangelicæ latorem, nec apostolos haberemus, nec martyres, qui mortem pro Christi fide cōstanter sustinuerunt. reliquum est ergo, festum hoc aliorum omnium fundamentum esse.

⁴ Postremo non minimum est quod illud in se festū cōtinet, immēsa virginis matris dignitas & exaltatio, quo-

niam ea hodie mater dei est facta. Et quanuis antea sanctificata fuerat in utero matris, ita ut eam hodie angelus dixerit gratia plenam, non paulo tamen magis adhuc hodie est sanctificata, habentemque gratiam receptam quam habuerat antea. Quid quod tantum hodie gaudium infusum est in animam eius, quando ipsam implevit spiritus sanctus, & virtus obumbravit altissimi, ut superet illud, omnia gaudia mundi? Et si quis vnquam homo purus in hac vita diuinam essentiam clare aspexit, sane credendum est, illud etiam communicatum esse Mariæ iuxta illam elegantem theoricam siue regulam Bernardi, Quicquid aliis etiam minimis est concessum,

Aug. ad Paulinam de videndo deo. & in dialog. ad Orosium. q. 63. Mariae utique non non fuit negatum. Sunt autem qui putent Paulum & Ioseph in hac vita diuinam essentiam vidisse, quomodo idem hoc negari poterit de beatissima Maria, creatura utique nobilissima & ab æterno electa, ut esset mater & genitrix filii dei.

2 Ex his quatuor primo loco dicturi sumus circa hanc solennitatem, quod ad ipsam virginem Mariam pertinet, interimque nihil dicemus de Mariæ sanctimonia, quæ multis veteris testamenti figuris non semel est designata, in arca Noæ, in rubo quem vidit Moyses, in virga Aaronis, in vellere Gedeonis, in porta Iezechielis, in fonte signato & similibus. Quum itaque definitum esset in sanctæ trinitatis consilio, ut redimeretur genus humanum, etque officio designata Maria, ex qua filius dei humanam naturam, carnem simul susciperet & sanguinem, nuncium illud Gabrieli demandatum est, hoc est, vidit ille in diuinæ essentia speculo, sibi faciendum hoc esse. Et sine dubio quia ipse ex supremo angelorum choro fuit, plurimi eum comitati sunt angeli, quod inde colligunt doctores, quoniam si in natiuitate filii dei magna apparuit celestis exercitus multitudo, quid vetat quiri non & illud factum sit in eius incarnatione? Expedit enim apparitionem angeli huius doctores, dicunt eum sæpius in terris visum esse, primum Danieli, cui incarnationem Christi reuelauit per figuram petrae abscissæ a monte sine manibus, petra siquidem Christus est, qui sine virili semine ex Maria conceptus & natus est.

2 Apparuit etiam Gabriel Zachariæ, dum ei natiuitatem Iohannis adnunciavit, prædicans præiturum eum Christo in spiritu & virtute Eliæ.

Mat. 1. 3 Hodie quoque visus est Mariæ, eidemque Christi incarnationem reuelauit.

4 Apparuit & Ioseph volenti dimittere Mariam, dixitque, Ioseph fili David, ne timeas Mariam accipere in coniugetiam, quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est.

5 Pastoribus apparuit vigilantibus noctu super gemmatumque iam Christum eis adnunciavit, & procul duobus ipse etiam natiuitati Christi interfuit.

6 Tribus magis quoque visus, monuit eos ne reuertentur ad Herodem.

7 Apparuit in somnis Ioseph, & dixit ei, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.

8 Rursus, iubens eum cum puero & matre reuertentem, mortuo iam Herode.

9 Eidem denuo apparuit, quando præcepit ut non in Iudæam, sed in Galilæam proficisceretur reuersus.

10 Idem ille Gabriel visus est die sancto paschæ virgini Mariæ, sine dubio sic ad eam loquutus, Regina celi lætare, quia quem meruisti portare, resurrexit sicut dixit.

11 Deinde apparuit & mulieribus in sepulchro. placent enim sunt qui illum Gabrielem fuisse autumant.

12 Apparuit quoque apostolis post ipsam domini ascensionem. An autem idem ille apparuerit domino in monte oliueti, ex multis colligi potest argumentis & Gabrielem eum fuisse, sicut in passione Christi dictum est. Insuper & plures adhuc apparitiones ei tribuunt doctores, ut Abrahæ, Iacob, Iochim & Annæ, quibus nos hic supersedemus.

3 Sic itaque Gabriel mandatum exequutus diuinum, suscepto corpore, visibilis ad Mariam venit, & ita vocaliter cum ea loquutus est, (neque enim intellectualis tantum ista fuit loquutio) ut vocem eius corporaliter audiret, factumque id est a condito mundo anno 5199, quanuis Iudei computant 3760. Aduentum suum cur tandiu distulerit dominus, alibi diximus. Contigit autem hoc 25 die Martii, qui mensis in hoc placuit deo, quoniam communi doctorum nostrorum & mathematicorum sententia eodem mense conditus est mundus, sole existente in Ariete. ideoque dominus dixit Hebraeis, Mensis hic principium erit mensium, vobis; adeo primus mensis erit in anno. Eodem mense populus ex Aegyptiaca captiuitate liberatus est, transiitque per mare rubrum. Decuit ergo & illo mense Christum incarnari, qui totum genus humanum ex tenebris Aegyptiis liberatum, traduceret per mare rubrum sanguinis sui & mortis: quoniam in Martio renouantur omnia, tunc germina cuncta

Marc. 1.

Mar. 16.
Luc. 24.
Act. 1.Exo. 12.
Exo. 14.

Iere. 31. virent eodemque modo Christus renouaturus omnia, imo & deus nouum facturum in eo, opus illud coepit in Martio, (hæc omnia secundum communem sensum, quia Hebræi tenent mundum esse creatum in Septembri, & omnes arbores plenas fructibus, hinc in hunc vsque diem celebrant festum noui anni concurrenter ad nostrum quartum decimum diem Septembris, & appellant festum illud Ros haschana, id est, caput anni. Vide Picum, si placet) Neque diuersum est iis, quod ideo dominus agnum eodē mense manducari precepit. Iudæi quoque festiuitates suas omnes a mense Nisan, hoc est, Martio computarunt. ¶ Quo ad diem, controuersia nulla est, factum hoc esse die 25 Martii, quod ideo contigisse creditur, quoniam eodem dominus etiam cælum & terram, angelicamque naturam creauit: sicque vno hoc hodierno die & conditus est mundus, & deus homo factus, quamuis hic feria sexta fuerit, cuiusmodi die Adam conditus, lapsus & paradiso est eiectus. Videat hic pro suo quisque capto, quomodo summa sapientia probe omnia ordinauit, & ordinate digesserit. (Nota obiter nunc, calculati occurrunt, quod b fuerit litera dominicalis, & cyclus solaris decem, quia in trigesimo quarto anno sequenti iterum fuit dies 15, Martii feria sexta, in qua Christus passus est, & tunc fuit cyclus solaris 16. In omnibus istis magna diuersitas est. Strabio tamen & Haymonis sententiæ præferuntur. Occurrit interim iam ad manus Bedæ lib. de natura rerum, cap. 46, ubi ex Dionysio abbate Romano & quodam Victorio concludit indictionē 4 fuisse, aureum numerum 2 epactas 11. &c.

¶ Habito igitur anno (nam de Hebræis non ita laboramus, qui etiam inter se sunt diuersi, quia & Iosephus, Leui per Gershom, Kimhi & alii mire variat) credimus Christum incarnatum anno mundi conditi 5199 ita computat Bedæ & Crosius. Isidorus deficit in tribus annis. scimus mensē quia Martium, & cognoscimus diem. s. 26. Verum ibi adhuc subest quæstio, qua diei hora factum id sit. Id quia in sacris literis expressum non est, quisque pro suo arbitrio & iudicio citra fidei offensionem potest proponere. Quidam namque moti Sapientis dicto, putant media nocte id perfectum esse. Ita enim Sapiens ait, Quum quietum silentium contineret omnia, & nox in medio cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus domine exiliens de caelo, a regibus sedibus venit. Sunt alii qui factum credunt hora tertiarum, quæ hora diei tertia est. ea Adā ex humo rubra a deo

creatus est, eadem lex Moyfi data est, eadem spiritus sanctus Exo. 19. in linguis igneis venit ad discipulos. Adhuc quidam volūt Act. 2. Gabrielem venisse ad Mariam completorii tempore, quoniam post reliqua luminaria sol sero tandem vesperi creatus sit, quo tempore & sol iustitiæ sit incarnatus ex virgine, sed hæc omnia nullis sunt scripturarum autoritatibus suffulta. Quod si autem nos consideremus ecclesiæ consuetudinem, qua mane & vesperi pulsari solet ad salutationem angelicam, colligere poterimus facile, quod illud a primis ecclesiæ autoribus ad nos vsque peruenerit, super iis quidam doctores sententiam huiusmodi firmant Gabrielem multo Augusti pluribus verbis officium nuncii sui superegisse, quam a Luca sit descriptum, quoniam peculiare fuerit euangelistis. Fraciscus omnibus breuissime complecti singula, & ea substantiata tan Martium. Putat ergo angelum ad Mariam vesperi venisse, eamque salutasse, quum esset vespertinæ orationi intenta, deinde sic angelum cum ea noctem absumpsisse totam sanctis & celestibus colloquiis vsque in mediam noctem, quando tandem illa consensit in incarnationem Christi, & adhuc quod reliquum erat temporis, consumpsisse mutua mysteriorum dei collatione vsque ad exortum diei, quo tempore demum abcessit Gabriel ab ea. hinc aiunt illi pulsari salutationem angelicam vesperi, quod tunc venit angelus ad Mariam: mane autem, quia tunc recessit ab ea. Quod horum trium factum est, scit ipsa que Christum genuit mater, & nouit ille quem Thom. nil later, deus optimus maximus. Quomodo autem Maria Bonauentura fuerit vera mater Christi, & quid fecerit ad natiuitatem Richardi Christi, quidque requiratur ad hoc ut aliqua fiat mater, reddenso mitto me ad doctores. non enim videtur esse pro plebe, maxime coram iuuenibus non edificat.

4 Nihil hic sumimus nobis dicendum de humanæ nature sublimatione, quoniam ea res manifesto opere patet in ascensione Christi, & assumptione Mariæ. satis hic sit interim scire, quod per incarnationem Christi humana natura capax facta est gloriæ in vita æterna per singulos angelorum choros, imo Christus & Maria super omnes illorum choros sunt exaltati, quodque pie credendum est, si Iohannes supremum iam angelorum locum consequutus est, unde Lucifer Mat. 11. exciderat: estque ille iam non tantum omnibus natis mulierum, sed & cunctis angelis superior. Hinc putant quidam doctores parē esse Ioseph, de quo nunc non laboramus, sed de incarnatione Christi dicere pergemus. Filius itaque dei verbis

ateternum humanam naturam, corpus & animā, carnē, sanguinem & ossa suscepit, non ex foemineo semine, sicut alia proles ex ipso coagulatur in ipso matris utero, sed ex castris & sanctissimis Mariae sanguinibus, neque ex quolibet sanguine, sed ex sanguine cordis Mariae. Vnde etiā provenit, quod **Damas.** Christus subtilissima fuerit complexio, naturā omnium tenerrimā tum nobilissimā, cuiusmodi nullus unquam homo in terrā perueniat, ut recte de eo dixerit David, Speciosus forma patris filiis hominum. Omittimus quomodo aliqui doctores meditantur unam particulam transfusam esse in Euam, & ex Eva successivē usque in Mariam, & quod ex illa portiuncula, spiritus sancti virtute formatum & organatum fuerit corpus Christi. Vbi ergo corpus ita formatum fuit omnibus membris, eodem momento etiam anima creata simul & infusa est, statimque a filio dei assumpta, pari cooperatione trium sanctissimarum personarum, quantum ex eis una tantum, scilicet filius, humanam suscepit naturā. Eius rei similitudinem hanc proponunt doctores, si quando virgines tres unam ex eis induant, tres quidem illae simul in vestienda una laborant, & tamen una tantum vestitur. Ita hic in proposito, quantum tres personae omnes operatae sunt incarnationem, solus tamen filius homo factus, carnem illam suscepit. Neque omnino dissimilis haec comparatio est etiam **Philip.** sacris literis, siquidem & Paulus incarnationem habitum vocat, quum ait, Hic quum in forma dei esset, non rapinā arbitratus est esse se aequalē deo, sed exinaniuit seipsum, formam serui accipiens, habitu inuentus ut homo. Est quidem similitudo illa paulo remotior, verum interim unio illa divina humanaque naturae, in una persona usque adeo omnem nostrum superat intellectum, ut non liceat nobis eam comprehendere, nec aliquam sufficientem huius rei similitudinem in terris ostendere. Iacobus alia similitudine usus comparavit implan- **Iacobi.** rationi vel insitioni, dicens, Cum omni mansuetudine suscipite in situ verbū. Sicut enim truncus ipse per se consistit, cui de novo virgultum inseritur, neque vel a seipso consistit vel vivit, nisi vitale nutrimentum ex trunci aut stipitis radice attrahat, ita humana in Christo natura, per se persona non est, sed in persona divina est, cui & infra est, unde & omnis in ea vitalitas permanat. Haec sunt qualescunque tamen directiones intelligentiae nostrae, quoniam altissima illa unio admiranda magis est quam intelligenda, ut & canit ecclesia. O admirabile commercium, creator generis humani animatum

corpus sumens, de virgine nasci dignatus est, & procedens homo sine semine, largitus est nobis suam deitatem. Hieronimus in epistola ad Paulam & Eustochium, sic ait, Quod natura non habuit, usus nesciuit, ignoravit ratio, mens non capit humana, pavet caelum, stupet terra, creatura omnis etiam caelestis miratur, hoc totum est quod per Gabrielem Mariae diuinitus nunciatur, & per Christum adimpletur. Augustinus quoque, In rebus, inquit, per tempus ortis, illa **August.** summa gratia est, ut deus homo, & homo fieret deus. Ex il- **lib. 13. de** la sancta unione provenit, quod naturae proprietates suas **tri. c. 19.** in verbali saltem attributione non in rerum permixtione communicant, in hunc modum, Humanitas Christi ex virgine nata est, eadem in Aegyptum fugit, capta, illusa, flagellata, crucifixa, ad extremum mortua est. Similiter dicimus filium dei ex virgine natum, captum, crucifixum, mortuum, non quidem secundum suam naturam diuinam, sed humanam. Vicissim quum dicimus Christum hominem condidisse mundum, nos saluare, omnia gubernare, omnipotentem esse, haec non quo ad humanam sunt accipienda naturā. (sit autem communicatio idiomatum in concretis, non in abstractis, secundum totum, non secundum partes, in affirmatiuis, non in negatiuis &c. Vide Aliacen. q. vnica terti.) Eius rei similitudinem a remotis in nobismetipsis sumere possumus. Homo, dicere solemus, rationalis est & intellectualis, id ex parte animae tantum verum est: homo beari potest, & hoc tantum quo ad animam. Rursus, si dixerō, Homo materialis est, mortalis, procerus, niger & infalubris, haec corpori tantum conueniunt. Ecce qualibet hominis pars proprietates suas habet, communicas eas cum toto homine, quod etiam aliquo modo hic fieri solet. ¶ Ad extremum videat & recogitet hic omnis Christianus immensam dei gratiam & misericordiam, in hoc quod ipse dei filius tantum se humiliavit & exinaniuit, ut pro redemptione nostra non horruerit virginis uterum, carnem assumpturus ab illa, hodieque inceperit mereri, & thesaurum ecclesiae colligere. Quotiescunque ergo huius mysterii mentio fit in ecclesia, omnes procidere debent ad genua sua, ut cum canitur illud in symbolo, Et homo factus est, atque in euangelio Iohannis, Verbum caro factum est. Gaude & latare fidelis anima, quoniam hodie tua omniumque hominum salus incepit, hodie pax inter deum & hominem firmata est, inter angelos & nos, quae tandem die natiuitatis Christi per angelos promulgata est, quum can-

Lucæ. 2. tarent, Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus, bonæ voluntatis. Glorificate itaque dominum deum, laudate & virginem sanctissimam Mariam, quæ cum mater facta sit, virgo permanfit, creatura suum peperit creatorem, filia parentem, quam ideo vt suam reginam omnes perpetuo cõ celebrant angeli. Deus optimus maximus nobis in hac vita gratiam conferre dignetur, quatenus exacta hac transitoria vita, laudare eam possimus nos quoque cum sanctis angelis in æterna patria. Id adeo tu præstare dignare Christe Iesu, qui es benedictus in secula, Amen.

DIE RESVRRECTIONIS domini.

Alleluia. vel הלללה

In resurrectione tua Christe cælum &
terra lætentur, Alleluia.

R Eceptissima fuit omnibus retro seculis apud pri-
scos consuetudo, vt si quando rex aut princeps ali-
quis ex hostibus subactis victoriam retulisset, do-
mum reuertetur eo apparatu & magnificetia triumphas,
vt ipse sublimi curru insidens albis veheretur equis, omni-
que populus ferias, quas repentinas vocabant, agerent, lau-
dem exclamantes victoriæ principis. magnificis quoque ti-
tulis eum excipiebant, victorem, triumphatorem exclamã-
tes, hostium subactorem, adfertorem, patremque patriæ, ius-
tum, piũ, clementem &c. Sed quis vnquam triumphum
& victoriam meruit ampliolem, quam ipse Christus Iesus
dominus noster, qui vexillo crucis aduersus draconem im-
manissimum pugnavit diabolum, ipsumque deuicit, mor-
tem æternam eripuit, limbum confregit, vinctos & vincula
disrupit, vinctos patres illos iustos quos ille annis 5200.
collegerat, liberavit, secumque tanquam Iduitem rapinam
& opima spolia hostib⁹ eripuit, victorq; potētissimus triũ-
phauit in curru felicitatis eterne, qui rotas habuit quatuor,
quatuor donorum, quib⁹ gloriosum Christi corpus clarifi-
catum est? Ideoq; canit ecclesia per vniuersum mundum,
Salue festa dies, toto venerabilis æno,

Qua deus infernum fregit, & astra tenet.

Imo cælum & terra gaudium magnũ conceperunt ex glo-

riosa Christi resurrectione. Inde ecclesia filios suos exhor-
tatur ad laudem dei, vtens porro semper in omnibus canti-
cis nobili illo verbo Alleluia, laudate deum. Halleluia enim
hoc sonat, quia halleluia laudate significat, Ziuui a verbo
הלל & הו est vnũ de nominibus diuinis, designas deũ
& dominum, cuius meminit S. Dionysius in libro de eccle-
hierarchia, cap. de sanctificatione chrisimatis. Vos itaq; om-
nes hic cõgregati, gaudete & lætamini hoc die sanctissi-
mo, gaudete inquã in resurrectione Christi, Alleluia &c.

Euangelium Marci XVI. Illud requi- re parte secunda in principio.

T Ria in hoc præfenti sermone nobis sunt peragen-
da, auxiliante dei gratia. Primo omnium, diferen-
dum de iis quæ gloriosam Christi resurrectionẽ
precesserũt, puta quomodo ille descēderit ad inferos: dein-
de, de gloria simul & tempore resurrectionis: postremo, de
variis tum apparitionibus tum gestis, quæ hodierno die cõ-
tigerunt. Et principio quidem constat, hunc certum esse
fidei nostræ articulum, Descendit ad inferos, hoc est, in
limbum. Articulum hunc communiter credunt constitui-
se Thomam apostolum, simulque testimonium dedisse resur-
rectioni Christi, quoniam vnus ille est articulus perpetuo
silo contextus, qui habet, Descendit ad inferos, resur-
rexit a mortuis. Gloriosa enim & benedicta anima Chri-
sti die parasceues per mortẽ a corpore dissoluta, re vera &
essentialiter descendit in limbum, liberare & eripere inde
patres. Sicque impleuit propheticũ illud, Penetrabo omnes
partes inferiores terræ. Nam etsi diabolus quoq; mortem
Christi expectabat, vt habet Glossa quædã super Danielẽ,
tamen ille spe & expectatione sua omni frustrat⁹ est, ideoq;
ad eius confusionem & consolationem patrum, illis singu-
larem gratiam exhibiturus, descēdit Christus in anima sua
ad inferos, neq; suspicandum est eam descendisse solum, sed
cum magno comitatu angelorum etiã præcurrẽtium, & in
limbo pulsantũ cum hac voce, Attollite portas principes
vestras & eleuamini portæ æternales, quia itroibit rex glo-
ria. Illi autem exterriti, vix per tremorem eloqui valentes,
dixerunt, Quis est iste rex gloriæ? Pulchre hic contemplan-
tur sancti patres, angelos plane limbum totum circumual-
lase, multum gauisos de animarum quas in hac vita custo-
tit iii

Eccl. 24

Psal. 23.

aierant liberatione. vnde & respōderunt illis, Dominus for-
 tis & potens, dominus potens in p̄l̄io, hic est ille rex glo-
 riæ. sicque potenter angeli expugnatum iam limbū ingres-
 si, expulerunt inde dæmones, tanquā p̄ualidi serui & mi-
 nistri Christi. ¶ Quantum autem hic exterriti sunt spiri-
 tus maligni, tantum vicissim gauisi sunt patres, siquidē iam
 gaudium angelorum exaudierant iubilantium & cantan-
 tium, radium quoque & fulgorem aduētantis Christi con-
 spexerāt. quo respiciens dixit propheta, Habitātibus in re-
 gione vmbra: mortis lux orta est eis. In huius itaque fulgidi
 luminis intuitu, admirabundi omnes dixerunt adinuicem,
 Ecce redemptor noster venit. Eccum Messiam, quē tot an-
 norum millibus expectauimus, profecto is est, iam aduenit.
 Appropinquante deinde illo, omnes prociderunt in genua
 sua. (eo modo quo spiritus competunt gestus hominum.)
 Id repræsentans ecclesia, celebrat processionem solennem,
 cum iubilo decantans. Cum rex gloriæ Christus, infernum
 debellaturus intraret, & chorus angelicus ante faciem eius
 portas principum tolli præciperet, sanctorum populus qui
 tenebatur in morte captiuus, voce lachrymabili clamauit,
 ratū. Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tene-
 bris, vt educeres hac nocte vinculos de claustris. Te no-
 stra vocabant suspiria, te larga requirebant lamenta, tu factus
 es spes desperatis, magna consolatio in tormentis, Alle-
 luia. Hinc ergo magna cum lætitia exultates iubilant, vnde
 & impletum est illud Zachariæ dictum de Christo, Illa
 minare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedēt. Quod
 multa gaudium illud sanctorū patrum satis exprimere ne-
 mo potest, quādo coram viderunt Christum, animam eius
 sanctissimam, nobilissimam, planeque superbenedictam.
 2 Quatuor sunt inferni partes, sicut in sacris literis ma-
 nifeste exprimuntur. Est enim infernus dānatorum in pœ-
 nis, & illuc dominus nō peruenit. Est alia pars eorum, que
 tantum habent pœnam damni, vbi detinentur paruuliam
 non baptizati, olim in lege non circuncisi, & gētilis fatui.
 Superior inferni locus ipse est limbus patrū, de quo & iam
 diximus, & plura postea dicturi sumus. His accedit purga-
 torium, in quo detentæ animæ, non tantū visione carent &
 aspectu dei, sed aliquid insuper patiuntur propter peccata,
 de quibus hic pœnitentiam quidē, sed tamen non sufficien-
 tem satisfactionem habuerunt. Hic ergo pie credēdum est,
 Christum non tantū ad limbum patrū descendisse, sed & in

ipsum purgatorium, quod tunc totum euacuauit, ita vt qui
 multis adhuc annis debebāt in purgatorio pati, sint ibi per
 Christum liberati. (ideo referunt aliqui in tenebris, ad lim-
 bum patrū: & vmbra: mortis, ad purgatorium.) Atque
 hoc facile crediderim voluisse Gregorium in hodierna ho-
 milia, quādo locū tractat Osee, Ero mors tua o mors, mor-
 tus tuus ero inferne, quum ait, Id quod occidimus, agimus
 vt penitus non sit. ex eo autē quod mordemus, partem ab-
 strahimus, partēque relinquimus. quia ergo in electis suis
 funditus occidit mortem, mors mortis extitit: quia vero ex
 inferno partem abstulit (scilicet in purgatorio) & partē re-
 liquit (damnatorum) non occidit funditus, sed momordit
 infernum. Purgatorium quidem permāsit, sed qui in eo fue-
 rant, liberati sunt per Christū. Sicque vult Gregorius, quod
 dominus eos quos ex fide & operibus suos esse cognouit,
 etiam ex inferni claustris eripuerit, eo quod Christus dixe-
 rit, Quum exaltatus fuero, omnia trahā ad meipsum. hoc Ioh. 12.
 ergo fecit, quando nullum electorum suorum reliquit in in-
 ferno. Atqui illi qui in purgatorio sunt, sunt electi omnes
 & in gratia dei, sequitur ergo, eos quoque exēptos & liber-
 atos esse cum Christo. ¶ Confirmari hoc potest etiā cor-
 porali exēplo. videmus enim apparatus & magnificentia
 regum, vbi cunq; ingrediuntur cum comitatu suo, quomodo
 & profugi, & ii qui expulsi erant ob facinora sua, calca-
 ribus & equis inhærentes adcurrant. præterea siquādo ad
 coronationem veniāt, carceres & ergastula soluunt, res om-
 nes inde liberantes. Quum ergo Christus dominus sit om-
 nium longe mitissimus, idēque diuissimus simul & poten-
 tissimus, quum non ipse ea sit misericordia in triumpho suo,
 vt amicos & electos suos liberet vincōs? Et tamē hoc qui-
 dā firmare nititur per verba Petri, quū ait in primo sermo-
 ne suo, quod suscitauerit deus Christū a morte, solutis dolo-
 ribus inferni. nō suspicādum est autē de Christo, deū in per-
 sona sua soluisse dolores, quoniā a morte quā semel passus
 est, amplius nihil mali sustinuit Christus, quoniā consensum
 matum iā erat. intelligendum itaque hoc illi volunt esse de
 dolore infernali eorum qui fuerant in purgatorio. Vide iu-
 niores, qui omnes cōmuniter hoc tenēt. Marsilius quæst. 13
 tertii, Thomas de Argentina, Prulifer, Vorrilon, Lōdulpus
 & c. Hos tibi cito, nō vt eorum nitar autoritate, sed vt eis vi-
 sis, & scripturis per eos adductis, melius valeas iudicare.

3 Videmus etiam ex illo, quomodo quotidianus ille
 utt iiii

Gregor.
 C. lxx. 13

Act. 2.

Concer
 Stap.

fidei nostræ articulus sit intelligendus, Descendit ad inferos. (Ecce numerum pluralium, ut non vnum, sed plures inferos indicet, scilicet limbi & purgatorii, ad quos Christus descenderit) ita nimirum, quod ille non tantum in limbum, sed in ipsum Abrahæ, sed & in purgatorium descendit, ubi fuerunt dolores inferni. Et quid vetat quin dicam fuisse illam peculiarem Christi gloriam & magnificentiam suam commendationem? Atque hic video subscribere ipsi Augustinum in epistola ad Euodium, ubi post multa ad locum inducta, eo declinat, quod in sinu Abrahæ non fuerint aliqui dolores inferni, ac proinde ob eum locum tantum dici non posse Christum descendisse ad inferos, solutis doloribus inferni, sed quia quosdam ex diuina sua misericordia liberauit, declinando poenas eorum, cuius rei manifesta extant testimonia, ubi inferni & dolorum eius sit mentio. Nulla, inquit ille, causa occurrit, quæ illo credatur venisse saluator, nisi ut ab eius doloribus saluos faceret, quod non fecit iis qui erant in sinu Abrahæ, expectantes in secura requie, quando tandem educerentur in gaudia beatorum. Vide tu epistolam, pulchra est enim & grauis. Eo potest hæc quoque ratio adduci, quoniam Christus ad latronem dixit, Hodie mecum eris in paradiso. Querit ergo Augustinus Euodium, Si fuisset latro cum Christo quoad corpus, in sepulchro ipsius eum oportere fuisse. Sin quo ad animam, nonne fuit apud inferos? Communis autem est doctorum sensus & intellectus, Christum in cruce paradysum intellexisse illum spiritualem, scilicet aspectum essentiam diuinam, sicut statim dicturi sumus. (quanuis subtilis & acutus posset tueri, proprie etiam de paradiso terrestri, sed prætereo, nõ sumus hic ut disputemus) At hinc tale colligit argumentum, latro hic multa mala in vita sua operatus est, unde facile in eo aliquid fuit quod opus habebat purgatione, de quo hic per eum satisfactum non erat. Et tamen illo nõ attento, promisit ei Christus paradysum, id eoque licet in paradiso fuerit, & in eum debuerit venire, Christus eum inde liberauit. Ad hæc si obiceret poenam & culpam remittere potuisse, aut etiam remisisse Christum huic latroni, sicut illi mulieri adulteræ fecit, rursus ex me audires amplius quiddam, Si misericors fuit de minus in cruce pendens, quanto magis iam a resurrectione triumphans, quoniam sic argumentatur & Ambrosius, Si passionis humilitas tantum præstitit confitenti, resurrectionis gloria quantum tri-

buit deprecanti? Largior enim ad præstandum solet esse, sicut ipsi scitis, læta victoria quam addicta captiuitas. Aut si paradysum promeruit latro, quanto magis Christianus veniam deprecans & misericordiam? Possumus ergo hæc ita ad paradysum referre, quod eum euacuauerit Christus, ad incrementum gaudii & gloriæ tam sanctæ dei.

4. ¶ Audiuimus Christum ita descendisse ad inferos, quod benedicta eius anima ad patres venerit in limbum, & animas miseras in purgatorio detentas. Verum inde nondum constat, quam diu Christus in inferno permanserit, quoniam ab hora non a diei pasceues qua mortuus est, aliquot neque pauca sunt horæ vsque ad tempus resurrectionis eius. Sic ergo respondent communiter doctores, quoniam anima Christi non diu in purgatorio permanserit, sed statim liberatis animabus, duxerit eas ad reliquas in limbo detentas. Quoniam is tunc ordo quoque erat, quod si quis homo decebat in gratia dei, habens tamen adhuc in conscientia sua aliquid poenale, anima eius primum veniebat in purgatorium, ubi simul atque satisfecerat, liberata inde procedebat ad limbum. Quia autem ordinate fit quicquid a deo fit, Christus quoque ordinem hunc non inuertit, quanuis etiam triumpho sui gloriosam victoriam minus decuisset diu in purgatorio remorari, ipsumque sic passum electos suos presente se diutius ibi pati dolores. Quam diu autem anima Christi fuerit in limbo (neque enim hic Rom. 13. Richar. Thom. que ad instans resurrectionis, innitentes cuidam dicto Augustini in libro de fide ad Petrum, quia autem ille locus apparet mihi ambiguus & propositum non probare, ideo remitto illa ad scholas) quando non habet questio expressam in sacris literis dissolutionem, neque nos funditus possumus aliquod tempus definire: satisque est, simpliciter credere Christum descendisse ad inferos, quam diu autem ibi remanserit, relinquamus ei, qui ipse descendit, & suæ diuinæ omniscientiæ. ¶ Sine tamen temeritate pie contemplantur doctores, Christum simul atque tradito in manus patris spiritu mortuus sit, descendisse in limbum, eoque occupato, tantum mansisse cum patribus, commemorasse eis quæ & quanta passus sit pro vniuerso genere humano, atque quomodo oportuerit eum pati, & sic intrare in gloriam suam, non multo aliter quam cum duobus discipulis in Luc. 14. Emaus euntibus declarauit scripturas, Id ita aiunt fecisse

eum vsque in mediam noctem diei pasche, & tunc ministerio angelorum limbum totum destruxisse & confregisse: patres autem ex eo loco secum adduxisse in paradysum terrestrem, vbi sustentarunt eos diebus. 4. i. vsque in diem ascensionis, quo ascendit in caelum, iuxta dictum propheta: In sanguine testamenti tui eduxisti vinetos tuos de lacu in quo non est aqua. In reliquis hoc quoque sciendum est, quoniam vbi primum anima Christi in paradysum & limbum peruenit, ibi statim fuerunt illi saluati, diuinam contemplantes essentiam, qui paradysus spiritualis erat, quem intellexisse putant Christum in cruce, quando eum latroni promissit. Hinc ecclesia in sabbato resumit cantus angelicos, scilicet Gloria in excelsis, Alleluia, Sanctus & c. protenta tamen semper intentione ad nocte resurrectionis, vt benedictio Gregoriana cerei Paschalis explanat. Quod autem quanuis beati non peruenierunt in caelum, qui verus est beatorum locus, in promptu ratio est, quoniam non decebat quemcumque hominem priorem Christo ascendere in caelum, quare expectarunt eum qui illos secum adduxit, sicut prauidit in spiritu Dauid, dicens, Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Explicato igitur gaudio patrum in limbo, nunc proxime de magna letitia hominum & exultatione dicturi sumus angelorum & c.

HOMILIA II.

Hæc est dies quam fecit dominus:

exultemus & lætemur in ea.

Psalmo. 117.

Vbiū nemini est, charissimi, deum opti. max. qui vnuerſum mundum, qui caelum & terram, angelos, homines ipsumque tempus creauit, omnia etiã creasse dies, sed tamen ipsi inter se dies æquales non sunt, non quidem ritu & errore gentilium, quem reicit Paulus, sed tum diuina institutione, tum ecclesiastica ordinatione, siquidem maximus nunc error est inter neochristianos, cõtendentes æquales esse omnes dies, nec alterum alteri præferendum, inde haberent illi continua bacchanalia, cum tamen iam olim veteri prouerbio receptum sit, non semper esse Panathenaica, longe aliter iam inde ab origine mundi obseruatum est, vbi in ipſo statim primordio creationis, cū Exod. 2. 3. diebus opus suum consummaſſet dominus, tandem con-

quieuit die septimo, illum que sanctificauit, deinceps quoque a ludæis festa quædam præcepit obseruari, ex quibus adhuc aliqua sibi retinuit ecclesia, quanuis diuersa de causa, alia demisit, & pro iis rursus alia euangelicæ legi conformiora substituit. Ne vero longius euagemur, discedendo a themate proposito, etsi inquam dies festi multi fuerint, annis 5233, huanc tamen paschalem diem præ cæteris omnibus elegit, tum angelis in caelis, tum hominibus in terra, patribusque ex limbo iam in paradysum adductis ad æterna gaudia. De hac siquidem die in spiritu prædixit Dauid, inquit, Hæc est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Et sic iam inde a primo Adam omnes dies peccati fuerant, imo potius atra quædam & caliginosa nox mortis & ærumnæ, omnes homines inuoluens caligine sua, ita vt totum illud tempus ad Adã nox merito queat dici, qua mortalis homo ad tenebras vrgebatur inferorum, vel in limbū, vel in purgatorium vel etiam in ipsum detrusus infernum damnatorum. Verum noctis huius finem fecit dies illa gloriosa resurrectionis Christi, cū qua simul vita cœpit æterna, quando hac sancta nocte Christus resurrexit. Vnde sanctus Gregorius sanctitatem huius diei tantopere admiratus, ait de hac nocte: (recepit hoc ecclesia in benedictione cerei, vsus est prius etiam Gelasius papa) Exulter iam angelica turba caelorum, exultent diuina mysteria, & pro tanti regis victoria, tuba infonet salutaris. Gaudeat & tellus tantis irradiata fulgoribus, & æterni regis splendore illustrata, totius orbis intelligat se amississe caliginē. lætetur & mater ecclesia, tanti luminis adornata fulgoribus, & magnis populorum vocibus hæc aula resulet. Quapropter astantibus vobis fratres charissimi, ad tā mirā huius luminis claritatē, vna mecū quæſo omnipotētis dei misericordiā inuocate. Hæc nox est, in qua destructis viculis mortis. Christus ab inferis victor ascendit. ¶ Quia ergo Christi hoc die Gen. 2. resurrexit, ideo eū præ cæteris sanctificauit. quamobrè & Exo. 2. o. dies appellatur dominica, quod hæc sit illa dies multo priuilegio donata, in quā antiquū illud sabbatū legis est translātū, vt iā nos amplius nō sabbatū, sed dominicū diē festum peragamus, quod iam olim tēporibus cœpit apostolorum, vtiq; nō sine spiritus sancti instinctu, vnde & Iohānes eius Apoc. 1. meminit, fuisse inquit se in spū in die dominico. Quando igitur, qui integrā adhuc sectaris Christi fidem, quareris, quare diē dominicū, nō sabbatū festū colas & obserues,

responde habere te hoc ab ecclesia catholica, cui idem a spiritu sancto est reuelatum & inspiratum. neq; id immerito, ob immensum gaudium Christi resurgentis, quomodo & Isaias in spiritu præuidit fore ut sit sabbatū ex sabbato, siquidem diē hunc resurrectione sua sanctificauit dominus, ideoque dominicum dici voluit. ¶ Hinc promanauit illa ecclesie consuetudo, ut per octo hos dies continue in sacris precibus & diuinis officiis versus hic decantetur ex psalmis, Hæc dies quam fecit dominus, deinde quoque per totum annum, psalmus ille singulis diebus dominicis totus cantari siue orari solet in ecclesia in ecclesiis bene ordinatis. Vnde recte Gregorius in hodierna homilia sic dicit, Hanc recte nobilitatem, solennitatem nobilitatis dicamus, quia solennitates cæteras antecedit, sicut enim in sacro eloquio sancta sanctorum vel cantica canticorum pro sui magnitudine dicuntur, ita hæc festiuitas recte dici potest solennitas solennitatum. Caue itaq; tibi fidelis anima, ne aliquod hoc tam sancto die peccatum incurras, quoniam ob peccati circumstantiam grauius fit etiam peccatum ipsum, sicque peccatum quod hodie quis perpetrat, grauius est quā quocunque totius anni die. Sed neq; ex sola resurrectione Christi quanuis gloriosa, magnificentia colligitur huius diei, verū & eo, quod hæc futura sit dies domini magna, dies perpetua, quæ noctem non habebit, dies felicitatis æternæ. Sicut ergo dies hæc prima fuit, qua dominus creauit cælum & terram, angelos & luminaria, ita post diē illum nonisimum sol stabit, neque mouebitur amplius, sed erit dies perseverans, immotus ultra & continuus, perpetuo duraturus.

Homil.
22.

Gen. 1.

Psal. 118

Dies ille dominicus erit, octauus dies sanctorū, semper mansurus. In eius rei argumentum non solemus vesperas exordiri more aliarum horarū per hos octo dies, ut in aliis diebus hoc versu ex psalmis desumpso, Deus in adiutoriū meū intende, sed cū Kyrie eleison, Christe eleison, eo modo quo officium missæ inchoatur. (illud enim olim hoc modo incipiebat a Kyrie eleison, vsque ad tempora Cælestini Papæ, a sancto Petro, qui introitum constituit.) non debet ergo hodie presbyteri incipere vesperas cū versu illo, Vespertina oratio ascendat ad te domine, quoniam dies illa domini nec vesperam habitura est, neque noctē. vnde & Dauid inquit, Ordinatione tua perseverant dies. Atque sic dies illa sancta est, quam fecit dominus, de qua gauisi sunt ipsi angelorum chori, eo quod cælestis Ierusalem reedificari cœpta

iam esset, numerusq; ciuium plurimū augetur. Gaudeamus itaque & lætemur, cum gaudio concinentes illud,

Salue festa dies. Surrexit Christus hodie &c.

Hæc est dies quam fecit dominus, exultetis itaq; & lætmini Christiani omnes, quoniam hanc nox atra & caliginosa præcessit. Nox enim ante a fuit angelis, qui tot millibus annorum hospitem nullum susceperat in cælum, quū iā rursus quotidie aliquid numero accedat, vnde ruine eorum impleantur. lætus ergo & alacer descendit angelus de cælo instar fulguris, reuoluit lapidem ab ostio monumenti, & sedit super eum. Erat quoq; aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix, præ cuius timore exterriti sunt custodes. Nox insuper fuit patribus, qui tot millibus annorum vincti, detenti erant in limbo. iis nimirum læta fuit hæc dies, quando cum benedicta anima Christi ascēderunt ad monumentum, viderunt quomodo domus gloriæ gloriosam animam sancto corpori rursus vniuit, fecitq; illud resurgere ornatū duobus felicitatis & beatitudinis æternæ. Multa magnaque nox fuit virgini matri & apostolis, vere nox mœroris, lachrymarum & fletus, compassionis & perturbationis. & Maria quidē dulcissimum filium amiserat, apostoli autem optimum maximum præceptorē & dominum deseruerant, omnesq; alii Christiani, qui spēs in dominum reposuerant, ii omnes spe simul & consolatione destituti erant, nox iis omnibus atra fuit. Nox & Iosepho fuit ab Arimathia, sicut euangelium Nazaræorū ostendit, quem ideo Iudæi captiuum tenebant. Christus autē hodierna die rursus liberauit non sine magno gaudio. Similiter & de Nicodemo res habet, eo quod Iosephum in sepeliendo Christo adiuuerat. sed his omnibus Christus diem hunc attulit lætitiæ simul & salutis. Vt iam non illi tantum sed Christiani omnes merito debeant exultare deumq; rogare, ut nobis diem lætum & æternum concedat, qui perpetuo duraturus, finem non habebit in æterna patria.

2. Nunc tandem ad festiuitatis huius historiam perueniamus, dicturi quænam hodierna die contingerint insigniora. Vbi primum meditetur fidelis anima, quatum gaudio benedicta anima Christi hodie sit adsequuta. hæc enim dies illa est, in qua Christus magna lætitia exultauit, gauisusque est, vnde & nos omnes capiti nostro Christo cōgaudere debeamus. Id adeo ut funditus intelligatur, scire

Mat. 28

vos continet, benedictam animam Christi ab initio suae creationis in ipso die adnunciationis Mariae beatam fuisse, atque aspexisse iam tum essentiam diuinam, eamque summe dilexisse. (habuit visionem & fruitionem essentiae diuinae) beati porro tria habent in beatitudine sua, visionem essentiae dei, fruitionem eiusdem, & quae inde sequitur, immensam delectationem cum summo gaudio. Tertium hoc anima Christi annis 33 non habuit, sed eo vltro se priuauit, in hoc tantum, vt humanos pati posset defectus, ipsamque sustineret mortem ob redemptionem generis humani. (volo dicere, Anima Christi fuit beata in instanti creationis suae, quumque tria sint in beatitudine, visio, fruitio, & delectatio consequens, delectatione hac miraculose caruit anima Christi, vt sustineret miseras humanas, passionem, crucem & mortem. Maximas igitur gratias agamus Christo, qui vt nos beatos efficeret, tot annis caruit delectatione & gaudio beatitudinis suae.) Post ipsam vero Christi mortem, vita iam rursus anima corpori, visio essentiae diuinae summeque delectationis, gaudium immensum cum maxima delectatione infudit, quae sane delectatio & ab anima permanuit in corpore inde quoque glorificatum, quatuorque dotibus beatitudinis largissime donatum, puta subtilitate, celeritate, impassibilitate & incorruptibilitate. Hinc igitur dominus immenso cum gaudio potenter & gloriose propria sua virtute & imperio a morte triumphas resurrexit, adeo vt in obsequium eius angeli etiam concusserint terram, quae tunc tremuit, demisso angelo caelitus instar fulguris. Comuni enim doctorum sententia (quia Hieronymus existimat resurrectionem Christi factam media nocte, ac communior sententia est, post medium noctis tandem resurrexisset eum.) Christus media nocte patribus reuelauit se resurrecturum in corpore, quumque plurimas secum animas ab inferis reduxisset, multis etiam hanc gratiam nunc contulit, vt resumpto corpore secum resurgerent, iuxta illud

Mat. 27 quod ait Matthaeus, monumentis apertis multa corpora sanctorum resurrexissent, & venisse in ciuitatem sanctam, ibique apparuisse multis.

3 Vnde sequitur articuli fidei nostrae intellectus, quando profitemur Christum tertia die resurrexisse a mortuis, non quod triduum totum Christus fuerit mortuus, sed quia communi scripturarum more partem saepe totius appellatione significamus. Mortuus ergo dominus in die parasceus, eo

dem & sepultus est, totoque sabbato decubuit in sepulchro, deinde post medium noctis versus auroram dominice diei resurrexit. Vide August. lib. 4, de ciuitate dei cap. 6. Et quia August. ante sabbatum totum aliquot horis diei parasceus similiter & diei dominici dominus iacuit in sepulchro, dicit scriptura eum tertia die resurrexisse. Quot autem fuerint illarum horarum, quando etiam hic doctores variat, aliis ponentibus 36, aliis 40, id totum diuinam relinquamus omniscientiae. Qui super iis tribus singula vellet deuotius contempleri, haberet plurima quibus piuum animum suum exerceret, si ergo quis voluerit plura videre, videat Stapulen. de triduo mortis Christi, & quae catholici contra eum scripserunt, quia non est bonum coram plebe, recepta fidei nostrae mysteria in dubium vocare, quod ille & imprudenter & impie fecit in quibusdam. Hoc etiam antea de se futurum praedixerat Christus discipulis suis, inquit, Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quae per prophetas scripta sunt de filio hominis, quoniam occident eum, & die tertia resurget. Atque illi dies sunt perpetua memoria digni in ecclesia semper habiti, & ex omnibus aliis tres electi, qui praeter ceteros haberentur illustriores. feria 6 enim deus creauit hominem, eadem & lapsus emeruit mortem. rursus in illa die Christus morte sua hominem demortuum, a mortis faucibus eripuit & liberauit. Die autem sabbati requieuit dominus in creatione mundi, cum iam conditis omnibus opus suae creationis consummasset. Ita & Christus sabbato conqueiuit in sepulchro, absoluto iam redemptionis mysterio. Deinceps gloriosa hac die dominica, sicut dominus prima creationis suae die caelum condidit & terram, ita Christus post resurrectionem suam nouus apparuit homo & immortalis, dominus caeli & terrae, triumphator mortis.

4 Neque vero tria haec sine magno mysterio in hunc modum sunt diuinitus praenitisa, quoniam feria sexta diem primum significat innocentiae, qui non fuit integer, partim tamen fuit in paradiso transactus, sed Adam dirupit eum, eo quod non toto die permansit in illo. Dies alter, dies gratiae est, per sabbatum repraesentatus, hic nimirum totus extitit, quoniam & praecedentem habuit noctem peccati originalis, & subsequenter actualis peccati. Dies tertius gloriae est, quem dies paschalis significauit. is perpetuus ille dies est, quae nulla noctis subsequenter caligo obscurare poterit, Rom. 8. quoniam Christus quum in eo resurrexerit a mortuis semel Beda.

Stap.

Luc. 18.

Dies memorabi-

Gen. 3.

Gen. 2.

Gen. 1.

amplius nō moritur. Vnde hac nocte, vt ait Beda, tēporum
 Lib. 1. su mutatus est ordo, siquidem ante Christi resurrectionē dies
 per gen. supputabantur ab aurora, licet festa in priori vespera ince-
 cap. 17. pissent: nunc autem dies a media nocte vna in aliam conu-
 meramus. Augustinus inquit, Primus homo cecidit a luce,
 & dies creationis in noctem peccati, quemadmodum pri-
 ma dies a luce inchoata in noctem desit, sicut Moyses di-
 Gen. 1. cit, factum est vespere & mane dies vnus. Nunc autē ab ip-
 sa Christi resurrectione, incipiendum est a nocte diem ver-
 sus, hoc est, a peccato Adē ad redemptionem Christi, ideo-
 Mat. 28 q3 & dies iste magnum illum diem domini, quē nulla nox
 intercipiet, designat. ¶ Sed hic vnū adhuc occurrit, quod
 prætereundum nō est, quando ex Matthæo supra diximus
 angelum descendisse de celo, & reuoluisse lapidem, intelli-
 gendum non est, quasi Christus aliter resurrexisset non po-
 tuisset: quoniam firmiter illud nobis est credendum, propria
 virtute cum etiam clauso resurrexisset sepulchro, qui deinceps
 oclusis forib9 ingressus est ad discipulos, & antea na-
 tus fuerat nō referatis virginei vteri claustris. Sed vt ad an-
 gelum redeamus, si quis solerter omnium consideret euāge-
 listarum scripta, videbit nullum eorum cōmemorasse, quo
 modo tandem resurrexerit Christus, sed tātum multa vbiq;
 fit mentio angelorum, qui apparuerint mulieribus, quādo
 Beda. vacuum inuenerant sepulchrum. Angelus igitur ille qui le-
 gatur lapidem ab ostio reuoluisse, credendus est tandē post
 Christi resurrectionē apparuisse, quod ex multis certis col-
 ligitur argumentis: quoniā si Christus propria virtute ascē-
 dit in cælum, iuxta illud psalmi, Exaltare domine in virtute
 tua: quur nō & eadem sua virtute resurrexerit? Aut quid
 1. Cor. 1. magni adeo fecisset Paulus, quod Iesum Christum & virtu-
 tem resurrectionis eius cognouerit? Præterea, si adeo præ-
 potens fuit ille, vt confregerit portas inferorū, vnde & ibi-
 dem potens ideo, fortis, dominus virtutum & rex gloriæ
 Psal. 23. appellatus est, quis credat indigniūse eum angelo qui lapi-
 dem amoueret ab ostio, quum tamen nihil resistat potestati
 illius, qui verbo vnico montē monti imponere potest? Cre-
 dendum igitur est, dominum prius resurrexisse, quam au-
 rora resulserit, idque propria sua virtute. deinde illi in obse-
 quium, nobis & mulieribus in exemplum doctrinæ, simili-
 ter & custodibus sepulchri, descendit angelus de celo, ap-
 paruit circa monumentum, vsque ad terrorem custodum,
 reuoluit inde lapidem ab ostio monumenti, seditque super

illum, vt sic mulieribus præter ingressus in monumentum,
 sicut clare euangelica narrat historia, post hæc ministerio
 angelorum terra tota tremuit, & sicut illa in passione Chri-
 sti, quasi & ipsa compariens concussa est, ita iam rursus in
 resurrectione conditoris sui velut in lætitiæ signum contre-
 muit. Audi & euigila peccator, si sic terra tremuit, quum Bernar-
 dominus ad veniam suorum resurgeret: quomodo contre-
 Scucri. misceret, quum noxiorem omnium turba resurget ad poenā?
 Gaudete itaq; dilectissimi in hac sacra die & exultate, quoniam
 niam diem hanc fecit dominus. Clamemus omnes in spiri-
 ritu cum psalmista, quum diem illam præuideret, dicente,
 O domine saluum me fac, o domine bene prosperare, bene-
 Psal. 117. dictus qui venit in nomine domini. Id itaque præstare di-
 gneris triumphator potentissimè Christe Iesu, qui es benedi-
 ctus in æuum, Amen.

HOMILIA TERTIA.
 Vicit leo de tribu Iuda, radix Da-
 uid &c. Apocaly. V.

Ominus noster Iesus Christus, vt agnus innocens Iohan. 1
 D occisus est, quoniam ipse agnus ille erat qui tol- Iſaïæ. 52
 lit peccata mundi, vt agnus innocens ad occisio- 1. Pet. 2.
 nem ductus est, nec aperuit os suum, & quum malediceba-
 tur, non comminabatur. Verum enimvero etſi vt agnus
 mortuus sit, tamen vt leo generosus & validus præpoten-
 ter resurrexit. leo animal vtiq; est animosum, forte, ma-
 gnanimum, præclarum, generosum & victorię appetentis-
 simum est. Quum itaque Christus fortitudinem & poten-
 tiam suam omnem in resurrectione declararit in limbo in-
 ferorum, in cælo & terra, recte eum leonem vocauit Iohan-
 nes in spiritu de tribu Iuda, quo nomine sanctus Marcus fa-
 cie leonina efformatur, quod præ cæteris euangelistis re-
 surrectionem Christi grauius adeo descripsit, cuius etiā
 euangelium hodie viurpari in missa ab ecclesia institutum
 est. Hic est ergo ille leo de tribu Iuda, quem ipse etiam pa-
 triarcha Iacob in spiritu præuidens, dixit, Catulus leonis
 Iuda. Merito quoque gaudere debent hodie Christiani om-
 nes vna cum Christo, qui triumphator hodie instar leo- Gen. 49
 nis deuicta morte resurrexit, infernumque subegit. ipsum
 laudemus & glorificemus omnes, læto pectore cantantes,
 Salue festa dies, vel, Surrexit Christus hodie.

Vicit inquam leo de tribu Iuda, radix Dauid. Quando semel in mentionem leonis incidimus, operæ precium fuerit, super ea re non nihil quoque dicere, & id quam breuissimè, deinde ad gesta huius diei progrediemur. Merito autem Christus leo dicitur de tribu Iuda, & ille victor, quoniam Christus hodie Iudæos, diabolum, mortem, omnemque mundi huius calamitates deuicit. Iudæos quidem superauit, qui antea in cruce pendentem suspenso naso calumniabantur, dicentes, Si tu es Christus, descende de cruce. Ecce, quod multo maius est, ille iam hodie victa morte, clauso resurrexit sepulchro. Blasphemi antea Iudæi clamabant, Confidit in deum, liberet eum nunc si vult, dixit enim se filium dei esse. Ecce hodie liberauit eum deus: iuxta id quod ipse prædixit per os Dauid, Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia dominus suscepit me. Diabolum quoque deuicit & debellauit, eo quod limbum ipsius confregit purgatorium euacuauit, multam magnamque eius potestatem in mundo diminuit, sicut prædixerat, iam princeps huius mundi eiicietur foras. Quæ etiã causa est, quur iam non tot sint in mundo obsecsi & dæmoniacy, quot ante Christum natam fuerunt, deinde quur idololatria & vniuersus dæmonum cultus, qui tunc in mundo frequentissimus erat, pro magna parte abolutus sit. Deinde mortem quoque subegit dominus, dum ad vitam ipse resurrexerit, nosque simul omnes certos fecit resurrectionis nostræ, dicente Paulo, si Christus resurrexit, & nos resurgemus. Ad extremum dolores etiã & omnes mundi huius miseras superauit, in quibus adhuc nos miselli continuis aduersitatibus & calamitatibus perpetuis pressi, iactamur subinde & exeruciamur. Quæ mala omnia Christus in passione sua deuicit, omnesque post eum sancti per gratiã suã: iuxta illud Iohannis, Absterget deus omnẽ lachrymam ab oculis sanctorum, & iam amplius non erit neque luctus neque clamor, sed nec vllus dolor, quoniam priora transferunt, & c. ¶ Extende illa quatuor, & habebis bonum sermonem. Circa victoriam in Iudæos, induc vigiles territos, Iudæos iam expulsos, vagos per totum mundum, sine rege, sine principe, seruos Christianorum, semper timidos, & spretos & c. Circa victoriam diaboli, induc quæ supra de purgatorio, de limbo patrum dicta sunt. Item quomodo sit ligatus, sicut vidit Iohannes in spiritu, Et vidi angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua, & apprehendit draco-

Psal. 3.

Iohã. 12.

1. Co. 15.

Apo. 21.

nem serpentem antiquum, qui est diabolus & sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit & signauit super illum, vt non seducat amplius gētes, donec consummarentur mille anni. Circa victoriam mortis, dic de potentia & modo resurrectionis, vt supra. Circa victoriam autē doloris, dic de gaudio huius diei, & quomodo apparuit discipulis, & dixit, Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sic habebis egregium sermonem. Vt semel finem apponeremus, studiose illa refecimus.

² Adhuc penitius inuestigant doctores rationes, quur Christus in sacris literis leoni conferatur. Id quantum illi multis longissime profequantur, nos tamen paucis absoluemus, quoniam præcipue conditionem hanc leo habet, quum primum læna pepererit, & leunculi pro mortuis humi iaceant, die tertio stare solet super eos leo, & rugit, sicque illi vitam recipiunt. Nonne ad eundem modum & Christus postquam tribus diebus conqueuit in sepulchro, tandem voce dei patris resuscitatus, a morte surrexit: iuxta illud, Ego dormiui & soporatus sum & exurrexi, quia dominus suscepit me? P^{sal.} 3.

² Ad hæc, apertis leo dormire solet oculis. ita & Christus triduum totum dormiuit quidem in sepulchro, sed tamen vigilauit in lymbo & purgatorio, vt facile sic dicere potuerit illud, Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant. 5.

³ Insuper leo dum a venatore fugatur, vestigia sua propria cauda delens, ne conspiciantur, perturbat & obnubilat. Ita Christus diuinitatem suam occultauit, ne eam diaboli & Iudæi cognoscerent. Atque eodem modo per longum decurrendo inducere potes de eius fortitudine, & quam sit intrepidus, neminem metuens: iuxta illud, Leo fortissimus bestiarum, ad nullum pauebit occursum. Præterea ita ille animalium omnium rex est, vt nullum audeat ipsum excitare, dicente Balaam, Accubans dormiuit vt leo, & quasi læna quum suscitare nullus audebit. Sic nemo vel ausus est vel potuit excitare Christum, nisi pater illius. Samson per modum ænigmati proposuit, quidnam hoc esset, De comedente exiuit cibus, & de forti dulcedo. cibus ille, mel: & fortis, leo erat, quid enim vel melle dulcius, vel leone fortius? Et de nostro quoque leone Christo exiuit cibus vitæ æternæ, mel doctriæ salutariæ: iuxta illud Dauidis, Quam dulcia faucibus meis eloquia tua? super mel & fauẽ ori meo. Gaudere itaque & letari merito possumus atque adeo debemus, quoniam hodie P^{sal.} 125.

leo noster vicit de tribu Iuda. Vnum tamen nobis a Christo postulemus, profusisque precibus deprecemur, ne ab eius rugitu horreamus tremuli, quoniam alias ea est leonis natura, ut ad eius rugitum fera omnes contremiscant, occultent sese & aufugiant. Sic quoque leo noster rugiet in die nouissimo, ita ut cælum pariter & terra contremiscant: iuxta illud propheticum, Leo rugiet, & quis non timebit? O domine Iesu Christe, ne nos extereas in die nouissimo, per gaudium gloriosæ tuæ resurrectionis, Amen.

Amos 3

3 Nunc tandem ad huius diei gesta perueniamus, illud quoque breuiter expedituri. Simul atque gloriosa & benedicta anima Christi summo gaudio & læticia adfecta est ex suscepto corpore, ornata iam dotibus beatitudinis, primū omnium apparuit Christus dominus noster matri suæ Mariæ, quoniam nullus vnquam in terra filius matrem suā amauit ardentius quam Christus Mariā. Apparitionis huius modum pii patres sic contemplantur, quod Maria sepulto iam corpore Christi in die parasceues, reuersa sit dolentissima ad crucem, eamque adorauit, siquidē ibi recens adhuc viuus ille Christi sanguis apparebat. Deinde ut erat resurrectionis Christi certissima, abdidit se in cōclauis, meditaturā mysteria dei, creationē hoīs, peccatū & lapsum eius, qui iam paradiso exulabat miser, diluuium, promissionē patriarchis factā & prophetis. Contemplabatur insuper hic, quomodo ipsa concepisset Christum, peperisset, educasset, cum eo in Aegyptum fugisset: deinde quomodo ille captus, passus, crucifixus, mortuus esset & sepultus, impletis ita circa hæc scripturis omnibus. Hæc & huiusmodi plura alia sanctissima virgo toto animo adfectus meditabatur, expectans gloriosam Christi resurrectionem, utique non caruit etiam hic cōsolatore suo Gabriele, qui eam cōfortarit. Postquam ergo Christus resurrexit, statim suæ matri apparuit, veneruntque ante eum angeli ad illam, salutantes ipsam & dicentes, Regina celi lætare, quia quem meruisti portare, resurrexit sicut dixit. Ibi deinde per immensum aera vectus Christus, aduenit instar radiantis solis fulgidus, & sine dubio eam dulcissime salutauit, & cōsolatus est, quod iam luctus & dolores eius finem haberēt. Vicissim Maria in genua procubuit, ipsumque adorauit, gratias ei agens pro generis humani redemptione. Reuelauit etiam illi dominus ibi, quomodo in solatium fidelium aliquandiu adhuc deberet permanere in terris, & tunc ipse eam ad se sine mortis doloribus esset susce-

pturus in cælum, ad æternæ gaudia vitæ. Meditatur hic doctores etiam, quomodo patres vna cum Christo aduenierint, visuri Mariam, quam filius dei elegerat matrem, ita ut admirati sint illam ibi Abraam, Dauid & alii, ut eam obstupuerit non sine laude Isaias, quoniam ipsa esset virgo de qua prædixerat, Ecce virgo concipiet & pariet. (curte tu per patriarchas & prophetas, quia longum esset de omnibus recensere, tamen mire solet adficere populum.) Atque in tali apparitione anima Mariæ summo gaudio a Christo persuasa est, quod non solum corpus Christi glorificatum viderit, sed & diuinam eius essentiam, unde lætitiā suauissimam concipit. Quo autem gaudium illud effusus exiit & Christi admirabilis, eo fuerat antea anima eius doloribus magis Mariæ aggravata, quando dulcissimus eius filius Christus in crude crudeliter adeo fuerat occisus. Dices, Atqui nullus euanangelistarum quicquam de hac apparitione scriptū reliquit, ruit, quid igitur? num ideo non est fides adhibenda, iuxta id quod neochristiani putant & persuasum habent? Imo apparuisse Christum Mariæ, & pie credendum & firmiter est tenendum, quando argumenta hic extant non inualida, quoniam ille matrem suam utique in honore habuit ex præcepto legis: non itaque passus est eam diutius in maximo luctu vehementissimisque doloribus permanere. Quod si autē primo apparuisset Magdalena, saltem ei commississet, ut illud etiam matri suæ denunciaffet: non fecit autem hoc, sed tantum iussit ut fratribus diceret, & aliis mulieribus iniunxit angelus, ut discipulis Christi renunciarent & Petro: Ioh. 20. quoniam non decebat ut alius ad Mariam veniret resurrectionis Christi nuncius, nisi filius ipse, sicut id ipsum Anselmus, Landolphus & alii multi, multis rationibus astruunt, vide tu etiā Cusanum. Et aperte dicit Ambrosius libro tertio de virginibus, col. 14. Considerate quia virgines præ apostolis resurrectionem domini videre meruerunt. Et infra, Vidit Maria resurrectionem domini, & prima vidit & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quāuis adhuc ista nuntaret. Rationi quoque hoc consentaneum est, quoniam nemo hominum magis doluit ex passione Christi quā mater ipsius Maria, decuit ut gaudium & consolationem reciperet prima. ¶ Dum quæritur autem, quare euangelistæ nihil de hac apparitione scripserint, respondeo eas descripsisse euangelistas apparitiones, quæ ad manifestationē & resurrectionis testimoniū sunt factæ: iuxta illud quod ad eos

Exo. 20

Ioh. 20

Mar. 16

Ambro.

Act. 1. dixit dominus, Eritis mihi testes in Ierusalem & Iudæa & Samaria, & vsq; ad vltimum terrę. Præterea ideo ille ascensionem suã ad cælum distulit, vt eo tẽpore resurrectionem suã pluribus argumentis confirmaret. Non decuisset autem Mariam de filii sui resurrectione testari. Quæ etiam causã est, quur Lucas in Actis, vbi nascentis ecclesię primordia narrantur, nusquã testimonium cõmemorat Mariæ, neque eius mentionem aliquã facit, nisi vbi ipsam in aliorum sanctorũ numero reponit, quauis sine dubio fideles tunc omnes, & apostoli plurimũ consolationis ex ea receperunt, sicut multa ex ea audiuit & didicit ipse Lucas. Patet quoq; idẽ manifestissime ex epistolis Ignatii ad Mariam vltro citroq; conscriptis. Atq; hinc dissolui potest etiã altera obiectio, quando induci posset contra articulũ hunc illud Marci, Surgens Iesus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septẽ dæmonia. nã & hoc non ita accipiendũ est, quasi non antea apparuerit Mariæ, sed quia inter homines peccatores, & eos qui testimonium resurrectionis suæ dare debebant, Magdalena prima fuit cui ille apparuerit, sicut iam porro dicturi sumus.

4 Secundo ergo post resurrectionem suã dominus apparuit Mariæ Magdalenæ, idq; in hunc modũ, Mane prius quam illuxisset, venerunt mulieres ad sepulchrum vnicũtũ dominum: neq; inuenerunt illum, sed angelum sedentem a dextris, hoc est, versus meridiana plagam. Ita enim dominus iacuit in sepulchro, vt caput versus occasum, pedes autẽ ad ortum solis conuerterit, sicuti inter catholicos ille sepeliendi mos adhuc obseruatur. Et hic angelus resurrexisse dominum eis denunciãvit, vt narrat euãgelista. Volunt igitur doctores, quod quando mulieres fuerunt apud monumentum, iã antea resurrexerit Christus, eoq; tẽpore Mariæ apparuerit matri suæ. Deinde quũ mulieres non inuenissent corpus Christi, renunciarunt illud discipulis eius. venerũt ergo Petrus & Iohannes, qui inuenerunt omnia iuxta sepulchrum constituta, sicut narrauerunt mulieres: iterum metus causã non ita diu morati sunt, quoniã iam dies inualuerat. Mulieres autẽ permãserunt in horto, & ex illis vna Maria Magdalena rediit ad sepulchrum, cui ibidem apparuit dominus in specie hortulani. quumq; eam cõpellaret ex nomine, retrospectiẽs, agnouit, voluitq; eũ tangere & c. Hinc est quod Augustinus & Hieronymus dicunt mulieres bis venisse ad monumentũ. ¶ Apparitio tertia statim post hanc facta est,

Magdalena enim cæteris in horto mulieribus postquã narravit, dicto citius omnes illæ cum summo gaudio properabant apostolis nunciare. Et in ipsa via obuiã eis venit dominus, & dixit, Auete, illæ deinde tetigerũt eũ & adorauẽ Mat. 28 runt. Quarto apparuit etiam Petro, iuxta illud quod discipuli, Surrexit dominus & apparuit quomodo.

5 Apparuit & sancto Iacobo, quem doctores aiunt sepulto domino vouisse amplius nihil edere velle, donec Christus resurgeret. Ieiunium hoc nonnulli adhuc habent in vsu, quod & ieiunium sancti Niniani dicitur, qui sepulto domino a mercede diei parasceues vsq; ad resurrectionem domini ieiunant.

6 Inter reliquos visus est & Iosepho ab Arimathia, secundum euangelium Nazaræorum, quoniam illum tunc Iudæi captiuum tenebant, eo tantũ quod dominum in monumento suo sepelierat. ibi ergo apparuit illi dominus, & liberavit eum. hinc & custodes sepulchri dixerunt ad Iudæos, Date nobis Ioseph, & nos dabimus vobis corpus Iesu. Apparitiones illæ tres hodie vique factæ sunt, sed quibus horis singulæ, ex sacris literis non constat.

7 Interdũ deinde apparuit dominus discipulis duobus habitu peregrini in via, quum ambularent in Emaus, sicuti tomo secundo ad longum recensuimus. Luc. 24.

8 Decẽ quoque discipulis apparuit Christus die paschæ, sed ad noctẽ. Vtique apparitiones illę omnes, magnificę factæ sunt, omnique gaudio plenissimæ fuerunt. Quibus etiam docere voluit Christus, se illum esse verum fortemque leonem de tribu Iuda, qui mortẽ, diabolũ & inferos subegerat, impleueratque omnia quæ discipulis prædixerat ipse. Quare etiam resurrectionis fidem comprobauit, vt omnes qui iuxta voluntatem suam & legẽ viuunt, resurrecturos se firmiter credant in gloria, vitãq; consequuturos eternã, quam omnibus nobis ipse triumphator potẽntissimus concedat Iesus Christus dominus noster, Amen. Ioh. 20.

Hęc omnia ita plane sunt digesta, secundum literã corticem, quia parum prodest corã simplici populo disputare, an eadem fuerit Magdalena, quæ venit comitata & quæ venit incomitata: an mulieres sæpius venerint ad sepulchrũ, an minus, vt Hieronymus & Augustinus volunt. an etiam Magdalena tenuerit pedes Christi cũ aliis mulieribus, aut minus. Vide Roffensem contra Stapulensem.

DE SANCTO
DE S. GEORGIO EVAN-
gelium, Iohannis xv.

In illo tempore, Dixit IESVS disci-
pulis suis, Ego sum vitis vera, & pater
meus agricola est. Omnem palmitem
in me non ferentem fructum, tollet
eum: & omnem qui fert fructum, pur-

gabit eum, vt fructum plus adferat. Iam vos mundi
estis propter fermonem quem loquutus sum vobis.
Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non
potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in vi-
te, sic nec vos, nisi in me manseritis.

HOMILIA I.

Frisinga.

Emini me aliquando euangelium hoc Frisinga

M prædicasse in die sancti Georgii, qui ibi parochia
lis ecclesie patronus tutelaris habetur, nunc non
dissimili modo tractabimus. Ego, inquit Christus, sum vi-
tis vera &c. Quod si mundum hunc vniuersum expendi-
mus, quid aliud nisi magnus quidam dei liber est, in quo
creaturæ singulæ, singula siue capita sunt, siue literæ, siue fo-

Roma. 1

lia: in iis sapientiam, potentiam & bonitatem dei conside-
rare licet, iuxta illud Pauli, Inuisibilia dei a creatura mun-
di per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiter-
na quoque eius virtus & diuinitas. hinc fit vt deus omnium
creaturarum nominibus appelleretur, quoniam autore Dio-
nyfio, non est aliqua natura a suprema ad minimam & ab-
iectissimum vsque vermiculum, vnde diuina theologia non
possit similitudinem aliquam colligere ad designandam
primam rerum omnium causam, hoc est, deum. & ideo to-
ties parabolis vsus est Christus in euangelio, vt Marcus scri-
bit. Huius rei causam quisquis funditus intelligit, videt vi-
que quam inconsulte agant Iconoclastæ in eo, quod omnem
vsus imaginum e medio tollere conantur, quum tamé nos
mortales in hac vita ob intellectus nostri imbecillitatem
imaginibus carere nequeamus. (Vide dominicam sexagesi-
mæ.) Iniquum eis videtur imagini Christi aliquid hono-
ris exhibere, neque considerant quod in nomine eius flecti

Marc. 4

conueniat omne genu, caelestium, terrestrium & inferno-
rum. At quidnam Christo similius: imago ne an nomé: sed
iam missam faciamus eorum insaniam, quam alias pro di-
gnitate tractabimus. Satis hoc nobis interim est, quamlibet
creaturam verbum dei esse, & aliquid loqui, non tantum
laudando deum cum benedictione, sed & eundem manife-
stando. Atque ideo parabolis in euangelio vsus est domi-
nus, vt nos doceret, sicut hic quando seipsum vitem vocat,
& patrem agricolam, quibus rebus quid ille voluerit, iam
porro inquiramus.

Philip. 1.
Psal. 17-
Ioha. 15.
2. Cor. 3.
Iohan. 6

I Ego, dicit dominus, sum vitis vera. Hæc quia locu-
tio symbolica est, considerare oportet, quare dominus vi-
ti sic conferendus. Et ne longius euagemur, seipsum viti, pa-
trem agricolæ, & discipulos palmitibus cõfert. Sicut enim
palmitis vinum bonum non ferunt, nisi eorum curam ge-
rat agricola quam maxime sedulam, ita omnia nostra ni-
hil sunt sine gratia dei, quoniam, sine me, inquit ille, nihil
potestis facere. omnisque sufficientia nostra ex deo est. &
nemo, vt ipse ait, potest venire ad me, nisi pater meus traxe-
rit eum. Ad hæc, palmitis oportet ex vite succrescere, alias
arescent. ita fideles Christo decet insitos esse, vt humectatio-
nem gratiæ ab eo percipiant. Et sic Augustinus ait, Chri-
stus vbi se vitem, & discipulos suos palmitis dicit, secundum
hoc dicit, quod est caput ecclesie, nos quoque membra eius.
Vnius quippe nature sunt vitis & palmitis. Quamuis etiam Chri-
stus si homo non esset, vitis quoque non esset, tamen adhuc
humorem gratiæ fidelibus conferre non posset, si deus non
esset: vbi intelligere facile possumus, quantum sollicitudine,
imo prouidentia dei opus habeamus. Hinc Chryso-
stomus dicit, quia Christus sibi sufficit, discipuli vero multi indigent
agricolæ officio, propterea de vite nihil dicit, sed de palmi-
tibus. (Quia per symbola facile est iter, sed de palmi-
tibus.) Potest ad longum extendi hoc idem, transf-
currendo per singulas vitium proprietates, quoniam li-
gnum earum abiectum est & vile, sic quoque Christus con-
temptus & humilis extitit, quamuis fructu plurimo abun-
dantissimus: cuius facies licet despecta multum extiterit,
plurimum tamen fructus attulit, quia operatus est salutem
& redemptionem generis humani, vt potuerit facile dice-
re illud, Ego quasi vitis fructificauit suauitatem odoris. Li-
gnum quoque vitis non ita solidum est, sed medullam ma-

August.

Chryso.

Isaia. 53.

Eccl. 24

- Matt. 11.** gnam habet, quomodo & Christus mansuetus, atque ut ipse ait, mitis fuit & humilis corde. Magnitudo medullæ, de uorionem significat, unde omnes Christiani docentur, iuxta illud Augustini, Omnis Christi actio nostra est instructio. Quo facit & hoc uerbum Iob, Medullis ossa illius irigantur. Præterea uites alimenta sua contrario plane modo a reliquis arboribus attrahunt, quæ inter corticem & lignum adripiunt humorem, ex quo alimentum suum sibi attrahit lignum. Vis illud experiri? Age detrahe corticem arboris circumcirca ad duorum digitorum magnitudinem, & uidebis arborem exarescere totam & emori cortice deposito, quoniam nutrimentum humidum ascendere nequit ulterius. Hoc in uite non est, cuius alimentum per medullam attrahitur in ipso meditullio, unde humidum illud ad externa diffusum, etiam lignum nutrit, ubique; ergo scindas in palmitate, uidebis poros quosdam ad medullam tendere. Ita capita reliqua omnia, omnes magistratus, de foris ex cortice, hoc est, a subditis suis sustentationem acquirere debent. solus id Christus non facit, sed gratiam suam & dona nobis ex ipsa medulla diffundit, hoc est, ab initio meriti sui; quoniam omnia sacramenta & opera bona uirtutum suam ex merito Christi obtinent, qui gratiam suam diffundens, totam cibauit ecclesiam, iuxta illud, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. (Multas huiusmodi proprietates uitis potes referre ad Christum, quia per symbola apertissimum iter.) Nonnulli naturam uitis Christo accommodant quoad passionem suam, eo quod post multa quæ Christus discipulis de passione sua prædixit, tandem hanc uitis similitudinem induxit. Si quidem & uitem ad hoc ut palmites protrudat, & botros ferat, multa pati oportet. per hyemem in terram reponitur, amputatur, ligno alligatur & c. Ita Christus quoque filius dei sub humo contactus, hoc est, utero uirginis inclusus est, circumcisus insuper ad extremum clauis ligno crucis adfixus est, ut uinum produceret calicis sui, uinum sanctissimi sanguinis, quo gaudium adferret deo & hominibus. (& si militer apta iuxta symbola, & habebis uiam qua gradiaris.)
- 2** ¶ Non absolute se dominus uitem, sed ueram uitem esse dicit, ubi Augustinus sic ait, Nunquid ut adderet uera, hoc ad eam uitem retulit, unde ista similitudo translata est: Sic enim dicitur uitis per similitudinem, non per proprietatem, quoniam etiam metaphorice aliqua est uitis bona, ali-

qua mala. Mala utique uitis fuit Adam, ex quo quicumque prodierunt palmites, mala concupiscentia infecti fuerunt, sicut ait Paulus, Omnes in Adam moriuntur. Et iterum, Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. hinc omnes palmites ex hac uite uitioli sunt, nisi per fidem & baptismum ueræ uiti Christo inserantur, ut etiam fatetur Paulus, quia primus homo de terra terrestri, secundus autem de cælo cælestis. Quicumque igitur peccando a uera uite Christo excidit, alienæ uiti & malæ inseritur, & de huiusmodi uitibus dicit dominus per prophetam, Plantauit te uineam electam, omne semen uerum, quomodo ergo conuersa es mihi in prauum uinea aliena? Et per alium rursus, Expectaui ut produceret uas, & fecit labruscas. Moyses quoque significantius dicit, Uua eorum uua fellis, botrus amarissimus, fel draconum uinum eorum, uenenum aspidum insanabile, de uinea Sodomorum uinum eorum, & de suburbanis Gomorrhæ. Et pater meus agricola est uinæ illius, uniuersæ nimirum ecclesiæ, qui optime nouit plantare uineam istam, sicut ait dominus, Omnis plantatio quam non plantauerit pater meus, eradicabitur. Hoc si ad passionem Christi referatur, intellectum hunc habet, Pater meus agricola est, & ideo me uitem plantauit in hunc mundum, parauit me cultro passionis & mortis, ut sic amplius extedam palmites meos, fideles: deinde post rigidam hyemem, id est, tribulationem mundi huius & mortis, sua ues proferam fructus resurrectionis, quos ubi gustarit spiritus ecclesiæ, dicere possit, Botrus Cypri dilectus meus, mihi in uincis Engaddi. Dices, Si pater agricola est, quor non & filius? an non opera trinitatis sunt indiuisa, ut quod una persona facit, faciat & altera? Respondet Cyrillus, & fatetur immensum illud opus ædificationis fidelium, opus utique esse totius trinitatis, ideoque & Christus secundum diuinitatem quoque agricola est, secundum humanitatem autem uitis, secundum quam fideles omnes unum corpus sunt in Christo Iesu. Unde si singula proprie inuestigamus, longe plus facit agricola cælestis ad spiritualis uitis purgationem, quam corporalis hic colonus, qui uitem extrinsecus tantum adiuuat, amputat, impinguat, terram subministrat fertilē, ad hyemem recondit, ad æstatem profert rursus, frangit & educat. cælestis autem ille & spiritualis agricola, palmitibus suis internum etiam impendit incrementum gratiæ suæ, iuxta illud Pauli, Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat,

Iere. 2.

Isa. 5.

Deut. 32.

Mat. 15.

Cant. 1.
Damasc.

Cyrillus

& August.

i. Cor. 3.

Albert⁹. sed qui incrementum dat deus. Vide hic, si placet, Albertum allegorizantem omnia, quae sunt circa electam vineam, scilicet quod sit in terra pingui, ad latus montis, versus meridiam, quod in medio habeat vallem, de nobilioribus vitibus, quod sit septa per maceriem, habeat torcular, & turrim pro vigile, labor autem in vinea sit vineam impinguando, lo cum irrogando, vites putando, terram fodiendo, vvas colligendo, merum exprimendo, & vinum in cellaria collocando, quae omnia facit caelestis agricola in fidelibus spiritaliter. (Facilimum est ire per symbola.)

³ Deinceps dicit dominus, Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Vitis quasi mater & alitrix est palmitum ex se succrescentium. Sed quomodo inire rim nos palmites sumus in spiritali vite Christo: sic enim ait, Omnem palmitem in me non ferentem fructum. Respondeo det Cyrill⁹ nos non naturales esse palmites ex Christo prognatos, quum simus ab Adam progeniti, & ideo filii irae omnes natura constituti, sicut autem plantator sylvestre aut agreste virgultum domestico trunco inserit, in quem illud innascitur ita nos quoque agrestis plantatio sumus iam inde ad Adam, & tamen per fidem atque sacramenta inserimur

Rom. 11. Christo. Sic Paulus iis qui ex gentibus ad fidem perueniunt, ait, Si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam, quanto magis ii qui secundum

1. Ioh. 4. naturam & c. Sic & Iohannes dicit, In hoc cognoscimus quod in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis. Atque in hunc sensum dixit hic dominus, Omnem palmitem in me & c. Sed quid est hoc quod sequitur, In me non ferentem fructum? Aut potest ne palmetes in Christo esse qui fructum non ferat? Ad hoc respondens Augusti-

August. nus, dicit in corpore nonnunquam membra esse arida & demortua, quae operationem non habent: & sicut in naturali vite excrescunt palmites interdum nimis humidi, alii plus aequo tenuous & inualidi, alii nimium corpulenti & ligno abundantes, ita ut illud nequeat totum protrudere & vegetare vitis. Quae omnia prudens & peritus agricola discernere debet, & cognoscere quid quantumque expediat ut in hoc, ut botros multos adferat, reliquum praecindat quod fructum nullum polliceri videbitur. Ita qui per fide solummodo coniunguntur, sola illi confusione inherentes, nec charitatis vimine se colligantes, palmites quidem sunt,

Cyrill⁹. sed non fructuosi, nam fides sine operibus, mortua res est.

Vbi interim exulant neochristiani nostrates cum sua misera nudaque fide? vere eis non sufficiens erit. quauis enim illa etiam facit palmitem ineffe viti, fructum tamen operum bonorum non profert, sed tolletur & auferetur e medio.

⁴ Postquam iam narrauit dominus de palmitem non fructificante, cuiusmodi & Iudas fuit filius damnationis, quo nomine & in ignem praecipitatus est & eternum, pergit de reliquis dicere, qui iam incipiunt fructum adferre, sicut apostoli: eos purgat agricola, ut plus adferat fructum. Multa purgatione palmites opus habet, eo quod infiti sunt ex agresti germine, multumque immunditiae contraxerunt ex concupiscentia prava, quae hominem semper irritat ad malum, & impedit a bono. Illa ergo quia nos in hac vita non deserit, perpetuo etiam bonos purgat deus. hinc Augustinus ait, Quis est in hac vita sic mundus, ut non sit magis magisque purgandus? Purgantur enim palmites per sacramenta, per opera bona, ieiunia, orationes, vigiliae, eleemosynas, assistente & auxiliante cum primis gratia dei: quoniam si dixerimus quod peccatum non habemus, seducimus nosmetipsos, & veritas in nobis non est. Verus ergo purgator deus ipse est, fide purificans corda, de qua purgatione suo ipsius exemplo proposito sic ait Paulus, Scio quia non habet in me, hoc est, in carne mea bonum. nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio, non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. sic ego carnalis venundatus sum sub peccato. Video enim aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captiuam me in lege peccati, quae est in membris meis. Ecce quantum vir sanctus etiam purgatione indiguit, quum ait, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? & inde sibi respondet ipse, Gratia dei per Iesum Christum. Ita idem in vniuersum de purificatione ecclesiae loquitur, vbi dicit, Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquae in verbo vitae. Sic nimirum etiam bonos purificat deus, ut eo plus fructuum ferant, quo magis purgantur: & deinde sic purgati, vitam ingrediantur aeternam, Amen.

HOMILIA II.

Christus dominus noster seipsum viti, patre suum comparauit agricolae. dixit se omnem palmitem non ferentem in se fructum, tollere: bonos autem purgare, ut fructum plus adferat. deinceps docet quoniam

August.

1. Ioh. 1

Rom. 7.

Eph. 5.

- purget palmites & ait, Iam vos mundi estis propter sermone que loquutus sum vobis. Ecce quomodo purgemur per verbum dei, dum illud operibus adimplemus. si quidem & egregios illos palmites apostolos sic purgavit, quibus & dixit, Vos amici mei estis, si feceritis ea que precipio vobis. Semper ergo ad purgationem concurret verbum dei. Quod si quis per sacramenta purgatur, ibi adest verbum. sic enim
- Ioh. 15.** Augustinus ait, Detrahe verbu, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, etiam ipsum tanquam visibile verbum. Et infra, Vnde ista tanta virtus aqua, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Et infra, Hoc verbum fidei tantum valet in ecclesia dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantillum mundet infantem, quavis nondum valentem corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem. Sic patrem suum oravit dominus, ut apostolos suos sanctificaret in veritate, quonia verbum suum veritas esset. Imo & omnis creatura sanctificatur per verbum dei & orationem. Fuitque hoc apostolis magno solatio, quod a Christo probitatis sue testimonium haberent, quonia tunc Iudas non aderat, quem ideo opus non erat excipere, sicuti antea dictum erat, Vos mundi estis, sed non omnes.
- Ioh. 17.** Hoc quoque solabatur eos, quod secum haberent purificatorem illum verum, agricolam quoque cum deo patre, cui in diuina natura coequalis esse creditur. Possent etiam verba hanc de Christi passione & morte intelligi, de qua hic agebatur simul & de resurrectione. quasi diceret, Sermo hic, imo res per eum manifestata & expressa, mundos vos redunt, si tamen credideritis. Hinc ergo exhortatur eos dominus, & ait, Manete in me, & ego in vobis. Audistis vitam veram esse me, manete in me, & sic per me ad crescetis, quoniam & ego manebo in vobis per gratiam meam, iuxta illud Pauli, Det vobis secundum diuitias glorie sue, virtute corroborari per spiritum eius in interiori homine, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati. O vere felicem & beatum hominem, qui sic in deo est, ut maneant vicissim quoque deus in ipso. Proprie tamen ad apostolos verba hanc referri possent, quos sic pramonere voluerit dominus, ut secum manerent, nec fugerent ab illo.
- Ioh. 13.** Addit insuper mansionis huius causam, eo quod palmet nisi viti insitus, per se fructum nullum adferat, sicuti neque discipuli sine Christo facere quicquam possunt. Quo
- Ioh. 15.**
- August.**
- Ioh. 17.**
- 1. Ti. 4.**
- Ioh. 13.**
- Eph. 3.**

dicto Pelagianorum haeresim retrudit dominus. illi enim hostes inimici gratiae dei, adferebant hominem gratiae dei destitutum, ex naturalibus viribus posse opera meritoria facere, & vitam aeternam mereri, quum tamen nemo hominum non tantum non bonum quicquam possit facere in hac vita, sed ne cogitare quidem, sine prauo diuinæ gratiae auxilio. Aduersus hanc haeresim suo tempore natam, multa hic grauitur inducit Augustinus, qui concilio interfuit Mileuitano, quando reuocauit Pelagius, sed is pro communi haereticorum more non perstitit, verum in antiquum recidit errorem. Augustinus inter alia sic ait, Magna gratiae commendatio fratres mei, corda instruit humilium, ora obstruit superborum. Huic veritati resistunt homines mente corrupti, reprobi circa fidem, qui loquuntur iniquitatem, dicentes, A deo habemus quod homines sumus, a nobis autem quod iusti sumus, quid dicitis? quid vos ipsos decipitis, non assertores, sed precipitatores liberi arbitrii, ex alto elationis, per inania praesumptionis in profunda submersi? Error hunc impium subuertit Paulus, praedicans omnem sufficientiam nostram ex deo esse: qui etiam in clamat, Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Iohannes quoque Baptista sic ait, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de caelo. & Iacobus testatur omne datum optimum & omne donum perfectum, descendere a patre luminum. Paulus ratiocinando infert, quod si deus alicui beatitudinem daret ex operibus, iam gratia non esset gratia. Hinc Christus hic ait, Sine me nihil potestis facere. & alibi, Nemo, inquit, potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum. sic nos docet orare ecclesia, Actiones nostras quae sumus domine aspirando praeueni, & adiuuando prosequere. Istiusmodi locis tota vndeque plena est scriptura sacra, confundens haeresim Pelagianorum. ¶ Sed tu interim quisquis veram sectari cupis fidem, vide ne dum Charybdim deuitas, impingas in Scyllam, quod iam neochristiani faciunt. Nimum enim Pelagius tribuit libero arbitrio, contempta & posthabita gratia dei. Contra, Manichaei spreta per omnia libera hominis voluntate, cuncta detulerunt gratiae dei. In eadem erroris nauim descenderunt iam quoque neochristiani, qui etsi multum prauam libertatem arbitrii sui exercent aduersus magistratus, ea tamen sunt temeritate, ut vniuersum in nobis negent arbitrium liberum, neque illud aliquid posse. Id ut falsum est,

August.

2. Cor. 3
1. Cor. 4
Iohan. 3.
Iacob. 1.
Rom. 11
Ioh. 15.
& 6.

- ita sacris literis & legibus aduersum, atque contra omnem
 tum intelligentiam tum experientiam esse conspicitur. Au-
 gustinus enim lib. 3. hypognosticon sic ait, Liberum arbi-
 trium inesse hominibus, certa fide credimus & prædicam⁹
 indubitanter. Vtlerius super hac re iam dicturi nil sumus,
 quæ iusto debet sermone tractari. Satis hoc sit cuiq; Chri-
 stiano, confiteri arbitrii libertatem, quod accepimus a deo,
 hinc quilibet a deo petat gratiã, qua arbitrium suum ad bo-
 num impellatur. Pulchre super hoc ait Bernardus, Si deus
 tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, & perficere opera-
 tur in nobis: primum profecto sine nobis, secundum no-
 biscum, tertium per nos facit. Et inde, Sic ista cum libero ar-
 bitrio operatur, vt tantum illud in primo præueniat, in ca-
 teris comitetur: ad hoc vtique præueniens, vt iam sibi dein-
 cept cooperetur: ita tamen, vt quod a sola gratia ceptum est,
 pariter ab vtroque perficiatur, vt mixtim, non sigillatim: si-
 mul, non vicissim per singulos profectus operentur, nõ par-
 tim gratia, partim liberum arbitrium, sed totũ singula ope-
 re in diuino peragant. Gratia itaque dei simul cum libero
 arbitrio operatur bonum, iuxta illud Pauli, Plus omnibus
 laboraui, non ego, sed gratia dei mecum. Satis sit cuique ad
 probandam arbitrii libertatem illud Paulinum, Qui stetit
 in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatis au-
 tem habens voluntatis suæ. Ecce quam aperte testatur Pau-
 lus habere se arbitrii sui facultatem, quod tamẽ temerario
 nimis negat neochristianus, qui si renuit credere Paulo, sal-
 tem Christo fidem adhibeat dicenti, Pauperes semper habe-
 bitis vobiscum, & cum volueritis, poteritis benefacere eis.
 Credat Dauidi in Psalmis sic profitenti, Anima mea in ma-
 nibus meis semper. Quid multa? beluinus plane est error,
 negare voluntatis nostræ libertatem.
- 3 Quum iã plurima de vite dixisset dominus & pal-
 mitibus, nequedum declarasset, quinam essent illi, iam por-
 ro explicat & ait, Ego sum vitis, vos palmites. Ego inquam
 sum illa vera viuaque vitis, vnde vos omnes gratiæ vitæ ha-
 betis. Ego sum vitis, quæ cunctis hominibus largietur effun-
 do vinum lætitiæ spiritualis. Vere ille vitis est qui ait, Nun-
 quid possum deserere vinum meum, quod ketificat deũ &
 homines? quum itaque ego sim vitis succi plena, quisquis in
 me manet, fructum multum adfert. Ne autem quiquam pu-
 taret saltem paruum aliquẽ fructum posse a semetipso pal-
 mitem ferre, quum dixisset, Hic fert fructum multum, non

ait, quia sine me parum potestis facere. Siue ergo parum, si-
 ue multũ, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.
 Sic omnes qui semet præciderunt ab vnitã ecclesiastica, in
 Christo vite vera non permanent, ideoq; etiam nihil boni
 perficere possunt, quoniam palmes nisi viti in sitis, fructum
 nullum ferre potest. Hæretici autẽ, schismatici & Christiana
 vnitatis perturbatores, præcisi sunt: & penes eos demor-
 tuum est, quicquid etiam cogitant & proponunt: ac si quid
 sanctũ instituunt & operatur, id quoq; pollutum efficitur,
 teste Paulo, Speciem pietatis habentes, virtutẽ eius abnegãt. 2. Ti. 3.
 Hinc & sacramenta inter hæreticos non viuunt, sanctimo-
 nia apud eos nulla, nihil quod pietatem deceat. atq; vt ma-
 xime vigerent illa per se, hæreticis tamen nihil prodesse.
 Sic quanuis ab hæreticos baptizatus forma ecclesiæ legitima,
 non rebaptizatur, attamen ecclesiæ reconciliatur, quan-
 do ab ea rursus adsumitur, vsque adeo alia opera hæretici
 non faciunt, nisi plantationẽ mortis. ¶ Qualis porro sit hic
 expectandus finis, deinceps ostendit dominus, & ait, Si quis
 in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet,
 & colligent eum, & in ignẽ mittent, & ardet. Solent subin-
 de conqueri hæretici & quærere, quid tãdem cõburantur.
 ecce hic eis causam ad literam, quia in vite non permanẽt.
 Vere enim ad hæreticos hoc refertur, qui semet ab ecclesia
 segregant, sicuti supra dixit dominus de peruersis Christianis,
 Omnem palmitẽ in me non ferentem fructum & c. Isti
 nimirum mali & peruersi sunt Christiani, qui fide quidem
 sunt in vite Christo, sed nihil boni operantur. Nunc hic do-
 minus de præcisis Christianis loquitur, qui in vite omnino
 non sunt, eos relegat ad ignem: quos etiam oportet antea fo-
 ras mittere, & per excõmunicationem iudicare, quod ampli-
 us ecclesiæ membra non sint, prædixit illud iam olim do-
 minus, dicẽs ad prophetam, Fili hominis, quid fiet de ligno Ieze. 15.
 vitis ex omnibus lignis nemorũ quæ sunt inter ligna sylua-
 rum: nunquid tolletur de ea lignũ vt fiat opus, aut fabrica-
 bitur de ea paxillus? Ecce igni datum est in escam, vtraque
 partem eius cõsumpsit ignis, & mediã eius redacta est in
 fauillam. Atq; infra, Quomodo lignũ vitis inter ligna syl-
 uarum, quod dedi igni ad deuorandũ, sic tradam habitato-
 res Ierusalem. Hinc iam facile similitudo illa intelligitur,
 quia vt Augustinus ait, Vnum de duobus palmiti congruit, August.
 aut vitis, aut ignis. At nos verbũ hoc simul & propheticum
 illud diligẽtius introspicimus, Nunquid tolletur, ait pro-

pheta, vt fiat opus? quasi diceret, Nobile quidem est lignum
vitis in se, fructum preciosum proferens, vnde magna eius
cura geritur, & plurimi fit inter homines: vbi autem præci-
sum fuerit, ad nihil amplius conducit in hoc mundo, nisi vt
detur igni, neq; enim ædificiis, neq; tectis, neque sculpture,
neque vasis, neq; curribus, neq; capistris, neque lauigatio-
nibus aut dedolationibus conducit. nō est opifex, qui vltim-
eius aliquem habeat, quum nulli rei ad commodari possit.
Vbi ta immensam dei sapientiam considera, quod hic simi-
litudine vitæ rei huic conuenientissima. nam quam boni-
sumus dum manemus in Christo fructificantes, tam vici-
sim inutiles & quavis creatura abiectiones efficiuntur, quan-
do in Christo non manemus. & quid aliud fierent tunc ho-
mines nisi diabolo simillimi vel etiam proximi, quoniam
eum in vita sua sequuntur? Ponderandum inter reliqua no-
bis esset, quam grauiter, hic & proprie dominus de eorum
pœna loquatur, quæ in se quatuor continet. primum enim
ait, quia mittetur foras: deinde, arefcet: mox, quia colligent
eum & in ignem mittēt: postremo, & ardet, sed hæc omnia
singulatim expendere tēpus nō patitur. Tu tamen ex qua-
tuor illis membris fac sermonem, addendo ea quæ dicuntur
de zizaniis & paleis Lucæ 3. Matth. 3.

4 Vbi iam mala palmitis in vite nō remanentis percen-
sunt dominus, porro bona commemorat eorum qui in ipso
māserint, & ait, Si verba mea in vobis māserint, omnia quæ
voueritis petetis, & fiet vobis. Ecce hic de māfione loquitur,
non tantū quoad fidē, sed & per gratiā & charitatem:
iuxta illud, Qui dicit se manere in eo, debet quomodo ille
ambulauit, & ipse ambulare. quoniā sic intelligendum est
quod ait, si verba mea in vobis māserint, ita nimirū, vt ea cu-
stodientes etiā opere adimpleatis, sicuti non dissimili sensu
loquitur & Iacobus, In māfuetudine suscipite insitū verbū,
quod potest saluare animas vestras. Huiusmodi namq; mē-
bra deo dilecta facile exaudiuntur: iuxta illud quod ait Moyses,
De^o noster adest cūctis obsecrationib^{us} nostris. & Isaias,
Tūc inuocabis, & dominus ex audiet te: clamabis, & dicet,
Ecce adsum. An autē semper & quomodo exaudiatur iusti
in omnibus orationibus suis, alias ad longū declarauimus.

DE S. GEORGIO MARTYRE.

Nclytus & preciosus martyr Georgius, vere vi-
nus extitit palmes, & in Christo permāsit, vnde
fructus nobilissimos bonorum operum protulit,

per quos ad gloriam & coronam peruenit sanctorum mar-
tyrum. Quauis autem quæ de vita sua referuntur, nō nihil
habeant ambigui, eo quod autor ignoratur eorum quæ de
ipso scripta sunt, ecclesia tamē supplicium & passionē eius
veneratur gloriose. Nos interim pōtificem sanctum Gelasium
Gelasiū audiam^{us} super hac re differētē. C. S. Romana, dif. 13.
Gesta sanctorum martyrum qui multiplicibus tormento-
rum cruciatibus & mirabilibus confessionum triumphis
irradiant, quis ita esse catholicorum dubitat, & miora eos
in agonibus fuisse perpeffos, nec suis viribus, sed dei gratia
& adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo singulari caute-
la in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia eorum quæ
scribere, nomina penitus ignorantur & c. vt ab infidelibus
idiotis superflua, aut minus apta quam ordo rei fuerit, scri-
pta esse putentur: sicut cutusdam Cirici & Iulicæ matris
eius, sicut Georgii aliorumque passionēs. (nota ibi debere
legi Georgii. communia exemplaria habent Gregorii, sed
menda est expungenda, & pro Gregorii, legendum iⁿ Geor-
gii, vt ex vetustis exemplaribus Paschasi, Iudori & alio-
rum liquet.) Quæ ab hæreticis perhibentur cōposita, pro-
pter quod (vt dictum est) ne vel leuis subfannandi orire-
tur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos
tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorum
gloriosos agones, qui eis magis quam hominib^{us} noti sunt,
omni deuotione veneramur. ¶ Quauis ergo vita sancti
Georgii adeo adprobata non est, nos tamen de eius san-
ctimonia dubitare non debemus. idque primum eo, quod
per vniuersam ecclesiam Græcam sanctus Georgius præ-
cunctis colitur martyribus, vnde & peculiari titulo eum
cōhonestant in libellis precum suarum super hodiernum
diem, quem illi 23. die Aprilis solemnem sanctumque ob-
seruant, sicuti etiamnum in Constantiensi, Spirensi, Stras-
burgensi diœcesibus obseruari consuevit, & in Gallia simi-
liter atque Romæ, quāuis in Augustensi, Eistettensi, Frising-
ensi, & Ratisponensi diœcesibus festum hoc transpositum
sit in diem 24. Aprilis. Græci autem titulum hunc habēt,
*ἁγίου, ὁ ὄνομα, μεγαλομάρτυρος, ἁγιοπολιτῆρος
καὶ θαυματουργῆ γεοργίου.* hoc est. Sancti, gloriosi,
magnique martyris, vexilliferi & miraculorum operato-
ris Georgii, Insuper Græci cantica multa & pulchra ha-
bent de hoc ipso & fratre suo Theodoro etiam martyre.

Adhæc extat adhuc ciuitas in qua natus est, vnde & ab eo nomen hæctenus seruat, nõ longe distans a magna illa gentiliũ ciuitate Accõ. Est etiam vrbs Baruth, quatuor dierũ itinere a Ierusalem posita. inter eam & aliam quæ vocatur Cappadocia, ferunt S. Georgiũ occidisse draconẽ, & filiam regis liberaſſe. ibi adhuc est sacellum S. Georgii, quod mulieres grauidæ etiã ethnicorum multum visitant, neq; Christianos ingredi sinunt, nisi soluto pecuniæ precio, sicut fratres & mercatores qui ibi fuerunt, commemorant. Certum igitur est, S. Georgium occidisse draconem, vt habet eius historia, fuisseq; supremum equitum præfectum. Tandem vero mundanum ille habitum deposuit, palam confessus nomen Iesu, vnde & a Daciano eius regionis præfecto tentus est, qui suspendi eum fecit, membraque ipsius vngulis radi & vulnera sale fricari. Vbi apparens illi dominus, consolatus est eum, ostendens quomodo multa adhuc oporteret eũ pro suo nomine pati & sanctæ fidei professione. Dacianus ratus S. Georgium maleficiis magicis vtĩ, magum adduci iussit nomine Athanasii, qui ipsum superaret. sed hic quoque cum venenum bibisset Georgius illæsus, etiam magus ad Christum conuersus est, quem decollari iussit Dacianus propter fidẽ. Deinde instituerat ille nouo supplicio S. Georgium super rota diffecare, cultris vtrinq; positis acutissimis. sed ad preces sancti martyris rota per ministerium angelorum contracta est. vnde rursus Magnetius alius equitum præfectus conuersus, credidit in Christum. Præterea S. Georgius cuiusdam viduæ filium sanauit in carcere, quare iterum multi peruenerunt ad fidei sanctæ professionem. Dacianus tandem Georgium adduci curauit in templum Solis, vt oraret. verum orante eo delapsus ignis de celo, templum simul cum sacrificiis idololatriæ exulsit. Commotus inde Dacianus, iussit lebetem pice succendi, quumq; Georgium iam esset coniecturus in illum, descendit angelus de celo, extinxit incendiũ & picem in frigidauit quæ res fractu suo rursus non caruit. nam inde ipsa Daciani vxor credidit, quæ quum maritum de infidelitate & impietate sua corrigeret, ille capillis suspensam eam tantisper cædi iussit, dum Christo spiritum suum traderet. proxime sequenti die Dacianus S. Georgiũ decollari fecit, vbi ignis cælestis Dacianum & seruos suos perdidit. Hinc itaque triumphatorẽ magnum & martyrem præclarum hodie toto mentis affectu colite, intercessionem eius implorate &c.

DIE FESTO SAPOSTOLORVM
Philippi & Iacobi, Euang. IOHAN. XIII.

Nillo tempore Dixit IESVS discipulis suis, Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Creditis in deum? & in me credite. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixisset vobis, quia vado parare vobis locũ. Et si abiero, & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipia vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Et quo ego vado scitis, & viã scitis. Dicit ei Thomas, Domine, nescimus quo vadis, & quomõ possumus viam scire? Dicit ei IESVS, Ego sum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me, & patrem meum vtrique cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei IESVS, Tanto tempore vobiscum sum, & nõ cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. & quomodo tu dicis, ostẽde nobis patrem? Non credis quia ego in patre, & pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manẽs, ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? alioquin propter opera ipsa credite. Amẽ amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.

HOMILIA PRIMA.

E T hoc quoque euangelium partem habet illius proluxi sermonis, quem Christus habuit a cœna vltima cum discipulis suis, sicuti eum Iohannes a

- decimotertio capite vsque ad decimumoctauum descripsit. Nos ipsum iam hic breuiter textum adgrediamur. Non turbetur, inquit Christus, cor vestrum, neque formidet, creditis in deum? & in me credite. Mœsti utique & tristes admodum erant discipuli ex iis, quæ dixerat eis dominus de negatione Petri, de prodicione Iudæ, de offensa coram omnium in ipso, percussio iam pastore, ouibusque gregis dispersis. Hæc & huiusmodi plura alia quæ retulerat ac prædixerat eis dominus, tristitiam ipsis comouebant. vnde consolatur eos dominus, ait, Non turbetur cor vestrum, neque formidet. ¶ Incipit ille quidem consolationem suam a fortissimo argumento, ostendens se deum esse, vnde & Augustinus ait, Ne mortem tanquam hominis timerent, & ideo turbarentur, consolatur eos, etiam se deum esse contestans. Creditis, inquit, in deum? & in me credite, quod non esset consequens, si Christus non esset deus, sua nanque hæc natura & non rapina est, esse æqualem deo patri. Vos itaque si de hac forma serui periculum timetis, age animū recipite, quoniam resuscitabit eam forma dei. Hoc pacto, ait Chryso. Chrysoſtomus, primam diuinitatis suæ potentiam indicat. Creditis in deum, inquit, & in me credite, hoc est, quod omnia mala transibunt, iam & in me & in patrem fides omnibus vos prosequentibus potentior est, & nihil vos superabit. Voluit etiam dominus hic docere, quod perfecta fides perturbationem & tristitiam omnem sedat, vt habet hic Glossa. Id adeo in sanctis apostolis Philippo & Iacobo, in sancto Laurentio & aliis satis patet, qui cum magno gaudio plurima sustinuerūt supplicia, eo quod firmiter crediderunt in Christum, pro quo patiebantur, quanuis etiam vltra fidem interiorem adhuc habuerunt spiritus consolationem, qua de re alias plura. ¶ Mirabili, inquit Cyrillus, quodam atque diuino in confortandis firmandisque apostolorum animis vtitur artificio, nihil omittens quod ad erigendos eorum animos facere videbatur. quorum non postremum hoc est, quod imminetia mala prænuñciat, vt minus feriant præuifa, siquidē & tela præuifa minus feriunt, iuxta illud Dauidicum, Paratus sum, & non sum turbatus. Ita parare eos voluit dominus, dicens, Creditis in deum? & in me credite, eritisque parati.
- 2 Deinceps consolatur eos ob futuram beatitudinem, audierant enim quod Petrus eum abnegaturus, reliquique ab eo discipuli essent fugituri, ne tristarentur quasi
- in iugi rerum omnium perturbatione derelinquendi, latenter eis dimissionē pollicetur timoris, dum ait in domo patris sui mansiones multas esse, seque adeo abire paraturum eis locum. Chrysoſtomus, Quemadmodum, ait, Petri mortem consolatur, dicens, Sequeris autem postea: ita & iis spem suggerit, ne crederent illi soli factam promissionem, vnde & celum domum vocat patris sui, multis mansionibus distinctam, quod ibi regnat in gloria, sicut & ecclesia præsens domus patris sui dicitur, quoniam in ea per fidem regnat iugiter. ¶ Verbum hoc diligentius examinant doctores, & dicunt, Christum non tantum hic adstruere voluisse cælestium mansionum multitudinem, sed & earundem discretionem, contra hæreticum Eunomium, qui dixit beatis omnes æqualiter esse beatos, quem errorē Lutherus quoque in euangelio suo ex pulueribus adfero reuocasse videtur ex Orco, dum omnes nos equales esse affirmat, etiā si ante mille annos & vltra hæresim hanc exploferit beatus Hieronymus atque condemnarit. Sed nos misis hæreticis, dispiciamus quæ sancti patres super hunc locum tradiderunt. Augustinus ait Christum, quando de multitudine mansionum loquitur, significare voluisse multiplicē remunerationem, & magnam remunerationis dignitatem. Sic & Cyrillus inquit, Hæc multitudo mansionum differentiā quoque gloriæ significat, omnes enim vitæ suæ congruentem honorem suscipient, & ipsi beatorum ordines, ita vt sunt ab æterno præuifa, mansiones vocantur, quarum inæqualitatē Apostolus intendens, dixit, Sicut stella a stella differt in claritate, sic erit & resurrectio mortuorum. Obiiceret quispiā ex parabola illa, in qua dominus vineæ operariis in eam constitutis æqualem pollicetur mercedē. Eius rei dissolutoriā responsonē require Tomo. 1. Et quia nō omnes sint æqualiter beati, manifeste docet illud Dauidicum, Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Et si inter tot hominum millia in terris tāta sunt faciei discrimina, vt vix aliquē inuenias qui vultu alterū repræsentet exacte, quāto magis huiusmodi diuersitas erit in æterna beatitudine? Vide supra in die S. Sebastiani. Interim hæc mihi præclara verba Augustini cōsidera, Mansionē vnusquisque pro suo receptorus est merito, denarius quidem equalis est, quem pater familias iubet dari operanti in vinea, quo utique denario significatur vita æterna, vbi amplius alio nemo viuere, quoniam non est viuendi diuersa in æternitate men-

fura, sed multæ mansiones, diuersas meritorum in vna vita æterna significant dignitates, alia enim est gloria solis, alia
 1. Cor. 15 Gregor. luna, & alia stellarum. (quod Augustinus refert ad æterni-
 tatem durationis cum singulo denario, Gregorius refert ad vnitatem obiecti. 2. 2. Moralium.) ¶ Sequitur cum ait dominus, Si quo minus, dixissem vobis. Tam mihi estis chari, vt nolim vos desertos, re etiam male commutata, nisi scirem meliorem vobis vitam instare, iuxta illud, Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus & c. Chrysostomus videtur totum in vnum cōtrahere, quia videlicet audissent Petro promissum, quod postea sequeretur eum, ne putent se exclusos, testatur multas mansiones esse in cælo pro eis, quæ si non essent paratæ, ego dicerem vobis quia parabo, sed modo sunt paratæ. & Grecum videtur consonare, & expresse interpretatur Theophylactus. sed Latini Latinam sequamur ecclesiam, velut ipsa legit. ¶ Tertio, consolaturus eos dominus, promittit se eis præparaturum locum in æterna patria. vbi diceret quis, paratas iam tum fuisse mansiones in cælo, quid ergo opus fuerit Christum adhuc parare suis locum? Respondeo, triplices esse diuinarum mansionum præparatores, quoniam & deus ab æterno præparauit in sua diuina præscientia, iuxta illud Pauli, Elegit nos ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. & sic mansiones paratæ sunt ab æterno. Christus autem illas quoque parat duplici via, altera per meritum situm, hoc est, quia morte sua meruit nobis, vt mansiones illas aliquando adipisceremur, quæ nobis sunt ab æterno paratæ: deinde in hoc quoque, parat ille, quia facit vt nos eas habeamus, ipse nos possidere facit. & de hoc loquitur ibi, quasi diceret, Multas vobis pater meus ab æterno præordinauit mansiones: tunc ergo vado ego adiuuare vos in possessione acquirenda, vbi morte mea prius redemptionem me facere oportet, vobisque ianuam referre, quoniam alias intrare non potestis. præparationem illam iam ante præuidit Micheas, dicens, Ascendit pandens iter ante eos. Neque est quod mireris facere hoc Christum ex tempore, quod pater ordinauit ab æterno. siquidem Paulus, vt paulo ante citauimus, ait illum nos elegisse ante mundi constitutionem. Et tamen hoc idem fecit Christus in tempore hoc, quando elegit discipulos suos, sicut ait Lucas elegisse cum duodecim, quos & vocauit apostolos.

3 ¶ Ipsi quoque nos præparatores sumit (imo Cyrillus totam hanc præparationem intelligit de præparatione Christi, quia cælum fuit inuium ante Christum) sicuti legitur, Præparate domino corda vestra. sic intelligitur illud Dauidicum, Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, quoniam ibi multæ erunt mansiones, & ascendent illuc tribus Israel. Et ideo debet homo per omne hoc vite suæ tempus ædificare sibi mansionem quam illic habeat. Cuius rei figuram habemus, quando filii prophetarum dixerunt ad Eliseum, Ecce locus in quo habitamus coram te, angustus est nobis. Eamus vsque ad Iordanem, & tollent singuli de sylua materias singulas, vt ædificemus ibi domum nobis ad habitandum. Et nobis locus noster per peccatum angustus factus est. quisque igitur sibi præparet ligna, vt per opera bona mansionem sibi extruat cælestem. Sic Sapiens ait, Homini est præparare sibi viam. Et Paulus, Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod edificationem ex deo habemus, domum non manufactam, sed æternam in cælis. Quid multa? sunt utique mansiones illæ cælestes ab æterno paratæ a deo patre per æternam suam electionem & prædestinationem: simulque tamen parantur temporaliter a Christo, per redemptionem suam cælique refectionem: per nos parantur quoque operibus meritoriis & sacramentorum perceptione. ¶ Aliæ expositiones sunt magis scholasticæ, quod mansiones non parentur quo ad beatitudinem, sed quo ad beandos. & ita mansiones dicuntur parari, quando eis parantur mansiones, ait Augustinus.

4 ¶ Adhuc quartam addit consolationem, dicens, Si abiero & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Magno solatio fuit eis verbum hoc. siquidem molestum & graue illis erat dominum iam abire, sed quia iam reuersurum eum audiebant, merito recipiebant animum. duplici autem cōmodo eos exhilarat. siquidem mansionem ipsi præparatum se dicit in cælo, reuersumque eos ad se accepturum, vt maneat ibi perpetuo. Quomodo mansionem præparet, De reditu ante diximus, de reditu nunc reliquum est differere, & quomodo accipiat illos ad se, quoniam intelligi primo potest de reditu ad extremum iudicium, iuxta illud Pauli. De inde nos qui relinquimur, simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera, & sic semper cum domino

erimus. ¶ Hoc quauis sit vniuerso totius mundi apparatus preciosus, quibusdam tamen inferius videtur quam vt satisfiat, eo quod illud in die nouissimo sanctis omnibus erit æquale. hinc putat hoc loco apostolis quidam excellentius esse promissum. Volunt ergo hunc domini reditum intelligi debere ad mortem apostolorum, sicut fere de singulis illis legitur, quomodo Christus apparuerit eis, ipsosque ad vitam inuitarit æternam, quomodo & de sancto Iohanne canit ecclesia, qui sic orarit ad dominum, Domine, suscipe me, vt cum fratribus meis sim, cum quibus veniens inuitasti me. aperi mihi ianuam vitæ, & perduc me ad conuiuium epularum tuarum. Volunt ergo illud hic dominum promississe apostolis, quod præparaturus sit eis locum. hoc est, vt meritum eorum respondeat electioni, sicut ab æterno fuerunt a deo patre electi, vbi & mansio eis parata est. Tuncque recepturus sit ipsos ad se, primum daturus eis locum felicitatis. Hæc ergo summa & æterna est apostolorum cum Christo societas. Nihil enim catholicos mouere debent, vel veterum vel nouorum hæreticorum somnia, qui temerarie nimis contendunt sanctos nondum esse in cælis, sed expectare adhuc nouissimum diem iudicii, quoniam hic error est ante multos annos in ecclesia cõdemnatus, sicut illum Græci cum aliis quibusdam reuocarunt in concilio Florentino sub Eugenio quarto. Aliam insuper consolationem proposuit adhuc eis dominus, dicens scire eos & quo iret, & viam ipsam. quasi diceret, Quid tandem mœrore conficimini, quum viam sciatis ad beatitudinem, non ignari quo me via hæc ducat, quoniam ad patrem vado qui misit me? Chryso. Chrysostomus putat, quod hic eorum indicat cordis desiderium, & dat simul rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia, quo iret, interrogauit, Thomas autem metu, id quod omnes scire gestiebant, & vtique omnium hæc erat sententia, quæ Petri, siquidem dubitabant de itinere omnnes, quibus ita ambigentibus, intulit dominus, Scitis quo ego vado, & viam scitis. Cuius rei certa quidem & breuis erat dissolutio, sed eam ignorabant discipuli, quod ille ad patrem iret, simulque per seipsum iret, per passionem suam & mortem. Verissimile hoc eis non erat, neque videbant quomodo fieri posset, vt filius dei crucifigeretur. Nos iam oremus dominum & c.

Concil.

Iohã. 16.

Chryso.

D Ominus noster Iesus Christus perturbatos discipulorum animos erigere volens, eo quod ipse deus esset, quod in patris sui domo plurimæ sint mansiones, quod abiret paraturus eis locum, inde reuersurus accepturusque illos ad seipsum, quoniam quo ipse abiret, scirent, simul & viam ipsam. Verum hinc metu, illinc Chryso. vrgente tristitia intelligere non poterant, quod ille dicebat, cuius rei exemplum apertissimum in Thoma appareret, qui dixit, Domine, nescimus quo vadis, & quomodo possumus viam scire? Vtrunque, ait Augustinus, illos dominus dixerat scire, vtrunque dixit iste nescire, & locum quo itur, & viam qua itur, sed nescit ille mentiri, ergo isti sciebant, sed se scire nesciebant. Suo ergo intellectu & sensu vero, bene & vere ambo loquuti sunt. id adeo ex responsione Christi patet, quæ quanto perfectior est quam interrogatio Thomæ? quia sic dicit dominus, Ego sum via, veritas & vita. quasi diciturus esset, Tu tantum de via quaeris Thoma, ego insuper aliquid tibi multo plenius dico, quoniam ego & via sum & veritas & vita. (liquet interrogationem Thomæ fuisse dispensatoriam, quia per responsionem Christi tota ecclesia instructa est, Christum esse viam, veritatem & vitam.) ¶ Omnium apostolorum nomine dixerat Thomas, nescire se viam Christus infert, Ego sum via. si ergo me scitis, & viam scitis, qua nemo errat: insuper ego veritas sum, nemo itaque in me fallitur: & vita sum ego, quia nemo in me moritur, sed viuunt in æternum. Non temere vtique tria hæc coniunxit Christus, quod ipse sit via quam ingredientur omnes, & qua itur, vt inquit Augustinus, vita autem & veritas, ad quam itur. Christus via vera & regia est, sine qua via alia vera non est, vt ut viæ adhuc multæ sint. ideo viam hic præponit dominus, vt Theophylactus ait, Via est ipse Christus, per quem enim velut mediatorem omnes veniunt ad patrem. Oportet hominem viam ambulare rectam, si ad vitam & veritatem peruenire cupit. Quæ enim hæretici ad veritatem perueniunt? quæres forsitan, sed quum semper discant, ad scientiam tamen veritatis nunquam aut raro pertinent, quia viam rectam non ingredientur: sicque nec ad vitam veniunt, neque veritatem attingunt. Volens hic super-

August.

August.

Theop.

2. Tim. 1

- fedeo multis expositionibus, quomodo Christus sit via, si quidē vnam hic ipse indicat dominus, quum ait, Nemo venit ad patrem nisi per me. Ecce qualis nam via sit Christus, quia per eum venit ad patrē. Sic Paulus ait, Per eum accessum habemus ad patrem, ideo & mediator ille est dei & hominum, homo Christus Iesus. ¶ **Quæris, Quomodo dominus horum trium meminerit, via, veritatis & vitæ.** Respondēs hic Cyrillus, inquit, Profunda res est, vt arbitror, dicimus tamen, quod gratia dei nostro commiserit ingenio. Tribus igitur rebus consequemur superiores mansiones: per actionem virtutis variam, per fidem rectam, per spem vitæ, quorum omnium nemo largitor est, nemo fons, nemo causa præter dominum nostrum Iesum Christum. Ita ergo Christus nobis via est, quam nobis ostendit ad deum: ipse quoque rectitudo fidei est, & amulsis optima: ipse vita est, quoniam a morte nos resuscitauit, vt cum eo viuere deinceps possemus in æuum.
- ² Amplius adhuc docet dominus se viā esse, & ait, Si cognouissetis me, & patrem meum vtiq; cognouissetis, quoniam vt ait Sapiens, Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula dei maiestatis & imago bonitatis illius. Et sicut dicit Paulus, Splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. Neque sibi ipse in hoc contrarius est dominus, quoniam est apostoli cognoscebant patrem deum verum, non tamen ita patrem eum esse sciebant, quod filium ab æterno genuisset in deitate æqualem, sicut eum in hunc vsque diem ignorat, & nō cognoscunt Iudæi. Ne tamē dominus apostolos suos plane censeret ignaros, verba sua mitigat aliquantulum, & dicit, A modo cognoscitis eum, & vidistis eum. Visio hæc in fide tantum est, quomodo eum Nathanaël cognouit, similiter & Petrus dicens, Tu es Christus filius dei viui. Apostoli autē vbi spiritū sanctum accepturi essent, tūc demum vere eum cognoscere possent. Quomodo autē viderunt eum? Vtique diuinitatem eius essentialiter non viderunt. siquidē nemo vnquam in terris homo vidit deum, viderunt ergo illum, iuxta id quod Chrysostomus ait, Visam dixit substantiam dei secundum eorum possibilitatem, ostendens quod qui ipsum vidit, vidit & patrem. vidit autem ipsum non nuda substantia, sed carne vestitum. Sic perperuo eum cognoscere didicerunt ex operibus ipsius, sicut in sequentibus dominus ostendit. Et præuidit hoc idem Dauid in spiritu, quando in persona Christi dixit ad patrem, Mirabilis fa-
- Ioh. 6.
Rom. 5.
1. Ti. 2.
Cyrill.
Sop. 7.
Hebr. 1.
Chryso.
Iohan. 1.
Mat. 16.
Iohan. 1.
Chryso.
Psal. 138

Est scientia tua ex me, sic enim mirabilis facta est cognitio dei patris ex virtutibus & miraculis filii sui. Considera etiam hic, quod cognitio filii dei, euangelium a lege discernit, quoniam antea vulgo hominū non erat perfecte cognitum, deum patrē habere filium in diuinis sibi coæternum.

³ Atqui nōne mirabilis hic videtur sermo, quum distinctis temporibus ait Christus, Vidistis eum, & cognoscetis eum, hinc ergo Philippus, quādo non satis poterat apud se deprehendere, quomodo vidisset patrem, dixit ad dominum, Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Putabat enim satis se iam cognoscere Christum, sed patrē nō ita. Cyrillus ex istimat hæc verba Philippi produisse ex qua Cyrrill. dam incredulitate, quod putabat oculis huius corporis se diuinam posse videre naturam. Chrysostomus sic ait, Dixit Chryso. rat Christus, si cognouissetis me, & patrem meum vtiq; cognouissetis, & ita per se patrem ostendebat, Philippus autē in contrarium ordinem vertit, inquit, Ostende nobis patrem. Insuper Cyrillus hic vidit, & declarauit, quomodo il. Cyrill. la interrogatio Philippo laudi tribuatur & virtuti, quoniam omne fundamentum Iudæorum Christo aduersantium eotendebat, quod Christus legi Moisaicæ cōtrarius, quā deus tulisset, per hoc etiam aduersaretur ipsi deo patri. si ergo patrem apostolis ostendisset, iam tum omnis Iudæorum calumnia corruisset. deinde addit ille, Philippum desiderasse videre patrem corporalibus oculis, sicut Christum hic videbat, hoc attēdens & Chrysostomus, ait, Ipse carnis oculis videre eum, volebat, quum tamen debebat ille vel ex veteri edoctus esse testamento, quod nunquam in sua natura apparuerit deus, sed per multas alias visiones, vt in Iezechiele, Isaia, Ieremia & aliis legitur. Quod insuper addit, sufficit nobis, sane si putasset hoc satis non esse, aberrasset. (non intromittimus hic nos de controuersia iuniorum, an possit videri vna persona sine alia, & an beatus possit frui vna persona sine alia.) Poterat enim Philippus illud ita intelligere, quod visio patris sufficeret illis. diuinæ enim essentia visio, hominem sufficientem facit & indeficientem, ita vt ulterius nihil desideret, quum beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus. Quicquid autem sit illud, constat Philippum, nisi inepte quæsiuisset, in hac schola responsonem huiusmodi non audisse ab optimo magistro. Putabat enim se videre filiū, & ultra illud aliquid melius videre cupiebat, quia patrem. sed dominus ostēdit eum

- nec patrem nosse, neque filium. ait ergo, Tanto tempore vobiscum sum, & non me cognouistis? Philippe, qui videt me, videt & patrem meum. quomodo itaque dicis, Certe non vides patrem? Augustinus ait loqui hic Christum cōmuni hominum more, nos enim si forte videamus duos inter se similes, dicimus alterutro conspecto, visum etiam esse alterum. sic & Christus iam ante abunde satis docuerat, se & patrem non esse vnam personam, quē admodum hæretici Patripassiani turpiter aberrauerunt. Ne autē putarent alium in natura esse a filio patrem, ostendit quia vnum sint, adeo ut qui Christum viderit, viderit patrem. Errauit igitur Philippus, si putauit patrem se itaquam filio meliorem visurum, quoniam æqualis est pater, æqualis filius, æqualis & spiritus sanctus, æqualis gloria, eadem & vna diuinitas, coæterna maiestas.
- Athana.** Confunditur hic & refellitur hæresis Arriana, quæ antiquarum omnium fuit turbulentissima, maximeque nociua. (Si placet, dic ex Ecclesiastica aut Tripartita historia aliquas seditiones & facinora huius hæresis, quæ etiā imperatores, Episcopos & totas prouincias inuoluit. Scuit enim per Alexandriam, Aegyptum & Asiam minorem, Græciam, Italiam, Africam, & progressa est vsque in Hispanias, vide vbi supra.) Dixerunt autem Arriani filium non esse essentialiter deum, & ideo neque deo patri æqualem, sed creaturam, quāuis nobilissimā. Magna & insignis hæc fuit blasphemia, turpiter deo irrogata, filio diuinitatē adimere. quomodo enim magis blasphemaretur deus, quam si negaretur esse deus? Multum igitur conati sunt sancti patres & concilia ipsa errorem hunc euellere, præcipue vero concilium sanctū Nicenum, ipseque Athanasius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Ambrosius, Victorinus, Fulgentius, Victor & alii sancti patres, quorum industria simul adiuuante gratia dei, hæresis hæc est consopita.
- Mat. 16.** qui finis & exitus est hæresum omnium. siquidem ecclesia ædificata est super petram, adeo ut portæ inferorum præua lere non possint aduersus eam. ita fides Petri cōfirmata est, ut nequeat discindi. Christus pro eo rogauit ne deficeret,
- Heb. 5.** & exauditus est pro sua reuerentia, ut inquit Paulus. **¶** Diceret, Quare non obtemperauit hic dominus, & adqueuit petitioni Philippi, ut ostenderet ei patrem, quum tamen in veteri testamento pater seipsum videri permisit in rubo?
- Cyriill.** Respondet Cyrillus verum quidē esse quod in igne visus sit dominus, sed quid hoc ad cognoscendam naturā & substā

tiam dei parum sane ad hoc contulit ignis, magis profuit illa manifestatio per ignem, non ad videndam essentiam dei, sed ad operationem eius intelligendam in nobis. siquidem hic populus erudiebatur in religione legis, & quia ille multum durus & contumax erat, sicuti non semel conquestus est super eo dominus, ideo opus erat ut horribili aspectu appareret eis, quatenus hinc discerēt, transgressores magnā manere poenam, eo quod ardentē offenderēt ignē, iuxta illud quod Moyses ait, Deus noster ignis consumens est. & ideo tanto horrore & terrore data lex est, quoniam incipiebant audiri tonitrua, apparere fulgura, & nubes densæ circumdederant montem, tubarum tonitus auditus est, inde timor inuasit super populum, quādo etiā totus mons Sinai fumabat, ascendente fumo ex eo sicut ex camino, eratque mons totus formidolosus, & semper crescebat strepitus & sonitus tubarum. Nihil ergo huiusmodi apparitiones profuerunt ad cognoscendam essentiam diuinam, neque nunc Philippo quicquā contulisset, etiam si dominus suę petitioni adqueuisset, quia multo æqualior patri filius erat quam ignis. vnde & dixit Christus ad Philippum, Qui videt me, videt & patrem meum. (Vide Hilarium libro 7 de Trinit.)

Hilari^s. Corripit insuper dominus Philippū, dicens, Quomodo tu dicis, ostende nobis patrem? non credis quod pater in me est, & ego in eo? quasi diceret, Philippe, non sane intelligis, dum separare nos vis ab inuicem, qui inseparabiles sumus. male putas nos abesse mutuo aut diuersos esse, quum deus vnus simus: quomodo ergo dicis, ostende nobis patrem? an ne in hac vita aliquid superius fide requiris? Non credis quod ego in patre & pater in me est? Hilarium lib. 3. de Trinit. sic ait, Humani intellectus imbecillitas rationem dicti huius percipere non potest, neque exemplum aliquod aut similitudinē inuenire potest rerum diuinarum, quomodo filius in patre & pater sit in filio. quum enim aliquid sit in alio, non vicissim hoc est in illo. sed quia de spiritu spiritus, lumen de lumine, de deo deus, totusque filius ex toto genitus est patre, hinc fit nimirum quod superat illud captum nostrū, quod filius in patre & pater est in filio. (Latine hæc mutuā inexistentiā personarum scholastici ceperunt appellare modum essendi in per circumfessionem, per quam intellige intimā presentiam realiter distinctorum, substantiū in eadem substantia. Et Magister & alii allegant Hilarium li. 4. de Trinit. quū sit in lib. 3. & 7.) quasi simile, dicit,

Exo. 33. & 34.

Exo. 19.

Hilari^s.

Hilarius

De fide Augustinus dicit, propter essentialem unitatem totus pater ad Petrum in filio est & spiritu sancto, totusque hic spiritus sanctus in patre & filio est, & nullus illorum extra alium est, tantum propter unitatem substantiæ diuinæ. Hæc si tu qui simplex es & rudis tantorum mysteriorum, caue vel dubites, vel eruere coneris cum Philippo, ne cum eodem obiurgaris a domino. tantum simpliciter crede, reliquum deo & omnipotentiæ suæ simul & sanctæ matri ecclesiæ relinques, Oremus dominum.

HOMILIA III.

Hilippus apostolus quum nondum accepisset spiritum sanctum, rudis adhuc & imperfectus in fide, petit a domino ostendi sibi patrem, & audiuit Christum sibi dicentem, Philippe, qui me videt, videt & patrem meum. ego enim in patre, & pater in me est. Eo ut facilius adigeret & permoueret Philippum, verba & opera allegat, quoniam iis duobus, dictis nimirum & factis, ad credendum persuademur: ex iis etiam diuinitas cognoscitur, quasi ex illis quæ eam proprie declarant. Verba, inquit Christus, quæ loquor, non loquor a meipso. duplicia erant verba Christi, aliis docebat, aliis miracula operabatur. verba doctrinæ inde firmabat, quod ea non ex seipso haberet, sed a patre, in quo quum quis dubitare possit, statim & opera adgreditur, & ait, Pater in me manens, ipse facit opera, quod si ergo mihi credere recufatis, saltem ratione operum credite, quibus doctrina verbaque mea confirmantur. Non a meipso loquor, inquit, Christus. Verba hæc ut funditus intelligamus, paulo altius nobis sunt repetenda, & ea non sic accipienda sunt, quasi non loquatur ipse, sed sententia hæc est, quia filius dei diuinam essentiam a seipso non habet, sed ab æterno habet eam a deo patre: & operationem ex seipso non habet, sed a patre sicut essentiam. sensus ergo hic est, a me non loquor, hoc est, a meipso non sum qui loquor, & ideo pater ipse si vobiscum verba facere vellet, non aliter quam ego, loquutus esset. vsque adeo vna in nobis essentia est, ut opera verbaque mea etiam patris sint, nosque simus indiuisi. Et quannus ante me venerunt nonnulli, qui verbis sibi diuinitatem adrogarunt, eis tamen opera testimoniū nullū dederunt. Hinc conspicimus Christum multo plus operibus quā verbis tribuisse, vnde etiā hic magis super eavget.

Et quannus fides naturalibus non debet fulciri ra-

tionibus, siquidem meritum (vt ait Gregorius) non habet, Gregor. vbicumque ratio humana præbet experimentum, tamen constat etiam fidem rationes suas habere motuas, sicut hic dominus conatur fidem eorum ex operibus comprobare. (Hibernicus est mirabilis in hac materia, q. 1. primi, sed excutatur in scholis) quoniam quisquis nude crederet citra omnem rationem, leuis potius quam fidelis futurus esset: quia Eccl. 29 qui cito credit, leuis est corde.

Quum ergo dominus fidem in doctrina sua fundarit, hanc autem operibus firmarit, obiiceret contra eum quispiam, At qui non multum probabis operibus tuis, quoniam aliena potestate ea facis. non itaque laus illorum ad te pertinet, sed eius est in cuius potestate miracula facis. hoc præuenire volens dominus, ait non se tantum, sed omnes in se credituros, opera huiusmodi utique ex sua potestate esse facturos. Amen amen, ait dominus, dico vobis, qui credit in me, Fidelis opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. His verbis ostendere vult & se essentialiter esse deum, opera fa- neque diuersam habere naturam a patre: quod quum nondum intelligeret Philippus, puta imperfectus adhuc in fide, nec illuminatus, quia spiritum sanctum adhuc non acceperat, fortiter hic in Philippo hæresim Arrianam confutauit dominus, nos interim sensum verborum illorum dispiciamus. Qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Multum subtilis est hic Augustinus in istius loci expositione, tantum intelligens eum de verbis operum, quoniam & verba opera sunt, domino attestante, quum ait, Verba quæ loquor & c. Loquutus est igitur dominus, audierunt eum discipuli, quumque pauci essent, crediderunt: vbi fides discipulorum, fructus extitit verborum Christi, sed in paucis. Apostoli inde maiora fecerunt opera verbis suis. multo enim plures crediderunt ad prædicationem apostolorum quam Christi ad primum Petri sermonem in die Pentecostes, baptizati sunt super tria millia hominum. deinde quinq; millia. Sensus ergo hunc colligit Augustinus, Quicquid ego operor, id omne verbum fidei est, hoc etiam vos faciētis, plane idem prædicaturi, & maiora iis facturi, hoc est, maiora pluraque verba fidei prædicabitis vos, quæ nondum reuelati. Non potestis enim portare modo, sed docebimini a spiritu sancto, puta de cessatione circumcisionis, de fine legis, de ceremonialibus, quoniam de circumcisione sic ait Paulus, Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. sic in omni-

August.
Cyrill.

August.

Ag. 2. 4

August.

Ioh. 16.

Galat. 5.

Mat. 19. bus concilijs facit ecclesia. Similiter Christus consulit di-
 niti, vt venderet omnia quæ haberet, & pauperibus erogaret. nec tamen ille audiuit Christum, quâ interim multi di-
 nites sequuti sunt apostolos idem docetes. ¶ Alii doctores
 tenacius adherentes literæ, aliter exponunt, ex quibus Cy-
 rillus sic ait, Nullus putet quoniã caelum, solem & lunã, an-
 gelorumq; multitudinẽ produxit, maiora iis fidelibus per
 gratiã concessurum, non enim ad hæc dicentis intentio ex-
 tenditur, sed quæ ad utilitatẽ hominum & sanctificatio-
 nis humanæ mensuram respiciebant, ea solum obtulit. Ne-
 que hoc intendit, quod Christus vna tantum lingua, aposto-
 li autem varijs prædicarint: deinde, quia Christus in Iudæa
 tantum, neq; multum in Samaria: apostoli vero per vniuer-
 sum mundum diuisi, prædicarunt vbique & miracula fece-
 runt, vbi Christus nullum fecerat: quoniam ad quemcumq;
 horum sensuum apostoli maiora fecerunt miracula, quam
 Aug. antea per se operatus fuerat Christus. Augustinus adhuc
 alio intellectu dicit apostolos maius fecisse opus, quando
 iustificarunt peccatorem concurrẽte diuino auxilio, quam
 deus quando mundum condidit, & inter cætera sic ait, In-
 telligat qui potest, iudicet qui potest, vtrum magis sit iustus
 creare, quam impios iustificare. Certe enim si æqualis est
 vtriusque potentia, hoc maioris est misericordiæ. (Et per
 hoc soluit obiectionem, Qui credit, faciet maiora: ergo qui
 non facit maiora, non credit, quousquisque ergo erit Chri-
 stianus? Respondet, Credens facit, manus deo faciente in ipso,
 quando ex impio fit pius.)

Nunc tandem cõmunem audiamus illorum verborũ
 expositionẽ, cũ qua cæteras tamen non excludimus, quoad
 literam etiã fideles maiora fecerunt miracula Christo, quia
 ille dæmonia ex hominibus tantum eiecit, apostoli expul-
 Iohã. 11. rant insuper etiã ex statuis & simulacris, Christus Lazarũ
 ex quatruido foetentem resuscitauit cum fletu, fremitu ma-
 gnõq; clamore. Petrus & Iohãnes aliiq; apostoli mortuos
 quã plurimos resuscitarũt. Petrus etiã baculum suum misit,
 qui vbi super corpus sancti Materni positus est, renixit ille.
 Christus impositione manuum suarum & cõactu, sanauit
 Ac. 5. infirmos, Matthæi 8. 9. Marci 7. 8. Lucæ 5. 6. & c. Sed Petrus
 Ac. 19. ponebantur infirmi in lectulis suis super plateis, vt præter-
 euntis eius etiam vmbra curarentur sese contingente. simi-
 liter sudaria Pauli & semicineta medebatur. ægrotis. Etea-
 iam sunt impudẽtia neochristiani, vt impudẽter contẽnant

sanctorum tum vestitum tum reliquias, non attẽdentes quã
 aduersetur illud sacrarum literarum autoritati. Tantum va-
 luit vox Christi, dicentis, Ego sum, vt retrocedentes Iudæi, Iohã. 18
 ceciderint retrorsum super terram. Sanctus Petrus voce sua
 effecit, vt Ananias & Sapphira collapsi, subito mortui sint.
 & similiter in alijs multis se res habet. ¶ Duo tamen hic
 nobis diligentius sunt ponderãda: alterum, quia si modum
 operandi consideres, miracula Christi omnibus alijs sunt
 vtiq; maiora. propria enim potestate & iussione fecit ea
 tanquã deus verus, apostoli autẽ fecerũt illa in nomine Ie-
 su, vel deprecati in hoc dominũ, vel a spiritu sancto impul-
 si. Alterum, quod non ideo cogitandum est apostolos maio-
 res & superiores esse Christo, quod maiora fecerint mira-
 cula, quã tamen etiã Christus fecit: iuxta illud quod sequi-
 Iohã. 17
 tur, Sine me nihil potestis facere. Et hoc ipsa testatur in se li-
 tera, quod in Christum credens, maior non sit ipso, sed hæc
 eius fuit sententia, Magna ego hæctenus feci miracula, sicut
 vidistis ipsi. At iam mihi moriendum est, vt prædixi vobis.
 verum inde non minuetur potentia mea, quoniam maiora
 adhuc miracula facturũ sum per vos ministros meos, quam
 hucusque fecerim ipse. potentior itaq; ero & fortior vali-
 diorque in declaranda potestate mea post mortem, quando
 potenter resurgam, quam nunc sim humana fragilitate gra-
 uatus. Id que vobis ministris meis futurũ est honestum, si qui-
 dem inde laudẽ per vniuersum mundũ consequimini: mihi
 tamen erit illud magnificentius, qui hæc tanta per vos tan-
 quam instrumentũ meum viuũ sum operaturus.

Supra dicta & memorata omnia dilucidiora sunt
 ex verbis sequentibus, quum ait, Quia vado ad patrem. Ecce
 quoniam magnitudo operum non futura sit ob magni-
 tudinem ministri, sed ideo quod Christus tunc in ampliori
 gloria erit, atque hæc sententia Cyrilli est & aliorum. ne-
 que suspicandum est Christum præsentem minus posse quã
 Cyrell. absentem: sed quia abiit ad patrem per resurrectionem suã
 & ascensionem, manifestata est etiã eius diuinitas, quam o-
 pertam antea habuerat vestimento passibilis humanitatis,
 quam sustinuit in hoc, vt veritas carnis probaretur adsum-
 ptæ, cõtra Manichæos. Ita ergo ait dominus, Magis adhuc
 potestatem meã declarabo per vos, quoniã regnabo in cæ-
 lis, quã quum iã ipse humana mortalitate pressus, ipse ope-
 ror in terris. Insuper hoc verbo tacite respondit interroga-
 tioni Petri & aliorum, quarentium quo abiret. Ecce quia

vado ad patrem. & ne putarent se derelinqui ac inde timerent, addit, Quicquid petieritis in nomine meo, hoc facia. Vnde satis intelligimus, seipsum operari velle miracula illa maiora, vt pater glorificetur in filio. Quomodo autem consequamur omnia quae petimus a deo, alias affatim docuimus, nunc non est animus repetere. Oremus dominum deum pro &c.

DE S. PHILIPPO.

- Hilippus in ciuitate Bethsaida nat⁹ in Galilaea, vnde de Petr⁹ etiã & Andreas progeniti sunt, ille quoque principio ad apostolatũ vocatus tertius fuit.
- Iohan. 1 hic Nathanaelem perduxit ad dominũ, antequã acciperet spiritum sanctum. rudiior aliquanto & imperfectior extitit in fide: quamobrẽ & a domino interrogatus est, vnde panes cõparari possent in deserto. post cœnã quoq; quum inuolauit dixisset domin⁹ de sua diuinitate & de deo patre, petiit ostẽdẽ sibi patrem. Post diuisionẽ apostolorũ profectus in Scythiam, ad 20. annos vsq; prædicauit ibidẽ: quumq; ab infidelib⁹ captus duceretur ad idolũ Martis, exiuit inde draco qui multos inficiebat, vnde & plurimi moriebãtur. Philippus autẽ prædicata ibi pœnitentia, sanauit infirmos, mortuos suscitauit. conuersiq; illi, baptizati sunt. deinde ille p̄rifices & sacerdotes per prouinciã vndiq; ordinauit, profectusque in Asiam in ciuitatẽ Hieropolim, vel autore Hieronymo in Phrygiã, factus annorum 87. rursus ibi etiã ab idololatriæ captus & crucifixus est. Super hoc refert Eusebius, quomodo Polycrates Ephesius scripserit Victori episcopo vrbs Romæ, Magna lumina in Asia partibus dormierunt, quæ resuscitabit dominus in nouissimo die aduentus sui, cũ veniet in gloria, & requiret omnes sanctos suos, dico autẽ de Philippo qui fuit vnus ex apostolis, qui dormiuit apud Hieropolim sed & duæ filie eius inibi virgines cõseruauit, & alia eius filia spiritu sancto repleta, permanfit apud Ephesum, vbi & Iohannes euãgelista fuit. Nemo tamẽ putet hunc illum fuisse Philippum, quem Lucas refert quatuor habuisse filias. is enim non ex discipulis duodecim, sed vnus e diaconis septem fuit, qui & baptizauit in Samaria. Huius autem Philippi corpus deinceps Romam delatũ est, successu temporis sub Constantino magno, vrgente Helena, alterũ eius brachium & bona pars corporis sui, per sanctum episcopum Agriciũ deportata sunt Treuirim in cõpobium S. Matthiæ extra mœnia vrbs.

DE S. IACOBO APOSTO.

- Acobus hic minor dicitur, alias etiã frater domini, fili⁹ Alphæi, frater Simonis, Iudæ Thaddei, & Ioseph, qui constitutus est cum Matthia ad electionem apostolatus. Iacob⁹ hic eo habetur sanctior, quod creditur esse sanctificatus in vtero matris. Egesippus enim, vt Eusebius & Hieronymus commemorant, ait hunc factum fuisse ex ipso vtero matris.
- 1 Magna fuit insuper sanctimonia vitæ suæ, quia sequitur vinum & siceram nõ bibit, de animali nullo gustauit (vbi exemplum habent Carthusiani magnum suæ abstinentiæ a carnibus, neque patiantur se ab hoc instituto auelli per neochristianorum impudentiam & gulã) nouacula non ascendit super caput eius. Nazareus enim fuit, oleo se non perunxit, sicut tunc moris fuit. balneo vsus non est, lanceis quoque vestimentis non est opertus, sed lineis tantum. accedit pro tertio, quod Hieronymus testatur eum sanctam seruasse virginitatem vsque ad mortem.
- 2 In oratione tam fuit intentus sedulo, vt frequenter solus templum ingressus, procederet ad genua, orans domum vt populo peccata dimitteret. hoc sæpius adeo faciebat, vt genua eius callum contraxerint instar cameli, ita ab oratione nunquam cessabat.
- 3 Hinc factum est vt ab omnibus iustus diceretur & Oblis, hoc est, custodia siue iustitia populi, sicuti superiores tres commemorati testes adfirmant.
- 4 Tantæ apud omnes non Christianos tantum, sed & Iudæos creditus est fuisse sanctimoniae, autore etiã Iosepho de bello Iudaico, vt persuasum fuerit eis, omnia ista mala accidisse Iudæis pro vindicta Iacobi iusti, qui erat frater Iesu, qui dicitur Christus, quem iustissimum & piissimũ omnium confessione virum Iudæi interfecerunt.
- 5 Præterea ob insignem illã viri sanctimoniã huic vni permissum est a Iudæis, ingredi in sancta sanctorum.
- 6 Frater quoq; domini dictus est, sicut Paulus ait, Galat. 5. nõ vidisse aliquem apostolorum, quum venisset Hierosolymam, nisi Iacobam fratrem domini. id autẽ non eo credendũ est, quod fuerit ille Mariæ filius, quoniam ea virgo semper mansit: neq; ideo quod filius extiterit Ioseph ex alia coniuge, quã forte habuisset ante Mariam, sicut aliquãdo opinatus est Ambrosius, & ante eũ Eusebius lib. 2. eccl. hist. ca. 1. Verum ille frater domini dicitur non tantum cõmuni luy y iii

- deorum consuetudine, qui nepotes proximos, fratres vocabant, quoniam sic non solus hic Iacobus, sed alii etiam similiter cum Christo sanguine iuncti, fratres eius dici possunt. fuit autem Iacobus hic filius Mariæ Alphæi, quæ soror extitit Mariæ matris Iesu. ita Christus & Iacobus duarum sororum filii fuerunt. id ex Matthæo colligimus, qui ait, Erant ibi mulieres multe a longe, quæ sequuntur erant se sum a Galilæa, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. En testimonium tibi apertum, quod Maria hæc mater fuerit duorum fratrum, Iacobi & Ioseph. Marcus addit hanc Mariam matrem fuisse Iacobi minoris, Maria ergo illa uxor fuit Alphæi, unde & Iacobus iste Alphæi cognominatur. eam Iohannes vocat Mariam Cleophæ, a patre nimirum: quia sic ait, Stabat iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ. Atque hinc Iacobum & fratres suos vocabant Iudæi fratres Iesu, sicut Marcus ait multos admiratos esse in doctrina eius, dicentes, Unde huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi? & virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber filius Mariæ, frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis? peculiariter autem Iacobus hic frater domini dicitur, quod cæteris similior fuit illi. tum sanctimonia vitæ, tum similitudine formæ, quoniam similibus ei fuit, adeo ut propter ipsum Iudas signum illud dederit Iudæis osculandi dominum, ne pro eo caperent Iacobum, qui facie representabat dominum. (vide S. Hieronymum super epistolam ad Galatas 2.)
- 9 Accedit iis omnibus quod vnus hic præ cunctis apostolis constitutus est primus episcopus Hierosolymitanus, sicuti Clemens inquit, Petrus, Iacobus & Iohannes post assumptionem saluatoris, quauis ab ipso fuerint omnibus pene prælati, tamen non vendicabant sibi primatus gloriam, sed Iacobum qui dicebatur iustus, apostolorum episcopum statuunt. Hoc idem & Hieronymus testatur, verum multo dilucidius sanctus Anacletus Papa & martyr, quoniam ait, Hierosolymitanus primus archiepiscopus B. Iacobus, qui inustus dicebatur, & secundum carnem frater domini nuncupatus est, a Petro, Iacobo, & Iohanne apostolis est ordinatus, successoribus autem suis formam dantibus, videlicet ut minus quam a tribus episcopis reliquisque omnibus assensum præbentibus, nullatenus episcopus ordinetur. Et ob hæc
- Mat. 27** Maria Alphæi Cleophæ
- Mar. 15** Iohā. 19
- Marc. 6**
- Eusebius?**
- Clemēs.**
- Anacle.**
- ad Aug. Act. 15.**

causam existimat Hieronymus sanctum Iacobum in primo apostolorum concilio, quando quærebatur de ceremonialibus obseruandis, vltimum habuisse suffragium concludendi post Petrum, cui tanquam supremo apostolorum omnium, prima vox & sententia merito competebat, auctore Augustino. (Tu super hoc plura vide in primatu nostro S. Petri.) Neque hic exiguus fuit honor S. Iacobo, primum habuisse locum in hoc sancto concilio ante Iohannē, Andream & alios.

10 Ad hæc, illa quoque dignitate hic præ cæteris conuocatus Iacobus, quod ei singillatim apparuit dominus post resurrectionem suam, hoc pulchre probat Hieronymus, dicens, Evangelium quod appellatur secundum Hebræos, & illustra me nuper in Græcum Latinumque sermonem translatus est, quo & Origenes sæpe vitur, post resurrectionem saluatoris refert, Dominus quum dedisset synonem seruo sacerdotis, iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Iurauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora qua biberat calicem domini, donec videret eum resurgentem a mortuis. Rursusque post paululum, Adferre, ait dominus, mesam & panem. statimque additur, Tulit panem, & benedixit ac fregit, & dedit Iacobo iusto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit filius hominis a dormientibus.

11 Hunc insuper honorem reliqui apostoli detulerunt S. Iacobo, ut permiserint primitias (hoc est, primam missam) illi suas celebrare Hierosolymis, quod inde fecit Petrus in Antiochia, & Marcus in Alexandria. In eius rei fidem & testimonium suffragatur nobis sexta synodus Constantinopolitana, quæ sic habet, Iacobus frater domini secundum carnem, cui primum credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius Cæsariensis episcopus, quorum claritas per totum orbem refulsit in scripturis, addiderunt nobis missæ celebrationem.

12 Quod ad mortem viri sancti attinet, sunt qui velint cum bis ex suggesto præcipitatum, semel anno 7, ab ascensione Christi, quum prædicaret Christum verum esse Messiam, multique ei fidem haberent, commota seditione, accurrisse quendam cum tumultu in suggestum, indeque eum deiecisse, qui & offensus in pede, postea per omne tempus vitæ claudicasse dicitur, quauis Eusebius aliter recentet hæc in Iosephistoria. Sanctus Hieronymus refert ex testimonio duorum, lib. 2. o. Iosephi scilicet & Clemētis libro septimo hypotyposeon, cap. 7.

ad extremum, rem sic habuisse: Quum iam Festus præfes mortuus esset, Nero alium qui ei succederet, misit Albinū, is antequam venisset in prouinciam, Ananus pontifex adolefcēs, Anani filius, de genere sacerdotali arrepta occasione anarxias, supremū senatum eius tēporis coegit, & quosdam iudicio sisti curauit, vbi in eorum numero fuit & frater domini Iacobus, hunc impulit vt palam Christum abnegaret. verum quum ille libere confiteretur dominum, ius est lapidari. quumque eum ex ambitu templi præcipitalent, offibus comminatus, fractisq; tibiis, seminius ille manibus ad cælum eleuatis, dixit, Domine, dimitte eis, quia nesciunt quid faciant. Adcurrrens autem vnus, perrica sine veſte fullonis percussit eum in capite, ita vt disperſo cerebro moreretur. Sicq; annis triginta rexit ecclesiam Hierosolymitanam vsque ad septimum annum Neronis. sepultus est iuxta templū eo loco, quo deorsum præcipitatus erat. Alii cōmuniter eius mortē referunt imitantes Eusebium.

13 ¶ Hinc sequitur causa, quur minor hic Iacobus dicatur. neque enim cogitandum est id eo fieri, quod minor fuerit ætate: deinde deus proprie nouit quanam sanctitate excellant, aut ab aliis superetur. sed minor hic vocatur ratione uocationis, quoniam Christus antea vocauit Iacobum Zebedæi cum fratre suo Iohanne, quam hunc Iacobum. factum est igitur ibi, quod etiam nunc hodie fit in cœnobiiis, vt qui priores nomina sua dant ordini aut sectæ alicui, primos etiam locos possideant. Sed hæc de vita sancti Iacobi in præsentiarum sufficiant.

DIE SANCTISSIMO Solennique festiuitate gloriosissimæ ascensionis Christi euangelium,

MARCI XVI.

N illo tempore, Recumbentibus vndecim, apparuit illis I E S V S, & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et

dixit eis, Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & ba-

ptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, In nomine meo dæmonia eiciant, Mat. 10. linguis loquentur nouis, serpentes tollent: etsi mor Lucæ. 10. tiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et dominus quidem I E S V S postquam loquutus est eis, Act. 1. assumptus est in cælum, & sedit a dextris dei. Illi Luc. 24. autem profecti, prædicauerunt vbique, domino Apoc. 11. cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

HOMILIA I.

E Vangelium hoc postremam commemorat apparitionem Christi post resurrectionem illius factam, 40. die a die paschæ, quum iam esset ipse ascensus in cælum, & quatuor in se continet.

1 ¶ Quomodo apparuerit ille vndecim discipulis discumbentibus. 2 ¶ Quo pacto rursus visus sit eis in monte Oliueti, quando prædicandi & baptizandi ipsis imposuit officium. 3 ¶ Ascensionem Christi comprehendit. Postremo, quomodo apostoli abierunt ad iniunctum sibi prædicationis officium cum operatione miraculorum. Vult enim Magister in historia Scholastica bis dominum Apparitiones hodie apparuisse. Et quanuis sæpius per illos. 40. dies appaerit dominus, sicuti commemorauimus de quibusdam Christi. in die sancto paschæ, in euangelio tamen legimus eum decies apparuisse, quinquies in ipso die resurrectionis suæ, Mariæ Magdalenæ, mulieribus abeuntibus a sepulchro, Luc. 24. Petro, duobus in Emaus euntibus, & ad noctem decem apo Iohā. 20. stolis. 6 Post dies octo apparuit vndecim discipulis, quā & 21. do etiam Thomas aderat. 7 Septem discipulis in piscatu ad mare Tiberiadis. 8 Super montem Thabor conuenientibus discipulis in Galilæa. 9 Apparuit hodierno Mat. 28. die rursus vndecim discipulis iam discumbentibus Hierosolymis in cœnaculo, vbi antea cœnauerat vltimo cum ipsis. 10 Et vltimo, quum iussisset eos exire ad montem Oliueti, ibi quoque apparuit, & videntibus illis, eleuatus est, sicut infra dicemus. Mora hæc quadraginta dierum ideo facta

- Act. 1. Ita est, vt huius temporis spatio resurrectionis suae veritatem probaret dominus, quoniam in hoc fidei articulo plurimum positum erat. vnde & Lucas ait, Multis argumentis per dies. 40. apprensus eis praeiuit seipsum vitum. non quod quotidie apparuerit tunc ipsis, sed quia a die resurrectionis quo primum apparuerit, vsque in hunc diem ascensionis, quo visus est eis postremo, dies interfuerunt. 40. in quorum nonnullis etiam apparuit eis, sicut & nos iam docuimus, &
1. Co. 15. plures adhuc apparitiones Paulus numerat, quod apparuerit etiam Iacobo, & deinde quingentis fratribus. Argumenta porro illa descriperunt euangelistae, siquidem manducauit cum eis, vulnera sua & cicatrices ostendit in manibus,
- Luc. 14. pedibus & latere: carnem suam & ossa monstrauit, dicens spiritum carnem & ossa non habere, sicut in ipso viderent.
- Ioh. 20. Insuper Thomas digitos suos imposuit in loca clauorum & vulnus lateris, piscem & faenum mellis manducauit cum eis, quae omnia certa sunt argumenta verissimae suae resurrectionis. Sed nos verba euangelii adgrediamur.
2. ¶ Nouissime, inquit Marcus, recumbentibus vndecim, non cogitandum hic est, vltimam hanc fuisse apparitionem, quoniam in ciuitate facta est, & deinceps rursus ad huc apparuit eis extra ciuitatem. ita ergo intelligendum est, nouissime, hoc est, nouissimo die apparitionis suae, recumbentibus vndecim, quando conuescens & ipse eis, praecipit a Hierosolymis ne recederent, sed expectarent promissionem patris quam audierant per os suum. Marcus addit, quidnam cum illis loquutus sit dominus inter edendum, quia exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quod non sic accipiendum est, quasi tunc quoque non crediderint post tot argumenta, & aperta suae resurrectionis indicia, siquidem hoc vsque adeo apostolis non conuenisset, vt animos magis desperatos & induratos comprobasset. sed quia antea dubitauerant, iuxta illud Matthaei, Discipuli abierunt in Galilaeam, in montem vbi constituerat eis Iesus, & videtes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt. sic etiam renunciantes eis Magdalena, quia viueret dominus, non crediderunt, sed ne illis qui fidem habuerunt, qui ex Emaus veniebant. imo quum mulieres eis dicerent vidisse se dominum, visa sunt verba haec ante illos sicut deliramentum, & non crediderunt. Insuper ipso apparente eis domino nocte paschali, conturbati sunt & contreriti, existimantes se spiritum videre, deinde quum etiam manus & pedes eis ostend-

deret, quidam non credebant, sed admirabantur tantum Thomas omnium vehementissimus vrgebat, dicens, Nisi videro Ioh. 20. in manibus eius fixuras clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Huiusmodi nimirum infidelitatem & duritiam cordis exprobrauit eis dominus. Fuerunt tamen illae dubitationes dispensatoriae, eo quod per illas veritas resurrectionis probata magis est & certius manifestata, fides quoque nostra fortius confirmata. Vnde & Gregorius ait in homilia paschae, Nunquid casu gestum creditis, vt electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet non hoc casu, sed diuina dispensatione gestum est. Egit namque miro modo superna clementia, vt discipulus ille dubitans dum in magistro palparet vulnera carnis, in nobis sanaret vulnera infidelitatis, plus enim nobis Thomae infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit. Beda insuper ostendit, quare Christus non principio eis exprobravit incredulitatem, sed tunc demum quum iam credebant, quia sic eadem opera exprobratum est etiam istud aliis gentibus, quae volebant credere praedicationi apostolorum.

3. ¶ Quamuis Lucas pluribus hanc rem verbis prosequitur in euangelio suo & in Actis, illis tamen post habitis, nos ab euangelio nostro non discedemus. Et Gregorius quidem putat Christum ideo discipulis infidelitatem postremo exprobrasse, vt illud tenacius inhaereret. Deinde subdit, Ite in orbem vniuersum, & praedicate euangelium omni creaturae. Nuncquid, ait Gregorius, sanctum euangelium, vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat praedicandum, vt de eo discipulis dicatur, Praedicate omni creaturae, sed omnis creaturae nomine signatur homo. omnis enim creatura aliquid habet homo, habet namque esse commune cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Quamuis & ideo omnis creaturae nomine accipitur homo, quod omnia sint creata propter hominem, sicut ait Augustinus, Mundus factus est propter hominem, & homo propter deum. quo facit illud Pauli, Omnia vestra sunt, vos autem Christi. Gregorius alium praescribens sensum, addit per omnem creaturam posse omnem nationem gentium designari, quod equidem puto Gregorium eo retulisse, quia antea prohibuerat Christus apostolis, nequid praedicarent gentilibus, quando vetuit ne in vias gentium aut in ciuitates.

Samaritanorum abirent. de ipso quoque sic ait, Non sum missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Inhibitionem istam hoc verbo abrogauit, dum præcepit non tantum in Iudæa, sed vndique ad finem orbis terræ vsque prædicare eos debere. quæ etiam causa est, quæ ille tam vniuersali vsus est sermone, dicens, Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangeliū omni creaturæ. quasi diceret, Antea prohibui vobis, ne prædicaretis exteris & gentibus, iam potro

Parc. 1. prædicate omni creaturæ super terram, adeo vt si sermonis vestri capaces forent lapides, iis quoque prædicetis, quæ de re alias plura diximus. Theophylactus sua quoque fretus sententia, ait dominum hoc vniuersali sermone voluisse docere discipulos, ne iis tantum prædicarent qui verbū suscepturi essent, qui soli sunt homines nuncupandi, sed eis

Psal. 18. etiam qui suscepturi non essent. In sionem hæc Christi præuidens in spiritu David, dixit, In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. quæ uis ibi quæstio occurrit, an euangeliū ab apostolis per vniuersum terrarum orbem sit prædicatum. nonne multæ adhuc quætidie inueniuntur insulæ, & nationes antea incognitæ, quibus apostoli nunquam prædicarunt fidem? Cuiusmodi sunt

Ad Esici Blemii, Nigrites & alii populi multi, de iis sic ait Augustinus, Quo pacto ab apostolis est prædicatio ista completa, in i sine. quando adhuc vsque sunt gentes, quod certissimum est nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondum cœpit impleri? Non itaque sic dictum est apostolis, tanquam ipsi soli quibus tunc loquebatur, tantum munus fuerint impleturi, vt fierent testes Iesu vsque ad extremum terræ, sed illa Davidis propheta quotidie adhuc habet impleri. Et hæc sane sententia Augustini, nostris adhuc illorum temporum gestis confirmatur, quando inuestigamus & catholicus imperator Carolus, illiusq; auus Ferdinãdus rex Castiliæ & Aragoniæ, tot insulas nouas inuenerunt versus occasum solis, quarum aliquæ nondum sunt discoopertæ, vt vocat nauatæ, hoc est, nauigio emense. ea autem sunt amplitudine, vt quasi iustum integrumque mundum cõficiant. in iis, vt aiunt, inauditum est nomen Iesu. earum vnã quatuor potentissimi reges habuerunt, quam nunc solus possidet Petrus Catholicus, & regiæ maiestatis Hispaniarum capitaneus supremus. Hinc ergo iam oritur quæstio multum dubitabilis, Quomodo se res habeat cum illis, qui sic neq; de baptismo neque de Christo quicquam audierunt, cum ta-

men nulla lex liget nisi promulgata: aut an ad eos quoque pertineat & contingat euangeliū, ita vt isti quia non credunt in Christum, ideo damnentur. Hæc iusta indigeret homilia, & quia forsitan aliquid infra dicturi sumus de apostolatu, ideo hoc loco superfedebimus.

4 Immensum porro fructum ostendit dominus, qui ex eorum prædicatione sit prouenturus, qui enim crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ecce duo ad salutem necessaria proponit dominus, fidem & baptismum. Vbi tumultuantur magno tumore elati neochristiani, & sæuiunt aduersus bona opera, clamantes sufficere fidem, opera omnia deliramenta esse & ad salutem nihil conducere, siquidem credens & baptizatus saluabitur. Huic errori occurrentes, circumspectiamus singula, & videbimus Lutherum nihil præsidii hic haurire, quia docet solam fidem iustificare & saluare hominem. Atqui dominus illud vsque adeo non docuit, vt contrarium etiam eius dixerit, scilicet solam fidem non sufficere, nisi accedat baptismus: non autem hic tantum, sed **Iohan. 3.** & alibi docuit hoc dominus, dicens ad Nicodemum, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum cælorum, deinde etsi euangelista nullam hic facit mentionem operum, non tamẽ ea ideo omnino neglexit dominus. Imo vtendum est hic regula beati Augustini, **De doc. in omnium scripturarum cognitione** longe utilissima, de **Christ. Mat. 28.** mutua earundem inter se collatione, & tunc videbimus eandem cõmissionem a Mattheo sic describi in hunc modum, **Mat. 28.** Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandauit vobis. Ecce quod supra fidem & baptismum necessaria sint etiam opera quæ mandauit in hoc dominus vt seruentur. Cæcorum sunt ductores, quicunque vnum tantummodo locum inducunt, neque præter eum aliud inquirunt. Vel hoc saltẽ scire deberent, quod pro regula ponit Augustinus, **Quoniam** quod vnus euangelista tacet, cõ **Lib. 2. c. 5. & 6.** memorat alter: & interdum quod vno in loco scripsit aliquis, deinceps intermisit. ¶ Neque vero sententia illa de cõmuni nostræ nata, aut per nos est excogitata, siquidem & beatus Euan. Gregorius istum errorem refutat grauius, & ait, Fortasse vnusquisque apud semetipsum dicit, Ego iam credidi, saluus ero, verum dicit, si fidem operibus teneat, vera etenim fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit, de huiusmodi qui male & falso credunt, inquit Pau-

- Tit. 1.** Ius, Confitentur se nosse deum, factis autem negant. & Io-
1. Ioh. 2. hannes, Qui dicit se nosse deum, neq; mandata eius seruat,
mendax est. quæ si ita habet, debemus utique veritatē fidei
nostræ profiteri in contēplatione vitæ, quoniam tunc vere
fideles erimus, quādo operibus implemus quod verbis pol-
licemur. Et ex illis solis Gregorii verbis discat neochristia-
ni errorē suum agnoscere & emendare. Atque is iā solidus
Gal. 5. est illorum verborum intellectus ex sententiā doctōri, Qui
cunque fide formata & per charitatem operatē credide-
rit, atque baptizatus fuerit, saluus erit. quod si autē neo-chri-
stianus nudæ voluerit literæ insistere, neque permittere ut
aliquid de spiritu accedat, rursus corruet. Esto enim ut fide
lis aliquis baptizetur, neq; tamen in proposita pietate perse-
ueret, sed decidat, ecce is non saluabitur. addēdum ergo in-
super est illud, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, & perseve-
rauerit & c. Atq; sic tractandæ & exponendæ sunt factæ li-
teræ, ut vnus intellectum verum ex alterius sensu petas. Ni-
hil ergo vos moueat error iste multis persuasus impruden-
ter, solā sine operibus sufficere fidē, pōderate potius & am-
plectimini illud Sapiētis cōsiliū, Quodcunque potest ma-
Eccl. 9. nus tua, cōstanter operare, considerate illud Pauli, Dum tē-
Gal. 6. pus habemus, operemur bonum. veniet enim nox in qua ne-
mo operari poterit. memores estote, quod opera vestra ma-
Apo. 14 nebunt vos & cōsequantur, quique bona fecerunt, ibant in
resurrectionem vitæ, patriam felicitatis æternæ, Amen.

HOMILIA II IN DIE ASCEN-
sionis dominicæ, continens præmonitionem
aduersus errores parabaptistarum.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non
potest introire in regnum dei. Iohan. I I I.

- T vulgare, ita verū est illud quod dici solet, Nul-
V la calamitas sola. Quum primum enim nonnulli
sub specie Lutherani enāgelii exciderunt fide &
ecclesia catholica, statim plures in fide sectiones subortæ
2. Petr. 1 sunt, impleto ibi illo Petri dicto, Erunt in vobis magistri
mendaces, qui introducēt sectas perditionis. Ita in Luthera-
rana secta vel sentina potius ex creuerunt, qui imagines, sa-
cramenta & missas impugnent: enati sunt parabaptistæ,
& spiritus nescio qui, ut alias interim taceam sectas plurimas
& perniciosissimas. Et parabaptistæ quidē conātur simpli-
cibus imponere ex hodierno euangelio, dicentes hanc esse

commissiōnem dei ut credamus, & credentes baptizemur,
paruuli ergo quum fidem non habeant, vanum & super-
fluum fore, si baptizentur. Error hic quia non tantum eccle-
siæ & sacris literis, sed etiam paruulorum aduersatur sa-
luti, quorum irreuocabile damnum inducit, scilicet damna-
tionem æternam, condolere sane & misereri debēt omnes
pii & veri Christiani: quoniam ut pulchre expendit beatus
Augustinus, qui nunc per euangelium suum terribiliter &
salubriter clamat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiri-
tu sancto, nō intrabit in regnum cælorum, ipse dudum cla-
mat per suam legem, Anima cuius præputii caro circunci-
sa non fuerit, peribit de populo suo, quia pactum meum ir-
ritum fecit. Quauis enim infantuli propriā transgressiō-
nem vel actuale peccatum non habent, non sunt tamen co-
ram deo innocentes & mundi. siquidem originale peccatū
habent, quod eos peccatores, noxios, culpabiles & indi-
gnos regno cælorum efficit, priuās ipsos gratia dei. Ut ergo
vestre innocentie rursus acquirant, gratiā dei cōsequantur,
& capaces fiant ingressus regni cælorum, oportet eos ba-
ptizari, iuxta verbū domini, Nisi quis renatus fuerit. Atq;
hoc principii huius thema fit & exordium. nunc implore-
mus auxilium diuinum, dicentes, Ave maria gratia plena.
¶ In hoc præsentī sermōne dilectissimi in domino, primū
omnium docebimus semper fuisse hunc vsum in ecclesia, ut
paruuli baptizentur: deinde ostēdēdū erit, paruulos admo-
dū indigere baptismo: mox, esse hoc cōsonū scriptis vtrius-
que testamenti postremo, rationes aduersariorum refutan-
dæ sunt, quibus ipsi tergiuersantes nitātur paruulos defrau-
dare baptismo. ¶ Et principio quidē ab ipsis iā inde tēpo-
ribus apostolorum mos fuit in ecclesia baptizandi paruu-
los. autor & testis eius rei nobis adest Dionysius S. Pauli di-
scipulus, qui docet quomodo infantes qui mysteria dei per
ætate adhuc cognoscere nō possunt, participes tamen fiant
aquæ baptismatis, & ait, Istud cū piissimis ducibus nostris
(ita solet appellare apostolos) in mentem venisset, visum est
admittere infantes hoc modo, ut naturales oblati paruuli
parētis, puerum vni ex fidelibus tradāt præclaro dininarū
rerum magistro, sub quo iā puer sit, quasi sub patre diuino
sanctæq; salutis alumno. Hunc itaq; præsul spondētē, puerū
iuxta sanctā educaturum vitā, requirit ut abrenunciatiōne
profiteatur, fidemque cōfiteatur. Ecce quomodo etiā tēpo-
ribus apostolorum paruuli baptizati sunt sub promissione

August.
Iohan. 3.

Gen. 17.

C. 7. ec-
cle. Hié-
rar.
Pueros
baptiza.

patrinorum. Porro post apostolorum tempora annis centū forsan & quinquaginta, presbyter quidam Fidus in Aphrica cepit contra tunc ecclesie ritum aliquid moliri, volens paruulos in biduo aut triduo post natiuitatem non esse baptizandos. huic scripsit cōcilium Africānum, in quo etiā fuit sanctus Cyprianus doctor & martyr insignis, Longe aliud in concilio nostro omnibus visum est. in hoc enim quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit: sed vniuersi potius iudicauimus, nulli hominum nato misericordiam dei & gratiam denegandam. Post hæc annis forte ducētis ita scripsit Augustinus super Genesim, Consuetudo matris ecclesie in baptizandis paruulis nusquā spernenda est, neque vllō modo superflua deputanda, nec omnino credēda, nisi apostolica esset traditio, descripsit idem hāc materiam duobus libris ad Marcellinum, sub titulo de peccatorū remissione. Vidit libros illos Augustini Hieronymus, & laudauit, sicuti statim fundamentū Augustini inducemus. Ipse quoque Hieronymus aduersus Pelagianos, confitetur paruulos esse baptizandos, vt eis peccata in baptismo dimittantur. ¶ Ad extremū accedit & autoritas sancti cōciliū Milenitani, cui sanctus etiam Augustinus interfuit. sic autē habet, Placuit vt quicumque paruulos recentes ab vteris matrum baptizādos negat, aut dicit quidem in remissione peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originālis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vnde sit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissione peccatorum non vera, sed falsā intelligatur, anathema sit. Audin hic condemnari, qui paruulos negant baptizādos? eadem quoque hæresis quum repullulāsceret sub Nicolao papa, rursus consopita & oppressa est. ¶ Si pergam euoluere reliqua, & ad sequentia tempora descendere, ecce inuenio tempore Syrici papæ errorem hunc quoq; recruduisse, non quidem plane eundem, quia non de paruulis a baptismo arcendis, sed quia nonnulli in hac fuerant sententia, quod baptizati ab Arrianis aliis ve hæreticis, reuersi ad ecclesiam, denuo essent baptizandi. ibi tam exosam habuere patres rebaptizationem, vt noluerint eos rebaptizari debere: quoniam id prohibet apostolus, vetant leges ecclesiasticæ, statutaque Liberti, cuius sanctionem vniuersa tenet ecclesia orientalis & occidentalis. ¶ Ita in primo concilio Africano, quod in Carthagine habitum est, articulus primus de hac re fuit, & ita decretū, Illicitas esse sancimus

Libr. 3.
epist. ad
Fidum.

Lib. 1. 0.
cap. 23.

Con.
Aph.

Syricius

Con.
Aph.

rebaptizationes, & satis esse alienum a syncera fide & catholica disciplina. Commemoratur ibidem, quomodo in hoc errore omnium maxime sauerint furor & insania, quæ sectas insequi solent.

2 Nunc porro ostendere pergamus, quantum indigeant paruuli baptismo, baptizati etiam quā multum & huic fructum inde percipiant. Atq; hic duæ antiquæ hæreses corrunt, quæ baptismum paruulorum reiecerunt. fuerunt enim hæretici quidam Hierarchitæ, ii voluerūt paruulum nullum in cælum peruenire posse, siquidem nemo in cælum intromittatur, nisi qui legitime certarit, & ibi aliquid meruerit autore Augustino de hæresibus, ad Quod nullū deum. & ii quidem paruulos non baptiz arunt, rati baptismum eis nihil profuturum. Fuerunt adhuc alii, Pelagiani, qui etiam non baptizarunt paruulos, dicentes eos baptismum non egere, quia peccatum originale non haberent. inde putarunt eos etiam non baptizatos, peruenire in cælum. Contra hos multa scripsit Augustinus, contra Iulianum de baptismo paruulorum, ad Marcellinum, de natura & gratia, de correptione & gratia, in lib. hypognosticon: & ad Cælestinum: quibus omnibus Augustinus. hos & huiusmodi alios plures Pelagianorum errores valide confutat argumētis & locis scripturæ, maxime vero in lib. de origine animæ. ¶ At nos ex illa amplissima messe quosdā nobis defumamus manipulos, eosq; religemus, ex prolixis tractationibus pauca colligamus, Paruuli ergo communi vsu naturæ nati ex Adam & posteris eius, nisi peculiari sint a deo donati priuilegio, nascuntur omnes in peccato originali, quod eos excludit a regno cælorum. Cōclusio hæc eo pluribus verbis proponitur, vt excludat Christum & Mariam matrem eius. de ea enim, vt ait etiā Augustinus, propter honorem Christi nullam prorsus cum de peccatis agitur, volumus habere mentionem. Vltimam declarationis partem propter Zuingianos posuimus, qui peccatum quidem originale admittunt, sed peccatū esse negant, sed adfirmāt defectum esse naturalem. vnde sequeretur, certo nihil prodesse baptismum paruulorum, sicuti prædicauit Zuinglius cū sequacibus suis Leone Iudæo, & Sebastianō Hoffmayer a Schaffhausen, & reliquis magistris perditionis: quauis in illo articulo vt hæretici instabiles, a supremo omnium hæretico in hac re Baldafaro defecerūt. Nos autē cōclusionē hanc nostrā aduersus nouos & veteres Pelagianos cōfirmemus.

August.

August.

paruuli
habent
peccatū
originā
le.
Lib. 1. de
natura
& gra
tia.

Zuingl.
contra
Baldafa.

- quam male cum paruulis ageretur? quantū illi negligenter, si aduersus peccati originalis malum, nullum haberent institutum remedium? ¶ Ad hæc dixit in euangelio dominus, Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere, tallium est enim regnum cælorum. Et quur tandem impedire conantur Catabaptistæ paruulos, quo minus ad dominum perueniant? quur prohibent? quur arcent a sacramento baptisimi, cum tamen Christus ipse amplexus paruulos benedixerit? Magnaq; & multa testatur miracula, quanto deus amore profecutus sit paruulos. ¶ Præter ea promissio gratiæ Christi non tantum adultis, sed & paruulis facta est, sicut Petrus ait, Vobis est repromissio & filiis vestris & omnibus qui lōge sunt. Quod si repromissio etiam paruulorum est, quur Catabaptistæ eos non sinunt ad repromissionem peruenire? quur inuidet Christo gloriam & laudem ex infantibus: similes phariseis, qui sustinere non poterant Christum a paruulis laudari in templo, quibus obiecit dominus, An non legissent illud in psalmis, Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem tuā propter inimicos tuos? Quur perpeti nolunt Catabaptistæ, vt & paruuli perueniant in cœtum ecclesiæ catholicæ, quum tamen propheta in veteri lege expresse eos cōuocaret in numero synagogæ, quoniam sic dicit Iohel, Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos & sugētes hubera? Quur tu infelix Christiane paruulos excludere paras ab ecclesia, & ipsis fœd? Christiani pacti denegare? ¶ Et vt aliquando finiamus, quauis nusquam in Actis apostolorum legantur paruuli baptizati, tamen euidens ibi præsumptio est. nam quādo in die pentecostes ad primum Petri sermonem baptizata sunt tria milia hominum, quis credat viros illos omnes fuisse, eo quod non fiat mentio mulierum? deinceps vbi de quinque millibus narrat historia, viros tantum commemorat, mulierum & paruulorum non meminit. An ne ideo neque mulieres sint neque paruuli baptizati? sine dubio viri se simul cū vtoribus & liberis baptizari permiserunt: nam si dicas paruulos non esse baptizatos, eo quod scriptum illud non sit, eadem ratione dixerō & mulieres baptizatas non esse, quod earum in istis locis mentio nulla fiat. Ad hæc ipsi quoq; sine dubio murmurassent vetuli Iudæi, dicentes, si baptizati non fuissent paruuli eorum, Ecce, circumcisionem paruulorum
- Mat. 19.
- Act. 2.
- Mat. 22.
- Pfalm. 8
- Iohel. 1,
- Act. 20.
- Act. 4.

Iorum a deo habemus, quod si ergo circumcisionem auersamini, age aliud saltem filiis nostris date signum fœderis, quod sane apostoli aliud a baptismo nec ostendere neque conferre eis potuissent, quod circumcisioni successisset, sicut in multis locis Paulus testatur. Aut quomodo tandem responderē voluissent illi patientibus, baptismum liberorum suorum obnixè petentibus? sane passuri non erant filios suos fœdere pacti diuini carere, aut potius eos circumcidissent. sic Paulus ait, omnes filii dei estis per fidem quæ est in Christo Iesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis, sed quid obstat quur non & paruuli induant Christum? Quod si ad figuras etiam respiciamus, vbinam paruuli sint in veteri testamento typice baptizati, videbimus etiam illos typice in veteri testamento esse baptizatos. quur itaque non & in nouo baptizari debeant in veritate? Id ita esse suffragatur nobis sententia Pauli, qui dicit, Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moysè baptizati sunt in nube & in mari. Et inde, Hæc omnia in figura contingebant illis. Quod si rem gestam inspiciamus, ecce adulti, iuuenes & senes egressi sunt, sicut dixit Moyses ad Pharaonem, Cum paruulis nostris & senioribus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ouibus & armentis. Ergo liberi & paruuli simul cum parentibus pertransierunt mare, aut deportati sunt per illud, sicque typice baptizati sunt in nube & mari. Insuper Petrus docet diluuium fuisse typum baptisimi, fuerunt autem in diluuiio iuuenes & senes, etiam paruuli, quur itaque paruuli excludendi essent a baptismo? ¶ Magna quoque est iniuria & contumelia in spiritum sanctum, hominem aliquem rebaptizari, eo quod hoc sacramentum iterari non debet, sicut & confirmatio & ordo. Ratio est, quod in illis sacramentis a deo character imprimitur in animam fidelium, vnde cognoscantur esse confœderati pacti diuini, sicut alibi ex fundamento scripturarum probauimus. contumelia est ergo spiritus sancti in rebaptizato, dū qui denuo baptizatur, iam ante impressum sibi habet signaculū spiritus. Et de rebaptizatione loquitur Paulus ad Hebræos, dicens, Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cælestē, & participes facti sunt spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum dei verbum, virtutesque seculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad penitentiam

Col. 2.

Galat. 3.

1. Co. 10

Exo. 13.

Exo. 16.

2. Pet. 3.

Rebaptizari.

Tomo. 1

Hebr. 6.

tiam, rursus crucifigentes, sibi metipsis filiū dei & ostentū habentes. non sunt enim verba hæc intelligenda de poenitentia sacramēto, sicut in hoc errarunt Nouatiani, sicut ex iis verbis confirmat Ambrosius. Quilibet Christianus scit sibi deum remittere peccata, quotiescunque venit poenitentiam agens. vnde & interroganti Petro, septiesne deberet ille in die dimittere fratri, respondit dominus, Etiam septuagies septies. Et sic Paulus quam nō prohibeat repetitionem poenitentia, tantum vetat geminationem baptismi & eius quæ in baptismo est renouationis, eo quod impossibile sit huiusmodi homines reuouari, neque aliud quam velle rursus crucifigere filium dei & habere ludibrio. Ex iis verbis Pauli clare sequitur, alterum baptismū nihil operari in anima baptizati, nisi quod ille grauiter peccat, eludens Christum & antarsissimam eius passionem ac mortem. Huiusmodi etiam homines, sicut primo baptismō liberati & eripi sunt ex potestate diaboli, factique membra Christi, ita deinceps quia rebaptizati, cōtemnunt meritum Christi & virtutem spiritus sancti in baptismo operantis, nihil faciunt, rursus veniunt in potestatem diaboli, duriter obstinantur, peneque insani redduntur, ita vt temerarii in mortem irruant instar animalium brutorum. Quir idcirco quies, quoniam virtus baptismi, imo & ipsa efficacia passionis Christi in eis perdita est, iamque præualet in eis insidiator generis humani, excecans eos & furiosus efficiens, vt ignorent tandem quid agant, quidue dicant. quod & ipsi fatentur, si quando per gratiam dei redeant ad cognitionem peccati. Atque hæc causa est, quir vitam suam adeo nihili faciunt, immemores sui liberorumq; suorum, hoc enim & eo amplius quiddam potest diabolus, qui idololatrias in tantū furorem conuertit, vt proprios suos liberos sacrificarent demoniis & igni absumeret, sicut testatur etiā Iudæos hoc fecisse Dauid, quum ait, Immolauerūt filios suos & filias suas demoniis, & effuderunt sanguinē innocentem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarū, quas sacrificauerunt sculpilibus Chanaan. Quæ infania nōne ab omni humanitate alienissima est, vltro proprios cōburere liberos, cum interim bruta animalia vitam suam pro fetu proleque impendant & cum hoc facile possit diabolus, quomodo nequeat & Carabaptistas gratia baptismi priuatos, eo modo obsidere valide, ita indurare, vt temerarie ignis flammam intrent, nihilo diuersi a furiosis? Dominus deus illos omnes illumi-

Mat. 18.

Infania rebaptizatorū.

Deut. 12. Pl. 105.

net, quatenus gratiam & prærogatiuā baptismi rursus consequantur, sicque cum iis, qui ex aqua & spiritu renati sunt, iurare possint in regnum cælorum. quod omnibus nobis concedat Christus dominus noster, Amen.

HOMILIA III CONTRA
heresim Parabaptistarum.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto.

& C. IOHAN. III.

I. Niquum est, paruulo ex Christianis parētibus nato prohibere baptismum: sed Christianum adultum denuo baptizare, immanissimum scelus est, vt ait Augustinus. vsque adeo rebaptizatio, maximi peccati loco habita semper est, sicut & Leo ante mille annos & vltra scripsit, Scimus inexpiable esse facinus, quoties iuxta hæreticorum dogmata, contra sanctorum patrum instituta, cogitur aliquis lauacrum quod regenerandis semel tributum est, bis subire, apostolica reclamante sententia, quæ nobis prædicat vnam in trinitate deitatem, vnam in fide cōfessionem, & vnum in baptismate sacramentum. Vnde & in hæc tempora vsque, magna & grauis instituta est poena rebaptizatoribus in iure canonico: quo sic cantū est, vt episcopi & presbyteri qui se denuo baptizari permisissent, per omnem vitam a suo suspenderentur officio: deinde sacramentum eucharistiæ vt laici sub vnica tantum specie sumerent. Laici autē & reliqui homines profani, si bis ignorāter baptizati sunt, non indigent pro eo poenitere, nisi quod secundum canones ordinari non possunt: qui autē nō ignari iterum baptizati sunt, quia quasi iterū crucifixerunt Christum, per septem annos poeniteant, quarta & sexta feria & tres quadragesimas ieiunēt. Neque vero illud canibus tantum & ciuilibus legibus est sancitū, sicuti peculiaris extat in codice titulus, ne sacrū baptismā reitaretur, vbi Imperatorum Valentinianus, Gratianus & Valens sic statuerunt. Eorum condēnamus errorē, qui apostolorum præcepta calcantes, Christiani nominis sacramēta sortitas alio rursus baptismate non purificāt, sed incestant, lauacri nomine polluentes. Imperator etiā Honorius sic decreuit, quoniā si quis rebaptizare quēpiā de ministris catholicae scēte fuerit detectus, vna cū eo quod piaculare crimē cōmisit, & hic cui per suum sit, vltimo supplicio percellatur vltimo supplicio, Glossa habet, quod mortē interpretamur. ff. de poen. l. vltimo zzz iiii

De cōf. Dist. 4. rebaptizare Leo cum itaque cōf. dist.

C. eos quos eadem dist. C. qui bis.

C. ne. fac. bapt. reit.

num. Sunt quidam qui dum inepte defendunt parabaptistas, magistratus seculares incusant iniquitatis, quod illos morte adficiunt. vnde & volunt extremum supplicium non esse mortem, quasi sit alia poena vltior morteque inferior. Quodcumque ergo defensores isti Catabaptistarum dederint supplicium inferius morte, extremum dici non poterit. siquidem adligi semper adhuc magis possent in morte. Hæc non eo dico, quasi tanta mihi sit humani sanguinis sitis, vt voluptatem capiam ex miseranda deploratorum hominum cæde, quos quis non mallet conuersos saluari? sed ideo tantum commemorauimus, vt sic in magistratu seculari positi, habeant in quo saluent & expurgent conscientiam suam, neque seiplos aggrauent ex cuiuscunque rudis & imperiti hominis sermonibus ineptis. siquidem qui princeps est, non frustra gladium portat, sed in vindictam maiorum. Ita censent decernendum Theodosius etiam & Valentinianus & Archadius, Sanctum baptismum inhonorantibus, nullo remedio poenitentiae quæ solet aliis criminibus adesse, succurritur. Vnde colligere quilibet facile potest, non uum non esse, Catabaptistas a magistratibus dignis suppliciis tractari, quando illud imperatores ante mille annos in suis legibus stauerunt, quanuis isti nostrorum temporum Catabaptistæ antiquos illos malitia & peruersitate multis modis superent, propter alios multos horribiliores errores & blasphemias, quibus irretiti sunt aduersus sacramenta, contra missam, ipsamque Mariam matrem dei, aduersus confessionem & omnia opera bona. E quibus nos nunc parabaptismum tantum confutabimus, qui semper adeo exosus fuit ecclesiae, vt constitutum sit aliquem denuo baptizari non debere, etiamsi ab hæretico, Iudæo aut gentili baptizatus antea fuisset, dummodo ibi legitima obseruata esset forma ecclesiae. sicque in multis conciliis decretum, sanctisque patribus est placitum, paruulos baptizari debere sub amissione & priuatione salutis æternæ, quoniam ad eos pertingit illa sententia Christi; Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu & c.

Aue Maria.

¶ Cuilibet Christiano satis hoc esse debet, vt credat firmiter, baptismum illum quem in infantia suscepit, sufficere sibi: ac nequam persuadeatur, alium de integro suscipere baptismum, non tam ipsi quidem baptismum quam spiritui sancto in calumniam & contumeliam, quoniam quæ Paulus Liddam cum tota familia baptizauit, quis non credat

tunc etiam paruulos esse baptizatos & mulieres? similiter Act. 16. quando idem totam familiam Stephanæ baptizauit. Et quid 1. Cor. 1. tandem misericordem & benignissimum Christum impediatur, Deut. 7, diat, quo minus nunc quoque paruulos suscipiat, qui iam olim eos in veteri testamento bendixit? sic enim ait, Si postquam audieris hæc iudicia, custodieris ea & feceris, custodiet & dominus deus tuus pactum tibi & misericordiam, quam iurauit patribus tuis, & diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui. Quod si iam deus benedixit filiis Iudæorum, quor non & Christianorum liberos benedictione dignaretur gratiaque baptismi, sicut superiori homilia confirmauimus? Vnicum, restat adhuc, vt falsas eorum persuasiones & vanissima fundamenta declinemus, ostendamus etiam vbi sacris literis abutantur, & earum verum intellectum eos doceamus. ¶ Principio fortiter in hoc pedem figunt, quod baptizandus nemo sit nisi sit secundum legem & præceptum dei. Iam vero mandauit dominus, ipseque adeo Christus sic dixit discipulis, Data est mihi Mat. vlt. hi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti. Hic admodum contendunt parabaptistæ & clamitant, neminem esse baptizandum, nisi prius doceatur & credat. Confirmant hoc ex euangelio Marci, quum Marc. 6. dicit dominus, Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui autem non crediderit, condemnabitur. Adducit ad illud etiam id quod Petrus dixit, poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu, vbi poenitentia præmittitur ante baptismum, quæ tamen in paruulis esse non potest. ¶ Responso, Verba Christi vtique concedimus quoniam vera sunt, sicut ibi leguntur ad literam. siquidem ibi commisit dominus apostolis euangelium prædicare per vniuersum mundum, & fideles baptizare. Vera hæc omnia, sed quod tu infers, neminè baptizari debere nisi ei antea prædicetur, & ipse credat, hoc sane somnium & commentum tuum est, nec aliquid habet in sacris literis fundamentum. nam dum illud coacte ex hoc textu colligis, erras turpiter & perueris quod violandum non erat. (est mera hæc fallacia consequentis, quæ a negatione antecedentis, infertur negatio consequentis.) Sane debebant apostoli & docere & baptizare credentes, sed in negando sic procedendum non est, vt dicas, ergo qui

Rom. 13

Li. hi. c. de apo.

C ostendimus. c. Ro. 1. c. a quo dam de cõf. dif.

non docetur, baptizari non debet, fallax hæc consequentia est, speciem tantum habens bonitatis, quum bona non sit, vt pueri docentur in scholis. Vis exemplum simile? bona hæc est consequentia, si dico, Homo est, igitur intellectuale est. Cum negatione non bene sequetur, Homo non est, ergo in intellectuale non est. nam & angelus quum homo non sit, rationem tamen habet. & sic consequens potest subsistere sine antecedente, & baptismus in paruulis esse potest, in quibus neque doctrina, nec fides propria præcedit.

2. ¶ Quod si parabaptista, vt sunt pertinaces, in hoc per seuerare conentur, sententiam Christi scisse, sicuti & fuit, doctrinam apostolorum debere præcedere baptismum, & id nos recipimus iuxta commissionis modum, & sicut tunc erant res fidei, quia tunc oportebat doctrinam præcedere baptismum adutorum simul & paruulorum, adutorum quidem, quia nisi edocti prius fuissent, baptismum nunquam suscepissent: paruulorum autem, quoniam nisi antea parentes cognouissent vtilitatem baptismi, neque liberos suos baptizari permisissent. ¶ Hic itaque textus nihil aliud probat, nisi oportere doctrinam præire baptismum, quod & verum est, sed quod nobis Catabaptista illud nominis coarctant, adstringentes & paruulos ad doctrinam hæc sane sententia Christi non est, sed sufficit in adultis præmitti doctrinam, sicuti doctrina & lex Abrahæ data satis erat, qui deinceps circumcidit filium suum Isaac, ignarum quid ageret vel operaretur circumciso. sed de hoc paulo post dicemus, quomodo fides parentum sufficiat etiam liberis. Argumentum hoc Catabaptistarum neochristiani dissoluere conantur per hoc, quod etiam doctrina sequatur baptismum, frigide nimis & inepte, nam & Catabaptiste & neochristiani & nos catholici omnes fatemur, vltra doctrinam etiam sequi baptismum, atque in eum vsum prædicatores & alii præfecti sunt instituti. hoc docere debebant illi, quomodo doctrina præcedat baptismum, sicut iam explicauimus de adultis.

3. ¶ Ad hæc, oportet hic parabaptistas collatione scripturarum adhibita, videre quam præcipua cuiusq; sit sententia. Nos ergo si recte aspiciamus huc textum, videbimus nõ hæc capitalè supremamq; fuisse intentionem, quinã baptizentur, & qui nõ, sed illã, quod hic prædicandi officium apostolis iniunctum est, qui fidem per vniuersum mundum in omnibus gentibus platarer, & hinc baptizandi munus velut appedictis lo-

eo iniungitur, qui prædicationem illã & fidem suscipiebat, is etiam baptizabatur. Nihil hic de baptismo peculiare positum est præter formam, quæ erat, vt baptizarent in nomine patris & filii & spiritus sancti. Cui autem necessarius sit baptismus, Christus hoc loco non docuit, quod inde colligimus, quia sequitur, Qui non crediderit, condemnabitur. nõ enim dicit, Qui non baptizatus fuerit, sicut illud pulchre expendit Bernardus. Cæterum si cõsiderare velimus sacra menti huius necessitatem, & quibus conducatur, inueniemus illud in Iohanne, quum dicit dominus, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cælorum. Generalis est hæc loquutio, vt inquit Augustinus, omnes homines tangit, senes & iuuenes, etiam infantes, ergo si ad regnum cælorum peruenire volent, oportet eos baptizari.

4. ¶ Augustinus etiam ait, quod circumstantiæ illuminationis scripturæ sensum, & illæ igitur hic ponderatæ si fuerint, vbi demandauit dominus legem euangelicam prædicari debere, vel hæc sola circumstantia docet de adultis hic agi, & præceptum hoc ad paruulos nihil pertinere, vt sic de illis ex hoc loco neq; affirmatiue neq; negatiue colligi quicquã possit, quãuis sequitur quod creditibus adultis & baptizatis, baptizati sint etiã paruuli, quod tamẽ ex illo textu minime, sed ex Iohannis tertio elicitur. Vnde iam ex iis omnibus constat, neochristianos ex hoc cõtextu nihil omnino posse aduersus ecclesiã catholicã sustinere. quod Lutherani pöderat verbum, omnes gentes, nihil probat cõtra catabaptistas, quia nõ comprehendit pueros, dicerent ipsi, quia ex textu euincitur quod loquatur de gentibus docendis, sed rum. paruuli non docentur. Et sic apparet etiam responsio ad locum Petri, qui quum senioribus loquebatur, interrogantibus eum quid facere deberent, vbi statim subiunxit ille de penitentia agenda, quod utiq; ad paruulos nihil pertinet, quauis citra dubium parentes baptizati, suos etiam liberos deinde permisissent baptizari, quomodo Augustinus ait baptismum paruulorum nos habere ab ipsis iam inde temporibus apostolorum, & subscribit Dionysius.

2. Deinde Catabaptista simplicibus ingerunt & obtrudunt exemplum Christi, quoniam ille non paruulus, sed triagesimum iam agens annum, sit baptizatus. Iam vero aiunt, constat omnem Christi actionem nostram esse institutionem. sicut ergo Christus ipse paruulus baptizatus non est, ita paruulum nullum baptizauit, sed neque ipse

Luthera
ni male
soluunt
rationem
Anaba-
ptistarum.

Bernar.
Iohan. 3.

August.

Lib. 83.
quæst.

Mala so-
lutio Lu-
therano

Act. 2.

Dionys.

Lucæ. 3.
Gregor.

nec apostoli illud facere vspiam cōmiserunt. cōcedimus sane Christum anno demū trigesimo esse baptizatum, quāuis Augustinus & Chrysoſtomus putant eum illam ætatē iam excessisse, in quo nō laboramus. sed vt occurramus Catabaptistæ, dicimus primo, quod si omnes circumstantiæ baptis-
Chryſo. matis Christi deberēt examinari & obseruari, nō baptizaremur baptismo euangelico, sed tantum baptismo Iohannis, quoniam in illo baptizatus est Christus, secundum cōmunem doctorum sententiā, sicut & historia ipsa pulchre consonat. (nisi quod hic Damascenus est singularis.)

2 Deinde sequeretur neminem baptizari debere, nisi si qui annorum 30 esset, quod ipsi etiam Catabaptistæ non obseruant, quos vellem ego audire hic, quorū tandem illam Christi ætatē præuenirent. ¶ Ad hæc, si omnes vel-
Mat. 3. lent baptismatis Christi seruare circumstantias, oportet eos tantū in Iordane baptizari, aut ad minimū in alio flumine.

4 Vt maxime Christus in pueritia baptizatus nō sit, tamen tunc quoque aliud signū fœderis diuini suscepit circumfisionem: ergo ex ipso factō Christi colligitur, non decere vt paruuli sint sine signo fœderis.
Luc. 3.

5 Præterea rationes subsunt prægnantes & evidentes, quod Christus tā diu expectauit. namq; & eo ipso quod nec legem euangelicam pronunciauit, neque discipulos elegit, nisi prius baptizaretur, docere voluit baptismum ianuā & ingressum esse omnium sacramentorum. Vt iā non possit inde aliqua etiam cauillatio duci aduersus baptismum paruulorum.
Cuc. 2.

6 Super hæc est etiam illud parabaptistarum cōtra omniem rationem: quomodo enim baptizari potuisset etiā Christus in pueritia, quum adhuc neque baptisma aliquod nec vllus erat baptista? Et adhuc oportebat Iohannem ante eū præire vt in natiuitate, sic & in baptismo & in prædicatione & morte, ipse autem interea legem impleuit.
Luc. 1.

7 Ad extremum, non habent isti aliquod a Christo præceptum. ille enim quāuis multa de baptismo dixerit, nūquam tamen docuit ea baptizandum ætate, qua fuerat ipse baptizatus: vel, vt ea forma & modo quo baptizatus erat a Iohāne, vterentur & alii. nullum istorum præcepit vquā. Itaque omne istud quod hic moluntur Catabaptistæ, nihil agit, nihil concludit, insuper & instabile est atque infirmū, quando consideranda nō est ætas ipsa legislatoris. Ecce enim Abraam iam centenarius circumciscus est, an ne ideo Ia-

dæi omnes in circucidendo illam expectarint ætatē? quousque ex eis fuisset circuciscus, decreſcente tādē & imminuta longiuitate? Cæterum, quum ait Christus non præcepisse paruulos baptizari, vicissim mihi responde, vbi tandem peculiariter commiserit mulieres baptizari debere, quoniam in vniuersum de omnibus loquutus est, viris, mulieribus, senibus, paruulis & iuuenibus. An non generalis ista loquutio est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum cælorum? Ecce quia neminem excludit, ergo præceptum hoc etiam paruulos includit sub amissione salutis æternæ. De apostolis iam supra dictum est, quod quando Petrus tria aut quinque millia baptizauit, pie credendum est, mulieres etiam & paruulos in tanta multitudine fuisse baptizatos. vnde & Lucas ait, Adpositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia, non meminit virorum aut mulierum, nec paruulorum neque senum, nisi quod deinceps viros commemorat, dicēs, Factus est numerus virorum quinque millia. Atqui ea est scripturæ consuetudo, vt viri tantum, non etiam mulieres connumerentur, sicuti tunc quando dominus in deserto pavit magnam hominum multitudinem, dicit Iohannes, Discubuerunt viri numero quasi quinque millia, qui mos etiam in veteri testamento semper est obseruatus.

3 Plurimum se effecturos hoc argumento putant aduersarii, quod pueri non credant: nō oporteat autem baptizari aliquem qui non credat, iuxta illud verbum domini, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Nihil faciunt isti, quod patriini loco infantis profiteantur se credere, dicunt enim, Si pro se loquitur patrinus, forsitan verum est quod credat. sed, quid hoc paruulo proderit? sin ille pro infanulo hoc dicit, verum non dicit, quoniā paruulus non credit. Respondetur, paruulos ante baptismum non credere nisi per patrinus, veruntamen illi per baptismum in longum virtute spiritus sancti simul cum gratia suscipiunt fidem, vt Tom. 4. porro sint fideles. id antea ex Dionysio confirmauimus, & de sacra testatur idem Augustinus, dicens quia nulla pars reprobatur paruulis sine baptismo: quoniam si paruuli per sacramentum a deo institutum numero fidelium non adscribuntur, sicut remanent utique tenebris. suffragatur & illud quod habet in libro 1, de meritis & remissione peccatorum, c. 25. quod per sacramentum baptismatis in paruulis fieri non dubitat mater ecclesia, quæ cor maternum eis præstat, vt sacris my-

Rom. 10 steris imbuantur, quia non possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem, nec ideo tamen eos quisquam fidelium fideles appellare cunctatur, quod

August. a credendo utique nomen est, quantum hoc non ipsi, sed alii pro eis inter sacramenta responderint. confirmat idem de baptis. lib. 4. ca. 24. Atque hoc ita esse ex sacris literis corroborabimus, quoniam signum fœderis circumcisio, in veteri testamento paruulum in synagoga addebat numero fidelium. sic Isaac circumcisus accessit catalogo credentium. alias quid profuisset circumcisio? aut quare instituta esset a deo? si ergo paruuli illi fideles fuerunt per circumcisionem, quare non multo magis fideles nunc fierent per sacramentum baptismi? Verum tergiversari hic non potest Catabaptista, quin paruuli placeant deo, oportet, igitur habeant fidem, quia sine illa impossibile est placere deo, ut inquit Paulus. Audio sane, hoc quaeris, quomodo fidem habeant paruuli. Ecce discas & illud ex nobis, quoniam non habent fidem acquisitam, sed a deo infusam, unde & donum dei est. sic enim

1. Co. 12 Apostolus eam connumerat in donis spiritus, quum ait. Vnicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem; alii quidem datur fides in eodem spiritu. & alibi, Ex gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, quia donum dei est. Vides ergo doctores differentes de fide infusa, habere eius rei fundamentum in sacris literis, quoniam si Christus Iohannem sanctificauit adhuc in utero matris, & visitante Maria cognatam suam Elisabeth, exultauit cum gaudio infans in utero matris, quare non etiam Christus in baptismo dona conferret paruulis? profecto non quare; paruulus baptizatus, Christianus & fidelis est, membrum Christi & ecclesiae. Quod autem contedit aduersarius fidei patris nihil prodesse paruulo, ipsumque pro eo vere dicere non posse quia credat, Respondetur, eo ipso apparere quod Catabaptista non considerent immensam dei misericordiam, siquidem quum certum sit paruulos peccatum originale ex aliena primi parentis voluntate contraxisse, quoniam in ipso omnes peccauerunt, quare non debeant gratiam rursus & veniam mereri idem aliena voluntate? an non deus ad miserendum propensior est, quam ad irascendum & puniendum? Verè ille dicitur in misericordia, misericors inquam & miserator dominus,

Psa. 144 propitius erga omnes, quia misericordia eius super omnia opera eius. Quod si hic quoque scripturae requisitis testimonium, ecce in euangelio Marci offerentibus 4. viris para-

lyticum domino curandum, respexit ille fidem eorum. Vbi Augustinus ait, Intuendum sane quantum valeat propria cuiusque fides apud deum, ubi tantum valuit aliena. Super hac re multa diximus Tomo 2. Hoc tamen etiam hic admodum monendi mihi suat catholici, quod paruuli baptismus fundatus non est super fidem patrinorum, siquidem si vel pater nullus adesset, aut qui adesset, fidem rectam non haberet, imo Turca aut ethnicus esset, adhuc tamen paruulus gratiam baptismi acquireret, eo quod in fide baptizatur catholica ecclesiae, quae semper integra est, deoque beneplacita, vt ait Augustinus. De fide aliena potes inducere illud, quod Ioh. 4. mater orauit pro filia sua, centurio pro puero, Regulus pro filio, & pater ille pro filio suo a daemone obsesso. Iam ne igitur satis constat, quam inique Catabaptista paruulos baptismis despoliet, baptizatos fide priuaret, unde quid aliud nisi perpetua sequatur damnatio? quoniam qui non credit, iuxta verbum Christi, condemnabitur. Proh deum immortalem, quanta vesania est, tot paruulorum millia fraudare vel ecclesiastica communione, imo & ipsam ecclesiam sanctam tot centenis annis despoliare sacramento baptismi, ita vt ne vnquam recte & legitime baptizatus sit, nisi forte vetulus aliquis Iudaeus tempore baptismi Iohannis? Quod igitur est, si haec non blasphemia est, Christum tantopere dilectissimam suam sponsam ecclesiam dereliquisse, neque interea Christianum vllum fuisse, nisi quum iam isti nescio qui Terra filii, rebaptizationis autores, ex Cimmericis tenebris progressi, suam perfidiam disseminarent? Quis vnquam crederet talia? quis non potius persuasum haberet, homines istos spurcissimos errare vt qui maxime? O secula, o mores, o miseriam temporis huius, o deplorata hominum peccata, o errores inuolutos & inter se dissidentes, ubi pro suo quisque animo, imo & somnio, effingit quicquid liber. Erroris huius autor hoc tempore primus fuit Balthasarus Hyebmayer Balth. Fridburgen. qui primo statim limine, vt in porta canterio, a se ipse discordauit, secumque; dissensit ipse solus. aliquando enim dixit paruulos peccatum mortale non habere cum Pelagianis, & ideo saluari. deinde opinatus est regnum caelorum esse paruulorum: ad extremum, priusquam combureretur Viennae anno saluatoris 1528, totus in errore demersus, noluit etiam confiteri de paruulis quicquam, an saluarentur aut condemnarentur, ideoque & diuinae tum misericordiae tum omnipotentiae credidit esse relinquendum. Antea re-

Marc. 2.

Luc. 5.

Ioh. 4.

Marc. 9.

Mar. 16

- Isa. 50. riis linguis loquebatur. Præuidit insuper hoc ipsum propheta, dicens, Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est, verbo.
2. Triplicia adhuc miracula recenset dominus, quorum vnum est, quod & serpentes tollent. factumque hoc est, quo ad
- Act. 28. literam, in S. Paulo in insula Mitylene, quando vipera manui eius adhæserat, quam ille abiicit in ignem, quumque expectarent omnes quando ipse inflatus intumesceret, nihil mali hinc accidit ei, atque inde habitus est pro deo. Ita Philippus draconem abegit, S. Simon & Iudas similiter. Iacobus etiam dracones, quos aduersus eum immiserat Heremogenes magus, depulit. Sanctus Magnus draconem quoque ad fauces alpium Iuliarum in montanis profligauit. Insuper cum insula Tiberii, quæ modo Angia maior dicitur, ita scateret animalibus venenosis, ut nemo ibi habitare posset, S. Pirminius quando in eum locum fecisset, ex vno latere cœnobium fundaturus, ex alia parte vermes & serpentes omnes abierunt. Extantque eius rei historię verisimilia, multæ in vitis sanctorum. Quartum miraculũ, Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Hoc secundum literam impletum est in S. Iohanne, Georgio, & aliis quibus ex veneno etiam nil mali euenit. Theophylactus inquit, Sape hæc facta sunt, ut in historiis inuenimus, multi enim & venenum bibentes, per signaculum crucis illæsi conseruati sunt. S. Benedictus quum ei quidam fratres sui maligni venenum infudissent in vitrum, vbi primum fecit ille crucem super id, dissiiliit vitrum. Refert & Gregorius in dialogo, archidiaconum quendam sancto suo præfili Sabino præparasse venenum, ut vel sic ei mortuo ipse succederet in episcopatu, quod quum in spiritu cognouisset Sabinus, dixit, Ego quidem venenum bibo, sed tu non fies episcopus, statimque eo bibente venenum, mortuus est archidiaconus, suo exemplo probans quam verum sit illud, Non est lex æquior illa, Quam necis artifices arte perire sua.
- Act. 28. Signum quintum, Manus suas ponent super infirmos, & bene habebunt. fecit hoc ad literam Petrus, qui apprehenso claudõ manu sua leuauit eum & sanauit. Sic ille & Thibitham erexit manu sua, eamque restituit sanctis viduis. Abundant istiusmodi miraculis acta apostolorum, & omnes omnium sanctorum historię, quomodo illi infirmos curarint non solum impositione manuum, sed & vmbre & vestium contactu.

Querit hic Gregorius, Nunquid nam fratres mei, Gregorius, quia ista signa non facitis, minime creditis, eo quod ait dominus ea fideles consequuntur? Respondet ille, quoniam hæc in exordio ecclesię fuerunt. ut enim fides cresceret, miraculis fuit nutrienda. quia & nos quum arbuta plantamus, tam diu eis aquam fundimus, quousque ea in terram conualuisse videamus. at si semel radicem fixerit, irrigatio cessabit. Hinc Paulus ait, Linguas signa esse non fidei, sed infidelibus. Hoc idem subtilius adhuc postea explicat Gregorius, & post eum Beda, inquit, Sancta ecclesia quotidie spiritualiter facit, quod tunc per apostolos corporaliter faciebat. nam sacerdotes eius qui per gratiam exorcismi manum credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi demonia eiiciunt? Et fideles quique qui iam veteris vitę secularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes & potentium quantum prævalent narrant, quid aliud faciunt nisi linguis loquuntur nouis? Qui dum bonis suis exhortationibus militiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt dicente Iob, Spiritu eius ornauit cælos, & obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus. Sic spiritualiter bibunt venenum qui infecta consilia suscipiunt, & perfidas exhortationes audiunt, neque tamen eo falso maloque attrahunt assensu, tunc enim venenum eis non nocet. Quid quod nonnulli sancti viri aliorum hominum in se suscipiunt peccata per compassionem, ut sanentur illi? Ita de D. Ambrosio refert Paulinus, Quotiescunque illi aliquis ob percipiendam poenitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Hoc idem in spiritu commemorauit Isaias, Super foramina aspidis destabitur infans ab habere, & in cauerna reguli qui ablatatus fuerit, manum suam mitter. Non nocebunt & non occident in vniuerso monte sancto meo, quia repleta est terra scientia domini. Ecce quod vere solidi & constantes Christiani auelli se non sinunt a veritate, quantumuis multa præ oculis habeant exempla mala: Sicut enim serpentes illi nocere non poterant eis, qui oculos suos leuabant ad istum arcum: ita qui animum suum erigunt ad Christum in cruce pendentem, a serpentibus malorum exemplorum & peccatorum non offenduntur, ideoque & Petrus audiuit etiam de animalibus immundis sibi dici, Occide & Act. 10.

manduca. Manus autem spiritualiter imponunt super infirmos, quotiescunque vident aliquem proximorum suorum egrotum fieri in operibus bonis, tunc enim eum confortant bonorum operum exemplis, robur addunt etiam corripiendo & exhortando tantisper dum sanent eum.

Gregor. Tandem sanctus Gregorius spiritualia hæc opera laudans, sic ait, Hæc miracula tanto maiora sunt, quanto spiritualia tanto maiora, quanto per hæc non corpora, sed anime suscipiuntur. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non faciunt. Hæc vero spiritualia quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non ostendunt, sed faciunt. Siquidem ex illis Christi verbis, Multi dicent ad me, domine, in nomine tuo prophetauimus, constat signa corporalia etiam a malis fieri, quæuis & hic dominus proprie de corporalibus agit miraculis, sicut a principio exposui.

Mat. 7. 4 Hoc etiã licet hic videre, quomodo Christus nunc renouet eis illud quod post cœnam promiserit ipsis, dicens, Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera ego facio & ipse faciet. Ad hæc prædixerat idem spiritus sanctus per prophetam, sicut Petrus inducit, In diebus illis effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri & filia vestra. Et inde, Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum, & dabo prodigia in cælo & in terra. Sed quum hic & apud Iohannem dominus prædicat eos etiam qui credituri sunt, signa hæc facturos, quæri solet, an ad hoc fides necessario requiratur formata charitate diuina, quoniã iam ante ex Gregorio, audiuimus etiam malos miracula operari. Re li. 10. & 21. ciui.

August. 21. ciui. per charitatem operante, per eam enim is qui mirabilia operatur, habitat in homine. Et vt maxime mali etiã faciant miracula, vt Iudas fecit, & illi quoq; filii de quibus habetur in Act. 19. Actis, tamen hoc non faciunt per spiritum inhabitantem, sed illum qui est in ecclesia, ex cuius sanctimonia illi huiusmodi miracula operantur, fidemque in ecclesia restaurant aut conseruant. Extra fidem nanq; autore Augustino, deus nõ facit miracula. Et ideo nullus vnquã hæreticus miracula operatus est, atq; vt maxime multum gloriatur Lutherus de Luciferiana superbia, quod & miracula facere posset, tamẽ nec ipse nec aliquis Lutheranorum inuentus est, qui vel claudum, vt ille ait, equum sanasset. Quod autem Antichristus facturus est miracula, & fecerunt iam olim malefici Pharaonis,

ea non vera sunt miracula, sed (vt Paulus ait) tantum signa & prodigia mendacia, impostura sensu. Vide Tomo secundo plura. Neque enim magi Pharaonis, Augustino teste, vera fecerunt miracula, sed solum præstigia, resistentes August. 2. Tim. 3 sic veritati Moyse, vt Iannes & Mambres. ¶ Quod porro ad ipsa miracula in se attinet, dicendum aliquãdiu curauit, sicut etiã nunc multis in suis morbis & periculis deus auxiliatur per intercessionem sanctorum suorum. Atq; ex hoc fundamento ratio sumitur, quare tandẽ iam non adeo multa fiant miracula, quoniam nõ solum ob infidelitatem hoc fieri certum est, alias nunc vel maxime miraculis opus foret, tot vndique erroribus & hæresibus emergentibus, quoniam uis nonnulla etiam nostra memoria sint facta, sicut contingit cum M. Georgio Forchemio Erdtsurdia, & Magistro Iohanne Hupschenauer in Vuinshaim, & cum eo qui Sacramentum deonestauit in Aldtorff Elsatia, vt interim taceam reliqua. Verum hæc neochristiani celant & occultant vt Iudæi resurrectionem Christi, sed neque Christus semper & passim operatus est miracula, sicut ipse dixit in Nazareth, Multi leprosi erant in Israel sub Elifæo propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naama Syrus. Quando igitur iam hæctenus fides ecclesie per miracula satis est confirmata, similiter & ipsa Christi diuinitas, & dignitas Mariæ, atque excellens aliorum sanctorum gloria, amplius iam opus non est plura fieri miracula, nisi forte ob fiditiam Christianorum, qui spem suam in aduersis suis ad deum haberent, vel in aliquo sancto reponerent.

5 Post hanc prædicandẽ baptizandique commissionem, & miraculorum cõsolationẽ, sequitur, Dominus quidem Iesus postquam loquutus est eis, ad sumptus est in cælum, & sedet a dextris dei. vbi non illa tantum verba quæ hic Marcus habet, sed ista etiam quæ Matthæus & Lucas cõmiserant, pòderanda sunt, præterea quæ etiã sine dubio plurima scripta non sunt. ¶ Quod autem Christus in cælum adsumptus est, habuit figuras aliquot præmissas in Enoch & Elia, qui dominicam ascensionem repræsenterunt, & tamen figura multo inferior est veritate. principio enim Elias in cælum, vt ait Gregorius, aerium subleuatus est, vt in secretã quan-

Exod. 7
2. Thef.
2.
August.
2. Tim. 3
Mat. 8.
Lucæ. 4.
Mar. 16.
Mat. 28.
Act. 1.
Ioh. vlt.
Gregor.

- dam terræ regionem repente duceretur, vbi in magna eius carnis & spiritus quiete viueret, quouſque ad finem mundi redeat, & mortis debitum ſoluat. ille enim mortem diſtulit, non euafit. Redemptor autem noſter quia quum diſtulit ſuperauit, eamque reſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſua: gloriam aſcendendo declarauit. Item Elias cum igneo veſtus & aſſumptus eſt, Chriſtus autem propria virtute exaltatus eſt ſuper omnia. Præterea Enoch ante legem, in lege autem Elias ſublatus eſt, vſquedum noui teſtamenti & legis euangelicæ lator ex altis aſcenderet ſuper omnes cælos. Et quod habetur in ſymbolo, Sedet ad dexteram patris, intelligendum eſt de æterna Chriſti requie quo ad humanitatem in cælis, ſimulque ſignificat æqualitatem regendi cum deo patre ſecundum humanitatem. neq; enim intelligendum hoc ita eſt, quaſi deus pater a ſiniſtra, & filius ſedeat ad dextram, ſed hæc ipſa ſeſſio habitationem ſignat, & poteſtatem quam Chriſtus accepit. ¶ Sequitur illi autem profecti, non vtiq; iam ſtatim, ſed in die diuiſionis apoſtolorum qui eſt 15. Iulii, quinto enim Maii die Chriſtus aſcēdit in cælum, & 11. eiusdē miſſus eſt ſpiritus ſanctus in diſcipulos, ac deinde poſt mēſes duos & aliquot dieſu ſunt apoſtoli per orbem vniuerſum, prædicaruntq; iuxta mandatum domini, qui & cooperatus eſt eis, ſicuti prædixerat, quia ſine me nihil poteſtis facere. Et fatetur idē propheta, Omnia opera noſtra in nobis operatus eſt domine. Quo reſpexit & Paulus, quum ait, Nō audeo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Chriſtus. Cōfirmavit inſuper dominus ſermonem eorum ſequentibus ſignis: & hoc eſt quod aſcenſurus in cælum promiſerat eis, quia ſigna eos qui crediderint, hæc ſequetur, & antea poſt cœnam, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora iis faciet. Voluit etiã per hoc euangelista tacite incuſare eos, qui non crediderunt prædicationi apoſtolorum, quam tamen deus ſignis & miraculis confirmauit: iuxta illud Pauli, Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ quum inſitium accepiffet enarrari per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt, conſtante deo ſignis & portentis, & variis virtutibus & ſpiritus ſancti distributionibus ſecundum ſuam voluntatem. Sic nimirũ dominus iratus eſt & ſuccenſit Iudæis, qui recuſabãt credere ſignis & miraculis, dicens ad Moysen, Vſquequo detrahet mihi populus iſte: quouſque non credent mihi in omnibus ſignis
4. Re. 1.
- Auguſt.
- Iohã. 15.
- Iſa. 26.
- Rom. 15
- Ioh. 14.
- Heb. 2.
- Nu. 14

quæ feci corã eiſ? Feriam igitur eos peſtilentia atque cõſumã. Pii autē & boni crediderunt vtiq; ſermoni apoſtolorũ vnde & poterant dicere cum Dauide, Mirabilia opera tua domine, & anima mea cognoſcet nimis. Idē & nos facere conuenit, qui vt maxime miracula illa non viderimus, credere tamē firmiter debemus, Chriſtum hoc modo vniuerſum mundum perduxiffe ad fidem euangelicã per immenſa miracula, vt ſic apoſtoli dum nouã prædicarent doctrinã, noua etiã opera facerent. Et quanuis Chriſtus magnum illud miraculum ipſe operatus eſt, quod in proprio corpore aſcendit in cælum: quod ſi tamē, ait Auguſtinus, per apoſtolos Chriſti reſurrectionē & aſcenſionē prædicantes miracula facta eſſe nō credunt, hoc vnum nobis grãde miraculũ ſufficit, quod ea terrarũ orbis ſine vllis miraculis credit. & ca. 8. Quiſquis, inquit, adhuc prodigia vt credat inquit, magnũ eſt ipſe prodigiũ, qui mundo credēte ipſe nō credit. At nos collaudemus deum in operibus ſuis & c.

Lib. 22.
de ciuit.
dci. ca. 5.

HOMILIA V DE HISTORIA
ſanctiſimæ dici aſcenſionis Chriſti
domini noſtri.

Ascendit ad cælos, ſedet ad dexteram dei patris
omnipotentis.

Articulus fidei & ſymboli apoſtolicum, apoſitus (vt antiqui nobis tradiderunt) per Iacobum minorem, fratrem domini, nepotem Mariæ ex Maria Cleopha.

Chriſtus Ieſus dominus noſter, per magnum glorioſe aſcenſionis gaudium, miſeris nobis hominibus concedere dignetur diuinam ſuam pacem, gratiã & benedictionem, deinde quicquid ad æternam vitam nobis cõducibile eſt, hoc quicunq; cupiunt, ex toto corde dicãt, Amē amē, fiat fiat. ¶ Verba quę initio propoſuimus, dilectiſſimi, ex ſymbolo ſunt deſumpta, quod Hieronymo & Auguſt. atteſtãtib; ab ipſis apoſtolis accepim; ſuper iis patienter nos audite quæſo. Quũ iã dominus opus ſuæ veritatē multis cõfirmaret argumētis, quibus infidelitatem ex cordibus apoſtolorum auferret, dubitationē quoq; credituris in eũ omnibus tolleret, quoniã plurimum cõducebat id ita fieri tum apoſtolis, tum nobis, tũ vniuerſę ecclēſiæ. Vt ergo diſtulerit dominus venire ad locum gloriæ, ipſam tamē gloriam non diſtulit, ſiquidem iam beatus erat

A. C. 1.

corpore simul & animo vsque in hodiernum diem, quando demum impleuit quod apostolis promiserat post cenam, dicens, Vado parare vobis locum, locum gaudiorum, locum felicitatis aeternae. Quum iam patres eduxisset dominus de limbo, eosque ad. 40. dies vsque in corporali paradiso (vt pie credunt doctores) custodisset, vbi expectarunt illi ascensionem Christi domini capitisque sui, qui hodie in medio eorum, atque adeo in conspectu Mariae virginis, apostolorum, multorumque aliorum discipulorum adlum plus est in caelum, sicque iannas eius reseravit, quae iam tunc amplius quinque annorum fuerant occlusa, iuxta verbum symboli vnde exorti sumus, Ascendit ad caelos, sedet ad dexteram patris &c. Ave Maria.

Euangelium Marci x v i. vt supra.

N Ingratus vobis videar ob prolixitatem fere omnibus odiosam, breuiter ipsam adgrediemur re rum hodie gestarum narrationem. Primum ergo hodie mane apparuit Christus discipulis suis in coenaculo, vbi antea coenatus fuerat cum eis, ibi exprobrauit ipsis incredulitatem & duritiam cordis, insuper manducauit cum eis. fuerunt hic cum vndecim apostolis, & Maria mater eius cum aliis mulieribus, &c. 72. discipuli, quibus ille ascensionem suam praenuntiavit. & quia locum eis preparaturus esset, iussit eos manere in Ierusalem, donec induerentur virtute ex alto, deinde exire praecipit eos in montem Oliueti, vbi coram oculis eorum eleuatus in caelum esset assumendus. Hinc apostoli coniunctim cum omnibus per modum processions egressi, per ciuitatem Ierusalem peruenerunt ad montem Oliueti supra vallem Iosaphat. Vbi iterum apparuit eis dominus circa meridiem, ipsosque amice & humaniter compellauit, consolans eos & promittens spiritum sanctum. Ambrosius existimat illum etiam dedisse eis osculum pacis, atque sic cum benedictione eleuatis sursum manibus, versa facie ad ortum solis, teste Damasceno, paulatinque a terra sublatum sese in altum sustulisse, praemissa salutatione, vt Cyprianus putat, huiuscemodi, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, deum meum & deum vestrum. Videntes hoc apostoli & alii discipuli, clamauerunt post eum, Domine noster, deus noster, ne derelinquas nos, dominus ergo terra relicta, impressit tamen ei vestigia pedum suorum, quae etiam nunc virentia monstrari solent

a fratribus. Et de iis sic scribit Paulinus Epist. 11 ad Severum, Paulinus. Mirum quod in basilica ascensionis locus ille ita sacratu diuinis vestigiis dicitur, vt nunquam tegi marmore receperit, semper excussis, solo respiente, quae manus adornandi studio tetrauit adponere. Itaque in toto basilicae spatio, solum in sui cespitis specie virens permanet, & impressam diuinorum pedum venerationem, calcata deo pulueris, perspicua simul & attigua veneratibus arma conseruat, vt vere dicere possimus, Adoranimus vbi steterunt pedes eius. Quumq; sic eleuatus esset dominus in sublimem aera, suscepit eum & circumdedit nubes lucida. decuit enim vt (autore Ambrosio) Christum non nisi clara & lucida nubes ambiret, non opaca, non obscura, quia tenebrae eum non comprehenderunt. verum nubes haec utiq; apprehendit Christum, quae & testimonium ei perhibuit. Et sicut in transfiguratione domini vox in nube audita est, Hic est filius meus dilectus, ipsum audite: hinc Ambrosius ait nubes non suscepisse Christum, sed patrem suscepisse filium suum in umbra nubis, vt declararet quod vulnera corporis sui refrigeratione quadam fouere vellet. Quum ergo nubes eum suscepisset, ita vt illum discipuli amplius videre non possent, & tamen ex dilectione eum admiratione coniuincta intetis in caelum oculis astarent oes, ecce apparuerunt angeli duo albis vestiti, qui & dixerunt ad eos, Viri Galilaei, quid admiramini aspicientes in caelum? hic Iesus qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Post haec rursus regressi sunt apostoli cum Maria & aliis per modum processions in Ierusalem. Eam processione ait magister in historia scholastica, etiam nunc representari singulis diebus dominicis, quando exire solemus templum sicuti apostoli exierunt extra Ierusalem. hodierna autem processio in ecclesia peculiariter designat illum egressum apostolorum, quando exierunt in Bethaniam, sicuti & responsorium ad illud commodo quadrat.

2 Nunc igitur paulatim videamus quam gloriosa omnique gaudio plenissima fuerit haec ascensio, quonia non temere dixit David instinctu spiritus sancti, Ascendit deus in iubilo, & dominus in voce tubae. psallite deo nostro, psallite regi nostro, psallite deo nostro, psallite. Ac primum, magnum fuit vique gaudium animae Christi. nam etiam a principio creationis suae beata extitit, non omnes tamen beatitudinis dotes habuit vsque ad mortem, quando demum tota beata facta est corpusque, quatuor beatitudinis dotibus donatum. Et quod

- ille propria sua virtute nō vlla aliena ope, vt Elias, nec alicuius hominis vel cuiuscūq; creaturæ ministerio frer⁹ ascēderit, testatur Pſaltes qui hoc ita fore in spiritu prauidit, dicens, Exaltare domine in virtute tua, cantabimus & psallemus virtutes tuas. Et alibi, Eleuata est magnificentia tua domine super cælos. Fuit igitur hic peculiaris honor & dignitas humanitatis Christi, quod ea tanto spatio a terris in cælū tam exiguo tēporis spatio sit eleuata, vt admiratus meriti to idipsū Sapiens, dixit erit, Ecce iste venit saliens in montibus. Gregorius quoq; ait, Vultis ipsos eius saltus agnosceret: de cælo venit in vterum, de vtero in præsepē, de præsepē venit in crucem, de cruce venit in sepulchrū, de sepulchro redit in cælū. Hoc etiā recolēs ecclesia, sic canit hodie, Salutem de cælo dedit in virginalē vterū, inde in pelagus seculi & c. Deniq; saltū dedit hodie maximū, nubes polosq; cur su præpeti transuolans. Et ideo Bernardus inquit, Solennitas ista, fratres charissimi, gloriosa est, consummatio enim & adimpletio est reliquarum festiuitatum, & felix clausula totius itinerarij filij dei. Quatuor nāq; Christi itinera ille cōmemorat. Primum de cælo, pœnale: secundum in limbum, triumphale: tertium in mūdū, honorificum: quartum rursus in cælum, quod & fuit omni gaudio plenū. Sic festiuitas hæc totius vitæ & omnium actorum Christi conclusio est, ideo enim homo factus est, ideo triginta trib⁹ annis laborauit in terris, ideo mortuus est, vt nobis cæli portas aperiret, vt humanitatē exaltaret super omnes choros angelorum, sicut Dauid vidit in spiritu, Ascendit super Cherubin, volauit super pennas ventorum.
- 3 Posset hic oriri quæstio, quomodo tandem hodie portas cæli aperuerit dominus, qui eas tamen reſerasse creditur in cruce die parasceues morte sua, iuxta illud prophetæ, Ero mors tua o mors. Respondetur, verum quidem hoc esse quod dominus passiōe sua & morte emeruit reſerationem cæli, quam tamen hodie ascendens deniq; consummata vit ipse & impleuit, non secus atq; vbi quis hæreditatē aut bonum aliud coemerit, habere iam dicitur ius illius, & tamen postea tandem possessor illius constituitur. (notande dicunt doctores, Christus in morte aperuit cælum merito, & in ascensione exequutiue.) Quod autem exaltatio hæc Christo magno fuerit tum honori tum gaudio, testatur etiam Paulus, inquiens, Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter
- Pſal. 20.
- Cant. 2.
- Grego.
- In seq.
- Bernar. sermo. 2
- Pſal. 17.
- Oſec. 13.

quod & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Hinc & gaudio magno plenus Dauid ex spiritu sancto, clamauit, Nimis eleuatus es domine super omnes cælos. Possem & hic referre Mariæ gaudium, quod etiam in reliquis septem connumeratur, & habuit illud concepitq; ex gloriosa hac Christi ascensione. similiter & de gaudio apostolorum, qui si antea gauiſi sunt, quod domuum vidissent post resurrectionem, quanto maiori gaudio perfusi iā sunt, conspicati eum exaltari super excelsa cælorum? Volēs etiam supersedeo dicere, quantum inde terroris conceperint demones contristatique sint, dum viderunt humanam naturam eleuari in celos, vnde ipsi extrusi deciderant propter peccatum, in quibus sic impletum est illud Isaia, Super hoc expediti Moab vlulabunt, anima eius vlulabit sibi. Sed iam ad gaudia patrum digrediamur.

4 Sane magno gaudio fuit hodierna dies, & adhuc est omnibus patribus iam inde ab Adam vsque ad Christum, e quibus nullus adhuc in cælum peruenerat etiam postquam ex limbo fuerant liberati & adducti in cælum, quum antea tanto tempore in limbo fuissent detenti, quod etiā agnouit Dauid, dicens, Ascendit in altum, captiuam duxit captiuitatem. Sed quis est qui satis contemplari valeat, quāta iubilatione & lætitia, quanto gaudio adfecti fuerint, patres omnes, Adam, Noe, Abraham, Moyses, Dauid, Ioseph Christi nutritius, ipseque eius præcurſor Iohannes, & omnes tū patriarchæ tum prophetæ? Nam cum nos alicuius vnus diem festum & solennem cum gaudio celebramus, qui assumptus sit in cælum, quanto magis gaudere nos oportet hodierna die, quo tot cētena millia simul cum capite Christo ascenderunt in cælum? Beatus Augustinus in quadam homilia putat nōnullos sanctos corpore & anima adsumptos esse in cælum, sic vt quorum corpora sub mortē Christi apertis monumentis resurrexerunt deinde cum domino, cum eodem quoque ascenderint in cælum. Meminit huus sententiæ Hieronymus, & ait Dauidem quoque vnum ex eis fuisse, quamobrem deinde Petrus de eo loquēs, dicit, Sepulchrum eius apud nos est vsque in hodiernum diem, quasi non auderet dicere quod in eo corpus quoq; ipsius esset. Gaudium hoc alienū non fuit ab eis, qui ex purgatorio

Pſal. 96.

Isa. 15.

Pſal. 67

Ephc. 4.

August.

Mat 27

Hieron.

sunt liberati, neque illi tantum, sed & isti qui iam inde a die resurrectionis dominicæ, usque in hunc diem in purgatorium venerunt, nam & ii amici Christi sunt facti, & dilectionem dei habuerunt, iisdem de causis quas in die pasche adduximus. Nunc oremus & c.

HOMILIA VI.

Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ex symbolo.

Gloriosa & benedicta anima Christi plurimū gauiſa est, quod intrare iam deberet in locum gloriæ suæ. Multum gaudium habuit & Maria videns suam carnem & sanguinem filium suum dulcissimū ascendere in cælum. Neque parum inde solatii conceperūt apostoli & patres sancti, atque ii quidē eo magis, quod ipsi etiam cum iubilo, & exultantes ascenderunt in cælum vna cum Christo, quod ipsum multis iam tum millibus annorum exoptarant & expectarant. Iam vero non minus gaudium fuit & inter angelos, congregantes cum suo capite & domino Iesu Christo. Illorum enim tantā constat fuisse lætitiā & exultationem, vt non incōmode possit festum hoc dici omnium angelorum. Quoniam quum tertia angelorum pars lapsa fuerit in ruinam, sicut vidit Iohannes. & ait draconem secum traxisse tertiam partem stellarum, vnde & ordines illi atque loci multis annorum millibus deserti & vacui permanserant, hodierno die primum ceperunt restaurari, quando ascendens cum patribus dominus, eos in ruinas implendas substituit, iuxta illud Davidicum,

Pſo. 12. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas. Quod si autem te stante in euangelio domino, magnum est gaudium angelis super vno peccatore poenitentiam agente, quam ineffabile gaudium & inexplicabilis lætitia fuerit hie angelorum super tot millibus hominum cum Christo ascendētium in cælum? Vtique hic angeli qui singuli singulis illis deputati fuerant in hac vita custodiendis, suos exceperunt & salutarūt. vnde tāta in cælis iubiliatio & lætitia tanta orta est, quanta nulla in mūdo neq; fuit, neq; futura est vnquā. Quid quod

Hieron. Hieronymus putat hodie plane euacuatum esse cælum, descendentes angelis in occursum Christo; quāuis enim doctores in vniuersum adserūt geminos esse in cælo angelos, assistentes alios semper in conspectu dei, alios spiritus administratorios, qui in hūc mūdū pro variis officiis, alii ad

privatos homines, alii ad gētes, populos & principes trāmittuntur, sicut de iis plura in festo S. Michaëlis dici cōsueverunt. Acceperunt autē & collegerunt doctores illud angelorum discrimen ex isto Danielis, Mille millia ministrabāt ei, & decies centena millia adſistebant ei. quāuis ergo inquam sup̄remi angeli semper fere in cælo manentes, non solent emitti, hodie tamē omnes occurrerunt domino. quāobrē & hodierno die ecclesia hunc Psalmistæ versum decantat, Qui ponis nubem ascensum tuum, & ambulas super pennas ventorum. Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos flammam vrentem, siue, vt habet Targum, volantem.

2 Vidit & Isaias illud in spiritu iam olim, quomodo angeli summa admiratione ducti occurrerint domino. & quāuis illas quæ apud Isaiā sunt, interrogationes Dionysius putat a sup̄remis angelis esse factas, qui huiusmodi cæl. hier. ab inferioribus inquisierint, tanquam ab iis qui in mundo conuerſari soleant, iamque experti erant quid de Christo actum esset: diuersum tamen sentit Hieronymus, putans inferiores angelos hoc ipsum interrogasse superiores, tāquā eos qui illorum quæ in sanctæ trinitatis consilio acta conclusaque essent, exactiorem haberent notitiā. Quicquid tamen illud est, nobis sufficit illud angelos sese mutuo iſce verbis de Christi ascensione interrogasse. Equidem tamen si alterutri accedendum esset, malle m̄ subscribere Dionysio: qui, quia Pauli discipulus fuit, hæc & huiusmodi plura mysteria discere facile potuerit. Sed nos ipsum audiamus prophetam, voce angelica resonantē, Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bozra, iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Hoc illi vtiq; præ magna dixerunt admiratione, quādo viderunt Christum dominum cum tanta gloria & maiestate ascendere in cælum. Norant enim vtiq; quomodo Enoch & Elias sublati essent, ministerio vſi angelico. verum ille propria veniebat fretus virtute, & suapte fortitudine ac potentia ascendens in cælum. siquidem iam vicerat mundum, diabolū debellarat, confregerat limbum, mortem destruxerat, vitam reuocarat, paradysum meruerat, nunquam erat etiam cælus aperturus, quando tanta patrum multitudine & comitatu adsumpto cum immensa gloria properabat ad cælum, vt merito mirarentur angeli, dicētes, Quis est iste qui venit de Edom? Quibus respondet Christus & ait, Ego quā

- 11a. 63. loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum. Vere ille iustitiam noni testamenti loquutus est, ante quem peccatis subditi omnes fuerant. ¶ Hinc amplius interrogant angeli, Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Indumentum hoc erat corporis sui, in quo cicatrices fuerunt vulnerum. admirati ergo hic sunt angeli diuinæ sapientiæ consilium, quod deus mundum vnigeniti sui morte redimere voluisset. Rursus respondet dominus, Torcular calcaui solus, & de gentibus non fuit vir mecum. nullus mecum apostolus, discipulus nullus mortuus est, imo & a me profugerunt omnes, quanuis ad pœnitentiæ regressum conseruabantur, iuxta illud, Ex iis quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam.
- Ioh. 17. Ideo ille passus est solus, vt vni ei gratias ageremus tantam redemptori nostro. Atq; in hunc modum angeli omne gaudium & lætitiã venienti domino exhibuerunt. planeque sicut in hoc mundo tēporaliter fieri solet, vt nobiles & stēmatibus illustres regem aduenientem honorificentissime excipiāt, ita hic angeli regem suum magno cum triumpho comitantes deduxerunt in gloriam cœlestem. Neque tamē hic simpliciores cogitare debent, angelos, dum hic a nobis dicuntur domino suo ministrasse, ipsum ducendo adiuuifse, quum ille propria viriute ascenderit, quod iã sape cōmemorauimus, sed ita tamen angeli inseruierunt ei in hoc itinere, honorem exhibendo & reuerentiam. siquidem, vt ait
- Pro. 14. Sapiens, In multitudine populi dignitas regis. Id omne præuidit in spiritu Dauid, quum dicit, Canite deo, psalmum dicite nomini eius, facite illi iter qui ascendit super occidentem, dominus nomen illi. Qui educit victos in fortitudine, (ecce patres ex limbo ereptos) similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris. dominus dabit verbum eũ gelizantibus virtute multa. Currus (qui in Hebræo ascēsus est) dei decem millibus multiplex, millia lætantium, dominus in eis, in Sinai, in sancto. (Hebraice legitur angelorum, quanuis id nos in latino non habeamus, propter æquiuocationem dictionis **W** **N** tamen Targum etiam legit angelorum, duo milita angelorum ducunt illos.) ¶ Quibus saue verbis exprimere voluit Dauid multitudinem angelorum Christo in sua ascensione seruientium, & deinde ait, Psallite deo qui ascendit super cælum cæli ad orientem, sunt ibi plures alii versus, qui omnes possent ad longũ recēseri, quum multum faciant ad hanc Christi ascensionem.

2. Adhuc vnus superest versus, nō pastremus in eodem Psalmo, quem iam adduximus, Ascendisti in altum, ce Psal. 67 pisti captiuitatem, accepisti dona in hominibus. Paulus inquit, Dediti dona hominibus, vbi ille verba Dauidis exponit. quoniam post commemoratam multitudinem angelorum, qui cum Christo ascenderunt, multo vtq; plures quã apparuerint angeli Iacob, qui tamen totum exercitum angelorum vidit, plures insuper quam fuerint in monte Sinai, vbi data est lex. & Moyses ait, Dominus de Sina venit, apparuit de monte Pharan, & cum eo sanctorum multa millia. Infert Dauid, quod etiam dona acceperit Christus, non sane quoad personam suam, quando ipse iam antea a principio omnes thesauros sapientiæ & sciētiae dei in se habuit reconditos, sed alii boni homines qui superstites erant, vt apostoli, illi nimirum dona acceperunt, quod clarius exprimere volens Apostolus, ait, Dedit dona hominibus. siquidem ille post clarificationem suam fidelibus dona largiter distribuit, Hinc ait Iohannes, Spiritus nondum erat datus, quia Christus nondum erat clarificatus, quod demum in ascensione sua factum est. Quilibet hic homo vasa cordis sui sollicitè præparet, vt & dona quæ Christus post ascensionem suam distribuit, percipere mereatur, ipseque post Christum ascendere possit, sicut cuiuscunq; hominis animus institutus esse debet, vel ad illam quotidianam exhortationē ecclesiæ. Sursum corda. Quisque etiam roget dominum, vt hanc sibi gratiam donet, quatenus possit tanto mētis ardore Christum sequi, simulque clamare cum spōsa, Trahe me post te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Tunc autem nos ad ascensionem præparabimus, non sicut homines leues dicunt, Eia cælos ille iam adiit, nō videt nos amplius, opera nostra non considerat, infernum ille subegit, & similia: sed quãdo nos cū timore dei præparamus, animosque nostros & corda dilectione dei & proximi accendimus; quia tantũ homo ad cælos ascendit, quãtũ diligit: & sicut corpus ratione grauitatis mouetur, ita spiritus respectu charitatis, Hinc est quod Elias currum vectus igneo assumptus est in cælũ, vt inde discerēt omnes qui aditum sibi parare volunt in cælũ, currum sibi prius cōficere igneum dilectionis dei & proximi. Atq; nō dissimile est quod spiritus sanctus missus est in linguis igneis, quæ & nos quotidie sic inuocamus, Repletur corda fidelium, & tui amoris in eis igne accēde. C. vere felicem hominem, quisquis sic exardescens in char

Eph. 1.

Gen. 32.

Deut. 33.

Ioh. 7.

4. Re. 2.

A. G. 2.

tate, post deū velut extra se raptus erumpit, sicut mater sancti Augustini suscepto sacramēto tā diuina & sublimia recogitabat mysteria, vt exclamaret, Volemus in cælum.

- 4 Extat & in symbolo fidei nostræ articulus, ad hodiernam pertinens festiuitatem, alter post ascensionem, de qua satis multa diximus, Sedet ad dexterā dei patris omnipotētis. Christus, vt verus dei filius, in sinu patris sui est per generationem æternam: & tamen simul est ad dexterā dei patris, cui æqualis est in potestate, ideoque hic per dexterā intelligenda non est manus alienius corporis dextra, quoniam istiusmodi corporalia membra in diuinitate nō sunt, sicut Anthropomorphitæ, quos recte humaniformios dixeris, deū in humana forma essentialiter esse putarum, quæ insignis fuerit blasphemia, quoniam deus spiritus est, ideoque membra non habet. Et Paulus reicit eos, vt Augustinus ait, qui incorruptibilem gloriam dei commutant in similitudinem hominis mortalis. Quisquis ergo audis dexteram dei commemorari, neque manum dexteram cogita, neque posituram seu situm membrorum, sed immensam illam potestatem recole, quam Christus habet, vt ipse profitetur. Patre omne iudicium dedit filio. Ideoque in symbolo statim sequitur, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Cre dimus ergo quia Christus ascendit in cælū, sedet ad dexteram, hoc est, ad æqualem cum deo patre potestatem, ex qua habet illud quod iudicaturus est viuos & mortuos. Re uelauit hoc idem antea spiritus sanctus per os Davidis, dicētis, Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, quasi dicere vellet, Mecum regito, eadem vna mecum potestate vitior & c. Eadem est & inter homines consuetudo, vt si quem honore velint adficere, constituant ad dexteram: & si ad optimum quid aliquem vocitent, ad dexteram iubeant ire. Mitto hic quod nonnulli discrimen scripturarum expendunt variis modis loquentium, quomodo sint quidā in cælo tantum, alii stent, alii etiam sedeant. & quāuis quo ad corpus nulla hic differentia est, siquidē in cælo stare, sedere & esse possunt pro arbitrio suo, & tamen singulorum proprietates quædam quæ illa discernit. Omnes enim sancti sunt in cælo, sed ex iis præcipue Maria adsistit Christo, iuxta illud Davidis, Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate. Sedere autem etsi ob æternam requiem omnibus competat sanctis, sicut dominus respondit matri filiorum Zebedæi, Sedere ad dexteram nō est meum
- Ioh. 4.
- Rom. 2.
- Ioh. 5.
- Symbo.
- Psal. 109
- Psal. 44
- Mat. 20

dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo, hoc ergo soli tamen vere tribuitur Christo, siquidem is sedet, ad æqualitatem diuinæ potestatis & maiestatis. ¶ Ne autem latius hic quoque euagemur, vela contrahentes, dicamus Christū Iohan. 3. habuisse gratiam dei in supremo gradu, quia non datus est ei spiritus ad mensuram, sed ex eius plenitudine omnes accepimus. Itaque quanto plenior gratia fuit præ cunctis hominibus hic in terra, etiam secundum humanitatem, merito ille eo quoque altius exaltatus est super omnes choros angelorum, & super omnes cælos, vt ait Paulus. Et vt David Psal. 67. confitetur, Ascēdit super cælos cæli. Sed quod sedeat ad dexteram, præclare quidem hoc, & quæ ita fit, docet Ambrosius, dicens, Non mirum si filio eadem sessio cum patre exhibetur. est enim eiusdem substantiæ & naturæ cum patre. Atque ideo spiritus sanctus sic ordinauit in symbolo, vt profiteamur sedere filium ad dexterā patris, ne simplex aliquis suspicaretur eum esse patre minorē. Nos vero iam humiliter eum imploremus, vt quia dedit ei pater omnem potestatem quæ in cælo & in terra est, iudicādi viuos & mortuos, nobis dignetur esse iudex clemens & propicius, nosque sicut & statuatur ad dexteram inter oues, quatenus cum illis vita perfruamur æterna, Amen. Mat. 28.

Audini Kaiserspergium prædicantem sub illo thema te, Ascendit Ionathas & armiger eius post eum, primi regū decimo quarto. Induxit ascensionem Christi, dein nostram. Vado vobis parare locū, Iohannis decimo quarto. Et ascendit pendens iter ante eos, Michææ secundo.

IN DIE SANCTISSIMO PENTECOSTES, de festo & solennitate dici, atque spiritus sancti missione.

Repleti sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui variis lingnis, Actuum secundo.

Euangelium IOHANNIS XIII.

S I quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud

eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus, sed eius qui misit me, patris. Hæc loquutus suum vobis, apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixerò vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, vt cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed vt cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

HOMILIA PRIMA.

- Ioh. 14.** P. Rincipio constat Christum discipulis suis sapius promississe, missurum se eis spiritum sanctum, quod ille hodierna die impleuit. Finita enim cœna, dixit ad illos, Rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis. Et inde, Paraclitus spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo; docebit vos omnia. Rursum postea ait, Quum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis, ille testimonium perhibebit de me. Et iterum, Si non abiero, paraclitus non veniet. vbi autem assumptus fuero, mittam vobis eum: & cum venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Refert etiam Lucas Christum iam ascensurum in cœlum, pollicitum esse discipulis se promissum spiritum patris eis missurum, modo illi expectarent Hierosolymis, dum indueretur virtute ex alto. Promissiones illas omnes, vt erant maxime cõsolatoriae, ita hodie doctus certissime impleuit. Sic enim Lucas ait, Quum imple-

rentur dies Pētecostes, erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de cælo sonus tanquam spiritus vehementis, & replevit domum totam in qua erant sedentes. Et repleti sunt omnes spiritu sancto. Hic primum mihi tēpus ipsum considera, quando impleti iam erāt dies Pentecostes. Exo. 23. quod festum iam olim erat Iudæis a deo institutū inter reli- Leuit. 23. quæ tria, de quibus sic præcepit dominus in lege, Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabit. Solemnitatem azymorum custodies, & solennitatem primitiuorum operis tui quæcunq; seminaueris in agro. atq; hoc erat festum Pentecostes. Et solennitatem quoq; in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro, quod festum erat tabernaculorum, sub quib; oportebat Iudæos habitare, sicut patres eorū fecerant in deserto. celebrabāt hoc decimoquinto die mensis septimi. & quodlibet per dies octo peragebant. At nos reliquis omisis, tantū iam de festo Pentecostes disseramus, quomodo & quando celebratum fuerit illud a Iudæis. de eo sic ait lex, Feretis manipulos spicarum primitias messis vestræ ad sacerdotem. Qui eleuabit fasciculum coram domino, vt acceptabile sit pro vobis altera die sabbati. Et infra, Numerabitis ergo ab altero die sabbati in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas vsq; ad alterū diem expletionis hebdomada, id est, hebdomada septimæ, hoc est, quinquaginta dies, & sic offeretis sacrificiū nouum domino. Et inde dies hic erit celeberrim; & vocabitur sanctus. Ecce quomodo per 50. dies connumerari debeant, non quidem cõputando a pascha aut sabbato Iudæorū, sed ab altero die sabbati, die scilicet dominico, vsq; ad quinquagesimum, qui rursus erit dies dominicus. Quod utiq; non temere a deo ordinatū sic est, propter futuram illam dominicæ diei sanctificationem. Festi huius causam & originē licet in Exodo colligere. Quum enim Iudæi agnum paschalem māducassent die 14. mensis primi, ac deinde exirent Aegyptum, post hac die tertio tertii mensis descendit dominus coram omni populo super mōtem Sinai, quoniam sic habet textus, Iam aduenerat tertius dies, & mane inclauerat, ecce ceperunt audiri tonitrua ac micare fulmina. Ibi Moyses cum domino loquutus est, qui eum rursus ablegauit ad populum, vt Aaronem adduceret secum. sic ergo die quarto mensis tertii deinde data est lex in tabulis lapideis. Qui dies si colligantur omnes, inueniētur esse 50. siquidē mēsis prim; dies habet 29.

alter 30. agnum autem paschalem comederent die 14. ad vesperam, & ideo ad finē sunt adhuc dies 16. (inclusiue numerādo terminos) iis iunge dies 30. mēsis secundi, & quatuor tertii, habebisque dies quinquaginta. Atque ille numerus quinquagenarius huic rei & proposito aptissimus est, numerus enim est pœnitentiæ, & remissionis peccatorum, & in hoc annus iubilæus a deo institutus est ad annos 50. iuxta illud verbum legis. Numerabis tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem quę simul faciunt annos 49. & c. Et sanctificabis annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrę tuę. ipse est enim iubilæus, ac deinceps enumerātur priuilegia & immunitates eius anni. Qui eodem modo in ecclesia quoque seruatus est vsq; ad pontificē Sixtū, qui anno domini 1475. iubilæum tenuit, simulque constituit illum porro semper ab annis 25. vsq; in 25. rursus seruari debere, eo quod ætas hominis simul cum decrecente mundi tempore semper abbreviatur. Atqui ante illum eodem tempore obseruabatur iubilæus in ecclesia, vt quondam in veteri testamento.

2 Hinc iam sequitur intellectus diei huius quinquagesimi, quem Pentecosten dicimus. Quoniam Lucas ait, Quum completi essent dies Pentecostes, non vtique numerando eos ab agno paschali, sed iuxta præceptum domini a die dominico proxime sequenti, quem & Lucas voluit his designare, neque enim hic curamus in quemcunque diem incidit pascha Iudæorum, quum supputatio illa inceperit tandem proxima die sabbati, ita vt semper dies pentecostes in diem dominicum ceciderit. Insuper aliud quoq; considerare hic licet fidei nostrę mysteriū, quod Christus proximo die dominico post pascha Iudæorum resurrexit, eodem die quo manipuli nouarum frugum confueuerunt offerri. Vt sic etiam Christus corpus suum nouarum frugum manipulum, vtique primitiæ nostrę, tanquam verus sacerdos obtulerit deo patri & sanctificarit. Sicut ergo diebus 50. post comestum agnum paschalem, lex Moysi data est iam monte Sinai: ita totidem diebus a resurrectione Christi, spiritus sanctus etiam in Sion datus est, atque inde cœperunt apostoli prædicare nouam legem euangelicam, sicut præuidit in spiritu Micheas, dicens, De Sion exibit lex, & verbum domini de Ierusalem. quoniam cœnaculum illud in quo congregati fuerunt apostoli, in monte Sion positum erat. Tria itaque hic nobis veniant consideranda. Primum,

quia spiritus sanctus datus est in die pentecostes, qui semper fuit dies dominicus, vnde sic ille cohonestatus est non tantum per gloriosam Christi resurrectionem, sed & per spiritus sancti missionem, vt recte de eo dictum sit a Davide, Hęc est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Multa autē super hoc dixim⁹ die sancto paschæ. Deinde non temere die quinquagesimo a Christi resurre- c. scire, ctione datus est spiritus sanctus, quia per eum & peccata re paragr. mittuntur, & indulgentiam quisque consequitur anni iubi hunc nu- lei. numerus siquidem ille quinquagenari⁹, peccatorum si- merum- gnificat indulgentiam, sicut supra meminimus, quare & do- 76. dist. minus die paschæ dixit ad discipulos suos, Accipite spiri- Ioh. 20. tum sanctum. quorumcunque remiseritis peccata, remis- Act. 2. sa sunt eis: & quorum retinueritis, retenta erunt eis. Postremo, ex ipsis apostolorum actis colligitur, spiritum sanctum Pulchra datum esse circa horam diei tertiam, quo tempore sobrii sūt hęc. sunt & ieiuni, aptioresque ad gratiam dei suscipiendam. hinc nimirum mos ille inualuit in cœnobiis & ecclesiis cathedralibus atque collegiatis, statim a finitis precibus Tertiarum, exordiri summum missę officium, nisi quod quidam ignaui & delicati martyres illud faciunt post sextas decantatas, ne cogantur nonas a prandio tandem persolvere. Adhuc quoq; alia hic subest mystica significatio. quoniam quum & lex Mosaica horam circiter tertiam data sit, decuit spiritum quoque sanctum, qui nouum testamentum per apostolos docuit & tractauit, eadem hora mitti. Vtriusque, & legis nimirum & noui testamenti, cuius autor spiritus sanctus est, memor adhuc ecclesia, de lege quidem canit psalmum, Legem pone mihi domine viam: de spiritu au- Psal. 118. tem sancto, prorumpit in hęc verba hymni, Nunc sancte nobis spirit⁹ vnum patri cum filio & c. Sic nimirum omnia in ecclesia sancta sunt quodam pulcherrimo ordine digesta & composita.

3 Sed iam satis multa de tēpore missi spiritus sancti diximus, reliquum est vt & de ipsa in se missione dicamus. & primo statim querit tantus tonitruū fragor & sonitus factus sit, querit etiam locus ipse cōmotus, quando missus est spiritus sanctus. neq; enim in hoc sonitu tanquam spiritus seu flatus vehemens spūs sanctus datus est, sed in linguis igneis, querit ergo tantus fremitus præcelsit? Principio, vt res hęc Exo. 19. etiam responderet gestis veteris legis, in cuius latione sic factum esse narrat Moyses, Ecce cœperūt audiri tonitrua ac

micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangor que buccinae vehementius perstrepebat. Hinc nimirum decuit ut etiam ventus, sonitus plurimi & magnae commotiones fierent in missione spiritus sancti.

2. Possunt haec eadem ad sonitum praedicationis apostolicae referri, quae per vniuersum orbem exitura erat, vnde eam forsitan hic spiritus sanctus confirmare voluit suorum gratia tum virtute, ut inde ipsi essent apostoli fortes & praeualidi instar caelorum, ad annunciandam gloriam dei, in super vsi sunt illi in praedicatione sua praeualido tonitru verbi diuini, & fulminibus miraculorum, quoniam in singulis miraculis virtus dei emicat non secus atque ex fulgure lumen. Porro reliqua quae supersunt difficiliora, scholis relinquamus, quomodo spiritus sanctus tertia sit in diuinis persona, & quomodo ab utroque procedat, a patre scilicet & filio, cuius etiam spiratio ab utroque, non generatio aliqua sit ut filii, sed processio vel productio. & quare paracliticus ille dicatur ratione gratiae suae, quae miseros solatur & afflictos. Tatum de missione illius differemus hic primum in genere, sequenti homilia quo ad hoc festum. Principio sit haec conclusio, quod duae tantum in diuinis personae mittuntur, deus filius & spiritus sanctus, quia de patre nusquam simile legimus in scriptura, autore Augustino, sed bene de filio dicitur, quia eum pater sanctificauit & misit in mundum: & de spiritu sancto, quod eum mittet pater in nomine filii, & similia multa. Quamuis ergo & pater apparuit in quibusdam externis figuris, tamen a nullo emissus est, quum sit principium reliquarum personarum in trinitate, a quo filius & spiritus sanctus procedant: ideoque ille utrunque hunc mittit in terram, ipse vero a nemine mittitur.

4. Sciendum est, missionem harum duarum personarum fieri posse duplici modo, visibili & inuisibili. de posteriore iam nobis dicendum sumimus, ibiq; dicimus quod quamuis filius dei visibili specie missus est, semel tamen quotidie adhuc immittitur, seque insinuat piis hominum mentibus, simul cum spiritu sancto in suis donis diuinis, ut Augustinus testatur. Quae sint autem haec dona, & quando filius aut spiritus sanctus mittantur distinctim, concors doctorum sententia est, quandoque deus donum aliquod immittit in cor hominis, vnde charitas in deum exardescit, ipseque animus inflammatur, tunc sane spiritus sanctus mittitur. Quum autem donum huiusmodi intellectum homi-

Aug. 2.
de trin.
cap. 5.
Ioh. 10.
& 14.
Missio
perso-
narum.

Lib. 4.
de trin.
cap. 20.

nis tantum illuminat & eleuat ad reuelationem dei rerumque diuinari, cum mittitur filius, sic ait Apostolus, Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Sequitur inde, quod quum homo aliquis supra naturam per instinctum dei veritatem diuinam cognoscit, ibi mittitur ad eum filius dei, ergo apostoli hodierno die sicut visibiliter acceperunt spiritum sanctum, ita inuisibiliter Christum, per hoc quod omnis sapientia eis infusa est, quae cunquam ad fidem nostram spectabat, quoniam omnis, quae naturam excedit, illuminatio diuina, donum dei est, & in eo confertur filius dei. Vicissim cum deuotio seu pius in deum adfectus incenditur in homine, ibi spiritus sanctus. Hinc Bernardus in lib. de amore dei, corripit eos qui ex eiusmodi deuotione superbiunt. Quoties etiam gratia dei in homine augetur, ibi confertur spiritus sanctus, quod in euangelio satis liquet, quoniam die resurrectionis suae discipulis suis dominus dedit spiritum sanctum, & clauis commisit ecclesiae. hodie demum dona prius tradita rursus contulit, sed auctiora. Porro in quibus donis confertur spiritus sanctus, Paulus edocuit, in quibus, Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et diuisiones operationum sunt, idem autem dominus. Et diuisiones operationum sunt, idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique enim data est manifestatio spiritus ad utilitatem: alii quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum, alii fides in eodem spiritu & c. Vbi obseruandum adhuc est, duplicia haec esse dona: quonia quaedam conferuntur ut hominem sanctificent, emendent, deoque reddant acceptum: & tunc non ipsum donum tantum, sed etiam spiritus sancti persona confertur. vnde Augustinus dicit, spiritus sanctus donum est, quia eum dat nobis deus. sic ait Glossa quaedam super illud Pauli, charitas dei diffusa est, O quam magna est misericordia domini dei nostri, qui etiam spiritum sanctum dat nobis, dum donum tribuit quod ei simile est, quia donum eius spiritus sanctus ipse est. Quisquis igitur es qui hodie animum tuum instituit, ut paratus sis gratiam & charitatem dei suscipere, ecce simul essentialiter suscipis ipsam personam spiritus sancti. Atque ideo quum maior adhuc erat & ardentior hominum charitas in ecclesia ad seruanda dei mandata, solebant omnes ad haec festa confiteri & suscipere sacramentum, non secus quam tempore paschali adhuc est in usu.

Alia dona tribuuntur in usum, in adiutorium aut quae

BBB iiii

Bernar.

Ioh. 2.0.

1. Co. 12.

Lib. 15.
tri. ca. 19
Rom. 5.

uis utilitatem, non autē in sanctificationem. & hæc quoq; spiritus quidem sancti dona sunt, sed in eis ille personaliter non confertur: neq; ideo qui illa suscipiunt, suscipiunt etiam spiritum sanctum, ut quum Balaam & Saul prophetarunt, Nu. 22. quum Iudas miracula fecit, quum Caiphas quod pontifex Iohā. 11. esset illius anni, vere dixit, melius esse Christum mori quā totā gentē perire. Sed nūc omnes profusis precibus dominum deum deprecemur, ut nobis quoque spiritum sanctū suum simulque dona eius conferre dignetur, Amen.

HOMILIA II.

Quidem spe bona ducor, multos ex vobis esse qui spiritum sanctum inuisibiliter hodie susceperint in suis donis; maxime vero illos, qui sincere se pauerunt ad hoc munus per contritionem, confessionem & menti perceptionem, sicut apostoli alique fideles eum sacra visibiliter susceperunt: quæ sane magna est fidei nostræ confirmatio, sicut ibi robur addidit apostolis, qui antea metu percussi etiam a domino profugerant. ex iis vnus ipsum ter abnegauerat, illi iam interriti neminemque horrentes, nomen Christi Iesu confessi sunt & prædicauerūt. Hic itaque iam porro dicamus de visibili missione spiritus sancti, id quo maiori cum fructu liceat absoluerē; principio gratiam eius imploremus, corde & animo simulq; ore decantantes, Veni sancte spiritus.

August. 1. Primo omnium fundamentum doctores ponunt huiusmodi, quod quæcūq; visibilis missio filii aut spiritus sancti, ordinatur in missionem inuisibiliter. iam multi quidem fuerunt homines pii & sancti in veteri testamento, qui etiā gratiā spiritus sancti acceperunt: nusquam autem in sacris literis inuenias spiritum sanctum patribus in aliqua visibili forma apparuisse. Nōdū enim venerat plenitudo & perfectio temporis gratiæ, ideoq; non decuit spiritū sanctum mitti in imperfecto signo, imo & hoc nō cōueniebat, ut spiritus sanctus ante filium visibilis appareret, iuxta illud eū gelicū, Spiritus sanctus nondū fuerat datus, quia Iesus nōdū erat clarificatus. ¶ Quum autem iam venit sacri plenitudo temporis, deusq; iam filium suum misit, misit simul & spiritum sanctum in visibili forma, neq; fuit hoc rarum in primitiua ecclesia, ut ille supra baptizatos visibilis appareret, sicut Actorum apostolorum narrat historia. Videns enim hoc Simō Magus, obtulit apostolis pecuniā, ut & ipse potest atē hāc acquireret, quatenus si cui manus imposuiss-

set, visibili specie appareret super eū spiritus sanctus. Quur autem frequenter adeo spiritus sanctus in primitiua ecclesia apparuit visibilis, rationem principio hanc referunt, ut per hoc magna illa & ardua fides, quā apostoli prædicabāt, confirmaretur: quod fieri nō poterat sine magnis miraculis, quæ etiā omnib⁹ essent cōspicua. Ad hæc, nihil est Ambro. ex sententia Ambrosii quod hominis adfectum ad deuotionem vsq; adeo incitat, ut si cognoscat se a deo diligi, ad Linguæ erigēdos itaq; hominū animos & confirmandā in eis deuotionem, missus ipsis diuinitus est spiritus sanctus in visibili specie. quæ cuiusmodi fuerit, non consentiunt omnes. sunt enim qui putent fuisse linguas igneas, sicut hodie apparuit super apostolos. alii existimant splendorem lucidū extitisse, qui circūdederit illos. quique linguas igneas fuisse censent, adducunt pro se istud Petri, Quum inciperet loqui, cecidit super eos spiritus sanctus, sicut in nos a principio. Nonnulli volunt hoc fuisse signū spiritus sancti in baptizatis, quod loquuti sint variis linguis, id inde colligunt, quod refert Lucas obstupuisse ex circuncisione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia spiritus sancti effusa est, audiebant enim illos loquentes linguis & magnificantes deum. ¶ Quur autem huiusmodi visibilis spiritus sancti apparitio amplius in ecclesia non sit, nemo suspicetur ideo illum in baptismo aut confirmatione non esse. Imō æque iam hic adest ac temporibus apostolorum, nisi quia inuisibilis nunc adest, qui tunc ad nascentis ecclesiæ incrementum visibilis apparuit. Nunc vero quum ecclesia partim doctrina apostolorum, partim eorum miraculis simul & martyrum satis fundata & confirmata iam sit, non ita opus est visibili spiritus sancti apparitione: quia & nos, ut ait Gregorius, sicut per nos supra in homilia de ascensione adductus est, quum arbusta plātamus, tandiu eis aqua fundimus, quousque ea in terra iā conualuisse videamus: at si semel radicē fixerint, irrigatio cessabit. Quid quod sunt ex patribus, qui adfirmant nouissimis tēporibus Antichristi fore ut miracula omnino sint destituta, in hoc vt & sanctorum patientia comprobetur, & malorum peruersitas arguatur? Hoc idem satis patet in istis neochristianis, qui quantum iam calumniarum & omnis generis malorū irrogant sanctis & eorum imaginibus, insuper virgini quæque matri & venerabili sacramento? Quondam non ita licuisset impune, quando grauitur vlciscerantur sancti vio-

lantes se. nunc patienter sustinent, vult indignis modis tra-
 &antur, vsque ad tempus suum.

Mat. 3,
 & 17.
 Ioh. 2.0.
 Act. 1.

2. Multæ sunt formæ, quibus videri se passus est & vidē
 dum præbuit spiritus sanctus, in specie quidem columbæ
 apparuit in baptismo Christi: deinde in specie lucidæ nu-
 bis, quum transfiguratus est dominus in monte Thabor,
 per modum spiritus, quando inspirauit Christus in disci-
 pulos, dicens, Accipite spiritum sanctum. postremo in lin-
 guis igneis hodierna die. Quæ vt recte intelligantur, singu-
 la penitus nobis sunt examinanda, audiendaque ea quæ su-
 per his sancti patres censuerunt. Et principio quod ad colum-
 bæ speciem attinet, consentiunt doctores, fuisse illud quid-
 dam vere corporeum, alias enim phantasticum quid existi-
 tisset. dicit autem Gregorius, quod signa fidei nostræ veris-
 sima sint. fuit ergo illud corporeum quid, diuina iussione
 per ministerium angelorum in ære conformatum, vt Au-
 gustinus putat. fuit etiam illa species colubæ mota ab ange-
 lis, sicut istæ linguæ igneæ. ¶ Porro etsi ista columbæ figu-
 ra res corporea fuerit, vera tamen columba non fuit, quia
 ex ovo non nata, vt idē ait Augustinus de agone Christiano
 cap. 2. animal viuum non extitit, quia alias occisa colu-
 bā fuisse, de quo tamen nil constat. Solus Albertus, quod
 quidem iam meminimus, ponit columbam veram & viuā
 fuisse, quā is idem in. 1. Senten. dist. 16. adferat firmiter, co-
 lumbam illam non fuisse verum animal. Gabriel tamē ad-
 dubitat. sed Augustin⁹ videtur sentire quod fuerit vera nu-
 bes & flatus quidam, de aliis non sic, lib. 2. de trini. cap. 6.
 Ita vero neque linguæ igneæ fuerunt ignis quidem ardēs,
 & de columba proprie dicit Lucas, Iesu baptizato, apertū
 est cælum, & descendit spiritus sanctus corporali specifi-
 cū columba in ipsum. sed & Matthæus ait, quod vidit Ioh-
 annes spiritum dei descendentem sicut columbam simili-
 liter & Marcus. De ignific inquit Lucas, Apparuerunt eis
 dispersitæ linguæ tanquam ignis. In hunc modum ecclesia
 canit, In columbæ specie spiritus sanctus visus est. Ecce ergo
 quanta sit diuersitas missionis filii a missione spūs san-
 cti. Ille enim in humana specie missus in hunc mundum est
 ita, vt etiam humanam sibi naturam vniuerit in vnitatem di-
 uinæ personæ, nimirum verus homo factus. non sic spiri-
 tus sanctus columbæ speciem sibi vniuit, neque factus est
 columba, vt Christus homo, sed figuram eius tantum suscepit
 vt signum. Possem huc rationes adducere ex septem

In hom.
 eph. 3.

Lib. 4.
 de trini.
 cap. 2.1.
 Colūba
 spir. san.

August.
 Albert⁹
 Gabriel
 August.

Luca. 3.

Mat. 3.
 Marc. 1.

Act. 2.

conditionibus seu proprietatibus columbæ, sed superse-
 deo, quia nimis longum fuerit. (vide post alios Tuitien. Tuitien.
 qui Matthæi quarto adaptat septem proprietates colum-
 bæ, septem operibus Christi, ibidem per Matthæum enar-
 ratis.)

3. ¶ Quia principio diximus omnem visibilem missio-
 nem spiritus sancti ad inuisibilem ordinari, age hoc ipsum his mis-
 in illis quatuor demonstremus, sed breuiter. Nam in ba-
 ptismo Christi spūs sanctus apparuit in specie colubæ, vt tussant.
 per hoc ostenderet plenitudinem gratiæ Christi, quæ de-
 Lucæ. 2.
 inde in alios redundaret quos ille redemerat: sicut & in le-
 ge Moyfi primogeniti fuerunt per oblationem columba-
 rum significati, quod iam redempti essent. ¶ Nubes au-
 tem lucida in trāsfiguratione Christi hoc sibi voluit, quod
 sicut nubes virtute caelesti generatur, & refrigerationē præ-
 bet aduersus calorem ac æstum, deinde in rorem aut plu-
 uiam definit: ita Christus diuina virtute natus cooperante
 spiritu sancto ex virgine Maria, nullum habuit malæ concu-
 piscentiæ æstum, sed salutaris sapientiæ suæ doctrinam
 diffudit instar aquæ, similiter & rorem gratiæ & miseri-
 cordiæ suæ: iuxta illud Moyfi, Concresecat vt pluuia doctri-
 Deut. 32.
 na mea, & sicut vt ros eloquium meum. Insuper multam
 pluuiam facit spiritus sanctus in piis mentibus hominum,
 dum fontes lachrymarum educit, secundum hoc quod ait
 Psaltes, Flabit spiritus eius, & fluent aquæ. Beati oculi qui
 Ps. 147.
 illis aquis spiritus sancti irrigantur. Flatus ille in quo do-
 Flatus.
 minus spiritum sanctum dedit apostolis, significat abundan-
 tiam sensus simul & vitam gratiæ, quum vtranque aposto-
 li per sacramentum pœnitentiæ & potestatem clauium fi-
 delibus deberent infundere. Spirando cognoscitur quod
 animal viuat, cui si paululum temporis subtrahatur spiri-
 tus, emoritur subito. homo etiam si ad dimidium horæ in-
 spirationis & respirationis destituatur beneficio, perdurare
 & sustinere nō potest. Ad eundem modum etiam quam
 primū animæ spiritus sancti gratia subtrahitur, statim ex
 peccato moritur spiritualiter, dicente Psalmista, Auferes
 Psal. 103
 spiritum eorum, & deficient, in puluerem suū reuertetur.
 ¶ Sed quod spiritus sanctus iam hodie in linguis apparuit
 igneis, multæ sunt rationes ex sacris literis apud multos, nos
 vnicum argumentum ostendimus. Quo ad linguas, sane
 hoc designauit donum linguarū, quod deinceps gratia spi-
 igneæ.

- ritus sancti adiuti, omnia genera linguarum loqui & intel-
 ligere potuerunt. statim enim autore Luca, ceperunt lo-
 qui variis linguis. deinde per linguas significatur, quod spiri-
 ritus sanctus apostolis etiam scientiam dedit necessariam
 utique illis ad salutem propriam & aliorum. praeuidit hoc
 ipsum Sapiens in spiritu, dicēs, Spiritus domini repleuit orbem
 terrarum, & hoc quod continet omnia (sic enim & homo dicitur
 omnis creatura) scientiam habet vocis, hoc est, loquēdi. Idem quoque
 hoc lingua designat, quod Christus promisit apostolis, Spiritus
 sanctus quem mittit pater in nomine meo, docebit vos omnem
 veritatem. Effrene siquidē membrum est lingua, & difficulter
 regitur, atque ideo disciplina spiritus sancti multum indiget.
 Pulchrum est adplicare, quia filius in diuinis est verbum, spiritus
 sanctus est lingua: & quia per linguam formatur verbum, etiam
 per spiritum sanctum incarnatus est filius ex Maria, ideoque
 lingua est scribē velociter scribentis. nam quod eruat verbū
 bonum, hoc officium est linguę scribentis, hoc est, spiritus
 sancti. extende ad placitum. In symbolis omnia plana.
- ¶ Hęc iam coniungendo facile est videre, quorū lingue
 fuerint igneę, quoniam vt Gregorius ait, Exterius apparuerunt
 lingue igneę, & interius facta sunt corda flammata. In his
 linguis igneis apparuit spiritus sanctus. omnes enim quos hic
 implet, ardere facit simul & loqui. Nos quoque si examinauerimus
 proprietates ignis, videbimus quidnā hic ignis spiritus sancti
 operatus sit in apostolis, & adhuc operetur in nobis. Cernimus
 utique quam affabre adornatum sit cælum lumine solis, lune
 & stellarum. Cælum suo lumine vegetat terram & velut
 exhilarat, calore omnia viuificat, germina producit, & fertilia
 cuncta facit. Ad hęc ignē ex duro solemus excutere silice
 cum chalybe, ad arcēdum horrorem & profligandam terram
 noctis caliginem. Ad ignem esculentia coquantur, quibus
 vitam sustētemus. Metalla quoq; durissima mollescūt igni,
 vt possint elaborari. In cultu diuino quondam iugis ardebat
 ignis in altari, & holocausta comburebantur ad ignem.
 Pulchrum hoc etiā est & ab ethnico poeta vetustissimo diligēter
 obseruatum, Quod quī lumen de alieno lumine accēdit, facit
 vt nihilominus ipsi luceat, quum illi accēderit. Spiritualiter
 hęc operatur spiritus sanctus in piiscordibus, vnde non
 immerito per ignem designatus est, quoniam supream vires
 rationales animarū nostrarū illuminat, atque animę no-

strę instar stellarum sunt. Ille externum quoque cōuictum
 nostrum in terra pacificat, honestum studiosum que efficit,
 iuxta illud Pauli pręceptum, Exemplum esto fidelium in verbo,
 in conuersatione, in fide, in castitate. Et quia (vt ait
 Bernardus) charitas spiritus nō potest esse ociosa, ideo ubi-
 cunque ille per charitatem habitat in homine, fructū multū
 adfert. Similiter & ignis diuini amoris ex silice excutitur
 cordis duri, sed id forti ferro pię orationis. nā vt animi
 ferro & adamante sint duriores, illos tamen feruor &
 ignis emollit spiritus sancti per gratiam & charitatem. Sic
 nimirum durum cor erat Pauli Christianos persequentes,
 multumque sitientis ad effundendum sanguinem Christiano-
 rum. Nonne tamen pulchre mitigauit illud gratia dei,
 vsque adeo etiam, vt vas fieret electionis? ita enim Gregorius
 in quadam homilia declarat, & Hieronymus de villico ex
 Theophilo dicit, Ex sublimi misit ignē in ossa mea, &
 erudiuit me. Sicut etiam ignis (vt ait Chrysostomus) comburit
 spinas, sic ignis gratię comburit spinas concupiscentię
 in superbia, auaritia, libidine. Et sicut flamma ignis mo-
 uetur sursum, ita nos spiritus sanctus erigit in spem
 superiorum, quemadmodum eleuauit spiritus Iezchielem in-
 ter cælum & terram. Semper itaq; debet ignis in altari
 cordis nostri, & holocaustum offerre deo, non prauas
 concupiscentias diabolo, vt impleamus illud Paulinum,
 Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Et sic
 de aliis symbolis. Nec quis admiretur spiritum sanctum per
 ignis speciem designari, quoniam ille amor diuinus est
 patris & filii. Amor autem feruidus ardet, vt recte etiā
 ignis hic designet æternum amorē dei, sicut & Sophonias
 dixit, In igne zeli domini deuorabitur omnis terra,
 hoc est, in spiritu sancto, quando prædicatum est euāgelium,
 terreni affectus & concupiscentię idolorum perierunt.
 Ex tende symbola ad cōuenientias sacre scripturę, &
 habebis quatuor aut quinque sermones. Nouus itaque
 ille doctor spiritus sancti in linguis igneis apparuit,
 & apostolos docuit omnes linguas, vt omnibus
 gentibus adnunciare possent immensam dei magnificē-
 tiam. atque ideo quidem in linguis apparuit
 dispersus, quod eo magis decebat, quia deus per
 peccatum linguas hominum confuderat in
 edificatione turris Babel. Varię quomodo autem
 variis linguis loquuti sint apostoli, non linguę
 conueniunt in eo omnes, existimātib; quibusdam
 quibusdam linguę & vernacula esse loquutos, puta
 Hebręę, au-
 lorum.

1. Ti. 4.

Bernar.

A&. 9.

De villi.

Chryso.

Iezec. 8.

Galat. 5.

Sopho. 1

Gen. 11.

Beda.

ditores vero omnes ratos se singulos eos ipsorum lingua loquutos. Quod vnt miraculum magnum fuerat, vnica linguam tot diuersarum linguarum generibus esse intellecta, tamen ait Beda, maius futurum fuisse miraculum audientiam quam loquentium, si singuli audientes pro sua quisque lingua intellexisset quæ apostoli vnica lingua Hebræa dixissent.

¶ Vnde quum potius cogitandum sit, spiritum sanctum miraculum hoc tantum in ipsa apostolorum persona fuisse operatum, quibus etiam missus est, supra singulos visibilis apparuit, ideo credendum est magis, eum illis linguas omnes infudisse, quod admodum decebat veritatis magistrum. fuit idem necessarium apostolis, qui futuri erant omnium populorum præceptores, vt eorundem linguas non ignorarent. In eius rei argumentum, quia septuaginta duæ perhibentur esse in mundo linguæ, totidem si elegit Christus discipulos, vt autor est Rabanus. Ad hæc videmus ipsi non tantum Hebraice, sed Græce eos scripsisse, Petrus quoque & Paulus sine dubio Romæ Romana sunt lingua loquenti, atque in Arabia Arabice. Quod ipsa etiam litera in contextu satis arguit. sic enim habet, Repleti sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis. Ecce, loqui cœperunt, non audire: fuit ergo miraculum hoc non audientium, sed loquentium apostolorum. vnde & sequitur, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Ecce quod & spiritus sanctus eis dedit hoc eloquium variis linguis. Nouumque hoc adeo erat sanctificationis signum, vt in ore eorum, omnium genera nascerentur linguarum. Et hæc magnificentia est ecclesiæ, qua superat synagogam, ea in Iudæa tantum erat, ecclesiæ nunc per vniuersum diuisa est orbem, vbi fides prædicatur & euangelium

Raban.

adnunciatur. Sic apostoli Babylonicam turrim per multitudinem linguarum non ædificauerunt, vt isti peccatores, qui ab opere cessauerunt, quum non posset eorum turris ad cælum vsque extolli. Verum apostoli turrim ecclesiæ vniuersis linguis exædificauerunt, eius altitudo in cælum vsque protenditur, quum caput ipsius sit Christus. neque id mirum, quoniam turrim hanc apostoli non humano consilio, sed instinctu spiritus sancti, nõ ex lateribus luteis, sed lapidibus viuus & electis construxerunt. Eratq; hoc auditu mirabile, homines ex vulgo, simplices & imperitos, quiq; nullis perfectionibus apud exteras nationes alienarum sibi linguarum notitiam cõparauerat, omnibus iis qui aderant, suas natias linguas

Plal. 75.

Gen. 11

adnunciatur. Sic apostoli Babylonicam turrim per multitudinem linguarum non ædificauerunt, vt isti peccatores, qui ab opere cessauerunt, quum non posset eorum turris ad cælum vsque extolli. Verum apostoli turrim ecclesiæ vniuersis linguis exædificauerunt, eius altitudo in cælum vsque protenditur, quum caput ipsius sit Christus. neque id mirum, quoniam turrim hanc apostoli non humano consilio, sed instinctu spiritus sancti, nõ ex lateribus luteis, sed lapidibus viuus & electis construxerunt. Eratq; hoc auditu mirabile, homines ex vulgo, simplices & imperitos, quiq; nullis perfectionibus apud exteras nationes alienarum sibi linguarum notitiam cõparauerat, omnibus iis qui aderant, suas natias linguas

1. Petr. 2

esse loquutos. Miraculum hoc fuit vtique manifestum adeo vt ne tergiuersandi quidẽ vlla remãserit ibi suspicio, ne que calumniandi occasio. vnde & dicebant qui audiebant, Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? & quomodo audiuimus vnusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi & Medi, & Elamitæ, Arabes, aduenæ Romani & c. Hinc nimirum impulsus sunt, vt palam videret & admirarentur virtutem dei. atque ideo hodie ad primam sancti Petri sermonem crediderunt tria millia hominum, & baptizati sunt. Iam & vos inuocate propitium numen, & gratiam spiritus sancti implorate & c.

Si vis, potes facere sermonem de septem donis spiritus sancti, aut per symbola eas, & dic quomodo ignis extinguatur, & applica de extinctioe gratiæ Christi. Aut per oppositum, de ignis conseruatione, facile habebis quatuor aut quinque sermones.

DIE DOMINICO SANCTISSIMÆ & INDIUIDUÆ TRINITATIS, EUANGELIUM IOHAN. III.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti. Mathæi ultimo. vel, Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in secula seculorum. ad Rom. x x i. Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth. Isaia v r. Induc vnum ex illis, quodcunque placuerit tibi.

Verat hic principio aliquis, quur tandem hoc festum sanctæ trinitatis in hunc diem dominicũ celebrari sit ordinatum, proxime a feriis pentecostes. Respondebitur illi, quoniã statim post aduentum spiritus sancti ceptum est credi, in baptismo exprimi & vsurpari fides simul atque confessio dei patris, filii & spiritus sancti. Antehac enim profundissima illa sanctæ trinitatis mysteria, quanuis per se immensa & ineffabilia, nunquam ita erant certis tribus nominibus distincta & cognita, tantisper dum committeret dominus, iuberetq; discipulos suos baptizare in nomine illarum trium personarum. cõuenie-

Act. 1.

bat etiam hoc pulchre, ut quum multa haberemus Christi festa, iam que illud spiritus sancti peregerimus, in quibus semper etiam pater glorificatur & magnificatur, iam illud quoque festum gereretur, quo singularum trium personarum gloriam coniunctim prosequeremur & celebrarem.

Trinitas
olim in-
cognita. Porro si iniquitas, quum non trium personarum fides expressa cognita fuerit hominibus etiam ante Christi natiuitatem, audiuit hoc ignotum vulgo hominum, quoniam iuuenilis adhuc etas mundi nascentis capere mysterium hoc tantum non potuisset. sic expectandum fuit donec inuenerat cum tempore mundus, iamque ex multis miraculis cognosceret deum patrem, incarnato dehinc dei filio, protulit illud magnum arcanum trinitatis sine magno predicantium labore hominibus inculcari & persuaderi.

Neque adhuc in veteri testamento trinitas misericordiam exhibuerat, quam nunc cognoscimus nos & scimus per fidem, quod hominem quem creauit deus pater, filius redemit, & spiritus sanctus eundem accendit igne charitatis suae, quamuis haec tria trinitas tota operata est, eo quod opera trinitatis (autore Damasceno) sunt indiuisa: attamen per huiusmodi opera, distinctio nobis patuit personarum. Haec enim vox patris fuit, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, filius autem humanam naturam, in qua & passus est, adsumpsit, sed species colubae super Christum, quamuis non essentiam spiritus sancti, tamen praesentem eius potestatem visibiliter demonstrauit. Caeterum quod arduum sit & difficile trinitatem intelligere, atque ideo a communi hominum captu multum alienum, quisque facile experietur ipse, qui conatus fuerit intellectu suo eius mysteria indagare: quod facere sane non debent rudes adhuc & simplices, ne incidant in laqueos diaboli, simul funibus errorum inuoluti, sicut antiqui haeretici, Arius, Sabellius, Manichaeus, Macedonius & alii. Tibi interim qui haec magna adsequi non potes, satis est credere, quod tres sint indiuisae personae, quarum una alia non est, & tamen eandem habent essentiam, unam deitatem, potentiam & sapientiam aequalem & c. a seculo in secula seculorum. Hic non sine periculo licebit diu insistere singula inuestigando, unde recte ait

Lib. 1. de Augustinus, Vbi queritur vnitas trinitatis, nec periculosus
trin. c. 3. alicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec quicquam fructuosius inuenitur, quare & prohibuit illud spiritus
Eccl. 2. sanctus per sapientem, dicentem, Altiora te ne quaes-

ris, & fortiora te ne scrutatus fueris, scrutator enim maiestatis opprimitur a gloria. hinc & sapiens vetat talia scrutari, quum ait, Difficile aestimamus quae in terra sunt, & quae in prospectu sunt inuenimus cum labore: quae in caelis sunt autem, quis inuestigabit? Si quis cupidus mysteriorum velit animi sui cogitatione quantumuis intenta inquirere, quomodo filius dei ab aeterno solum a patre sit genitus, utique non inueniet illud, sed iubebitur fixo pede consistere & conquiescere, dicendo cum propheta, Generationem eius quis enarrabit? sicut & sanctus Ambrosius libere atque ingenue fatetur, inquit, Impossibile est mihi ut intelligam mysterium diuinae generationis. Prae omnibus ergo adsumenda est fides ecclesiae, ea tenenda est, siquidem via ingrediens media tutissimus ibis. Quod si cui donatum est a deo aliquid sublimius inquirere, id quoque faciat, sed cum timore & humilitate.

2 Esti trium personarum trinitas in diuinis populo ante Christi incarnationem manserit incognita, fides tamen haec in veteri testamento non omnino fuit abscondita, & iis testamēto docti. qui tunc a deo praecipue fuerunt illuminati. Moyses namque vti que de vnica persona sic loquutus non est, sed pluribus: vti que non angelis, quoniam si deum in creando adiuuare non possunt quicquam. Sic Abraham quoque mysterium trinitatis cognouit, quando uenientibus ad se angelis, tres quidem ille vidit, sed vnum adorauit. Intellexit sine dubio hoc ipsum & Daniel, conspicatus in pariete scripturam scribi tribus digitis, quam tamen deus vnus vna manu faciebat, vbi essentia in tribus intelligitur personis. si siquidem digiti illi tres sunt, de quibus Isaias dixit, Quis appendit tribus digitis molem terrae? **¶** Aut quis tam impudens siue pertinax erit, ut non credat Isaiam quoque illud intellexisse, quando in spiritu audiuit Seraphim duos clamantes & concinētes, Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth, plena est omnis terra gloria eius? Quia autem Iudaei audientes illum clamorem apostolorum post missionem spiritus sancti in sua excaecati sunt infidelitate, in eius rei argumentum addit propheta, Impletam esse domum fumo. (domus, id est templum.) famus visum impedit, dum molestus, & ingratus est oculis, ita infidelitas Iudaeos impediunt, quominus viderint quod sanctus est pater, sanctus filius, sanctus & spiritus sanctus. Atque ideo statim ibi sequitur, Excaeca cor populi huius, & aures eius aggraua. hinc in hodiernum vsque diem

- sumus est in oculis Iudæorum, dum non credūt trinitatem personarum in vna essentia diuina. Nos autem qui intra mœnia sanctæ ecclesiæ detinemur, quib⁹ aperuit librum agnus ipse Christus dominus, hoc est, manifestauit occulta sanctæ trinitatis mysteria, ideo quotidie clamamus in sacrificio missæ, Sanctus, sanctus, sanctus dominus & c.
- In capite libri. Quumque Dauid ait in persona Christi, In capite libri de me scriptum est, quodnam est caput siue principium illud, nisi primus liber Moyse de creatione mundi? sed vbi Moyse de eo scripserit, Christus ipse aperit, qui interrogantibus Iudæis quis esset, respondit, Ego principium, qui & loquor vobis. Quo responso docuit se principium illud esse loquens eis in primo libro, in quo de se scriptum sit, iuxta testimonium Dauidis. sic autem est legere apud Moysem a capite, In principio creauit deus cælum & terram. Quod quæso aliud est principium nisi filius dei, in quo cælum & terra creata sunt? sane illud etiam Iohannes testatur, dicens, Omnia per ipsum facta sunt. Ita nimirum deus pater cælum creauit & terram in principio, hoc est, in filio. Statim postea sequitur, Spiritus domini ferebatur super aquas. En hic tibi tres illas in diuinis personas, expressas in primo veteris testamenti libro, cap. i. (Vide Petrum Nigri in disputatione contra Iudæos, plura argumenta conquirentem ex primo capite, ex eo quod dicitur elohim, quod dicitur breschit bara, ex nomine item tetragrammaton: sed ista mitto, quia nō sunt pro communi populo.) ¶ Possent ad longum istiusmodi complures loci induci, ex quibus nonnullos velut vno fasce collectos proponemus. Dauid inquit, Verbo domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ecce hic dominum patrem: verbum, filium: & spiritum, spiritum sanctum. per hos tres cæli creati sunt, quamobrem alio loco in vnico vnus psalmi versu ter deum commemorat, inquiens, Psal. 60 Benedicat nos deus deus noster, benedicat nos deus, non quod tres dii sint, sed deus vnus in tribus personis. Sic etiam cum dominus committeret Moyse, quomodo frater eius Aaron benedicere deberet filiis Israel, iussit vt sic diceret, Benedicat tibi dominus & custodiat te, ostendat dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Cōuertat dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Hic quoque in hac benedictione nomen domini ter exprimitur, ad demonstrandam trinitatem personarum in diuinis. Huiusmodi locos plurimos ex veteris testamenti scriptis colligere possem, sed no-

bis Christianis hoc magnopere necessarium non est, quum habeamus euangelium viuum, in quo manifeste nobis personæ tres in vna essentia diuina sunt adnunciata. Vide Galatium, si placet, & Porchetum.

Galati-
nus.
3 Quum iam nō sufficiamus cognoscere quomodo tres personæ sint in vna diuina essentia, adhuc tamē imbecillitate intellectus nostri miserus deus, imaginē quandam nobis dedit, per quā in cognitionem dei venire possumus. Omnes enim creaturæ, vt ait Augustinus, clamāt deum eos fecisse, creatoremq; illū suum profitētur. idē alibi dicit, Oportet vt creatorē per ea quæ facta sunt, intellecta cōspiciēt, trinitatem intelligamus. huius enim trinitatis vestigiū in creaturis apparet. Præcipua diuinitatis vestigia in angelis & hominibus cōspiciuntur, puta creaturis rationalibus, in quibus & imago dei existit. Ipsum vero hominem magno consilio creauit deus ad imaginē & similitudinē suā. siquidē ipsum tanquam dominatorē creaturis omnibus in terra præficere volebat, quo sublimioribus etiā donis eum illustrauit. Mitto quod in illis etiā verbis trinitas designatur, quando dixit dominus, Faciamus (ecce patrem) hominem, ad imaginem (ecce filium) & similitudinē nostrā (en spiritum sanctum.) Et quod deus filius sit imago patris, Paulus testatur, dum eū vocat inuisibilem imaginē dei: & alibi, splendorem gloriæ & figurā substantiæ eius. sed quo pacto homo ad similitudinem dei formatus sit, paulo post explicabimus. Ad similitudinem factus est, quia ideo creatus est, vt diuinā bonitatem dei sequeretur, quæ nimirum est spiritus sanctus. Est autē imago dei præcipue in anima hominis hoc modo, quia ex sententia Augustini sunt in anima potentia tres, memoria, intelligentia, voluntas. aliquando nominat nominibus actus, aliquando potētiarum. Noli tamen apud Augustinum intelligere per memoriam, recordationem rerum cognitarum, sed vim atque potētiam intelligendi: & vt est sub actu, dicitur intelligentia, ideoq; appellatur memoria fecunda, Ipse igitur animam tuam considera, quæ intellectus tui & voluntatis origo est, atque in eo ipsa dei patris imago existit. quid illa parit: primum verbum cordis, notitiam alicuius rei, quæ & ipsa imago est filii dei, qui etiam ex vtero patris intellectus nascitur. Vnde iam vides cur filius dei verbum patris dicatur, nō quod sit verbum oris quod in aere profertur, sed verbum est paterni cordis, quod pater ipse ab æterno genuit ex suo intellectu. Vox quidē illi⁹ externa in Iohan-

Iohan. 1. nes fuit, sed filius verbum erat: iuxta illud, In principio erat
verbum. & iterum, Verbum caro factum est. Quum primū
ergo anima aliquid cognoscit, statim sequitur amor, dicen-
te Augustino, Non visa amare possumus, incognita nequa-
quam, cum nihil diligatur nisi cognitum. Atque ea spiritus
sancti imago est, quia ille a patre & filio, qui verbum est &
cognitio, procedit siue spiratur per diuinam voluntatem ab
æterno. Sic ergo iam perfectam videmus imaginem dei in
anima hominis, quoniam substantia animæ designat patrē,
memoria & intellectus filium, voluntas autē & amor spiri-
tum sanctum. Sequitur quod quāuis omnes essentialēs per-
fectiones æque cōmunes, imo & idem sunt tribus illis per-
sonis, vni tamen personæ præ aliis attribuuntur, non tanquā
proprie, sed appropriatæ, ratione processionis suæ ex aliā
persona. Res exemplis est aperienda & demonstranda vt
clarius intelligatur. Patri potentiam tribuimus, sapientiam
filio, & bonitatem spiritui sancto, quāuis singuli tres æque
sunt potentes, sapientes & boni. Quæres igitur quare alteri
personæ aliquid plus aliis tribuatur. Respondetur, quod effi-
sapientia tribus personis est communis, imo & vna omni-
trium sapientia est, quia tamen filius dicendo a patre pro-
cedit, verbum eius est, a quo & gignitur ex suo ipsius intel-
lectu, ideo sapientia ei appropriatur, quāuis omnes tres
æqualiter sint sapientes. Ita bonitas cum sit personis tribus
æqualis, spiritui tamen sancto appropriatæ tribuitur, eo
quod ille amor est & procedens spiratur, (eius enim proces-
sio, spiratio est) a patre & filio per voluntatem. (quia volun-
tas est principium quo) Iam vero ea natura amoris & vo-
luntatis est, quod nihil nisi sub ratione boni desiderat, cum
hoc sit bonum quod omnia appetant, & ratio boni sit ratio
appetibilis. 1. Ethic. ideo quodcūq; vel amori vel volunta-
ti vel bonitati tribuitur, id omne appropriatur spiritui san-
cto. Et ob hanc causam eidem tribui solet remissio pecca-
torū, vnde Christus apostolis suis daturus potestatem remit-
tendi peccata, prius dedit eis spiritum sanctum. Sic patri po-
tentia tribuitur, quoniam & illius imago anima est, non mi-
nus quam potens est verbum producere & voluntatem, at-
que eodem modo pater initium est totius trinitatis. ¶ Non
hic me clam est, quod communiter dici solet, quia inter ho-
mines plerunque patres vetuli sunt & viribus non ita vali-
dis, ne hoc idem de deo patre cogitetur, potētiam ei tribui-
mus. Et quia filii in iuuentute plerunque stolidi & impru-

Appro-
priata
perso-
narum.

Ioh. 10.

dentes sunt, quod filio dei non competit, proprie ipsam sa-
pientem vocamus: deinde quum illud quod ab homine spi-
ratur, vt plurimum furiosum sit (iuxta illud Isaia, Quiesci-
te ab homine, cuius spiritus in naribus eius est) ne hoc vi-
deatur etiam in deum cadere, dicere solemus bonitatem spi-
ritus sancti. Verum prior illa ratio firmiori innititur funda-
mento in iis & pluribus etiam aliis intelligendis.

Iamne videtis quam impudenter Iudæi insimulēt
nos de multitudine deorum, quū tamen confiteamur vnā
essentiam diuinā, ita quod tres illæ personæ sint deus vnus
& verus: ita enim in lege scriptum est, Audi Israel, dominus
Deus tuus, deus vnus est. Et quod ait deus per os David, Israel,
si me audieris, non erit in te deus recēs, neque adorabis deū
alienum, Ego enim sum dominus deus tuus, hoc vtique etiā
nos firmiter credimus & confitemur, ita tamen, vt simul cū
vinitate essentiæ stet trinitas personarum, sicut superius ex
vtriusque testamenti scriptis confirmauimus, ipseq; Moy-
ses toties declarauit, vt recte dixerit etiam dominus Iudæis,
Si Moyse crederetis, crederetis forsitan & mihi, de me enim
ille scripsit, locis iam supra allegatis, Verum cæci Iudæi, vi-
dere nil potuerunt præ fumo malitiæ suæ, multoque pro-
pensiores fuerunt ad violandas scripturas quam sane intel-
ligendas, eosque erroris incusauit dominus, quod nec scri-
pturas scirent neque virtutem dei. Turpissime etiam aber-
rarunt hic hæretici, qui ex patre, filio & spiritu sancto, vnā
voluterunt facere personam. Aliquanto insuper magis insa-
niuit Arrius, dum negauit filium verū esse deum, sed purā
dixit esse creaturam, quod quidā neochristiani nostro hoc
deplorato seculo conati quoq; sunt adserere. Sed proh deū
immortalem, quanta hæc blasphemia est, Christo Iesu salu-
atori nostro suam velle eripere diuinitatem, bonum longe
eminentissimum? Atque multum laborauit, plurimumque
solicitata est circa hanc hæresim ecclesia. Impegit hic etiam
magna erroris nauis per æquora vectus Macedonius, duas
tantum concedens in diuinis personas, deum patrem & fi-
lium, nāque spiritum sanctum contendebat non deum, sed
puram esse creaturā. Istos & istiusmodi errores omnes nos
deceat explodere, atque cum ecclesia firmiter credere, tres esse
se personas quidem, sed tamen essentialiter deum vnū. My-
sterium autem hoc magnum reuelauit nobis Christus, dum
apostolis suis tradidit baptizandi formulam. ibi nimirum
viuentis dei verum nomen ostendit, quod in frontibus suis

oportet gerere seruos dei in hoc ab Angelis signatos &c. Nomen illud sanctissimum dei patris, dei filii & dei spiritus sancti, iam in speculo tantum & a nigmate cognoscimus. Vtinam autem nobis deus ille gratiam suam concedat, vt ipsum videre possimus facie ad faciem sicuti est in eterna gloria, quam largiri nobis dignetur ipsa summa & indiuidua trinitas, in secula seculorum benedicta, Amen.

IN SOLENNI FESTIVITATE

venerabilis & sacrosancti corporis domini nostri Iesu Christi, Euang. IOHAN. VI.

In illo tempore Dixit IESVS discipulis suis & turbis Iudæorum, Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut me misit viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, & ipse viuat propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuat in æternum.

HOMILIA PRIMA.

Quum iam dominus populum se sequentem septem panibus hordeaceis pauisset, amplius adhuc spirituale doctrinæ suæ salutaris panem contulit, sed quando isti manna ei obiciebant, quod patres eorum in deserto manducaissent, cœpit erudire eos de cœlesti pane diuinæ visionis, quæ beatos pascit in illa magna & æterna cœna. deinde docet seipsum quoque panem illum esse secundum diuinitatem. Mox panem alium proponit eis, corpus nempe suum, vt sic etiam quo ad humanitatem, panis esse nosceretur. Hoc Iudæi capere non poterant, ignari nimirum dominum panem illum sub sacramentali forma datum, hinc istud eorum murmur enatum est, quando dixit

runt. Quomodo potest ille nobis carnem suam dare ad manducandum? putabant enim se corpus eius comedere debere vt aliam carnem, quæ venit in macello a lanio. Quibus contra dominus ostendit panis huius manducationem plane necessariam esse, & hinc sequuntur verba euangelii huius, Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Iohan. 6 Quibus ille verbis nouorum pariter & veterum refutatur errorem Capharnaitarum. Sicut enim aduersus hunc Christi sermonem confurrexerunt Capharnaitæ, ipsique iam tandem discipuli domini cum ipsis offendi cœperunt, dicentes, durus est hic sermo, & quis potest audire eum? sane crudus nimis videbatur illis cibus hic, nec poterat manducare eum: ita post illos surrexerunt adhuc noui Capharnaitæ, vt Berengarus quidam diaconus Andegariensis in Gallia, & post eum Vuicleph in Anglia, nostrorumque hoc seculo pro dolor Carolstadius, Zuinglius, Ocolapadius, Bucerus, Capito, & huiusmodi alii falsi prædicatores multi in Germania, qui nolant etiam cum Christo vniuersaque ecclesia carnem Christi vere esse cibum, retrocedunt autem cum Capharnaitis, non amplius iam ambulantes cum Christo, sed dicunt, Durus est hic sermo, Quomodo potest ille nobis carnem suam dare ad manducandum? Tamen impudenter blasphemi isti homines loquuntur de corpore Christi, quasi iam ex media Tartaria venirent, obliti omnino omnipotentia diuinæ, immemores etiam miraculorum Christi, conatur omnia fidei nostræ mysteria diminueret, simulque adstringere sub humani intellectus capacitatem. Non formidant hoc sibi sumere, vt aduertantur nos in ecclesia sancta priuare maximo illo thesauro & preciosissimo solatio, quod habemus sanctissimi corporis Christi & sanguinis eiusdem, pro quo offerunt nobis crudum neque benedictum panem pistorium. Atque hic quidem labor & conatus est diaboli, in quo adeo elaborat vt omnem deuotionem eximat Christianis, non ingratum utique quantum patiat incommodum ex sacramento corporis Christi, quod piis hominum mentes ita eleuat in deum, ita omni deuotione perfundit, ita in dilectione dei succendit & inflammat, dum recolunt immensam dilectionem Christi, qui etiam corpus & sanguinem proprium in sui memoriam atque adeo pignus amoris relinquere veritus non est: Quod enim vel saxum pectus non mitigetur, deique misericordiam non admiretur, dum recogitat hoc illud esse corpus verum, de Maria virgine natum, in mundo conuer

Caphar.
veteres
& noui.

fatum, quodque super mare ambulauit, quod pro nobis sanguinem sudauit: corpus inquam illud, quod pro redemptione vniuersi generis humani captum, ligatum, consputum, flagellatum, spinis coronatum, crucifixum denique & mortuum est? Ipsum hoc corpus in quo Christus resurrexit, caelosque ascendit, & in eodem reuersus iudicabit viuos, & mortuos, daturus iis qui erunt a dextera vitam aeternam, sinistros condemnaturus. Quis obsecro non etiam ad amantissimum animum suum excitet, haec meditando, ad deum in charitate simul & timore? quis non stupeat ad hoc tam admirandum signum charitatis? Quando autem, impius iste Capharnaitarum error apud multos iam increbuit, differendum nobis & dicendum aliquid est contra eum, ne vel catholici in eundem impingant, seducti a fide ecclesiae antiquae & indubitatae, vel qui semel in illam sunt prolapsi, de resurgendo & resipiscendo aliquando cogitent. Et principio quidem ante omnia Christi verbis credere debemus in euangelio, quum sit ipse via, veritas & vita. sic autem

Ioh. 16. ait, Caro mea vere est cibus. Ecce quis non malit fidem habere Christo profitenti carnem suam vere esse cibum, quam nouellis istis Capharnaitis, somniantibus illam non vere, sed typice tantum & figuratiue esse cibum. aiunt enim isti corpus domini non vere esse in sacramento, sed panem figuram solummodo & signum corporis Christi existere. cum quibus, vide obsecro, quomodo conueniat illud quod Christus ait, Caro mea vere est cibus. siquidem ea cibi operatio,

Caro Christi vere in sacramento. est vegetatio vitae. vita autem verissima est, quae ad summam vitam quam proxime accedit, quae vita gratiae est & gloriae. Itaque caro Christi vere est cibus, eo quod hominem & nutrit & commouet ad illam supernam vitam gratiae & gloriae: quoniam nihil impandum est in cibo corporis Christi. Simili modo de sanguine dicit, Quia sanguis meus vere est potus. Vere potus sanctissimus, in quo nihil

Isa. 25. impurum, sicut in aliis poculentis. Verum de hoc poculo propheta inquit, Faciet dominus omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemiae, conuiuium pinguium medullatorum, vindemiae defecatae. Mirumque adeo fieri solet, quod ea sunt homines isti temeritate, ut audeant tam clara verba Christi lacerare & proscindere pro suo litu, aduersus ecclesiam totam, omniumque sanctorum patrum scripta audeant. Chrysostomus ait, Ut eos in praedictis confirmet, hoc subdit dominus, ne obscure loquutum in

Chryso.

parabolis arbitrareretur: ideo vere praedicat illud fieri oportere, ut manducetur corpus Christi. Praclare etiam Theophrastus, oportet, inquit, nos quum audierimus, Nisi ederitis carnem filii hominis, non habebitis vitam, in sumptionibus diuinorum mysteriorum indubitatum retinere fidem, & non querere quo pacto. nam animalis homo, hoc est, qui sequitur cogitationes humanas & animales, non est capax eorum quae sunt super naturam & spirituum: atque ita & spirituales esum carnis dominicae non intelligit, cuius qui non sunt participes, non erunt participes vitae aeternae. eo quod non susceperunt Iesum, qui est vita aeterna, quoniam non susceperunt Christum Iesum, qui est vita aeterna. Possem in hoc multas inducere autoritates doctorum, sed breuitatis studio praetermitto, easque sub finem commodus introducam. ¶ Et quod verum corpus Christi vere, praesentialiter & realiter, quod aiunt, sit in venerabili sacramento altaris, probatur ex eo quod dominus ait ante hoc euangelium, Panis quem ego dabo vobis, caro mea est, quam dabo pro mundi vita. Et hic quoque dominus promittit se panem apostolis suis daturum, qui sit ipsa sua caro, neque tamen de pane illo loquitur, quo paulo ante tot hominum millia pauerat. Si igitur omnem vndique circumspiciamus scripturam, & consideremus, vbi nam praestiterit dominus quod hic promissit, nihil vti que inuenimus nisi ipsam coenam, qua dedit eis panem, eumque omnipotenti sua benedictione transmutauit in carnem propriam.

¶ Et ne ambigeres de carne quam tandem intelligeret ille, adiecit, Quam ego dabo pro mundi vita. (ita enim in Graeco bis ponitur, dabo.) Constat autem quod caro illa quam dedit ipse pro mundi vita in ara crucis, vera eius caro est, quam ex virgine matre suscipit, & non sicut falso crediderunt Manichaei, quod corpus phantasticum habuerit, non vere carneum.

¶ Contextus hic tantum apud me valer, concludit & ligat, ut sit vel hoc fundamentum tantum sufficiens, si aliud nihil extaret, ad captiuandum intellectum meum, & in seruitutem redigendum ad obsequium fidei. neque id ego sic vel solus, vel primus intelligo. olim ante nos Beda sic sensit, quod hunc panem tunc dominus dedit, quando mysterium corporis & sanguinis sui discipulis tradidit, & quando seipsum obtulit deo patri in ara crucis. Eadem quoque sententia Theophylacti est, qui in illo etiam loco sic ait, Mani

Theop.

Manic,

2. CO. 10

Beda

feſte nobis hoc loco de myſtica communionem corporis ſui dicit. Et infra, Attende quod panis qui a nobis in myſterio manducatur, non eſt tantum figuratio quædam carnis domini, ſed ipſa caro domini. Non enim dixit, Panis quæ ego dabo, figura eſt carnis, ſed caro mea eſt. Trãſformatur namque arcanis verbis panis ille per myſticam benedictionem & acceſſionem ſancti ſpiritus, in carnem domini. Non poſſum mihi temperare quin plura Græci huius epiſcopi ſuper hac re verba recenſeam. Ne quem conturbet, inquit ille, quod credendus ſit panis caro, etenim & in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur, in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ carnis eius, & in augmentum & ſuſtentationem conferebat iuxta humanum morẽ. Igitur & nũc panis in carnem domini mutatur. ¶ Dices, At qui carnem nõ videmus, ſed panem. Reſpondeo, quia illud noſtra gratia ſit, ne forte cum faſtidio abhorreret quiſpiam, quia ſi carnem præ oculis cerneremus, non multum alliceremur ad communionem ſacramenti. condolens ergo imbecillitati noſtræ dominus, fecit per omnipotentiam ſuam, vt ſanctus panis noſtro offerretur conſpectui eo modo, quo alias máducare ſolemus, & in fidei meritum.

3 Quis porro inſicias eat, Chriſtianum multo plus credere oportere verbis Chriſti, quam quibuſcunque aliis mendacibus & vanis ſpiritibus? Conſtat itaq; & in conſeſſo eſt apud oẽs, quod in huius ſacramenti institutione accepit dominus panẽ, fregit & dixit, Hoc eſt corpus meũ, ſimiliter & calicem poſtquam cœnauit, dicens, Hic eſt calix ſanguinis mei &c. Hoc ita vnanimiter ſcripſerũt tres euãgeliftæ, Matthæus, Marcus, & Lucas, atq; iis tribus accedit quartus teſtis Paulus, qui idẽ cõmemorat. At quomodo tandem fieri poſſet, vt ſi hæc fuiſſet Chriſti ſententiã, quæ nũc neochriſtianorum impietas eſt, vt hic nõ corpus ipſum, ſed figura eius ſimul & ſanguinis exiſtat, vt nullus ex illis vel verbo vnico eius faciat mentionẽ? Imo oẽs in re tã ardua conſentiẽtes, ſcribũt dominũ dixiſſe, Hoc eſt corpus meũ. Et adſunt qui Capharnaïtis iſtis credant, dicẽtibus non eſſe hic corpus domini. O errorẽ impiũ, o temeritatẽ inſignẽ, tã precipitatẽ & confidenter aliquid adfirmare aduerſus totã eccleſiã, quæ mille quingentis iam hæc tenus annis illud conſtantiffime obſeruauit. ¶ Docuit idem Cyrillus eodẽ modo, quo nos hic fecimus properando textũ. ſic enim ait, No

Mat. 17
Mar. 14
Luc. 22.
1. Co. 11.

Cyryllu

ſi dubitare an hoc verũ ſit, cũ manifeſte dicat, Hoc eſt corpus meum: ſed eo magis verba ſaluatoris tui in fide ſuſcipias, quoniã veritas eſt & non mentitur. Suffragantur huic ſententiã oẽs alii etiã vetuſtiſſimi, ita Ambroſius in libro de Sacramentis, quem etiã Auguſtinus vidit & laudauit, inquit, Lib. 4. c. 4, & 5. Antequam conſecretur, panis eſt: vbi autem acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Conſecratio autem quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? domini Ieſu, in quo facta ſunt omnia. iuſſit enim dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergo quam operatorius ſit ſermo Chriſti? Si enim tanta eſt vis in ſermone domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſi verbum dei in aliis rebus operatur, quomodo non in cæleſtibus operabitur ſacramentis? Non diuerſum eſt quod habet Chryſoſtomus homilia 8; ſuper Matthæum, & homilia 60, & in homilia de proditione Iudæ, quũ ait, Nũc ille præſto eſt Chriſtus, qui illam ornauit mẽſam, ipſe quoq; conſecrat eã. non enim homo eſt, qui propoſita conſecratione menſæ domini, corpus Chriſti facit & ſanguinem, ſed ille qui crucifixus eſt pro nobis Chriſtus. Sacerdotis ore verba proferuntur, ſed dei virtute conſecrantur & gratia. Hoc eſt, ait, corpus meum, hoc verbo propoſita cõſecrantur. Eiuſdẽ quoque ſententiã eſt Auguſtinus ad Iulianum comitem, & Iohan. 6. Pſalmo 33. & in lib. de ſerm. domini in monte, Sicut operatione ſpiritus ſancti vera caro creatur ſine virili ſemine, ſic per eundem conſecratur ſubſtantia vini & panis in carnem & ſanguinem Chriſti. Super eſt nobis adhuc Cyprianus, qui & ipſe audiendus eſt, quumque multis in locis probet verum Chriſti corpus eſſe in ſacramento, tamen ſuper allegato textu in ſermone de cœna domini aperte inquit, Panis iſte quem dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia verbi factus eſt caro: & ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & diuinitas latebat: ita ſacramento viſibili ineffabiliter ſe diuina inſudit eſſentia, vt eſſet religioni circa ſacramenta deuotio, & ad veritatem cuius corpus ſacramenta ſunt, ſyncerior pateret acceſſus vſque ad participationem ipſius. ¶ Satis itaque nobis tres illæ autoritates ſcripturæ quo ad literam, vt ſunt ſcriptæ a ſpiritu ſancto, expoſitæ a ſanctis patribus, & receptæ: ab vniuerſali eccleſia probant perſua detque nobis, vt firmiter credamus Chriſtum verum cor-

Lib. 4. c.

4, & 5.

In proce-

mio de

doctri.

Chriſt.

Chryſo.

Auguſt.

Cypria.

pus suum apostolis in cœna dedisse sub specie panis, sicut etiamnum transformatio illa fieri solet in sacrificio missæ, cui sane maiores nostri, qui feliciter hac vita sunt perfun-
 Et, & plurimum sanctimonie detulerunt, & sancte religio-
 seq, sunt venerati. Hinc inter Germanos dici cœptum, quan-
 do sub elevationem corporis Christi pulsus fieri solet, pul-
 sari ad transmutationem. Aut quænam hæc alia transub-
 stantiatio (liceat hic interim cum scholis sic dicere) est, nisi
 quod per consecrationem sacerdotis, deinde per virtutem
 & efficaciam summi sacerdotis Christi substantia panis &
 vini mutatur in corpus & sanguinem Christi? Atque hæc
 illa mutatio est, qua locum habet illud Christi verbum, Ca-
 ro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. De-
 precemini dominum deum & c.

HOMILIA II.

Quando principio huius euangelii dominus carnem
 suam vere cibum esse prædicat, occasione inde ad-
 repta, consulo me facturum existimaui, si aduer-
 sus nouorum Capharnaitarum errores & blasphemias do-
 cerem veritatem corporis Christi in sacramento altaris, quod
 & superiori homilia feci, non enim facile committendum
 est, ut error iste paulatim irrepat in ecclesiam, quæ nos lo-
 ge preciosissimo thesauro, summoque solatio huius saluti-
 feræ & venerabilis sacramenti nititur priuare. Quævis etiã
 apertissima illa verba Christi, cuique Christiano satisfacere
 debeant ad confirmandam fidem circa hoc sacramentum
 veritatem, tamen ex superabundanti visum est plura adhuc
 testimonia colligere & adferre pro hoc venerabili sacra-
 mento. Primum itaque occurrit mihi locus Pauli, qui sic ait,
 1. Co. 11. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice
 bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi
 manducat & bibit, non diiudicatis corpus domini. Quibus
 verbis comonstrare voluit Corinthios suos Paulus, quoniam
 cibum hic non sit eiusmodi, quo quotidie vescimur ad
 1. Co. 11. necessitatem corporis & sustentationem: sed quod talis sit
 ille, quo quisque vescitur indigne, is iudicium sibi mandu-
 cat, sicut paulo ante hæc verba etiam ait, Quicumque man-
 Reus conculcauerit panem hunc, & biberit calicem domini indigne,
 poris domini erit corporis & sanguinis domini. Quasi diceret, ne-
 mini. mo iocum & lusum reputet cibum illum, quia corpus Chri-

sti est, cuius reus efficitur, quisquis ipsum manducat indigne. Atqui inter neochristianos oportet aliquem multo ve-
 sci pane pistorio, in hoc ut reus corporis Christi efficiatur.
 ¶ Sed video nasutos quosdam euasione hic parare sibi
 & dicere, quum panis ille pistorius quo ipsi vtuntur, si-
 gnum sit corporis Christi, quicumque eo vescatur indignus
 hunc quoque dehonestare significatum illud, puta corpus,
 Christi. Nihil proderit autem eis quod sic elabi conantur,
 ipsique indefinenter imagines Christi, Mariæ, & sanctorum
 omnium violant, confringunt, destruant, cœno & luto co-
 inquinant, planeque comburunt. omnino iam ex propria
 ipsorum confessione & iudicio, in Christum, Mariam &
 sanctos dei reduadabit contumelia, quam inferunt imagi-
 nibus eorum. Atque hinc iam vident quantum blasphema-
 rint hæcenus deum, Mariam & sanctos, dum more ludæo-
 rum & Turcarum, imagines sanctorum vndique destru-
 xerunt in templis, & omnibus triuuis ac compitis, tam in-
 gnite meritate, ut nihil supra. sed de iis alias plura. ¶ Nunc
 ut ad verba Pauli reuertar, non dicit ille quidem absolute
 peccare eos qui indigne sumunt sacramentum corporis Chri-
 sti, quomodo Moyses dicit in veteri testamento, Omnis ho-
 mo qui accesserit ad ea quæ consecrata sunt, in quo est im-
 munditia, peribit coram domino. Sed magnum quoddam
 peccatum ostendit eos facturos, eo quod rei erunt corpo-
 ris & sanguinis domini. Ita idem probat nos iam granius
 peccare iis qui offenderunt in lege, quum ait, Quanto ma-
 gis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei con-
 culcauerit, & sanguinem testamēti pollutum duxerit: Hoc
 autem recentes faciunt Capharnaitæ, qui venerabile sacra-
 mentum profundunt, conculcant & profanant, quo ad li-
 teram, imo quod fertur, estque; extrema blasphemia, sagittis
 petentes transfodiunt. Hoc ita intellexit etiam Chryso-
 stomus, maxime de sanguine loquens, Hic sanguis floridam
 nobis reddit regiam imaginem, hic decus indelebile, hic ani-
 mæ generositatem tabescere non permittit, hic mysticus
 sanguis demones quidem expellit, ad nos autem ange-
 los vocat & angelorum dominum. Infra, Hic est salus ani-
 marum nostrarum. Rursus infra, Sicut est magnum & ad-
 mirabile si cum puritate accesseris, ad salutem accessisti: si
 vero cum mala conscientia, ad pœnam & ultionem. Qui-
 cumque enim immundo corde corpus Christi percipiunt, non
 alio puniuntur supplicio, quàm quo isti qui dominum clauis cœ-

foderunt crucique adfixerunt. Ait ergo ille in sermone domini, ne quis sit in mensa domini Iudas. In eadem sententia August. est & Augustinus, qui in lib. de verbis domini in monte, in hac verba ait, Dominus vocat ministros suos, ut eis cibum præparet seipsum. quis autem auderet dominum suum manducare? sane & cum manducatur, nihil ei deficit, & tamen multa restaurat. Neque manducando corpus dominicum in partes secamus. norunt enim fideles quomodo manducet illud. per partes quidē sumitur in sacramēto, & tamen totus in cælo permanet, rotus in corde tuo. Atque ideo huiusmodi sacramenta dicuntur, quod in eis aliud cernitur, aliud intelligitur: & quod videtur, corporeā habet specie, quod autem intelligitur, fructum habet spiritualem.

2. Probatur etiā articulus ille fidei nostræ, quod ipsum Christi corpus vere & essentialiter sit in sacramēto altaris, ex apertissimis Pauli verbis, quæ sic habent, Calix benedictionis cui benedicimus, nonne cōmunicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis domini est? quoniam vnus panis & vnus corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Ecce hic Paulus, qui in tertium vsque cælum raptus est, nos docet qualis, imo quid sit ille panis altaris, cuius participatio communicatio vtique nō panis pistorii, sed corporis Christi est. Et quid vltra desideramus? ecce aperta habemus Pauli verba, docentis communicatio nem illam esse corporis & sanguinis Christi, nō pistorii panis. Obseruandum etiam est quod dicit, Vnus panis & vnus corpus multi sumus (spiritualiter nimirum, quomodo & ecclesia vnū corpus Christi est) omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Cōstat autē omnes nos Christianos non de pane communicare pistorio, quū non sit alius panis in cælo & in terra, quem Christiani nos omnes suscipimus, nisi hic panis viuus Christus Iesus. Nemo igitur Christianus dubitare debet, verum Christi corpus realiter esse in sacramento altaris, cuius contrarium etiā in tribus catholicis conciliis damnatum est, Turonis, Verceilis & Romæ sub pontifice Nicolao. Insuper & autor huius erroris Berengarius hoc renouauit, ut testatur Canon. Nec De cōse. quinquā mouere debent temeraria eorum somnia, quæ cōdistin. 2. miniscuntur aduersus locos præallegatos, dum eos etiā dicit Ego Belaniant misere atque lacerant, sicuti per nos in disputatio- renga. ne Badenfi apud Heluetos fortiter, constanter, & ita vt re-

fragari nemo queat, est defensum. ipseque alias sæpe obtulit me ad ignem vsque, contra aduersarios nostros veritatē fidei catholicæ tueri disputando.

3. Nunc ad obiecta eorum diluenda progrediamur, quibus illi conantur simplices ex vulgo homines illaqueare. Verum hic non ita immorabimur, sed breuiter expediemus. Primo obtrudunt nobis illud domini verbū, Caro nō prodest quicquā. quid ergo, inquiunt, est quod caro sumatur in sacramento? Respōdeo, Inepte intelligunt hoc illi de carne Christi. quis enim vnquam tam desperati animi esset Christianus, vt diceret carnem Christi nihil prodesse, quæ sibi cibus est? vtique prodest. Quod si carnem ille suam dedit pro mundi vita, vt ipse ait, vnque multū prodest. In cœ- Iohan. 6. Luc. 22. na sic dixit Christus ad discipulos, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. An non sit hoc corpus vtilissimū dignissimumque, in quō Christus passus & mortuus, mundum redemit vniuersum, in quo resurrexit, ad cælos ascendit, vbi iam illud omnes sancti summis votis cupiunt aspicere? Eat nunc quisquis volet, & dicat carnem illā sanctissimam nihil prodesse. Præterea si corpus Christi nihil prodesset, etiam sanguis eius nihil prodesset, de quo tamē Christus ait, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Insuper & Paulus dicit, quod deus posuerit eum propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Idem in Actis ait, Christum acquisiuisse ecclesiam in sanguine suo. Et Iohannes testatur sanguinem Christi mundare nos ab omni peccato. Huiusmodi testimoniis de corpore & sanguine Christi tota vndique abundat scriptura, nam & de eo Petrus sic inquit, quod peccata nostra ille portauit in corpore suo. Et rursus Paulus dicit, In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Quum itaque nemo Christianus cui sua sit ratio, dicere possit aliquo modo, Caro Christi non prodest quicquam, oportet vtique alium hic subesse intellectum verborū Christi, ita vt non loquatur ille de sua carne. In eius rei argumentum, quādo paulo ante de carne sua loquens, Caro, inquit, mea vere est cibus, nunc non item dicit, Caro mea non prodest quicquam, sed simpliciter, quia caro non prodest quicquam, non caro illa sua, sed carnalis iste intellectus, quem Capharnaitæ habebant. hic nihil proderat, quoniā illi, vt Augustinus ait, carnē sic intellexerūt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello veditur, August.

non quo spiritus vegetatur. Spiritus ergo est qui viuificat, qui facit vt captiuato intellectu nostro, credamus carnem Christi per modum sacramenti sub aliena specie panis sumi debere. Quod si pertinaciter nos vrgeat Capharnaïta aliquis, importune volens carnē hic ad Christi corpus referri debere: tamē hoc sustinere nō poterit, quod caro Christi facta crāmētāliter sumpta, nihil profit. satis enim hoc est in proposito, carnē sine spiritu māducatā, obeffe magis quā prodesse, sicut in die cōenæ dominicæ satis copiose diximus.

- Parte. 1. 2 Obiiciunt, Si verum Christi corpus esset in sacramento, tres articuli fidei nostræ corruerent, Primus, quod ascendit ad cælos: deinde, sedet ad dexteram dei patris: postremo, Inde venturus es iudicare. Inferunt ergo, Si in cælo est Christus, vtique in sacramento non est. Qui venturus tādē est ad iudicium nouissimum, non præuenit tempus illud vt veniat etiam in sacramento. Item, si addiderit patri in cælis, quomodo simul est in sacramento? Respondetur, quod Capharnaïta isti homines miserimi, neque dei considerant omnipotentiam, nec Gabrielis verba attendunt, quod non sit impossibile apud deum omne verbum. Naturaliter non possunt corpora duo esse in vno loco, & tamen Christus ex virgine natus est claustris inuiolatis, clauso resurrexit sepulchro, & oclusis foribus ingressus est ad discipulos, quæ omnia naturæ aduersantur. Quir non possit deus facere, vt etiam vnum corpus sit in multis locis? Atqui etiā anima, ait Augustinus, in vnoquoque corpore, & in vno toto tota est, & in qualibet parte eius tota est: eadem si forte quiescat in sinistra, mouetur tamē in dextra: ideoq; patiete vno mēbro, simul pariuntur & omnia alia. Aut quomodo idē sol in tot millia hominū oculis est? quomodo vox vna sæpe a multis hominum millibus exauditur? Imaginem rei alicuius vides in vno speculo vnā, illud si in decē frustra cōfringas, adhuc in singulis apparebit imago: quæ quomōnia a natura fiāt, quis dubitet posse deum efficere vt idem corpus sit in diuersis locis? Non debēt homines summo rerum omnium opifici potestatem suam velle imminuere. quis enim enarrare sufficit potētias domini? Humiliter itaq; potius consecratur cum sapiente, quod magna & admirabilis sit potētia domini. Quod autē putāt Christum eo quod sedeat ad dexterā patris, non posse esse in sacramento, absurdū est. Nūquid enim ille quū appareret Paulo circa Damascū, dereliquit dexterā dei patris? Apparuit idem Iohanni apo-

stolo iāsam morituro, vocans eum ad cōmune cum fratribus suis cōuiuium. Apparuit & Petro, quando dixit ad eū, Vado Romam iterum arucifigi, sicut refert Egesippus, cui Egesipp. autore Hieronymo, vicinus fuit temporibus apostolorum: Hieron. Adfuit ille spectātor certaminis, quod sanctus Antonius gerebat cum diabolo, neque tamē cælum dereliquit. Et quod vnū corpus possit esse in pluribus locis, partim Tomo primo probauim⁹ die cōenæ domini, exemplo Ambrosii, Elisei, & spiritus Moyfi. Ita credimus quoque venturum eum in magna maiestate terribilem & magnificum die nouissimo, sed interim nulla negat scriptura ipsum sacramentaliter venire in terram, vel etiam in cōsuetā sua forma, ad aliā tamen operationem ad iudicium.

3 Imitantur nouelli Capharnaïtæ veteres, dum mur murando eorum insistunt vestigiis, dicentes, Quomodo potest hic carnem suam nobis dare ad manducandum? Quomodo potest illud magnum Christi corpus sub tantilla hostia contineri? Vtiq; portando illi sacerdos non sufficeret, aut vbi manus & pedes eius sunt? Huiusmodi Iudaicas blasphemias plurimas inducunt, vt sit illud iā plenum miseriam, eo deuentum esse nostris tēporibus, vt cogamur tantā Christi contumeliam audire inter Christianos. At nos paucis respondeamus, Totum vtiq; Christi corpus est sub sacramento, sed non modo quantitatiuo, sed sicut anima tota est in qualibet parte, ita quoq; corpus Christi totū est sub sacramento, & sub qualibet eius parte totum. Quando autē querit neochristianus, quomodo hoc fieri possit, respondet Cyrillus, Nunquā in sublimibus rebus illud quomodo, aut cogitemus, aut proferamus: Iudaicum enim hoc verbum est, & extremi supplicii causa. Et inde, Quomodo summis cruciatibus digni non erunt, qui rerum omnium opificem deū ita contemnunt? quomodo in operibus suis dicere audeāt, quem totius sapientiæ largitorem nō ignorant, quē omnia posse scriptura nos docuit: si vero Iudæe quomodo, etiam nunc clamas, hanc tuam imperitiā ego quoq; sequitur, hī benter quomodo ex Aegypto exiisti rogabo. Infra, Quo Iohan. 6 modo in serpentem Mosaica virga fuit conuersa? quomodo. Exo. 12. do lepra manus affecta, vno momento temporis in pristinum statum restituta iterum fuit? Et inde, Quomodo in na turam sanguinis aquæ transferunt? quomodo per lignum amaritudo aquarum in dulcedinem recidit? quomodo patres tui per media maria, vt per aridam effugerūt? quomodo. Exo. 15. DDD

Iosu. 3, 6 do e lapide aquarum fontes fluebant: quomodo stetit Iordanis: quomodo solo clamore inexpugnabilis Iericho cecidit: huiusmodi in scripturis multa sunt, quorum ratione reddere non possumus nisi omnipotentiam diuinam.

3 Obiiciunt rursus Capharnaitę, quod Christus dixit, Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis: ergo non semper illum nobiscum habemus in sacramento. Zuinglius in hoc adduxit etiam verba Christi

Ioh. 1. 6. apud Iohannem, Iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. Et inde, Iam non ero in mundo, & ii in mundo sunt, scilicet apostoli, quum ergo ascenderit in caelum, non est dicendum eum esse in sacramento. Respondetur, Tribus illis scriptura locis loquutum esse dominum de corporali praesentia, sicut hic in terris conuersatus est, humana pressus necessitate. sic nimirum iam amplius dominum apud nos non habemus, qualis erat quum perfunderetur unguento a Maria Magdalena: sed non ideo abnegauit nobis dominus corporalem suam praesentiam occulto quodam modo, & mysterialiter sub sacramento. Hic etiam clare patet, quomodo Zuinglius sacras literas fortiter laceret, quonia quum Christus ait, Iam non sum in mundo, peruertit Zuinglius & ponit, Porro non ero in mundo, vt sic errori suo fucum addat, quantumuis haec omnia nihil efficiant.

4 Adducunt insuper illa Christi verba ex Mattheo & Marco, Si quis dixerit vobis, ecce hic aut illic est Christus, nolite credere: ergo credendum non est quum dicitur, Christum hic aut illic esse in sacramento. Respondeo, Christum hic non loqui de corpore suo, sed per Christum intelligi regnum Christi, regnum fidei. vnde hoc loco praemonet ille suos de sectis, quas orituras praedicat nouissimis temporibus, vbi clamaturi sint Lutherani, Zuingliani, Catabaptista, singuli isti pro sua secta, secum esse Christum: sed iis credendum non est, neque deficiendum a catholica ecclesia ad sectas perditionis. Id adeo ex praecedentibus verbis satis expendi potest, quoniam ante haec verba praedixit Mathaeus emerfuros aliquando pseudoprophetas malosque Christianos, qui etiam signa magna & prodigia sint exhibituri ita vt in errorem deducantur, si fieri possent, etiam electi. Ne que diuersum habet Marcus ibidem. Quum itaque hoc non pro se quisque multum gloriatur secum, imo suum totum esse Christum, nostrum est, iuxta doctrinam Christi, non

decedere & exire ad eos. praemonuit enim nos Christus, ita Mat. 24 dicens, Videte quia ego praedixi vobis. Ex omnibus illis cuiusque catholico satis patet, quomodo Capharnaitę isti citra omne scripturarum fundamentum sese erigant aduersus Christum, euangelium & ecclesiam totam. neque interim deterreri debent catholici & consolationis suscipere licet per totum fructus, vtilitatis & consolationis suscipere licet per totum huius vitae decursum, memores huius quod Ambrosius ait, Iam mensae caelestis honore suscipior, epulis meis non pluuia inundatur, non terrae partus laborat, non arborum fructus: potui meo non flumina quaerenda, non fontes, Christus mihi cibus, Christus mihi potus est: caro dei mihi cibus, & dei sanguis est potus. Quisquis enim sic diligit & honorat gloriosum omni que veneratione dignissimum hoc sacramentum, is utique in hoc tempore gratiam dei impetrabit. & post hanc vitam, vitam sempiternam, quam omnibus nobis concedat optimus maximus deus & dominus noster, Amen.

HOMILIA TERTIA.

Aro mea, dixit dominus ad Iudaeos, vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in eo. Quisquis ergo secum habere desiderat salutis vitaeque datorem, saluatorem animae, is carnem Christi manducet, & sic Christus in eo manebit, ipseque in Christo, & tunc implebitur illud Pauli, Templum dei sanctum est, quod estis vos. Haec ergo mutua mansio est per incarnationem fidei, deuotionis & charitatis, siquidem vbi haec ita spiritualiter sunt in anima, tunc illa corporalis manducatio confirmatur, & hinc sacramentum illud charitatis & communionis dicitur. quicumque autem non manent in Christo, nec Christus in ipsis, non manducant cibum hunc cum fructu, sed perditione. Sed vt dominus praecedentia verba de manducatione corporis sui confirmaret, probat illud non sine ratione. dicit enim, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem, & qui manducat me, & ipse viuat propter me. Vide hic quomodo ille sit cibus, quo pacto vitam largiatur aeternam, quia a patre missus est per incarnationem, qui & vitam ei largitus est. Vult ergo dicere, Viuo ego in humana natura, cuius vitae ratio est missio paterna, ita quoque quod viuatis vos, in causa est, quia participes estis mei, meque adeo perfrui mini. Pulchrum est quod dicit Hilarius, & dignum quod hic recende Lib. 8. de tria.

featur. De veritate, inquit ille, carnis & sanguinis non relinquitur est ambigendi locus. Nunc enim ut ipsius domini professione & fide nostra vere caro est, & vere sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit. Et infra, Hæc ergo vitæ nostræ causa est, quod in nobis manentem per carnem Christum habemus, victuri per eum ea conditione, quia vivit ille per patrem. Inducit insuper probationem adhuc fortiolem, Hic est panis qui de cælo descendit. Quicumque credit panem hunc descendisse de cælo, facile credet eundem quoque dare vitam, descendit de cælo panis vivus, ut qui antea fuerat panis angelorum, nunc etiam esset panis hominum. Quæras, quomodo hic panis descendat de cælo, si enim corpus Christi panis ille est, caro autem eius ex virgine sumpta est, quomodo descendit de cælo? nisi forte sic res habeat, ut Valentinus dixit hæreticus, quod Christus cælestis fecum corpus cælitus attulerit, neque aliquam veram carnem assumpsit ex Maria, quod ut falsum & erroneum est, ita iam olim ab ecclesia condemnatum, ergo adhuc manet in dubio, quod quaesitum est super illo verbo domini, Hic est panis qui de cælo descendit.

Valentinus.

Respondent hic doctores, quod quævis Christus secundum divinitatem vere est cibus, sicuti & trinitas tota, quamobrem superius dixerat, Ego sum panis vivus qui de cælo descendi. Atque sic exponendo nihil habet difficultatis. Attamen quia hic coepit de pane loqui suæ carnis, de ea etiam sunt intelligenda hæc verba, neque declinandum ad errorem Valentini. sed quum duæ naturæ in vna persona Christo sint vitæ, est hic cõmunicatio idiomatum virtusque naturæ. Id ut intelligas, audi aliquanto plura, Christus habet divinam naturam simul & humanam, passus & mortuus est secundum humanam naturam, quod etiam divinitati communicatur in idiomate loquendi. sic dicimus, etiam, deus passus, deus mortuus est, quæ vera non sunt secundum suam naturam, sed secundum humanam. ita hic, quævis Christus quo ad humanam naturam non descendit de cælo, quia autem in eo etiam divina natura est, secundum quæ venit de cælo, ex cõmunicatione idiomatum provenit quod hic dicit, Panem hunc de cælo descendisse. Et sic ait Theophylactus, Non deum nudum mâducamus, tangi enim nequit & incorporeus est, neque oculis nec manibus apprehendi valet. Et iterum, Nudi hominis caro nihil prodest, sed quia

Theop.
Iohã. 6.

deus univit sibi carnem secundum ineffabilem contemperationem, vivifica est & caro, non quod in naturam transierit dei. Absit, sed sic caro domini vivifica est ut caro dei. ¶ Atque hinc porro discrimen aperit dominus panis sui & manna cælestis, quod mâducaerunt patres in deserto, diciturque cælestis, non quod ex cælo beatorum, sed hoc ærioso sit profectum, & hoc vitam nemini contulit æternam; manducaerunt enim ex illo qui etiam damnati sunt corpore & ani Psal. 77
ma: iuxta illud psalmi, Adhuc escæ eorû erant in ore ipsorum, & ira dei ascendit super eos, & occidit pingues eorû, corpore quoque mortui sunt, dicente domino, Nõ videbunt terram de qua iuravi patribus eorum. Plane diversum est de pane Christi, quem qui manducat, vivit in æternum, quamdiu panem gratiæ secum servat. O igitur hominem felicem vereque beatum, quisquis sic digne manducat corpus Christi, & perseverat in gratia semel suscepta. sane ille vivet in æternum, quia beati qui ad cœnam agni vocati sunt. Atque Apo. 19.
hæc de euangelio hodierno dicta sufficiant.

Disserendum hic esset, & quid copiosius de magnificentia & dignitate huius festi. Et tamen quicumque credit, sicuti superius multis scripturæ testimoniis comprobavimus, esse hic verum Christi corpus, facillime cognoscit, quantum honoris & reuerentiæ debeat deo suo, conditori quoque & eidem redemptori, regi gloriæ, saluatori suo. quævis enim festum hoc debeat legitimo tempore celebrari in die cœnæ dominicæ, qua Christus comesto iam & consummato agno paschali, hoc venerabile instituit sacramentum: quia autem tunc occupata est ecclesia in meditatione passionis Christi, transtulit illud in hunc diem. Et tamen ut sit aliqua huius rei etiam tempore illo cõmemoratio, solent adhuc catholici in die cœnæ domini cõicare, quod ipsum magis etiam tunc fit, ut fideles attentius passionem Christi meditentur & mortem, sicut ipse in huius sacramenti institutione dominus cõmiserit, inquit, Hoc facite in meam cõmemorationem. At Luc. 22.
qui hodie illud in seipso consideratur, secundum omnes salutis & consolationis fructus, quos ex hoc suscipimus sacramento. Ideoque hic veneramur dominum, simulque obnoxius deprecamur, ut concedat nobis gratiam suam, qua freti, sacramentum illud ante finem vitæ nostræ digne suscipere mereamur. Et in hoc quoque omni honore, cultu & veneratione prosequimur hodie illud venerandum corpus Christi sacramentum, quod tamen quotidie deo patri offerimus iam
DDD iii

sacrificio missæ pro viuis & defunctis, pro omnib⁹ afflictio-
nibus & necessitatibus nostris. Sacramentum in quâ, quod
annuatim vt minimum semel suscipimus ad agendâ gratias
Christo pro passione sua & morte, sacramentum quod de-
sideramus ante obitum nostrum suscipere tanquam viati-
cum, cuius fortitudine possimus ambulare vsque in vitam
æternam, sicut Elias in pane subcineritio vsque ad montem
3. Reg. 1. dei Oreb. Christianus ergo non est, quicumque sacramen-
tum Christi non veneratur, qui non omnem ei reuerenti-
am exhibet. Quid multa? quum ipse sit hic Christus caro sua,
suusque sanguis, anima simul & diuinitas, quisquis hic
se non humiliat, ne guttulam quidem Christiani sanguinis
in se habet. Quod autem adorandû etiam sit hoc sacramen-
tum, ad longum prosequuti sumus in homilia quadâ qua-
dragesimæ super illo Dauidico, Exaltate dominum deû no-
strum, & adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum
est, sicut etiam B. Augustinus textum hunc inducit. Neque
Rom. 13. temere est quod Paulus iubeat Christianum quælibet suum
omnibus dare: cui honorem, honorem: cui tributum, tribu-
tum &c. Quæ ergo nolent deo redemptorique suo reueren-
tiam exhibere debitam? Certum est in iis locis vbi diabolus
homines excæcauit, nullum sacramento deferri honorem.
Et ibi tamen nemini subdito impune liceat magistratib⁹ &
superioribus commertam dignamque reuerentiâ non ex-
hibuisse. O vitium miserabile, o perturbatum rerum ordi-
nem, vt qui curiose honorem ab hominibus requirunt, nihil
cogitent de gloria reuerenter deo impendenda.

4 Dicerent ex neochristianis aliqui sacramentum hoc
non esse adorandum, quod soli deo conueniat adoratio,
Deut. 6. quum interim caro Christi pura sit creatura, Moyses quo-
que præceperit dominum deum adorandum, & illi soli esse
seruendum. Respondetur, etsi humanitas Christi perse
pura est creatura, quare & sola illa adoranda nõ est, sum-
ma tamen illa est reuerentia dignissima, quæ puræ alicui
creaturæ in terra exhiberi potest. Ad hæc inseparabilis est
humanitas Christi, æternumque manet vnita diuinita-
ti, ita vt Christus in æternum deus & homo verus perma-
neat, dicente Damasceno, & confessis id ipsum etiã neochri-
Damas. stianis, Quod deus semel adsumpsit, nunquã dimisit. Honor
ergo ille magnus est, quo diuinitas glorificatur, & humani-
tas illi vnitur. Vis exemplû huic rei cõsimile? Ecce idem est
timor, quo & ferrû candens & ignem formidas attingere

quum autẽ humanitas magis sit vnita diuinitati quã ignis
ferro, sicut hæc similitudine etiam Theophylactus vsitur, Theop.
adoranda vtiq; est diuinitas, simul & humanitas Christi,
sicque Christus totus, quauis omnis & vniuersa adorandi
ratio ex diuinitate prouenit. Hinc sequitur, bene fieri dum
processiones & supplicationes cum sacramento peragitur,
quia enim hic dominus deusq; noster est, merito illi sum-
mum honorẽ debemus. Iudæi Christum venientẽ Hieroso-
lymã turmatim exceperunt, quando adhuc ab eis crucifigẽ
dus erat. Et nos Christiani in hac parte Iudæos nõ supera-
bimus, vt supplicationibus honoremus Christum triump-
torem, sedentẽ iam ad dexterã patris: Quoties vsu venit, vt
hoc honoris genere dignemur, principes, reges & impera-
tores: quæ non idẽ faceremus Christo regum omnium re-
gi & domino dominantium, cui data est omnis potestas in
caelo & in terra: Ridet & subannãt hic nascituli neochri-
Apo. 19. stiani simplicitatẽ ecclesiæ in supplicationibus celebrãdis, Mat. 24
imitantes in hoc Michol filiã Saul, quæ & ipsa regem Da-
2. R. c. 6. uid deridebat, quod cithara & saltationibus laudaret do-
minum in supplicatione coram arca, dixit autem ad eã Da-
uid, Viuit dominus, quia Iudã ante dominum qui elegit me
potius quam patrem tuum, & quam omnem domum eius.
Sic iam potest ecclesiã dicere neochristianis, quoniã ipsam
iã elegit dominus præ omnibus sectis & hæresibus. Atqui
in veteri testamento pii homines multũ gaudiorum & ex-
ultationis, plurimum reuerentiæ habuerunt in cultu diui-
no, sicut Machabæi in dedicatione templi. Et vos igitur di-
lectissimi, circa hoc admirãdum corporis Christi sacramẽ-
tum exhibete vos tanquam veros Christianos filios lucis,
memores quomodo Dauid in spiritu præuidit & dixit, Mi-
sericors & miserator dominus escã dedit timẽtibus se, me-
Psal. 110. mioriã fecit suorum mirabilium. Clamate ad dominũ cum
Sap. 12. Sapiẽte, Quam suavis est domine spiritus tuus, qui vt dulce
dinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de caelo
præstito, esurientes replens bonis, fastidiosos diuites dimit-
tens inanes, sic canit ecclesiã. Panis angelorum fit panis ho-
minum. Panis hic cælestis finẽ facit, & dat figuris veteris te-
stamenti. O rê admirabilẽ, quod pauper, humilis & seruus
vescitur domino. Videamus quomodo de nobis dixerit Da-
uid, Panẽ de caelo præstitisti eis, panẽ angelorum māduca-
uit homo. Angelorum esca nutriuisti populũ tuũ. Medite-
mur nos Christianos a Christo cõgregatos nõ in sanguine
DDD iiii

Exo. 16. hircorum, sed calicis huius communionem. Vos itaque com-
 Psal. 15. pello, qui solide adhuc integris maiorum vestrorum insi-
 stitis vestigiis. Tantum illud sacramentum veneremur om-
 nes cernui, & antiquum documentum nouo cedat ritui,
 præstet fides supplementum sensuum defectui. Clamemus
 cum ecclesia, O salutaris hostia, quæ cælis pandis ostium,
 bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium. Clamemus
 ad Christum, Domine Iesu Christe, qui & ipse huius ma-
 gni conuiuii confors es, simulque es conuiuium ipsum sum-
 mum, summeque venerandum illud corporis & sanguinis
 tui sacramentum, in quo dator tu venisti ut donum, conce-
 de ut ita te hic perfruamur in terra, quatenus te adiuvante,
 ad gloriam quoque tuam peruenire possimus. Id adeo tu
 præstare dignare dulcissime & mitissime domine Iesu
 Christe, Amen.

DE NATIVITATE IOAN-
 nis Baptistæ euangelium,
 LVCAE I.

In illo tempore, Impletum est tem-
 pus Elizabeth pariendo, & peperit fi-
 lium. Et audierunt vicini & cognati
 eius, quia magnificauit dominus mise-
 ricordiam suam cum illa, & congratu-
 labantur ei. Et factum est in die octauo, venerunt
 circumcidere puerum, & vocabant eum nomine pa-
 tris sui Zachariam. Et respondens mater eius, di-
 xit, Nequaquam, sed vocabitur Iohannes. Et dixe-
 runt ad illam, Quia nemo est in cognatione tua qui
 vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius,
 quem vellet vocari eum. Et postulans pugilarem
 scripsit, dicens, Iohannes est nomen eius. Et mirati
 sunt vniuersi. Apertum est autem ilico os eius, &
 lingua eius loquebatur, benedicens deum. Et factus
 est timor super omnes vicinos eorum, & super o-

Jerem. 1.
 Actu. 11

omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba
 hæc, & posuerunt omnes qui audierunt in corde
 suo, dicentes, Quis putas puer iste erit? Etenim ma-
 nus domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius
 repletus est spiritu sancto, & prophetauit, dicens,
 Benedictus dominus deus Israel, quia visitauit & fe-
 cit redemptionem plebis suæ.

HOMILIA I.

Anctus Lucas iam ante huius euangelii contex-
 tum enarrauerat ipsam Iohannis conceptionem,
 & quo modo angelus apparuisset Mariæ, quæ de
 hinc visitauit Elizabeth, manens apud eam tribus mensi-
 bus. Interea temporis impletum est Elizabeth tempus pa-
 riendi, mense scilicet nono. De hoc tempore extat apud
 Chrysostrum homilia pulcherrima, qua rem hanc fun-
 ditus excussit, sed quia longum fuerit nimis, forsitan etiam
 molestum percurrere singula, visum est ex illa rosas tantum
 quasdam decerpere præ cæteris elegantiores, quarum aspe-
 ctu, imo intellectu immentam sitis delectationem & vtili-
 tatem consequuturi. Primum itaque se nobis offert rosa hæc
 candens & albicans, quod fundamentum ille ponit ex Za-
 charia qui dicit, Ieiunium quarti, septimi & tricesimi im-
 mensam fore letitiam & exultationem domui Iudæ, & in
 solennitates præclaras. (Nota quod Chrysostrum non me-
 minit quinti, quia non deseruiebat suo instituto) Putat autem
 Chrysostrum Iudæos nunquam obseruasse ieiunium il-
 lud, sed prophetiam hanc nobis Christianis esse conscri-
 ptam. quomodo ergo numerandum ieiunium quarti dicit
 ille menses hos esse, est autem Martius mensis primus, sicut
 dominus dicit ad Moysen, Mensis iste, scilicet Martius, vo-
 bis principium, primus erit in mensibus anni. Et bene qui-
 dem, inquit Chrysostrum, propheta pro altitudine spiri-
 tus sancti initium ieiuniorum non posuit, ut quum de ieiu-
 niorum initio quaereremus, simul & virtutem ipsorum inueni-
 remus. Sequitur tertio quod quatuor sint menses, ex quibus gau-
 dia & festiuitates præclaræ fiât in Iudæa, Martius quartus Iu-
 Zach. 8.
 Exod. 12
 Chryso.

nus. Septimus September, & December ille ex nomine decimus.

4. Sunt autem illi ipsi menses quatuor, insignes festiuitatibus conceptionis & natiuitatis Christi pariter atque Iohannis, hic enim conceptus est die vicefimoquinto Septembris, natus vero vicefimoquarto Iunii, qui nouem sunt menses, sicut & Gabriel dixit mensẽ illum sextum esse, quando adhuc mansit Maria apud Elizabeth tribus mensibus. At Christus qui conceptus est die vicefimoquinto Martii, quo eodem die etiam mortuus est post annos vitæ suæ trigintaquatuor, natus est vicefimoquinto Decembris, ubi etiam nouem menses interfunt.

5. Pulchrum cognitu est, quod iisdem quatuor diebus tunc fuerunt capitales illæ & supremæ quatuor totius anni mutationes, duo tum solstitia tum æquinoctia: quum in æquinoctio autumnali conceptus est Iohannes, longissimo autem æstatis die in solstitio natus est. (tunc enim æquinoctium vernale fuit fixũ, tempore Tiberii imperatoris, anno eius nono ad octauum Kalendas Octobris. Ecce quantum iam variauit, vt Paulus episcopus Forisẽm Proniensis bene supputauit, ob minuta abundantia in anno bissextili quum non superet integra dies, nos etiam ista cribrauimus in diorthosi nostra.) Dies hic apud Græcos lampadis nomen habuit, quod tunc sol altissimus appareat instar lampadis refulgens. Inter Germanos quoque a uersione solis appellacionem traxit, quoniam tunc sol auersus a nobis descendat. Contra, Christus conceptus in solstitio hyberno, quando iam breuissima dies erat, & sol in imo Capricorni decurrebat. (ita enim tunc figebatur solstitium,

vt Alexander quoque
Hegius commo-
strat.)

Solstitium æstiuale

24. Iunii

Natus Iohannes.

NOTA

Solstitium hyemale

25. Decembris

Natus CHRISTVS.

Æquinoctium vernale
25. Martii
Conceptus Christus.

Æquinoctium autumnale
25. Septembris
Conceptus Iohannes

7. Omnia itaque hæc spūali nõ carēt explanatione, quæ hæc ita sint a spiritu sancto ordinata, quod enim Iohannes ex vetula & sterili nat^o est, ad synagogã pertinet Iudæorũ, cui iam tũc suus imminabat terminus, dicente Christo, Lex & Matt. 11. propheta vsq; ad Iohãnẽ. ideoque & pater eius veteris legis sacerdos, in adnũciacione eius mutus factus est, nec potuit Luca. 1. loqui. Incepit tũc tẽpore cõceptionis suæ dies breuior facta, plus habere de tẽpore nocturno quã diurno, natusque; de inde est illo longissimo die rursus ad cremetũ declinãte: vn Iohan. 3. de & dixit discipulis suis, illũ oportet crescere, me autem minui. quod utiq; non in persona Iohãnis accipiendũ est, sed significatione, quoniã ille synagogã repræsẽtabat. Qui super ius plura cupit legere, requirat Chrysofomũ homilia 27. Vicissim Christus cõceptus est, quando dies cõcepit ad crescere, natusque; est breuissima die, quũ sol ipse ad nos remeare cõperat: ipse enim sol ille est iustitiæ, qui exortus est nobis: sol legis euãgelicæ, qui tũc oriebatur & crescere debebat, vt vniuersũ illustraret mũdũ. ideo etiã Christus nõ vt Iohãnes ex vetula natus est, quod etiã attendens Serm. 4. Ambro. ait, Quod quidẽ factũ mysteriũ cõtinere aliquod arbitror, vt Iohãnes qui veteris testamẽti figuram gerebat, senis muliercula frigido sanguine nasceretur: dominus au

ut qui celestis regni euāgelium prædicaret, seruetis iuuenēque flore degeneraret. sed iam textum ipsum adgrediamur.

2 Elisabeth impletum est tēpus pariendi. Quo ad literā apertum est hoc, siquidē mensis nunc nonus agebatur, imminebat igitur iā parturigo. sed & iuxta scripturæ consuetudinē impletum iam tēpus erat, quoniā quicquid ordinauerat deus fieri prius, id omne consummatum iā erat, præcesserat iā adnūciatio angelica, conceptio quoque ex duobus coniugibus iā senio grauatis supra naturam, & sanctificatio Iohānis in utero matris, uisitatio Mariæ, quæ iā penitibus mensibus remanserat apud Elisabeth. ubi autē appropinquauit partus, abscēdit: nam nouē ferme mēses præterierant a conceptione Iohannis. uisitatio autē illa iā operata fuerat & exultationē Iohannis, & gaudium uetulæ matris, & prophetiam eiusdē, sicut audietis in festo uisitationis eiusdē. Omnia iam hæc fuerant impleta, & Maria domum profecta, impletum ergo est etiā tempus Elisabeth ut pareret. Obseruauerunt etiā illud hic doctores, Ambrosius super Lucā, Theophylactus & Beda, quod quia sanctorum editio lætitiā habet plurimorum, cōmuneque hoc est bonum, ideo moris nō sit in literis sacris similiter de malorum natiuitate loqui, quod impletum sit tēpus eorum, sed in bonis tantū, unde & Lucas de Christo ait, Impleti sunt dies Mariæ ut pareret. sic & Abrahā mortuus est plenus dierum, & hic uenit plenitudo tēporis. (Cōtra illam regulā, quod plenitudo sit iustitiæ & perfectionis, posses obicere, quia nōdū impleti sunt iniquitates Amorrhæorum, Gen. 15. Et Isaias dixit, Manus uestræ plenæ sunt sanguine: sed respondetur quod illa plenitudo non est ipsius iniquitatis, ubi est uacuitas & inanius, sed est ipsius iustitiæ iudicis uel sententiæ, iuxta illud psalmi, Iustitia plena est dextera tua.) ¶ Vicini audientes hoc, gauisi sunt gaudio magno. hoc enim habet editio sanctorum, ut gaudium & lætitiā secum adferat, quam sit bonum quoddam cōmune, quod multis prouenit in bonum. Cognouerunt etiā misericordiā dei, siquidem Elisabeth naturaliter iā filium habere & parere non potuisset: ex benignitate autem diuina fuit, quod uetula iā peperit. Imperauerant autē hoc orationibus a deo, quod ex uerbis Gabrielis facile intelligitur, quum ait, Noli timere Zacharia, exaudita est oratio tua. Vnde intelligimus, inquit Ambrosius, quod Iohannem Zachariæ iustitia magis orando genuerit, quā Elisabeth senectus procurando susceperit. Hinc intelligi-

mus, ait ille, quod Iohannem obsecratio creauerit, non uoluptas. Itaque mulieres steriles quæ prolem cupiunt habere, sedulo inuocare debent sanctum Iohannem, Zachariam & Elizabeth. ¶ Neque immerito gauisi sunt vicini, quoniā contēptæ admodum erant & abiectæ in ueteri testamēto steriles, dicente domino. Non erit apud te sterilis uirius. Deut. 7. quæ sexus, maligne erat apud Iudæos, si aliqua populam non augetet domini: unde & Anna adeo tristata est mater Samuelis, quod non haberet filium. Sic Sara, sic Rachel, sic uxor Manue mater Samsonis. & confessæ sunt idem Elisabeth, dicens, Sic fecit mihi dominus in diebus quibus respexit auferre opprobrium inter homines. In huiusmodi opprobrio diu fuit Anna, priusquam admirando quodam modo pareret Mariam matrem filii dei.

3 Et factum est, die octauo uenerunt circumcidere puerum, utique ad implendam legem quæ dicit, Masculus cuius præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit, ideoque & dominus dixit per prophetam, Nō adiciat ultra ut pertranseat per te incircuncisus & immundus. Operabatur autem circumcisio in ueteri lege remissionem peccati originalis, sicut nunc baptismus, ut testatur Beda. Atqui Iohānes in utero matris sanctificatus erat, quæ admodum deinceps clarius dicitur, ergo in hunc usum non indigebat Iohānes circumcisione tanquam medicamento. sed tantum in hoc, ut se cōformaret legi. plura de circumcisione requirunt supra in die circumcisionis domini. Ex hoc tamen textu colligitur, circumcisionem olim non fieri solitam esse in templis, sed in priuatis ædibus, quo ueniebat uocat⁹ sacerdos minister circumcisionis, conueniebant & cognati atque vicini, ut iam ad baptismum. ¶ Vocabāt autem puerum nomine patris sui, qui mos nō est nouus, liberos parētum nomine uocari, maxime primogenitos: in quibusdam insuper casibus oportebat hoc ita fieri, sicuti legimus, Quando habitauerint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eā frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Israel. Deut. 25.

¶ Sequitur, Et respondens mater eius, dixit, Nequaquam, sed uocabitur Iohannes. Matri, inquit Ambrosius, nomen hoc a sancto spiritu infusum, quod ab angelo ante Zachariæ fuerat prænūciatū, & quidē ille mutus intima-

re nomē filii nequirit vxori. Addit Theophylact⁹, fortassis Iohannes sibi ipsi indidit nomē, matriq; suae communcavit donum propheticum. Sunt qui putent Elizabeth illud didicisse ex spiritu sancto tunc, quando Maria ipsam saluauit, sicut Lucas refert impletā eā esse spiritu sancto. Amici autem quibus non ita cognita erat voluntas dei cum puero hoc, recusabant nomen illud tanquam alienum suscipere, dicebātque, Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Vnde colligitur quod licet filii nō appellābātur nomine patris, patris tamē nomē suscipiebāt. nemo autem erat in cognatione Iohannis qui tale nomē haberet, quia nemo in ea natus fuerat, qui dignus exitisset hoc nomine, a gratia dei deducto. **I**n etenim gratiam significat, & **I**n⁹ eum qui gratiā dei habet, sed nemo ita omnia gratia signa habebat, vt hic Iohannes: magnū ergo erat mysteriū in hoc nomine Iohannis, quod etiā ab angelo predictū erat: Vocabis nomen eius Iohānes. Vterq; patēs nomē hoc confirmauit, vnde & admiratus est populus vniuersus, quū nec pater neque alius in hac cognatione quisquam vocaretur hoc nomine. quod vtique non temere ab euāgelista additum est, vt intelligatur nomen non generis esse, sed vatis: dixit hoc idem ante Bedam, & Ambrosius. Quare magna parentibus debet esse cura in nominum impositione, quum hic etiam diuinitus huic puero inditum sit nomen, ab angelo deinde adnunciatum Zachariae, a spiritu sancto autem inspiratum Elizabeth, quae quomodo poterat domini ignorare prae-nuncium, quum iā prophetauerat Christum? Hinc parentibus incumbēdum est in bene auspiciati nominis impositionem, quando etiam vulgo fertur, Nomen malū mortis augurium est. Vide supra in die circūcisionis domini de nomine Iesu. Postremo, adhuc duo sunt hic consideranda: alterum, quod circūcisio praecessit nominis impositione, cuius rei causam hāc reddit Theophylactus, quia prius suscipiendum sit diuinum signaculum, & tunc humanū nomen. Vel etiā circūcisio significat rerum carnalium abiectionem, iuxta illud Pauli de Abraam, Signum accepit circūcisionis, signaculum iustitiae fidei quae est in praeputio. siquidem in hunc sensum circūcisio in veteri testamento etiam spiritualiter praeepta fuit, sicut Moyses testatur, dicens, Circūcidite praeputium cordis vestri, & ceruicē vestram ne induretis amplius. & similia multa extāt in lege. Nunc tamen in nouo testamento palam est, in Latina saltē

ecclesia, paruulis nomina ante baptismum imponi, eo quod illum praecedunt exorcismus & catechismus, in quibus ille benedicitur & praemunitur aduersus diaboli insultū, simulque eruditur in fide: quorū omnium quomodo capaces sint paruuli, satis diximus in die ascensionis domini. ¶ Alterū, quod hic animaduertendum venit, est hoc, Quur tandem Tomo puer hic non debebat nomen habere patris, honestissimum 4. de ca vtique, Zacharias enim dicitur memorans dominum, vel techif- puer domini. Quid igitur est quod parētes noluerunt eum mo. appellari hoc nomine, quū tamen ante eū multi fuerint clā Hieron. rissimi viri? sicut Zacharias filius Ioiadae, & ille alter filius Barachiae, qui ea fuerunt sanctimonia praediti, vt vtrunque illum vno nomine obiecerit dominus iudaeis, quum corripere eos, eo quod omnis sanguis innocens reposeretur ex ipsorum manibus, ab Abel iusto vsq; ad Zachariam, sicuti super ea remulta diximus in feriis S. Stephani. Responde- 2. Par. tur, quod decuisset vtique veteris & antiqui sacerdotis nomen remansisse puero Iohanni, si simul lex vetus mansisset, Ifa. 8. vetus sacerdotium & populus ille antiquus. Quia autē con Mat. 23. stitutus erat Iohannes, velut vtriusque testamenti limes & terminus, ita vt in eo cessarent iam porro lex & prophetae simul atque sacerdotium, non decebat ipsum seruare nomē paternum. Praecius hinc angelus eius rei, nomen quoq; simul cum natiuitate Iohannis adnunciavit, nomen inquam nouae gratiae, populo nouo, nouoque sacerdotio conuenientissimum. translato enim (vt Paulus inquit) sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Hae etiam causa est, quur Iohannes quauis sacerdotis filius, in officio tamen sacerdotali non successerit patri, quoniam impleri oportebat prophetiam Isaiae, Ne memineritis priorum. & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio noua, & nunc orientur. Ex rationibus ergo adductis, puer hic nomen patris nō suscepit, sed nomen illud praclarum, gratiosum & festiuum Iohannes, Iohan. 3. eo quod & ipse amicus erat sponfi, quamobrem itā tam etiā apud Christum laudem emeruit ob gratiā sibi datam & c. Oremus ad dominum.

HOMILIA II.

Lizabeth ecce peperit filium, quem circūcisum iā
E secundum legem vocarunt nomine patris sui, restente autem matre, & vt vocaretur Iohannes cōtendente, adhuc reclamationē vicini, eo quod non esset in cognatione qui tali vocaretur nomine, tandem ergo ad patrē

Ambro. ventum est, cui etiā annuentes interrogarunt ipsum de imponendo nomine, quāuis angelus ei de affatu tantum eripiendo dixerat in hæc verba, Ecce eris tacens, & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. ex hoc tamen contextu colligitur, Zachariam & mutum fuisse & surdum, quoniam cum eo loqui non poterant, sed innuebāt illi quem vellet vocari filium. Vnde & Ambrosius ait, incredulitas ei affatum eriperat & auditum. Quo signo autem sint vsi innuendo, neque expressit euangelista, nec scire est magnopere necessarium. Vicini forsitan putabāt hoc modo futurum, vt ille nomen suum filio imponi cuperet, itaq; vt magis ipsi Elisabeth aduerfaretur in sustinendo Zachariæ nomine, patrem ipsum innuēdo interrogarunt. Verum ille postulatis & acceptis pugilaribus, scripsit, Iohannes est nomen eius. quasi hoc vellet significare, vt Beda testatur. Non ei nos nomen imponimus, qui iā a deo nomen accepit, nomen ille iā suum habet, quod & nos ita cognouimus, non autem elegimus. sic Ambrosius ait, Nomen hic nouum non imponitur, sed astruitur. Iam ante præsto aderat nomen paruuli, ab æterno ei diuinitus haustum, ita vt nihil vltra hic fecerint illi. Atque hoc est quod propheta dicit de nomine Iohannis, De ventre matris meæ vocauit me dominus, & ab utero ipso recordatus est nominis mei. Præuiderat hoc etiā Ieremias de Iohāne, dicēs, Priusquam te formarem in utero, noui te: & antequam de vulua exires, sanctificauit te, & prophetā in gētibus dedi te. Quid multa? istud ipsum Iohannis nomen ei non ab hominibus sed a deo datum est, vt a gratia diceretur, qui digito suo totius mundi gratiam erat ostensurus, dicendo, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. ¶ Super eo itaq; quod scripsit Zacharias, admirati sunt omnes, ipsum se vxorē qd formasse in nomine pueri. neque hic fuit admirationis finis. alia admirandi causa sequuta est nō paulo maior, dum a scripto statim aperta est os Zachariæ, & lingua eius, loquutusque is insuper est, & benedixit dominum. Nouē mē sibus iam mutus ille fuerat & surdus, qui tamen nato Iohāne rursus loqui cœpit. Vbi Beda sic dicit, quia vox clamantis in deserto est nata, merito est lingua parentis soluta. neque enim decebat illum parētem a laude silere, qui gaudebat natum iam esse præconem: quia labia quæ infidelitas ligarat, iam rursus soluerat fides. Videte igitur, ait Ambro.

sius, sancti Baptistæ meritum, vocem patri reddidit, sacerdoti eloquium reparauit: os quod angelus alligauerat, Iohannes absoluit: quod Gabriel obstruxerat, paruulus reuelauit, quāquam & ipse sit angelus. Videte igitur obsecro sancti huius nominis virtutem, cuius expressio etiam mutō vocem, populo restituit sacerdotē. siquidem quum ille antea mutus esset, fructu omni & ipso etiam sacerdotali officio destitutus, vbi primum Iohannes nactus est suū nomen, Zacharias fit pater, propheta, pontifex. Possent hic ad longum rationes tractari, cur alicui os claudatur, & quomodo referretur, sed volens supersedeo. Credamus (inquit Ambrosius) & nos vt loquamur, scribamus spiritu mysteria, scribamus prænuncium Christi, non in tabulis lapideis, sed Lucam. in tabulis cordis carnalibus. Etenim qui loquitur Iohannem, prophetizat Christum.

2 Sequitur, Et factus est timor super omnes vicinos eorum, & super montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc. O quam vere dictū est a Dauide, Magna opera domini, exquisita in omnes voluntates eius. Ecce vnus Zachariæ silentium, non ipsi tantum, quum datur ad pœnam incredulitatis & signum credendi, proficit: sed & cum auferretur, omnes vicinos ei⁹ miraculo ac timore stupefacit, simulque per hoc nati iam pueri sanctimonia inclarescit, vt etiam huiusmodi principis Christus vcturus paulatim innotescat. sic enim voluit ille præcurforis sui honorem præcedentibus signis in admirationē adducere. & hinc Theophylactus ait omnia hæc facta esse singulari quadam ordinatione diuina, vt qui propheta de Christo futurus, multaque prædicturus erat, paulatim in fidem & admirationem perueniret, vnde cognoscerent alii omnes, partim quantus ipse esset, partim quanto maior futurus ille fiet, cui testimonium ipse perhibebat. Potest & timor iste eo referri, quod audientes isti Zachariam infidelitatis suæ tantum habuisse pœnam, metu correpti sint ipsi, ne forte non credentes, similem inciderent pœnam, vt hinc dicerent cum Iob, Pa- Iob. 4. nor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt. ¶ Et posuerunt omnes qui audierunt in corde suo, dicentes, Quis putas puer iste erit: miraculum enim quod præcefferat, certum erat argumentum magnarum rerum adhuc futurarum. Omnes homines hoc modo debent miracula dei percipere corde, nec vnquam eorum obliuisci, sed potius dicere cum sapiente, Hoc quam vidissem, posui in cor- Pro. 24.

- de meo, & exemplo didici disciplinam. Vnde autem admirati fuerint illi, ex eorum interrogatione facile colligitur, quando inter se mutuo quaesierunt, quis tandem futurus esset puer iste. Huic interrogationi quid sit responsum, hoc loco expressum non est, & tamen ex euangelio alibi satis patet, quando respondens Gabriel, ait, Hic magnus erit coram domino, vinum & siceram non bibet, sed spiritu sancto implebitur adhuc ex utero matris suae, & multos ex filiis Israel conuertet ad dominum deum ipsorum. Sed & pater ipse respondiisse videtur ad hoc, quum ait, Tu puer propheta altissimi vocaberis, praebis enim ante faciem domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Insuper Iohannes ipse si quaeratur qualis futurus sit puer, sicuti deinceps a Iudaeis interrogatus est quisnam esset, responderet hic idem quod illis, Ego vox clamantis in deserto, parate viam domini. Imo & Christus huic interrogationi respondens, ait, Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. Amen dico vobis, Inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista. Ipsi quoque testantur id ipsum, dicentes, quia manus domini cum eo. Vtique enim manus domini sentiebant in miraculis, sicut & magi Pharaonis, quum viderent cyniphes venientes atque irruentes in se. Insuper tamen manus domini est etiam in pena, ut Iob ait, Manus domini tetigit me. Et adhuc penes illos quibus gratiam & miracula ostendit, sicut Iezechiel inquit manus domini factam esse super se, & Efdras confirmatum esse se testatur a manu domini dei sui. Hinc liquet cui sit accepta referenda gloria, quando omnis honor, qui circa Iohannem contigit, vergebat in gloriam dei, cuius etiam manu haec omnia fiebant.
- 3 Impletus in super etiam Zacharias est spiritu sancto, & prophetauit. vbi pulchre Ambrosius sic ait, Vide quam bonus deus & facilis indulgere peccatis. non solum ablati restituit, sed etiam non sperata concedit. Ille dudum mutus propheta. Nemo itaque desperet, diffidat nemo, quia nouit deus mutare sententiam, si tu noueris mutare delictum. Si nimirum Zacharias propheta factus, gratiam spiritus sancti accepit in dono prophetico, quam ille utique habuit per sanctum illud nomen filii sui Iohannis, qui ex gratia dei nomen suscepit. Multa Zacharia commouere cuiusque animum eleuare possunt. neque enim parum ei roboris ac-
- Lucæ. 1.
Lucæ. 1.
Mat. 1.
Malac. 3
Tomo. 1.
Exod. 8.
Iob. 19.
Ieze. 115
1. Efd. 7.
Super
Lucam.

cessit ex angelica adnunciatione, ex visitatione & conuersione Mariae, ex laetitia & gaudio gestium amicum, ex prophetia uxoris. Tot quum ille haberet argumenta, quibus operationem spiritus sancti cognoscebat, quis non credat plurimum etiam sibi accessisse pietatis, ex qua & ipse idoneus fieret ad suscipiendum spiritum sanctum? quem ille in omnium plenitudine quoque percipit, dum tam sublimia de Christo eiusque praecursore praedixit, multoque altiora quam vxor eius, quae paucis verbis prophetauit, ille autem prolixo cantico siue hymno magna perferaturus est arca. Vsq; adeo nunquam voluit spiritus sanctus mulieres multa loqui aut praedicare, siue docere, quam obrem & Paulus praecipit eas tantum in silentio docere cum humilitate, & alibi plane silere eas iubet in ecclesia, quum eis loqui non permittatur, sed si quid discere voluit, interrogat domini maritus suos, sicut habet hic Glossa. Ideoque Elizabeth & paucula & paucis auditibus loquuta est, Zacharias autem multis & coram omni vicinia prophetauit, dicens, Benedictus dominus deus Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suae. vbi ait Beda, Quanta superni muneris est largitas, si prompta ad accipiendum nostrae fidei sit pietas? Ecce hic Zacharias benedicit dominum deum Israel, non quod ipsum benedicat, quoniam sine vlla contradictione quod minus est, a meliore benedicatur. Tantum ergo benedictionem diuinam confitetur hic Zacharias, simulque pronunciat eam & laudat coram omni populo, sicut angelus Raphael vtrunque docuit Thobiam, Benedicite deum caeli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Ita in omnibus laudandus est deus, vbi que eius praedicanda misericordia, illi semper gratiae sunt agenda: iuxta illud sapientis, Glorificantes deum minium quantumcumque potueritis, superualebit adhuc. Zacharias porro tantae suae & tam subitae laudis in deum aperit causam, & ait, Quia visitauit & fecit redemptionem plebis suae. de hac re ille prophetico more loquitur, quasi iam factum dicens, quod proxime faciendum cognouerit. Ita enim loquitur prophetae de futuris, ac si iam praeterissent, ut ait Augustinus, tantum ob certitudinem infallibilem.

4 Cantico illo Zachariae quotidie vitur ecclesia in precibus matutinis, quoniam canticum euangelicum est, ad quod etiam Christianos decenter conuenit adurgere, & capita sua aperire non secus atque ad canticum Mariae &

2. Ti. 2.
Glos.
Beda.
Hebr. 7.
Tho. 12.
Eccl. 43.
Beda.
August.

Simeonis. Sunt autem qui hoc Zachariae canticum in matris eius usurpari putant, quod quia hic dicitur erectum non bis a domino esse cornu salutis, id ipsum in resurrectione dominica factum hic iam recolatur, deinceps quoque Zacharias ad filium sic exclamat, Tu puer propheta altissimi vocaberis. sic autem Iohannes praecessit Christum, ut aurora solem. Atqui Christus sol ille exiit, ut hic quoque dicitur oriens ex alto. Et hinc putant canticum hoc in laudibus matutarum decantari solere, quoniam enim canticum virginis matris ante hoc est confectum, tamen hoc prius usurpar ecclesia ex ratione praedicta. Multa super hoc canticum dici possent, si ad longum declarare vellemus: sed quia primi duo versus tantum in hoc euangelio leguntur, ideo & nos reliquis super sedebimus. ¶ Benedictus, inquit Zacharias, dominus deus Israel, quia visitavit & fecit redemptionem plebis suae. Visitatio haec per ipsam Christi incarnationem facta est, aut saltem in ea primum incepit: atque ea visitatio salutaris utique fuit, de qua dictum videri possit illud Iob, Visitatio tua custodiuit spiritum meum. de hac Christus ipse loquutus est, dicens venisse se ut quaereret ovem quae perierat domus Israel. Venit ergo ille ut pastor, venit ut medicus visitare & mederi iis quae perierant, sicut promiserat per prophetam, Visitabo oves meas, sicut pastor visitat gregem suum. Et de medico testatur ipse, quum ait valentibus opus non esse medico, sed male habentibus. Ita nimirum nos omnemque populum suum visitavit dominus, ut recte dixerit Augustinus, Venit magnus medicus, quia passim iacebat magnus numerus infirmorum, atque ideo se ipsum Samaritanum appellavit, & in hoc pro remediis instituit sacramenta adversus peccata & omnes defectus hominum. (vide passim quae praefati praefantur in visitatione monasteriorum, quae possunt huc aptari. Vide etiam Humbertum in collationibus. Nam quae solent dicere de causis visitandis, de forma visitationis, de effectu & utilitate visitationis, omnia hic quadrant, & loci sacrae scripturae abunde suppetunt.) Visitavit igitur nos Christus sua incarnatione, deinde tota vita & praedicatione omni, conuersatione sua, & sic redemptionem fecit passione sua & morte, dicente Petro, Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterna traditionis, sed precioso sanguine tanquam agni immaculati & incontaminati Christi. Atque haec illa redemptio est quam fecit dominus in terra, de qua

Rationale diuinorum & Aliac. super benedictionem.

Iob. 10.
Mat. 16.

Iez. 24.

Mat. 9.

August.

1. Petr. 1.

& David ait, Redemptionem misit populo suo, mandavit in aeternum testamentum suum. Vere fecit ille redemptionem plebis suae, quae iam plus quinque millibus annorum oppignorata fuerat daemone ex peccato Adae, hanc redemptionem fecit dominus noster Iesus Christus, dum sanguine suo peccata resoluit, limbum confregit, caelos referavit, sanctaque sacramenta instituit, operibus bonis & exercitiis sanctis plebem suam imbuat, ut sic in hoc tempore gratiam, & post hanc vitam gloriae consequeremur aeternam, Amen.

HOMILIA TERTIA DE IMMENSA eius laude & commendatione.

Inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista. MATTH. XI.

Idcirco non nihil de sanctimonia, de prerogativis & immensa dignitate sanctissimi Iohannis baptistae & praecursoris domini, me mea deterret imperfectio, dehortatur indignitas & insufficientia, maxime vero si thesaurus & excellencia maximi amici dei S. Iohannis, cuius tot sunt praeconia, ut vnde primum ordiar, non videam facile: & ut incepero maxime, finem tamen quem faciam & inueniam non habeo. ita multa affatim suppetunt, quae in sanctissimi viri laudem dicenda essent omnia. Et tamen inter haec perculsum me solatur immensa sancti sui nominis dignitas, quod, quum parenti muto non vocem tantum restituerit, sed etiam nato illo donum contulerit prophetiae, neque mirum, si quidem vox est clamantis in deserto, quo tandem piaculo nos in eius laude tacebimus, & non potius sperabimus, quod & ipse os nostrum disertum & facundum facturum sit, qui patri suo os referavit? Et si non omnem eius sanctimonia, quaeque illam consequuta sunt privilegia, pro dignitate recensere poterimus, tamen pro diligentia nostra sedulo conabimur videre, quid nos spiritus sanctus in sacris literis docuerit, quidque deinceps sanctorum patrum, qui nihil in excussum reliquerunt, diligentia eruerit, idque in laudem & honorem sanctissimi deoque dilectissimi baptistae Iohannis, cuius gloria subinde vestris est inculcanda, mentibus. Tantum hic principio vna mecum inuocate dominum deum, ut ille dignetur nobis aperire ostium sermonis ad annuntianda mysteria Christi, salute virginem matrem, Col. 2.

obnixè toto pectore dicentes, Ave gratia plena &c.

Luc. 1. De magna S. Iohannis baptiste dignitate, de summis eius prerogatiuis non nihil apud vos dilectissimi in Christo fratres dicere paranti, occurrit primo, quod ille ab angelo diuinitus misso ante natiuitatem suam adnunciatus est, quod sane euidentis sanctitatis immensæ argumentum agnoscitur. Factum est, inquit Lucas, quum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante deum, secundum consuetudinem sacerdotii, forte exiit vt incensum poneret, ingressus in templum domini, & omnis populi multitudo erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus dominus stans a dextris altaris incensi, & ait ad illum. Ne timeas Zacharia, quoniam ex audita est deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium. Quomodo itaque non posset ille maximus esse, quem nasciturus angelus de cælis adnunciavit? siquidem in veteri testamèto hoc de duobus tantum legitur, de Isaac nempe, qui adnunciatus est Abraam & Sara: deinde de Samson, qui primū matri, dehinc & patri est denunciatus. In nouo quoque testamento de nemine hoc legimus, nisi de Christo & Iohanne, quauis etiā extra scripturas historia adnūciationis Annæ, quæ facta est ei su per natiuitate Mariæ, omnibus Christianis pie est credenda, iuxta regulam B. Bernardi, Quicquid aliis sanctis etiam paucissimis est concessum, hoc Mariæ non est denegatum, (si non sit contra cōditionem sexus) Alterum priuilegium Iohanni cōcessum, hoc est, quod & ipse singulariter a prophetis per spiritum sanctum est prædictus, quamobrem & ipsum singularis cuiusdam sanctimonie fuisse necesse est, ita enim dominus dicit per Malachiam prophetam, Ecce ego mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam. Dicitum autem hoc esse de Iohāne, testatur Christus ipse, quum ait coram omni populo, Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem meam, qui præparabit viam tuam ante te. Vbi notandum est, quod hæc verba propheta, a Christo inducuntur, nō secus atque si ea deus pater loquatur ad filium. Huiusmodi propheta non reperitur vsquam in sacris literis vsurpata de aliqua priuata persona, nisi qb eximiam bonitatem & excellentiam, vel etiam malignitatem, nisi de Christo, Maria, Iohanne, & in malis de persona Iudæ & Antichristi.

3 Hoc quoq; non exiguum præbet in Iohanne sanctitatis argumentum, quod ante angelus vocauit nomen eius,

quam nasceretur, quoniam sic angelus dixit ad Zachariā, Luc. 1. Vocabis nomen eius Iohannes, vt non sit iā pro vili & abiecto reputandum nomen illud, quod angelus cælitus detulit. Profecto enim si diligentius euoluamus sacras literas, inueniemus vtiq; nūquam factum esse, vt alicui ante natiuitatem suam nomen imponeretur, nisi iis qui insignes extiterint in promouenda aut impedienda salute populi. sic in nouo testamento duos tantum habemus, Christum & Iohannem, in veteri quatuor, quorum primus fuit Ismael, eius enim nomen adnunciatum est Agar, quum iam eum concepisset, & hic persequutus est Isaac cum posteritate sua. Alter cuius nomen antequam nasceretur sic prænunciatum, fuit Agag, quem Balaam in prophetia sua nominauit aliquot centenis annis priusquam sit natus. sic enim de eo dixit, Tolle tur propter Agag rex eius, & auferetur regnum illius. Id autem contigit & obuinit regi Saul, cui ablatum regnū, datū est Dauidi, eo quod ille pepercerat regi Agag, quem dominus præceperat occidendum. Tertius, Cyrus est rex Persarum, cuius nomen longo tempore antea prænunciatum & reuelauit dominus per prophetam, quam & ipse nasceretur, quoniam sic ille ait, Hæc dicit dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subiiciā ante faciem eius gentes, & dōrsa regum veram. Dicitum hoc est ante captiuitatem Babyloicam, quam deinde sequutus Cyrus, Iudæos ab ea liberauit, figurā in hoc gerens Christi, qui vniuersum genus humanum eripuit ex captiuitate & potestate tenebrarum diaboli. Quartus porro Iosias est, cuius nomen reuelabatur per virum dei, qui quum venisset in Bethel, dixit ad Ieroboam, Ecce filius Iuda nascetur domui Iuda, Iosias nomine. Nā & hic Iosias typū gessit Christi, dum studuit sedulo cultum diuinum promouere. Et ad eundem modum nomen etiā sancti Iohannis ante natiuitatem suam est prænunciatum.

4 Sed sint hæc parua, maiora igitur adferamus. Nā & in ipso vtero matris sanctificatus est sanctus Iohannes, vt sine peccato originali natus sit, quauis in eo fuerat conceptus. Testatur illud de eo Ieremias, dicens, Priusquam te formarē in vtero, noui te: & antequam exires de vulua, sanctificauit te. Accedit eo & testimonium Gabrielis, quando ait ad Zachariam, quia spiritu sancto implebitur adhuc ex vtero matris suæ. Ecce quod & in ipso matris vtero plenus fuerit Iohannes spiritu sancto, qui vtiq; apud eum non est

- Sap. 1.** in peccatis iacet, iuxta illud sapientis, In maleuolam animam non intrabit spiritus sapientiae, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Paucis quoque gratia hæc sanctificationis in utero matris contigit, nisi quod de Maria & Iohanne certum hoc est. Hinc alia sequitur prerogativa Iohannis, quod vnus eius celebrari solet natiuitas, nec alterius vel apostoli vel prophetae, quoniam ii sunt in peccato originali prognati. Trium autem dies natales commemorantur in ecclesia, Christi, Mariae & Iohannis, sicut Augustinus in hodierna homilia recenset, quauis sunt ex doctoribus, qui putant pie credendum esse, quod etiam plures facti sint in utero matris sanctificati, vt Ieremias & alii quidam. sed Augustinus in lib. de præscientia dei ad Dardanum cap. 18. aliter sentit, de S. Iacobo idem perhibet Egdepus, & de Ioseph credit Gerson.
- Auguſt.** 6. Hæc quoque ex multis magna Iohannis laus est, quod ille in utero matris & propheta fuit, & vsum habuit rationis, & scientiam spiritus sancti. propheta enim fuit, non eo quidem quod in utero matris sit loquutus, sed quia commotione sua effecit adhuc in utero matris, vt Elisabeth ipse agnouerit Christum in Mariae virginis utero, quæ & ideo ad ipsam dixit, Ecce postquam facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit cum gaudio infans in utero meo. Suo itaq; gestu siue contactu prophetauit ille, quoniam discrimen non est aliquod, siue verbis siue operibus quis prophetiam declaret, sicut & dominus præcepit Ieremias, dicens, Fac tibi vincula & catenas, & pones eas in collo tuo. Ita & regi Sedechias dictum est ab eodem, Subiicite colla vestra sub iuga regis Babylonis, & seruite ei, & vineitis. Inde Sedechias fecit sibi cornua ferrea, & ait, His ventilabis Syriam donec deleas eam. Volunt insuper doctores, quod Iohannes matrem suam prophetissam fecerit, ita vt quando Maria cognatam illam suam visitauit Elisabeth, tunc Christus sanctificauit Iohannem in utero, ipsum que mundarit a peccato originali, qui deinceps simul cum matre impletus sit spiritu sancto, quoniam sic ait Origenes, Non est dubium quin quæ tunc repleta est spiritu sancto, propter filium sit repleta. neque enim mater primū spiritum sanctum meruit, sed cum Iohannes adhuc clausus in utero spiritum sanctum accepisset, tunc & illa post sanctificationem filii repleta est spiritu sancto. Atq; hoc est quod ecclesia in hymno canit. Hinc parens nati meritis vterq;
- Gerſon.**
- Luca. 1.**
- Iere. 2 7.**
- 3. Re. 2 2.**
- Homi. 7 super Luc.**

Abdita pandit. Quod autem habuerit ille tūc etiā vsum rationis, communis doctorum sententia est, eum in Iohanne fuisse ante ætatem, ita quod ille inde Christo agnito exultarit in utero matris, factumque id est ex nouo hoc spirituali gaudio, vt testatur Gerson, & subſcribit in hymno Paulus Diaconus:

Ventris abstruso positus cubili,
Senseras regem thalamo manentem.
Abi de Christo loquitur qui erat in Maria sicut in thalamo, iuxta illud Dauidis, Tāquam sponsus procedens thalamo Psal. 18. suo, ita canit ecclesia in quadam antiphona visitationis Mariae, Acceleratur ratio in puero nondum nato, instinctu facris pneumatis diuinitus sibi dato, nouit præsentem dominum in virgine clam latentem, adorauit cum iubilo ad feruulum venientem. An porro vſus ille rationis deinceps mā 2. Co. 12 ferit in Iohanne, dubitant doctores, plerique negant, eo quod fuerit illa superabundans quædam illuminatio quæ nō diu durarit, sicut & illa Pauli in raptu, quādo per transitum vidit essentiam dei, vt communiter sentiunt doctores.

7. Neque vero sanctificatus ille tantum est a spiritu sancto, sed & ab eodē edoctus est & eruditus, quod in hodierna homilia Bernardus adferit, dicens, Iohannem doctum & eruditum non prædicatio, sed inspiratio. ideoque non immerito Iohan. 5. de eo loquitus est dominus in hunc modum, Ipse est lucerna ardens & lucens. Vere ardeus & multum accensa, super quem ita caelestis flamma irruit, siquidem ab illa hora quando ignis iste descendit de caelo, & per os Gabrielis deuenerat in aurem virginis, atque inde rursus per aurem Elisabeth in puerum Iohannem, ibi nimirum spiritus sanctus electum suum vas impleuit, domino que Iesu lucernam parauit. Fuit ergo etiam tum Iohannes lucerna lucens, sed sub modio adhuc. & id quidem tantisper, dum poneretur super candelabrum, quoniam eo tempore suum tantum illuminare poterat modium, matrem scilicet suam, cui magna diuinæ bonitatis reuelabat arcanum, noua & insolita lætitudinæ exultationis commotione. Nā eo ipso quod Elizabeth Mariam domini matrē appellat, rationē reddit, infantulū illū in utero suo exultasse ad ipsius salutationē. De hac re tamē plura alias dicemus. Oremus dominū & c.

HOMILIA. IIII.

Inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista. MATTH. XI.

Sque adeo & tam excellenter diuina maiestas san-
ctum Iohannem præclaris donis illustrauit, vt vix
sermone consequi queamus nos miseri mortales,
qui huiusmodi donorum imperiti, ea sufficienter cogno-
scere non possumus. Et tamen vt hic quoque deo ministere-
rium exhibeamus, debitumque sancto Iohanni honorè de-
feramus, nonnulla adhuc de hac re vestra simul apud deum
intercessione freti, differere visum est, eo quo in superiori
homilia cœpimus modo, & quia illa fere omnia priuilegia,
quæ natiuitatem eius præcesserunt, prosequuti sumus,
porro ad reliqua progrediamur. ¶ Vbi principio iam

se offert illud, quod & pro octauo priuilegio connumeramus,
quoniam sanctus Iohannes magnæ fuit salutis suo
parenti, qui quum antea mutus fuerit, ad designandâ quod
tunc vetus sacerdotium obmutescere & cessare deberet,
nunc rursus loqui cœpit: neque tantum loqui, sed & propheta-
re, sicuti superius circa euangelii contextum offendimus.
Quoniam ille vt antea matrem prophetissam, ita nunc
parentem prophetam esse fecit, simulque matrem gaudio
magno repleuit, vt non immerito cognatæ ipsius ad eam
dicere potuerint, Benedictus dominus qui non est passus,
vt deficeret successor familiæ tuæ, & vocaretur nomē eius
in Israel, & habeas qui consoletur animam tuam. sic factus
est Iohannes admiratio omnibus hominibus in circuitu,
qui obseruantes hæc in cordibus suis, dicebant inter se. Quis
putas erit puer iste? Sed vt iam ad titulos & prærogati-
uas sancti Iohannis reuertamur, magnum & hoc est sancti
viri elogium, quod ille propheta fuit, dicente ad eum Za-
charia patre suo. Et tu puer propheta altissimi vocaberis,
quod autem interrogantibus se Iudæis an propheta esset,
negauit ille se eum esse, rationem alibi reddidimus. siquidem
aperta sunt illa Christi verba, quibus plusquam propheta
eum esse testatur, Quid existis videre: prophetam? etiã
dico vobis & plusquam prophetam, cuius rei causam Hiero-
nymus adfert, In eo, inquit, Iohannes cæteris prophetis
maior est, quod quem illi prædicauerunt esse venturum,
hic venisse digito monstrauit, dicens, Ecce agnus dei qui
tollit peccata mundi.

9 ¶ Possit quoque hic singularis priuilegii loco adsignari,
quod Christum digito demonstrauit, demonstrandoque
testimonium ei perhibuit, vt sic ex propheta factus sit apo-
stolus. Refert historia quod imperante Iuliano, gentiles in

Ruth. 4.

Lucæ. 1.

Tomo. 1.

Hieron.

super
Matth.

Scholast. stolus. Refert historia quod imperante Iuliano, gentiles in

stinere non valentes miracula quæ circa monumentum Io-
hannis fiebant in Sebaste, diruisse illud, ossaq; eius dispersa
& rursus collecta combussisse: digito autem istum quo il-
le Christum demonstrauerat, cõflagrare non potuisse, quæ
deinde a S. Thecla in montana transportatâ, aiunt adhuc cõ-
seruari in ecclesia Maurianensi, certiq; est vnico tantû di-
gito Iohannem demonstrasse Christum, non duobus, quod
nonnulli pingunt pictores, qui licere sibi omnia putant.

10 ¶ Hinc datur iutelligi, quod etsi omnes prophete sint
a deo missi (ideo enim quibusdã falsis prophetis exprobrat
quod vltro sumetes sibi prophetadi munus, curreret etiam
nõ missi) at tamen propterea quod Iohanes excellēior illis
fuit, recte de eo dicit euāgelista, Fuit homo missus a deo, cui
nomen erat Iohanes. singulariter ergo missus est Iohannes
præ aliis prophetis, qui ante missi sunt quã Christus veni-
ret. vnde & responsum de eo reportare non poterunt. Hic
autē ita missus est, vt ipse quoque viuens viuētibz viuētem
adnūciarit Christū. neq; id tantum, sed & insuper mortuus
mortuus in libo Christū venisse reuelauit, quãuis & peculia-
ri quodãmodo missus sit in sua natiuitate, vt supra diximus.

11 ¶ Plus esse Iohannem quam prophetam Christus ip-
se exponit, dum angelum eum esse adfirmat. Quod quis nõ
credat esse maximum, vt homo dicatur angelus? Et hoc ta-
men probat dominus per Malachiam, quum ait, Hic est de
quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faci-
ciem tuam. Angelum eum vocat, qui officium angeli erat
impleturus ante Christum, & est vtique officium angeli lō-
ge eum superius tum eminentius, quam prophetæ. Quam-
obrem Hieronymus ait, Vt meritum Iohannis auersim
faceret, de Malachia testimonium infert, in quo etiam an-
gelus prædicatur. Angelum autem hic dici putemus Iohan-
nem, non naturæ societate, sed officii dignitate. siquidem of-
ficium est angelorū, non tantū futura prædicere, sed etiam
ad peculiare quosdã mitti homines, per quos aliquid esse-
ctū reddatur, quorū etiã pectora illorū instinctu præparē-
tur. sic missus est angelus ad Abrahã, ad Iacob, Moysen, Io-
sue, Thobiã, Zachariã, Mariã & alios. Atq; ex hoc etiam
munere Iohãne fuisse plusquam prophetã, satis colligit B.

Augustinus lib. 2. cõtra Petilianū. c. 37. etiã adfert rationē,
quæ ille plus sit quã propheta, proximus enim ille fuit an-
te Christum propheta, qui Messiam prædixit præ omnibus
quotquot ante eū fuerūt, quoniã omnes iusti & prophetæ

Tere. 14.

23-

Iohan. 1.

Matt. 11.

Mala. 3.

super

Matth.

August.

superiorum temporum videre cupiebant, quomodo impiretur quod illi reuelante sibi spiritu sancto videbant futurum, de quibus etiã ideo dixit dominus, Multi iusti & propheta uoluerunt videre quae uos uidetis, & non uiderunt, & audire quae uos auditis, & non audierunt. Atque ideo ille plusquam propheta dicitur, quoniã prioribus iustis tantum licuit prænunciare Christum, huic uero datum est simul & adnũciare absentẽ & uidere præsentem, ita ut huic manifestum clare fuerit, quod illi cupiuerunt tantum. Vnde Ambrosius ait, Ostensum cognouit & baptizauit, baptizatum adorauit, & uenientem prędicauit atque cognouit. Satis itaque multas adsignauimus rationes, quare Iohãnes plusquã propheta dicatur. & tamen lubet adhuc illã adũgere, quod iste nõ per se tantum prophetauit, sed & per matrem, quam ille prophetissam fecit. Atque hãc fere causam refert Augustinus in mirabilibus sacrae scripturae lib. 3. c. 1. ubi de Iohanne loquens sic ait, Qui cõceptus adhuc in matris utero manens, priusquam nasceretur, cum Mariae matris domini introitum in domum, ubi fuerat, sensit spirituã li fame per os matris, de nascituro ex ea Christo prophetauit. Vbi mirari quis posset circa uerba illa August. ideoque ipse ea ex libro Numerorum confirmat, ubi scriptum est, quomodo spiritus Moyfi in uiros septuaginta duos distributus sit, qui deinde simul cũ eo sustentarint onus populi. Quod si itaque spiritus ille Moyfi per tot uiros loquutus est, quomodo non & huius pueri spiritus, quando adhuc in utero matris detinebatur, loqui potuerit? Per ipsã matrem? Et hic uniuersam prophetiam Elizabeth, Augustinus Iohãni refert acceptam. Ut autẽ hoc priuilegium finiamus, quod dictum est Iohannem plusquam prophetam fuisse, pulchre inquit Chrysostomus, Quis maior prophetis Iohannes? quoniam propinquior erat Christo uenturo. Mittã, ait, angelum meum ante faciem tuam, qui autem ante faciem est, is proximus est. Et sicut maximi quique proceres regibus adstant proximi: ita Iohannes prophetarum omnium dignissimus, Christo etiam proximus fuit.

3 Ad hæc fuit ille Christi præcursor, quod in prophetia sua pater eius cognouit, dicens, Præibis ante faciem domini parare uias ei. In multis præcursor Christi fuit Iohãnes, quia ante eũ cõceptus, natus, prædicare in super cœpit, prior ante eum baptizauit, discipulos collegit, ante ipsum mortuus descendit in limbũ. In omnibus illis præcur-

for Christi factus est. & de conceptione ac natiuitate satis patet ex superioribus & testimonio Lucae. Quo ad prædicationem, nihilo incertius est. ille enim pœnitentiam cœpit ante eum prædicare, primusq; regnum adnũciauit cœlorum, ut ait Hieronymus super Matthæum, quo etiam in Hieron. nere solus ante dominum, quia præcursor eius erat, cohonestatus est. Siquidem per quinque millia annorum auditum Matth. 3 ab origine mundi nunquam est hoc usque ad Iohannẽ, qui Matt. 4. primus exurgens, in deserto clamauit, Pœnitentiam agite, Act. 2. appropinquabit enim regnum cœlorum, exorsus hoc modo prædicationẽ suã a pœnitentia, sicut & post eum Christus, & post utrunque Petrus in die Pentecostes. Quod etiã August. attendens Augustinus, ait conueniente dispensatione factũ esse, ut Iohannes qui postea victu & vestitu & loco hominibus exempla pœnitentiæ præberet, & pœnitentiã prædicans, ex conceptionis tempore pœnitentiæ modum sibi ab angelo impositum, donec ille nasceretur, sustineret. Deinde similiter in baptismo præcursor eius fuit, siquidem ad ipsum exibat omnis Iudæa, & baptizabantur ab illo. Atqui Tom. 4. baptisus ille Iohannis sacramentum non fuit, quamobrem de bapti Paulus quum uenisset Ephesum, inuenissetque ibi discipulos nonnullos baptizatos in baptismo Iohannis, rebaptizauit illos in nomine Iesu. Et ideo baptisus Iohannis nõ cõtulit remissionem peccatorum, nisi forte in spe. Verũ in baptismo Christi uere remittebantur peccata, sicut & in illo confertur spiritus sanctus, non autem in baptismo Iohannis. Quanto itaque sanctior & superior est baptisus ecclesie, baptisus ipse Christi, quam baptisus Iohannis, ut recte dixerit in Sermone de gratia baptismi Ambrosius, Et Ambro. si uterque baptismus domini sit, eum tamen quo nos baptizamur acceptiorem puta, quam etiam illum quo baptizatus est Christus: quoniam hic tantum erat in aqua, baptisus scilicet Iohannis, noster autem baptismus, Christi est. Sic ergo Iohannes homines paulatim affuefecit baptismo, ut inde paratiores essent magisque idonei ad suscipiendum baptismum Christi, unde recte præcursor eius dicitur etiã in baptismo. Qua de re Augustinus inter alia uerba multa quæ habet de utriusque baptismatis discrimine, sic ait, contra Accepit hoc Iohannes certã dispensationis gratia, non Donatidu mansurum, sed quãtum satis esset ad parandam uia domini, cuius eum esse præcursorem oportebat. Et hoc distincti men simul & præcursoris officium Iohannes ipse non cõ Matt. 3.

lauit, quando coram Iudæis professus est baptizare se quidem in aqua, venturum tamen fortiorem post se, cuius ipse non sit dignus soluere corrigiam calceamentorum eius, qui baptizaturus sit in spiritu sancto & igne. Preterea Iohannes Christi præcursor fuit in morte, quia ante mortuus est, vt ad inferna descendens, inquit Origenes, illius aduentum patribus prædicaret. Neq; multum diuersum est quod Gregorius homilia sexta ait in hæc verba, An ipse veniat requirit, non quia ipsum esse mundi redemptorem dubitat, sed quærit vt sciat, si is qui per seipsum in mundum venerat, per se etiam ad claustra inferni descendat. Quem enim præcurrrens mundo nunciauerat, hunc moriendo & ad inferos descendendo præcurrebat. Pulchre huc quadrat quod hic ait Origenes, Non illo tatum tempore præparata sunt via & directæ semitæ, sed vsque hodie aduentum domini saluatoris spiritus Iohannis virtusque præcedit, præparans domino plebem perfectam, & in contritionibus cordium vias planas facit, simulque dirigit vestigia domino in plebem perfectam. Vere enim non illo tantum tempore paratae sunt viæ, sed & in hodiernum vsque diem virtus & spiritus Iohannis, Christi præcedunt aduentum. O mysterium hoc dei nostri magnum, quando etiam angeli præcurrunt dominum, quando angeli quotidie descendunt & ascédunt in salutem hominis in Christo Iesu, cui laus sit & honor in secula, Amen.

Baptista, Euangelista, Chrysofomus.

Est vox, est volucer, est aureus ore Iohannes,
Hos mihi patronos posco, reposito, lego.

HOMILIA QUINTA IN FERIEIS D. Iohannis Baptistæ.

Inter natos mulierum non surrexit maior &c.
Matth. x i.

Prosequuti sumus aliquot priuilegia sancti Iohannis Baptistæ, vbi satis iam sentio, quantum ingressi simus mare. si quidem neque portus adhuc aliquis nec finis apparet, ita immanfa suscepit ille a domino deo gratiarum munera. Hic itaque primum occurrit rursus in nomine eius quod sit ipse baptista Christi, quæ sane res maximo ei est honori, vnde & appellationem sumpsit, & recte de eo canit ecclesia,

Non fuit vasti spatium per orbis
Sanctior quisquam genitus Iohanne,
Qui nefas seculi meruit lauantes
Tingere lymphis.

Quomodo autem Christum baptizari Iohannes, ab euangelistis omnibus descriptum est. sic enim ait Matthæus, Venit Iesus a Galilea in Iordanem ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? respondens autem Iesus dixit ei, Sine modo. sic enim dicit nos implere omnem iustitiam. Vide hic Iohannis humilitatem, qui indignum se reputat vt baptizet Christum, sed cupit ab eo baptizari. Et intelligit hoc beatus Hieronymus ita, quod dominus promiserit ei baptismum, sed non ad hoc tempus. vnde & dixit, Sine modo. quasi diceret, Intermitte modo baptismum tuum, & baptiza me aqua, ego vicissim baptizabo te in sanguine meo. Id ipsum latius extendens Tuitienensis, sic ait, Vbi factum est hoc eidem Iohanni quod dixit, Ego a te debeo baptizari? oportet nanque verum & statum rationis esse ponderatum, quod tali tantoque filio hominis dixit propheta veritatis, homo tanti meriti, angelus tam magni præconii. vbi ergo factum est ei? illic nimirum vbi peccata mundi tulit idem agnus dei quem digito monstrauit vbi hoc? profecto vbi agnus ipse immolatus est, & nostros sanguine suo sacrauit postes, quando mare rubrum ex latere suo diffudit sanguinem & aquam, tunc contigit Iohannem quod hic optauit, vt baptizaretur a Christo, neq; id Iohanni tantum, sed iustis & electis omnibus, qui expectarunt eum iam inde ab origine mundi. Deinde obseruandum hic venit, quod Iohannes dominum agnouit Christum & Messiam verum esse, quod ex ipsius verbis facile colligitur, quædo ait, Ego a te debeo baptizari. Idem paulo apertius intelliges ex Iohannis euangelio, qui baptismum Christi describens, sic ait Iohannem dixisse, Ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum descendente & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Ecce quod Iohannes Christum non cognouerit, quo ad externum corporis habitum. siquidem ille paruulus adhuc fuerat desertum ingressus. Verum per gratiam spiritus sancti, & in virtute luminis prophetici (eius enim

Hom. 4. est, vt ad inferna descendens, inquit Origenes, illius aduentum patribus prædicaret. Neq; multum diuersum est quod Gregorius homilia sexta ait in hæc verba, An ipse veniat requirit, non quia ipsum esse mundi redemptorem dubitat, sed quærit vt sciat, si is qui per seipsum in mundum venerat, per se etiam ad claustra inferni descendat. Quem enim præcurrrens mundo nunciauerat, hunc moriendo & ad inferos descendendo præcurrebat. Pulchre huc quadrat quod hic ait Origenes, Non illo tatum tempore præparata sunt viæ & directæ semitæ, sed vsque hodie aduentum domini saluatoris spiritus Iohannis virtusque præcedit, præparans domino plebem perfectam, & in contritionibus cordium vias planas facit, simulque dirigit vestigia domino in plebem perfectam. Vere enim non illo tantum tempore paratae sunt viæ, sed & in hodiernum vsque diem virtus & spiritus Iohannis, Christi præcedunt aduentum. O mysterium hoc dei nostri magnum, quando etiam angeli præcurrunt dominum, quando angeli quotidie descendunt & ascédunt in salutem hominis in Christo Iesu, cui laus sit & honor in secula, Amen.

Super
Lucam
Luc. 1. 3.

Mat. 3.

Hierom.

Tuitien.

Vide to-
mo. 4.

Iohan. 1.

Super donum in ipso adhuc utero matris acceperat) Christum co-
Iohannē gnouit. Alias absurdum fuerat Iohannem in matris adhuc
Math. 3 utero detentum, agnouisse Christum, nuncque adultū, præ-
dicatorem baptistam, ipsum amplius nō nosse. Nemo etiā
suspicetur ex illis verbis euangelistæ, quod adhuc Iohan-
nes non cognouerit Christum, donec spiritum sanctum videret
super eum in specie columbæ. sicut enim argute hic
proponit Augustinus, Iohannes tandem post Christi bap-
tismum vidit spiritum sanctum super eum, Matthæo, Mar-
co & Luca testantibus, quoniam sic ait Matthæus, Baptizatus
Iesus, confestim ascendit de aqua, Et ecce aperti sunt ei
caeli, & vidit spiritum dei descendente sicut columbā, &
venientem super ipsum. Atqui ante baptismum Christi di-
xit ad eum Iohannes, Ego debeo à te baptizari, & tu venis
ad me? Quibus verbis nonne palā professus est se cognosce-
re Christum? Sequitur ergo superiorem illum intellectu ve-
rum esse, quod Iohannes cognouerit Christum non consue-
tudinē humanā, sed prophetica reuelatione: quoniā Chris-
tus adhuc paruulus fugit in Aegyptum, & Iohannes ad-
modum teneræ ætate secessit in desertum; autore Origene
homil. 10, super Lucam.

2 Accedit iis magna quoque hæc Iohannis præro-
gatiua, quod ipse diuinitus ad hoc munus ordinatus est, vt
Iohan. 1. in mundum mitteretur, testimonium Christo perhibiturus.
Quod & euangelista designat, quum ait, Fuit homo missus
a deo cui nomen erat Iohannes. hic venit in testimonium,
vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent
per illum. Recensetque ille deinceps testimonium Iohannis
de Christo ad longum. Et fatetur idem Christus quum di-
cit ad Iudæos, Misistis ad Iohānem, & ille testimoniū per-
hibuit veritati. Hic nimirum lucerna ardens erat & lucēs
Iohan. 5 atque testis non exiguæ autoritatis apud Iudæos, conscios
quoque & adhuc memores admirandæ eius natiuitatis, &
quomodo pater eius antea mutus, loqui rursus cœpisset. no-
rant illi sanctimoniam & rigorem vitæ suæ, audierat eum
cœpisse itā prædicare, baptizare, discipulos colligere. hinc
fidem tantam in eum habebant, vt suspicarentur nonnulli
ipsum esse Mesiā. & ideo honesta ad eum legatione mis-
sa, inquirebant num Christus, aut Elias, aut propheta esset,
vsque adeo stupendam vitam gerebat Iohannes, vt ait Ori-
genes, planeque segregatam a communi reliquorum homi-
num vita. Omnia enim superiora miracula ideo cū eo ope-

ratus est dominus, vt ipsum magnificaret coram Iudæis, &
ii facilius deinde fidem haberet testimonio ipsius. hinc etiā
gratiam ei conferebat tam angelicam vitam agendi.

¶ Quod autem tantæ existimationis fuerit Iohannes, etiā
Iudæorum nobis suffragantur testimonia. ita enim Ioseph⁹ Lib. 18.
de Iohanne, Quibuldam, inquit, Iudæorum videbatur ideo cap. 10.
peruisse exercitum, quod in eum satis iuste indignatio diui-
na commota sit pro vindicta Iohannis qui vocabatur bap-
tista. Hunc enim quum Herodes occidit, virum valde bonū,
qui præcipiebat Iudæis virtuti operam dare & iustitiam co-
lere, in deum seruare pietatem, & per baptismum in vnum
corde, tum etiam baptismum acceptabilem fore, si non so-
lum ad abluenda peccata sumatur, verum etiam ad castimo-
niam corporis, atque ad animæ iustitiam purificationemq;
seruetur, omniumq; pariter virtutū velut signaculum & cu-
stodia quædam fidelis habeatur. Quæ quum præcepta hu-
iusmodi ab eo docerentur, atque ad audiendum turba plu-
rimum concurreret, veritus Herodes ne forte doctrinæ eius
persuasione populi a suo regno discederent, videbat enim
quod præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omni-
bus obedire, melius credidit priusquam noui aliquid fieret,
præuenire hominem nece, quam postmodum turbatis reb⁹
seram poenitudinem gerere. Ex sola hac suspitione Hero-
dis, vincus in castellum Macherunta adducitur Iohannes,
ibique obruncatur. Verba hæc libuit inducere, non quod
animus sit multa huius Iudæi autoritate probare, satis enim
euangelia eius arguunt sanctitatem, deinde veram ostendūt
causam quur sit occisus, eamque longe aliam quam hic ha-
beat Iosephus, sed quia in militia & bello fuit ille tunc tem-
poris simul & in obsidiōe Hierosolymitana, vt ex eo quo-
que cognoscere liceat, quantæ existimationis & dignitatis
habitus sit sanctus Iohannes inter Iudæos.

3 Neque modica illa etiam Iohannis commendatio
est, quod Elias vocatur ab ipso domino, dicente ad popu-
lum, Si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Nemo
tamen hoc intelligat secundum sententiā philosophorum
& quorundā hæreticorum, qui putarunt animas de corpo-
ribus in corpora transmigrare. id præmonēs Hieronymus
quoq; ait, Elias dicitur Iohannes, non secundū stultos phi-
losophos & quosdā hæreticos, qui metempsychosin intro-
ducunt, sed quod iuxta illud testimoniū euāgelii venerit in
spiritu & virtute Eliæ. neq; enim anima Eliæ erat in Iohā-
FFF

Mar. 11.

Hieron.

- ne, sicut hoc ipsemet abnegavit Iudæis, quando miserunt ad
 Tomo. 1 eum, uti & nos alibi exposuimus. Hieronymus quoque alio
 ad Alga in loco sic habet, Iohannes secundum mysterium quod in Ma-
 fiam. lachia scriptum est, appellatur Elias, non quod una anima sit
 in Iohanne & Elia, sicut hæretici opinantur, sed quia ean-
 dem habuerunt gratiam spiritus sancti. Cinctus fuit zona
 3. Re. 19. pellicea, vixit in deserto ut Elias, persecutionem sustinuit
 ab Herodiade, sicut Elias a peruersa Iezabel. Atque sicut Elias
 venturus est præcursor Christi in secundo aduentu, ita
 Iohannes dominum in carne venientem, non tantum in de-
 serto, sed in ipso adhuc utero matris salutauit, sequentem
 præcursores gratulabunda corporis sui exultatione decla-
 Homilia rauit. ¶ Eandem heresim refutat & Origenes (heresim vo-
 13. super cant transcorporationis, quam transanimationem dixit voce gra-
 Matth. ca Hieronymus) quod Iohannes non habuerit animam Elia,
 sed propter spiritum & virtutem dictus sit Elias. neque hoc
 sacris literis refragatur, spiritum qui antea fuit in Elia, post
 hac venisse in Iohannem, quia spiritus prophetarum proph-
 4. Re. 2. tis subditus est, ut ait Paulus. & id ita esse testatur historia
 Re gum, quando Elias dixit ad Eliseum, Postula quod vis ut fa-
 ciam tibi, antequam tollar a te, dixitque Eliseus, Obsecro ut
 fiat in me duplex spiritus tuus, qui respondit, Rem difficile
 postulasti. Attamen si videris me quando tollar a te, erit tibi
 quod petisti: si autem non videris, non erit. Ecce quomo-
 do Eliseus spiritum recepit Elia, & quanto magis multipli-
 cem illum habuit Iohannes? quum ergo Eliseus percuteret
 Iordanem, & aquæ diuisa transitum ei permitterent, viderentque
 hoc filii prophetarum in Iericho, dixerunt spiritum Elia re-
 quiescere super Eliseum. Dicas eo modo potuisse etiam Eli-
 seum dici Eliam, cuius spiritum habuit, respondeo non se-
 qui hoc, quoniam ut maxime Eliseus spiritum habuerit Elia,
 Eccl. 4. 8 virtutem tamen Elia non habuit, de virtute Elia sic ait sa-
 Iohan. 5. piens, Surrexit Elias propheta quasi ignis, & verbum ipsius
 quasi facula ardebat. de Iohanne etiam sic dicit Christus,
 quia hic est lucerna ardens & lucens. Equidem crediderim
 virtutem Elia virtutem esse testimonii, quod ille præ aliis po-
 tens est perhibere domino. Eandem quoque virtutem ha-
 buit Iohannes, sicuti supra probatum est. De Elia legimus,
 Mat. 17. cum simul cum Moyse transfigurato domino apparuisse in
 monte Thabor, atque cum eo esse loquutos ut gloriæ suæ tes-
 tes. Et sic Elias quoque ante diem nouissimum venit tan-
 Mala. 4. quam Christi testis, sicut præuidit Malachias in spiritu do-

minum dicere, Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, pri-
 usquam veniat dies domini magnus & terribilis. Neque des-
 est eius rei nobis etiam in nouo testamento autoritas, sic enim
 ait Iohannes, Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt Apo. 17.
 diebus mille ducentis sexaginta. Et quum finierint testimo-
 nium, sequitur ibidem, Bestia occidet eos, & corpora eorum
 iacebunt in plateis & c. sicut alibi ad longum enarrauimus.
 Neque discedit ab hac sententia Chrysofomus, volens Io- Chryso.
 hannem ratione officii Eliam dici, quoniam uterque præ-
 cursor sit Christi, uterque zelum domini habuerit. Quod au-
 tem non fuerit ille Elias in persona, sed spiritualiter tantum,
 colligit Chrysofomus ex verbis Christi, quum ait, Si vultis Chryso.
 suscipere, quasi dicat, Si mente attenta vtriusque gesta & a-
 nimo facili & non contentioso considerare volueritis, vi-
 debitis utique quam sint ambo pares.

4 Est adhuc alia Iohannis prærogatiua, quod san-
 ctam adeo & rigidam vitam vixit, tenera adhuc ætate de-
 sertum ingressus, cibum alium non habuit nisi mel syluestre,
 herbas & locustas, vestitus est pelle cameli, & zona pelli-
 cea cinctus. Sanctus erat, hoc est, deo secundum legem dedi-
 catus, quia primogenitus & quidem sacerdotis, deinde etiam
 Nazareus, quia illi angelus vinum prohibuit & siceram. Nu. 3. 6.
 Infans autem adhuc existens quomodo sit partus, in scriptu-
 ris expressum non est, quauis hoc pie sit credendum, ut ait
 Origenes, quod præparatus sit iam inde ab utero matris, ut Super
 mirabiliter natus, mirabilius nutretur. Tantum hoc habet Lucam.
 Lucas, Puer crescebat & confortabatur spiritu, & erant in Luca. 1.
 desertis vsque in diem ostensionis ad Israel: quauis Beda Beda.
 putat Iohannem annis viginti commoratum esse in deserto,
 atqui ille anno trigesimo egressus est desertum, quod ex Mar-
 thei tertio colligitur, sequetur ergo, ipsum anno ætatis de-
 cimo intrasse desertum. Aiunt euangelium Nazareorum ha-
 bere, quod occisis innocentibus per Herodem, fugerit Eli-
 zabeth cum Iohanne infantulo in desertum, ipsumque ibi
 in petra abscondisse, sed mitto. Ecclesia de eo ita canit,

Antra deserti teneris sub annis
 Ciuium tarmas fugiens petisti,
 Ne leui saltem maculare vitam
 Famine posses.

(Hoc est peccato veniali, quia verbum ociofum ex ge-
 nere est peccatum veniale.) Multa hic de asperissima sancti Mat. 11.
 viri vita, quæ omnium cœnobiorum superat rigorem, di-

ci possent, sed pro omnibus illis satisfacit nobis Christus ipse, qui olim coram omni populo, nunc vero per euangelium suum coram vniuerso mudo testimonium ei perhibet constantiæ suæ, quia immobilis fuerit, & non agitatus hinc inde instar arundinis. Vide Gregorium homilia nona super Iezechielem. Ut tandem finem faciam, obruor enim magnitudine præconiorum D. Iohannis, nec video quis sit tandem futurus dicendi finis, si omnia profequi intendam. Laudauit insuper eum Christus, quod mollibus non sit indutus vestimentis, imo nullis adfectus voluptatibus. alias non desertum amasset & carcerem, sed amplas & magnificas ædes. Tam sanctam deoque placentem vitam hic vixit, ut omnes homines cõfessi sint eum, etiam inuiti, amicum esse dei, qui gratiam susceperit. Orate iam dominum deum.

HOMILIA SEXTA IN DIE SAN-
CTI Iohannis Baptistæ.

Inter natos mulierum non surre-
xit &c. MATTH. XI.

Eum immortalem, quanto huberior est diuina misericordia, quam omnium hominum intellectus adsequi possit? Quanto etiam amplior est sancti Iohannis dignitas, quam omnes omnium hominũ lingue possint eloqui? Ecce quot hæctenus prærogatiuas S. Iohannis recẽsumus, quas tamen pro dignitate nequiuim⁹ explicare. Quantũ adhuc priuilegiõrum superest? plura nanq; dicenda essent super eo, quæ ipse se, & ante eum propheta illum vocarit vocẽ clamantis in deserto: super quibus tu Gregorium cõsule in homilia, & ea quæ diximus nos dominica quarta Aduentus. Hoc quoq; explicadum adhuc restaret, quomodo Iohannes suo ipsius testimonio lux nõ sit, & tamẽ lucerna ardens & lucẽs existat, ut Christus ait, de qua re vide Bernardũ in sermone huius diei. Potest enim & Iohannes lux dici, sed huiusmodi quæ sit accẽsa a Christo, nõ fecit⁹ atq; apostoli a Christo appellati sunt lux mudi. Quod pulchre explicat Augustinus super Iohan. tracta. 14. & in li. de gratia noui testamẽti ad Honoratum ca. 3. Ad hæc, ratione non caret quæ Iohannem Iob dixerit luciferum, quũ ait, Nunquid producis luciferum in tempore suo? Causam illam vide in Bernardo, homilia secunda omnium sanctorum. Præterea quantum dici posset de officio prædicandi in

Iohanne, de præparatione viæ, vnde ille sagittæ electæ & Isa. 46. acutæ appellationem meruit apud prophetam? fuit ille spiritalis Moyses, sicut pulchre Tuitienis super Iohannem Tuitienum declarat. At quomodo taceri posset istud, quod iam inde a sis. Iohannis tempore regnum cælorum vim passum est, cũ tamen ille primus regnum prædicarit cælorum? Hæc omnia apud Hieronymum super Mathæum. Quid autem sibi uoluerint tam horridus cibus, tam incultus vestitus Iohannis in deserto? quandoquidem propheta non verbis tantum, sed & operibus plurima prænunciant. Legere est apud Chrysostomum homilia 10. super Mathæum, Quam diu baptizari ille, quidque prædicarit: & quomodo maior sit euangelista, quia agnum domini demonstrauit, reperies apud eundẽ super caput 1. Iohannis. His accedit quæ crescente Christo, diminutus sit Iohannes, qui tamen de virtute in virtutem proficiens, ex infatulo tenello factus est eremita, ex eremita prædicator, ex prædicatore baptista Christi, ex baptista euangelista, & ex euangelista martyr. quid ergo est quod minui eum oportuit? scilicet in significatione, quia vetus testamentum designarat, qua de re iustũ habet Ambrosius sermonem 12. in die natali Christi. Hæc & huiusmodi alia multa per longum recenferi possent, nisi aliquando nobis receptũ esset canẽdum. Vnum tamen ex multis se mihi offert refellendum, quod Iohanni obicere quis posset: quæ ita ille tandem miraculum nullum fecerit. sicut & Iudei ad Christum dixerunt. Respondetur, Non eo factum id est, quasi non tantæ sanctitatis fuerit ille, ut suffecisset miraculis operandis, quoniã miracula maiora non sunt vtique maioris sanctimonie causa, quando possunt ea per malos etiã fieri, sicut pulchre docet August. in lib. 83. q. 79. Quæ autem Iohan. miraculum nullum fecerit, in causa est, quod illius munus & officium erat homines ad Christum dirigere, non seipsum, eo quod Christus notus nondũ erat. Aliiter se res habuit deinde in apostolis, quũ iam Christus per doctrinam suã innotuisset, ideoq; etiã illi miraculis suis referebant se tantum ad Christum, & non super seipsos. Sic quoq; Christum oportuit crescere, Iohannẽ minui in operatione miraculorum, quomodo etiam minor fuit Iohannes multis in regno dei. Neque ideo magnificandus est, quod Iohannes miraculum nullum fecerit. Maius enim est, ut ait Chrysostomus totam ipsius vitam admirationi & miraculo omnibus fuisse in signis suæ natiuitatis, in virtutib⁹

Gregor.

Mat. 11.

Chryso.

Ambro.

August.

Chryso.

vita, quæ hominem longe superarunt. Sed nos iam duo tantum S. Iohan. privilegia edisseramus.

2 An non hæc ipsius prerogativa magna est, quod eum dominus vtriusque testamenti litem & terminum ponit sic enim ait, Lex & propheta vsque ad Iohannem. Et alibi
 Mat. 11. Lex & propheta vsque ad Iohan. ex eo regnum dei euange-
 Luc. 16. lizatur. Hoc non ita intelligendum est, quasi post Iohannem
 Hieron. excludat prophetas, quoniam in Actib. apostolorum legi-
 super mus & Agabum prophetasse, & 4. virgines filias Philippi,
 Matth. insuper & Iohan. euangelista, & Paulus alique multi pro-
 Act. 17. phetarunt. sed eos hic dominus intelligit prophetas, qui de
 & 21. suo aduentu prophetarunt, ii nimirum vna cum lege defice-
 runt in Iohan. qui quamprimum digito dominum monstra-
 uit, ibi statum & nouæ legis sacramenta pullulare, & lex ve-
 tus emori cœpit, tantisper dum sepulta & mortua tota iace-
 ret, quando post Christi ascensionem & apostolorum prædica-
 tionem illa tandem non solum mortua, sed & mortifera esse ce-
 Galat. 5. pit. sicut Paulus ait, Si circūcidimini, Christus vobis nil pro-
 August. derit. Cōcordat quod habet August. lib. 3. de morali. sacre
 scriptura, quū ait, Cōgruens hoc signū euenerat, vbi qui deū
 regnū cælorum prædicare deberet, nascitur conciperetur,
 antiquæ legis & prophetarum prædicator, sacerdos silentio
 dānaretur, quoniam lex & propheta vsq; ad Iohan. ex eo au-
 Chryso. tem regnū dei euangelizatur. Chrys. etiā sic ait, Nemo vobis
 vltius expectandus est, cum inde aperte pateat quia ego
 sum, quia propheta iā cessarunt. nō enim cessassent propheta,
 Theop. nisi ego venissem. Theophy. rationem hanc reddit, quoniam
 lex nunquā promisit regnum cælorum, sed Iohan. primus
 fuit qui adnunciauit regnū cælorum, certū igitur erat, aliā
 iam imminere legē: quia minora implentur, dū maiora
 Ambro. superueniunt, vt inquit Ambros. ¶ Et diligenter quidem
 sunt hæc Ambros. verba obseruanda, intellectum enim aper-
 riunt, quomodo lex Mosaiica cessarit, non quod amplius nō
 sit, sed ita vt rei umbra deficit, vbi res vera superuenit. sicut
 mirum vetus lex Moyfi cessauit, quando veritas quæ per
 Christum facta est, venit. & hoc est quod dominus profes-
 sus est non venisse se soluere legem, sed implere. neque enim
 inutilis facta est lex, dum in meliori est impleta, dum signa
 veritas successit. sed hæc alias.

3 Suprema autē & maxima hæc Iohannis laus est, quæ
 Christus qui omnia nouit ab æterno, ei dedit, inquit, in-
 ter natos mulierum non surrexit maior Iohāne. Mitto hic

quod quidam volunt dominum hic noluisse Iohannem fa-
 cere omnibus superiorē, sed tantum illi neminem præulif-
 se. neq; enim dicit Iohannē maximum esse, sed tantum quod
 nemo sit eo maior, quæ sane Hieronymi sententia est super Hieron.
 Mathæum qui sic ait, Nō per hoc cæteris prophetis & pa-
 triarchis cunctisq; hominibus Iohāne prætulit, sed Iohāne
 cæteros exæquauit. Nō enim statim sequitur, vt si alii maio-
 res eo nō sunt, ille maior aliorum sit. Videtur in hanc sentē-
 tiam declinare velle etiā August. in q. no. & vete. test. q. 26 August.
 quum dicit, Veniet, inquit Lucas, in spiritu & virtute Eliæ.
 quum dicit, Veniet, inquit Lucas, in spiritu & virtute Eliæ.
 parem ergo Eliæ Iohannem ostendit: & dominus dicit, Ne-
 mo maior inter natos mulierum propheta Iohanne bapti-
 sta. Non dixit, omnibus maior est, hoc est, æqualem habet,
 maiorem non habet. Sunt qui ideo Iohannem inferiorem Mat. 11.
 cæteris conantur efficere, quoniam Christus dixerit, Mini-
 mum in regno cælorum, maiorem eo esse. Quauis ergo se-
 cundum rigorem verborum hæc ita procederent, magnum
 tamen hic testimonium Iohanni est exhibitum, neminē Iohanne
 factum esse sanctiorem: neque non locum ibi suum
 habet cōmunis doctorum sententia, illum inter omnes san-
 ctos dei post Christum & Mariam esse sanctissimum. Sic
 Gerson testatur dominum matrem suam Mariam adsum-
 ptam, super omnes angelorum choros collocasse, huicque
 proximum fecisse Iohannem baptistam, quem in choro an-
 gelorum Seraphin in locum Luciferi subrogarit. Et quan-
 uis ex ipso verborum nudo contextu, iuxta sententiam
 Hieronymi & Augustini aliud non colligatur, nisi Iohan-
 nem aliis sanctis superiorem non extitisse: atamen ex aliis
 circumstantiis conici potest, eum sanctissimum ex omni-
 bus esse. paulo enim ante laudauerat eum a constantia, con-
 mendauerat præ omnibus prophetis, angelum etiam ex
 prophético vocauerat oraculo. Vnde quid te quæso seque-
 retur aliud, nisi vt qui prophetis eminentior est, quia an-
 gelus, omnibus etiam sit hominibus superior? Pulchre ex-
 pedit hæc Chrysostomus, & ait, Non sufficit testimonium Chryso.
 Malachiæ ad ostendendam ipsius excellentiam, sed senten-
 gom. 38. tiam quoque suam attulit. Amen dico vobis, non surrexit
 inter natos mulierum maior Iohanne baptista, id est, non
 peperit mulier vnquam Iohanne maiorem. Manifestum
 quoque est quod Theophylactus ait, Extulit eum super o-
 Theop. mnes alios. Sed apertius aliquanto dicit Ambrosius, Præcel-
 Ambro. lit cunctis, eminet vniuersis, antecedit prophetas, supergre-
 ferm. 65

ditur patriarchas, & quisquis de muliere, inferior est Iohāne. Ac deinde dicit forte aliquis, Si inter natos mulierum maior est Iohannes, nunquid etiam maior est saluatore ab sit. Iohannes enim natus mulieris, Christus autem virginis natus, vnde & dominus creditur esse prophetarum. Quid Ad Felicianum. quod in alio loco Augustinus ipse in hac est sententia, vt dicit, Si inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne, tunc non est maior inter homines, non est maior sub deo, excepta Maria, cui nulla creatura comparari poterit: Præterea idem ille super euangelium Iohannis tracta. 13. plus, August. inquit, erat Iohannes omnibus hominibus & angelis, nam angelum inuenimus prohibuisse ne homo illi ad pedes caderet. Sequitur ergo & relinquitur, S. Iohannem inter natos mulierum fuisse sanctissimum, nam Maria sanctior quidem extitit, sed inter natos, & Christus sanctior illo fuit, verum non mulieris, sed virginis filius. ¶ Quod autem ait dominus, Qui minimus est in regno caelorum, dicit Hieronymus verum id quidem esse, quod quilibet sanctus qui adhuc apud deum est, maior sit eo qui in hac adhuc deinetur militia. aliud enim est coronam possidere victoriæ, quam adhuc in certamine huius vitæ pugnare. Neque hinc aliquid decedit sanctimoniam Iohannis, qui vbi primum certamen egressus est, statim coronam accepit victoriæ. Augustinus libro secundo contra aduersarium legis & prophetarum, intelligit hoc de Christo, qui etiam contemptus a Iudæis, & pro minimo habitus, maior tamen fuit Iohanne. Addunt alii aliam adhuc expositionem, Minimus in regno caelorum, hoc est, minister ecclesiæ, officio superior est Iohanne. Minister enim ecclesiæ dum sacramenta administrat, baptismum, poenitentiam, eucharistiam, & c. simul quoque gratiam dei confert vt minister Christi, quod tamen Iohannes non fecit, qui vtut fuerit sanctus, officium tamen in ecclesia nullum habuit, vnde nec baptismo suo gratiam contulit, neque miraculum operatus est vllum, sed dixit. Me oportet minui, illum crescere.

4. Cæterum nunc quoque de morte sua non nihil dicitur. Chryso. camus, de qua videre potes Chrysothomum in proprio sermone de decollatione Iohannis Tomo. 5. Nam quum ille Mat. 14. Herodem corripere de adulterio, quod Herodiadem dixisset fratris sui vxorem. (siquidem Aretæ rex. Arabie videns Herodem potentior esse Philippo, filiam suam ei ablatam, dedit Herodi) non potens autem hoc perferre He-

rodes, Iohannem coniecit in carcerem, in castello quodam, quod vocabant Machærunta. post decollationem tamen ipsius discipuli eius corpus sublatum sepelierunt in Sebaste ciuitate, quæ antea dicta erat Samaria, vrbs regia in Israël, inter Iudæam & Galilæam posita. Ciuitas ea ab Herode re nouata, in Augusti gratiam dicta est Græce Sebaste, Latine Augusta, vt auctor est Eusebius in nominibus locorum ex Actis apostolorum, & de locis Hebraicis, atque Hieronymus super Abdiam. Caput tamen eius deinde translatum est Hierosolymam, qua de re vide Scholasticam histori. in euang. c. 73. quæ Hieronymus sequitur, quod Iohannes sepultus sit inter Eliseum & Abdiam. Sed hic recensenda mihi sunt verba Hieronymi, in epitaphio Paulæ sic dicentis, Inde diuertens, vidit duodecim patriarcharum sepulchra & Sebasten. i. Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata. Ibi siti sunt Eliseus & Abdias prophetae, & quo maior inter natos mulierum non fuit, Iohannes baptista. vbi multis intremuit consternata mirabilibus. nanque cernebat variis daemones rugire cruciatibus, & ante sepulchra sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Miserabatur omnium, & per singulos effusus lachrymis Christi precabatur clementiam. Et sicut erat inualida, ascendit pedibus montem, in cuius duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias propheta centum prophetas aluit pane & aqua. Ecce quomodo Paula vidit torqueri daemones iuxta sepulchrum Iohannis. Quomodo autem impetus sit in eius sepulchrum factus imperante Iuliano, iam supra commemorauimus. Vide tu & historiam Ecclesiast. li. vndecimo. ca. 28. & Triparti. lib. 6. capite decimo quinto. Vbi monachi ossa S. Iohannis attulerunt Philippo episcopo Hierosolymitano, qui ea deinceps per Iulianum diaconum misit patriarchæ Alexandrino. ea deinde successor ipsius Theophilus, constituit & posuit in templo Serapis, vbi tamen illud prius consecrasset in honorem dei sanctique Iohannis. quo tempore Theodosius imperator præcepit omnia templa idolorum aboleri. Inde putant nonnulli consuetudinem ortam, in iis feriis sancti Iohannis succendi vndique ignes, quod idololatræ ossa illius concremarint. Præterea refertur, sanctum Iohannem quibusdam monachis orandi causa Hierosolymam profectis, apparuisse tempo-

Eusebius
Hieron.

Scho. hi.
Hieron.

Eusebius

ribus Martiani imperatoris, eisque caput suum reuelasse, ac deinde illud rursus amissum, donec iterum manifestarit sanctus Iohannes cuidam pio & religioso abbati Marcello, in quadam spelunca Phœniciz, quod & deinceps **Hist. trip.** Constantinopolim est translatum. Id quomodo contigit, Sozomenus commemorat in hunc modum, Valens imperator pro eo misit in Ciliciam, secundum alios in Phœniciam, quumque impositam esset curru, & allatum vique Pantuchium, currus ultra promoueri non potuit. Præcepit ergo imperator, vt daretur ibi custodiendum in quodam vico Cosilai. Deinceps quum rogasset imperator Theodosius virginem illam, quæ caput sanctum custodiebat, vt ei traderet, consensit illa, sed rata sic facturum esse, vt tempore Valentis factum fuerat, vt caput immobile loco amoueri nõ posset. Verum aliter euenit. Imperator enim ipse purpura sua circumdedit illud, secumque detulit miliaribus septem ante Cõstantinopolim, vbi ædem sacram extruxit in honorem dei, & ad cõmemorationẽ S. Iohannis Baptistæ. Sunt tamen hodie qui dicant ossa S. Iohannis Genæ esse, caput vero a rege Pipino in Galliam ad Pictauium esse de portatum. Superest, vt aliquantulum inueheremur aduersus ineptos lusus, vanaq; & turpia gaudia, quæ tam sancto die exerceri solent, quæ iam olim prohibuit vir sanctus, & doctor eximius Augustinus in lib. de rectitudine catholice conuersationis. Turpe est hodie impudicas saltationes, cantilenas impuras, & nescio quæ non ludibria exhibere, quum potius debeamus recolere quam miraculose S. Iohannes adnunciatus, natusq; in ipso adhuc matris utero agnouit Christum: factusque propheta, sanctificatus in super & impletus spiritu sancto, in circuncisione sua parenti restituit loquelam, paruulus adhuc fugit in desertum, cibo continentens, vestitu seuerus, sedulus in oratione, & diuinarum rerum contemplatione altissimus, vnde cepit deinceps baptizare, prædicareque, vbi dignus habitus est qui Christum & baptizaret, & digito demonstraret agnum tollentem peccata mundi. idem etiam testimonium perhibuit Christo, Indæorum vitam emendauit, propter veritatem captus atque ad extremum occisus est: sicque vnus ille emeruit aureolam siue coronam virginum, doctorum & martyrum, simulque coronam felicitatis æternæ: Quam nobis etiam largiri dignare domine Iesu Christe per magni amici tui Iohannis intercessionem, Amen.

IN DIE SANCTO SANCTO-
rum Apostolorum Petri & Pauli euangeli-
um. MATTHÆI XVI.

In illo tempore, Venit **I E S V S** in partes Cæsareæ Philippi, & interrogabat discipulos suos, dicens, **Q**uem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt, Alii Iohannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis **I E S V S**, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus, dixit, Tu es Christus filius dei viui. Respondens autem **I E S V S**, dixit ei, Beat⁹ es Simõ bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clausas regni cælorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent quia ipse esset **I E S V S** Christus. Exinde cepit **I E S V S** ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolyman, & multa pati à senioribus & scribis & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere. Et assumens eum Petrus, cepit increpare illum, dicens, Absit à te domine, non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro, Vade post me sathana, scandalum es mihi, quia non sapias ea quæ dei sunt, sed ea quæ hominum.

Marc. 9
Luca. 9.

Iohan. 6

Ioha. 20

Marc. 8.

Luca. 9.

Primo iure euangelium hoc in ecclesia legitur hoc

O die principis apostolorum Petri, cuius magnificam hic confessionem de Christo percenset Mar-

thæus, & vicissim repromissionem Christi. Vtinam hæc omnia per gratiam dei sic mihi liceat tractare, ut quam plurimum fructus inde ad vos perueniat. Venit Iesus in partes

Beda. Cæsareæ Philippi. Philippus, inquit Beda, tetrarcha erat Ituræ & Trachonitidis regionis. hic statuens ciuitatem in loco, vbi Iordanis ad radices oritur Libani montis, & est terminus Iudææ contra septentrionem, appellauit eam Cæsaream Philippi, in memoriã videlicet nominis sui, pariterque honorem Tyberii Cæsaris. in hac ciuitate tradunt historici Romanos reges solitos fuisse tributa ab vniuerso regno percipere, ibi etiam descripto sub Augusto orbe terrarum, tributum solvebatur. Neque male conuenit, quod ait Hieronymus sitam eam esse ad radices montis Libani. siquidem hoc ita decuit, ut vbi descripto orbe numeratus est census, ibidem etiam dominus orbis rex regum, censum siue tributum fidei exigeret a capite animarum. Insuper inquit Hieronymus, tempore suo ciuitatem hanc dictam Daneas, suntque ibi riui duo, alteri nomen est Ior, alteri Dan: qui quum confluant, nomen ex duobus vnum constituunt, flumẽ scilicet Iordanis. Ibi interrogauit dominus discipulos suos, dicens,

Luc. 2. Hieron. Quem dicunt homines esse filium hominis? Pulchre interrogat, ut ait Hieronymus, quem dicunt homines? quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt: qui vero diuinitatem eius intelligunt, non homines, sed dei appellatur. Querit insuper Chrysostomus, quare non statim de sua, sed de multorum prius sententia ipsos interrogauit: ut opinione aliorum exposita, rursus interrogati, Vos autem quem me esse dicitis, ab ipso interrogandi modo non abiecta atque humilia, ut multi, sed sublimiora ac diuiniora responderent. Qua etiam de causa non ilico ab ipso prædicationis initio hæc quaesuit, sed quando multa coram eis miracula operatus iam fuit, quum sublimiora dogmata iam de sua diuinitate percepissent. Præterea inquit Theophylactus, Non interrogat, quem me dicunt Pharisei, sed homines, de simplici multitudine dicens, quare nec inuidia excæcata, neque malitia & odio exacerbata erat in Christum sicut pharisei. Nos tamen hinc discere debemus, ut obseruemus quid etiam de nobis loquantur homines. Inuenias nonnullos homines

Hieron. Quem dicunt homines esse filium hominis? Pulchre interrogat, ut ait Hieronymus, quem dicunt homines? quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt: qui vero diuinitatem eius intelligunt, non homines, sed dei appellatur. Querit insuper Chrysostomus, quare non statim de sua, sed de multorum prius sententia ipsos interrogauit: ut opinione aliorum exposita, rursus interrogati, Vos autem quem me esse dicitis, ab ipso interrogandi modo non abiecta atque humilia, ut multi, sed sublimiora ac diuiniora responderent. Qua etiam de causa non ilico ab ipso prædicationis initio hæc quaesuit, sed quando multa coram eis miracula operatus iam fuit, quum sublimiora dogmata iam de sua diuinitate percepissent. Præterea inquit Theophylactus, Non interrogat, quem me dicunt Pharisei, sed homines, de simplici multitudine dicens, quare nec inuidia excæcata, neque malitia & odio exacerbata erat in Christum sicut pharisei. Nos tamen hinc discere debemus, ut obseruemus quid etiam de nobis loquantur homines. Inuenias nonnullos homines

Chryso. Quem dicunt homines esse filium hominis? Pulchre interrogat, ut ait Hieronymus, quem dicunt homines? quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt: qui vero diuinitatem eius intelligunt, non homines, sed dei appellatur. Querit insuper Chrysostomus, quare non statim de sua, sed de multorum prius sententia ipsos interrogauit: ut opinione aliorum exposita, rursus interrogati, Vos autem quem me esse dicitis, ab ipso interrogandi modo non abiecta atque humilia, ut multi, sed sublimiora ac diuiniora responderent. Qua etiam de causa non ilico ab ipso prædicationis initio hæc quaesuit, sed quando multa coram eis miracula operatus iam fuit, quum sublimiora dogmata iam de sua diuinitate percepissent. Præterea inquit Theophylactus, Non interrogat, quem me dicunt Pharisei, sed homines, de simplici multitudine dicens, quare nec inuidia excæcata, neque malitia & odio exacerbata erat in Christum sicut pharisei. Nos tamen hinc discere debemus, ut obseruemus quid etiam de nobis loquantur homines. Inuenias nonnullos homines

Theop. Non interrogat, quem me dicunt Pharisei, sed homines, de simplici multitudine dicens, quare nec inuidia excæcata, neque malitia & odio exacerbata erat in Christum sicut pharisei. Nos tamen hinc discere debemus, ut obseruemus quid etiam de nobis loquantur homines. Inuenias nonnullos homines

adeo temerarios sui que negligentes, ut nihili faciant quid de se dicatur. inique sane & imprudenter, ut in homilia quadam probat Origenes, & subscribit Sapiens, Melius est, in Prou. 12. quiens, nomẽ bonum super diuitias multas. lux oculorum & 15. laetificat animam, & fama bona impinguat ossa. Certum est, actum esse de eo, quisquis ita perfricuit frontem, ut nihil curet quid de eo dicatur siue agatur. Vnde sollicito adeo præ-

Eccl. 4r. cepit Sapiens, Curam habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri preciosi & magni. Neque temere etiam Paulus eos qui sint bonæ famæ, iubet Phil. 4. esse recipiendos. Non hic volo magnificere aliquem debere, si quando a malis peruersisque hominibus mali quippiam de se dici audiat. siquidem etiam Christus phariseorum calumnias nihili fecit, quorum vestigiis insistentes nunc neochristiani, nihil prius habent, quam omnes bonos cuiuscunq;

ordinis eludere, calumniari, scriptis & imaginibus subfannare. In huiusmodi pessimis contumeliis dicere debent catholici cum Christo, Sinite eos, cæci enim sunt & duces cæcorum. Alias tamen in vniuersum curæ & cordi esse cui-

Ecc. 33. que debet, ut nomen bonum habeat, iuxta illud Sapientis, In omnibus operibus tuis præcellens esto, ne dederis maculam in gloriam tuam. Et hoc est quod interrogauit dominus discipulos suos, dicens, Quem dicunt homines esse filium hominis? Præcipue tamen hoc inculcandum est iuuentuti, ut fame studeat, bonique nominis curam gerat. Elaborare in hoc debent etiam ministri ecclesiæ, ut sic sint bonus odor coram deo & hominibus.

2 Responderunt discipuli, Alii Iohannem baptistam, alii autem Eliam, alii vero Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Sic nimirum Christo responderunt discipuli ad interrogationem quam ille fecerat, non ignarus utique quem nihil latere potest, ut ipsi ad eum discipuli dixerunt. Ideo autem quaesuit, ut remunerandi occasionem haberet eos, qui fidem veram profiterentur, simulque ut populus a scribis seductus, ex errore iam liberaretur. Et inquirunt iam hic doctores diligenter de singulis, quare ita vulgus hominum huiusmodi opiniones de Christo conceperit, sicut ex Theophylacto, Origene & aliis colligere licet. Verum hic nobis libet Hieronymum imitari, qui sic ait, Miror quosdam Hieron.

interpretes causas errorum inquirere singulorum, & disputationem longissimam texere, quare dominum nostrum Iesum Christum, alii Iohannem putauerint, alii Eliam, alii Marc. 6

Jeremiã, alii vnũ ex prophetis, quum sic poterãt errare in Elia & Jeremia, quomodo Herodes in Iohanne, dicẽs, Quẽ ego decollauit Iohannem, ipse surrexit a mortuis, & operatur virtutes. ¶ Audita iã sententia plebis non contẽtus dominus, quod præcipuum erat inquiri, illud, cuius gratia primum eos, cõperat interrogare, & ait, Vos autem quem me esse dicitis? Vos, inquit, quo segregare eos voluit ab hominibus, quorum opinionem iam proposuerant. Vos ergo, ait, designans filios eos esse dei per adoptionem gratiã diuinã, quasi diceret, Vos iam vulgi sententiam retulistis, quum autẽ vos superiores sitis aliis hominibus, quia filii dei, quẽ me esse creditis? Vos qui plura de me audistis, miracula plura vidistis, meque iubente ipsi signa fecistis, age quã vestra de me sententia est? Et respondit Petrus, prostratus ecce ille ex omnibus vnus tanquam feruentior: quoniã antea cum vulgi de se sententiam quæsiuisset dominus, simul omnes responderunt apostoli: atqui hic iam quando quid ipsi sentiãt interrogantur, solus respondet Petrus, vertex (vt ait Chryso-
 mus) totius cõsortii, os apostolorum aliorum omnium. idẽ & Hieronymus testatur, dicens, Solus ex persona omnium apostolorum Petrus confitetur, dicẽs, Tu es Christus filius dei viui, non deorũ mortuorum Martis & Loui, quos stulta coluit gentilitas. Breuis illa quidem, sed grauis est confessio, multo que succi plenior in corde, quam in ore & verbis. siquidem si verba spectes, similia de Nathanaele leges, qui & ipse Christum prædicauit esse filium dei regẽ Israel. Sic Martha quoq; dixit ad dominum, Tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum venisti. Neque tamẽ interim Nathanael, neq; Martha illum credidit esse naturalem filium dei: ideoq; neutri tantum præmiũ confessionis dedit Christus, vt hic Petro: quoniam satis aperte testatur ibi historia, Martham multa esse loquutam, sed parum credidisse: quod etiam hinc patet, quia iubente domino lapidem a monumento Lazari amoueri, quasi incredula illa prohibuit id fieri, quoniam iam ille scõteret quadriduanus. Hoc ista vtrique expulillanimitate fidei loquuta est, sicut & Chryso-
 stomus testatur homilia sexagesimafecunda super Iohannis vndecimum. ¶ Origenes dicit Petrũ hoc vno verbo omnes falsas Iudeorum persuasiones deuicisse, quoniam si ille vere in natura filius dei est, non poterat esse vel Elias, vel Jeremias, vel quisquam alius prophetarum. Imo in hunc vsque diem Iohannes Iudæos increpat de duobus erroribus, quoniam

Theop.

Chryso.
Hieron.

Ioh. 1. 11

Chryso.

Origen.

non credunt Iesum esse Mesiã, neq; Mesiã filium dei essentialiter & naturaliter esse. Quod vtrunq; infringit hic Petrus, dicens, Tu es Christus filius dei viui.

Super hac tam gloriosa Petri confessione respondit dominus, & ait, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis. Non magnã hic vim facio, neque multum laboro in hac dictione Bar Iona, quando etiã beatus Hieronymus alioquin Hieron. linguarum peritissimus hoc in suspenso reliquit. Sunt enim qui putant Bar Iona idem esse, & vnicum nomen, alii pro duobus nominibus appellatiuis intelligunt, sensumq; huiusmodi eliciunt, Simon fili columbæ, quia Bar filiũ, & Iona columbam sonat. neque hoc Hieronymo displicet. Adhuc quidam putant prius esse nomẽ appellatiuum, alterum vero proprium patris. & hi sensum hunc faciunt, Simon fili Iona siue Iohannis, quoniam sic ad eum alibi dixit, Simõ Ioh. 1. 21 Iohannis, diligis me plus iis? Atque sic Chryso-
 stomus & Chryso. Theophylactus intelligunt. nos omisso illo, textum potius explicemus, audituri quanta tum laude tum remuneratione Christus encomiasten confessoremq; suum cohonestauerit. Interrogauerat enim Christus eum de filio hominis, & hic respondet de filio dei. quanto enim magis Christus se ipsum humiliat, tanto amplius nos diuinitatẽ eius confiteri debemus. Sic autẽ ait dominus, Beatus es Simon Bar Iona. Beatitudinem hanc nec Nathanaeli, neque Marthæ, nec ris qui post illam magnam tempestatem dixerunt ad eum, Ve re filius dei es. Petrum autem beatum prædicauit ob integritatem suã confessionis, quam non ita simplicem fuisse, vel inde testatur ipse, quod eam a seipso nõ habuerit, sed pater cælestis reuelauerit illi. Quis enim certius aliquid de filio nisi pater ipse prædicaret? Ideoq; pater nõ humanũ aliquid, sed ipsam dei veritatẽ hic est cõfessus, dum de filio hominis, de carne interroganti domino & sanguine, vicissim iã Petrõ cælestẽ de Christo sententiã adducit, vbi quod caro & sanguis reuelare nõ potuit, vt ait Hieron. spiritus sanctus Hieron. gratia reuelatũ est. Chryso-
 stomus sic ait, Quia patrẽ meũ Chryso. prædicasti, ego etiã illũ nomino qui te genuit, ac si diceret, Quẽadmodũ tu Ionã filius es, sic ego patris mei filius sum, eiusdẽ videlicet substantiã cum patre, sicut cõfessus est: quoniam oculos mētis tuã supra naturam eleuasti ad patrẽ meũ, qui quia te illuminauit, factum est vt nõ humana iudicaris opinione: sicut & Paulus non acquieuit carni & sanguini,

Mat. 14.
Chryso.

Galat. 1. Est enim hoc in scripturis peculiare, per carnem, carnalem & terrenum significari intellectum, secundum naturam ipsam, non institutam. Sic Paulus alibi inquit, Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, prudentia namque carnis, mors est: prudentia vero spiritus, vita & pax. sed sapientia carnis inimica est deo. Et rursus alio in loco, Animalis homo non est capax eorum quæ sunt spiritus dei, quia nihil boni oritur ex natura destituta. Vnde & Sapiens admiratur, si quid sit nequius quam quod caro commiscuitur & sanguis, quæ etiam causa est quæ Iohannes de filiis dei dicit, quod nec ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. In cuius rei figuram deus Abraam eduxit ex ædibus, iubens eum intueri stellas cæli. Ita nimirum foras educi oportet animum hominis ex intellectu carnali, ut possit intueri stellas: Quod cum non faciant novitii isti Capharnatae, ex carne sua impii blasphemant sacramentum.

4 Dixit igitur Christus, beatum esse Petrum propter confessionem suam, docuit eum non habere illud ex intellectu & captu humano: siquidem a carne & sanguine sibi reuelatum non sit. Vbi cogitare quis posset, vnde tandem ille confessionem hanc hausisset didicissetque. Huic cogitationi obuians dominus, dixit, Pater meus qui est in cælis, reuelauit tibi, ille tibi thesaurum diuini luminis in quo cognosceres talia, communicauit. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum. Et sic ambulare debent fideles, non secundum carnalem intellectum mundi, sed iuxta lumen fidei, sicut præcepit Paulus, ut filii lucis ambulate, quorum internus aspectus imaginis diuinæ renouatus est secundum cognitionem eius qui fecit eos. Et ego dico tibi, Tu es Petrus, quasi dicturus esset, Christum me esse perhibuisti filium dei viui. Et ego dico tibi non sermone casso, & nullum habente opus, sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est, Tu es Petrus. Petrus antea dicebatur Simon, ut vndique testatur scriptura, etiam in hoc euangelio, quando dixit dominus, Beatus est Simon bar Iona. Mutato autem iam nomine, aliud indidit dominus, sicut & promiserat, Tu, inquit, vocaberis Cephæ, quod idem est quod Petrus. Ibi Glossa dicit, quia quædam corporaliter aspexit, interius simul cognouit constantioris eum aliis esse. Quod autem illic promissit ei dominus, idem hic præstitit quando dixit, Tu es Petrus, quasi diceret, iam

antea prædixi tibi, quia vocaberis Cephæ, nunc itaque tempus est, ut id fiat ob eximiam confessionem tuam. Tu enim es Petrus, quia fortis & cõstans, immobilis ut petra. Quum itaque principi apostolorum nomen suum mutarit dominus, mirari nemo debet, quod etiam nunc in ecclesia successoribus Petri summis pontificibus electis soleant nomina mutari. Quamuis sunt qui huic mutationi causam & occasionem dedisse putant pontificem Sergium, qui quia turpe nomen habuerat a rostro suo, ideo sibi voluit immutari. Verum de hac re nullius historici certa suppetit sententia, quando etiam Platina ipse fabulosum hoc reputat. Hoc tamen memini me aliquoties audire Romæ a magnis viris, qui hoc Adriani factum in sinu Adriani stram partem rapiebant & interpretabatur, quod nomen suum retinuerit. vnde collegerunt eum non diu reuerturum, quod & factum est: nam anno proximo a coronatione sua, quum septimanis quinq; & 6 diebus egrotasset, mortuus est in die exaltationis S. Crucis. Quicquid igitur hoc est, constat utique mutationem illam nominis Petri, magnam & eximiam gratiam significasse: sicut & in veteri testamento non temere mutatum est nomen Abrahæ, qui antea dicebatur Abrahæ: & Saræ, quæ prius Sarai dicta erat: Israel etiam, cui prius nomen fuerat Iacob, vnde regulam huiusmodi proponit Beda, non sine peculiaris mysterio fieri, quotiescunq; alicui a deo nomen suum imponitur siue mutatur. Quia sic habet Glossa quædam super Danielem, Quoscunq; in potestatem suam captiuos redigit diabolus, iis quoque nomina mutat. sicut enim Pharaon Ioseph mutauerat nomen, ita volebat adolentes illos Danielem, Ananiam, Azariam & Misaelem Iudaica sua feruare nomina in terra suæ captiuitatis. Si quando autem deus alicui nomen immutat, sit hoc in bonum, sicut Abrahæ, Saræ & filiis Zebedæi, qui antea dicebantur Boanerges, filii tonitruum. Ita nonnunquam eorum nomina mutari solent, qui cenobia ingrediuntur. Ex omnibus iis sequitur, mutationem illam nominis Petri eximiam quandam gratiam significasse, siue ista tandem mutatio in hoc euangelio, siue antea sit facta. Sunt enim qui putant nomen hoc Petri promissum ei fuisse in prima sua vocatione, impositumque ei esse tantum, quando ipse fecit apostolos, ut ait Marcus, Imposuit Simoni nomen Petrus: hic vero aiunt dominum ostendisse illi nominis huius rationem, quod vocatus sit Petrus, a petra nimirum super quam edificaturus esset ecclesiam suam. Quia de re in sequenti homilia plura dicemus, hæc iam sufficiant. Oremus deum &c.

Nota quod Augustinus vbique contendit Petro nomen impositum Iohannis 1. Vide eum libro quarto de conse. Euang. cap. 3. & tracta. 7. super Iohan.

HOMILIA II.

Ræ omnibus aliis apostolis Petrus dominum confessus est, dicens, eum esse Christum filium dei viui. Quam obrem & dominus eum remunerare volens, ait, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cælis, Et ego dico tibi, Tu es Petrus. Hactenus progressi sumus in homilia superiori, quantum diuina benignitate concessum fuit, nunc sequitur, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, August. Verbum hoc Augustin⁹ duplici sensu exponit: altero quod 1. Co. 10. petra sit ipse Christus, sicut & fatetur Apostolus, quia petra erat Christus, & nemo potest fundamentum aliud ponere, præter id quod positum est Christus Iesus. Vult ergo Augustinus petram hanc, super quam ædificata sit ecclesia, Christum esse, petram hanc quam Petrus hic confessus est, & vnde nomen traxit. Sententia hæc per se vera est, nemo enim Christianus Christum negat præcipuam esse petram, fundamentum solidissimum, sed tamen neochristiani intellectum hunc solum recipere nituntur, tantum vt aduersentur Petro, habeantque vnde contendant, nec Petrum esse petram, nec super Petrum ædificatam esse ecclesiam: sique Petrus ille qui iam retro seculis cum Christo regnauit in cælis, & ab vniuersa ecclesia princeps apostolorum habitus est, cogitur communem cum papa habere causam, nam cum isti vt alii hæretici omnes potestatem papæ sustinere nequeant, vt facilius hanc imminuant, non verentur etiam S. Petrum adoriri. Alia ergo communis quoque ea sententia est omnium, tam veterum quam recentium doctorum, ipsorumque conciliorum, sensum Christi hunc fuisse, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, ita quod voluerit ille ecclesiam suam ædificare super Petrum tanquam verticem & caput apostolorum. Atque id ita recte intelligi, ex ipsa sermonis consequentia patet. nam & ante & post hæc verba dominus de Petro semper loquitur, dicens, Tu es Petrus, tibi dabo clauas, vnde conicitur, etiam in medio hic Petrum intellexisse, quem in extremis significasse ipsa personæ circumstantia testatur. Quid quod magna hæc fuerit ineptia, hoc

modo confundere & perturbare sensum scripturæ, vt cum paulo ante dominus loquutus sit ad Petrum, subito deinde alio conuertat sermonem? sicut in simili casu Lutherus ipse Carolstadium fugillat cum hac vocula τὸ βῆμα, nam dum ille verba consecrationis hoc modo discindere conatur, non vult ei permittere Lutherus, quod tamen hic ipse facit. Ad hæc, repugnat ipsi etiã rationi sermonis huius, nam in hoc doctores omnes conueniant, quod quum Petrus præclare adeo dominum cōfessus fuerat, volens illud Christus ei repêdere, beatum prædicauit eum, Petrum vocauit, clauas regni cælorum ei commisit. Quod si igitur verba hæc (Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam) ad Petrum dicta non essent, alienum quiddã fuisset, neq; in præmium Petro cessisset, imo & cause atq; rationi huius dicti consentaneã non fuisset, quod quis imputabit altissimæ sapientiæ dei filio? Præterea non inualide potest hoc idem intelligi ex eo quod in futuro dicit dominus, A Edificabo, quod ad Christum referri non potest, siquidem is iam ædificabat. Si ergo seipsum intellexisset, dixisset vtique, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sed quia de futuro prædixit, Petrum intellexit, cui etiam dixit, Tibi dabo clauas. Et sic sententia talis fuit quã hic habuit Christus, Iam ecce ego ipse hic adsum, vera & solida petra, iam ipse ædifico ecclesiam meam. Quum autê transiero ab hoc mundo ad patrem, tu mihi succedes vicarius & petra loco meo: tūc quoq; super te ædificabo ecclesiam meam; super potestatem magistrat⁹ tui, quã tibi tuisque posteris & successoribus sum daturus.

2. Et ne quis admiretur, quomodo fieri possit vt & Petrus petra existat, scitote eodem modo ipsum esse petrã quod fundamentum est: quanuis ergo totius ecclesie tantum vnũ sit fundamentũ, præter quod nemo potest aliud ponere, nisi illud quod positum est, Christus Iesus, attamen Iohannes inter reliqua vidisse se perhibet ciuitatem nouam Ierusalem, descendentem de cælo, a deo paratam. ibi sequitur, Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim apostolorum agni. Ecce quanuis Christus vnicum est fundamentum ecclesie, Iohannes tamen fundamenta duodecim ponit, 12. apostolos: sunt ergo adhuc alia plura fundamenta a Christo, capite vtique & præcipuo fundamento, illa autê ministerialia tantũ sunt & substituta. (eloquere inquantũ prescius & clarius poteris, Vnum est fundamentum principale & primum;

Psal. 86. plura autem sunt fundamenta secundaria & minus princeps palia ab ipso primo fundamento instituta. Deduc si placuerit, quod David in plurimo numero inquit, Fundamenta eius in montibus sanctis. non prosequor, nam plura semper omitto quam hic adnotem, tanta subinde occurrunt, sed modus adhibendus est rei. Atque ideo commemoravit dominus in lapidibus fundamenti descriptum esse nomen apostolorum & agni, quasi diceret, quod apostoli pro fundamentis sunt descripti, id ipsum quoque a se non habet, sed ab agno. Ecclesia quidem super fidem apostolorum fundata est, sed ita, ut ulterius eorum fundamentum sit Christus, a quo sic alii vocantur, ut eorum unus primus ille a petra nomen cepit, ideoque notanter additum est agni, quonia illi tota inquitur ecclesiastica structura, atque haec etiam est sententia Bedae, qui dicit unum esse & idem, portam atque fundamentum. Et inde, Fundamenta, inquit, quum pluraliter dicuntur, doctores vel virtutes ecclesiae: quum vero singulariter, ipsum significare dominum, qui est fundamentum fundamentorum. Hic satis patere cuique potest, quomodo Petrus sit petra, non aliter nempe quam est fundamentum. Et sicut Paulus fundamentum unum facit Christum, quo non obstante simul adhuc multa sunt fundamenta, imo apostoli omnes, & ipsi quoque prophetae: iuxta illud Pauli, iam non estis hospites & advena, sed estis ciues sanctorum & domestici dei, superaedificati super fundamentum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis aedificatio constructa, crescit in templum sanctum in domino. Unde sequitur etiam prophetas esse fundamenta, quibus superaedificatur structura fidei nostrae. Apostoli autem qui prophetis sunt excellentiores, adhuc fundamenta alia sunt illorum fundamentorum. Et insuper Christus fundamentorum omnium est fundamentum, cui alia omnia inniuntur in passione. scilicet & morte ipsius, atque hoc negare nemo potest supremum esse fundamentum. Hinc iam quis non intelligat, quod Christus promisit sese aedificatorum ecclesiam super petram, Petrum ipsum, quoniam ipse interim precipuum sit fundamentum? Id paucis etiam Hieronymus innuit, quum ait, Sicut ipse apostolis lumen donavit, ut lumen mundi appellarentur, caeteraque ex domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni Petro, qui credebatur in petram Christum, Petri largitus est nomen, ac secundum metaphoram petrae recte dicitur ei, Aedificabo ecclesiam meam super te.

Aut quonam modo expressius & apertius poterat dicere aliquid Hieronymus pro ecclesia adversus Lutherum? sed nos super hac re peculiarem homiliam facturi sumus.

3 Addit dominus, Et portae inferorum non praevalent adversus eam. Sicut duplices sunt inferorum portae, ita duobus modis possunt haec verba intelligi, quoniam & quodlibet peccatum dici potest inferni porta. Sic David inquit, Qui me exaltat de portis mortis. ubi ait Theophylactus, Quales portae David: duae scilicet caedis & adultarii. Eiusdem sententiae est & Hieronymus, dicens. Ego portas inferi reor vitia atque peccata. per haec enim illecti homines ducuntur ad tartarum. quoties enim homo peccatum perpetrat, ipse sibi ingressum & ruinam parat ad inferos. Neque dissentit hic Origenes quum ait, Unum quodque peccatum per quod descenditur ad inferos, porta est inferorum, & vicinim virtutes portae sunt iustitiae. Etiam igitur omnia in unum peccata, inferorum portae censentur esse, duae tamen portae singulariter hic a sanctis patribus intelliguntur: quoniam portae infernales, sunt & ipsae persecutiones tyrannorum adversus fideles, cuiusmodi fuerit in primitiva ecclesia. & haec merito portae dicuntur inferorum, quod multos coercuerunt a fide, plurimos etiam coegerunt eandem abnegare. Ita Chrysostomus ait, Non turbari te convenit quum audieris, quia tradar, crucifigari: si portae inferi non praevalent adversus ecclesiam, multo minus adversum me praevalent. Et Theophylactus inquit, Portae inferi, temporales sunt persecutores, qui ad inferos mittere conantur Christianos. Adhuc alius superest intellectus, & is quoque communior, per inferorum portas, haereticorum intelligi doctrinas. Vere enim portae istae horribiles sunt, quibus tot animae demerguntur & pereunt, sub furore tamen & specie boni. Atque ea hic est sententia Hieronymi, dicens, Vel certe haereticorum doctrinae portae sunt inferni, quibus decepti homines, detruduntur ad tartarum. Nemo itaque putet de morte dici, quasi apostoli conditioni mortis subiecti non fuerint, quorum martyria videat conrascare. Insuper consentit & Theophylactus, dicens, Haeretici quoque portae sunt ad infernum ducentes. Super omnem est hic Cyrillus luculentus, qui ait, Secundum hanc domini promissionem ecclesia apostolica Petri ab omni seductione haereticaque circumventionem manet immaculata super omnes praepositos & episcopos, & super omnes pri-

mates ecclesiarum & populorum, in suis pontificibus, in fide plenissima & autoritate Petri. Et quum alia ecclesie, quorundam errore sint verecundata, stabilita iniqua fabuliter ipsa sola regnat, silentium imponens & omnium obturans ora hereticorum. Consolescunt hinc se Christiani & catholici omnes, quoniam portae inferorum non preualebunt aduersus ecclesiam catholicam Petri, quum interim pleraque alia magno passae sint insultu, alia per praecipua sint collapsae. Achaia cui praefectus fuit Andreas, Ephesus ubi Iohannes erat, Corinthus ubi docuit Paulus, Alexandria cui praesedit Marcus, Ierusalem ubi Iacobus fuit episcopus, & sic alia plurimae ecclesiae per hereticos corruerunt, sola Petri ecclesia Romana consistit fortis aduersus omnium hereticorum impetus. Vt ergo iam cristas erigant Lutherani, Zuingliani, Saeramentarii, Iconoclastae, Catabaptistae, & nescio qui Spiritui, nihil tamen te moueant, quia non preualebunt aduersus ecclesiam Christi. Tot iam olim enatae sunt haereses, quibus multi etiam pontifices, Imperatores, Reges & principes fuerunt intricati, sed illis omnibus ecclesia Petri superior, victrix semper & triumphatrix fuit. Vide Ebionitas, Arrianos, Macedonianos, Nestorianos, Euticianos, & alios totos acervos hereticorum. omnes illi corruerunt, prostratique iacent sub veritate Christiana; quam tenuit, imo sustinuit in hunc usque diem catholica Petri ecclesia nostra Romana. Nemo itaque dubitet hic, sed suam quisque fiduciam in deum reponat, vt ut illi interim inflati tumeant, etiam si rumpantur, multumque aduersus nos moliantur propter peccata nostra. omnes enim peribunt, & radicitus euellentur, adiuuante spiritu sancto per scripturas sacras. O vtiuam hoc malum diutius grassari & longius serpere non sinas domine Iesu Christe.

4. Nondum promissi finis, insuper addit dominus, Tibi dabo clauis regni caelorum. Clauis hic vocat dominus iudicariam potestatem iudicandi peccata ad remissionem vel retentionem. Sicut enim in veteri testamento pater sacerdos erat potestas discernendi mundum ab immundo in corpore, ita sacerdotes nouae legis iudicium habent sibi contradictum inter peccatum & non peccatum, atque in eis qui sint soluendi, quiq; ligandi. de istis clauibus plura alibi diximus tomo secundo. Quod autem ad hunc locum attinet, constat vtique dominum Petro promississe clauis, quae

appellationem hanc sumpserunt ab operatione, quonia in virtute spiritus sancti remissionem operantur peccatorum sicut hic deinceps ipse explicat, quid per clauis intelligatur, sed clauis regni caelorum appellat a fine, quoniam deus eas in hoc dedit ecclesiae, vt homines per gratiam & donationem spiritus sancti acquirant vitam aeternam. Clauis illas praecipue ipse Christus habet, in cuius persona Iohanes inquit, Ego habeo clauis vitae & mortis. Verum ministerium eorum commisit ecclesiae in sacerdotibus. Oritur hoc loco quaestio, Quomodo hic dominus soli Petro promittat clauis, quum tamen eas deinceps omnibus promiserit apostolis. Sic enim ait, Amen dico vobis, Quicquid ligaueritis super terram, erit ligatum & in caelis: quicquid solueritis super terram, erit solutum & in caelis. Quare ergo singularim hic eas promittit Petro? Respondet Gregorius, dicens quia Petrus accepit potestatem clauium in sua plenitudine super tota ecclesia, aliis autem apostolis data est haec potestas in partem sollicitudinis. Concordat & Vigilius Papa ca. Qui se scit; 2. q. 6. Et sanctus Bernardus de confide. ad Eugenium, Ideo, inquit, promisit Petro; & tribuit ei post resurrectionem quum fuerant in piscatione, & tertio dixit ad eum, Petre, pasce oues meas. Hic eum constituit pastorem totius ecclesiae, & ostendit se esse deum, quod talem haberet potestatem, qua hominibus impartiebatur ad remittenda peccata. Pulchrum etiam est quod habet hic Chrysostomus, Solus deus concedere potest peccatorum remissionem, & vt futura ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irruentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo & ignobilis, terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate superet. Ecce quomodo Chrysostomus in ea est sententia, vt adfirmet quod hic illi magistratus ecclesiae, summusque potestas sit promissa, ac deinde concessa dataque a Christo post resurrectionem. Omnia haec quae tam e solius sunt dei, promittit dominus se Petro daturum. ¶ Sicut autem illas omnibus promissit apostolis ad absoluendi munus, ita eadem eis dedit eo quo ipse resurrexit die, quando congregatis vndecim apparuit, & insufflato dixit, Accipite spiritum sanctum. Quorumcumque remiseritis peccata, remissa erunt; & quorumcumque retinueritis, retenta erunt. hoc ad potestatem, cuiusmodi tradita est Petro, nihil pertinet. itaque ea huic vni promissit, & ideo argumentum illud erat praecipue cuiusdam dignitatis, qua vicario suo daturus erat. Magna quippe hoc est, quod

deus homini gratiam tantam contulit, ut adhuc in terris ueniens clauis traderet regni caelorum. & ideo de sancto Petro canit ecclesia, Tu es pastor ouium, princeps apostolorum, tibi tradita sunt clauis regni caelorum. Vos igitur dilectissimi hodie dominum Iesum in suis apostolis ueneremini, ac praecipue Petrum inuocate, ut intercessor esse uobis velit apud dominum, dicentes, O bone pastor Petre, clemens accipe vota precantium, & peccati vincula resoluere tibi potestate tradita, qua cunctis caelum uerbo claudis & aperis. Exaudi & tu nos domine Iesu Christe clamantes ad te, gratiam tu nobis & gloriam largire sempiternam. Amen.

HOMILIA III.

Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, MATTH. XVI.

Agra & immensa est haec dignitas S. Petri, argumentum quoque sanctitatis eius euidens, quod dominus coram omnibus apostolis ipsum peculiari ter beatum praedicauit, testimonium ei dedit, quod a deo patre sit illuminatus, nouum Petri nomen ei denuo imposuit, aut si illud ante habuit, certe iam confirmauit, deinde promisit ei quod super ipsum aedificaturus sit ecclesiam suam, aduersus quam ipsa etiam porta inferorum nihil sit praualitura, pollicitus est insuper illi clauis regni caelorum. Haec ita de S. Petro inconcusse tota credidit ecclesia, atque illa Christi uerba sic intellexit, usque ad ista nostra periculosa tempora, quibus inter ceteros errores hunc quoque diabolus suscitauit de destituendo Petro ad offensam dei & sanctorum. Ut autem animus in hac re uester confirmetur ad perseverandum in fide, locos & auctoritates aliquot hic inducimus, facientes ad euangelii huius expositionem, ipsiusque sancti apostoli honorem defendendum, & fidem nostram adferendam. neque hic longius immorabimur, sed paucis absoluemus. ¶ Quod autem Christus ecclesiam suam super ipsum etiam Petrum aedificauit, iuxta sensum superiori homilia traditum, sensit idem iam olim S. Cyprianus doctor & martyr, qui in epistola ad Pupianum libro quarto sic ait, Quando Christus ad duodecim dixit, Nunquid & uos uultis abire, respondit ei Petrus, dicens, Domine, ad quem ibimus? uerbum uiae aeternae habes, & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es

Cypria.

filii dei uiui. loquitur illic Petrus, super quem aedificanda fuerat ecclesia, docens quia etsi contumax ac superba obaudire nolentium multitudo discedat, ecclesia tamen Christianorum non recedit. Pulchrum est & quod ait Hieronymus libro primo contra Iouinianum, Super Petrum fundatur ecclesia, licet id ipsum in alio loco super apostolos fiat, & cuncti clauis caelorum accipiant, & ex aequo fortitudo ecclesiae super eos solidetur: tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio. Quid poterat ille dixisse clarius, quo adfirmaret ecclesiam super Petrum esse fundatam, imo & super omnes apostolos, quorum tamen unum adierit supremum & caput aliorum? In alio quoque libro contra Pelagianos, sic ait, Petrus princeps fuit apostolorum, super quem ecclesia domini stabili mole fundata est, quae nec impetu fluminis, nec ulla tentatione concutitur. Ita scripsit etiam ille ad Damasum papam, quum esset in Asia: Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuae, cathedrae Petri consocior, super illam petram fundatam ecclesiam suam. Videte quid sciuerit Hieronymus. Audetne temere quicquam in contrarium mutire & iactare neochristianus? intellexit hoc eodem sensu ante Hieronymum Origenes tempore martyrum, ait enim, Vide quantam habet potestatem petra, super quam aedificatur ecclesia, ut etiam iudicia eius maneat firma, quasi deo iudicante per illam. loquitur ibi de sancto Petro, quem & plus aliis apostolis accepisse confirmat. ¶ Quauis aduersarii pro se citant Augustinum lib. 1. retractationum cap. 21. quomodo Christus sit petra, cui super aedificetur ecclesia, quod ut non negamus, ita uero hunc non sequi contendimus, quod non & Petrus sit petra, & super ipsum sit ecclesia aedificata, quando illud in toto etiam nusquam inuenient Augustino, quoniam eodem loco ubi Christum petram uocat, alterius quoque commemorat sententiae, quod & Petrus sit petra, interimque sententiam neutram reiecit, imo lectoris arbitrio liberum relinquit alterutram eligendi quae uideatur probabilior. Ipse etiam Augustinus in multis locis adfirmat, Petrum esse petram cui superstructa sit ecclesia. id. ut credas, en eius uerba tibi in libro contra epistolam Donati, ubi illud aperte adfirmat, tandemque dicit, Sensus hic etiam cantatur ore multorum in uerbis beatissimi Ambrosii, ubi de gallo ait, Hoc ipsa petra canente ecclesia culpam diluit. fletum Petri insinuat, qui an-

Hieron.

Lib. 1.

Orig. ho
mil. 8.
super
Iohan.

August.

August.

Ambro

requam gallus cantaret, ter dominum negavit. ¶ Ne autem quis putaret hoc ibi clapsum esse Augustino, inuenias idem in multis locis apud eum, qui hoc sapius apud præceptorem suum legerat Ambrosiū. is enim in hodiernæ diei homil. sic ait, Pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait dominus, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petra nanq; dicitur, quod primus in nationibus fundamenta fidei posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat, sed tu desideras ex ipso forsitan Augusti-

August.

no audire, alterius ne fuerit sententiæ alicubi quam in libro præmemorato? ecce ipsum tibi Augustinum in homilia de sancto Petro sic dicentem, Audisti frequenter ipsum Petrum a domino petram nūcupatam, sicut ait, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra est, super quam ædificatur ecclesia, recte pedes prius sanat, ut sicut in ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Refert hoc Augustinus ad illud, quod Petrus claudum sanauit in templo. Et ne aliquod nobis dubium sit reliquum de Petro principe apostolorum, audiamus eundem in alio loco super Iohannem tract. 12. 4. ubi sic ait, Hoc agit (orando pro remissione peccatorum) ecclesia in spe beata, in hac vita ærumnosa, cuius ecclesiæ Petrus apostolus propter apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam. quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus erat homo, gratia vnus Christianus, abundantiori gratia vnus idemque primus apostolus. sed quando ei fuit dictū,

Act. 2.
August.

Tibi dabo clauces regni cælorum & c. vniuersam significabat ecclesiam, primatum tenebat apostolorum omnium, quomodo nunc episcopus quilibet personam gerit suæ ecclesiæ, princeps suæ ditionis, imperator totius imperii.

Chryso.

¶ Quod apostolorum omnium supremus fuerit Petrus, iam superiori homilia testem quoq; adduximus Chryso-
stomum, qui eodem modo hoc intellexit euangelium, unde & Petrum os apostolorum & verticem ibi vocauit confortii apostolici, adiecitq; eum a Christo constitutum esse caput & pastorem ecclesiæ. Fuisse quoque hanc Chryso-
stomi perpetuam sententiā, ex iis colligere possumus, quæ super Iohannem homil. 87. scripsit in hunc modum, Quid quod aliis omis-
sis, dūtaxat Petrum affatur? Os erat apostolorum
Galat. 1. & princeps, atque propterea Paulus eum præter alios vili-

Chryso.

us ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam. tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobrat. tantum dicit, Si amas me, fratrum curam suscipias, & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delector, nunc ostende. & animam quam pro me posituram dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Et inde ter interrogat, & semper idē præcipit, vt demonstret quanti ouiu suarū curā faciat, & quod hoc sit maximū, quia hic magna cōtulit Christus Petro, vniuersi terrarū orbis curā commisit, passionem eiusnam prædixit & c. Aperte iam hinc datur intelligi, quid Chryso-
stomus aliq; patres de S. Petro senserint. Et iam tandem post tot exacta feliciter secula, infelices homines isti neochristiani, Petrum a suo nituntur detrudere pontificatu? ¶ Porro ne ab hoc euāgelio recedam, quoniam alias in immensum crescerēt hæc testimonia, quæ affatim prosequi sumus tribus libris nostris, iā ante septenniū in Gal-
lia, & nunc recens in Germania impressis, quibus nemo ad huc Lutheranus respondit, nec cū veritate respondere vnquam poterit, vnum atq; alterū locū adhuc adferamus circa hoc euangelium. Vbi occurrit Hilarius, qui super illud Mat-
thæi, Tu es Petrus, sic ait, O in nuncupatione noui hominis felix ecclesiæ fundamentū, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio clauces æterni aditus tradūtur, cuius terrestre iudiciū præiu-
dicata auctoritas, sit in cælo, vt quæ in terris aut ligata sint aut soluta, statuti eiusdē conditionē obtineant in cælo. Leo.
Leo. quoq; Magnus sermone tertio de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, Ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatē meā, ita & ego tibi notā facio excellentiā tuā, quia tu es Petrus, id est, cū ego sim inuolabilis petra, ego lapis angularis qui facio vtraq; vnū; ego fundamentū præter quod nemo potest aliud ponere, ta-
men tu quoq; petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecū participatione cōmunia. Simile quiddā dicit ille in homilia hodierna. Accedit iis & sententia sancti Gregorii, qui de sancto Petro sic scribit ad Imperatorem Mauriciū, Cunctis scientibus euangelium liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre, amas me: Ipsi di-

Galat. 1.

us ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam. tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobrat. tantum dicit, Si amas me, fratrum curam suscipias, & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delector, nunc ostende. & animam quam pro me posituram dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Et inde ter interrogat, & semper idē præcipit, vt demonstret quanti ouiu suarū curā faciat, & quod hoc sit maximū, quia hic magna cōtulit Christus Petro, vniuersi terrarū orbis curā commisit, passionem eiusnam prædixit & c. Aperte iam hinc datur intelligi, quid Chryso-
stomus aliq; patres de S. Petro senserint. Et iam tandem post tot exacta feliciter secula, infelices homines isti neochristiani, Petrum a suo nituntur detrudere pontificatu? ¶ Porro ne ab hoc euāgelio recedam, quoniam alias in immensum crescerēt hæc testimonia, quæ affatim prosequi sumus tribus libris nostris, iā ante septenniū in Gal-
lia, & nunc recens in Germania impressis, quibus nemo ad huc Lutheranus respondit, nec cū veritate respondere vnquam poterit, vnum atq; alterū locū adhuc adferamus circa hoc euangelium. Vbi occurrit Hilarius, qui super illud Mat-
thæi, Tu es Petrus, sic ait, O in nuncupatione noui hominis felix ecclesiæ fundamentū, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio clauces æterni aditus tradūtur, cuius terrestre iudiciū præiu-
dicata auctoritas, sit in cælo, vt quæ in terris aut ligata sint aut soluta, statuti eiusdē conditionē obtineant in cælo. Leo.
Leo. quoq; Magnus sermone tertio de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, Ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatē meā, ita & ego tibi notā facio excellentiā tuā, quia tu es Petrus, id est, cū ego sim inuolabilis petra, ego lapis angularis qui facio vtraq; vnū; ego fundamentū præter quod nemo potest aliud ponere, ta-
men tu quoq; petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecū participatione cōmunia. Simile quiddā dicit ille in homilia hodierna. Accedit iis & sententia sancti Gregorii, qui de sancto Petro sic scribit ad Imperatorem Mauriciū, Cunctis scientibus euangelium liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre, amas me: Ipsi di-

us ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam. tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobrat. tantum dicit, Si amas me, fratrum curam suscipias, & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delector, nunc ostende. & animam quam pro me posituram dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Et inde ter interrogat, & semper idē præcipit, vt demonstret quanti ouiu suarū curā faciat, & quod hoc sit maximū, quia hic magna cōtulit Christus Petro, vniuersi terrarū orbis curā commisit, passionem eiusnam prædixit & c. Aperte iam hinc datur intelligi, quid Chryso-
stomus aliq; patres de S. Petro senserint. Et iam tandem post tot exacta feliciter secula, infelices homines isti neochristiani, Petrum a suo nituntur detrudere pontificatu? ¶ Porro ne ab hoc euāgelio recedam, quoniam alias in immensum crescerēt hæc testimonia, quæ affatim prosequi sumus tribus libris nostris, iā ante septenniū in Gal-
lia, & nunc recens in Germania impressis, quibus nemo ad huc Lutheranus respondit, nec cū veritate respondere vnquam poterit, vnum atq; alterū locū adhuc adferamus circa hoc euangelium. Vbi occurrit Hilarius, qui super illud Mat-
thæi, Tu es Petrus, sic ait, O in nuncupatione noui hominis felix ecclesiæ fundamentū, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio clauces æterni aditus tradūtur, cuius terrestre iudiciū præiu-
dicata auctoritas, sit in cælo, vt quæ in terris aut ligata sint aut soluta, statuti eiusdē conditionē obtineant in cælo. Leo.
Leo. quoq; Magnus sermone tertio de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, Ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatē meā, ita & ego tibi notā facio excellentiā tuā, quia tu es Petrus, id est, cū ego sim inuolabilis petra, ego lapis angularis qui facio vtraq; vnū; ego fundamentū præter quod nemo potest aliud ponere, ta-
men tu quoq; petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecū participatione cōmunia. Simile quiddā dicit ille in homilia hodierna. Accedit iis & sententia sancti Gregorii, qui de sancto Petro sic scribit ad Imperatorem Mauriciū, Cunctis scientibus euangelium liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre, amas me: Ipsi di-

us ascendit, simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam. tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobrat. tantum dicit, Si amas me, fratrum curam suscipias, & quam in omnibus dilectionem ostendisti, & qua delector, nunc ostende. & animam quam pro me posituram dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Et inde ter interrogat, & semper idē præcipit, vt demonstret quanti ouiu suarū curā faciat, & quod hoc sit maximū, quia hic magna cōtulit Christus Petro, vniuersi terrarū orbis curā commisit, passionem eiusnam prædixit & c. Aperte iam hinc datur intelligi, quid Chryso-
stomus aliq; patres de S. Petro senserint. Et iam tandem post tot exacta feliciter secula, infelices homines isti neochristiani, Petrum a suo nituntur detrudere pontificatu? ¶ Porro ne ab hoc euāgelio recedam, quoniam alias in immensum crescerēt hæc testimonia, quæ affatim prosequi sumus tribus libris nostris, iā ante septenniū in Gal-
lia, & nunc recens in Germania impressis, quibus nemo ad huc Lutheranus respondit, nec cū veritate respondere vnquam poterit, vnum atq; alterū locū adhuc adferamus circa hoc euangelium. Vbi occurrit Hilarius, qui super illud Mat-
thæi, Tu es Petrus, sic ait, O in nuncupatione noui hominis felix ecclesiæ fundamentū, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cæli ianitor, cuius arbitrio clauces æterni aditus tradūtur, cuius terrestre iudiciū præiu-
dicata auctoritas, sit in cælo, vt quæ in terris aut ligata sint aut soluta, statuti eiusdē conditionē obtineant in cælo. Leo.
Leo. quoq; Magnus sermone tertio de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, Ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatē meā, ita & ego tibi notā facio excellentiā tuā, quia tu es Petrus, id est, cū ego sim inuolabilis petra, ego lapis angularis qui facio vtraq; vnū; ego fundamentū præter quod nemo potest aliud ponere, ta-
men tu quoq; petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecū participatione cōmunia. Simile quiddā dicit ille in homilia hodierna. Accedit iis & sententia sancti Gregorii, qui de sancto Petro sic scribit ad Imperatorem Mauriciū, Cunctis scientibus euangelium liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Petre, amas me: Ipsi di-

Hilarius

Leo.

Ephc. 2.

1. Cor. 3.

Greg. in

regist. li

4. epist

39.

citur, Ecce sathanas expetiuit. Ipsi dicitur, Tu es Petrus. Ecce clauis regni caelestis accepit, potestas ei ligandi & soluedi tribuitur, cura ei totius ecclesiae & principatus committitur. Renarrat haec Gratianus distinct. 11. praecipit, ubi loquitur de autoritate Romanae ecclesiae, Cuius autoritatis sanctione omnes teneant sacerdotes, qui noluerint ab apostolica petra, super quam Christus vniuersalem fundauit ecclesiam, soliditate conuelli. Ecce quod & ecclesia super fundamentum apostolicum est fundata, neque tamen illud aliud a Petro esse potest. Quid multa? sic doctores sancti omnes, sic omnia quae vnquam fuerunt concilia, tenuerunt, crediderunt, scripserunt. Vt iam neminem mouere debeant neochristianorum vana somnia & impii errores, quibus inuoluere conantur etiam simpliciores, & eos seducendo decipere.

4 Reliquum iam est, vt ostendamus per vniuersam sacram scripturam totumque ipsius decursum, sanctum Petrum sibi velut propriae potestatis huius adsumpsisse officium, ac sedulo vsurpasse super vniuersam ecclesiam. siquidem in euangelio tamquam futurus ecclesiae pastor, pro aliis etiam apostolis solus hic respondit. Et principio quidem quum dominus dixisset ad apostolos, An etiam ipsi abituri essent, vnus hic pro omnibus respondit, Domine, quo ibimus: verba vitae aeternae habes. Et hic quaerente ex eis Christo, quoniam ipsum esse crederent, produit ille & ait, Tu es Christus filius dei viui. Praeterea cum admoneret eos dominus, vt essent parati in aduentu filii hominis, etiam iste solus subiecit, Domine, ad nos dicis haec parabolam, an ad omnes? Ad haec, quando predicabat dominus diuites difficulter saluauerunt ille pro se & fratribus suis interrogauit eum, Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Accedit iis quod impleta vtraque nauicula piscibus, procidit Petrus ad pedes domini, dicens, Exi a me domine, quia homo peccator sum. Etiam discipulis omnibus in mari periclitantibus, quum veniret dominus ad eos super mare, ambulans, & iuberet eos fiduciam habere, respondit Petrus, Domine, si tu es, iube me ad te venire super aquas. Transfigurato insuper domino in monte Thabor, quannuis aderant etiam Iohannes & Iacobus, solus tamen Petrus, loquutus est pro omnibus, & dixit, Domine, bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. Quum dominus discipulos doceret remittenda esse peccata proximorum, etiam

tunc produit Petrus, tanquam futurus ecclesiae pastor & rector, vt ait Chrysostomus, inquit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Deinceps, quum peracta cena diceret dominus discipulis, Quo ego vado, non potestis venire modo, solus eum interrogauit Petrus, Domine, quo vadis? Vnus hic detraxit auit lotionem pedum, inquit, Non lauabis mihi pedes in aeternum. Super haec quum eduxisset ille discipulos suos post cenam, praedixissetque eis quomodo scandalum in eo essent passuri omnes, magno animo progressus Petrus, dixit, Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego non scandalizabor. Domine, paratus sum & in carcerem & mortem ire. O animum generosum & confidentem, sed o vicissim carne fragilem. Sunt huiusmodi in scripturis permulta, quibus hic supersedebimus. ¶ Ab ipsa quoque domini resurrectione porro videmus Petrum primo summoque suo super vniuersam ecclesiam magistratum vsum fortiter esse, dum ille vt pastor bonus magnam gerebat curam Iohannis, de quo & dominum interrogabat, Hic autem quid? hoc est, quod genus mortis & supplicii imminet illi? Deinde post ascensionem domini officii sui administrationem suscipiens, surrexit in medio fratrum, & sacrarum literarum testimonio probauit alium iam esse eligendum in locum Iudae. Quannuis sibi erat Maria mater Christi, aderant & alii apostoli, praeter illis tamen omnibus re haec velut sibi propria adgressus est Petrus. Insuper cum in die pentecostes accepto spiritu sancto, apostoli deriderentur & pro ebriis haberentur, surgens Petrus cum vndecim, excusauit eos, palam praedicauit Christum Iudaeis, adnunciavit quid ipsis sit factum opus, & ad tria millia hominum conuertit. Claudum quoque praesente Iohanne sanauit, & admirante populo, Christum praedicauit & poenitentiam. Inde cum vterque iudicio simul sisteretur, solus tamen Petrus causam egit, Christumque coram eis libere confessus est. Quum Ananias & Sapphira mentirentur spiritui sancto, solus Petrus eos iudicio mortis condennauit, eo quod iniquius agri precium ostenderant. Simon Magus quum praesumeret potestatem huiusmodi pecuniis sibi comparare, vt impositione manuum spiritum sanctum conferret, Petrus dixit ad eum, Pecunia tua tecum sit in perditionem. Atque quum apostoli primum illud celebrarent conciliu Hierosolymis ad extirpandam sectam Christianorum Antiochiae concitatam de legalibus Moysi praecipit obseruandis, Petrus rem haec

Iohan. 6

Mat. 16

Mat. 19

Luc. 5

Mat. 14

Mat. 17

Act. 1

Act. 2

Act. 3. 4

& 5

Act. 8

Act. 15

ad Aug. in concilio proposuit tanquam supremus, fuitque, vt ait
de irani. Hieronymus, S. Petrus autor sententiæ de legalibus cessan-
apostol. dis. Hinc etiam refert Dionysius ad Timotheum scribens,
dixisse Paulum ad Petrum Romæ, quum ab eo duceretur
ad subeundum martyrium, Pax tecum fundamentum ec-
clesiæ, pastor ouium & agnorum Christi. Hunc & vos ho-
die colite diligentius, si modo gaudere ipsius ad deum cu-
pitis intercessione, qua vobis hic gratiam, & in futuro glo-
riam impetret sempiternam, Amen.

HOMILIA IIII EIVSDEM DIEI,
sed de sancto Petro apostolorum principe tantum.

- Vnus apostolorum princeps Petrus, & vicarius
S. Christi, natus ex Bethsaida Galilææ fuit, nomine
Simon, officio piscator. frater eius Andreas, qui
Iohan. 1. & discipulus fuit Iohannis baptistæ, sicut & ipse Petrus, au-
diens autem testimonium Iohannis de Christo, quem do-
monstrans agnum dei prædicabat, atque sequutus inde do-
Iohan. 1. minum, iuenit Petrum & dixit ad eum, se inuenisse Messiam
Christum, & sic ipsum quoque duxit ad Christum, qui vi-
so eo, statim dixit ad illum, Tu es Simon Bar Iona, tu voca-
beris Cephas. atque tunc primum ille agnouit dominum.
Marc. 1. Deinde cum piscaretur in stagno vna cum fratre, dixit do-
minus ad eos, Venite post me, faciam vos piscatores homi-
Luc. 5. num. statimque relictis retibus, sequuti sunt dominum. Lu-
cas refert dominum commississe Petro vt laxaret retia, qui
respondens dixit ad eum, Præceptor, per totam noctem la-
borantes nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete. Et
quum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinē co-
piofam, impleueruntque rupto reti, duas nauiculas, proci-
dit autē Petrus ad genua Iesu, dicens, Exi a me domine, quia
Matt. 8. homo peccator sum. Alias quoque ingressus est dominum
Luc. 4. in domum suam, quumque socius eius infirmaretur graui-
ter ex febre, rogauerunt eum pro illa, qui & sanauit eam, vnde
surrexit ipsa & ministravit eis. Quum discipuli nocte
perclitarentur in mari, & dominus ad eos veniebat super
aquam dicens, Habete fiduciam, ego sum, nolite timere, res-
pōdit Petrus & ait, Domine, si tu es iube ad te me venire si
per aquas. cui respondens dominus, dixit, Veni. & descen-
des Petrus de nauicula, ambulabat super aquam. Videns ve-
ro vërum validum, timuit. & quum cœpisset mergi, clama-
uit, dicens, Domine, saluum me fac. Et continuo ille exten-

dens manum, apprehendit eum. ¶ Insuper, quando disci-
pulos omnes interrogauit dominus quid de se sentiret, pro-
dit Petrus & dixit, Tu es Christus filius dei viui. statimque
promisit dominus, quod super ipsum ædificaturus esset ec-
clesiā suam, & daturus ei claues regni cælorum. paulo post
Ibidem. quum prædixisset dominus apostolis passionem suā, singu-
lari dilectione adfectus Petrus, adsumens eum, cœpit incre-
pare illum, dicens, Absit a te domine, non erit tibi hoc. Et
quum transfiguraret se dominus in monte Thabor, præ om-
nibus aliis apostolis dixit Petrus ad dominum, Domine,
bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula, tibi
vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum. Neque multo post quan-
do petebatur ex domino didrachma, iussit ille solum Pet-
rum abire ad mare, & immittere hamum. eumque piscem
qui primus ascendisset, tollere. & aperto ore eius, staterem
exemptum exponere pro ipsis ambobus. ¶ Vnus etiam
Mat. 18. Petrus præ aliis dominum interrogauit, quoties remittere
deberet proximo suo aduersum se peccanti, & audiuit sibi
dici, Septuagies septies. Idem quoque solus ex omnibus dixit
ad dominum. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti su-
Mat. 19. mus te, quid ergo inde erit nobis? Lauare parante domino
pedes discipulorum, reuerentiæ causa solus Petrus recusans,
Ioh. 13. nolebat illud admittere, tandem tamen consensit. Immen-
sum suæ in dominum dilectionis argumentum fuit & hoc,
quod vnum ille defendere dominum etiam gladio conatus
est quum caperetur a Iudæis, neque id tantum, sed & eun-
dem iam captum sedulo sequutus est ad pontifices cum Io-
Mat. 26. hanne, vbi quavis humana fragilitate victus negarit eum,
tamen amaro fletu statim magnam poenitentiam egit, cuius
rei testes ei sunt euangelistæ. doctores quoque adfirmat
ipsum per omnem vitam ad cantum galli amare fleuisse, me-
Mar. 14. morem suæ negationis. In eum vsus strophium quoque
semper gestasse fertur ad detergendas lachrymas.

¶ Ceterum post ipsam Christi resurrectionem audita
& comperta illa ex mulieribus, Petrus solus cum Iohanne Ioh. 20.
festinauit ad monumētum. Quid quod inde etiā insignis di-
lectio Petri in dominum facile anim aduertitur, quando prædi-
xit inter coenadū discipulis, ad sidere qui se traditurus esset,
quod tunc solus Petrus vtiq; vindictæ cupidus inuuit Iohā Ioh. 13.
ni, vt is interrogaret Christum quis nā iste esset, eo animo sa-
ne, vt poenas de ipso sumens, anteuertret prodicionem?

¶ Sunt hæc quidem magna, sed omnibus iis maius est,

dicasse creditur, nullum extat sufficiens testimonium. siquidem hoc certum, factum eum esse senem, sed non omnino Super. 1. decrepitum, quanuis Hieronymus refert, & pro se Clemens ad Gala. tem adducit in periodicis, testantem, caluum fuisse Petrum.

¶ Quum itaq; Petrus iam quinq; annis predicasset in regionibus Cappadocia, Bithynia & c. & rursum septem annis potifex sedisset Antiochie, singulari ordinatione & instinctu dei profectus est Roma, ut testatur sanctus Marcellus. Et rationem assignat Eusebius huiusmodi, quod quum iam Simon magus ex Iudaea depulsius esset per Petrum, deinde etiam ex Antiochia, profugit Romam: ibique diabolo adiuuante tam rara & admiranda exhibuit spectacula, ut in admirationem sui conuerteret imperatorem & Romanos omnes, a quibus iam ceperat magni fieri, erecta in hoc sibi statua supra Tiberim cum titulo huiusmodi, Simoni deo sancto, ut autor est Iustinus. Ut autem insignis hominis istius impia detegeretur malignitas, diuina ordinatione princeps apostolorum Petrus Romam destinatus est, qui ibidem pugnaret contra vniuersalem generis humani perditionem, primusque hic ille fuit, qui clauibus euangelii sui Romanis ianuam aperuit regni caelorum. Hieronymus asserit illum venisse Romam anno secundo imperii Claudii, ibique cathedram occupasse sacerdotalem annis viginti quinque usque ad annum Neronis decimum quartum qui imperii sui vltimus extitit. Sed quomodo ille cum Simone Mago decertarit, etiam Ambrosius commemorat, siquidem Simon simulabat iamque parabat se ad euolandum ex Tarpeio monte in altum. Et quum iam magna hominum multitudo expectaret spectaculum istud, & attentis oculis aspiceret, ne ad finem suum. illud perueniret, cepit orare Paulus, ipseque Petrus positus genibus precatus est dominum. & sic ambo impetraverunt apud deum, ut daemones quae Magum suum per aera vehebant, ipsum cadere sinerent. delapsus ergo, offensa comminuit in terra iusto dei iudicio, ut qui in caelum volitare praesumpserat, amplius ire non posset in terra, sed infelix homo infelicissimum suum tam tristi spectaculo exhalaret spiritum. ¶ Multa alia contigerunt inter apostolos & hunc Magum, quibus omnibus superfedebimus, Arvnu tacere praeteris illustrius grandis fuerit religio, eo maxime, quod ad Germanos spectare videtur. Quum Petrus ad huc Romae fidem Christi predicaret, misit inter alia discipulos tres in Germaniam, ad predicandum euangelium &

Anno
do. 54.

adnunciandum Christum, fueruntque illi, Eucharis, vnus e numero septuagintaduorum discipulorum Christi, qui deinde primus episcopus Treuirensis effectus est, cumque eo Valerius & Maternus. Vbi vero peruenissent in Elisatia, ibique predicarent, mortuus est Maternus in ciuitate quae dicitur El. statim reuersus ad Petrum Eucharis, conquestus hoc est illi, simul petens ut resuscitaret eum a mortuis, ad confirmandam fidem hominum eius regionis. Ibi Petrus baculum illi suum exhibuit, quem iste quadagesimo die a Materni morte reuersus, super corpus eius posuit, & statim reuixit, factus postea tertius episcopus Treuirensis.

¶ Interea temporis dum Petrus Romae commoratus est, rogauerunt fideles Christiani Marcum discipulum Petri, ut eis euangelium quod Petrus predicabat, describeret, quod & fecit. Id cap. 14. simul atq; legit Petrus, confirmauit, legendumq; obtulit ecclesiae. Et hoc illud est, quo in hunc usque diem vitur ecclesia, ut scribit Eusebius ex Clemente in 6. libro dispositionum. Est in eadem sententia & Hieronymus, dicens Marcum velut interpretem esse Petri, Marcique euangelium esse Petri, sicut aiunt quidam euangelium Lucae esse Pauli, sed de iis plura de apostolatu. Tu interim consule Hieronymum in prologo euangeliorum de viris illustribus. ¶ Temporibus Petri venit Hieronymus Romam Iudaeus quidam eruditus Philo. is multa Petri consuetudine vsus, per eum etiam in magna peruenit familiaritatem nuntius de sancti Marci in Alexandria, eumque ibi Petrus ordinauit apostolum episcopum, qui deinceps multas Christianorum laudes & virtutes predicauit, eorumque habitationes cenobia nominauit. ¶ Sed ut aliquando tam proluxa narrationi finis imponatur, quum iam virtus euangelii Romae erumpere, & diabolus confusus esset in Simone Mago, furore succensus est Nero tyrannus aduersus apostolos, vbi quanuis fratres cupiebant Petrum secedere, tamen ille diu frustra renitens, tandem precibus illorum superatus, volebat Romam egredi, vbi in ipso itinere apparuit illi Christus, cui dixit Petrus, vide late Domine, quo vadis? Is respondens, ait, Vado Romam iterum crucifigi. Verbum hoc domini Petrus sane intellexit, cet apertion ignarus Christum amplius non moriturum, ut Paulus ait. sensit ergo hoc dixisse dominum de ipsa persona Petri, qui sic reuersus est ad fratres, ut hodie quoque locus ille dici soleat, Domine quo vadis, vbi vestigia Christi Romae impressa lapidi cernuntur. Statim Nero Petrum captum sub Capitolio vinxit in Tarpeio monte, iam vero sub ara

cæli, nunc enim ibi templum est. Tandem eum Agrippa supplicio crucis adiudicauit. is quum super Tiberim transuectus esset in Vaticanum, vbi nunc & sancti Petri templum & palatium est pontificis, petiit vt deorsum verso capite, sursum autem erectis pedibus crucifigeretur, indignum ratus esse se, qui caput haberet in altum erectum in cruce, sicut magister suus Christus pependerit. Est eius rei autor fatis magnus beatus Hieronymus. Testatur id ipsum & Eusebius, allegans pro se duos vetustissimos scriptores Caium & Dionysium episcopum Corinthium. ¶ Occurrit hic quiddam, quod Romæ audisse me memini a viro erudito tempore Leonis papæ. is aiebat admirandam hanc esse dispositionem dei, vt eodem in loco quo Ianus (qui a gentilibus habitus est is, quem Iudæi Noe vocitant, isque pro capite anni obseruaretur etiam nunc, a cuius nomine Ianuarius sit dictus, & idem biceps pingi solitus) est sepultus Romæ in ipso Vaticano, cui hinc nomen contigit, vt Ianiculum appellarint, ibi etiam Petrus, cui tanquam capiti principatus a Christo oblatas est apostolorum & totius ecclesiæ, quique Romanum imperium cœperat vindicare a diluio gentilis idololatriæ, crucifigeretur & sepeliretur. Cæterum enati sunt istis periculosissimis temporibus plurimi, qui pleraque noua citra vllius rationis fundamentum introducunt, proprio freti conatu, contempto concorditio ecclesiæ omniumque patrum consensu. Inter illos inuouauit Iacobus Stapulensis historiam supplicii duorum illorum principum apostolorum omnium, contendens eos non vno die passos esse, sed Paulum eodem quidem die, verum toto interim anno post Petri passionem elapso, neque tamen fundamentum opinionis suæ aliquod adfert, vnde verisimilem eam redderet. Ad hæc Linus papa, cuius autoritati innititur ille, quanuis scripta eius non admodum recipiantur, quibus vtriusque huius apostoli passionem descripsit, tale nihil habet, quod pro se adducere possit. Quanto igitur fatius & consultius est, a veteri & antiqua fide ecclesiæ non recedere, que habet ambos illos vno die eodemque anno passos fuisse? Vnde & Ambrosius ait, Non sine causa factum putemus, quod vna die vno in loco vniustyranni tolerare sententiam. Vno die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent: vno in loco, ne alteri Roma deesset: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrunq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, perse-

quor decretus est pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium pertulerunt: in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationum, scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis: vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morerentur. Et quum dominus orientis regionem propria illustrauerat passione, occidentis plagam, ne quid minus esset, vice sui apostolorum sanguine illustrare dignatus est. Atque licet illius passio nobis contulit ad salutem, tamen etiam horum martyrium nobis sufficit ad exemplum. Hæc Ambrosius.

Ambro.

¶ Quod autem vna die sint passi, testatur etiam Eusebius Casariensis, adducens pro se Dionysium qui idem asserat. Libro 2. is inquit, ille Corinthiorum episcopus quum in vrbe positus esset, & de scripturis disputaret, hoc dicit, Sed & vos habentes commonitionem a Petro & Paulo, plantationem Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ coniunxistis. Ambo etenim simul aduentantes & in nostra Corinthiorum ecclesia docuerunt, & per omnem Italiam, atque in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno eodemque tempore coronari sunt. ¶ Subscribit eidem sententiæ Hieronymus, qui in vita S. Pauli ait cum eodem die anni decimi-quarti Neronis, quo Petrus Romæ passus est, etiã pro Christo fuisse capite plexum, sepultumque in via Hostiensi, anno a Christo passo 37. Accedit eo & consensus Egesippi, di-centis ambos illos vno tempore simul passos sub Nerone, alterum tamen cruce, gladio alterum occisum. Gregorius ad Imperatricem Constantiam scribens, plurima refert & maxima miracula, quæ contigerint circa sepulturam horum apostolorum, quanque mirabiliter exhorruerint & deterriti sint qui illam violare conati sint. Inter cætera commemorat, quomodo eo tempore quo passi sunt apostoli, vnerint Christiani ab oriente, abducturi corpora apostolorum: quæ quum duo miliaria ab vrbe detulissent, ad locum quem vocant Catacumbas, deposuerunt illa: deinde vbi promouere loco conabantur, a conatu deterriti sunt immenso fulminum impetu tonitruumque incredibili horrore: quibus ita dispersi sunt, vt illud deinceps tentare nemo sit ausus. Romani autem egressi, corpora apostolorum sublata rursus retulerunt Romam, in eum locum vbi nunc quiescunt. Narrat ibidem plura de catenâ sancti Pauli. Inuenio alibi factum hoc esse sub papa Cornelio, quando Constantinus catholicus Imperator extruxit templum sancti Petri

Hieron.

Libro 5.

cap. 2.

Libro 3.

epi. 10.

De vi. il.

Stapule
error.In ser.
67.2.
9.7.
Beati.

& Pauli, in quo Syluester papa collocavit corpora apostolorum, capita autem eorum in æde diui Iohānis, vbi eadem adhuc religiose maguo populi concursu simul & applausu monstrantur. Misericordia & c.

DE SANCTO PAVLO APOSTOLO

& doctore gentium, homilia peculiaris,

Tantum gratiarum atque donorum contulit deus in sanctum Paulum, vt non possit humana lingua exprimi. Dum igitur tenuitatem imbecillitatemque meam cōsidero, non audeo hoc mihi sumere, quod ab-

Chryso. horruit eloquentissimus idemque sanctissimus pater Iohannes Chrysostomus, cui nomen hoc ab aurea contigit eloquentia. is licet octo homiliis laudes Pauli tractauerit, subinde tamen fatetur se inferiorem susceptoque negotio imparē. Proinde mihi a referēdis sanctissimis apostolis laudibus temperare malo, quam turpiter ab ipsa materia que se affatum cōsidero, victum desinere: interimque consultius videtur historiam per decursum enarrare, cum appendice conclusionis præmittere annexa. Principio autem præmittere illud volo, quod sicut de sancto Francisco vulgo fertur, eum vulnere Christi in suo corpore portasse, ita idem

Galat. 6 ante eū fecit noster sanctus Paulus, vnde & stigmata Christi in corpore suo portare palam se fatetur. ¶ Paulus, qui ante baptismum dictus est Saulus, extra duodecim illorum numerum, ipse quoque apostolus, natione Iudæus fuit, de

Act. 13. tribu Benjamin, ex vico Iudææ qui dicebatur Giscalis. Eo a Romanis occupato, parentes eius Tharsum commigrarunt Ciliciæ oppidum, cuius incolæ eodem cum Romanis ciuibus iure utebantur. quo gauisus & ipse est, pronocans Cæsarem. Quumq; præfectus virgis eum cædere vellet, iure suo vsurus, exprobrauit illi, num liceret ei virum Romanū, non audita causa, flagellare. Putant etiā doctores ipsum

Hieron. Act. 15. 22. ideo gladio occisum tanquam ciuem Romanum, non vero crucifixum sicut Petrum. Parentes sui enim in tenera adhuc ætate miserunt Hierosolymam in lege erudiendum (vtestatur Hieronymus) sub Gamaliele, cuius etiam Lucas cōmeminit, & Paulus ipse coram Iudæis dixit educatum se esse in ea ciuitate ad pedes Gamalielis, institutumque secundum veritatem paternæ legis. Passo autem Christo, diuisisque apostolis, & iam prædicantibus euangelium, electis insuper diaconis septem, e quorū numero eodē anno Iudæi

lapidarunt Stephanum die tertio Augusti, in cuius mortem **Act. 7. 8** etiam Paulus consenserat, custodiens vestimenta testium, qui Stephanum lapidibus obruebant, ab eo tempore cœpit Saulus persequi Christianos, victos illos viros & mulieres custodiens. Interea comperit etiam Christianos esse Damasci. acceptis itaque literis a pontifice & senatu Hierosolymis, si quos inueniret Damasci Christianos, vt eos sibi li- **Act. 9.** aceret victos adducere Hierosolymā. Appropinquās itaque Damaseo circa meridiem, vidit circumfulgentem se radium de celo, vnde attonitus concidit in terram, audiēs vocem huiusmodi, Saule Saule, quid me persequeris? Interrogauit autem, Domine, quis es tu? Qui respondit, Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Vocem hanc qui cum eo erāt viri, audierunt quidem, sed neminem viderunt. Et Saulus dixit ad **Act. 22.** eum, Domine, quid me vis facere? Is insuit eum surgere. Damascumque ingredi, vbi auditorus esset quid eum oporteat facere. Surrexit igitur ille, neque quicquam vidit, sed manibus comitum ductus in Damascum, triduum totum commoratus ibi, nec vidit, neque comedit, neque aliquid bibit. Apparuit autem dominus Ananias in Damasco, misitque eum ad Paulum, qui obstupuit primum, deinde dixit, Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem, & hic habet potestatem alligandi omnes, qui inuocant nomen tuum. Cui respondit dominus, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt porter nomen meum coram gētibus & regibus & filiis Israel. Venit ergo Ananias in domum, & imposita manu sua super Paulum, dixit, Saule frater, dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, vt videas & implearis spiritu sancto. **Galat. 1.** Fadēq; hora ceciderunt ab oculis eius tanquā squamæ, & visu recepto, baptizatus est. Quā multis peneq; innumeris populis & vrbibus prædicauit Paulus, quātum terrarū mariumq; sit emēsus, immēsum prope fuerit dicere, nos sub cōpēdiū referemus. Prima illius profectio post baptismū, fuit in Arabiam, vbi quum prædicasset, reuersus Damascum, in **2. CO. 12.** synagogis adeo valide prædicauit Christum, vt illi necem minarentur Iudæi. fratres autem dimiserunt eum per sportam extra muros. Foramen illud aiunt, infideles sæpe conatos obstruere rursus, sed mane semper inuentum est apertum vt antea. Sicque post triennium conuersionis suæ, quæ facta erat die vicesimo quinto Ianuarii, quum an-

- Galat. 1. re in Augusto adiuuisset lapidationem Stephani, ascendit ille Hierosolymam, viditque ibi Petrum & Iacobum, prædicauit etiam Christum, vnde rursus commoti Iudæi, quærebant eum occidere. quumque in templo oraret, apparuit ei Christus, iussitque ipsum festinanter exire Hierosolymas, eo quod testimonium ipsius de se accepturi non sint.
- Act. 9. Deinde quando Paulus disputabat cum gentibus & Grecis, ipsi quoque conabantur eum occidere. Et quum iam quindecim diebus fuisset Hierosolymis, securo comitatu fideles eum deduxerunt in Cæsaream, hinc miserunt eum in patriam suam Tharsum Ciliciæ. Videns autem Barnabas numerum fidelium augeri in Antiochia, venit & ipse Tharsum, quæsitum Paulum. quem quum inuenisset, adduxit Antiochiam, vbi annum totum permansit, tantumque hominum ad fidem Christi peruenit, vt ibi primum Christiani Christo cœperint dici. Exorta insuper fame & ingrata annona, Antiocheni adiuuerunt fideles qui erant in Ierusalem, per manus Pauli & Barnabæ.
- Act. 12. 2. Reuersis iam porro Paulo & Barnaba a Ierusalem ad Antiochiam, quum iam Christiani ieiunassent, cultuque diuino incumbere, dixit spiritus sanctus, Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod suscepi eos. Atque ibi orarunt & ieiunauerunt, impositisque manibus, abire permiserunt. Vbi plerique doctores existimant Paulum cum Barnaba dignitatem apostolatus suscepisse, hic quoque immutatum ei nomen, vt pro Saulo Paulus diceretur, autore Beda, quanuis Hieronymus credit istud Pauli nomē a Paulo præfecto Cypri contigisse. Quū vero profectus est Paulus ab Antiochia cum Barnaba, venerūt Seleuciam urbem mari proximam, vnde soluentes, transnauigarunt in insulam Cyprum, per eam vndique profecti sunt vsque in Paphos, ibi Paulus prædicauit præfecto Paulo Sergio, magisque Barieu diuina potentia cæcam fecit, Et credidit in eum.
- Act. 13. Paulus præfectus insulæ. Paulus autem rursus per mare nauigauit inde in Pamphiliam, in ciuitatem Pergen, inde iterum in aliam ciuitatem peruenit, quæ etiam dicta est Antiochia in prouincia Pisidiæ. vbi quum in sabbato prolixè prædicasset Iudæis, magnum consequutus hominum accessum, hic quoque profectum euangelii perferre non valentes Iudæi, concitati sunt aduersus eum. Verum ille a suo instituto non cessans, cœpit gentibus prædicare per vniuersam prouinciam. Quod vt impedirent Iudæi, persuaserunt

ex matronis aliquot præcipuas mouere seditionem aduersus Paulum & Barnabam, ipsosque ex prouincia illa abegerunt. Qui ambo profecti Iconium in Lycaonia, magnam sibi hominum multitudinem coniuixerunt, ita vt secta cōcitarentur in ciuitate. vnde orta seditione, gentiles simul & Iudæi volebant lapidare eos, sed si alio confugerunt, salutis suæ & euangelicæ prædicationi consulturi. veneruntque in eiusdem prouinciæ ciuitates alias duas, quæ dicebantur Lystra & Derbe. ibi Paulus in Lystris claudum natum sanauit, quod videntes homines, crediderunt eos esse duos deos. Barnabam inde Iouem, atque Paulum appellarunt Mercurium ob eloquentiam suam. Videntes hoc apostoli, sciderunt vestimenta sua, dicentes se quoque mortales esse homines. Sequenti autem eos fuerant aliquot Iudæi ex Antiochia & Iconio, qui mota seditione aduersus Paulum, impetebant eum lapidibus, insuper illum pro mortuo detraxerunt ex ciuitate. Reuersus Paulus ad seipsum, animo recepto, simul in ciuitatem intrauit, alteroque mane fugit in Derben, prædicauit ibi & plurimos conuertit ad Christum. Ambo hinc rursum profecti per Lystras, Iconium & Antiochiam, simul cōfirmarunt animos Christianorum, ordinarunt eis presbyteros. Et iterum a Pisidia venerunt in Pergen Pamphylia, hinc in Attaliam, quæ vrbs quum esset mari contigua, portumque haberet, soluentes inde transfretarunt, peruenientes iam magnam ciuitatem Antiochiam. vbi commemorantes illi omnia quæ acciderant eis, & quam multi per eos ad fidem essent conuersi, fidelibus enarrauerunt, quumque diutius paulo ibi commorarentur, orta est inter fideles dissensio, opinantibus aliis legem Mosaicam simul cum euangelio esse tenendam, aliis diuersum sentientibus. Ideoque Paulum & Barnabam aliosque cum eis miserunt Hierosolymam ad apostolos & seniores, ibique primum conciliū sanctum congregatum est. Hinc docemur, in omnibus sectis & hæresibus quæ in fide nascuntur, concilium cogi debere, in quo causæ decidantur, quanuis nunc nihil aut parum loci remansit conciliis apud neochristianos, qui tantū temeritate sua & propria præsumptione pro suo lubito res huc illuc transponere nituntur, vnde tot hæreses tam breui tempore per vniuersam pene Germaniam sunt exortæ.

¶ Sic ergo quatuordecim annis a conuersione sua, venit Galat. 1. cum Barnaba & Tito Hierosolymam ad conciliū, in quo conclusum est, legem Moysei amplius seruari non debere.

Petrus etiam & Iohannes cum Iacobo duos illos constitue-
runt apostolos gentium, sicut ipsi apostoli erant Iudæorum.
3 ¶ Concilium illud Hierosolymitanum sanctum, remi-
sit Paulum & Barnabam cum literis ad Antiochiam, con-
iunctis vna Barfaba & Sila, qui literas illas coram omni po-
pulo prælegerunt & quum diutius ibi manerent, dixit Pau-
lus ad Barnabam post aliquot dies, Reuerentes visitemus
fratres per vniuersas ciuitates, in quibus prædicauimus ver-
bum domini, quomodo se habeant. Barnabas autem vole-
bat secum assumere & Iohannem, qui cognominabatur
Marcus. Eum nolebat habere comitem Paulus, quoniam
discessisset ab eis de Pamphylia reuersus Hierosolymam. Sa-
cta est ergo dissensio inter eos, ita vt discederent ab inuicē.
Et Barnabas quidem assumpto Marco, nauigauit Cypri-
um, Paulus vero electo Sila, profectus est per Syriam & Cili-
ciam, confirmans ecclesias, præcipiens etiam custodire præ-
cepta apostolorum & seniorum, quauis iam neochristiani
omnes tum ecclesiasticas tum superiorum quorumlibet
præceptiones, tanquam humanas traditiones contemnunt.
¶ Paulus per Ciliciam peruenit in Derben & Lystram, as-
sumptum Timotheum propter Iudæos circuncidit, qui erant
in illis locis. sciebant enim omnes patrem eius fuisse genti-
lem. Quum autem transiret ciuitates, tradebat eis custodire
dogmata quæ decreta erant ab apostolis in Ierusalem. Et
ecclesiæ quidem præterquam quod confirmabantur fide,
etiã abundabant numero quotidie. Transseuntibus inde Phry-
giam & Galatiæ regionem, vetiti sunt a spiritu sancto lo-
qui verbum dei in Asia minori. Quum venissent porro in
Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, neque tamen permi-
sit eos id facere spiritus Iesu, sed percursa Mysia, descende-
runt Troadem, qui etiam portus maris erat, ibi visio per no-
ctem Paulo ostensa est, qua monebatur abire in Macedo-
niam. soluens itaque inde, venit in insulam Samothracem,
& sequenti die Neapolin, & inde Philippos, quæ est caput
Macedoniæ & colonia Romanorum. Ibi manserunt ali-
quot diebus consistentes, & die sabbatorum egressus Pau-
lus ciuitatem, prædicauit mulieribus iuxta flumen, conuer-
titque Lydiam purpurariam, quæ baptizata est cum domo
sua, liberauit insuper puellam quandam habentem spiri-
tum pythoneum, ex qua quia diuinando quaestum magnum
habuerant domini eius, apprehendentes Paulum & Silam,
perdixerunt in forum ad principes, ipsosque pro Iudæis

Act. 16.

adculsarunt, qui Romanæ cõsuetudini aduerfarentur. Hinc
illi scissis vestibus & tunicis suis, iusserunt eos virgis cæ-
di, miseruntque in carcerem, & pedes eorum strinxerunt li-
gno. Media autem nocte Paulus & Silas adorantes lauda-
bant deum, & audiebant eos qui in custodia erant. subito
vero terræ motus factus est magnus, ita vt motis funda-
mentis carceris, aperta etiam sint omnia ostia, vincula quo-
que soluta. Expergefactus custos carceris, videns ianuas
apertas carceris, euaginato gladio volebat se interficere, ra-
tus fugisse vinctos. Clamauit autem Paulus ne quid sibi ma-
li faceret, quoniam vniuersi adhuc adessent. Sic eum prædi-
catione sua conuertit, cumque omni familia baptizauit.
Quum vero dies factus esset, miserunt magistratus licto-
res ad Paulum & Silam vt dimitterent eos. sed Paulus con-
questus est se hominem Romanum indemnatum cæsum, in
carcerem missum, inde nolebat occulte secedere. Venientes
ergo magistratus, deprecati sunt eos, & educentes, roga-
bant vt egredierentur de vrbe. Exeuntes illi de carcere, in-
troierunt ad Lydiam, visisque fratribus, profecti inde, vene-
runt Amphipolim & Apolloniam vsque in Thessaloni-
cam, vbi Iudæi multos habent synagogam, in ea Paulus
tribus sabbatis multos conuertit Iudæos & matronas nobi-
les. Vnde commoti Iudæi, quosdam ex citarunt, per quos
mora seditione, quaesierunt illos in domo Iasonis. sed quum
non inuenissent, ipsum tamen Iasonem & fratres nonnul-
los ad magistratus perduxerunt, eosque vt seditiosos & fa-
ctionum autores aduersus Cæsarem accusarunt. Verum
ad excusationem sufficientem absolutus est Iason, & fratres
noctu Paulum & Silam miserunt Berrhœam. vbi etiam
Paulus in synagoga prædicauit, multosque ad fidem con-
uertit. Audientes hoc Iudæi qui erant Thessalonica, vene-
runt & ipsi Berrhœam, concitaueruntque ibi seditionem,
quam vt effugeret saltem Paulus, manentes ibidem Silas &
Timotheus cum aliis fratribus, solum Paulum miserunt
vsque ad mare. quod ille transfretans, venit Athenas, ex-
pectans ibi Timotheum & Silam.

¶ Athenis autem prædicauit ille in synagogis & fo-
ro, adnuncians Christum. Quare & productus ad magi-
stratus, tanquam seminiuerbicus adculsatus est. Verum ille
cõtra narrauit inuenisse se aram occulto deo dicatã, cuius
occasione fortius prædicauit eis Christum & resurrectionem
mortuorum. Vbi credidit in Christum Dionysius Areopa

Act. 17.

- gita, & mulier quædam Damaris nomine, cum plerisque aliis. ¶ Inde profectus est in Corinthum Achaiae, diuertitque apud Aquilam Iudæum, quia eiusdem erat artis, puta scenofactoriae. vbi venerunt ad eum ex Macedonia Silas & Timotheus. Corinthi autem omni sabbato ingressus synagogam, quumq; libere daret testimonium Christo, multi crederunt in eum, & ipse etiam synagogæ princeps Crispus. apparuitque noctu dominus Paulo, iubens eum liberrime loqui, quoniam multus per ipsum populus esset in hac ciuitate conuertendus. & sic mansit ibi Paulus annum vni.
- Act. 19. & menses sex. Quare commoti aduersus Paulum Iudei, dixerunt eum captiuum ad præfectum provinciae Gallionem, qui tamen eos a se abegit nolens ipsorum contentiones & controuersias de lege vel audire vel componere.
- ¶ Ex Corintho commigravit Paulus in Cenchreas, rarusque ibidem, sedens super mare, transnauigauit in Ephesum, vbi quauis rogarent eum fratres obnixè vt maneret, tamen profectus est, relinquens comites suos ibi. peruenitq; ad Galatas, & confirmatis iis qui erant in Phrygia fratribus, festinanit vt veniret Hierosolymam ad festa pentecostes.
4. Inde rursus Ierusalem regressus per Antiochiam,
- Act. 19. rediit ad Galatas, hinc in Phrygiam eiusq; ciuitatem Laodiceam, vnde ad Timotheum Ephesi commorantem priorem scripsit epistolam. Quumque totam peragrasset Asiae minoris partem superiorem, rediit Ephesum, & ibi prædicauit biennium totum. magna insuper operatus est miracula, adeo vt per eius sudaria & semicincta sanarentur infirmi, librique magici comburerentur precio quinque millium
1. Co. 15 denariorum. Persuasum est multis, eum hic feris proiectum, quod de seipso scriptum non reliquit. Et inde priorè ille mi-
- Argumentum sit epistolam ad Corinthios per Timotheum, quod non ex solo epistolæ argumento, verum etiam ex ipsius sine colligi potest. Vnde fit vt minus recipiam, quod quidam putant eam missam ex Philippis. Quum autem Demetrius aurifaber alios suæ artis omnes commouisset aduersus Paulum factus est impetus magnus, in quo nonnulli comites Pauli capti sunt. sed quum sedasset scriba turbas, secessit Paulus & transfretauit in Macedoniam. eaque regione peragrata, venit in Græciam & Mysiam vsque ad Nicopolim, vbi constituerat se hybernaturum, sicut ipse ad Titum scripsit. Verum quum mansisset ibi tribus mensibus, intellexit Iudæos, sibi insidiari, vnde visum est ei denuo proficisci per Mac-
- Tit. 3.

doniam. Atque ibi epistolam scripsit ad Romanos ex Corintho, & venit vsque Philippos, inde misit aliquos suorum discipulorum trans mare in Troadem. tandemque post festum paschæ, sequutus est ipse a Philippis, & inde alteram misit epistolam Corinthiis, atque diebus quinque peruenit in Troadem, mansit ibi diebus septem. Rufuscitauit ibi adolecentem, nomine Eutichum, qui dormiens de tertio cœnaculo deciderat. Sunt qui velint eum alteram ad Corinthios epistolam scripsisse ex Troade per Titum, sicut agumetum Argu- testatur epistolæ. A Troade porro pedestri itinere venientum Argu- nit in Asson, vbi comites eum nauigio expectabāt, inde pro Epist. secti sunt in Mitylenen Lesbi, sequenti die contra Chium, deinde in Samum, iterumque sequenti die Miletum, qui portus maris est in Caria. Festinabat autem si possibile sibi esset, vt diem pentecosten faceret Hierosolymis, ideoque a Mileto mittens Ephesum, vocauit maiores natu ecclesiæ, quos in fide confirmauit, eisque prædixit se Hierosolymis captum iri, atq; ideo amplius ab eis non videndum. Vnde magnus fletus factus est omnium, dolentium super iis quæ dixerat, & tamen deducebant eum ad nauim. A Mileto preueniunt Coum, sequenti die Rhodum, & inde Pataram, portum maris in Lycia. Inuenta ibi nauis, transfretarunt, relicta Act. 21. Cypro ad sinistram, in Syriam, appuleruntq; ad Tyrum. vbi septem diebus manserunt: fratres etiam dixerunt Paulo in spiritu, ne abiret in Hierosolymam, peractis tamē diebus se præ, fideles qui ibi erant, omnes deduxerunt eum ad nauim. soluentesque inde, perueniunt in Ptolemaida, & salutatis ibi fratribus, manserunt die vna apud illos. Alia die profecti venerunt Cæsaream, vbi ingressus est Paulus domum Philippi, qui ex septem diaconis vnus erat, habebatq; quatuor filias virgines prophetantes. & quum moraretur per dies aliquot, superuenit Agabus, prædicens Paulo quia Hierosolymis capiendus esset. Vnde cupiebant eum retinere fratres, sed tamen frustra, quoniam ille mori pro domino cupiebat. Venit ergo post hæc Hierosolymam, statimq; sequenti die venit cum comitibus suis ad Iacobum apostolum, qui eum persuasit, vt cum quatuor aliis, qui etiam votum fecerant, postero die purificatus raserit caput. Vbi notandum est, quod in Paulo legitur, quomodo Antiochiæ corripuerit Petrum. Verum in qua profectioe factum sit, dubium est, eo quod Augustinus & Beda etiam hic ambigunt, quauis magis placere eis videtur factum id esse ante conciliū Hierosolymitanum ad Hier.

rosolymitanum, sicut in secunda peregrinatione meminimus. Hieronymus tamen putat illud factum esse post concilium. factum autem est in Antiochia Syria, licet alii velint factum in Antiochia Pisidiæ. eam enim vniuersam regionem, Bithyniæ, Cappadociæ, Asiæ & Calatiæ obtinuerat Petrus, sed valeant hæc.

5 Quinta Pauli peregrinatio sic habeat, Impletis iā septem diebus purgationis. quā cū adhuc esset in templo vidissentque eum qui ex Asia erant Iudæi, concitauerunt omnem populum, qui captum eum extraxit e templo, volens eum occidere. Quod vbi comperit tribunus cohortis, ortus esse tumultum, adsumpsit milites secum & centuriones, accessitque ad turbam: quæ vbi primum aspexit illum, desit

Act. 22. percutere Paulum. Verū ille iussit eum alligari catenis duabus, & duci in castra. Quumq; venisset Paulus ad gradus, rogauit vt sibi liceret per eum loqui ad populum. quo concessio, coepit ille loqui lingua Hebræa. quā audientes homines, magis præstiterunt silētium. Ibi narrauit Paulus Iudæi esse se ex Tharso Ciliciæ, dixit etiā quid sibi contigerat eūri ad Damascum, vt supra auditum est. Vbi intercepto tandem eius sermone, cupiebant ipsam tolli & occidi. Lyſias autē ductum eum in castra, flagellis cædi permisit. Et quū astrinxissent eum loris, astanti sibi centurioni dixit, Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

Act. 23. quo audito, discesserunt ab illo qui eum torturi erāt. sed postera die producens Paulum, statuit eum in medio sacerdotum. Vbi quū inciperet narrare Paulus quomodo bonæ conscientia ambulasset coram deo, princeps sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te deus paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & cōtra legem iubes me percuti? Qui astabāt vero, dixerunt, Summum sacerdotem dei maledicis? Dixit autem Paulus, Nesciebam fratres quia princeps est sacerdotum. Sciens insuper Paulus, quia vna pars esset Sadducæorum, & altera pharisæorum, exclamauit in concilio, Viri fratres, ego pharisæus sum, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. quod cum dixisset, facta est dissensio inter pharisæos & Sadducæos. quæ vbi iam increbresceret, timens tribunus ne Paulus discerperetur ab ipsis, misit eū in castra. Sequenti nocte assistens ei dominus, ait, Constans esto, sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet & Romæ testificari. Facta die, conuen-

runt plus quam quadraginta viri, qui deuouerunt se neque manducatuos, neque bibituos, donec occideret Paulum, reuleruntque hoc idem ad senatum Iudæorum, eo cōsilio, vt quando vocaret eum tribunus ad senatum, ipsi irruentes impetu interficerent illum. Verum vbi rescuit hoc Paulus per filium suæ sororis, denunciauit hoc idē tribuno, qui statim noctu iussit milites ducentos, equites septuaginta, & læcarios ducentos præparare se & iumenta, quibus imponentes Paulum, saluum perducerent ad Felicem præsidem, qui erat in Cæsarea. Venerunt ergo illuc per Antipatrida. Et Felix iussit eū custodiri in prætorio Herodis. Post quinque autem dies descēdit princeps sacerdotum Ananias, cū senioribus quibusdam & Tertullo oratore, qui Paulum tamquam seditiosum adcurarunt. Vbi vicissim purgans ille se, dixit non plus esse nisi dies duodecim, ex quo descēderit in Ierusalem adorare, quo tēpore nec factionem nec perturbationem mouerit vllam, nec cum aliquo disputarit. Felix causam hanc distulit ad aduentum Lyſiæ. Interim tamen ille vxorem habuit Iudæam, nomine Drusillam. sæpius etiā veniebat ad Paulum, loquens cum eo, sicque liberum dimittebat in vrbe annis duobus, modo vt accersitus veniret. Expleto hinc biennio, accepit successorē Felix Porcium Festum: volensq; adhuc gratiā præstare Iudæis, reliquit Paulū vincitum. Festus hic cum venisset in prouinciā, instantibus & vrgentibus Iudæis, produxit Paulum in iudicium, quæ grauius accusabant Iudæi. sed Paulo abeunte, illi probare nō poterant. Cupiebant tamen Paulum sibi adduci Hierosolymā, de quo interrogatus a Festo Paulus, respōdit, Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari, Cæsarem appello. Tunc Festus cum concilio locutus, respōdit, Cæsare appellasti: ad Cæsarem ibis. Et quum Agrippa rex venisset ad Festum, rursus adductus Paulus grauius adeo loquutus est, vt inclamaret Festus, Infanis Paule, multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Et Paulus, Non insanio, inquit, sed veritatis & sobrietatis verba eloquor. scit enim de iis rex, ad quem & constanter loquor. Cui rex Agrippa dixit, In modico suades me Christianum fieri. Rursus Agrippa ait ad Festum, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

Act. 26. Ad extremum misit Festus Paulum centurioni Iulio cōmissum ad Cæsarem. veneruntque Sidonem, vbi humane tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curā sui agere. inde subnauigarunt Cyprum, pelagus quoque Cili-

ciæ & Pamphyliaë nauigantes, uenerunt Lystrā Lyciæ portum. (legitur Græce Myram, ubi sanctus Nicolaus fuit episcopus) Hic transposuit eos Iulius in nauim Alexandriaë, qua quum multis diebus tarde nauigarent, ad nauigarunt Cretæ, quæ nunc Candia dicitur, iuxta Salomonē. inde nauigantes ad latus, peruenerunt in locum qui uocatur Boniportus, cui iuxta erat Thalassa, quæ Græce dicitur Lasea. Multo autem tempore quum non esset tuta nauigatio, disuasit Paulus. Verum centurio maluit nauæ quæ Paulo credere. Et plurimi statuerunt consilium nauigare inde, si quo modo possent deuenientes Phœnicen hinc mare. Aspirante autem austro, æstimantes propositum se tenere, quum suffulissent Asson, legebant Cretam. Vbi adrepta nauis a uento typhonico, dataque flatibus, deuenit in insulam Cadiam, Græce Claudam, quam putant doctores Ptolomæum dixisse Claudos. Quumque magna esset in mari tempestas, coacti sunt multa eiicere e nauis, multisque diebus nec solē eis licuit, nec stellas uidere. ubi tandem omni spe salutis amissa, surgēs Paulus, dixit, Oportebat quidem o uiri audire me, nō tollere a Creta. Sed & nunc suadeo uobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex uobis, præterquam nauis. astitit enim mihi angelus dei, cuius sum ego, & cui deseruio, hac nocte, dicens, Ne timeas Paule, Casari te oportet assistere, & ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. Quum uero iam quartadecima nox superuenit, nauigantibus illis in Adria, submittentes nauæ bolidem, inueniunt passus viginti: & post pusillum inde separati, inueniunt quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incidere, de puppi mittentes ancoras quatuor, meditabantur in nauæ clam fugā. Vbi Paulus dixit Iulio, Nisi in nauis miferint, uos salui esse non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere, ne in ea aufererent nauæ. Quum uero lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum. siquidem ne capillus quidem de capitibus eorum periturus esset. Benedixit ille panem & fragit. Vbi sunt qui putent Paulum eam consecrasset, & sacramentum ipsis dedisset. erantque in nauis homines 276. Hinc alienantes nauem, iactarunt triticum in mare. Quumque dies factus esset, sinum quendam considerabant, in quō cupiebant eiicere nauem. & leuato artemone secundum auræ flatum, tendebant ad littus. Et quum incidissent in locū ditthalassum, impegērūt nauē, ita ut prora fixa, puppis sol-

ueretur a ui maris. Militum quoque consiliū fuit ut custodias occiderent. Centurio autem uolens seruare Paulum, prohibuit fieri, iussitque eos qui possent natate, emittere se primos & euadere, & ad terram exire: qui ceteros in tabulis ferebant, quosdā super ea quæ de nauis erant. Et sic factū Act. 22. est ut omnes euaderent ad terram. Cognouerunt hic insulā eam Meliten uocari, quæ nunc Malta dicitur, estque imperatoris nostri Caroli tanquam regis Sicilia. Ceterū quum hic Paulus sarmentorum aliquam multitudinem congregatam iniecisset in ignem, uipera a calore quum processisset, inuasit manum eius. Vt uero uiderunt barbari pendentem bestiam de manu eius, ad inuicem dicebant, Vtiq; homicida est hic, qui quum euaserit e mari, ultio non sinit eum uiuere. Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est, quanuis illi existimabant eum in tumorem conuertendum, & subito casurum & mori. sed uidentes nihil ei mali accidere, dicebant eum esse deum. Princeps insulæ eius Publius, per triduum eos continuit, cuius patrem contigit febribus & dysenteria uexatum iacere, & Paulus sanauit eum. Quo diuulgato, omnes illius insulæ ægrotos detulerunt ad Paulum, & sanauit illos. Post menses tres nauigauerunt in nauis Alexandria, quæ in portu hinc uenerat, ueneruntque Syracusas, & ibi manserunt triduo. Inde circumlegentes, ex Sicilia in Italiam deueniunt Rhegium, secundo die Puteolos, ubi dies septem manserunt cum fratribus. Et sic tandem uenerunt Romam. inde quum audissent fratres, occurrerunt eis usque ad Appii forum. Romæ autem permissum est Paulo manere cum custodiente se milite. Prædicauit ita biennium totum Christi fidem in sua conuersatione, nemine prohibente, cum fiducia magna. ¶ Et hæc tenus quidem de S. Paulo ex Actis apostolorum quæ descripta sunt a Luca. nam & ipse bona parte itineris, & peregrinationis huius comes extitit Pauli. Ideoque licet in principio libri de omnibus in uniuersum scribere cœperit apostolis, tamen a capite 16. usque ad finem, de gestis & laboribus Pauli tantum scripsit. Nemo utique, sicut principio diximus, satis explicare potest huius sancti apostoli laudes. Veruntamen breuem earum catalogum libet hic contexere cum omni humilitate, neque plus quam a sanctis paribus Hieron. deinde obseruatum est. Hieronymus etiam ipse historiam profequitur ex Actis apostolorum, quod & nos fecimus, tum breuiter tum diligenter. hinc procedit in reliqua nar-

- ratione vitæ suæ, & vult Paulū secundo Neronis anno esse deductum Romam, qui idē fuerit annus a passione & morte Christi vicesimus quintus. Atque hic quidem ille vt vinctus, biennium totum prædicauit Christum, & disputauit contra Iudæos. Non quod statim ex acto deinde illo biennio sit occisus, sed quia adhuc a Nerone dimissus, prædicauit ad occidentem. Et tandem cum Petro captus est iterum sub Nerone, & ultimo supplicio adiudicatus. Colligit hoc
2. Ti. 4. Hieronymus ex eo loco, vbi ad Timotheum scribit Paulus, In prima mea defensione nemo mihi adfuit, reliquum est ergo eum bis accusatum esse. Deinde ait, Dominus mihi assistit & confortauit me, vt per me prædicatio impleretur. Vnde facile colligitur eum rursus prædicasse post prima vincula, quibus erat Romæ vinctus, denuoq; dimissus. Et quia adhuc inde sequitur, Liberatus sum de ore leonis, neq; alius hic leo quam tyrannus Nero intelligitur, restat vt ex sententia Hieronymi duodecimo denique anno post hæc prima vincula rursus sit Romam ductus & occisus. Hæc etiā Eusebii sententia est, Paulum vinctum, esse deductum Romam, & cum eo Lucam atq; Aristarchum, mansisseq; ibi annos duos: deinde absolutum, rursus prædicasse: post hæc Romæ reuersum esse, & occisum. Confirmat ille hæc eodem fundamento quo Hieronymus. Concludit tandem in hæc verba, Dicta sunt ista a nobis, vt ostēderemus, quia non eo tempore quo Pauli actus in vrbe Roma conclusit Lucas, martyrio perfunctus est Paulus. Potuit enim fieri vt in inuitis leuior adhuc esset Nero, & defensionem Pauli pro nostro dogmate non aspernanter acciperet: processu vero temporis cum cæteris malis aucta sit etiam eius in apostolos feruor rabies. ¶ Vt vero hæc aliquando finiamus, concorsere doctorum sententia est, Paulum primum a Nerone fuisse dimissum, eoque tunc tempore voluit ipsum nonnulli profectum esse in Hispaniam, quod in animo dudum habuerit illud: iuxta quod scripsit ad Romanos, Cupiditatem habeo veniendi ad vos, quum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos. Alii putant Paulum retrocessisse rursus in Græciam & Asiam. confirmant hæc ex posteriore epistola, quam ex vltimis vinculis e Roma scripsit ad Timotheum, vbi ait, Ego iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Præsciuit illud utique Paulus ex spiritu sancto, prope iam imminere martyrium suū. aitenim, Bonum certamen certavi, cursum consummaui. Ad hæc se-
- Libro 2. cap. 22.
- Rom. 15
2. Ti. 4.

quitur statim, Penulam quam reliqui Troade apud Carpū; veniens affer tecum & libros, maxime autem membranas. Quod si non paulo ante ibi fuisset Paulus, quorum spectat set post duodecim denique annos hæc repetere? Quicquid tamen id est, dubium etiam a nobis relinquitur, quando de eo certi nihil constat, nisi quod habent doctores, & ii quoque singuli suas tantum sententias recensent. ¶ In martyrio autem Pauli conueniunt omnes, dicentes cum vltimo Neronis anno Romæ esse decollatum, eodem die quo crucifixus est Petrus, anno vero 37. post Christi passionem, vt Hieronymus & alii testantur. Quum itaq; secundario Romam peruenit Paulus, magnam in aula Imperatoris contraxit cōsuetudinem, cum primis Senecæ, quauis ille duobus annis ante Paulum a tyranno sit occisus, vt vult Hieronymus: vel, vt Eusebius, tribus: licet epistolę illæ non sint ab ecclesia approbatæ. Conueniunt & in hoc plerique doctores, Neronem commotum esse aduersus Petrum & Paulū, quod Magum euolare parantem, demonis tradiderant necandum, quum ad ipsorum orationem calitus esset delapsus. Chrysostrōmus & Athanasius aliam adferunt rationem iracundiæ huius Neronis aduersus Paulum, quod ille pocillatorem suum conuerterat ad Christum, vnde & præceperat Christianos omnes ignibus concremari, quod tamen præceptum, instante senatu Romano, mitigauit. Multa de S. Paulo mirandaque leguntur, quorum bonam partem offendes in Lino, cuius tamen epistola non vndequeque fidem meretur, & in epistola Dionysii ad Timotheum. Non prosequor quid ille cum militibus fecerit, & cum Plantilæ peplo, quo facies ipsius est velata. In summa, sic tandem decollatus est, vt caput eius ter in clamarit Iesum, tres etiam fecerit saltus, ad quos tres fontes scaturierunt, qui adhuc monstrari solent, diciturque locus ille, ad tres fontes, & est ibi cœnobium ordinis B. Bernardi. Ait Augustinus etiam plus lactis emanasse ex corpore Pauli quam sanguinis. Ferunt & Paulum post mortem apparuisse Neroni, cum multis aliis, quæ merito admirentur Christiani omnes. Hunc vos in Christo dilectissimi gentium doctorem & apostolum, vas electionis, magnum Christianissimi lumen, colite & venerimini sedulo, deumque in ipso perpetuo colaudate. Oremus dominum &c.

Hieron.

Eusebius

Super Timo:

III II

DE VISITATIONE
IN DIE SANCTO VISITATIO-
nis Mariæ. Euang. LUCÆ I.

I N illo tēpore, Exurgens Maria in die-
bus illis, abiit in montana cum festina-
tione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in
domum Zachariæ, & salutauit Eliza-
beth. Et factum est, vt audiuit saluta-
tionem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero
eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, &
Iudic. 5. exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu
inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.
Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad
me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in
auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero
meo. Et beata quæ credidisti, quoniam perficien-
tur ea quæ dicta sunt tibi a domino. Et ait Maria,
Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spi-
ritus meus in deo salutari meo. Quia respexit hu-
militatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi
magna qui potens est, & sanctum nomen eius.
Et misericordia eius à progenie in progenies timen-
tibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, disper-
sit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes
de sede, & exaltauit humiles. Esurientes imple-
uit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël
puerum suum, memorari misericordiæ suæ. Sicut
locutus est ad patres nostros, Abraâ & semini eius
in secula. Mansit autem Maria cum illa quasi men-
sibus tribus, & reuerfa est in domum suam.

HOMILIA PRIMA.

E T si die hodierna commemoret ecclesia visitatio-
nem Mariæ quando cognatam suam visitauit, ta-
men id hodie factum non est, sed non longe post
angelicam salutationē, quum iam Maria concepisset Chri-
stum. In illis enim diebus exurgens Maria, visitauit cogna-
tam suā Elizabeth, de qua dixerat ei angelus quod iam ve-
tula concepisset. Quia autem eo tempore occupata est ec-
clesia in meditatione passionis Christi, ipsique filii ecclesiæ
tunc se parant ad confessionem & eucharistiæ sacramen-
tum, ideo festum illud translatum est in hunc diem. sed nos
ante euangelii textum expediamus, quam de die huius fe-
stiuitate dicere incipiamus. Exurgens, inquit Lucas, Maria
in diebus illis, abiit in montana cum festinatione. Vbi audi-
uit Maria, ait Ambrosius, surrexit, non quasi incredula de
oraculo, nec quasi incerta de nuncio, nec quasi dubitans de
exemplo, sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, fe-
stina pro gaudio, in montana perrexit: quauis Theophy-
lactus putat eam prudentem adeo fuisse, vt experiri cupe-
ret quid de cognata ageretur: iuxta verbum angeli. Qui-
quid hic pro se singuli dicant, nobis hoc loco duo sunt cre-
denda. Alterum, quia visitatio hæc tū instinctu spiritus san-
cti, tum ordinatione facta sit diuina, vt nouus ille miles Ie-
su, futurusque ipse præcursor & baptista, Iohannes, in vte-
ro matris impleretur spiritu sancto: iuxta illud quod ange-
lus promiserat Zachariæ. Alterum est, quod nihil minus
quam dubia fuerit Maria de Elizabeth circa ea quæ dixe-
rat angelus. Nam & Elizabeth inde ait ad Mariam, Beata
es quæ credidisti. Ita Maria festinauit in montana, siquidem
Ierusalem in montibus sita est, vbi Zacharias habitabat.
Quæ autem festinauit Maria, quum tamen eiusmodi acce-
leratio mulieribus a recenti conceptu prohiberi soleat, ne
dum illæ nimirum mouentur, tenellus adhuc fœtus quoq;
loco suo dimouatur: sicut & a sex mensibus expletis, inhi-
betur eis impetuosa & violenta cōmotio vel saltatio vel la-
borando, ne fœtus ille iam ingrauescens decidat cōcussus,
vnde & illi mors & matri periculū graue immineat: respō-
detur, Quia in se Maria fœtum diuinū habuit: & ideo quū
virtute sustentabatur diuina, nō erat quod metueret pericu-
lum. aliæ autem prægnantes mulieres non ideo audeant si-
mile quid tentare, ne motu violento recens conceptum fœ-
tum enecent, deumque sic grauiter offendant. Mariti quoq;

Lucæ. 1.

Ambro.

Theop.

Lucæ. 1.

Physici.

- parcant tunc vxoribus, neque eas duris laboribus mole-
 stent. sed etsi sponte subire velint, non sinant. Quod ergo fe-
 stinauit Maria, aiunt doctores factum id esse primum ex
 ipsius disciplina, quoniam verebatur diu inter homines pa-
 lam commorari. Sic enim ait Ambrosius, Discite virgines
 non circuncursare per alienas aedes, non demorari in pla-
 teis, non aliquos in publico miscere sermones, vt ait Sapiēs,
 Currens nō habebis offendiculum. Turpe est tum virgines
 tum mulieres, quoslibet in plateis compellare homines, &
 aliquandiu confabulari. Vulgare est, gallinam plurimum
 gracillantem, statim deponituram ouum, aut iamiam depo-
 sisse. Deinde festinauit etiam eo, quod ad iter hoc impulsu
 agebatur spiritus sancti, cuius gratia (vt inquit Ambrosius)
 nescit tarda molimina. ¶ Ad hęc vrgebat Mariam chari-
 tas quoque, vt statim cognate suę inferuaret: iuxta illud Sa-
 pientis, Festina tēpus, & memento finis, quasi diceret, Si re-
 cordatus fueris finis, magis accelerabis. Simili enim de cau-
 sā exhortatus est Ieremias Iudæos, vt proficiscerentur Ieru-
 salem, clamās, Venite, nolite stare, Recordamini procul do-
 mini, & Ierusalem ascendat super cor vestrum. Iesus, inquit
 Origenes, qui in Marię vtero erat, festinabat adhuc in ven-
 tre matris Iohannem positum sanctificare.
- 2 Festinauit Maria in montana in ciuitatem Iuda, hoc
 est, Ierusalem. Vbi dicat aliquis eam ciuitatem fuisse Benia-
 min. Ita enim liber Iosue testatur, Hęc est possessio filio-
 rum Benjamin, vbi statim in enumeratione Heleph & Ie-
 bus ponitur Ierusalem. Quomodo ergo hic vocari potest
 ciuitas Iuda? Respondetur, sane datam esse Hierosolimam
 in diuisione terra: filiis Benjamin. Verum illi non poterant
 expugnare gentiles, sicut scriptum est, Iebusæum habita-
 torem Ierusalem nō deleuerunt filii Benjamin, habitauitq;
 Iebusæus cū filiis Benjamin in Ierusalē vsque in præsentem
 diem. Augustinus tamē putat ciuitatem Iebus, inde dictam
 Ierusalem, non tantū fuisse filiorum Benjamin, sed & tribus
 Iuda, eo quod Iudas primū eam superarit & concremarit,
 sicut in principio historię Iudicū legitur. ideoq; & tribus
 illæ duę sub vno permāserunt rege, quando decē alię desi-
 ciebant. Quum autem Dauid deuicta ciuitate Ierusalē, Iebu-
 sæos occidisset, montemq; Sion occupasset, sibi in eo extru-
 ens arcem, ciuitatem ipsam vocauit a nomine suo, totam-
 que attribuit tribui Iuda, & in circuitu ædificauit eam.
1. Par. 11 ¶ Recte itaq; dixit hic euāgelista Mariā festinasse in ciui-

eatem Iuda, Ierusalem intelligens. Venit igitur illuc Maria,
 & quidem comitante eam Ioseph, sicut ex multis & graui-
 bus causis colligunt doctores, licet mentionem euāgelista
 non faciat. pro ratione tamen adduci solet, quod quia illa
 ante salutationem angelicam fuit desponsata Ioseph, ipse-
 que eā adsumpsit pro coniuge, verisimile est factum id quo
 que esse ante hęc visitationem. Nam si Maria tandem post
 illos tres menses & aliquot dies tandem venisset ad Ioseph,
 factum non esset hoc citra magnam offensam & suspicio-
 nem Marię, quod tam cito deinde ad Ioseph adsumpta pe-
 perisset. Credēdum itaque firmiter est, Ioseph accepisse Ma-
 riam pro vxore, antequam vterus illi intumesceret, expo-
 scente id ipsum vtriusque honore & dignitate. Quod si er-
 go Ioseph secum duxit Mariam, iam partui proximam &
 quotidie parituram, quando volebat tributum soluere in
 Bethlehem, sub rigida hyeme, vbi nec amicum aliquem ne-
 que diuersorium habebat: quanto magis virginē illam re-
 solam ingredi, sed ipse eam comitatus est, eo maxime quod
 tunc imminebat Pascha, quo tempore alias oportebat o-
 mnes viros ad festum ascendere in Ierusalem? ¶ Equi-
 dem hoc plane persuasum habeo, vt credam, etiam si nulla
 super eo mihi sit scriptura, quando in cōtrarium nemo po-
 test aliquod scripturę adferre testimoniū, quod Ioseph Ma-
 riam accepit vxorem, post illos tres mēses iam reuersam
 ab Elisabeth. Malo igitur recipere quod rationi magis con-
 sentaneum, virgini matri suoq; filio Iesu honestius est, quā
 impias & impudentes neochristianorum nēnias. Neque
 vero hic quum ait euāgelista, ingressam esse Mariā in do-
 mum Zacharię, suspicari aliquis debet eam non prius in-
 trasset templum: quando iam cum ea dominus erat, & in eā
 superuenerat spiritus sanctus, ipsaque filium dei in corpo-
 re suo portabat. Et hic omnium primum impletum est pro-
 pheticum illud, Statim veniet in tēplum sanctum suum do-
 minator quē vos queritis, licet visibiliter impletum sit hoc
 tandem in die purificationis Marię.

3 Intrauit Maria in domum Zacharię, & salutauit
 Elisabeth. Nemo hoc in Maria fastui aut superbię tribuat.
 quauis enim in nostris regionibus vrbانيتatis sit, vt mi-
 nor a superiore salutationem expectet, apud Iudæos tamen
 humilitatis erat, vt minor salutaret maiorem. Iuxta illum
 morem Maria hic quauis quo ad gratiam dei hominum

- Ambro.** omnium dignissima, non tamen dedignata est cognatam salutare. Hinc ait Ambrosius, Didicistis virgines pudorem Mariæ, discite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, junior ad seniore[m]. nec solum venit, sed etiam prior salutavit. decet enim ut quanto castior virgo, tanto humilior sit. Nouerat deferre senioribus honorem. Non narrat hic euangelista, quod etiam Zachariam salutavit Mariam, quod quidem eo factum putant, quia ille mutus adhuc erat & surdus. neque decet hoc virgines, multo nutu fractisque gestibus leuitatem arguere. Ego hanc credo subesse causam, quod euangelista sibi sumpsit ac descripsit visitationem Mariæ ad Elisabeth, quo testari voluit, impleta esse verba angeli de Iohanne, quod is in vtero matris impletus sit spiritu sancto, & mater deinde per illum. Atque ideo, quia ad illud nihil conducebat saluatio Zachariæ, omi[m]ta illa, solum hanc salutationem Elisabeth descripsit euangelista. Quis enim dubitet tribus illis totis mensibus plurima contigisse, quæ non scripserit Lucas? Et factum est quum audiuit salutationem hanc Elisabeth, exultauit præ gaudio infans in vtero matris. Vide, inquit Ambrosius, distinctionem singulorumque verborum proprietatem. Vocem prior audiuit Elisabeth, sed Iohannes prior gratiam sensit. Iste gratiam loquuntur, illi intus operantur. Merito igitur Iohannes plus quam propheta est. alii enim prædixerunt futura, postquam nati sunt, ille autem quum esset adhuc in vtero matris, gratiam talem adsequutus est. Ideoque credendum est, vocem Mariæ, vocem fuisse verbi, quod in ipso vtero caro factum fuerat. Diximus super ea re non nihil in die S. Iohannis Baptistæ, vbi require quomodo exultauit Iohannes.
- Ambro.** 4 ¶ Elisabeth impleta est spiritu sancto. vbi ait Ambrosius, Duplici miraculo prophetant matres spiritu parvulorum. Non prius mater repleta quam filius, sed quum filius repletus esset spiritu sancto, repleuit & matrem. Est etiam hoc adnotandum discrimen, quod Lucas ait & Elisabeth impletam spiritu sancto, de Maria non idem, sed quia exaltavit spiritus eius in deo salutari suo. Cuius ratio hæc est, quia Elisabeth postquam concepit filium, tandem impleta est spiritu sancto quanuis hæc quoque immensum dictam quam lætabunda fuerit impletio, ut lætitia spiritus diffusa sit per ipsum cor. & animum ac corpus Elisabeth, quum ait Lucas voce magna inclamasse matrem dei benedictionem,

gloriam & beatitudinem. ¶ Benedictionem quidem, quum ait, Benedicta tu in mulieribus, quanuis ipsa tibi non Lucæ. 1. adfuerat, nec quisquam ei dixerat, sed spiritus tamen sanctus ei reuelauerat, sicut & angelus eam salutarat. Quæ de re multa a nobis sunt dicta in die Annunciationis Mariæ, Theop. ideoque hic breuiore erimus. Et benedictus fructus ventris tui. Non sat erat Elisabeth testari benedictionem matris, quoniã multis maribus piis infelices contigerunt filii, ut Rebecca Esau, sed insuper & fructus Mariæ fuit benedictus. Estque hoc adeo de Maria proprie verum, quum enim reliqui filii suorum sint parentum fructus, Christus Mariæ tantum fructus est, eo quod in terris patrem non habuit. Quis, ait Ambrosius, est iste fructus, nisi ille de quo dictum est, Ecce hæreditas domini filii, merces fructus ventris? hoc est, hæreditas domini, filii sunt, qui merces sunt fructus illius, qui de Mariæ ventre processit. Filii sunt ipsi homines, qui Christo dati sunt in redemptionem passionis suæ & mortis. Fructus hic ventris, flos ille est radicis, de qua Isaias ait, Egredietur virga de radice Iesse, & flos de germine eius ascendet. Radix hæc ipsa, gens est Iudæorum; virga autem, Maria est; flos, benedictus est ventris eius fructus Iesus Christus. Et hæc exigua verborum Elisabeth particula tantum mouit ecclesiam, ut illam fecerit appendicem salutationis angelicæ, ita ut quoties illa in ecclesia oratur, semper addi soleat istud, Benedictus fructus ventris tui Iesus Christus. Ratio hic in ipso habetur euangelio, quoniam primum ait Lucas Elisabeth impletam esse spiritu sancto, & hinc sequitur quod dixit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Primum ipse etiam angelus posuit in sua salutatione, quum quia in postrema parte ex spiritu sancti instinctu mutauit Elisabeth, adnectens verbum illud, argumentum magnum est, spiritum sanctum voluisse hoc per eam supplere. Quæras, quum non ipse hoc adiecerit angelus, ut sic pura ea esset saluatio angelica? respondeatur, quia quum ingressus ad Mariam angelus salutarer illam, Christus conceptus nondum erat, ideoque & dicere non poterat, Benedictus fructus ventris tui, quia adhuc nullum habebat, sed deinceps tandem facta est conceptio & in carnatio Christi, quando Maria dixit ad angelum, Ecce ancilla domini, hæc mihi secundum verbum tuum. Ita spiritus sanctus particulam hanc seruauit ipsi Elisabeth, quæ illius instinctu clamauit, Benedictus fructus ventris tui, Chri

Ambro.
Psal. 126

flus ipse, deus & homo verus, creator, redemptor & Saluator noster, qui est in secula benedictus, Amen.

HOMILIA II.

V Istituit ecce Maria cognatam suam Elisabeth. ex qua salutatione mater simul & filius in utero matris impleti sunt spiritu sancto, mater vero exclamavit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. unde mihi hoc quod mater domini mei venit ad me? quo verbo rationem reddit benedictionis Mariae simul & fructus ventris eius, hanc nimirum, quia mater erat domini & filii dei, quasi dicere vellet, Miraculum sentio, cognosco mysterium, mater domini verbo facta, deo plena est, plena gratia dei. ut ego sim multis modis indigna, quae illam accipiam tam longo itinere ad me venientem. Sicut ergo (inquit Theophylactus) postea Iohannes Christum, quem venisset ut baptizaretur, prohibuit propter reuerentiam, dicens, Ego non sum dignus: sic & nunc per matrem suam loquitur, humilians se. Quanto plus iam olim Elisabeth tribuit Mariae, quam nunc faciunt neochristiani? indignam se rata est illa praesentia Mariae. horum muliericulae temerariae audent se aequare Mariae, quam & mulierem fuisse garriunt similem aliis. Proh recordiam & vesaniam diabolicam. Reddit porro Elisabeth rationem suae scientiae, dicens, Ecce ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo. Factum hoc utique in ea sic erat, ut facile posset intelligere naturale id non esse, ut sic gestiret in utero foetus tam repentino motu. neque enim communi naturae modo movebatur in utero eius Iohannes, sed velut exurgebat subito exiliens. Et mirum hic fit, Iohannem cum gaudio exultasse ad hanc vocem, a qua exterritus olim fuerat Adam in paradiso, quando dixit ad eum dominus, Adam, ubi es? Beda hic ait, Erubescit Elisabeth onus parentis, quando nesciebat mysterium religionis. sed quae occultabat se quia conceperat filium, iactare se coepit quia generabat prophetam. tunc sane usque adeo non erubuit aut tacuit, ut etiam iactaret exultationem infantuli sui, quando iam cognouit se foetum hunc habere a deo. siquidem iam tum exultans filius suus, adhuc in utero gestiebat demonstrare agnum, qui tollit peccata mundi. Hinc concludit illa prophetiam suam, dicens, Beata es quae credidisti, quia perficientur in te quae di-

Ambro.

Theop.

Matth. 3.

Gene 3.
Beda.

ta sunt tibi a domino. Sane tunc credidit illa, quando dixit, Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. In hoc emendavit errorem Zachariae sacerdotis, qui noluit credere angelo. Pariterque notandum, quanta Elisabeth animam gratia, Maria intrante, ditavit: quam simul de praeterito, praesenti atque futuro per prophetiae spiritum illustravit. In te, inquit, perficientur omnia quae dicta sunt tibi ab angelo. neque enim iota vel apex peribit de lege, donec omnia fiant. Danda igitur est omnis gloria & magnificentia deo, qui perfecta facit opera omnia creationis, redemptionis & saluationis suae.

2. ¶ Quum iam audisset Maria quomodo spiritus sanctus cognatam suam Elisabeth illuminarit, ita ut iam haberet scientiam mysteriorum dei, tunc aperuit se plenitudo gratiae diuinae in Maria cum magna gratiarum adione erga deum, ne ingrata videretur de tanta gratia quam acceperat, & a qua ipsam laudauerat Elisabeth, benedictam iam praedicans in mulieribus. & benedictum esse fructum ventris illius, ait ergo, Magnificat anima mea dominum. Hoc illud solenne cariticum est, quo quotidie ecclesia vitur in precibus vesperarum, usuraque est perpetuo, dum mundus consistit. Cuius rei rationes adsignari plurimae possent, quae in vesperis decantentur. Tu vide Gersonem in tractatu suo super Magnificat, quoniam in illo mentio fit incarnationis Christi, quae ut in sexta aetate mundi facta est, ita officium illud quintam in horis canonicis locum obtinet. Quid quod

& ipse Christus in vespera mundi natus est? Et Maria quum stella maris dicatur, lucere coepit in vespera mundi huius. Nam quum plurimas in euangelio mysticas & sanctas significationes habeat vespera, decuit eam quoque hymno euangelico decorari. Principio enim sub vesperam venerabile sacramentum instituit Christus, ex pane corpus, e vino sanguinem suum conficiens, iussitque discipulos idem facere. Eodem tempore dilectionis & humilitatis testamentum detulit apostolis, lauando eorum pedes. tunc etiam sermonem illum sanctum & prolixum ad eos habuit ad vesperam in de sepultus est, in vespera ambulavit cum duobus discipulis post resurrectionem in Emaus, seq; in fractione panis manifestavit. sub idem tempus solitum est olim in templo iuge offerri sacrificium. sub vesperum maducabatur agnus paschalis. In creatione mundi duorum tantum temporum sit mentio, mane & vesperi. Merito igitur vespertinum sacri-

Beda.

Beda.

Vespera.

Mat. 26.

Io. 15. 19

Lucæ. 14.

ficium etiam euangelicum habet canticum, & quidem Mariae, quae Christum edidit ad vesperam mundi, & ex ceteris canticis hoc ipsum plura maioraque continet fidei nostrae mysteria. Nam ut quidam deuotus ait, quis dubitet beatam Mariam spiritus sancti in se superuenientis tanta plenitudine & gratia repletam, non potuisse paruum aliquid & quod supra terrenarum mentium capacitatem non esset, in laudem saluatoris sui proferre? Porro quum Maria Moysi soror cantarit canticum illud suum, quando filii Israel liberati sunt a Pharaone, Delbora & ipsa cantarit, quum liberarentur de manibus Sifaræ, Moyses quoque, quum esset tulit, Annaque cecinerit, quando fidelem domino prophetiam peperit: quanto magis cantare nunc debeat Maria, quae iam conceperat in vtero redemptorem mundi, qui nos per mare rubrum passionis suae, per aquas baptismi eduxit & vinculis Pharaonis, hoc est, diaboli, a tenebris Aegypti? Et quum illi omnes umbram tantum catarint & typum, quanto Maria dignius veritatem cecinit quae per Christum facta est. Et eo quidem magis, quod in hunc mundum protulit verum illum legislatorem, dominum prophetarum, vt merito dicere potuerit, Ego sum, ego sum quae domino canam, psallam domino meo Israel, Sapiens insuper ait, Quia sapientia aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas, Quanto magis sapientia aeterna iam incarnata, aperuit os Mariae in laudem conditoris?

Ambro. 3 Sic autem habet canticum Mariae, Magnificat anima mea dominum. Non quod ad dominum aliquid humana voce posset adiuigi, sed quia magnificatur in nobis, dum in nobis magna operatur: nosque illud agnoscentes, immensas ei gratias agimus: tunc sane ipsum magnificamus, iuxta illud psalmi, Magnificate dominum mecum, hoc est, laudate eum, & agnoscite opera magna eius. Habet autem canticum hoc decem chordas, quibus illud resonauit Maria, quarum prima deum agnouit dominum suum. Magnificat, inquit, anima mea dominum, dominum, cuius magnificentia exaltata est super caelos. In altera chorda praedicat magnificentiam eius in salutari, dicens, Exultauit spiritus meus in deo salutari meo. siquidem salus domini est, vt ait Dauid. Tertia chorda laudat dominum, eo quod magnus sit & magnificus, respiciens ac saluans humiles. Sic autem ait Maria, Respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Sicut & Dauid hanc chordam

tetigit, dicens, Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitabat, & humilia respicit in caelo & in terra? Chorda quarta est, quod ille magnus est in operatione magnarum rerum & sanctimonia nominis sui. sic enim ait, Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Concordat etiam Dauid, inquit, Magnificasti super omnia nomen sanctum tuum. Psal. 137. Quinta chordam quoque tetigit Maria, dum illum ait esse magnam in miserationibus, siquidem misericordia eius sit a progenie in progeniem timentibus eum. nam illorum maxime voluntatem facit. Sexta chorda haec est, quod ille etiam magnificus existit in dispergendis contundendisque superbiorum animis, dum ait, Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Cecinit hoc idem in cithara sua Dauid, inquit, Oculos superbiorum humiliabit. Septima chorda commendat dominum in exaltatione humilium, quia deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles, sicut & Dauid cantabat, Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Ceterum octaua chorda resonat magnificentiam domini in famelicis satiandis, quoniam ille esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Vltus est eadem chorda Dauid, versus hunc ludens, Aniam esurientem impleuit bonis. Nona vero chorda laudat dominum a susceptione eorum qui perierant, siquidem suscepit hic puerum suum Israel, recordatus misericordiae suae, sicut cantauit etiam Dauid, inquit, Redemptionem misit dominus populo suo. Postrema chorda habet domini magnificentiam in praestandis promissionibus, sicut & loquutus est ad patres nostros, Abraam, & semini eius in secula. Idem decantabat Dauid, quum dixit, Iurauit dominus Dauid, & non frustrabitur eum. Vltiorem huius catici explicationem non prosequemur, quoniam de illo multi scripserunt doctores egregie, nonnulli etiam iuxta volumina ediderunt. Tantum hic libet adicere expositionem Theophylacti, quae praeter ceteris mihi videtur ad literam accommodatior.

Maria virgo, inquit ille, certior reddita de factu conceptio glorificat deum, illi attribuens miraculum, non sibi ipsi. Ille enim, ait, in me humilitatem respexit, non ego ad illum respexi: ille me prosequutus est misericordia, ego illum non quaesivi. atque ex hoc tempore non solum Elifabeth, sed & omnes generationes beatam me praedicabunt. neque id propter me factum est, sed quia magna mecum operatus est, qui

potens est. Vnde nemo in iis dubitare debet, quæ ego & Elizabeth mutuo loquuta sumus: siquidem ille potens est qui hoc faciat, & sanctum nomē eius. Quauis enim carnis humilitatem adsumpsit, non tamen ab ea coinquatur, quoniam sanctum est nomen eius, manebitque perpetuo. Neque in me tantum illius misericordia cernitur, sed in omnibus timentibus eum, a progenie in progeniem: hoc est, in æternum, hic quidem temporaliter, at illic perpetuo. Fecit etiā potentiam in brachio suo, hoc est, in filio suo supra naturā: quia quum brachium suum, verbum scilicet, caro factū sit, natura superata est, dum & virgo peperit, & deus homo factus est. Ibi dispersit dominus superbos demones, eos vndeque ex hominibus eticiens, alios in suos, nonnullos in abyssum. Vel etiam de Iudæis intelligi potest accipiēdo præteritum pro futuro propter certitudinem propheticam. Verē enim superbiebāt isti, elati in lege & cognitiōe dei, eos dispersit deus per vniuersum mundum, qui potentes erant in lege domini. Phariseos & scribas deposuit de sede doctrinæ suæ, & humiles exaltauit piscatores, cuiusmodi erāt Petrus, Iohannes & alii. Sederant isti antea in cathedra & potestate docendi, verum deiecti sunt. Interim que esurientes gētiles, qui nō nouerant antea deum, impleuit plurimis euāgelicæ doctrinæ donis & muneribus sacramentorum: diuites vero Iudæos dimisit inanes, ita vt multis iam annis se deant sine lege, templo, altari, rege, sacerdote & ephod. Licet enim diuites antea fuerint in lege & præceptis dei, in templo & sacrificiis, nunc tamen terrestri simul & cælesti Ierusalem exciderunt. Suscepit autem dominus Israel puerum suum, & si de Israel loquamur secundum carnem, etiā apostoli fuerunt Israelitæ, multaque millia Iudæorum ex semine Abrahæ susceperunt baptismum & fidem, vbi promissio Abrahæ facta, impleta est: sin vero de Israelitis loqui velim⁹ secundū spiritū, vt Paulus ait, Nō omnes qui sunt ex circūcisiōe Israel, Israelitas esse, neque qui ex semine Abrahæ, filios eius esse. & Iohānes eodē modo dixit deum posse etiā ex lapidibus suscitare sibi filios Abrahæ: & huiusmodi puerum Israel, puta fidelem, suscepit deus, sicut promiserat Abrahæ.

Osee. 3.

Rom. 9.

Matth. 3.

4. Quia hic Maria laudes domini prosequuta est, dici multa possent, quomodo homines laudare deum debent in omnibus, sicut & omnes creaturæ in cælo & terra deum conditorē suum concelebrāt, laudate eum sol & luna &c. quanto magis debent hoc & per seipos facere, & per alios

faciendum adcurare: quauis gloriam hanc neochristiani non fauent deo, laudem eius non eleuantes modo, sed plane auferentes: horas canonicas reiciunt, non videntes quo modo proprium & peculiare sit Christiani hominis munus laudare deum, iuxta illud Pauli, Semper offeramus hostiam laudis deo: & hoc Dauid, Immola deo sacrificiū laudis. Heb. 13. Sic etiam Sapiens ait, In omni corde & ore benedicite atque laudate nomen domini. Et consonat quod inquit Iohannes, Laudem dicite deo nostro omnes sancti eius, & qui timetis deum, pusilli cum magnis. In hoc etiā cantico Mariæ profese quisque causam facile inuenit, quorū laudet dominum, eo scilicet quod magna facit ille nobis qui potens est. Quanta enim illius erga nos misericordia est, vt esurientes nos repleat corpore & spiritu, suo etiam sacratissimo corpore nos pacens? O beatos qui habitant in domo tua domine, in seculum laudabunt te, Extende tu materiam, si placet, ex Cusano de venatione sapientia, ex summa quoque virtutum, parte prima, titulo octauo. Similiter cogitare secum quisque potest, quam officiose Maria visitari Elizabeth, huic etiam quantum inde prouenerit commodum simul & filio suo Iohāni. Et nos itaque lapsam inuocemus, vt sua visitatione digni efficiamur, quatenus auxilio & intercessione sua nos adiuuet apud Christum in omnibus necessitatibus, nostris. Maxime vero hoc faciant mulieres grauidæ, vt eis contingat felix parturitio & aspectus fructus sui. In vniuersum tamen omnes homines Mariam implorent, vt nos visitet in hora mortis nostræ, quando omnium maxime auxilio eius indigebimus. Vnde sancta consuetudo est, quā obseruant nonnulli, vt quotidie versum hunc orent, opemque virginis matris implorent, dicētes, Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe. Id adeo tu facere dignare mater Iesu Christi domini nostri, per eundem filium tuum, qui est in secula benedictus, Amen.

IN DIE SANCTÆ MARGARETÆ virginis & martyris.

In quibusdam ecclesiis hodie legi solet euangelium de decem virginibus. Eius expositionē vide supra in festis sanctæ Barbaræ & Agnetis. Quia ergo in aliis etiam legitur euangelium de thesauro abscondito, lubet istud hoc loco explicare.

Euangelium Matthæi XIII.

N illo tempore, dixit Iesus discipulis suis

I parabolam hanc, Simile est regnum cæ-

lorum thesauro abscondito in agro, quem
qui inuenit homo, abscondit: & præ gaudio illius va-
dit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum il-
lum. Iterum simile est regnum cælorum homini ne-
gotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta au-
tē vna preciosa margarita, abiit & vendidit omnia
quæ habuit, & emit eam. Iterum simile est regnum
cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere
piscium cōgreganti. Quam, cum impleta esset, edu-
centes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in
vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in cōsum-
matione seculi. Exhibunt angeli & separabunt malos
de medio iustorum, & mittent eos in caminū ignis.
ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc
omnia? Dicunt ei, Etiam domine. Ait illis, Ideo o-
mnis scribe doctus in regno cælorum, similis est ho-
mini patrifamilias, qui profert de thesauro suo no-
ua & vetera.

HOMILIA VNICA.

N hoc euangelio parabolas tres proponit domi-
nus, primam de thesauro, secundam de margari-
ta, tertiam de sagna. Et primum quidem, Regnū,

inquit, cælorum simile est thesauro abscondito in agro. Vbi
Gregor. Gregorius sic ait, Regnum cælorum idcirco terrenis rebus
simile dicitur, vt ex iis quæ animus nouit, surgat ad inco-
gnita quæ nō nouit, quatenus ex èplo visibilium se ad inui-
sibilia rapiat: & per ea quæ vñ didicit, quasi cōfrictus in-
calecat, vt per hoc quod scit notum diligere, discat & inco-
gnita amare. Regulam hanc & Paulus ante Gregoriū do-
cuit, cum ait inuisibilia dei in iis quæ creata sunt, conspici.

Rom. 1. Regnum cælorum, inquit dominus, simile est thesauro.
Quod si amplius circūspiciamus ea quæ in euāgelio sunt,

de semine bono & malo, de grano sinapis & c. quæ faciunt
ad intellectum euangelicæ prædicationis. Alias itaq; nunc
similitudines adfert, quibus (vt ait Chryso.) denotatur, Chryso.
quod oportet prædicationē euangelii cæteris omnibus an-
teponere, neque mirum, quum sit res pretiosa, atq; ideo the-
sauro & margaritæ comparatur Regnum cælorum in hu-
iusmodi parabolis ecclesiam intelligi, non nunc primū do-
cemus, diximus idem superius sapissime. Quid autē sit the-
saurus, id nobis hic inquirendum est. Hieronymus quidem Hierom.
sic exponit, Thesaurus iste in quo sunt omnes thesauri sa-
pientiæ & scientiæ absconditi, aut deus verbum est, qui in
carne Christi videtur absconditus: aut sanctæ scripturæ, in
quibus reposita est notitia saluatoris. Quisquis enim domi-
num in scripturis inuenit, omne mundi huius emolumen-
tum posthabeat, vt quem semel inuenit, conseruare possit.
Quod autem thesaurus hic absconditur, nemo putet inuidia
ferri, sed ob metum & curam ne amittatur, abscondi solet hic
thesaurus in corde hominis. In eadem sententia est & Au-
gustinus, sic inquit, Hunc thesaurū dixit in agro abscon- In. q. euā
ditum, duo scilicet testamēta in ecclesia, quæ quum quis ex geli.
parte intellectus attigerit, sentit illic magna latere, & vadit
& vendit omnia sua, & emit illum. i. contemptu tempora-
lium comparat sibi ocium, vt sit diues cognitione dei. Ali-
ter exponens Gregorius, ait, Thesaurus, cæleste est deside- Gregor.
rium: ager vero in quo thesaurus absconditur, disciplina cæ-
lestis studii, quem profecto agrum venditis omnibus cōpa-
rat, qui voluptatibus carnis renunciāns, cuncta sua terrena
desideria per disciplinæ cælestis custodiam calcāt, vt nihil
iam quod caro blādatur, libeat: nihil quod carnalem vitam
trahat, spiritus perhorrescat. Et dixit antea, Inuentus the-
saurus absconditur, vt seruetur, quia studium cælestis desi-
derii a malignis spiritibus custodire nō sufficit, qui hoc ab
humanis laudibus non abscondit. In presenti enim vita quasi
in via sumus qua ad patriam perginus, maligni autem spi-
ritus iter nostrum quasi latrunculi obsident, deprædari ergo
desiderat, qui thesaurum publice portat in via. Diceret,
An non decet vt proximus meus videat opera mea bonare
spondet Gregorius etiam hic tibi, & ait, Hoc non ideo di-
co, vt proximi nostri opera nostra non videant, quum scri-
ptum sit. Videant opera vestra bona, & glorificent patrem Mat. 5.
vestrum, sed vt per hoc quod agimus, laudes exterius non
queramus. Sic autem sit opus in publico, quatenus intentio

maneat in occulto, vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem qua deo soli placere quarimus, semper optemus secretum. ¶ Est adhuc alia expositio Theophylacti, a superioribus duabus non multum diuersa, quæ sic habet, Ager, mundus, thesaurus, prædicatorio & scientia Christi. occultus est autem in mundo, sapientiam enim (inquit Paulus) prædicamus absconditam, quærens vero scientiam dei, inuenit illam: & omnia quæ habet, siue gentilium dogmata, siue malos mores, siue diuitias, statim abiicit, & emit agrum, id est, mundum. Nam qui scientiam habet Christi, is & possessionem propriam habet mundum, & elementa ei seruiunt. Ecce quam varia plurimorum doctorum sententiæ in vno sine concurrunt, siquidem in eo conueniunt, quod vendere omnia aliud non sit, quam mundi voluptates & honores omnes contemnere, atque pro iis cælestia amare, desiderare, discere. Atque etiam ratio est, quæ euangelium hoc de virginibus legatur, quia eis præcipue arduum est, carnis illecebras auerfari, mundanas voluptates & delectationes negligere, & tantum cælestia contemplari. Ideoque etiam ecclesia canticum hoc responsorium de virginibus decantat, Regnum mundi & omnem ornatum seculi contempsit propter amorem domini mei Iesu Christi, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi. Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. ¶ Sic etiã proprie exponit Haymo, dicens, Ager in quo thesaurus absconditur, nos sumus, si saltem in nobis manserint cælestia desideria. Eum emit, qui corpus castigat per cælestis patriæ disciplinam, ieiuniis, vigiliis & orationibus, qui crucifigit membra sua cum omnibus vitiiis & concupiscentiis, Christum sequens, atque pene spiritali quadam mercatura vendit seipsum. Et hinc patet, quomodo proprie virginibus hæc conueniant & iis qui in cœnobiis degunt. Non ingredior hoc quod aliqui ponderant, quod iste emit agrum, non thesaurum, inferentes quod possuum mereri beatitudinem creatam: quia & beatus est thesaurus, sicut dixit Christus, Theaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neque ærugo neque tinea demolitur, &c. Omitto etiam hic sensum sapientium mundi huius, qui hinc inferunt, cuiuscunque sint bona, eius etiam esse thesaurum siue pecuniam quæ in illis est. ideoque vt thesaurum sibi arrogent, comparant agrum.

5 Sed iam ad aliam parabolam veniamus, quum di-

cit dominus, Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. vbi Hieronymus ait, Aliis verbis id ipsum quod supra dicitur. Bonæ margaritæ, quas quærit inuitor, lex & prophetæ sunt. Vnum autem est preciosissimum margaritarum, scientia salutaris & sacramentum passionis illius, & resurrectionis arcanum, quod quum inuenit homo negotiator, similis Pauli apostoli, omnia legis prophetarumque mysteria & obseruationes pristinas, in quibus inculpate vixerat, quasi purgamenta contemnit & quisquilias, vt Christum lucrificat, non quo inuentio nouæ margaritæ sit condonatio veterum margaritarum, sed quo comparatione eius omnis alia gemma vilior sit. Chryso. Chrysostronus quoque sic interpretatur parabolam. Et addit significanter dictum, Inuenta autem vna &c. Vna quippe veritas est, nec in multas scinditur partes, sicuti iam neochristiani in multas sese diuidunt sectas. ¶ Admiratur & Augustinus quodam loco negotiatorem hunc quætere margaritas multas, & inuenire preciosam vnam. Eius rei triplicem adfert expositionem, quoniam sic quoque potest intelligi. Quod aliquis inquirat pios homines multos, inueniat ex multis vnum sine peccato mediatorem dei & hominum Iesum. Vel etiam hic margaritas quærit, qui præcepta quærit & leges, vnde iuste proximis suis conuerteretur. Et is quoque margaritam vnam inuenit preciosam, regulam scilicet præclaram, in qua omnia comprehenduntur, Diliges proximum tuum sicut teipsum, vel, Qui proximum diligit, legem impleuit. Aut postremo inquirat homo intellectum bonum instar margaritæ, & inuenit vnum qui cæteros continet omnes. is autem talis est, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, Et verbum caro factum est. Quisquis ergo ad cognitionem dei peruenit in seipso, is margaritam inuenit. Nam qui deum videt, omnia videt. Et sic Gregorius ait, Nil non vident, qui videt omnia vident. Post sententiam istam tres, in scholis syncerius tractari, in suggesto non item, quoniam captum pene excedunt populari. Theophylactus, Vna, inquit, preciosa margarita, vna est veritas, quæ scilicet Christus est. Igitur sicut de margarita traditur quod in concha nascatur, quæ se aperit tempore fulguris, & deinde iterum claudit, concipitur itaque tum ex fulgure & rore, proptereaque candida est, sic & Christus in virgine conceptus est, & superno fulgure spiritus sancti.

4 Quia qui cælestis (vt inquit Gregorius) vitæ dul-

L2 L2 L2 ii

Hieron

Chryso.

Par. 11.

q Super

Math.

Rom. 13

Iohan. 1.

Gregor.

Theop.

Gregor.

dinem in quantum possibilitas admittit, perfecte cognouit, ea quæ in terris amauerat, libenter cuncta derelinquit solo margaritæ candore delectatur, ea ipsum tantum iuat, extra hanc aliud nil querit, sed contemnit mundana omnia, quæ etiam sentire amplius non videtur. Quod intendens Sapiens, inquit, Fortis ut mors dilectio. Id adeo cer nere possumus in hac sancta virgine Margareta, quæ quomodo mori pro Christo potuisset in carne, nisi antea mortua fuisset in animo desideris & concupiscentiis terrenis? Quia ergo animus eius erectus fuit in sublimia virtutum, ut iam dulcedinem vitæ degustaret æternæ, ideo omnia cõtempnit supplicia, temporalem sibi promissam retributionem etiam pedibus calcavit.

Cant. 9.

DE SANCTA MARGARETA.

Theotif.

Heotistus, ut in codicibus antiquæ ecclesiæ Spire legitur, autor est, illam filiam fuisse Theodosii ciuis Antiocheni, sacerdotis ethnici. Illa ubi primû nata est, cuidâ honestæ matronæ quindecim stadiis ab Antiochiâ tradita est educanda. Mortua autem matre sua, quum iam annorum esset quindecim, cura nutricis suæ baptizata est, unde in odiû parentis peruenit. Sed Margareta creuit in pietate omniumque virtutû profectu. Et quum quodâ tempore oues pasceret nutricis, contigit præfectum Olibrium ex Asia venire Antiochiâ, eo animo, ut Christianos perseque retur. Cõspecta igitur puella, concidit in vesanum amorem erga illâ, iussitque eam sibi adduci, quæ statim inuocauit nomẽ Christi. Quo audito, furore correptus Olibrius, inlamaruit, Et tu inuocas Christum, quẽ maiores mei crucifixerunt. Respondit Margareta, Atqui hoc est quod perierit, siquidẽ Christû crucifixerunt. Goniectâ ergo eam in carceres altero mane rursus duxit in iudicium, innumeris tû minis tum promissionibus conatus animum flectere, persuadereque, ut adoraret idola. Verum illa quia veram inuenerat margaritam, suauitatẽ vitæ æternæ gustauerat, quicquid iste proposuit, contempnit. Olibrius virgis eam caesam, in eculẽ (signû tormenti) expandit: sicque corpus eius vngulis fecit lacera ri, ita ut qui triste hoc spectaculum videbat populus, cõmiseratione mōneretur, rogaretque, ut sibi met placeret, deos adoraret, quoniã tunc tyrannus ipse faciem pallio velabat, ne horrendam virginei sanguinis cerneret perfusionem. Ipsa autem populo respondit, hanc corporis torturam, anti-

mæ salutem esse. sicque Olibrium canem vocauit impudentem, & leonem insatiabilem, qui quantumvis potestatem haberet in corpus, tamen animam sibi seruaturus esset Christus. Post hæc resumpta ex eculo, rursus in squalidum detrusa est carcerem, ubi apparuit ei diabolus in specie draconis, persuasurus eam ut consentiret præfecto. Verum illa crucis signo & concepta in Christum spe, profligauit eum. Postero die iterum producta, quum nondum cõsentiret in adorationem idolorum, nuda exuta, ardentibus facibus adusta & in vas aquæ demersa est, manibus pedibusque ligatis. Sed hic vincula omnia soluta sunt, ipsumque vas ruptum, unde virgo liberrima exiit coram omni populo, atque hinc multa hominum millia crediderunt in Christum. Ad extremum, quum pro se suisque persecutoribus deum rogasset, decollata est Antiochiæ. Multi etiam per miracula in illius passione facta, conuersi ad Christum, per tyrannum supplicii adfecti & occisi sunt, qui iam coronâ gloriæ possident & in æterna patria. Ait ibi Gregorius, Quid inter hæc nos barba Gregor. & debiles dicemus, qui ire ad regna cælestia puellam per ferrum videmus, quos ita superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat? Quia si regnum cælorum per bella persecutionum non possumus, hoc ipsum nobis turpe sit, quod deum nolumus saltem per pacem sequi. At quum in pace renuimus suppressere concupiscentias carnis, quando tandem corpus nostrum in mortem pro Christo impendemus? Sed nos audiuius parabolam Christi de negociatore margaritam querente, & quid per eam intelligatur. Augu August. stinus enim præceptum accipit fraternæ dilectionis, similiter & intellectu incarnationis Christi omniumque sacramentorum. Hieronymus legem intelligit, prophetas & euangelium. Theophylactus Christum ipsum, Gregorius dilectionem vitæ cælestis. Possentque omnes illæ expositiones ad Margareta adcomodari, quæ etiã ex nomine videtur optimam margaritam inuenisse, nuncque possidet illam in æterna patria.

¶ Etsi non soleant parabolas deducere ad longum, quia iter per symbola ut facillimum, ita patentissimum est: attamen quum hic euangelium ipsum parabolam hanc habeat de margarita, ipseque Iohannes dicat nouam Ierusa Apo. 21. lem ciuitatem cælestem ex margaritis constare in structura portarum, lubet adhuc amplius quid de spiritali margarita differere. Simile est regnum cælorum, inquit dominus, homini negociatori, querenti bonas margaritas. Et no-

rante bonas ait, quoniam & margaritæ inæquales sunt, sed
 tamen præstantiores ex colore dinoscuntur, ex naturali
 proprietate & operatione, quoniam in margaritis laudari
 solet splendidus & argento similis color, guttulam pluuiæ
 aquæ representans, cum supernatante tenuique vapore
 seu fumo: quoniam ibi oportet esse mundissimâ illâ acriam
 aquam cum ingenito lumine fulguris, quod ei splendorem
 addit. Mystice, Quid aliud sibi lux hæc vult, nisi rationem
 & sapientiam: iuxta illud ipsum Sapientis, Sapientia cõpa-
 rata luci inuenitur purior? Aqua autem puritatem pudici-
 tiæ designat, dicente propheta, Effundam super vos aquam
 mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis ves-
 tris. Et in eius rei signum, conchæ & ostrea in quibus mar-
 garitæ crescunt, nihil habent luxuriæ, neque ex cõmissione
 ut alia animalia generant, neque instar aliorum piscium,
 quorum naturam & generationem Ambrosius narrat lib. 5.
 hex. cap. 7. sed vt Aristoteles refert lib. 5. de animal. concipiunt
 vel ex rore cælesti, vel lunæ radiis. Atque ideo mar-
 garita puritatem designat. Cæruleus autem color, illius cæ-
 lestis saporis dulcedinem figurat in mente, sicut ait Paulus.
 ¶ Ad hæc margarita dulcedinē appetit, in qua & crescit,
 posita in aliquid amarum aut acidum, dissoluitur in vri-
 nam. Recte ergo Gregorius per eam intellexit cognitio-
 nem dulcedinis vitæ æternæ, quanuis illa crescat in duris
 conchis. nam sic etiam sancti eo ipso hic sancti sunt, quod
 duro & aduersa multa sustinent in mundo, vt Paulus recte
 dixerit per multas tribulationes ingrediendum nobis esse
 in regnum cælorum. Et tamen in ea dulcedo ex rore inest.
 Virtutes margaritæ huiusmodi sunt, quoniam confirmat
 cor, purgat cogitationes. Et sic quilibet Christianus qui hæc
 margaritam inuenit, rerum cælestium concupiscentia eius
 animus confirmatur, dicente Paulo, Sobrie, iuste & pie vi-
 uamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduen-
 tum gloriæ magni dei, & Iesu Christi domini nostri. Hæc
 illa media sunt, per quæ margaritam possidemus. quanuis
 enim Christus sit vnica margarita, veritas vna, vnicus ille
 patri suo, facit tamen sanctos omnes etiam margaritas.
 Quod si portam aspicias apostolorum, ecce translucent vt
 margaritæ, si per martyrium portam videas, ecce & illi a
 deo coronati sunt. Atque sic de reliquis beatorum choris.
 Admonitos itaque vos omnes volo, vt nobilissimam hanc
 beatitudinis margaritam cum sancta Margareta vobis cõ-

Sapiē. 7.

Ieze. 36.

Ambro.

Gregor.

Tit. 1.

paretis, quatenus & ipsi audire mereamini in vocem domi Mat. 25.
 ni, Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisi fidelis, su
 per multa te constituam, intra in gaudium domini tui.

Margaritam hæc Zachæus dimidio bonorum suorum Luc. 19.
 coemit, Vidua illa duobus minutis, Petrus & Iohānes cum Mar. 12.
 fratribus mercati sunt eandem scissis retibus & nauculis Mat. 4.
 Margareta autem comparauit illam vegeto virentis
 ætatis flore, post habuit diuitias omnes, preces contem-
 pit præfecti, & sanguinem suum pro illa effudit, vitam que
 temporalem amisit, vt margaritam preciosissimā hanc in-
 ueniret in felicitate. inq. iis gaudiis viueret perpetuo. O do-
 mine, per illius intercessionem fac nos quoque margaritā
 huiusmodi consequi, Amen.

Reliquā huius euangelii partem inuenies in die sanctæ
 Catharinæ, vide etiā homilias de virginibus & martyribus.

Num tamen hoc loco tacēdum non est, quod ad
 V aliud festum applicari non potest, neq; tamē ma-
 le contemplantur doctores, Quod Margareta in
 passione sua Christum sequuta est, ideoque & ad eū venit,
 iuxta id quod ipse dixit, Si quis vult venire post me, abne- Luc. 9.
 get semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. Sic
 nimirum etiam Margareta passionis suæ crucē sustulit, do-
 minumque sequuta est. Christus enim sub cruce nudus ex-
 utus est, & Margareta nudata est, quando facibus est arden-
 tius combusta. Christus ad columnam flagellatus est, Mar-
 gareta quoq; iubente tyrāno grauiter est virgis cæsa. Chri-
 stus in ara crucis expansus est, & Margareta in eculo ex-
 tensam esse cõstat. Christus clauis perforatus est manibus,
 & pedibus, capite quoque spinis marinis contusus, Marga-
 reta vngulis est toto quoq; corpore scissa & lacerata. Chri-
 stus sanguinem suum abundanter ex toto corpore effudit,
 similiter sanguis quoque ex corpore Margarete copiosissi-
 mus fluxit vsque ad commiserationem omnium quotquot
 astabant. Christus pro crucifixoribus suis precatus est, in
 quo post Stephanum etiam Margareta est illum imitata.

Cæterum non æqualiter vbique celebrari solet festum
 Margarete. Romæ, in diocœsi Metēsi, & multis locis per-
 agitur die vicesimo Iulii, & sic dicit Iohannes Andreæ vi-
 disse se in libro qui facile fidem mereatur, Parnormit. cap.
 secundo de obseruatione ieiunii. Alias communi consuetu-
 dine apud nos 13 die Iulii, Constantiæ & Argentorati die
 15. Iulii celebratur.

DE SANCTA
IN FESTO S. MARIAE MA-
gdalenæ, Euangel. LVCÆ VII.

Matt. 16
Mar. 14.
Iohā. 12.

In illo tempore, Rogabat quidam de pharisæis IESVM, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisæi, discubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quoddam IESVS accubuit in domo pharisæi, attulit alabastrum vngenti, & stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vngento vngebat. Videns autem pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et respondens IESVS, dixit ad illum Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister dic. Duo debitores erant cuidam foeneratori, vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit, A Estimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis terfit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui

MARIA MAGDALENA 253
simul accumbant, dicere intra se, Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit. vade in pace.

HOMILIA I.

Ecce dies solennis adest sanctissimæ Mariæ Magdalænæ, quæ ex maxima peccatrice, summa facta est apostola. & ea quantam poenitentiam egessit, hodiernum nobis narrat euangelium, quod breuiter ad litteram nobis visum est explicare. Refert autem Lucas quemdam ex pharisæis rogasse dominum vt manducaret cum eo, quauis hic pharisæus hypocrita erat, vt in sequentibus perspicuum fiet, inuitatus tamen ab eo dominus, venit. Neque enim contempti aut despecti homines erant apud Iudæos pharisæi, quoniam & Paulus pharisæum esse se gloriatus est, vixisseque secundum probatissimam legis Iudæicæ sectam. Alibi quoque inuitari se facile permisit dominus, vt a Leui Mathæo, Zachæo, & pharisæis, in nuptiis dicitur. Quæ enim vulgatum, tam verum est illud, vulgo quod dicitur, Ad ignotos venire non vocatum, impudentis hominis est: ad neminem plane venire, etiam si quis vocetur, id vero stolidi & pene fatui est. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate (Naim, vt quidam putant) peccatrix, vnde grauatior peccatum. Tria nempe habebat in se, quibus ad peccandum inducebatur, eo quod forma decora, bonis & diuitiis affluens, sanguine nobilis erat. Ad hæc in maxima ciuitate Ierusalem vivebat, vbi multis peccandi præbebat occasionem, iuxta illud Osee, Qui euit paululum ciuitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. Quomodo & Paulus ait, Modicum fermentum totam corrumpit massam. Euangelista etiam iis verbis testatur, eam tota vrbe proclamata fuisse, tanquam præ aliis id genus mulieribus insigniorem. Sunt tamen qui dicant hic Mariam sola voluntate, non etiam opere fuisse peccatricem. Verum ego non habeo, vnde gloriari huiusmodi quid, me apud vllum legisse probabilem scriptorem. sed neque persuaderi hoc omnibus potest, aliquam in tanto voluptatis, bonorumque omnium affluxu & libertate solam habuisse peccandi voluntatem, neque peccasse, quoniam illa, vt textus meminit, peccatrix erat, hoc est, talis, vt sit apud omnes passim diffamata. Non est autem scripturæ mos, vt singulares ho-

mines peccatores appellet, nisi qui palam sint huiusmodi.

Marc. 16 Quid quod satis magnus testis est Marcus, dominum septem daemonia ab illa eiecisse, sicut infra copiosius dicitur?

¶ Quærat hic aliquis, quomodo sibi constet illud quod Lucas ait, fuisse mulierem in ciuitate peccatricem, quum tamen istiusmodi mulieres leues non tolerabantur palam in vrbibus, ex præscripto legis quæ sic habet. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator de filiis Israel. quomodo ergo factum est vt Maria tolerata sit in ciuitate? Respondetur, verum quidem est quod communis & publica fornicatio ibi prohibita est, contra eos qui errantes dicunt fornicationem simplicem non esse peccatum, quum interim nõ attendant illud quod ait Paulus, Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio & c. Et omnes qui talia agunt, regnum dei non possidebunt. Et alibi, Fornicatores & adulteros iudicabit deus. Et rursus in alio loco, Omnis luxuria, immunditia & auaritia non nominetur in vobis. Vt omittamus similia multa, concedimus ergo quod in superiori loco fornicationem prohibuit Moyses, atq; ideo tam meretrices, tum ii qui cum illis rem habent communẽ, peccant in legem. sed quod ideo nulla illarum sustineri debeat, id vero hinc sequi plane pernegamus, quando in eodem etiam loco poena eius transgressionis nulla commemoratur. Voluit itaque istud lex vetare, vtut interim hic temporaliter non prohibet, sed magis tolerat, ne contingant deteriora plura, & relinquit vltioni diuinæ. Rationem quoque cur eiusmodi prostibula sint toleranda, iam olim docuit Aristoteles, vt plura maioraque mala cauantur. Augustinus etiam accommodat insuper similitudinem non absurdam, & ait, Si quis palatium pulchrũ ædificet, & in angulo eius foetorem cloacæ sustinere nolit, palatium totum foetore implebit. vnde tolle cloacam de palatio, & aula foetore efficitur inhabitabilis: tolle meretricem de mundo, & Sodomia totus efficitur reprobus. Sed hæc coram pijs auribus tractanda sunt syncerius. Neque vero ideo prostituta licere debet quicquid libet, nec permitenda sunt eis omnia offendicula, quibus imponant simplicioribus cum scandalo iuuenum & puellarum.

2 ¶ Quum ergo audisset mulier dominum ibi discumbere, venit & ipsa, ferens secum alabastrum vngenti. Differre libet in iustam homiliam, quod iam pene vulgo quæri solet, an vna hæc fuerit Maria apud Matthæum, Lucam &

Iohannem. Solam itaque literam sectantes, ita vt cœpimus progrediamur, contenti interim existentes eo quod communis credit ecclesia, eandem hanc fuisse Mariam Magdalenam, quæ sapius venerit ad dominum. Vbi cognouit dominum esse in domo Simonis. Quod illa vtique hinc cognouit, quia trahebatur a patre, & quia cognouit eum, deinceps sequuta est. Gregorius inquit, Ecce quandoquidem Gregor. 1
 eurpitudinis suæ maculas aspexit, lauanda ad fontem misericordie cucurrit, conuiuantes non erubuit. Et infra, Quid hic miramur fratres? Mariam venientem, an dominum suscipientem? dicam suscipientem, an trahentem? melius trahentem & suscipientem, quia nimirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris, Omnes itaque doctores docent, quia homo quilibet effuse rogare debet deum, vt ei peccatorum suorum cognitionem concedat, quamque graua & nocua sint illa, vt sic ad veram perueniat poenitentiam, dicente Ieremia: Post Iere. 37.
 quam conuertisti me, egi poenitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Magdalena vbi domini cognouit præsentiam in domo Simonis, venit ad eum non vacua, iuxta præceptum legis, Non apparebis in conspectu meo vacuus. Attulit enim secum vngentum preciosum in alabastro, quod marmor nobilissimum est. atque id fecit illa ad honorem domini, per hoc fatigationem eius refocillare cupiens, verum sine dubio agnouit se peccatis saucia, ideoque externa attulit vngenta, vt interiori spiritua liter dominus vngeret animam eius. Et quia foetebat ex peccatis, bene olens produxit vngentum. Hinc elicit Ambro. Ambro.
 sius doctrinam moralem, dicens, Quocunque audieris iustum venisse, contende præripere hospitis gratiam, præripere regnum cælorum. Vbicunque audieris nomen Christi, occurre. In cuiuscunque domum interiorum Iesum intrasse cognoueris, & tu ipse festina ad pedes, vel infimam sic domorum eius partem inquisiturus. Quisquis enim cū Mat. 9
 Maria pedes domini lauat, cum eadem & caput Christi lauat. Neminem pigeat lauare illius pedes, quum & mulier illa ex tæni simbriae vestimenti eius sit sanata. Si quidem ideo Christus ipse sibi pedes non lauit, vt nos eos illi lachrymis contritionis & poenitentiae abluamus.

3 ¶ Stetit autem Maria retro secus pedes domini, quo illa humilitatẽ suam ostendit, indignam se rata quæ in con-

- Iere. 31. spectum domini veniret, sicut in persona peccatorum ait Ieremias, Confusus sum & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. Et hæc peccata sunt carnis. Veruntamen quod secus pedes stetit, humilitatem suam arguit, quoniam nondum se capite Christi dignam existimabat, donec gratiam consequeretur, speravit enim se etiam secus pedes domini misericordiam inuenturam, siquidē de illis ait propheta, Stabunt pedes eius super montem oliuarum. Oleū autem misericordiam significat & miserationem. Porro iam euangelista quatuor narrat obsequia, quæ Magdalena exhibuit domino. pedes enim eius lachrymis suis lauit, ter sit capillis, ter os osculata est, & inde vixit unguento. Co-
 gitaui mihi, inquit Gregorius, de Mariæ Magdalene penitentia, flere magis libet quam aliquid dicere. Cuius enim vel faxeum pectus illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplum penitendi non emolliant. Et inde, Discite quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubuit. Non legitur hic quid loquuta sit, sed opera ipsa pro ea non tacuerit, quando ad pedes domini procubuit in terram, & amaritudinem cordis sui fonte lachrymarum testata est, sicut quidam hic pius pater pulchre meditatur. quasi illa dicere voluisset, O benignissime domine Iesu Christe, qui omnia nosti, verusque es cordium inspector, qui non vis mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat: tu ipse satis intelligis quid mei gemitus sibi velint, quid hæc lachrymæ possint, quid singultus isti ex amaritudine cordis ex te quarant. Ecce peccatrix ego sum, immunda sum, sum poluta vitiorum omnium contagio. cōfugio itaque ad te dominum deum meum, qui vita es æterna, te rogo ut vitam retribuas quam male amisi, meque misericorditer libera, qui solus sufficienter laborem & dolorem consideras. Beda hic inquit, Quia liquet omnibus quod illicitis actibus prius mulier intenta, vngentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit, quod ergo sibi turpiter adhibuerat, hoc iam deo laudabiliter offerbat. Oculis terrena concupierat, sed hoc iam per penitentiam conterens flebat: capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed iam lachrymis capillos tergebat. ore superba dixerat, sed pedes domini deosculans, hoc in redemptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum. Dixerat eadem hæc ante
 Gregor. Bedam Gregorius.

4 Videns autem hoc phariseus qui dominum inuitauerat, dixit intra se, Hic si propheta esset, sciret utique quæ & qualis esset hæc quæ eum tangit, quia peccatrix est. Ecce hic erumpit fastus pharisaicus, in cōtempnū aliorum ipsiusque adeo Christi, quasi is propheta non esset. simul & exacerbata spiritu mulierem spernit, quod peccatrix erat. O hominem durum, o immitem, o immisericordem phariseum, quem tot tæque ardentibus perturbatæ mulieris lachrymæ non permouerunt. ratus enim fuit ille dominum ita durum, ut ipse erat, esse oportere erga perturbatam & anxiam mulierculam. Et sedebat hic dominus ut medicus inter duos agros, sed vnus æger in febre integrum sensum habebat, (Magdalena scilicet.) alter vero in febre carnis, & sensum perdididerat mentis. illa quippe flebat quod fecerat, phariseus autem de falsa iustitiâ elatus, vim suæ valetudinis exaggerabat, mulierem de morbo, & de auxilio incusans medicum. Quod si Maria ad pedes Simonis aduenisset, forte eam pedibus proculcasset, metuens ne alieno peccato inficeretur. vera enim iustitia ipsum non impleuerat. Si autem ille sapientis sequutus esset consilium, Custodite vos a murmuratione quæ nihil prodest: ab obrectatione parcite lingua, quia sermo obscurus non inuanum abibit: melius reclususque egisset. sed ut ait Hieronymus, Religio phariseorum non habebat compassionem, sed dedignationem. Nolebat ille videre & intelligere, quod mulier peccatrix sanctorum non ad sanctimoniam suam contuminationem tægere possit, sed ad peccatorum suorum expurgationem. Atque gratus esse volens dominus hospiti, & falsam eius persuasionem euellere, quum nollet iste eum prophetam credere, ostendit dominum se esse prophetarum, qui etiã nosset abscondita cordium, & cogitationes hominum rimaretur. Atque ideo Lucas ait respondisse eum cogitationibus pharisei, dixisseque, Simon, habeo tibi aliquid dicere. Dixit autem hoc dominus, ut attentum eum redderet, ipseque quod dicturus esset intelligeret, nec ita temere porro proximum suum iudicaret. Videns enim ille tanta penitentia argumenta, potius debebat Magdalenam credere iustam insisteri peccatricis istius Rahab, quam ut ita cōtemneret, quia & Paulus de Rahab sic ait, Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. Siquidem mutatio dexterae excelsi multum est admiranda. qui hodie virtutem colit, forte cras excidet illa. Quis scit, quando &

Gregor.

Sap. 1.

Hieron.

Heb. 11.

quomodo deus cuique gratiam suam velit communicaret
 Gregor. Pulchram inde sententiam colligit Gregor. dicens, Vnum
 est necesse, vt quum peccatores conspiciamus, nosmetipsos
 prius in illorū calamitate defleamus. Forsitan enim & nos
 aut in similibus aut grauioribus peccatis prouoluimur, vel
 etiā in huiusmodi peccata cadere possumus. Quod si quis
 omnino rigidus hic esse velit, transeat rigor ille in vitia, cō
 passio vero in naturam, atque sic Bernardus ait, Odi pecca
 tum, & dilige hominem. Cui simile est illud Thraseæ apud
 Bernar. Plinium, Vitia, non homines odi. Ad hanc sui ipsius cogni
 tionē adducere Simonē voluit dominus, idq; adeo in duo
 bus, Primum, vt se quoque debitorem & reum peccati con
 fiteretur, docuit idem hoc iā Christus Christianos omnes,
 Matt. 6. vt orent, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimitti
 mus debitoribus nostris. Nā si non omnes nos peccatis es
 semus obnoxii, quorsum spectaret orare nos peccatorū re
 missiōne? Alterū, quod & deus homini magna peccata nō
 Angust. minus quā parua dimittit, modo hic diligit illū, atque huc
 parabolā adducit huiusmodi, Debitoribus duo debebant vni
 creditori, quorū alter centum, alter denarios debebat quin
 quaginta. Quumque ambo soluendo non essent, remisit &
 donauit vtriq;. Quis ergo illum plus diligit ex his duobus?
 Duos ecce debitores constituit hic dominus. siquidem &
 Simon debebat sicut Magdalena, Verum ne adhuc esset ei
 gloriandi occasio, & iactandi debitum suum minus esse quā
 Mariæ, ostendit vtrique debitum ex gratia dimitti, ita vt nō
 hilo magis paruum suum & exile debitum possit persol
 uere Simon, quam Maria magnum. At hæc in præsentiarū
 iam sufficiant, Amen.

HOMILIA II IN DIE S. MARIE

Magdalene, quæ peccatoribus omnibus sum
 mæ poenitentiae de se præbet exemplum.

Imon phariseus quum putabat minus recte face
 S re dominū, eo quod tangi se permittebat a Magda
 lena, interrogatus a domino est, si forte vni credi
 tori sint debitores duo, quorum alter centū, alter quinqua
 ginta tantum denarios illi debeat: & si ambo nequeant sol
 uere, remisso vtriq; debito, vter eorum illum plus diligere
 spondit Simon, illum vtrique plus diligere, cui plus sit dona
 tum: subiunxit dominus & dixit, Recte respondisti. Quo ad
 literam, debitores ii duo, Simō & Magdalena esse possunt,
 quoniam sine dubio dominus Simonē hūc intellexit. Am

brosius hic alium inuestigat intellectu, & ait, Qui sunt isti Ambro.
 debitores duo, nisi populi duo, vnus ex Iudæis, alter ex gen
 tibus feceratori illi caelestis thesauri obnoxii? Vtrique sane
 credidit iste denarios, in quibus regis imago inest, nō ta
 men denarios materiales, sed potius meritorum probatio
 nem, moneram virtutum, quam ponderari oportet librami
 ne iustitiae, tinnituque probari confessionis. Plus autē nos
 Christiani debemus quam Iudæi, siquidem plus etiam dena
 riorum, hoc est, gratiarum & donationum suscepimus. nobis
 contigit Mariæ natiuitas, nobis datus est Christus Ema
 nuel, nobis crux, mors, resurrectio & omnia Christi merita
 concredita sunt. Quisquis ergo amplius quid recepit, is
 grauius peccat, misericordia autē dei efficit, vt is magis dili
 gat qui plus debet. Gregorius similiter exponit de duobus
 populis, & quod Simon Iudæos, Maria vero gentes repræ
 sentet. Neque difficile est sensum hunc extendere, proinde
 nos breuitatis studio superfedemus. Etsi autem breue illud
 verbum sit, Et dimitti qui plus diligit, magni tamen momē
 ti est apud omnes. Id adeo vt & tu intelligas, propone hoc
 tibi, Vtra tandem plus diligit deum. Maria Christi mater,
 an hæc Magdalena? vtrique illa. Ecce hic responsum Simo
 nis obitio tibi, quoniam Magdalene plus est dimissum in
 debito quam Mariæ, quæ debitum nullum contraxerat, &
 sic ex illo responso sequeretur, Magdalenam plus dilexisse
 dominum quam Mariam, quod tamen verum nō est. Quo
 modo ergo dominus illud pro vero adprobauit? Ad hanc
 dubitationem non vtrique facilem, potest responderi ex Au
 gustino, quia peccator cui peccata dimittuntur, compa
 rari duobus potest, vel homini innocenti, vel alteri pecca
 tori cui etiam sua noxa remittitur. Quod si ergo loqua
 mur de peccatore & innocente, nihil loci tunc habet hoc
 responsum Simonis, quisquis enim in innocenti a deo præ
 seruatur, vt Maria, Iohannes baptista & c. sine dubio, hu
 iusmodi maiorem tenetur gratiam agere deo pro tanto mu
 nere innocentiae, quam si peccator fuisset, & a peccatis es
 set liberatus: quoniam perfectius est præseruari a malo,
 quam a malo liberare. An non etiam ille maiorem alteri
 gratiam deberet, a quo sustentatus fuisset ne in lutum in
 cideret, quam ei qui iam collapsum in pedes rursus erige
 ret? Sim autē de duobus agamus peccatoribus, quorsū vtri
 que peccata dimittuntur, ex iis vtrique plus tenetur dilige
 re deū? cui plura sunt dimissa peccata. Atq; in hoc casu lo

Li. 2. cō
 fess. ca. 7.

- quitur hic Simon, cuius etiam responsum tanquam bonum collaudat dominus. (vide, si placet, Scotum dist. 22. q. 1. artic. 3. & Franciscū Maronis ibidem) Pater hoc ex ipsa Christi propositione, quia duos debitores proposuit ei, Maria autē nihil huiusmodi debuit. At nos iā ipsa Augustini verba audiamus, quoniam multum conducunt homini ad notitiam sui. Quis, inquit ille, est hominum, qui suam cogitās infirmitatem, audet viribus suis tribuere castitatem atque innocentiam suam, ut minus amet te, quasi minus ei necessaria fuerit misericordia tua, qua donas peccata conuersis ad te: Quis enim vocatus a te, sequutus est vocem tuam, & vitauit ea qua me de meipso recordantem & fatentem legit? nō me derideat ab eo medico ægrum sanari, a quo sibi præscitum est, ut non ægrotaret. & ideo te tantundem, imo vero amplius diligit: quia per quem me videt tantis peccatorum meorū languoribus exui, per eum se videt tātis peccatorum languoribus nō implicari. Præclara sunt hæc verba Augustini, eaque tamē ex quadā Augustini Glossa melius intelliguntur, vbi inquit ille, Et commissa, & non commissa donantur. nemo enim peccata aliqua facit tam grandia, ut non possit eadem perpetrare alter, nisi a deo per gratiam præseruatus. Discamus hic videntes aliquem magnū peccatorem, compati illi & condolere, quod adeo destitutus sit gratia dei, ut in tanta corruerit scelera. Neque inde superbiamus elati, non extollamur, quasi nos simus illo meliores. quin potius deo gratias agamus pro gratia collata, & quia nos nō in similia peccata prolabi permiserit. Vt autem omnis iste spiritualis fastus pharisæi, qui non putabat se esse sicut alii erant homines, deiiciatur, fundamentum hoc cognoscite, & inde quam infecta sit perdita arboris nostre natura, cognoscite. Quilibet homo sibi ipsi iuxta suam adfectionem permissus a deo, faceret omne malum, quantū saltem per eum fieri posset: sed quicquid mali non perpetraret, id vtiq; non ex se, verum gratia dei præseruante intermitterit. siquidem arbor, ut Christus ait, mala bonos fructus facere non potest. Nostra autem arbor iam olim in paradiso vitium contraxit, quando eam serpens antiquus in Adā & Eua primis parentibus intoxicauit: factaque hinc in est plā ratio diaboli, non patris celestis. & ideo quicquid ex illa subnascitur arbore, non potest non esse infectum & vitiosum. Vbi ergo iam Pelagiani delitescunt, somniantes quod homo ex puris naturalibus possit etiam vitā mereri æter-
- Auguft. 2.
- Auguft.
- Luc. 18.
- Mat. 7.
- Gen. 3.
- Mat. 15.

nam? Nihil sane minus. nam infecta est hæc arbor, fructum ex se bonum nullū profert, nisi gratia dei fructū nouū producat. Quo respexit etiā Paulus, quando dixit, Quid habes 2. Co. 4. quod non accepisti? ¶ Ut autem istuc vnde descendimus, reditio fiat, respondit Simon domino, Aestimo quia is cui plus donauit. Intelligendum id est inter debitores, sed Maria tale nihil debuit, ideo neque hic Magdalenæ est conferranda, sed Simon comparari Magdalenæ debet. Infinita essent hic dicenda, sed stylus cohibendus.

2 Ad responsum ergo Simonis, qui dum sua sententia conuincitur, quasi phreneticus funem portat vnde ligetur, recenset dominus quid boni ex poenitentia sua suscepit peccatrix, & quid vicissim boni neglexerit pharisæus, falso iustus. Vnde superbiam suam cognoscere poterat Simon, qui paratus adeo erat condemnare peccatricem, quasi ipse iustus esset. Ostendit ergo (ut ait Theophylactus) Theop. dominus Simonem & arrogantem & insipientem fuisse. arrogantem quidem & contumeliosum, quod etiam ipse homo existens, hominem propter peccata condemnabat: insipientem vero, quia non cogitabat quanta fidei & charitatis signa illa præ se ferret, cum ipse interim domino nec aquam nec osculum dederat neque vnguentum. Vnde facile colligitur, nudis pedibus dominum ambulasse, eamque terram calcasse, quam nunc infideles & impii Turcæ blasphemis pedibus conculcant. Quod si diligenter ponderes hunc domini sermonem, videas argumentum esse a minori ad maius, in hunc modum, Tu mihi Simon aquam non dedisti, hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. facilius autem est aquam ex fonte haurire, quam ex oculis lachrymas educere. Quanto proclinius est hospitem osculari, pro more regionis, sicut adhuc Germani inferiores solent & Angli, ad maxillam, quam pedes deosculari & tergere capillis? fueruntque adeo illa maximæ dilectionis argumenta, sicut ipse deinceps dominus ad charitatem omnia refert. Et tandem concludit, Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multū. Quam pulchre pepercit hic dominus hospiti, ut quum principio similitudinis de duobus debitoribus cœpisset dicere, tandem omisso altero, loquatur de vno tantum? Alias oportuisset eum dicere, Et tibi Simon minus dimittitur, quia minus amasti, paucioraq; dilectionis argumenta exhibuisti. Verum hic dominus parabolam de altero tantum concludit debitore, ad alterum in-

terim quod pertinet, nemini proprie applicat, sed sine discrimine & impersonaliter dicit, Cui minus dimittitur, minus diligit. Vbi satis manifeste datur intelligi, radicem remissionis peccatorum esse dilectionem, quæ ideo etiam operis multitudinem peccatorum. Quamobrem Paulus ait ad Col. 3. Super omnia hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Idem monet Ephesios suos, fundatos & radicatos esse in charitate. Ea quoque etiã causa est cur finis præcepti sit charitas, finis omnis doctrinæ theologicae, finis insuper vniuersæ vitæ Christianæ, sicut pulchre docet Augustinus lib. 1. cap. 15. de doctrina Christiana, quomodo charitas finis sit totius sacræ scripturæ. Et sic Paulus ait, finis præcepti charitas est, de corde puro & conscientia bona & fide non ficta. Verum de iis aliis, nunc satis sit dilectionem causam esse remissionis peccatorum.

3. Quum dicit dominus eum minus diligere, cui minus remittitur, querat aliquis, Quum tamen dilectio diuina, vt sit illa modica, totum auferat peccatum, quomodo consistat istud? accedit insuper testimonium Hieronymi qui dicit, Anathema sit, qui dicit a deo dimidiam sperandam esse veniam. Quid multa? quandocunque vnum dimittitur peccatum, dimittuntur omnia, cuius rei ratio est, quia nõ dimittitur peccatum sine gratia dei. Iam vero hæc esse non potest, vbicumque peccatum est, ideoque cogitare nemo debet se velle aut rite posse peccatum vnum sine altero confiteri, aut vnum sine aliquo posse dimitti. Non vult enim nos claudicare dominus, zelotes ille est, nec potest vna cum peccato amari. Quid est ergo quod hic dominus ait, Cui minus dimittitur, minus diligit? Respondetur, Verbum hoc Christi intelligi non debere de peccatorum remissione, quo ad culpam & odium obligatorium, quod incurrit quicumque peccat: iuxta illud Psalmi, Iniquos odio habui. & istud, Odisti omnes obseruantes vanitates. Itaque quantumcunque vel minima sit gratia dei, modo gratia sit, omne peccatum dimittitur quo ad culpam: sin autem penæ remissionem accipiamus, quæ pro peccato debetur, tunc demum locum habet illud quod hic dixit Christus, Qui minus diligit, minus remittitur. Hinc regulam doctorum eliciunt huiusmodi, Quauis in vniuersali loquendo, in penitentia dimittitur culpa, simulque penæ æternæ in temporalem conuertitur, penitens tamen tam ardentem habere potest dilectionem, vt totum illi remittatur pecca-

tum in penæ & culpa. Atque ideo non est, quod gloriantur neochristiani de Magdalena, cui satisfactionem dominus non iniunxit, quod etiam ipsi huius exempli nullã velint habere. erroneum enim hoc est. Primo siquidem dominus illi satisfactionem non iniunxit, quum nondum instituta esset confessio, sicut in simili casu de sancto Petro ait Ambrosius, Lachrymas Petri lego, confessionem eius non lego.

2. Deinde accedit, quod Magdalena opera satisfactionis iam ante impleuerat, vt amplius opus non esset plura ei imponi, quoniam fleuit amare, humiliavit se, pedes est osculata. & si confitentes ad eum modum omnes dispositi forent, vt sic in vita penitentia digna seipso exhibuerint, non admodum opus foret multam eis satisfactionem imponere. 3. Præterea vltra lachrymarum amaritudinẽ habuit Maria etiam dilectionis ardorem, tantaque inde dilectio effecit, vt plus sit ei dimissum. Imo & indulgentias per se consequuta est a penæ & culpa. Si quis tãtum charitatis in consistente videret, facilius posset sine satisfactione transire. Verum interim nihil minus deprehendi solet in neochristianis, inique ergo satisfactionem recusant.

4. Quid quod longe diuersa in Christo & aliis sacerdotibus res est? ille enim deus verus quum sit, facile potuit remissionem peccati operari sine sacramento & clauibus, quoniam virtutem suam non alligauit sacramentis: & hanc potestatem reliqui sacerdotes non habent, sed in vñ clauis tantum & sacramentorum. Quumque penitentia sacramentum existat iudiciale, decet vtique sacerdotẽ tanquam iudicem transgredienti homini iniungere penam.

4. Nunc tandem euangelista absolutionem Magdalene adiungit, quando dixit ad eam dominus, Remittuntur tibi peccata scilicet a penæ & culpa. Rationẽ iam antea ostenderit Simoni, quia dilexit multum. Vbi Gregorius Gregor. ait, Quid fratres mei dilectionem esse credim? nisi ignem? A. G. 2. in eius rei argumentum & spiritus sanctus in linguis ignis datus est. & quid est culpa nisi rubigo? quanto ergo plus habuit Maria de igni amoris, tanto fortius peccati absumpsit rubiginem, sicut & dominus dixit, Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Lætare igitur Magdalena, quia iam peccatrix non es. Christus enim dei filius dixit, quod multum dilexeris deum, testimonium hoc infallibile est, quod tibi in gloriã cedit & honorẽ. Atque si multum diligit deum, fieri non potest, quin ille vicissim pluri-

Prou. 2. mum te diliget: iuxta illud sapientis, Ego diligentes me diligo. Johā. 6. Nisi enim prior te dilexisset deus, nō potuisses tu eum diligere, dicente domino, Nemo venit ad me, nisi pater me^{us} cælestis traxerit eū. Cui consonat illud Iohannis, In hoc est charitas, nō quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propiciationem pro peccatis nostris. Hic ergo ignis est amor, qui peccatum in Maria absumpsit: iuxta illud quod de ea canit ecclesia, Incendit plene peccati rubiginem Maria, quæ arsit tam incōparabiliter, per inextinguibilem sanctissimæ dilectionis ignem. Porro quantum sanata est apud hunc cælestem medicum Maria, tantum reliqui adfidentes infirmati sunt, dicentes intra se, Quis est hic qui etiam peccata dimittit: importune. & cum contēptu loquens, in clamant, Quis est hic quasi dicerent, Non is utique est, ut eius rei habeat potestatem, sicut similes iis alio in loco dicebāt, Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Non considerabant illi quā prouidenter dominus Simonem cōpescuisset. Veruntamen nihil motus dominus ex suspiciosissimorum cogitationibus, siquidem hoc primum non erat, priorem sententiam suam super Magdalenam cōfirmant, inquiens, Fides tua te saluā fecit, vade in pace. Non prorūpat hic neochristianus, putans errori suo fucum prætexi, quasi sola fides ad iustificationem sufficiat. Primū enim dominus non ait, Sola fides tua, quoniam vocula hæc Sola, ex euangelio non procedit, sed vix hodie aut heri sub hæreticorum incude fabricata est: deinde non dicit etiam dominus, Nuda fides. De cuiusmodi autem fide loquatur, ex precedentibus satis liquet, quum dixit multa ei dimissa esse, quia dilexit multum. Quum ergo antea peccatorum remissionem dilectioni tribuerit, & nunc demum fidei, constat non sola fide iustificatam esse Mariā, sed illa quam Paulus ait operari per charitatem: de qua etiā ait Petrus, quod deus fide purificet corda hominum. Vbi quærat aliquis, quomodo homo non a seipso, sed ex gratia dei iustificetur, quum dicat Christus ad Mariam, Fides tua te saluam fecit: & non potius, Ego te seruaui, ego te virtutibus restitui. Respondet Theophylactus fecisse hoc dominum, ne maiori inuidia capiatur Iudæi, iam antea satis exacerbati in illum. ad fidem ergo retulit, tum ut inuidiam illorum minueret, tum ut illos ad credendum induceret, discientes salutem ex fide esse. Vade in pace. Quo ad literam, pax hic intelligitur cōscientiæ, quam habet homo postquam

a peccatis est absolutus. Vere enim res præclara & eximia est mens sibi bene conscia, vbi quis prærupta vitiorū abiecerit. Hinc solent confessores multi ad eos quos iam absoluteuerunt, postremo dicere, Vade in pace. Pacem hanc conscientie oprauit Paulus suis Philippensibus, dicens, Pax dei Philip. 4. quæ superat omnem sensum, custodiat corda vestra & intellectum. Gregorius sic ait, In pace ire præcipitur, ut a vilitatis itinere in viam scandali non deriuetur, dicente Zacharia, Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Tunc Lucæ. 1. enim pedes nostri in viam pacis diriguntur, quando operationis viam ingredimur, a qua per gratiam Christi nequam secedimus ad aliquod diuerticulum dissensionum. Theophylactus paulo aliter exponit, & is quidem putat hanc fuisse Magdalene satisfactionem. ait enim hoc quod dominus dicit, Vade in pace, idem esse ac si dixisset, fac ea quæ te deo conciliant, iustitiam operare, quoniam & pax ipsa iustitia est, sicut peccatum inimicitia cum deo. Tu autē hic obserua postquam remisit ei peccatum, non contentus eo dominus, insuper adiungit operationē boni, dicens, Vade in pace, in qua ingredi decet omnem penitentem: iuxta id quod Dauid inquit, Ibunt de virtute in virtutem, videbitur deus deorum in Sion. siquidem pax illa diuina requiritur opera bona, ut etiam Paulus ait, Iustificati ex fide, pacē habeamus ad deum per Christum, per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam in qua stamus. Itaque dilectissimi agnoscamus nosmet erga deum cum Magdalena peccatores, clementiā eius imploremus, ut nobis quoque gratiam suam & charitatē largiatur, quatenus & nobis multa remittantur peccata, nosque hic in pace ambulantes, in conscientia quieta & recōciliatione dei, tandem post hanc vitam, pacem adsequi mereamur felicitatis æternæ, Amen.

HOMILIA TERTIA ET VLTIMA
in eodem festo.

Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. LVCÆ VII.

Omniū mulieribus, sola excepta matre Christi, alia nulla est, cuius frequentem adeo faciunt mentionem euāgelistæ, nisi hæc Magdalena, quod & in magnum illi honorem cedit, quannus etiam hic eius

- peccata non taceantur, illa tamen occultantur, eoque pacto celantur, vt multis laudibus cumulentur ex penitencia quā super iis egit strictissimam. Principio enim illi commemorant dominum septem spiritus immundos eiecisse ab ea, quo peccatricem ipsam fuisse ostendunt, in ciuitate diffamata. Verum hoc tandē adiciunt, quod huic vni Christus præ cunctis apostolis post resurrectionem suam apparuit, ipsamque apostolorum constituit apostolam, dum iussit eā abire ad fratres suos, & dicere, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, deum meum & deum vestrū. Primum
- Lucæ. 4. quoque illa domino tantū pedes vnxit, quia peccatrix erat; Iohā. 12. sed deinde quum dilectionem Christi haberet feruentem, etiam caput eius vnxit, quod pulchre ponderat Ambrosius, Euangelistæ etiam, dum illa in ciuitate adhuc esset ex peccatis diuulgata, nōmen eius, familiam, fratres & sororem planē tacuerunt, quæ omnia tandem gloriose commemorarunt. Ipsos igitur iam euangelistas audiamus de ipsa loquentes, deinde quid in hac re circa Mariam Magdalenam nostra memoria nouitatis sit ortum, referemus, ea quidem modestia, ne piæ fidelium aures aliqua ex parte offendantur.
- Lucæ. 7. ¶ Et principio quidem, ait Lucas, vt ex euangelio iam audiuimus, fuisse mulierem in ciuitate peccatricem, eamque venisse in domum Simonis pharisæi: lachrymis suis lauisse pedes domini, & capillis terfisse: osculatam esse & vnxisse. Ac deinceps ait, Faciebat dominus iter per ciuitates & castella, prædicans & euangelizans regnum, & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis & infirmitatib⁹, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Iohanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multe quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Et inde, Factum est dum irent, intrauit in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam, Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes domini, audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium, quæ stetit & ait, Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare: dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus, Martha Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima, porro vnū est necessarium, Maria optimā partem elegit, quæ non auferetur ab ea. ¶ Verum & Iohannes refert Lazarum ex castello Mariæ & Marthæ soror-
- rum, ægrotasse. erat autem hæc ipsa Maria quæ dominum vnixerat, & pedes eius capillis suis deterferat. ibi tamen sorores illæ miserunt ad dominum, deuocantes eum quem diligere infirmari. Quum ergo venisset dominus in Bethaniam, iamque Lazarus ante quadriduum mortuus esset, occurrit illi Martha primum, ea deinde & Mariam aduocauit, sed clam, dicens ad eum magistrum, ipsamque vocare, quæ continuo surrexit, festinanterque ad dominum cucurrit, procidens ad pedes illius, & dicens, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. ibique Lazarū a mortuis resuscitauit Christus. Porro deinceps ait Iohannes, Ante sex dies paschæ venit Iesus Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus, fecerunt autem ei cenā ibi, & Martha ministrabat, Lazarus vero vnus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vngenti nardi pistici preciosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit capillis, ita vt domus impleretur ex odore vngenti. Sed & murmurante hinc Iuda, & clamitante quorū vnus non venierit illud trecentis denariis, dixit dominus, Sine illam, vt in diem sepulture meæ seruet illud. ¶ Insuper Matthæus de eâ sic ait, Quum Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrū vnguenti preciosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. Vidētes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc? potuit enim istud venundari multo, & dari pauperibus. Sciēs autem Iesus, ait illis, Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Mittēs enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliēdum me fecit. Amen dico vobis, vbicumque prædicatū fuerit hoc euangeliū in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius. Factum hoc est post illud, quod Iohannes refert contigisse in ædibus Marthæ, descripsitque hoc idem Marcus. Præterea in passione vsque sequuta Christū Magdalena, stetit etiam sub cruce ipsius, sicut testantur euangelistæ. Nam Matthæus sic ait, Erant ibi mulieres multe a longe quæ sequutæ erant Iesum a Galilæa, ministrantes ei, inter quæ erant Maria Magdalena & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Consonat etiā Marcus, dicens, Erant mulieres de longe aspiciētes, inter quas erat Maria Magdalena & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salomæ: & quæ esset in Galilea, sequebatur eum & ministrabat ei.

- nistrabant ei, & alia multæ quæ simul cum eo ascenderant Hierosolyman. Idem & Lucas de mulieribus recenset, quauis nullam vocet ex nomine. Sed Iohannes sic inquit, Stabat iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleopha, & Maria Magdalene. Ad hæc finis Christi conduxit Magdalena ad sepulturam. sic enim ait
- Mat. 27. Matthæus, sepulto domino abiisse Ioseph, adfuisse autem Maria Magdalenam, & alteram Mariam quæ sedebant cõtra sepulchrum. Marcus scribit Mariam Magdalenam & Mariam Ioseph vidisse quonam poneretur dominus. Lucas vero in hæc verba scriptum reliquit. ¶ Subsequuntur mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata & vngenta. Ipso deinde resurrectionis Christi die mane, venit Maria Magdalena cum reliquis mulieribus vngere corpus Iesu. Ita enim Iohannes de ea sola scribit, quomodo mane venit ad monumentum, & conspicata reuolutum inde lapidem, recurrit ad Petrum & Iohannem, denuncians eis hoc, qui deinde vna cum Magdalena venerint ad dominum. Matthæus quoque, Vespera, inquit, sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, venit Maria Magdalena & altera Maria videre sepulchrum. loquutus est autem angelus mulieribus, dicens, Nolite metuere, scio enim quia crucifixum queritis. Marcus vero sic habet, Quum transisset sabbatum, Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent eum. Et valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam sole. & dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem, & introeantes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dicit illis, Nolite expauescere, Iesum quem queritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis sicut dixit vobis. Eiusdem historiae meminit & Lucas, addens mulieres a sepulchro reuersas, nunciaffe illud vndecim apostolis & aliis omnibus. ait enim, Erat Maria Magdalene & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad apostolos hæc. ¶ Quomodo autem Christus apparuit Magdalene, Marcus recenset, qui postquam narra-

uit Mariam cum cæteris mulieribus abiisse ad sepulchrũ, sic subdit, Surgens Iesus mane prima sabbati, apparuit primo Marie Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. Illa vadens, nunciavit iis qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia viueret & visus esset ab ea, non crediderunt. Iohannes aliquanto clarius enarrat illud quomodo successerit. siquidem quum iam abiissent Petrus & Iohannes rursus a monumento, stabat Maria ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se & prospexit in monumentum. & vidit duos angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positũ fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis Quia tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Hæc quum dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem, & non sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem queris? illa existimans quia horulans esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posuisti eum, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus, Maria. Conuersa illa, dicit ei, Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Iesus, Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, deum meum & deum vestrum. Venit Maria Magdalene adnuncians discipulis, quia vidi dominum, & hæc dixit mihi. Historiam hanc inuenies probe explicatam in die sancto Paschæ. Sufficiat nunc ostendisse quanta testimonia Mariae Magdalene euangelium tribuat. Fuit illa quidem peccatrix, sed penitentiam egit, cuius rei certum ei præbet Christus testimonium ex plurima dilectione erga deum. Vicissim Iohannes testatur Christum dilexisse eam, fratrem ipsius & sororem. Quater ipsam defendit Christus, sub cuius patrocinio non potuit excidere causa, semel defendit eam aduersus Simonem pharisæum, deinde erga sororem ipsius Martham. Mox contra Iudam in ædibus Marthæ, postremo aduersus apostolos in domo Simonis leprosi. ¶ Verum hic prorumpunt nescio qui terræ filii, priuata quædam somnia narrantes. Horum alii tres, alii duas tantum volunt fuisse Magdalenas. Et vnâ quidem a Bethania Marthæ & Lazari sororem, eamque bonam extitisse semper. Alteram fuisse Hierosolymis peccatricem. Tertiam obsesam ex Galilæa, cui soli nomen fuerit Magdalena, a Magdalo oppido in mari Tiberiadis posito. Atque ideo textus

supra per nos citatos diuidunt in tres partes, volentes quod in octo capitibus mentio fiat Mariæ Magdalene, quæ fuit a Galilæa, scilicet, Matthæi. 27. & 28. Marci. 15. & 16. Luca. 8. & 23. & 24. Iohannis. 19. & 20. Sed de Maria Hierosolymitana solo capite septimo Luca. Atque de Maria sorore Marthæ in quinque capitibus, Matthæi. 26. Marci 14. Luca. 10. Iohannis. 11. & 12. Inducunt illi pro suo errore nonnullos ex patribus, Theophylactum, Irenæum, Origenem & Chrysoctomum. Verum omnis ista diuisio, imo discissio & laniatio textuum, priuata temeritate facta est sine omni fundamento scripturæ, contra vsum & obseruationem ecclesiæ catholicæ, nec aliquis Christianus in huiusmodi errores consentire debet. sed sicut tenuit ecclesia ab ipsis iam inde temporibus apostolorum vsq; in hodiernum diem, ita credendum firmiter est, mulierem vnã fuisse peccatricem illam, penitentem, obsessam, Marthæ & Lazari sororem. Insuper ecclesia triplici hac historia non diuisa, sed simplici & vna vitur hodie.

¶ Quia itaque aduersarii nullum habeant ex scriptura fundamentum, nemi nemere est ab ecclesia recedendum, sed constanter credendum, Mariam vnã illam fuisse Marthæ sororem, & quæ

- Lu. 7. 11. penitentiam egit. Atque ideo eadem vbique diligentia, & Ioha. 12. dilectionis argumentum idem ab euangelistis exprimitur. Ioha. 19. Ecce enim quære Mariã, & eã inuenies in domo Simonis Mat. 27. prostratam ad pedes domini. inuenies apud pedes domini Ioha. 20. eos etiam in suæ sororis ædibus audientem verbum dei. Inuenies & extra Bethaniam, procidentem ad pedes domini, sed vides eandem & sub ipsa cruce Christi. Vides ne apud sepulchrum quoque? Merito ergo eidem Mariæ dominus Iacob. 1. primum apparuit post resurrectionem. Et sic quidem secundum doctrinam Iacobi non debemus plures fieri magistri, hoc est, plurima & diuersa & ecclesiæ docere contraria. Quandiū sequimur ecclesiam, magistrum vnũ habemus spiritum sanctum, a quo nemini est recedendum. Sed neque hoc vel minimum suspicari quisquam debet, Mariam, quia peccatrix fuerit, non ideo a Christo in sublimiorem gratiæ gradum esse euectam. Nam qui ad hanc amissim exacte componere singula vellet, is & Zachæum a Christi consortio excluderet, publicanum quoque, Petrum ipsum apostolorum principem, qui etiam proprium suum abnegauit magistrum, Matthæum telonearium, Thomã incredulum, & Paulum persecutorem. Ideo enim Maria speculũ & ex-

plar est penitentis, quia gratiam apud Christum consequuta est, licet peccatrix. ¶ Quod autem nouitii isti veteres illos doctores, Origenem, Chrysoctomum, Irenæum & alios pro suo errore adducunt, iam dudum egregie confutatum est a multis, & inde scholis potius quam suggesto conuenit. Nobis sufficere debet fides ecclesiæ ad credendam hanc veritatem, omnes illas vnã tantum fuisse mulierem Mariam Magdalenam, sicut Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Bernardus, Beda & quædam concilia concluderunt, ipsaque in vniuersum catholica credit ecclesia. Quia ista materia est latissime euacuata, nõ debet nimium populari coram simplici populo. scandalizantur enim quando audiunt illa a doctis controuerti, quæ semper sunt habita certissima. Doctus autem legat quæ Marcus de Grã diuallæ, Iohannes episcopus Rossensis Angliæ doctissimus, Natalis Beda doctor Parrhisinus, & vitæ honestate & eruditione spectabilis, scripserunt contra Iacobum Fabrum Stapulensem. Scripsit etiam quidam monachus Giselbertus, Vuestensis monasterii abbas in Anglia, auditor B. Anselmi, cuius scriptum tamen non vidi.

De Beata Maria Magdalena.

D extremum iam pro coronide ipsam scilicet Mariae Magdalene historiam breuiter percurramus.

Nata illa parentibus est & diuitibus & nobilibus, matrem habuit Euchariam, post obitum patris Syri & matris, liberi illi tres relictæ, diuiserunt bona, manseruntque Lazaro ea quæ erant Hierosolymis, Marthæ bona in Bethania, Mariæ autem quæ erant in oppido Magdalo, vnde & ipsa Magdalene dicitur. Situm autem illud est ad mare Tiberiadis, non ita procul a Naim. Maria & bonis suis & forma abusa adhuc iuuenula, multum leuiter & indecenter vixit, ita vt ab omnibus pro peccatrice & petulanti muliercula haberetur, plus diabolo seruis quam deo. Verum quum penitentiam prædicaret dominus, percipens illa verbum eius corde, ommissis peccatis, conuertit se ad deũ. An autem demonia septem vere obsederint illam, aut potius ipsa ob multitudinem peccatorum pro obsessa sit habita, quod alias de malis hominibus dici solet, ex scriptura certo non constat. Gregorius tamen, & ante eum Augustinus lib. v. decimo de ciuitate dei, cap. 31. existimant septenario demone August. num numero vniuersitatem intelligi vitiorum. Conuersio eius in Martio facta est, circiter die decimũ. Quinque iam in

corde suo conuersa esset, diuina dilectione urgente, ad opera poenitentiae compulsa est, ut veniret ad pedes domini in aedes Simonis pharisaei, sicut in euangelio audiimus: sic deinceps dominum sequuta, doctrinam eius vita sua expressit. In eius gratiam dominus Martham a diuturna infirmitate liberauit, (vt vult Ambrosius, sed ecclesiastica historia & Tripart. dicit aliam fuisse Edissenam) Lazarum quoque a morte suscitauit, & alia multa quae supra ex euangelis sunt recitata. Post ascensionem Christi, diuisis iam apostolis in vniuersum orbem, ipsa quoque Iudaeam reliquit cum Lazaro Martha & Maximino, qui vnus fuit ex 72 discipulis, cum lib. 7. c. Marcella quae ancilla erat Marthae, verbaque, vt aiunt, illa dixerat ad dominum, Beatus venter qui te portauit, & habera quae suxisti, cum Cedonio qui ab ineunte aetate caecus extiterat, & cum plerisque aliis Christianorum. Omnes ii ascenderunt in mare, & eiecit eos ventus ad litus in Massiliam, vbi dominum regionis cum vxore ad Christi fide conuerterunt, ipse Lazarus consecratus est episcopus. sed Magdalena adiuncto sibi Maximino porro profecta in ciuitatem Aqueum, praedicauit ibidem. multoque populo conuerso, Maximinus ibi ordinatus est episcopus. Postremo Magdalena plane deseruit mundum, vt vitam viuere posset contemplatiuam, quam nimirum optimam partem iam dudum elegerat. in ea vixit annis 30 hominibus ignota omnibus, omniumque mortalium solatio destituta: quotidie tamen septem horarum tempore ab angelis eleuabatur in aera, audiens laudem dei, vnde & pascebatur. Quum autem sacerdos quidam in singulos annos diebus 40 veniret in desertum, reuelatum ei nomen est simul & angelica vita Magdalene, ipsique commissum, vt pontifici Maximino insinueret eam morituram, vt igitur proximo die dominico sacramento ei prouideret, curandum esse. si quidem tunc angeli ipsam in oratorium eius deducturi erant. Sic iam postea quam Maximinus corporis Christi sacramentum contulit Mariae, emisit illa spiritum suum ante altare, anno a Christo nato 78. Hac itaque illa sancta mulier est Magdalena, exemplar peccatorum omnium, qui conuerti volunt ad dominum. Ipsa enim prima est, quae tempore gratiae euangelicam poenitentiam est operata. Hac ipsa partem optimam elegit, haec ad pedes Christi verbu eius sedulo audiuit, haec caput dominicum precioso vnguento irrigauit, haec Christum fletu & lachrymis ad crucem vsque sequuta est, haec

apud crucem remansit: & neque mortuo iam illo, nisi prius ad sepulturam conduceret, abscessit. haec vnguentum & aromata comparauit, vinctura illum in monumento. haec insuper nec a monumento recessit, etiam apostolis & mulieribus aliis abeuntibus. huic primum apparuit Christus in die resurrectionis suae. O sancta igitur Maria Magdalena, ora deum pro nobis, vt & nos peccatorum nostrorum remissionem, gratiam dei & dilectionem, atque post hanc vitam impetremus illam, in qua tu iam beata cum Christo triumphas in secula, Amen.

De Magdalena si placet videre plura, vide Ambrosium in sermone. sed versatur in eo quod Christus ad illam dixit, Noli me tangere.

DIE S. IACOBI APOSTOLI, Euangelium, Matth. xx.

Nillo tempore, Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis, Mar. 10.

I adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant ii duo filii mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicit ei, Possumus. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis. sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem vocauit eos ad se, & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum, Mar. 10. & qui maiores sunt, potestatem exercent inter eos? Luc. 22. Non ita erit inter vos. sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Sicut filius

hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

HOMILIA VNICA.

- Vangelium hoc, dilectissimi, melius tunc intelligitur, quando etiam quae praecedunt ponderantur siquidem ex iis promanat intellectus istorum verborum tanquam ex vera causa. Dixerat autem ille antea ad eos, Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabitur eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum, & tertia die resurget. Hinc sequitur euangelium hoc, quando accessit ad eum mater filiorum Zebedaei. Admiratur hic Hieronymus, ut ait, Vnde opinionem regni habet mater filiorum Zebedaei, quoniam tamen dominus omnia contraria & aduersantia regno praedixerit, ostendens tradendum se, condemnandum morte, illudendum & flagellandum: & dum ignominiam passionis timetibus discipulis adnunciaret, illa gloria postulet triumphatis: Hac (ut reor) causa, inquit Hier. quia post omnia dixerat dominus, Et tertia die resurget, putauit eum mulier post resurrectione ilico regnaturus: & hoc quod in secundo aduentu promittitur, in primo esse completum: & auiditate serminea praesentia cupit, immemor futurorum. Estque hic vulgaris error Iudaeorum, in hunc quoque die ita delirantium, ut somniant Messiam pro posse & in humano fastu regnaturus, sic quicquid in prophetis de gloria praedictum est secundi aduentus, isti de primo intelligunt. Qua de re multa diximus dominica prima aduentus. ¶ Porro mater filiorum Zebedaei Maria soror fuit Mariae matris Christi, & vxor Zebedaei, quae alias in euangelio dici solet Maria Salomae a pariete, qui maritus Annae fuit, sicut in illius festo dicitur. Illa ergo accessit ad dominum. Vnde colligunt doctores ipsam iam tunc fuisse viduam, quia alias etiam Zebedaeus aduenisset. quannus
- Mat. 9. 2** borum tanquam ex vera causa. Dixerat autem ille antea ad eos, Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabitur eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum & crucifigendum, & tertia die resurget. Hinc sequitur euangelium hoc, quando accessit ad eum mater filiorum Zebedaei. Admiratur hic Hieronymus, ut ait, Vnde opinionem regni habet mater filiorum Zebedaei, quoniam tamen dominus omnia contraria & aduersantia regno praedixerit, ostendens tradendum se, condemnandum morte, illudendum & flagellandum: & dum ignominiam passionis timetibus discipulis adnunciaret, illa gloria postulet triumphatis: Hac (ut reor) causa, inquit Hier. quia post omnia dixerat dominus, Et tertia die resurget, putauit eum mulier post resurrectione ilico regnaturus: & hoc quod in secundo aduentu promittitur, in primo esse completum: & auiditate serminea praesentia cupit, immemor futurorum. Estque hic vulgaris error Iudaeorum, in hunc quoque die ita delirantium, ut somniant Messiam pro posse & in humano fastu regnaturus, sic quicquid in prophetis de gloria praedictum est secundi aduentus, isti de primo intelligunt. Qua de re multa diximus dominica prima aduentus. ¶ Porro mater filiorum Zebedaei Maria soror fuit Mariae matris Christi, & vxor Zebedaei, quae alias in euangelio dici solet Maria Salomae a pariete, qui maritus Annae fuit, sicut in illius festo dicitur. Illa ergo accessit ad dominum. Vnde colligunt doctores ipsam iam tunc fuisse viduam, quia alias etiam Zebedaeus aduenisset. quannus
- Hieron.** Hieronymus, ut ait, Vnde opinionem regni habet mater filiorum Zebedaei, quoniam tamen dominus omnia contraria & aduersantia regno praedixerit, ostendens tradendum se, condemnandum morte, illudendum & flagellandum: & dum ignominiam passionis timetibus discipulis adnunciaret, illa gloria postulet triumphatis: Hac (ut reor) causa, inquit Hier. quia post omnia dixerat dominus, Et tertia die resurget, putauit eum mulier post resurrectione ilico regnaturus: & hoc quod in secundo aduentu promittitur, in primo esse completum: & auiditate serminea praesentia cupit, immemor futurorum. Estque hic vulgaris error Iudaeorum, in hunc quoque die ita delirantium, ut somniant Messiam pro posse & in humano fastu regnaturus, sic quicquid in prophetis de gloria praedictum est secundi aduentus, isti de primo intelligunt. Qua de re multa diximus dominica prima aduentus. ¶ Porro mater filiorum Zebedaei Maria soror fuit Mariae matris Christi, & vxor Zebedaei, quae alias in euangelio dici solet Maria Salomae a pariete, qui maritus Annae fuit, sicut in illius festo dicitur. Illa ergo accessit ad dominum. Vnde colligunt doctores ipsam iam tunc fuisse viduam, quia alias etiam Zebedaeus aduenisset. quannus
- Tom. 1.** somniant Messiam pro posse & in humano fastu regnaturus, sic quicquid in prophetis de gloria praedictum est secundi aduentus, isti de primo intelligunt. Qua de re multa diximus dominica prima aduentus. ¶ Porro mater filiorum Zebedaei Maria soror fuit Mariae matris Christi, & vxor Zebedaei, quae alias in euangelio dici solet Maria Salomae a pariete, qui maritus Annae fuit, sicut in illius festo dicitur. Illa ergo accessit ad dominum. Vnde colligunt doctores ipsam iam tunc fuisse viduam, quia alias etiam Zebedaeus aduenisset. quannus
- Chryso.** Chrysofostomus dicit, Magna laus mulieris ex hoc loco intelligitur, quia non solum filii reliquerunt patrem, sed & ipsa reliquerat virum suum, & sequuta fuerat Christum, quia iste sine illa viuere poterat. Venit haec ad dominum, adorans illum, & petens aliquid ab eo. Vbi nemo suspicetur matrem petiisse hoc sine consensu filiorum, sed communi hoc ipsorum consilio esse conclusum, ut petitionem suam ad domi-
- Beda.** Beda, quia iste sine illa viuere poterat. Venit haec ad dominum, adorans illum, & petens aliquid ab eo. Vbi nemo suspicetur matrem petiisse hoc sine consensu filiorum, sed communi hoc ipsorum consilio esse conclusum, ut petitionem suam ad domi-

num deferri curarent per ipsam eorum matrem, quam norant illi multum dilectam. Atque ideo Marcus vbi haec describit historiam, tantum meminit filiorum. Theophylactus Theop. sic ait, Clanculo accedebant & ipsi. passi autem sunt & humanum quid, dum illud etiam ipsi a domino petierunt. Quicquid tamen hoc est, siue venerint ipsi, siue mater sola, eorum tamen instinctu, non refert, constat utique quod corporalis benignitas erga filios, ipse quoque carnalis adfectus filiorum, qui nondum plenum induerant spiritum, hoc sibi persuaferant, ut peterent primi esse apud dominum.

Et dominus dixit ei, Quid vis? Non eo utique quaesuit quod ignorarit, sed ex persona eius dicitur, qui flagellandus & crucifigendus erat, quomodo & in hemeroida. Quis me tetigit? Et de Lazaro, Vbi posuistis eum? Fiant nunquam interrogationes Christi cruditionis gratia & correptionis, ut quum interrogauit in paradiso, Adam, vbi es? & inde, Descendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita ut sciam. Voluit ergo hic dominus querendo docere, ipsam eorum petitionem ex ignorantia provenire. sed illa, Dic, ait, ut sedeant hi duo filii mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Commune hoc parentum vitium est, ut liberis suis condiciones amplas & magnificos parentum honores, primos & praecipuos efficiant, quum interim postrema & vix tamen aliqua sit animae cura. Si quis videat filium ad summam & extremam egestatem redigi, iam tum dolet: si dicari conspiciat, nemo tristatur. coque docent illi parentes esse se corporum tantum, non etiam animarum. Ita plane fecit hic Maria, cui forsitan dixerant filii dominum eis promississe, quia futurum sit ut sederet super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Ipsa autem putabat regnum hoc Hierosolymis coepturum simul atque resurrexisset.

Respondit dominus & dixit, Nescitis quid petatis. Ecce quomodo non ignorans (ut ait Chrysofostomus) quaesierat, sed ut responderet compulsis hulus subaperiat, quod sanare Christus intendebat. Et hic patet petitionem hanc ex filiis ortam esse, quia cum ipsis, non matre loquutus est dominus, intelligens utique preces eius ex filiorum descendere voluntate. sed & reliqui decem discipuli iis duobus, non matris, succensebant. Quid multa? imperfecti adhuc erant apostoli, plus carnis quam spiritus habentes, & in hoc Christum se deum ostendit, quod matre praeterita filiis loquitur, ut do-

Hieron.

Luc. 8.
Ioh. 11.Gen. 3.
& 18.

Mat. 19.

Chryso.

Hieron.

Theop.

ceat quod non ignorauerit ab ipsis præmissam filiis, qui nihil dum de cælesti regno cogitabant, sed humana tantum aspirabant. Nescitis, inquit, quid petatis. quasi diceret, Non exprobro matri vestræ ignorantiam, quæ nõdum erudita est sapietia doctrinæ meæ. Vos autem qui a principio semper fuistis mecum, & tam multa ex me audistis de contemptu mundi, de commendatione & laude dexteræ, non sinistræ, qui fit ut ex me temporalem petatis honorem? quid in sinistra facturi estis? an in parte malorum, imo maledictorum stabitis? Ecce quia nescitis quid petatis. Poterat utiq; eis dicere dominus, quod Paulus dixit Hebræis, Quum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut doceamini quæ sint elementa exordii sermonum dei. Et sicut ipse hic supra apostolis exprobrauit, an & ipsi adhuc sine fine intellectu.

3 Quum iam increpasset eos dominus de ignorantia, reuocat illos ad veram sciētiam, vnde cognoscāt quid & quare sit petendum. Primumque statim docet eos intelligere, vnde quid petant ignorent, dicens, Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Ecce quam subito ab hac cupiditate eos remouit, contraria eis edisserēs. Nā vos, inquit, de honoribus & coronis cogitatis, ego vero de luctamine atq; sudore dissero. Nec præmiorum hoc tempus est, nec gloria illa mea modo apparebit, sed bella, pericula, & nec præfens vita continet. nescitis ergo quid petatis. Hieron.

Hieron. ronymus sic ait, Calicem in scripturis diuinis passionē intelligimus, iuxta illud, Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Et in Psalmo, Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Statimque infert quis fit ille calix, preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Chryso-

stomus arbitratur dominum eos ita humaniter ad passionem vocasse, ut citra horrorem consentirent, quia non dicit, Sanguinē vestrum potestis effundere? poterant hinc exhorrescere, sed placide, Potestis, inquit, bibere calicem? & ut minus in eo mouerentur, addit & illud, Quem ego bibiturus sum. ut sic magis consentirent, intelligētes ipsum quoque communem in passione fortē cum eis habiturum. Nec ætatis grauitate, neque rerum peritia adhuc valebant apostoli: vnde & imprudenter responderunt domino, Possu-

mus, quæ imperita sane proprietarum virium erat præsumptio: non dissimilis illi qua Petrus paratum se gloriabatur cum Christo & in carceres & in mortem ire, ac deinde ad

vnus ancillæ vocem negauit eum. Ita duo isti dicebant posse se bibere calicem, & tamen ipsi quoque fugerunt a domino, sicut & alii nolentes calicis huius haustum prætolari. Cæterum Theophylactus nesciisse eos putat quid promitteret, dum spectabant tantum ad id quod ambiebat. Et paulo ante, Poculum dicit martyrium & suam mortem, simul ostendens quod leue sit, & quod oporteat nos tam facile illud aggredi, quam si bibendum esset poculum, declarans quod & ipse suauius accedat mortem. sicut enim bibens poculum, statim dormit grauatus: sic & qui martyrif poculū bibit, in mortis somnum defertur. Similiter & Chrysostomus dicit, Hi duo desiderio quodam animi confestim promittunt, dicentes, Possumus. nec idipsum intelligentes quod se posse adfirmabant, sed sperantes se habituos postulata.

4 Accepta promissione eorum, rursus ait dominus, Calicem quidem meum bibetis, hoc est, propter me martyrium & passionem subibitis. Atque non temere dicit, Calicem meum. Quo facit illud Hieronymi, Martyrem facit non poena, sed causa. Latronis sinistri crux nonne & ipsa crux erat? atqui non crux Christi. Potatores omnes, omnes vsurarii crucem quidem ferunt, sed crucem diaboli. Inde fit ut sepe deterius multo habeant in ministerio & obsequio diaboli, quam nos in cultu diuino: iuxta commune proverbium, Difficilius est mereri infernum quam cælos. Et hinc notanter dicit dominus, Calicem meum bibetis, hoc est, tanquam Christiani & ut mei discipuli. atque ideo Petrus ait, Nemo patiat ut fur aut homicida.

1. Pet. 4. ¶ Propheta fuit hic dominus, apostolis iis duobus prædicans supplicia. nam & scriptura testatur Iacobum ab Herode decollatum. Et in historiis ecclesiasticis legimus Iohannem a Domitiano in feruentis olei dolium missum, exisse inde illæsum, ut athletam fortem, Romæ sub porta Latina. deinde ille in insulam Patmos relegatus est. Usque adeo non defuit etiam Iohanni martyris animus, qui fortiter bibit calicem confessionis, sicut pueri illi tres in fornace ignis, etiam si persequatur sanguinem eius non effuderit. Sequitur, Sedere ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis. Vnde hæresi & errori suo robur addere volens Arrius, conatus est euincere Christum deum verū non esse. Impie sane hoc ab eo dictum, & ex non intellectis verbis Christi profectum. sicut enim Theophylactus ait, hæc Theop. MMM

ipſa fuit ſententia, Si quis inuentus fuerit cum veritatis reſtificatione, omni alia virtute præditus, ille accipiet donū. Illi ſiquidem præparatum eſt qui laborauerit, ſicut & certantibus coronæ ſunt præparate. quaſi dicat illis, Non eſt meum dare gratiam ad coronam, ſed quibus præparatum eſt, hoc eſt, iis qui cucurrerint & vicerint, ſiquidem ſedere ſuper ſedes nihil aliud eſt, quam ob virtutes glorificari.

Hieron. Hieronymus, Regnum, inquit, cælorum non eſt dantis, ſed accipientis. non enim acceptio perſonarum apud deum, ſed quicumque talem ſe præbuerit, vt regno cælorum dignus fiat, hic accipiet, quod non perſonæ, ſed vitæ paratum eſt.

Hebr. 1. ¶ Et ſi proprie de hac re loqui velimus, ſolius Chriſti eſt ſedere ad dexteram dei. Et ideo proprie Chriſtus ſolus ad dexteram dei ſedet. (Vide ſupra in homilia Aſcenſionis.) Atqui ſine dubio, duorum apoſtolorum animus is non fuit, quod talem petierint ſeſſionem. Deinde ex ſcripturis diſcimus hunc earum morem, quod per dexteram æterna deſignetur felicitas, per læuam autem vitam

Cant. 2. poris huius: iuxta illud ſponſæ, Sinistra eius ſub capite meo, & dexterâ illius amplexabitur me. Omnes ergo petere debemus, vt a ſinistra tribulationis huius ſeculi abducamur ad dexteram felicitatis æternæ. Verum neutro horum ſenſuum loquutus eſt dominus. (Extende, ſi placeat, de dextra & ſinistra. & habebis egregium ſermonem, adde illud Prouerb. 3, Longitudo dierum in dextera eius, in ſinistra eius diuitiæ & gloria. & vide Gloſſam ord. & ſi quos habes ſcribentes ſuper Cantica Canticorum, & poteris iuſtum conficere ſermonem. Honorius fecit vnum more ſuo. Adde hic particulâ ex homilia Bedæ, quia per ſymbola facilimum eſt latiſſime vagari. ego nõ proſequor, magis ſolicitus quomodo occurrentia paſſim reiciam, quam vt quicquam a deſectate corradam.) ¶ Conſtat ergo dominum neutro illo intellectu eſſe loquutum, ſed ad interrogationem apoſtolorum reſpondiſſe de felicitate. Vbi dicit Hilarius

Hilarius larius, Iſte honor aliis eſt reſeruatus, & quantum ex ipſis euangeliiſ ſentire licet, in regno cælorum Moyses & Elias adſidebant, quibus comitantibus cum gloria ſuæ habitum mote apparuit. Quum ergo locus hic illis iam ante ſit præparatus, Iacobo & Iohanni nõ continget? Eſt hoc quidem aliquid, ſed Hieronymo nõ ſatisfacit, qui ideo etiam ait, quod ideo ſedentium in regno cælorum vocabula non dicuntur, ne paucis nominatis, cæteri putarentur excluſi. Atque

Honorius. ¶ Et ſi proprie de hac re loqui velimus, ſolius Chriſti eſt ſedere ad dexteram dei. Et ideo proprie Chriſtus ſolus ad dexteram dei ſedet. (Vide ſupra in homilia Aſcenſionis.) Atqui ſine dubio, duorum apoſtolorum animus is non fuit, quod talem petierint ſeſſionem. Deinde ex ſcripturis diſcimus hunc earum morem, quod per dexteram æterna deſignetur felicitas, per læuam autem vitam

Hilarius larius, Iſte honor aliis eſt reſeruatus, & quantum ex ipſis euangeliiſ ſentire licet, in regno cælorum Moyses & Elias adſidebant, quibus comitantibus cum gloria ſuæ habitum mote apparuit. Quum ergo locus hic illis iam ante ſit præparatus, Iacobo & Iohanni nõ continget? Eſt hoc quidem aliquid, ſed Hieronymo nõ ſatisfacit, qui ideo etiam ait, quod ideo ſedentium in regno cælorum vocabula non dicuntur, ne paucis nominatis, cæteri putarentur excluſi. Atque

Hieron. Hieronymo nõ ſatisfacit, qui ideo etiam ait, quod ideo ſedentium in regno cælorum vocabula non dicuntur, ne paucis nominatis, cæteri putarentur excluſi. Atque

eam ob re illa Chriſti verba, Non eſt meū, intelligunt nonnulli, nõ quod permiſerit, qui & ipſe in eſſentia deus verus eſt, ſed quia hoc ad Chriſtū non pertinet dare illis, puta ſan guine ſibi coniunctis, quaſi perſonam reſpiceret, & non potius meritum, quia diſtinctam beatitudinē præparauit deus pro diſtinctione meritorum. Vnde diſcant epicoopi & alii, non conſanguineos ſuos promouere, & ad dignitates euehere, quibus impares ſint. Nam cum hoc conſanguineis ſuis proximis reſuſarit dominus, neque vicarius Chriſti idipſum facere debet, docente etiam Iacobo, Nolite in perſonatum acceptione habere fidem domini noſtri Ieſu Chriſti gloria: ¶ Quotquot autem regnum cælorum auxilian re dei gratia merentur, iis vtique paratum eſt, quo ſenſu dixit alibi dominus, regnum cælorum vim pati, & ab violentis abripi. A ſimili loquitur hic Chryſoſtomus & ait, Inaccessibilis eſt ſedes dei non hominibus ſolum, ſed & angelis, archangelis cæterisque virtutibus: quia quaſi præcipuum vnigeniti priuilegium Paulus poſuit, dicens, Ad quem angelorum dixit vnquam, Sede a dextris meis? quaſi dicat, ad nullum niſi ad Chriſtum dominū, vt ait Dauid. Sed ex ſententia duorum apoſtolorum petentium primatum, reſpondit non eſſe ſuum, non quod nõ poſſit, ſed quia nolit propter conſanguinitatem dare, verum iis quibus paratum eſt a patre, ſecundum diuinam ipſius diſpenſationem, quæ a Chriſti ordinatione nihil eſt diuerſa. Vis ſimilitudinem? Ecce proponit aliquis brauia tactatoribus & curſoribus, veniunt autem duo ex conſanguineis ſiue nepotibus ſuis, di centes, Da nobis brauia. Reſpōdet ille non poſſe ſe, eo quod is cui paratum eſt, recepturus eſt ex cōſuetudine lactæ. Vos itaque ſi vultis ea, currite. quod ſi curſu superiores fueritis, habebitis. Ita hic plane ſe res habet absolute loquendo. poſ ſet enim ſic dominus illud dare duobus iſtis, ſed quia ad certamen diſpoſuit, non vult ordinationem illam infringere. Idem facit hic Chriſtus, non vtique reſuſans quod petierant, ne perturbarentur, ſed neque promiſit, ne reliquos ad indignationem eōmoueret, iam antea ſubſurmutantes aduerſus hos duos, quod huiusmodi quid petiſſent, qui multo amplius ex canduiſſent, ſi impetraſſent.

¶ Eſt verba hæc Chriſti ſatis interpretati ſunt doctores, certusque ad eo eſt intellectus ille, quem abunde ſatis in ſuperioribus declarauimus ipſi, quoniam Chriſtus nõ putabat decuiſſe ſe tam honorificum locum eis tribuere,

vel quod consanguinei essent, vel quod primi petiissent, si-
quidem humilibus tantum & non arrogatibus sit paratus:
video tamen adhuc expositionem Bedæ, quam paucis pro-
ponemus. facilima est intellectu, & in hoc consistit tota,
quod hic Christus nullam ipse sibi ademerit potestatem ra-
tione diuinitatis. siquidem firmum & immortum hoc perpe-
tuo consistit, Omnia mihi tradita sunt a patre meo, ergo si-
mul & potestas. Inconcussum constanter manet quod di-
cum est, Omne quod operatur pater, operari etiam filium.
& ideo quo ad diuinam eius maiestatem, hoc quoque Chri-
sti est, dare sedendi locum ad dexteram vel sinistram. Sin au-
tem humanam eius consideremus naturam, respectu cuius
apostoli hic primam petebant sessionem, ad eam hoc non
pertinet. quoniam mater illorum præsumebat petere a do-
mino. tanquam illi sanguine proxime iunctam, quod ma-
tris illius soror erat petebat itē corporaliter, vt alter dexte-
ræ ipsius, alter sinistræ assideret proximus, quando corpo-
raliter regnaturus esset in Ierusalem. Volebant retrudere a
loco suo Petrum, qui nimium prope videbatur accedere
Christum. & ideo de diuinitate sua dominus hic tacuit, so-
lam proponens imbecillitatem humanam, quomodo cali-
cem passionis bibiturus esset. vnde & ait, Calicem quidem
meum bibetis, sedere autem ad dexteram siue sinistram, nõ
est meum dare vobis. quasi dicere vellet, secundum huma-
nitatem passurus sum, qua re etiam vos me sequemini simi-
liter passuri. Verum ad me non pertinet secundum eam, in
qua passurus sum, naturam dare vobis dona cælestia, sed
quibus pater meus egoque cum illo in diuinitate paraueri-
mus illud. ¶ Quum autem apostoli hi duo consentiebant
bibere calicem passionis Christi, impetrarunt & ipsi sedes
iudiciarias in æterna patria cum reliquis apostolis, quo ad
meritum suum. sederuntque in hac vita ad sinistram, quan-
do potestate apostolica commissum sibi populum guber-
narunt: nunc vero erepti ex hoc mundo, sedent in gloria ad
dexteram dei omnipotentis vsque in diem nobilissimum, quo
sedebunt cum Christo & cæteris apostolis indicare duode-
cim tribus Israel, imo mundum vniuersum. Eos iam hodie
& quidem ex iis Iacobum præcipue imploremus, vt mitis
ad fessor esse dignetur, simulque intercessor nobis adesse ap-
ud Christum iudicem, quatenus in hac vita gratiam, in il-
la gloriam consequamur æternam, Amen.

Beda.

Mat. 11.
Iohan. 5

DE SANCTO IACOBO.

Iacobus Annæ nepos, filius Zebedæi fuit. matrem
habuit Mariam Salomæ, sororem Mariæ matri
Christi, fratrem Iohannem euangelistam. dicitur
que ille maior, non quod senior fuerit, vel in sanctimonia
eo qui minor dicitur, superior. potest enim ille vel sanctior
vel æque fuisse sanctus, sed tantum quo ad vocationem, quia
prior altero vocatus est a domino, qui initio predicatio-
nis ad mare Galilææ vocauit Petrum & Andream, deinde
Iacobum hunc & fratrem eius, quauis etiam eo poterat
dici maior, quod præ cæteris familiarior extiterit domi-
no. vnus enim ex tribus illis fuit, quibus mysteria excel-
lentiora dominus monstrauit, vt quum filiam Iairi a mor-
te resuscitare volebat, neminem adhibuit nisi Petrum, Ia-
cobum & Iohannem. In transfiguratione quoque solos il-
los tres secum habuit. In passione sua iam imminente, ad
hortum tres illos tantum immisit oraturus in monte Oli-
ui. Constat ergo, quomodo Christus magis familiaris huic
Iacobo quam alteri aut cæteris apostolis fuerat. Porro post
diuisionem apostolorum in Hispaniam vsque profectus,
parum inde fructus retulit, quoniam nouem tantum disci-
pulos ibi acquisiuit, duobus ibi relictis, alios septem redu-
xit secum in Iudæam, vbi prædicauit Iudæis ex duodecim
tribubus quæ in dispersione erant, euangelium Christi. Ve-
ritatem ne non satis fidem nostram insectaretur diabolus, ex-
citauit ille magum Hermogenem, qui se opposuit apostolo,
mittens ad eum discipulum suum Philetum. Verum hic mi-
raculis & doctrina Iacobi ad fidem conuersus est, cum Her-
mogenes prestigiis suis ligauit, ita vt mouere se non posset.
quum autem misisset ei Iacobus sudarium suum, soluta sunt
omnia incantamenta eius. Hermogenes porro magicis ar-
tibus suis præcepit damoniis, vt ei Iacobum simul & Phi-
letum ligatum vtrunque adducerent. At conquerebantur
illa se ab angelis torqueri, quibus & præcepit & sanctus Ia-
cobus Hermogenem sibi vinctum adducere, illæsum tamen.
Quo facto, confusus iste cum omni arte, intellexit
potentiorum esse Iacobi deum, quam diabolus esset quo fre-
tus erat, attulitque libros suos magicos omnes ad Iacobum,
comburendos, quos ille in mare deiici iussit. hinc magus
conuersus ad Christum, baptizatus est. Ob id grauius ira-
tu Iudæi Iacobo, maxime vero Abiathar pontifex, quod
tantum populi conuerteret ad Christum, vehementius est

Mat. 4.

Lucæ. 8.

Mat. 17.

Mat. 26

Hieron.

- commotus in illum. ¶ Cæterum quum Herodes Agrippa ab imperatore Claudio venisset Roma, rex ab ipso creatus, receperissetque vnus quatuor partes Iudææ, quas antea
- Lucæ. 3.** Romani 4. tetraarchis commiserant, vt Lucas testatur, multa que iam obsequia præstitisset Iudæis apud Claudium, ga-
- Act. 12.** uis sunt illi de aduentu eius, concitataque populi seditione, effecit Abiathar vt Iacobus caperetur. Videns autem Herodes quid maxime adfectarent Iudæi, in gratiam illorum sanctum Iacobum decollari fecit ante festum Paschæ. statimque comprehenso Petro, etiam ipsum coniecit in vincula, vt per hoc placeret Iudæis, verum ille per angelum liberatus est. Eusebius, & post eum Beda, sic sentiunt. De hoc Iacobo Clemens Alexandrinus etiam historiam quamdam dignam memoria, in septimo dispositionum suarum libro scribit, perlatam ad se vsque ex traditione maiorum. Quoniam quidem, inquit, & is qui obtulerat eum iudici ad martyrium, Iacobum scilicet, motus etiam ipse, confessus est se Christianum esse. ducti sunt, ait ille, pariter ad supplicium, & dnm ducerentur, rogauit in via Iacobum dare sibi remissionem. At ille parumper deliberans, Pax tibi, inquit, & osculatus est eum. Atque sic simul ambo capite plexi sunt vigesimo quinto die Martii, eodem quo Christus crucifixus est die. Sunt qui putent constanterque asserant illum qui obtulerat Iacobum iudici, cum vidisset in via paralyticum ab eo curatum in nomine Iesu, ipsumque vocant Iosiam, petiisse etiam a Iacobo baptismum. Sed quicquid illud sit, constat, ex apostolis primum illum post Christum passum fuisse. Verum non multo post vltus est deus apostoli sui mortem. profectus enim Herodes Agrippa Cæsareæ, quam constituto die vestitu regio prodiiisset ad populum loquens eum eo, populus etiam ipsi diuinos exhiberet honores, clamans vocem illius vocem dei esse, non hominis, subito percussit eum angelus domini, ita vt corroderent eum vermes, morereturque sic, vt qui miserime. Id adeo Iosephus etiam refert paulo prolixius, dicens, Quum tertium annum in Iudææ regno compleffet, venit in Cæsaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibique spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebrat, ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo, nobilium simul & procerum, conuenerat. secunda vero spectaculorum die, stola vestitus vndique argento contexta, ita vt textus esset valde mirabilis, venit ad theatrum incipiente
- Libro 2. cap. 8.**
- Act. 12.**
- Libr. 19. cap. 8.**

die. & primis radiis sole oriente dimissis, argenti claritas repercussa, fulgorem reddidit valde perspicuum, & oculis insipientibus formidandum. Mox autem adulatoris voces fauorabiles emittebant: quia licet hæctenus te velut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse cõspicimus. Has voces rex nequaquam compefcuit, nec impia verba compressit. Nec multo post respiciens vidit angelum dei, vltorem suum agnoscens: statim dolores sensit in ventre, atque intumuit, dicens amicis, Ecce ego deus vester in mortem abripior, quoniã diuina virtus in me voces vlciscitur falso mihi adscriptas. Hinc in arcem adductus, quinq; diebus dolores maximos sustinuit, in quibus & mortuus est, quum regnasset annis septem: quatuor quidem sub Caio super partem Abilenes, post Lyfaniæ mortem, super Ituræam & Thraconitidem. Quarto anno adsequutus etiã fuerat quartam Herodis sororii sui partem, tandem a Claudio impetrauit quartam quoq; Iudææ partem cui imperauit annis tribus tantum.

Quando multa est familiæ Herodum mentio in sacris literis & scriptis patrum, ne hic quis aberret, genealogiam hæc lubet adiicere.

MMM iiii

Antipater præses Judææ
sub Iulio imperatore.

Phaelus.

Iosippus.

Herodes Alcalonita rex,
diſſo^r senior, pueros occidit
in Bethlehem, Mathæi. 2.

Pheroras.

JACOBO

ARistobulus
a patre occidi-
tur, Ioseph^o li-
bro. 16. cap. fi-
nali.

ARchelaus,
primum rex,
Marth. 2. de-
inde diarcha,
postremo ce-
trarcha, ad ex-
tremum rele-
gatus ad Vien-
nam Galliæ.

Herodes antipas
tetrarches Gali-
læe Iu. 3. occidit
Iohannē, Mar. 14
consente in mor-
tē Christi Iu. 2. 4.
Iosephus lib. 8. cū
Herodiade rele-
gatus in Galliã,
regnum tradidit
Agrippæ.

Alexander
Lyfianus
tetrarcha
in Abili-
ne Lucæ. 3.

Philippus eti-
am Herodes
diſſus, tetrar-
cha Iudæe
& Trachoni-
dis. Lucæ. 3.

Herodes Agrippa rex se-
nior dictus, quem alii fili-
um vocant Archelaj, occi-
dit Iacobum, & Petrum
vixit, A. Chu. 112.

Herodias Agrip-
pæ foror & He-
rodias, Antipæ
uxor, antea Phi-
lippo alteri He-
rodi nupta.

Aristobulus.

Omittuntur hic alii filii, qui ad sacrarum
historiarum cognitionem nil faciunt.

CHOC
N rex minor
diſſus, au-
diuit Paulum, et
que consuluit ad
Caesarem mitti,
A. A. 2. 5. 26. Dua-
rum tribuum &
dimidiæ occupa-
uit regionem vi-
tra Iordanem.

Tempore excidii Hierosolymitani, Chri-
stiani à spiritu sancto edocsi, fugerunt Pel-
lam ultra Iordanem in regnum Agrippæ,
Eusebius lib. 3. cap. 5.

¶ Ut aut aliquando quæ de S. Iacobo cepimus dicere, sint
mus, post mortē corpus suū nocte sustulerūt discipuli eius,
& nauī imposuerūt, sicq; mirabiliter adpulerūt in Galiciā.
Et adhuc mirabilis reuelauit deus apostoli sui sepulturā
in Compostella, vbi etiā ex vniuerso Christianismo a fidei
bus in hunc vsq; diem visitatur, & tot tantaq; miracula co
dem in loco operatur, vt merito mundus miretur vniuersus.
Decollatur autem Hierosolymis. 25. die martii, deinde
sepultus est. 25. die Iulii. Occupata ergo ecclesia circa. 25.
Martii in meditatione passionis Christi, vt tamen apostoli
festum digne recolere & commemorare possent, transiit
illud in diem sepulturæ eius. Apostolum hunc & patronū
vere maximum imploremus omnes, quatenus & c.

SOLENNI ET CELEBRI FE.

sto sanctissimæ Annæ, matris virginis

matris, euang. MATTH. I.

Require hoc supra in die conceptionis Mariæ, vbi par
tem expositionis eius inuenies, reliquā infra in die natiuitatis
eiusdē. Nos tamē ne gloriæ & honori sanctæ matris
Annæ defuisse videamur, homiliā de ea ponemus peculiarē.

HOMILIA VNICA.

Et cum electis foeminis graditur. Eccle. 1.

- Gen. 10. I vniuersam iā inde a principio sacrarū literarū se
& 21. rie perpēdamus, videbimus omnes steriliū partus
nobiliores sanctioresq; fuisse. ita enim de Sara Ab
Gen. 30. ræ vxore scriptura testatur, eā diuina promissio peperisse
filiū Isaac, quū iā dominus eius annos natus cētū erat, & ip
sa quoq; grādeua, cōmuni naturæ cursu parere nō pote
rat. Isaac inde genuit patriarchā Iacob, cuius vxor Rachel
Gen. 41. quū diu fuisset sterilis, visitate tādē deo per gratiā suā, pepe
rit Ioseph patriarchā atq; prophetā, qui nō tātū a fratribus
vxnūdatus est vt Christus a Iudā, sed & in multis aliis ty
pū Christi simul & nomē exprēssit, quādo Pharaō saluato
ris nomē ei indidit, qui & tribus duos habuit in Israel, quū ta
mē fratres eius singuli singulas tātū haberēt. Insuper vxor
Iudic. 13. Manū & ipsa diu sterilis tādē diuinitus per angelū cognō
nit filiū se pariturā, Sāsonē scilicet, qui & ipse figurā Chri
sti gessit. sicut enim ille nocte mediā surgēs in ciuitate Ga
za, sustulit portas cū postibus & seris, easq; deportauit in
verticē mōtis qui respicit cōtra Hebronitā & Christus me
dia nocte resurgēs, portas cōfregit infernales. Estq; illud ibi

notādū, quod angelus inhibuit matri Sāsonis, ne vel vinū Votum
biberet vel immūdū quid māducaret, vel super caput filii pro filiis
nouacula ascēderet, siquidē Nazaræus ex vtero futurus esse
set, quoniā vel hoc exēplo patet, posse matres aliquid voue
re pro filiis suis, qui illud seruare tenentur quātū ad eos per
tinet. sunt etiā ad hoc vrgēdi, monēdi & sedulo instituedi
liberi, qui si parentē audire nolint, habet hæc exculpationē.
Ita de Anna vxore Helchanæ legitur, quæ etiā multis an
1. Reg. 1. nis fuerat sterilis, & tamē fletū precesq; eius exaudiēs do
minus, gratiā ei cōtulit tātā, vt Samuelē prophetā & iudicē
populi Israel pareret. Nemo ergo dubitet, voluisse deū ten
errimā hāc sanctissimāq; virginē Mariā voluisse ex An
na vetula nasci. quo enim mirabilior partus, eo fructus san
ctior est. 2. ¶ Plures inuenimus in scriptura huius nomi
nis mulieres, quæ omnes vt suo respōderēt nomini, magnā
diuinitus gratiā acceperunt. siquidem Hebræis gratiā
sonat, & plēnū gratiā. Prima est Anna, de qua iam
diximus, mater Samuelis, cuius oratio deo grata fuit, quā
q; exaudiuit petentē prolē. sic nanq; habet textus, Anna lo
1. Reg. 1. quebatur in corde suo, & tantū labia illius mouebantur,
vox autem penitus non audiebatur. Et tamē orationē eius,
audiuit deus, ipsaq; vocauit nomē filii Samuel, eo quod a
domino postulasset eū. Altera Anna fuit vxor Rachuelis,
qui Thobæ fuerat auunculus, ea quoq; multū fuit pia, ti
mens deū, a quo & impetrauit vt dæmoniū eiiceret a filia
sua Sara. siquidē istud maritos iā septē occiderat, quibus
fuerat nupta corde cū impuro. excluderant enim illi (vt di
cebat angelus Raphael) deū ex corde suo, tantūq; cupiebāt
Thob. 8. beluā voluptatē explere sicut equus & mulus. Atq; hinc
suscepta super eos potestate, diabolus interfecerat illos. Ter
tia porro Anna fuit illius Thobæ mater, eadēq; vxor se
nioris Thobæ, qui iā moriturus, commisit filio suo, Hono
rem habebis matrituæ omnibus diebus vitæ eius. Memor
Thob. 6. enim esse debes, & quāta pericula passa sit propter te in vte
ro suo. Annā hāc tāta gratia dignatus est deus, vt maritus
a cæcitate liberaretur, vt filius eius pudicā illā Sarā du
ceret, videretq; filios filiorū. Quarta Anna vidua illa fuit in
Thob. 4. templo, quæ neq; diebus nec noctibus secedebat a templo, Luca. 2
vnde & interfuit quando puer Iesus in templum præsentatus
est. Quāuis ergo quatuor illæ mulieres sanctæ fuerint,
omnes tamē eas vna hæc superat Anna, non suæ tantum vi
tæ, verum etiam etiam sanctitate fructus, vt statim dicitur.

Maria Cleopha a patre dicta, alias Alphæi a marito. Iacobi & Ioseph a filiis dicitur.

Cleophas secundus,

ANNA, primus eius maritus Iochim,

Salomas tertius.

Alphæus Maria maritus Cleophæ

MARIA coniunx Ioseph

Maria Zebedæus Salome maritus.

Iacobus Iudas minor, fra Thadæus Zelotes, iustus, ter domini Lebbæus.

IESVS Mefias Christus.

Iacobus maior, Euangeli.

DE SANCTA

Quoniã in Anna hac Mariæ matre, facile inuenias virtutes illas omnes coniunctim, quas singulæ illæ habuerunt. Sic enim orationem eius & Iochim exaudiuit deus, vt longē nobiliorem fructum protulerit quam Anna Samuclis, dum post longam sterilitatem Mariam Christi matrem peperit, fructum vtique post Christum in terra nobilissimum. Ad hæc non illam tantum gratiã habuit Anna, vt filia eius sicut Anna Raguelis custodiretur a diabolo, verum etiã ab omni insultu diaboli, a peccatis & tentatione fuit immunis. Quod etiam Anna Thobiæ ex sanitate mariti & nuptiis filii est letificata, quid mirum, quum in huius Annæ nepote totus sit mundus redemptus, limbus cõfractus, diabolus superatus, insuper & filia illius deo desponsata est altissimo? Magni autem facti quod Anna Phanuelis deum laudauit, & testimonium dedit Christo? Quanto dignius benedicere & laudare Anna hæc dominum potuit, quod matrẽ dei peperit: idcoque & nos clamamus ad illam.

Anna pia mater aue, cuius nomen est suauē, aue sonat gratiam.

Aue Iesse radix floris, quæ cælestis dat odoris perennis fragratiam.

Aue parens stellæ maris, quam tu nuptam contẽplaris regis regum filio.

Tu quæ sola meruisti esse mater matris Christi, preces nostras suscipe.

Tu nos matri atque proli, regi ac reginæ poli commendare non desine.

Quantis autem in scriptura expressum nusquam est, Annam Mariæ fuisse parentem, illud tamen constanter credit ecclesia ex traditionibus seniorum iam inde a temporibus apostolorum, qui vtique non ignorarunt parentalam Mariæ, quæ illius mater fuerit, quæq; sorores, licet earum frequens fiat in euangelio mentio. Sic contra vniuersalem ecclesiæ fidem orti sunt recens nõnulli, qui Annæ & apostolis honorem suum adimere conati sunt. Vt autẽ hæc magis pateant, lubet principio communem fidelium referententiam, quam a senioribus accepimus, ita vt & ipsa Hierosolymitana tenet ecclesia.

DE SANCTA

DE SANCTA ANNA.

Hier. de
ortu Ma-
riæ ad
Chro-
matem.

Anna Stolonis & Emerentianæ filia, ex Bethlehæ desponsata est Ioachim a Nazareth, qui & vixerunt in coniugio secundum voluntatem & beneplacitum dei, diuidentes bona sua ex annuis possessionibus trifariam, partem templo & ministris eius, aliam pauperibus peregrinis, sibi & familiæ impendebant tertiam. Vixerunt annis circiter 20. sine sobole, quamvis inde voverint, si det eis deus sobolè, eâ se in cultu diuino educaturos. Quinque in dedicatione templi Ioachim solitam oblationè faceret, respuit eam Isachar pontifex, eo quod sterilis esset. vnde pudore adfectus Ioachim, ad pastores suos in pascua concessit. & post aliquot dies apparuit ei angelus domini, cõsolatus illum, quoniam orationem eius & eleemosynam accepisset deus. inde vxorem suam sibi parituram virginè, quã vocare deberet Mariam. illam prædixit. ab infantia dectâ fore deo, & ab vtero matris plenam spiritu sancto. In eius rei signum, inquit angelus, vxorem tuam habebis mor ingressurus obuiam Hierosolymis iuxta portam aureâ. Idè denunciauerat angelus Annæ, vnde & ambo Hierosolymam venerunt, mutuoque cõtulerunt quæ vtrique angelus loquutus esset. Ingressi templum, laudarunt dominum. & reuersi sunt domum, expectantes consummationè promissionis diuinæ. Imprægnata igitur Anna, peperit Mariam, quo tempore doctores putant Ioachim virum fuisse annorum forte quadragintaquinque, Annam vero mulierè annorum 36. Non multo post mortuo Ioachim, alteri marito nupsit Anna, non vtiq; ex lasciuia carnis, sed spiritus sancti instinctu, cui nomen Cleophas. is frater fuit Ioseph nutritii Christi. Anna ergo ex illo etiam concepit filia, quam simili nomine cum priori Mariam vocauit, ea iam adulta, nupsit Alphæo. Quando autem placuit deo vt moreretur etiã Cleophas, adhuc tertium maritum accepit Saloman, ex quo filiam conceptam, itidè prioris amore vocauit Mariam, quæ desponsata tandè est Zebedæo. Hinc sancta processit soboles. nati enim inde sunt apostoli Iohannes & Iacobus maior, ex illâ vero Iacobus minor, Simon & Iudas Thaddæus. Cæterû soror Annæ Ismeria, peperit Elisabeth matrè Iohannis baptistæ. O stirpem nobilem, o gentè sanctam, o arborem bonam, quæ tot bonos fructus protulit.

Typus huius genealogiæ.

Stolon, Emerentiana.

Ioachim,

Cleophas, Anna,

Salomas,

Ismeria, Apra,

Zacharias Elisabeth Eliud

Maria Alphæus. Maria Ioseph. Maria, Zebedæus.

Cleophas.

Salomæ.

IESVS

Iohannes

Baptista.

Mar- Emin

tialis. Nemezi.

Iacobus Iudas Thasimon Ioseph Iacobus Iohan.

minor. dæus Lebbæus. zelotes. iustus. maior. euang.

Seruatias.

ANNA.

20
60

Aduersus generalem hanc ecclesie obseruationem quidam, quanuis statim sint confopiti, erexerunt se, rati parum honestum fuisse Annæ, ut ea ætate duos adhuc viros sibi sociaret, eo maxime, quod sine dubio filie suæ Mariæ sanctitatem cognouit, contenta inde existens ea vnica, nec vllam aliam sobolem concupiscens. Et quum nihil aperti habeat hic euangelium, temerario ausu præsumebant contra vniuersam ecclesiam adfirmare, Annam vnum tantum habuisse maritum, & filiam vnicam, Iohannem & Iacobum non fuisse consobrinos Christi, & huiusmodi alia multa, quæ parum tutum est palam facere puris Christianorum mentibus. Quoniam repugnat hic error ecclesie, ipsique scripturæ, & patribus sanctis, qui vno omnes consensu per vniuersum Christianismum semper tenuerunt hoc ita ut diximus, iam inde ab ipsa Christi ascensione vsque in hæc tempora. Atque iis non obstantibus, tres contradixerunt proterue, quibus vnus eam gratiam habuit ut reuocaret, regressus ad ecclesiam catholicam. Atque id ita esse vti recensuimus, in scripturæ testimonium & doctorum adducemus sententias. Principio testatur illud Iohannes euangelista, qui quomodo necierit illud, quum & ipse consobrinius Christi & Annæ nepos ex filia extiterit, sane sic scripsit, Stabat iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophae, & Maria Magdalene. Ecce quod Maria sororem habuit, quid est ergo quod somniant isti Annam vnicam tantum habuisse filiam? siquidem & Glossa ibidem sic habet, Et soror matris eius Maria Cleophae: hæc, inquit, erat Maria Iacobi, filia Cleophae. Consentit & altera Glossa, super prologum Iacobi dicens, pro inuestigatione de quinque Mariis, quas haec geographia, id est, sanctorum scriptura sepe commemorat, notandum, Tres fuerunt sorores, Maria scilicet mater domini, & Maria mater Iacobi, vxor Alphæi, & Maria mater filiorum Zebedæi. Multa etiam subinde habet de tribus Annæ maritis, & de generis tribus, quanuis nonnulli nouitii grammatici ea sunt temeritate, ut proprio ausu hic in euangelio, vbi habetur Maria Cleophae, immutarint textum, constituentes Mariam vxorem Cleophae. Quod ut falsum & erroneum est, ita ab illis peruerse inuentum, non eo tantum quod nihil addere debebant euangelio, sed ideo etiã, quia ex Hieronimo quem tantopere laudant, discere debuissent regulam, ex iis quæ ait contra Heluidium. Restat conculsio, ut Maria ista quæ Iacobi minoris scribitur mater, fuerit vxor

Iacob.
Stapul.
Iohan.
Egranus

Ioh. 19.

Glossa.

Hieron.

Alphæi, & soror Mariæ matris domini, quam Mariam Cleophae Iohannes euangelista cognominat a patre vel a gentilitate familiaris, aut quacumque causa ei nomen imponens. Et inde nunc illud est quod conamur ostendere, ut fratres appellentur filii materteræ eius Mariæ, quæ est Maria Cleophae, vxor Alphæi. Matth. cap. 12. dicitur, Christo loquente ad turbas, stetit foris matrem & fratres eius, cupientes loqui secum. vbi per fratres, cognati proximi intelliguntur, qui cum eo consobrini erant. ita enim habet Ioh. 1. fratres domini sunt consobrini eius, filii Mariæ materteræ, quæ dicitur Maria Iacobi minoris. idem testatur Glossa Marci 3. & Lucae 8. Hieronymus quoque super Matth. ait, Quidam fratres domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur, sequentes delirameta apocryphorum, a quadam Escham muliercula contingentes. Nos autem sicut in libro quem contra Heluidium scripsimus, continetur, fratres domini non filios Ioseph, sed consobrinos saluatoris filii Mariæ, liberos intelligimus materteræ domini, quæ dicitur esse mater Iacobi minoris & Ioseph & Iudæ, quos in alio loco euangelii fratres domini legitur appellatos. Quod autem consobrini etiam fratres dicantur, vniuersa scriptura adfirmat. Nam Marci sexto dixerunt Iudæi ad eum in patria sua, Vnde huic hæc omnia? nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi & Ioseph & Iudæ & Simonis? nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? dicit ibi Glossa, consuetudine scripturæ consobrinos fratres dici Christi. Idem & Beda super Marcum, & Augustinus sentit q. vlt. de q. euange. Apud Iudæos etiam consobrinos fratres dici solere, id inde probatur, quoniam non tantum proximi consanguinei, aut fratrum aut sororum filii, fratres dicantur, verum etiam fratrem matris & sororis filium, scriptura fratrem appellat, sicut Laban & Iacob. Ut iam mirum non sit, fratres domini dici, omnes ex matre consobrinos, & quoscumque ex materno genere cognatos, ecce quã propinquos ex matre consanguineos habuit Christus. Mathæus enim refert astitisse illi plurimas mulieres inter quas fuerint Maria Magdalene, Maria mater Iacobi & Ioseph & c. & mater filiorum Zebedæi. Ait ibi Glossa, Maria Iacobi, id est, soror matris domini. Hieronymus etiam ibidem. Videamus, inquit, quales comites habuerit dominus, Mariam Magdalenam, a qua eiecerat septem demonia, & Mariam Iacobi & Ioseph matrem, materteram suam & sororem Mariæ matris suæ, & matrem filiorum

Marc. 6
Glossa.
Beda.
August.
Gen. 28.
39.

Mat. 17.
Gloss.
Hieron.

Zebedæi, quæ paulo ante regnum pro filiis postularat. Et eam quoque cognatam fuisse antequam probem, audien-
 dus est Chrysothomus, quia sic ait super Mathæum, Audacem fecerat eam ad petendum naturæ adfectus, quo verbo
 Mat. 20 quid ille aliud voluit, nisi & ipsam fuisse Christi cognatâ, quæ paulo cõfidentius ad ipsum accesserat petitura? (Sunt illa Chrysothomi verba ex opere imperfecto, & citantur a S. Thoma, quia in opere quod nos habemus in manibus, Trapezuntio interprete, illa non habentur.) ¶ Iohannes
 Iohan. 2 etiam sic inquit, Descendit Capharnaum ipse & mater eius,
 Gloss. & fratres eius & discipuli eius. Vbi Glossa dicit, fratres
 Trac. 10 eius, cognati scilicet. magis enim fratres erant quam discipuli, qui fratres nõ erant. Augustinus ibidem, Ecce, inquit, habet matrem, habet fratres, habet & discipulos. Inde fratres, vnde & matrem, vnde fratres. Cognati Mariæ, id est, nepotes, filii scilicet & sororis suæ. Infra. lege scripturam, & inuenies quia fratres dicuntur, auunculus & sororis filius qua regula cognita, inuenies omnes cõsanguineos Mariæ, fratres esse Christi. Ecce quomodo ex Augustino patet, cognatione a Maria provenire, & non Ioseph, sicut isti cõmunicantur. Simile dicit Augustinus inde super illud verbum Iohannis fratres eius loquuti sunt ad dominum. Fratres, inquit ille, eius accipite, sicut nostis, non enim nouum est quod auditis. Cõsanguinei virginis Mariæ, fratres domini dicebantur. In Actis quoque apostoli numerantur ex nomine, in iis Iacobus Alphæi, & Iudas Iacobi exprimuntur. ibi de Iacobo Alphæi dicit Glossa, hic frater domini est, quia Maria matertera eius, quæ dicitur Maria Cleophae a patre siue familia. Id ipsum de Maria sorore Mariæ matris domini, & filia Cleophae, simulq; Alphæi vxore, multis in locis adfirmat Beda, puta Marci 16. Lucæ 6. & super Act. primum. Vbi concludit cõtra errorem quandam de tribus Iacobis, Iacobum hunc Alphæi filium, episcopum fuisse Hierosolymitanum, dictum fratrem domini, eo quod cõsobrini eius fuerit. Illam Iohannes Mariam Cleophae vocat, a patre siue familia. (Vides quod aliquis corruptor addidit postea sententiam omnibus numeris pugnantem contra Bedam, scilicet quod Cleophas pater ipsius Iacobi fuerit, frater ipsius Ioseph. Nam quomodo vir tam doctus & oculatus, qualis fuit Beda, in tã breui contextu sibi cõtraderet? Nam primo dixit, Mariam quæ fuit mater Iacobi, fuisse filiam Cleophae. vix post decem lineas, diceret ipsum esse

patrem Iacobi cum Iacobus fuerit nepos eius? Item, ab initio dixit Iacobum fuisse filium Alphæi, modo vix post decem lineas, dicit eum esse filiũ Cleophae, cum Alphaus fuerit gener Cleophae. quare adiectitium esse censendum est, contra mentem Bedæ.) ¶ Et quum ait textus, Iudas Iacobi, intelligit Beda, fratrem Iacobi. sic enim quatuor illi fratres nominibus suis exprimuntur Marci sexto, estq; ridiculum quod quidã recens iam textum hunc corruptit, substituens Iudam filium Iacobi, quod nullis vnquam seculis est auditum, sed doctores omnes hic in euangelio Lucæ, quum dicitur Iudas Iacobi, intelligunt fratrem Iacobi fuisse eum. Si modo interrogasset ille grammaticus Iudam ipsum, qua cognatione sibi cõiunctus fuisset Iacobus, cognouisset hoc vtrique ex eo, qui sic de seipso scribit, Iudas seruus Iesu Christi, frater autem Iacobi. sicut idem testatur & Hieronymus ibidem in prologo. Paulus ad Galathas refert se Hierosolymis neminem apostolorum vidiisse nisi Iacobum fratrem domini. Vbi Glossa sic ait, Solet quæri quare Iacobus minor, frater domini dicatur. & dicunt nonnulli quod ideo frater domini dictus sit, quia fuit filius Ioseph de alia vxore, qui pater domini putabatur. sed hoc non est ratũ, quum Ioseph virgo esse credatur. Sciendum itaq; quod Anna tres habuerit maritos & filias, Maria quoq; filia Annæ & Cleophae, filios peperit quatuor ex Alphæo, Iacobum, Iudam, Simonem & Ioseph. Iacobus ergo frater domini dictus est secundum quosdã, quia filius materteræ eius erat, vel propter sanctitatis similitudinẽ, vel potius quia nepos fuit patruum Christi, id est, Cleophae, qui fuit frater Ioseph, patris putatiui domini Iesu saluatoris. Cõsentit per omnia Hugo de S. Victore. & Isidorus lib. 7. etymologiarũ. ¶ Sed nos iam ad extremum audiamus sanctum episcopũ & martyrem Ignatium, is epistolam scriptam reliquit ad sanctam Iohannem euangelistam, in hæc verba, Iohãni sancto seniori, Ignatius & qui cũ eo sunt fratres. Si tua absentia protendatur, multos de nostris destituet. propera venire, quia credimus expe dire. sunt & hic multæ de nostris mulieribus, Mariam Iesu videre cupientes, & quotidie a nobis volẽtes discurrere, vt eam cõtingant & tractent eius hubera, quæ dominũ Iesum aluerunt, & quædam secretiora eius percontentur. Et inde, Ipsam enim Salome, quam diligit filia Anne, Hierosolymis quinque mēibus apud eam cõmorans, & quidã alii noti, referunt omnium gratiarum abũdam & omnium virtutum fecunditatem
 NNN ii

cundam. En hic testimonium tibi certum. unde constat Salomen fuisse filiam Annæ. ¶ Quum itaque ecclesia hæc ita commemoret, & decimoquinto die Maii festum recolat duarum Mariarum fororum, & filiarum Annæ, nullas Christianus hinc recidat. nouisque & inconstantibus doctrinis fidem præbeat aduersus ecclesiam. Quoniam sic beatus Hieronymus etiam ordinauit in martyrologio. Proinde & vos in Christo dilectissimi admonitos volo diligenter, ut piam matrem Annam colatis & imploretis. quandoquidem enim Maria virgo mater Christi, filia est Annæ, huius & reliquæ itidem filiæ, Christus vero nepos eius est pariter & apostoli illi quinque vna cum Ioseph iusto, non potest non stirps hæc esse sanctissima, radixque omni ueneratione dignissima. Aut poterit ne Maria quicquam suæ matri negare? Quo etiam modo queat nepos Christus amæ suæ petitionem aliquam recusare? Implorate igitur sanctam Annam, illius tutelæ vos committite, quatenus & ipsa cum filiabus & nepotibus suis intercedat pro vobis apud dominum deum, ipseque omnibus nobis gratiam in præsentia & in futuro vitam concedat æternam &c. Amen.

IN DIE SANCTI LAURENTII, martyris. Euang. IOHANNIS XII.

Mat. 30.
16.
Mar. 8.
Luc. 17.

In illo tempore, Dixit IESVS discipulis suis, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsam solū manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam. Si quis mihi ministrat, sequatur me: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus.

HOMILIA PRIOR.

Quis dubitat verba euangelii huius Christum de seipso esse loquutum? ipse enim & mundissimum & perfectissimum est frumenti tritici granum,

quod mortuum attulit fructum quamplurimum, eo quod mors Christi multo perfectius operata est, quam mortalis illa vita Christi in hac carne. quod vel hinc liquet, quia Petrus duobus sermonibus plures homines conuertit ad Christum, quam Christus ipse in omni vita. neque tamen illud Petro tribuendum est, sed Christo acceptum ferendum, qui post ascensionem suam tantam gratiam contulit Petro. Christus ergo granum tritici verū fuit & integerrimū, cui seipsum hic confert, ut huiusmodi similitudine ostenderet modum suæ glorificationis, mortem consequuturæ, quæ iam imminebat. siquidem hoc loquutus est dominus in die palmarū, quum iam ingressus esset Hierosolymis in templū & ideo quum dominus seipsum grano frumenti comparauerit, ecclesia morem hunc sancte obseruat, ne farina alia ad sacramentum altaris utatur, nisi ex tritico & spelta. Recte autem se Christus comparauit tritico, non paleis: quoniam ille cibum homini, hæc brutis & pecudibus alimenta præbent: iuxta illud quod Rebecca interrogata a seruo Abræ, an locus superesset seruandis camelis, respondit, Palearum pluri- Gen. 24
mū est apud nos. Paleæ porro quum sint vacuæ & inanes, multum strepunt. sic quoque in pompa seculari plurimi sunt, qui inani fastu tument, nec quicquam proficiunt, sed neque aliud merentur, nisi ut paleis infarciātur. de iis Haïas sic ait, Isa. 11.
Leo quasi bos comedet paleas, per leonem intelligēs superbos. Quomodo autem peccatores omnes nil aliud quā inanes & vacuas comedant paleas, facile est videre, aut quid comedit luxuriosus? paleas nimirum breuis vanissimæque voluptatis. Quæ paleæ sunt inanes & res transitoria. Insuper, quid māducat superbus? paleas ambitionis & arrogantia cum magno fastu & inani gloria, quæ itidem res vana est, atque ut ait sapiens, vanitas vanitatum. Quid vero inuidus & iratus comedūt nisi paleas inuidiæ, doloris & vini dicitur? Atque similiter de omnibus peccatoribus iudicari potest, qui velut vno omnes ore plenisque buccis paleas deuorant vanitatis peccatorum. Unde quid sequatur aliud, nisi igne eos comburi inextinguibili? ¶ Piorum autē Christianorum cibus est granum tritici, venerabile scilicet corporis Christi sacramentum, viaticum eorum quo adiuentur & confirmantur in vitam æternā. solus enim Christus perfectus est anima: cibus? iuxta illud Zachariæ, Quid bonū ei est, & quid pulchrū eius, nisi frumentum electorum, & vnum Zach. 9.
germinans virgines? Frumentum sacramenti, electorū Tritici.

est: & vinum sanguinis Christi, virginali castumque red-
dit hominis animum. Etsi ergo Christus verum sit granum,
attamen & martyres grana sunt frumenti illius, quia Chri-
stum sequuti sunt in mortē vsque per supplicia multa, ideo-
& euangelium hoc de S. Laurentio & aliis martyribus
legi solet, puta sancto Vincentio, Polycarpo, Lamberto, qui
& ipsi grana frumenti fuerunt, quando per passionem con-
summati mortuique sunt propter fidem. tunc enim fructus
plurimos attulerunt. Sed illis omisis, nos euangelium hoc
interpretemur iuxta præcipuum sensum de Christo domi-
no, deinde aliquid de grano frumenti, aliquid dicamus de
glorioso martyre Laurentio.

2 Vt autem magis pateant hæc verba euangelii, con-
uenit rationem prius assignare, quæ similitudinem hanc
propofuerit dominus, ait enim euangelista venisse ex gen-
tibus nonnullos ad Philippum, cupientes dominum vide-
re. quod ille quum dixisset Andreas, ambo deinceps retule-
runt Christo, qui respondit eis, Venit hora vt clarificetur
filius hominis, Magnum hoc est re vera, & plurimum ad-
mirandum, attestante Augustino, quod Iudei Christum
cupiunt occidere, gentiles videre. Quid autem nomine
clarificationis intellexit dominus? putant doctores Chri-
stum hic cognouisse gentium multitudinem, quæ veniu-
ra erat ad fidem. Eiusque adeo rei admonebant ipsum gen-
tes, dum cupiebant eum videre, iamiam moriturum, post
quam mortem prædicatio euangelii etiam gentibus of-
ferri debet, & clarificari tunc ipsum per vniuersum mun-
dum, sicut ei promiserat deus pater, dicens, Dedi te in lu-
cem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ.

Aagust. Augustinus hunc sensum elicit, Venit hora vt clarificer,
quia iam imminet tempus mortis meæ, postquam clari-
ficabor in resurrectione & ascensione mea, tunc enim ad
me venient gentes per fidem rectam, quæ figurantur & fi-
gnificantur per hos, qui hic ex gentibus me cupiunt vide-
re, sicut Dauid inquit, Exaltare super cælos deus, & su-
per terram gloria tua. Exaltationem in cælis oportebat
præcedere in hoc, vt deinde sequeretur gloria in terra, &
adhuc exaltationem illam in cælis oportuit præcedere hu-
militatem passionis. Chrysofomus & Theophylactus sic
inferunt, Quia antea prohibuerat apostolis dominus, in-
vias gentium ne abirent, neque in ciuitates Samaritano-
rum, qua re offendiculum voluit ille vitari: quia autē istud

nihil profecit in Iudeis, ita vt gentes iā ad me veniant non-
dum vocatæ, quando ego ad eos venire nondum volui, ec-
ce nunc tempus adest vt clarificer, hoc est, patiar, passio e-
nim Christi, gloria eius est, in qua etiam nos gloriamur, di-
cente Paulo, Oportet nos gloriarī in cruce domini nostri Galat. 6
Iesu Christi. Tunc ergo quando sic filius hominis morietur,
fides gentium multiplicabitur, dissoluta omni inhibi-
tione prædicandi gentibus. Quarū fides quod in hunc mo-
dum crescere deberet, exemplo grani frumenti probatur.
sicut enim illud in terram proiectum & in ea corruptum,
multum adfert fructum, ita & Christus mortuus plusquam
dici possit fructum attulit fidei gentium. ¶ Omitto hic
breuitatis studio dicere de frumenti huius proprietate, &
quæ tritico præcipue se cōpararit Christus, & magis quā
cuiquam alii frumento. siquidem triticum reliqua frumen-
ti genera excedit, vt aurum metalla cætera. Ad hæc, triticū
ex omnibus aliis magis nutrit, reficit, cōfortat, viresque re-
staurat, vt perhibent medici. colore rubeum est, in substan-
tia cæteris mundius est, purius, dulcius. ob quæ & cuiusmo-
di alia plura dominus se grano tritici maluit cōparare. (faci-
limum est currere per symbola. vide supra parte 1, de eu-
charistia, & applica symbolice has proprietates, atque sic
habebis bonum sermonem.)

3 Nisi granum frumenti mortuum fuerit, ipsum so-
lum manet. Solus Christus mortuus est & resurrexit cum
multis, solus in terram proiectus est, solus autē non permā-
sit. siquidē patres cum eo limbum sunt egressi, monumenta Mat. 28
quoque aperta sunt, multa que corpora sanctorum qui dor-
mierāt, resurrexerunt. Augustinus in istis cæcitatibus Iudæo-
rum, ait Christum mortuum esse in cordibus Iudæorū per
infidelitatem, resurrexisset autē in fide gentium: quoniam il-
le mortuus fructum attulit sibi quoque ipsi, dum glorificatus
inde est in corpore & anima: fructum attulit & apostolis,
qui virtutē acceperunt spiritus sancti, & mundo vniuerso
& omnibus qui crediderunt in illū, sicque pro omnibus ho-
minibus mortuus est Christus, ne solus esset immortalis. Et
in hoc exemplum nobis tradidit, quomodo & nos emoria-
mur, vt fructū adferamus copiosum. siquidē hoc sensu Pau-
lus similitudinē hanc ad nos retulit, vt Christus de se loquū-
tus est, Insipiens tu, inquit ille, quod seminas nō viuificatur, August.
nisi prius moriatur. Et quod seminas, nō corpus quod futu-
rū est seminas, sed nudū granū, vt puta tritici aut alicius, cæ-

terorum: deus autem dat illi corpus sicut voluit, & vnicuique seminum propriū corpus. Ecce quomodo Paulus vult hominis sepulturam seminacionem esse, & resurrectionem eius esse viuificationem, quia granum ita nudum seminatur, & tamen succrescit in culmum, spicam & aristam, quibus non secus atque habitu commode vestitur, sicque pro vno grano seminato, multa nascuntur in arista. Ad eundem modum quum solum emoritur corpus, nec solum tamen neq; nudum illud resurget, sed dotibus donatum, quia sic fieri oportet, vt corpus hoc mortale induat immortalitatem, & corruptibile hoc incorruptibilitatem. Quamuis ergo non diuersa a proposito nostro est similitudo Pauli, nos tamen ad Christum reuertamur, qui granum frumenti verum est, morteque sua plurimum attulit fructum, quem communiter in passione explicare solemus. Vide Landulphum de vita Christi Quod autem non de se tantum loquutus sit hic dominus, sed de iis etiam qui subblata cruce Christum sequuntur, nam & illi fructum multum adferent, licet hic temporaliter moriantur, & pereant, hic iam confirmate eos conatur ad subeundum martyrium, ad contemptum mortis, quia granum frumenti mortuum, fructum multum adfert: si non moriatur, perit tamen & nihil fructus producit, quod ex sequentibus patet, Qui odit animam suam, perdet eam, Quid hoc aliud est, nisi quod dicit ad martyres, Ne vobis vita vestra sit charior me, quia quisquis adeo diligit animam suam vt me abneget, iam animam quoque suam perdidit: sed imitandus est hic Christus, qui mori voluit vt fructum multum afferret. Atque hic communis est intellectus, a litera non alienus, Qui amat (inquit Augustinus) animam suam in hac vita, perdet in aeterna. Noli amare, ne perdas. Amat autem animam suam in hac vita, qui sequitur desiderium animæ, in nullo volens defraudare genium. Huiusmodi delicatuli martyres qui auersantur quicquid amarum videtur, perdunt animam suam. Et sic sapiens ait, Si praestes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Hinc gaudium est diabolis dum homines pro sua quisque voluptate & concupiscentia viuunt, dum nemo continet, nemo frenum imponit desideriis carnis, nemo orat, nemo ieiunat, nemo templum inuist, nemo missæ sacrificium, nemo verbum dei audit, nemo confiteatur, matutinas preces nemo frequentat, nec quicquam sibi temperat. Omnes isti cui in hac vita parcunt, id amittunt

1. Co. 16

August.

Eccl. 18.

in vita futura perpetuum, quia qui amat animam suam, perdet eam.

¶ Qui autem odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam, vbi dicit Augustinus, Magna August. & mira sententia, quomodo sit hominis in animam suam amor, vt pereat odium, ne pereat. Si male amaueris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Atque hæc veteris hominis mortificatio, est hic istius Adæ interitus, & sic quicumque non facit quod caro blanditur, quod voluptas suadet, sed ipse animam suam defraudat, hic seruabit eam, iuxta illud Pauli, Curam carnis ne feceritis in desideriis. Theophyla Rom. 13. & textum hunc excutiens, sic ait, Quia videtur crudele Theop. præceptum & graue mitigat illud per hoc quod adicit, In mundo hoc, Non enim, inquit, in immensum tempus iu beo odio haberi animam, sed in hoc transitorio mundo auersare eam, quæ tibi tam absurda imperat, dum concupiscentiæ malæ ascendunt contra rationem, dum caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Promittit quoque dominus huberem mercedem, quia in vitam aeternam custodit animam suam. Id omne eo facit, quod iam imminebat passionis suæ tempus, ideoque & apostolos docet contemptum passionis, suppliciorum omnium, ipsiusque adeo mortis, non sic tamen, vt ideo aliquis animam suam odio prosequatur, quasi occisurus seipsum & sibi vim illaturus, sicut hic ad longum prosequitur Augustinus. Pulchrum est etiam quod hic docemur, emoriendum potius esse homini, quam vt peccatum mortale committat, quia qui amat animam suam, perdet eam. ¶ Vt autem magis animaret discipulos, ipsosque alacriores redderet & intrepidos ad subeundam mortem, sese in exemplum proponit, dicens, Qui mihi ministrat, me sequatur quasi dicere vellet, Me videte, & meo exemplo discite temporalis mortis contemptum. estoite tam parati voluntariam subire mortem, quam ego sum. Ecce quomodo ego vt granum frumenti emorior, ecce quo pacto animam vitamque meam odio sim habiturus. sequimini igitur me. Sic sic in euangelio vndique monuit suos dominus, vt se sequantur, Matth. 8. Luc. 9. Matth. 16. ait, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Petrus quoque, in eundem sensum inquit, Christus passus est pro nobis, vobis relin- 1. Pet. 2 quens exemplum, vt sequamini vestigia eius. discant hic mi

- nistri Christi Christum sequi & vestigia eius, nō proprias vias comminisci, & secundum eas ambulare. ¶ **Dicas** autem, Et si diligam deum, animam vero meam odio habeam, quid inde mihi erit præmii? fructum hic duplicem eius rei ostendit dominus: alterum, quia ille qui sequitur dominum, cum eo etiam erit in numero illorum de quibus
- Luc. 12.** Lucas ait, quia præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiēs ministrabit illis. ait ergo, Vbi ego sum, illic erit & minister meus. Vbi autem Christus est? nonne in cælo? Ecce promissionem nobis a deo datam, quod etiam nos perueniemus in cælum, & cum Christo erimus. Fructus alter est, quod pater sequentes Christum honorabit, quæ dignitas immensa est. Quem enim maiorem honorem accipere poterit adoptatus, quam ut sit vbi est vnicus, non æqualis factus diuinitati, sed consocius æternitati? Quando igitur dominus ipse sanctos honorat, quid est quod neochristiani honorem illis debitum subtrahunt, ipsosque insuper cōtemnunt? Quæras, quur dixerit dominus, Honorificabit eum pater meus, & non potius, Ego honorificabo eum. Respondet Theophylactus, voluisse eum per hoc commendare, quod verus filius sit. pater enim honore prosequetur talem vt ministrum veri filii. Præterea hoc docet, quod non sit contrarius deo. deus enim & pater non cohonestaret eum qui sibi aduerfaretur. Chrysoströmus idem mouet, & ait, Quare non dixit ego: quoniam nondum debitam vendicarat autoritatem vt pater. qui enim nondum resurrecturum ipsum sciebant quomodo poterant tantam de eo opinionem concipere? Augustinus ad longum explicat, quid sit ministrare Christo, siquidem non tantum ministri ecclesiæ, ministri sunt Christi, vt episcopi, presbyteri & monachi, sed & iuuenes, virgines, senes cum iunioribus, coniuges, matres & patres familias iusserunt deo, sequenti sunt Christum, odientes animam suam vsque in mortem, martyrium & supplicia tyrannorum omnia sustinuerunt, ideoque iam cum Christo regnant, atque a deo patre qui eos honorificauit, coronas preciosas acceperunt felicitatis æternæ. Ita dōmius per Iohannem promissit, Qui vice rit, dabo ei federe mecum in throno meo, sicut & ego vice rit, & confedi cum patre meo in throno eius. De quolibet igitur iam sancto dicere potest ecclesiā, Honorificauit eum in laboribus, & impleuit labores illius. Oremus dominum.

POSTERIOR HOMILIA

Idelis sane & præclarus Christi minister fuit S. Laurentius, martyr preciosus, qui, quia dominum sequutus est sedulo, ideo iam cum Christo regnat in æterna patria, atque a deo patre honoratur. Hic quoque granum frumenti verum fuit, quod mortuum, attulit fructum multum. fuit enim ille Hispanus, & a pontifice Sixto Leuita ordinatus est ecclesiæ Romanæ. Pontius autem martyr ad Christum conuerterat Philippum imperatorē, quē tyrannus Decius interfecit, filiusque illius Philippus iunior. Decii sequitiam veritus, Romam aufugit, & patris sui thesaurum tradidit pontifici Sixto, qui ipse a Decio captus atque occisus fuit. Iam autem antea commiserat Sixtus Laurentio thesaurum pauperibus erogare. Quumque deceret Sixtus ad vltimi supplicii locum, inclamauit post eum S. Laurentius, Quo progredieris sine filio pater? quo sacerdos sancte sine ministro properas? Iam ego thesauros quos commisisti mihi, pauperibus distribui. Audientes hęc serui Decii, Laurentium quoque apprehenderunt, & duxerunt ad Decium, qui thesauros statim Philippi ab eo exigebat. Vbi Leo in hodierna homilia sic ait, Quum furor gentium potestatum in electissima quaque Christi membra seuiret, ac præcipue eos qui ordinis essent sacerdotalis impeteret, in Leuitam Laurentium, qui non solum in ministerio sacramentorum, sed etiam dispensatione ecclesiasticæ substantiæ præminebat, impius persecutor efferbuit, dupplicem sibi prædam de vnus viri compressione promittens, quem si fecisset sacræ pecuniæ traditorem, faceret etiam veræ religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniæ cupidus & veritatis inimicus: auaritia, vt rapiat aurum: impietate, vt auferat Christū, postulat sibi ab immaculato sacrarii præfide opes ecclesiasticas, quibus antdissimus inhiabat. ¶ Quū ergo nihil coram tyrano cōfiteri volebat Laurentius de thesauro, cōmendauit eū præfecto Valeriano, simul committens tormentis illud ab ipso extorqueri Valerianus eum rursus tradidit centurioni suo Hippolyto, vbi ille Lucillo cæco visum restituit, quo factō moti plurimi ad eū cucurrerunt cæci, quos omnes curauit Laurentius, & inde Hippolytus baptizatus est, qui quū Laurentium Valeriano restituere deberet, promissit Laurentius se in biduo de thesauris responsurū, quo temporis spatio Laurentius pauperes omnes cæcos, claudos & debiles

Prudentius congregavit undique, eos in palatio Salustii Decio & valeriano presentavit, dicens, Quid tu venenum gloriae extollis & magni putas? si quaeris aurum verius, lux est & humana genus. Hi sunt alumni luminis, quos corpus ardeat debile, ne per salutem viscerum mens intolescat turgida. Id attēdens, inquit etiam Leo, Leuita castissimus, ubi repositas haberet opes ostendens, innumeratissimos sanctorum pauperum obtulit greges, in quorum victu atque vestitu pauperum missibiles crediderat facultates, fremit praedae frustratus, quumque nullas apud eum pecunias inuenerat, conabatur preciosiores ei thesaurum eripere, putabat enim effecturum se, ut ille Christum negaret, minabatur in hoc & intētabat ei varia tormentorum genera. Cōstans autē permanit Laurentius, praedicans deos gentium esse demonia. ubi iussit eum Decius scorpionibus percuti, & dixit ad illum ne blasphemaret deos, deinde multa plurimorum tormentorum instrumenta protulit. quumque gratias ageret Laurentius deo, quod huiusmodi epulas semper desiderasset, ait Decius, Si haec est gloria vestra, age dic ubi similes tui plures lateat homines abiecti, ut epulemini simul. Respondit Laurentius, Quos tu mihi narras, si semel nomina sua deo caeli dederunt, iamque adeo indignus es tu, qui in eorum conspectu appareas. Deinceps cum sederet Decius in atrio Iouis, in palatio Tiberii, iussit sibi Laurentium ligatum adduci, cui praecipit ostenderet sui similes homines, ipseque sacrificaret diis, nihil confisus de suis thesauris absconditis. Cui Laurentius, Ego, inquit, minister Christi, & confido vere, & certus sum de thesauris caelestibus. Vade commotus Decius, clavis eum contundi praecipit, hinc extendi, & cadētibz ignis que facibus ad latera torqueri. Qua hora etiā dixit Laurentius, Domine Iesu Christe, miserere serui tui: quia accusatus, te non negavi: & interrogatus, te Christe confessus sum. Tunc Decius eum plumbatis caedi praecipit, rursusque suspensum scorpionibus percuti. Vbi rogauit martyr sanctus dominum, ut susciperet ab eo spiritum, sed audita est vox ab omnibus etiam circumstantibus, Plura adhuc te manent pro fide Christi certamina. Decius hoc maleficiis & magicis incantamentis tribuens, dicebat ipsum a demoniis suscipere consolationem. sed Romanus minister vidit angelum panno abstergentem vulnera Laurentii, qui quum de ligno depositus, iterum esset detrusus in carcerem, venit Romanus, seque baptizari petiit, quem diinde plumbatis per-

cussum Decius fecit decollari. ¶ Ambrosius in hodie Ambrosiana homilia sic ait, Fratres, beatus Laurentius non cita vel sermo. 72 simplici passione perimitur. nam qui gladio percutitur, semel moritur. hic autem longa & multiplici poena cruciatur, ut mors differatur, & non desit ad supplicium, desit ad finem. Decius quadam nocte Laurentium sibi praecipit adferri in balneum Olympiadis. (fuerunt autem Romanorum balnea, magna admodum palatia, cuiusmodi sunt Germanorum arces siue castra, quod in Diocletiani balneo satis apparet, in eo enim decem millia Christianorum laborauerunt.) Hippolytus qui iam Christianus erat, & cum familia tota baptismum susceperat, volebat pro Laurentio stare, Christumque palam confiteri, sed eum iussit Laurentium rem tacito secum conseruare, Christumque in corde suo foete, donec & ipse a domino vocaretur. ¶ Decius porro iam furore correptus, Laurentio os lapidibus contundi fecit, qui tantum subrisit, unde grauius excanduit ille, iussitque afferri lectum ferreum instar craticulae contextum. in eum repositus est Laurentius nudus, subiectis sibi prunis ardentibus. & ministri corpus Laurentii furcis comprimentes super ferrum cadens, subinde novos subministrabant carbones. Vbi Laurentius tyranno dixit, Prunae illae quauis ardent, mihi tamen refrigerium praebent, Caesari autē aeterna tormenta parabunt. Valerianus Laurentium submonuit, ut deos inuocaret, sed ille constantissime perseverans, dixit ad Decium, Conuerte partem corporis satis assatam iugiter, latus hoc coctum est, deuora & experimētum cape, sit crudū an assum suauius. Coepit hinc agere gratias deo, & passione in hoc nidore tanto tamque vasto incendio spiritum tradidit, anno sal. ducētesimo sexagesimo sexto, die decimo Augusti. de hoc supplicio sic ait Leo, Vbi prima supplicia nihil obtinent, vehementiora succedunt. laceros artus & multa verberum sectione concisos, subiecto praecipit igne torreri, ut per craterem ferream que iam de feruore continuo vim de se haberet vrendi, conuersorum alteratione membrorum fieret cruciatus vehementior & poena productior. Nihil obtines, nihil proficis saeva crudelitas. subtrahitur tormentis tuis materia mortalis. Et Laurentio in caelos abeunte, tu Ambrosie deficiis flammis tuis. superare charitatem Christi flama non potuit, & segnior sit ignis qui foris vsit, quam qui intus accenditur. Ignis hic ille fuit, de quo dixit dominus, misisse se illum in terram, ut succendatur & ardeat. Hoc igne succen Luc. 14.

si fuerunt illi duo discipuli, quando dixerunt, Ardens erat cor nostrum in via, quum aperiret nobis dominus scripturas. Eodem ardebat hic Laurentius, quo agente non sensit ipse flammam ignis externi. quantum enim in eo succensus fuit ardor fidei, tantum extinguebatur vicissim flamma tormenti. Ceterum de sancti Laurentii supplicio inquit Ambrosius in loco supra citato, Dicitur ab illo saeuissimo persecutore hæc ei constituta poena, vt ardentium exposita mole carbonum, insuper cum ferrea crate distentum lenta flamma combureret, vt non tam inflammando cito interimeret hominem, quam diu exurendo torqueret. ita quum vnum latus exustum prosequitor cerneret, in aliud latus ignibus abiceret exurendum. Ait tormentum hoc grauius fuisse, quam istud trium puerorum in camino ignis. Laurentius exusto latere vtroque, conuersus est in tergum, vbi cremati sunt renes ei⁹, vt impleretur in eo propheta Dauidica, Proba me domine & tenta me, vte renes meos & cor meum. Vbi geminum petit ignem, externum alterum, alterum ignem Christi qui cor inflammet. ¶ Ad extremum audite & accipite pulcherrimam conclusionem, quam hic Leo magnus ponit, & ait, Gaudeamus dilectissimi gaudio spirituali, & de felicissimo inclyti viri sine gloriemur in domino, qui est mirabilis in sanctis suis, in quibus nobis & presidium constituit & exemplum. atque ita per vniuersum mundum clarificauit gloriam suam, vt a solis ortu vsque ad occasum leuiticorum luminum coruscante fulgore quam clarificata est Hierosolyma Stephano, tam illustis fieret Roma Laurentio. Caius oratu & patrocinio adiuuari nos sine cessatione confidimus, vt quia omnes (sicut Apostolus ait) quicumque in Christo pie volunt viuere, persecutione patiuntur, corroboremur spiritu charitatis, & ad superandas omnes tentationes constantia fidei & perseverantia muniamur, per dominum nostrum Iesum Christum, viuentem & regnatem cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Ecce quanta sit neochristianorum vesania, quod sanctum Laurentium e sanctorum catalogo eiecerunt, in iis etiam locis, vbi antea fuerat patronus. sed illum tamen in arca & fisco diligenter custodiunt, seris etiam aliquot conclusum. Quondam conciliis tantum licebat & episcopis instituere festa, nunc eam sibi potestate textores, cardones & canpones vendicant. Passus autem est S. Laurentius anno domini 266. & statim temporibus S. Ambrosii qui non cetum annis postea

vixit, plurimum venerationis habuit. S. Laurentius Mediolaniticus in eius festo B. Ambrosius sermone habuit, in quo dicit, Tanta martyrio eius gloria extitit, vt passione sua mundum illuminauerit vniuersum. Similiter solenni festo celebratus est dies in Africa sancti Laurentii in vrbe Hippone, vbi Agustinus fuit episcopus, qui & eo die prædicauit. Tra. 17 atque in eo sermone sic ait, Si fathanas persequendo cessaret, hodie tam gloriosam coronam S. Laurentii non celebramus. & inde ait dominus, Qui manet in me, & ego in illo. Quid nisi quod martyres audiebant, Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit? Quomodo mansit in illo sanctus Laurentius, cuius hodie festum diem celebramus? Mansit vsque ad tentationem, id est, mansit vsque ad tyrannicam interrogationem. Mansit vsque ad acerrimam comminationem, mansit vsque ad perditionem. Parum est, mansit vsque ad immanem excruciationem. non enim occisus est cito, sed cruciatus est in igne, diu viuere permissus est, imo non diu viuere permissus est, sed tarde mori compulsus est. Meminit postea quomodo Sixtus dixit Laurentio, Noli moreri, sequeris me post triduum. O consolatio. non ait, Desinet persequutio, sed, post triduum me sequeris. Quo responso accepto, superauit ille diabolus. Leo quoque qui non longe post illos duos vixit, Comæ in festo sancti Laurentii prædicauit, sicuti meminimus supra non semel, estque Romana ecclesia sancti Laurentii vna ex septem capitalibus. Neque vero latina illum ecclesia tantum colit, sed eodem die decimo Augusti venerantur etiam Græci, qui sic habent ἡ ἀγία μαρτυρὸς ἡ ἀρχιδιάκονος λαυρεντίου. Vsq; adeo impie fecerunt neochristiani, qui sanctum Laurentium ex albo sanctorum eiecerunt, sed nos illum imploremus &c.

SOLENNI SANCTAQVE FESTIUITATE ASSUMPTIONIS VIRGINIS MATRIS,
Euangelium, Luc. x.

In illo tempore, Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes do-

I

mini, audiebat verbum illius, Martha autē satagebat circa frequens ministerium. Quæ stetit & ait, Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens, dixit illi dominus, Martha Martha, sollicita es & turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

HOMILIA I.

Vangelium hoc hodierno die adsumptionis Mariæ legi solet, eo quod euangelica historia ultra ascensionem Christi & apostolorum diuisionem non protenditur, ideoque nec obitum Mariæ, nec eius adsumptionem includit. Quauis euangelium hoc quo ad litteram, ad sorores duas, Martham & Magdalenam referatur, spiritali tamen sensu locum etiã suum habet, si de virgine matre intelligatur, nam & ea partem elegit optimam. Sed nos iam euangelium illud tamen quo ad litteram exponamus. deinde ad festum Mariæ properemus, de ipso quoque nonnihil dicturi. Et primum quidem ait Lucas intrasse dominum in castellum, scilicet Bethaniam, atque id Marthæ erat. Quñ ergo dominus a Galilæa proficisceretur versus Ierusalem, in itinere diuertit Bethaniam in ecdes Marthæ, siquidem eam cum Maria & Lazaro multum diligebat. Ambrosius vult Martham nõ immerito dominum hospitio excepisse, quia eam fluxu sanguinis laborantem liberauerat. (de quo tamen hic vt supra semel meminimus.) Hæc autem sororem Mariæ, puta Magdalenã, de qua Christus septem eiecerat dæmonia, & peccata ipsius remiserat. Atque hæc fuerunt sorores illæ duæ, de quibus hic agitur in euangelio. Quod autem earum fuerit officium, sequitur.

Quia sedens secus pedes domini, audiebat verbũ illius. Lucas iam antea dixerat, Martham excepisse dominum, quod vtique corporaliter factum est. Iam porro ostendere parat, quod & Maria exceperit illum modo quodam sublimiori in corde & animo suo. Martha excepit eum vt hospite, inquit Augustinus, sed tamẽ suscepit famula dominum, ægra saluatorem, creatura creatorem: & pascenda spiritu, suscepit dominum in carne pascendum: quoniam Christus quo

Ioh. 11.

Ambro.

& ar. 5.

Aug. de

verbis

domini.

Matt. 4.

ad humanam naturam, cibi indigus erat, vnde & esuriebat & sitiebat, quauis etiam illa gratia erat, quod se hominem pasci sinebat. In deserto autem videmus accessisse ad ipsum angelos, & ministrasse ei. similiter Eliam constat ex coruo suscepisse alimentum a deo, qui ipsum diutius poterat hoc modo pascere, sed ille voluit & viduã aliquid mereri, ideoque Eliam misit ad eam in Sareptam. Eodem modo Christum poterant angeli cibare, sed habitu suo voluit ille inueniri vt homo, hancque Mariæ impendere gratiam, vt se sinebat ab ea pasci. Parate autem Martha conuiuũ, fedit Maria iuxta pedes domini, audiens verbum illius. Vbi primum quia fedit, tranquillitas significatur: & quod verbum dei quiete est auscultandum, non pulsibus, non fabulis, non strepitu interrumpendum, sed cum mansuetudine & humilitate audiendũ, ideo enim Maria sedet ad pedes domini, quod humilitatis est argumentum. Quia quisquis in superbia audire vult verbum dei, nec gratiam inde referet, nec utilitatẽ aliquam, sicut sapientes mundi huius, qui sæpe prædicatorem contemnunt loco dei stantem pro officio suo. inique sanenam qui cum Maria adsident pedibus domini per humilitatem, capaces erunt fructus quem colligant ex verbo dei. Semper autem in euangelio Mariam inuenias ad pedes domini, vbi & mundata est, vbi remissa sunt illi peccata, hic quoque sedet ad pedes Christi, mortuo Lazaro, corruit ad pedes domini. Et in die resurrectionis dominicæ quum appareret ei dominus in specie hortulani, voluit tãgeret pedes eius, quauis resisteret ille. Hæc quoque Hieronymo & Augustino testantibus, tetigit pedes domini cũ reliquis mulieribus in via, quũ reuerterentur a monumento. Vide etiã hic piũ Mariæ adfectũ, quem gestabat erga verbum domini, quod illi audiendo vacabat, dũ pararentur alimenta. O festos nos, otardos & molestos in auscultando verbo dei. Ex quo quisquis est, verba dei audit, vt inquit Christus ad Iudæos, propterea vos non auditis, quia ex deo non estis. Magdalena autem ex deo fuit, vnde & verbũ domini sedulo, pie, humiliter, & animo sedato tranquilloque audiuit.

Quum etiam hic videmus diligentiam Christi in opere patris sui cælestis, qui in ipsis quoque vrbibus dum pararetur mensa, a prædicatione non cessauit, discant hinc episcopi & prælati omnes, vt ingressi domum aliquã, procul abiciant & expellant omnẽ leuitatem qua ostenderentur simplices, curent magis ea loqui, quæ faciant ad ædifi-

Mat. 6. Christus semper prohibuit, ita enim ait, Nolite solliciti esse animæ vestræ quid edatis, & corpori quibus induamini. Paulus etiã dicit, Sint mores sine auaritia, contenti presentibus, Iosue. 1. quia ipse dixit, Non te deseram neque derelinquam.

4. Discant hic qui prædicatores esse volunt veritatis, ne veritatem taceant, neque malum impunitum relinquant. Quæritus & comodi alicuius gratia, quod non raro fieri solet a quibusdam religiosis, maxime qui aliud ex hoc saltim Christi exemplo discere debebat. Quamuis enim ille hospes erat Marthæ, ipsaque circa eum occupabatur: attamen ille eam de nimia solitudine redarguit, idem & nos facere decet.

Theop. Theophylactus inquit, Non hospitalitatem prohibet dominus, sed varietatem ac turbam, hoc est, distractionem & turbationem, quoniam ipsa per se hospitalitas opus bonum est: iuxta illud Pauli, Hospitalitatis & beneficentia nolite obliuisci. per hanc enim quidam placuerunt deo, etiam angelis hospitio receptis. Et tamẽ illa eo usque bona est, quousque non abstrahit hominem a rebus magis necessariis. Dominus hic hospiti suæ quod verum erat non tacuit, sed aperte dixit, nihilque celauit. Vtinam idem facerent omnes prædicatores, neque diuitias considerarent aut potentiam vel priuam utilitatem. Postquam ergo Martham corripuit dominus, porro iam Mariam excusat. Vnum est necessarium, inquit. Vere enim vnum quid solum est necessarium, deus ipse, quicquid deinde in cælo & terra est, corruptibile est, & diuina potentia ad nihilum redigi potest. solum deus ipsum est, quod oportet necessario esse. Variis modis exponit Augustinus, & inter cetera sic dicit, Vnum cogitate fratres mei & videte, in ipsa multitudine quid delectat nisi vnum? Ecce deo propitio quæ multi estis? quis vos ferret, nisi vnum sciperetis? Vnde in multis quies ista? da vnum, & populus est.

August. 1. Cor. 1. tolle vnum, & turba est. Sic Paulus ex tota Corinthiorum multitudine vnum quid facere studuit, dicens, Obsecro vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. fides autem perfecta in eodem sensu, & in eadem sententia. Sic pro fidelibus rogauit Christus, ut vnum sint sicut ipse & pater vnum sunt. Sic de primitiua ecclesiæ Christianis ait Lucas, Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. sed de pace & vnitatem alias plura. Mariam excusando commendat dominus, quod optimam partem elegerit. vbi Beda sic dicit, Ecce pars Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ laudatur, neque enim bonam partem elegerit Mariam dicit, sed optimam,

Iohã 17. Aët. 4. Beda.

Iohã 17. Aët. 4. Beda.

Iohã 17. Aët. 4. Beda.

Iohã 17. Aët. 4. Beda.

vt etiam pars Marthæ indicaretur bona, quæ tamen tãdem dirigitur in partem Mariæ, a qua pars sua nunquam auferretur. siquidem quod illa hic incipit contemplando deumque laudando, id demum perficitur & augetur locupletius in futura patria, quam omnibus nobis concedat deus trinus & vnus, qui est benedictus in secula, Amen.

HOMILIA SECUNDA.

Vangelii huius historia per se facilis est & aperta cuius. quis enim dubitet id ita contigisse vt narratur? insuper tamen secundum regulam Augustini,

latius introspicendum est & considerandum, quod quicquid euangelista scribunt dominum fecisse, præterquã quod sit opus, etiam doctrina est vnde nos erudiamur. Christus enim verbo docuit simul & opere. vnde Paulus ait, Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Et Rom. 15 regula Gregorii sic habet, Omnis Christi actio, nostra est instructio, libet igitur hic videre quid sibi in hoc euangelio duas istas sorores velint. neque enim frustra earum hoc loco mentio fit. Vt autem ambages omnes euitemus, fundamentum hoc & concursus doctorum omnium est consensus, per illas duas sorores duplicem intelligit vitam Christianorum, actiuam & contemplatiuam. (volo texere totum sermonem, si aliquis circa monasticos vel moniales hunc extedere voluerit, ad excitandam eorum deuotionem & vitam monasticam confirmandam, & vt subindicem materiam & præbeam occasionem cogitandi, ideo obiter transcurramus solum euangelii historiam applicantes.) Quomodo autem illud per sorores duas significetur, iam audiemus. Intrauit Iesus in quoddam castellum, quod quid aliud est nisi ecclesia vniuersa, ciuitas noua Ierusalem quæ descendit de cælo? Murum illa habet fidem Christianam, fundamentum murorum apostolos, portas sacramenta septem & c. (facile est ire per symbola) Sin autem de aliqua singulari ciuitate loquamur, status spiritualis designatur. & id quidem castellum in edito monte situm, est conspicuum omnibus. quamuis non omnes audeant montem hunc conscendere. Quis non videt tot ritus & ordines ecclesiasticos? siquidem ciuitas in monte posita, celari non potest. Quotusquisque autem rigore ordinis & regulæ duritiam sustinet? Inuenias multos, qui dicunt monachos & vestales laute viuere. eos si quis interroget, an non & ipsi vitam lautam appetant, non abnuunt utique;

Apo. 12.

Mat. 5.

- Relegati autem ad vitam & conuersationem monasticam, resiliunt, nouamque tantum obseruantiam instituire conantur, si cœnobitis sint addicti. quod sane argumētum certum est, monachos & moniales duram vitam viuere, dum quā laudauerat is antea, nunc subire recusat. De hoc enim castel-
- Psal. 86.** lo Dauid sic inquit, Fundamenta eius in montibus sanctis. Murus castelli huius, regula est approbata & recepta, qua quisquis monasticus se conclusum non cogitat tanquam in muro, is officium suum rite nō peragit. Vbi primum rupta seps fuerit & aperta, sues in hortum irrumpunt, ipsumque
- Iob. 30.** cōfodiunt & exterminant, sicut Iob queritur, dicens, Quasi rupto muro & aperta ianua irruerunt super me. Probo autem homini monastico regula esse debet, sicut murus infu-
- Apo. 21.** perabilis, iuxta illud, quod vidit angelus in Apocalypsi, ciuitatem cœlestem habere murum magnū & sublimem. Vigiles & custodes mœnium, prælati sunt, priores & decani, quorū est diligenti circumlustratione velut ex specula cōsiderare qua parte hostes adueniant, vnde incēdia aut alia in-
- Isa 62.** restina pericula proueniāt, dicente Isaiā, Super muros tuos Ierusalē posui custodes, tota die & nocte nō cessabunt. Fossa quæ castellū hoc ambit, voluntas est nihil propriū possidendi, atq; hæc paupertas est euangelica, quā quis voluntatem suā in possidendis bonis vltro coercet & temperat, huiusmodi pauperes euāgelizantur, & iis euāgeliū predicatur, sed non raro conatur malorū omnium autor diabolus fossas illas implere luto auaritiæ, vti ei sic pateat ingressus
- Habac. 1** ad occupandū castellum, sicut de hac re Habacuc propheta dicit, Ipse scilicet diabolus, super omnē munitiōē videbit, & cōportabit aggerē, & capiet eā, Fons castelli huius, pius luctus est & deploratio peccati huiusque miseria. Ex hoc
- Psal. 79.** fonte Dauid biberat quū diceret, Potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Fontē hunc desiderauit Ieremias, dicens, Quis dabit aquas capiti meo, & oculis meis fontes lachrymarū? Respondet ad hoc Zacharias, inquit, Eris fons patens domui Dauid, & habitantibus Ierusalē in ablutionē peccatoris. Necessaria victus sunt, vigilia, ieiunium, oratio, disciplina omnisq; obedientia, iis enim dum macrescit corpus, spūs impinguatur, dicēte Dauide, Impinguasti in oleo caput meum, & rursus consistente id ipsum sapiente, Anima quæ benedicit, impinguabitur, sicut & homines illi monastici diu noctuq; laudare debent dominū. Turris huius operidi, ipsa est vita diuina & contemplatiua, quādo homines

religiosi totos se dedunt meditationi rerum cœlestium, atq; veluti rapiuntur spiritu, vt vix iam sensus suos habere se sentiant, sicut Paulus nesciebat in raptu, in corpore ne fuisset an 1. Co. 12 extra illud. Isti nimirum cōtinuo hoc recolunt, Sursum corda. In hanc turrim ascendere decet religiosos, quia turris hæc est fortitudinis a facie inimici. Atque in hoc castello Martha habitat & Maria. Martha eos significat, qui officiis præfecti, alii inserviunt. Maria autē eos designat, qui chororum curant & sacra peragunt, sedentes ad pedes domini.

(Posses extēdere illa symbola per duos sermones, quomodo plateæ essent stratae per humilitatem, tecta cooperta charitate, in qua essent cāpanæ pulsantes per deuotam orationē, portæ aperta per elemosinarum largitiōē, horologium fidei, quod omnes horas canonicas diligēter excipiat, haberet etiā lauacrum poenitentiae, horum diuersis arboribus studiorum & operum constum, ne torpentes ocio in vitia flecterentur. Ibi sit molendinum diuinæ lectiōnis, vbi ex farina in fornace charitatis sit panis optimus, omne in se habens delectamētum diuinæ refectionis & cōmunionis. Omnis turbatio est prohibita per virtutē silentii, & ciues ordinatissime viuunt sub regimine obedientiæ, quia iudex seuerus est disciplinæ scholasticæ & c. sic in infinitum.)

² Intrauit igitur Iesus in quoddam castellum. O cœnobium felix, quod ingredi dignatur Christus ipse, sane oportet illud & tranquillum esse, & offensione carere. Martha autem suscepit eum. Quotiescunque cœnobio pauperem aliquem hospitio excipiunt, Christum dominum suscipiunt. Quamobrem Martham in hoc peculiarē habere debent, hoc est, aliquem certum qui curam pauperum gerat. Et Martha quidem sororem habuit nomine Mariam. Qui in cœnobiis officia habent, aliis dominari non debent: sicut nec cæteris inferiores iudicari, sed omnes eos cōuenit vt fratres esse & sorores, ne quid discriminis adferat officiorum diuersitas. Sancta quoq; illa velut duarum sororū coniunctio est vitæ actiue & contemplatiue, dum illa per sapiētiam exterius operatur & regit omnia, hæc interius deo seruit cum mentis illuminatione & accensione seu inflammatione cordis erga ea quæ diuina sunt & cœlestia.

Hic primum contēplatiue vitæ opus describitur, quia sedit Maria secus pedes domini, quo spiritualium hominū quies & tranquillitas ostenditur. siquidem homo irrequietus in cœnobio, ab ipso etiam diabolo parum distat. Sedentes

do inferiores hominis partes inflexæ & curuatae sunt, caput autem libere erectum. sic qui contemplationi vocat homo, temporalia curare debet, solamque rationis suæ superior portionem recta dirigere in deum, & sic sedere per humilitatem secus pedes domini. Sic Beda inquit, Contemplatiuæ vniformis perfectio est, exutam mentem a cunctis habere terrenis, eamque quatum humana imbecillitas finit, vnire cum Christo, vt sic omne desiderium vergat in deum, graueque & molestum ei sit esse in corpore. tantum cupiat caelestibus interesse choris, deum laudare, amore ipsius exardescere, vt nihil iam cupiat operari, sed pedibus omnes curas conculcet, & quid multa: sensus omnis, cogitatio tota, & vniuersæ illius vires tendant in deum. O vere felicem beatumque hominem, cui talis gratia contigit diuinitus. ¶ Verum hic quoque prudenter ad curare decet, ne eum subtilis iste & fraudulentus spiritalis superbia diabolus decipiat, qui hic plerumque se magno veneno ingerere solet. vnde & dæmonium meridianum dici solet, a quo custodiri se petiit a domino Dauid, sic orans, A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Quod illud est meridianum dæmonium? hoc nimirum, quod iam diximus spiritalis superbia: sicut enim sol in meridie quum sit altissimus, in decliue tantum descendit festinans ad occasum: ita quum homo religiosus in summum euectus est apicem dignitatis, tum maxime conatur diabolus iste eum precipitare, & vel aliorum contemptu ipsum decipere, vel iudicio temerario, vel duritie nimia, vel philautia & fiducia sui cõgloriatione propriæ bonitatis. quasi non quicquid habet, habeat ex deo, cui gratiæ ideo sint agenda. (Potes hic ad longum inducere. 4. vias seu modos spiritalis superbiae.) Id vt omne præcaueat homo religiosus, humilitate sese muniat, tacitusq; subinde secum cogitet, quod ait Bernardus, Si quam ego gratiam habeo, haberet alius, quanto melius sanctiusque & magis pie ea quam ego vteretur? Sed quid Maria fecit secus pedes domini? audiebat verbu illius, quia in sacris literis potest homo vniuersæ spiritalis exercitationis adsequi dulcedinem. Verum hæc alias copiosius.

3 ¶ Quum iam Lucas describerat, quid Maria quæ vitam contemplatiuam designat, habeat negotii, porro iam etiam sollicitudinem Marthæ ostendit. siquidem ea satagebat circa frequens ministerium, Maria sedebat tranquilla,

Beda.

Bernar.

tacitaque contemplabatur, audiens dominum in doctrina sua. Et sic vtrique curam gerere sedulam debent, qui in choro, quique in porta desident. Tu autem hic vide, quia Martham sollicitam esse, non auaram conuenit, vt interdum prelati & ii qui officiis præ sunt, esse solent, aliquanto seculari potestate & magistratu duriores, nonnunquam priuata quærentes, vel fauore vel inuidia iudicant, quod nemo Turca iustum dixerit. Non hæc illa diligentia est quæ in Martha commendatur, imo procuratores, cellarii, burfarii, pistores, cæterique in cœnobiis fratres qui reliquis ministrant, diligentes esse debent erga singulos, erga pauperes & alios omnes, nec quicquam negligere, sed omnia providere ad sustentationem eorum qui deo ministrant, quia (vt ait Ambrosius) spiritalia sine temporalibus diu non possunt subsistere. nisi enim diligens esset Martha, Maria diu sedere non posset iuxta pedes domini, sed cogereretur etiam ipsa neglecta contemplatione victum sibi querere, & sic turbari erga plurima. Ideoque non imprudenter prouisum est, sorores esse duas, Martham & Magdalenam, vt sic Martha in temporali necessitate occupetur, Maria vero in vita contemplatiua diutius possit ad pedes sedere dominicos. Et hoc sane fundamentum est, quod nonnulli doctores concludendo dicunt, multo tutius esse sub regula viuere in eo ordine tali, vbi sufficientes reditus sint in communi, quam in ordine aliquo mendicantium, vbi nihil est in communi vnde viuere possint, ratio est, quod mendicantes continuo Marthæ iunguntur officio, dum curare eos oportet quomodo sustentent fratres vestitu, victu, libris & aliis, quomodo cœnobiū structuram prouideant ne corruat. id vt efficiant, cogitur in mundum hunc immundum & vanum exire, & circumcurritare inter viros & mulieres, vbi multam inueniunt peccandi occasionem. ¶ Mundus enim hic totus laqueis diaboli plenus est, sicut Antonius ipse vidit, neque tunc ra S. Anto. ro lingua & pudicitia in discrimine magno versantur. Quid hic multis morer? quo minus curarum habent religiosi, eo magis pedibus domini ad sidere possunt, ideoq; in illo ordine conuersari tutius est, vbi minus curæ incumbit Marthæ, cuiusmodi est ordo Carthusianus, qui centum annis ante ordinem mendicantium incepit, nec tamen aliqua domus, vt testatur Gerson, ab illa institutione defecit, quum Gerson. tamen in ordine mendicanti vconstantia talis non permãserit, quorum multi ab obseruantia resilierunt. sed valeant

Ambro.

S. Anto.

Gerson.

hæc. Constat enim ordinem illum in quo quisque feruentiorem habet charitatem in deum, deo esse propiorem. Vide Iohan. Maio. Marth. 19.

4 ¶ Ait Lucas, Martha stetit & ait, Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare: Ecce Martha iam multa occupatione defatigata, stetit. Fratres quibus rei familiaris demandata est cura, oportet nonnumquam conuiescere, modo quies hæc in ignauiam non abeat. vnde proprie stetit eam ait, quasi paratam adhuc amplius laborare. sicuti Ruth tota die stetit in agro, nec paruo tempore abiit in domum. ¶ Conquesta ergo est Martha de Maria. Vbi Bernardus ait, Felix domus & beata congregatio, in qua Martha de Magdalena conqueritur. Iam prohdolor, contrarium videas magis, dum qui in conuentu sunt in penetralibus, de his qui foras prodeunt conqueruntur, cupientes & ipsi prouehi, & videre mundum. Inique sane, quia quorum officium est in cultum diuinum incumbere, si non debent cupere vt prouehantur ad externa officia. quin potius superiores rogent, vt vbi primū illi etiā eis curam rerum temporalium iniungere velint, ab ea liberentur, sintque immunes: dicant insuper cum sponso, Laui pedes meos, & quomodo coinquinabo illos? Exui tunicam meam, quomodo rursus induam illam? Tunicam curæ secularis abiecit religiosus, dum suscepit & professus est religionem. & quomodo rursus adsumet istam sarcinam, vt ea pressus demergatur in mundo? Laui pedes meos concupiscentiarum, quibus conuersatus eram in mundo, nunc illos in ordine expurgavi & reieci, quæ itaque rursus coinquinem? Cœnum mundi voluptas est, a qua non dissident vanitas, auaritia, diuitiæ & c. Lutum hoc eis adheret, qui seipfos non caute custodiunt. Sin autem vrgeant & insistent superiores, dicentes, Egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane surgamus ad vineas, obedire decet subditū, & tamen integram seruare voluntatem, quod mallet cum Maria manere secus pedes domini, quam egredi & peragrarè regionem hinc inde cum sollicita Martha, & sic quoque meritum eius vsque adeo non minuetur, vt etiam augeatur Martha sublimitatem vitæ contemplatiuæ non intelligebat, ideoque petebat a domino, vt ille Mariam quoque ad opus relegaret, quod vitæ facere non debebat, quia neutra pars vel alteram contemnere, vel de ea conqueri debet: sicut interdum sorores quæ choro præsent, facere

Ruth. 2.

Bernar.

Can. 5.

Can. 7.

solent sororibus iis quæ seruili munere funguntur. Quæ de re Gerfon pulchrum tractatum edidit. Dominus ergo Martham stantem reprehendit, Mariam vero sedentem laudat. neque hic Martham de obsequio corripit, sed ideo quod Mariam sine causa nitebatur auocare a vita contemplatiua. Sollicita es, inquit ille, in officio. neque enim ministerium illud externum cura vacat, ideoque & præmia tibi digna dabo, iuxta illud, Non iniustus est deus vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis. Scio quoque te o Martha in multis perturbari. impediméta siquidem multa, multa negocia, plurimique labores obueniunt iis, qui vitam viuunt actiuam in hoc mundo, vt non immerito conquestus sit Moyses tantum sibi a deo impositum esse pondus, quando dixit, Quare non inuenio gratiam coram te? & quæ impoluit pondus vniuersi populi huius super me? Quum ergo omnis sarcina imposita sit humeris eius, quid mirum si perturbata sit nisi peculiarem habeat gratiam a deo, sane tribulatione carere non poterit.

Heb. 6.

Num. 11

5 ¶ Vt ad conclusionem veniat dominus, ponit hic principio præmissam, inferentem conclusionem intentam, Porro vnum est necessarium. Turbata erat Martha erga plura, sed vnum tamen, quod & ambiebat Maria, & requiritur tādē in Martha, est necessariū. Vnū illud, deus ipse est, vna beatitudo. Ambæ igitur pro vno illo contenditis, sed Maria interim partē optimā elegit, cuius rei ratio deinde sequetur. Vnū hoc petit quoque David, dicēs, Mihi adhære re deo bonū est, ponere in domino deo meo spēs meā. Et alibi, Vnā petit a domino, hanc requirā, vt inhabitē in domo domini omnibus diebus vitæ meæ, vt videā voluntatem domini, & visitem templū eius. Vnum hoc præponi omnibus debet in vtraque vita, quia finis ille vltimus est propter quem omnia fiunt. Maria optimā partem elegit. bona quidē est pars Martha, bona etiam Maria, & insuper melior quam ista Martha, iuxta illud Gregorii, Magna sunt actiuæ vitæ merita, sed contemplatiuæ potiora. Sunt qui volunt prius illud quod dicitur, Vnū est necessarium, referri ad Martham quæ licet turbetur in multis, attamen vnum illud in hac vita necessarium est, quum si qui contemplationi vacant, sine corporali sustentatione non possint proposito suo satisfacere. quanuis ergo pars Martha, hoc est, actiuæ vitæ functio, magis est necessaria, pars tamē Mariæ melior est:

Psal. 71.

Psal. 62.

Gregor.

quia sic se habent, vt excedentia & excessa. Rationem adsignat dominus, quare pars Mariæ sit melior. siquidem non auferetur ab ea. Quod exponēs Beda, sic ait, Actiua vita cū corpore deficit, quis enim in aeterna patria panem esurienti porrigat, vbi nemo esurire? quis potum tribuat sitienti, vbi nemo sitire? quis mortuum sepeliat, vbi nemo moritur? Cum præsentī ergo sæculo finitur vita actiua. Contemplatiua autem hic incipit, vt in cælesti patria perficiatur. quia hic per speculum tantum videmus & in ænigmate, illic visuri a facie ad faciem. Ignis nanque charitatis qui hic accenditur, tunc demum ardebit vere in vita aeterna, eo quod illa & auctior & feruentior permanebit. Atque in hoc dubium non est contemplatiuam vitam potiozem esse quam actiuā, quoniam hæc transitoria, illa autem est aeterna. In vtra tamen quis plus mereatur, dominus hic non differit, neque eo facit hoc verbum ipsius. siquidem omne meritum pro dilectionis feruore iudicatur, & ideo in quacunque vita quis plus meliusque operatur, plus etiam ille meretur, potest sane procurator in mundo conuersans, plus mereri, quā alius frater continuo domi orans & contemplans. Vicissim potest quis domi in choro tanta mētis suæ elevatione, diuinā bonitate, misericordiā atq; potentiam, passionē quoq; Christi ardentem adeo meditari, vt cor suum tanta dilectionis flamma incendatur, vnde plus mereatur quam ille in mundo. Vide Aliacen. super hoc, quia est clarus & vehemens in hac materia, in multis tractatibus, sed specialiter in tractatu speciali considerationis. & in tractatu compendii contemplationis. potes enim facile decē extrahere sermones, quæ disponant ad contemplationē, quæ adiuuēt, quæ perficiāt.

Postea docet, quid cōtemplandum in animabus, quid in angelis, quid in diuinis perfectiōibus. Ponit etiā varia genera cōtēplatiōis, alas eius, & varios modos ac grad^o. docet insuper quomodo conseruanda sit cōtēplatio. Et est optimū caput pro monasticis, id totum prosequitur etiam in compendio. Optimum foret, si quis vnus vtranque hanc vitam haberet, vt prælatus spiritalis prospiceret necessitati fratrum exterius, simulque se exerceret in pia contemplatione interius: atque id ille potest facere in tribus, meditatione, oratione & attentā scripturarū lectione. Volunt etiā doctores, quod quicumque in vera charitate prius se exercet in vita actiua, is multum fructum ac quietem contemplationis: quia sicut in nostro testamento vtraq; hæc vita per Mar-

Beda.

1. Co. 13.
Theop.

Aliacēf.

Card.

Camera

Bonauc.

in tract.

Gerfon.

tham & Mariam est significata, ita etiam in veteri testamēto ambæ designatæ sunt in duabus sororibus, Lia & Rachel, quum tamen vtranque maritus vnus habuit Iacob: & prius quidem duxit Liam, quæ vitā figurabat actiuā. Vide Gregorium lib. 6. mora. Videas idem in Moyse, qui se exeruit in campo vitæ actiuæ, vt inde in montē ascenderet cōtemplationis, loquuturus ibi cum domino, sicut homo cum homine solet. diuina enim charitas interdum exigit, vt homo missa contemplatione, exeat in vitam actiuam, in qua plus mereatur, quam si in contemplatiua perstitisset. Et sic Chrysostomus intelligit de cōpunctione cordis verba hæc Pauli, cum ait, Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, quia nemo pro seipso tantum diligere debet deum sed curare vt alii quoque ad deum dirigantur & salutem impetrent, Neque in hoc dissentiant doctores, dum concludunt eos optimos esse, qui vtrāque vitam perfecte viuunt &c.

DE MARIA VIRGINE

matreque filii dei.

Inquam aliquis fuit in terris homo, qui vtranque hanc vitā post Christum habuerit perfecte, is certe est Maria ipsa, in quo enim homine vnquam ita operata est Martha vt in Maria? in quo etiam tam sublimē planeque diuinam contemplationem habuit, vt in hac Maria matre dei? ita & de ea euāgelium hoc exponunt doctores, quomodo ingressus sit Iesus in castellum, hoc est, in vitam virginis, vbi eum excepit Martha, hoc est, ipsa Mariæ voluntas. soror autem illius, puta ratio, vacabat audiendo verbo dei. Et sic deinceps mystico sensū reliqua omnia referunt ad Mariam, sicut ipsa historia de duabus sororibus recitata est. (Vide Hugonem & Albertum circa literā, qui hoc prolixè prosequuntur.) Nos hic breuiter sententiā adducemus Anselmi, qui Mariam reliquis comparat hominibus, vnde palam fiat, quomodo partem elegerit optimā. Alii homines interdum hospitio excipiūt peregrinum, aut medicum: Maria dei filium suscepit in vtero virgineo, quū non haberet ille vbi caput suum declinaret. Alii nonnūquam hominem nudum vestiunt, Maria filii dei carne vestiuit humana, & corporaliter, si quid nebat aut terebat, domino in vestitum adparabat. Alii qui in vita Marthæ occurrant, esurientes pascunt, & potant sitientes: id ipsum quoque Maria fecit omnium perfectissime, quæ non exterius

Gen. 29.

Gregor.

Exo. 24

Exo. 32.

Rom. 9.

Vide Odonem.

Albert^o.

Anscim.

tantum paut fouisque Christum in carne. sed & parvulum adhuc huberibus suis enutrit, lacte fouis, panis inuoluit, quos ipsa fecerat, nullius alterius Marthe indiga, nullius egēs ancillæ, ipsa omne obsequium exhibuit puero Iesu. Et ut paucis singula hæc misericordie opera absolumus, que tantis præmiis dignatur dominus etiã minimo facta, quasi sibi ipsi essent exhibita, Maria utique illa non minimo impendit, sed altissimo dei filio, hunc paut, potauit, vestiuit, infantulum adhuc gestauit, ipsiq; summa semper cura prouidit, balneis cæterisque rebus necessariis omnibus.

Mar. 25

Ecquis tandem est qui sufficienter enumerare possit labores, erumnas, curas, sollicitudines Mariæ cū puero Iesu, dum fugit in Aegyptum, dum remansit ibi, & deinceps tō itineris spatio rediit? Vere in illā competit quoque, quod hic dixit dominus Marthæ, Martha Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Quomodo autem non turbaretur, sciens sibi commissum esse thesaurum preciosissimum qui in cælis erat & in terra? Sed ut finiamus illud, missum facio, quomodo educarit puerum Iesum, adduxerit in Ierusalē, amissum magnis doloribus quæserit, tandemque inuenit in templo, hinc sequuta sit eum docentem & prædicantem. Ad extremum cōsideremus, & hoc in sollicita illa nostra & perturbata Martha, cum Christus vltimum Mariæ vale dixisset feria quarta ante diē pasche, quando vidit illa dominū circūdūci immaniter adeo, atq; ab vno ad alium rapi magno omnium ludibrio, suoq; cum tristi supplicio & pœna crudeli, quādo verbera audiuit flagellorum & virgarum in filio, cōtumelias vidit turpissimas, quibus cor suū pertransiuit gladius doloris, dum audiret sēnitā & furorē tumultuantium Iudæorum, clamorē, boatumq; vociferantium, Tolle tolle, crucifige eum. Quantum hic nostra Martha perturbata est, quo mœrore adfecta, cōspicata filiū suū exire graui pressum mole crucis, tanto omnium cōtempnū quasi pessimus fuisset malefactor, qui vnquā vixisset in terra, quum tamē omnium esset innocētissimus? Vidit insuper eum doloribus plenum pendere in cruce, siquidē & hic iuxta crucē eius astuit mater Maria. Quibus porro mœroribus, quanto luctu & mœstitia perturbata fuisse Mariam putas, dum corpus illius mortuum de cruce depositum suo suscepit gremio, dum vulnera eius exosculata est, os liuidū genas pendulas, extinctos oculos, gelida mēbra & pallentia amplexata est, siquidē iā fons vitæ mortuus erat? Quan-

Maria
mater
domini
sollicita.

do vnquam huiusmodi Martha fuit in terra, quæ tantis cōfecta sit doloribus, tot emacerata curis? Vere hic impletum ei est illud propheticum Simeonis, Tuā ipsius animā pertransibit gladius doloris. Quis autem dubitet Mariam cupisse filium suum a tantis supplicis liberari, dum in vita cōtemplatiua vicissim cognouit ipsum deum verum esse, qui quum seipsum adiuuare poterat, nolebat tamen, vt generis humani consummaret redemptionem? Et id conquesta est Martha hæc nostra sensualitati super Mariā, quæ iuxta rationis dictamen Christum mori volebat pro toto mundo.

Quis porro digne explicare valeat, quomodo Maria mater dei fuerit etiã Magdalena in vita contemplatiua, vbi partem optimam elegerit? enim Mariæ pars adeo bona fuit, in Martha, quanto melior erit in Magdalena? O quanta cōtemplationis dulcedo fuit in Maria, quando eam salutauit angelus, quando spiritus sanctus superuenit, & virtus altissimi obumbravit? Quid non illa de æterna dei sapientia contemplaretur, in cuius vtero ipsa diuina sapientia habitauit, & humanam carnem suscepit vt fieret homo? Paulus Christum virtutem & sapientiā dei vocat, & in eo thesauros omnes sapientiæ & scientiæ dei ait fuisse recōditos. Constat autem Christum fuisse in Maria, itaque & thesauri illi omnes simul in Maria fuerunt. Nostra hæc Maria Magdalena non tantum sedit ad pedes domini, sed etiam ad caput, quando ex ore eius verbum audiuit æternum. siquidem illa in corde suo conseruauit verba omnia angeli, pastorum, trium magorum, Simeonis, Annæ prophetissæ, siquidē adeo dilectissimi filii. Atque hæc omnia eo modo fecit, sicut illa nemo vnquam hominum vel extremis labris prælibauit, quam suavis sit dominus, siquidem ea plane potata est torrente voluptatis dei, neque id mirum. penes eam enim, imo in ipsa fons erat vitæ scaturiens: vnde promanauit vtriusque illius vitæ perfectio. Itaque est Maria sicut & Martha multis externis rebus occupabatur, omne tamen eius gaudium & vniuersa lætitia erat in vno, quod solum permanet cæteris transeuntibus, quoniam solum id necessariū est. Pars Marthæ ablata est ab ea, quum nihil iam habet quæ perturbetur, sitq; sollicita, vt seruiat domino vt infantulo, cui nunc omnes angelorū chori inseruiunt, sedent in throno cælesti. Iam non turbatur amplius, nec est quod cum illo fugiat in Aegyptū a facie Herodis, quia Christum ascēdit in cælum, Herodes detrusus est ad inferos. Iam non

turbatur propter Iudæos, qui tunc occupati erant in capiendo domino, in præcipitando de monte, in lapidando, quum illi nunc subiecta sint omnia. Nihil iam flagella metuit, nõ virgas, clauos quoque & crucem & lanceam frustra formidabit. Resurrexit enim Christus, neq; moritur amplius, mors illi vltra non dominabitur. Ecce quia pars Martha, ablata est ab ea, quum interim optima illa non auferatur a Maria, quæ hodie eleuata est super omnes choros angelorum, dum impletum est desiderium suum in bonis, iamq; videt illa deum facie ad faciem sicuti est, lætatur & exultat cum filio suo in secula, Hæc nimirum pars optima est quæ non auferitur ab illa. O Maria gloriosissima virgo & mater dei, per tuam intercessionem & meritum fac nos quoque optime partis compotes, per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum deo patre regnat in vnitæte spiritus sancti per secula, Amen.

Non recessi ab Anselmo, ne materia se nimium diffunderet.

DE GLORIOSA LOLENNITATE assumptionis virginis matris.

Quæ est ista quæ ascendit, confurgens vt auro-
ra, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt astro-
rum acies ordinata? Cantic. 6. Vel, Exaltata est san-
cta dei genitrix super choros angelorum ad cæle-
stia regna. Vel, Assumpta est Maria in cælum, gau-
dent angeli, laudantes benedicunt dominum.

HOMILIA III.

Vis dubitet Mariam quoque summis votis vnice
cupiuisse cum filio suo Christo domino ascende-
re in cælum, atq; post illum clamasse, Trahe me
post te, in odore vnguentorum tuorum currimus. Si enim an-
geli semper desiderant in faciem Christi aspiceret, quanto
desiderio cupierit Maria filium sequi, ipsumque videre? quoniam
quum natura id appetant omnes matres, quanto ardentius petiit illud Maria, quæ magis dilexit filium suum
quam vlla mater in terra vnquam filium suum dilexerit: si-
quidem illa omnium maxime dilexit eum vt deum verum
deinde vt carnem & sanguinem suum. Quumque totum

Cant. 1.
1. Petr. 1.

Christi corpus ex castis & purissimis sanguinibus Mariæ
(vt ait Damascenus) sic desumptum, sine omni virili semi- Libro. 3.
ne, integre dilexit illa filium suum, magis quam vlli paren- cap. 2.
tes amarint filium. quod vel inde colliges facillime, quia enim Lucæ. 12.
tantum doluit Maria de amisso ad triduum filio hic in ter-
ris, vt nõ quiesceret donec inueniret, quanto magis deside-
rauit cum ipso esse in cælis? Vbi ait Bernardus, Aurora ru- Bernar.
tilans conquesta est se diem perdidisse lucentem, stella maturi
na admirata est triduanam solis absentiam, atq; tunc impleta
sunt illa sponsæ verba, Surgam & circumibo ciuitatem, per Cantic. 3.
vicos & plateas quarã quem diligit anima mea. Quam mo-
lestam putas fuisse vitam Mariæ tot annis, quibus hic eã expe-
ctare oportuit post ascensionem Christi, donec assumperit
illam? Est enim Maria (quod pie credi potest) interdum velu-
t radium quendam sibi emicantem habuit essentia diuinã,
vnde immensam suscepit lætitiã, id tamen omne imperfectum
est, si conferas ad essentialem beatitudinem. Quoniã, vt Ber Bernar.
nardus inquit, & hic pascit deus, sed nõ in saturitate. quum
autem dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini
filii, merces fructus vètris: hoc est, quia quo ad diuinam &
humanam naturam, Christus merces est beatorum. Quoq; Pl. 126.
ærumnis & afflictionibus plenior est hæc vita in terris, hoc
magis in votis habuit Maria peruenire ad cælum, vt ex hac
molesta peregrinatione liberaretur, quoniã sine dubio affli-
cta illa ex Christi absentia & huius vitæ, clamauit cū psal-
mista, Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, habi-
taui cū habitantibus Cedar, (id est, in tenebris infidelium Iu-
dæorum) multum incola fuit anima mea. Audenter igitur
cupiuit Maria esse cum filio suo, siquidem ipsi etiam angeli
dei & sancti omnes desiderauerunt reginam illã suam secũ
esse in cælis. Et sic quã aliquãdiu Maria clamasset ad domi-
nũ, Cupio dissolui & esse cū Christo, atq; iterũ, Educ de cu-
stodia animã meã ad cõstitendum nomini tuo, Me expectat
iusti donec retribuas mihi: id adeo hodierna die factum est,
quãdo oēs sancti maxima cū admiratione viderunt Mariã
tanta gloria & maiestate illustratã, adsumi in cælũ: iuxta id
quod a principio dicere cœpim⁹, Adsumpta est Maria in cælũ,
gaudet angeli, laudates benedicunt dominum, Ave Maria.

EVANGELIUM LVCAE X.

E Vangelium iam vltro missum facimus, non quod
non conuenit Mariæ, sicuti somniant neo christiani
ni aduersus matrem dei & ipsam ecclesiã, quanuis
PPP

enim ipsa per se historia ad Mariam & Martham sorores pertinet, apud nos tamen catholicos & orthodoxos Christianos, maioris semper tum ponderis tum momenti est sensus mysticus, quam iste qui ex litera pendet totus. Quis autem a Christo vnquam fuit in terris homo, de quo magis merito dicatur hoc euangelicum, Maria optimam partem elegit, quam de Maria matre deitideoque euangelium illud spiritali & mystico suo intellectu, de nemine potius legi & intelligi potest quam de virgine matre, sicut & nos iam antea totum hoc ad ipsam retulimus, & forte in aliqua sequenti homilia plenius faciemus. Nunc animus est de festi huius celebritate tantum dicere, & primum quidem, quoad Mariam post Christi ascensionem hic in terris vixerit: deinde, quare ea dominus tam diu expectare permiserit: mox, quare illa sit mortua: postremo, quomodo adsumpta sit in caelum, quod in hac festiuitate potissimum est. ¶ Principio quando Maria post Christi ascensionem vixerit, nusquam in euangeliiis est proditum, nec aliunde certum aliquod extat eius rei testimonium, nisi quod bona doctorum pars putat eam 15 annis vixisse post mortem Christi: iuxta quam sententiam facta illa esset grandaeva admodum, & perignasset usque ad annum aetatis 63. Vincentius tamen in speculo ponit annos 12. quo modo Maria mortua esset aetatis 61. ¶ Sed nos iam ad illud properemus, quod secundo loco proposuimus, quare Christus Mariam tanto tempore dimiserit hic in terris. Vbi quauis assignari ratio vniuersalis ista posset, quia sic visum est & beneplacitum deo, qua causam ipse etiam dominus assignauit, dicens, Ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te: quia autem voluntas dei est rationabilissima, ideo inquiratur ratio huius, factumque adeo id est in consolationem apostolorum & fidelium. sic enim ait Bernardus, exponens verba illa euangelii, Stabat iuxta crucem Iesu mater eius & c. Migraturus ex hoc mundo dominus, ita ordinauit, vt vtraque portio ecclesiae, triumphas videlicet & militans, visibili & inuisibili solatio frueretur, ascendens enim in caelum, sanctis animabus & angelis suam diuinitatem & humanitatem perpetuo contemplandam exhibuit, vt siue egredierentur, siue ingredierentur, pacifica inuenirent. Ecclesiae vero adhuc in terra militanti solatium quidem inuisibile promisit, quod in die pentecostes impleuit, quando spiritum consolatorem cordibus fidelium misit, solatium vero visibile praesentiae eius corporalis sub-

Vincen
tius.

Mat. 11.

Ioh. 19.

trahere voluit, & idcirco matrem ecclesiae consolatricem vice sui dereliquit. Vere enim magnum erat hoc hominibus solatium, videre matrem in terra, cuius filius dominaretur in caelo. Pulchrae hic doctores recogitant, veluti peregrinationem continuam fuisse sanctorum hominum ad Mariam, quoniam sic ait Ignatius, scribens ad S. Iohannem euangelistam, Si licitum est mihi apud te, ad Hierosolymam pariter volo ascendere, & videre sanctos qui ibi sunt, praecipue Mariam Iesu, quam dicunt vniuersis admirandam, cunctis desiderabilem. quem etenim non delectet eam videre & alloqui, quae verum deum deorum peperit, si sit nostrae fidei & religionis amicus? similiter & illum venerabilem Iacobum qui cognominatur iustus, quem referunt Christo Iesu simillimum facie, vita & modo conuersationis, ac si eundem veteri frater esset gemellus. Refertur etiam B. Dionysium iam baptizatum, transfretasse ab Athenis ad Mariam, non solum utique, sed cum plerisque aliis fidelibus. ¶ Altera causa est propter institutionem seu eruditionem fidelium. licet enim ipsi etiam euangelistae ex instinctu scripserint spiritus sancti iuxta illud prophetae, quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotae pariter eleuabantur, & non reuertebantur quum ambularent: attamen non parum eis etiam Maria profuit, priuatim informando & docendo quomodo omnia contigissent, puta circa salutationem angeli, visitationem Elizabeth, natiuitatem Christi, de tribus magis, de fuga in Aegyptum, & sic de similibus. Hinc est quod dicunt nonnulli Lucam praeter ceteris multa scripsisse de infantia & pueritia Christi, quia audierit illa ex Maria, sicque ex spiritu sancto cognouerit se ista scribere debere. Quis dubitet ingentem consolationem accepisse fideles, dum legerunt euangelia, & insuper illorum explicationem a Maria didicerunt: siquidem primus euangelium suum scripsit Matthaeus, idque statim, priusquam exisset praedicare gentibus. Rationem hanc pulchre inducit B. Hieronymus in sermone quodam qui sic incipit, Cogit me, ubi sic ait, Non quod eximius ille sanctorum chorus apostolorum ea deseruerit, inter quos post resurrectionem intras & exiens ille, qui familiariter contulit de Christi incarnatione tanto siquidem verius, quanto ab initio plenius per spiritum sanctum cuncta didicerat, & perspexerat oculis vniuersa, licet & apostoli per eundem spiritum sanctum omnia cognouerint, & in omnem edocti peruenerint veritatem. Ita possunt istiusmodi rationes plurimae assignari, quae

Ignatius

Dionys.

Iezekiel

Hieron.

lis est, vt ii qui perfequutionem patiebantur propter fidem, hoc modo confortarentur, vtque Mariæ meritum erga deum copiosius augeretur.

3 Quod ad Mariæ mortem attinet, consentiunt doctores eam vere mortuam esse. siquidem quum non pepererit deus filio suo, Mariam ab ea lege non exemit quin & ipsa illi satisfecerit, quum cōstitutum sit omnibus hominibus semel mori. Sic Augustinus inquit, Memores conditionis humanæ, mortem illam temporalem subiisse matrē domini dicere non metuimus. Hieronymus quoq; sic ait, Nihil ex iis ex periri aliud potest pro certo, nisi quod hodierna die gloriosa migravit a corpore. Tu autem hic diligentius attende verba Augustini, quoniam ea solutionem continent cuiusdā interrogationis & dubitationis quæ hic exoriri potest, Quum per peccatum mors irruerit in mundum, Maria autem nec hæreditario nec proprio opere contraxerit peccatum, quomodo tamē mori potuit. (illud iam supra refutauimus in die cōceptionis Mariæ: hominū quarta.) atqui aliud est esse sine peccato, & esse immortalem, & sic Maria propria sua natura mortua est, quam cum omnibus hominibus habuit communem, qui & ex corruptibili sunt corpore, & materia mortali. Quauis hæc res sua etiā ratione non caruit, siquidem si mortua illa non esset, ex qua tamen humanam naturam adsumpsisse Christum constat, prætextum hinc erroris sui adripuissent Manichæi & Valentiniani, asserentes dominum nō habuisse verum corpus. Quum ergo & Maria mortua est, argumentum hinc euidens liquet, ex radice Adæ eam descēdisse, jex qua Christus natus est redemptor generis humani. Cæterum quando Dauid inquit, preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius, quis non videat, quanto preciosior fuerit mors Mariæ? Hoc ipsum latius expendētes doctores, adsumunt regulam Bernardi, Quodcunq; aliis etiam minoribus sanctis a deo est concessum, id vtique Mariæ denegatum non est, modo ne obstet sexus. siquidem Maria sacerdos non fuit. Videmus autem quid circa illius mortem cōtigerit. Quum iam ipsa vixisset annos siue duodecim, siue quindecim, atque loca sancta visitasset omnia, vbi Christ⁹ captus, sub cruce colapsus, crucifixus denique esset & sepultus, iamque beneplicitum erat coram domino vt vitam eius finiret, per angelū illi reuelauit, quum sæpius iam obnixè filium suum rogasset, quando tandem voti compotem eam redderet, quando

Auguft. Hieron.

Pfal. 115

Bernar.

ipsam ex hoc seculo transferret, quando habitu gloriæ eam vestiret, quando tempus esset quo choris angelorum interesset, suamque filium dilectissimum videret & c. ibi tunc apparuit illi archangelus Gabriel, ipsamque honorifice salutauit, & insuper horam mortis ei reuelauit. Id adeo in libro legitur de morte Mariæ, quauis Hieronymus illū non vndequaq; pro authentico & approbato recipiat, id ipsum tamen & rationi & scripturæ cōsentaneū est. Quum enim tantam gratiam deus fecerit sancto Petro, vt depositionem tabernaculi sui multo tempore antea præscierit, similiter & Paulo qui de se sic ait, Ego iā delibor, & tempus resolutionis meæ instat, non diuersum est quod historiae narrat de sancto Iacobo & Martino, qui etiam post mortis suæ reuelationem dixit ad dominum, Domine, si adhuc populū tuo sum ego necessarius, non recuso laborē. Quod si igitur dominus sanctis suis reuelauit diem obitus sui, quur nō & mari suæ manifestauerit, quæ inde immensum etiam gaudium receperit? Testatur historia Mariam petiisse hoc per angelos a domino, vt illam sibi gratiam conferret, apostolosque ad obitum suum mitteret. An petierit illud Maria, incertum est, factum autem esse, certissimum est. vnde coniectura magna est, eam hoc petiisse. Sit itaque hoc constans, Mariam ex adnunciantē angelo cognouisse tempus obitus sui. Cui⁹ exemplo tu quoque discite sanctos dei & angelos inuocare, orareque vt tibi tempus mortis reuelent, quod vtique multis hominibus fieri solet. Precor te mi custos, si fieri potest, notum mihi facias diem obitus mei & c.

4 Alterum mortis Mariæ priuilegium fuit, sicuti iā meminimus, quod apostoli omnes mirabiliter adducti sunt Hierosolymā ex vniuerso terrarum orbe per ministerium angelorū. Cui rei fidem certiorē facit quod de Daniele scribitur, illo enim coniecto in lacum leonum, angelus domini assumpsit Habaculā prophetam, adreptumque in Iudæa in ipso acre deduxit vsq; in Babylonē repente & subito, quur itaque non angelus potuerit Hierosolymam adducere Petrum Roma, Paulum ex Galatia & Thomā ex India, quū multis modis Maria superet Daniele? In Actis apostolorum legimus, quia quum Philippus baptizasset eunuchum Candacis reginæ in ipso itinere, inter Hierosolymam & Gazam, ibi abripuit eum spirit⁹ & posuit in Azoto. Quod autem interfuerint apostoli morti Mariæ, testatur Dionysius de diuinis nom. cap. 3. dicens, Apud ipsos diuini spiri-

Dan. 14.

Act. 8.

Dionys⁹.

quos plenos pontifices nostros, quum & nos (vt nosti) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod autorem vitæ deumque ceperat, conuenissemus, (aderat autem & frater domini Iacobus, & Petrus supremum decus & antiquissimum theologorum columen,) ubi post contutum placuit, vt infinite potentem diuinæ infinitatis bonitatem pontifices laudarent omnes, quisque pro capitu suo laudat ille deinceps Hierotheum magistrum suum, qui plane sit impletus spiritu sancto, vnde & secundum apostolos ceteris omnibus deum plus magnificarit. Ecce testimonium apertum super eo, quod in morte Mariæ adfuerint apostoli, aliique sancti homines plures, vt Timotheus, Hierotheus, Dionysius & c. Aiunt eiusdem rei mentionem facere, quendam ex vetustissimis etiã Andream Cretensem, quæ tamen nõ vidi. Hoc vnum iam incidit, Damascenũ in quadam homilia præclaram habere sententiam, quæ sic habet, Ex antiqua & verissima traditione accepimus, quod tempore gloriosæ dormitionis beatissimæ virginis, quum omnes sancti apostoli ad saluandas gentes orbem terræ peragrarent, in momento temporis in altum subleuati, Hierosolymis contenerunt. Quumq; iam illi attenderent imminere mortem Mariæ, vna omnes voce, vnoq; velut ore clamare cœperunt, Quando te habuimus virgo laudatissima cohabitricem in hoc seculo, non diuerso fruebamur solatio, quæ si dominum deumq; nostrum ipsum vidissemus: nunc vero dum cognoscimus te velle ex hoc mudo commigrare, hæc vna nobis reliqua manet cõsolatio, quod te habituri sumus mediatricem apud deũ. Ecce quia iam filius tuus conditor omnium te vocat, vade in pacem, nosq; deo reconcilia. Quia enim in hac terra habitares, exiguus te conclusit circulus, porro autem quando adsumeris iam in cælum, totus mundus cõmune habebit propiciatoriũ. Quauis etiã apostoli admodum cõtristabantur ex morte virginis, neq; minus quam si ipsa eorũ mater fuisset, vicissim tamen eos solabatur gratia spũs sancti. fuitq; hoc magnæ cõsolationis loco virginis matris, quod præsentem hic in obitu suo vidit electos dei apostolos, quos illa sine dubio fortiter cõsolata est, cõfirmavitque fide catholica, diuinũ eis promittens auxiliũ, virtutẽ gratiã & illuminationẽ spiritus sancti, quomodo inde contemnerent martyrium, pœnas & supplicia tyrannorũ, aduersitates quoq; & voluptates mundi huius, atq; solũ præ omnibus timerent deũ, sicut a filio suo edocti fuerãt, ne timerent eos

Damasc.

qui occidunt corpus, non animam, sed illum qui quum occiderit corpus, animam potest mittere in gehennam. Hinc docemur iniquum non esse, hominem moriturum adhibere sibi liberos suos fratres aut quoscunque amicos, quoniã sic etiam matrem suã honorauit deus præsentia apostolorum. Sic Iacob priusquã moreretur, cupiuit videre Ioseph, Gen. 45. dicens, Vadam & videbo eum priusquã moriar. Satis enim hoc mihi est, dummodo filius meus Ioseph viuat. Hinc moriturus Iacob vocauit ad se filios suos omnes, inquit, Cõgregamini & audite filii Iacob, audite Israel patrẽ vestrũ. Sed hæc iam sufficiant. Oremus dominum & c.

Gen. 45.

Gen. 45.

DE GLORIOSA ASSUMPTIONE virginis matris.

HOMILIA QVARTA.

Vemadmodum multis magnisque donata prærogatiuis fuit virgo Maria, partim in cõceptione sua, partim quum ipsa Christum concepit & peperit, ita etiam in morte sua plurima habuit priuilegia, primumque adeo omnium prænunciata ei mors est ab angelo, deinde miraculose aduocauit deus apostolos cum multis aliis discipulis ad mortem ipsius. Atque de iis duobus superioriter disseruimus homilia: reliquum est dicere, quomodo Christus sui ipsius apparitione honestauit illã, quod ex regula Bernardi supra adducta colligimus: quia quicquid a Bernar. iis sanctis quãlibet paucis, cõtulit deus, credendum non est eum Mariæ denegasse. siquidẽ illud & summe potuit exhibere Mariã, & ei dolores mortis diminuere vel totos auferre. Cum Iacob proficisceretur in Aegyptum, videns filium suum sibi occurrentẽ, lætus & alacer dixit, iam lætus moriar, quia vidi faciẽ tuã & superstitẽ te relinquo. Quanto huberiori gaudio exultasse Mariã putas, quum iam cõspiceret filium suũ ad se veniẽtẽ? Et quod plerofq; sanctos iam morituros vistrarit dominus, plurimæ testantur historie, nosque adeo ipsi probauimus idem iam supra de S. Iohanne euãgelista, cui dixit dominus, Veni dilectissime discipule ad fratres tuos. Hoc ipsum quoque Gregorius de multis Gregor. refert lib. 4 dialogorum. Et idẽ legitur de sancta Barbara, cui apparuit dominus in turri, & de plerisq; aliis. Quid igitur obstat, quo minus sit hoc cõstanter credendum de Maria? Mitto hic & volens pertrãscõ piã illam contemplationem, quomodo Christus eam alloquutus sit, vt qui ami. Cã. 2. 4.

- cissime, Surge, propera formosa mea & veni, veni de Libano sponsa mea, veni, coronaberis, veni in hortum meum
- Pfal. 86.** & c. Maria quoque vltro sese obtulit, cum Dauid dicens, Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Et sine dubio sic, vt ipsa antea audierat a filio suo sub cruce, dixit ad eum, In manus tuas commendo spiritum meum. ¶ Quatum mortis Mariæ priuilegium hoc est, quia mortua est illa sine morbo, omnique dolore mortis, idque adeo rursum ex superiori regula Bernardi promanat, quoniam si hoc illis sanctis deus permisset ex gratia, quur non idem contulerit Mariæ? Hieronymus autem de S. Iohanne ait, Tam extraneus a dolore mortis, quam a corruptioe carnis inuenitur alienus. Testatur id ipsum etiam Augustinus, audisse se a viris fide dignis, qui viderint ex monumento illius scaturiginem pulueris scaturire. & quur tandem non matri quoque suæ eandem gratiam fecerit Christus, quam custodi suo Iohanni exhibuit? Neq; id mirum videatur cuiuspiam, siquidem & sine doloribus nata est Maria, quur ergo non sic sit mortua, quæ tantum dolorum in passione & morte Christi sustinuit? vt admirandus dicat Hieronymus, Beata dei genitrix in ea parte passa est, quæ impassibilis habetur, & ideo quia spiritualiter & atrocius passa est gladio passionis, plus quam martyr fuit. Ideo contentus dominus doloribus illis, præseruauit eam in morte ab omni dolore, planeque tranquille separata est anima a corpore, certa tunc existens non multo tempore post adhuc fore vt ei rursus vniretur. Atque hæc sententia vniuersalis ecclesiæ est in collecta hodiernæ diei, quam aiunt fecisse S. Gregorium, simulque huius festiuitatis cantum ordinasse. sic autem illa habet, Veneranda nobis domine huius diei festiuitate opem conferat salutarem, in qua sancta dei genitrix virgo Maria mortem subiit temporalem, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit. Quærunr hic doctores, qui sint nexibus & quæ vincula mortis, triplicia nimirum, primum est ipsi dolor morbi, vrgens hominem vsque in mortem, quo respiciens Sapiens, dixit, O mors, quam amara est memoria tua? Alterum est tentatio diabolica, tunc enim hostis iste omnibus viribus conatur auferre animam, eaq; afflictio tunc omnium maxima est, iuxta illud quod dixit dominus ad serpentem, Tu insidiaberis calcaneo illius, hoc est, nouissimo vite. Tertium vinculum siue nexis est corruptio putrescentis corporis secundum legem domini, Cinis es & in

cinerem reuenteris, quomodo & Iob ait ad dominum, Me Iob. 10. mento quæso quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Et hoc est quod intendebamus, Mariam dicentes mortis nexibus non oppressam, sed sine dolore mortuam, non igitur pingi illa debet habitu & facie agrotantis, decubens in lecto, sed ita sicut & inter manus apostolorum tradidit spiritum

¶ Quum iam hoc pacto Maria in dulcedine spiritus cum gaudio, volens mortua esset apostoli illam honorifice sepelierunt, ex iisdem rationibus quas de sepultura Christi ostendimus. Superfedeo hic lubens historiam vulgatam in libro de transitu Mariæ, quid inter se loquuti sint apostoli, & quomodo deus eos nebula velarit, angelique auditi decantarint. Iam vero sanctum virginis matris corpus cum quum essent deposituri in monumentum, adfuit Christus ipse, eamque in sepulchro collocavit. Quumq; adhuc efferretur, adcurrrens vnus ex summis pontificibus, conatus est abripere corpus virginis. & statim brachium illius graui dolore confectum, exaruit. Eum simul atque ex apostolorum informatione pœnituit infidelitatis suæ, statim ad sancti corporis contactum sanatus est. Quauis ergo libellus ille receptus ab ecclesia non est, ita vt credendum sit quicquid in eo continetur, lubet tamen ex illo decerpere quæ ad ædificationem erectionemque adfectus facere videntur, credique pie possunt, primum omnium enim per receptionem & traditionem seniorum hereditariam, veritatem habemus illam ab ipsis iam inde temporibus apostolorum in nos vsque deriuatam, sicut & fratribus ostendi solet Hierosolymis, vbi monstratur sepulchrum virginis Mariæ, non procul a monte Oliueti & horto illo in quo captus est dominus locus insuper ostenditur, quo apparsit ei angelus, prænucciavit adsumptionem ipsius, atque in signum victoriæ, ramum palmæ illi obtulit, cuius multa fit mentio in isto libello. Volens hic superfedeo dicere de cingulo Mariæ, quod aiunt relictum esse Thomæ apostolo. His ita præmissis, ad principale venio dictum huius membra, palamque profiteor pie esse credendum, superiora illa ita circa adsumptionem Mariæ contigisse, nebulamq; ibi fuisse, quia simile habemus, quando ascensus erat Moyses in montem pro accipienda lege decalogi, nubes operuit montem sex diebus, & Moyses ingressus nebulam, Exo. 24 ascendit in montem. Insuper in historia Regum legimus, 3. Reg. 8.

quum Salomon ædificasset templum domino, illudq; iam dedicaturus esset, ibi nebula impleuit templum, tanta quidem, ut præ illius densitate non possent sacerdotes ministrare domino, quia gloria domini repleuerat domum ipsius. Quum itaque dominus gloriam suam tantam manifestarit in materiali isto templo Salomonis, quanto magis in electo illo templo virginis matris? siquidem de ea duxit Da-

Psal. 47 uid, Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Porro cecinisse angelos sub mortem Mariæ quis obsecro demiretur, qui modo cõsideret cantasse illos in Christi natiuitate, quando ad supplicia nascebatur & vitæ huius miseriam, quanto alacrius iam cecinerint, quum mater Iesu, regina eorum, adsumenda esset in cælestia regna ad

Lucæ. 1. æternam gloriam? Insuper scribit Seuerus Sulpitius, quum aliquando Seuerinus episcopus Coloniensis sancta intisset altaria, orans post matutinas, audiuit angelos dei cantantes, quos tamen archidiaconus eius audire non potuit, sed postquam pro eo etiam orauit S. Seuerinus, audiuit & ille voces suauissimas, ubi & sanctus Seuerinus dixit, Dominus dixit, Dominus meus sanctus Martinus migravit ad dominum, cuius animam nunc angeli psallentes deducunt in cælum. Et quod eam Christus sepelierit ipse, mirum nemini videri debet. siquidem illud quoque idem obsequium Maria domino propriis manibus exhibuerat, vnde merito rursus eam Christus sepelierit. Quid quod de sancta Martha legitur, adfuisse dominum in hospitiæ suæ sepultura; quod si igitur honorẽ hunc dominus Martha detulit, quæ ipsum temporali tantum excepit hospitiõ, quanto magis

Sulpitius Maria, quæ non hospitiõ solo suscepit eum, sed & .39. septu-

Deut. vi. manis castis suis portauit visceribus? Ad hæc in veteri legimus testamento dominum sepeliisse Moysen sic enim habet scriptura, Mortuus est ibi Moyses seruus domini in terra Moab, iubente domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulchrum eius vsque in præsentem diem.

Deut. vi. 3. Simul atque iam hæcenus Mariæ mortem audiuimus & sepulturam, reliquum est dicere, quomodo eam dominus adsumpserit in cælum. Et quidem quo ad animam, constans certa que est doctorum sententia, ipsam hodie factam esse beatam, quia sine dolore mortua est, psallentibus apostolis, canentibus angelis, anima ipsius reliquit cor-

pus, oblataque est manibus Christi. An autem etiam corpus eius sit adsumptum in cælum, et si Hieronymus nihil voluit temerarie decernere, magis tamen iudicat credibile, eam corpore & anima esse assumptam. Concludit hoc idem Augustinus, aliique plurimi, & nunc tota credit Romana ecclesia, ipsam corpore & anima adsumptam, vereque factam esse beatam. Vnde Augustinus dicit, Latetur Maria (ut dignum est) lætitia inenarrabili, glorificata in corpore & anima, in proprio filio, & per proprium filium, & cum proprio filio. Id ira esse rationibus firmari potest, quoniam plures sunt sancti in cælo corpore & anima, nemo itaque putet Mariæ, quæ illis sanctior est, hoc esse negatum, iuxta regulam Bernardi. Quod autem hoc modo plures sancti sint in cælo, sic probatur. Refert enim

Hieron. Mathæus, multa corpora eorum qui mortui erant resurrexerunt cum Christo, & intrasse in ciuitatem sanctam, ubi Glossa sic habet, Illi iam sunt cum corpore in gloria, alii qui resurrectionis testes veri non fuissent. Eadem quoque Hieronymi ad Heliodorum sententia est, istos qui resurrexerunt, non tantum in terrestri Ierusalem, sed etiam cælesti visos esse. Et sic Bernardus Bussi introducit Ambrosium, qui dicat idem de sancto Iohanne euangelista, quodque adhuc in singulos annos die resurrectionis Christi quidam in corpore & anima resurgant. Non quidem memini hoc me legisse in Ambrosio, sed idem Augustino acceptum ferunt Brianlo & Franciscus Maro. qui etiam ait Iohannem baptistam corpore & anima esse in cælo, non obstante illo quod caput eius hic sit in terra, atq; hoc asserit ille de aliis pluribus sanctis, in quorum numero sunt qui reponant Paulum quoque, eo quod ait, Qui mortui sunt in Christo, resurgent primi: deinde nos qui viuimus, qui residui sumus, simul cum ipsis rapiemur in aera obuiam Christo. Ecce hic Paulus duplices commemorat qui occurrent Christo in aera: alios sanctos mortuos, qui & resurgent primi: alios iam mortuos, inter quos se ille connumerat, non potest autem intelligi de sanctis in terra viuentibus. totus enim mundus prius purgabitur per ignem, Petro attestante. tantaque afflictio diem præcedet nouissimum, ut nullus tunc sit futurus homo superstes, sicut & nos in hominibus de extremo iudicio ad longum explicauimus. Intelligitur ergo hoc de sanctis qui iam corpore & anima uiuunt in cælo, e quorũ numero & Paulus est, ideoq; alii etiã sancti

August.

Mat. 27.

Glossa.

Hieron.

Ambro.

2. The. 5

2. Petr. 3.

corpore & anima quum sint in caelo, religio fuerit, non idē quoque de virgine matre credere. (vide Augustinum libro 20, de ciuit. dei. ca. 20. Cameracen. in 9. de resumpta. Briaſonem in quarto & c. Accedat & alia ratio non minus fortis, quia videmus aliorum sanctorū corpora magno honore obseruari in terris, deumque per ea mirabilia operari in omnipotenti sua miraculorū operatione. Id adeo in singulis tēplis conspicimus, vbi magna cura & reuerentia sanctorum reliquiā obseruantur, gemmis, auro, argentoq; incluse, quā & magno multumque pio populi adfectu visitantur, sicut sanctus Iacobus in Compostella, Petrus Romę Barho, Catharina, Barbara, Iodocus, Magdalena, Ursula, & c. si ergo non etiā corpus Marię vna cum anima adsumptum esset in caelum, quur non & illud magno honore obseruaretur, pieque visitaretur, quod tamē nusquam fit in toto mundo: licet enim multis in locis visitetur, vt in Loreto Italię, in Monte Serrato Hispanię, Aquigrani & eremo Heluetiorum Germanię, in nostra donna de annuncia Florentię, apud Otingum Bauarię, nullibi tamen istorum locorū corpus Marię ostenditur, non caput, non manus, non digitus, sed tantum ibi per implorationem ipsius multa magnaque miracula operatus est dominus, & quotidie operatur. Porro si quis dicat sanctissimū virginis corpus esse absconditum, huic resistit quod deus toties tā miraculose sanctorum suorum corpora reuelauit, vt Stephani, cuius inuentionem ipsa etiam recolit ecclesia: Antonii, Geruasii & Prothasii, S. Nazarii & Celsi, Richardi quoque qui dux Suedorum extitit, cuiusque corpus in Luca Italię reuelatum est. Itē sancti Gereonis Coloniae. Et quid hoc recēseam, quod norunt omnes de sanctę crucis inuentione? Quod si igitur dominus fecit crucem suam, quā ipsum in supplicio gestauit, inueniri, quis non credat corpus etiam Marię, si extaret in terra, iam dudum esse reuelatum diuinitus, pluribusq; & maioribus miraculis illustratum, quam aliquod cuiuscūque sancti corpus: sed nimirum tanto thesauro terra digna non fuit, quia sanctum illud virginis corpus calum, sacrarium extitit spiritus sancti, domicilium Christi, trichinium totius trinitatis. Ad hęc coniunctę sunt illę duę sententię, quum dixit dominus, Cinis es & in cinerem reuerteris: ad Euam autem, In dolore paries filios tuos, dispensauit autem dominus cum Maria, quando ei alteram sententiā remisit, siquidem illa sine virginitatis lēſione & partus dolo-

re Christum edidit, ideoque pie credendum est, quod alteram quoque sententiam priorem illam dimiserit ei, nec corpus eius putredini fuerit obnoxium. Siquidem quum ille tā quam dilectus filius curam habuit matris suę in cruce pendens, ita vt eam Iohanni commendaret, quanto magis curā Iohā. 19. eius gessit in pace glorię, ne quid contrarium ei aduersaretur? & sicut corpus ipse suum a corruptione pręseruauit, iuxta illud psalmi, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, ita matrem suam honorauit plus quam aliquis filius in terra, quoniam hęc ipsa arca dei fuit. pręcepit autē dominus Moysi arcam fabricari ex ligno non putrescenti. & quur hęc arca Christi putrescat? cur non potius tota vt pulchra erat, ita a Christo domino assumeretur in caelum? vidit autem hoc idem Iohannes in spiritu, conspicuus templum domini apertum in caelo, & arcam dei visam in templo. credendum igitur est, Mariam corpore & anima a suo dilectissimo filio adsumptam esse in caelum, & sic perfecta est imago in nobis vere illius futurę resurrectionis. Cumque noluerit ille eam a quocunque viro hic tangi in terminus passurus erat vermes eam demortuam demordisse: sed sicut Christus rex angelorum corpore & anima regnat in caelis, ita & Maria celorum & angelorum domina, merito corpore & anima illi conregnat in caelis, vt quemadmodum in terrestri paradiso. Adā terrenus fuerat & Eua, sic iam in caelesti paradiso sit! Adā caelestis Christus, & noua isthęc Eua itidem caelestis. Mater mater gratię, mater misericordię, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe, vt te læti videamus in gloria felicitatē aternę. Amen.

DE ASSUMPTIONE BEATÆ virginis, Homilia V, & vltima.

Imul atque ab angelo annunciata est mors virginis in mari, apostoli etiam iam miraculose ad eā ducti sunt, ipsaque sine dolore mortua, statim corpore & anima a Christo adsumpta est in caelum: adsumpta inquam, quia non ita vt Christus propria virtute ascendit, sed a Christo per gratiā assumpta. Quæri iā hic solet, quando ista adsumptio facta sit. & respondetur cōstare hoc, quod hodie sit mortua sed quando sit adsumpta, dubium est, opinantibus nonnullis post quadraginta tandem dies eam esse adsumptam, quo temporis interuallo etiam Christus ascendit in caelum. verum non eadem fuit in Maria ratio quæ in

Christo. siquidem hūc antea oportebat resurrectionem suā sufficienter discipulis comprobare. deinde quo ad significationem etiam, non fuit idem necessarium in Maria. Alii putant eam die tertio adsumptam, quæ sententia magis quidē videtur conueniens, sed tamen & ipsa nihil concludit, quoniam adhuc sunt qui putant eam ipso sepulture die adsumptam esse in cælum. In libello tamen de transitu Mariæ refertur, quia dominus iusserit apostolos expectare triduum sicq; tertio demum die animam reuertam ad sepulchrum, corpus denuo adsumpsisse in valle Iosaphat, atque inde adsumptam in cælum. In libello autem huic libello multi parum fidei tribuant, constat tamē istud ex ipsa seniorum traditione, monstrarique adhuc solet locus Hierosolymis nō procul a sepulchro Mariæ, vbi Thomas cingulum eius accepit, quod ab illa deciderit in adsumptione. Quicquid hoc est, nos de magnificentia, splendore & claritate adsumptionis huius dicemus. Principio enim pie hoc credendum est, vniuersum exercitum cælestem occurrisse ei cum domino Iesu, quoniam sic arca materialis magno comitatu conducta est a Dauide, quis non credat sanctissimā hanc Christi arcam non ab ipso & tota militia cælesti deductam in cælum? Doctores contemplantur cælum ter euacuari: primo in ascensione Christi, quando ei angeli omnes occurrunt; deinde in adsumptione Mariæ, dum non angeli tantum, sed & omnes beatorum animarū obuiam uenerunt illum Christo: postremo idem hoc fiet in die nouissimo, quādo angeli & animarū omnes Christum comitabuntur ad iudicium. Atque de gaudio, iubilo & exultatione angelorum sanctorū que nemo vel admirari fatis vel eloqui potest, imo ne sufficienter quidem cogitare. Legimus Salomonē surrexisse quando obuiā venit matri suæ Bersabeæ, & inclinasse se erga eam, sedisseque super thronum suum, positam etiam esse sedē regiam matri regis, quæ & sedit ad dexterā illius. Salomon autem figura Christi fuit, quia hic pacificator uerus est, qui pacem fecit inter homines, deum & angelos, qui pacem hanc in illius natiuitate proclamauerunt. Atqui in figura veteribus omnia contigerunt, vnde & hæc historia Salomonis oportet aliquid nobis designet in nostro uero Salomone Christo. neque illud apparet vbi fiat commodius, nisi quando occurrit matri suæ in adsumptione, tunc enim omni honore ei exhibito, ipsam exaltauit super choros angelorū, proximā coniunxit sibi ad dexteram suā constituit.

Aug
2. Rc. 6.

3. Rc. 1.

Luc. 2.
1. Co. 10

Isa. 40.

do. & tunc impletum est istud propheta, Domum maiestatis meæ glorificabo. & illud quoq; Davidis, Surge domine Psal. 131. in requie in tuā, tu & arca sanctificationis tue. (Bernardus Bernar. utitur pro themate) fuitque ea res admiranda, quod Christ⁹ in tanta maiestate obuiā progressus est Mariæ, per hoc docens & declarans omnibus angelis, matrem eam esse suā, quæ ipsum conceperit, peperit, fouerit, educarit, proinde ille ei reuerentiam debitam exhibuit, ut filius dilectissimæ matri suæ. Quamq; profunde ipse se hic humiliavit in terris, sicut canticum eius clare testatur, tam vicissim illā rursus magnificauit dominus, effectum reddens quod dixerat ipse, Qui se humiliat, exaltabitur, cui consonat istud Iob, Qui humiliatus fuerit, erit in gloria. Luc. 14. Iob. 23.

2 Neque uero Christus tantum occurrit matri suæ, neque illum tantū comitati sunt angeli & sancti ministrantes ipsi, sed se quoque laudare Mariam cœperunt ut cælorum reginam, regisque sui parentem. Et sicut David omnesque filii Israel arcam testamenti deducebant magno iubilo, iubisque sonantibus, quando etiam David ipse ante eam cithara iudebat: ita pie credi potest, exercitum cælestē omnibus instrumentis musicis cum iubilo cecinisse ad laudem virginis & gratulationē assumptionis ipsius. Pulchre hic inquit Hieronymus in sermone ad Eustochium, Legimus quam sæpe ad funera & sepulturas quorūlibet sanctorum angelos aduenisse, & ad eorū exequias obsequia præstitisse, nec non & animos electorum usq; ad cælum cū hymnis & laudibus detulisse, atq; magno fulgore resplēduisse. Quando igitur hæc tāta dignatus est dominus mortuis exhibere, vnde etiā uiuentes odorē suauissimum senserunt ex eorum corporibus redolentē, quanto magis credendum est die adsumptæ genitricis dei, occurrisse ei militiam cælestem, & luce magna eam circumfulsisse, atque ad thronum gloriæ deduxisse? Dubium tamē non est, vniuersum comitatum cælestis Ierusalem ineffabili gaudio exultasse, magna que cum gratiarum actione iubilasse, quoniam solenne hoc festum quod nobis singulis semper annis semel reuoluitur, factum est eis perpetuum. neq; immerito, uero enim nō abimile est ipsum saluatorem prope occurrisse ei, ipsamque cum immenso gaudio ad dexteram suam in throno gloriæ collocasse. in hunc fere modū Hieronymus scribit, quod hic uobis relinquimus feruentiori adfectu, & alacrioribus animis latius penitusque contemplantum.

Luc. 2.
2. Rc. 6.

Insuper adhuc meditantur pii patres, quomodo deditur. Quæ sit Maria per singulos choros angelorum & hominum, qui omnes ingenti stupore admirati sunt tantam gratiæ & donorum hubertatem, quibus Christus matrem suam præ omnibus creaturis in terra donauit, coronauit, clarificauit, Pulchrum esset etiam ab vno choro ad alterum progredi, & sic singulatum cõtemplari, quid in quoque dictum, quid cogitatum fiet, verum hoc nimis longum foret. Itaque in vniuersum ipsas tantum hierarchias perlustrabimus, sunt autem illarum tres, & singulæ, tres rursus choros continent, sicut in festo S. Michaelis fauente Christo latius disseremus. Primum tamen hierarchiam hanc dispiciamus in terra ecclesiasticam, quæ ex apostolis (quotquot tandem illorum adhuc erant superstites, Iacobus enim iam ab Herode decollatus fuerat) aliisque discipulis & fidelibus, tam viris quam mulieribus, qui omnes funus conduxerunt ad sepulturam. In eorum persona admiratur ecclesia, quando videntur illi, quanta gloria & maiestate Maria adsumeretur a Christo in cælum, clamantes post magistram suam, Virgo prudentissima, quo progredieris quasi aurora valde rutilans filia Sion, tota formosa & suavis es. Quauis etiam perturbabantur ex consolatione & doctrina amissa, tamen obipsius gaudium & honorẽ & tam gloriosum, vicissim multum gaudebant.

Et si etiam angeli admirati sint omnes virginẽ hanc eximiam, quæ filium dei edidit, reginam cælorum & angelorum dominam, profecto enim nemo hominum tantã concipere vel cogitare potest lætitiã, qua non illi habuerint maiorem: quãtũ tamen humanus adsequi potest intelligentus, adsumunt hic doctores admirationes illas & interrogationes, quas spiritus sanctus in canticis ordinauit, vbi statim prima illa se nobis offert infimæ hierarchiæ, Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris? Virgula quo magis crescit in altum, eo subtilior efficitur. ita animus Mariæ semper rectus constitit a terra in cælestia directus, quoque id in ea magis fiebat, hoc subtilior ipsa efficiebatur in vita cõtemplatiua, vnde & odorem corã deo fecit myrrha & thure delectabiliorem. Huic interrogationi responderi potest per ecclesiã, Ista est speciosa inter filias Ierusalem, Viderunt eã filii Sion & beatissimã prædicauerunt, & reginã laudauerunt eam.

Can. 6. Altera interrogatio mediæ hierarchiæ, Quæ est ista quæ

ascendit de deserto, affluens deliciis, innixa super dilectum suum? Vere gustauit illa delicias cælestes abundanter. vnde Bernardus ait Super hũc innititur mater illa felicissima, & in aureo reclinatorio diuinæ maiestatis recubens, inter sponsum filii sui brachia requiescit. O quãta dignitas, o quam specialis gloria, inniti super illum quẽ reuerentur angelicæ potestates. Verum hic quoque respondet ecclesiã, Ista est speciosa inter filias Ierusalem, sicut vidistis eam plenam charitate & dilectione in cubilibus & in hortis aromaticum, plena erat gratia & charitate, id adeo interius declarauit & exterius. Quum vero iam ad supremos angelos peruenisset Maria, admirati sunt illi quoque dicentes, Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Aurora a lumine incipiens, crescit semper vsque dum perueniat ad solem, neque vnquam luce priuatur. Ita Maria quæ cepit in lumine gratiæ diuinæ, nunquam obscurata est tenebris siue caligine peccat, eo vsque dum radio æterno peruenit ad solem iustitiæ Christum dominum hodierna die, quando adsumpta est super æthera iuxta illud Davidis, sicut lux auroræ oriente sole mane vsque nubibus rutilat. Pulchra in super est illa vt luna, luna lumen suum a sole mutuat, & deinceps noctem illuminat, facitque vt illi qui noctu ambulant, non horreant neque formident. sic Maria lumen gratiæ suæ a sole iustitiæ Christo recipit, quia cum eo dominus est. inde in hac lachrymarum valle noctem illustrat, viam nobis vitæ monstrans æternæ, dum in terris degimus. solatur insuper nos & vires addit, vt minus formidemus infestum nobis hostem diabolum, freti consolatione Mariæ, & in hoc quidem illa lunæ similitudinem gerit, non autem in instabilitate, quia sic luna est sub pedibus eius. Electa vt sol. Multæ hic solis proprietates commemorari possent, quæ omnes mystice ad Mariam referentur, sed & breuiter expediamus. Vere sol noster est Maria, totum illuminans mundum, & misericordiæ suæ gratiam communicans omnibus qui inuocant illam. Quod enim mulier spectata in priuatis aedibus, hoc idem in toto mundo est Maria. Iam vero de muliere bona sic ait sapiens, Sicut sol oriens mundo in altissimis diei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus suæ. Et sicut sol fulgore luminis omnem astrorum splendorem superat, ita Maria in gratiam mulieres alias omnes superat & homines pueros, dicente angelo, Benedicte tu in Luca. 1.

Can. 6.

2. Re. 22

Apo. 12.

ooo

Pfal. 8. mulieribus. Sol siquidem hic ille est, quem in spiritu Dauid vidit, quum ait, Posuit in sole tabernaculum suum. Hoc ille fecit, quando in vtero virginis factus est homo, & in eo septimanis 39. habitauit. ¶ His omnibus accedit, quod Maria etiam dæmonibus est horribilis, quia ipsa esse illa virgo Iesse, qua deus percussit diabolum: qui, quia Mariam iam ut fragorem tonitruum metuit, ideo a nomine illius exhorrescit, vnde eius figura fuit Iudith, quoniam sicut hæc caput Hofernis abscidit: ita Maria illius caput contriuit, dum potestatem magnam ademit, quando Christum peperit, qui infernum confregit, & dæmonia ex hominibus eiecit. Multi peccatores deo reconciliantur per Mariam, quos alias diabolus vinxit, sicut plurimæ testantur historiae. Maxime vero horrent dæmonia pulsus salutacionis angelicæ, idque non tantum propter Mariam, sed etiam ob incarnationem Christi. Et hinc neochristiani ministri sunt diaboli, dum pulsus istum vndique abolere conantur, quem ferre diabolus non potest, ideoque per instrumenta sua tantum fraudis molitur. Sic ergo Maria exaltata super omnes choros angelorum, ascendit in locum gloriæ suæ, iamque sedet proxima filio suo Christo domino, ut continue oret pro miseris peccatoribus, siquidem quum Maria in charitate & gratia dei omnes tum homines excellat, tum angelos, decuit eandem in gloria quoque angelis omnibus esse superiorem. Potes facere totum sermonem de sole, luna & aurora. Extende.

⁴ Quis porro iam hinc non facillime colligat quomodo gloriosissima mater dei Maria partem elegerit optimam, quæ nunquam auferetur ab ea? Verbum enim illud quavis aliqua similitudine attribui possit Mariæ Magdalenz, & unicuique hominum vitam contemplatiuam viuenti, proprie tamen pertinet ad Mariam, & eo modo quo nulli hominum in terris: quoniam si quis omnia quæ uspiam sunt bona consideret, in iis omnibus Maria partem elegerit optimam. Quia in bonis corporis virginitatem elegerit, ita ut cum huius honore fecunditatem non amitteret matris, cuiusmodi virgo in terris nunquam fuit, sicuti nec talis mater quæ virgo mansisset. nec talis & benedictum fructum mater vlla protulit ut Maria, vnde recte de ea cecinit poeta, & nunc quoque usurpat ecclesia, Sedulius Nec primam similem visa es nec habere sequentem, Sola sine exemplo placuisti foemina Christo.

Exod. 3. Pulchre illa in rubo Moyse figurata est, qui licet igni grauidus erat, attamen non comburebatur. ¶ Deinde si bona

animi consideremus, hic quoque partem optimam elegerit Maria, tam illuminato intellectu, tam ardenti voluntate, ut nul- lus vnquam homo purus perfectior extiterit in viribus animæ quam Maria. Admirata sunt hodie sanctorum animæ & obstupuerunt, quænam sit illa quæ meritorum virtutibus dignitatem superet angelorum. In operibus itidem partem elegerit optimam, quia ut dicit sapiens, posuit manum suam super fortia. Ante omnia tamen optimam partem elegerit in bonis gloriæ, siquidem etiam stola corporis amicta, est super omnes homines, dicente Dauide, Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate. Alii sancti alias habent dotes, alia dona, quæ simul omnia habet Maria. vnde Bernardus ait, Quicquid aliis sanctorum confertur diuissim, id totum Mariæ datum est. Et inde Iohannes refert se mulierem vidisse amictam sole, & lunam sub pedibus eius, in capite gestantem coronam stellarum 12. Nam quod coronata est Maria priuilegio nouem chororum angelicorum, & insuper trium ordinum priuilegiatorum, virginum, doctorum & martyrum, pars hæc nunquam auferetur ab illa, sed omnes generationes in caelo & in terra perpetuo beatam prædicabunt eam. Amen.

IN DIE S. BARTHOLOMAEI apostoli, Euangelium LVCÆ XXI.

In illo tempore (intellige post ultimam cœnam domini) Facta est contentio inter discipulos, quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui mansistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, ut

edatis & bibatis super mēsam meam in regno meo,
& sedeat̄is super thronos, iudicantes duodecim tri-
bus Israel.

HOMILIA PRIMA.

Ieuāgelium Lucae vnde textus hic desumptus est,
penitus introspeciamus, reiq; gestae tēpus & ordi-
nem cōsideremus, videbim⁹ apostolos inter se cor-
pisse contendere statim a cœna, quū iam venerabile sacra-
mentū suscepissent, eisq; domin⁹ prädixerat imminere pas-
sionē suam, & quod vnus ex eis traditurus se esset, ibi statim
facta est cōtentio quis eorū esset maior. Vbi si quæras, quo-
modo de primatu cōtendant hic discipuli, quum dominus
passionē suam & proditiōē prædiceret discipulis, respon-
debit tibi Theophylact⁹ & dicit, Nunc nō solū de suspi-
tione proditiōis tantum turbantur, sed ex turbatione illa
ad contentiones veniunt. inciderunt autem in hanc litem,
quia verisimile est, quod inter se dixerunt vnus alteri, Tu
proditurus es: & alius alteri, Tu proditurus es, & inde per-
uenerunt vt dicerent, Ego sum melior, ego sum maior. Alii
putant singulos eos voluisse videri & esse meliores, ne in
suspitiōē pro se quisq; proditiōis inciderēt. Sunt alii qui
existimant, quia iā Christū cōsummata passione moriturū
audierant, ideo eos de primatu cōtendisse, quādo vnusquis-
que cupiebat esse prior, sicut & duo filii Zebedaei petierant
esse primi in regno & Christo proximi, vnde etiā reliquo-
rum exorta est indignatio. Peruersum est vitiū ambitio, quæ
sanctum quoq; illud apostolorum cōsōrtium turbauit ante
susceptionem spiritus sancti, neq; nunc primū. sed & antea
contigerat idē, quando ibant Capharnaum, quia & tunc in
itinere de primatu disputabant. Et post domini transfigura-
tionē, quum dominus descēderet de monte Thabor cū tri-
bus secum adsumpserat, cogitabāt inter se quis esset eorum
maior. Beda excusatur⁹ apostolos, in bonū sensum interpre-
tatur illud, dicens, Non incredibile est, quia iuxta hoc quod
Rom. 11 alibi præcipitur, Cōtendite intrare per angustam portā, no-
nore se præueniendo certarint. Verū hoc & alii improbat,
quia sic apostoli non fuissent reprehensi a domino, & ipse
Beda refellit. Quicquid tamen illud est, nos videamus non
quod carnales fecerunt apostoli, sed quid spiritualis magi-
ster præcepit, quoniam ille tribus argumentis cōtentionem
hanc sedare voluit. Primum, quod ambitio vitium sit genti-

Mat. 20

Mar. 9.

Lucæ. 19.

Beda.

Rom. 11

lium: deinde exemplo suo, quauis enim ipse sit altissimus,
formam tamen seruare voluit humilitatis. Postremo iubet
eos de honore nihil esse sollicitos, quod ipse præparatur⁹ sit
eis regnum. Nunc Christum audiamus.

Reges gentium, inquit dominus, dominātur eo-
rum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocan-
tur. Vos autem non sic. Theophylact⁹ hic ait, Comprimit
istum tumultum duobus exemplis, vno gentilium quos ab-
ominabantur, ostendens quod eis assimilandi sint, si sapiant
similia. Hinc Ambrosius docet, illud quod cōtenderunt a-
postoli, non excusationi obtendi, sed cautioni proponi. Et
Beda dicit, Sicut bonis esse moris solet in scripturis semper
exempla patrum præcedentium, quibus ad meliora profici-
ent, quibus agnitis de suis actibus humiliantur, inquirere:
sic e contrario reprobi si quid forte in electis reprehensibi-
le reperiunt, quasi suas ex eo nequitias obtecturi, aut pro iu-
sto defensuri, libentissime solent amplecti: hinc qui cōten-
tionibus gaudent, subinde pro se istam apostolorum litem
introducunt, & quod Paulus cum Barnaba dissentiens mi-
grauit ab eo, sed videre illi potius debebant, quod multitu-
dinis credentium erat cor vnum & anima vna. Confide-
randum eis erat istud Pauli, Si inter vos zelus est & conten-
tio, nonne carnales estis? nonne homines estis? Verū illi tan-
tum adducunt quod pro eis esse videtur, nō quod sequitur.
Ex eorum numero fuit & Theodosius Imperator, qui quū
plurimos ciues in vrbe Casæ Thessalonica ad tres horas
interfici curasset, insuper templum ingressurus, prohibitus
est a S. Ambrosio, eo quod publicus peccator omnibus ma-
nifestam & publicam pœnitentiam agere deberet. Cui Im-
perator exemplum Davidis obiecit, qui etiam adulterium
coniunxit homicidio. Verum Ambrosius illud refutans, di-
xit, Si sequutus es errantem, sequere & pœnitentem. Hinc
Imperator paruit episcopo, & publice stetit inter pœniten-
tes: iuxta rigidum ecclesiæ morem tunc sancte obseruatum.
O seculi nostri leuitatem. O mores a priscis multum dissi-
dentes quod si nunc simile tentare quis velit, non dico erga
Imperatorem, sed principem tantum aut comitem, mirū ni
omnes eius ditioris sacerdotes interficerētur. Fit hoc iā in
multis, vt adulteri Dauidem, adultera Bersabēā, meretricis
Magdalenā improbitatis suæ prætextū inducant, neque inter-
terim pœnitentiæ quā egerunt, meminerint. Vnde Beda ait,
Infirmitas sanctorum non nobis imitanda proponitur, sed

Theop.

Ambro.

Beda.

Act. 15.

Act. 4.

1. Cor. 3.

Paulin⁹

ī vita B.

Ambro.

1. Re. 11.

Beda.

potius quia conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Ita nos hic potius salutarem attendamus Christi doctrinam, qua discipulorum compefcuit arrogantiam, quam ut inde contentionis sumamus exemplum. ¶ Reges gentium, inquit ille, dominatur eorum, dominatio coactionem habet & contemptum hoc loco, si quidem gentiles nonnunquam abusi sunt magistratu & potestate, dum subditos suos præ superbia & fastu contēnerent. Christianus autem, qui cogitare debet omnes homines patrē vnum habere in cælis, non ita superbire debet elatus erga subditos suos, sed potius animo cōcipere, quod etsi hic tēporaliter dominetur illis, forte tamen futurū sit, ut multis nominibus superior eo fiat aliquis ex subditis suis in æterna patria. Quid multa? plurimum dominū gentium coniunctum habuit timorē cōcoactione. Inter Christianos vero nemo inordinate appetat dominū: quod si tamen acquirat, adhibeat timorem & amorē dei, proinde dominus hic ait, Vos autē non sic, Vos, qui sancte seruare debetis formulā Christianæ humilitatis,

5 Est quod hic commemorem, quam inepte neochristiani locum hunc inducant aduersus magistratum ecclesiasticum, vnde colligere nitūtur, nullū esse debere, nec prælatum, nec regimen spirituale & c. Quod quum & falsum sit, & vniuersam perturbet hierarchiā ecclesiasticā, ipsumque subuertat ordinē ecclesiæ, operæ precium hic visum est, eorum fundamenta & sacrarum literarum dilacerationem cōmonstrare, ne offendātur simplices in magistratibus ecclesiæ. Ineq; hic a textu tamen euāgelico discedemus, quoniam lubet hic amplam istam & latissimam ingredi materiam, quam alibi in libro de primatu Petri abūdē satis prosequuti sumus. Atque ut id breuibus expediam, dico primū, quia Christus in illis verbis nō prohibuit hierarchiam ecclesiasticam, non voluit inter Christianos alios alius non debere esse superiores, episcopos, principes aut dominos, sed fastum tantum vetuit & inordinatam dominandi libidinem, atque ambitionem, qua quis ex potestate turget inflatus & effertur, volens opprimere & contemnere subditos. Id ita esse, ex ipsis Christi verbis verum fiet, quoniam sic ait, Reges gentium dominantur eorum. Ita enim gentium moris esse ostendit, inquit Chrysofomus, prima quæque appetere. Tyrannica hæc passio est, & nonnunquam eximios etiam viros perturbat, quod autem hic dominus non absolute magistratum prohibuerit ecclesiasticum, & verbis eius proba-

Super
Matth.

tur & exēplo, exemplum enim proposuit seipsum, dicens, Ego in medio vestrum sum tanquam qui ministrat. Cōstat ergo quod quauis omnium maxime se humiliarit, supremus tamen fuit prælatus ecclesiæ & caput: & licet ministrauerit eis, magister tamē ipsorum extitit & dominus. Voluit autē hic docere, ut si quis in potestate sit constitutus, nō ideo superbiat, sed subditis inferuiat, maxime quod ad officii sui rationē pertinet. Atq; hoc Glossa hic confirmat, quā Glossa ait, Non extollat præsentē dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Quod si igitur Christus voluisset, ut neochristiani somniat, auferre prælaturam ecclesiasticā, ipse si bi dominus contrarius extitisset, & exēplum cum dicto pugnaret: quoniam iuxta eorum sententiā voluisset dicere, neminem esse debere superiorē & in potestate cōstitutum, cui tamen aduersatur exemplum, in quo seipsum proponit supremum. ¶ Ad hæc ipsa Christi verba potestatem superiorē arguunt, falsum est igitur, eum vetuisse magistratus esse, ait enim, Qui maior est vestrū, fiat sicut minor. Ecce qui maior est, vult ergo aperte dominus, vnum ex illis esse debere maiorem siue superiorē dignitate, sed tamen ille fieri debet sicut minor per humilitatē & exhibitionē obsequii, nō itaque potestatem aufert, sed modum illi imponit, sicut & Glossa cōmemorat, dicēs, Qui præcessor est gradu dignitatis, sit sicut ministrator humilitatis exhibitione. Idē & Christus ipse in sequentibus pulchre insinuauit, quum dixit Petro, cōstituendo eum caput ecclesiæ, Ego pro te rogavi Petre, ut nō deficiat fides tua. & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. ¶ Et ut aliquando finiam, constat pronuncio, nunquam id ita futurum quod affirmant neochristiani, sed tantum hic prohibet dominus superbiam & tyrannidem, iuxta illud Sapientis, Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex ipsis. Quanto magis es, humilia te in omnibus, & coram deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia dei solius, & ab humilibus honoratur. Quod etiam hic dominus Petro & aliis præcepit apostolis, idem deinceps Petrus commisit episcopis, ne dominantur in clero, sed sint forma gregis. Totum hoc per verba Bernardi roboratur lib. 2. de cōsi. ad Eugenium, quū ait, Interdicitur dominatio, interdicitur ministratio.

4 Sequitur inde clarus & apertus sensus verborum Christi, quum ait, Reges gentium dominantur eorum. Sciens, inquit Theophylactus, quam sit tyrannica, & graui

Glossa
interli-
nealis.

Luc. 2.2.

Ecc. 3.2.
& 3.

1. Petr. 5.

Bernar.

Theop.

indigeat reprehensionis plaga ambitio, acrius eos perstrin-
git, & abiicit ipsos in infidelium & gentilium portionem,
sibi in gloria studere voluerint. quasi diciturus esset, Alii
homines ex gentibus illustres dicuntur & benefici, eo quod
regunt & magistratum appetunt. adfectus is gentilis est &
ethnicus, mei autem discipuli non sic, quos ipsa tantum hu-
militas commendat spectatosque efficit. Ita Beda ait, Certis
tantibus de prioratu discipulis, pius magister eos non inite-
contentionis arguit, sed formam quam sequantur, humili-
tatis modesta ratione describit, in qua tamen forma obtine-
da maiores & predecessores, id est, doctores ecclesie non mi-
nima discretionem opus habent, ne videlicet regum gentium
instar dominari subiectis, seque gaudeant ab eis superua-
cuis laudibus attolli. Opera precium enim est, eos esse bo-
norum socios per humilitatem, malis autem rectos & re-
quos per zelum iustitie. Qui magistratum gerit, potesta-
tem suam declaret & exerceat ergo eos qui male agunt,
exemplo Pauli qui potestatem huiusmodi habuit, quando
dixit: Etsi amplius gloriatu aliquid fuero de potestate no-
stra, quam dedit nobis dominus in edificationem & non
in destructionem vestram. Ecce potestatem quam iacet
Paulus, quem imitari debent prelati, ut cum rigore puniant
peccatum. id ipsum significavit Paulus, inquit, Quid vul-
tis? in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu man-
suetudinis? Virga autem correctionem designat vehemen-
tem (secundum materiam subiectam, quando loquimur de
disciplina & correctione) sicut David canit, Virgam virtu-
tis tue emittet dominus ex Sion, dominare in medio inimi-
corum tuorum. Quid enim vel regat vel precipiat ali-
quis, cui nulla sit potestas discipline & correctionis? Quis
itaque spiritus sanctus ordinavit episcopos (omnes voco pre-
latos ecclesiasticos in regimine constitutos) ipsique, curam
iniunxerit regende ecclesie, quam Christus acquisivit san-
guine suo, regere illi sine virga non possunt, ut iam neces-
sarium sit in clero, ut alibi, esse Magistratus qui virgam ha-
beant in poenam malorum, quoniam ad hoc virga eis opus
est, ut homines dirigant in viam celestem deoque benepla-
centem. De hac virga David sic ait, Virga directionis vir-
ga regni tui. Quod autem in spiritualibus necesse sit
esse potestatem eminentiorem, qua qui utuntur, puniant ma-
lum, usque adeo certum est, ut etiam qui illa non utantur
puniendo, peccent, iuxta illud Beda, Nonnunquam grauius

Beda.

2. Co. 10

1. Cor. 4

Psal. 109

Act. 20.

Psal. 44

delinquitur, si inter peruersos plus æqualitas quam disci-
plina custodiatur. Testantur id sacre literæ quæ com-
memorant Eli sacerdotem nimia in filios indulgentia pradi-
tum, non corripuisse eos de peccato, unde penes iustum iu-
dicem se simul & filios suos horribili iudicio percussit. Cõ-
cludit hinc Beda, & ait, Necesse est ut rectorem subditis &
matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina: at que inter
hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut distri-
ctio rigida, aut pietas sit remissa. Ecce regulam & amissim
certam, iuxta quam regia incedas via. Sed iam etiam Am-
brofium audiamus, qui super illud quod Christus ait eos
qui magistratu funguntur, beneficos vocari, sic dicit, Con-
tundendum est quia non omni honorificentie studium humi-
litas deseritur, potest enim deferri alicui propter seculi
gratiam, potentie metu & vtilitatis contuitu. Non autem hic
alterius honor, sed proximi queritur edificatio: unde com-
munem hic omnibus formulam dominus præscribit, ne quis
temere de sua gloriatur potestate. Pulchrum quidem est in
mundo ceteris præfici, illic vero, quando quisq; stabit nu-
dus, non erunt vel pontificum mitra, vel principum du-
cumque pilea. hoc opus, hic labor erit. ibi quisquis magi-
stratu suo bene usus fuerit, mercedem inueniet præclaram.
Et rursus, Quicumque abusus fuerit, poenas luet, iuxta illud
Sapientis, Potentes potenter tormenta patientur, si nimirum,
qui vel nimium negligenter, vel nimis duriter & temera-
rie egerint. Nos interim dominum deprecemur pro vtri-
usque status magistratibus, ut eis ille gratiam suam concede-
re dignetur, quatenus ad honorem & gloriam maiesta-
tis sue cuncta gubernent, ad vtilitatem subditorum, & sa-
lutem ipsorum. Præterea ut nobis subditis donet gratiam
& benignitatem illis obtemperandi, sicque omnes nos, do-
mini & subditi, transacta hac lachrymarum & miserie val-
le, gaudia consequamur felicitatis æternæ, Amen.

HOMILIA II.

In sancto undecim apostolorum consortio, unde iam
exciderat Iudas ad consummandum opus prodi-
tionis, facta est contentio, quis eorum videretur ma-
ior. Hæc nimirum castæ & vitiosæ sunt vitia; hæc zizania
quæ inimicus homo seminavit in medio tritici. Dominus
autem contentione hæc placide compefcuit, eo quod reges
gentium huiusmodi appetant dominium, ut benefici appellentur.
vos autem, inquit ille, non sic. Vbi quisquis doctores nonnullos

Beda.
1. Reg. 4

Beda.

Ambro.

Sap. 6,

Matt. 13.

QQQ V

inueniam, qui dictū hoc ad illud tantūmodo tempus referre conantur, quo nascentem iam ecclesiam volebat, dominus, neq; per potentiam, neq; diuitias, nec sapientiam mundi huius erigere, non decuerit dominari praelatos: siquidē illam instituerat edificare per doctrinam suā, per suā suorumq; honestam bonorū exemplorū conuersationem, per gratiam linguarū & scientiæ, per donū miraculorū, per fidē, humilitatē & dilectionē, quod multis locis adstruit Paulus, Elegit enim deus infirma mūdi huius, vt cōfundat fortia. Vbi autē intātū succrenit ecclesia, vt in eā peruenerit etiā multitudo gentiū, & refrixerit charitas multorū, simulq; in immēsum pene creuerit numerus impiorū, ibi iā deus in bonū pacis & trāquillitatis ecclesiasticæ instituit moderationē cōstātē, qua fiat vt & mali tēporaliter plesterēt, & isti qui magistratū gerūt, plus autoritatis haberēt etiā apud principes seculares, qui deinceps ad inquisitionē illorū, malos dignis adficerēt suppliciis. Multi enim sancti episcopi similiter in diuitiis & magnifico vixerūt apparatu, vt nostrates illi, qui vtq; nō fecissent hoc, si iniustū fuisset. Sic S. Vdalricus, S. Cōradus, S. Erhardus, S. Vuolfgangus, sanctus Vuilibaldus, sanctus Arbogastus, & alii multi vixerunt: sic S. Thomas Cantuariensis, propterea quod regi Angliæ restitit, conātī bona diocesis suæ occupare, ab optimatibus qui & ipsi partē bonorū sibi arrogabāt, occisus est. sane vir ille sanctus nequaquā interfici se permisisset propter tēporalia bona, si tēporalis gubernatio & magistratus potestas cōditioni suæ repugnassent. Quod autē ille in hoc benefecit, & inde coronā martyrū sit cōsecutus, quādo ob diocesis suæ bona occisus est, sic patuit diuinitus, quia cū fratres sui (nā & vsq; ad hodiernū diē in ecclesia sua nō canonici, sed fratres sunt ordinis S. Benedicti) demortuo illi missam cātare pararēt pro defunctis, iāq; illā inceperant, adfuerūt angeli, & diuersa modulatione cœperunt canere, quod de martyre solet cātari in ecclesia, Lætabitur iustus. Vnde & omnipotentia suā deus multis magnisq; miraculis apud se pulchrū S. Thomæ manifestauit, estq; monumētum illius preciosissimū quiddā ex iis quæ in vniuerso Christianismo cōspiciuntur. Vtque adeo pulchre præclaro sancti huius pōtēsticis exēplo obstruxit deus malignis istis, qui auaritia & inuidia ex cæcati, clamitāt nullū ecclesiasticis hominibus esse debere magistratū, nec gubernādi regēdiq; potestātē, cū tamē nufquā in scripturis talia ipsis prohibeātur, nisi

1. Cor. 1.

anno
1525.

forisā omnia eo redigāt, vt in primitiua fuerūt ecclesia cōstituta, de quo rerū ordine sic ait Lucas, Nō quiquā eorū que possidebat, aliquid suū esse dicebat, sed erāt illis omnia cōmunia. Quotquot enim possessores agrorū aut domorū erāt, vendētes afferebāt precia eorū quæ vendebāt, & ponebāt ante pedes apostolorū. diuidebatur autē singulis, prout cuiq; opus erat. Quod si iā profani isti homines superius illud adfirmare cōtēdūt, simul hoc quoq; cōcedere cogentur. Etia hinc apparet ratio, cur in primordio nascentis adhuc ecclesiæ nō magnopere quæsitū sit de magistratu & dominio, siquidē & sacerdotes & idiotæ exēplū respiciebāt humilitatis & dilectionis, iuxta id quod cōmiserat eis dominus, Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. Tolle iugum meum super vos. nihil enim facilius quā in mā suetudine regere subditos, quoad fieri potest. cum autē multitudo malorum exigit rigorem, tunc sane grauius quid est regere alios, eo quod tunc potestate opus est ad puniendos malos. Nolo tamen hic episcopis confluere, vt cum propheta loquar, puluillos sub cubito manus, & assentari iis qui mundanā tantum curant pompam, immemores dei, sanctorum, totiusque ecclesiæ, nec quicquam in se habent spirituale præter titulum. ii nimirum domini dei nostri martyres sunt obesuli & delicatuli. Væ illis, quia male habebūt in die nouissimo, quando duram strictamque de omnibus reddent rationem. Vidi a quodam huiusmodi impie pios & irreligiose religiosos praelatos, conferri militibus custodiētib; sepulchrum Christi, qui, quia in hoc erant constituti, vt ibi custodierent Christum, quando postea resurrexit ille, solos custodierunt lapides, quando iam aberat Christus. Ita plane istiusmodi praelati adsunt quidem, & titulus eorum hoc præ se fert, vt maneat & expectent Christum: verum ille iam abest, vnde isti lapides tantum & muros custodiūt, domicilia & arces curāt, quæ & summa & omnis eorum diligentia, atq; labor est vniuersus. Albertus magnus & ipse Ratisponensis quondam episcopus, ante trecentos annos ita sensit & dixit, Prælatio ecclesiæ efficitur intolerabilis, nisi aliquis fastu delectatus, velit tolerare vel forte fouere malos, sicut faciunt praelati nostri temporis, qui magis vicem habent Sardapanali quam Iesu Christi.

2. Deinde dicit dominus, Qui maior est vestrū, fiat sicut minor. Atq; id sane verū ē quo ad voluntatē, secundū quā qui regit, praelatus esse debet ad humilitatē, sicut minimus:

Act. 4.

Mart. 11.

Iezec. 13.

Albertus

quisquis autem factum & superbiā appetit, cum multa sustinere & pati necesse est, quia honor iste tēporalis instar vmbrae existit, quae fugientem sequitur, & sequentem se fugit, dicente Sapiente, Si sequutus fueris, non apprehendes. sic praelatus tanquam ministrum se reputare debet in officio quod gerit. Atque ita Paulus fecit, sicut ipse de se scribit, Sic nos existimet homo, vt ministros Christi & dispensatores mysteriorum dei. Dominus etiam talem se praebat, quasi seruis suis omnibus sit subditus ipse in officio, seruiat eis in praescripto iustitiae, ne quis immerito grauetur aut opprimatur in corpore vel bonis aliis. Quicumque dominus non agnoscit, se hoc modo ministrum (& sic de spiritualibus ad suum sensum) esse, officio suo satis non facit. neq; enim causa principis est regio, sed princeps propter regiones & ditionem sibi subiectam, nec parochia est gratia parochi, sed contra hic illius causa agnoscitur esse &c. ¶ Sed iam porro dominus verbum hoc suo ipsius cōfirmat exemplo, quoniam vt Lucas ait) facere statim coepit & docere. sic discipuli illi duo in ipso itinere, quando ibant in Emaus, dixerunt, De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens corā omni populo in opere & sermone. Atq; ideo hic dominus in confirmationem sermonis, opera sua adducit, inquit, Quisnam est maior, qui recumbit an qui ministrat? nonne qui recumbit? ego autē in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Sed quomodo ministravit dominus, pulchre Iohānes commemorat, quum narrat ipsum linteo praecinctum, cepisse lauare pedes discipulorum suorum, dixisseque, Scitis quid fecerim vobis? exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Deinde postquā praedixit vnū ex eis traditurū se, statim haec contentio sequuta est apostolorum, quis ipsorum esset maior, sicq; recentis exemplo adhortatur eos ad humilitatem. Theophylactus arbitrat̄ur Christum, eo quod de recumbendo loquitur, voluisse discipulos submonere sacramenti, quod iam in cena acceperant: quoniam, quum de vno pane comederāt omnes & ex calice vno biberant, concordēs & vnānimes esse debebant, quum sacramentum illud sit vnitatis, in quo administrando, vnus ipse omnibus iuxta ministrarit, & hoc eis distribuerit. Beda etiam inquit, quod omne illud quodcumque dominus in carne operatus est, eo ipso ministravit & inseruiuit nobis, sicut ipse dixit dominus ad discipulos de Mat. 20 primatu contententes, Filius hominis non venit ministra-

ri, sed ministrare, & ponere animam suam in redemptionē pro multis. Ita promisit etiam sanctis suis, se eis ministraturum, quum ait, Beati serui illi, quos, quum venerit dominus, Luc. 12. inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod praecipit se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.

3 Nunc tandem dominus discipulos ad pacē & concordem vnitatem perducere conatur, simulque ad humilitatem propter eorum vocationem, & quod ipsos omnes facturus esset reges, dicens, Vos estis qui permanistis mecum in tentationibus meis. Ecce hic dominus apostolos ex perseverantia commendat, quoniam secum permanserunt in tentationibus, ita vt quotquot tandem persecutiones ille sustinuerit Iudaeorum, in omnibus iis non recesserint ab eo. Iohannes siquidem refert, quia quum praedicaret in Capharnaum, doceretque se daturum eis carnem suam ad manducandum & sanguinem ad bibendum, loquens de venerabili sacramento, ibi plurimi ex discipulis eius retrocesserunt, non amplius conuersati cum eo: tunc interrogauit ille etiā apostolos, an etiam ipsi essent abituri. Quorum omnium nomine Petrus respondit, dicens, Domine, quo ibimus? verba vitae aeternae habes. Omnes utique apostoli cum eo remanserunt, sed tamē ait ille, vnus ex vobis diabolus est, nō ignarus Iudam ad finē non perseveraturum, sed accessurum Iudaeis. Atqui iam hic opus non fuit eum quoque cōmemorare, siquidem tunc exierat ad concitandos commouendosque Iudaeos, & iam tum ei dominus vā suum praedixerat, inquit, Vā homini illi per quem filius hominis tradetur, melius ei erat si natus non fuisset homo iste. Illis autem qui cum domino permanserunt vndecim, praeter laudem eximiam, insuper etiam promittit magnam remunerationem.

Et hinc liquet satis, non esse bonum incipere, nisi in eo perseueres constanter. Iudas enim & ipse coeperat nō male sed turpiter resiliit, nō cogitans illud domini verbum, Qui perseverauerit vsque in finem, saluus erit. Non inchoatio, Beda, inquit Beda, patientiae, sed perseverantia caelestis regni gloria donatur. Quia nimirum perseverantia quae alio nomine constantia vocatur, robur quoddam & fortitudo mentis, cūctarumque (vt ita dixerim) est columna virtutum. nā quum primum illa labitur, simul corrūit omnia animae bona. Quia ergo immoti & firmiter inconcussi permanserūt apostoli in omnibus tentationibus Christi, facti sunt etiam columnae totius ecclesiae, sicut & Paulus cognouit, quando

Ecc. 11.

1. Cor. 4

Act. 1.

Luc. 24.

Ioh. 13.

Theop.

Mat. 20

Iohan. 6

Theop.

Mat. 26

Mat. 10.

Beda.

- Galat. 2. ad Galatas scripsit, qui videbantur esse columna. Ipsi enim vere sunt columna ista, de quibus Dauid inquit in spiritu, Ego confirmaui columnas eius, hoc est, ecclesias illas in terra. & ideo quia fortiter perstiterunt sicut columna, statam apud deum inuenerunt dignitatem, iuxta illud Iacobi, Beatus vir qui suffert tentationem, quonia quum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam repromisit deus iis qui diligunt illum. Quod autem ait dominus, Vos permassistis mecum in tentationibus meis, non tantum de iis accipiendum est que illate sunt Christo, sed & que ipsis apostolis. naque ille eas aliter non habet, quam si in seipsum essent exerceat, iuxta hoc propheticum. Qui tetigerit vos, tanget pupillam oculi mei. Et illud quod Paulo persequenti Christianos, Christus ipse ait, Saule Saule, quid me persequeris? cum affinis est quod dominus promittit, quicquid minimo ex suis impendatur, id sibi impensum agnoscat.
4. Post meritum iam porro premium dominus infert, dicens, Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum. Regnum se eis paraturum dominus pollicetur non temporale, quale expectabant ipsi, & iam antea mater filiorum Zebedaei petierat. siquidem regnum eius non est ex hoc mundo, sed tale regnum ait se eis disponere, quale sibi paratum fuerit a patre suo, vita nimirum aeterna, quae ut ei secundum humanitatem est parata, ita vere regnum est, iuxta illud quod petimus quotidie, Adueniat nobis regnum tuum, & sic beati omnes, reges sunt coronati a deo in aeternum, sicut ipsi confitentur apud Iohannem, quia ipse dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo a peccatis nostris, & fecit nos regnum & sacerdotes deo & patri suo. neque tamen hoc perfecto modo intelligendum est, sed per imitationem. multo enim inferiores sunt apostoli in gaudio & corona felicitatis aeternae. Unde & Paulus certus erat se coronam inde reportaturum, quado dicebat, Reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illum diem iustus iudex. Hinc liquet verba illa Christi, eadem esse cum iis quae deinceps dixit ad eos;
- Ioh. 14. Vado parare vobis locum. nam & locus ille regnum erat, teste Sapiente, quum ait, Accipient regnum decoris & diadema speciei de manu domini. (Aliqui referunt etiam ad personam filii. tunc est sensus, sicut deus pater disposuit mihi regnum per naturam, ita ego dispono vobis regnum per gratiam.) Adhuc amplius declarat dominus gaudia quae sint habituri, & ait, Ut edatis & bibatis super mensam meam

in regno meo. Idipsum quoque non secundum crudum & rudem sensum intelligendum est, quasi multum cibi & potus sit in illo regno caelorum, quod & Theophylactus animaduertit, quum dixit, Comedere & bibere ait dominus, non quasi edulia illic sint posita, neque quasi sensibile quoddam regnum sit. Ipse enim per ea quae Saducaei loquutus est, docet quod conuersatio quae illic est, angelica sit. Paulus quoque manifeste testatur, quia regnum dei non est esca & potus. Unde Beda ait, Mensa haec proposita omnibus sanctis ad fruendum, caelestis est gloria vitae, cibus potusque; ille, de quo alius dicitur, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quando dum electi contemplabuntur essentiam dei in sua maiestate, ipsamque summe diligunt, sic deinde satiabuntur, quonia animae illae secundum omnes suas vires, gaudio voluptatis perfundentur. unde & amplius quam alique creaturae in terra satiabuntur. Siquidem quamcumque sibi homo voluptatem cum quantoocunque gaudio conceperit in hoc mundo siue ex diuitiis, siue iustis, siue cibo & potu, siue carnali voluptate, quamuis nonnunquam etiam fastidium cum nausea ingerat, tamen non satiat. interrogatus enim ille, inueniet adhuc quod amplius optet, quodque ardentius appetat. usque adeo summum illud & infinitum bonum, hominem tantum satiat. Ecce quam capax & amplus veluti sacculus est anima tua. nam si in ea mundus fuerit vniuersus sine deo, nondum satiata erit, solo autem deo satiatur. quod & Dauid agnouit, dicens, Satiabor quum apparuerit gloria tua. Atque hoc est quod hic de edendo & bibendo dixit dominus. Insuper adhuc aliud praemium adiungit dominus, & ait, Ut sedeat super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel. Inquit Theophylactus, Vbi thronos & sedes audietis, non thronos intellige, sed gloriam & honorem. de iis tamen huberius in communi de apostolis, dicturi sumus quae ad dignitatem apostolorum pertinent.

APPENDIX SIVE CORONIS DE SANCTO BARTHOLOMAEO.

Artholomaeum perhibet antiqui Syrum fuisse, nobili natum progenie: atque hinc enatam illam alteram inter apostolos Christi contentionem, quoniam cum dixisset dominus vnum ex ipsis traditurum, suspicabantur quidam id facturum Bartholomaeum, puta aduenam & stemmate illustrem, quo facilis sibi regnum adrogaret: inde putant etiam euangelium hoc hodie legi de

Damas.

contentione apostolorum, sicuti per longum audiuistis. Verum nihil super hoc certum habemus, nisi quod quidam hoc Damasceno tribuunt: qui quantum multa scripserit, tam ex scriptis suis pauca extant Latine versa. Sed enim & in sententiis suis 4 librorum hoc non habetur. Post apostolorum diuisionem profectus in Lycaoniam, quam alii Ligdoniam vocat, predicauit, ubi quum parum proficeret, montus insitum spiritu regressus est in Indiam, quae ad nos vergit. (nam sunt qui dicant esse tertiam Indiam, hoc est, vltiorem & non citeriorem.) ibi quum intrasset in templum eius reginis idoli sine daemone quod dicebatur Astaroth, subito illud obmutuit, nec amplius responsum dedit. Sicut enim nostris adhuc seculis interdum quidam homines nequam proariolis sese iactitant, ita tunc erant idola per quae demones futura praesagire credebatur. res ea fraude & dolo plenissima erat, vnde & doctoribus idololatriae spes numeratur: & est sane ars diabolica, quam obrem vitare eam debet omnes, qui Christiano gaudere volunt nomine. Interrogatus ergo quod in vicinia erat idolum Berith, quum taceret Astaroth, causam asseruit esse aduentum Bartholomaei, propter quem angeli dei vincum illum tenerent catenis igneis. Vbi rursum interrogauerunt Berith quomodo cognosceret eum, & respondit, Amicus est dei omnipotentis, missus ab eo ut omnes prouinciae huius deos exterminaret. Capilli ipsius crispi sunt & nigri, nasus rectus & aquilinus, barba multa & in ea pili quidam cani, statura mediocri. Vestitus toga sine manicis, & pallio purpureo. (Quia historia quaedam refert eum sic conuenisse cum Christo, ut quia de semine regio esset, purpurea vteretur, quam Christus concesserit, sed praedixit pro pelle commutandam, apocrypha sunt ista, & mulcentia duntaxat aures populi.) Berith etiam dixit eum centies in die deum orare flexis genibus, & toties in nocte. angeli quoque addidit insuper ille, dei cum ipso versantur: nouitque adeo omnia, omnibus loquitur linguis, scit quid ego iam loquar vobiscum. Obsecro ne eum huc adducatis. Ex istis signis cognouerunt Bartholomaeum, qui ibi obsecrum quandam a demone liberauit, filiam regis Polymii curauit, ipsumque regem in fide erudiuit. idolo cuidam praecipit, ut fraudes & imposturas suas eloqueretur: coepitque narrare se cum aliis nonnullis a daemonibus malis immitti ad nocendum hominibus: qui dum adcurrunt, praecipiunt eis sibi offerri & sacrificia fieri, & ipsos sic idololatria infectos,

Phila-
lectus.

se curare. Hinc rex idola omnia comminuit defecitque, & cum omni populo baptizatus est, erectaque & aedificatae sunt in gloriam Christi ecclesiae. ¶ Historiae nonnullae ferunt, sacerdotes idolorum, Astyagem regis fratrem concitasse aduersus S. Bartholomaeum, qui eum captum, percussitque etiam crucifixerit, & de cruce depositum excoriarit, atque proximo die iusserit decollari. Vnde fit quod non in omnibus locis aequaliter festum Bartholomaei celebratur. nam in omnibus fere Germaniae diocesis celebratur 24. die Augusti, quo & excoriatum est. Roma autem peragitur die 25. Augusti, quonia in illo capite plexus est, sicut caput eius monstratur in insula Tiberis. Sunt qui volunt quod sanctus Bartholomaeus simul atque Polymium regem baptizatum atque ad fidem conuersum ordinauit episcopum, profectus iterum sit in Armeniam, & ibi passus martyrium. Sic enim ait Hieronymus, Bartholomaeus apostolus Indis qui dicuntur fortunati, predicauit euangelium Christi, & euangelium secundum Matthaeum eis tradidit. dormiuit autem Albanopoli oppido maioris Armeniae. Et in hoc pleraque omnes conueniunt historiae, quod sanctus Bartholomaeus apostolus sit Indorum. Nam & Eusebius diuisionem commemorans apostolorum, ei tribuit Indiam: & deinde lib. 5. cap. 10. sic ait, Erant adhuc in illis temporibus & euangelistae nonnulli, qui ad imitationem sanctorum apostolorum in diuersis orbis partibus oberrantes, per gratiam dei & animi sui virtutem, verbum dei & fidem Christi ignorantibus quibusque genibus inferebant. In quibus praecipuus & illustris Pantenus habebatur, quem ferunt, quum ad Indos peruenisset, reperisse quod Bartholomaeus apostolus apud eos fidei semina prima condiderit, & Matthaei euangelium Hebraeis scriptum literis dereliquerit, quod per idem tempus supradictus Pantenus inibi repertum retulerit. Meminit eius etiam beatus Hieronymus libro de viris illustribus sub Panteno. Vnde liquet, Bartholomaeum euangelium nullum scripisse, ecclesiamque merito reiecisse librum quem haeretici pro euangelio Bartholomaei iactarunt, quum non fuerit: sicuti & aliorum quorundam apostolorum nominibus abusi, suos perditissimos libellos ipsorum titulis velarunt. ut patet cap. sanctae Romanae, distin. 15 profecto enim si ipse scripisset euangelium Bartholomaeus, illud reliquisset etiam Indis, non alienum hoc Matthaei. Verum quidem est quod Dionysius di-

De vi. il.

Libro 3.
& 5.

Hieron.

R.R.R.

De myf. cit. Sic diuinus Bartholomæus ait, Et plurimam theologia esse & minimam, euangeliumq; & latum & magnum, rursusque concisum. Est igitur Bartholomæus Indorum apostolus, atque vt maior pars credit, in India etiam dormiuit martyrio coronatus, ibique sepultus. Quum autem nō posset gentiles miracula ferre quæ ad sepulchrum eius fiebāt, effossus est, deductusque in insulam Siciliæ quæ dicitur Liparis, in quam simul atque Sarraceni irruerunt, eamque deuastarunt, sepulchrum etiam apostoli diruentes, dissecerūt ossa illius. Verum adhuc apparuit ipse cuidam monacho, miraculose reuelans ei reliquias suas, quas ille Beneuentum Apuliæ aduexit. vnde porro delatæ sunt Romam. Apostolum hunc sanctum pie veneremur omnes & c.

IN DIE FESTO SOLENNI Natiuitatis gloriosæ virginis MARIÆ,
Euangelium MATTH. I.

HOMILIA PRIMA.

Vangelium hoc require supra in die conceptionis Mariæ, vbi & explicauim⁹ vsq; ad Dauidē, a quo rursus ordientes quæ supersunt iam prosequemur.

3. Re. 12. sic enim porro ait Matthæus, Salomon genuit Roboam, quem sacræ testantur historiæ male egisse, eo quod in expertis consiliariis obsequutus, regnum in ruinam adduxit, ita vt scinderetur, decem tribubus ab eo deficientibus, duabusque tantum remanentibus. Quæ res exemplo esse potest & debet omnibus qui dominium habent & regimen, raro aut nunquam bene succedere, quum contemptis senioribus, iuniores tantum audiuntur consilarii. deinde argumentum hinc petitur, non semper prodesse & iuuare nomen bonum. Ecce enim Roboam nomen præclarum habes, quum latitudo siue dilatatio populi diceretur, illum tamen vsque adeo non auxit, vt etiam minuerit, profectumque hoc illud est adhuc a peccato Salomonis, quem etiam in posteris suis
3. Re. 11. corripuit dominus, sic dicens ad eum, Quia non custodisti pactum meum, & præcepta mea quæ mandauit tibi, disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. Vbi apparet, quur interdum dominus permittat progeniem ali-

quæ emori & interire vniuersam, vel profligari, vel a dignitate aut dominio deponi: quoniam sic regum principumque peccata vlciscitur deus, si nō metuant dominum, si iustitiam non administrent. ¶ Pergit inde euangelista in genealogia, & ait, Roboam genuit Abiam. 3. Reg. 13. Abia genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. 3. Reg. 22. & 1. Paralip. 3. de iis nihil ambigitur neque controuertitur. sequitur autem, Ioram genuit Oziam. 4. Reg. 15. Ibi iam enascitur quæstio. Quo pacto sibi constet quod euangelista dicit, Ioram genuisse Oziam, quum tamen proauis Aug. in eius fuerit, sicut regnorum testatur historia, quæ sic habet, q. Euan. quod Ioram genuerit Ochoziam, & hic Ioas, Ioas autem Amasiam, qui tandem genuit Oziam. Sequitur ergo euangelistam hic tres reges omisisse. Ochoziam, Ioas & Amasiam, atque post Ioram statim ponitur Ozias, qui etiam Origen. Azarias in sacris literis vocatur. Respondet Hieronymus, Hieron. & post eum Beda, quod ea fuerit euangelistæ sententia, tres patrum numerare tessaradecadas: iuxta diuersum temporum ordinem, quumque Ioram miscuerat se peruersissimæ Iezabelis generi, ideo tollitur eius memoria vsque in tertiam generationem, neque reponitur in ordine sanctæ huius soluit, ius genealogiæ. Verba hæc de Ioram intellige ex libro Re. sed non gum, quoniam ille Athaliam duxit filiam Iezabel. Quod recipi- autem de tribus tessaradecadib⁹ refert Hieronymus, sic ha tur. bet iuxta ea quæ euangelista commemorat, statim post hoc euangelium. Omnes generationes ab Abraam vsque ad Dauid, generationes quatuordecim, & a Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, generationes 14. & inde rursus ad Christum vsque, generationes 14.

RRR ii

Matthæus porro ait, Iosias genuit Iechoniâ & fratres eius. vbi statim occurrit quaestio duplex, Primum, si Iechonias numeretur in secunda tessaradecade, in vltima tredecim tantum personas habituri sumus: deinde, Iosias quodque non Iechoniam, sed Ioachim genuit, qui demum genuit Iechoniam. Augustinus dubium hoc non vidit, quia ille non numerat personas quadragintaduas, sed quadraginta tantum sine Christo: sicut & eius numeri mysticam docet rationem lib. 2. de cons. euan. cap. 4. nos tamen hic apertum habemus scripturæ testimoniū in Paralip. quod Iosias pater fuerit Ioachimi, & hic Iechonię. Hieronymus in hac sententia est, vt putet etiam Ioachimum patrem, Iechoniam esse dictum, sicut & filium, quod fit non raro, vt vpi plura sint nomina: & sic numerus recte protendetur, si etiam adnumeretur Christus, quod faciendū esse refert Chryso-stomus. & sic sensus talis erit, Iosias genuit Iechoniam patrē, qui alio nomine Ioachim dicitur, Iechonias genuit Salathiel. mortuo enim Iosia, regnauit pro eo filius eius Ioachar: qui a rege Aegypti captus & abductus est, pro quo constitutus est frater eius Eliachim rex, mutatumq; est ei nomen Ioachim, qui a seruis Nabuchodonosoris occisus est. Corpus insuper eius proiectum est ante ciuitatem Ierusalem, sicut prædixerat ei Ieremias, quod sepultura asini sepeliendus esset. ibi cepit regnare filius eius Ioachimi, qui hic a Matthæo Iechonias dicitur, & a Nabuchodonosore. cum matre abductus est in captiuitatem Babylonicam, simulq; cū eo principes, nobiles & alii ex vulgo homines quam plurimi. Recte ergo expendit Ambrosius, filium Iacobi, qui in historia Regū vocatur Ioachim, a Ieremia Iechoniam dicitur: & ideo quum duo sint Iechoniam, postremū quoq; tessaradecadis numerum definire in domino perfectū. Querit iā Ambrosius, quum Matthæus omiserit patrē, filiumq; numerare & responderet, eo ipso significare illū voluisse fructum diuinę bonitatis haberiorem, quum non ab omnibus sanguinis nobilitatem quaeserit dominus, sed etia ex peccatoribus voluerit nasci. Quæ omnia volens prætermitto, relinquens eis autoritatē fidemq; suam, quando etiam sufficiunt pijs hominibus ad persuadendam veritatem. Adhuc tamen alia inuenio causam, quæ Chryso-stomo tribuitur, ea mihi magis adridet. sic autē habet, Sublatus est Ioachim ex numero regum. Non enim a populo dei constitutus est in regnū, sed a Pharaone rege Aegypti. Nā si decuit tres omitti re-

1. Par. 3.

August.

Hieron.

Chryso.

2. Par. 36

Iere. 22.

4. Reg. 24.

Ambro.

Chryso.

He gita erit: Nestin nobis vni,ideo placet huc apponere tabulam.

14	Abraam	Iaac	Iacob	Iudas	Phares	Efrom	Aram
14	Aminadab	Naalon	Salomon	Booz	Obed	Iesse	Dauid
14	Dauid	Salomon	Roboam	Abia	Aia	Iosaphat	Ioram
14	Ozias	Ioathan	Achaz	Iezechias	Manasses	Amon	Iosias
14	Iosias	Iechonias	Salathiel	Zorobabel	Abiud	Eliachim	Azor
	Sadoch	Achim	Eliud	Eleazar	Mathan	Iacob	Ioseph.
14	Abraam	Iaac	Iacob	Iudas	Phares	Efrom	Aram
14	Aminadab	Naalon	Salomon	Booz	Obed	Iesse	Dauid
14	Salomon	Roboam	Abia	Aia	Iosaphat	Ioram	Ozias
14	Ioathan	Achaz	Iezechias	Manasses	Amon	Iosias	Iosias
14	Iechonias	Salathiel	Zorobabel	Abiud	Eliachim	Azor	Sadoch
	Achim	Eliud	Eleazar	Mathan	Iacob	Ioseph	I E S V S

Hic habes quadragintaduos patres in conuentione, id est, quod semper vltimā a persona primæ tessaradecadis, sic prima persona sequentis: & ita, ad primo accipitur inclusus, & vltimo exclusus apud Matthæum. Sed si qui integritas faciunt tessaradecades, non habentes personas communes angulares, coniungentes decades, ita disponunt tabulam.

Sic ad vocata vltimā pariter incluitur vltimæ, sed Ioachim non enumeratur ab Euangelista Matthæo.

ges eo quod commixti fuerunt cū gente Iezabel, quæ non conueniat Ioalium intermitteri, quem Pharaō tanquam hostis, vi intruserat regem? ¶ Estque hoc pulchre obseruandum, quæ euangelista uoluerit hoc modo Christi cōtere genealogiam per tessera decadas. aiunt enim doctores id eum fecisse ob euidentem transmutationem quæ tunc conuiguit. Quoniam Abraam principium est, cui & circuncisio data est, simulq; facta promissio Melsiæ. siquidē in suo semine benedicendæ erant omnes gentes, primus ille huius tessera decadis ordo, recte definit in Dauide, bellatore, rege & propheta illo eximio, cui etiā promissus est Melsias; ita, vt ex fructu ventris sui nasceretur. Alter ordo finitur in captiuitate Babylonica, in qua alia rursus facta est mutatio: quia tunc regnum desit Iudeorum, tēplum incendio perit, ipsiq; Iudæi ex terra promissionis in captiuitatem Babyloniam deducti. Postremus ille numerus definit in Christo, quando extincta est lex Moyfi, nouaque lex cum sacerdotio nouo nouisque sacramentis instituta.

Gen. 2. 2.

4. Reg. vlt.

1. Para. 3.

1. Esdr. 2.
3. Esdr. 5.
Hagg. 1.

1. Para. 3.

vnde
Mat-
thæo
hæc ge-
nealo-
gia.

3. Cæterum in catalogo genealogiæ sic sequitur, Ielzonias genuit Salathiel. Id ita habemus etiam in sacris literis; nam filii Ielzonias nominantur in libris Paralip. Et Ielzonias in Babylone mortuus est, quauis filius Nabuchodonosoris eum honeste tractauit, ibidem etiam demortuus est Salathiel, cuius filium fuisse Zorobabelem ex Esdra colligitur: quia cum eo & Nehemia, post captiuitatem reuersus est in Iudæam. Vbi quærat aliquis. Quandoquidem in Paralip. legitur, Zorobabelem fuisse filium Phadaia, qui frater fuit Salathielis, quo tandem modo ille hic filius Salathielis numeretur. Et respondebitur, quod sane verum est Iechoniam filios habuisse, Asir, Salathiel & Phadaia: rursus etiam utrunque illum habuisse filium nomine Zorobabel. Liber Paral. commemorat filium Phadaia, & Esdræ & Aggeum filium Salathiel, vnde Christus prouenit. Et hinc dissoluitur quod in Paralip. scriptū est, quia Zorobabel genuit Mosollam. Hic autem habetur, quod genuit Abiud, siquidē in historia Paralipome. plane alius est Zorobabel. Porro quum in sacris literis nihil sit scriptū nobis relictum, quando tandē Abiud & alii genuerint, posset hic suboriri quæstio, vnde scierit noritq; Matthæus rem hanc omnē articulatim adeo commemorare. Vbi prompta Christianis responsio est, quod euangeliū totum institū & illa stratione scripsit spiritus sancti. Verū Iudæis quibus & scri-

psit Matthæus, per hoc satisfactum non esset. Dicunt ergo doctores, magnam Iudæis curam fuisse in obseruanda progenie & aduertendo genere, ne tribus duodecim permissceretur, etiam propter officia, hæreditates & administrationes. id ita esse, palam fiet ex Esdra, qui inter cetera quosdam commemorans sic ait, Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non inuenerunt, & eiecti sunt de sacerdotio. & paulo ante, Nō potuerunt indicare domum patrum suorum, & semen suum, utrum ex Israēl essent. Eodem modo deinceps contigit cum quibusdam, qui inter sacerdotes ministrabant. Vbi textus sic habet, Non poterant edicere ciuitates suas, & horum quæsitæ est generis scripta in pedatura (hoc quid sit, nihil certi potui habere, quia alioquin vestigium significat. Salomon episcopus Cōstantien. dicit quod significet propagationem filiorum & nepotum. sicq; concilio pedaturam fuisse librum, in quo genealogiæ familiarum fuerunt descriptæ) & non est inuenta, hinc prohibiti sunt sacerdotio fungi. Morem hunc Iudæi continue obseruarunt, vnde vel ex hoc libro Matthæus certo potuit stirpē regalem ostendere. Atque eadem plane sententia Ambrosii est, quod Herodes non ignarus se de nobili progenie nō esse Iudæorum, ne hoc posteris suis exprobrari posset, argumenta quæ in propatulo habebantur sustulit, vt porro nemo crederet diuersum, nisi se ex inclyta patriarcharum stirpe & eorum esse numero, qui antiquitus fuerant ad fidē cōuersi. (verum est quod illa magis commode possent discuti in scholis, sed hic habet etiam doctus quod proferat, exte dat & applicet, nam & sancti hoc mouerunt.)

4. De sequentibus patriarchis cōtrouersiam nullam reperio, siquidem in veteris testamenti scriptis hæc non habentur vsque ad vltimum, vbi dicit euangelista, Mathan genuit Iacob, & Iacob genuit Ioseph. Posset enim obicere quis, longe diuersum scripsisse Lucam, qui cōmemorat Ioseph fuisse filium Eli. Obiecit hoc idē perfidus iste ex Christiano apostata, Iulianus imperator fidelibus, quasi euangeliste ipsi sibi contraria scripsissent, quod etiam Porphyrius gentilis fecit. Hieronymus, Ambrosius, & alii respondent, dicit Iacob filium fuisse Mathan, qui natus iam inde fuerat a Salomone, Eli autem filium Mathan, qui a Nathan Dauidis filio descendit, (non propheta illo qui Davidē increpauit, vt existimauit Augustinus, & inclinare videtur Ambrosius) fuerunt tamē Iacob & Eli fratres ex vnica matre & August.

duobus patribus. Vbi quærat, quomodo Ioseph habere potuerit patres duos. sane potuit id fieri, & quidem ex lege Moyfi. Eli enim vxorem duxit, & sine sobole mortuus est, viduam illam cogebatur ex lege frater eius ducere, vt suscitaret illi semen, & sic alterius mariti filius erat etiam prioris iuxta legem, & simul huius posterioris secundum naturam Matthæus ergo patrem naturalem, Lucas alterum illum prosequutus est legalem. ¶ Fuit Mathan hic verus carnalis filius Dauid. i. Paralipomenon. 3. nam Bersabee filios quatuor habuit, quauis illi adeo delicate adamatus fuerit Salomon, quasi vnigenitus eius esset, Prouerborum. 4. 5. ¶ Querunt hic doctores omnes, quæ Matthæus & Lucas adeo anxie describant natiuitatem Ioseph, qui tamen naturalis Christi pater non fuit, & non potius comarent natiuitatem Mariæ, quoniam ea sola mater ipsius exiit, vnde & filium hominis se subinde vocat dominus, quoniam omnes nos filii hominum sumus. Quæ autem Ioseph magis quam Mariæ generatio describatur, quæ Maria de spiritu sancto generauerit Christum, & Ioseph a generatione domini videatur alienus, dubitare possemus, nisi consuetudo nos instrueret scripturarum, quæ semper viri originem quærit. sic enim & in senatu & in omnibus officiis viri tantum persona inquiritur. non igitur decebat vt euangelista recensisset genealogiam matris & originem relicto marito, sicut factum est. 1. Reg. 1. & mos hic est scripturæ in vtroque testamento viros commemorare, vt Exodi. 12. Numeri. 1. 6. & 2. Reg. 2. 8. ¶ Ad hæc quum iam constat de origine Ioseph, simul certum est Mariam descendisse a Dauid, quoniam filia quæ & hæres est, non audebat nubere alicui diuersæ tribus. Maria autem vnica fuit, & sic hæreditaria filia Ioachim, debuit ergo desponsari marito suæ tribus, scilicet Iuda. Sunt qui putent Matthæum ideo non descripsisse originem Mariæ, quod Iudæis omnibus nomum erat, eam esse de tribu & stirpe Dauid. Verum quidem est, quod sorores quæ fratres habebant, ne hæreditas caderet super eos, libere poterant nubere quibus volebant. sic Aaron de tribu Leui, duxit Elisabeth filiam Animadab, Exod. 6. sororem Naason de tribu Iuda, & Dauid duxit Michol filiam Saulis, de tribu Benjamin, & Ioiaa sacerdos Iosabam filiam regis Ioram. Quomodo autem Maria sit de stirpe Dauid, ex sacris literis non constat. (Stapulensis ponit arborem, sed viderit ipse vbi receperit, & quam sacris lit-

ris conueniat) sed Damascenus qui multa habuit a senioribus, & ex ipsa traditione apostolorum, qui vtiq; cognitionem Mariæ non ignorarunt, magis cum euangelica concordat historia.

DECLARATIVNCVLA TABULÆ sequentis.

Leui habuit Panther, vnde Ioachim & Maria descenderunt. habuit & Mathat, qui etiam Melchi, sicut auus eius, dictus est. Hic & Mathan vxorem vnã habuere Hiestam, ex qua Mathat suscepit Eli, & Mathan Iacob. Eli ducta vxore, sine hærede mortuus est. inde frater eius ex matre, cui nomen Iacob, ipsam duxit vxorẽ, & ex ea suscipit Ioseph, qui sic verus & naturalis fuit filius Iacob, cuius stirpem describit Matthæus. fuitque filius secundum legem Eli. Et huius respectu Lucas descripsit genealogiam Christi, magis propter Mariam quæ de Dauide per Nathan descendit, quam propter Ioseph, qui putatius fuit parens IESV, qui idem est Christus in secula benedictus. Amen.

RRR v

Isa. 11. miri odoris fragrantia. de hac ia olim dixit propheta. Egre-
diatur virga de radice Iesse, & flos de radice eius &c.

Euangelium Matth. 1. vt supra.

O lens hic super sedeo dicere, quomodo Anna diu-
sterilis, mirabiliter tandem post angelicam pro-
missionem concepit Mariam, eamque hodie in lu-
cem edidit, quoniam super eo multa diximus in festo san-
ctæ Annæ, & in die conceptionis Mariæ. Missum quoque
Hieron. facio totum Hieronymi libellum de ortu Mariæ virginis,
tantum pauca de sancta & gloriosa eius natiuitate dice-
mus. Et primum quidem, quum ecclesia solenniter Mariæ
celebret natiuitatem, constans est argumentum, sanctam eam
Mar. 6. esse, quauis alias etiam ethnici imperatores & reges mul-
tam festiuitatem in suis natalibus celebrabât, sicut Herodes
in natali suo die Iohannem decollari fecit, & multo dehinc
tempore Christiani quoque imperatores factitarunt, vt tes-
tantur eorum sanctiones, quæ sic habent, Dies festus, dies
Lib. 1. de ser. Imp. maiestati altissimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus
occupari, nec vllis exactionum vexationibus profanari. do-
minicum diem ita semper honorabilem decernimus vene-
rãdũ, vt a cunctis exequutionibus excusetur. Et inde, nec hu-
ius tamen religiosæ diei ocia relaxantes, obscœnis quæquã
patimur voluptatibus detineri. Nihil sibi eodẽ die vendicet
scena theatralis aut circensẽ certamen, aut feriarum lachry-
mosa spectacula, etiam si in nostrum natalem celebrãda so-
lennitas inciderit, differatur. Vide nostri seculi conuersa-
tionem, & cum priscis moribus confer. Iam huiusmodi lu-
dibria, conuiuia, choreæ, gladiaturæ & alia, nisi diebus san-
ctis ac festis, exerceri non possunt. Nos autem qui in hanc
lachrymarum vallem, in hanc malorum congeriẽ magno
dolore nascimur non sine peccato, merito iam miseros no-
stros natales deflet ecclesia, & tamẽ festo peragitis dies mor-
tis sanctorum, eosque natales appellat, quod tunc nati sint
in vitam æternam, quauis sint natales ad huc solennes tres,
natiuitas puta Christi, Mariæ, & Iohannis, quod argumen-
tum certum est, natiuitatem eorum sanctam fuisse. nã si &
ipsi in peccatis fuissent nati sicut alii homines, ecclesiæ eo-
rum natales tam religiose non veneretur. Insignis Mariæ
natiuitatis sanctimonia inde colligitur, quod eam sibi deus
Prou. 8. fieret filii sui, & ideo in eius persona dicit Sapiens, Domi-

nus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quic-
quam faceret ab initio, ab æterno ordinata sum, & ex anti-
quis antequam terra fieret. Sine dubio igitur omnibus eam
virtutibus exornauit deus, vt vas dignum esset spiritu san-
cto ad concipiendum & hospitãdum filium dei, qui sic in-
quit per os David, Hic habitabo, quoniam elegi eam. Ele. Psal. 131.
Et est Maria vt sol, & sicut myrrha electa suauitatem de- Cant. 6.
dit odoris. Nam quum quilibet dominus filio suo nobilissi Ecc. 2. 4.
mam eligat virginẽ quam possit habere, quãto magis deus
filio suo preciosissimam selegit virginem, ex qua humanã
susceperet carnem, filiusque eius diceretur & esset? Vere e- 2. Cor. 3
nim hoc ita est, quotiescunque deus aliquem cuiuspiam desti Eccl. 2. 4
nat officio & operi, semper illũ antea præparat, vt dignus Gen. 2. 4
& idoneus efficiatur, iuxta illud apostoli, idoneos nos fecit
ministros noui testamenti. Quando igitur eam a principio
elegit deus, sicut ipsa profiteretur & ait, Ab initio & ante se-
cula electa sum, citra dubium tantis ipsam donis exorna-
uit, vt potuerit hodie dicere angeli illud quod puer Abraç,
Hæc est virgo quã dominus præparauit filio domini mei.
Quum ergo & quando placuit diuinæ gratiæ, vt habitaret
deus dei filius inter nos, a quibus diu gratia ei⁹ alienata fue-
rat, sola Maria digna est inuenta, in cuius aula rex regũ re-
primum suum occuparet domicilium. & vbi diu quæsitam re-
quiem inuenit, in eius sinu & gremio thesauros omnes sine
mensura perfudit.

2. Est etiam hoc rei ipsi tum etiã rationi conueniẽs,
Deus enim paradysum tradiderat Adæ, ex eius costa forma-
uit Euam, in qua peccatum concepit & transgressio, atq; be-
nedictio hinc versa est in maledictionem. Quum itaque iã
abiecta esset Eva ista a facie domini aliam sibi delegit, quæ
nunquam cecidit, pulchram facie & decoram sine vlla ma-
cula, sicque in omnibus Maria fuit Eux contraria. Eva si-
quidem nobis fructum protulit mortis, Maria fructum vite. Can. 4.
Eua dum comedit, marito suo tradidit prohibitum fru-
ctum arboris, Maria administrat nobis panẽ viuũ de cæ-
lo. Eua mater peccati est, mater carnis, mater exilii & ege-
statis. Maria mater gratiæ, mater spiritus est, mater miseri-
cordiæ. Eua iram intulit dei, mortẽ hominibus, amisit gra-
tiam dei. Maria autem reconciliationem atulit dei, vitã &
gratiam ab Eua amissam, eam maria adinuenit, dicente ad
ipsam angelo. Inuenisti gratiã apud dominum. Eua oppro-
brium est mulieribus omnibus & dedecus, Maria vero de- Luc. 1.

cor & ornamentū omnium matronarum. Et sicut Eua decepta a diabolo est, ita Maria diuinitus per angelum edocta de magno mysterio incarnationis Christi. & vbi diabolus Euam vicit per superbiam, vicissim eum superauit Maria humilitate. Quid multa? quicquid maledictionis, vt inquit Hieronymus, infusum est per Euam, id omne benedictio sustulit Mariæ. Et quod Eua amisit, hoc Maria restituit, vt recte de ea cantet ecclesia, Sumens illud aue Gabrielis ore, funda nos in pace, mutans nomen Eua. Figuratum hoc est in Vasthi & Esther, illa enim formosa existens, obedire tamen noluit regi Assuero, qui quum conuiuium grande parasset principibus regni, militibus & seruis, septimoque tandem die reginam vocaret per septem eunuchos, noluit illa venire. vnde iratus rex, interrogauit sapientes quid de ea faciendum putarent. ibi respondit Manucha, Non solum regē læsit regina Vasthi, sed & omnes populos & principes qui sunt in cunctis prouinciis regis Assueri. Egredietur enim sermo iste reginæ ad omnes mulieres, vt contemnāt viros suos, Cōclusum igitur est vt deiceretur, nec amplius esset regina, proclamatum quoque & missis epistolis significatum est vniuersis prouinciis, viros esse principes & maiores in domibus suis. Hinc adductæ sunt virgines plura in ciuitatem Susam, & ex eis delegit formosam Esther, per quā exaltatus est Mardocheus, Iudæi liberati, & eorum hostis Aman suspensus. Sic nimirū præuaricatrix Eua deicta est vt Vasthi, humilis autē Maria sublimata, & per eam popul⁹ Iudæorū, imo mūdus vniuersus redēptus & liberatus est, sicut per Esther Iudæi rātum sub lege Assuero. Nam quæadmodū regi beneplacitū fuit in Esther, ita deo in Maria. (potes totam historiā Esther figuratiue hic applicare.)

Esther. 1

Esther. 2

Ecclesia

Gen. 22

Gen. 49

3 Et si Mariam magnum natiuitatis suæ habuit præconium ex tot tantisque suis maioribus, siquidem ex quatuordecim patriarchis nata est, deinde ex quatuordecim regibus aliisque bonis & honestis hominibus, atque ex sanctissima matre Anna sanctoque patriarcha Ioachim, quapropter hodie cōcinit ecclesia, Regali ex progenie Mariæ virgo exorta refulget, cuius precibus nos adiuuari mēte & spiritu deuotissime poscimus. Et in alia antiphona, Natiuitas gloriæ virginis Mariæ, ex semine Abraæ, orta de tribu Iudæ, clara ex stirpe Dauid. Hinc liquet promissionē Abraæ factā,

Gen. 22 quod in femine suo benedicerentur omnes gentes, prophetiam Iacob de nascituro Messia, & Iuda, & Antichristo ex

Dan. promissionem etiam Danielis, Iurauit dominus Dauid &c. de fructu vētris tui ponam super sedem tuā, omnia in quā hæc vnico illo ecclesiæ cantico veluti fasciculo paruo complicari & in eo contineri. ¶ Apparet etiam hinc Gen. 3. verba illa dei nō referri ad Euā, quando dixit, Ponā inimicitias inter te & serpentē, inter semen tuum & semen illius, Ipsa conteret caput tuum. hoc enim primum est euangelicū, & ideo de homine euangelico tantum intelligendum, nam si referatur ad mulierem, dubium non est, Euam hoc nō fecisse, sed Mariam: sin ad semen referas, (licet non sit necessesse, nam quauis frequenter sit masculini generis apud Hebræos sicut etiam semen, quum non habeat nisi tria genera, masculinum, femininum & commune, tamen nō est perpetuum, quia potius est generis communis, quum etiam mulieres demonstret & referat.) Maria semen est Eua, & etiam Christus. sicque perfecte consummatur, quod semen contriuit caput serpentis antiqui. Quocumque modo Mariæ accipiatur origo, quauis res pulchra est & honesta, ex honestis parentibus nasci, ex patriarchis, prophetis & regibus, plus tamen gloriæ eis addit Maria quam acceperit ab ipsis, siquidem multo plus laudis, gloriæ & decoris habet a Christo, quam omnibus suis maioribus, quia in simbria eius scriptum est, rex regum & dominus dominantium. Christus dux vltimus est, rex postremus, & patriarcha populi dei, ipse ait, Ego primus & nouissimus. Id Apoc. 1. eoque dum reges illos & maiores Mariæ commemorat ecclesia, tandem concludit in hæc verba, Sed quid nos istos re Ecclesia cēsemus heroes, quum tuus natus omnes præcellat illos atque cunctos per orbem? Et hoc est quod ab initio diximus, quum illa filium altissimi ediderit, eam antea sanctificatā esse, ita vt in sanctimonia & donis gratiæ maiores omnes superarit. vbi Anselmus ait, Vere placuit deo in te habitare, quum ex intacta virginis substantia, sicut ex lignis libani, inenarrabili magisterio diuina sapientia sibi domum ædificauit. O Maria, quātum ex te beneplacitum habuit spiritus sanctus, quando corpus tantum consecrauit dedicauitque tantis mysteriis dei. Omnis igitur iam mundus o domina corpus tuum veneratur tanquam tēplum sanctum dei viuētis, quia in eo salus mundi cepit initium.

4 Legimus in sacris literis, quanta sæpe gaudia fuerint in natiuitate filiorum, quātū enim gaudis est Abraæ, quando ætate grandæua, quum iam 100 esset annorum, Gen. 21.

I. IC. I. 2.

suscipit filium, qui quum esset ab lactatus, conuiuium parauit magnificum cum vniuersa familia? Anna vxor Helcan diu sterilis, tandem per gratiam dei filium peperit Samuelem, & tunc magno gaudio gaudium illud fecit. Exultauit cor meum in domino, sicut eo vitur ecclesia feria quarta in laudibus. Simili modo de Samfone, Salomone & Ioseph dici potest, sicut & parentes gauisi sunt cum omni vicinia in natiuitate Iohannis, iuxta illud angeli, In natiuitate eius multi gaudebunt. Quanto maioribus gaudiis illustrior fuit natiuitas Mariæ, sicuti canit ecclesia, Natiuitas tua dei genitrix virgo, gaudium adnunciavit vniuerso mundo? Quis enim satis explicet gaudium & exultationem Ioa- chim & Annæ ob tantam a deo susceptam filiam? Prægnantes vos & grauidæ, maiori pietate venerimini hodie Mariâ & Annam, vt earum precibus facilius vobis partus, & lætior aspectus fructus vestri donetur, ne pereat infans nõ baptizatus, sed in baptismo peccatum ei remittatur originale, & gratia conferatur spiritus sancti. Iam antea Anna ab angelo sanctimoniam cognouerat infantis huius puellæ, & quod per eam deus operaturus esset salutem Israel, sicut in die conceptionis eius & sanctæ Annæ festo dictum est. Præterea sunt qui putent angelum hunc fuisse Gabrielem, quia verisimile est vnus ministerii vnum esse ministrum, neque decuit deum huic ministerio angelum destinari ad cõsummationem mysterii huius, qui non satis fuisset idoneus & velut instructus in omnibus iis quæ præcedere necessum erat. Vnus ergo angelus hic fuit cum eo qui deinceps salutationem attulit Mariæ, & incarnationem Christi adnunciavit. Nam quum Gabriel nunciaret natiuitatem Iohannis, qui Christi tantum fuit præcurfor, quanto magis adnunciavit idem ille natiuitatem Mariæ, quæ mater eius futura erat, quæ Iohâne multo sanctior fuit? Si itaque Gabriel adnunciavit Mariæ natiuitatem, quæto gaudio inde perfusus est ipse ceteris reliquis angelis, quum eorum iam multi cognosceret, hanc dominam esse suam & reginam, per cuius fructum ruina ipsorum impleretur, concordia inter eos & homines instauraretur, potestas aduersaria contereretur? Neque vero parentes tantum gauisi sunt, tantum se thesaurum gratiarum accepisse, & promissionem angeli esse impletam, sed etiã cognatio & vicinia tota gratulata est Annæ, quæ antea ob sterilitatem contemptui erat omnibus, sicut & cognatio Zachariæ & Elisabet est gaudio. Atque sine dubio quum Eli-

Luc. I.

zabeth & Zacharias impleti sint spiritu sancto, multo magis hoc contigisse credatur Ioa- chim & Annæ. Pie quoque credendum est, angelos hoc multis patribus reuelasse in limbo, qui memorali gaudio perfusi sunt, sicut & Christi natiuitatem angeli eis adnunciarunt, cum dicat Christus, Abraam exultauit vt videret diem meum. vidit, & gauisus est. Quomodo vidit nisi per reuelationem? ideoq; gaudio est & Eua maledictionem suam finem habituram. Gauisus est Noe arcam iam editam, per quam totus seruetur mundus. Gauisus est Abraam, adesse tempus quo facta sibi promissio impleteretur. similiter David aliquæ prophetæ, qui ex lumine prophetiæ norant accedere tempus nascituri Christi: quia si præsciuit hoc Daniel hic per hebdomadas sibi monstratas, Dan. 9. quomodo non certius idem cognouerit in limbo? Gaude- te igitur & vos, congratulamini Mariæ cum vniuersa ecclesia, ad eam concurrite tanquam paradisi portam cæli- que fenestram. Conclamate omnes,
Alma redemptoris mater, quæ per uia cæli
Porta manes & stella maris, succurre cadenti,
Surgere qui curat populo.
Ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto
fœmineo sexu. Sentiant omnes tuam leuamen, quicumque
celebrant tuam natiuitatem, Amen.

Ecclesia.
Gregor.IN DIE S. MATTHÆI APO-
stoli & euangelistæ, Euang. MATTH. IX.

N illo tempore Vidit I E S V S homi-
nem sedentem in teloneo, Matthæum Mar. 9.
I nomine, & ait illi, Sequere me. Et sur-
gens, sequutus est eum. Et factum est,
discumbente eo in domo, ecce multi
publicani & peccatores venientes, discumbebant
cum I E S V & discipulis eius. Et videntes pharisæi,
dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis &
peccatoribus māducat magister uester? At I E S V S
audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed
male habentibus. Euntes autē, discite quid est, Mi- Of. 6.
S S S

fericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam.

HOMILIA PRIMA.

Vangelicā hinc discimus veritatem, quod ipse etiā
E scriptor ignominiam suam non celarit. discimus
 insuper hominem penitentem non debere pudore
 deterreri a confessione peccatorum suorum. quoniam potius
 etiam ipse gratias agat deo pro gratia qua eum a peccatis liberavit,
 sic fecit hoc loco Matthæus, sapientis imitatus consilium,
 Iustus accusator est sui in principio sermonis sui, & illud quod
 Isa. 43. Narra peccata tua ut iustificeris. **C**eteri, inquit Hieronymus,
 propter verecundiam & honorē Matthæi, noluerunt eum nomine appellare
 vulgato, sed dixerunt Leui, quoniam binominus fuit. Ipse autem Matthæus
 sese vocavit, & publicanum. Publicani qui fuerint, docet
 Hieronymus Matthæi 18. secundum tropologiam, ostendens eos esse
 qui seculi sectantur lucra, & exigunt vectigalia per negociationes
 & fraudes, per furta & scelerata flagitia. Nunc etiam satis male
 habent officia secularia, atque vno in loco alius deterius. Vt
 iis qui officia ex avaritia cum coactione & pressura subditorum
 imponunt. Videas nunc multis in locis quantis constant sumptibus
 iudicia, dierum constitutiones, testium examina, literarum erectiones
 vel oblationes. vsque adeo ancipium istud crevit in immensum,
 ut periculum sit plerisque tam spiritualium quam secularium
 officiorum administratores publicanos tantum esse: quoniam sic res
 habet, ut is fidelior habeatur, qui fuerit in extorquendo
 diligentior, cum non facile sinunt officio priuari, sed is non
 parum autoritatis & fidei habet apud principes. Libet vnicum
 tantum exempli gratia recensere. Circa sigillum ita iam inter
 seculares & spirituales geritur plurimum, omnes sibi victum
 inde sperant & questum lucrosum, ita ut pecunia ob-
 signatoria non exiguum habet in summa recepti locum,
 sigillum quoque pro magna pecunia summa impignorari
 soleat. Vereor ut ne homines isti multo sint publicanis
 illis deteriores qui vixerunt tempore Christi. Audiui
 forsitan ante annos 23. virum doctissimum D. Iohannem
 Cailer Kaiserspergium prædicatorē Argentinensem,
 loquentem & differentem aduersus hoc Friburgi Brisgoiæ.
 Neque multo ante obitum suum, quum Argentinæ
 cum conuenissem, nosq; in hanc materiā incidissemus,

multas multorum doctorum piorumque hominum sententias
 super hoc mihi adduxit, e quibus notavi verba Stephani
 Bruliferi minoritæ in Anglia, qui sic ait, Quum vni-
 cuique liceat visitare de labore suo taliter qualiter, etiam
 prælato aut iudici civili licitum est, petere pro expensis ceræ
 & laboribus sigillatorū & clericorum ad hoc deputatorū
 plus vel minus secundum maiores vel minores labores aut
 expensas fieri solitas. Testificari in iudicio publico de cau-
 sis spiritualibus, & de cōtractu matrimonii & talibus, hu-
 iusmodi est adnexū spiritualibus, licet testificari de tēpora-
 libus neutrum sit. Quū sigillum cuiuscunq; iudicis non sit
 nisi testimoniū iudicii a tali iudice facti, non apparet quo-
 modo pro sigillo suo iudex possit aliud petere aut etiā exi-
 gere ultra expensas ceræ & labores sigillatorū & clericorū
 ad hoc deputatorū. Prælati quicūq; ecclesiasticū sine
 ecclesia civilis, petens vel exigens aliquid tēporale pro sigil-
 lo literarū ultra casus præscriptos in causa spirituali & iurisdic-
 tione ecclesiastica, nō solū peccat, sed etiā simoniam cōmittit.
 sitamen super tēporalibus agatur, nō est simonia, sed grauius
 peccat talis iudex. Adde Gabrielē dist. 15. q. 6. **G**abriel.
 Nam mihi consideret aliquis officia in omnibus prouinciis
 & regionib⁹, quomodo grauata sint omnia sigillis, vectigali-
 bus, iudiciis & c. vbi nemo quod iustum est consequi
 potest nisi emptū, modo ne aliquando etiam emptū iniquū
 sine periculū est ergo ne omnes iam prouinciæ publicanis
 abundant. dominus deus illuminet corda & conscientiam
 magistratū, vt defectus hic cum in multis aliis in Christiania
 nismo corrigatur. Discant etiam hinc peccatores quātum-
 cunq; graues, non desperare. nā dum ad emendationem cō-
 uertuntur, inueniunt gratiam apud deum, sicut hic Matthæus,
 qui ex publicano & apostolus factus est & euangelista.
 2. Vidit ergo dominus hominem sedentem ad teloneum,
 Matthæum nomine, & dixit ei, Sequere me. Vbi Chryso-
 stomus expendit, quur tandem dominus Matthæum non cum
 Petro vocarit & Iohannē. siquidem ipse tempus nouit
 quo quisq; sit ad obsequendum promptior, quoniā & cor-
 da hominū nouit. Petrum vocauit ille in piscatu, Matthæum
 in teloneo, Paulum in persequutione. Quum adhuc ad
 teloneum sederet Matthæus, quum peccandi finem non-
 dum fecerat, ecce traxit eum deus per gratiam suam, & ex-
 mit de medio mari peruersæ cōuersationis publicanorum,
 sicut & Paulum vocauit minas adhuc & cędem spiratē, Actu. 9.
 SSS ii

Theop. atque sequentem summo cum furore aduersus ecclesiam. Voluit etiam, autore Theophylacto, ostendere Matthæum se non ex suo merito, sed gratia dei conuersum. fuit enim hoc opus dei, quod dominus ipsum vnico verbo conuertit. non igitur exterius tantum oculis corporeis cum aspexit, sed multo magis interioribus oculis misericordiae suae. ¶ Sic respexit, inquit Beda, negatoris suum Petrum, vt culpam suam agnoscere posset & deflere, sic & Matthæum, qui sine dubio semper se cognouit esse peccatorem, dum & publicanum vocare se veritus non est, quando se in numero commemorauit apostolorum, quauis Marcus & Lucas in hoc pepercerint ei. Sed dominus ad eum ait, Sequere me. Ecce, sequere, inquit, eo quod in via virtutis fieri non potest vt quis praecedat dominum, sed oportet semper illum praecedere, & sic post se trahere hominem, sicut ipse dicit, Nemo venit ad me, nisi pater meus qui est in caelis, traxerit eum. Non ignorat hoc ecclesia quae spiritu sancto suo regitur & gubernatur. ea sic praecatur, Actiones nostras quae sumus domine aspirando praecuri, & adiuuando prosequere. Nos quoque dominum rogemus vt praecedat nos. eamque gratiam habuit Iob, quando dixit, Vestigia eius sequutus est pes meus, viam eius custodiui. Vbiq; nos docet & monet dominus crucem suam tollere & se sequi. Quum lauisset pedes apostolorum, adhortatus est eos grauitate ad se sequendum, Exemplum, inquit, dedi vobis, vt sicut ego feci, & vos faciatis. Quid quod vniuersa Christi vita in mortem vsq; exemplum fuit nobis quod imitemur, testate Petro quum ait, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Pauca & breuiter loquens hic dominus, ait, Sequere me. sed verba illa vehementem habere virtutem, quia surgens Matthæus, sequutus est eum. O vim fortem, o operationem efficacissimam duorum tantummodo verborum, quibus magis attraxit dominus Matthæum, quam si catenis attraxisset. Verum enimvero Christus per maiestatis suae omnipotentiam verba haec tam efficacia fecit. iuxta illud Davidis, Dabit voci suae vocem virtutis. Matthæus graui peccatorum iacebat pondere pressus, sed per vocationem Christi surrexit corpore, surrexit & ab officio suo multum periculoso, surrexit a vita peccatis plena, sicut omnes peccatores surgere iubet Paulus, Surge qui dormis, exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Sic & Matthæus surrexit a mortuis, omnis enim peccator coram deo mortuus est, quando gratia

illius destitutus est, quae vita animae existit. Ideoq; Matthæus cum Dauide dicere potuit, Exurrexi, & dominus suscepit me. Psal. 3. Lucas addit eum, relictis omnibus, sequutum esse dominum. ¶ Iam ne igitur intelligitis, quam inepte conradixerint iis quae hic narrat euangelista, Porphyrius & Iulianus apostata, qui tanquam filii mundi huius, nihil scientes de gratia & operatione spiritus sancti, deridebant imperitiam historicorum mentientis, simulque stultitiam eorum qui statim sequenti sunt saluatorem, quasi irrationabiliter quemlibet vocantem hominem sint sequuti, cum tantae virtutis tantaque signa praecesserint, quae apostolos antequam crederent, vidisse non dubium est? Certe fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultae, quae etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se trahere poterat aspectu. sicut enim in magnetis lapide & succinis haec esse vis dicitur, vt annulos & stipulam & festucas attrahant, quanto magis dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat? Quid quod Matthæo, Petro, & aliis honestissimum hoc fuit, sequi dominum iuxta Eccl. 23. illud sapientis, Magna est gloria sequi dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo? Sic gloriatur & Ieremias, Iere. 17. dicens, Non sum turbatus te pastorem sequens, & diem hominis non desideravi, tu scis. qui a omnes qui te derelinquunt, confunduntur: recedentes a te, in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium. Non diuersum est quod Beda ait, neminem hanc vocari sequelam mirari debere. siquidem ipse dominus qui hunc exterius humana alloquutione vt se sequeretur vocauit, intus diuina inspiratione, vt mox vocantem sequeretur, accendit: ipse inuisibiliter quomodo sequendum esset, edocuit. Vnde intellexit ille, quod quoscunque vocat dominus a temporalibus huius mundi thesauris, iis retribuatur alios thesauros aeternos in caelis, Matthæus surgens, sequutus est eum non pedibus tantum corporis, sed & vita sua, dicente Iohanne, Qui dicit se in Christo manere, debet quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare: hoc est, non temporalem appetere quæstum, sed arrogantiam fugere, mundum & omnia quae ipsius sunt committere propter gloriam aeternam, & in omnibus gloriam dei & proximorum querere salutem. Haec & huiusmodi alia facere, est vestigia Christi sequi. Quæruunt hic nonnulli, an statim sequutus iam sit Matthæus dominum vt apostolus, haecque vocatio facta ne sit ad apostolatam. Respondetur, non debere hoc ad apostolatam referri, quia Matthæus

Lucæ. 5. insuper dominum conuiuio excepit, sicut hic dicit ipse, Factum est discumbente eo in domo. Lucas quoque testatur Leui magnum domino parasse conuiuium in domo sua. Quod si ergo conuiuio eum excepit, si ædes habuit proprias, apostolus nondum fuit, quoniã apostoli reliquerunt omnia iuxta Petri professionem domino factam. Et super hoc iam concludunt doctores, Matthæum a teloneo vocatum, sequutum quoque ita ut adhereret domino, multa cum eo conuictus familiaritate, sicque paulatim sequutus sit dominum, vitam suscipiens apostolicam. Nam si statim ad hanc uocationem reliquisset omnia, utique non exprobrasset ei pharisæi communem cum publicanis conuictum. Quæras amplius quomodo Matthæus hic ipse capite 9. suã describat uocationem, quum tamen dominus iam antea sermonem fecerat in monte, quæ Matthæus tribus prosequutus est capitibus, iam uero apostolos 12. dominus ordinauit & constituit in monte, sicuti clare testatur Lucas, nominans ibi Matthæum. Quomodo ergo apostolos 12. instituit, creauitque in monte, & deinceps adhuc uocari Matthæum? Respondet Augustinus lib. 1. de consuetudine euangelii. c. 26. Euangelistas non semper ordinem sequentes esse temporum, maxime uero Lucam hoc fecisse qui non respexit hic eo, sed tantum ordinem obseruauit iuxta modum operum sacerdotalium. sic Matthæus hic factam ipsius commemorat uocationem, quam antea omiserat, siquidem reponi debebat ante caput quintum.

4. Sequitur, factum est discumbente eo in domo, ecce multi peccatores & publicani uenientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Videbant, inquit Hieronymus, publicanum a peccatis ad meliora conuersum, locum inuenisse poenitentiam, & ob id ipsum etiam illi non desperant salutem. neque uero in pristinis uitiis permanentes ueniunt ad Iesum, sed poenitentiam agentes, ut sequens sermo domini significat. In eadem poenitentia Chrysostronus est & ait, Concurrunt quasi ad consortem artificii multi publicani, quos Matthæus lætitia non parua propter accessum Christi inuitauit, domino sic disponente, qui omne genus curationis animorum exhibuit, nec disputando solum aut ægros curando, aut inimicos redarguendo, uerum etiam comedendo ac bibendo multos a uitiis ad uirtutem reduxit, ut nos doctores his omnibus efficeret. pergit Chrysostronus & dicit, Quauis quæ nunc apposta erant, iniuste ac rapaciter fuerunt acquisita, non repulit tamen

dominus, sed assumpsit ex illis. Hæc certe bonum medicum decent, qui nisi laborantium putredinem ferat, non potest eos doloribus liberare. Hinc iam quæstio nascitur, quum illicitum sit ex usura & rapina uiuere, quum inde manducaret dominus non ignarus utique. Occurrit hic communis responsio, Quod qui sunt in loco eorum a quibus bona iniuste sunt accepta, dum ea opere adducunt ad restitutionem rerum male acquisitarum, possunt inde uiuere & manducare, siquidem uerisimile & æquum esse uidetur, eos quorum sunt hæc bona, quum ipsorum hic agatur causa, consentire ad hoc. Vis exemplum? Ecce si ingreditur in Iudæi siue usurarii domum, uolens ipsum persuadere ut bonum iniuste partum restituat iis quos deceperat: quod si aliquid ex istis bonis manducem quæ ad læsos pertinent, iniquum non foret quia quum in eorum sim ministerio, merito panem eorum manducet, iuxta illud Pauli, Quis unquam militat stipendiis suis? quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducet? Ideoque dominus mittens discipulos suos in officium euangelii, non dixit, Manducate & bibite quicquid eorum est, sed quicquid apud eos est, facit textus & notata in in C. multis lib. q. 3. & C. inter alia de sententia excommunicationis. Potest & talis responsio dari, quod dominus eo ipso uoluit ostendere, non semper iniquum esse vel cohabitare iis, uel cum eis manducare & uiuere, qui bona sibi iniuste usurpant, quoniã possunt isti simul & iusta bona iustoque titulo uel hereditario habere, uel honeste & deceter lucrari. Vbi facile fit ut homines legitimam causam habentes, possint licite bonis suis perfrui, cuiusmodi sunt uxor, liberi, serui, operarii, exactiones magistratibus debita & c. & tamen quod uere est iniuste partum, id ipsum nemini licet in usum rapere, ut si sit quis furto uel rapina acquisita uel scenore, non licebit mihi ex eo uiuere aut manducare. sin autem oues suæ & abrepta mixtum sint coacta, sic qui ouem uel cum eo manducet, uel ab ipso accipit, non peccat, in animo habens se uelle id ab eo habere quod ipse iusto possideat titulo. Vide doct. in materia restitutionum, Antoninum in parte 2. S. Bernardinum de euangelio aeterno, & Kayserpergium. Si uero quis aliud non habeat, nisi ex usura uel bonis iniuste partis, ei seruire nemo debet, nec quisquam operarius cum eo habere commune. Periculo itaque non vacat usurario Iudæo aliquid uendere, cum eo contrahere aut ei aliquid laborare, sed hæc alias, Christus cum creaturarum omnium dominus fuisse

rit & conditor, bonis iniuste partis vti potuit. & ideo dominus ille omnium est, ipsiusque adeo est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo. suscipiendum tamen non est, eum nobis fuisse exemplum scanda- li & offensae, quam obrem oportet Matthæum non nihil in sti æquique boni habuisse, vnde dominus manducavit. Vel quia docet, si qui curam gerit animarum, velit possessorem boni iniusti ad restitutionem adhortari vnde ipse vincere possit, Matthæum ille imitetur, qui bona temporalia dereliquit omnia, sequutusque Christum, crucem eius hic gestavit in terra, vt cum eo iam viuat in æuum, gloria coronatus æterna. Hanc nobis quoque domine gratiam largire quaesumus, vt te sequentes, vitam æternam consequamur. Amen.

HOMILIA ALTERA
eiusdem festi.

Itissimus dominus Iesus Christus, respexit oculos gratiæ Matthæum, eumque se sequi iussit, qui sur- gēs, sequutus est ipsum. Noli mirari inquit Chry-
Chryso. sostomus. nam qui potest delictorum dissoluere vincula, non mirum est si peccatorem, apostolum fecit. Vidisti vir- tutem vocantis: disce vocati obedientiam. non enim repu- gnauit, nec ambigendo secum dixit, putasne publicanum peccatorem me recte absque fraude vocarit, & apostolum facere velit? Verum hic quæstio nascitur, quur ita subito Matthæum ab officio suo vocarit, neque commiserit ei vt supputatis primum rationibus & subductis, ad calculum omnia vocaret, & cunctis satisfaceret. Hic sunt qui existi-
Exo. 12. mant Christum deum verum & dominum omnium potui- se hoc facile disponere, sicut olim commiserat Iudeis, vt spoliatis Aegyptiis, mutnatis eorum vasculis argenteis & aliis rebus preciosis discederent: ita volunt hic Christum in vniuersum absoluisse Matthæum, vt amplius nihil de-
August. buerit cuiquam hominum ad restitutionem, vel saltem ad respondendū pro istis, quia Christus, deus, & omnia bona, sua erant. Nunc autem non sic, neque iam licebit cuiquam multo contracto are alieno, ingredi monasterium. in quo tamen casu vide Antonium, Angelum de Clauasio in Sum-
Ioha. 18. ma & alios, sunt qui dicant quod vere quidem Christus do- minus fuerit omnium, sed tamen ea potestate vsus ille non est, vnde & ad Pilatum dixit, Regnum meum non est

hoc mundo, quum tamen omnia regna mundi sua erāt. Sic etiam quum ad eum veniret quidam, cupiens vt fratri suo præcipitaret quatenus cum ipso diuideret hæreditatem, re- spondit dominus, Quis me constituit iudicem inter vos? Quod ad Iudæos attinet, suberat sane causa, autore Augu-
Lib. 22. stino, quia multo iam tempore seruierant Aegyptiis, plu-
com. rimosque sustinuerant labores, quorum tamen nulla acce-
Fauf. c. 7 perant præmia. voluit ergo hoc eis deus indulgere, vt sub
& 72. colore mutui, vasa eorum adriperent. Hic autem ratio talis
Lucæ. 19 non fuit, vnde verisimile est Matthæum omnia prius dispo-
 sisse, exemploque Zachæi si quem sefellerit, quadruplum reddidisse, reliquum distribuisse pauperibus, maxime quū vocatio ista non fuerit ad apostolatam, sed ad hoc tantum, vt vitam illam & conuersationem prauam circa teloneum relinqueret, tuncque demum cum cæteris in monte ad apo-
 stolatam vocatus est, quando eo temporis spatio, quod in-
 terfuit, facile potuit res suas componere & iniusta bona re-
 stituere. Verum hic alia enascitur quæstio, quoniam Mar-
Marc. 3. cus & Lucas referunt eum domino parasse conuiuium in
Lucæ. 5. ædibus suis, ipse autem hoc obticuit, tantum ostendit eos in
 in domo recubuisse, neque interim in cuius domo factum
 sit aperit. respondetur, quod quāuis domus hæc fuerit Mat-
 thæi, ipse tamen eam pro sua nominare noluit. siquidem is
 iam suus erat adfectus, vt domus hæc Christianis fratribus
 omnibus esset communis, sicut idem Christiani omnes in
 principio nascentis ecclesiæ factisse leguntur apud Lu-
 cam, qui ait, Nullus eorum quæ possidebat, aliquid suum
 esse dicebat, sed eis erant omnia communia. Huiusmodi vo-
Act. 4. luntatem iam statim per gratiam dei conceperat sibi Mat-
 thæus, vnde & domum quæ sua erat, suam dicere noluit, om-
 nibus enim (vt Lucas ait) relictis, sequutus est dominum. **Lucæ. 5.**
 2 ¶ Chrysostronus quoque hic quæstionem introducit, Chryso-
 quur tandem tam paucorum apostolorum vocationes sint
 descriptæ, quomodo adiuncti sint Christo, siquidem An-
 dree, Petri, Iohannis & Iacobi, Philippi & Matthæi voca-
 tiones tantum leguntur, ex paucis illis qui vocati sunt, col-
 ligunt doctores, reliquos etiam sex esse vocatos. Quur au-
 tem hoc nullus euangelista descripsit, respondet Chryso-
 stomus hoc ideo factum, quia isti maxime in humili arti-
 ficio atque turpi quæstu versabantur. quatuor illi piscato-
 res retia habebant lacera, quæ interdum consuebant ipsi, **Matt. 4**
 nonnunquam & hamo piscabantur vt Petrus, Matthæus & 17.

quoque in tam periculoso statu fuerat, quam cōtempso & humili piscatores. Ne tamen suspitio de apostolis haberetur, quasi aliquid gloriæ captādæ & ambitionis causæ feci-
 pissent, vocationes eorum quorum conuersatio contemp-
 tuissima habebatur descriperunt, omisissim illis qui iudicio
 mundi maioris erant autoritatis. Bartholomæum enim
 quauis ex natalibus illustrem, similiter & Thomam præ-
 termiserunt omnes, deinde quam paucis, quamque breuiter
 euangelistæ omnes Christi prosequuntur miracula quan-
 tum rursus in commemoranda eius passione & cruce im-
 morantur, quam diligenter crucis patibulum, quod mun-
 do videtur esse contēptius, describunt. Et hinc sane fit quod
 Paulus dicere ausus non est, Christum nullum etiam mira-
 di sapientem elegisse, sed non multos. sic enim ait, Videte
 vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes se-
 cundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles,
 sed quæ stulta sunt mundi, elegit deus & c. ¶ Quumq;
 recumberet dominus in domo Matthæi, multi publicani
 & peccatores venerunt, exemplo vtique moti Matthæi, ad-
 hæserunt domino, emendantes vitam suam, quoniam ad
 exemplum Matthæi quam plurimi conuersationem suam
 confirmarunt. sic Lucas ait appropinquasse ad dominum
 publicanos & peccatores vt audirent eum. sic simili ex cau-
 sa conuersus est & Zachæus, qui princeps fuerat publica-
 norum, atque ideo dominus phariseis dixit, Publicani &
 meretrices præcedēt vos in regno dei. Verus, verus animus
 medicus erat Christus, nō ignarus qua parte infirmos suos
 visitaret, vbi quæreret, vbi inueniret, non mouebatur phari-
 sæorum calumniis, modo animos plurimos lucraretur, ho-
 minem nullum contempserit, iuxta illud Petri, deus ostendit
 mihi vt nullum hominem dicerem immundum. Beda siqui-
 dem putat eos qui ad Christum venerunt, discumbentes cū
 eo, iam iustificatos fuisse relictis peccatis. nam si adhuc in
 peccatis iacuisent, quomodo præsumpsissent cum Christo
 agno immaculato epulari? fuitque hoc multū conueniens,
 vt exemplo Matthæi plures sui similes dominum sequerentur.
 nam quum futurus ille euangelista & apostolus erat
 gentium, prima statim sua conuersione magnam peccato-
 rum turbam secum attraxit ad salutem, officiumque suum
 euangelicum, quod deinceps sub augmentum meriti & vir-
 tutum exerciturus erat. id ipsum iam cœpit in primo adhuc
 fidei tyrocinio. Et quod publicani isti peccata dereliqu-

1. Cor. 1.

Lucæ. 5.

Lucæ. 19.

Matt. 21.

Act. 10.

Beda.

runt sequuti dominum, aperte Marcus testatur, quum di- Marc. 2.
 cit, factum est cum adumberet in domo Leui, multi publi-
 cani & peccatores simul discumbebant cum Iesu & disci-
 pulis eius, erant enim multi qui & sequebantur eum.

3 ¶ Videntes hoc pharisei, dixerunt ad discipulos, Qua-
 re cum publicanis & peccatoribus manducat magister ve-
 ster? Putabant illi, autore Chrysofostomo, dominum debuisse Chryso.
 a se peccatores abigere, quia volebant eum mali consortii
 causa infamare. Tu autem peruerstatem eorum considera:
 non exprobrant hoc domino, sed ad discipulos dicunt, ma-
 le loquentes de eo, rati se velle a magistro discipulorū mul-
 titudinem subducere, quasi dicere vellent, Qualem habetis
 magistrum? huiusmodi ne hominem sequemini, qui tali vta-
 tur commercio? Alias siquid fecisse videbant apostolos, ex-
 probabant hoc ipsi domino, quum vellent spicas, dice-
 bant ad dominum, Ecce discipuli tui faciunt, quod non li-
 let eis facere sabbatis. hic culpam conantur in dominum
 ipsam conferre, dicentes, Quare cum publicanis māducat
 magister vester? serpentina vox ista est, inquit Ambrosius. Mat. 12.
 nam & serpens dixit Eux, Quare prohibuit vobis deus, ne Ambro.
 comederetis de omni ligno paradisi? Addit ille hic per pha-
 riseos, Iudæos intelligi, qui adhuc mordicus tenent legem
 Moyfi. ii gentibus inuident quod Christus cum eis mandu-
 cet, & tū gratia suscipiat. Diceres, obiectionem illam phari-
 sæorum in sacris literis esse fundatam, deinde consentaneā
 communi sapientium iudicio, siquidē quam vulgare, tā ve-
 rā est istud vulgo quod dici solet, facilius malus aliquis bo-
 nos tres faciat malos, quā tres boni malū vnū efficiunt bo-
 nū. Cōsonat illud Davidis, Cū bonis bon⁹ eris, cū perueris
 peruereris. ideoq; videri posset alicui dominū nō debuisse
 cū malis versari, quū sapiens filium suum monerit non ob-
 sequi peccatoribus, si quando laetauerint eum. & alibi di-
 xit, Omnis caro ad similem sibi coniungetur, & omnis ho-
 mo simili sui sociabitur. Quibus accedit illud Pauli māda-
 tum, dicentis, Si is qui frater nominatur inter vos, est forn-
 cator aut auarus, aut idolis seruiens, aut ebriosus & c. cum
 eiusmodi nec cibū sumatis, cur ergo cū auaris & rapacib⁹
 publicanis māducauit dominus? Respondet Chrysofostomus
 & ait, primū quidē non patet, si magistris etiā hæc a Paulo
 præcepta sunt, sed an fratribus solū: deinde nōdum erāt om-
 nino facti fratres, quos vitandos duxit. Ad hæc, ad cōsor-
 tium fratrum iam ascitostunc vitare iubet, cum in malo

Mat. 12.

Ambro.

Genç. 3.

Psal. 17.

Prouer. 1.

Eccl. 13.

1. Cor. 5.

Chryso

perseuerent. publicani autem illi ab illicitis cōuersi, iā meliora persequebātur. Verum quidem hoc in se, quod quum omnes, tum vero maxime iuuenes vitare debent consortia praua. siquidem periculosum est cum malis conuersari, eos cum primis, qui in limine adhuc & principio sunt vitare: eda
Gen. 19. Citius instituendā. Vnde & Lot quū malis cohabitaret, eda
Eccl. 13. Citus est ab angelo, ne cum ipsis incēdio periret. Qui picem
 correctat, inquit sapiēs, coinquinabitur. Cui affine est quod
Eccl. 13. maiores nostri dicere soliti sunt. Qui carbones tractat, denigrabitur. nihil enim prauo cōsortio deterius est. a natura
 propensi sumus in malum, planeque ardemus adfectu & li
 bidine mali, quod si accedat societas mala, quæ ampli⁹ ad
 huc nos incitet, perierimus. Quorsum enim vel aquas flu
 mini, vel nemoribus ligna addideris? si quis tamen fuerit
 perfectus, is etiam inter malos nō peruerteret. Sic nihil mo
 tus est sanctus Thomas ordinis prædicatorū, quod fratres
 eius secundum carnem comites de Aquino, indignabantur
 ipsum genere & sanguine illustrem, induere cucullam, vnde
 & captiuum eum in quadā arce vixerūt, vbi post multas
 minas, preces & alia plura, quibus eum vrgeret atque a
 proposito deterrere conabantur, mulierem ei forma insignem
 adhibuerunt, verum ille hic quoque constanter per
 sistit, neq; vel in minimo blandis eius permotus est sermo
 nibus. quinimo & ardente titione arrepto, eam a se abegit,
 sic multas alias sodalitates quæ biennio toto ad ipsum con
 ueniebant, contempsit, semper se sui similem & constantem
 exhibens. Sic S. Cristophorus, sic Catharina fecit, sic S. Nar
 cissus qui peccatricem Affram & eius sodales visitauit Au
 gustæ, sic multi alii fecerunt. Nemo itaque Christo qui ve
 luti cōlumna erat immota, exprobret istam cum peccato
 ribus conuersationem. siquidem vt impossibile erat ipsum
 a bono declinare, ita vicissim ille multos malos poterat ad
 bonum conuertere, quod & factum est. Vt autem rem
 hanc finiam, totamque paucis complectar, conuersandum
 non est iis malis qui perseuerant in malo. verum isti in hoc
 euangelio, iam boni erant. qui tamen si mali fuissent, nō po
 terat tamen adhuc dominus ab eis offendi, ipsi autem pote
 rant multum ab illo confirmari in bono. sic Hieronymus
 ait, quia ibat dominus ad cōuiuia peccatorum, vt occasio
 nem haberet docendi, & spirituales inuitatoribus suis præ
 beret cibos. quauis enim sæpe commemoratur in scrip
 turis, inuitatū eum fuisse, nihil tamen aliud innuitur, nisi quid

Gen. 19.

Eccl. 13.

Eccl. 13.

Insigne
exēplū
S. Tho
ma.

Hieron.

ibi fecerit, quid docuerit, vt humilitas domini in uisitatio
 ne peccatorū, & potentia doctrinæ suæ in conuersione ap
 pareret penitentium. Hæc si cogitassent & ponderassent
 pharisei, vtique non murmurassent. verū fastu inani & in
 uvidia excæcati, erant genuo (vt ait Beda) inuoluti errore Beda.
 dum magistrum veritatis calumniati sunt. nā & seipos bo
 nos esse credebant, qui turgida superbia inflati, procul re
 cesserant a via veritatis & iustitiæ: deinde & illos pro ini
 stis accusabant, qui ad meliora conuersi, non parum acces
 serunt ad iustitiæ semitam. hic ergo error iste fuit, quando
 nec sua, nec aliorum pectora cognoscebant.

⁴ Audiens hæc dominus, ait, Non est opus sanis me
 dico, sed male habentibus. forsitan & corporaliter murmu
 rationem hanc exaudiuit dominus. nam quum optime fue
 rit constitutio, externas quoque sensuum facultates & vi
 res habuit subtilissimas. Aut vt minimum, cognouit hoc per
 suam omniscientiam, quando nec eorum cogitationes ip
 sum latuerunt, imo & zelus dei & animarum charitas fece
 runt, vt omnia audiret, iuxta illud Sapientis, Auris zeli au
 dit omnia, & tumultus murmurationum, non abscondetur.
 Tu interim responsum hoc cōsidera, Nō est opus sanis me
 dico, sed male habentibus. quasi diceret, inquit Theophyla
 ctus, Non veni nunc tanquam iudex, sed medicus, vnde &
 factorem sero. Ostendit per hoc, præcipuum illud esse offi
 cium suū propter quod venerat, curare peccatores, simulq;
 fugillat scribas & phariseos, qui iustos se putantes, pecca
 torum consortia declinabant, & diuinæ gratiæ auxiliū nō
 inquirebant. sicque seipos non cognoscebant, contra quod
 dixerat Iohannes baptista, Non potest homo de se accipere Iohan. 3.
 quicquā, nisi darum fuerit ei de cælo. Pharisei bonos se &
 diuites esse putabāt in iustitia, qui quam fuerint integri, per
 longum disseruit apud Matthæum dominus, ita vt eis dici Mat. 23.
 possit illud Iohānis, Dicis quia diues sum & locupletatus,
 nullius ego. & nescis quia tu es miser & miserabilis, pau
 per, cæcus & nudus. Non est ergo quod cogites dominum Apo. 3.
 non etiam vocasse bonos, quoniam sine gratia & vocatio
 ne dei boni non essent: hic autem iustos appellat, qui quum
 iudicio dei iusti non erant, se tamen tales esse credebāt. Hu
 iusmodi iusti, iusti non sunt: sed tales, quibus competit istud
 quod de quibusdam iam in euāgelio dominus dixit, quia in seip
 sos confidebant tanquam si iusti essent. sed interim domi
 nus docuit discipulos suos, vt iustitia eorū abundaret plus
 Luc. 18.

Beda.

Sap. r.

Theop.
Beda.

Iohan. 3.

Mat. 23.

Apo. 3.

Luc. 18.

Tom. 2. quam scribarum & phariseorum. Qua de alias multa copiosius differuimus. Dominus hic Iudæos tanquam immites & immisericordes redarguit, eo quod nolebāt peccatores iuuari. itaq; velut indoctos & imperitos ablegat eos, ut discant quid sit illud, Misericordiā volo & nō sacrificium. Au Hieronymus, Pungit hic phariseos, & tacite corripit de fictitia eorum probitate, qui putabant se peractis iuxta legem sacrificiis, omnia expleuisse, neque sic curā habebāt charitatis proximi & misericordiæ. Hoc itaq; ait ille, disti te o pharisei, hoc ignorastis hacten⁹, quod plus tribuit de misericordiæ in peccatorem exhibet, quam sacrificio sibi oblato. Et loquitur hic dominus de sacrificiis legis, quibus præualeat misericordia semper valens, cum ista non semper valeat, nuncq; sine suum habeat. neq; enim iam amplius vituli, oves aut boues offeruntur, iuxta illud quod per prophetā dominus innuit, dicens holocausta arietum & sanguinē agnorum hircorumq; se noluisse. A quo non dissentit illud Davidis, Vtiq; holocaustis non delectaberis. Et aliud, Nun quid māducabo carnes taurorum, aut sanguinē hircorum potabo? Rursusq; aliud, Sacrificium & oblationē noluisse, holocaustum quoq; pro peccato nō postulasti. His accedit dictum Sapiētis, Facere misericordiam & iudicium, magis placet domino quam victimæ. Theophylactus putat dominum quando dixit, Non venisse se vocatum iustos, per ironiā esse loquutū. quasi dicere voluisset, Nolo vos, iusti enim estis, nō igitur vos voco. In veritate tamen omnes homines peccatores erant, excepta Maria, & omnes illos sufficiter vocauit deus. Est hic Glossa quæ geminā proponit vocatōnē: alteram ad familiaritatem & amicitia, quomodo iusti vocati sunt: alterā ad pœnitentiā, & sic Christus vocauit peccatores. Manifeste hoc Lucas expressit, qui ideo adiecit illud & dixit, Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiā. sic Petrum, Andrā, & Nathanaelē vocauit ad maiore perfectiōnē, vt Beda testatur, Matthæū, Magdalenā & quosdam alios vocauit ad pœnitentiā. Omnes autē homines vocauit ad æternæ gaudia vitæ, quæ nobis idē qui promisit, concedat Iesus Christus dominus noster, Amen.

DE SANCTO MATTHÆO
apostolo & euangelista.

Matthæus natus Iudæus, de tribu Levi, vnde & cognomen traxit, quod cum Marcus & Lucas appellant, officio telonearius fuit & publicanus, a

Christo tamen vocatus ad apostolatū, post reliquorū apostolorum diuisionē, quum iam aliquandiu prædicasset euāgelium & fidem Christi, primus omnium iā ad gentes proceçurus, fratribus lingua Hebræa scripsit euāgelium, quod quinquam verterit in Græcum, non constat autore Hieronymo, qui testatur tamen textum Hebraicum habitum esse in bibliotheca Cæsareæ, & quod fratres in Berceæ Syria, qui Eusebius eodē vtuntur euangelio, sibi illud dederint transcribendum, Proh dolor autem, illud iam nobis in lingua Hebræa plane perit. Pōtifex maximus Nicolaus V. eruditōnis omnis & eruditorum amator maximus, quinque millia ducatorum promisit ei qui euangelium Matthæi in Hebræo sibi afferret. Matthæus deinceps aliquandiu prædicauit in Macedonia, statimq; in Aethiopiā & Aegyptum profectus est. in Agypto exceptus hospitio est ab eunucho regine Candacis, quem Philippus diaconus baptizauerat, apud eū apostolus cōgregauerat quā plurimos, qui baptismū cum fide susceperunt. Erant autē in ciuitate Nadaber Magi duo, qui imposturis & præstigiis suis homines decipiebāt, vt quoscunq; volebant, eos vīu membrorum & sanitate priuarent. Matthæus omne eorum maleficium abrogauit, quosq; isti infirmos fecerāt, hos ille sanos reddebat. Insuper magi dracones duos igniuomos produxerunt qui laederent apostolum, sed signo crucis munitus apostolus, effecit vt dracones sopitos iam nec ipsi malefici possent excitare. Matthæus a plebe rogatus, vt a magorum incantamentis ipsam liberaret, cepit admonere eam recipere euangelium & fidē Christi. Insuper hac clamor exortus est, filium regis Aegypti esse defunctum, quem quum non possent suscitare magi, cōsuluerunt ædificandum ei esse templum, siquidem in numerum receptus esset deorū. Regina ab eunucho persuasa vocauit Matthæum: isq; stans super cadauer adolecētis, clara voce precatus, apprehesa eius manu, dixit, Euphron, in nomine domini nostri Iesu Christi surge, ac protinus surrexit filius. Magi confugerunt in Persiā, vbi per Simonem & Iudam similiter confusi sunt. Ibi rex cum populo baptizatus est, templum quoque magnificum in honore resurrectionis Christi dedicatum. Episcopi, sacerdotes & diaconi ab apostolo cōstituti, regisque filia Iphigenia aliis virginibus quæ deo seruiebant, & castitatem vouerunt, magistra ab eodem præfecta. Et sic Matthæus 23, annis fidem plantauit pacatus idololatriam extirpauit. Mortuo autem rege, Hirta-

cus Exadelphi vi conatus est se in hæreditatem eius intradere, isque Iphigeniam sibi cupiuit uxorem, ad confirmationem regni. sed resistente apostolo iratus ille, apostolum semel sancta dei peragentem mytheria, & expansis brachiis astantem ad aras, orantemque gladio transfodit fecit. Cui amplum & insigne tæplum extrui curauit Iphigenia, ipsumque in eo sepeliri. corpus eius successu tæporis in Salernû regni Neapolitani delatum est. Hunc apostolum sanctum omnes hodie veneremini & orate, quatenus & c.

Animus erat, quia Matthæus mihi electus est apostolus, honorem & priuilegia apostolatus hic explicare. sed tamen consulto visum est decentius illud futurum, quando infra in communi de apostolis quasdam homilias ponemus, in eum locum rem hanc differre volumus.

DIE S. MAURICII MARTYRIS

& sociorum eius, Euang. MATTHÆI V.

Luc. 6.

I

In illo tempore, Videns Iesus turbas, ascendit in montem: & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum, docebat eos, dicens, Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorum est regnum cælorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniã ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mûdo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipsi filii dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis qui maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes, propter me. gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

HOMILIA PRIMA.

Videns dominus turbas & c. Simile euangelii contextû supra in die sancti Sebastiani tractauim⁹. an hic quẽ iam habemus in manibus, idẽ sit sermo cũ priori ex Luca desumpto, dubiũ quidẽ est. Nã Lucas ait illud quod ipse scribit, in loco cæpstri factũ, Matthæus autẽ hic in monte. In sermone Lucæ stetit domin⁹, hic sedit. Apud Lucã ad turbas, hic apostolis loquitur. Ad hæc, plura Matthæus quã Lucas cõplexus est. Augustinus quætionẽ hanc August. proponit lib. 2. ca. 19. de cõsen. euang. & ostẽdit quomodo posset hic sermo vnus esse, sed tamen duo fuerunt, neq; tamen lõge hic post illum factus est in vno itinere. Nam quũ populus aueretur, ascẽdit in summitatẽ montis, ibiq; pernoctauit orãdo, mane factõ, duodecim elegit apostolos, cũ quib⁹ a vertice montis declinauit ad latus, ea parte qua placenties aliqua apparebat amplior & iucundior, ibi stans, expectauit populũ. quo cõgregato, cœpit prædicare discipulis sibi proximis, ita tamen, vt omnis populus audiret. Quicquid hoc sit, nõ magnopere laboramus, quin potius dominũ pro gratia rogem⁹, vt nos opere implere queamus, quod sermo hic verbis nos docet. Nunc ipsũ cõtextũ adgrediamur. Videns Iesus turbas. Vidẽs piũ adfectũ populi se sequẽtis, cõmotus est ad prædicandũ. sic quilibet prædicator videns hominũ multitudinẽ ante se, multo alacrior efficitur ad prædicandũ. molestũ est parietibus prædicare. excitat enim auditor studium. Ascendit in montẽ, inquit Hieron. nymus, secundum literã. Nonnulli simplicium fratrum putant eum beatitudines, & cætera quæ sequuntur, in Oliueti monte docuisse, quod nequaquã ita est. Ex præcedentibus enim & sequentibus in Galilæa mõstratur locus, quem putamus esse vel Thabor, vel quẽlibet alium excelsum montem, sicuti iã mons ille non procul a Capharnaum ostẽditur sed fratribus, habens in lõgitudine forsã duos iactus lapidis, & vnũ in latitudine verticis. Vidit Iesus turbas, ascẽdit ab eis in montem, vt ait Chrysostomus, nolens videri ab hominibus, vt in vrbe domiciliũ quæreret, vt gloriolæ captandæ gratia cõcursum appeteret hominũ. semper enim quum turbæ eum obruerunt, triplex habuit refugium, vel in montem ascendit, vel secessit in desertũ, vel cõscendit in nauim. Posset hinc, autore Theophylacto, spiritualis peti informatio, quasi docere nos voluerit domin⁹ a media secedere turba, quando docemus, quanuis Chrysostomus plures ratio. Chryso.

- nes adducit, in opere super Matthæum perditio aut latente. Principio enim voluit sic implere dominus prophetiam de se, Ascende in montem excelsum qui euangelizas Sion, quia per sublimitatem spiritus attrahere debet audientes, deinde predicatorum suo docuit exemplo stare in summo apice spiritualium virtutum, quando intendunt docere iustitiam dei, siquidem non bene loquatur de monte, qui operibus suis stat in valle. Vel etiam ideo ascendit in montem, ut predicator ascendant in montem ecclesie, in locum predicatori constitutum, contra hoc quod nostro iam seculo neochristianorum textores & sutores se erigunt aduersus Paulum dicentem, Quo modo predicabunt nisi mittantur? Augustinus libro primo de sermone domini in monte, sic ait, Ascendit in montem, ut significet quia minora erant precepta iustitie, que a deo data sunt per prophetas populo Iudæorum, quem timore adhuc alligare oportebat, per filium autem suum maiora populo, quem charitate iam conuenerat liberari. Moyses enim & ipse quidem legem accepit in summitate montis Sinai, attamen nec pecudes, neque homines audebant tangere montem. Moyses vero detulit legem de monte in vallem. fecit hoc deus pater, & non dissimili modo filius nouum testamentum dedit in monte. Et hoc est quod ait Hieronymus, dominus ad montana conscendit, ut turbas ad altiora secum trahat, sed turbæ ascendere non valent, sed sequuntur discipuli, quibus & ipse non stans, sed sedens & contractus loquitur, non stans, quia intelligere non potuissent resurgentem in maiestate, quauis id ipsum quod sedit, Augustinus ad magistrum refert dignitatem, quia docenti nihil conuenientius est quam sedere, ideo & Pfalter cathedram vocat seniorum.
- Theop. 2. Accesserunt ad eum discipuli eius, inquit Theophylactus. Aliæ quædam turbæ propter miracula, discipuli autem propter doctrinam accedunt. Augustinus ait, Accesserunt ad eum discipuli eius, ut audiendis verbis illius in eum essent corpore viciniore, qui preceptis implendis animo appropinquabant. Impleuit per hoc dominus Isaie prophetiam, quæ sic habet, Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Ibi aperuit os suum, & docuit eos, Superfluum forsitan putaret quis hoc esse, nisi si dicere voluit & docere, oportuit eum os aperire. Respondet Chrysostomus ad iudicium hoc esse, quia dominus non quum loqueretur modo, verum etiam quum taceret, docebat. Interdum enim os aperuit, alias vocem operibus emisit. Hoc quoque consis-

tandum est, quia vbiunque additur aperuisse dominum os suum, semper notabilis quædam sequitur doctrina: sicut & hic factum cernitur. nam potissimum duo sermones quos euangeliste scripserunt, sunt illi, alter que narrat Iohannes per 4. Ioh. 14. capita, alter hic per 3. capita descriptus. super eo dicit Augustinus, quod quicumque pie & sobrie, hoc est, prudenter rem hanc expendit, inueniet in hoc sermone quantum ad bonos mores pertinet, & viam Christianæ vitæ perfectam, Mat. 7. sicut & concludendo sermonem hunc dicit dominus, Omnis qui audit verba mea, hæc & facit ea, (Ecce quod oportet etiam facere non in ore tantum aut sine circumspectare) assimilabitur viro sapienti, qui edificauit domum suam supra petram. Recte itaque de eo dixit Sapiens, Aperuit os suum sapientie, & lex clementie in lingua eius. Doctrina autem quam dedit hic dominus discipulis, omnisque populus audiuit, incipit a beatitudinibus octo, quauis sunt qui tantum septem numerent: sicut & septem dona spiritus sancti, quibus etiam Augustinus beatitudines octo comparat in sermone domini in monte. Præ omnibus hic dicendum est, ut sequentia cuncta magis pateant, ne quis simplicior audiens dominum de beatitudine loquentem, loqui putet de beatitudine vitæ æternæ, sed de beatitudine bonorum operum hic in terris, quibus beatitudinem futuri seculi mereamur. (Est beatitudo meriti, beatitudo vitæ, non patriæ: beatitudo spei, non rationis, sicut ait Apostolus, Spe salui facti sumus. & de illa beatitudine communiter loquitur scriptura.) Quid multa: beatitudo hic sementis est, illic autem beatitudinem metis habebimus. tria enim sunt in hominibus bonis, & quodam modo beatis hic in terra quibus vitæ meretur æternam: virtutes, dona spiritus, & beatitudines octo. Nam quis quis adeo felix est, ut per scalas hic ascendat ad dominum, etiam hic acquirit fructum spiritus sancti, benignitatem, tranquillitatem & suauitatem animi tantam, ut in cultu dei & honestate omnium maxime super omnes res mundi huius oblectetur. Nos textum profrequentes de beatitudinibus octo, reliqua nunc missa faciamus.

Tamen pro cupido inquisitore veritatis, dabo saltem has tabellas, ut latius inquirat apud sanctum Thomam in 3. distinctione 34. & melius in summa, Gersonem in secunda in compendio, Alexandrum de Hales in summa, Antonium in quarta parte &c. Aspice tabellas, quas tradidi pro scholis.

Hæc omnia nõ existimo differre, nisi sicut intensum & remissum, sicut perfectũ & imperfectũ, sicut segētē & messem. Nã charitas, quæ incipit esse virtus in Christiano, si in ea perseverauerit, expedit & sine impedimēto aget secundum eã, ut vere sapiens sit: in qua sic exercitus, ut quasi sine impedimento, aut retrahente tendat in deũ, ut iamiam futuræ vitæ expectatione incipiat esse beatus: & sic in culmine scælæ cælestis, virtutum, donorum, ac beatitudinũ possit: supra humanũ cogitatũ delectatur & fruitur diuinis, ubi sic exhilaratus, nihil aliud optat, nisi cum Paulo dissolui & esse cum Christo. Feci deinde alias tabellas, quomodo dona, beatitudines, ac fructus ad virtutes reducantur. sed forte hu miles illud non caperent, ideo remitto ad scholas. Sed innumeros poteris condere sermones ex prædictis & c.

In monte discipulos dominus elegit 12. statimque eis dedit euāgeliũ incipiens a beatitudinib⁹ octo. si quidē inde etiã David librũ psalmodũ exorsus est, dicēs, Beatus vir qui nõ abiit in cõsilio impiorũ, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie nõ sedit. De singulis iis multa dicere nunc animus nõ est, sed longiorē tractationē differemus in festũ oĩm sc̄torũ. Et tamen ut hic quoque intelligatis, quò sanctus martyr Mauricius cũ sociis suis adeptus sit beatitudines illas octo in terra, quibus cõfirmati sunt etiã sanguinem pro Christi nomine fundere, lubet paulisper illas cum donis sancti sp̄s cõparare. Prima itaq; paupertas spiritus est, quæ non tantũ in rerũ tẽporaliũ contemptu cõsistit, sed & in humilitate & obedientia. Ad id proderit nobis donũ timoris domini, siquidē omnē expellit superbiam. Ex hac paupertate sp̄s mitis enascitur, ut iã non sinat quis cõmoueri se contumelia & iniquitate. qui enim vere pauper sp̄s est, ut nõ amat bonũ quod habet, ita nec de eo quod amittit dolere. Multũ hic cõmendat donũ pietatis, quæ immitē expellet spiritũ inuidiæ. Inde rursus ex duabus illis beatitudo lucis proficiscitur, siquidē quum nullus homo atque nec infans vnus diei peccatis careat, & iustus septies in die labatur, merito quilibet de commissis peccatis lugere debet. Eo faciet spiritus scientiæ, per quem quis peccata sua & miseriam agnoscit, atque indignabundus eicitur spiritus iræ, qui omne quod scientia illuminat, cõfundit. Atque hæc tres sunt virtutes siue vires, hominē educentes ex hoc seculo nequam. Porro beatitudo est & desiderium iustitiæ, quia ut Augustinus probat, in hac vita perfecta iustitia esse nõ potest,

Virtutes septem.

- 1. Fides
- 2. Spes
- 3. Charitas

Theologicæ
1. Corin. 13.

- 4. Prudentia
- 5. Fortitudo
- 6. Temperantia
- 7. Iustitia

Cardinales
Sapient. 8.

- 1. Sapientia virtusque
- 2. Intellectus
- 3. Scientia

Intellectus.

- 4. Consilium
- 5. Fortitudo
- 6. Pietas
- 7. Timor.

voluntatis.
Isa. II.

- 1. Paupertas spiritus.

- 2. Lucus.
- 3. Misericordia.

- 4. Mitas.
- 5. Munditia cordis.

- 6. Pax.
- 7. Patientia.

- 8. Persecutio pro Christo Matth. 5.

Dona septem :

Beatitudines octo.

Fructus spiritus, duodecim, Galat. 5.

- 1. Charitas
- 2. Gaudium
- 3. Pax
- 4. Patientia
- 5. Benignitas
- 6. Bonitas
- 7. Longanimitas
- 8. Mansuetudo
- 9. Fides.
- 10. Modestia
- 11. Continentia
- 12. Castitas.

DE S. MAURICIO.

donec perueniamus ad vitā æternā. Iustitia autem hæc exigit, vt quis cuiq; quod suū est tribuat, deo, sibi & proximo. Ad hoc conducet donum fortitudinis, qui enim mollis est, facile a iustitia deficit per timorē, pusillanimitatem, luxum, munera & similia. Virtus hæc spiritum expellit ignauitæ. Profecto enim quum quis deo & sanctis dat, quod illis debet, sibi nulla torpebit pigritia. Huc iam adnumerāda est misericordia, quoniā iustū esse & nō misericordē, a tyrannide & furore nihil discrepat. Cōmodabit ad hoc donū consilii, siquidē consilium profecto salutare est, misericordiam exhibere proximis nostris, vt & nobis misericors sit dominus deus noster, nosq; hinc expellamus spiritum auaritiæ. Neque postremū locum habet munditia cordis, quā Adam die sexto creatus amisit, Christus autē sexta natus ætate, restituit & restaurauit. Ad id proderit spiritus intellectus qui cor mundū efficit, quo pellitur malignus spūs gula: hominem faciens immundū & beluinum. His accedit sancta & candida pax, exigua quidem adhuc hic in terra, quāuis magnus sit thesaurus tranquilla pax conscientiæ, sed tora pax in magno sabbato cōfirmabitur felicitatis æternæ. pax autē hic nobis possibilis est per gratiam dei, qua adiuti eam que inter carnē & spiritum est, pugnā cōpescimus, spiritū adiutamur, neq; parū ibi nos iuuabit spūs sapientiæ, quod nobis diuina & spūalia sapiant, tunc omnia carnalia vilescēt. pellitur itaque hic spiritus luxuriæ, qui quantū in se est, carnem & concupiscentiā adiuuat aduersus spiritū vt in multis locis Paulus testatur. Vltima beatitudo est, patiēter sustinere persecutionem propter Christum, quæ superiores omnes perficit & declarat, eo quod singulæ in hac probantur. Aut quomōdō melius probetur qui pauper est spūs, nisi in tribulatione? similiter & an quis vere sit mitis. Multi enim admodum sunt mites, dum suæ res non aguntur: quum primum autē ab aliquo leuiter saltem tactus fuerit, iam perturbata sunt omnia. Vique adeo singulas illas persecutiones pulchre probat, declarans instabiles eiici, probatos autē multis apparere tum mundiores tum spectatiores.

Hugo adaptat septem petitiones dominicas, cui nos hic violēter addixim⁹, ne latius euagaremur, sed capistro quāsi distineremur in his angustiis, nō palabundi oberrantes, forte opportunius in festo omnium sanctorum votis nostris istis faciemus. Accipe prædictorum tabellam pro memoria.

Beatitudines	Dona spiritus sancti.	Spiritus maligni	Petitiones orationis dominicæ.
Paupertas spiritus	Timor	Superbiæ	Sed libera nos a malo.
Miras seu māluctudo	Pietas	Inuidiæ	Et ne nos indu. in tent.
Luctus	Scientia.	Iræ	Dimittite nobis deb. no.
Desiderium iustitiæ	Fortitudo	Acediæ	Pancem nost. quotidiana.
Misericordia	Consilium licur.	Auaritiæ	Fiat voluntas tua.
Munditia cordis	Intellectus	Gula	Adueniat regnū tuum.
Pax	Sapientia	Luxuriæ	Sanctificetur no. tuum.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam omnibus malignis spiritibus expulsi, ipsorum est regnum caelorum.

DE SANCTO
DE S. MAURICIO MARTY-
re & sociis eius.

Quoniam temporibus imperatoris Diocletiani pluri-
ma in Romano imperio tum seditiones tum de-
fectiones orirentur, adiunxit ille sibi Cæsarem
conregentem, sicuti nunc interdum simul cum Cæsare rex
eligi & constitui solet, quia gratia milites ex omnibus pro-
uinciis conuocabantur. Inter alios missi sunt ex amplissi-
ma Aegypti ciuitate Thebis, quas a centum portis Home-
rus hecatopylos nostri poetae centifores dixerunt, mili-
tes quam plurimi ad iustam legionem collecti. eorum su-
premus princeps fuit Mauricius, vexilliferi autem Exupe-
rius, Candidus, Gereon, Vitalis, Innocentius & c. ii omnes
iam ante in fide Christi eruditi, etiam a pontifice He-
rosolymitano, cui nomen Zabdo, baptizati fuerant. Missi
autem a suis superioribus Romam, uisitarunt sanctum pon-
tificem Marcellum, qui postquam eos in fide confortauit,
simul etiam benedictionem ipsis contulit. Quum autem
conuenisset exercitus, misit Diocletianus Maximianum in
Galliam, ut inobedientes reuocaret, fuitque Maximianus
cum primus homo malignus, & præterquam quod auarus
simus erat, libidinofus, & tyrannus furiosissimus, multis-
que aliis sceleribus & flagitiis insignis, idolatra etiam erat
maximus, planeque impius erga deum qui in caelis est, co-
natus fidem Christi uniuersam funditus extirpare, sicut &
Eusebius Eusebius commemorat. quamobrem cruenta aduersus
Christianos excitata est persecutio. Ita statim in expedi-
tione uersus Galliam præcepit undique Christianos uigere ad
fidei abnegationem, uel variis suppliciis adfici uigere ad
mortem. Quumque iam Maximianus Alpes & montana
superasset, atque montem S. Bernardi transisset, in oppidum
olim Octodurum, nunc Martenacum dictum (eam ciuita-
tem sunt qui putent supremam esse metropolim Valestio-
rum, quæ dicitur Sedunum) ibi quum expectaret exercitus,
ipseque iam Mauricius cum suis sequutus, inuenisset Impe-
ratorem idololatram diis sacrificantem, progressus est mi-
liaribus octo ad Rhodanum, in oppidum quoddam Auga-
num, quod nunc appellatur S. Mauricii in Sabaudia. Multi-
ta hic interposita mora, quum res diu differretur, ablega-
uit interim imperator quosdam a se, S. Gereonem, S. Victo-
rem, Cassium, Florentium, & alios complures. Tandem

quum illud Imperatoris edictum peruenisset in ipsum exer-
citus, quomodo Christianos in expeditione persequi &
occidere deberent, soli Thebæi milites recusarunt, dicen-
tes huic iniquo mandato se parere minime deuinctos. Id
ubi tyrannus cognouit Maximianus, misit ad eos prima-
tes sui exercitus, edicto adiuncto de singulis decenariis, ut
quenque ordo terigerat, capite plectendis, quo exemplo ca-
teri deterriti, discerent suo parere mandato. Quo facto, de-
nuo iussit ipsos quoque persequi Christianos. id cum ab-
noerent, contemnentes eius iussionem, rursus præcepit per
denarium numerum singulos, ut antea, decollari. Vides hic im-
mense spectaculum, ita nullus horror nullus erat hic metus, sed
alius alium solabatur, & confirmabat in fide, ut iam arderent eo-
rum animi in sustinenda passione & obeundo martyrio.
Audisses hic S. Mauricius singulos eos ad constantiam
exhortantem, mentesque eorum erigentem & confortan-
tem in proposito firmo perseverantiae Christianae. Quum
autem tyrannus in uesano suo persisteret instituto, respon-
derunt ei per internuncios: Imperator, milites nos tuos esse
cognoscimus, sed tamen ministros dei tibi militiam, illi in-
nocentiam debemus: a te laborum nostrorum stipendia re-
cipimus, ab ipso uitae nostrae suscepimus originem: in hoc
Cæsarem sequi non possumus, ut uitae datorem & domi-
num abnegemus. Manus nostrae certare & pugnare pos-
sunt aduersus iniustos & impios, pios autem & conciuies la-
niare non possunt. Huiusmodi multa denunciarunt tyran-
no, qui illorum comperta constantia in fide, diffidens iam
super illo quod in decollando decimo quoque nihil profice-
risset, neque iam eos posset ab instituto deterrere, quodam
in iudicio decreuit omnes eos occidere. (Hic video ali-
quos dicere, renocatam Mauriciū ab Augano, fuisse Octo-
duri caesum cum suis. quare locus qui iam S. Mauricii dici-
tur, fuisse Octodurum. at id quod supra diximus, chrono-
graphis terrae illius & historiis veteribus magis consonū
est. nam quum aliquot miliaribus sit supra caput Lemanni,
non potest esse alius locus, nisi qui iam S. Mauricii dicitur,
& celebris est memoria martyrum Auganensium. Auga-
num tamen tunc computabatur inter Sedusios, & ager ip-
se Veragrorum dicebatur. hodie uisitur locus, ad quem in
ualle inter altissima iuga montium angustus & difficilis
est introitus, pertransitis autem angustiarum faucibus, cam-
pus apertior se inter rupes diffundit, in quo sancta legio

confederat.) Atque hinc omnem suum exercitum misit contra milites Thebæos, ipsosque in quodam exiguo, sed plano campo inter montana circumdedit. & facto impetu, omnes eos confodi misereque interfici fecit. Thebæi autem nullo plane metu correpti, sed sancto dei amore ardentibus, arma a se abiecerunt, atque sic intrepidi, porrectis ingulis & ceruicibus, tyranni ministrorumque expectantem feruitiam, parati pro Christi nomine & fide fundere sanguinem. Et hoc modo saeuente furore tyranni, sanctissima hæc martyrum legio occisa est: ita ut loc⁹ ille totus corporibus vndiq; plenus iacebat, sanguis quoque affatim veluti per riuulos quosdam permanebat. Quumque cruenti isti ministri tyranni sic animum suum explerent, gaudentes ex rapina sanctorum martyrum, veteranus quidam miles non tamen ex numero Thebæorum, nomine Victor, & is Christianus, transit. is cum comperisset gaudii huius rationem, rem illi omnem recensuerunt, ipsumque ad conuiuium inuitarunt. Qui abhorrens & ingemiscens, dixit, O me felicem, si & ipse cum eis occisus essem. Illi intelligentes Christianum eum esse, irruerunt & occiderunt ipsum. Post multos passionis huius annos cuidam sancto episcopo Theodoro reuelatum est, ut corpora martyrum canonizando glorificaret, quumque omnes commonstrati essent in plurimis fossis iacentes, Innocentius adhuc integer in Rhodano inuentus est, ubi episcopus templum extruxit, reliquias in eo conditurus, hic quoque rex quidam Sigismundus collegium instituit, in qua structura cum quidam etiam gentilis laboraret die dominico, cæteris feriantibus, apparuerunt martyres clara luce, raptumque illum percusserunt, & increparunt quare hoc die operaretur: cumque gentilis esset ipse, quare zdificationem templi huius adiuuaret, is poenitentiam egit & credidit, factus Christianus & baptizatus. Hinc porro Christiani omnes hæc loca visiterunt, secumque reliquias abduxerunt, permittente episcopo, sicuti comites a Vualzhaesen & Schuabeck Augustam pertulerunt, & in honore dei sanctique Mauricii ac sociorum eius templum extruxerunt, atque illud largiter locupletarunt. Sic Bauariæ princeps Vulo, pater vltimi ducis Thassilonis, qui a Carolo Magno patus est, reliquias de S. Mauricio attulit, inque honestam memoriam eius, monasterium fundauit inferioris Alze. Unde profectum est, ut antiqua apud Ingolstadtium parochia, S. Mauricii memoriam adhuc sancta religiose obseruet, quo

etiam abbas eiusdem monasterii, diu ciuitatem & parochiam possedit vna cum Spitz & Vuachau in Austria. Atque ideo quum Carolus Magnus filio suo Pipino Lombardiam testamento legaret, Bauariam & quicquid protenditur vsque ad lacum Brigantium, ad Clergey, Hegey, & Dargey, & ducatum Curensem, excepit Ingolstadtium. Quidam ex optimis visitauit aliquando S. Mauricum in Sabaudia, & plurimum reliquiarum secum sumpserat, quum uerberet illas per pagum qui dicitur Ethingen ad Neccarum, e regione Rottemburgi, steterunt iumenta, nec aliquo modo virgari potuerunt ut procederent. ¶ Videns hoc dominus ille, reliquias donauit incolis eius loci, comitibus ab Hohenberg, qui ibi extracto collegio in memoriam S. Mauricii & sociorum eius, reliquias adhuc seruat in hodiernum diem. Comites quoque pagum illum muro circumdederunt, iureque ciuium Rottenburgensium donarunt. Similia multa recenseri possent de diuersis locis, quibus tamen vltio superfedemus. Nomina sodalitatis huius plura non constant, nisi Mauricii, Exuperii, Candidi, Innocentii, Vitalis, & vltimi illius Victoris, atque Thyrsi. Sed ut ad tyrannum Maximianum fiat aliquando reditus, simul atque ille Mauricum cum sociis omnibus occidi fecit in Agauno Sabaudia, iamque intelligeret adhuc plures, qui eorum comitati fuerunt legionem, esse Christianos, præcipit ipsos quoque ad reptos occidi omnes, sicut enim antea commemorauimus, tyrannus nonnullos ex legione Thebæa ablegarat, maxime vero Cassium & Florentium cum alia cohorte ad Rhenum, aliam sub Victore turmam circiter homines. 330. ii apud Troiam oppidum Fraciæ locum fixerat. Fraci tunc Rhenum occupabat, sicut & inde vi Galliam cœperunt, sibi que vëdicarunt, ac Fraciã a seipsis appellarunt. Gereon autem cum sociis suis Colonia Vbiorum ciuitate profectus erat, quia nobilis quidam ex Germania inferiori, nomine Cerauius, ab Imperatore præfectus inferiorum nationum constitutus, defecerat ab Imperatoribus, iamque Romanam impetebat imperium. Miserat ergo Maximianus Gereonem cum quibusdam aliis Colonia, ad cõpescendum Cerauium. Thyrsus autem ante Treuirim cõsedit. Quumque iam ministri imperii Maximiani cõmissionem recepissent, de persequendis martyribus Christi, occiderunt vndique multos in prouincia, quã nos iam Heluetiam dicimus, maxime vero in Kleclzgey aut plurimos eorum interfectos in Hallau, quã alii Hallau nominant, ubi multæ seruantur huius sodalitatis reliquie.

Obiter aliquando audiui eas non sic illuc deuenisse, quod ibi sanguinem suum effuderint, sed quia (vt supra diximus) cōplures ex optimatibus S. Mauricium visitantes, reliquias secum domum retulerunt: & sic fecisse aiunt illustrem comitem Gebhardum a Nellenburg, qui in Schaffhausen conobium omnium sanctorum ordinis sancti Benedicti fundauit, eum quoque ferunt reliquias in Hallau tulisse, siquidem vicinia ista tota ad comitatum Nellenburg pertinuit, quem inde dux quidam Austriae hereditatio iure acquisiuit, quanuis nunc quadā ex parte ab Austria defecerit. Victor a ministris tyranni comprehensus cum suis sanctis militibus, quanuis bene & fortiter pugnauerat, hostibus Imperatoris cæsis, tamen eos quoque propter nomē Iesu supplicio affecit, omnesque occidit. Sunt qui putent factū hoc in Elsatia prope Kirchhaim, quæ tunc Troia dicta est, hoc ita ne sit, nolo contendere, nec impugnare, quāuis apud me veri similis est, vbi nunc Kirchhaim cernitur, ibi quondam Troiam quasi Troiam nouam fuisse, nam ibi quoque Franci qui ex Germania per Rhenum confugerant, diu se continuerunt: factaque ex Gallia Francia, reges eorum aliquādiu hic regiam aulam habuerunt. Sed quorsum hæc tā multa? satis hoc vobis est, Victorem vnum ex sancta Thebarum militia, iussu Maximiani tyranni cum vniuerso exercitu esse ob fidem Christi occisum, ipsumque sanguine suo fidei veritatem confirmasse. Porro profecti ministri tyranni aduersus Cassium, Florentium & reliquos septem duces exercitus, eos inuenerunt in Rhenum circa Veronam, omnesque in Christi confessione perseverantes occiderunt, hinc rursus expeditione mota, Gereonem adgressi sunt ante Coloniā aduersus hostes imperii Cerausum & alios decertantem, (neque enim vetus illa Colonia tantam habuit amplitudinē sicut iam, sed S. Gereon, Ad apostolos, Ad saluatorem, & alia pleraque loca tunc antem ciuitatem fuerunt) ibi omnes Christum confessi sunt, primusque adeo Gereon se hostiam deo viuentem obtulit, deinde ceteri omnes vitro in mortem se dederunt propter Christum, decollati omnes, corporaque eorum in campo dissecta, capita & corpora quædam in puteos deiecta sunt. factum hoc est anno a salute restituta 287. Hinc post annos 39, superuenit Helena, Constantini magni mater. ea inter multa templa quæ extruxit, in sanctam Gereonis & sociorum eius memoriā magnificum quoque templum plurimis impēsis erexit ibi,

quod adhuc cernitur, conquisita sanctorum corpora & e puteo super quem tēplum construxit, leuata, honorifice tractauit, corpus tamen Gereonis non inuenit, sed ipse aliquādo adhuc puer Colonia memini me audisse, Gereonem se quidam sancto patri Ad apostolos reuelasse, suamque ei sepulturam commostrasse, & sic inuenta omnia esse, corpus quoque & vestimentum integrum repertum colore Veneto siue Thalassico, crucem etiam auream paruulana in pettore eius, Episcopus quidam Coloniensis Euergisus, magno correptus capitis morbo, martyrum templum visitauit, statimque templum ingressus, orauit, Exultabunt sancti in gloria, ibi ex reliquiis (quibus superior templi ambitus in orbem compositus plane plenus est) responsum est ei, Latentur in cubilibus suis. Quo audito, episcopus puluerē templi in capite suo aspersit, sanatusque est, Huiusmodi miracula plurima dominus intercessionē sanctorum martyrum operatus est, simulque sanctimoniam, eorum toto orbe testatus est: sicut in iis locis etiam comperitur, in quibus cōstans ipsorum memoria agitur, non tātum vbi corpora eorum quiescunt, quæ omnia prætermittimus. Etsi iā multos ex Mauricii sociis enumerauimus, nemo tamen suspicetur non plures eorum fuisse quam nos hic commemorauimus, nam qui diligentius circumspiciunt, plures adhuc inueniunt qui ad hæc militiam sanctā pertinuerunt: sicuti quælibet diocesis suos patronos magis curat quam alienos. Iā supra verum ostendimus numeram Auganensium martyrum, inter quos volēs Mauricius passus est martyrium. alii præcesserunt, vt Victor, Gereon, Cassius. Alii sequuti sunt, quos pari crudelitate tyrānus occidit propter fidē Christi, vt Auentorē & Octauium in Taurino, quæ ciuitas est Pedemontana, priusquam ex Longobardia peruenias in Gallia, sicut Alexander in Pergameno, & Secundus apud Vinimilium, S. Vrsus quoque & Victor Soloduri in Sequanis, vbi S. Vrsus adhuc requiescit multis clarus miraculis. Sed misis aliis multis, tandem ad finem digrediamur. Audiuius quam fortiter Thebæi milites pugnarint, nomen Iesu & fidem eius intrepide confidentes, effuso in hoc sanguine suo vsque ad mortem: sicque cruce Christi suscepta, gloriā meruerint felicitatis æternæ, vt iam in perpetuum ineffabili gaudio cum Christo viuant & regnent, exultantes in cælo, eo quod vere regia via adrepta, apprehēderunt optimū & permanentem finem vitæ æternæ. Vicissim crudelis ty-

- rannus Maximianus vt turpiter vixerat, ita miserus adhuc mortuus est, & in perpetuum damnatus: quia quum genero suo Constantino clam pararet venenum, deprehensa eius fraudulenta versutia est, & in Masilia iste a Constantino capus atque interemptus est, infelicem & impiam vitam suam commerito sine conclusit. Nos autem sanctos martyres implem, vt hic grauiam, illic gloriam consequamur eternam, Amen. Ante multos annos quum parochus essem, S. Mauricii Ingolstadtii, sermonem feci quomodo qualibet tum diocesis tum ciuitas singulare debeat habere refugium ad suum patronum: qui proculdubio diligentius orat pro ne
1519. celsitate populi sibi commissi, iuxta dictum Sapiētis, In vna-
 quaque gentem constituit rectores, qui locus quauis communiter de angelorum intelligatur custodia, tamen patres etiā de patronorum tutela accipiunt, quorum memoria singularis in singulis ciuitatibus peragitur. Sic legimus Iudae Machabæo in visione monstratum a sacerdote Onia virum & ætate & gloria mirabile, vestitumque eius in decore magno fuisse, vbi Onias dixit, Hic est amator fratrum & populi Israel, hic est qui multum orat pro populo & tota ciuitate sancta Ieremias propheta dei. Ieremias quoque extensa manu Machabæo gladium dedit aureum. Extende, & habebis sermonem, nam sicut deus mulieraria influit per stellas corporeas, ita varie influit per stellas spirituales, hoc est sanctos suos, nam in vna terra crescit argentum & plumbum, in alia aurum & cuprum: in vna vinum, in alia oleum, in vna fericum, in alia glessum, crystallus, gemma. Et sancti differunt sicut stellæ, vt Paulus ad Corinthios scribit. Aplica, & habebis bonum sermonem. Ego diligentes me diligite. Deo gloria.
1. Co. 15. Prou. 8.

EVANGELIUM IN DIE SAN

cti Michaelis & angelorum omnium,

MATTHÆI XVIII.

Mar. 9.
Luc. 9.

I

N illo tempore, Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis putas maior est in regno cælorum? Et aduocatis Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit, Amen dico vobis, nisi

conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum. Et qui susceperit vnum paruulum tale in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Vt munda a scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala, veruntamen vti homini illi per quem scandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde ea & proiice abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Bonum tibi est vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnat vnum ex vobis pusillis. Dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei, qui est in cælis.

Mar. 9.
Luc. 17.

Mar. 8.

HOMILIA I.

E Vangelii huius sicut & totius capituli, scopus est scilicet cælitatis euitatio, neque enim vel aliis offensam dare, vel ipsi offendi habemus, & quod precauere maxime oportet tenere ætatis offensionem, deinde, quomodo scandalizantes puniri oporteat. Quumque dominus offensam prohibet paruulorum, causam insinuat, eo quod angeli illorum semper vident faciem patris cælestis, atque ob istud epiphonema euangelio hoc hodie vtitur ecclesia, Nos principio de scandalo dicamus, quod nunc in mundo plurimum est, deinde de angelis, & tamen priusquam aliquid de scandalo dicere incipiamus, libet ipsum breuiter euangelium ad literam percurrere. Accedentes Iesum discipuli, interrogauerunt illum quis esset maior in regno cælorum. Quid sibi vult, inquit Hic-

Hieron. ronymus,repentina apostolorum interrogatio? In illa ho-
 Mat. 17. ra accefferunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis putas ma-
 ior est in regno caelorum? quia viderant pro Petro & domi-
 no idem tributum redditum, ex æqualitate precii arbitrati
 sunt Petrum omnibus apostolis esse prælatum, qui in reddi-
 tione tributi domino fuerat cõparatus. Nondum habebant
 discipuli spiritus sancti perfectionem. humana igitur imbe-
 cillitate & fragilitate sepiuscule inter se rixati sunt, & cõte-
 derūt de primatu, sicut in die S. Iacobi multis differuimus.

Chryso. Hic tamẽ prudentiam eorum considera, qui quãuis de sum-
 mo in terris magistratu rixabantur, attamen quærunt, quis
 futurus sit maior in regno caelorum. nec de Petro tantum
 quærūt an ipse sit maior futurus, sed de omnibus in vniver-
 sum, & id quoque non aperte, sed obscurius. Nanque & ipsi
 homines fuerunt, nos autem eis multo sumus deteriores, ne-
 q; ad eorum defectum pertingimus, siquidem quum illi de
 caelestibus inquisierint, nos terrenis tantum lucris & hono-
 ribus inhiamus. In iis enim, vt ait Origenes, imitatores di-
 scipulorum Christi esse debemus, si quando aliquid in no-
 bis quasi dubium quæratur & nõ inuenitur, vt cũ omni cõ-
 sensu accedamus ad Iesum semper præsentem. Non est au-
 tem absurdum, vt secundum Christi exemplum interroge-
 mus aliquem eorum doctorum qui præpositi habentur ec-
 clesiis. Interrogarunt ergo discipuli super eo quod inuesti-
 gatu dignum erat, quisnam maior esset in regno caelorum.
 hinc non obiurgauit eos dominus, sed amice tâquam fide-
 lis magister informauit.

Origen. 2. Sequitur, Aduocauit Iesus paruulum, & statuit in
 medio eorum. Vulgare est illud, quod in moralibus plus va-
 lent facta quam verba, ideoque & dominus paruulum sta-
 tuit in medio discipulorum, per hoc demonstraturus quid
 ipsos facere oporteret, si sublimem in caelis locum appet-
 rent. Magister in historicis refert, paruulum hunc Martiale
 fuisse, qui deinde Petri discipulus factus est, & ab eo in Gal-
 liam missus ad prædicandum euangelium, sicut & fecit in
 prouincia Lemouicẽsi, atque in hodiernam diem Lemoui-
 ces iactant Martialem Petri discipulum, suum fuisse aposto-
 lum, qui & ibidem mortuus feliciter conuiescit. Vel sim-
 pliciter vt Hieronymus putat, quẽlibet proposuit puerum,
 vt ætatem quæreret & similitudinẽ innocentie demonstra-
 ret. Vel certe paruulum statuit in medio eorũ scipsum, qui

Hieron. nõ ministrari, sed ministrare venerat, vt eis humilitatis tri-

bueret exemplum. ¶ Theophylactus fit ait, Quum autem Theop.
 vidisset Iesum discipulos inanis gloriæ vitio teneri, compres-
 sit eos, ostendens illis per puerum fastus expertem humili-
 tatis viam. quasi dicere vellet, Adhuc in vobis adfectum ha-
 betis & appetitum primatus? Mibi autem paruulum hunc
 videte, qui fastum omnem ignorat, administrationem nul-
 lam, nec dignitatem ambit honoris. Atque ideo subdit, Nisi
 conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis
 in regnum caelorũ. non præcipitur (vt inquit Hieronymus) Hieron.
 apostolis, vt ætatem habeant paruulorum, sed innocentiam,
 vt quod illi per annos possidẽt, si possideant per industria,
 vt malitia, non sapientia paruuli sint. Hinc Maximus ait, Maxi-
 quod inde discimus per humilitatem perueniri ad caelum. mus.
 quisquis ergo cupit altiorem in caelo gradũ consequi, is se
 in profundiorẽ deiciat humilitatem. simplicitate enim
 pertransitur & penetratur cælum. multum blandi sunt par-
 uuli, innocentes, simplices, mansueti, obliuiosi omnium que
 aduersus eos committantur. nõ ambitiosi sunt, non turpem
 sequuntur libidinem. ad eundem modum conformari oportet
 pios omnes, & qui deo placere cupiunt: iuxta illud Da- Psal. 24.
 uidis, Innocentes & recti adhæserunt mihi (Extẽde illas 5.
 e conditiones, & habebis sermonem.) Sic itaque innocentem
 esse conuenit hominem, vt infantulus est, si modo perueni-
 re cupiat ad caelum, sicut ait Iob, Saluabitur innocẽs, salua- Iob. 22.
 bitur autem munditia manuum suarum. Via in caelum, ait
 Maximus, angusta est, restante etiam domino. Quisquis er- Mat. 7.
 go superbia turgēt inflatus, vel auaritia impletus, angustã
 illam viam ingredi non potest. paruulus fit oportet vt puer,
 si velit intrare. Et hoc est quod dominus viam caelestem cõ-
 parat foramini acus, quum ait, Facilius est camelum intra-
 re per foramen acus, quam diuitem in regnum caelorum.
 Cogita ergo miseriam peccator, quia quam procul abes ab Mat. 19.
 innocentia paruuli, tam distas a via regni caelorum. ideo &
 vos ab innocentia infantie vestræ succreuistis in superbiã,
 auaritiam, luxuriam, inuidiã. Reuertimini ad priorem in-
 nocentiam secundum doctrinã Pauli, Malitia paruuli esto- 1. Co. 14
 te, sensibus autem perfecti. Redite in humilitatem vnde ex-
 cidistis, quia qui se humiliat sicut paruulus, maior erit in re-
 gno caelorum, sibi ita dicẽte Iob, Qui enim se humiliat, erit Iob. 22.
 in gloria. sic Petrus magistrũ sequitur, docuit, Humiliamini 1. Pet. 5.
 sub potente manu dei, vt ille vos exaltet in die visitationis.
 3 Porro ait dominus, Qui susceperit vnum paruulum

- Hilar.** talē in nomine meo, me suscepit. Quilibet, autore Hilario, Christianus pius & integer, huiusmodi paruulus est, sequens patrem cælestē, obediens ecclesie, nihil volens malum, non appetens diuitias, non insolescit, nō mentitur, inuidet nemini, quicquid dicitur credit, talem quicumq; suscipit, fidem ei fraternā exhibens, hoc Christus ipse suscipit tanquā sibi im pensam, sicut & apostolis ait, Qui vos recipit, me recipit, quasi diceret, Non tantū oportet vos humiles esse, sed & si alios humiles propter me in honore habueritis, mercedem accipietis. Paruulū, inquit, talem, talem humilē, quia superbum inopem odio habet sapiens. Hinc Paulus Timotheum Eccl. 25. suum docet, cuiusmodi eligat viduam, si sanctos hospitio 1. Tim. 5. susceperit, si eis lauerit pedes, si cōmode subministrarit tribulationē patientibus & c. Sic paulo antea dixerat discipulis, Qui recipit iustum in nomine meo, mercedē iusti accipiet. Prudenter hoc a domino factum ait Hieronymus, ne quum delatum fuerit apostolis, se putent honoratos, ideo enim adiecit ille ipsos non sui merito, sed magistri honore suscipiendos. Sicut autem dominus mercedem promissit omnibus, qui paruulos suscipiunt vel eleemosyna, vel consolatione, vel doctrina, vel auxilio, vel exemplo bono, & omnibus iis quibus proximum adiuuare possumus: ita vicissim qui dehonestant paruulos, hoc est, fideles, iis pœnā minatur, & ait, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspēdatur mola asinaria in celo eius & c. Pœnam hanc ideo dominus protulit, quoniam in Palæstina mos hic erat ignominiosæ mortis, quo facit lud quod habet hic Chrysostomus, Detrimentum quod huius criminis causā homines inuadet, & acerba supplicia & ab iis quæ nobis notissima sunt præ oculis posuit. Nam cū rudiores commonere summopere velit, sensibilibus vitur exemplis, quare in hoc loco atrocitatem punitionis exprimēs, sensibilem pœnam molæ ac submerisionem in medium adduxit. ¶ Scandalum ergo prohibuit dominus, adiecit pœnam, quæ maneat transgressorē. Quum vero mundus vniuersus scandalis abundet, cōquestus est super eo dominus cum commiseratione, clamans, Væ mundo a scandalis, quia mundus vniuersus in maligno positus est, vnde & Iſaias ait, Corruet populus, vir ad virū, vnusquisq; ad proximum suum, super eo contristatus est dominus, tantā nocere mundo scandala. Væ væ hominib; mundanis, qui scandala dant aut accipiunt. Oportet tamen fieri scandala, non

quod necesse sit venire scandala absolute, alioquin sine culpa essent qui scandala faciunt. sed quum necesse sit in isto Hieron. mundo scandala fieri, vnusquisq; suo vitio scandalis patet. Necesse quidem est, inquit Theophylactus, vt veniant scan- Theop. dala, sed non necesse vt nos perdant. possumus enim & scandalis oblectari. (iuniores dicunt & pulchre, est necessitas ex suppositione. supposita enim malitia hominum & corruptis moribus quibus viuatur, sequi necesse est scandala.) talis necessitas est, qualis illa quum Paulus ait, Oportet hæ 1. Co. 10. res esse, si non essent malignitas, superbia, peruerfitas propria, auaritia, priuatum commodum, non oporteret hæreses esse. vifa autem prauitate mundi, necessario hinc oritur hæresis. inde virgam Assur immittit deus, puniens omnia. Isa. 10.

4 Adhuc pœnam ostendit eius qui dat scandalum, dicens, Necesse est vt veniant scandala, vā autē homini per quem scandalū venit. Sic Paulus ait, Peccantes in fratres, & 1. Cor. 8 percutientes conscientia eorum infirmā, in Christū peccatis. si manus tua scandalizat te aut pedes, præscinde & abiice abs te. hic dominus prohibet, ne quis i alio offendatur. Theo Theop. phylactus per manus, pedes & oculū, amicos intelligit, qui alicui laborant sicut manus, sustentant instar pedum, atque vt oculi dirigunt. si quis illorū te offendit, amoue eū. Audi, si quis seruus tuus neochristianorū sequens errores, blasphemus est aut sanctorum & sacramentorū impuglator, nihil iste tibi proderit, neq; meliorem reddet. sed aliquanto deteriore, abiice eum a te. Dicis, est quod labore & opera eius indigeam. Ecce quæstum sectaris & commodum priuati. Quir id? nunquid melius fuerit te sine seruo aut hospite illo ingredi cælum, quā te cum illo præcipitari in gehennam ignis? ita dicendum est sacerdotibus tenentibus cōcubinas, Concu- binariū. & dicentibus se non posse gerere curā domus & rei familiaris absque cōcubina. dicatur ei, Christus præcepit etiam oculum eruendum si te scandalizet, manus & pedes præscindendos & abiiciendos, quāto magis concubina est ableganda & amouenda? ¶ Moraliter itaq; intelligēdum hoc est, quia nemo membra sibi sua præscindere debet, neque ideo S. Marcus laudant doctores, quod ipse sibi pollicē præsciderit, indignum se ratus sacerdotio. Miraculose enim ille ei restitutus est in integrū. Origenes ob nimia luxuria tentationem genitalia sibi ipse amputās, male utiq; fecit, quū magis debebat gratiā dei implorare. siquidē verba hæc Christi nō sunt crudo intellectu accipiēda. Videte ne contēnatis

aliquem ex pusillis istis. nō est scandalizanda iuuentus, neque offendendi paruuli. forte enim magni sunt ante deum. non parui facienda est cuiuscunq; hominis anima, ideo & cauendum ne cuiquā per nos occasio detur dānationis, que quum sit acerbissima, adeo vt si animam perpetuo damnari oporteat, totū illi mundum conueniat condolere, eo quod anima tam preciosa ineffabili dolore & amarissime, & in perpetuum debeat torqueri. Accedit ratio non contēnendorum paruulorum, quia angeli eorum semper vidēt facie patris cęlestis. nemo hominum contēnendus est propter animam suam, quę tantę est nobilitatis, vt quęlibet angelū proprium habeat sibi a deo deputatum, qui illam ab insul-tibus diaboli tueatur. Et iidem illi benedicti, beatiq; angeli qui deum cōtemplantur, custodiunt paruulos & homines miseros. quos ideo nemo despiciat, sed imaginem dei in eis colat, admiretur & amet, sicque deus hic in tēpore hoc gratiam, & in futuro gloriam nobis dabit aternam. Amen.

Hieron.

HOMILIA SECUNDA IN
die sancti Michaelis.

Hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum
fratri vel scandalum. ROM. XI III.

Q Vando quidem scandala succreuerunt in tam cōmune peccatum, multumque aduerfentur deo & eum offendant, sepe etiā homines illa parum recogitent, & ita vt par esset expendant, operę precii est paulo amplius rē hanc tractare, modo propicius nobis adfit & faueat Christus, cuius gratia sermoni nostro fructū addat, ita vt vos porro cautius a scandalis custodiatis. Ne tamen principio aliquis vestrū erret, adhuc scire decet quid sit quę de re nobis suscipiatur sermo. scandalū actiuum est dictū vel factum minus rectum, prębens alteri occasione ruina. Vis exemplum? vetus est prouerbium, abbate ponente tesseras, ludunt fratres. Positio ergo tesserarum, vel quodcunq; aliud manifestum abbatis peccatū, scandalum est, quia per hoc ille fratribus occasione prębet ruina in ludum eis prohibitū. si principes & alii optimates Bacchanalia vsque in medium quadragesimę protrahant, ecce hoc scandalū est. Accipe similitudinē, si corporaliter loquamur, scandalum vocamus, si cui lignū aut lapidem proponas in via, vbi im-

Glossa
Matthęi

pinguar. Ad eundē modum proximo tuo spiritualiter peccatum reponis in via, & hoc manifeste, per quod & ipse labatur in peccatum. hoc est quod scandalum dicimus. sic Da Psa. 139 uid conuestus dixit, in via scandalum posuerunt mihi, iuxta iter quo ingrediebar, in via bonorum operū, mali homines scandala mihi mouerunt malorū operū, exempla mala proponētes. Hinc cōstare potest, cuiusmodi sit opus quo alium offendamus, manifestum siquidē. nā quod quisq; vel corde cogitat vel clam secū reputat, eo ipso neminē offendit. Videte dilectissimi quantum sit clam peccare, si cōferas ad eum qui palam & impudenter offendit. inter duo igitur ad eum qui palam & impudenter offendit. inter duo igitur mala minus malū semper est eligendum. si nec ieiunare nec caste vis viuere, attamen clam & occulte fac celes alios. neque adeo iniquū est vulgo quod dici solet, si nō caste, tamen caute. nā de his qui palā peccant, sic ait propheta, Ruit Ieru- salē & Iudas concidit, quia lingua eorū & adinuationes eorum contra dominum, vt prouocarent oculos maiestatis suę. Agnitio vultus eorum respōdebit eis, & peccatum suū quasi Sodoma prędicauerunt, nec absconderunt.

Ista. 3.

2 Non tantum ex opere oritur scandalum, sed etiam si quod opus habeat speciem mali, vt quū matronę & virgines purgare se volunt de turpi gestuant indecoro habitu, aut se non facere hoc animo malo. Excusatio hæc calua & ociosa est, quia non prauo tantum opere datur scandalum, sed eo quoque, quod mali operis speciem gerit. Tu ad eiusmodi mulierē dic, quę ex animo & adfectu se excusare conatur, atq; impudentię suę prætextum quærit, dic inquā illud quod cōmuni prouerbio maiores nostri iactitarunt. Non depingi debet in foribus diabolus, nisi aliquis sit in aedibus. Vel etiā hoc ei obiice, Vbi cunq; vinum non venditur, quid opus ibi erit suspensa hedera? Id ideo Paulus etiam docuit, quando admonuit ab omni etiā specie mali nobis esse cauendum. non ergo malum tantum, sed & mali species fugienda est: iuxta illud Pauli, Si esca scandalizat fratrem meū, non manducabo carnem in æternum. ¶ Nam igitur in eores tota latet, quomodo scandalum sit peccatum, & quidem cuiusmodi peccatum, atque ibi materia hæc omnis versabitur. Omisissis itaque omnibus ambagibus, rem aggredientes ipsam, præmittamus tantum hoc, scandalum esse triplex. Vnum, quū quis directe proximum suum offendit, sit hoc, Scandalum si aliquis malum committit, volens per hoc etiam alios in ruinam adducere, aut etiam si hoc in proposito non habeat,

1. Thef.
5.

1. Cor. 8

opus tamen ipsum sit eiusmodi, ut homines inducat ad peccandum. Atque scandalum hoc, doctores actuum vocant. **¶** Aliud est, si quando is qui facit, animum offendi non habeat & homines perducendi ad peccandum, sed nec opus in se sit eiusmodi, ut quis ex illo offendatur. Atqui is qui videt, male dispositus forsitan per invidiam & propriam malignitatem, peccandi sibi adripit occasionem. hoc ipsum scandalum phariseorum vel passuum tantum dicitur.

3 Scandalum vocatur, quum quis dat, & alius accipiens super hoc peccat. utrunque malum, & dare & accipere offensam. Sed nos iam, quando tandem scandalum sit peccatum, paulo accuratius consideremus.

3 A summo exordiendo, dico offendi eos, qui aliquid mali sibi proponunt ex alterius opere bono vel doctrina sana. Id autem peccatum non est vlli qui vel opus facit vel doctrinam docet, sed temerarie offensam hanc arripientis, pharisaicum scandalum est, de quo dominus ait, quando dixit, Nō quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod exit. Ibi tum accesserunt discipuli ad dominū, dicentes, Scis quia pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt? respondit dominus, Sinite illos. cæci sunt, & duces cæcorum. Scandalum istud abhorrore nemo debet, ut doctrinam veritatis intermitteret vel opus iustitiæ. Nam quāvis perpetuo scandalizabatur Iudæi in doctrina & operibus Christi, ille tamen nō

Lucæ. 21 desit, ita enim Simeon de eo dixit ad Mariam, Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel. &

2. Pet. 2 de eodem sic loquitur Petrus, Factus est in caput anguli, lapidis offensionis & petra scandalis iis qui offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt. sic in passione Christi offensi sunt discipuli, quibus hoc ita fore ipse prædixerat, dicens,

Mat. 26 Omnes vos scandalum in me patiemini in ista nocte. Videbant enim dominum capi & indignis modis tractari. hinc fidem diuinitatis suæ amiserant, quam ille in eis diligenter multis etiam miraculis confirmarat. sic offensi sunt Iudæi in prædicatione apostolorum, quando Christum prædicabant, eo modo quo Paulus ait, Christum prædicamus, & hunc crucifixum, Iudæis scandalum, gentibus autem stultitiam. Sic interdum & neochristiani offenduntur, dum eis Christiana veritas prædicatur. Scandalum hoc non quidē dedit Christus, sed isti tamen arripuerunt. (scandalum passuum est, non actuum.) sicq; ipsi sibi causa fuere mali, non Christus, qui nec scandalum fuit, sed petra quā sequutum est scandalum,

1. Cor. 1.

non a petra datum, sed a malis hominibus acceptum, dicit Glossa. Hinc ad discipulos Iohannis ait dominus, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. **¶** Querat aliquis, An non vitandi in altero scandalis causa quis opus bonum debeat intermittere, quum ob eam rem Christus quum non deberet, tributum soluerit. Huic respondebitur, per omnia hic regulam istam esse seruandam, facilius scandala nasci permittuntur, quam ut veritas deseratur, ut ait Hieronymus, Intermittere est opus scandalis gratia, si modo omittipossit sine triplicis veritatis offensa, vitæ, doctrinæ & iustitiæ. sicque scandalum vitauit dominus in persoluendo tributum, sic noluit Paulus perpetuo vesci carnibus, si hinc proximus suus offendatur. Super hoc fundamentum, iam responsum constituo iuxta sententiam doctorum. Quum

queris, An opus bonum intermittere possit scandalis vitandi gratia, dico opera variam multamque habere differentiam. quædam enim quum præcepta sint nobis, etiam ad salutē cognoscuntur esse necessaria, hæc nullius scandalis gratia debent omitti, quia nemo animæ suæ salutem negligere debet ob salutē alterius. Et hinc ineptum simul ac stultum est, committere velle periculis propter alterius commodum siue salutem, ut pulchre ait Augustinus. Quum ad hoc ventu fuerit, ut tali salutis nisi peccando consulere nō possit, iam se existimet non habere quid faciat, quum id reliquum esse prospexerit quod recte faciat. 2. 2. q. 2. faciat.

Aug. li. de mēd.

1. Cor. 8

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

Aug. li. de mēd.

stitate contemneretur, maluit homines ad tempus de sua generatione & progenie dubitare, quam de parentis virginitate & castitate ambigere, donec ad tempus reuelaretur.

¶ Adhuc reliqua sunt opera, quæ in se salutem nec promouent, nec impediunt, indifferentia nimirum. ea quis tenetur scandali vitandi causa intermittere, nisi quis sufficienter eruditus, nolit a scandalo cessare, vt si ex capite laborum, & incidat dies ieiunii, ego que ingressus diuersorium, cupiam mihi dari cenam, dicam que presentibus ne ex me offendantur, eo quod manducandi causam iustam habeam, vel morbum, vel diuturnam profectioem, ita vt hoc tandem mihi futurum sit prandium. etiamsi iam reliqui post hanc admonitionem amplius offendantur, ego coram deo

Gregor. absolutus fuero. Sic Gregorius ait, Si forsitan de aliquo fama mala suboritur, vnde cæteri offendantur, tenetur illa sua innocentia prodita sese excusare tollendi scandali gratia, quomodo se dominus expurgauit, dicens se demoni non habere. 11. q. 3. inter verba.

Iohan. 8tia. ¶ Et sic aiunt doctores

Ambro. non bene fecisse Ambrosium, quanuis immensa enim humilitas excusat, quando missus Mediolanum, & a plebe postulatus in episcopum, vt populum ab instituto deterreret, admisit palam meretrices, easque ingredi ad se & egredi permisit. Vbi tamen prouidit dominus, ne plebs in sancto suo offenderetur, ipsis quoque diuino suo instinctu inspirauit, Ambrosium hoc non malo animo facere, ideoque populus clamare cœpit, Peccatum tuum veniat super nos.

4 ¶ Hinc iam solutio sequitur multarum questionum, quæ hic suboriri possunt: puta, An quis bona sua iure possit reposcere cum alterius offensa. Respondetur, si eum possit sufficienter informare quod inique hinc offendatur, debet hoc prius facere, quã ius suum prosequatur, quoniam iniquius videretur, si quis res suas non auderet iuxta præscriptum iuris repetere, quod alter ei iniuste detineret. magni enim hoc præberet peccandi incitamentum, commanem destrueret pacem, regionem latronibus, furibus & mendacibus impleret hominibus, plus in summa nociturum esset quam ipsum scandalum. Alia questio occurrit, an possit aliquis doctrinam sanam negligere scandali vitandi gratia. sane nunquam debet aliquis falsam docere, facilius scandalum nasci permittitur, quam veritas ipsa relinquatur. (Præcepta negativa obligant semper & pro semper, nullo tempore decet aliquem mentiri, & quum quis tenetur ve-

ritatem dicere, non debet eam tacere, alias peccabit. Quare Chrysofostomus ait, Non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille qui non libere veritatem pronunciat, quam libere pronunciare oportebat, aut si qui veritatem tueri debebat, non tueatur. 11. q. 3. nolite.)

¶ Accedat & exemplum, quod rem magis aperiat. Interrogatus aliquis de fide, siue neochristianis siue Tarcis cohabitet, negare non debet neque tacere, quoniam inde offenderentur audientes, rati eum fidem veram non habere, vel etiam fidem iustam non esse, aut saltem alii eius silentio auerterentur a fide. sic vbi quis affidet iis qui fidem nostram calumniantur, si ille vel doctor sit vel alias autoritate præditus, etiam laicus, contradicere debet, ne assidentem offendantur, cogitantes eum non respondentem, timere suæ parti. In hoc & similibus casibus tacere nemo debet, maxime vero prædicator, sed obsequi præcepto diuino, Clama, ne cesses, vt tuba exalta vocem tuam, adnuncia populo meo scelera sua, & domui Iacob peccata sua. sic Christus veritatem semper prædicauit, quoad usque crucifixus est. sic Iohannes baptista Herodi veritatem dixit, donec de collaretur. sic Chrysofostomus Imperatrici Eudoxiæ veritatem loquutus est tantisper dum in exilium mitteretur. Sic Kilianus veritatem non reticuit duci Gorsprechto, donec mulier Geilana eum cum sociis suis faceret occidi. Atque hoc est quod inquit Nicolaus papa, Dispensatio nobis est cælestis seminis iniuncta. Væ, si non sparserimus: væ nobis, si tacuerimus. Et proinde sicut non leue discrimen incumbit pontificibus, siluisse quod congruit: ita iis (quod absit) non mediocre periculum est, qui quum parere debeant, despicunt. dispensatio dist. 43. ¶ Sin autem prædicator existimet ex suo sermone fructum nullum emendationis, sed scandala tantum enasci, inquietudines aut maiora peccata, ei satius est tacere ad tempus, veletiam in illo casu semper, quam cum detrimento mouere scandala. Vt si magistratus aliquid iniquum perpetraret, etiamsi diu reclusus, non facile mutabitur, sed omnia in deterius vertuntur, ita villi aliquanto maligniores efficiuntur, & hinc subditi offendantur, nolentes obedire, sed indignantes, nonnunquam seditionem mouentes. hoc vsque adeo inutile est, vt satius sit prædicatores tacere quum nihil potest efficere, nisi quod huiusmodi scandala exhibet, sicuti multis in locis neochri-

Chryso.

Isaia. 58

Nicola.

stianorum prædicatores fecerunt, quorum peruersa prædicatione factum est, vt tot subditorum millia miserime sint occisa. ¶ Ex prædicto fundamento patebit responso ad hoc, An qui magistratu fungitur, semper debeat rigide plectendo progredi, aut nonnunquam conuincere. in hoc enim casu iudex hac regula vti debet, quod poenalis multa non debet per se appeti, quia in se bona non est, sed tantum vt remedium quo peccata caueantur, atque in declarationem iustitiæ. Ideoque poena mali tantum hic in terris sibi vendicat de iustitia, quantum peccata per hanc impediuntur, non eius qui punitur, sed illorum qui istius exemplo moneri debeat & cauere a simili tum culpa tum poena. Quod si ergo ex poena malorum maius nasceretur scâdalum, satius est eam intermittere, iuxta illud quod vulgo dicitur, Parcendum est multitudini. De hac re pulchre inquit Augustinus, In huiusmodi rebus, vbi in unitatis disensione non vnus tantum hominis, sed plurimum mors & periculum timetur, insuper & factio & tumultus populi, adimendum est aliquid de rigore, vt pura solaque succurrat charitas ad maius malum medicandum. nam si propterea obiurgandis & corripiendis male agentibus quis parcat, quod opportunum sibi tempus inquit, vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam & piam erudiendos impediunt, aliosque inferiores premant atque auertant a fide, non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Adde plura quæ eleganter scripsit Augustinus lib. 3. contra Parmenianum cap. 2. Huiusmodi quæstiones multæ ex vnico superiori fundamento dissolui possunt.

August.

¶ Simul atque iam audiimus, vbi & vbi non, susceptum scandalum vitari debeat, porro differamus de scandalo actiuo. sitque conclusio talis, Quum aliquis homo quippiam facit principaliter ad offendendos alios, & in peccata pertrahendos, scandalum hoc certe peccatum est mortale. sicut enim fraterna charitas eo ordinatur, vt quis proximi quærat salutem, ita illuc tendit scandalum, vt cupiat hominem contra animæ salutem ad peccandum inducere. puta, quum proci, internuncii, amafii & amafiz aliquem ad proditionem aut homicidium prouocant, quum nonnulli liberos suos furta docent, aut aliorum hominum filios siue seruos vt subtrahant bona parentibus & dominis suis, quum homines ad hoc incitantur & vrgentur, vt

eo quod falsum est vtantur, vel cum monetis vel mensuris vel ponderibus vel literis & tabellis vel scripto vel sigillo, iudiciis prauis aut decimis dâdis, omnia hæc scâdala sunt. sic vbicumque consilio aut auxilio aliena fouentur peccata, id quoque scandalum est. Is qui alterum ad peccandum inducit, in eodem peccato & ipse fit reus, seque cum ipso grauatur & proximum suum. Eius rei figurale extat in lege præceptum, quod sic habet, Si quis aperuerit cisternam & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, reddet dominus cisternæ precium iumentorû. Verba ea tractans Chrysofomus, inuehitur in lasciuiam mulierum, quæ scâdaloso suo fastu animas capere conantur & ad prauas concupiscentias allicere. sic autem ait, Mulier si se ornauerit, & ad se oculos hominum prouocauerit, etsi plagam nullam intulerit, vindictam tamen dabit extremam. venenum enim obtulit, etsi nemo iquentus est qui biberit. Et sic scandalum est speciale peccatum, quia habet specialem finem, scilicet ruinam proximi. sic Balaam offendit filios Israel, vel magis proprie loquendo, docuit regem Balac, vt mulieres formosas mitteret ad exercitum Iudæorum, quibus illecti peccarent, & aduersus se prouocarent dominium. sicut & Iohannes factum esse refert, dicens, Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel edere & fornicari.

Exo. 21.

Chryso.

Num. 25

Apoc. 2.

¶ Doctores omnes inducunt, quam magnum sit hoc peccatum, quo tamen totus abundat vndique mundus, vt recte clamarit dominus, Vae mundo a scandalis. O quam magna, quamq; horrenda & ineffabilia scândala præbent de se neochristiani, dum vbicumque possunt homines rudes imperitos, pusillanimes, iam præceptis, iam minis, iam indignatione, iam exhortatione, alias etiam precibus vrgent ad manducationem carnum tempore prohibito, ad fuscationem sacramenti sub vtraque specie, vel etiam ad nihil omnino de sacramento credendum, ad non constendum, non orandum, nec inuocandum sanctos, nec eorum festa peragenda, ad non audiendam missam. Et quid denique nouissimo ad omne malum consummandum. Hæc nimirum scândala sunt, & quidem blasphemia, quia quum quis vsque adeo scandalum fugere debeat, vt etiam non prohibita vitet saltem vitandi scândali gratia, vt Paulus ait, si propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum Rom. 1 charitatem ambulas, noli cibo tuo illum perdere pro quo

- Christus mortuus est. Omnia quidem sunt munda, sed tamen malum est homini qui per scandalum manducat: bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur. Ecce quam vehementer vetat & prohibet Paulus offendiculum, quod obiter incidit, quanto magis, si quis ex instituto homines offendit & ad malum prouocat? huic affinis est locus quem sepius iam induximus, quod isti dum peccant aduersus fratres, & debiles percutiunt conscientias, in Christum peccant si ergo esca scandalizat fratrem meum, non maleducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.
- 6 Loquendo autem de scandalo accidentario, potest illud quidem ex variis causis procedere, & ei qui facit & aliis. ipsi autem qui facit, scandalum fieri potest quod cum inciter ad peccandum, facileque potest praescindi: ut quum plurimi offenduntur ex aspectu alicuius personae, unde carnali concupiscentia exardescit: ibi eruendus est oculus, ut hic Christus docuit, hoc est, visus euitandus. similiter si quando aliquo venias, statimque ludo, gula & alia malignitate impeteris atque tentaris, ecce hic amputa tibi pedem, non amplius illuc abiens. quod si dextera tua, hoc est, opera etiam spiritualia coeperint te offendere, desiste. (possent huiusmodi exempla simplices & pusillos offendere, mitto igitur.) Tu si multum & ardenter amas filium, cognatos, honorem, ecce huiusmodi tibi sunt scandalo, dum occasionem peccandi praebent, desine igitur, nanque & Sapiens ait, Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animae tuae. Sic Sapiens alius ait, Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates. In vniuersum quoque rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
1. Co. 8. sus fratres, & debiles percutiunt conscientias, in Christum peccant si ergo esca scandalizat fratrem meum, non maleducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.
- 6 Loquendo autem de scandalo accidentario, potest illud quidem ex variis causis procedere, & ei qui facit & aliis. ipsi autem qui facit, scandalum fieri potest quod cum inciter ad peccandum, facileque potest praescindi: ut quum plurimi offenduntur ex aspectu alicuius personae, unde carnali concupiscentia exardescit: ibi eruendus est oculus, ut hic Christus docuit, hoc est, visus euitandus. similiter si quando aliquo venias, statimque ludo, gula & alia malignitate impeteris atque tentaris, ecce hic amputa tibi pedem, non amplius illuc abiens. quod si dextera tua, hoc est, opera etiam spiritualia coeperint te offendere, desiste. (possent huiusmodi exempla simplices & pusillos offendere, mitto igitur.) Tu si multum & ardenter amas filium, cognatos, honorem, ecce huiusmodi tibi sunt scandalo, dum occasionem peccandi praebent, desine igitur, nanque & Sapiens ait, Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animae tuae. Sic Sapiens alius ait, Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates. In vniuersum quoque rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
- Mat. 18. hic Christus docuit, hoc est, visus euitandus. similiter si quando aliquo venias, statimque ludo, gula & alia malignitate impeteris atque tentaris, ecce hic amputa tibi pedem, non amplius illuc abiens. quod si dextera tua, hoc est, opera etiam spiritualia coeperint te offendere, desiste. (possent huiusmodi exempla simplices & pusillos offendere, mitto igitur.) Tu si multum & ardenter amas filium, cognatos, honorem, ecce huiusmodi tibi sunt scandalo, dum occasionem peccandi praebent, desine igitur, nanque & Sapiens ait, Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animae tuae. Sic Sapiens alius ait, Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates. In vniuersum quoque rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
- Pro. 22. li esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animae tuae. Sic Sapiens alius ait, Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates. In vniuersum quoque rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
- Eccl. 7. Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperere iniquitates. In vniuersum quoque rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
- Eccl. 32. rursum idem sic dicit, In via ruinae non eas, nec credas te vix laboriosa, ne ponas animae tuae scandalum. Quemlibet etiam adcurare addeceat, ut inter simplices prudenter agat, eos bene informet, ne hinc offendantur, sicut fecit dominus, quando discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-
- Ioh. 16. do discipulis suis futura praedixit, tunc enim sic ait, Haec loquutus sum vobis, ut non scandalizemini. Verum de hoc genere scandali communiter non loquuntur doctores, sed scandalum hoc intelligunt, quo quis non instituit neque cogitat alios ad peccandum allicere, volens neminem se sequi in peccatis, sed tamen opus ipsius per se malum adeo est, ut homines alii hinc sibi sumant peccandi exemplum. Quum ex optimatibus quispiam, vel consilium vel praelatus, liberos ha-

beat illegitimos, id per se scandalum est, etiam si per hoc non cupiat alios ad peccandum prouocare, volens neminem in malo sese imitari. ibi iam conclusio ista locum habet, quod scandalum hoc non quidem speciale est peccatum ultra illud quod commisit delictum, sed tamen circumstantia est aggravans peccatum, quo pluribus peccandi exemplum, quoque digniores sunt qui sic publice peccant. Et est hoc sane magis trahit multum graue, si sic malis exemplis offendant subditos. Contra eos dictum est a domino per prophetam, Reuersistis de via, scandalizastis plurimos. Graue dictum est, quod super eos dicit Gregorius, & citat ex eo Nicolaus papa, Scire praelati debet, quod si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt 11. q. 3. praecipue.

Hinc diligenter admonet nos Paulus, inquit, Nemi- 2. Co. 6. ni dantes vllam offensionem, ne vituperetur ministerium nostrum. Et inde clamat horrendum hic dominus, Vae mundo a scandalis. & alibi, Vae homini per quem scandalum venit. Quam autem vulgare nunc est scandalum, quam communi consuetudine mulieres gestu suo, vestitu, visu, sermone & conuersatione tota plurimos misere offendunt, etiam quum non cogitat facere malum: ita tum procaces sunt & petulantes, ita gesticulantes spectatum veniunt, spectentur ut ipsae. Quantum vero delinquant hic iuvenes? quam multa temeraria deblaterant? Vique adeo a scandalis sunt omnia plena: quocumque veneris, quicquid videris, nihil scandalo vacat. O domine Iesu Christe, noli nos secundum demerita nostra iudicare, inutiles enim sumus, pleni peccatis & scandalis sed secundum magnam misericordiam tuam, dimitte nobis peccata, & in hoc tempore gratiam, in futuro gloriam largire sempiternam, Amen.

HOMILIA TERTIA IN DIE
sancti Michaelis.

Angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei qui in caelis est. Matth. x v i i i.

Quum hodie festum celebretur Michaelis archangeli, visum est ipsam prius commemorare historiam, quae huic solennitati dedit occasionem. deinde, quantum ex sacris literis constare potest, dicemus de angelis quam fieri poterit breuissime & commodissime, inuocata prius gratia diuina & c.

IN FESTO
HISTORIA APPARITIONIS

S. Michaelis archangeli.

T Er apparuit sanctus Michael primum, quum di-
ues quidam ex Siponto Campaniae, nomine Gar-
ganeus, amisisset bouem, illumque in monte qua-
reret, qui in longitudine habet circiter duodecim millia pe-
dum. & cum eum in summitate montis inuenisset, iratus il-
le, telo coepit impetere bouem. quod inuersum, ipsum sau-
ciauit qui emiserat. hinc territa ciuium vniuersa comu-
noscuntur episcopum, qui triduanum eis indixit ieiunium,
veteri & laudata consuetudine, si quando res ardua tractan-
da esset, quomodo & hodie fieri debet in processionibus con-
tra Turcam. sed refriguit charitas, unde sicut oramus, scilicet
et tepide, imo frigide & negligenter, ita etiam exaudimur.
Eo ipso tempore apparuit sanctus Michael episcopo, dicens,
Ego sum Michael archangelus, qui semper asto in conspe-
ctu domini. hoc autem signo declarare volui, me huius ci-
uitatis esse custodem, & speculatorem omnium quaecumque
hic fiunt. Hinc magna pietate moti ciues, conuenientes, ora-
uerunt in loco isto ante specum, non audentes ingredi, quo-
niam in vertice montis in petra templum erectum erat spe-
cie quidem non magnifica, sed tamen virtute diuina. Iam ve-
ro in specu fores erant geminae, altera a meridie patebat, ha-
bens aliquot gradus versus occasum solis, eo conueniebat
populus orans. Quod tempore factum est circa annum sala-
tis 390, quo Neapolitani adhuc gentiles, susceperunt bel-
lum aduersus Sipontinos & Beneuentanos, qui iam Christia-
ni erant. episcopus Sipontinus rursus indicto ieiunio tri-
duano, iussit subditos suos opem implorare S. Michaelis,
qui se custodem ciuitatis illius esse dixerat. Et in ea nocte
prius quam bellum susciperetur, sequenti die apparuit san-
ctus Michael episcopo, dicens orationem subditorum suo-
rum esse exauditam, sibi que victoriam promissam ex hosti-
bus commisit etiam illi, ut factum mane, quarta hora diei cum
hostibus congregaretur. Hinc confirmati Christiani & ani-
mati, adgressi sunt hostes, ubi mons Garganus plane con-
cussus est, fulmina plurima apparuerunt, & caligo atra mo-
tis verticem occupauit. unde exterriti gentiles admodum
sunt, quoniam in eos plurimae etiam ex monte sagittae ver-
gebant. hinc aufugerunt, quos Sipontini vsque in Neapo-
lim insequuti sunt, & ibi multi ex Neapolitanis ad fidem
Christi sunt conuersi, ex hac tam miraculosa victoria, que

S. MICHAELIS.

344

facta est octava Maii. unde in hunc vsque diem eo tempore
magnum festum ibi celebrant in honore sancti Michaelis.

Sipontini porro & Beneuentani in montem progressi,
inueniunt ibi supra gradus versus septentrionem, vestigia
pedum in lapidibus instar gressuum hominis. hinc praesen-
tiam sancti Michaelis cognouerunt, neque tamen adhuc au-
si sunt ingredi in specum. facellum vero super vestigia extru-
xerunt, & apodoniam vocarunt, sicut adhuc clare cernitur.
huic adiunxerunt aliud facellum amplius, versus ortum so-
lis, in honorem sancti Petri principis apostolorum. Episco-
pus delata re ad pontificem, qui tunc erat in monte Serapti,
qui modo dicitur mons Syluestri, miliaribus Italicis 40,
ditans ab vrbe, huiusmodi accepit responsum, si modo de-
ceat ab homine consecrari hoc templum, conuenire ut hoc
fiat in die victoriae quod si tamen aliter visum fuerit sancto
custodi illius ciuitatis, hoc ipsum ab eo piis precibus esse
postulandum ut reueletur. Atque sic rursus triduanum per epi-
scopum indicto ieiunio, vltima nocte apparuit ei sanctus Mi-
chael, & dixit, Opus non est vos consecrari templum quod
ego extruxi. ego enim qui fabricaui, etiam consecraui. Cras
autem ingrediens tu diuina celebrato mysteria, & hoc tibi
declarabo. Mane factum, episcopus cum omni populo ingres-
sus in antrum, inuenit in eo excisam amplitudinem magnam,
& in eo altaria tria, fontem quoque cum stillante e petra aqua
dulcissima, & vas vitreum pensile ex catena argentea. quo
ascendentes iam homines in gradus, bibunt inde, ubi pluri-
mi saepe sanati sunt homines. Episcopus quod reliquum erat,
adiunxit & fabricari iussit, ministros etiam instituit ad cul-
tum diuinum. nemo tamen ante lucem audeat ingredi tem-
plum. Quibus omnibus auditis, papa die illum quo Sipon-
tini & Beneuentani ingressi fuerant antrum, sanctum insti-
tuit, & religiose obseruari praecipit in honorem sancti Mi-
chaelis & angelorum omnium.

DE SANCTIS ANGELIS.

D Icturus de angelis sanctis dei, dilectissimi in Chri-
sto fratres, super sedeo & intermitto vos multis
defatigare subtilitatibus. Nam sicut angeli in sua
substantia subtiles, nobiles, incorporei, inuisibiles, plane-
que liberrimi sunt motus. ita non possumus nos haec omnia
intellectus nostri captu adsequi, nec recte intelligere, tan-
tum abest ut proprie queamus comprehendere. & ideo
subtilitates istas argutas omnes, ad scholas relegatas volu-

mus. vobis tantum ea proponemus, quæ aptiora, magisque manifesta videbuntur esse intelligentiæ. Principio, nobilis & subtilis illa angelorum substantia, a deo primò statim primoque die creata est, sicut homo vicissim in ultimo sic ut deus vtrunque hæc rationalem creaturam distinctim cõdiderit. Et hinc doctores quatuor quadam ponunt, quæ eiusdem sunt ætatis siue diuturnitatis tẽporalis, quia simul creata, de quibus Albertus magnus edidit proprium librũ inscriptum de quatuor cõquæuis. sunt autẽ angeli, cælum, materia & tempus. tunc enim dies primus fuit. Vbi autem Moyses angelorum descripsit creationem, scholis relinquamus. quoniam sunt qui volunt eum huius rei plane non meminisse, eo quod rudibus tantũ scripserit Iudais, & ideo corporalium tantum & visibilibus creaturarum descripserit creationẽ. Augustinus ponit angelos tunc creatos, quando dixit dominus, Fiat lux. siquidem angeli in sua substantia nobiles sunt & subtiles, planeque lucidi, quippe radii & imago lucis æternæ. Alii putant creatos esse angelos, quando dixit Moyses, In principio creauit deus cælum & terram. sicque nomine cæli, cælum intelligi cõprehensum & immobile, in quo iam sunt beati, & illud creatũ esse vna cum angelis: per terram autem, accipi materiã rerum corporalium omnium. nam cælũ stellatum, sol & luna, sequentibus tandem diebus ex materia transfusa sunt. Et eo facit dictum Augustini lib. 12. cõfess. cap. 7. Tu eras, & aliud nihil. vnde fecisti cælum & terram, duo quædam, vnum prope te, alterum prope nihil. vnum, quo superior tu esses: alterum, quo inferius nihil esset. inde capite 9, explicat esse angelum materiã proximum deo in substantia. Angelus est creatura vtiq; nobilissima, & ideo in essentiali perfectione deo ille proximus maximeque conformis est ex omnibus creaturis, etiam supra hominem, si eius consideremus substantiam corporalem, cuius gratia ille angelo inferior est, iuxta illud Dauidis, Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & c. (anima etiã hominis non est tam nobilis, quia non est persona sicut angelus. itẽ anima non est cõponibilis cũ corpore, angelus autem non, modo componibilitas dicit imperfectionem, quum non competat deo. ideo angelus est simplicior, & ita simpliciter simplici similior, ideoque perfectior iuxta radicẽ de latitudine & perfectione formatũ.)

4. cõ-
quæua.August.
Gen. 1.

Gen. 1.

Atramen licet angelus in sua natura perfectior est homine, potest ad huc homo per gratiã magis exaltari, & sic humanitas Christi eleuata sedet ad dexteram dei patris, sic & de virgine matre cõcinit ecclesia, Exaltata es sancta dei genitrix super choros angelorum ad cælestia regna. sic Iohannes, Petrus & Laurẽtius sine dubio per gratiã & gloriã supra multos angelos sunt exaltati & c. ¶ Ut autẽ rem hanc aliquando finiã, dico angelũ esse creaturam incorpoream, intellectualem & immortalẽ, deo in creatione proximam, atq; adeo in ipso cælo creatam, non vt Adam extra paradisi sum. angelus enim quum sit creatura pure intellectualis & spiritalis, pertinet in nobilẽ illum locum cæli. sed homo ex limo cõditus & crassissimo elemento formatus, naturaliter sibi non cælum, sed locum vendicat terrenum, quum aduersetur hoc naturæ, vt quod graue est, perueniat in subtile cæli locum. & ideo in die nouissimo deus corpus terrulẽtum ad huc donis illustrabit & clarificabit vt sit idoneum cælo. dona ea sunt, immortalitas, incorruptibilitas, agilitas, subtilitas, impassibilitas. & c. vt Paulus docuit manifeste.

2. Quum angeli creati sint primi, vt ait sapiens, prior omnium creata est sapiẽtia, scilicet angelica, iam proximũ est eorum considerare multitudinẽ. Vbi quauis non simus dicturi, an omnes angeli sint vni⁹ speciei, quod forsitan nõ est, est crediderit Bonauentura: fortassis etiam non omnes differunt specie, contra Thomam: sed alii quidem eiusdem sunt speciei, alii vero non. hoc tamen certũ est, quod deus de thesauro omnipotentis suæ angelos in magna creauit numerositate. neq; hic locũ habet quod vulgo dicitur, Quod bonum, idem & paucum siue modicum est. Hinc Bachonis male ratiocinatus est per accessum ad primũ & perfectionem, paucos esse angelos. id adeo Daniel confirmat, dicens, Dan. 7. Millia millium ministrabant ei, & decies cententa millia assistebant ei. Vbi propheta numerum pro incerto certum posuit iuxta consuetudinem scripturæ. nam communi hominum more numerum proposuit omnium maximum millenarium. Supernorum, inquit Gregorius, ciuium numerus infinitus & definitus exprimitur, vt qui deo est numerabilis, esse hominibus innumerabilis demõstretur. ideo & Iob Iob. 25. dicit, Nunquid est numerus militum eius? de hac multitudine etiam Dauid sic ait, Currus dei decẽ millibus multiplex, millia lætantium, dominus in eis in Sinai in sancto, loquens de angelis in quib⁹ habitat deus. Et vt maxime nullum ha-

beremus scripturæ testimonium, possemus hoc ipsum ex
 sufficienti colligere ratione, magnam esse angelorum nu-
 Proo. 14. mero sitatem, quia sapiens dicit, In multitudine populi di-
 gnitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis.
 Quum itaque deus princeps sit altissimus, atque adeo rex
 regum, quæ non habeat familiam amplam, multumque co-
 mitatum in augustali illa aula cælesti? Ad hæc constat, plu-
 res angelos perseverasse dominoque adhæsisse quam qui
 ceciderint. nam ut constans est doctorum sententia, adhuc
 totidem perseverant quot ceciderunt, idque ex Iohanne
 Apo. 12. colligitur, quando vidisse se scribit draconem magnum ru-
 fum, habentem capita 7. & cornua decem, caudam quoque
 eius trahentem secum tertiam partem stellarum cæli. dra-
 co is, lucifer est, statim enim post hæc ait S. Michaelem cum
 eo decertasse, qui tertiam detraxit partem stellarum, hoc
 est, angelorum. Magnus autem utique numerus est ange-
 Lucæ. 8. lorum, quum vnicus iste dæmoniacus apud Lucam inter-
 rogatus a Christo de nomine, respondit se legionem dici.
 atqui ea plus quam sex millia continet, & adhuc quot fuis-
 se putas in mundo dæmones reliquos? Vbi hoc quoque ob-
 feruandum venit, quod quanuis plures angeli seruari sunt
 quam ceciderunt, cōtrarium tamen fiet in hominibus, quo-
 rum plures damnabuntur quam qui seruentur: iuxta istud
 Mat. 20. verbum domini, Multi sunt vocati, pauci vero electi. Ac-
 ca. 22. cedit huc ratio tertia, videmus enim quomodo superior il-
 la entia corpora in immensum crescant super magnitudi-
 nem eorum quæ corporalia etiam sunt, sed corruptibilia,
 quoniã multo sunt nobiliora, ideo & maiora, quanto enim
 sol tota terra maior est, imo minima stella firmamenti quæ
 videri queat, terram superat magnitudine. consentaneum
 ergo est rationi, quod quemadmodum corpora cælestia mul-
 tis modis superant corpora elementorum corruptibilia, ita
 angeli numerositate homines excedunt & hæc inferiora,
 imo & stellæ cæli, animalia in terris, aues aeris & pisces a-
 quarum, nam de hominibus dubium esse nemini debet, quia
 Dionys. singulis illis singuli sint a deo angeli deputati. Id omne au-
 toritate Dionysii roborari potest de cælest. hierar. cap. 14.
 sic dicentis, Spirituali discussione & magisterio digni pro-
 to hoc, quam obrem scripturæ sanctæ traditio de angelis lo-
 quens, millia millium esse dicat, & decies millies dena mil-
 lia. supremos humanos numeros in seipso inuoluens at-
 que multiplicans, perque hos cælestium subiectorum ordi-

nes nobis esse innumerabiles apertis rationib⁹ pandēs. sunt
 enim profecto plurimæ cælestium militiæ spirituum, quæ
 mortalium nostrorum numerorum infirmū breuemq; mo-
 dum longe transcendant, atq; ab sola sua eminentissima &
 cælesti intelligentia atq; notione scitæ sint atque definitæ.
 Verissimile est, S. Dionysium mysteriū hoc sanctum didicif-
 se a Paulo apostolo, qui in tertii vsque raptus est cælum, vn-
 de fit vt p⁹ fidei huic habeant doctores, quam alii cuipiã.
 Supereslet adhuc alia ratio de multitudine angelorum, quæ
 quia innitur distinctioni chororum, consueque differenda
 est, dum de choris distinctis prius aliquid explicemus.

10000000	1000000
-----	-----
10000	1000
-----	-----
10000	1000

3 Non tamen numero magno creati sunt angeli, sed
 & multis donis illustrati, simul atque sapientiã & gratiã dei
 exornati. id ita esse scitis testatur propheta, de lucifero sic di Ieze. 28.
 cens, Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiã & per-
 fectus decore, in deliciis paradisi dei fuisti. omnis lapis
 preciosus operimentum tuum, sardius, topazius & iaspis,
 chrysolithus & onyx & beryllus, sapphirus & carbuncu-
 lus & smaragdus, aurum opus decoris tui, & foramina tua
 in die qua conditus es, præparata sunt. Tu Cherub exten-
 tus & protegens, & posui te in monte sancto dei in medio
 lapidum ignitorem, ambulasti perfectus in viis tuis a die
 conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. in mul-
 titudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua ini-
 quitate, & peccasti, & eieci te de monte sancto dei & c.
 Quo quid sibi vult propheta aliud, nisi per eiusmodi la-
 pides preciosos demonstrare immensã gratiã dona, in qui-
 bus creatus est lucifer? Quodque angeli omnes in gra-
 tia dei sint creati, testatur Augustinus, contra Magistrum
 sententiarum, & ait, Deus creauit angelos cum amore ca- Lib. 12.
 sto quo illi adhærent, simul eis condens naturam & lar- de ciuit.
 gens gratiam. Subscribit & Damascenus libro 2. capite 2. dei ca. 9.
 Per verbum, inquit, dei creati sunt omnes angeli, & a

- sancto spiritu per sanctificationem perfecti sunt pro suae dignitatis & ordinis ratione, illuminationem & gratiam participantes. sic Hieronymus super illud Osee, diligunt vinea vinarum, sicut demones qui lapsi de propria dignitate & nihil antiquae gratiae possidentes, aridi sunt & veteri siccitate marcentes. Multum nobiles & admodum puri castique fuerunt in creatione sua angeli, unde plurimum eis gratiae contulit dominus. verum quo huberorem eam acceperunt, eo grauius peccarunt per ingratitude, quando per inobedientiam dereliquerunt dominum deum. impletumque est in lucifero atque focis suis istud Hieronymi, Quanto status altior, tanto casus peior. Non nihil etiam accedit grauitati transgressionis eorum, quod celeriter adeo peccauerunt, infabiles in gratia dei, sicut Christus ipse ait, quia homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit. cui confonatur illud Iohannis, ab initio diabolus peccat, non quod malus a deo conditus sit, sed quia non persistit in bonitate in qua creauit eum dominus. Ad haec, non voluntas inde angelorum exornata fuit, sed & intellectualis eorum vis & potentia, quam a deo habent concreatam similitudinem rerum, ut iam multo acriter valeant intelligentia ad cognoscenda multa mysteria, quae nos homines latent, omnem acri cognoscunt dispositionem, omnem stellarum influxum, omnes corporum passibilitates, omnem virtutem tum herbarum tum lapidum, ideoque acrimoniam istam & subtilitatem adhuc habent, quamuis caliginosam & obscuram. Nam sic inquit Dionysius, Etiam neque indulta illis angelica munera & immutata dicimus, verum sunt integra & lucidissima persstant, licet ipsi non videant, oclusis scilicet viribus, quibus bona sua intueri possunt.
- 4 Sequitur ex superiori declaratione, quam angeli sunt substantia spiritalis & incorporea, ita ut ratione suae essentiae locum nullum nec appetant, neque eo in se opus habeant, attamen cum finiti sunt in sua substantia, neque in omnibus locis esse queant, in loco aliquo sunt suae virtuti adcommo dato, quamuis etiam in minori esse possint. est autem caelum empyreum eorum tum beatitudini tum clarificationi conuenientius, quia illud beatorum est domicilium, sicut dictum est dominus in die nouissimo, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod paratum est vobis ab origine mundi. Et alibi, In domo patris mei mansiones multae sunt. domus haec, ipsum caelum empyreum est. quia sicut dicitur
- Osee . 3.
- Hieron.
- Iohā. 8.
1. Ioh. 8.
- C. 4. per
4. de di.
no.
- Mar. 25.
- Ioh. 14.

is locus competit vnus & obscurus damnationis aeternae, ita vicissim decet beatos in loco sereno & lucido esse, cuiusmodi caelum est empyreum, in quo lux perpetua lucebit. Est locus iste nihil influet in angelos, quapropter proprie dici non potest, caelum naturale esse angeli locum, quia locus est conseruatiuus locati, tamen competenter & commode hoc ita dici solet. ¶ Sequitur rursus inde, quod cum angelus naturaliter loquendo, in loco sit finito, ita vt non possit hic & alibi esse, necessarium est, vt si quid ei agendum incumbat, eum a deo emitti, sicut & a loco in locum moueri. verum quid est quod ille tanquam spiritus, virtute agilitatis celeriter se mouere potest, & quidem homine velocius, neque seipsum tantum, sed & alia, quorum tamen penes eum facultas est atque potestas, sicut angelus Habacul. 2 capillis adreptum, in aere perduxit vsq; ad Danielē in lacum leonū, sicut angelus multa hominum millia occidit Sēnacherib. ideoque tres virtutes habent angeli, primam, per quam habent intellectum, per secundam habent voluntatem, & ea sufficiens non est, quia siue bonus siue malus sit angelus, ibi tamen vbi vult, non semper est, necessaria ergo adhuc est virtus motiua, per quam illi & se & alia a se mouere possint. eaque multum vehemens est & magna, si conferatur ad hominem quem multis modis excedit, dicente Iob, Non est potestas super terram quae comparetur ei. & tamen potestas illa finita est. posset enim tantum sibi sumere mouendum angelus vt non suffice ret solus, sicut communiter boni & mali angeli sese mutuo iuuant. ¶ Non ergo admirandum, quod diabolus & ministri eius tantum possunt, atque tam multa praestant stupenda, atque (vt Paulus ait) miracula faciunt mendaciorum. nam quum tantum valeant acrimonia intellectus, facile multa possunt scire secreta, furta, consilia, quidque in diuersis locis eueniat, scientiam callent naturalium operationum omnium, unde actiuus & passiuus possunt contere pro sua conditione singula. Hinc fit quod tempestates, grandines, fulmina & diluua excitare queunt, animalibus nocere, homines offendere, adferre vina, homines huc illuc transportare, ostendere quae magna locorum intercapedine fiant, sensus fallere & vincire nequid videatur, aut certe in aliena figura. Quid multa? tanta est diaboli potestas, quanta alterius angeli creatura vt si ei a deo permittatur, neque per bonos angelos impediatur, vniuersum facile deciperet mundum, aut poena miranda bonos adficeret & excruciet.

Dan. 14.
2. Pa. 32.

Iob. 41.

2. Thef.
2.

3 Adhuc sequitur prælium illud, quod S. Michael in cælo & alias habuit aduersus luciferum atq; angelos eius, non tantum fuisse phantasticum aliquid in cogitatione, sed externum quoddam. quando Michael virtute sua motrice vna cum aliis angelis, luciferum vi & violentia e cælo deturbauit ipsum manifesta verba contextus nostri arguunt, quum dicitur, Factum est prælium magnû in cælo, Michael & angeli eius præliabatur cum dracone, & draco pugnat & angeli eius, & non valuerunt, (Ecce erant inferiores in potentia motiua seu executiua bonis angelis) neque locus inuentus est eorû amplius in cælo. & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & sathanas, qui seducit vniuersum orbem. & proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt. (non curamus quod alii plus mystice trahunt ad prælium apostolorum contra idololatriam nos prosequimur sensum literalem.)

4. Re. 19
Exo. 12. Ita semper intelligendum est, quando angeli aliquid opere consummarunt. vt supra diximus, quomodo angelus centum & octoginta quinque hominû Assyriorum millia occiderit, & quado interfecit primogenita Aegypti, adeo vt non relinqueretur domus, in qua non iaceret mortuus, ad omni regis vsque ad casam pastoritiam. Atque hæc eorû virtus & potestas semper durat, nobis etiã magno est solatio, quod diabolum impediunt, ne tantum nos tentet quantum cupit. Diligenter itaq; sanctos angelos inuocare debem' atq; orare, vt a deo gratiã nobis impetrent & gloriam. Amen.

HOMILIA QUARTA IN FERIIS
S. Michaelis archangeli.

Angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei qui in cælis est. MATTH. XVII.

Ngelicam naturam idem qui creauit deus optim' A maximus, multis magnisque muneribus exornauit. & eos qui in gratia perstiterunt angelos æternæ beatitudinæ confirmauit, ita vt amplius peccare & labi non possint. Quauis enim sint mutabiles natura, non tamen sinit eos mutari contemplatio diuina per gratiam confirmationis, quam etiam sancti alii habebunt in æternæ felicitate, sic, vt peccare amplius nequeant: iuxta illud August. Augustini, Cuicumq; creaturæ rationali præstatur vt pec-

care non possit, non tamen est hoc naturæ propriæ, sed dei gratiæ. Ea quoque gratia gloriæ sanctis angelis data est secundum meritum eorum, non quo iam nos adiuuant in ministerio suo & custodia nostri, sed quia fortiter resisterunt tentationi diaboli & malorum angelorum suorum, qui nitentur ipsos quoque in ruinam adducere: quoniam hoc est casus in angelis, quod mors in hominibus. Et sicut homini deus instituit tempus in hac vita, quo operetur bonû vel malum vsque in mortem, in qua qualis quisque inuētus fuerit, talis & diiudicabitur, teste Sapiente, quum ait, Si cecide rit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quo cunque loco ceciderit, ibi erit, ideoque dominus mortem nostram appellauit, inquiens, Me oportet operari opera eius qui misit Iohan. 9 me, donec dies est. venit nox, quando nemo potest operari. nox ea, mors ipsa est. Vide alibi lati'. Sicut ergo homo post mortem nec bonum quid facere, neque mereri amplius potest, neque penitentiam agere de peccatis: ita & angeli tempus habuerunt sibi præfinitum, in quo boni gloriam meruerunt æternam, dum deum præ omnibus dilexerunt ex mente sua tota & cunctis viribus, lucifero quoque & suggestioni eius resisterunt, quodque ipsis multum aduersabatur, reliquorum angelorum peccatum vicerunt: hinc vitam sibi meruerunt æternam. (cōtra Magistrum, qui vult eos ab æuo fuisse beatos, & præmium præcessisse meritum, in quo a theologis merito non tenetur.) Et hoc est quod Augustinus dicit li. de correptione & gratia. Angeli sancti qui cadētibus aliis steterunt, illique vitæ mercedem recipere meruerunt. Quum autē tempus a deo præscriptum iam esset terminatum, non curo nec morulas, nec moras, nec instantia imaginaria, quia fuit vna duratio limitata & determinata) ibi simul mors eorû fuit, resurrectio & dies nouissimus. Angeli qui ad deum conuersi sunt per liberum arbitrium suum, cū constanti gratia dei saluati sunt. Auerfi autem ab illo, simul etiã cælo detrusi, in æternam præcipitati sunt damnationem.

Quæras hic, Quum angeli in naturalibus donis & prioritatibus æquales nõ fuerint, sed alius alio nobilior, quomodo tandem gratiam gloriæ acceperint secundum suum naturale meritum & dignitatem. Cōstat enim quod homo in naturali nobilitate infimo angelo multo est inferior, & tamen homines singulis angelorum choris inseruntur, imo Maria etiam super omnes eleuata est, difficilis hæc sane est questio, eãque priusquam discutiamus, oportet antea disse-

rentem ponere angelorum distinctionem & separationem a se inuicem, ut sic meliori ordine progrediamur.

2 ¶ Duobus igitur modis angeli inter se discernuntur, altero, quando in tres hierarchias: altero, dum in nouem choros rediguntur & distribuuntur. Quid quod in eodem etiam choro angeli sunt inaequales, sicut in vno senatu consiliarii, & senatores ordinati sunt, ut alius alio superior existat: nos principio de hierarchiis differemus, quam rem ut funditus intelligas, (nam & docti hic multum impingunt, lege aliquos vigesies, & vacuus adhuc atque ieiunus abibis.) hierarchiam appellare solemus vniuersam aliquam angelorum congregationem, quibus facultas & potestas specialis data est ceteros quadam tenus gubernandi. vocem illam est ex Graeco composita (hieros & arche) sacrum sonat principatum. Hoc ut accipiant etiam simpliciores, similitudine melius explicabimus. Imperator quoque triplices habet optimates, alios, quibus in intimis videntur consiliis super rebus se suumque imperium concernentibus. Habet & alios qui etiam suum quoddam peculiare habentes consilium, ad illud intimum & arcanum non pertinent. atque ex reliqua tamen prouincia admittunt & audiunt omnes praefectos, vicarios, locum vicemque gerentes, & alios qui singulis officii praesunt, eis committunt omnia quae facere operareque eorum est. Adhuc alii supersunt officiales, qui in aula non uiuunt semper, & tamen veniunt ad eam, rursus alio se conferunt. ipsi quoque, aulici & ministri sunt Imperatoris. nam quod primi illi consulunt, & alii ex secundo consilio committunt ut fiat, hoc isti exequuntur per vniuersam prouinciam. Ita hic omnis hierarchia potestati & administrationi innititur, sed cum discrimine. alii enim semper adhaerent deo, sicut intimi consiliarii coniuncti sunt imperatori. alii committunt fieri nonnulla de creaturis, infima autem hierarchia exequitur id omne, emissa in diuersa loca. Et tamen hoc totum quicquid est, ad potestatem & administrationem pertinet. Vidit hoc discrimen Daniel edoctus a Gabriele, quum ait, Millia millium ministrabant ei. Ecce quo modo discernit ille inter angelos administratorios, qui exteris senatoribus similes essent, & assistentes, tanquam intimos & coniunctissimos. Gabriel igitur volens ostendere se ex intimis angelis vnum esse, dixit ad Zachariam, Ego sum Gabriel qui asto ante deum. Id omne manifestus fiet inde, quum ipsos angelorum choros explicabimus. Quae-

Dan. 7.

Luca. 1.

libet enim hierarchia choros tres habet, qui si coniungantur, nouem sunt. statim autem hic obuioceres, decem esse angelorum choros. quoniam dixerit dominus in euangelio de decimo denario amisso, rursusque inuento a muliere, ideoque decem videri angelorum choros. Ad haec, numerus ille beatitudinis absolutus, est perfectio numerorum, quam esse conuenit in aula felicitatis aeternae. Sed ad hoc respondetur, verum quidem esse quod decem sint chori beatorum, quod etiam decem denarius significatum esse constat. atqui nouem tantum sunt chori angelorum. quauis enim Maria exaltata est super omnes choros angelorum, ut canit ecclesia, tamen iuxta illud Aristotelis, Vna hirundo non facit ver, neque dies vna calida aestatem. Affine huic est quod veteres dixerunt, Vnus homo nullus homo, Homo vnicus choream non facit. Verum alii homines communi ter choris angelorum adnumerantur. Et vltra haec omnia est adhuc infimus beatorum chorus, in quo paruuli tantum sunt. qui statim a circumcissione sine baptismo demortui sunt. illuc etiam qui fatui & moriones hic fuerunt, perueniunt. ratio est, quia nullus angelus ex causa superius assignata est, qui non proprio opere suo & charitatis merito, gratia dei assistente, meruerit vitam aeternam. paruuli autem nondum mortui, meritum proprium non habent, quia non peruenerunt adhuc ad usum rationis. (nisi paruuli sint peculiari gratia dei priuilegiati, ut sunt innocentes illi pueri siue martyres.) Ideoque infra omnes angelos singularem chorum habebunt, forsitan etiam illi qui sero a peccatis conuersi, non admodum in dilectione dei seruent, cum paruulis istis manebunt, ut aqua liter se res habeat in beatitudine angelorum & hominum. ¶ Atque sic numerus conuenit denarius perfectus ille, (non loquitur arithmetice, quia si sex esset numerus perfectus, non decem, quia deficit.) qui multum laudis habet in sacris literis. Chorus hic infimus, plane perditus erat per peccatum Adae. Et reliqui chori rimas magnas habebant ex ruina angelorum, quibus impositi sunt in eorum locum homines beati, dicente Dauid de Christo, Impleuit ruinas. Sic Glossa quaedam habet super Lucam, Nouem ordinibus angelorum additus est homo decimus, qui fuit perditus, & inuentus est per Christum ad complendum numerum angelorum, sicut & Angelus testatur in lib. de lapsu diaboli.

3 Et si dicendum hic nobis esset non nihil de diuersa an-

gelorum per choros distinctione, autamen quod differunt, non auferuntur, nec amittuntur, quod bene seruatur, ut recte dixerunt maiores nostri. ideo antequam eo veniamus, alia nobis hic deducenda est quaestio, quae ex prioribus iam dictis promanat. diximus enim homines quosdam in singulos angelorum ordines esse recipiendos iuxta merita ipsa, ibi queras, quomodo homines impleri essent ruinas angelorum, & quot tandem eorum futuri essent. Respondeo quod eundem in caelo non fui, neque istud satis scio. hoc tamen videtur. Gregor. deo quod ait Gregorius, superna illa ciuitas angelis & hominibus constat, ad quam tamen credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos angelos remansisse: sicut scriptum est, Statuit terminos gentium iuxta numerum angelorum. ¶ Comperio & aliam sententiam, tot esse saluandos, quot angeli ceciderunt. Iam vero tertia pars angelorum corrumpitur, sicuti diximus ex Apoc. 12. & Christus ruinas angelorum impleuit hominibus. sequitur ergo, tot homines peruenturos ad choros angelorum, quot ex angelis fuerunt lapsi. Potest idem ex Augustino colligi, quum ait in Enchiridio, Supernam Ierusalem mater nostra, nulla ciuium suorum numerositate fraudabitur, aut haberiori forsitan copia regnabit. Hoc vltimum ideo fortassis addit Augustinus, mea quidem sententia, quia (ut supra dictum est) in locum angelorum qui lapsi sunt, peruenient homines, sicuti putant Iohannem impleuisse locum Luciferi, deinde decimum chororum diximus ex solis esse hominibus constituendum. sequitur, tot homines peruenturos in caelum, quot inde expulsi sunt angeli, & vltra hoc innocentes adhuc & fatui homines imperfecti. Hinc intelligi facile potest, unde ortum sit vetus illud inter hominem & diabolum odium, de quo Sapiens ait, Inuidia diaboli mortis intravit in orbem terrarum, imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. Rationem hanc paucis comprehendit Bernardus, tractans locum Iona, Propter me tempestas haec venit: quum ait, Diabolus vidit & inuidit & tentauit, vidit cognitionem eorum subtilem a deo & subtilem a deo creatam, qui loco suo ex altari deberet homo in caelo, imo & super locum suum extolli, ita ut etiam deus fieret homo. Postquam ergo a S. Michael e caelo expulsus est, vidit hominem in paradiso, cogitauit apud se illud quod antea in caelo vidit & cognouit. (Fuit haec visio non facialis & beatifica, sed specularis) hinc cepit homini inuidere, cogitan-

Gregor.

August.

Sap. 1.

Iona. 1.

do quomodo impediret illud ne homo perueniret in caelum, conatus est igitur illum adducere ad lapsum, sicuti & contigit. ideo per serpentem eum tentauit, atque per ipsum loquutus. Eum deceptum.

¶ Sequitur ex omnibus illis, quod angeli in caelis ad modum gaudent ex hominum felicitate, non eo tantum quod conciuues ipsorum sunt, & ciuitas eorum hinc populosior redditur, sed etiam ob id quod eorum ruinae in hierarchiis hoc modo implentur, sicuti vicissim gaudent daemones ex hominum damnatione, iuxta illud Sapientis, Desiderium si compleatur, delectat animam. ideoque cum aliquid mali sit quod cupiunt daemones, multum inde gaudii concipiunt, ut ait Augustinus lib. quarto de ciuitate dei. Diaboli docet mala & gaudent turpibus, sicut in vitis patrum saepe numero legitur, gauisus esse daemones ex peccato, cuius ipsi fuerant auctores, Vicissim si quando eis anima eripitur & beata efficitur, admodum dolent, iuxta illud Davidis, Superbia eorum qui reoderunt, ascendit semper. quoniam omne istud gaudium vanum est quod daemones concipiunt, impurum etiam, multa cum tristitia & poena contunctum. nam quod plures animas seducunt, eo grauior ipsorum poena efficitur, quae semper ad crescit usque in nouissimum diem. Quas autem, an etiam bonus angelus doleat ex damnatione hominis cuius curam egerat. Solutio huius hunc pendet, ut sciamus differentiam angelorum secundum choros, & qui ex eis humanae deputentur custodiae, hoc vero proxima homilia expediemus. haec iam sufficiant.

Prou. 13.

August.

Psal. 73.

HOMILIA V.

Angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei qui in caelis est. MATTH. XVII.

Aulus de angelis loquens, sic ait, Nonne omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis? non tamen omnes iuxta sunt nobis viles in ministrando, quoniam (ut supra dictum est) quidam ex illis semper cum deo manent, vitam viuentes plane contemplatiua: alii vere actiuam, qui administratione dei in mundo exequuntur. Quomodo autem id quoque cum discrimine fiat, iam porro dicturi sumus. Principio itaque sicuti tres sunt hierarchiae angelorum, ita eorundem choros distincti nomen, quorum tres semper hierarchiam unam faciunt. Sic Dionysius inquit, Omnes

Heb. 1.

c. 6. caele simul caelestes immortalesque substancias in nouem ordines
st. hic- diuinus sermo distinxit, propriisque ac significantibus vo-
rarch. cabulis appellauit. Quæres, quomodo illi noue chori dis-
cernantur. Gregorius sane in hac est sententia, vt putet an-
gelos istos vnus esse chori, qui cõueniunt in vno aliquo do-
no siue dignitate eminentiori sibi a deo collata, ita vt tandẽ
finalis angelorũ discretio perficiatur in aliquo diuinæ gra-
tiæ dono. Estque hæc doctorum sententia, quod sicut in do-
nis distincti sunt angelorum chori, ita & in loco. Magna
enim hæc esset cõfusio, si omnes permixti essent, cū summus
infini, & vicissim. Hinc contẽplatur doctores cælum em-
pyreum esse instar montis, inque summo apice sit Maria,
quam vndique chori ambiant angelorum deorsum versus
in monte secundum singulos ordines. atque iis inde cõiun-
cti sint sancti pro suo quisque merito, sicuti latius dicemus,
volente & auxiliante deo, in die omnium sanctorum. vide
Bernardinum interea.

1 Seraphim	} Prima & suprema hierarchia.
2 Cherubim	
3 Throni	
4 Dñationes	} Secunda & media.
5 Virtutes	
6 Potestates	
7 Principatus	} Tertia & postrema hierarchia.
8 Archangeli	
9 Angeli	

Non prodest populo recensere, Gregorium diuerselo-
casse & permutasse quintum & septimum. quia omnes san-
cti, dempto Bernardo, malunt sequi in hoc Dionysium, vt
qui illa hausit ex traditione apostolica, potissimum san-
cti Pauli, quod ipse fuit vnus de præcipuis, de quibus dixit
Paulus, Sapientiam loquimur inter perfectos. 1. Cor. 2.

2 Quando igitur iam constat, quomodo discernan-
tur inter se angelorum chori secundum donationes dei, ad-
huc paulo diutius huic rei immorandũ est. Supremus cho-
rus est Seraphim, qui donum ardētis habet charitatis, sicut
enim illa virtus est suprema, ita & summus angelorum or-
do virtutem hanc habet eminentissime. nam **שרפ** idem
est quod comburere siue succendere, eo quod tantopere fer-

ueant in charitate. hinc Seraphim dicuntur. meminit huius
ordinis Isaias, dicens, Vidi dominum sedētem super folium Isa. 6.
excelsum & eleuatũ, & plena erat domus a maiestate eius,
& ea quæ sub ipso erant, replebant templum. Seraphim sta-
bant super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri. Non tamen
hoc ita intelligendum est, quasi chorus iste sic donum ha-
beat charitatis, vt non idem habeant etiam alii. Sciẽdum e-
nim omnes eos gratiã habere charitatis, quãuis non æqua-
liter. quia qui in choro sunt sublimiori, illam perfectius ha-
bent, & ideo ex ardentiori charitate ab aliis seiungitur hic
chorus, vnde & nomen accepit. Secundus ordo cherubim
est, qui dono sapientiæ ceteris illustrior habetur. Cherub
porro multa significat, miliare, aratrum, pugnatorem, ma-
gisstrum, omnem formam seu figurã rei, sed proprie ad pro-
positum (secũdum Hieronymum) significat multitudinem
scientiæ & cognitionis. Kimhi dicit quod significet alatas
formas, quales apud nos angeli pinguntur propter celerita-
tem motus. Multa de his in scriptura leguntur, vt quia Che-
rubim statuit deus ad ostium paradisi. Dauid etiam sic cla-
mat ad dominum, Qui sedes super Cherubim, manifestare
coram Ephraim, Benjamin & Manasse, excita potentiam
tuam & veni. Meminit & Iezechiel, dicens, Cherubim sta Iezec. 10
bant a dextris dominus, quũ ingrederetur vir, & nubes im-
pleuit atrium interius, & eleuata est gloria domini desuper
Cherubim. Atq; hic secundus est angelorum chorus, quia
charitatem proxime sequitur sapientia & rerum diuinarũ
cognitio, donum supremum. Hi quoque angeli in claritate
cognitionis omnes se sequentes angelos superant. Sic Dio-
nysius ait, Sanctorũ Cherubim appellatione, illorũ eximia c8. caele.
scientia deique speculatio, summæque & exhuberantis lu-
cis capacitas atque contemplatio (qua diuinam speciẽ non
per traduces villos, sed primaria vi sua intuetur) gratiæ quo-
que copiosa traditio & communicatio, qua indultam sibi
sapientiam in sequentia & inferiora trãsfundunt, designa-
tur. Tertio loco thronos numeramus, qui etiam ardent in
charitate, sicut Seraphim: intelligentes quoque sunt diuinæ
sapientiæ, sicut Cherubim, sed multo eis inferiores, (quum in
his plurimis modis ab ipsis superantur. Verum quia (vt Gregor.
gorius ait) supremus angelorum chorus proximum sub se
vincit in omnibus donis, quorum etiam alia aliis sunt maio-
ra: at tamen a digniori denominatur chorus ipse vniuersus:
ideoque Seraphim & Cherubim illis in tertio choro præ-

occupauerunt iam donum, & ipsis aliud nomen inditū est, ita vt throni dicantur. Thronus porro sedes magnifica & regia est, vbi rex in sua residet maiestate. sic post charitatis & sapientiae donum, virtus quietis & pacis sequitur. eā qui habent, angeli throni dicuntur, quoniam in ipsis inuenerunt quietem in pace: & huiusmodi sufficientia mentis, sequitur ex praxia dilectione & sapientia diuina, autore Bernardo. nosq; homines discamus hinc a Seraphim diligere deum, & a Cherubim deum & diuina cognoscere, a throno quietā habere & pacatā animi tranquillitatē. Doctores, quum de beatitudine loquuntur, cōstituant eā in tribus in fruitione, visione & rētionē. alii ponunt delectationē, vide dist. 1. primi, & 49, quarti. Ex hac fruitione diuinae praesentiae per summā charitatē, ex aspectu & visione essentiae eius, & possessione siue rētionē illius secura, necesse est delectationem hinc oriri, & exultationem ineffabilem (an autē rētio sit distinctus actus ab aliis, remittimus ad scholas: nā cōmuniter solet dici, charitati succedit fructus, fidei visio, & spei rētio. extende, vt lubet, quia est elegans materia.) Sicut ergo tria haec quae in beatitudine praecipua sunt ita summi tres chori angelorum discernuntur, & in suprema hierarchia reponuntur. nulla enim sublimior dignitas purae creaturae obuenire potest, nisi vt haec tria cōsequatur, imo & ipsa gloriosa humanitas Christi, quāuis verbo aeterno vnita sit in vnitate personae. nō tamen erit contenta nisi haec tria haberet. Et horum ordinū meminit Paulus, dicens de Christo, quia est imago dei inuisibilis, primogenitus omnium creaturae, quoniam in ipso condita sunt vniuersa in caelis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Ecce 4 ordinis hic Paulus cōmemorat, vnum ex suprema hierarchia, vnum ex infima, & duos ex media, volens per hoc docere, vnionē illam & connexionem quam inter se habēt chori angelorum & hierarchiae, non eo tantum, quod in vnum finē tendit omnes ad caput summum Christum, sed etiā ideo, quia semper hierarchia suprema commissionem dat iis, qui inferiores sibi sunt in choro proximo. Quod enim suprema contra medium vident & addiscunt in essentia dei, idē chorus throni reuelat mediae hierarchiae: quae in quo illustratur a superiori, idem mandat iubetq; exterius transigi & consueci hic in terra officio seu ministerio infimae hierarchiae.

4 Expediti iā de suprema hierarchia, descendamus

ad mediā. in ea tres quoque sunt chori. primus dominationum. nā sicuti suprema angeli deo tantum adhærēt, & cum eo manent in diuina ipsius cōtēplatione, ita incipit 2. statim hierarchia respicere ad gubernationem vniuersi mundi. siquidem per illos angelos in choro dominationum regit deus mundum hunc, dum illi alios habent angelos sibi subiectos, quibus vterius agendi officium iniungunt, sicuti deinceps in reliquis choris explicabim⁹. Sunt enim illi instar dominorum, qui reliquis imperāt angelis, quo ad mundum hunc externum. Dionysius arbitratu nomine dominationi, intelligi statum seu ordinē sublimiorē, omnis ministerii expertē, totaq; mente conuersum ad deum, participē quoque esse semper dominantis diuinitatis. Secundus huius hierarchiae chorus, virtutum est, id ita intelliges, si quando dominantium ordo demonstraret ex visione dei quid sit in mundo faciendum: ibi virtutum ordo seu chorus adest, paratus implere illud & quicquid diuinae ordinationi cōsentaneum est exequi, & impedire siquid illi aduersetur. Atq; hinc est quod praecleara illa miracula per Christū facta & sanctos dei, huic ordini virtutū tribuuntur: cuius chori angeli, sunt instar eorum qui in exercitu capitanei existunt, quicquid enim per dominum cum suis cōsiliariis cōcluditur, horum executioni demā datur. Atq; de iis putant nōnulli loquutum esse Christum apud Lucā, quum dixit, Sol obscurabitur, & luna nō dabit lumē suum, & stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum cōmouebuntur. tunc parēbit signum filii hominis. Hinc colligunt quidā, caelos ab angelis moueri, essetq; ea ratio euidentis admodum de honorandis diligentius angelis, quum tantum boni, imo quicquid vsquā crescit, a caeli proficiscatur influxu. Iā vero caelum in hac inferiora operatur per tria, lumē, motum, & influentiā. Vnde Aristoteles in lumine naturali hoc vidit, scilicet suprema corpora, hoc est, caelestia, moueri ab intelligentiis assisētibus, & etiā numeravit illas substantias abstractas secundū numerum mortuū, licet in hoc defecit, quod arbitratus est tā paruum esse numerum illarum altissimarum causarum. Posuit enim, vt ex verbis suis elici potest, 49. licet aliqui plures, aliqui pauciores apud eum faciant intelligentias, secundum quod variam opinantur de moribus caelorum angis & deferentis augem & epycli & c. (Videas commentarios nostros super librum de caelo, qui est liber sapientia Aristotelis dignus, ait Iohannes Picus comes Mirandulē.)

Picus.

Bernar.

Coloss.

Mat. 24.

Quumque angeli cælum moueant, solem & lunã, utique omnis bonitatis nobis sunt auctores, quæ quidem ab influentia cæli promanat: ideoque pro omnibus naturalibus donis & fructibus terræ angelis dei gratias agere debemus, deumque laudare & munificentiam ipsius commendare, qui tam nobiles nobis administratorios spiritus deputauit. (Videas super illo specialiter, quomodo virtutes, hoc est, ex choro virtutum moueant cælum, sanctum Thomam in tractatibus, opusculo decimo, articulo decimo octauo, ubi respondet quæstiunculis magistri Iohannis de Vercello. In quo opere multa pertractat de virtute motiua angelorum: & in eo opere sequenti, ubi respondet lectori Veneto. Vide doctores in secundo, distinctione prima, ubi sanctus Thomas, & meminit distinctione tricesima septima primi, quæstione quarta, articulo primo. Aliqui etiam mouent in distinctione octaua secundi, ut Scotus. Sed utcumque sit, cum dignius non agat propter indignius, tenenda est beati Dionysii sententia capite tertio cælestis hierarchiæ, Quod angeli circa nos operantis, vltimus finis est, vt diuinam similitudinem consequatur, deo cooperando in reductione inferiorum in ipsum deum, & voluntatem dei in hoc implendo.) Tertius mediæ hierarchiæ is est, quem potestate nomine exprimimus. (Potestates sunt Galtheri) angeli ii potestatem habent dæmones eiciendi, homines custodiendi a malo, dæmones vincendi. Hinc sunt qui putent ex hoc ordine fuisse Raphaellem, quia comprehendit dæmonium, & religauit illud in deserto superioris Aegypti, sic quum legimus illud quod Iohannes ait, Vidi angelum descendente de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & sathanas, & ligauit eum per annos mille.

Thob. 8
Apo. 20
Coloss. 1
Ephes. 1

¶ Angelus hic ex potestatibus fuit. ubi si dicas, induxisse me iam supra Paulum, qui principatus collocat super potestates, atque id ordinationi huic esse contrarium. Respondetur, quia quanuis Gregorius & Bernardus ex hoc Pauli loco ordinem chororum desumpserunt, attamen illum eo loco Paulus non descripsit, sed alibi potius, ubi volens indicare Christum exaltatum esse super omnia, choros quoque in suo ordine collocauit iusto, dicens, Suscitauit deus Christum a mortuis, constituens ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum & potestatem & virtutem & dominationem. Ecce ibi incipiens ab imo, ascendit sursum ver-

sus, collocando angelos in eo ordine, quem ipsi quoque supra constituimus. Nos iam sanctorum angelorum opem imploremus & auxilium &c.

HOMILIA SEXTA IN DIE SANCTI Michaelis archangeli.

Angeli eorum in cælis semper vident faciẽ patris mei qui in cælis est. MATTH. XVIII.

Vando quidem angelica creatura & nobilissima sit & proxima deo, omnia autem quæcumque a deo sunt ordinatissime fiunt: iuxta dictum Pauli, super Rom. 13
riori homilia probauimus & ostendimus, quã ordinatè deos angelos oēs per hierarchias & in singulis illis choros tres creauit, de eorũ officijs & conditionibus differuimus, quo ad supremam & mediã hierarchiam, nunc porro de infima quoque non nihil agamus, quæ nobis eo magis aperta est, quo propior, quoque magis illa sine medio omnia mysteria sua nobiscum exercet. In hac infima hierarchia chorus primus est principum: horum officium existit, summos orbis principes & monarchas tueri, puta pontifices, imperatores, reges magnosque principes. Secundus ordo ex archangelis constat, atque illorum officium est, vniuersam prouinciam defendere & tueri, ducatum integrum, dioccesim, ciuitates &c. Tertius chorus angelorum est, qui singulares regunt & custodiunt personas. de iis loquutus est dominus, dicens, Angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei qui est in cælis. Aue Maria. ¶ Simul atque ad infimã iam peruenimus hierarchiam, cuius angeli a deo humanæ deputati sunt custodiæ, iam porro de hac re dicturi, conclusionem principio ponimus huiusmodi, Deus ex suæ gratiæ immensã largitate ita ordinauit, vt angelus substantia nobilis & spiritalis, custodiendo homini deputetur, quod tamen non vergit in detrimentum angeli, sed magna nostra requirit necessitas. Testantur id sacræ literæ, quum Dauid inquit, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. Loquutus est hoc Dauid ad Christum, quanuis non de sua intellexerit persona, sed de membris & omnibus hominibus. neque enim hoc recte intellexerat diabolus, ratus de Christi hoc dictum esse personam, quando obiecit ei in deserto, verum is eius intellectus falsus erat. nam Christus angelum Mat. 4.

sui custodem non habuit, quia ab angelo illuminari non potuit, ad hæc, ipse quoque fuit omniscius, eo quod in eo thesauri omnes sapientiæ & scientiæ dei erant reconditi, ple-

Coloff. 1
Iohan. 1
Ista. 53.
Mat. 4.
Luc. 22.
Theop.

nus etiam fuit gratia & veritate, ita ut non posset a via veritatis recedere, ideoque nec angelo indiguit. Præterea omnipotens per se fuit, vnde præter suam voluntatem nullius violentiam potuit sustinere. nam quod in mortem oblatum est, hoc ipse voluit, atque ideo angelica custodia opus non habuit. Quid quod nec decuit illud, quum dominus sit angelorum omnium, ut custodientem se haberet angelum? quia veluti iurisdictionem quandam habent angeli in hominibus, cuius curam habent, sed in Christum habere nullam potuerunt, sed obedienter ei inseruierunt: iuxta illud quod scriptum est, Reliquit eum diabolus, & ecce angeli accesserunt & ministrabant ei. ¶ Dices, Atqui malum angelum habuit Christus, qui eum tentauit, quur ergo non etiam bonum sui custodem? Deinde, Lucas ait, in monte oliueti venisse angelum ad eum, & confortasse eum quum sudaret præ angustia sudorem sanguinis. confortare autem opus est angelicæ custodiæ. Respondetur ad primum, quod diabolus dominum tentauit, voluntate ipsius factum est, quod tentauit exterius, non intrinsecus animam eius tentare non potuit, neque hoc in eo factum est ad ipsius probationem, quod in nobis fieri solet, sed tantum in confusionem diaboli & eruditionem nostram, atque ideo proprie dicit euangelista, Ductus est Iesus a spiritu (scilicet sancto) in desertum, ut tentaretur a diabolo. Vide homilias super hæc re in parte prima. ¶ Ad alteram objectionem de angelo qui dominum confortauit (licet dominus Antiochodoren. lib. 2. sit singularis, quod Christus proprie habuerit angelum custodem, & ita vere confortauerit Christum secundum humanitatem, at in hoc eum relinquit, quia anima Christi fuit beata ab instanti creationis, quomodo ergo angelus præfuisse ei?) respondemus quod angelus iste proprie loquendo dominum non confortauit, sed se habuit in modum confortantis, seruiliter tamen, non dominio angelico, quasi superior eo fuisset, verum sicut sæpenumero domino dicit seruus in conflictu ut pugnet fortiter, ita hic angelus Christum confortauit, hoc est, fortitudinem ipsam Christi alloquendo gratulatus est ei, quoniam omnia illa superaturus & homines esset redempturus. Theophylactus palchre hoc exponens, sic ait, Visus est ei angelus, confortans eum, idque ad nostram consolationem, ut orationis virtutem

discamus eo quod confortet, quumque didicerimus eam, in grauibus periculis non prætermittamus. Interea etiam contemplamur ea quæ dicta sunt a Moyse in magno cantico; Confortentur in eo omnes filii dei. (Canticum magnum Moyse, est canticum Deuteronomii 32. At illa verba non habent Deut. 32 tur in translatione nostra, recurri ad Hebræum, neque ibi inueniunt, sed dum sumpsissem editionem Septuaginta in manus, sic reperi ibidem circa versum, vbi nos legimus, Laudate gentes populum eius, quia sanguinem seruorum suorum viciscetur. Septuaginta legunt, Lætamini gentes cum populo eius, καὶ ἐχάρουν τὸν λαὸν αὐτοῦ πάντες οἱ υἱοὶ θεοῦ, hoc est, roborentur seu confortentur in eo omnes filii dei. Et cum proculdubio Theophylactus Græcus secutus sit editionem Septuaginta, consecrarium est, quam temere Oecolampadius corruerit sententiam Theophylacti, versione sua. Nam cum textus habeat, quod filii dei confortentur in eo, totum mutauit hæreticus & vertit, quod filii dei confortent eum. Vereor eum in multis locis vitasse, ex deprauato animo suo & peruerso Theophylactum. Vtinam aliquando prodeat, qui errata Oecolampadi nobis ex integro demonstret in illo opere, quod Parrhisius quidam pollicitus est. Deo faciat, ut præstet pollicita.) Porro, inquit Theophylactus, quod nonnulli illud sic explicarunt curiosius, quia apparuit ei angelus, glorificans eum & dicens, Tua est domine fortitudo, tu enim præualuisti contra mortem & contra infernum, & liberaisti genus humanum: in eandem pene sententiam audire me memini prædicari passionem Christi Romæ in die Parasceues, quod angelus Christo omnem monstrarit plebem se expectantem & liberationem præstantem: siquidem ipse solus fortis esset & potens in prælio, rex gloriæ, qui infernum debellare posset. Quid multa? constat Christum purum hominem, nullum angelum sui custodem habuisse, sed omnes angelos eius ministros fuisse.

2 Conquiescimus ergo in nostra conclusione, quod quilibet homo angelum habet custodientem se. Hanc conclusionem fortius adhuc sacrarum literarum testimoniis confirmemus. Sapiens enim sic ait, In vnamquamque gentem Eccl. 17 præposuit rectorem, ait Glossa, angelos illos esse. Et Haisas Isa. 62. inquit, Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Muri, ut Glossa testatur, sunt apostoli: custodes autem, angeli. Ad hæc, in Actibus apostolorum legimus, quod pulsante Petro Act. 12. VVY II

in adibus Mariæ, quæ mater erat Iohannis, qui cognominabatur Marcus, tamque ancilla Rhode denunciaret eis Petrum præ foribus esse, dixerunt, Angelus eius est. ¶ Et quid multas desideramus super hoc scripturas, quum dicat hic dominus, Angeli eorum in cælis (loquens de parualis) semper vident faciem patris mei qui est in cælis: Ait ibi Hieronymus, Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis lux angelum ad custodiam suam deputatum. Atque in hoc diuinæ sapientiæ conspicimus ordinem, quoniam illa secundum regulam Dionysii sic administrat res, vt infima per media ducat ad suprema, quis enim dubitet deum per se sufficientem satis esse & potentem ad gubernandum? sicut & præcipue nos custodit & protegit, dicente Dauid, Dominus custodit te, dominus protectio tua. Et alibi, Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Abi dat eiusmodi locis tota scriptura. Diceres autem, ordinem hunc sapientiæ consentaneum non esse, vt creatura nobilior, cuiusmodi est angelus, inferiori seruiat, puta homini, id enim ordinem peruersum arguere videtur. Respondetur, quod angeli nos custodiunt, ministerium vtique est, quoniam sic Paulus ait, omnes illos administratorios esse spiritus, in ministerium missos propter eos qui hæreditatem capient salutis, verumtamen non ideo ordo iste peruersus est, sed admirandum bonitas tum sapientia dei, quum nihil per hoc angelicæ nobilitati decedat. Principio enim non facit hoc angelus in reuerentiam hominis ex se, sed obedientia dei, nõ secus atque indies vsu venire solet in aula: vbi nobiles semper assistunt principi suo, ad quæ si forte subditus quispiam veniat pauper, adiungit ei princeps nobilem aliquem, qui ipsum huc aut illuc deducat ad negocium suum exequendum. ibi nobilis inseruit pauperi, non propter ipsum, sed quia iussit princeps. Sic angelus custodia non eget, sed homo ministerio eius opus habet. Altera causa, quoniam angelus ratione naturæ nobilior est homine, ipsos tamen charitas æquat: & ideo quum angeli diligant homines, cupientes vt & ipsi saluentur, gaudent etiam super vno peccatore poenitentiam agente. Ex charitatis igitur adfectu inseruiunt nobis, nonstramque student promouere salutem. Ad hæc nihil per hoc angelorum dignitati decedit, nam per hoc quod angelus hominem custodit, non subditus est ei, nec subest, sed præest, potestatem quandam superiorem habens in eum.

Hieron.

Ps. 120,
& 26.

Hebr. 1.

Luc. 15.

Quid quod rationi quoque multum consentanea est hæc angelorum custodia? quia hinc diuina sapientia elucescit, dum creaturas rationales ita inuicem connectit, vt terrena creatura, qualis homo est, per angelum deueniat ad deum. Nam quum hic homo inter hostes suos versetur, diuina bonitas ei prospexit de adiutorio aduersus peccatum, quia interius dedit ei liberum arbitrium cum gratia assistente, exterius autem meritum Christi, adminiculū angelorum, quo multum indigemus in ipso adhuc vtero matris, ne ibi statim suffocando nos interimat diabolus, vix dum natus infans, angelica vei maxime indiget custodia, ne pereat sine baptismo. baptizatus, adhuc magis eget angelo, ne in peccata pertrahatur a diabolo, vel in peccata colapsus ne perseueret. Moriturum porro & extrema iam trahentem suspiria hominem, omnium maxime tentat diabolus, atque conatur eum in desperationis barathrum præcipitare, vel in alium quemcunque malum finem adducere: iuxta illud quod ait deus, Tu insidiaberis calcaneo, hoc est, ultimo eius fini, ideoque hinc etiam angelico indigne auxilio homo, vt queat diabolicæ tentationi resistere. ¶ Post mortem quoque adhuc adest accusator, deferens hominem apud deum, & commemorans opera eius mala omnia quæ vnquam commisit in vita. vnde accusatorem fratrum eum recte appellauit Iohannes. & ideo hic quoque homo angelo opus habet protectore & patrono, dicente Iob, Si fuerit pro eo angelus loquens vt annunciet hominis æquitatem, miserabitur eius. Multas hic volens prætereo quæstiones, an etiam primi parentes nostri in paradiso angelos habuerint, an idem angelus multos successiue custodiat homines, an etiam animæ in purgatorio habeant custodientes se angelos, an multi vnum custodiant hominem angeli, an Maria quoque angelum habuerit custodem. nam ad ministerium nemo dubitat eam multos habuisse, vt Gabriele & alios: iuxta illud Sapientis, En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. lectulum, Maria ipsa est. sexaginta fortes, multitudinem designant angelorum. ¶ Circa custodiam porro singulorum hominum secundum est (ordo quem ab initio sermonum de angelis institueram, totus mihi excidit, dum iter iam operosum aliquot diebus fecerim, ideo vereor ne aliqua præcõcepta prætergrediar, aditar tamen vt apprehendam) quod necessarium non est angelum semper præsto esse homini, vsu enim euenire potest,

Gen. 5,

Apo. 12

Iob. 33.

Cant. 3.

- vt ipsa hominis exigat necessitas, angelum in alio loco esse ad præcauendum aliquod imminens malum, aut ad conuertendum illud in bonum, quomodo sapius in ministerio nostro esse angelos certum est, vel dormientibus nobis, vel alias ignorantibus. & tamen tunc angelus hominē sine custodia non deserit, agnoscēs in ipsa essentia diuina (semper enim videt faciem patris cælestis) quando sua custodia sit opus homini. nā, vt ait Gregorius, quid non vident, qui videntem omnia vident? Quauis hoc quoque fieri potest, vt angelus quispiam interdum alio se conferens, ministerii sui officium alteri cōmittat, quod ex Zacharia colligi potest, quum ait, Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur: & alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit, Curre, loquere ad puerum istum &c. Hic angelus officium suum tradit alteri, atque sic huc illuc permeant, quum sit in illa cælesti Ierusalem multitudo multorum millium angelorum, qui omnes administratorii sunt spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capient salutis.
- Gregor.** 4. Vt aliquando finiamus, sequitur ex supradictis, fieri posse vt angeli duo boni sint sibi contrarii, si finale nesciant voluntatē dei, sicut & homines sæpe sine peccato aduersatur sibi mutuum. id adeo multa testatur sanctorū exemplanāq; & Barnabas voluit aliquando assumere secū Iohannem, qui cognominabatur Marcus, Paulus autem rogabatur nō debere eū recipi, vt qui discersisset ab eis de Pamphylia & non isset cum eis in opus. Facta ergo est dissensio, ita vt discederent ab inuicem. Ecce quomodo sine inuidia & odio boni etiā homines dissentire nonnunquā possunt. Atq; inter angelos quoq; similiter. Nam Daniel refert angelum ad se dixisse, Princeps regni Persarum restitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michael vnus de principib⁹ primus venit in adiutoriū meum. Vult Gregorius angelos illos fuisse ei genti præfectos, quando quilibet eorum pro suo populo dominum rogauit, angelus enim Persarum videbat ex cohabitatione Iudæorū Persas suos meliores fieri, & quotidie ad cognitionem veri dei & fidei peruenire magis, vnde conpiebat Iudæos diutius ibi manere, vt incolæ plures essent cōuersi. Angelus autem Iudæorum nihil magis expetebat quā liberationem Iudæorum, vt sic cultus diuinus in Iudæa augetur, & lex diligentius seruetur. Atque id tamentotum non sic absolute debet intelligi, quasi angeli boni & beati contrarias habeant voluntates: sed quia interdum in

factis contingentibus ignorāt, quæ sit certa dei voluntas, vtriusque partis meritum proponunt, tantisper dum eis voluntas diuina significatur. tunc amplius non repugnant, sed dicunt, Fiat voluntas tua, Eoque respexit Iob, quum dixit Iob. 2. 5. deum facere concordia in sublimibus, hoc est, angelis suis. Merito itaque commendare & venerari debemus sanctos angelos, qui nos ab ipsis iam inde incunabulis vsq; in mortem custodiunt, qui non malignis tantum dæmonibus, sed & omnibus inimicorum insultibus resistunt, nonnunquam etiam bonis angelis, dum vltimam finalemque ignorāt dei voluntatem. Deus gratiam suam concedere dignetur, vt & angeli nobiscum pro sua lætetur custodia, & nos pro exiguis & inutilibus per se meritoris nostris operibus in aeterna patria, Amen.

HOMILIA VII IN DIE
sancti Michaelis archangeli.

Ascendit angelus de Galgalis ad locū flētium,
& ait, Eduxi vos de terra Aegypti. Iudic. 2.

Dicendum hic est dilectissimi, quid nobis utilitatis angelorum adferat custodia, & quid operationis atque virtutis illa in se habeat, vbi commo dum se locus ille mihi obtulit ex historia Iudicum. Veram antequam progrediamur, non nihil præmittendum est de multiplici multumque diuersa custodia. sicut enim in quadam superiori homilia commemorauimus, quemlibet hominem suum proprium habere angelum, ita iā hic ex hoc loco apparet, angelum istum totius populi fuisse custodē, non vnus singulariter hominis. Cōstans igitur hæc doctorum sententia est, quod quāuis deus præcipue non hominū tantum omnium, sed & totius mundi custos est, (iuxta illud Iob, Quid faciā tibi o custos hominum?) Ille tamen per me Iob. 6. quædam custodit. (non tamē excludendo quin deus sit causa immediata omnium rerum, vt in cōmentariis nostris super 2. Phyl. late deduximus) atque sic custodia ad totam inīmā hierarchiā pertinet, quod illi tres chori seu ordines angelorum, archangelorum & principatum, officium habeat sibi iniunctum humanæ custodiæ. Et angeli quidē infimi ordinis, singulares & priuatos custodiunt homines, & alia quædam exigua, villas, vicos, arces, oppida. Archangeli autē principes & optimates, episcopos & archiepiscopos,
Y Y Y iiii

ducatus, dioceses, regiones integras & amplas hominum congregationes. Principatus vero curam habent regum regnorumque, imperatorum, pontificum, & totius Christianissimi. Id adeo Sapiens testatur, quum inquit, In vnamquamque gentem posuit rectorem. & Isaias, dicens, Ierusalem, super muros tuos posui custodes. Vtrinque exponit Glossa angelos. Et de principatibus quod custodiant regna, mani Dan. 10, festum sit ex Daniele, apud quem multa narrat angelus de principibus Persarum, Græcorum & Iudæorum. Quod autem illi fuerint angeli, hinc liquet, quod principem synagogæ Iudæorum aperte commemorat S. Michaëlem, qui princeps est angelorum, sicut in sequenti dicemus homilia.

¶ Sequitur inde, quod quemadmodum homo quispiam priuatus in dignitatibus ascendit, ita plures & excellentiores consequitur angelos. (vide theoreticam Lyrae super Apocalypsim.) Sic nimirum, quum quis adhuc viuuit vt priuatus, angelum habet sui custodem ex infimo angelorum ordine. sin fiat ille princeps aut episcopus, tunc archangelum habebit ex secundo angelorum choro. Quod si adhuc rex fiat aut papa, ex principatibus vnus ei adiungitur. Vis exemplum? En tibi pontificem Pium, is quum primum secretarius esset, factus est inde episcopus, mox cardinalis, tandem papa. Nec est quod putes primum angelum ideo ipsum relinquere, quia quandiu dignitatem seruat. etiam angelum retinet eius custodiæ deputatum. Vnde sequitur, hominem vnum posse triginta aut plures habere angelos sui custodes. sic catholica Cæsarea maiestas multos habet angelos pro imperio, pro omnibus suæ Cæsareæ maiestatis regnis, pro ducatibus cunctis &c.

2 ¶ Quum iam satis diffuse custodias angelorum enarrauimus, porro dicamus quid in se custodia habeat, quid inde utilitatis nobis proueniat: hac tamen præmissa, Quandoquidem ex communi doctorum sententia superiores angeli inferiori hierarchia emittuntur ad homines, iussu tamen & illuminatione superiorum, a quibus commissionem capiunt & virtutem, nonnunquam etiam nomen eorum sibi usurpant, vt quum supremi angeli qui virtutes dicuntur, officium habeant operandi miracula, illud tamen inferioribus committunt angelis, qui hoc opere ipso exequuntur: sic potestates officium habent dæmones arcendi, verum hoc interim inferioribus angelis iniungunt. Atque hinc pro-

pheta dicit, Volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu Isaiæ. 6. eius calculus quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, non accipiendum est hoc, autore Dionysio cap. 13. Dionysii de cælesti hierar. de ipso supremo ordine Seraphim, quasi ex illo vnus se demiserit ad prophetam, sed quia vnus ex eis qui humanæ sunt deputati custodiæ, prophetam mudarit, & ratione officii nomē illud ei datū sit, quoniā prophetā in mente sua totū accēderit, a peccatis purificarit, planeque abriperit in seruore obedientiæ dei. Ad longum explicat ille, quomodo deus initium est omnibus lucis & illuminationis, quam supremi angeli huberius recipiunt, & per illos diuinum iubar deriuatur ac diffunditur in angelos inferiores. Hinc etiam nomina illuminatiua & perficiētium suscipiunt. Atque hinc iam intelligitur, quomodo omnes angeli nobis sint spiritus administratorii, etsi non omnes ad nos demittantur. ¶ Porro vt ad angelicæ custodiæ utilitatem veniamus, primum occurrit hic mihi ex loco illo quem ab initio induximus, quod angeli hominem peccatorem ad pœnitentiam mouent. ita enim legitur, Angelus dominus ascendit de Galgalis ad locum stantium, & ait, Eduxi vos de terra Aegypti, & ita vt duntaxat non feriretis fœdus cum habitatoribus terræ huius, & aras eorum subuerteretis, & nolistis audire vocem meam. Quis hoc fecistis? Quumque loqueretur angelus domini hæc verba ad omnes filios Israel, eleuauerunt vocem suam, & fleuerunt. Ecce quomodo angelus ad pœnitentiam eos adduxit. O quoties tibi quoque subit in animum conuersio ad deum & pœnitentia. at quis hæc tibi suggerit? angelus sic tuus tecum loquitur, te de peccato corripit, volens te ad pietatem adducere & sanctam conuersationem. Extende ad placitum.

3 ¶ Argumentum & hoc est in angelorum custodia, quod illi a nobis ad deum ascendunt, rursusque ad nos descendunt, sicut vidit Iacob in scalis, quæ ad cælum vsq; porrectæ, angelis præbebant ascendendi & descendendi locum. Ascensus ille vitam significat contemplatiuam, quam semper habent angeli essentiam videntes diuinam, neque interim minus descendunt ad ministerium nostrum, ita vt simul vitam viuant actiuam & contemplatiuam sine omni impedimento. id etiam dominus hic declarauit, dicens, Angeli eorum (ecce, per hoc, ministerium eorum quod habent in terris, insinuat) in cælis semper vident faciem patris

mei qui est in caelis. Vbi vita eorum contemplatiua quam habent in caelis, declaratur, hoc enim nobis sciendum est, quod angeli iam essentialiter sunt beati, neque porro beatitudine in suam merentur eo quod nobis ministrant. nam quauis gaudium habeant accidentale ex beatitudine hominum, qua ruinae ipsorum restaurantur & implentur, atque genus humanum rursus deo reconciliatur, & quia Christus in membris suis exaltatur, dicente domino, Gaudium est angelis dei super vno peccatore poenitentiam agente, nihil tamen hoc ad essentialem angelorum facit beatitudinem, quam eis dat secundum merita sua. Vicissim nihil angelis decessit ex lapsu & damnatione quoque eorum quos custodiunt, nisi quod accidentale istud gaudium amittunt, ergo proprie loquendo, non dolent de damnatis neque tristantur, nisi quia admirantur profunditatem iudiciorum dei, sicque in opere tales se gerunt, quales qui merore afficiuntur. sic Isaias praedicit fore, vt angeli pacis flent amare. Et sic inualuit consuetudo pingendi dolentes & tristes angelos circa iudicium Christi, nullus autem beatus flere potest (in Christo fuit speciale, quod beatitudo non redundabat in portionem inferiorem) neque lugere, vnde neque angeli merentur proprie, etiam si homo cuius curam habuerant, non seruetur, sed quum id dicitur, sermo est illi similis, quem refert scriptura dixisse dominum, Poenitet me fecisse hominem, non quod proprie poenitere facti sui possit deum, sed quia in opere talem se exhibuit, vt solet quos poenitet alicuius rei, quoniam etiam volebat eos delere de terra. Atqui moris est apud nos, vt si quis quod fecerat volens, rursus cofringat, de eo dicamus quia poenitit ipsum, vnde simile est de angelorum fletu iudicium. Non enim flent illi, sed tamen similes sunt (si opera eorum consideres) dolentibus. An autem a principio sciat angelus hominem quem custodit, saluandum esse vel non, scripturae testimonia certum non extat, ideoque in benedicito illud diuino consistit. ¶ Rursus & hoc verum est, quod maligni demones multum gaudent de damnatione hominum, vicissim dolent animas sibi eripi & saluari. eo enim ipsos adigit odium dei & hominum, de quo psaltes diuinitus ait, Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Quaeque sic oderint deum, laetantur in perditione hominum, qui & ipsi in aeternum deum blasphemabunt. Atque in causa est gaudium, quauis res eis ex sententia cadunt, iuxta illud

Luc. 15.

Isa. 33.

Gen. 6.

Psal. 73.

Sapientis, Desiderium si compleatur, deletat animam. non Prou. 13. quod demones damnati gaudium verum habere possint, sed gaudium istud vanum, inane & immundum totum est, multa cum amaritudine & tristitia coniunctum, non secus atque iratus gaudet, data sibi occasione vindictae, quae res tamen ei poenae & supplicio est.

4 Tertium quod nobis angelica secum custodia adfert, est quod hominem adiuuant in operando bonum, cumque alias collapsurum retinent & confirmant. Statim enim quum in foribus esse ruina videtur, angelus praesto est, exhortans hominem ad perseuerandum in bono. Eius rei figuram habemus in historia Regum, quando angelus domini tetigit Eliam, & ait ad eum, Surge & comede. grandis enim tibi restat via. Qui quum surrexisset, comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsq; ad motem dei Oreb. sic consolatus est Raphael Thobiam, dicens, Forti animo esto, in proximo est vt a deo cureris, sic confortauit etiam angelus Iosue, Sicut fui, inquiens, cum Moyses, ita ero & tecum. non dimittam nec derelinquam te, confortare & esto robustus. Neque hic te moueat quod dicitur, dominum esse loquutum, quandocumque enim in veteri testamento scribitur, apparuisse dominum, dominum aliquid dixisse, non putandum est dominum essentialiter apparuisse vel esse loquutum, sed angelum loco dei, sicut pulchre hoc declarat Augustinus. Id iude colligitur, quod descripturus legem sibi diuinitus datam Moyses, sic exorditur, Loquutus est dominus cunctos sermones hos, Ego sum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis, atque hinc sequuntur decem praecipra cum reliquis legibus Mosais. Fuisse autem hunc angelum, non deum ipsum, testatur Stephanus dicens, Accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis. Quas, quum ille qui loquutus est ad Moysen, angelus fuerit, quur se deum vocat? Respondet Augustinus libro tertio de Trinitate, cap. XI. Quia quum verba iudicis praeco pronunciat, non scribitur in gestis, Ille praeco dixit, sed, ille iudex. Ita etiam loquente propheta sancto, etsi dicamus, Propheta dixit, tamen nihil aliud quam, Dominus dixit, intelligi volumus. Insuper, quum dicimus dominum dixisse, nihil propheta detrahimus. admonendo potius insinuamus, quidnam per eum sit loquutus. Atque hoc praecipuum quiddam

3. Re. 19.

Thob. 5

Iosu. 1.

Exo. 20.

Act. 7.

August.

est in angelica custodia, quod loco dei loquuti sunt angeli patribus antiquis. Quartū porro quod nobis angeli custodia præstat, illud est, quod hominem a peccato retrahit & præmunit. Vtique enim longe grauius peccaret homo, nisi ab angelo suo impediretur. Exemplo id hoc nobis esse poterit, quod quum abiret Balaam maledicturus populo Israel, in via stetit ei angelus gladio exerto, prohibens asinam quominus pergere posset, sed eam loqui fecit, & tamen ipsum tandem procedere iussit, vetans ne aliud quam præcepisset loqueretur. sic sæpe impediunt angeli profectiōne, quæ homini poterat esse impedimento ad salutē. Quinto loco numerabimus mitigationē tētionum. id nobis testatur Daniel, quia quum tres pueri essent in caminum ignis præcipitati, descendit angelus domini cum Azaria & sociis eius in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis neque contristauit, nec quicquam molestia intulit eis. In eius rei argumentum quum angelus domini luctatus esset cum Iacob, post acceptam benedictionē confortatus est ille. & antea tetigerat angelus femur Iacob, & neruus eius emarcuit. sic marcescit tētatio carnis per tactum angeli. Multi sunt qui variis afficiuntur tētationibus, alii superbia, alii libidinis vexantur pruritu: iis vt tētatio mitigetur, tāgit angelus carnē eorum, quatenus marcescat, debilitetur, & tētatio praua euanescat. Ideoque ægritudo per bonos & malos angelos immitti alicui potest. At hæc iam sufficiant &c.

HOMILIA VIII ET VLTIMA
in feriis S. Michaelis archangeli.

Michael & angeli eius præliabantur cum dracōe. Apocal. 12.

Emini superiori homilia dilectissimi in Christo, **M**occepisse me de angelorum dicere custodia, neque tamen absoluisse. nunc ne res ea in suspensio maneat, ad finem deducemus illam, vbi tamen prius de S. Michaelē nonnulla dixerimus. quanuis enim dies hic faceret omnibus angelis, tamē peculiariter dicitur sancto Michaeli esse sacratus, vnde & nomen habet. eius rei rationes plura sunt. nos ex iis paucas consideremus, quoniam præ aliis angelis præcipue deus S. Michaelē multis donauit priu-

legiis in hac militante ecclesia. Ac principio quidem princeps ille creditur omnium qui in terras emittuntur angelorum, ideoque ex angelis in finibus, neque ex archangelis, sed ex principatibus ille est omnium supremus, & ex hoc fundamentum princeps ille & custos fuit synagoge veteris testamenti, sicut angelus ad Danielem dixit, neminē sibi esse adiutorem nisi Michaelē principem illum. nunc autem custos idem & princeps a deo constitutus est totius ecclesiæ, quæ ideo sic de ipso solēnter canit, Michael præpositus paradisi, quem honorificant angelorum ciues.

Quicquid & vbi quicquid opus fuit, vt pro fidelibus certaretur, ibi semper Michael adfuit atque illud perfecit, & id quater. Primo pugnavit ille & angeli sui aduersus Luciferum & angelos eius. ita enim de eo Iohannes ait, Factū est prælium magnum in cælo, Michael & angeli eius præliabantur cum dracōe, & draco pugnat & angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cælo. de victoria quoque sancti Michaelis sequitur, Proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & sathanas, qui seducit vniuersum orbē. Nec est quod mireris Michaelē superasse Luciferum, qui tamen in naturalibus donis & viribus omnibus fuit angelis excellentior, deus enim per gratiam singularem dedit influxitque illis virtutem & potentiā qua victores fuerunt, sicut in hunc vsque diem non raro iis qui multitudine & viribus sunt inferiores, robur & fortitudinem confert deus, vt plures & potentiores euincant.

Pugnavit etiam sanctus Michael in Aegypto pro filiis Israel ad redimendum eos aduersus Pharaonē per multa signa & miracula. præcessit eos per desertum eo vsque, dum venirent in terram promissionis. A Egyptios submersit, eiecit gentes. Ita nanque legimus, Factum est in noctis medio, percussit dominus omnē primogenitum in terra Aegypti, a primogenito Pharaonis qui in solio eius sedebat, vsque ad primogenitum captiuæ quæ erat in carcere, id autē ministerio angelorum fecisse dominum, ex sequentibus patet. Tollens se angelus domini qui præcedebat castra Israel, stetit inter castra Aegyptiorum & castra Israel. Ita dominus deinde promisit Moysi, Ecce ego mitto angelū meum, qui præcedat te & custodiat semper in via, & introducat in locum quē præparavi tibi. & rursus alibi idem pollicitus est ei. Quanuis autem in iis locis non Michaelis non expri-

Dan. 10.

Apo. 12.

Exo. 12.

Exo. 14. & 23.

mitur, tamen quia princeps fuit synagogæ, sicut ex Daniele patet, utique vel angelus hic ipse fuit Michael, vel certificandi hoc commissionem habuit a sancto Michael.

Iudæi. 3 Valide etiam aduersus diabolum certauit de corpore Moysi, quoniam sic ait Iudas Thaddæus, Quum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiam, sed dixit, Imperet tibi dominus. Pugna hæc inde orta est, quia diabolus modis omnibus cupiebat Iudeos se sepulchrum Moysi, ratus se eos per se pronos in idololatriam, facile huc adducturum ut Moysen pro deo coleret. Id ne fieret, Michael effecit ut sepulchrum illud non inueniretur, unde & scriptum est, Mortuus est ibi Moyses seruus domini in terra Moab, iubente domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit hominem sepulchrum eius usque in presentem diem. De pugna siue certamine cum principe Persarum & Græcorum, ex Daniele diximus iam antea.

Deu. vii.

4 Super hæc omnia bellum adhuc geret sanctus Michael aduersus Antichristum, qui quum se mortuum simulabit & resurrexisset, conabitur in monte oliueti ascendere in cælum, & tunc (ut Paulus ait) interficiet eum Christus spiritu oris sui, vult Glossa quod dominus eum iussu suo percutiet instar fulminis per sanctum Michael. Hinc inliquet, quomodo sanctus Michael pro ecclesia militet & eunctis fidelibus aduersus diabolum & omnes hostes ecclesie, utique sæpius quam nos resciscamus, fortius etiam quam nos cogitare possimus.

2 Præ aliis insuper angelis Michael ab ecclesia colitur, potestatem enim habet animas hominum suscipiendi in cuiuslibet morte, easque iudicare iudicio saltem particulari, merita earum ponderare, sicuti plerumque cum libra pingitur, ut per hoc etiam simplices illud intelligant. Vnde canit ecclesia, Archangele Michael, constitui te principem super omnes animas suscipiendas. Et iterum, Datus est potestas archangelo Michaeli super animas iustorum & peccatorum. ¶ Atque hinc potestas profluit, que data est sancto Michaeli super animabus referendis ad iudicem, & deducendis in cælum, sicut canit ecclesia in officio missæ pro defunctis, Sed signifer sanctus Michael præfenter eas in lucem sanctam. Quæras, quomodo cum signiferum vocat ecclesia? Eo sane, quia sanctus Michael portabit signum passionis Christi, vexilla nostræ salutis in die iudicii, crucem, lanceam, clauos, coronam & c. sicut de extremo iudicio diximus. Alia sancti Michaelis prærogatiua hæc est, quoniam ille omnes homines vocabit, & inuitabit ad iudicium. Paulus enim ait dominum descensurum de cælo in voce archangeli & in tuba dei. (vide vbi supra.) Tom. 1. 1. The. 4. Atque hæc ipsa doctorum sententia est, quod sanctus Michael per angelos prouinciarum vniuerso in clamabit orbem, Surgite mortui, venite ad iudicium. quauis Hieronymus putet Christum ipsum sic esse clamaturum, eo quod dicat apud Iohannem, Mortui audient vocem filii dei, & qui audierint, uiuent. Hinc aliud sequitur sancti Michaelis privilegium, quoniam ipse & qui sub eo sunt angeli, perficient iudicium Christi, quando damnatos præcipitabunt in gehennam ignis, sicut antea demones cælo expulerunt. Quumque Michael datus sit ecclesie fidelium in principatum, tantumque hic in terra habet potestatis, unde & angelus victorie dicitur, ideo nimirum ecclesia militans dum aduersus tot hostes corporales & spirituales decertat, imo & homines omnes, qui Christiano gaudere volunt nomine, sanctum illum principemque angelum Michael. Hinc pie venerari debent & inuocare, ut eis per subiectos sibi angelos auxilium ferre dignetur contra omnes omnium hostium insultus, utique impetrabit hoc sanctus Michael apud dominum. Sed quia multa de sancto Michael diximus, non sunt etiam reliqui angeli silentio pertranseundi, qui & ipsi satis sunt in ecclesia noti, ut sunt Gabriel & Raphael, quauis etiam de illis dici multa possent, nolo tamen ea extendere, sed per transcursum tantum ad informationem simplicium proponere. Quoniam sicut Michaeli victoria tribuitur in prælio spiritali & corporali, ita Gabrieli reuelatio mysteriorum dei. hoc inde apparet, quia summum illud arcanum dei reuelauit Mariæ, incarnationem Christi, Luc. 2. natiuitatem quoque Iohannis baptiste. unde plerique colligunt doctores, cum etiam natiuitatem Isaac annunciaisset, Gen. 18. atque in summa omnia hæc transgessisset, quæ ad futuram Christi natiuitatem pertinere videntur. (vide supra in sermonibus de annunciatione beate Mariæ virginis factis.) Quod antem Gabriel sic illuminet homines, & eis mysteria dei reuelat, testis nobis est irrefragabilis Daniel, qui quum vidisset visionem stupendam, neque sibi satis intellectam, quærens eius intelligentiam, audiuit vocem virumque vocantem,

Luc. 2. Gen. 18. Dan. 7.

Gabriel, fac intelligere istam visionem & venit, & stetit iuxta ubi ego stabam. Præcipue igitur qui sacris literis student discernendis, venerari debent sanctum Gabrielem, ipsumque inuocare pro illuminatione mentis & intellectus.

¶ Cæterum Raphael prerogatiuam magnam habet in medicandis ægritudinibus corporis & animi, in comitatu quoque & defensione viarum. eius rei argumentum nobis totus præber liber Thobiaz. ille enim senioris Thobiaz filius comitatus est vsque in Rages ciuitatem Medorum, quumq; ei piscis nocere vellet, liberauit ipsum. hic etiam matrimonium constrinxit inter Thobiam & Saram filiam Ragueelis, dæmonium ligauit in desertis Aegypti. vetulo iã Thobiaz visum restituit, atque tandem (nam ille in specie videbatur adolescentis, ita vt crederetur esse purus homo) se agnosendum præbuit, ostendens quod angelus dei esset, cum enumeratione ministerii sui in custodia angelica, sicuti Iaius adhuc audiemus. Videte dilectissimi quam admirabilis sit deus in sanctis angelis suis, vnde ecclesia in hodierna collecta sic orat, Deus qui miro ordine angelorum ministeria hominumque dispensas, concede propitius, vt a quibus tibi ministrantibus in caelo semper assistitur, ab iis & in terra vita nostra muniatur.

3 Nunc denique isthuc vnde digressi sumus, reuertamur, ad vtilitatē scilicet angelicę custodię, quę hoc quoque habet, quod interdum hominem docent & instituunt. Id ex multis scripturę locis colligitur, atq; ex Daniele maxime, quoniam Gabriel volens teugit Danielē, docens enim & loquens cum ipso, Daniel, nunc egressus sum vt docerem te & intelligeres. De hac doctrina dici multa possent, sed eis superfedetes, vnum hoc adducemus, quod Dionysius testatur supremam hierarchiã in inferiores tres habere operationes, illuminandi, purgandi & proficiendi. Atque sic illa possunt superiores præstare inferioribus, ita infimi eadem exhibēt hominibus. Et ii quidem dicuntur actus hierarchici, hoc est, principales & regitui. Hinc Dionysius docet iubetque prælatos ecclesię eadem exercere in subditos suos. Hoc quoque ad angelorum pertinet custodiam, quod pro nobis orat nostrasque orationes & opera bona omnia deferunt in conspectu domini. hoc pulchre Iohannes insinuat, dicens, Stetit angelus ante altare, habens thuribulum aureum, & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante

thronorum, & ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum, de manu angeli coram deo. idē etiam inde liquet, quod Raphael ait Thobiaz, Quādo orabas cum lacrymis & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscedebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam domino. Similiter & Iob inquit, Si fuerit pro eo angelus loquens, vt adnunciet hominis æquitatem, miserebitur eius & dicet, Libera eū vt non descēdat in corruptionem. Neque tamen putet interim aliquis angelos sic deo offerre orationes nostras & opera, quasi nesciret antea ipse, quum tamen omnia nuda & aperta sint oculis eius, sed humano more proponunt hæc angeli tantum, vt magis inquirant consilium & beneplacitum dei, quidque porro eos impendere oporteat & facere hominibus in oratione perseuerantibus. sic Zacharias angelum inducit, orantem deum pro populo Iudæorū, vt ex captiuitate Babylonica liberaretur in hæc verba, Domine exercituum, vsquequo tu non misereberis Ierusalem & vrbiū Iuda quibus iratus es? iste iam septuagesimus annus est. & respondit dominus angelo qui loquebatur in me, verba bona, verba consolatoria.

4 Insuper & hoc nobis cōmodi ex angelorum prouenit custodia, quia nos a multis malis & periculis custodiunt, & ab inimicorum tentur incurribus. id in Thobia videas, quem angelus eduxit, rursusque incolumem domum rediit, a deuoratione piscis eripuit, a suffocatione dæmonis liberauit, ne sibi hoc accideret quod septem antea maritis Sara contigerat. Dicit nō potest, ex quibus, quot & quantis nō malis angeli eripiant, quum ipsi nesciamus. Vnde nō inepta fuit hæc veterum loquutio, vt ex periculo aliquo liberati, dicere se ab angelo esse ereptos, angelum prohibuisse quominus aliquid tentassent, vel aliquo se contulissent vnde periculum sequantum fuisset. Sic nimirum angelus custodiuit Iudæos ex Aegypto proficiscentes, quum eos Pharaos persequeretur, ipsiq; metu correpti, clamarent ad Moysen, Forsitan non erant sepulchra in Aegypto, & ideo tulisti nos vt moreremur in solitudine. Verum ibi Pharaos & omnis comitatus suus submersus est in mari rubro. Præterea cū Senacherib expeditionem moueret in Iudæos, egressus angelus domini, occidit in castris Assyriorum centum & octoginta quinque millia virorum. Atq; id genus multa sine dubio quotidie fiunt, quāuis nos lateant. Sepe hæctenus in Da-

- nicle vidimus, quā operose princeps ille angelus synagoge, laborarit pro liberatione populi Israel ex captiuitate Baby-
 Act. 12. lonica. Acta quoq; apostolorum testantur, quod capto Petro ab Herode, astitit in vinculis angelus, percussusq; latere eius, ipsum surgere iussit. & ceciderunt catenæ de manibus eius. Non exiguum etiā hoc est, quod nobis angelica præstat custodia, quoniā impedimenta bonorum quæ alunde ingerūtur, nobis auferunt. sic dixit deus ad Moysen, Mittā præcursorem tui angelum, vt eiciā Chananaū & Amorrhæum & Ethæum &c. & intres in terrā fluentem lacte & melle. sic nonnunquā angelus peccatum punit, vt porro cuitetur, quōmodo interfecit primogenita Aegypti, eo quod per superbiam
 Exo. 12. Dauid iusserat numerari populum, vbi tandē dixit dominus ad angelum, Sufficit, nunc contine manum tuam. Sic Gregorius Romæ in peste vidit angelum super ædificium Adriani rursus imponere gladium, vnde locus ille adhuc ab angelo nomen obtinet. sic sæpe fieri potest, quum quis te impetit in honore & cultu dei atque dilectione, vt eum angelus gladio pestis interimat. Postremū est, quod angeli animas
 1. Reg. 24. priorum deducunt in vitam æternam, sicuti animam Lazari deportarunt in sinum Abrahæ. Deus det & concedat nobis gratiam suam, vt ipsi quoq; post hoc exilium manibus angelorum deferamur in patriam felicitatis æternæ. Amen.

FERIIS S. SIMONIS ET IV-
 dæ apostolorum, Euang. IOHAN. XV.

1. Ioh. 3.

N illo tempore, Dixit I E S V S discipulis suis, Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.

Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo nō estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis, Non est seruus maior domino suo. Si me persequuti sunt, & vos persequentur: si sermonem

meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem & loquutus fuisset eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, & patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt & oderunt & me & patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est, Quia odio habuerunt me gratis.

HOMILIA VNICA.

Vangelium hoc quoq; particula est illi⁹ augustalis & præclari sermonis, quem Christus a nouissima cœna fecit discipulis suis. Et quāuis ad lōgum posset extendi, quū multos locos habeat proluxa tractatione dignos, nos tamē breuitati studebimus, eo maxime quod iam antea integrā fecim⁹ homiliam de charitate proximi. Hæc, inquit, mando vobis, vt diligatis inuicē, cōmissionem hanc iā antea bis in hoc sermone dederat eis, quūq; paulo ante iussisset eos ire & fructum afferre, ait Augustinus, hic ipse fructus est vt diligatis inuicē. ideoq; & Paulus enumerans fructus spūs, primo loco ponit charitatem. fructus, inquit, spūs est charitas. Multum iā necessaria erat discipulis charitas, non tantum propter deū, sed & ipsum mundū. vnde & subdit dominus, si mundus vos odit, scitote quia me priore vobis odio habuit. odiū enim illud mundi quia charitati aduersatur, ideo hic a domino reicitur, & primum quidē exēplo suo, quia ipsum quoq; oderunt: deinde, quod ideo mundus odio habeat apostolos, quoniam eos dominus elegit de mundo, vt sic oīs illa apostolorū persequutio propter Christū sit & iustitiā ipsam. postremo, ob peccata mundi & persequentorum, quia excusationē non habent. Ecce, quomodo charitas initium est bonitatis, ita odiū persequutionis origo. Is itaq; non vult esse in hoc corpore, qui recusat sustinere persequutionem cum capite Christo. Nemo tamē suscipitur Christū hic nos docere, odiū nobis in mundo conciliare, cum quemlibet pro sua virili curare debeat,

vt ne sit odio dignus. neq; hæc ipsa Christi oratio ad acqui-
renda odia nos hortatur, quoniã nõ simpliciter, sed pro sa-
lutari doctrina cõtemnendum esse odiũ dicit. Vbi & illud
Gregor. Gregorii dictum locũ habet, quod facilius scãdalum nasci
permittitur, quã quod veritas relinquatur. Voluit ergo hic
dominus in apostolis libertatẽ prædicandi euangelii cõfir-
mare, vt ne quis hinc deterreatur, etiamsi mũdo odiosus &
contẽptus habeatur. Possẽm hoc pulchrẽ fratribus obite-
re, qui initio huius scẽtãe nolabant offendere mũdum, nola-
bant sibi similitatem cõciliare, nolabãt aduersus Lutherum
aliquid prædicare vel adnũciare, sed male, quoniam nemo
debet veritatẽ reticere in hoc vt placeat mundo, qui si Chri-
stum odio habuit, nemo porro Christianus prædicator ab-
horrere debet, quo minus propter veritatẽ in odium & con-
temptũ mundi incidat. sic nos Iohannes iubet non admira-
ri, si mundus nos odio habeat, quũ sciamus nos a morte ve-
nisse ad vitã eõ quod diligimus fratres. Cur conspirat illud
1. Ioh. 4. Iacobi, Nescitis quod amicitia huius mũdi, inimicitia est dei:
2. Rationem odii huius addit dominus, quoniam ipsius
August. elegerit de mundo. ait Augustinus, ergo & ipsi inde erant,
vnde vt non essent, electi sunt inde. potuerunt enim & ipsi
dicere cum Dauide, Ecce in iniquitatibus cõcepit sum, &
in peccatis concepit me mater mea. Gratia autem electio-
nis apostolos segregauit de mundo, qui ideo illos odio ha-
ber, quũ suũ tantum diligat, hoc est, malitiã. Atque in hoc
recte dicit scriptura, quod mundus odio habeat seipsum,
dum quod sibi nocet, hoc diligit. quilibet enim diligens vi-
tia, in seipso odit quod fecit deus per suam bonitatem. ma-
lum autem diligit, quod ipse fecit per arbitrii sui libertatẽ,
quum tamen debeat homo odisse vitium, & diligere natu-
ram cuius autor est deus. Quid multa? quilibet magis debe-
ret velle aduersus se totum prouocare mundum, quam vt
deum offendar, sicut Apostolus ait, Si hominibus placerem,
Galat. 1. Christi seruus non essem. ¶ Volens hic rationem illã præ-
tereo, quur mundus odio habeat ministros dei, quoniã ma-
gna vtrinq; conditionum inãqualitas est, magna multã-
que vitã & conuersationis diuersitas, sicuti impii dicebant
apud sapientem, Circuueniãmus iustum, quoniam inuti-
lis est nobis, & contrarius est operibus nostris. Grauis est
nobis etiam ad vidẽdum, quia dissimilis est alius vita illius.
Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se a
viis nostris tanquam ab immũditis. Quauis hoc quoq; ia

causa est, quod increpationem tolerare non possunt. ideoq;
vbi primum mũdus cõpellatus fuerit de malitia, statim in-
satur, iuxta illud propheta, Odio habuerunt corripientem
in porta. & sapiens quoque ait, Qui odit increpationes, infi-
piens est. neq; enim amat pestilens eum qui se corripit. Sic
quum Iohannes mũdũ corripere, Herodem arguens quia
non liceret ei vxorem fratris sui secum fouere, non potuit
hoc ille sustinere. sed in vincula coniecit Iohannem, & tan-
dem decollauit. ¶ Tertia causa quare mundus odio ha-
beat bonos, peruersitas est inuidiã, sicut & Aegyptii ode-
runt Iudæos, eo quod tantum inualescebant & crescebant.
Confirmans sermonem suum dominus, semet proponit in
exemplo, iubens eos meminisse sermonis huius sui, quoniã
non est maior seruus domino suo. Vbi duo docet, patientiã
in persequutione, ad quam Paulus quoque nos hortatur, di-
cens, Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatorib; ad-
uersum semetipsum contradictionem. Si me, inquit, perse-
quuti sunt, & vos persequetur. quasi diceret, si me persequu-
ti sunt. vt ait Cyrillus, nonne quando vos persequentur, ad
imitationem meam ferendum est? ita certe. nam similia pati
debetis, si regnare mecum desideratis. sic Petrus quoque ait,
Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum,
vt sequamini vestigia eius & c. ¶ Alterum quod docet,
hoc est, vt patientes sint etiam apostoli in doctrina sua, si
non reciperetur, quum dicit, si sermonẽ meum seruauerunt,
& vestrum seruabunt. quasi dicere vellet, neq; meũ nec ve-
strum recipiẽt. Discat hic prædicator patienter ferre, etiam
si doctrina sua non statim locum inueniat, quando & Chri-
sti verbum non semper ædificauit, neque illud semper rece-
perant auditores. ideoque Cyrillus dicit, nemo putet amif-
sum esse prædicationis laborem, si auditoribus non persua-
sit. nam an fructus sequatur, necne, etsi sit illud petendum a
deo, atamen gratiã suã relinquendum est. Et licet soli steri-
litas noceat colonis, non tamen sic res habet in ædificatio-
ne spiritali, vbi semper paratus est deus remunerare colo-
nos prædicatores, non obstante etiam si prædicatio in au-
dientibus nihil efficiat. Inducit insuper ille, quomodo Pau-
lus hoc in sermonibus suis obseruarit. Chryso. Chryso.
dominum sic dicere voluisse, Vidistis quomodo per omnẽ
vitã meã mihi aduersati sunt Iudæi, iam cum ascendero
ad cælum, simili modo & aduersus eos pugnabunt.

3 Adhuc causã subiungit dominus, quur illi perfe-
ZZZ iiii

quatur essent apostolos & eorum doctrinā non recepturi, quū ait, Hæc omnia faciēt vobis propter nomen meū, quia non nouerunt eū qui misit me, hoc est, vt ait Augustinus, me in vobis persequentur, me in vobis odio habebunt. sic Paulus iā percussus dixit dominus, Saule Saule, quid me persequeris? ille Christianos persequeretur, & Christus sibi hoc fieri prædicabat, quia propter nomen suum fiebat. ideo Lucas alibi dicit, Ibant apostoli gaudentes a cōspectu cōciliū, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

2 Ad hæc rationem adsignat cæcitatē infidelium, quia nō norant illum qui misit eum. hoc est, deum patrem. sic ait, non vestri tantum erunt inimici, sed & mei & patris mei. Ignorabant isti propensam & clementem dei voluntatem qua miserat ille filium suum propter salutem nostrā,

1. Co. 15. de quorum inficitia sic ait Paulus, ignorantiam dei habent. & c. Cogitare autem quis posset, si ignorarunt Iudæi, ipsi eos excusabit ignorantia. præuenire hoc dominus voluit, quia non omnīs ignorātia hominem sufficit excusare, quā possit adeo esse temeraria, vt etiam aggrauet peccatum, vt si quis affectata ignorantia nolit aliquid scire, in eum competit istud Pauli, Ignorans ignorabitur. Tales erant Iudeorum docti & sapientes, qui peruersa voluntate nolebant fidem habere manifesta doctrinæ Christi. Ait ergo, Si nō venissem & loquutus eis fuisset, peccatum non haberent, scilicet infidelitatis. audita vero iam Christi doctrina, etiam infidelitatis excusationem nullā habent. discamus hic, Christianorum peccata grauiora esse quam vel gentiliū vel Turcarum. nos enim si scientes malum, non vitamus, ideo excusationem non habemus. sic si prædicationem non audis, & earum rerum quæ ad salutē tuam pertinent, manes ignarus, non excusabit te ignorātia tua. quur enim non vt debebas, verbum dei audisti? quur non inde necessaria tibi didicisti?

Act. 20. sic Paulus ad seniores Ephesi dixit, Nihil subtraxi vobis viliū, quo minus adnunciarem vobis & docerem vos publice & per domos. Et inde, Cōtestor vos hodierna die, quod mundus sum a sanguine omnium. non enim subterfugi quominus adnunciarem omne consiliū dei vobis. Non diligemus, si tantam negleximus salutem, quæ cum initium accepisset enarrari per dominū, ab eis qui audierunt, in vos confirmata est, contestante deo signis & portentis & variis virtutibus, & spiritus sancti distributionibus secundum sua

voluntatem? Hæc nobis quoque recogitanda sunt, nec facile a fide tot retroseculis diuinitus confirmata, deficiendum ad recens inuentam hæresim, quod nunc neochristiani faciunt aduersus venerabile sacramentum & gloriā sanctorum tumultuantes, quorum tamen eminentem dignitatem deus tot signis & miraculis cōfirmavit. Inuenerūt isti quidem neochristiani fidem nouā, nouum baptismum, missam nouam & noua sacramenta, dummodo & deum haberent nouum, qui nouum eis cælum fabricaret. Periculum tamen est, imo certum, nisi poenitentiam agant, quod in veteri isto inferno nimium satis habebunt supplicii.

4 Porro causam addit dominus, quur excusationē Iudæi habituri non sint. nam quia doctrinam ipsius non receperūt, ex inuidia factū est. quisquis autē inuidia & odio Christum prosequitur, is odio habet & patrem, quum non sit aliqua in Christo odii causa, nisi tum gloria rū virtus patris quam quærebat, cui Iudæi iamrum ex inuidia resistebat sicuti locum hunc Cyrillus inducit contra Arrianos. quia iis verbis clare docuit dominus, se & patrem vnā habere essentiam diuinā, quum ait, Qui me odit, & patrē meum odit, atq; in hoc Iudæi reselluntur, putātes obsequium se facere legislatori, si legem aduersus legislatoris filium tuerentur. Mirro hic lubens, quod quidā ponderant doctores, quoniam deus quum sit summum bonum, odio haberi nequeat. Verum est quidē in se & in essentia sua diuina, sed in opere & præceptis suis potest vtique odio haberi, sicuti demones propter opus diuinæ iustitiæ, quod eos aeternæ gehēnæ supplicio adflixit, oderunt illum, quando superbia eorum semper ascendit contra deum. Ad extremum sicuti superius edocuit & ostēdit dominus Iudæos excusationē non habituros, ita nunc profitetur eos excusationē quoq; nullā querere posse in operibus suis, & ait, Si opera non fecissem quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Magnū sane hoc fuit peccatum Iudeorū, quod nec verbis nec operibus Christi crediderunt. Diceres, Atqui & alii miracula fecerunt, 3. Re. 17 nam Elias & Eliseus mortuos resuscitarunt, Moyses multa mira exhibuit circa decem plagas Aegypti, Elias curru igneo raptus est in cælum, Samson sitim suam compefcuit & c. Respon. 4. Re. 4. ex asini mandibula, Pueri tres in camino ignis & c. Respon. Indic. 1. 5 detur, quod sane etiam sancti aliquot veteris testamenti miracula fecerunt, sed & potestate tanta, & ea hominum multitudinē, nemo ante Christū signa tot operatus est. ideoque

Cyrillus

Cyrill^o.

3. Re. 17

Exod. 6.

4. Re. 4.

& c. 13.

Respon. Indic. 1. 5

Mat. 14.

doctores concludunt, quod miracula Christi, alia aliorum sanctorum omnia superarunt tum in multitudine, tum magnitudine, tum forma quoque & modo operandi. Quo ad multitudinem, certum est, quotquot enim ad eum veniebat infirmi, eos ille curabat omnes vel solo simbriae contactu.

Ioha. 11. In magnitudine quoque parem non habuit Christus, siquidem & quadriduanum Lazarum a morte suscitavit, & cæco nato visum restituit, quod a seculo auditum non erat. In modo etiam quia alia miracula sua per modum petitionis fecerunt inuocantes deum, Christus autem propria virtute fecit, non orando, sed imperando. vnde admirabantur iudei & dicebant, Quidnam est hoc? quæ doctrina hæc noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. In omnibus iam iis, quod salutarem audiverunt Christi doctrinam, viderunt immensa & supernaturalia signa, adhuc oderunt & Christum & patrem eius, sicque impleverunt querelam Christi, quam tot retro seculis proposuerat per Dauidem, Odio oderunt me gratis. Sane immerito id factum est, quia nulla fuit hic in Christo culpa, sicuti nec ipsi erga eum causam habuerunt, deinde neque aliquid inde commodum euenit, nam sicut Augustinus ait, is aliquis gratis odit, qui ex odio lucrum non querit, neque incommodum per hoc fugit. Nos autem diligamus dominum, illi gratias agamus pro ineffabili charitate & misericordia, quam ille erga nos miseros, profugos & exules, deperditosque homines habuit. ipsum rogemus, quatenus dilectionem proximi nobis conferat & gratiam suam, per quam in hac vita vitam mereamur æternam. Amen.

DE SANCTIS APOSTOLIS

Simone & Iuda Thaddæo.

Viusmodi dilectionem dei & proximi habuerunt sancti illi apostoli Simon & Iudas Thaddæus, qui consobrini fuerunt Christi domini, fratres Iacobi minoris & Ioseph iusti, qui Matthiæ adiunctus est in electione apostolatus, filii fuerunt Alphæi & Mariæ Cleophae. Simon a Cana Cananæus dici solet, ad discrimen Sumôis Petri, quare & Lucas eum Græco nomine Zelotem vocavit. Iudas vero cognominatur Thaddæus, ad differentiationem Iudæ proditoris. Eusebius refert Thaddæum missum ad Agabarum regem Edissæ. (at quia non videtur constare sibi, quod Iudas & Thaddæum variat, & Thaddæum

facit duntaxat vnum ex septuaginta, communiter non solet recipi. mitto illud) post diuisionem Iudas in Mesopotamia, Simon prædicauit in Aegypto. & tamen ambo tandem venerunt in Persiam: quia quod quidam volunt Simonem fratri successisse in episcopatu Hierosolymitano, nihil est, cum ille non Simon, sed Simeon dicatur, qui Hierosolymis sub Traiano imperatore martyrio coronatus est. Simon autem apostolus in Persia passus est. (vide Natalem Bedam doctorem Parrhisinum contra Iacobum Strapulensem in apologia pro filiabus & nepotibus Annæ.) Quum ergo apostoli ii duo venissent in Persiam, idola noluerunt amplius dare responsa, sicut ante consueuerant, quoniam tunc dæmonia respondebant interrogantibus ex statuis & imaginibus idolorum, nunc per maleficos idem conantur. Baradach capitaneus regis cupiebat scire euentum belli aduersus Indos suscepti, ideoque idolum in alia vrbe interrogari curauit, quæ sibi deus suus non responderet, vnde cognouit ex illo non responsum sibi idolum suum, quando Simon & Iudas adessent. sic interrogauit de eis. quos cum comperisset, dixerunt se natalibus esse Iudæos, & fide Christianos, venisse quoque ad commodum & salutem eorum, vt deum verum discerent cognoscere. Baradach dixit, Ecce dii nostri silent, vos autem respondete nobis de futuro belli euentu. Simon subiunxit, Permitteremus vt vobis respondeant dii vestri. Interrogati illi, omnia horrenda prædicarunt, pugnas cruentas, & congressus formidabiles, ita vt exhorresceret Baradach ipse: quem vicissim consolans Simon, dixit, Noli timere, cras Indorum veniet legatio, illi se subditos facient vobis & tributa resoluent. Quod & factum est. Hinc Baradach comminuere voluit & exurere simulacra omnia idolorum, sed vetuerunt id apostoli, pecuniam distribuentes pauperibus. Rem hanc ille totam aperuit regi. Vbi magi isti duo Zaroes & Arphaxad erant, quos Matthæus Aegypto expulerat. illi regem concitarunt aduersus apostolos, inque eorum præsentia fecerunt aduētare serpentes plurimos, ita vt horrore adficeretur populus totus. Apostoli autem præceperunt serpentibus, vt morsu maleficos ipsos impeterent, quod & fecerunt adeo, vt gemere & eiulare inciperent isti. Et quanuis rex vrgebat vt amaris moribus serpentes occiderent magos, at tamen hoc apostoli non permiserunt, sed orationis efficacia serpentes abegerunt. Quo facto, rex & Baradach cum sexaginta millibus

virorum baptizati sunt, ecclesie extractæ, diaconi & sacer-
dotes ordinati, Abdias episcopus constitutus, qui cum apo-
stolis venerat ex Iudæa. Quum autem apostoli in regno
illo vndique fidem plantarent, venerunt in ciuitatem ma-
gnam Samur, alias Suaur, quo confugerant malefici isti
duo, & præmonuerant pontifices idolorum de apostolis.
Sic ergo Simonem duxerunt in templum Solis, Iudam in fa-
num Lunæ ad adoranda idola, sed iussu apostolorum ima-
gines idolorum in frustra contracta & comminuta sunt, et
que inde emigrarunt dæmones magno vlulatu, specie ta-
men & figura Aethiopum. Hinc irati gentiles, apostolos
cum eorum hospite Senue occiderunt. Rex, occisis pontifi-
cibus, corpora apostolorum in sua ciuitate summis cum he-
noribus sepeliuit. Vos illos iam inuocate, eorumque opem
implorate & c. Abdias Babyloniorum episcopus, lingua
Indica descripsit passionem apostolorum. Eutropius inde
transfudit in Græcâ, eam rursus latine vertit Africanus.

SOLENNI SANCTOQUE
die Omnium sanctorum, Euangelium.

MATTHAEI V.

Vide hoc supra in festo S. Mauricii.

Equentem homiliam habuit Iohânes Eckius the-
ologus in comitiis Augustanis, ipso die Omnium san-
ctorum in choro summæ ædis virginis matris, præ-
sente inuictò & glorioso imperatore nostro CAROLO
V. semper Augusto, rege quoque Hungariæ & Boemiz
FERDINANDO, & vtraque regina ANNA &
MARIA, cum sequentibus principibus electoribus, aliis-
que principibus & oratoribus.

Interfuit VINCENTIUS PIMPINELLVS
legatus apostolicus.

ALBERTVS marchio Brandenburgensis, archiepi-
scopus Maguntinus, cardinalis & elector.

ERARDVS de Marcha, cardinalis, archiepiscopus
Valentiz, episcopus Leodiensis, dux de Bulion.

MATTHAEVS LANG, archiepiscopus Salz-
burgensis, & cardinalis.

BERNARDVS a Gloss, episcopus Tridentinus,
cardinalis, Hungariæ & Boemiz regis cæcellarius magnus.

IOACHIM marchio Brandeburgensis, dux Stetti-
niz & c. princeps elector.

Electoris archiepiscopi Treuirensis orator, D. IO-
HANNES a MËTZENHAUSEN, præpositus
Treuirensis.

Comitis Palatini electoris orator, D. VALENTI-
NVS pincerna, ab Erpach.

FRIDERICVS comes Palatinus, Bauariæ dux.

LVDOVICVS comes Palatinus, superioris & in-
ferioris Bauariæ dux.

ERICVS dux Brunsvicensis & Lunenburgensis.

OTHO HENRICVS comes Palatinus, inferioris
& superioris Bauariæ dux.

HENRICVS dux Brunsvicensis & Lunenburgensis.

PHILIPPVS comes Palatinus, inferioris & supe-
rioris Bauariæ dux.

Multi alii principes Cæsareæ maiestatis a secretis, vt mar-
chio de Arscoto, marchio de Villafranciz, dominus de
Roy, princeps Sulmonen. & c. nonnulli etiam ex Hispaniis
episcopi atque ex Italia, Germanorum quoque episcopi
qui sequuntur.

VVALTHERVS a KRONBERG, admini-
strator ordinis fratrum Teutonicorum.

VVIGANDVS episcopus Bambergensis.

CONRADVS episcopus Herbipolen. Franconum
dux.

HENRICVS episcopus Vormatiensis, comes Pa-
latinus & c.

PHILIPPVS a Flerschaim, episcopus Spirensis.

GVLIELMVVS episcopus Argentinenensis, comes ab
Honstain.

CHRISTOPHORVS a Stadiò, episcopus Augustæ.

ERNESTVS, comes Palatinus, superioris & infe-
rioris Bauariæ dux, administrator Parauienensis.

GEORGIVS de Austria, administrator Brixnensis.

Eius homiliz summa quædã capita lubet huc attexere, eo
quod fere fieri non potest, vt illam eo quo dicta est ordine,
per singula verba prosequar. siquidem multo aliter pro-
nunciavi quam animaduverterim, ipse: sicut fieri solet, vt
parum promoueat orator, nisi erefcet declamando. Quan-
tam autem adhuc memoria teneo, fideliter & diligenter
recensebo.

IN FESTO
HOMILIA HABITA IN
comitiis Augustæ.

In nomine tuo dulcis Iesu.

Gaudete & exultate, quoniã merces vestra copiosa est in cælis. Matth. v.

Dominus noster Iesus Christus, idẽ qui creauit & redemit nos, dignetur cõferre nobis pacem suam sanctam, gratiam, benedictionem & virtutẽ, atq; in vniuersum quicquid nobis necessarium est ad consequendam omnium sanctorum communionem, vitã scilicet æternã. In eius desiderii signum, ex animo mecum dicite, Amen, fiat, fiat. ¶ Verba quæ principio vobis proposuimus, ex sermone Christi sunt desumpta, atque in hodierno euangelio lecta, quibus ille apostolos suos gaudere iubet & exultare. Quum autem, dilectissimi in domino, gaudium huius mundi, vanum sit, instabile, multa que cum tristitia coniunctum, recte hic apostolos suos, & per eos vniuersam docet ecclesiam, qua in re quilibet Christianus verum ac solidum gaudium semperque duraturum querere debeat: ibi nimirum, si in hac vita quam plurima opera bona deoque placita faciat, vnde tandem lætetur in messe remunerationis æternæ, vt inquit Dauid, Euntes ibant & flebant, mittentes feminam suam. Venientes autem veniẽt (secundum idioma linguæ Hebraicæ) cum exultatione, portãtes manipulos suos. Et quod vniuersum mundi huius gaudium vanum sit, satis magnus certusque nobis testis est Sapiens ille Ecclesiastes, quum ait, Dixi in corde meo, Vadam & affluam deliciis, & fruam bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Quumque multam enumerasset voluptatem, circa hortos, arbores, piscinas & scaturigines aquarum, familiam amplam, greges magnos & armenta pecorum, ex auro, argento & gemmis præ omnibus qui vnquam regnarunt in Ierusalem, cum scyphis quoque & vrceolis ad vina fundenda, cum cantoribus & cantatricibus, sequitur inde, Supergressus sum, opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusalem. Quumque me conuertissem ad vniuersa opera quæ fecerãt manus meæ, & ad labores in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionẽ animi, & nihil permanere sub sole. Quod autẽ huiusmodi gaudia mundi malum finem habeant, si a timore dei recedatur, scribit Iob, Iob. 21. inquitens, Infantes eorum exultant iustibus, tenent tympanũ

OMNIUM SANCTORUM. 367

& citharam, gaudent ad sonitum organi, ducunt in nobis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Accedit iis quotidiana experientia, quod iustum damna sequuntur, nec aliquid est sine mœrore gaudium. Etiam quum cantatur, saltatur, luditur, conuiuia aguntur, aliquid mœroris simul se ingerit & immiscet, iuxta illud Sapientis, Ritus dolore miscetur, & extrema gaudii luctus occupat. Longe aliter se habet gaudium bonitatis, quod est mundum, verum, pulchrum, planeque honestum & solide constans, ad illud inuitauit dominus apostolos & fideles omnes, dicens, Gaudete & exultate & c. Super iis quæ iam cœpimus, vt plura liceat mihi dicere, vobisq; cum fructu audire, virginẽ matrem vnã mecum celebrate, dicentes, Ave gratia plena & c.

Euangelium, Matthæi v.

HOMILIA I.

In hoc euangelio discimus initio, geminã esse beatitudinem: alteram viæ vel huius præsentis vitæ, ea in meritõ consistit, atque ideo beatitudinis nomen habet, quia per eam meremur illam veram beatitudinem & adsequimur: altera patriæ est in vita æterna, atque ea demum solida est beatitudo, vbi præmium est eius quod hic quisque meruit. Dominus autem hic non de beatitudine loquitur æternæ remunerationis, quia dicit, Beati qui lugent, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Atqui illi in vita æterna neque lugent, neque persecutioni subiacent, dicente Iohãne, Absterget deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam amplius non erit neque luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor. Itaque de meritoria beatitudine loquitur hic dominus, qua quis meretur illã æternam. Atque hoc non infrequens est in sacris literis quum initio statim Psalmodum dixerit Dauid, Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et inde, Beatus qui intelligit suum per egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. Et sicut de beatis dixim⁹, ita se res de sanctis habet, interdum enim sancti dicuntur, qui in hac adhuc via sunt ad patriam, & operibus sanctis student. sic multa inuenies in Paulo, vt quum scribit ad Romanos, Omnibus qui sunt Romani, me, dilectis dei, vocatis sanctis. Ad extremum eius epistole salutatur Philologum & Iuliam & c. & omnes qui cū eis sunt sanctos. Ad Ephesios quoque sic ait, Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, vt gentibus euangeli-

zarem inuestigabiles diuitias Christi. Sancti alias plerunq;
dicuntur, qui iam sunt in vita æterna, de quibus Paulus lo-
quens, sic ait, Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt
iustitiam, adepti sunt re promissiones in Christo lesu.

Sequitur hinc primo, quod nō omnia opera nostra sunt
peccata, vt neochristiani contendunt. quauis enim opera
in se nihil sint, attamen aliquid sunt per gratiā & misericor-
diam dei, qui etiam haustum aquæ frigida: nō sinet iremu-
neratum. Atq; ideo non omnia opera nostra sunt peccata.
Id testantur literæ sacræ de Iob, In omnibus iis nō peccauit
Iob labiis suis, neq; stultum quid cōtra dominum loquutus
est, seruans adhuc innocentiam. De Zacharia quoq; & Eli
sabeth ait Lucas, quod erant ambo iusti, incedētes in omni-
bus mādātis & iustificationibus domini sine querela. Quo
modo ergo potuerūt in omnibus operibus peccare, vt neo-
christiani sanctis omnibus exprobrant?

Deinde sequitur hinc, quod etiā nostra opera bona
hominē iustificāt, quia saluāt, ergo & iustificat, quū plus
fit saluare quam iustificare, sicut ex Paulo colligitur, Quos
prædestinauit, hos vocauit: quos vocauit, hos & iustificauit,
quos iustificauit, hos & magnificauit. per magnificationē,
saluationē intellige. Reclamat neochristianus, quoniā ope-
ra sine gratia dei hominē non iustificat. sane neque id nos
inicias imus, quū sine eadem etiā nō saluent, quia charitas
est vinculū perfectionis, vt ait Paulus, neq; excidit in mor-
te hominis, imo vestis illa est nuptialis, sine qua nec homo
neque opera eius possunt placere deo.

Ad hæc vterius sequitur, quoniam opera bona nō
tantum sunt a deo præcepta, eo quod placeant deo & homi-
nem iustum faciant, sed etiam æternæ mercedi sunt meri-
toria. postremum hoc neochristiani hic noluerunt conce-
dere, repugnantes per hoc manifeste sacris literis & ratio-
nabili intelligentiæ, quia opera ex euangelio saluata, non
formaliter, sed meritorie. Etiam hic mercedis meminit do-
minus, quæ copiosa sit in cælis, remuneratio autem respicit
meritum, quum sint relatiua, ideoq; sunt simul natura, hoc
est, naturali intelligentia: quia præmium refertur ad meri-
tum, neq; potest alterū sine altero intelligi. Sic quum dixit
Gen. 15. dominus ad Abraam, Ego merces tua magna nimis, voluit
itaque mercedē meriti sui insinuare. Atq; ideo etiam domi-
nus regnum cælorum comparat homini patrifamilias, qui
Matt. 22. exiit conducere operarios in vineam suā. factaq; deducit

no denario conuentione, commisit eis laborem. Ecce quo-
modo luce meridiana clarius est, quod dominus velit ope-
rarios habere in vinea sua, non operis omnis vacuos Chri-
stianos istos, sed operarios illos constituit, ipsiq; iuxta pa-
titionem factam merentur denarium diurnum, hoc est, vitæ
æternam, vt inquit Gregorius. Et ne aduersarii fidei nostræ Gregor.
oblatrare amplius possint, ecce obiicio eis verba Sapientis
apertissima, quū ait, Omnis misericordia faciet locū vni- Eccl. 16.
cuique secundum meritum operum suorum, Quid iis pres-
sus: quid clarius dici queat?

Insuper sequitur, & imperfectā & falsam esse neochri-
stianorū doctrinā, quādo seducunt simplices & ad mudā fi-
dē solūmodo relegāt sine operibus. qui a si sola sufficeret fi-
des, vtiq; dominus etiā dixisset, Beati qui credūt, sed aliquid
vltra fidē requiritur, ideo hic dominus opera recenset quæ
saluāt hominē, nō sola fides, imo & in extremo iudicio cō-
memorabit Christ⁹ opera misericordiæ quæ boni fecerint, Mat. 25.
mali autē neglexerint. Atq; id omnes nobis testatur scriptu-
ræ sacræ, quibus nunc volens supersedeo, vt liceat nō nihil
de omnibus sanctis differere. Interim ipsas appello neochri-
stianorum omnium conscientias, an virum bonum credant
esse qui boni nil faciat, penes honestatem pro improbo &
inutili censentur, dum fructum bonum nō adfert. Ex iis o- Mat. 5.
mnibus primam huius homiliæ partē concludo, quod ope-
ra bona cum gratia dei hic hominē & sanctum & beatum
reddunt, ita vt tandem in vita æterna perfecte saluetur.

Altera pars huius homiliæ.

E omnibus sanctis quorum hodie per vniuersam
D ecclesiam festiuitas multis ceremoniis solēniter
peragitur, dicturus, inuenio tria quæ dā i quib⁹ ec-
clesiæ vsus & consuetudo consistit erga electos dei. Princi-
pio, in veneratione sanctorum: deinde in eorū intercessio-
ne pro nobis: postremo, in illorum inuocatione. Tria enim
hæc discernere conantes ecclesiæ aduersarii, alii quidē nul-
lum horum, alii primum tantum, alii prima duo sine tertio
admittunt & concedunt, sicut in iis comitiis fecerunt. Ve-
rum catholici cum ecclesia sancta tria hæc firmiter permit-
tunt. Primo omnium quomodo veneratio sanctorum sit hæ-
bēda, pio Christiano vt persuadere, ita intelligere facile est.
nā quum dignatus eos magnis sit honoribus deus, cuius il-
li sunt amici, quur non honorabimus eos? Dauid inquit, Mi Psal. 138
hominis honorati sunt amici tui deus, nimis confortatus

est principatus eorum. Sic utiq; habent etiam res hominū, ut minister vel consiliarius domini ob ipsum dominum honoretur. Quur non ministros etiam & amicos dei venerabimur, quum tamen docuerit id nos dominus, affirmās sibi impensum esse quicquid factum fuerit minimo ex fratribus suis? Ecce quod honorem sanctis illatum Christus ipse acceptat tanquam sibi factum. vnde somnium est & cōmentum merum, quod blaterant isti, honore & veneratione sanctorum diminui gloriam Christi, quum tamen hinc augetur. nam sancti nisi in Christo non honorantur, & deus ipse sanctos suos honore dignatur, iuxta id quod ait dominus, Quod si sanctos honorificat pater celestis ministros Christi, quid præsumat vermis iste vilissimus, neochristianus impudens, sanctis debitum subtrahere honorem? nonne & caritas & excaecatio hæc mera est; qua homines intellectū etiam suo per abusum priuantur, ita ut etiam coram Cæsarē maiestate & ordinibus imperii quidā eorum dubitarint se inclinare, quando gloriosum nomē Iesu expressum, vel corpus eius sanctissimum circumlatum, vel ipsa cælorū regina Maria ex nomine esset appellata. deus ipsos illuminare dignetur. nobis progrediendum est.

2. De intercessionē sanctorum iam porro nobis incumbit dicere. illam enim fortius aliquanto impugnarunt, quidā etiā omnino reiecerunt. At cōtra istos cuique catholico & Christiano homini satis esse debet ecclesiæ cōsuetudo, per vniuersum mundum & pie & constanter obseruata. sed quia non desunt etiam scripturæ fundamēta, libet ea quoq; profequi. Et ut omne fastidium longiorisq; sermonis molestiā cuitemus, placet illud triplici fundamēto probare, ita ut etiam aduersarii tergiversari nequeant. Nam & Christus pro nobis orat, & angeli intercedunt, & nos qui in terris adhuc viuimus, vicissim alius pro alio oramus.

Hebr. 7. Principio Christus ipse pro nobis orat. ita enim Paul. Christus sempiternū habet sacerdotiū, vnde & saluare in perpetuum potest, ac cedens per seipsum ad deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Consentit & Iohānes, inquiens, Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. non pro nostris autem tantum, sed etiā pro totius mundi. (Ideo videant noui Capharnaitæ, quid eorum Zuinglius asserat contra apostolos illos, Christum iam nō

1. Ioh. 2. est principatus eorum. Sic utiq; habent etiam res hominū, ut minister vel consiliarius domini ob ipsum dominum honoretur. Quur non ministros etiam & amicos dei venerabimur, quum tamen docuerit id nos dominus, affirmās sibi impensum esse quicquid factum fuerit minimo ex fratribus suis? Ecce quod honorem sanctis illatum Christus ipse acceptat tanquam sibi factum. vnde somnium est & cōmentum merum, quod blaterant isti, honore & veneratione sanctorum diminui gloriam Christi, quum tamen hinc augetur. nam sancti nisi in Christo non honorantur, & deus ipse sanctos suos honore dignatur, iuxta id quod ait dominus, Quod si sanctos honorificat pater celestis ministros Christi, quid præsumat vermis iste vilissimus, neochristianus impudens, sanctis debitum subtrahere honorem? nonne & caritas & excaecatio hæc mera est; qua homines intellectū etiam suo per abusum priuantur, ita ut etiam coram Cæsarē maiestate & ordinibus imperii quidā eorum dubitarint se inclinare, quando gloriosum nomē Iesu expressum, vel corpus eius sanctissimum circumlatum, vel ipsa cælorū regina Maria ex nomine esset appellata. deus ipsos illuminare dignetur. nobis progrediendum est.

intercedere pro nobis.) Quod si ergo Christus pro nobis interpellat, qui caput est sanctorum omnium, quur non & sancti, qui sunt ipsius membra nobilissima, pro nobis intercedēt, quum tamen ille exēpla de se præbeat in operibus suis, quid nos omnes ab eo discere debeamus? Quilibet igitur Christianus firmiter credere debet, quod sancti voluntatē suam cōforment vōlūtatī Christi, quumq; pro nobis miseris peccatoribus Christus interpellat, ipsi quoq; pro nobis orant, sequentes caput suū, sicut ait Iohānes, quia sequuntur agnum quocunq; ierit. Viginti quatuor itaq; seniores qui sederunt super sedes ante thronū dei, aperiente agno librum, ecciderunt corā agno, habētes singuli citharas & phialas aureas, plenas odoramentorum quæ sunt orationes sanctorū. Videat etiā quisq; rationem, quur Christus oret pro nobis. Fit enī illud ex magna quā erga nos gerit, charitate. Quur autē non & sancti mutua nos charitate profequantur sicut Christus, & pro nobis orent? Alterum intercessionis sanctorum fundamētū est, quod & angeli pro nobis orant, quur non idē faciant conciuēs eorum, apostoli, martyres, cōfessores? Et angelos quidē intercessores nostros esse nemo negare potest, qui modo sacris literis fidē habeat. equidē aliquot inde locos adducam (tu vide plura in die sancti Michaelis.) Zach. 1. Zacharias enim refert angelum clamasse ad dominū, Domine exercituum, vsque quo non misereberis Ierusalē & vrbium Iuda, quibus iratus es? Et respondit dominus angelo verba bona & cōsolatoria. Idem de angelo Thobix Raphaelē, & de angelo Danielis scriptum est. Manifeste etiā testatur idē Iohannes, dicens, Stetit angelus iuxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu sua, & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronū. ¶ Quum itaq; sancti angeli pro nobis orent in cælis, quur nō etiā alii sancti, quum vtriq; sint beati, vidētes & cōtēplantes essentiam dei. Imo si naturam consideremus, sancti multo sunt nobis propinquiores angelis: si adfectū & cōuersationem, longe deuinētiōres: si charitatē, æque omnes desiderant nostrā salutem. Insignis igitur ista neochristianorū temeritas est, quod concedentes etiā coacti, sicut oportet eos facere a scriptura cōpulsos, quia angeli pro nobis orant, nolunt tamen admittere idem de sanctis. Quod si parentum aut auorum meorum aliquis esset in cælo, quomodo non magis deū pro me oraret quam angelus quispiam? ¶ Fundamētum porro tertium

- de sanctorum intercessione, est quod etiā uiuentes tenentur pro se mutuo orare, sic docente & monente Iacobo, Orate pro inuicē, ut saluemini, quod ille exemplo cōfirmat Eliā, qui homo mortalis nostri similis, quum orasset ne plueret super terram, non pluit triennio toto & sex mensibus, Rursus orauit, & cælum dedit pluuiam, terra fructus suos. Sic Moyses orauit pro populo ne deleret illū dominus, sic Paulus sæpe rogat & cupit adiuuari precibus eorū ad quos scribit. nam ad Romanos sic ait, Adiuuate me in orationibus pro me ad deum. (Nota quod hoc loco desit in prædicādo, & tamen hic animus est continuare materiam sicut propo sueram facere. neq; enim licebat diutius protrahere in tantis principum magnorumq; virorū occupationibus.) Ali- bi quoq; Paulus sic ait, Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper, in cunctis orationibus meis pro vobis cum gaudio deprecationē faciens. Idem scribit ille in multis aliis locis, quibus omnibus enumerandis hic studio breuitatis supersedeo. sic centurio pro puero suo, mulier Chanaanæ pro filia sua orauit & c. ¶ Quod si igitur qui adhuc viuunt, pro se mutuo orant, quorū non idē faciunt sancti iam demortui, qui tamen & charitate perfectiores, & apud deū multo potentiores, & animo longe sunt puriores? Causam hic mihi considera, quorū viui pro se mutuo orent, nunquid non ex charitate fit? Hanc ergo quū habeāt etiam sancti nō paulo maiorem quā qui hic in terra viuunt, quid prohibeat quo minus vrgente ea & ipsi pro nobis intercedāt apud de- minum? atqui non temere est quod Paulus ait charitatē non excidere, sed semper manere. Nō absimili fundamēto Hieronymus refellit hæresim Heluidii & Vigilantii, vbi inter cætera sic ait, Si apostoli & martyres adhuc in corpore cō- stituti possunt orare pro cæteris, quādo pro se adhuc debēt esse solliciti, quāto magis post coronas, victorias & triumphos? Et huiusmodi etiā aliis pluribus rationib; multi neochristiani cōpulsī, iam admittunt sanctorum intercessionē, quā mordicus antea negarūt. Atq; sic iam declaratum san- ctus est, ex tribus illis causis quas etiam aduersarij inficiari non possunt, sanctos dei orare & intercedere pro nobis.
3. Quum iam audiuius ex primo articulo, quod hono- rare & venerari debeam; sanctos dei, ex secundo quod etiā ipsi orent pro nobis, idque triplici fundamento, tres adhuc alias rationes adducemus pro intercessione illorū. Et quana- uis hinc abhorrent aduersarij, eas tamen apud catholicos

omnes existimo multum ponderis habituras, tantumq; cō- clusiones, vt a fide sua nullis queant modis deterreri. Et pri- mum quidem retinere quemlibet Christianū debent in fide catholica immensa illa, quæ deus per vniuersum mundum operatur, miracula per sanctorum intercessionē, sicuti no- rant Christiani omnes de beata virgine, de sancto Iohāne, de sancto Iacobo, de glorioso martyre magnoq; omniū pa- trono sancto Sebastiano, de sancta Anna, de sancto Leonar- do, Iodoco, Volffango, Barbara & c. quando miracula a- lud non sūt, nisi fidei nostræ quædā corroboramenta & confortamenta, vt Christus ipse ait, Signa eos qui credide- rint, hæc sequentur: dæmonia eiicient, linguis loquētūr no- uis & c. quia diuina omnipotētia errori & falsitati nō auxi- liabitur: sicut & falsa veneratio ad lucē statim venit, neque diu latuit. Si enim sanctus Martinus vanā cadaueris cuius- dam latronis venerationem statim manifestauit. Coloniae queque adhuc hominū memoria testatur, quomodo signa quædā circa crucifixum ad S. Gereonē contigerint. ¶ Vi- cissim oblatrant neochristiani, quod sancti in vita sua fecerunt miracula, post mortē non item. deinde quū referuntur signa quæ circa memoriā sanctorū acciderunt, conātūr il- la dæmoni tribuere, qui hominib; fucū faciat & imponat. Quauis hæc omnia præterquā quod temeraria sunt, etiā blasphemā sapiunt, nos tamen constanter ea refutabimus. Nam primū omniū dictū mirū est, quod sanctis adhuc vi- uentibus miracula faciendi potestātē tribuunt, mortuis au- tem adimunt, quū tamen in hac vita peccatores adhuc sint, multis subiecti miseriis, illic nō item. Quod si umbra Petri in hac vita homines sanauit infirmos, quorū non plus iā va- leat apud deū: quorū non maiora iam faciat miracula, & im- mortalis existens, & peccatis carens? Simile de S. Paulo iu- dicio est, cuius si semicincta & sudaria sanarūt ægrotos, quare tandem plus potuerint eius strophioia in hoc exilio, quæ nunc preces ipsius in cælo? O vesanum qui vel credat, vel affirmet talia. ¶ Ut autem neochristiano etiā prætextus nullus reliquus sit fucādo suo errori, iam porro manifestis scripturæ testimoniis iam dicta cōfirmabimus, quia de Eli- seo sic ait Sapiens, Mortuū prophetauit corpus eius, in vi- ta sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est. Vbi Sapiens multa mirabilia refert eum fecisse, neque tamen ea enumerat. Sed in historia Regum legimus, quomodo mortuo Eliseo & sepulto, venerunt eodem anno latrones

Mozab in illam ipsam regionē: & quidam volentes sepelire hominem mortuum, visis latronibus, proiecerunt cadaver in sepulchrū Elisei, cuius ossa quum contigisset cadaver patre & exanime, reuixit & surrexit in pedes suos. Quū itaq; ossa Elisei hominem mortuum resuscitarint, quando nondum Eliseus venisset in caelum, quanto plus iam sancti possunt apud deum operari miracula: quæ quod neochristiani dæmoniis tribuūt, manifeste maiores suos arguunt Iudæos fuisse, qui domino miracula sua eleuare volentes, dicebant

Mat. 12. quod in potestate Beelzebub eiceret dæmonia. Sic iā neochristiani sanctorum miracula scelerate tribuunt dæmoni, quasi non adeo deus honoraret Mariam & Petrum, vt Eliseum, imo decepisset ille per signa sanctorum mūdum vniuersum, quod nemo Christianus cogitare debet.

2 Retinere quemlibet Christianum in fide catholica debet etiam ipsa authoritas scripturæ. Sic enim legitur in libro Iob, Ite ad seruū meum Iob, & offerre holocaustum pro vobis. faciem eius suscipiā, vt non imputetur vobis stultitia. & inde sequitur, Conuersus est dominus ad poenitentiam Iob, quum oraret & ille pro amicis suis. In alio etiam loco sic ait, Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquē sanctorum conuertere. Ecce hic dominus quum nollet audire amicos Iob, ipseus tamē Iob intercessionem admisit, & Iob consulit Elihu, vt ad aliquem sanctorum conuertatur. Præterea Baruch sic precatur, Domine omnipotēs, deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel & filiorum ipsorum. Ecce quod & mortui orauerunt, non vtiq; pro seipis, sed pro viuīs. Adhæc in historia Machabæorum legitur, quomodo Iudas viderit Oniam extensis manibus orantem pro omni populo Iudæorum: deinde vidit ille alium virum erate & gloria admirandū, de quo dixit Onias, Hic est firum amator & populi Israel, hic est qui multū orat pro populo & tota ciuitate sancta, Ieremias propheta, Loci iure constanter probant sanctorum intercessionē, atque etiam recusent neochristiani illos acceptare, clamantes libros istos non esse in canone: attamen de errore conuincuntur, quoniam illis vitur ecclesia in Canticis, lectioibus & precibus sanctis, in sacrificio missæ, & omnibus diuinis officiis, deinde memorantur etiā in canone scripturarū in concilio

August. Carthaginensi & Innocēti primi. Quid quod ipse Augustinus satis magnus nobis est testis, librū Machabæorū iam olim suo tepore fuisse in canone, lib. 18. cap. 36. de ciuit. de.

4 Nunc tandem de inuocatione sanctorum differamus, qui articulus ex superiori pēdet. nā si pro nobis orant sancti, tamque sunt erga nos mites & benigni, quur nos illos non inuocabimus, vt hoc faciāt quod faciunt nō inuiti, hoc est, vt orent pro nobis? Quum etiā pro nobis orant sancti, non faciunt hoc nisi cum voluntate dei. docuit autē nos dominus quotidie orare illud, Fiat voluntas tua. Quomō ergo iniquum fuerit nos pro intercessione clamare ad sanctos, vt voluntas dei impleatur, quando & Iob cōsultuit ipsi Elihu, vt ad aliquem sanctorum conuertatur? Conuersio autem hæc, nihil aliud est quam ipsa inuocatio, quod ex superioribus liquet, Voca si est qui tibi respondeat. Accedit ad inuocationis hui⁹ robur, quod Iacob dixit ille patriarcha, Inuocetur super eos nomen meum, & nomina patrū meorum Abraam & Isaac & c. Sanctus Dionysius Pauli apostoli Dionysii discipulus, testatur apostolorum tempore morem fuisse illius deum, vt inuocentur sancti. sic enim ait, Hanc si quis spernat caelest. sacrosanctam disciplinam, atque infelici elatione seductus, hiera. dignum se diuina arbitretur familiaritate, sanctosq; despiciat, hic certe si petitiones indignas deo neque sacras postulari, intentog; careat diuinorum desiderio, sibiq; ipsi consentaneo, impetita postulatione per seipsam nunquam poterit. Vult hic Dionysius, ne quis se iudicet tā esse bonū, vt priuata temeritate, spretis sanctis, ad deū petiturus irrūpat. Pulchre etiā Cyprian⁹ scribit ad Cornelium papā. Si quis hinc nostrū prior diuine dignationis celeritate præcesserit, perueniet apud deū nostra dilectio, pro fratrib⁹ & sororibus nostris apud misericordiā patris nō cesserit oratio. Præterea Leo in homilia de S. Laurētio, sic inquit, Cuius oratu & patrocinio adiuari nos sine cessatiōe cōfidimus. Et August. in sermone de sc̄tis apostolis Petro & Paulo, præclare dicit, Qui honorat martyré, honorat Christū. & qui spernit martyré, spernit Christū. Libro quoq; 22. de ciuit. dei, plurima enarrat miracula, quæ facta sint & exhibita a reliquis, etiā cōmemoratione sc̄torum martyrū, Stephani, Geruasi & Prothasi. Atq; ea semper fuit ecclesiæ cōsuetudo, vt ad sanctos dei clamer, intercessionē eorū petēs apud deū. Populus etiā hinc Christian⁹, vt ait Augustinus, memorias martyrū religiosa sollemnitate cōcelebrat, & ad excitadā imitationē, & vt meritis eorū cōsocietur, orationibus adiuuetur. Et vos igitur in Christodilectissimi diligētius hodie venerimini omnes sanctos dei, sollicitè deprecantes vt vos

quoque ipsorum gaudiis coniungamini, sicq; post exilium merces & retributio vestra copiosa sit in caelis, Amen.

HOMILIA II.

Quomodo, quaq; occasione factum sit, ut hunc sermonem habuerit dominus cōscenso monte, dixim⁹ in die sancti Mauricii, similiter in genere de octo beatitudinibus disseruimus. nunc lubet ad honorē & gloriam omnium sanctorum de singulis illis peculiariter pertractare. Principio itaq; sic orditur dominus, Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum caelorum. Vbi ante omnia solemter considerandū nobis est, quā breuiter, acute, & artificiose summa dei sapientia octo beatitudines percensurit. semper enim laudat, dum beatos pronunciat. deinde exprimit id, in quo sita est beatitudo. postremo cuiusmodi illa maneat praemiū. Quantū ad primum, sic ait dominus, Beati pauperes spū. Vbi Hieronymus, Ne, inquit, quis putaret paupertatem, quā nōnunquam necessitate portatur, a domino praedicari, adiunxit spiritu, ut humilitatē intelligeres, nō penuriā: ita ut loquatur hic dominus de iis qui pauperes sunt spiritu, qui vltro propter spiritū sanctum sunt pauperes, de quibus dixit dominus, Et ad euangelizandum pauperibus misit me. Quo facit illud Dauidicū, Humiles spiritu saluabit. In eū quoq; sensum Theophylactus accipit hęc verba saluatoris, & ait, Contriti anima, sunt pauperes spū. Primo enim dominus modestiā & humilitatē animi ceu fundamentum iacit, ut quia Adā per superbiā cecidit, Christus per humilitatem rursus nos erigeret. Eadē est & sententia Augustini, dicentis, Vulgo etiam magnum spiritum habere dicuntur superbi, quapropter recte hic intelliguntur pauperes spiritu, humiles & timentes deum, id est, non habentes inflationem spiritum, quia spūs sic Latinis & Hebrais etiam ventum significat. Subt autē superbi, inflati admodū & turgidi, pleni vento. non sic faciunt, qui beati esse cupiunt. Nā ita ait Isaias, Spūs robustorum quasi turbo impellens parietē. **Quisquis** sic pauper est spiritu, ut fastu carcat & superbia, is iam beatus est, atque dicere potest cum Dauide, Vide domine humilitatē meā & laborē meū, & dimitte vniuersa delicta mea. In eum cōpetit istud propheticū, Ad quē respiciā, nisi ad pauperculū & cōrtitum spū & timentē sermones meos. ¶ Sequitur iā beatitudinis huius merces, quoniā ipsorū est regnum caelorum. AEquissimū hoc est, ut qui hic multis subiecti sunt ærumnis & miseris, tandē fatiētur

in eterna felicitate, vicissim quoq;, ut qui hic bonis tēporalibus se impleuerūt, nihil etiā cogitātes de iis quae sunt aeterna, it tandem miseri permaneant in paupertate & egestate perpetua. Sic Iohan. ait, Dicis, diues sum & locupletatus, & Apoc. 3. nullius ego, sed nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper & cæcus & nudus. Multum quoq; conuenit merces illa iis, quia pauperes sunt spiritu: quia ut supra dixim⁹, hic dominus humilitatē istam docet contra superbiā Adā. Nō poterat autem superbia manere in caelo, vnde expulsus est Lucifer. neq; magis perdurare potuit in paradiso, vnde exaati sunt primi parentes nostri. tantum ista locum habet a pat̄ inferos, sicut dicit propheta, Detracta est ad inferos, superbia tua. E contra igitur humilitas locum suū in caelo obtinet antiquum, quia angusta est via quae illuc adducit, quoniam turgidi pra superbia, neque inuitati auari pertingere possunt. Regnum itaque caelorum, humilium est & eorum qui pauperes sunt spiritu. Multa hic dici possent copiosius, sed iis omnibus vltro superfedebimus.

2 Beati mites, inquit dominus. Qui mites: quærīt August. gustinus & responderet, illi qui cedunt improbatibus, & nō resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Mites etiam ait Theophylactus, sunt non qui profus non irascuntur, tales enim insipientes sunt & insensati, sed qui irā vim habēt, continent autem, & quādo oportet irascuntur. Huiusmodi homini miti cohabitare bonū est, & cum eo conuersari, sicut de Dauide ait scriptura, Ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus. Sic Moyses vir fuit mitissimus ex oranib⁹ qui tunc fuerunt super terram. Christus quoque seipsum proposuit exemplum meritoriae huius beatitudinis, quando dixit ad discipulos suos, Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Sic Paulus ad Titum ait, Admone illos modestos esse, omnē ostendentes mansuetudinē ad omnes homines.

Sequitur muneratio, quia possidebunt terram. Vbi pulchre ait Augustinus, Rixentur immites & dimicēt pro terrenis & temporalibus rebus: sed beati mites, quoniam ipsi haereditabunt terram, de qua auelli nō possunt: illam in quā terram, de qua in psalmo dicitur, Portio mea in terra viuam. Firma per hoc aeternae hereditatis significatur possessio, in qua sic requiescit animus, ut corpus in terra. Non terram ludææ, inquit Hieronymus, nec terram istius mundi, non terram maledictā, spinas & tribulos afferētē, quam crudelissimus quisq; ac bellator magis possidet, sed terrā

Hieron.

Isaia. 63
Psal. 33
Theop.

August.

Isaia. 25

Psal. 23

Isa. 66

Isa. 14.

August.

Theop.

2. Re. 23

Num. 12

Mat. 11.

Tit. 3.

August.

Psal. 141

Hieron.

Pfal. 26. quam Psalmista desiderat, dicens, Credo videre bona domini in terra uiuentium. Consentit plane Chrysostomus, qui tamen plures adhuc sententias enumerat. **Theophyl.** Et sic ait, Aliqui spirituales terram dicunt, cælum uide licet, uerum tu & hanc terram intellige, quoniam enim multi putantur despecti & inopes, dicit quod hi magis omnia habeant. Sic Chrysostomus inquit, Nec in scripturis uisibilem reperimus intelligibilem terram. Alii per terram corpus nostrum accipiunt, quod hic est de terra morientium, illic futurum de terra uiuentium. Tu hic interim expende, quam copiose mansuetudinem remuneraturus sit dominus, siue in terra hac quam conculcas pedibus, siue quam circumgestas in corpore, siue in terra beatorum quam desideras & inquiris. Non igitur debemus esse furiosi, inuidi, ira & odio pleni.

Hieron. 3 ¶ Tertia hinc beatitudo sequitur, quam ait, Beati qui lugent. Luctus hic, ut ait Hieronymus, non mortuorum ponitur cum lege naturæ, sed uitiis & peccatis mortuorum,

1. Re. 15. sicut Samuel luit & planxit super Saul, quem audisset penititudine ductum dominum quod ipsam uisisset regem su-

2. Co. 12 per populam suam. Sic Paulus ait, Timeo ne cum iterum uenero ad uos, humiliet me deus apud uos, & luceam multos ex iis qui ante peccauerunt, & non egerunt penitentiam

Theop. super immunditia & fornicatione. Theophylactus hic quoque dicit, Qui propter peccata lugent, non propter temporalia, lugentes autem dixit semper & non semel: & non pro peccatis nostris, tantum, sed & pro peccatis proximorum. Huiusmodi beatitudinem habuit Ambrosius, in cuius uita

3. Pauli- sic ait Paulinus, Quotiescunque illi aliquis ob percipiendâ penitentiâ lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret uidebatur etiam sibi cum tacente iacere.

Ambro. sic ipse inquit super hæc uerba Ambrosius, Quum hoc feceris scilicet ut sis pauper & mitis, memento quia peccator eris

Chryso. & luget peccata. Addit Chrysostomus, Beatus qui sua luget peccata, beator autem qui etiam aliena. Facere hoc debent doctores, quæ communis omnium & ueterum & inuiciorum sententia est, Neque me latet quomodo hoc exponi posset, si cum monasticis personis agerem. sed transeat illud. Et tamen ad materiam huius explanationem, uero diuersum in sacris literis luctum inueniri qui huc applicari

Mat. 26. possit. Principio enim luctus est de peccato. Sic Petrus, **ab- Lucæ. 7.** negato domino, exiuit & fleuit amare. Sic Maria Magda-

lena peccata sua planxit, & lachrymis suis pedes lauit dominicos. Et illi quidem hoc luctu meruerunt beatitudinē, quia respexit eos dominus oculis misericordiae suae. Alii sicut desiderio uitæ aeternæ. Sic Paulus ait, Cupio dissolui **Philip. 2** & esse cum Christo. Sic Dauid in clamat, Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, habitauit cum habitantibus Cedar, hoc est, cum iis qui tenebras incolunt errorum & **Pfal. 119** peccatorum, cum hæreticis & peccatoribus. Sic flere solitus est **5. Ambrosius**, quoties audiuit pium aliquem sacerdotem esse defunctum, eo quod ante se mortuus esset. Sic Dauid prolongationem huiusmodi moleste tulit, inquit, **Pfal. 72.** Quid mihi est in cælo? & a te quid uolui super terram? quasi diceret, Nihil est in terra quod mihi sine te placeat. ¶ Tercio lugere quis potest ideo, quod uidet iustitiæ dei nullum esse locum in terris reliquum. sic dolenter dixit Dauid, **1. Psal. 118** & bescere me fecit zelus meus, quia oblitus sunt uerba tua inimici mei. sic cum zelo doluit Phinees, quum uideret Zamri **Num. 25** filium Saluuii peccare coram omni populo cum muliere **1. Mac. 2** la Madianita. Et Matathias, uidentem idololatriam crescere in Israel. ¶ Quicumque igitur aliquo illorum modorum **Pfal. 136.** lugent, sicut populus Israel super flumina Babylonis sedes & flens, quum recordaretur Sion, ii nimirum consolatio **Ioha. 16.** nem accipiet, quæ meritorie huius beatitudinis remunera **August.** tio est, consolatio scilicet spiritus sancti, quem ideo dominus toties consolatorem uocat. decet enim ut qui tempora **Isaia. 66.** sua gaudia contemnunt, aeterna consequantur, sicut **Isaia. 66.** ait, Gaudete cum ea uniuersi qui lugetis super eam. Huiusmodi consolationem accepit Psalmista, dicens, Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuae **Psal. 136.** iustificauerunt animam meam. Quarto loco beatitudinum illarum numeratur hic istud, quod dicitur, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Bonum utique est iustitiam uelle, sed longe beatus eam esurire & sitire. neque enim, ut ait **Hieron.** Hieronymus, sufficit nobis uelle iustitiam, nisi iustitiæ famem patiamur, ut sub hoc exemplo nunquam nos satis iustos, sed semper esurire iustitiæ opera intelligamus. Ambrosius **Ambro.** signum hoc esse bonum putat, ubi quis esurit iustitiam & sitit, eo quod æger quum in graui morbo est, non esurit: famem autem famis indicium est. Is quoque (autore Chryso **Chryso** stomo) esurit iustitiam, qui ex animo cupit secundam iustitiâ dei uiuere. is uero sitit illam, qui scire desiderat eam. Dicitur ergo dominus de misericordia & eleemosyna, recte **Theop,**

præmisit iustitiam. quia quisquis bona iniusto titulo sibi ar-
rogat aut possidet, is frustra sperat eleemosynam suam deo
fore acceptam, ut qui iam cenobia & templa dirunt, ac-
que pecuniam in usum pauperum se conferre dicunt, actum
agunt, de substantia quisque sua iubetur honorare deum, &
eleemosynam dare pauperibus. (Nimis subtile est pro po-
pulo, quomodo esuries referatur ad desiderium animæ ad
iusta, sitis vero ad rationes & iura iustitiæ. nam sicut cibus
qui esuritur, cibatur & restaurat vitam, sed quia cibus per se
non fluit & currit ad membra nutrienda, nisi habeat vehemē-
humidum, cuius desiderium est sitis, ita sunt etiam rationes
iuris & sapientiæ, quæ vehunt & dirigunt iusta. alioquin
si nescit per sapientiam dirigere iustitiam, summum in-
summa erit iniustitia. quod si sciat & possit, & non velit
per iniustitiam, tunc sæuissima est in iustitia, habens arma.)
¶ Beatus huius merces est, quia saturabuntur scilicet
largitate remunerantis dei, quoniam maiora erunt dei præ-
mia, quam sanctorum desideria. Vel, ut inquit Augustinus,
illo verbo saturabuntur, de quo dominus ait, Meus cibus
est ut faciam voluntatem patris mei. hæc illa iustitia est, hic
ipse potus, quando dicit, Omnis qui bibit ex aqua hac, quæ
ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua quam ego da-
bo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Theo-
phylactus quoque, ad temporalia refert, quia mundus putatur
turari diuites, sed hic dominus docet magis iustos, saturari
quoniam bona iniuste parta, sæpe vix tertium sequuntur be-
redem, nonnunquam vix secundum. certum est autem ius-
tos saturari in vita æterna. Sic Psaltes cecinit, Satiabor cum
apparuerit gloria tua. Si quidem quum dānati inopes erant
bonorum omnium, beati omnium bonorum affluentia ab-
undabunt. Id ipsum manifeste prædixit dominus per pro-
phetam, Vocavi vos, & non respondistis: loquutus sum, &
non audistis. & faciebatis malum in oculis meis, & que
nolui elegistis. propter hoc hæc, dicit dominus deus, Ecce
serui mei comedent, & vos esurietis: Ecce serui mei bibent,
& vos sitietis: Ecce serui mei lætabuntur, & vos confundentur
mini & c. ¶ Quinta porro beatitudo sic proponitur, Beati
misericordes. Misericordiā hic intellige non tantum in dādo
eleemosynā, sed in quolibet proximorum peccato, in portādo
cuiuslibet onere, quia misericors aliquis esse potest etiam
in verbo consolatorio, & in vnicuique lachrymula, si aliud nec

Chryso.

August.

Iohan. 4.

Psal. 116.

Isa. 65.

habeat. Misericordia quoque & iustitia ita cōiunctæ sunt, ut
altera ab altera debeat temperari. Iustitia enim sine miseri-
cordia, crudelitas est: misericordia sine iustitia, dissolutio.
De huiusmodi misericordia erga proximum habēda, multa
diximus Tom. 2. Sequitur hinc merces, quia misericordes
misericordiā cōsequētur. id quod hic fit in ista vita, tū vero
maxime in vita æterna, iuxta illud Sapiētis, Omnis miseri-
cordia faciet locū vnicuique: secundum meritū operū suorum. Eo
nos hortatur etiam Christus, dicēs, Estote misericordes, sicut
& pater vester misericors est, qui solē suū oriri finit super
bonos & malos. ¶ Sextā beatitudinē ita refert dominus, Bea-
ti mūdo corde. It autē, ut ait Hieronymus, sunt mūdo cor-
de, quos nō arguit cōsciētia vlla peccati. sic in vniuersum
intelligit Chrysostomus de munditia cordis ab omnibus
peccatis. Et Ambrosius præclare dicit, Qui misericordiam
desert, misericordiam amittit, nisi mūdo corde misereatur.
Quidā etiā de immūditia siue continentia intelligunt, quasi
hic virtutē illā cōmendare voluerit dominus. Sic enim ait
Theophylactus, Multi sunt nō rapiētes, sed & misericor-
des, verūtamen scortantur, & alias immūdi sunt, atque id eū
nō videbant. Quapropter præcipit hic dominus, ut simul
eū aliis virtutibus homines etiā munditiem corporis custo-
diant & continentia, eo quod qui mundissimus est domi-
nus, nisi mūdis oculis cōspici nō potest, templūque adeo dei
non potest esse pollutū. vnde & Paulus ait, Pacē sequimini
eū omnibus, & sanctimoniam sine qua nemo videbit deum.
quia nihil coinquinatū intrabit in regnū cælorū, & specu-
lū si sit fordidus infectū, impuram quoque repræsentat ima-
ginē. Vnde & Psaltes ille diuinus sic ait, Quis ascendet in
montem domini? aut quis stabit in loco sancto eius? Inno-
cens manibus & mūdo corde & c. ¶ Septimo, Beati
etiam commemorantur pacifici. Pacem illam non tantum
intelligere debemus erga proximum nostrum, sed & cum
deo & conscientia nostra. sicut dicit propheta, Utinam at-
tendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua.
In eadem sententia est & Hieronymus, quum ait, Pacifici
sunt, qui primū in corde suo, deinde & inter fratres dissidē-
tes pacem faciunt. Quorum enim proderit alios per te pa-
cē habere, quū interim in pectore tuo dissidia & bella fa-
uiāt vitiorum? hinc ait Theophylactus, quod pacifici sint,
& qui per doctrinam inimicos dei conuertunt. Augustinus
in sermone domini in mōte, sic inquit, Pacifici in semet

Eccl. 16.

Matth. 6

Hieron.

Chryso.

Ambro.

Theop.

Heb. 11.

Psal. 25.

Hieron.

Theop.

August.

- ipsis sunt, qui omnes motus animi sui componentes & subiacientes rationi, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, sunt regnum dei, ita ut quæ in homine facultas omnium nobilissima est, dominetur ratio, illique vires altæ Tom. 2. omnes subiectæ sint. Atque ea denuum est pax, quæ hominibus datur bonæ voluntatis, de seruanda & custodienda pace, plura alias differuimus. Pacem hanc Paulus optauit Philippensibus, dicens, Pax dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras, similiter de Colof. 4 Colossensibus, Pax Christi exultet in cordibus vestris. Et Eph. 4. Ephesiis iniunxit eandem, quum iussit eos esse sollicitos seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Merces beatitudinis illius hæc est, quia pacifici filii dei vocabuntur. sic enim vnigenitus dei deo nos reconciliauit pace facta, ut iam magnum quid sit, filium dei vocari & esse. Contentiosus igitur & seditiosus qui dissidia seminant & iurgia, filii sunt diaboli, qui omni charitate destitutus est, pace caret, nec unitatem sustinere potest, sed dissidia tantum contentionesque mouet & seditiones. vnde & in cælo manere nõ potuit, ubi pax summa est, quæ etiam cælesti Ierusalem nomẽ indicat, quia visionem pacis sonat. ¶ Postremo loco harum beatitudinum numerat dominus illam, & dicit, Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Proprie & expresse ait ille, propter iustitiam. multi enim quam iusti nõ sunt, persecutionem sustinẽt propter peccata sua, quomodo fures & homicidæ capitale obeunt supplicium, infelices ob id & iniqui. Atque non incommode beatitudo hæc priorẽ sequitur, quod significare voluit dominus, nõ semper esse bonum, inquirere pacem: quoniam sic antiquum locum obinet verus illud pronerbiũ, Bellum honestũ, turpi pace prestantius est. sic ecclesia nunquam pacem habet cum hæreticis. imo potest incidere casus, quo imperator etiã aut rex inique faceret, intermittens vel negligens bellum. vicissim bellando bene & meritorie ageret, sicuti iusto sermone alibi docuimus ad longum. Augustinus non recedens ab ordine reliquarum beatitudinum, sic exponit, Pace intrinsecus constituta ac firmata, quascunq; persecutiones ille qui foras missus est, forinsecus concitauerit, auget gloriã quæ secundum deũ est. Non dixit, inquit Chrysostomus, beati qui a gentilibus persecutionem patiuntur, ne putes illum solum beatum qui persecutionẽ patitur propter idola nõ colenda. ideo & qui ab hæreticis persecutionẽ patitur pro-

pter veritatem non relinquendam, beatus est, quia propter iustitiam patitur. sed & si quis ex potentibus qui Christiani videntur, forsitan propter sua peccata correctus a te, fuerit te persecutus, beatus es cum Iohanne baptista. Sic prophete martyres fuerunt, qui a suis passi sunt & ociosi. sine dubio enim qui propter deum patitur, mercedem martyriũ habet, etiam si martyrium sustineat a suis. Atque ob hæc causam scriptura rationem persecutionis, non personas ostendit persecutorum. Remuneratio meritoria huius beatitudinis est, quia ipsorum sit regnum cælorum. Diuinã hic contemplare sapientiam, quomodo veluti per orbem redeat ad principium, siquidẽ & primæ beatitudinis ea assignata est merces, quod sic beati habituri sint regnũ cælorum. sic per Luc. 12. fillum gregem confirmans dominus, ait, Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Sic etiã ad apost. dicit, Vos estis qui permanistis mecum in Luc. 12. tentationibus meis, ideo dispono vobis regnum, sicut disposuit mihi patri meus, ut edatis & bibatis super mensam meã in regno meo. Ad extremum iam vltimam beatitudinẽ hanc cõcludit dominus communi illa omnium beatorum remuneratione, dicens, Beati estis cum maledixerint vobis Theop. homines, & persecuti vos fuerint, hoc proprie ad apostolos pertinet, quos hic cõfirmare conatur dominus, per hoc quod commune sit illud omnibus veritatis doctoribus, male audire & calumnias sustinere nõ meritas. Illud enim maledictum (vt ait Hieronymus) contemnendum est, quod beatitudinem creat, quod falso maledicentis ore profertur. Ecce dno ad beatitudinẽ illam pertinent, male audire propter Christum, & maledicendo errari. Quoniam sic ait August. August. Hoc de maledicio propter illos additum puto, qui volunt de persecutionibus & de fama suæ turpitudinis gloriari, & ideo dicere ad se pertinere Christum, quod multa de illis dicuntur mala, quum & vera de illorum errore dicantur. Qui boni pii que sunt, & tamen conuulsiã sustinent patienter, illorum est regnum cælorum. Sic Christiani. 1. Cor. 4. nifecerunt initio nascentis ecclesiæ, vt ait Paulus, Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Sic ille Romanos docuit, ne cui maledictum reddat pro maledicto. Et David in Rom. 12. le sanctus ait ad dominum, Propter te sustinui opprobriũ, Psal. 68. operuit confusio faciem meam.

2. Deinde in vniuersum cõmunem omnium pro Chri-

fito patientium mercedem insinuat dominus, dicens, Gaude-
te & exultate, quia merces vestra copiosa est in caelis. Durū
sane & arduum est, calumnias sustinere & iisdem gaudere
propter dominum, sed vicissim, inquit dominus, grauius
illud remunerabo. Iob multis modis persecutiones sustu-
lit graues, sed tum omnium maxime turbabatur, quum ex-
probrarent ei amici, quod propter peccata sua pateretur.
Theop. Verba porro hæc Christi quilibet qui animo est perturba-
to, semper in memoria habere debet. quod si forte iniuste
opprimitur a proximis suis vi sibi illata, si ægrotat, si peri-
culum incumbit de ædibus, agris aliis bonis, ferat patienter
quia magna & copiosa erit merces sua in caelo. patientia &
Iob. 23. spes hæc, quicquid alias ei molestū est faciet leue, sicut Iob
contigit, quum diceret, Non perii propter imminentes tene-
bras, nec faciem meam operuit caligo. Mercedem hanc co-
piosam affatim receperunt omnes sancti dei, dum iā ineffa-
biliter lætantur & exultant in caelo, perpetuo aspicientes
essentiam dei in æterna patria, ad quam nos quoque prode-
cere dignetur ipse sanctus sanctorum, in omnia secula bene-
dictus, Amen.

IN DIE COMMEMORATIO:

nis omnium animarum, Euangelium,

Iohannis v.

N illo tempore, dixit Iesus turbis Iu-
deorum, Amen amē dico vobis, quia
I venit hora & nunc est, quando mor-
tui audient vocem filii dei: & qui au-
dierint, viuent. Sicut enim pater ha-
bet vitā in semetipso, sic dedit & filio habere vitā
in semetipso. Et potestatem dedit ei iudicium facere,
quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia ve-
nit hora in qua omnes qui in monumentis sunt,
audient vocem filii dei. & procedent qui bona fe-
cerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala ege-
runt, in resurrectionem iudicii.

HOMILIA I.

Vangelium hoc breui transcurfu explicabimus,
E deinde dicere aggrediemur, quomodo iuari pos-
sint & debeant miseræ animæ in purgatorii car-
ceribus detēta. Inter cetera sic ait dominus ad Iudæos, Amē
amen dico vobis, quia venit hora & nunc est, quando mor-
tui audiet vocē filii dei. Hora hæc veniet in die nouissimo,
quando omnes mortui voce Christi & virtute dei resuscita-
ti resurgent vini, sicut in homiliis aduentus dominici disse-
ruimus. Verum hic iam quæstio oritur, quomodo intelligi
debeat quod addit dominus, & nunc est in hora. Alii ex pa-
teribus alias hic sententias tuentur, nos potiora dispiciamus.
sunt enim qui hoc ad euāgelii auscultationem referāt & fi-
dēt: quia homines qui ante euāgelium in peccatis mortui e-
rāt, adnunciato euāgelio, iā tum credere statim cœperunt,
sore aliquādo tēpus vt resurrecturi sint mortui. ideoq; hic
dominus geminum tēpus ad signat: alterum, quū ait, Venit
hora in qua mortui audiet vocē filii dei. hora ea est, in qua
rationem reddere debemus pro suis quisque factis, quan-
do resurgemus omnes in nouissimo die ad vocem, volunta-
tem & potestatem resuscitantis nos Christi. Tempus hoc il-
lud est, quo recipietur præmium meriti nostri. Alterum tē-
pus quo iam creditur huiusmodi quid esse futurum, atq; il-
lud iā præsto est, tēpus meritorum, quāuis Augustinus hoc August.
quicquid est eo tendit, vt intelligatur de resurrectione ani-
mi, quæ facta sit quum homines audierunt Christum præ-
dicantē verba vitæ, & deinceps demum loquatur dominus
de resurrectione carnis. Alii, sicut & Damascenus, accipiūt Damas.
verba illa sic, vt dominus dixerit primum de vniuersali re-
surrectione, inquit, Venit hora. Reliqua autem particu-
la, (& nunc est) intelligatur de præmia quorundā hominum
resurrectione, quæ nouissimam confirmat, quod si enim po-
tuit Christus quadriuanum Lazarum de morte resuscita- Ioh. 11.
re voce sua quum clamaret, Lazare, veni foras, similiter &
filiam Iairi, & adolescentem viduæ illius in Naim, quomo-
do credere recusabimus vniuersalem illam mortuorum o-
mnium resurrectionē: sicut Paulus fidem illius astruere co-
natur & persuadere Corinthiis, quia si Christus resurrexit, 1. Co. 15.
& nos resurgemus? Vult ergo Theophylactus dominū per Theop.
hoc quod ait, nunc, intellexisse eos quos tunc a morte resus-
citant. Atque hinc discrimen patet, quod primi volunt
Christum hic esse loquutū de vniuersali resurrectione car-

nis, atque ad probationem illius proposuisse resurrectionis, per quam adsequamur illam carnis. sic enim ait, Mortui audient vocem. nihil autem audiunt qui mortui sunt. carne, sed qui animo mortui sunt peccatores. unde absolute hic ait quod audient, deinde vero in vniuersum dicit, quia omnes qui in monumentis sunt, resurgent. deus nobis quoque gratiam suam largiri dignetur, ut hic audientes vocem eius, resurgamus a peccatis, resurrecturi etiam die nouissimo in carne ad gaudia felicitatis aeternae. Amen.

2 Admiraris forsitan, quomodo qui mortui sunt, ad vocem filii dei reuiuiscant. desine mirari, & rationem qua quam dominus reddidit, inquiens, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso, quasi dicere vellet, Anima non habet vitam a seipsa, neque in seipso, quam tam sit instabilis, incostans, & continua mutationi obnoxia, nunc bona, nunc vicissim mala: iam alicuius rei sciens, paulo post eiusdem oblita, ideoque oportet vitam suam aliunde habeat, sicut & oculus lumen suum ex se non habet. longe aliter se res habet circa filium dei, qui vitam in semetipso essentialiter habet, unde & mirum non est quomodo animas ille viuificet. (filius in semetipso habet vitam, licet non a semetipso, sed a patre. ideo non debet dici particeps vitae filius, sicut quidam literatores dicunt. Creaturae vero, quia non habent vitam in semetipsis, dicuntur participare vitam. Ideo Augustinus hic inquit de filio dei, non participatione viuunt. lib. 2. ca. 144. Idem testatur Cyrillus.) Etiam quum viuunt anima, vis in se non habet, sed in Christo, cuiusmodi erat anima Pauli quum diceret, Vtuo iam non ego, sed viuunt in me Christus. Quantum enim in Christo viuimus, bene viuimus. vbi primum dicere inceperimus in nobis, iam male viuimus & in peccatis, quia ex nobis ipsis nihil nisi tenebrae sumus, sed in Christo lucem habemus, sicut ait Paulus, Eratis quondam tenebrae, nunc autem lux in domino. Haec omnia & credere & intelligere, contrarium erat Iudaeis iuuentibus tantum personam hominis, neque considerare volentibus personam diuinam, quomodo filius ille ab aeterno exit a deo patre genitus, & quod duae naturae in Christo persona vnica essent. Ne tamen cogitaret quis, non etiam humanitatem Christi peculiari quadam virtute donatam, sequitur, Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Ecce, inquit Augustinus, quomodo filius dei habet vitam in semetipso, & quia filius hominis est, dedit ei potestatem & iudicium

Contra
Eras.
Aunust.
lib. 2. ca.
144.
Gal. 2.

Ephes. 5.

August.

& quia filius hominis est, dedit ei potestatem & iudicium

facere. Animas ergo suscitatur deus per Christum filium dei, corpora suscitatur deus per eundem Christum filium hominis. Et hinc resoluunt atque explicant se doctores, concludentes quod Christus in nouissimo die iudicaturus sit specie humana & natura, quoniam hoc privilegium & munus proprium est, quod deus pater gloriae humanitati Christi tradidit, idque adeo in spiritu prauidit Isaias, quum ait, Praeparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud iudicatus in veritate in tabernaculo Dauid, hoc est, in humana natura, quaerens iudicium & velociter reddens quod iustum est. Vidit hoc ipsum etiam Daniel, inquiens, Ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit eis potestatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguae seruentur ei. Neque latuit hoc Iohannem, quum & ipse viderit illud quum dicit, Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.

3 Et si illud quod Christus in humana specie sit iudicaturus, ex absoluta dei voluntate libere proficiscatur, neque nobis licet diuinae maiestatis inquirere voluntatem, at tamen rationem indagare possumus illius, quum hoc ita visum sit diuinae voluntati, & quum hoc ita decuerit. Primum conueniebat hoc sane, ut ea in forma Christus esset & veniret iudex, in qua ipse constiterat ante iudicem, & ut illos iudicaret, a quibus iniique hic fuerat iudicatus.

2 Deinde decet eum qui iudicio sinitur, siue bonus siue malus existat, videre iudicem. boni autem speciem diuinam videre non possunt, quoniam beati, inquit dominus, mundo corde, ipsi enim deum videbunt. ideoque iudicem illum naturam & speciem magis decet humana, quae a bonis & malis conspici possit, ut ait euangelista, Videbunt in quem transfixerunt.

3 Quia iam ante dixerat Christus, pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, qui si in diuina natura sit iudicaturus, ipse etiam iudicaret pater, quoniam naturam & essentiam diuinam habent vnicam, atque trinitatis opera (ut ille ait) sunt indiuisa, ita ut quod vna persona operatur, etiam aliam operari recte dicatur. Quum autem singulariter ad filium pertineat iudicium, ipse quoque peculiari quadam specie, humana scilicet, iudicabit. Porro sic ait dominus, Nolite mirari hoc. In quo consistat haec admiratio, missum facimus. nam & doctores hinc variis eliciunt intellectum. Augustinus refert admirationem hanc ad proxime

BBBB

- sequentia, licet Chrysoſtomus aliter neſcat & ſolū præcedentibus, quia Paulus Samoſatenus ita diſtinxerit, ſicut mihi apparet Auguſtinus diſtinxiffe. Vide ambos, quia plus pertinet ad ſcholas, & parū ædificat in plebe. Cyrillus refert ad claudū illum paralyticum quē ſanauerat dominus. Quid multa? quum non intelligerent turbæ virtutē & potentia Chriſti, quod voce ſua mortuos reſuſcitare deberet, ſed admirarentur ſuper illo ſermone, vetat hoc fieri dominus, iubens verba ſua attentius conſiderari, miſſa incredulitate, eo quod non tantū hominis, ſed & dei filius eſſet. vnde tantum virtutis voci ſuæ acceſſit, vt recte dixit Paulus, Qui viuificat mortuos, & qui vocat ea quæ nō ſunt tanquam ea quæ ſunt. Multa ſuper iis dicta per nos ſunt in homiliis die & iudicio nouiſſimo. Vnum hoc ſcitote dilectiſſimi quod quāuis Chriſtus officiū iudicis in humana forma cōſummabit, viuificatio tamen mortuorū, virtute fiet diuina.
- 4 Sequitur, Venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, in reſurrectionem vitæ. prædixit hoc idem Iezechiel. Ecce ego, inquiens, aperiam tumulos veſtros, & educā vos de ſepulchris veſtris. Errauit igitur ſecta Sadducæorum, quum hic manifeſte pateat, homines in corporibus ſuis reſurrecturos. At vbi interim deliteſcūt neochriſtiani noſtrares cum fide ſua nuda, quam ſolam extollunt reſectis operibus bonis? & tamen hic audiunt palam Chriſtum dicere, quod qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ. Quod ſi igitur neochriſtiani nolint facere opera bona, non reſurgent in vitam, ſed in iudicium & condemnationem.
- Tomo. 1. At de iis quoque alias ſæpe diximus. ¶ Sic iam audiuiſtis Chriſtum iudicem in humana natura, vocationem quoque & citationem ad iudicium, vocē filii dei & iudiciū ipſum, nam qui male fecerunt, ſuſtinebunt iudicium damnationis, (ita enim hic vſurpatur iudicium pro iudicio condemnationis, non diſcretionis) ſic per prophetam dicit dominus,
- Dan. 12. Multi de iis qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium vt videant ſemper.
- Mat. 3. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti. Simili modo prædicauit & Iohannes, Cuius ventus brum in manu ſua, & permundabit aream ſuā, & cōgregabit triticum in horreū ſuum, paleas autem cōburet igni inextinguibili. Vbi Iohannes de Chriſto loquitur, qui in manus accipit vtilabrū iudicii & purgat areā eccleſiæ, triticū

congregans in horreū vitæ æternæ, paleas autē tritico commixtas antea, nunc vero per ventilabrū ſegregatas, proicit in ignem. ſic mali bonis permixti ſunt in hac vita, illic autē ſecluſi, abiiciuntur in ignem æternum, a quo nos cuſtodiat deus per magnam miſericordiam ſuam. Amen.

HOMILIA II.

Miſere mini mei, miſere mini mei, ſaltē vos amici mei, quia manus domini tetigit me. IOB XIX.

Erba hæc quoad literā, loquutus eſt Iob rex Edom (vt affirmat Gregorius) ad amicos ſuos, qui in neceſſitate & afflictione ſua viſitabant ipſum. Sancta autem mater eccleſia, quæ magiſterio regitur ſpiritus ſancti, cuius etiam inſtinctu liber hic conſcriptus eſt, intelligit clare Iob non tantum perſonam Chriſti geſtaſſe in corpore ſuo omniumque hominum afflictorum, ſed etiam animarum illarum, quæ tranſacta hac vita, miſere torquentur in purgatorio. Hinc & inſtituit lectiones vigiliarum ex libro Iob deſumptas, & reſponſoria atque cantica alia. (& hoc communiter obſeruatur, maximē ſecundum conſuetudinem eccleſiæ Romanæ, licet in aliquibus eccleſiis ſumantur lectiones ex libro Eccleſiaſtis, Melius eſt ire ad domum Iob quam cōuiuiri in aliis ex enchiridio Auguſtini, Tempus quod inter hominis mortem: in aliis miſcentur ex Prover. 15. & 1 Theſſ. vlt.) ¶ Quorſum enim opus eſſet, tantū librum ſcribere ſpiritus ſanctum pro diuerſa eccleſia, ſi tantum patientiam Iob hinc diſcere deberemus, qui multis malis afflictus fuit in terra Hus, quoniam illud ipſum exemplum paucis poterat verbis proponi, ſicut & exemplum poenitentia Davidis, Petri & Magdalene? nemo itaque rationabiliter exiſtimare poteſt, ſpiritus ſanctum librum tam prolixum 42. capitibus comprehenſum, ſcripiſſe ad deſignandam ſolummodo patientiam Iob, quum tamen multa Iob. 3. in eo ſint verba, quæ ſimplicioribus & rudibus hominibus impatientiam ſapere videri poterāt, vt quum maledicit ille diei natiuitatis ſuæ & noctem conceptionis, quod cupit diſputare cum deo, neq; vult a quoquā conſiderari patientiam ſuā, quod ſint omnia ea fruſtra, dum etiā conqueritur vt intelligant amici eius, deū nouiſto iudicio ipſum corripuiſſe, ſuisq; eū flagellis circūdediſſe. Quib⁹ accedit quod

BBB H

dolet impios viuere, tanumque successum feliciter habere in terra. At ea omnia & similia multa, longe aliter intelliguntur sicut eadem patres spiritus sancti instinctu exposuerunt. Ita etiam hic, quanuis Iob expresse non meminerit neque significet se de mortuis loqui, satis tamen est, ecclesiam sanctam a spiritu sancto edoctam esse, illa de mortuis intelligi debere. hoc inde colliges, quia manifeste declarat Iob miseriam hominis, qui tot malis & ærumnis expositus est, maxime vero hoc suo etiam ipsius exemplo ostendit. **Q**uid autem homini morte amarius est? ubi homo penas acerbiores sustinet, quam in purgatorio, ut statim dicemus? Ad hæc continue iudicium dei commemorat Iob super vita & peccatis hominum, atque quod non sit homo mundus ante conspectum dei, unde quilibet homo timere debet deum. **R**ecenset idem peruersitatem diaboli, & quomodo insidiatur illi animabus hominum ad perdendum eas, fatetur quoque, a parte resurrectionem carnis. **Q**uæ omnia iugiter in memoria habere debemus pro defunctis, illisque gratiam petere a domino, sicut ecclesia clamorem animarum proponit verbis illis Iob, Misere mei misere mei salte vos amici mei, quia manus domini tetigit me, quanuis animæ in tormentis & cruciatibus magnis detinentur, hoc tamen eis benum est, quod manus domini tetigit illas. **V**æ autem dæmonis, quas tetigit manus diaboli: quia animæ illæ quas tetigit manus domini, iuari adhuc possunt, sicut & ipsæ iuuantur implorant in verbis Iob, a quibus sermonem hunc exorsus sumus, **A**ue Maria. **P**riusquam vobis incipiam dicere certissimam, qua re anima in purgatorio iuari queat, operæ precium est hac homilia errorem declinare quorundam, qui plane negant esse purgatorium. hinc colligunt necessarium non esse pro defunctis orare, ideoque illi instinctu diaboli, qui cultum dei impedire conatur & salutem animarum, missas pro defunctis, vigilias & alias cõmemoraciones intermittunt atque anniuersarios dies &c. **A**tque id ut est peruersum & seducorium, ita diabolis cõmodo, animabus autem magnæ miserix est & calamitati, quæ ideo diuinus in tormentis detinentur, priuatæ vita æterna, ideoque hæreticæ hæc animarum perniciosa est & exitium, neque consuetudini tantum catholicæ ecclesiæ aduersatur, sed & vtriusque testamentis manifestissimis locis, id iã tractare animus est.

1 Principio fundamenta aliquot ponemus, quibus Christianum hominẽ armatum esse cõuenit in hoc & similibus

Iob. 13.
14.
17.
Iob. 6.
Iob. 9.
10.
23.
Iob. 9.
19.
Eph. 1.
& 5.

articulis. **Q**uicquid enim ecclesia recipit catholica, reiecte nemo debet. ipsa enim corpus & sponsa Christi est, columna & firmamentum veritatis, omniumque nostrum vnicam mater, quum per baptismum & euangelium nos regenerarit. nam non de carnali matre, sed matre sancta ecclesia præcepit Sapiens, ne quis relinquat legem matris suæ.

2 Deinde, quisquis non credit ecclesiæ catholicæ, firmiter etiam non potest credere scripturæ. in causa est, quia extra ecclesiã esse non potest firmitas vlla fidei & vnitatis. ideoque quum hæretici quondam nunc hunc, nunc illũ reiecerint librum, nos quoque de scriptura certitudinẽ non habemus, nisi ecclesia decreuisset, simulque nos certos reddidisset. Manichæi enim vniuersum vetus testamentũ reiecerunt, ecclesia vero recepit. & sicut à Lutherus aliquot epistolæ Pauli, Petri & Iacobi reiecit, ita olim fuerunt hæretici, qui Contra nonnulla euangelia volebant acceptare. Vnde & Augustinus ait, Non credere euangelio, nisi ecclesiæ autoritas me cõdamet. moneret.

3 Sequitur hinc, quod verus scripturarũ intellectus penes ecclesiã inquiri debet, & apud veteres receptus; ecclesiæ doctores. nam si ecclesia gratiã hanc & priuilegiũ habet a deo, ut cognoscere possit & diiudicare qui libri instinctu spiritus sancti sint cõscripti, qui dubitet eam quoque gratiam habere intelligendi verum scripturarum sensum, idemque posse electos illius doctores? Vnde nos dominus docet, dicens, Interroga patrem tuum, & dicet tibi: **P**salm. 77 maiores tuos, & annuntiabunt tibi. **C**onsentit David, inquit, Quanta mandauit patribus nostris nota facere filiis suis, ut cognoscat generatio altera: filii qui nascuntur & exurgunt, narrabunt filiis suis. **C**ertumque adeo est proficisci illud ex superbia dæmonis, ut persuadeat aliquis plura se scire, quam vniuersam ecclesiam omnesque ecclesiæ doctores. **Q**uæ arrogantia istiusmodi homines damnationem sibi parant æternam: iuxta illud prophetæ, **V**æ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.

4 Porro in remissione peccatorũ non æqualiter dimittuntur pœna & culpa. hæc enim vere poenitenti tota dimittitur, illa autem quum sit æterna, commutatur in pœnã temporalem, quæ satisfactione pensatur aut alio supplicio. satis autem esse pro peccato faciendum per poenitentiam, tota vndique abundat scriptura: quoniam sic Iohannes prædicauit, **F**acite fructus dignos poenitentix. & de Tyro ait; Sidone Mat. 3. ita inquit dominus, **Q**uia si ibi factæ essent virtutes quæ fa-

1. Ti. 4.
1. Co. 4.
Prou. 1.
epi. fun-
damet. 1.
Dent. 29
Psal. 77
Isaia. 5.
& 11.

- Etæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiâ egissent. Et quod pœna peccati maneat communiter loquedo, quum culpa remittatur, hinc patet, quia quum peccasset Dauid, venissetque ad eum Nathâ propheta, corripiens ipsum de peccato adulterii & homicidii, pœnitentiâ egit, & gratiam dei rursus emeruit, ita vt diceret ei propheta, Transiit dominus peccatum tuum, non morieris. ibi Psalmû quinquagesimum edidit. Translatio porro peccati fieri non potest ratione culpæ, quia sic non portat filius iniquitatem patris, ergo intelligi debet de pœna, & hoc modo filius ille Dauid.
- Ieze. 18.** vidis pœnam sustulit commeritam, quia mortuus est. docet nos idem & Paulus, quod satis non sit peccati culpâ dimitti, nisi insuper pro pœna satisfiat, quum ait, Sicut exhibuisti membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Nolunt autem satisfacere neo-christiani, nec aliquid sustinere, scilicet quia eis culpa & pœna simul dimituntur, quod manifestis scripturæ locis iam adductis repugnat, & pluribus qui citari in hoc possunt. nam sic &
- Deut. 25** Moyses ait, Secundum mensuram delicti erit & plagarum
- Apo. 18.** modus. Cui consentit Iohannes, dicens, Quantû fuit in delictis, tantû date ei & tormenti. Imo vniuersa scriptura pœnitentiâ clamat & satisfactionē, quodq; peccata dimittantur per eleemosynam, orationē, ieiunia, vestitum cilicii, visitationem sanctorum locorum. ideoque vita inæqualis inæqualem fortitur remunerationē. iustus enim dominus &
- Psal. 10.** iustitias dilexit. Non errat autem neque nos fallit Christus.
- Lucæ. 6.** quacunq; mensura quilibet hic mensus fuerit, eadem remetietur ei. Possent hæc ad longum extendi, sed nos iis contenti, quod in purgatorio præcipuum est aggrediamur.
2. Et si multa scripturæ testimonia hic adduci possent, nos tamen summa tantû sectabimur. & primo omnium cõstat, purgatorium cõfirmari ex eo quod scriptum est in historia Machabæorum, quoniâ cum multi ex iis qui cum leda Machabæo fuerunt, periissent in acie, sequitur in textu, Vir fortissimus Iudas hortabatur populû conseruare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorû qui prostrati sunt. & facta collatione, duodecim milia dragmas argenti misit Hierosolymam offerre ea ibi pro peccatis mortuorum, iuste & religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis, sed

quia considerabat quod ii qui cum pietate dormitionē acceperant, optimum haberent repositam gratiam. sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur. Quid iis apertius esse posset pro purgatorii defensione & intercessionem defunctorum? legit hoc idē & sancte textum hunc obseruat ecclesia in missa pro defunctis. Hieronymus quoque librum hunc recipit in 2. præfatione, similiter & Augustinus de ciui. dei lib. 18. c. 36. & de August. doct. Christiana lib. 2. c. 8. Ambrosius quoque de patriar. Casiod. chis, Casiodorus, Isidorus, Innocentius primus & concilium Aphricanum. Confessus est idē Lutherus mihi in disputatione Lipsica, scire se, librum hunc ab ecclesia recipi. Impudentem quoque oportet eum esse hominem, qui nolit credere hoc ira a Machabæo factum esse, sicut scriptura commemorat. Quum tantum fidei sit & habeatur Romanis historiis, quor plus dandum est sacris literis?

¶ Accedat huc & alius testis sanctissimus, Dauid: qui cū plura huic rei deseruiencia habeat in psalmis suis, tum vero illud apertissimum est quod ait, Circunderunt me geminus mortis, dolores inferni circunderunt me, in tribulatione mea inuocaui te. Non est autem hoc intelligendum de inferno damnatorum, in quo nemo clamat ad dominum, sicut idem ait, In inferno quis cõfitebitur tibi? Alio etiam in loco sic inquit, Domine deus meus, clamaui ad te, & sanasti me, eduxisti ab inferno animâ meam, liberaisti me a descendentibus in lacum. Neque vero eduxit eum ab inferno danatorum, vbi nulla est redemptio. Iterum alibi dicit, Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Veritamen deus redimet animam meâ de manu inferi, quum acciperit me. Ne timueritis cū diues factus fuerit homo, & cū multiplicata fuerit gloria domus eius. Introibit vsq; in progenies patrum suorum, vsq; in æternum nõ videbit lumen. En hic tibi discrimen mortuorum, quoniam alius ex inferno eripitur, alius in eo manet perpetuo damnatus.

3. Diceret, Audio hic in illis locis multa de inferno dici, sed interim purgatorii nulla fit mentio, vnde verisimile non est hic purgatorium astrui. Respondetur, quod multo plus in re ipsa quam in verbis positum est. Quum autem sit infernus in sacris literis, vnde nõquam quisquam eripitur, ex cõmuni illa regula, qua isthuc ablegaturus est deus impios omnes & dicturus, Ite maledicti in ignē æternum: sit insuper alius ad huc infernus, in quo supplicia quidem

sustinent animæ, sed temporalia tantum, hunc ipsum quoque infernum appellat scriptura, nos ad discernendum eam ab inferno damnatorum, purgatorium dicimus. Quocumque nomine vocent neochristiani, non laboramus, nihil volentes de verbis contendere, quod prohibuit etiam Paulus.

2. Tim. 2. Vnum hoc & nobis dari volumus, & sacris literis confirmamus, esse post hanc vitam locum, in quo animæ temporaliter cruciantur quæ hic peccarunt, & poenitentia super peccatis acta, non tamen perfecte satisfecerunt. ¶ Verum quod nomine inferni scriptura purgatorium quoque comprehendat, ne miretur neochristianus, quoniam illa interdum omnes illas partes inferiores, in quibus animæ detentur, inferni nomine appellat, sicut & vicissim cælum dicitur quicquid supra nos est, neque tantum cælum sanctorum & vitæ æternæ, sed & orbis solis & lunæ, ipsumque interdum aerē cælum vocamus, sicut de semine loquitur in euangelio dominus, quod volucres cæli (hoc est, aeris) venerunt & abriperunt illud, sic scriptura infernum vocat omnem illum locum, qui animas post mortem accipit, limbum, purgatorium, locum paruulorum & c. Id ita esse audite testem Iacob patriarcham, qui vendito a fratribus Ioseph, ipsiusque veste sibi monstrata conspersa sanguine, quum cogitaret feram pessimam deuorasse illum, dixit, Descendam ad filium meum lugens in infernum. Nemo autē suspicari debet, patriarcham illum sanctum & prophetam voluisse descendere ad infernum damnatorum, sed neque credidisse filium suum in eo esse, sed quia limbum vel purgatorium intellexit, & sicut ibi limbus inferni nomine accipitur, ita in superioribus locis psalmorum purgatorium, quod inde colligi potest, quia poena ibi acerba memoratur, quæ in limbo non fuit, quoniam iste veluti sinus quidam requiei fuit, sicut eum sinus Abrahæ vocauit in euangelio dominus.

Luc. 16. De huiusmodi inferno loquutus etiam est Iob dicens. Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus, & constituas michi lupus in quo recorderis mei? Non hoc utique de inferno dictum est damnatorum, sed de purgatorio, in quo sui memnisse rogat ille dominum, sibi que peccatum (hoc est, peccati poenam) dimitti. statim enim sequitur, Pœne peccati meis, signasti quasi in sacco delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Non autem curari potest peccatum in inferno damnatorum, vbi nec remittitur, ergo de inferno pur-

Mat. 13.
Psalm. 8
Mat. 6.

Gen. 37

Luc. 16.
Iob. 14.

gatorii loquitur. Sic de illo etiam David inquit, Clamaue-
runt ad dominum quum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos, & eduxit eos de tenebris & umbra mortis, & vincula eorum dirupit. ¶ Quenam alie tenebræ sunt, & quæ mortis umbra, nisi purgatorium? quæ tamen purgatorium sic appelladum est, quoniam ibi proprie de tribulatione narrat & angustia, de iis qui vincti erant in mendicitate & ferro, tales autem non erant isti in limbo, qui velut in quieto sinu Abrahæ sessitabant, itaque illi accipiuntur qui in purgatorio sunt, de quibus alibi ait Iob, Dimitte me vt plangam, panlulum dolorē meum antequam vadā & non reuertar ad terrā tenebrosam & operam mortis caligine, terram miseræ & tenebrarum, vbi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. ¶ Purgatorium sane id est, neque enim vir ille pius descendere ad infernum voluit, sed in purgatorium, vt satisfaceret diuinæ iustitiæ. Et quod de sempiterno dolore commemorat, non intelligi sic debet, quasi perpetuo duret, sed quandiu aliquis sibi detinetur. Hi loci sufficere debent homini Christiano cum catholica ecclesia, ad credendum animas, quæ hic pro peccatis suis non satisfecerunt, amarissime & miserrime cruciari in purgatorio. Ita in solatium & suffragium piarum animarum orationem dominicam vna mecum perorate & c.

HOMILIA III.

Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. 2. M A C H A. XII.

Quum iam multis locis inualuerit error iste quorundam peruersissimus, quo omnis diuinus cultus pro miseris animabus oppressus iacet, quo simul neochristiani isti nos sanctorum intercessione in cælo priuare conantur, & animas in purgatorio suffragiis viuentium in terra, suntque isti tyranni omnium crudelissimi, ex iis qui vnquam vixerunt super terram, quod nolunt inuari animas in summa necessitate constitutas, quanta non est in vniuersa terra, vnde & omnium maxime opus habet misericordia, quam eis tyranni isti animicidæ subtrahunt, quoniam (vt ait Augustinus) purgatorii ignis etfi æternus non sit, miro tamen modo granis est, excedens omnem poenam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Et si peccati.

enim hic in terris sancti martyres admiranda passi sunt tormenta, non est tamen aliqua poena inuenta, quæ comparari possit illi in purgatorio. Hinc occasio nobis datur adducendi alios locos fortissimos plures, ad superabundantem purgatorii probationem. Et primo quidem se nobis offert Mich. 4. Micheas, sic dicens, Ego aspiciam dominum, expectabo deum saluatorem meum, audiet me deus meus. ne lateris inimica mea super me, quia cecidi, consurgam. cum sederō in tenebris, dominus lux mea est. Iram domini portabo, quoniam peccaui ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum, educet me in lucem. An non sunt hæc manifesta verba prophete, quod quum sedet anima in tenebris purgatorii, consolator adhuc eius est dominus, quia ipsum expectant omnes, dum impleatur tempus purgationis: id eoque ne lætetur ciuitas malorum super eam, quod propter peccata sua excrucietur. vnde ait Glossa, Ciuitas impiorum, noli insultare contra me, quia etsi cecidi peccando, deo erigente consurgam, ideo patienter tolero flagella domini quib⁹ purgor. Et rursus Glossa sic habet, Scio quodeducta de tenebris in lucem, videbo iustitiam eius, Christus ipsum, qui est nobis præpositus forma iustitiæ & sanctificationis. Sic locum illum intelligit Hieronymus, & concordat Glossa super purgatorio.

2. ¶ Veniamus iam porro etiam ad nouum testamentum, vbi quum multa nobis occurrant pro purgatorio, tum illud quoq; grauius asserit fortissimus propugnator Paulus, qui quū dixisset, quomodo Christus fundamentum sit, 1. Cor. 3. subdit, Si quis superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit. dies enim domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. si cuius opus manserit quod superædificauit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur. ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. ¶ Verba hæc Pauli sunt de purgatorio, quibus ostendit nonnullos homines superædificare opera bona, meliora, & optima: alios autem, habito fundamento, hoc est, credentes in Christum, opera tamen mala facere, quæ ad ignem pertinent, sicut & id ipsum dies domini in igne diuini iudicii probabit. quisquis sibi manserit, saluabitur. Quod si autē opus reiectū fuerit, ille detrimentū patietur, ita vt beatitudo eius protrahatur, & tamen ei tandem con-

tingat, per ignem vero quo purgatur, quia nihil coinquinatum intrare potest in ciuitatem sanctam Ierusalem. Ignem Apo. 12. hunc quo peccata expurgantur, in ecclesia catholica purgatorium dicimus. Atque verum illum esse verborum Pauli intellectum, testantur patres sancti diuinitus illuminati, vt Augustinus. lib. 21. de ciuit. dei cap. 15. qui & vndiq; testimonia præbet purgatorii, de. 8. Dulcitiū quæstionibus super Genesim ad literam lib. 12. c. 33. in enchiridio, cap. 68. 69. 71. scripsit idē iustum librū de cura pro mortuis agēda sic verba illa Pauli de purgatorio intellexerunt Ambrosius super eandem epistolam, & iuper Psal. 118. & in sermone quem fecit sub mortem Theodosii imperatoris. Hieronymus quoque exponens hanc epistolam Pauli, & libro secundo contra Iouinianum, & lib. decimo octauo super Ieremiam in fine. Glossa quoque ordinaria sic Pauli verba exponit, & Gregorius qui multa scripta reliquit, quomodo animæ patiantur post hanc vitam, & precibus adiuuentur viuētium, testatur hoc plurimis multorum hominum factis, quorum ille & nomen & patriam & conuictum enumerat. Ad extremum ille pro purgatorio citat hunc Pauli locum lib. 4. dial. c. 39. Alcuinus Caroli Magni præceptor, si Alcuin⁹ mili modo verba ista Pauli interpretatur, & Chrysostomus scribens super epistolam Pauli ad Corinthios.

¶ Quū itaq; manifesta habeamus Pauli verba, quæ in hoc sensu concorditer intellexerunt præcipui doctores ecclesie, nonne præsumptio stolidi & inepta arrogantiæ ne christianorum diuersum sentientium? S. Clemens iam olim docuit nos regulam præclarā, in hæc verba, Lex dei quum legis legatur, non secundū propriam ingenii virtutem vel intelligentiam legatur aut doceatur. sunt enim multa in scripturis diuinis, quæ possunt trahi ad eum sensum, quæ sibi vnus quisq; sponte præsumpserit, sed nō oportet. Et ideo oportet scientiā scripturarū ab eo discere, qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat, vt & ipse possit eam quam recte susceperit, competenter asserere. Ideoq; & vos dilectissimi ne moueamini ab iis, qui propria sua commenta & somnia sacris literis immiscēt, neq; suum intellectū ad eōmodum ad scripturā sacrā, sed contra laniando scripturas pertrahunt ad propriam intelligentiam, sicut de Lesbia regula ait Aristoteles. Aliter plane sentiunt doctores sancti a deo illuminati. c. relatum distinctione. 37. Lesbia regula. 3. Testis quoq; magnus nobis hic adest Iohannes, valide

- Apo. 52.** confirmans purgatorium, quum ait, Nemo poterat neq; in celo neque in terra, neque subtus terram, aperire libri neque respicere illum. Et inde, Audiui omnem creaturâ que in celo est & super terram & sub terra, & quæ sunt in ira ri & quæ in eo, omnes audiui dicentes sedenti in throno & agno, Benedictio & honor & gloria & potestas in secula seculorum, Amen. ¶ Hic iam neochristianos compellans, quaro quænam illæ sint creaturæ, quæ deû laudât & agnît Christum, non utique damnati, quoniâ isti maledicunt deû in perpetuum, sicut ait propheta, Corruet & esuriet. & cû esurierit, irascetur & maledicet regi suo & deo suo, suscipiet fursum, & ad terram intuetur, & ecce tribulatio & tenebræ & dissolutio & angustia, caligo persequens, & non poterit auolare de angustia sua. Maledicunt ergo damnati deum patrem, qui eos creauit: filium, qui redemit quantum in ipso erat: & spiritum sanctum, qui super eos in baptismo diffusus est. Et sicut superbia eorum ascendit semper, ita cõtinuo blasphemant deum. ideoque de ipsis hoc intelligi nõ potest, sed de animabus quæ sunt in purgatorio. illæ quum iustæ sint, in charitate & gratia dei, quauis magna ferant tormenta, tamen deum laudant & Christum qui ipsos redemit, siquidem certi sunt de sua beatitudine. Concordat cum hoc loco verba Pauli, dicentis, Propter quod deus exaltauit Christum, & dedit ei nomen super omne nomen, vt in nomine eius omne genu flectatur, cælestium, terrestriũ & infernorum. Non flectuntur autem genua eorum qui in inferno sunt damnatorum, in gloriam & honorem Christi, sed tantum in inferno purgatorii. Sufficiant hi loci ad probandum purgatorium, quod iam olim ante decem annos fortiter asseruimus ab erroribus hæreticorum, multoque plures locos induximus. scripserunt consimili argumẽto plures etiam alii contra hunc errorem. Postremo testimonium præbet vniuersa ecclesia catholica, esse purgatorium, eo quod in hoc ordinauit cultum peculiarem diuinum, quo succurratur miseris animabus, idque superuacuum foret, si purgatorium non esset. Non hic adgredier dicere de fletu & planctu super mortuos, quoniam eam rem alibi absoluiimus. Tantum hic ponderando officium beneficendi mortuis, id vero serio adfirmo, cuilibet pio Christiano satis esse debere ad credendum quia sit purgatorium, quodque mortuis bene sit faciendum, iuxta generalẽ illã catholicæ ecclesiæ cõsuetudinem, cui etiam Augustinus innititur,

qui integrum descripsit librum de cura pro mortuis agenda. nã quum scripta patrũ expendimus, videmus tẽporibus statim apostolorũ cõceptum esse orari pro mortuis, sicut testatur Damascenus, quum dicit, Modũ orandi pro mortuis Damascenus tradiderunt nobis apostoli. Atque hoc ita esse, vt scribit Da A. & 6. Damascenus, legimus etiã apud Dionysiu, qui discipul⁹ Pauli De eccl. exiit, ceremonias cum mortuis obseruari solitas, atq; in hier. c. 7. ter cætera sic ait, Postea accedens venerabilis pæsul, precẽ super eo sanctissimam peragit, & post orationem ipse quoque pontifex defunctum salutatur, & omnes post illum qui astant. Precatur oratio illa diuinã clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanã admiffa peccata defuncto, cumque in luce statuat & regione viuorum, in sinibus Abraz, Isaac & Jacob, in loco vbi aufugit dolor, tristitia & gemitus. Multa reliquit idem ille scripta de ceremoniis cû Deo mortuis obseruatis. ¶ Meminit insuper & Tertullianus ro. mili. orationis pro mortuis, qui & ipse nõ longe sequutus est tẽpora apostolorum, vixitque post Christum annos circiter 160 is quoque inter cætera sic ait, Oblationes pro defunctis pro natalitii annua die facimus. Idem de monogamia col. 10. sic ait de vxore mortua, Entmuero maritus pro anima eius orat, postulat enim & in prima resurrectione confortium, & offert annuis diebus dormitionis eius. Inuehitur ille ibidem acriter contra maritos, qui nullã agunt vxorum suarum memoriam post mortẽ. Augustini mater sancta Monica iamiam moritura, filio suo commisit Augustino, vt sui memoria fieret ad altare domini in sacrificio misse, quando corpus Christi offertur. ipse quoq; testatur, quomodo matri suæ exequias pie celebrarit eo modo, vt nunc apud multos est moris. Ambrosius quoque in homilia de transitu Theodosii, docet quur in ecclesia primus dies peragatur, septimus & tricesimus pro mortuis. sed hoc in aliũ sermonem differemus. Ex iis interim omnibus cõstat, quod quilibet Christianus cum ecclesia credere debet, post hanc vitam esse purgatorium, in quo miseræ animæ immensos sustinent cruciatus, a quibus tamen per suffragia viuorum liberantur, & requiem opitulante gratia dei consequuntur æternam. hanc nobis Christus cõcedere dignetur, qui cum deo patre in vnitãte spiritus sancti viuut & regnat in secula, Amen.

Aug. li. 9. conf.

Ambro.

IN DIE
HOMILIA QUARTA IN
die omnium animarum.

Mortuo ne prohibeas gratiam. Eccl. 7.

D Ocemur hic a sapiente nō prohibere gratiā mor-
tuo, quam obrē ecclesia missam pro defunctis in-
stituit, vigilias quoque & nonnullos quosdam
alios ritus, imo in omnibus missis ordinauit fieri debere a
sacerdote memoriā mortuorum, quos in orationem suā
sibi quisque habet commissos, & tandem in vniuersum de-
functorum omnium. illa enim firmiter credit, non tantum
pro viuis effusum esse sanguinem Christi, sed & ad libera-
tionem mortuorum, quoniam sic constitutum est in conci-
lio Cabilionen. c. visum de conse. distinct. 1. vt in omnibus
officiis missæ oretur ad dominum pro spiritibus mortuo-
rum, atque is semper fuit in ecclesia mos, vt testatur Augu-
stinus, monens non intermittere debere orationem pro defun-
ctis, vtique omnibus illis qui in fidelium sunt congregatio-
ne, sicut a sanctis patribus profectum vniuersa iā credit ec-
clesia. In eius rei figuram stetit Aaron inter viuos & mor-
tuos cum thuribulo, orans pro populo, & cessauit plaga. sic
sacerdos euangelicus in officio missæ medijs stat inter ho-
mines, supplicans deo pro viuis & mortuis, vt Augustinus
ser. 146 tradit, qui quum affirmet fuisse hanc generalem to-
tius ecclesiæ consuetudinem, quomodo iam dubitare quis
potest, nisi qui nihil penitus neque de Christo credit, neque
de sponsa eius ecclesiæ: ideoq; in libr. de cura pro mor. agē.
c. 2. sic ait, In Machabæorū libris legimus oblatū pro mor-
tuis sacrificium, sed et si nusquam in scripturis veteribus om-
nino legeretur, non parua hæc consuetudine claret auto-
ritas, vbi in precibus sacerdotum, quæ domino deo ad eius
altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio
mortuorum. Isidorus etiam lib. 1. de officiis, credit aposto-
los cœpisse offerre pro requie defunctorum, quando illud
constanter adeo affirmat vniuersa per totum orbem eccle-
sia. Laudabile ergo est obseruare memoriā mortuorū in sa-
crificio missæ, ne deleantur de libro viuentium cum dāna-
tis, quorū nulla habetur memoria nisi in maledictione, de
quibus & propheta dicit, Nominum eorum non recorda-
bor amplius: & non de famulis famulabusque dei, qui nos
præcesserunt in signo fidei, & iā dormiunt in somno pacis.
Hi nimirum illi sunt, qui in gratia dei mortui sunt, & quā-

Cabil.
August.
Nu. 16.
August.
Psal. 15.

uis iam sint in pœna purgatorii, attamen pacem habēt ani-
mi & cordis, securi expectantes pœnarum finem, simulque
redemptionem a tormento & loco tormētorum, quoniam
non possunt eis nocere dæmones, sicut pro ipsis orat Psal.
missa, Ne tradas domine bestiis animas consentium tibi, **Psal. 73.**
hoc est, dæmonibus: & animas pauperum tuorum ne obli-
uiscaris in finem.

2 Quauis igitur quotidie pro defunctis in sacrifi-
cio missæ orat ecclesia, adhuc tamen hodiernum illa diem
instituit, quo vniuersalis omnium animarum in purgatorio
existentium cōmemoratio fiat & habeatur, sicque cōmuni
suffragio illæ iuuentur, quæ speciales intercessiones nō ha-
bent, quibus singulariter bona opera post mortē nō impen-
duntur, atq; hæc sane plurimæ sunt. (supra allegato capite, vi-
sum, dist. 1. in concilio Cabilionē.) Quauis veteres cōme-
morant quod sanctus quidā abbas Edibo, quum cōperisset **Petrus**
in ardente illo Siciliæ monte Aetna vuluatus dæmonū esse **Dama.**
audire, eo quod animæ per oratiōes & elemosynas a pœ-
nis liberarentur, in omnibus cœnobiiis quibus ille visitator
præerat, ordinauit proximo die ab omnium sanctorum fe-
stinitate cōmemorationē animarum peragi debere. id inde
in generali concilio ab vniuersa receptū est ecclesia. Quod
autem ad singulas diuini cultus ceromonias, quæ Christia-
stiano ritu fiunt, attinere videtur circa defunctos, quauis
non eodem modo vndique obseruentur, quum suo quæli-
bet provincia sensu abundet, commune quidē hoc est, quod
primus dies exequiarū peragitur, similiter & septimus &
tricesimus, in nonnullis locis septimus dies & quadragesi-
mus, sicut testatur Ambrosi⁹ quod imperator Honorius pa-
renti suo Theodosio quadragesimum diem obitus sui per-
egerit. Alii continuum triduum obseruāt in iugi peractio-
ne, sicut & apud nos in exequiis episcoporum obseruari so-
let. Alietiam septem dies ex ordine totos in peragendis
exequiis conficiunt, quem aiunt esse morem quorundam
magnorum principum in Gallia. Nonnullorum exequiæ
in nonum vsque diem prorogantur, sicuti summorum pon-
tificum, sic mortuo Leone decimo, anno 1521. & defun-
cto Hadriano sexto, anno 1523 factū est. similiter & car-
dinalium exequiæ nouem diebus peraguntur. Quarun-
dam istarum vicissitudinum rationes reddit Ambrosius in
oratione funebri pro imperatore Theodosio habita. Vnde **Ambro.**
manifeste datur intelligi, exequias illas mortuorum iam

sed nos ad ceremonias ecclesie reuertamur.

Tertul. 2 Est & hæc ecclesie cōsuetudo, vt annui dies defunctorum celebrentur, nonnunquā etiam instituti hoc modo. Quod ne putes tanquā nouum a monachorum auaritia esse inuentum, iam ante Tertullianū induximus de Christiano milite & de monogamia, quod anniuersarii dies ante 1350. annos sint obseruati. Est in comitatu Hohenburg in monte VVurmligen, iuxta Tubingam, dies anniuersarius longe antiquissimus comitis cuiusdam a Kaluu, qui institutus est quando eo loco vinum adhuc nullum crescebat, quā tamen iam mons ille pene totus vitibus abundet. Anniuersariorum porro dierū ratio reddi talis potest, quia (vt Augustinus testatur) nescimus quomō mortuis succedant res in futuro seculo, itaq; fatius est abūdere eis aliquid bonorum operum nostrorū quam vt deficerent. ad hæc, annuatim sanctos veneramur & deum in ipsis, ad gloriam illorū & commodum nostrum. sic quoq; anniuersarios mortuorum dies peragimus in diuino cultu ad eorum utilitatē, æque vt in nobis crescat pietas, & ipsi successoribus occasionem demus deū pro nobis orandi: quia sicut nos pro mortuis oramus, ita nobis quoq; vsuueniet & contingeret idem. Est adhuc alia fidelium consuetudo, quod in vita sua disposito cadauere decantetur missa pro defunctis, sicut fecit Augustinus in morte matris suæ Monicæ, & tempore illo cōmunis fuit consuetudo. sic enim ait, Quum ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis. nam neque in eis precibus quas ibi fundimus, quum offerretur pro casti-
cificium precii nostri, corporis iam iuxta sepulchrum posito cadauere, priusquam deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eis precibus ego fleui, sed toto die grauer in occulto mœstus eram. factum hoc est in via Hostiensis ad mare, non procul a Roma. Eadem quoque consuetudo est in Bauaria inferiori. (vltimū vale) alias non memini me hoc sapius videre, nisi quum defuncti sunt magni nominis homines, aut si quando corpora erant alio deuchenda ad sepelendam. Tam in vsu cōi fuit quondā illa consuetudo peragendi exequias ante depositionē, vt neminem sine missæ sacrificio sepelirēt, vt testatur Guillelmus Durandi. Et hinc promanuit, quod in die pasceues & pascha nemo sepeliebatur, eo quod illis duobus diebus nō licet missam pro defunctis celebrare. Omnia hæc supra dicta, per multā variam;

**Duran-
dus.**

confirmantur experientiā, cuius plurima exempla recenset Gregorius in lib. dialogorū partim de iis quos nouerat ipse (si placet, recita vnam vel duas historias ex ipso) vtiq; non indoctus fuit Gregorius, cui & loc^o est inter præcipuos ecclesie doctores. neque vero ambitiosus extitit, qui primus seferuum scripsit seruorum Christi. ad hæc auarus nō fuit. quauis enim multa bona a parētibus suis hæreditario acceperat, affatim tamen ea distribuit in cultū dei, quia cœnobio instituit in Sicilia, & eis tantum elargitus est, quantū ad quotidiani conuictus sustentationem sat erat. septimum extruxit Romæ super propriū suum fundamentum. ideoq; quæ narrat, neq; a piis hominibus contemni, nec in suspicionem verti debēt. Refert ille monachū sui cœnobii quēdam, triginta diebus per suffragia fratrum esse ex purgatorio liberatum. scripsit epistolam pietate plenā Theodolinda Lombardorum reginæ, fuit ea regis filia ex Bauaria. Quid multa? omnia affatim plena sunt experientiis de animabus mortuorum, quæ apparuerunt & adiutæ sunt vniuersis tot hæcenus seculis, & neochristiani veritatem constantem sola negatione expugnabunt? Iohannes beatum prædicat eū, Apo. 2° qui partem habet in prima resurrectione, quoniā super eum mors secunda potestatem non habebit. Quæ est autem resurrectio prima, nisi quū anima liberatur a purgatorii poenæ? quæ secunda? quando corpus & anima resurgunt in nouissimo die. Quæ mors prima? quum homo migrat ex hoc seculo. Quæ vero secunda? ipsa dānatio animæ, sicut sequitur in Iohanne, Timidis & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus & veneficis & idololatriis & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardentis igne & sulphure, quod est mors secunda. Quum itaq; mors hæc secunda nō corripuit animas in purgatorio, orate pro eis, vt veniant ad primam resurrectionem. Orate liberi pro parentibus vestris, pro maioribus omnibus. Memento tē & recogitate quod illi forsitan propter vos peccarunt, iamq; patiuntur propter vos in purgatorio. (Extendite de nimis diligitibus prolem, & eis nimium parcentibus, sicut Eli, aut i. Reg. 2 diuitias pro eis nimis sollicitè colligentibus.) Orate pro omnibus benefactoribus vestris & fautoribus bonis, pro omnibus pro quibus vos vult deus velle & debere orare, pro animabus fidelium defunctorum omnium, vt requiem eis æternam det deus, & lux ipsis luceat perpetua. Amen;

IN DIE
HOMILIA V.
Beati mortui qui in domino moriuntur.
A P O C A . X I I I I .

B Eati mortui qui in domino moriuntur. In domi-
no autem moriuntur, qui in charitate dei dece-
dunt, atq; vt maxime pœnæ alicui subiaccât, qua-
si ex fœno & stipula, beati tamé sunt in secura spe, ita quod
beatitudo ab eis auferri non potest. ideoque nos eis succu-
rere debemus, vt citius liberentur. sic que nos viuos habebi-
mus sanctos coram deo, qui pro nobis orabunt. Neque hoc
aliquis temerarie omittere debet, quasi nesciens vtrum ani-
mæ auxilio indigant an non. Nam vt ait Augustinus in
Augst. Enchirid. cap. CX. quum sacrificia siue altaris, siue quarum-
cunque elemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus
offeruntur, pro valde bonis, gratiarum actiones sunt: pro
non valde malis, propiciationes: pro valde malis, etsi nulla
sunt adiumenta mortuorum, qualescunque consolationes
viuorum sunt. Hoc enim credere quisque debet, quod deus
opus bonum irremuneratum non permittit, qui etiam ha-
Mat. 10. stum aqua frigida remuneratum se promittit. ideoque vt
maxime opus bonum tuum nihil profit mortuis, attamen
oratio tua, vt inquit Dauid, in sinum tuum reuertetur, &
sic tibi proueniet in bonum. ideoque oratio beatis nõ pro-
dest, neq; damnatis, sed iis qui in purgatorio sunt, quoniam
Augst. illi (vt inquit Augustinus) meruerunt in hac vita, vt post
mortem participes essent suffragii viuorum. Meritum hoc
est conditionatum & accidentale, de quo vide doctores in
quarto. ¶ Veniamus iam ad illud quod præcipiũ est in hac
re, quo tandem modo animæ iuuari possint in purgatorio.
Vbi constanter respondent doctores, in quatuor rebus con-
Gregor. sistere suffragia mortuorum. eas enumerat Gregorius ad
Bonifacium, 1. 3. quæst. 2. animæ, Animæ defunctorum qua-
tuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotũ, aut præ-
cibus sanctorum, aut charorum elemosynis, aut ieiunio co-
gnatorum. Quauis communiter loquendo verum est, om-
nia opera bona quæ per viuos impenduntur mortuis, esse
eis adiumento, eo quod & ipsi viuentibus sunt coniuncti
in dilectione, alia tamen opera bona sub iis quatuor com-
prehenduntur & includuntur. Eiusdem sententiæ est & Au-
Augst. gustinus, sic dicens, Orationibus sanctæ ecclesiæ & sacrifi-
cio salutari & elemosynis, quæ pro eorum spiritibus ero-

ANIMARVM. 387

gantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis
misericordius agatur a domino, quam eorum peccata me-
ruerunt. hoc enim a patribus traditũ vniuersa obseruat ec-
clesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis communionem
defuncti sunt, ad ipsum sacrificium commemorentur, ore-
nturq; pro illis, ac id offerri cõmemoretur. Hæc ille sermo-
ne quadragesimo sexto tertiæ partis, de celebritate defun-
ctorum. ¶ Sacrificiũ altaris prodesse defunctis nemo dubi-
tare præsumat, sicut superius in quadam homilia docuim⁹,
quod in omni missa pro defunctis orari, eorumq; memoria
debet haberi. Ideo enim duo hæc festa instituit ecclesia, om-
nium sanctorum & animarũ. Insuper Germanæ testatur
historia, quomodo S. Laurentius intercessione sua Henri-
cum imperatorem liberauit, quum diabolus calicẽ confre-
gisset. Elemosynæ & ieiunij viuus profunt & defunctis.
ideoq; apud multos hæc est consuetudo, vt in die animarũ
ieiunent, si eo anno ipsi amicus aut charus aliquis sit defun-
ctus. hoc alii faciunt sub commemoratione diei septimæ.
¶ Esti opera bona oĩa defunctis destinata, eis profunt, si
malq; auxiliaria existunt & cõsolatoria, potissimũ tamen
ex iis est sacrificium missæ, in quo meritum passionis Chri-
sti efficacius operatur. hoc ex ipso ordine literæ colligitur,
quoniam Augustinus & Gregorius dũ opera quæ profunt
defunctis, cõmemorant, sicut iam supra induximus, primo
omnium sacrificiũ altaris enumerant. Hoc enim sacramen-
tum sicutum efficax est Christianæ cõmunionis & partici-
pationis, estq; hic Christus essentialiter, in quo tota vnitur
ecclesia, deinde pignus est diuinæ charitatis & amoris erga
hostiæ.
nos: quamobrem & hostia in tres partes frãgitur in missa,
quia hic gratiæ aguntur deo pro beatis, oratur pro iis qui
sunt in purgatorio vt liberẽtur, & pro viuentibus vt eis sa-
lutaria corpori & animæ cõcedat. similiter in sacramento
ordinis potestas confertur presbytero offerẽdi pro viuis &
mortuis. Quũ itaq; Christus essentialiter sit in sacramẽto, Apoc. 5.
qui est clauis Dauid, claudẽs, & nemo aperit, aperiẽs ita vt
nemo claudat, fons est omnis gratiæ, caput ecclesiæ, a cuius Eph. 1. 5.
perfectiõne oēs accepimus. is est quẽ deus pater pro nobis
fecit peccatũ, hoc est, hostiam pro peccatis. Ille ipse est, per
quẽ placuit deo patri recõciliare omnia, omnia in eo pacifi-
care per sanguinẽ crucis suæ, quæ in cælo erant, & quæ in
terris: ideoq; ex omnibus operibus bonis nõ est aliud quod
magis placet deo, quã quum passio & mors vnigeniti sui,
CCCC iii

quam ille in ara crucis obtulit patri, offertur in manus dei sub mysterio, tunc sane summum habet inde deus beneplacitum. (Extende illa ad placitum, quia habes campum parentissimum.) Estq; hoc omnium efficacissimū ad liberandas & saluandas animas. nam & sacrificiū missæ præ aliis operibus est priuilegiatum, puta ab ipso Christo institutū, ab apostolis vsurpatum, & nunc quoq; totius ecclesiæ nomine exhibitum, ferique solitum. Aut enim verba Christi vel ecclesiæ loquitur ibi sacerdos. vnde & orat, sic dicens, Domine Iesu Christe, ne respicias peccata mea, sed fidē ecclesiæ tuæ. In omnibus etiam officiis sacris, pietas nusquam est maior neq; adfectus sanctior, quam in sacrificio missæ, neque aliud deuotione maiori peragit sacerdos, neque ardentiori audit homo Christianus. atq; ideo corruente missa, omnis Christianorū deuotio simul cōcidit. Hinc sequitur quod quum in missa præcipuum sit ipsa oblatio, quam præcedunt & sequuntur orationes admodum piæ, velut appendices quædā ipsius principalis, quum oblatio in omnibus missis sit eadē, Christus ipse, corpusque eius & sanguis preciosus, neq; in eo multū situm est, an quis pro defuncto aliquo missam defunctorū, vel de tēpore, vel de aliquo sancto legat pro sua deuotione, attamē propter assisistēs, vt & iis maior accedat occasio omnē adfectum defuncti memoriæ referendi, satius est maxime aperte & clare legi missam pro defunctis ab ecclesia constitutā: nisi forte vel mortuus, vel viuus ille qui missam ordinauit, tantā haberet fidutiā in aliquē sanctū, vt eius intercessionē speraret animā posse redimi. Esset iam dicendū, quomō valeant suffragia quæ sunt vi testamenti per exequutores qui sunt in peccato mortali.

¶ Porro quō ordiāre quis debeat, vt sibi demortuo aliquid boni impēdatur, missis ambagibus, hæc duo proponim⁹ cōsiderādā. Principio, tutius est ordinare aliquē, vt post mortem sibi officia exhibeat & peragat ecclesiastica, puta missas, vigilias, psalteriū, beatæ virginis cursum &c. quoniam hæc meritum suum habent corā deo ex persona ecclesiæ, in qua præcipue ista homines exequuntur ad hoc constituti.

2 Deinde curet quisque, vt si post mortem institueri cupit elemosynas, erigere beneficiū in aliquo templo, anniuersarios dies, vestes sacras parare, aut simile quid in animo habet constituere, faciat hoc aut saltem renouet quando est in gratia dei, hoc est, contritus & cōfessus, per penitentiaē sacramentum expurgatus. tunc sane non emerget

inde detrimentum, neque aliquid conatui suo decedet, etiā si qui testamento satisfaciunt, fuerint in peccatis, nisi forte illi testamentum plane intermitterent, quod sit non raro, licet etiam tunc mortuus merito suo in vita æterna non priuaretur, sed tantum ei pœna non diminuitur, quæ ex parte aut etiam tota ei dimitteretur, si testamentum conficeretur. Sed valeant hæc, constat magnam infidelitatem esse cōiunctam cum testamentis conficiendis, saepeque tuac infideliter agit quem defunctus crediderat amicissimum.

3 Ad hæc, super ista opera quæ præcipue profunt defunctis, alia multa sunt accidentalia, quæ & ipsa consolantur, & iuuant mortuos. nam & lucernæ accēduntur, & mortuero in manus datur lumē ardens, quod ipsi sit testimonio, & viuentibus argumento, eum emori in lumine veræ fidei. tenebræ enim pluiquam cimmeriæ sunt extra ecclesiā. Admoneri debent eo ipso homines alii ad orandum deum, vt morienti lucem perpetuam concedat, sicut sperans ait Psal. 36. In multis locis consuetudo est, panes & vinum pheretro imponere, quod indicium est, cupere eos vt mortuus a deo satiatur cibo cælesti, estque hoc desumptum ex Thobia, qui docuit filios suos inter cætera in hunc modum, Panem tuū & vinum tuum super sepulcrum iusti constitue. Moriturus quoque crucifixi imaginem habeat ad pedes erectam, a cuius contemplatione admoneatur ad recordādum passionis & mortis Iesu Christi, dilectionis suæ & misericordie summæ. Sunt qui ex lectisterniis sinant se collocari humi, quod fecit S. Martinus, vt sic in memoriā reuocetur sententia lata a deo, Puluis es, & in puluerem reuerteris. Est & hæc consuetudo non mala, vt homo moriturus reponatur in tergo, facie ad cælum versā, quo cupiat ille spiritum suum pertingere ad patrem suum cælestem. Alii cadauera mortuorum abluunt, ad designandum cupere eos animam esse quam purissimam, sicut ipsi corpus lauunt. Præterea cadauer aqua benedicta conspergi solet, quo significatur desiderium nostrum, quo velimus animam mortui rore cælesti perfundi. Accedit & suffitus thuris, vt deus animā odore cælesti satiari dignetur. nam in veteri quoque testamento sacrificia omnia thurificatione perficiebātur. Pulsu etiā campanarum & tintinnabulorum admonentur homines orare pro mortuo, arcetur dæmones, sancti ad orādum deum pro defuncto incitantur. Omnia hæc collatio-

- nibus scripturarum ad lōgum induci possent, siquidem & angelus per fumum docuit Thobiam arcere & profligare dæmones. Et si reliquæ ceremoniæ legis iam desierint, thuris tamen crematio in ecclesia non cessauit: quoniam, quæ illa representauit orationis efficaciam & pietatem, ea semper manet. ideoque quilibet Christianus adnatur sedulo cū Paulo, vt odor Christi sit bene redolens. Sic Isaac dixit, Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. Sic dominus dilexit Andream in odorē suauitatis. De aqua benedicta, quoniam pellat dæmōes, cōstat eā salubriter vsurpari, sed hæc alias. Quisquis mortuo aquā spargit benedictā, meminerit is simulq; deum orat, pelli & fugari inde dæmones. Atque quod sicut aqua extinguit ignē, ita misericordia dei liberat animā, & refrigerium facit. Nā sic & diues ille refrigerium petiit in inferno, etiam ex gutta aquæ frigida, necque tamen impetrauit, nec impetrabit vnquam. sed qui in purgatorio sunt adsequuntur, quum quis eis aquā aspergit benedictam. ¶ Merito etiā pulsantur nolæ & tintinnabula, vnde abhorrent & contremiscunt dæmones, homines ad pietatem & orationē cōmouentur. Mortuo Romæ S. Alexio, campanæ omnes vltro pulsatae sunt, nemine trahente.
- Gen. 27.** Audiens autē quis pulsari mortuo, animā eius misericordiae diuinæ cōmittat: ipsē vero toto pectore cōtremiscens cogitet: Huic hodie, cras mihi. Campanæ, tubæ sunt militis ecclesiæ. ideoq; in tēpstatibus aeris pulsantur, vt si forte illæ per dæmones ad hominū detrimentum essent conuertatæ, sedarentur. nam & campanæ illæ consecratæ sunt in efficaci, præpotenti & tremendo nomine dei. Memini me
- Iob. 41.** videre prunas ardētes iniici prius in sepulchrum defuncti ad insinuandum quod ille in se ardorē concupiscentiæ & tentationum extinxerit, quod restiterit aduersus prunas tentationis inflictæ, quæ proueniunt a fabro diabolo. de eo sic ait Iob, Halitus eius prunas ardere facit, & flāma de ore eius egreditur. hic iste lebetem fert cū carbone tentationum per vniuersum orbem. & quis est qui non sit hinc aduersus? Sic ait Sapiens, Nunquid potest homo ignem abscondere in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius? Multi sine astant carbonibus illis, tantisper dum ad intima penetrat incendium. Laudabile est, si quis iniunctam mortuo pœnitentiam sibi adsumat, & proponat adimplendam. similiter, si aliquis peregrinationes pro eo spondeat se con-

secutum, indulgentias pro ipso consequenturum. Honestū est & nullum pecuniæ aut similis rei debitum morturo relinquare, quo prematur & sollicitetur. Crucis signum imponatur capiti, qui mos in Germania inferiori frequens est, vt cruces ferreæ & magnæ erigantur. Maiores quondam nostri, homines vtique pii, magnas imagines siue signa crucis solebant insculpere saxi. verum ea consuetudo annis centum propemodum defecit, forte ex non aut male intellecta l. cum sit nobis, nemini liceat signum sal. Christi humo vel silice vel in marmore sculperet aut pingere. Decuit enim quondam, crucem Christi lapidibus non insculpi, quando infideles adhuc Christianis conuersantes, ad ignominiam Christi, crucem turpiter & impudenter conculcabant. Quæ causa iam sublata est, quando non amplius inimici crucis Christi nobis cohabitant, nisi quæ exigua quædam est pars Iudæorum. vnde fit vt mihi quidem adhuc non displiceret consuetudo illa antiqua, adficiendis hominum mentibus aptissima. siquidem per vniuersum Christianissimum mos hic est, vt sepulchris cruces infigantur, vt auctor est Magister in Rationali diuinorum, ad designandum illum qui ibi iacet demortuus, fuisse Christianum, quando etiam imperator Constantinus voluit in o-Gui. Du. mni numismate militum suorum arma, crucem Christi signari debere. Eo signo omnes oues Christi sunt consignatae, atque inde a pastore cælesti dignoscuntur. Quid enim aliud cogitemus, videntes crucem Christi super aliquod sepulchrū, nisi quod & mortuus ille sperauit, & nos omnes confidimus, ipsum virtute crucis & passionis Christi peruenturum ad cælos? quasi sic mortuus iste cum Paulo dice-Gala. ret, Absit mihi gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Adhæc tremulus admodum horret diabolus signum crucis, quo etiam S. Antonius dæmones vndique se varia specie ei ingerentes profligauit, vnde & in manibus ipsius crux pingi solet. Et quid amplius hic multis immoratur? Omne id peragere & exequi debent viui pro mortuis, quod putant & credunt tendere in gloriam dei, animarum salutem & consolationem. atque viuorum emendationem, gratiæ quoque & pietatis incrementum, vt sic omnes nos tandem post hanc vitam miseris, & calamitatibus plenam, gaudia consequamur æterna. Amen.

Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi
dira passus incipe plorare, & secundum iudicium
contege corpus illius, & non despicias sepul-
ram eius. E C C L. XXXVIII.

Tomo. 1
V ERba hæc dilectissimi, quisque sibi a sapiente di-
cta esse credat. Et quanuis alicubi duabus homi-
liis copiose differimus contra neochristianos de
sepultura, attamen hic rem penitius adhuc introspicimus,
auxiliante dei gratia, ad informationem & emendationem
vestram, ne rem sanctam maximique faciendam con-
temnatis: (Vide Augustinum toto libro de cura pro mor-
tuis agenda, & libro primo cap. 12. & 13. de ciuitate dei, &
beatum Gregorium in dialogo.) ¶ Principio omnem
debet honestatem, ipsaque humana docet ratio, & scrip-
tura monet, quod congruum, honestum & decentissimum sit
homines sepelire. siquidem & gentiles naturali ratione de-
i, multum ei rei tribuerunt, ipsam inter officia pietatis re-
censuerunt. Hinc laudatur Cimon, cuius patrem in vincu-
lis mortuum quum nollet Athenienses sepelire, ipse semet
carceribus mancipari permisit loco patris, vt ille sepelire-
tur. (Valerius libro quinto de ingratis.) Ethnici quoque ho-
stes suos sepelierunt diligenter, vt Hannibal tres illos Ro-
manorum duces quos occiderat, Paulum, Graciliu, & Mar-
cellum. sic C. Iulius Cæsar caput Pompeii, cum quo multis
annis de totius orbis principatu certauerat, honeste sepeli-
uit, & super eo fleuit. Quamobrem de sepulcris multa sta-
tuta sunt ab ethnicis Imperatoribus in ciuili iure. (Vide uo
titulo. ff. de relig. & sumpt. funebr. Et titulo sequi ff. de
mort. infort. Adde etiam. ff. de sepul. viol. Vide etiam tit. ff.
de cadaueribus punitis, vbi præcipitur quod corpora co-
rum etiam qui capitali crimine damnati sunt, cognatis &
quibuslibet petentibus ad sepulturam danda sunt, & non
neganda. ex codice multa possent adduci. Vide etiam l.
Quidam, ff. de condit. instic.) ¶ Et si iam ethnici cere-
monias multas obseruarint in sepeliendis mortuis, sicut pu-
chre Cicero refert lib. 1. Tuscul. q. quoniam A Egypti vi-
gunt mortuos suos & recondunt in domibus, Perse circa
linunt cera. Vide & lib. 2. de leg. vbi inquit, Mihi quidem

antiquissimum sepulcræ genus id fuisse videtur, quo apud
Xenophontem Cyrus vitur. Redditur enim terræ corpus,
& ita locatum ac situm quasi operimento motus obducit-
ur. Eodemque ritu in eo sepulchro quo procul ad fontis
aras regem nostrum Numam conditum accepimus, gen-
temque Corneliam vsque ad memoriam nostram hac se-
pultura scimus vsam esse. In sacris literis manifestum hoc
idem est, quod Abraam patriarcha ille laudatur ob magni Gene. 23
fide sepultam vxorem suam Saram in Ebron, empta in hoc
spelunca duplici versus Mambre quadringentis siclis. Eo-
dem deinde in loco Isaac & Ismael sepelierunt patrem suu
Abraam. Porro quoque refert scriptura Iacob sepeliuisse Gene. 25
Rachelem vxorem suam in via versus Bethlehem, quum
reuerteretur ex Mesopotamia. Esau etiam & Iacob sepelie Gen. 49.
runt Isaac ad auum suum Abraamum. Iacob patriarcha
plenus spiritu sancto & propheta, commisit filiis suis in
hæc verba, Ego congregor ad populum meum, hoc est, ego
morior. sepelite me cum patribus meis in spelunca dupli-
ci, quæ est in agro Ephron. ibi sepelierunt Abraam & Sa-
ram vxorem eius, ibi quoque sepultus est Isaac cum Rebec-
ca coniuge sua, ibi & Lia condita iacet. Sicque Iacob mor-
tuus ex A Egypto denuctus est vsque in terram Chanaan,
inire sane longo & molesto, vltra quam quatuordecim
diebus liceat proficisci. ¶ Hinc colligitur, iniquum non
esse si quis cupiat iacere eum parentibus & maioribus suis,
atque interdum alio se mortuum transferri sinat, quoniam
hoc ipsum etiam Iacob petiit, vtiq; nõ ex superbia, qui ami-
cus dei magnus fuit. Ioseph quanuis in A Egypto sepultus,
fratres tamẽ suos adiurauit, dicẽs, Deus visitabit vos, aspor-
tate ossa mea vobiscu de loco isto, sicut fecit id ipsum Moy-
ses. Si nulla nobis esse deberet cura sepulchri, quæ etiam
hæc tam diligẽter nobis in sacris literis prodita essent, quã
doquidem ad nostram doctrinam scripta sunt omnia? Ac-
cedit iis, quod filii Israel sepelierunt ossa Ioseph in Siche-
m, eo agro, quem Iacob pater suus emerat a filiis Ioseph. Ideoq; non
tenellis agnis. & possessus est ille a filiis Ioseph. Ideoq; non
temere ad illum locum venit Christus, & ibidem requieuit
ad fontem, locutus plurima cum muliere Samaritana. Sic
legimus & Thobiam præcepisse filiis suis, Quum centu
rit deus animam meam, corpus meum sepeli, quum autem Thob. 4
& ipsa compleuerit tempus vitæ suæ, sepelias eã circa me.
Quãobrẽ honestum & piũ est, coniuges eodem sepulchro

cupere recondi. Mitto hic breuitatis causa sepulturā Aarō, Moysi, Iosua, Eleazari, Samfonis, Samuelis, Mattathie, qui parens fuit Machabæorum.

2. Quæadmodum iam de sepultura audiuius in se.
1. mac. 2. ita iam accommodemus ipsa scripturarum testimonia, consideraturi quantis laudibus commendata semper sit sepultura. Et primo quidem loco se nobis offert regius ille propheta Dauid, cui cum adnunciatum esset viros in Iabes Galaad sepelisse Saulem, misit ad eos nuncium, & dixit, Benedicti vos a domino, qui fecistis misericordiam hæc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum, & nunc retribuet vobis quidem dominus misericordiam & veritatem, sed ego redam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. Laudatur etiā Tho. 1. 2. Thobias quod Iudæos defunctos sepeliebat, quos rex Senacherib occiderat, cum eum afflixisset deus in Iudæa, idcoque ad eum dixit angelus Raphael, Quædo orabas cum lacrymis & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prædium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam domino. Ne que minus laudis meretur & Iudas Machabæus, quod interfectos Iudæos sepeliri fecit, & pro eis pecuniā militi Hic rosolyam in templum. Commendatur etiā frater eius Simon, quod patri suo & fratribus sepulchrū preciosum erexit, vt mox audiemus. In nouo quoque testamento laudi tribuitur hoc discipulis Iohānis, quod magistrum suum sepelierint iam ab Herode decollatum. Simili modo & laudem meruerunt & a deo peculiariter sunt remunerati, qui Mar. 16. Christum sepelierunt. mulieres enim quia venerunt ad vngendum dominum, factæ sunt apostolæ, primum eis apparuit post resurrectionem dominus, ipsasque misit ad apostolos, vt eis se resurrexisse nunciarent. omnes etiam qui adfuerunt sepulto domino, sinem adsequuti sunt felicissimū, quoniam Ioseph & Nicodemo qui a Iudæis capti fuerant, eo quod sepelissent Christū, apparuit ille in die resurrectionis suæ, ipsosque e carceribus liberavit. Maria virgo mater sine doloribus mortua, maximo cū tripudio adsumpta est in cælum. Iohannes euangelista iā grædæuus, prius a Christo vocatus, effossum sibi sepulchrū Ephesi ingressus, circa corporis corruptelam & mortis acerbitatē demortuus est. Maria Magdalena ante mortem duobus cubitis eleuata a terra, suscepto eucharistiæ sacramento, inter angelorū choros euecta est in cælum. Et Maria Salomæ, Cleophæ quoque

& Iohanna, Ioseph insuper & Nicodemus sine dubio singularem consolationem habuerunt ante mortem. ideoque nemo grauetur adesse moritibus, ipsisque ministerium cōpetēs exhibere, prout res & necessitas exigunt, vt & ipsum in morte sua non derelinquant homines, quia iudicium si- Iacob. 2. ne misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Et sicut iam hæc diximus, quantum laudis emeruerint qui alios sepelierunt, ita Christianus nullus contemnere debet ceremonias quæ circa sepulturam fiunt: neque proximum suum per hoc iudicare temere, quod sepulturam suā exornet decenter. quanuis enim hoc si fieret ex superbia, deo non placeret, ipsum tamen in se opus bonū & laudabile est. alias propheta de Christo dicturus non esset, quia erit sepulchrū eius gloriosum. & rursus, quoniam in pace erit sepultura eius. Quis non & membra Christi sepulturas haberet honestiores & peractiores? Principio tamen hic contestatum volo, non me tueri fastum istum arrogantem & turgidam quorundam superbiam, qui equum velatum circum altaria ducunt, rursusque inde domum deducunt, nec pro eo quicquam ecclesiæ aut ei ad quem pertinent oblationes, relinquunt. simili modo in ciuitaribus amplis fieri solet, vt vestis preciosa defuncti imposita pheretro, relinquatur ibi vsque ad tricesimū diē, deinde rursus vno atque altero aureo redimatur. Neque magis laudandum est quod quidam circa sepulchrum insignia nescio quot, clypeos item & imagines leonum, canum & vrforum depingunt, nihil loci reliquenter cruci Christi. Abusus iste nimis in omni re execrabilis est, pauoniam istiusmodi superbiam quis laudet? Verum vbi adfectus pius est & pietas sancta, quis rursus non laudet? vt si post pheretrum deferatur pannus, qui deinde in vsum pauperum vel vestitum conuertatur monachorum. Si quidem elemosynas dare, bonum est: pauperes deinde pro defuncti anima orare, perinde bonum est: atque huiusmodi exemplo alios ad similia legata incitari, id quoque salubre est. Si milititer si consideretur hic templorum ornatus, vt quæ pheretro imponuntur, vt alias deferuntur panni preciosi, vnde habitus & ornatus ecclesiastici parentur, cultusque diuinus exornetur, etiam id deo placitum est, quando per hoc templum suum ornatur, sicut infra dicturi sumus in dedicatione templi. Idem quoque de lucernarum accensionibus iudicium est, sicut exequiæ pontificis Romani aliquot millibus librarum ceræ peraguntur: quæ res & diuinū testatur ho

Gerson.

norem, & homines ad gratiam animæ defuncti cōmouet. deinde exteriores illæ ceremoniæ, alios homines ad orandum pro defunctis admonēt. Vnde & Gerson Christianissimus ille cancellarius inquit in tract. de soli. Ecclesiarum, par. 2. 2. Videbis circum personam affiné conferentis referre quā plurimum, si viderit per successiones temporum & generationū, quod talis parens eius vel affinis talis pie fuit sollicitudinis, vt pro se & suis talia fieri cōstitueret pietatis officia. Nonne mouetur ac cōmouetur perinde preces cum gratiarum actione & laudibus deo referre: nonne probabile est eundem animandum fore, vt quæ admodum ille fecit, sic & ipse faciat: atq; vt minimum, cōmouetur inde ad orandum pro eo & omnibus maioribus suis. Dicitur hinc quilibet homo adfectū suum dirigere, rectumq; habere in eiusmodi apparatu sepulturæ, in erigendis tabulis, in ornandis sepulchris, in commemorationibus instituendis, vt omnia hæc fiant secundum spiritum, nō carnem, ne occasio detur hominibus deridendi magis & indignandi, quam pro defunctis orandi illisque cōpatiēdi. nam vbi primum quis se vltra status sui conditionē extollit, nihil inde nisi calumnia sequitur. De ornatu sepulturæ ex sacris literis iam ante audiuimus, quāti mercatus sit Abraam sepulturā coniugis suæ, Christus dominus quāuis in paupertate natus, educatus, conuersatus & mortuus, honeste tamen voluit sepeliri in præsentia magnorum hominū, in monumento nouo, & eiusmodi quidem, in quo ipse Ioseph ab Arimathia voluit sepeliri. In historia Machabæorū legitur, quomodo Simon Machabæus super monumentum patris & fratrum suorum ædificium extruxit amplum & visu conspicuum atq; sublimem, ex lapidibus politis ante & retro, erexit desuper pyramides septem, semper vnā contra vnā, patri & matri & quatuor fratribus. Atq; iis circumposuit colūnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam, & iuxta arma naues sculptas &c. Hoc est sepulchrum quod fecit in Modin vsque in hunc diē. O homines illos religiosos, o sanctam pietatem, quæ nunc æno est rarissima nostrō.

³ Priusquam ad vtilitates sepulturæ perueniā, dicendum nonnihil est de modo, quo reponendum est corpus in sepulchrum. neque hic nos intromittimus ad illa quæ veteres habuerunt in vsu, sicut ea recēset Hieronymus lib. 2. cōtra Iouinianum, quoniam Massagetæ & Derbites miserimos putant qui ægrotatione moriātur, vnde & parentes &

Hieron.

cognatos & propinquos, quum ad senectam venerint, iugulatos deuorant, rectius esse dicentes, vt a se potius quā a veribus comedantur. Tibareni quos dilexerint, senes suspēdit in patibulis. Hyrcani volucris & canibus semiuiuos proiciunt. Caspii iisdem bestiis, sed mortuos. Scythæ eos qui a defunctis amati sunt, viuos infodiunt cū ossibus mortuorum. Bactri canibus ad hoc ipsum nutritis obiciunt senes. Romani cadauera comburebant, cineres autem repositos in vris condebant in editis monumentis, aliosque mores varios obseruarunt circa sepulturam mortuorum.

Aiunt Iudæos quondam defunctorum suorum corpora erecta constituisse in sepulchris, vnde Abraam sepulturā suam speluncam vocat duplicem. Magister in historia putat in superiori spelunca iacuisse viros, in inferiori condita scholast. fuisse corpora mulierum. Alii existimant supremam partē instar scamæ fuisse compositam, vbi superiores corporum partes velut infederint, dependentibus pedibus super inferiorem partem porrectiorem. Atque id ita ordinasse Adamum inquit, qui ibidem sit sepultus, vt multi affirmant. Vide Hieronymum & quæ adnotauimus ipsi Tomo 1. Verus ea est Christianorum consuetudo, vt reposito capite versus occidentem, pedes porrigatur ad ortum solis, quo signifficetur cupere defunctum ab occidēte mortis pertingere ad orientem resurrectionis, a terra peruenire ad cælum. quāuis enim id totum in anima situm est, interim tamē malum non est, hoc etiam ipsum repræsentari in corpore exterius, sicut S. Antonius inuenit B. Paulum primum eremitā in genibus procumbētē, erectisque manibus sic reclinantem, quasi in oratione positus esset, tādē vero vidit eum mortuū esse. Atque eodem modo volunt doctores etiā Christum iacuisse in sepulchro, sicut in homil. die Paschæ differuimus.

Nunc tandem ad illud quod in hac re præcipuum est, perueniamus, dicturi de vtilitatibus sepulturæ: quæ quum plurimæ sint, primo loco numerabimus hanc, quod non parum facit ad confirmandam fidē resurrectionis. Sic Daniel Dan. 12. inquit, Multi de iis qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium. Atq; ideo nonnulli epitaphii loco adscribunt istud Iob, Scio quod re Iob. 19. demptor meus viuut, & in nouissimo die resurgam. Vnde & scriptura mortuos dormire asserit, vt ait Paulus, No- 1. thes. 4. lo vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habēt. Tam enim facile est deo

August. suscitare mortuum, quam nobis dormientem. Eaque sententia est Augustini in lib. de cu. pro mor. agenda. Et lib. 1. de ciuit. dei c. 13, Corpora etiam defunctorum sub providentiam dei cadunt, non quod in eis sit intellectus, sed ad confirmandam resurrectionis fidem. Ideo enim & patriarche in terra promissionis voluerunt sepeliri, vbi credebatur Christum & nasciturum & moriturum, cuius resurrectio resurrectio nostrae causa est, vt affirmat Paulus.

1. Co. 15 Neque parum conducit sepultura etiam mortuorum, quoniam per eam amici illorum admonentur ad recordandum ipsorum, & deum pro eis orandum, nam ob id monumentum dici solet, quod mentem nostram moneat alicuius,

August. sicut Augustinus testatur cap. 4. de cu. pro mor. agenda. Et **Gregor.** consentit Gregorius, dicens, Quem grauius peccata non depriment, hoc prodest mortuis si in ecclesia sepeliatur, quod eorum proximi quoties ad eadem sacra loca conueniunt, suorum quorum sepulchra conspiciunt, recordantur, & pro eis domino preces fundunt 13. q. 2. quum grauius. Vide illi li. 4. dial. quoniam sic quilibet amicus cogitare debet, quae

Ecc. 58. si dicat iste sepultus, Memor esto iudicii mei, sic enim etiam tuum, mihi heri, tibi hodie.

3 Prodest etiam sepultura ratione loci sacri in quo quisque sepultus est, nam & sancti, quorum honori templum aliquod dedicatum est, pro mortuis ibi sepultis deum orat diligentius. Quae de re praclare inquit Augustinus vbi supra, Profecto prouisus sepeliendis corporibus ad memoriam sanctorum locus, bonae affectionis humanae est erga funera suorum, vt dum recolunt vbi sint posita eorum quos diligunt corpora eisdem sanctis illos tanquam patronis suscipios, apud dominum adiuuandos orando commendant. Quapropter vult Augustinus non tantum prodesse mortuis ipsa in se loca sancta, quantum quum commendatur illi intercessioni sanctorum, quorum nomini & honori eiusmodi templa sunt sacrata. Disce hinc tu, quotiescunq; per iras coemeterium aliquod, aut pro tuis parentibus oras, implorare deum, vt eis requiem donet aeternam. inuoca & patronum eius loci, dic, Regina caeli Maria, S. Bartholomae, (Hinc enim apostolo dicatum est templum, vbi parentes mei Michael & Anna fel. memoriae, tubam archangeli expectant; S. Martine, ora pro animabus hic & vbiq; sepultis &c. non aestimemus 13. q. 2.)

4 Multa adhuc supersunt commoda, quae ex Chri-

stiana sepultura proueniunt, nos receptui eanemus, vbi vnū aut alterum adhuc recensuerimus. Magnū enim & hoc est, quod animae defunctorū minus affliguntur a spiritibus immundis, corpora eorū sunt minus idonea praestigiis diabolicis exequēdis. Plurima enim moliantur malefici per membra cadauerū humanorum, per quae diabolus eos decipit, quod si corpus in terrā sacram reconditū fuerit, neq; cū iis, neq; cū animabus ipsis diabolus potest amplius sua maleficia exercere, ideoque coemeteriū locus dicitur sacer quieti mortuorū. Idem preces ecclesiae habent in cōsecrationibus templorū & coemeteriorum, vt inde recedant spūs immundi &c. ¶ Postremo cōfert sepultura etiā & prodest non parum propter orationes ministrorū eius ecclesiae, circa quā corpora defunctorum requiescunt, quauis enim sacerdotes omnes debeant pro omnibus in vniuersum defunctis dominū rogare, atq; adeo Christiani omnes, praecipue tamen pro iis qui circa ecclesiam suā sunt sepulti: hinc mos ille promanauit, vt singulis diebus dominicis pro iis fiant obsecrationes, qui in ipso coemeterio sunt sepulti. similiter in vigiliis & vesperis mortuorū collecta haec vsurpari solet, Deus in cuius miseratione animae fidelium requiescunt, famulis & famulabus omnibus hic & vbiq; in Christo quiescentibus, da propicius suorum veniā delictorum, vt a cunctis reatibus absoluti, tecū sine fine latentur. Ex hoc fundamento testatur Glossa quaedā, melius esse sepeliri in tēplo quod plures habeat ministros sacerdotes in cultu diuino, quoniā & opus misericordiae est sepelire mortuos. ¶ Omnes itaq; vos admono, imo adiurando exhortor, vt diligenter pro anima- 3. Re. 14 bus defunctorū oretis, quando ipsi etiam adepti beatitudinem pro nobis orant. Curā quoq; habete sepulturae vestrae 2. Pa. 34 in loco sacro, siquidē & in sacris literis pro beneficio promissa est sepultura, sicut ait vir dei, Solus ille in sepulchrum deportabitur ex filiis Ieroboam. Regi quoq; Iosia promissum est quod in pace veniret in sepulchrum, inobediēs etiā 3. Re. 13. propheta sepultus est, & qui cum eo seductus erat. Rursus pro plaga dei habitum est, si quis nō sepeliebatur, sicut Ioa- Iere. 2. 2. chim filio Iosiae dictum est, quod sepultura asini sepelien- Iere. 8. dus esset. sic aliis minabatur Ieremias, quod eiciēt ossa regis Iuda & ossa principum. Sapiens quoq; dum incommoda commemorat diuitis, qui diuitiis suis vti non audet, quū tamen haeredes veros non habeat, ait enim sepultura quoq; caritatum. Vos autem orate dominum pro felici fine im-

DDDD

petrando, pro Christiana sepultura, pro omnibus fidelibus defunctis, qui detinentur in carceribus purgatorii. Dominus deus dignetur eis requiem æternam, & lucem donare perpetuam, Amen.

Sunt qui hoc festo legant euangelium, Homo quidam nobilis, Luc. 19. Atqui illud ex parte enarrauimus in die S. Nicolai. Quia ergo pleræque dioceses nostræ usurpant euangelium, Sint lumbi vestri præcincti, & illud iam explicabimus. Augustæ vtuntur euangelio, Homo quidam peregre proficiscens, Matth. 25. quod conuenit cum illo Lucæ 19.

IN FERIIS DIVI MARTINI episcopi Turonensis, Euang. L V C A E X I I.

N illo tempore, Dixit I E S V S discipulis suis, Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. & vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando re-

uertatur à nuptiis, vt quum venerit & pulsauerit, cõfestim aperiant ei. Beati serui illi, quos quum venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discubere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secundâ vigilia, & si in tertiâ vigilia venerit, beati serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias quâ hora fur veniret, vigilaret vtique, & nõ fineret perfodi domum suâ. Et vos estote parati, quia quâ hora non putatis, filius hominis veniet.

HOMILIA I.

I ntrospiciamus euangelium Pauli sive Lucæ, videmus ante hunc contextum docuisse dominum discipulos suos, fugere auaritiam, solitudinẽ nemiam de quotidiano cõuictu, fastum quoque & superbiam. Iam porro monet eos semper esse paratos, quâncunq; visitarit ipsos dominus per mortem. Ad id autem duo præcipue requiruntur, castitas corporis, & iustitia operum, quæ

que enim libidinosus Christum expectat, sed voluptatẽ turpeni, quum non possit etiam iniustus iustum manere iudicem, itaque dominus dicit, Sint lumbi vestri præcincti, scilicet per pudicitiam, & lucernæ ardentes, scilicet iustitiæ, in manibus vestris, patientes sicut serui expectantes dominos suos. Quando autem S. Martinus & alii quoque confessores in manibus suis portarunt trium harum virtutum exempla, castitatis, iustitiæ & patientiæ, merito instituit ecclesia euangelium hoc legi debere de sanctis confessoribus. Sint, ait dominus, lumbi vestri præcincti, hoc est, sancti & mundi viuite. nam luxuriam viris in lumbis esse sitam, probat Gregorius ex isto Iob, Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo eius in umbilico ventris eius (quo ad mulieres.) lumbos do eius in præcingimus. quando carnis luxuriam per continentiam coarctamus, quum lumbi instrumenta sint prauæ commotionis & concupiscentiæ carnalis, atque adeo vasa libidinis. Quamobrem & scriptura Salomonẽ redarguit, Inclinaisti femora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo, dedisti maculam in gloria tua, profanasti fementiam inducere iracundiã ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuam. Præterea esse ibi sedem luxuriæ, satis persensit qui dixit, Lumbi mei repleti sunt illusionibus, scilicet diabolicis, & non est sanitas in carne mea. Hinc enim & cogitationes turpes interdium, & impura somnia proueniunt in nocte. Contra hoc malum armauerat se S. Iohannes baptista in castitate, vnde & lumbos suos præcinxit zona pellicea. Sic præcinctus fuit magnus ille propheta domini Elias, sicut eum legati Ochoziæ regis designabant agnoscendum. Atque ob id præcepit deus in veteri testamẽto, non nisi subcinctis renibus manducari debere agnum paschale. Ea cinctura significat castitatem esse seruandam iis, qui agnũ immaculatum Christum suscipere volunt. Hæc etiam causa est, quare supplicium & poena putredinis lumborum & femorum manebat quondam adulteras. Sic enim præcepit deus in veteri lege, vt si latente adulterio spiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suam, offerat ille oblationem pro ea, oblationem zelotypiæ, sacerdos autem assumat aquam sanctam, eam excretionibus maximis repletam, atque iam antea amarissimam exhibeat mulieri bibendam. quæ si pudica erat, nihil ei nocebant aquæ, sed laudabatur ab omnibus. sin autem clam polluta esset & transgressa leges coniugii, pertransibant eam aquæ ma-

ledictionis, & inflato ventre, computrescebat femur ipsius. Graue hoc erat olim & durū muliebris sexui, nunc dehi esse in usu, quum lex gratiæ regnet. Atqui hoc illud est, quod dominus hic nos iubet cingere lumbos, vt mundi viam corpore & animo. Multa in sacris literis sunt, quæ nos cinctos esse iubent & admonent. præcingimur autem disciplinam bonam, custodiendo nos ab omnibus quæ incitant ad peccandum, sicut in cœnobiiis peculiaris ad hoc est instituta disciplina. Sic Petrus ait, Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecte sperate &c. Sic Isaias prædixit, Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renū eius. Et Iob inquit, Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabo te, & responde mihi.

1. Pet. 1.
Hæ. 15.
Iob. 38.

2. Sequitur, Et lucernæ ardentes in manibus vestris. **Gregor.** Ait Gregorius, Quia minus est, mala non agere, nisi etiam quisque studeat & bonis operibus insudare, protinus subditur, Et lucernæ ardentes in manibus vestris. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, quum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus, idē quibus profecto operibus dominus dicit, Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est. duo autem sunt quæ iubentur, & lumbos restringere, & lucernas tenere, vt & munditia sit castitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione. Siquidem redemptori nostro alterum sine altero placere nō potest, neque magna est sine bonis operibus castitas, neque sine castitate opus esse bonum potest. **Theop.** Theophylactus aliter hæc verba exponens, Sint, inquit, lumbi vestri præcincti, hoc est, parati estote ad operandum in cultu & ministerio meo. lucernas quoque gestate, id est non in tenebris neque sine intelligentia ambulate, quia lucernam verbi gestare debetis, vnde discatis quid vos oporteat facere. Putat idē intelligi hic vitam actiuam. ii enim qui illam viuunt, succincti ambulant, & ideo lucernis opus habent. Quoniam vita actiua dono iudicii eger & intellectus, vt quisque sciat, quid & quomodo agere debeat ac possit. nanque multi quum multa bona fecerint, neque in manibus suis lucernas habuerint, minus recte fecerunt, eo quod per ipsos factum bonum quidem est, sed factum tamen non bene. Video nonnullos alios per lumborum præcinctionem intelligere omnium mundanorum impedimentorum abiectiōem, vt in via mandatorum dei firmius possimus mentium nostrarum insige-

re pedes: quia quisquis disinctus ingreditur, iam impedimentum habet quo minus liber incedat. Miles ad bellū intruens se, præcingitur, adsumens gladium super femur suum. Et tu qui miles cupis esse Christi, lumbos quoque tuos fucinge, omnia transitoria & impedimenta mundi femoue, vt pugnare possis non aduersus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates tenebrarum mundi huius, sic nimirum militem suum instruit Paulus, quum iubet **Eph. 6.** eum succinctum stare lumbos suos in veritate, indutum lorica iustitiæ, & calceatum pedibus in præparationem euangelii pacis. Quisquis talis est, vt sanctus Martinus, S. Vuolfgangus, sanctus Valericus, & alii quidam, illi cum lucernis suis sunt in exemplum aliis præponendi, sicut dominus ait, Nemo lucernam accendit & ponit eam sub modio, sed **Mat. 5.** super candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. **D.** Dices autem, Video docere dominum, quod lucernæ sint in manibus gestandæ, hoc est, opera bona palam facienda ad edificationem & exemplum proximorum. quare ergo idem alibi prohibet, iubens eum qui orare velit, ingredi cubiculum, & clauso illo orare patrem suum cælestem? **Re Mat. 6.** spōdetur, quod imperfecti homines, quos facile extollit & utillar laus hominum, quique opus bonū conuertunt in superbiam & ambitionem, illi aimirum debent hoc facere occulte: qui autem perfecti sunt, vel in statu perfectionis cōstituti, opera sua bona videntibus aliis facere debent, vt eis præbeant exempla virtutum, sicut de hierarchis ecclesiæ testatur Dionysius, quod lucere debeant per gratiam doctrinæ & prædicationis erga rudes & ignaros, per correptionem & consilium erga errantes, per gratiam & virtutem in peccatores. Sic lumen verum & ardēs habuit Christus, qui **Iohan. 8.** dixit, Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Multa hic dici possent de lumine verbi diuini, de quo Dauid inquit, Lumen semitis **Psal. 118.** meis. Extendi posset de lampade & omnibus iis quæ pertinent ad illud, sed volens prætermitto. Vnum hoc constat, quod quisquis verum lumen fidei suæ accenderit in ecclesia Christi, ei non delebitur vel per infidelitatem, vel hæresim, vel quemlibet errorem: sed vt Sapiens inquit, Lumen **Pro. 17.** eius nō extinguetur in nocte. Posset insuper ex eo quod ait dominus, Lucerna corporis tui est oculus tuus, non nihil dici de lumine intentionis & adfectus. Atque ex parabola illa **Lucæ. 15.** de decem virginibus, posset inferri aliquid de lumine hō **Mat. 25.**

nestæ conuersationis. Quauis autem omnia hæc affatim habuerit S. Martinus, sicut ex vita sua manifeste cernitur, supersedemus tamen omnibus iis commemorandis, causa breuitatis.

- 3 Porro inquit dominus, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quâdo reuertatur a nuptiis. Explicâs hæc Gregorius, sic ait, Ad nuptias dominus abiit, quia resurgens a mortuis, & ascendens in cælum, superâ sibi angelorum multitudinem nouus homo sibi copulauit, qui tunc reuertitur, quum nobis iam per iudicium manifestatur. Paulo aliter exponens hoc idem Theophylactus, dicit, Quis hic est dominus, quam Christus Iesus? qui humanam quidem assumpsit naturam, & sicut sponsum copulauit sibi & nuptias fecit, in carnem vnâ ei adiungendo, immo non vnâs fecit nuptias, sed multas. quotidie enim nuptias sunt in cælo sanctarum animarum, quum ei commendat Paulus, vel si quis similis Paulo, virginem castam. Ab istis cælestibus nuptiis reuertitur ille vel in consummatione seculi, vel in sperato in cuiuslibet hominis morte. Beatus autem seruus quem inuenerit dominus lumbis suis præcinctum, paratum seruire deo, & qui habeat lucernam rationis & iudicii ei & contemplationis in manibus suis. ¶ Potest etiam ille domini aduentus intelligi hoc modo, vt veniat dominus cõscientias nostras per gratiam visitare, & visitâdo purificare, tunc autem ille pulsât, quando per tormenta morborum significat mortem præforibus imminere. Quisquis ergo vixit secundum voluntatem dei & legis suæ præscriptum, lætus ex hoc seculo migrat, sed qui male vixit, cum timore & tremore moritur, sicut ad iudicis aduentum, quum gaudeat boni, trepidant tamen & horrêt mali. Sic lætus fuit & gaudio plenus Paulus, cum dixit, Ego iam delibor, & tẽpuse resolutionis meæ instat, bonũ certamen certavi, cursum consummaui, fidẽ seruauĩ. in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Talis fuit S. Martinus, qui graui infirmitate pressus, flentibus fratribus suis, dixit, Domine, si autem adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Enumerari hic possent bonorum seruorum conditiones, atque deinde mystice referri ad piũ & Christianum hominem, quoniam serui fideles multũ sunt solliciti, meticulosi, & desiderium habent magnũ dominorũ suorũ. Mali autẽ leues admodum sunt & faciles, neq; magnopere curant, etiãsi do-

mini tardissime aut nõquã redeant. De aduẽtu domini mul Tom. 1. ta diximus tempore aduentus, de pulsu dei & nostro & c.

Beati serui quos quum venerit dominus, inuenerit vigi- lantes, ii nimirum, qui vigilat in cordibus & conscientiis suis, quotidie cogitâtes se esse morituros, sicut de eis inquit Sapiens, Cor suum tradet ad vigilandum diluculo, ad domi- num qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabi- tur. Sic Dauid facere consuevit, vt clamitat ad dominum, Deus deus meus ad te de luce vigilo. Vigilat autẽ, qui ad aspectum veri luminis oculos apertos tenet. Vigilat, qui seruatur Gregor. operâdo quod credit. Vigilat, qui a se torporis & negligentiæ tenebras repellit. Beatus ergo seruus ille vigil, cuiusmodi seruis Paulus ait, Euigilate iusti, & nolite peccare. 1. Co. 15.

4 Quum iam recensuit dominus quidnam discipulis sit factõ opus, & quod beati sint futuri, si sic vigilâtes inueniantur: iam porro beatitudinem illam eis insinuat, ostẽdens quid eis facere velit, & ait, Amẽ dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Verba hæc simpliciter intelligit Gregorius. præcinget se, id est, ad retributionem præparabit, & faciet illos discumbere, hoc est, in æterna quiete refoueri. Transiens ministrabit eis, quia satiat ipsos luminis sui saturitate, dum eos extollit forma humanitatis suæ ad contemplationem diuinitatis. Transiens igitur ille suus ipsam adductionem significat nostram ad aspectum claritatis suæ. Theophylactus Theop. etus in præcingendo accipit hoc, quod non omnem suam excellentiam cognoscimus: per discubium, beatitudinem intelligit corporis & animæ, in qua tantum iam sunt illi beati. Quæres, Quonam præcincturus se sit dominus? (nã differunt cingi, succingi & præcingi, sicut ministraturi me se aliquid præcingunt, quum accingi sit pugnare volentium.) Respondetur, quia hic in terra præcinxit se dominus fascia humanitatis, sicuti mos est vt operarii præcingant se aliquo velamine: ita filius Ioseph fabri, fabricator mundi Christus Iesus, huiusmodi quiddam præcinxit. Nã sic Paulus ait, Quum esset in forma dei & c. habitu est inuẽtus vt homo. Ille per omnem quocq; vitam suam crucẽ præparauit, quã tandem suis ipse humeris gestauit, omnibusq; Christianis gestandam reliquit. Quum autẽ Christus morte sua, mortẽ, inferos & diabolum subegit, ibi aliud quoddam produxit succinctorium glorię, de quo Dauid, Dominus, inquit, regnauit, decorẽ indutus est, indutus est domi- P. sal. 92.

Mat. 28. nus fortitudinem, & præcinxit se, quoniam illi data est o-
 Mat. xli. mnis potestas in caelo & in terra. Sic præcinxit se dominus
 gloria angelorum & sanctorum omnium. Hac tanta glo-
 ria decoratus ille, facit discumbere ad cenam agni beatorum,
 seque ipsum, panem caelestem eis præbet manducandum &
 vescendum. Quæ coena est nunquam deficiens, in qua pro
 Luc. 14. suo quisque merito collocatur, iuxta illud quod ait domi-
 nus, Vado parare vobis locum, quem vbi parauero vobis,
 Ioh. 14. veniam & adsumam vos ad meipsum. ¶ Transiens hic
 dominus ministrat suis, quod ministerium in eo situm est,
 quod beatos illos satiat, sicut inquit Psalmista, Satiabor
 Psa. 116. quum apparuerit gloria tua. Ipse etiã dominus ait, Si quis
 Ioha. 10. per me intrauerit, saluabitur, & ingredietur & egredietur,
 & pascua inueniet. De transitu Christi siue reditu ponat
 in caelum post diem iudicii, constat ex multis locis scriptu-
 rarum. Transiit quoque hunc dominicum intelligit, qui in vi-
 ta contemplatiua sese exercent, illi etiam eum explicante
 re hoc modo, Quum deus in essentia sua sit infinitus & in-
 comprehensibilis, interim tamen diuinitatis suæ radium
 quendam & fulgorem exhibeat beatis, ut si quando fundi-
 tus bonitatem suam, sapientiam & potentiam scrutari atque
 intelligere volunt, iam tum transit eis dominus, ita ut nulla
 creatura indagare possit. Transitus hic sublimis est & ar-
 duus, quoniam spiritus hominis beati semper ex vno gra-
 du contemplationis in alium deducitur continue: sicque
 dominus, qui supra quam dici aut intelligi potest, bonus, sa-
 piens quoque est & potens, semper transit, multis para-
 sanguis omnem humanum excedens intellectum. (Hoc est theo-
 logiæ negatiuæ opus, sicut etiam applicuimus in commen-
 tariis nostris super Dionysium, de mystica theologia in fi-
 ne. De recubitu autem beatorum, & tota mensa mystica
 Dionys. beatorum, vide eleg antissimum, spiritu dei plenum, S. Dio-
 nysium ad Titum condiscipulum suum, licet non sit prouici-
 plebe, tamen vel coram clero, religiosi, aut monialibus ap-
 positissime posset adaptari.)
 Hieron. ¶ Sequitur, Et si venerit in secunda vigilia, & si in ter-
 tia vigilia venerit, & ita inuenerit. Inquit Hieronymus sta-
 tiones & vigiliae militares in terna horarum spatia diuidi-
 tur, ita ut toti nocti custodiæ quatuor tribuantur. Eo ergo
 quod plures hic custodias proponit dominus, incertã vult
 significare sui aduentus horã, sicut & illi qui ciuitatis mor-
 tia custodiunt, incerti sunt qua hora irruent hostes. Gre-

gorius putat per has tres custodias designari tres hominis Grego.
 ætates, infantiam, pueritiam & senectutem, hoc modo, quod
 qui bonum operari non vult in prima ætate, at vbi adole-
 uerit, incipiat esse frugifer si non facit, saltem grandæuus
 conuertatur ad dominum. ¶ Quir autem hic dominus
 primam custodiam comemorat tantum, & in Marco qua-
 tuor recenset, dicens. Vigilate, nescitis enim quando domi-
 nus domus veniat, sero an media nocte, an gallicantu, an
 mane: prima siquidem vigilia est intempesta nocte, secun-
 da durat vsque ad conticinium, tertia a medio noctis per
 tres horas, quando homines incipiunt somnare, solique ab
 angulo noctis moueri versus diem nostrum, tunc etiã pau-
 latim aues garrunt & cantillant, sub ea vigilia Petrus ne-
 ganit dominum. Postrema porro vigilia proteditur ad tẽ-
 pus antelucanum, illucescente iam die, quando placidissi-
 mus est somnus, quo tempore Christus venit ad discipu-
 los in mari. Hic autem duas tantum vigiliae quur tandem
 commemorat? Respondetur, quia primæ ideo non memi-
 nit, quod primam rudemque adhuc ætatem significat. de
 e a sic ait dominus, Filii vestri qui boni ac mali ignorat di-
 stantiam. Quarta etiam vigilia hic a domino non nume-
 ratur, quia ætas decrepita ad delirium tendens, virtute om-
 ni destituitur. Addit hinc parabolam, si sciret pater fa-
 milias qua hora fur venturus esset. Attendant hæc tepidi
 Christiani, tardi existentes ad omne opus bonum, discant
 imitari patres familias: quoniam fur subito irruens, mors
 est inopinatio superueniens. furem hunc obseruaturi, vige-
 lemus solerter omni hora, mortem præ oculis habentes,
 iuxta consilium sapientis, In omnibus operibus tuis memo-
 rare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Conclu-
 dendo igitur admonet nos dominus, iubens nos esse para-
 tos, quia qua minime putamus hora filius hominis veniet.
 Iohã. 5. recte filius hominis, siquidem in specie humana iudicaturus,
 secundum illud, Pater non iudicat quemquam, sed omne
 iudicium dedit filio. Quando autem venturus sit Chris-
 tus, nosque morituri simus, id sane nos laret: quoniam vt
 nihil nobis morte certius, sic hora mortis nihil est incer-
 tius. sed & illud quod ignotum nobis voluit esse deus mor-
 tus tempus, eo factum est, vt semper simus parati. Vnde in-
 signis illa stultitia est non parare se morti, quum tamen ip-
 sa mors paratissima sit semper in capita nostra. sequamur
 itaque etiam hic S. Martinum, qui per omnem vitam suam
 DDDD v

Mar. 13.]

Mat. 26.

Deut. 1.

Eccl. 5.

Iohã. 5.

ealē se gessit, quasi quotidie sistēd^o esset iudicio Christi, &c.
AL TER A HOMILIA IN FE-
sto S. Martini.

- Mat. 25.** **Q** Vando quidem in nonnullis locis euangeliū hoc legitur, Homo quidam peregre proficiscens, illudq; cum eo conspirat multum, quod Lucas habet cap. 19. & in die S. Nicolai legitur, consilium visum est illud paulo diligentius latiusq; explicare, eo loco incipiendo, vbi in feriis sancti Nicolai substitim^o, quāuis inter vtrūq; hoc euangelium nonnulla sit differentia, quia apud Mattheum dominus tres tantummodo seruos commemorat, quibus octo concredita sunt talenta, hic vero decem numerat seruos, totidemque talenta. alias eadem vtrinq; fere & expositio & significatio est, sicut in scholis latius differet, nos ipsum Lucam adgrediamur. Factum, inquit ille, est vt rediret accepto regno. Vbi Beda sic ait, Significat tempus quando in manifestissima & eminentissima claritate venturus est, qui eis humilis apparuit, quum diceret, Regnum meum non est de hoc mundo. Quum autem secundario venturus est choris comitatus angelorum, in gloria dei patris, a quo ille regnum iudicandi accepit ecclesiam, vt Paulus inquit, quod regnare eum oportet donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum: tunc sane rationem ille ponet cū seruis, qualem se quisque gesserit circa dona diuinitus accepta, vbi rigide peragentur omnia. Iam sibi quisque diues videtur, & possidere hereditatem amplam, ratus sua isthæc esse bona, cum quibus etiam pro suo arbitrio possit agere omnia. aliter autem continget in die nouissimo. Sic etiam qui mercimoniis multa consequutus est bona, vel qui ex sacerdotiis corrasit, vel dominus aliquis qui e subditis suis collegit, in iis quilibet pro suo nutu versatur, tanquam vere suis & propriis bonis. Alius eruditione valet, alius prudentia eminet, iste potentia quadam turget inflatus, quisq; iam pro sua voluntate agit omnia, sed tamen interim pro omnibus illis reddent rationem deo vsq; ad minimum verbum ociosum. O horā duri iudicii. memēto homo, quia rationē redditurus es pro omnibus illis que habes, quoniam omnia habes a deo, sicut inquit Paulus, Quid habes quod nō accepisti? Atq; ideo hic dicit quod vocat seruos suos.
- 1. The. 4** Citatio hæc est, qua omnes homines ad iudiciū vocabuntur per angelos, iussu tamē Christi, sic dicere Apostolo, Dominus in iussu & in voce archangeli & in tuba dei descendet:

de celo, & mortui qui in Christo sunt, resurgēt primi. Hæc Ioha. 16 illa erit vocatio a. 4. partibus orbis, quādo clamabūt ange Beda. ii, Surgite mortui, venite ad iudiciū, Atq; hoc, ait dominus, faciet, vt sciat quantū quisq; sit negociatus, non quasi non proficiat illud qui nouit omnia, sed sic scire dicitur, quoniam sic scire etiā alios omnes facit. aut loquitur more humano, quia rationē ponētes cū seruis, volūt scire quā gnauiter negociati fuerint, sic Moyles dixit ad populum, Tentat vos dominus deus vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum.

2 Venit ergo primus, & ait, Domine, mna tua decem mnas acquisiuit. Primus hic seruus, vt inquit Beda, est ordo Beda. doctorum in circuncisione missorum, qui Iudæos adduxit ad Christum. ille mnam vnicam accepit, dominū vnū, vnū quoque deum, fidem vnā, vnumq; baptisum, & acquisiuit decem, hoc est, Iudæos legi Mosaicæ subiectos. Et hic operationē liberi arbitrii videmus, quia iste vnicam tantū mna acquisiuerat. Iuratus per eā alias decē, vt ait Paulus, 1. Cor. 15 nō ego, sed gratia dei mecū. & tamē fatetur primam illam mnam nō esse suā, sed domini sui, quā dicit, Domine, mna tua. vsq; adeo in omnibus deo debemus deferre honorem. Sed & lucrū ille adscribit domino, dicens, Mna tua decem mnas acquisiuit. Huiusmodi seruus & Paulus fuit, quoniam sic ait, Gratia dei sum id quod sum, & gratia eius vacua in Ibidem. me nō fuit. Intellectus hic magis spiritū sapit, quā interim alii ad literā propius accedentes, intelligant hoc de eo qui gratiā dei accepit & exercet, vt perfectus efficiatur, siquidē denarius numerus est perfectionis, ideoq; illi homines perfectissimi sunt, quales fuerūt apostoli & eorū successores, sicut de S. Martino canit ecclesia, Hic est Martinus electus dei pōnifex, cui dominus post apostolos tantū gratiā cōferre dignatus est, vt in virtute deificæ trinitatis mereretur fieri triū mortuorū suscitator magnificus. Seruo huic respondit dominus, Euge serue bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestātē habens super decē ciuitates. Multū hoc placet deo, si quis in seruitio suo sancto sit fidelis, maxime circa curā animarū & lucrū. vsq; adeo eas diligit deus. In mo Roma. 8 dico, inquit, fuisti fidelis, quia modicum est quicquid est super terram, si referas ad gloriā felicitatis æternæ, vt ait Paulus, Existimo quod non sunt condignæ passiones huius 1. Cor. 1 temporis, ad futuram gloriā quæ reuelabitur in nobis. & alibi, Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Quū autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod

- ex parte est. Idem dominus ait in modico fuisse fidelem.
- Beda.** Ciuitates autem decem, vt dicit Beda, sunt animæ per legis verbum ad gratiam euangelii venientes. sic Paulus ait ad ciuitates quas adsequutus est, Quæ est spes nostra, vel gaudium aut corona gloria? nonne vos ante dominum nostrum Iesum Christum? si nolimus a litera discedere longius, videbimus facilem intellectum, quod per decem ciuitates, decem accipiatur chori beatorum, nouem angelorum, & decimus paruulorum. Voluit ergo dominus insinuare homines in hac vita perfectos, vt patriarchas, prophetas & apostolos, peruenturos in supremum chorum angelorum, sicut in festo S. Michaelis dici solet, singulis angelorum choris homines inferi. ¶ Aduenit deinde & alius seruus, qui vna quoque mna quinque alias est lucratus, & illum dominus constituit super quinque ciuitates fideles seruos omnes laudat dominus. Quo exemplo discant domini seruos suos ob fidelitatem tractare benignius, non succedere semper & indignari. sic enim ait Sapiens, Non lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Seruus hic quanuis non tantum lucratus, neque tam fidelis fuerat vt primus, tamen laudatur a domino. sic cuique mouit deus dare iuxta meritum suum, quia in domo patris sui mansiones multæ sunt, & remunerationes distinctæ. Augustinus exponit mnas illas de intellectu & operatione, intellectum docet diffundi in sensus quinque. Expositio pulchra est, & ad sensum spirituale plurimum accommodata, sed quia nimis recedit a litera, supersedeo.
- August.** Iam tandem ignauus procedit seruus, ferens manam suam in sudario. Vbi Augustinus ait lib. 2. de quæst. euang. cap. 4. quia sudario imponere est cum torpore & ignauia infirmari, neque velle seruire verbo. sunt enim homines quidam adeo peruersi, vt sibi ipsi blandiantur, rati satis hoc esse, si de se quisque reddat rationem, nec vltra requiri, aliis vel prædicari vel ministrare: quum tamen apud dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito euangelio dormierunt, quia per creaturam poterant cognoscere creatorem. Concordat Beda, quoniam pecuniam in sudario ligare, est percepta dona sub ocio lenti torporis abscondere. Theophylactus porro, dominus, inquit, mortuus sudario inuolutus fuit, & Lazari facies in sepulchro sudario obuoluta fuit, merito igitur ignauus ille sudario inquit reconditum fuisse donum. Mortuum enim illud fecer-
- Ioh. 14.** deus dare iuxta meritum suum, quia in domo patris sui mansiones multæ sunt, & remunerationes distinctæ. Augustinus exponit mnas illas de intellectu & operatione, intellectum docet diffundi in sensus quinque. Expositio pulchra est, & ad sensum spirituale plurimum accommodata, sed quia nimis recedit a litera, supersedeo.
- August.** Iam tandem ignauus procedit seruus, ferens manam suam in sudario. Vbi Augustinus ait lib. 2. de quæst. euang. cap. 4. quia sudario imponere est cum torpore & ignauia infirmari, neque velle seruire verbo. sunt enim homines quidam adeo peruersi, vt sibi ipsi blandiantur, rati satis hoc esse, si de se quisque reddat rationem, nec vltra requiri, aliis vel prædicari vel ministrare: quum tamen apud dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito euangelio dormierunt, quia per creaturam poterant cognoscere creatorem. Concordat Beda, quoniam pecuniam in sudario ligare, est percepta dona sub ocio lenti torporis abscondere. Theophylactus porro, dominus, inquit, mortuus sudario inuolutus fuit, & Lazari facies in sepulchro sudario obuoluta fuit, merito igitur ignauus ille sudario inquit reconditum fuisse donum. Mortuum enim illud fecer-
- Beda.** Ciuitates autem decem, vt dicit Beda, sunt animæ per legis verbum ad gratiam euangelii venientes. sic Paulus ait ad ciuitates quas adsequutus est, Quæ est spes nostra, vel gaudium aut corona gloria? nonne vos ante dominum nostrum Iesum Christum? si nolimus a litera discedere longius, videbimus facilem intellectum, quod per decem ciuitates, decem accipiatur chori beatorum, nouem angelorum, & decimus paruulorum. Voluit ergo dominus insinuare homines in hac vita perfectos, vt patriarchas, prophetas & apostolos, peruenturos in supremum chorum angelorum, sicut in festo S. Michaelis dici solet, singulis angelorum choris homines inferi. ¶ Aduenit deinde & alius seruus, qui vna quoque mna quinque alias est lucratus, & illum dominus constituit super quinque ciuitates fideles seruos omnes laudat dominus. Quo exemplo discant domini seruos suos ob fidelitatem tractare benignius, non succedere semper & indignari. sic enim ait Sapiens, Non lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Seruus hic quanuis non tantum lucratus, neque tam fidelis fuerat vt primus, tamen laudatur a domino. sic cuique mouit deus dare iuxta meritum suum, quia in domo patris sui mansiones multæ sunt, & remunerationes distinctæ. Augustinus exponit mnas illas de intellectu & operatione, intellectum docet diffundi in sensus quinque. Expositio pulchra est, & ad sensum spirituale plurimum accommodata, sed quia nimis recedit a litera, supersedeo.
- August.** Iam tandem ignauus procedit seruus, ferens manam suam in sudario. Vbi Augustinus ait lib. 2. de quæst. euang. cap. 4. quia sudario imponere est cum torpore & ignauia infirmari, neque velle seruire verbo. sunt enim homines quidam adeo peruersi, vt sibi ipsi blandiantur, rati satis hoc esse, si de se quisque reddat rationem, nec vltra requiri, aliis vel prædicari vel ministrare: quum tamen apud dominum etiam illi sint inexcusabiles, quibus lex data non est, neque audito euangelio dormierunt, quia per creaturam poterant cognoscere creatorem. Concordat Beda, quoniam pecuniam in sudario ligare, est percepta dona sub ocio lenti torporis abscondere. Theophylactus porro, dominus, inquit, mortuus sudario inuolutus fuit, & Lazari facies in sepulchro sudario obuoluta fuit, merito igitur ignauus ille sudario inquit reconditum fuisse donum. Mortuum enim illud fecer-
- Theop.** Iohan. 9. 10.

rat & inefficax, non euoluens neque lucrum faciens. Huiusmodi homo per fatuum istum & stolidum Nabal designatur, qui panem suum & carnem soli sibi seruire cupiebat, nihil volens Dauidi & seruis eius in extrema etiam ne celsitate communicare. Quumque seruus in se inutilis esset, adhuc tamen astute & callide agit, fucum quærens atque prætextum malitiæ. malum id omne conicit in dominum, (homines ii peruersissimi sunt) & illi quatuor hæc intet. Primo, quod sibi fuerit occasio metus, respectu tam stricte & arduæ rationis: deinde quia homo durus sit & austerus: insuper, tollens quod non posuerit postremo, quod metat vbi non seminarit. Talia multi prætexunt, nolentes enim vllis prodesse, dicunt quod vbi non seminauerit deus bonam indolem & aptitudinem, illinc ne requirat messem, Me, inquit, non fecit industrium, & ad docendum idoneum, & quid a me exigitur, vt in fructum faciam? Augustinus putat hoc ipsum esse metere, quod non seminarit ille, impietatis reos etiam eos tenere, quibus verbum legis aut euangelii non est ministratum. neque enim ii quibus lex data non est, excusati ideo sunt, quia ex creaturis æternam creatoris sui virtutem & diuinitatem poterat cognoscere, vt testatur Paulus. Quidam peccatores inculant deum quasi nimis asperum & durum, eo quod propter voluptatem temporalem ipsos puniat supplicio æterno, quodque ex singulis verbis ociosis ratione exposcat. sic ignaui exemplum Lot prætexunt, quod & ipsi non possint ascendere in montem perfectionis. tantum venire cupiunt in Segor, quod sonat pusillū, vnde nullum subire volunt laborem paulo grauiorem. Chryso- mus egregie defendit dominum aduersus fraudulentam & mendacem serui huius accusationem, dicens cum in singulis istis quatuor esse mentitum: quia si dominum timuisset, mandata eius custodiuisset. Aut si sciebat dominum suum austerum esse, seueritatem eius non debebat contemnere. Et quia dixit seruus tollere dominum quod non posuisset, quanto magis oportebat eum cogitare, quod tolleret ille vbi posuisset: sed nouerat, quia metebat dominus vbi non seminasset, quum non magis meteret, vbi seminauerat ipse? Audite igitur sententiam, quam tulit dominus super seruum istum, Ex ore tuo iudico te serue nequam. sic Eliphaz dixit ad Iob, Condemnabit te os tuum, & non ego, & labia tua respondebunt tibi. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? Omnis homo, inquit Theophylactus, mensarius a deo Theop.

1. reg. 25

Theop.

August.

Rom. 1.

Matt. 15.

Mat. 12.

Con. 19.

Chryso.

Iob. 15.

Theop.

ordinatus est, vt in huius mundi officina magna negocietur. sic cum donis dei lucrum fecit Paulus, dicens, Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrificerem. Beda ait pecunia hanc esse verbum dei, sicut dicit Psalmista, Eloquia domini eloquia casta, argentum igne examinatum. Verbum igitur dei committi debet numulariis ad mensam, hoc est, paratis & voluntariis fidelium metibus adnunciari, super quam mensam, hoc est, mentem primam audientium, nihil nisi pecunia domini, numisma ex oticū nullum reponi debet, vt sic omnis sermo docentis, sensum sequatur scripturæ diuinæ, non proprium aliquod somnium.

4 Tunc ait dominus astatibus, Auferte ab illo mnas, & date illi qui decem mnas habet. Quisquis dono diuino abutitur, ab eo aufertur. sic multos videas qui diuitiis & honoribus abundarunt, periisse, eo forsitan quod erant abusi, & ideo subtraxit illis dominus. Plerique prouincias totas easque populosas, immensos ducatus & dominia habere, nunc miseri in exitium profligati nihil habent. ita deus huius mnas sustulit, & dedit ei qui decem mnas habebat. Per hoc ait Augustinus significari, & illum posse amittere munus dei, qui habens non habet, id est, eo non vitur: & in eo uergeri, qui habens habet, hoc est, bene vitur, sic scriptum est angelo Ephesi, Nisi pœnitentiam egeris, mouebo candelabrum tuum de loco suo. sic factum est, & contigit Sauli, qui quum gratiam dei per superbiam & inobediētiam amisisset, data ea est Dauidi, sicut Regum testatur historia, directus est domini spiritus in Dauid, & inde spiritus recessit a Saul, sic angelo Philadelphix dicitur, Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. sic Esau iustitiam primogenituræ amisit, & frater eius Iacobus cōsequutus est eam, sic eadem Ruben perdidit, & Ioseph adeptus est. Atq; ideo commutauit manus suas Iacob super duos filios Ioseph Ephraim & Manasse. hinc admiratur multi, vnde fiat quod qui antea multis donis abundant, ea ipsis augetur, quū interim plerique alii in paupertate desordescant. Eius rationem reddit dominus, ostendens iniquum hoc non esse. Quum enim habenti dabitur & abundabit, ei qui dona dei habet in usu pio & sancto, augebitur gratia dei in ipso & terga proximos suos. Qui autē nihil habet, hoc est, qui donis dei non vitur, ab eo etiam id quod habet, donum auferetur: sicuti Iohannes inquit, Nomen habes quod uiuas, & mortuus es. Quot obsecro sunt, qui præclaram in iuuentute spē

de se præbent, dum videntur ingenui & industrii, ita vt putes eos esse quantius precii: si paulum attendas, actum est, illicet, perierunt? Sic multi præcoccem promittentes fructum, nimis cito erumpunt: quumque sublimi gradu constiterint, præcipites ruunt, versa simul cum ipsis rota fortunæ. ideoque deus fortuitorum istorum bonorum elargitor est, qui quia nouit aliquem donis sibi collatis esse abusum, ablata illi confert in alium. Sanctus autē Martinus quum multa accepisset a deo dona, in tam pium usum ea contulit, vt semper aucta sint illi, acceperitq; subinde gratiam pro gratia & c.

DE SANCTO MARTINO pontifice inclyto.

5 Sanctus Martinus Sabaria Pannonix natus, quæ ad fluuium Raab sita est, non procul ab Austria, partes habuit infideles, nobiles tamē, si stemata mundi cōsideres. pater enim eius supremus equitum ductor fuit sub imperatoribus Costantino & Iuliano, ideoque in Italia educatus est Papiæ. instinctu autē diuino conuersus ille fuerat ad Christum, decimoq; ætatis anno confugit ad templum, & parētibus inuitis factus est cathecumenus, hoc est, in fide erudiri se permisit. Iā vero duodenis cupiebat habitare in deserto, si per corpusculi imbecillitatē sustinere potuisset, quod deinde tamen deuote studuit adimplere. Cæterum quum imperatores edicto præcepissent, vt militū veteranorum filii militarent, compulsus est a patre suo etiam resistēs sanctus Martinus ad militiam, annum agens decimum quintum. atq; in ea triennium permanfit, uiuens in magna continentia & eleemosynarum largitione. Quodā tempore sub porta ciuitatis Ambianensium occurrit illi mendicus, cui quod daret quum nihil iam haberet amplius, chlamydem quoque in duas partes correpto gladio discidit, alterā pauperi exhibuit, alterā sibi referuauit qua tegetetur. proxima nocte vidit Christū ea chlamyde opertum, dicere angelis suis, Martinus adhuc cathecumenus hac me veste cōtexit. ibi tamē ille baptizatus anno decimo octauo, atq; orante & urgente duce suo, biennium in militia perstitit.

¶ Irruentibus autem Germanis, vt erant ferocissimī, in Galliam, imperator Iulianus Vormatiæ militibus suis stipēdia soluit, vbi recusans Martinus quicquam accipere, dixit militem se esse Christi, ideoque non licere sibi pugnare, & cruenta gerere bella. Imperator rarus est Martinum

id facere metu percussus. dixit autem ei Martinus, Si timo-
ri hoc, non fidei adscribitur, age cras prima luce inermis, so-
lo tamen crucis signo monitus, hostium cuneos penetrabo.
Sequenti die hostes vltro porrectis manibus dederunt se
imperator, utique per meritum sancti Martini, qui deinde
relicta militia, profectus est ad sanctum Hilarium Piceni-
sem episcopum in Aquitaniam, qui ipsum ordinavit exor-
cistam, ubi reuelavit ei deus ut domum rediret. reuersus il-
luc, matrem suam ad fidem conuertit, patre in infidelitate perdu-
rante. In via a latronibus miseræ caesus est. Quumque tunc
in Sclauonia hæresis Arrianorum inualeceret, & eis san-
ctus Martinus valide resisteret, percussus simul & profli-
gatus est ab illis, profectus ergo Mediolanum, occupauit ege-
nobium cum fratribus, sed ibi quoque ab hæreticis Arria-
nis est repulsus. Inde reuersus in Galliam, predicauit ibi, si-
demque Christi sedulo plantauit, autore Gregorio, qui ait,
lib. hist. Tunc iam & lumē nostrum exoritur, nouisque lampadum
cap. 36. radiis Gallia perlustratur: hoc est, eo tempore beatissimus
Martinus in Gallias prædicare exorsus est, qui Christum dei
filium per multa miracula verum deum in populis decla-
rans, gentilium incredulitatem auertit. hic fana destruxit,
hæresim oppressit, ecclesias ædificauit. & cum aliis multis
virtutibus refulgeret, ad consummandum laudis suæ titu-
lum tres mortuos vitæ restituit. Quum autem compe-
risset sanctum Hilarium iam ab exilio rediisse in dioccesim
suam, Martinus se ei coniunxit, atque ne esset ab eo remotior,
cœnobium erexit non procul ab vrbe, ubi tantis inclaruit
virtutibus, ut sanctis precibus suis complures sanaret agro-
ros, mortuos resuscitaret. in oratione cõtinuus, peccatores
qui pœnitentiam egerant, suscipiebat. Eodem tempore mor-
tuo episcopo Turonensi Litorio, sanctus Martinus tertius
episcopus eligitur anno 1 x imperatoris Valeris. is resuscita-
uit ibi mortuum in dioccesi, multaque alia operatus est
miracula, ita ut autoritatis sue eminentia dignitatem susti-
neret episcopalem: pietate tamen, oratione, ieiunio & omni
humilitate, viueret ut monachus. Tempora plurima exur-
xit, magnumque & illustre monasterium in honore Petri
& Pauli. Tribus quoque in vicis, Almaganenſi, Torinagenſi
& Condacensi, idolorum templa destruxit & ecclesias ibi
erexit. Quumque aliquando venisset ad sepulchrum ante-
cessoris sui Gatiani, primi episcopi Turonensis, atque inter
cætera suæ orationis verba diceret, Vir dei, benedic mihi,

Gregor.
Turon.
lib. hist.
cap. 36.

audiuit vocem dicentem sibi, Imo te oro cultor dei, ut mihi
benedicere digneris. Multa quoque miracula fecit Artho-
nis in Auernia. Ad hæc Gregorius ille Turonensis, quem Gregor.
ante citauimus, refert in libro de gloria confessorum per mul Turonæ.
ta capita, de arbore quadam per signum sanctæ crucis a Mar-
tino erecta, e cuius cortice promanans aqua, sanauit infir-
mos. simile est quod de palmite scribitur, confito a S. Mar-
tino. ¶ Multas tentationes & afflictiones passus est a dia-
bolo, in quem tantum ille preualuit, ut quacunquē specie si-
bi oblatum agnosceret exacte. Vnde quodam tempore ap-
paruit ei habitu & cultu regio, purpura & diademate exor-
natus, dixitque se esse Christum. neque verò Martinus eum
adorare voluit, sed dixit, Aduentum suum dominus noster
Iesus Christus non prædixit fore purpura & diademate cõ-
spicuum. atque quum nollet in eum credere, nisi in hac
specie appareret qua passus fuerat, euauit diabolus, & cel-
lulam sancti Martini grauissimo fetore impleuit. ¶ Quum
igitur S. Martinus magna cum vitæ sanctimonia plurimos
annos in diocesi sua cõfecisset, orta est dissensio inter presby-
teros ecclesiæ Condacensis. & quauis iam diu antea præ-
dixerat fratribus suis imminere tempus resolutionis suæ, ta-
men illuc profectus est cum multis fratribus, ad restituen-
dam pacem & concordiam. Re ista pacate confecta, vo-
lens domum redire, incidit in aduersam corporis valetudi-
nem, iamque proximam mortem suam discipulis significa-
uit, qui flentes, dixerunt, Quare nos pater deseris? aut cui nos
desolatos relinquis? inuadent enim gregem tuum lupi rapa-
ces. S. Martinus conuersus ad parietem, ait, Domine, si ad-
huc populo tuo sum necessarius, non recuso laborē. Quum-
que ardentissimis vexaretur febribus, ab oratione tamen non
cessauit. Hinc Gerson in tractatu de non esu carniū, Mar-
tinus, inquit, suadentes corpus in vltimo agone constitutum, Gerson.
framentis mollioribus confoueri, magna grauitate com-
pescuit, dicens, Sinite fratres, finite. ego si vobis aliud exem-
plum relinquo, peccavi: quia seruum dei ministrum Christi,
decer in terra mori. Presbyteri accedentes, hortabantur eum
in aliud latus se reclinare, ut faceret quietius, verum ille re-
spondit, Sinite fratres ut cælum potius intuear quàm terram.
sicque spiritus meus quod iam ingressurus est iter, ei affuescat.
Hoc modo oculis ac manibus in cælum semper intentis, in-
uictum ab oratione spiritum non relaxabat. Vidit insuper &
diabolum sibi assistentem, cui dixit, Quid hic tibi rei est? quid
EEEE

agis cruenta bestia nihil in me inuenies homicida, sicut
Abraam me suscipiet. Sic ergo spiritum suum bonis operibus
elaboratum deo reddidit, quum iam vixisset annis 81. & in
episcopatu sedisset annis 26. mensibus 4. diebus 17. anno Ar-
chadii & Honorii secundo, salutis autem 443. (Gregorius
in libro historiaram.) Multi sub tempus mortis suae audie-
runt cantantes angelos, praecipue vero S. Seuerinus episcopus
Colonien. (vt scribit Sulpitius Seuerus, qui tres libros
scripsit de vita S. Martini, vt Gregorius Turonen. testatur.)
is enim cum peractis matutinis precibus ex more altaria vi-
saret orans, audiuit cantantes angelos: archidiaconus au-
tem audire non potuit, tantisper dum pro eo oraret S. Seue-
rinus, qui & ipse tandem audiens voces sonoras admodum,
cognouit ex Seuerino mortuum esse B. Martinum Turo-
nensem episcopum, cuius animam angeli tum deferrent in
caelum. Augustinus in libello de speculo peccatorum, si sal-
tem titulus non mentitur autorem, Serpens, inquit, ille vene-
nosus diabolus & sathanas, ausus fuit cum furore impetum
facere in sanctissimam B. Martini animam, qui erat, vt di-
citur, gemma sacerdotum, quam felicem animam praesen-
tibus angelis euntem in caelum impedire tetabat. ¶ Post dis-
cessum S. Martini in oppido Condaecensi conuenerunt Pic-
tavienses & Turones, de corpore B. Martini contendentes,
dicentibus illis eum monachum & abbatem ibi ipsorum fuisse,
Turonesibus satis extitisse, quod viuum eum habuerint
episcopum. Verum Turones contra volebant. nam ubi quis
consecratus fuisset & sedisset episcopus, ibidem eum sepeli-
ri debere. Quumq; contentionem illorum nox dirimeret,
Pictavienses instituerunt & proposuerunt se altero mane cor-
pus B. Martini vi & impetu abluros. Atqui conatum hunc
impediuit deus, disponens vt profunda nocte, quum altum
silentium tenerent omnia, cunctis etiam sopitis, Turonen-
ses corpus viri sancti per fenestram exemptum, nauisq; im-
positum, deueherent per flumina vsque in ciuitatem suam,
vbi deus multa per eum operatus est miracula. In eius rei ar-
gumentum fluxit oleum ex tuba ipsius, quo Aridius presby-
ter pluresque alii caeci liniti, visum receperunt, atque infir-
mi multi sanati sunt. De miraculis quae S. Martinus in vita
sua & post mortem operatus est, iusta conscripta sunt volu-
mina. mortuus est autem vir sanctus a passione Christi an-
no 412, a nato vero saluatore, anno 443. Ad huius sepul-
crum quomodo miraculose venerit S. Ambrosius, alibi dixi-

Gregor.

Sulpiti.

August.

mus, quando sub officio missae raptus ad duas horas fuit cir-
ca sepulchrum Martini, donec eum diaconus excitaret. ad
se deinde reuersus, dixit mortuum esse S. Martinum, sicut ipse
rei docuit euentus. S. Gregorius etiam XVI. post B. Martinum
episcopus Turonensis, 4. libros scripsit de miraculis S. Martini.

Videat qui velit, quae S. Paulinus Nola episcopus scri-
psit, quando Sulpitius Seuerus presbyter depinxerat san-
ctum Martinum & sanctum Paulinum in baptisterio, ima-
ginibus addidit versus. Paulinus epistola 12. inquit inter a-
lia, Martinus pingitur recte in loco refectionis humanae,
qui caelestis hominis imaginem perfecta Christi imitatio-
ne portauit, vt deponentibus in lauacro terrene imaginis
vultu, imitanda caelestis animae occurrat effigies. vo-
cat Martinum formam iustitiae, summam virtutum, specu-
lum fortitudinis.

Abluitis quicunque animas & membra lauacris,

Cernite propositas ad bona facta vias.

Adstat perfecta Martinus regula vitae,

Paulinus veniam quo mereare docet.

Hunc peccatores, illum spectate beati.

Exemplar sanctis ille sit, iste reis.

Et infra,

Martinum veneranda viri testatur imago,

Altera Paulinum forma refert humilem.

Ille fidem exemplis & dictis fortibus armat,

Vt meriti palmas intemerata ferat.

Iste docet fasces redimens sua crimina nummis,

Vilior vt sit res, quam sua cuique salus.

Martinus episcopus migravit a seculo, viuit in Christo, ge-
ma sacerdotum.

IN DIE FESTO S. CATHARI-
nae virginis & martyris, studiorum studiosorumq;
omnium praesidis, Euang. MATH. XIII.

HOMILIA VNICA.

Vangelium hoc require supra in festo sanctae Mar-
garetae, vbi illud exposuimus partim, nunc reli-
quam eius particulam explicabimus. Regnum,
inquit dominus, caelorum simile est saena missae in mare.
ait Hieronymus, impleto Ieremie vaticinio, Ecce ego mit-
to ad vos piscatores multos, postquam audierant Petrus

Hieron.

EEEE ii

- Mat. 4. & Andreas, Iacobus & Iohannes filii Zebedæi, sequimini, & faciam vos piscatores hominum, contexuerunt sibi ex veteri & nouo testamento sagem euangelicorum dogmatum, & miserunt eam in mare huius seculi, quæ usque hodie in mediis fluctibus teditur, capiens de amaris & falsis gurgitibus quicquid inciderit, id est, bonos homines & malos. Quum autem venerit consummatio & finis mundi, tunc sagma extrahetur ad littus, ad secernendum pisces, boni mittentur in vasa cælestium mansionum, malos vero torrendos & exiccandos gehennæ flamma suscipiet. Conueniunt in hac expositione etiam alii doctores. commode enim ecclesia sagem comparatur, quæ piscatori commissa est Petro, ipsaque cum reti fidei quotidie capit homines, & sicut piscatores ex profundo aquarum pisces attrahunt ad littus, sic ecclesia per prædicatores adducit peccatores ex amarissimis aquis mundanarum voluptatum. ¶ Audiam hæc neochristiani, qui contendunt bonos tantum esse in ecclesia. Aliter hic docet Christus bonos & malos esse in sagma ecclesiæ. si enim boni omnes essent, quorsum attineret quosdam a piscatoribus reici? In cælo soli sunt boni, in inferno mali tantum, in ecclesia quæ locum medium occupat, boni sunt & mali commixti usque in diem iudicii, quando exhibunt angeli & segregabunt malos de medio iustorum, ipsosque proicient in caminum ignis, sicut hic dominus, exponit. Neque vero mali tantum sunt in ecclesia, sed & plures quam boni. quod significare volens Christus, ait,
- Mat. 22. Multi sunt vocati pauci vero electi. Queritur id ipsum & Psal. 39. David, inquit, Annunciaui & loquutus sum, multiplicati sunt super numerum. Ecce quod multiplicati sunt mali super numerum iustorum. Rudis admodum est intellectus eorum, qui dicunt bonos tantum esse in ecclesia contra tam manifesta Christi verba, quando etiam in hoc cap. declarat mundum hunc agrum esse quendam spatiosum, in quo triticum crescat & simul zizania. Ne putes autem ipsum in vniuersum de mundo toto loqui, & non tantum de ecclesia, affirmat messorum esse angelos, quos missurus sit filius hominis, vt tollant de regno suo omnia scandala. Regnum itaque Christi, præfens est ecclesia, hoc ille post diem nouissimum traditurus est deo patri. Quamobrem Theophylactus inquit super hoc euangelium, Terribilis est hæc parabola. ostendit enim quod licet credamus, non habeamus autem vitam bonam, in ignem proiciemur. Ait idem sag-

nam hanc ex doctrina prophetarum contextam esse & miraculis apostolorum. sicut ergo officium est apostolorum, eticere rete & capere pisces: ita munus est angelorum, segregare bonos & malos. quauis id ipsum facturi sint angeli iussu & loco Christi, quoniam ipse ille est qui præcipue hircos separabit ab agnis. Mat. 25.

2 Deinceps interrogat discipulos dominus, an hæc omnia intellexerint. qua interrogatione attentiores ipsos facit in obseruanda parabola. neque enim contentus erat dominus in eo, quod quæ ipse docebat audirent discipuli, sed voluit eos tanquam futuros magistros intelligere illa sic, vt & alios possent docere. Vnde discant prælati, quod & intelligere debent verbum dei, sicut communiter dici solet, duos illos apices mitræ episcopalis significare duo testamēta, quorum perfecta cognitio esse debeat penes episcopos, quos etiam exhortatur in hoc Dauid, dicens, Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Psal. 118

¶ Respondentibus apostolis & intelligere se affirmantibus, subiungit dominus, Omnis scriba doctus in regno dei, profert de thesauro suo noua & vetera. Ecce hic apostolos dominus scribas suos & notarios vocat, propterea quod verba saluatoris conscribunt in membranis mentis suæ cum sacramentis regni cælorum, protulerunt illi inde noua & vetera, quia quicquid in euangelio prædicabant lege & prophetis confirmarunt. Nouum adhuc erat euangelium, recens etiam incarnatio Christi, mors & resurrectio eiusdem. Veteres tamen hæc agnouerant, sed in figuris & obumbrationibus typicis per reuelationes tantum, atque oculis ea videbant apostoli, quibus ideo dixit dominus, Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt. Atque hoc opus & officium est docti, vt noua calleat & vetera. id designare volēs, inquit spōsa in Canticis, Omnia poma noua & vetera dilecti mi seruaui tibi. Ideoque dominus eos nō scribas tantum vocat & simpliciter doctos, quales fuerant etiam prophetæ, sed doctos in regno cælorum, cuiusmodi erant apostoli, dissimiles in hoc patriarchis & prophetis. Hieron. Luc. 10. Cant. 7.

3 Alii contextum hunc paulo aliter accipiunt, nō tamen contrarii superioribus, sic vt per noua intelligatur gratia & remuneratio, per vetera autem iracundia & supplicium. gratia enim & veritas per Iesum Christum facta est, Iohan. 1. vetus autem in homine est peccatum, cognitio peccati & Rom. 3.

stræ dei: quia per legem est cognitio peccati, sicut per euangelium cognitio charitatis & gratiæ dei. Atque eo forsitan respexit Augustinus lib. 20. de ciuit. dei cap. 4. qui probaturus iudicium extremū, adfert primo testimonia noui testamenti, quanuis enim vetera præcedant in tempore, noua tamen eis sunt præferenda dignitate. & hunc ordinem seruandum esse dominus ipse docuit, dicens, Omnis scriba doctus de thesauro suo profert noua & vetera. qui si non maluisse præferre ordinem meriti seriei tēporis, dixisset utique, vetera & noua, quum tamen inuerso modo dixerit.

Colof. 3. ¶ Neque paulo apertius Paulus ipse nos docuit idem, quū ait, Expoliare vos veterem hominem cum actibus suis, & induite nouum eum, qui renouatur in agnitionem secundæ imaginem eius qui creauit illū. Quir id? quia vetus ad peccatam, nouus ad gratiam & gloriam dei pertinet, nusquam enim cælum promittit vetis lex tora, minatur tantum, & omnino lex est timoris. ideoq; ea est sententia Christi, quod apostoli & omnes scribæ sui siue prædicatores, proferre debent ex lege scripturæ sacræ noua de promissione præmij, & vetera de supplicio quod manet malos. atq; ideo qui ex charitate venire recusat, solum timore compellatur: quem non inuitat gratia, vrgeat pœna, hunc prædicandi modum ipse etiam dominus obseruauit in parabolis istis, quoniam prius de bonis, deinde de malis disseruit, sic promittere debent prædicatores bonis gloriam, malis minari supplicium. Vetus est, quicquid a veteri Adamo proficiscitur: noua est omnis gratia Adæ cælestis. Adam primus terrenus, paradysum pro se & nobis amisit. Adam nouus ille cælestis, cælum ipsū nobis emeruit. Itaque doctus in regno dei, proferre de thesauro scientiæ suæ debet noua & vetera. sic Paulus fecit, scribens Ephesiis, Deponite vos secundam pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. In eadem sententia est & Chrysostomus, qui dicit, Vetus est, vt pro culpa humanum genus in æterna pœna mtereat: & nouum, vt conuersus in regnum viuat. ideo etiam hic præmisit dominus parabolam diuitis. & aliam de thesauro inuento atque margarita, inde enumerauit supplicia inferni, hinc sequitur, Omnis scriba doctus & c. Quasi diciturus esset, Is vere doctus est prædicator in ecclesia.

Eph. 4.

Chryso.

qui nouum proferre potest de dulcedine regni, & vetera de horrore pœnarum, vt qui virtutis amore & desiderio præmiorum non mouetur, oderint saltem peccare formidine pœnæ.

4. Audiuimus iam superius, quomodo tres illæ parabolæ, de thesauro abscondito, de inuenta margarita, & de sagena, doceat omnes homines seruire deo, in cultu dei non extolli, verbum dei non audire tantum, sed & operibus implere: quoniã est thesaurus absconditus, illa preciosa margarita, ea demum vera est sagena. Et tamen ecclesia euangelio hoc vitur in festiuitatibus sanctarum virginum, idq; ideo, quia istæ thesauros mundi huius omnes contempserunt propter dominum, vt thesaurum absconditum consequerentur in cælis gloriam æternam, atque ob id dimiserunt & reliquerunt omnia quibus gaudet mundus, quoque imbecilior est sexus fœmineus, eo grauius est quod desideria sua, carnem quoque ipsam, voluptatem & diuitiarum illecebras vicerunt, quumque alias fœminæ sint ad cultum mundiorem proniores, & rerum preciosarum appetentiores, magnam laudem meruerunt virgines sanctæ, quod illa omnia contempserunt, solumque dilexerunt domium margaritam preciosissimam, cuius respectu obsorduerunt eis mundana omnia. sic beata agnes dixit, dexteram meam & collum meum cinxit lapidibus preciosis, dedit auribus meis inestimabiles margaritas. Apostoli vero & viri apostolici quum iam retia suæ prædicationis eiecissent, captæ sunt virgines sanctæ tanquam pisciculi optimi, sancta Catharina, Barbara, Margareta, Virgula, Agnes, Lucia, Agatha, Dorothea, Apollonia, Kunegundis, Brigitta, Otilia, & aliæ pleræque, quæ tam ardentes fuerunt in charitate dei, vt alia omnia relinquerent, solamque hanc seruarent margaritam, sicut Agnes ait, Ei sum desponsata, cui seruiunt angeli, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, ei soli seruo fidem, ipsi me tota deuotione committo, doctæ illæ utique fuerunt, in mysteriis fidei nostræ bene eruditæ, præcipue vero sancta Catharina, quæ rhetores quinquaginta disputando superauit, ipsosque ad fidem Christi conuerit, proferens illis de thesauro scientiæ qua diuinitus erat illustrata, noua & vetera, ita vt ipsi quoque baptizati, pro nomine Christi sanguinem funderent usque ad mortem.

DE S. CATHARINA.

Atharina Costi regis nata, ex familia Lagidarum, in Alexandria a primis ætatis suæ rudimentis disciplinis liberalibus erudita est, quas præ cæteris calluit subtilius, simul tamen credidit in Christum & virtusque testamenti scripta reuoluit. Quum autem Maxentius ab imperatore Constantino profligatus, venisset in Alexandriam, nuptiale sacrum instituit, & Christianos sacrificare nolentes afflixit, ita vt multi iam supplicii metu sacra facerēt. Vidēs id Catharina, prudēter increpauit imperatorem, cui Maxentius respondere non potuit, ideoque retores conuocauit quinquaginta, qui audientes virginem ex spiritu dei loquentem, per doctrinam eius conuersi sunt ad fidem, eos omnes combussit tyrannus, sicuti reuelatum fuerat Catharinæ in carceribus ab angelo Michaele, qui ipsam consolatus vertuit timere.

¶ Quum autem non posset tyrannus Catharinam nec blanditiis neque minis a fide deterrere, flagris caenam rursus detruisit in carceres, qui adhuc monstrantur peregrinis in Alexandria, vbi duodecim diebus sine vlllo cibo corporali virgo sancta est detenta. Ipse autem in Castum montem profectus est, ad exercenda ludicra & maleficia simul quæ tractabat. Eo tempore Faustina imperatoris coniunx, & Porphyrius Cyrenensis cohortis præfectus, viderunt lumen apud sanctam Catharinam, ad quam venientes, fidem quoque receperunt, & baptizati sunt cum aliis hominibus ducentis. Tyrannus reuersus, rotas quatuor sibi oppositas parauit, acutissimis clauis & ferreis machinamentis instructas, quas conspiciata virgo sancta, timore percussa, dominum inuocauit vt ipsam a tam diro supplicio custodiret.

¶ Veniens ergo angelus de cælo, rotas disiecit & comminuit, multaque gentiliū millia simul occidit, sicut colūmæ adhuc videntur, quod quum Faustina conspexisset, ad imperatorem veniens, ipsum increpauit, qui audiens eam esse Christianam, mamillas ei præscindi fecit, deinde decollari, præcepit etiam ne quis ipsam sepeliret. Hippolytus autem eam noctu sepeluit, & proximo statim die imperator multos coniecit in carcerem, extorquere volens quis imperatricem sepelivisset. Hippolytus ibi sponte confessus se fecisse, quem vbi cognouit imperator esse Christianum, eum ducentis aliis decollauit, Postea Catharinā aduocauit, multa ei promittens si negaret Christum, quumque videret e

ab ipsa contemni, Christum vero super omnes reges ab ea laudari, sententiam tulit vt & ipsa decollaretur. quæ ad ducta ad locum supplicii, deum rogauit pro omnibus qui ipsam in necessitatibus suis essent imploraturi. vbi vox audita est de cælo, Veni electa mea, quod petisti, impetraſti, sicque decollata est, & in signum virginis castitatis, ex collo eius lac emanauit pro sanguine.

¶ Querat aliquis, quor tandem quum sancti multa sustinuerint supplicia, feras, ignem, aquas, oleum ardens, &c. vbi tandem ad gladium venium est, simul quoque actum est de eorum vita. Respondetur (vide tamen Bonauenturam dist. 4. quali in. 2. parte. art. 1. q. 3.) quod pœna ista gladii ex mala proficiscitur voluntate, quum gladius sit res non naturalis, sed artificialis, ideoque mirum non est, quando praua tyrannorum voluntas deo resistit, quod gladius ipsam exatiat, non impediēte deo. reliqua autem supplicia proueniant a naturali operatione, sicuti cuiusque rei natura a deo disposita est, ideo non decet naturam creatori suo repugnare. Quum sanctus diuinæ voluntati se conformet, ad designandam bonitatem dei, & in testimonium virtutis & potentie diuinæ, rerum natura operationes suas remisit erga sanctos dei.

¶ Rationem hanc adsignant doctores, quor ita mortuus sit Christus in cruce, non in igne, non in aquis, neque lapidibus obrutus, quia non decebat creaturam aliquam in sua naturali operatione quam a deo accepit, aduersus ipsum armari ad intentandam mortem. peruersæ autem voluntati locum suum reliquit deus, quæ Christum clauis cruci adfixit, vt sic sola illa occiderit eum, non natura, non elementum aliquod, quia illa etiam condolerunt Christo, sol enim & luna tunc obscurabantur, petra scindebantur, terra mouebatur moriente Christo. Catharina decollata, deus quiddam operatus est supra naturam, ad confirmandam ipsius sanctimoniam, quoniam angeli corpus eius sanctum ab Alexandria transtulerunt vsque in montem Sinai, & ibi sepelierunt, sicut petra imaginis hominum multas habet impressas, ab homine tamen non factas, sed illa testimonium præbent custodiæ angelorum.

¶ Eodem in loco requieuit corpus annis trecentis, donec ipsa reuelaret abbati qui illud in cenobium reposuit, vbi adhuc cõquiescit. Imago aut virginis sanctæ etiã nũ videtur in petra. Cõcurritur illuc per vniuersũ Christianissimũ, imo & a Sarracenis, qui multũ tribuũt S. Catharinæ visitatur. Multa etiã

ibi deus operatus est miracula per intercessionē sanctissimæ virginis, quā & vos hodie implorate diligētius, ut aduocata vestra sit apud spōsum suum Christū dominū, &c.

SEQUETVR INDE COMMUNE sanctorum, & primo de apostolis.

Constitues eos principes super omnem terram. Psal. 44. Vel, Ciues apostolorum & domestici dei aduenerunt hodie portantes pacem & illuminantes patriam &c. Vel, Isti sunt sancti qui uiuentes in carne, plantauerunt ecclesiam sanguine suo. ECCLESIA.

HOMILIA I.

- C**onsummare uolens dominus synagogam, & erigere ecclesiam suam legemque euangelicam, quā uis ipse supremus esset eius operis architectus, dicitur cente Paulo, quia nemo potest aliud fundamentum ponere præter id quod positum est Christus Iesus, unde & ipse dixit ad apostolos, Sine me nihil potestis facere, attamen quā hoc sit proprium deo, ut omnia opera eius perfecta sint & absoluta, quamobrem etiam creaturā vnā per aliam gubernat, infima deducens per media ad suprema, sic ecclesia primum statim perfecta non fuit, sed oportuit eam habere infantiam, quando gentes quæ a longe erant, simulque Iudæos decebat adduci per apostolos, sicut gloriatur Paulus de se & sui similibus, quia dei sint coadiutores, & ecclesia ipsa sic clamāt ad dominum, Te suppliciter exorare, ut regem tuum pastor æternæ non deserat, sed per beatos apostolos tuos continua protectione custodias, ut eisdem rectoribus gubernetur, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. ¶ Et sicut in veteri testamento salutem hominum operatus erat dominus per patriarchas & prophetas, ita in ecclesia per apostolos, qui ideo filii dicuntur prophetarum, quanuis illis & perfectiores & sanctiores fuerint, & a deo magis illuminati. unde & dominus dixit Lucæ. 10 ad eos, Beati oculi qui uident quæ uos uideris, dico enim uobis, quod multi reges & prophete uoluerūt uideri quæ uos uidetis, & nō uiderūt, & audire quæ uos auditis, & nō audierūt. quāuis hoc quoque interest, quod prophete ad soles

Iudæos missi sunt, & ad ea loca in quibus Iudæi habitabāt: apostoli autem missi sunt in uniuersum orbē terrarū. quūque synagoga Iudæos tantum haberet, in ecclesiam conuocati sunt etiam gentiles ab ortu usque in occasum. Quod intendens Dauid, constitues, inquit, eos principes &c.

EVANGELIUM SVpra IN DIE

S. Simonis & Iudæ, vel S. Bartholomæi, vel aliud de apostolis.

- N**imus est hic de principatu, dignitate & honore apostolorum nonnulla differere, auxiliante gratia Christi. Nam quum ipsi præcipui sint in ecclesia post Christum & Mariam, retulerit plurimum scire, quidnam sit apostolus, quod eius officium, quæque potestas, faciet id ad uenerationem apostolorum augendam, ad excitandos animos erga honorem ipsis impendendum. Ut autem cōmodiori ordine hoc fiat, uosque melius intelligatis, & firmiter retineatis, tria hæc principio dicemus, de uocatione, electione & confirmatione eorum. Quo ad uocationem, constat quod neque eodem modo, neque simul omnes uocati sunt apostoli, imo quorūdam uocatio omnino descripta non est. nā de Petro, Andrea, Iacobo & Iohanne scriptum est, quia primi uocati sunt a Christo, non quidem tãquam apostoli, sed quasi ad familiaritatem coniunctiorem. sic quando statim post baptismum Christi Iohannes Baptista ostendit & dicitur monstrauit illum, dicens, Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi, tunc continuo secutus est eum Andreas, qui de inde adduxit Petrum, & proxime sequenti die uocauit dominus Philippū, sic quatuor illos uocauit, quādo magnam multitudinē ceperunt, & horrente Petro, dixit dominus se facturū eos piscatores hominū, qui deinde relictis omnibus, sequuti sunt dominū. sine dubio autē deinde domum reuersi, ad pristinas etiam redierunt occupationes.
- ¶** Quum audisset dominus Iohannem coniectum esse in uincula, secessit in Galilæam, & decollato Iohanne, cepit prædicare, ambulans etiam ibi iuxta mare Galilææ, uocauit. 4. apostolos. quæ demū uera extitit uocatio, quia tunc adhaeserunt domino, & sequuti ipsū manserūt cum eo. Vide supra plura. De S. Matthæo etiam satis cōstat, quo modo sit uocatus ad teloneum sedens, cui dixit dominus, Sequere me. & surgens ille, sequutus est eum. Matthias tandem electus est in locum Iudæ post ascensionem Christi.

ex Israel. Hoc itaque iam exponunt doctores de Christo, qui cum apostolis tanquam fratribus suis conuersatus est, sicut ait Paulus, Propter quam causam (loquitur autem de Christo) non confunditur fratres eos vocare. Dicit vero potest, bene sine liberis mortuum esse Christum, quoniam perquam pauci in eum crediderunt tunc temporis, apostoli autem fratres Christi susceperunt officium illud heredes producendi Christo, quos tamen non ex se, sed ipso Christo nuncuparunt tanquam fratre. Quisquis igitur es qui Christiano gaudes titulo, sic gloriare de spiritualibus patriarchis apostolis, ut Iudaei suos iactant patriarchas.

2 Deinde praefigurati sunt etiam apostoli per duodecim principes populi Israel, quos elegit Moyses ex consilio

Exo. 18. foveri sui, eosdem quoque acceptavit dominus deus, sicut Numerorum liber testatur, quoniam isti duxerunt populum per

Num. 1. desertum, atque oportebat eos castrametari in circuitu tabernaculi & arce domini circumcirca, alios versus orientem,

Num. 7. ad occidentem alios, alios item ad austrum & c. In dedicatione quoque tabernaculi magna munera obtulerunt super altare. Sic plane & duodecim illi apostoli non a Moyses, sed

nouo legislatore Christo electi, circumiacent in custodia ecclesiastica cum doctrina sua salutari, cum orationibus piis,

per uniuersum circuitum orbis terrarum, ab ortu in occasum usque, & oblationes immensas meritorum suorum, magna sacrificia orationum sanctarum & martyrii sui obtulerunt domino deo. (Vide gloss. ordinat. Num. 1. 2.)

3 Ad haec figurati antea sunt apostoli in 12 fontibus, qui inuenti sunt a populo Israel in Helim in deserto, quum ante peruenissent ad amaras aquas Marat. neque enim sat est bibisse ex amaris aquis veteris testamenti, nisi insuper peruenias ad aquam dulcem gratiae euangelicae, qua duodecim illi fontes apostolorum uniuersum irrigauerunt mundum. Unde & Isidorus inquit, quod non solum duodecim apostoli fide Christi praedicauerunt, sed & alii septuaginta discipuli, per quos palmas victoriae Christi mundus cognouit.

4 Significati etiam olim sunt apostoli per duodecim lapides preciosos, qui fuerunt in rationali summi sacerdotis. (aliqui Iudaei in Germania, illud quod Hebraice dicitur interpretati sunt idiomate vernaculo, an fyrspag.) Sic nimirum summus ille sacerdos & pontifex Christus, duodecim illos apostolos deseruit in ornatu suo ecclesiae catholice, qui idcirco multum sunt speciosi, coruscantes instar gemmarum, exemplo sanctimoniae suae.

5 In panibus quoque duodecim propositionis (velut Exo. 13. in Hebraeo habetur, facierum) figuram cernimus apostolorum, quia panibus illis apostolorum deus uniuersum pauit orbem terrarum, pane scilicet verbi euangelici.

6 Similiter illos representarunt etiam duodecim isti speculatores, (oportet contrahere, alioquin sermo cresceret in Num. 13. ammensum: vide in locis allegatis communiter gloss. ordina. adde, si vis, Hieronymum Tom. 4. & 5.) qui a Moyses missi sunt in terram promissionis, ut perlustraret illam, quoniam sic & apostoli & speculantur ipsi, & denunciant nobis terram promissam uineti. Designatur insuper & per lapides duodecim in Iordane erectos, sic enim apostoli duodecim articulos fidei nostrae praescripserunt. Duodecim lapides altaris, eosdem quoque typice figurant, ob infirmitatem & constantiam Exo. 29. fidei quam praedicaerunt. Duodecim aerei boues subter mare & 3. Reg. 7. luteris, quos fecit Salomon in figuram baptismi sanguinis Ieze. 4. Christi. Duodecim portae, nominibus duodecim patriarcharum inscriptae, illos quoque designant, quia per eos magna gentium & Iudaeorum multitudo ingressa est in ecclesiam. Duodecim vituli quos obtulit Moyses, etiam apostolos significat, siquidem in singulis illis Christus ipse occisus & oblatas est domino deo. Duodecim leuiculi in throno Salomonis, eosdem quoque figurarunt, qui fortiter resisterunt persecutoribus fidei nostrae. Ad haec duodecim stellae quas vidit Iohannes in Apo. 12. corona, apostolos quoque demonstrat, quoniam illi specie exempli boni illustrarunt ecclesiam uniuersam. Duodecim fundamenta quae vidit idem in ciuitate sancta & noua Ierusalem, quae descendit de caelo, ea quoque respiciunt apostolos: siquidem illi doctrina sua suffulserunt & fundarunt ecclesiam. Hieronymus addit eos quoque duodecim mensibus anni significari, & duodecim cophinis qui pleni frugibus sunt seruati: Isa. 6. insuper duodecim alis duorum Seraphin, & duodecim summi praefectis frumentorum Salomonis super omnem provinciam Quorum omnium explicationem amplior est hic uolens omitto. Audistis ergo numerum illum sanctum apostolorum, diuinitus esse ordinatum ab aeterno, toties praefiguratum a spiritu sancto in scripturis veteris testamenti. Ternarius etenim & quaternarius numeri, sunt sacri & mystici. tria autem in quatuor ducta, duodecim producit. Obiciat plures esse apostolos quam duodecim, sed haec interrogacione proximae sequenti homilia dissoluemus. Haec nunc sufficiat & c.

7

8

marum, exemplo sanctimoniae suae.

5 In panibus quoque duodecim propositionis (velut Exo. 13. in Hebraeo habetur, facierum) figuram cernimus apostolorum, quia panibus illis apostolorum deus uniuersum pauit orbem terrarum, pane scilicet verbi euangelici.

6 Similiter illos representarunt etiam duodecim isti speculatores, (oportet contrahere, alioquin sermo cresceret in Num. 13. ammensum: vide in locis allegatis communiter gloss. ordina. adde, si vis, Hieronymum Tom. 4. & 5.) qui a Moyses missi sunt in terram promissionis, ut perlustraret illam, quoniam sic & apostoli & speculantur ipsi, & denunciant nobis terram promissam uineti. Designatur insuper & per lapides duodecim in Iordane erectos, sic enim apostoli duodecim articulos fidei nostrae praescripserunt. Duodecim lapides altaris, eosdem quoque typice figurant, ob infirmitatem & constantiam Exo. 29. fidei quam praedicaerunt. Duodecim aerei boues subter mare & 3. Reg. 7. luteris, quos fecit Salomon in figuram baptismi sanguinis Ieze. 4. Christi. Duodecim portae, nominibus duodecim patriarcharum inscriptae, illos quoque designant, quia per eos magna gentium & Iudaeorum multitudo ingressa est in ecclesiam. Duodecim vituli quos obtulit Moyses, etiam apostolos significat, siquidem in singulis illis Christus ipse occisus & oblatas est domino deo. Duodecim leuiculi in throno Salomonis, eosdem quoque figurarunt, qui fortiter resisterunt persecutoribus fidei nostrae. Ad haec duodecim stellae quas vidit Iohannes in Apo. 12. corona, apostolos quoque demonstrat, quoniam illi specie exempli boni illustrarunt ecclesiam uniuersam. Duodecim fundamenta quae vidit idem in ciuitate sancta & noua Ierusalem, quae descendit de caelo, ea quoque respiciunt apostolos: siquidem illi doctrina sua suffulserunt & fundarunt ecclesiam. Hieronymus addit eos quoque duodecim mensibus anni significari, & duodecim cophinis qui pleni frugibus sunt seruati: Isa. 6. insuper duodecim alis duorum Seraphin, & duodecim summi praefectis frumentorum Salomonis super omnem provinciam Quorum omnium explicationem amplior est hic uolens omitto. Audistis ergo numerum illum sanctum apostolorum, diuinitus esse ordinatum ab aeterno, toties praefiguratum a spiritu sancto in scripturis veteris testamenti. Ternarius etenim & quaternarius numeri, sunt sacri & mystici. tria autem in quatuor ducta, duodecim producit. Obiciat plures esse apostolos quam duodecim, sed haec interrogacione proximae sequenti homilia dissoluemus. Haec nunc sufficiat & c.

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

IN COMMUNI
HOMILIA II IN COMMV.
ni de duodecim apostolis dei.

Constitues eos principes super omnem terram
&c. Psal. 44.

Nisi tui nonnulla vobis dicere de dignitate apostolatus rem hanc ut apertius & dilucidius proponerem, iam antea apostolorum ostendi vocationem primo ad qualemcunque saltem notitiam, deinde ad familiaritatem mox ad apostolatam, de electione quoque & confirmatione eorundem differui, similiter de figuris & typicis significationibus. Nunc tandem propius ad dignitatem apostolicam accessurus, & de ea differere adgressurus, agnosco sane indignum esse me tanto munere propter peccata mea, neque satis posse prestare ob intelligentiam ruditeram. Et tamen inuocemus gratiam dei, ut ille aperiat ostium sermonis mei cum S. Paulo. omnes igitur illius opem imploremus, dicentes, Pater noster qui es &c. De immensa apostolorum dignitate & magnificentia dicere, omnem superat humani intellectus capacitatem. tanti enim est esse apostolum, ut licet homines possint reges, principes etiam creare & ipsos quoque, summos imperatores, similiter eligere episcopos, cardinales & pontifices maximos, attamen etiam si mundus hic conueniat vniuersus, & omnes coeant optimates, non queant ad huc vel vnicum creare apostolum, sed potestas ea penes deum tantum est: ideoque quum congregatio illa sancta vnde decem apostolorum conuenisset, & alii iusu per homines plures centum, ausi non sunt alium apostolum creare in locum praevicatoris Iudae, quauis ibi erat ipsa sanctissima virgo Maria, sed instinctu spiritus sancti steterunt duos, & inuocarunt deum, petentes ab eo dari signum quemnam vellet eligi in locum Iudae. Atque ideo Dionysius putat sortem illam quam tunc dederunt apostoli, non fuisse casum aut signum fortuitum, sed signum caelitus datum, quod dedit deus ad designandum se iam dignitatem illam contulisse Marthiae. Vide in Primatu nostro sententiam illorum, qui sancto Petro id tribuunt. Quis autem naturalis homo nec mundus vniuersus possit creare apostolum, collectu facile est, si modo perpendatur, quid in se contineat officium apostolicum. Prima dignitas apostolatus est, quod habuerunt illi autoritatem & iurisdictionem regendi ecclesiam, quam eis promissit dominus post cenam, iuxta veram

expositionem, Dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum. Sic Paulus ait ad Ephesios, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. Meminit eiusdem & in epistola ad Ephesios scripta, quum ait, Ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi. Et alibi sic inquit, Et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis dominus in aedificationem, & non in destructionem vestram, non erubescam. Atque ad finem epistolae dicit: ideo haec abens scribo, ut non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi. Quod autem huiusmodi potestatem habeat, ipse testatur, inquit, Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis? sic canit ecclesia quoque de apostolis. ¶ In hac administratione videmus singulos apostolos suas habuisse prouincias certas & regna sibi deputata. Iacobus enim maior, princeps fuit Hispaniae. is etiam si quid minus habuit honoris hic in terra (quia primus ex apostolis propter fidem Christi supplicium sustinuit & mortem) id ei pensauit deus post obitum, quoniam corpus illius & sepultura magna colitur veneratione, & maiore quidem quam vllius apostoli. Iacobus minor rexit Hierosolymis, vbi fuit episcopus, primus etiam qui celebrauit sanctum missae sacrificium, sicut 6. Synodus testatur. (c. Iacobus, de consec. distin. 2.) Philippus Scythiam gubernauit, Thomas Indiam, is enim ut durissimus fuit ad credendum, ita ceteris remotius ablegatus est. Matthaeus Aethiopiam sibi vendicauit, Bartholomaeus Armeniam & Lycaoniam, Simon primo Mesopotamiam, Iudas frater eius Aegyptum, deinde vterque simul Persidem, Iohannes illustrauit Asiam, Matthias permansit in Iudaea, Petrus Pontum vsque peruenit, hinc Bithyniam, Galatiam peragravit & Cappadociam, ipsamque adeo Romam asseruit. Paulus quocunque locorum peruenit, ibi praedicauit Christum. nihil autem pene fecit reliquum ex vniuerso orbe, vbi non plantarit semina fidei, sicuti eius peregrinationes & professiones supra in sua festiuitate satis luculenter explicauimus. ¶ Hic tamen duo praemonere visum est: alterum, quod quauis apostoli omnes in apostolatu fuerunt aequales, potestatem tamen regendi non habuerunt

æqualiter, sed Petrus in omni perfectione & plane vniuersaliter eam habuit, quã & accepit, quando a Christo pasce oves iussus est. quã de re multa diximus in festo S. Petri. alii autem apostoli regiminis sui officium & potestatem habuerunt in singulis regionibus, vbi suam quisq; habuit diocesim, quem admodum eis fuit inspiratum diuinitus, sed adhuc tamen tanquam apostoli potestatem hanc vbiq; habuerunt quocumque deuenissent. Sic Leo inquit ad episcopos prouincia, Huius muneris sacramentum, scilicet prædicare euangelium in toto mundo, ita dominus voluit ad omnium officium pertinere, vt in beatissimo Petro omnium apostolorum summo principaliter collocare, vt ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut in corpus diffunderet, vt exortem se mysterii intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a fodalitate Petri recedere. Non diuersum est quod inquit Hieron. Hieronymus contra Iouinianum lib. primo, Propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. ¶ Alterum quod hic diximus obseruandum, est, quod quanuis sicut potestas hæc spiritualis regiminis apostolatui est adnexa, nõ tamen alligata illi, quoniam & successores apostolorum habent eandem. sic papa tanquam successor Petri potestatem habet super omnem ecclesiam, episcopi quoque ceteri super suam quisque diocesim. Quanuis in apostolis fuerit gemina potestas regiminis, vna consequens apostolatuum, & illam exercebant, in quemcunque locum declinabant: altera consequens episcopatum, & ea erat certi loci, in qua succedunt iam episcopi. Vide primatum Petri, Ecl. 2. ii libro tertio cap. 43. Eadem est & sententia Bedæ, apostolorum successores esse episcopos, sic enim ait, Sicut duodecim apostolos formam episcoporum exhibere simul & præmonstrare nemo est qui dubitat, sic & hos septuaginta duos figuram presbyterorum, id est, secundi ordinis sacerdotum, gessisse sciendum est. Atq; sic etiam Anaclerus ait, In nouo testamento post Christum dominum a Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est. Et inde, Ceteri vere apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt, qui etiam iubente domino, in toto orbe terrarum dispersi, euangelium prædicauerunt. ipsis quoque decedentibus, in locum eorum surrexerunt episcopi. Infra, Videntes apostoli messem esse multam, rogauerunt dominum messis, vnde

ab eo electi sunt 72. discipuli, quorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum constituti sunt in ecclesia. Iustum conscribi posset super ea re volumen, sed nos interim contrahamus vela, quia satis iam audiuimus apostolos principes & ductores esse ecclesie, atque habuisse contradictum sibi diuinitus regimen ecclesiasticum, vt regeret ecclesiam, cultum diuinum instituerent, quomodo omnia obseruari deberent. ¶ Secunda potestas apostolica est, docere & prædicare euangelium, legem nouam, testamentum gratie. Legem enim veterem, legem timoris descripserat iratus dominus in tabulis lapideis, nouam autem mitis & misericors deus scripsit in cordibus carnis hominum, sicut per Ieremiam ante promiserat, facturum se testamentum nouum cum domo Israel, & legem suam daturum in mentibus eorum, atque descripturum in cordibus ipsorum. domi Exo. 24. Iere. 31. Hebr. 8. bus eorum, nec aliud euangelium, sed bene descripsit in cordibus apostolorum, committeas eis docere illud per vniuersum mundum, quando dixit, Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quaecumque præcepi vobis. Atque hoc est quod dominus dixerat eis, Vos estis sal terræ, sal sapientie. ideoq; dominus ait ad eosdem, Vos estis lux mundi: quoniam per ipsos dominus vniuersum illustrauit orbem terræ, cum eorum doctrina, miraculis & operibus bonis. ¶ Hinc iam tertia sequitur potestas apostolorum, quia poterant autoritate sua condere scripturam canonicam. Sic sanctus Iohannes euangelium scripsit, nunc si Christianismus, imo mundus conueniret totus, potestatem non haberet scribendi euangelium. Insuper, si martyres sancti omnes, confessores, doctores, virgines quoque iam inde a temporibus apostolorum conuenirent, adhuc euangelium condere non sufficerent. Quodque maius est, si dicant aliquid quod credendum fiet, interim vero Iohannes contrarium affirmet, credendum illud non esse, ibi sane S. Iohannis verbum vnum plus valebit, quam omnis omnium sanctorum doctrina. Causam iam ostendimus, quia in eorum cordibus dominus scripsit euangelium, spiritus sanctus eos edocuit omnem veritatem. Atqui omnis scriptura sacra oportet a spiritu sancto tantum proficiatur, alias scriptura sancta non erit. ideoq; apostoli sicut & prophete, certis scripserunt libros scripture sacre. Quonia sic ait Petrus, 2. Pet. 1. Non voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spi-

ritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti dei homines.

¶ Sic multi ex patribus volunt Marcum, eo quod apostolus non fuerit, non potuisse etiam scribere euangelium propria autoritate, sed tamen ecclesiam illud accepisse ex confirmatione Petri, tanquam si ab apostolo scriptum esset. unde Hieronymus ait de viris illustribus, Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audiverat, rogatus Romæ a fratribus breue scripsit euangelium, quod cum Petrus audisset, probavit & legendum ecclesiæ suæ autoritate dedit. Idem de S. Luca iudicium est, qui quoad & ipse apostolus non fuit, sed vnus ex 72. discipulis, quorum

Hieron. nomina recenset Hieronymus ad Damasum, quia tamen
2. Co. 8. indiuiduus fuit Pauli comes, sicut eius meminit Paulus non sine laude, quam illi esse plurimam per omnes ecclesias prædicat. Sic igitur ipsum quoque aiunt scripsisse euangelium suum, iubente Paulo, qui illud deinceps tradiderit ecclesiæ.

Hieron. Hieronymus de viris illustribus, videtur addubitare, ait enim, Ob id excidisse quidam suspicantur, quotiescumque in epistolis suis Paulus dicit, secundum euangelium meum, de

2. Ti. 2. Luca significare volumine. Quoniam sic ad Timotheum ait, Memor esto dominum Iesum Christum resurrexisse a mortuis, ex semine David, secundum euangelium meum, in quo laboro vsque ad vincula. ¶ Querat aliquis, Proprietas est potestas hæc solis apostolis, an ipsis cum quibusdam aliis communis? Respondetur, quia potestas illa docendi & prædicandi ad omnes apostolorum maxime pertinet successores. Vtinam quoque nostri seculi pontifices gratia haberent a deo tantam, vt curam agerent muneris prædicatorii & prædicatorum, vel prædicarent ipsi, sicut eos Bernardus præclare adhortatur, de consideratione ad Eugenium.

Bernar. Et tamen potestas hæc tam plena apud episcopos & prædicatores est, quam fuit penes apostolos, quia apostoli habebant id omne ex magistro spiritu sancto, qui tantam sapientiam inscripserat cordibus eorum. unde errare non poterant: omnes autem qui sequuti sunt vtut sancti fuerint, tamen labi poterunt: ideoque illi in seipsis fateri compulsi sunt verum esse hoc, quod ait David, Omnis homo mendax, hoc

Psal. 115 est, vitiosus & defectu non caret: sicut legimus nonnunquam sanctos dei homines errasse, Cyprianum martyrem, Papam episcopum Hieropolitanum, Victorem episcopum Pictauiensem, Irenæum episcopum Lugdunensem. & Augustinus quoque magnam doctrinæ suæ partem reuocauit, peculiari in

hoc conscripto volumine Retractionum. Atque ea ipsa sacræ scripturæ excellens est eminentia super omnia alia scripta, quod ibi errari non potest, reliqui autem scriptores falli possunt & fallere. Sic Augustinus ait, ad Hieronymum August. scribens, Ego solis eis scriptorum, qui iam canonici appellatur, didici hunc timorem honoremque deferre, vt nullum eorum scribendo errasse audeam credere. alios autem ita lego, vt quantalibet sanctitate polleant, non ideo verum patem quod ipsi ita senserunt, sed quia mihi ita per alios auctores, vel canonicas vel probabiles rationes, quod a vero non abhorrent, persuadere potuerunt. Vide Iohannem Picum conclusione 1. apologiæ ad longum.

2. Et si doctrina infallibilis penes aliquem purum hominem non inueniatur, communiter loquendo, ecclesia tamen apostolorum vestigia ingressa, quicquid in generali concilio legitime congregato decernit, in eo errare non potest. siquidem & hic assistentem habet gratiam Christi & spiritus sancti, sicut ipse promissit, Ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Et alibi, Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi in medio eorum ego sum. Hoc est quod pollicitus etiam est Petro, Portæ inferorum non præualebunt aduersus ecclesiam. portæ autem inferorum, errores sunt & hæreses. ideoque præclare dicit Augustinus lib. 1. contra Pelagianos, Hæc est autoritas ecclesiæ, vt quisquis aduersus hunc insuperabilem murum impigerit, in se conteratur. Vide contra Faustum lib. 11. & libro. 1. contra Donatistas, & de vnico baptismo libr. 1. & c. Hæc nimirum fides illa est, de qua Christus Petro dixit, Ego pro te rogaui, vt nõ deficiat fides tua. Reliqua remittamus ad scholas. Nos alio festinamus.

HOMILIA III ET VLTIMA IN communi de XII. apostolis dei.

Constitues eos principes super omnem terram & c. Psalm. XLIIII.

Interuimus hæcenus charissimi, de uocatione, electione & confirmatione apostolorum. cœpimus inde dicere, quid in se complectatur apostolatus. siquidem potestatem habuerunt apostoli regere ecclesiam, vniuersum mundum docere, atque eius doctrinæ fuerunt loci certissimi, ita vt nequiverint errare, iccirco soli illi potest.

- auerunt in nouo testamento scripturam cōdere euangelio-
rum, habuerunt enim primitias spiritus sancti, nunc porro
reliqua quæ dignitatem apostolatus concernunt, prosequa-
Rom. 8. mur. **Quarta** apostoli officii maiestas & prærogatiua
hæc est, quia fundamentum sunt ecclesiæ, licet nanque præ-
cipuum illius fundamentum sit hoc, quod iam positum est
1. Cor. 3. Christus Iesus, at tamen ecclesiæ etiam super apostolos tan-
Apo. 21. quā fundamenta est extructa, sicut in Apocalypsi sua vidit
Iohannes, murum ciuitatis nouæ Ierusalem habere duode-
cim fundamenta, atque in iis nomina duodecim apostolo-
rum & agni. Agnus hic fundamentum est utique, sed ita, ut
tamen apostoli quoque fundamenta sint proxime in Chri-
sto conuiescentia. Ideo etsi vnicum sit ecclesiæ fundamen-
tum principale Christus ipse, tamen gratiā hanc ille dedit
apostolis, ut ipsi quoque sint fundamenta, quod apud propheta-
Isa. 28. m dominus affirmat, dicens, Ecce ego mittam in fun-
damentiis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem,
preciosum, in fundamento fundatum. vbi satis nobis de-
monstratur principale fundamentum Christus ipse, lapis
1. Pet. 5. angularis, de quo loquitur Petr⁹. (Vide & adhuc, si placet,
atque declara ex Paulo, quomodo fecit utraq; vnū, Eph. 1.
Fuit enim angularis ille lapis parietis Iudæorum & gen-
tilium.) Eo faciunt etiam fundamenta in Sion. fundamen-
ta multa sunt apostoli, ut ait Glossa ibidem. Fundamenta il-
la vidit, in spiritu cælestis ille conciuis Dauid, quum dixit,
Psal. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis, diligit dominus por-
tas Sion. Vidit ille nimirum ciuitatem Sion, cognouit quod
diligit eam deus, & quod fundamenta ipsius sunt in mon-
tibus. Qui autem sunt montes? magni illi & præcelsi san-
cti, qui in ecclesia eminent donis diuinis. sed tamen non om-
nes montes sunt fundamenta, sed apostoli tantum, viri
multum venerandi, fundamenta sunt ecclesiæ, quia super
eos fundata est ecclesiæ, & per ipsos in Christo, sicut expo-
nunt Augustinus. Vis scire quod hæc ita sint? audi quomodo
August. princeps apostolorum positus sit fundamentum ecclesiæ, cui
dixit dominus? Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo
Mat. 16. ecclesiam meam. Inuidet Petro gloriam istam neochristia-
ni, qui ideo tantum inimici sunt eius, quia papa fuit. audiāt
autem isti Paulum, qui structuram ecclesiasticam expedit
Eph. 2. cognouit, neque latuit illum quomodo positum sit funda-
mentum sic autem ait ad Iudæos & gentiles, Iam non estis
hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici

dei, superædificati super fundamentum apostolorū & pro-
phetarū, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. En hic
fundamentum tam apostolorum in ecclesiā, quam prophe-
tarum in synagoga: quapropter & apostoli columnæ dicū-
tur ecclesiæ, ut ait Paulus de Petro & Iohanne & Iacobo,
dicens quod existimabantur esse columnæ, quia confirma-
bāt alios, totāque fulciebant ecclesiā, quæ & ipsa columna
Gala. 4. & firmamentum veritatis appellatur. Merito autē apo-
1. Ti. 4. stoli columnæ dicuntur, quia sic ait dominus, Quicumq; vi-
cerit, faciam eum columnam in tēplo meo. Atq; hoc ipsum
Apo. 3. est quod ecclesiā canit de apostolis, Isti sunt qui viuent in
carne, plantauerunt ecclesiam sanguine suo. & ideo quum
& ipsi sint fundamenta, vocātur ab ecclesiā vicarii Christi.
Quinta dignitas apostolorum est, quod assessores illi
erunt Christi in die nouissimo & iudices orbis, sicut domi-
nus ipse dixit. Qui quærenti Petro quale nam eos maneret
præmium, quod relictis omnibus sequuti eum essent, respō-
dit, Amen dico vobis, quod vos qui sequuti estis me, in rege-
neratione quando sedebit filius hominis in sede maiestatis
sue, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicātes duo-
decim tribus Israel. Magna sane dignitas est, summo adside-
re iudici in amplissimo illo iudicio super vniuersum hunc
mundū. Talis vero profecto assessor siue iudex erit & Pau-
lus, qui ideo dicit, Nescitis quoniam angelos iudicabimus?
1. Cor. 6. Hinc puto enatam esse piā & laudabilem consuetudinem
Christianorum, ut quisque apostolum habeat suum. Nam
si in iudicio forensi studet quisq; quam maxime propitios
habere iudices, quorū non omnes curemus diligentissime, ut
propitios habeam⁹ assessores & iudices in illo extremo iu-
dicio? Promisit idem dominus discipulis suis post cenam, Luc. 22. dicens, Dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, re-
gnum, ut sedeat super thronos, iudicātes duodecim tribus
Israel. Ethoc illud est iudicium cōscriptum, quod vidit in
spiritu, Dauid, quæ etiā gloria est omnibus sanctis dei. Idē
Psal. 149. alio psalmo ait, Ibi sederunt sedes in iudicio. (Sedes accipi-
Psa. 122. tur pro iudice sedēte.) Vos itaq; dilectissimi religiose colite
sanctos apostolos, cōmittite vos eorum tutelæ, inuocate
eos sedulo, & obsecrate ut propitii & clemētes sint iudices
vestri ipsi vobis quoq; gratiā a summo iudice Christo im-
petrent. Peculiare hoc munus est apostolorum, nulli aliorū
sanctorum infra eos concessum, quia aliis dictum est illud
a domino, Omnis qui reliquerit domum aut fratres aut so-
Mat. 19.

rores propter nomen meum, centuplum accipiet. Ecce alii qui Christum sequuntur, relictis facultatibus suis, accipiunt centuplum, apostolis autem promittitur sedes iudicaria. O vos sanctissimi apostoli Christi, tuque adeo sancte euangelista & apostole domini Matthæe, gratiam mihi obsecro impetrate omnes & c. ¶ Sexta apostolatus prerogativa hæc est, quod apostoli euangelium prædicauerunt per vniuersum orbem. Magnum sane quid est & admirandum, duodecim tantum homines totum impleuisse mundum euangelio Christi. Vidit & hoc ipsum Dauid esse futurum, quia dixit, Cæli enarrant gloriam dei, & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Per cælos Ambrosius intelligit apostolos. Augustinus primum ad euangelistas, & quod sequitur, ad omnes refert apostolos. In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Hieronymus per ceruos intelligit apostolos qui vniuersum mundum peragraverunt, atque alludit ad illud psalmi, Vox domini perficientis ceruos. (Non me præterit quod Augustinus in epistola ad Estium, & Origenes super Mattheum, magis inclinant ad contrariam sententiam, propter barbaros ad quos venit Augustinus, qui de nulla lege audierant loqui.) Fuit autem hic grandis labor, in tam remotis regionibus prædicare, siquidem per totum orbem prædicatum est euangelium ante mortem apostolorum. Id ita esse, & prædicationis ipsorum sonitum peruenisse in vniuersum mundum, hinc liquet, quia principio hoc sic eis iniunxit dominus, Ite in orbem vniuersum, inquiens, & prædicare euangelium omni creaturæ. Commissionem huius præcepti impleuerunt apostoli ipsi, ita ut nequeas dicere, eos hoc tantum impleuisse per successores suos, quia fuit præceptum hoc per sonale, sicut manifeste testatur Paulus, dicens, Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent cum non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? Equidem dico, Nunquid non audierunt? & quidem in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. ¶ Ecce quod & Paulus vult omnes iam homines audisse euangelium in tempore suo, & prophetiam Davidis esse impletam. Sic concludit etiam Chrysostomus, sic & Augustinus de Ancona, ad longum hæc recitat, atque per Origenem nititur concordare Augustinum cum Chrysostomo, qui vult euangelium esse prædicatum per vniuersum mundum per apostolos & eorum discipu-

los, atque illos septuaginta duos ante excidium Hierosolymitanam: sicque vbiuis gentium prædicatum esse euangelium Christi, aut certe quocumque locorum peruenisse sonum euangelicum. (Ideo Origenes notanter ponderat voculam, sonus, quia ex auditu perceperunt in vicinia prædicari euangelium.) Atque hoc ita esse, quod breui adeo tempore apostoli mundum vniuersum, auxiliante gratia dei, repleuerint euangelio, inde colligi potest, quod vnicus ille Paulus in plurimis locis prædicauit. ex Asia enim in Europam profectus, per vniuersam Græciam disseminauit euangelium, prædicando, scribendo, disputando. Si ergo expendatur, quomodo ex Arabia profectus sit, Iudæa, Samaria, Syria, Cilicia, Galatia, Lycaonia, Pamphylia, Ionia, Phrygia, Pisidia, Caria, vsque in Græciam, Thraciam, Macedoniam, Atticam, Peloponnesum, & inde Romam vsque, vnde adhuc voluit abire in Hispaniam, ut ipse testatur ad Romanos scribens, quantum prædicauerunt eius apostoli, quos ille vndique instituit episcopos, & illorum discipuli rursus? Quot gentibus prædicauit Thomas? quot nationibus annunciarunt euangelium reliqui apostoli, Mattheus, Bartholomæus & c. in Æthiopia, Persia, India etiam Calicutia? Ierusalem age tibi propone, vnde egressum est euangelium, vsque ad hæc orbis versus occidentem, quia sanctus Sautianus in Gallia quatuor templa erexit, viuente adhuc Petro, Senonis, quæ tunc metropolis erat Galliarum, vnum in honorem Mariæ, secundum in venerationem Iohannis Baptistæ, tertium Stephano, quartum Petro sacrum, siquidem ille ratus erat eum esse mortuum, quem vbi comperit viuentem. In eo sæpius fui, qui scripti hæc, inquit Lyra super caput decimum ad Romanos. & multi alii sancti in diuersis locis prædicauerunt. Templum sancti Benedicti Parthiis ædificatum est anno. 41. post mortem Christi. (Vide Iohannem Maioris in. 4.) Quum igitur fides nostra ita se extenderit a Ierusalem versus occidentem vsque in Galiciam ad Compostellam, vbi quiescit sanctus Iacobus ad fines terræ, quur non pie sit credendum, eodem modo in aliis plagis siue cardinibus mundi vsque ad orientem, meridiem & septentrionem, viuentibus adhuc apostolis, euangelium esse prædicatum? Maternus, Valerius & Eucharis a sancto Petro missi sunt in Germaniam. Idem roboratur ex verbis Pauli qui dicit, Propter spem quæ reposita est vobis in

- caelis, quam audistis in verbo veritatis euangelii, quod peruenit ad vos, sicut & in vniuerso mundo est & fructificat & crescit. Accedit huc & Glossa quaedam super Lucam, vbi dicitur, Designauit dominus & alios septuagintaduos, inquit Glossa, septuagintaduos discipuli mittuntur ad praedicandum, quia totidem mundi gentibus & totidem linguis praedicandum erat. Hinc remansit opinio vulgaris, septuagintaduo esse in mundo supremas siue capitales linguas. ¶ Sunt qui putent euangelium non vsque ad cardines mundi tam remote peruenisse viuentibus apostolis, & adducunt in hoc verba Christi ex Mathæo, quæ tamen pro nostra sententia & apostolorum honore magis facere patebit. Quum enim excidium templi praedixisset apostolis dominus, ita vt non remansurus esset lapis super lapidem, sequitur, Praedicabitur hoc euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio non mundi vti que, sed ciuitatis Ierusalem & templi. (Vide Augustinum de Ancona, quaestione. 85, articulo primo.) Concor dat cum hoc quod dixit in die ascensionis ad apostolos, quando eis praecipit, a Hierosolymis ne recederent, donec acciperent virtutem spiritus sancti, subdit, Et eritis mihi testes in Ierusalem, & in Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Quis autem dubitet charissimos Christi ministros apostolos, commissionem hanc constanter impleuisse? ¶ Sexta apostolorum dignitas est ipsa virtus miraculorum, quoniam qui noua & inaudita praedicabant, eos decebat etiam noua & stupenda operari, sanctificare mortuos, caecis visum & surdis auditum restituere. Potestatem hanc eis dedit dominus partim apud Mathæum, quando conuocauit ad se duodecim illos, & dedit eis potestatem super spiritus immundos, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem. Hoc autem magis confirmat Christus in die ascensionis, vbi dixit, Signa eos qui crediderint, hæc sequentur, linguis loquentur nouis, in nomine meo daemonia eiicient, serpentes tollent &c. Hæc omnia facta impleuerunt apostoli, sicuti singularum vitam testantur, & bona ex parte Lucas enarrat in Actis apostolorum. Petrus enim claudum natum iam quadragenarium sanauit, Aeneam paralyticum octennem curauit. In Ioppe quoque Thabitam mortuam resuscitauit. Insuper in lectulis deportabantur infirmi in plateas, vt prætereunte fe-
- Lucæ. 10**
Glossa.
- Mat. 24**
- Act. 1.**
- Marc. 16**
- Act. 5.**
Act. 10.
Act. 5.

tro, saltem umbra eius adumbraret & sanaret illos. Per manus quoque Pauli, inquit Lucas, virtutes non quaslibet faciebatur deus, ita vt etiam semicineta eius & sudaria detartaretur super infirmos, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Ex umbra igitur Petri & sudariis atq; semicineta Petri colligimus, Christum affatim & hubertim seruasse quicquid promissit apostolis, quibus ille dixit post cenam, Amen dico vobis, qui in me credit, Ioh. 14 opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora iis faciet. At qui de miraculis plura diximus in festo ascensionis domini. Potes adhuc plura addere, quæ includat apostolatus, scilicet quod sunt annunciatores pacis, sicut ecclesia canit. Portantes pacem & illuminantes patriam. Lucæ. 10. In quamcunque domum intraueritis, primum dicite, Pax huic domui. Sicut vniuersalis pax fuit in aduentu Christi, sic angelipacem annunciauerunt in hymno angelico. Et Christus vocatur princeps pacis apud Isaiam. 9. Quia pax dei exuperat omnem sensum, Philippenses. 3. Extende, vt nosti, item aliud privilegium apostolicum, quod fuerunt vocati ad statum familiaris conuersationis cum Christo, & reuelationis secretorum. Nam post bonorum abdicationem, acceperunt potestatem clauium, omnium commissionem, ecclesie prolationem, & mysteriorum apertionem. Beati oculi qui vident &c. Lucæ. 10. aliud item privilegium apostolorum confirmati, est certitudo quam habebant post spiritus sancti missionem de eorum perfectione in gratia, quo ad statum vite, & in gloria quo ad statum patriæ. 2. Petri. 1. & 2. Timot. vlt. & ad Romanos. 8. At breuitatis studio, omnia ista sciens & volens prætereo. ¶ Vltima apostolorum dignitas est, quod autores primique compositores fuerant professionis fidei nostræ, quam quotidie orantes offerimus deo, Credo in deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ &c. Formulam hanc fidei descripserunt apostoli nondum diuisi per orbem, vt sic concors esset fidei professio, vnde & symbolum illud dicitur apostolorum, quoniam illi singularum per articulos hoc modo digesserunt fidem nostram, quæ inde multo est antiquior euangelii, postea tandem descriptis. Sæpe meminit eius rei Augustinus, maxime in peculiari libello, vbi scripsit libro. 4. ad catechumenos, & alium de fide & simbolo. Ille etiam hæc sæpe vocat regulam fidei nostræ, sicut ait in responsione

Act. 19.

Ioh. 14

IN COMMUNI

tertiæ q. Dulciti. Huic proculdubio sententiæ conueniet, quod in regula fidei confitemur, venturum dominum, iudicaturū viuos & mortuos: atque ab initio, inquit, putat quod sufficiat fides symboli, qua cōfitemur Christū a patris dextera esse venturum ad viuos & mortuos iudicandos. Ad catecumenos sic inquit, Accipite filii regulam fidei, quod symbolum dicitur. & quum acceperitis, in corde scribite, & quotidie dicite apud vos: antequam dormiatis, antequam procedatis, vestro symbolo vos munite. Meminit idem illius etiam in sermone primo pro vigilia pentecost. & sermo. 2. in dominica palmarum. Docet hoc quoque Ambrosius, Symbolum, inquit, specialiter debemus tāquam nostri signaculum cordis, antelucanis horis quotidie recensere. (libro tertio de virginibus, colum. 6.) Rufinus insuper qui super symbolum hoc scripsit, ait, Parētes nostri nos docuerunt apostolos accepto spiritu sancto, quum iam vellent ab inuicem proficisci, antea tamen generalem futuræ prædicationis regulam constituisse. Quomodo autem quilibet apostolus articulum suum posuerit, non quidem consentiant doctores, nos tamē potiora dispiciemus,
A M E N.

DE APOSTOLIS.

415

Bonauentura

Augustinus
 in hunc modum distinxit, serm. 2. Palmarū.

Petrus	1	Credo in deum patrem omnipotentem, creatorē cæli & terræ:	Petrus	1
Andreas	2	Et in Iesum Christum filium eius unicum, dominum nostrum.	Iohannes	2
Iohannes	3.	Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine.	Iacob. maior	3
Iacobus maior	4	Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.	Andreas	4
Thomas	5	Descendit ad inferna, tertia die resurrexit a mortuis.	Philippus	5
Iacobus	6	Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.	Thomas	6
Philippus	7	Inde venturus est iudicare viuos & mortuos.	Bartholomæus	7
Bartholomæus	8	Credo in spiritum sanctum,	Matthæus	8
Matthæus	9	Sanctam ecclesiam catholicam,	Iacobus Al- phæi	9
Simon	10	Sanctorum communionem, Remissionem peccatorum,	Simon	10
Thaddæus	11	Carnis resurrectionem,	Iudas Iacobi	11
Matthias	12	Et vitam æternam, A M E N.	Matthias	12

Alii adhuc aliter ordināt, vt est videre in Aureolo, Alexandro de Hales, Scoto, Bonauentura. Scotus ita cōtēxit. Petrus dixit, 1. Credo in deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ. Iohannes dixit, 2. Et in Iesum Christū dominum nostrum, filium dei vnigenitum. Iacobus ait, 3. Qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine. Andreas inquit, 4. Qui passus est sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Philippus dixit, 5. Descēdit ad inferos. Thomas inquit, 6. Tertia die resurrexit a mortuis, Bartholomæus dixit, 7. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Matthæus ait, 8. Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Iacobus Alphæi dixit, 9. Credo in spiritum sanctum. Simon inquit, 10. Credo in sanctam ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem. Iudas Thaddæus inquit, 11. Peccatorum remissionem. Mathias conclusit, Carnis resurrectionem, & vitam æternam, Amen. Ego, si liberæ essem electionis, ordinarem apostolos, sicut fecit Augustinus, articulos vero dirigerem ad modum Bonauenturæ. Sunt tamen adhuc alii modi, sufficientes quod in symbolo apostolico conuenimus. Ad extremum quum satis iam multa audiuimus de sublimitate apostolatus, reliquum est, vt dissoluamus illud quod obiter iam supra tangere cœpimus, an etiam Paulus sit apostolus, quod si ita esset, sane viderentur plures esse apostoli quam duodecim, & sic nos vnum adhuc articulum fidei desideraremus. De Paulo quidem dubium nemini esse potest, quod sit apostolus, si modo eius epistolę penitus considerentur: quia sic ad Romanos ait, Paulus seruus Iesu Christi, vocatus apostolus. Et in cap. 11. apostolum se vocat gentium. Idē scribens Galatis, & ad Corinthios, sic ait, Paulus vocatus apostolus Iesu Christi per voluntatem dei. Vt igitur res hæc quoque de apostolatu fiat dilucidior, dicimus de apostolatu tribus modis, vel etiā quatuor, si Hieronymum sequamur, dici posse.

Primum quidem apostolos dicimus eos qui in sanctum hunc numerū duodecim a Christo sunt electi, tanquā proxima membra corporis Christi, tanquam cooperatores illius in ædificio & plantatione ecclesie, atque eo modo 1. tantum sunt apostoli, sicut & euangelia testantur, & veteris testamenti figuræ adumbrant. Atq; hinc a numero Germani vocant apostolos, qui ex Græco idiomate missi siue nunci dicuntur, Hebræi Silam nuncupant.

2. Adhuc tamē de apostolis loquentes, intelligimus

eos qui licet nō sint in numero illorum duodecim, attamen ipsis sociantur in omni dignitate, priuilegio & munere æquantur, tanquam si etiā ipsi ex numero duodenario essent apostoli. sic Paulus & Barnabas vocātur apostoli, qui quāuis non fuerint ex iusto numero, neque in cōmuni cū aliis uocatione, tamen postea sunt in æquale apostolici muneris consortium segregati, sicut spiritus sanctus iussit segregari sibi Paulum & Barnabā in opus ad quod susceperat eos. Sic Paulus quoque factus est apostolus a deo vocatus, & reliquis duodecim æquatus. atque inde Ambrosius & Leo cōparant Paulum cum Petro in festiuitatibus ipsorum.

3. Apostoli quoque dicuntur, quotquot dominum viderant in carne, ac deinceps eum prædicarunt & adnunciarunt. sic Hieronymus putat loqui & intelligendum etiam Paulum, quum ait Christum apparuisse Iacobo, quingentis fratribus & omnib⁹ apostolis. sic Paulus ipse inquit ad Philippenes: Necessarium existimaui Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, vestrum autem apostolū, & ministrum necessitatis meę, mittere ad vos. Sic ecclesia Timotheum & Titum credit esse apostolos. Vide Hieronymum Gal. 1. Col. 1.

4. Postremo apostoli dicuntur, quotquot a deo missi sunt ad nunciandam veritatē. Sic prophetæ vocantur apostoli, sicut de Isaiā dicit dominus, Quem mittā? & quis ibit ad populum istum? Ad Moysen quoque, Veni, mittam te ad Pharaonē & c. Sic Iohānes baptista dicitur apostolus, quia missus est a deo. Et in vniuersum apostoli vocantur omnes illi, qui aliquibus primi adnunciarunt fidem Christi, quomodo Gregorius apostolus dicitur Anglorum, Dionysius Gallorum, S. Bonifacius Germanorum, S. Rupertus Baiariorum, S. Narcissus Augustanorum, S. Kilianus Francorum, S. Materius Alsatiorum, S. Eucharius Treuirensium, S. Colmannus Austrie, Vigilius Tridērinorū, S. Stanislaus Polonorum, & Casimirus rex Poloniae apostolus dici potest Lituanorum. Neq; tamen interim isti pertingunt ad maiestatem & amplitudinem duodecim illorum, quos Christus ex vniuerso mundo elegit, vt essent fundamenta & columnæ ecclesie, eamque plantarent doctrina, exemplo, potestate quoque sibi a Christo tradita, & ad extremum sanguine suo. Hos igitur pio semper adfectu prosequimini & colite, vt intercessores vobis esse dignentur propitiū apud Christum iudicem & c. Amen.

Isa. 6.
Exod. 3.
Iohan. 1.

IN COMMUNI
IN COMMUNI DE SAN-
ctis martyribus.

Stola iocunditatis induit eum dominus, corona pulchritudinis super caput eius. Eccl. 45.

(Nostra lectio diuersum habet.)

I qua est virtus, quam homo habere potest in hoc seculo, perfecta, modisque omnibus consummata ea vtiq; est dilectio dei, qua quis ardentem deum diligit super omnia, sicut eam Paulus celebrat & laudat omnium maxime ad Corinthios. In nullo autem opere magis obseruatur illa dei dilectio, quam in subeundo martyrio, quum Christianus propter nomen domini & fidem in illum potius se tradit in mortem, quam ut abneget. Atqui se uentius se diligere deum quisque velat ex instituto proficitur, quo magis propter eum rem sibi chariorem relinquit, & sustinet aliud quiddam molestius. Quid autem homini naturaliter charius esse potest ipsa vita? sicut ait Iob, Pelle pro pelle, & omne quodcumque possidet, dabit pro anima sua, hoc est, vita sustentanda. Nihil quoque naturaliter magis

1 Co. 13.

Iob. 2.

3. Ethic.

Iohā. 15.

Psal. 115

Ambro.

August.

1. Tim. 2

formidat homo cum grauiore horrore quam mortem, que ex horribilibus omnibus res maxime est horribilis. ideoq; opus hoc est summæ tum charitatis tum perfectionis, de quo ait dominus, Maiorem charitatem nemo habet, nisi ut animam suam quis ponat pro amicis suis. Atque ideo communis hæc est sanctorum patrum decisio, quod status martyrum coram deo perfectior, cæteris paribus, quam vel virginum vel confessorum. Siquidem quo durior pugna, & conflictus acerbior est, eo honestior efficitur victoria. preciosa enim mors sanctorum ante cõspectum domini, quia per hoc martyr ecclesiam vniuersam docet & confirmat, sicut dicit Ambrosius, Martyr quum patitur, non sibi soli patitur, sed etiam aliis. sibi patitur ad præmium, cuiuslibet exemplum: sibi ad requiem, cuiuslibet ad sanitatem. Multum quoque deus in martyribus commendatur, dum eorum supplicia veneramus: quia laus ipsorum, laus & gloria Christi est, propter quem passi sunt. Vnde Augustinus ait, Non admiramur quod passi sunt, sed propter quem passi sunt. igitur non pœna in laude, sed fides est in honore. propter cuiusmodi certamen gloriosum merito coronantur a deo, iuxta illud Pauli, Nemo coronatur nisi qui legitime certauerit. Et talem coronationem præuidit in spiritu sapiens, quum ait,

Stola iocunditatis induit eum dominus, coronam pulchritudinis & c.

Euangelium sicut in die S. Sebastiani, vel S. Laurentii, vel S. Mauritii.

Nil hic mihi, dilectissimi, animus est dicere de iis, qui solo animo & voto cupierunt esse martyres, neque facti sunt ipso opere, sicut de sancto Martirino canit ecclesia, O sanctissima anima, quam et si gladius persecutoris non abstulit, tamen palmam martyrii non amisit. Nihil insuper de eo dicendum mihi sumo, sicut Hieronymus loquitur de latrone Disma, Christus inuitauit eum de cruce ad paradysum: & ne quis aliquando seram conner sionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium, c. im- portuna de pœna. dist. 1. sicut interdum perfecta opera boni hominis Christiani, suscipiunt appellationem martyrii. id quoq; missum numero facimus, quoniam aduersa to lerare est, sicut Paulus fecit, qui de se dicit, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vrorifico Gregorius ait, Ferre contumelias & odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Omne autem illud martyrii generaliter vsurpatur, quod opera ista martyribus multum videantur esse similia. Sed illi demum proprie sunt in portu martyrum, qui mortem sustinent violentè inflictam propter deum vel virtutem dei, de quibus Paulus ait, Dissenti sunt, non accipientes redemptionem, ut meliorem inuenirent resurrectionem. Alii vero ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, & in occasione gladii mortui sunt, circumierunt in melotis, in pelibus caprinis, egentes, angustia afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus, errantes, & in montibus & speluncis, & in cauernis terræ. Sic senior ille Iohannem quæsiuit, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt & vnde venerunt? quod quum nesciret Iohannes, respondit senior, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. ideo sunt ante thronum dei, & seruiunt ei die ac nocte. Magna illorum est turba, collecta ex omnibus populis & tribubus & linguis. Testatur enim Hieronymus tempore suo fuisse martyrum illorum, qui suo iam tempore innotuerunt, numerum tantum, ut cuique diei cedant

Ad Damasum.

1. Co. 12

Gregor.

Heb. 12.

Apoc. 7

GGGG

- & tribui possint quinq; eorū millia, dempto circuncisionis die. Quot autē fuisse credemus martyres Hieronymo non satis cognitos? Quantū iam inde a tēporibus Hieronymi accessit hnic sancto exercitū martyrum annis plus nongentis. Et ideo quia martyres morte sua Christū sunt sequuti, triūpha es coronas meruerunt de manu dei. Sed nos ne longius euagetur, videamus principio quinam sint martyres, & quid requiratur ad hoc vt aliquis sit martyr.
- ¶ Principio itaque ad martyrem pertinet certa supplicii sui causa, siquidem non omnis siue pœna siue mors martyrem facit: iuxta illud Petri, Nemo vestrū patiat̄ vt homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. si autē vt Christianus, non erubescat, glorificet magis deum in isto nomine. Sed quod aliquis gloriam martyrum adsequatur per supplicii quod patitur, oportet pœnam causari ex aliqua sequentium causarum, quarum prima est, pati & mori pro fide Christi, ipsōque adeo domino Iesu. quod qui faciunt, ii demum veri martyres sunt. Siquidem martyr ex Græco, testem nobis sonat. Præcipui ergo illi sunt testes, qui pro testimonii sui vera professione mortem non formidat, sicuti necessarium est, vbi tēpus & locus hoc requirēt, dicēte Apostolo, Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem. Parati in hoc esse debent omnes Christiani, subire & perpeti mortem in persecutione Christianorum suorū, qualem resuscitabit antichristus aduersus ecclesiam, sicuti sane periculum est præ foribus imminere tempus illud. sic apostoli passi sunt, cū gaudio euntes a conspectu concilii, quod digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati.
- ¶ Altera passionis causa est, propter Christum vel etiā loco ipsius, quemadmodum paruuli innocētes sunt occisi, in quibus singulis tyrannus putabat se Christum occidere, nā sicut per aquam baptismi dominus deus gratiam dat paruulis in ecclesia, ita per sanguinem illum quem profuderunt paruuli loco ipsius, coronam eis & gloriam martyrii contulit, de quibus multa iam supra diximus, siquidem Christū quæsiuit tyrannus in paruulorum sanguine & membris.
- ¶ Tertia ratio est, quom quō quis ob dilectionem & salutem proximi patitur, quomodo Christus caput est martyrum omnium, vt ait Petrus, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, portauit peccata nostra in corpore suo super lignum, vt nos mortui peccatis, viueremus iustitiæ, cuius liuore sanati su-

mus. sic quilibet in potestate sublimiori constitutus, ponens Ioh. 10. animam suam pro subditis, martyr vtique est. ¶ Quarta ratio hæc est, vbi quis moritur propter legem diuinitus acceptam, sic martyres adhuc colit ecclesia Machabæos illos fratres septem, quos quum cogere niteretur rex Antiochus, vsu illa carne vescerentur contra legem, ipsi vero resisterent fortiter, tyrannus vni post alium præcidi fecit linguam, pellem abripi, manus & pedes amputari, tandemque eos in lebete bulliente torqueri & perire, ad extremum matrem ipsam interfici. Et quanuis illi in veteri adhuc testamento passi sunt, nondum reserata ianua cæli, ratamen quia simili pariq; forma sustinuerunt supplicium atrocē & cruentum, sicut martyres euangelici, inquit Bernardus, Quod eis negauit tempus, concessit martyrii forma. quia eo modo passi sunt, quo & martyres noui testamenti.

¶ Ratio quinta, si patitur aliquis propter ecclesiam & eius immunitates atq; prærogatiuas, sicut sanctus Thomas Cantuariensis a nobilibus confossus est in Anglia, eo quo repugnaret ipsis violenter conantibus bona ecclesiæ diripere, si-bique vsurpare. Defuncto illi iamq; occiso, quū fratres eius iusta & exequias peragere vellēt, sicut pro defunctis fieri cōsuevit, inceperūt angeli cantare, Letabitur iustus, missam de martyre decantari solitā. Sic plane opposuit se S. Ambrosius imperatori, volētī bona ecclesiæ simili exēplo abriperere, siquidē ille multa admodum perpeffus est propter basilicā. tu ipse eum cōsule in oratione contra Auxētium lib. 5. & epistolā ad Valentinianū Imperatorem & Marcellianā fororem. sic autē ait episcopus ille vere pius, Si rapis, si denoras, si acceperis, sustinebo. Si autē extenderis manū tuam ad san- Gen. 4. Euanū dei, ibi me sacerdotē inuenies. ¶ Causa sexta ea est, si quis propter iustitiā deo exhibitā occidatur, sicut Abel a Cain interfectus est eo tantū, quod iustus esset & sacrificiū iuste deo obrulisset, atq; ideo gratus esset deo. Augustinus ait virginē & sacerdotem & martyrem eum fuisse, quia ab ipso Christus incepit colligere & Iudæis exprobrare sanguinem martyrum. Transcripsit hoc idem ex Augustino de mirabil. sacræ scripturæ lib. 1. Gratianus 23. q. 4. nimum.

¶ Beati, inquit dominus, qui persecutionē patiūtur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et sanē quotiescunque vir bonus propter iustitiam iudicatur vel a vulgo vel tyranno, parata est ei gloria felicitatis æternæ, vt inquit Petrus, Beati eritis, si quid patimini propter iusti-

- Mar. 6. tiam. Septima porro causa est, quum quis patitur ob confessionem veritatis. sic Iohannes baptista supplicium mortis sustinuit, quod dixerat Herodi, Non licet tibi uxorem fratris tui te habere. Ibi statim eum in vincula coniecit Herodes. Herodias quoque ex invidia decollari ipsum curavit. sic martyr factus est & Ieremias propheta, quem populus lapidavit qui fugerat in Aegyptum, eo tantum quod eis dixerat profecionem ipsorum esse aduersus deum, qui ideo esset supplicio affecturus, sicut testatur Hieronymus. Sic Ilias quauis stirpe nobilissima natus, tempore Manasses regis ferra dissectus est medius in duas partes. Atque hinc Augustinus dicit, Discernendum est, qui & pro quo patiatur. & etiam martyres, si pro veritate quae Christus est, patiatur, & legitime coronentur. ¶ Postremo tripliciter exponunt doctores martyris dolorem, quonia nonnulli tantum exasperantur in corde, & patiuntur animo. sic passa est virgo mater sub corde filii stans: iuxta prophetiam Simeonis, Tuam ipsum animam pertransibit gladius, sic Hieronymus inquit, Ex dolore quem de morte filii habuit, plusquam martyr fuit. Probant hoc ipsum doctores ratione (vt Hales, Lyra, Richardus & alii) quia tanto amarior fuit compassio Mariae super alios martyres, quanto passio ipsius magis fuit in spiritu & anima, vbi sustinuit illa, quae a tortore gladio passus fuit.
- Iocelis. 2. martyres in corpore. sicque impleta est propheta Iocelis, Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem. sol enim iustitiae Christus, in morte sua conuersus est in tenebras: luna autem Maria, in sanguine per ardentissimam compassionem. ¶ Alii martyres praecipue patiuntur in corpore, interimque spiritu mirabiliter reficiuntur per gratiam dei, sicuti sanctus Laurentius ardentibus prunis impositus corpore, in spiritu tamen consolationem habuit spiritus sancti, adeo vt prunae ei viderentur esse rosae. Eodem modo sanctus Tiburtius, sancta Barbara, sancta Margareta, Stephanus quoque in corpore ictus dum sustinebat lapidum, in spiritu tamen vidit Iesum stantem a dextris virtutis dei, vnde animus eius immensam consolationem suscepit. Huiusmodi consolationem & spiritus sancti cedemem subtraxit diuinitas benedictae animae Christi, sicut in eius supplicio dictum est. Caeterum tertius modus sustinendi passionem, est ille, quando doloris acerbitas non tantum in corpore, sed etiam in spiritu sentitur, sicut in Christo accidit, qui quauis grauissima pateretur supplicia in corpore, ob ipsam constitutionis eius subtilitatem, attamen dolor

ritus in immensum fuit maior, quo ille pro omnibus totius mundi peccatis satisfecit, simulque agnouit passionem suam non solum in Iuda & Iudaeis, verum etiam in tot millibus Christianorum effectu caritatem, sicut in passione ad longum dici solet. neque enim temere de magnitudine passionis & acerbitate doloris conueritur dominus per prophetam, dicentem, O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor Thre. 1. similis sicut est dolor meus. Quemadmodum autem deus Christo nomen dedit super omne nomen, ipsumque suprema gloria coronauit, ita etiam martyres coronauit corona decoris & pulchritudinis, de qua plura sequenti differemus homilia & c. Philip. 2.

ALTERA HOMILIA IN communi de sanctis martyribus.

D E immenso illo gaudio, quod martyribus suis parauit deus, humana infirmitas etiam cogitare digne non sufficit, tantum adest vt dicere & exprimere satis pro dignitate possit. tanta enim est beatorum merces, vt dimensionem non recipiat: tam multa, vt nequeat numerari: tam plena, vt finire non possit: tam preciosa, vt nemo digne aestimare queat illam. Et quantum admodum multa passi sunt sancti martyres hic in terra, attamen vniuersa ea supplicia nulla sunt, si cum beatitudine conferantur: iuxta illud Pauli, Non sunt condignae passionibus huius temporis, ad futuram gloriam quae reuelabitur in nobis. Quantum autem nobis spiritus sanctus in sacris literis manifestauit, animus est hic proficere, & principio constat, martyres a deo coronari vt alios beatos omnes corona aurea, quae ipsa essentialis est beatitudo, consistens in visione & fruitione diuinae essentiae, vel etiam gaudium est, quod habent beati ex praesentia essentiae dei. omnes enim beatos, reges facit deus & coronatos, sicut Iohannes testatur, inquit, Fecisti nos deo regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. In causa est, quia potestatem dedit nobis dominus filios dei fieri. regis autem alicuius filius merito coronam gestat tradito sibi patris sui regno, quoniam sic dicit dominus electis suis, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod paratum est vobis ab origine mundi. Ad hoc designandum inoleuit mos ille in ecclesia, vt sancti pingantur insigniti diademate. quauis illud communiter non per modum coronae, sed instar scuti solent depingi, eo quod sancti in protectione commorantur

Psal. 90. altissimi: iuxta illud, Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione dei cæli cōbrabitur. ¶ Huiusmodi corona coronatus est a deo Moyses, dicente sapiente, Corona aurea super mitrā eius, expressa signo sanctitatis & gloria honoris. Atq; hæc ipsa corona sanctis oībus est cōis, quāuis non equaliter: quo enim quis plus meruit, eo honestiorē coronā a deo accipiet. Et illud sane gaudiū aureæ coronæ tantū cōsistit in ipso deo & diuinæ essentiaē perfectione, quia solus deus & præter hunc nemo, nullaq; in vniuersum creatura potest hominis animū aut angeli exatiare ira, vt quū inuenitur essentiam, bonitatem, sapientiam & potentiam dei &c.

Eccl. 45 2 Neque vero tantum corona aurea sanctos suos coronat deus, sed insuper adhuc alia aureola, quum doctores aiunt esse gaudium beati, conceptum ex operibus quæ excellentis victoriæ habent rationem suæ respectum. sicque deus in corpore beati peculiarem faciet ornatum, qui significum illius interioris gaudii, principaliter quidem futurū in anima, sed quod tamen inde diffundetur in corpus.

¶ Suntq; adeo aureolæ illæ tres, quia non omnes sancti acquirunt aureolam, sed martyres tantū, & doctores quoque ecclesiæ. Sicut ergo equites aurati liberiores habent potestatem gestandi aurum quam ceteri, ita qui fortiter decertarunt, habebūt in cælo singularem suæ victoriæ ornatum, aureolam scilicet. Nam ea inferior est beatitudine essentiali. desumptus autem est numerus aureolarum ex numero militiae spiritualis, siquidem Christiano certandum est aduersus mundum, carnem & diabolum. Ex iis martyres excellenter superant mundum, quando omnem eius gloriam & voluptatem contemnant, sustinentes persecutionē usque in mortem. Virgines præ cæteris carnem domant, dum sibi temperant a carnis illecebris simul & operibus. Doctores diabolum vincunt, dum eum eiiciunt per verbum de ier cordibus hominum. (potes etiam adaptare tribus viribus animæ, scilicet rationali, quam vincunt doctores, docentes captiuandum intellectum in obsequium fidei: concupiscibili, quam vincunt virgines, abstinendo illecebris carnis: & irascibili, quam vincunt martyres, non resistendo persecutori, aut eum inuadendo, sed patienter violentiam tolerando.) De tribus illis nos ex ordine dicamus, & principio de aureola martyrum. Quæ sane erit insigne quoddam corporis ornamentū in cicatricib⁹ vulnerū, aut alias in corpore, quo veluti signo ab angelis & beatis aliis dignoscen-

tur, quia mortem sustinuerunt propter deum vel propter iustitiā & veritatē, & sicuti causas illas iā supra recensuimus. (ideo martyres non solum similitudinariē adsequuntur aureolam, sicut mortificantes carnem, agentes cōtinuam penitentiam, pauperes spiritu voluntarie, & pueri in fornace Diceret, atqui S. Martinus tyranni persecutionem non sensit, & tamen palmā martyrii nō amisit. Iohannes quoq; per martyrium non consummatus, sed tamē in oleum est repostus propter nomen Iesu a tyranno Domitiano. Respondetur, quoniam vbi manifestam scripturam non habemus, ibi aliquid constanter non possumus asserere, neq; testimoniū habemus diuinæ reuelationis vel decisionem ecclesiæ. Id ex sacris literis edocemur, martyres peculiariē habere aureolam. vtrum autem ii aut isti habeant, nos certo non scimus. sunt enim qui purant Iohannem martyrem non fuisse, atq; id colligunt ex eo quod dominus dixit Petro, Tu me sequerere, neque hoc voluit dicere ad Iohannē. Alii volunt Iohannē quoq; adsequutum eū aureolam martyrum. probāt hoc ex eo, quod Christus dixit ad ipsum & fratrem eius, Calicem meum bibetis. calicis autem nomine in sacris literis passio intelligitur, autore Hieronymo. Et horum sententia aureolam martyrum consequentur nō tantum, qui passio ne cōsummati sunt, sed & qui supplicia sustinendi voluntate habuerunt, & quibus tyrannus quātum quidem in ipso est, penā infligit, quam passuri illi, cōmuni cursu naturæ mortui essent, vnde tamen diuino auxilio protegente sicut liberati, neq; hinc eis quicquam decedit de gaudio aureolæ. sic Iohāni voluntas fuit præopta in corde, cōfessio fidei in ore, martyrium in corpore, tyrānus exterius, vt sic nihil defuerit ei ad mortē, nisi gratia dei, quæ ei nō ad defectū, sed incrementū gratiæ profuit. illeq; sic calicē Christi bibit. Simile est de iis, qui licet nō in passione mortui, statim tamē spiritū postea suū ex supplicio obtulerunt, vt S. Vincenti⁹, S. Timotheus, S. Vitus & alii plures. Vel etiam vbi aliqui in exiliū relegati, vel in carcerib⁹ sunt mortui, sicut ecclesia Martinum papā pro martyre veneratur, quum tamē in martyrio mortuus nō est: quia qui eum gladio transfodere parabat, subito cæcus factus est, ipse autem in exilio feliciter migravit ad dominum. sic etiā quicūq; pro fide Christi vltro crucē suscipiunt, & cōtra infideles pugnando occiduntur, aureolā vtiq; martyrum acquirūt, ex sententiā quorundā, quæ multum fauoris habet & clementiæ. alii enim perseverant

GGGG iiii

in eo quod primo loco diximus, illos tantum qui propter martyrium moriuntur volūtarie, aureolam adipisci. Itaque si quis defendere se paret, vt in bello Turcico, is non acquirat aureolam martyrum. (Et ideo excellentior est fortitudo, quæ fit sine contrapugnatione, quam quæ fit cum contrapugnatione, nam ecclesia creuit sub martyribus, quando non contrapugnabant, sed postquam Christiani inceperunt contrapugnare, cœpit imminui, primo sub Saracenis, vbi perdidimus totam Aphricam, Arabiam, Aegyptum, & terram sanctam: deinde sub Turca, vbi perdidimus Asiam minorem, totam Græciam, Bulgariam, Seruiam, magnam partem Hungariæ & Dalmatiæ.) ¶ Sic sanctus Mauricius cum sociis suis noluit se defendere, in hoc vt palmam martyrii consequeretur. Christianus quidam traditus fuerat Longobardis, vt refert Gregorius lib. 3. dial. occidentum, qui data sibi optione, vt quam vellet eligeret mortem, noluit aliquam eligere, sed offerebat se paciēter sustinere vellet mortem, quacunque deus ei immitteret. Vicissim sancti Osualdum credit ecclesia martyrem, quannis in pugna sit occisus. & in sancti Stephani inuentione legitur, Nicodemum a Iudæis magistratu suo priuatum, ex ciuitate eiecū, semimortuum quoque cæsum, sed quia non inde mortuus est ille, verum in pace migravit, Gamaliel eum pro martyre non iudicauit. siquidem & solus ille calathus qui Stephani corpus monstrabat, rosas habebat rubras, reliqui albas, quo arguebatur, ex 4. illis vnicum consequutum esse aureolam martyrum. ¶ Vide historiam. De iis igitur qui multa propter fidem sustinuerunt supplicia, quæ tamen eis non intulerunt mortem, nescio an aureolam consequuti sint martyrum. siquidem & Germani isti Longobardi S. Benedictum in ardente fornace proiecerunt, atque ille interim ab ecclesia professore colitur, non martyre. Ad hæc dicere non audeo, de eis aureolam non dedisse, quæ magna futura sit temeritas, hoc vnū scio, quod deus opus bonū nullum finit irremuneratum, quodque gaudia beatorum maiora sunt, quæ ipsi cogitare possimus in cordibus nostris, iuxta illud Pauli ex 1. Cor. 2. *Isaia, Oculis non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quæ preparauit deus iis qui diligunt illum.*

Ad alteram obiectionem de sancto Martino, est ipse al. Arrianis Mediolani indigne tractatus & cæsus est, neque semel martyrium appetiit sicut & sanctus Franciscus, de quo canimus, Martyr. & S. Dominicus, & S. Antonius de Pa-

dua, aliique complures, ea sane voluntas bona a deo irremunerata non relinquitur in æterna gloria, sed non ideo consequuti sunt illi aureolam martyrum. quamobrem verba illa ecclesiæ, quod non amiserit Martinus martyrii palmam, quo ad auream, sunt accipienda, gaudium s. essentiale beatitudinis, non quo ad aureolam hanc specialem sanctorum martyrum. Inuenire est apud quosdam doctores, palmam esse peculiare quoddam symbolum in vita æterna, quia sicut corona radici tribuitur diuinæ charitatis, aureola excellenti alicui operi datur, ita palma operis illius bonæ voluntati adscribitur, sic sanctus Franciscus ter emens S. Fran. so mari, cupiebat ab infidelibus occidi, sed deus eum miraculose cōseruauit ad martyrium vitæ durioris, & quod fingaturus eum esset stigmatibus passionis suæ. ¶ Secunda aureola doctorum est, qui alios erudiunt in fide, quam tamen non omnes doctores habebunt, sed iustitiam, qui viam docent salutis, qui prædicant semitam veram ad vitam. (oportet quod actu prædicent & propellant ignorantie tenebras, vel publice legant salubria animarum.) ideoque ad hanc turbam illamque chorum sanctum nihil faciunt theologi isti ignaui, qui se non exercent, multo minus Iuristæ huc pertinent, procul vero procul hinc arcentur tabulæ forenses, qui linguam tantum circumferunt venalem. Nihil cum hac sancta doctorum caterua commune est medicis aliisque scientiarum quancumque professoribus, sed tantum prædicatores iustitiæ aureolam hanc habebunt, modo gloriam dei & animarum quærant salutem, non lucrum, non quæstum appetant, non venentur inanem aliquam gloriolam. Et de huiusmodi doctoribus inquit Daniel, *Qui docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti, & qui ad iustitiā erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Lucem enim dei inserunt cordibus fidelium, vincentes per hoc diabolum. Quamobrem militiæ suæ merito aureolam gestant, insigne aliquod decus in corpore suo, vel ore, vel etiam lingua. Huiusmodi aureolas habent apostoli, doctores quoque vt Dionysius, Chrysostomus & alii, magna que confessorum turba, qui diligenter prædicarunt & docuerunt. ¶ Aureola porro tertia virginum est vtriusque sexus, de quibus ait dominus, quia castrauerunt seipsos propter regnum dei. Et, *Qui potest capere, capiat. Acepturos autem eos aureo Isa. 56. lam peculiarē præ aliis hominibus, promisit dominus per prophetam, dicentem, Hæc dicit dominus eunuchis, Qui*

custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius a filiis & filiabus, nomē sempiternum dabo eis & quod non peribit, Ecce quata hic pellicetur dominus eunuchis, hoc est, eis qui vouerunt perpetuam se ruare castitatem. tales enim virgines scriptura & Christus ipse vocat eunuchos, neq; tamen eorum hunc introibunt omnes virgines, siquidē paruuli prius morientes quæ habeant vsum rationis, aureolam hanc non acquirunt, quia non militant in hoc vt concupiscentiam carnis vincant, neque plenum habent propositum semper virginitatem seruandi. (dicis, virginitas ei infunditur in baptismo, respondeo, vel non infunditur, quia non est necessaria ad salutem, vel si infunditur, ei non debetur aureola, quia illa debetur actui & operi, non priuationi vel habitui.) Ad hæc virgines illæ quæ nubere cupiunt, aureolam hanc non habebunt, quantumuis voluntatem illam in aliud propositum vertere, & virgines fieri possint deo placentes (volo dicere, integra corpore si proponit velle contrahere, amittit virginitatem cui aureola debetur. nō enim est bonus victor, qui cogitat aliquando velle cedere hosti, perdit tamen virginitatem recuperabiliter, quia proponendo se non velle cōtrahere, recuperat eam) non secus atque quum quis in die quo indictum est ieiunium, sibi proponit nolle ieiunare, & tamen antequam comedit, mutata voluntate, ieiunium decernit se velle seruare, adhuc præceptum ecclesiæ non transgreditur, sicut in parabola dominus ostendit, quando pater familias dixit ad filium, vt iret operatum in vinea, qui recusauit, & tamē mutato animo abiit operari. ¶ Atque ideo doctores dicunt, Etsi Abel virgo fuerit, sicut & Augustinus testatur, aureolam tamen virginum consequutus non est, quum propositum habuerit ducere vxorem. Aliter se res habet de Elia & Iohanne Baptista. Atque sicut de Ieremia ait Hieronymus, In matris utero sanctificatus ille, virginitate sua euangelicum virum Christi ecclesiæ dedicauit, quod ipse ex singulari iure cum instinctu spiritus sancti in virginali castitate sese continuit. nam in veteri testamento nondum erat tempus virginitatis, quia pauci erant verum deum agnoscentes, ideoque oportebat pauculos illos non conseruari tantum, sed & augeri. Quamobrem vitiosum habebatur coram hominibus sterilem esse, sicut historia Ioaachim & Annæ testatur, & plorans illa Anna Samuelis, satis indicat, dolēs quo

Matt. 11.

August.

Hieron.

1. Reg. 1.

que Rachel, & vetula ista Sara. ¶ Porro adhuc volunt doctores virginibus illis nō deberi aureolam, quæ rē in suspensio relinquentes, ignorant, malint ne castitatem vouere an nubere marito. Tales enim cōstantes nō sunt in proposito suo vincendi carnem, sed pro incerto rei exitu animū quoque suū mutabilem gerunt. in iis tamen laudi tribuitur illud, si tā honesto & liberali sint animo, vt extra coniugium nō sint virginitatem amittere. Dominus quoq; in euāgelio Mat. 25. commemorat quinque virgines fatuas, quæ etiā aureolam hanc preciosam non acquirunt. de iis plura diximus in homilia circa festum sanctæ Barbaræ & sanctæ Agnetis. Virgines quidē illæ dicuntur, sed fatuæ sunt, quia etiam virginitatē custodiant, sinē tamen debitū nō habent cui innituntur, cuius modi sunt quæ virginitatē seruāt ob petulantē aliquam & lasciuā gloriam, sicuti plerunq; fit vt aliqua casta maneat tātū propter honorē, metuens vt ne confusa, fiat fabula vulgi. Ineptæ sane & parū recte. In hoc albo sunt, quæ libertatis amore nubere contēnant, timentes ne domino nubant, non marito, seq; in seruitutē præcipitent. Nihil plus laudis merentur, quæ ad seruandā virginitatē coguntur, a parētibus detruse in monasteriū, quæ si sint liberæ, ad choream magis properent quam ad cucullā. Aut si sit aliqua, cui nō suppetant facultates, vt pro sua stirpe nubat pari, sicut vsu venire solet circa magnas familias in ciuitatibus, vbi paupercule ciues, vetulæ sunt virgines. Adfectū tamen hunc in relictis emendare atq; in deū dirigere possunt, vt si qua metu parentū ingressa est monasteriū, faciat ex necessitate virtutē, atq; voluntatem suā offerat deo, vouens se in gloriā dei animæque suæ salutem, velle ibi manere neq; inde recedere. Tunc sane talis accedit numero virginum prudentium, dum lampadem suam iterum sursum versus erigit in deū, habebit in ea oleum. (ne offendantur corda simplicium & aures pie non scandalizentur, consulo non multum in sermonibus publicis insistendum de corruptis moribus iuuenularum, quæ etsi carnis signaculum retinent incorruptū, tamen variis modis carnales voluptates voluntarie experiuntur, sed in confessionibus, cum magna cautela tamen, est inquirendum, ne doceantur turpia, quæ forsitan aliquin nunquam venissent eis in mentem. Magna hic prudentia opus est, certum est, per libidinem & incentiuum somitum, multa turpissima fieri, tamen in interrogationibus modus adhibendus est.) Vt ergo tandem finiam, quæ-

cunque persona vtriuslibet sexus sibi ipsi proponit perpetuam seruare castitatem in honorem dei & animæ suæ salutem, siue tandem foueat virginitatem vel non, siue in cœnobio degat aut in mundo, aureolâ virginum consequitur propter illam eximiam victoriam, quam habent aduersus domesticum hostem, carnē scilicet, cōtra quam bellum non vt martyres breue, sed longum peneq; continuu gerunt, atque sic sunt velut quotidiani quidam martyres. Nūc rogate dominum deum & c.

Memini me ante annos 21. sermonē fecisse in Vualkirch ad syluam Herciniā, de S. Margareta, adducto in hoc themate Can. 2. sicut liliū inter spinas, sic dilecta mea inter filias Ierusalem. ibi explicauit quo modo quælibet virgo dici possit liliū, propter splendore simul & odorem, cuiusmodi lilia crescunt in agro domini. habet autem liliū folia sex. Primum virginitatis folium, sobrietas est, continentia cibi ac potus. Tit. 2. Danie. 1. Luc. 3. Eccl. 31. Spina pungens & suffocans foliū hoc, ebrietas est, Eph. 6. Prou. 20. C. venter luxuriosa res est, distinct. 35. vt patet in Lot Gen. 19. de filiis Iob, Iob. 1. Romæ mulieres non bibebant vinum. Secundum virginei huius liliū folium, cultus seu habitus est decentior. 1. Tim. 2. sicut Esther c. 14. & Ninivitarum, Ionæ. 3. Iohānis, Matth. 3.

Spina autem quæ folium hoc deterit, lasciuia est & peccantia vestium, Matth. 6. hinc oriuntur tot noni cultus i discissarum, iam excissarum vestium, hinc fucus & lenocinia. L. item apud Labeonē, Sanctam virginem. ff. de iniuriis & lib. fa. Vulgare est quod ex plumis cognoscitur anis plerunque infelicem sortitur exitum, Isa. 4. diues Luc. 16. & Soph. 1. Folium tertiu, custodia sensuum est, puta visus & auditus. statim iurpingunt, qui vagabundos oculos in omnes angulos proiciunt. 3. q. 5. non solo. Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. Visus prima linea amoris, Corruptunt bonos mores. 1. Cor. 15. Spina folii huius, curiositas est, cum ea sint lasciuia virgines, vt velint videre omnia, admirabundæ quid ei singuli dicant. Gallina si nido careat, nidulatur in vrtica. Dina Gen. 34. Ambrosius sū per Luc. 1. & Dauid, 2. Reg. 11. Quarrum folium est sermonis honestas, Hieronymus & Matth. 12. ex abundantia cordis. Spina huius, loquacitas est, quando celeres nimis sunt in effutiendo, lasciuia carmina cantant, literas amatorias scribunt, vel ab aliis scriptas accipiunt. Folium lili huius quintū, est fuga proximæ occasionis peccati. Qui

picem tangit, Eccl. 13. Thamar, 2. Reg. 13. Spina est, sese dedere in periculum peccandi. stramina si ignibus admo-ueas, quid verat quo minus ardeant? Sextum & vltimum huius lili folium, est operatio virtutum, Hieronymus psal. vbique. Spina eius, ocium est, quamobrem magni etiam principes filiabus & vxoribus suis labores imponunt. Extende illa cum historiis & autoritatibus sacre scripturæ, & habebis popularem sermonem egregium.

IN DEDICATIONE TEMPLI

Euangelium, Luc. 19.

N illo tempore, Ingressus Iesus, perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse diues. & quærebat

I videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens, ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, festinans, descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit, & excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem diuertisset. Stans autem Zachæus, dixit ad Iesum, Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus: & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Ait Iesus ad eum, Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod & ipse filius sit Abraæ. Venit enim filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.

HOMILIA I.

I Am hodie solemniter templi huius cōsecrationem celebramus charissimi, cui festo euangelium hoc aptatur, propter verba quæ in eo dixit dominus,

Hodie salus huic domui facta est, nã & nos credimus hoc cuilibet tẽplo euenire in sua dedicatiõẽ. nos igitur vbi prius euangelium explicauerimus, de tẽpli dedicatione nõnihil differemus.

Ambro. Paulo ante hoc euangelium scribit Lucas dominum quendã sanasse cæcum, vbi ait Ambrosius, Zachæus in sycomoro, cæcus in via, quorum alteri dominus miseraturus expectat, alterum mansionis suæ claritate nobilitat. de Iericho in antea diximus. Atq; in hoc itinere multa miracula operatus est dominus. Neq; vero publicanus tantum erat hic Zachæus, sed & supremus atq; adeo princeps aliorum, vnde nullus in gratia dei desperare debet, qui modo conuersionẽ & emendationẽ sibi proponit, de publicanis itidẽ sæpius disputauimus. siquidẽ omnes præfecti officii, quæ sine peccato peragere nõ poterant, publicani dicebantur, sic telonearii eius tẽporis emebat vectigalia a magi straubus, deinde pro suo arbitrio vrgebant & opprimebat miseris, quæ res etiãnum hodie miseranda est, neq; tolerari debet. quum enim sic officia videntur superiores, nihil aliud faciunt nisi coactores & oppressores pauperũ. Doctores ostendunt defectus tres quos telonearii habuerunt, nam & vectigalia extorquebant ab iis etiã, qui immunes erant, a

Tomo. 1

Mat. 17. ministris dei, sicut & ab ipso Christo acceperunt tributum, de acciperent tributum. 2. deinde longe plus accipiebant quã ipsum per se vectigal habebat. 3. quia vias neq; struebant, neq; in pace conseruabãt. Inuenias istiusmodi homines adhuc multos, qui tamen publicani appellari nolunt. Zachæus princeps erat, forsitan sub se habens ministros alios plures, aut etiã quia multorum vectigaliũ curã gerebat. Insuper desiderium magnum Zachæus habuit vidẽdũ dominum, ideoq; tantoprius fuit illi, vt prius videret eum quam videretur ab ipso. sic enim omnib; in locis, vt inquit Theop.

Theop. phylactus, præuenit nos dominus, si tantum nos alacres & proptos videat. Zachæus si prius vidisset Christum, iã diu peccata reliquisset, nũc autẽ cupit eum videre. Multi qui in peccatis cõmorãtur diutissime, si veniant ad homines pios & timẽtes deum, emẽdari possent. Zachæus autẽ nõ potuit adsequi quod voluit præ turba, quia plurimos impediunt peccata, quo minus perueniãt ad dominum, dum sui quisq; peccati ex alieno exẽplo prætextũ quærit & excusationẽ,

Iohan. 5. immemor ei; quod August. dicit, Nõ minus ardebit qui cũ multis ardebit, eadẽ hæc turba paralyticũ impediuit, quo

minus veniret ad aquas piscinæ. Præ turba nõ poterant, qui Mat. 9. gestabant paralyticum, venire ad dominum. Turba suo tu Mat. 27 multu fecit, vt dominum morti adiudicaret Pilatus. Quid igitur mirum, si turba peccãtium impediuit Zachæum? Altera causa quæ non viderit ille dominum, hæc est, quia statura pusillus erat. Quærit Ambro. Quid sibi vult, quod nullus Ambro. alius alterius staturam nisi huius expressit scriptura: respondet, forsitan quia adhuc malitia vel etiam fide pusillus erat.

Zachæus consilium inuenit quomodo voluntatẽ suam expleret, præcurrẽs, ascendit in arbore sycomorum. Quandiu in turba hominum erat, Christum videre non potuit: vbi primum ascendit vltra vulgi intellectum, vidit quod voluit. Mystice quilibet Christianus ascendere debet super arborem crucis, & passionem Christi in ea cõtẽplari, idẽque sicut fatuam siue syluestrem hic vocat, quoniam Iu. 1. Co. 1. dicit scandalum erat, crucem prædicare & crucifixum, gẽtibus autem stultitia, nos autem vltro debemus ignominia crucis portare cum Christo, qui & ipse viam hãc ingressus est. (extende ad placitum, est enim facile de suscipienda cruce: quæ, quia ex sicco est fatuo, nõ erit sine dulcedine.) Quũque dominus venisset in locum istum, suspiciens vidit Zachæũ. Ad hoc enim (inquit Ambrosius) aduenit Christus, Ambro. vt ex lignis non poma, sed homines nascerentur. siquidem Nathanaelẽ vidit ille sub ficu, quoniam synagogã repræsentabat quæ sub lege erat: Zachæum autẽ supra legẽ existentem vidit in arbore, vbi euangelium designatur. Christus etenim suo obtutu misericordiã Zachæũ adduxit ad renovationem & emendationem vitæ suę, quomodo & Petrum respexit negantem se. Dixit igitur ad eum dominus, Zachæe, festinans descende. Ibi sane diuinam suam omniscientiam arguit, quoniam ipse regionis eius ignarus, nouit tamen Zachæum, quem & proprio suo cõpellat nomine. quumq; cognitor esset cordium, præsciuit etiam bonã suam voluntatem, & seipsam inuitauit ad eum, dicens, Hodie in domo tua oportet me manere. Vulgare est quod dici solet, Charisunt hospites qui seipsos inuitant. Hic iam dominus cõcepit diligere Zachæum secundum præsentem iustitiã, quẽ semper dilexerat secundum æternã prædestinationẽ, quã obrẽ etiam se inuitauit ad ipsum. O felicem hominem, ad cuius animã hoc modo dominus se offert veturum. Antiquus antea erat in ædibus Zachæi hospes, qui multo iã tẽpore sibi

ius hospitii vëdicauerat. sed cum expellere volẽs dominus

1. Ioh. 3. vltro sese obtulit hospitem. sic Iohannes inquit, In hoc apparuit filius dei, vt dissoluat opera diaboli. Ex tēdo quomodo Christus fortis spoliavit diabolum. Zachæus vltro paruit domino, festinās enim descendit, & suscepit eū gaudens. Non ignauus erat neque deses, ideo & nos parati esse debemus, quādo cūque nobis dominus aliquid præcipit, quāuis multi hic cōtra dominum murmurabant. A lacriter faciēdum est quicquid vel deo propter deū pauperibus impenditur, quia hilarem datorē diligit deus. sic nimirum hilaris fuit hic Zachæus, etiam si alii ideo murmurabāt quod Christus ad hominem peccatorem diuertisset, sicuti & faciebant Leni Matthæo, quando ad eum venisset dominus, sed murmuratores isti non considerarunt infinitam dei misericordiam, quæ se super peccatores quoq; & gentiles extendit, sicut in spiritu præuidit psalmista, dicēs, Memor ero Rahab & Babylonis scientium me.
3. Zachæus missa aliorum murmuratione, suo semper de dimetiens, atq; stans ante dominum, dixit, Dimidiū bonorum meorum do pauperibus. Discat hic, ait Ambrosius, non in facultatibus crimen hærere, sed in iis qui vt nesciūt facultatibus. nā sicut diuitiæ sunt impedimēta malis, ita bonis existunt adminicula virtutum. vnde Zachæus dimidiū bonorum suorum pauperibus erogauit. insuper si quē defraudasset, ei quoque reddebat. Discant hic diuites, quod vbi multa bona corraferint iniquis contractibus, mēsuris, ponderibus & vlnis falsis sefellerint miseros, satis nō est si imaginē aut statuam crucifixi, siue tabulam pictam erexerint, sed adhuc bona inique parta restituenda sunt; Vnde Theophylactus hic ait, Docet nos Zachæus nullum esse in crum, siquidem habens ex iniustitia pecunias aliis miseratur, relictis illis quos iniuria affecerat. Zachæus reddidit quadruplo, vt satis faciat iis quos offenderat. atque sic non damnū tantum reponit, sed cum augmento, sicut & in lege fur tenebatur in quadruplo restituere. ¶ Sequitur inde quam pulchre & præclare euangelicus factus sit hic Zachæus, dum dimidium bonorum dedit pauperibus, & quadruplum restituit iis quos falso deceperat. Quantulum ergo ei remansit, qui se totum denudauit sicq; nudus nudū sequutus est Christum, quanuis hinc facile colligunt, Zachæum valde diuitem fuisse in bonis, quæ vel hereditario vel alio iusto titulo acquisierit, siquidē nō potuisset alias dimidium dare pauperibus. Duo hic præ cæteris diligentius

considerant doctores: alterum, quod primo loco Zachæus opus misericordie recenset in elemosyna, quū tamen ante omnia etiā opera pietatis, restitutio debiti & ablati præcedat, sed ob immensam misericordie virtutē, & quia opus illius tantopere placet deo, ideo hic præcedit, quanuis in con summatione operis prius ille satisfacit offenso. Deinde testatur Theophylactus præparatū illum beneq; institutū Zachæi animū propēsam & bonā suam arguere voluntatem: dum ait, do & reddo, non promittit futurum, vt multi avari, qui restitutionem iniuste ablati differunt in extremā senectutem, semper procrastinātes, & aliud ex alio cras promittentes quod nunquam præstant: tandem vero quum hæredibus iniungunt, penitus actum est. Quilibet igitur ipse maturius restituere debet bona iniuste parta, similiter & elemosynas & alia opera bona in flore institueret; iuxta illud sapientis, Ne dicas amico tuo, vade & reuertere, & cras dabo tibi, quum statim possis dare. Et alibi, Cor inopis ne afflixerit, & non protrahas datum angustanti. Hoc quoq; considerant doctores, quod proprie ait Zachæus, Si quem defraudauit, qua conditione adnexa, declarat se timuisse dominum in defraudando proximum & in fraude vitanda, quantum licuit per officium publicani. Et hoc forsitan dominus respexit, quod apud ipsum præ aliis diuertit.

4. Audiens misericors dominus benignum & iustum Zachæi animum, euangelizat ei salutem, dicens, Hodie salus huic domui facta est, eo quod & ipse filius est Abrahæ. quasi diceret, Hodie das, hodie acquisis salutē. Isrlim vocat Abrahæ ob similitudinem morum, siquidem vterque ex fide iustificatus est, vterque pauperum amator. Vide tu hic mutationem magnam dexteræ excelsi. Principio euangelii Zachæus princeps dicitur publicanorū, iam vero filius Abrahæ non ex sanguine, sed virtutibus & probitate. Nā vt Abrahæ patriam suam, ita Zachæus possessiones suas reliquit propter dominū. Facit huc quod Paulus ait, non omnes qui semen sunt Abrahæ, omnes filii, sed in Isaac vocabitur tibi semen, hoc est, filii Abrahæ non iudicātur ex carne, sed promissione. Quumq; pharisæi & alii murmurassent cōtra dominum, eo quod ad hominem peccatorem diuertisset, respondens etiā ad hoc dominus, ait, Filius hominis venit querere & saluū facere quod perierat. Venit de celo dominus querens oues perditas, ex quibus & hic Zachæus fuit. sic de Christo prædixerat angelus, quoniā ipse saluum faciet populum.

HHHH

Tim. 2. pulum suum a peccatis eorum, sic ille filium perditū Mattheum inuenit ad teloneum, Magdalenam in conuicio Iatronem in cruce, quia ipse vult omnes homines saluos fieri. Deus itaq; nobis etiam gratiam suam concedere dignetur.

HOMILIA II.

Adsumpto vnctionis oleo, vnget tabernaculum cum vasis suis, vt sanctificentur altare holocausti & omnia vasa eius. Exod. x l.

Rima potissimaq; ratio, quur oīa in tēplis, ipsaq; adeo tēpla cōsecrentur, hæc est, quod Adā ab initio ex dono originalis iustitiæ in qua cōditus est, dominium habuit rerum omnium in vniuerso mūdo, sicut dominus dixit ad eos, Implete terrā & subiicite eam vobis, dominamini quoque piscibus maris & volucris cæli & omnibus animantibus quæ mouētur super terrā. Vsq; adeo hic creauit deus Adam potentissimum totius orbis monarcham & imperatōrē, qui tamen quum primū per peccatū prænariatus, factus est inobediens deo, simul quoque obedientiā mundi & animalium amisit, & sicut dicit dominus, Quum fortis armat⁹ custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet: si autē fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius aufert in quibus cōficiēbat, & spolia eius distribuit: sic nimirum diabolus vicit Adamum, & imperium eius atq; potentiā sibi vsurpauit, quātum permisit deus. hinc iam princeps mundi etiā a Christo dicitur. Et quia hæc quæ in mundo sunt, obediunt diabolo, & quum hoc permittat deus, tēpestates & grandines excitat, homines & pecudes offendit, nōnunquā homines ipsos obsidet, vt recte dixerit Iob, quia non est potestas super terram quæ cōparetur ei. ¶ Vt autē creaturæ terræ veniant in vsum hominum, cōsecrari solēt. vt carnes, herbæ, oua, luminaria, vinum, aqua, sal, ignis & c. ex vsu & cōsuetudine ecclesię. Atque si benedictiones istiusmodi funditus pōderentur, nihil aliud sunt quā orationes ecclesię, quibus illa inuocat dominum, orans vt eiusmodi creaturas eripiat ex potestate diaboli, hominiqu; salutes efficiat. ideoq; ante baptismum sic paruuli cōsecrantur & benedicuntur per exorcismum, vbi diabolus cū vniuersa potestate sua eiicitur a paruulo. (Induc ex equali gratia exēpli de benedictione salis, vel vini, vel carnis, vel exorcismum.) Quod si igitur hoc mō omnia cōsecrantur, quum veniunt in vsum hominum, quāto

magis illa quæ præcipue in cultu diuino vsurpantur, benedicenda sunt & deo dicēda, puta templa, ipsiq; sacerdotes, altaria & omnia ornamenta atque vasa templi, nō eo tantum vt a potestate diaboli eripiantur, sed quia ex profanis sacra functiuxta illud vnde cœpimus differere, quando dixit dominus ad Moysem, Assumpto vnctionis oleo, & c.

Euangelium L V C A E X I X. vt supra.

Acile mihi esset, festum dedicationis cōmendare, si similitudinibus vellem insistere & mysticis expositionibus omnium eorum quæ sunt in templis.

Ipsū namq; domus dei est, in quo deus inhabitat. in eo cōclauē est piæ contemplationis, in conclauē lectus est mundæ dilectionis in veritatibus dei. lucerna ibi in illustratione veritatis, & atrium speculationis, in quo mensæ tres paratæ sunt, vna sacrarū literarum, Luca 2. altera sacramenti eucharistiæ, Psalmo vigesimo secundo. tertia elemosynę pauperum, Thob. 2. Est adhuc ibi atrium spirituale, est & culina, est coqua, est balneum, est specula vnde ex alto prospiciatur, est pharmacothea, est gazophylacium. (Si libet, adapta omnia quæ episcopus in cōsecratione ecclesię orat & dicit. est omnino populare, & apud deuotos bene afficit. vide obsequiale episcoporum.) Nos illis omnibus omisissis, tantum de templi dedicatione dicemus, quantum ex sacris Leuit. 8. literis liquet: quia vtique mundus ex curiositate nōnunquam magis quam pietate scripturarum requirit testimonia, quāuis ipsa ecclesię autoritas cuiuslibet Christianorum sufficere deberet, attamen affatim multa suppetunt pro dedicatione templorum. Nihil autem hic de cōsecratione ornatuum aut similibus differere animus est. etsi hic quoque ex veteri testamento forte habemus fundamentum aduersus neochristianos. nam si vestes sacræ necessariæ erant sacerdotibus, qui boues, vitulos & oues offerebant, quanto magis cōuenit sanctis vestibus indutum esse presbyterum, qui in sancto missæ sacrificio Christum dei filium conficit, corpus & sanguinem eius, reliqua sacramenta & c. Sed nos ad ipsam templi dedicationem reuertamur. ¶ Fun Rom. 15. fundamentum ibi adsumo huiusmodi, Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & cōsolationem scripturarum spem habeamus. Alibi etiam ait Paulus, Omnis scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ideoque sacris literis doceri nos oportet de my-

sterio dedicationis templi eredetes illa in utilitate nostram esse descripta. Principio igitur in lege naturæ argumentum hoc habemus certum, quod Iacob in spū dedicationē templi cognouit, & quasi exemplar fuit nostrorū episcoporum in dedicandis tēplis, de quo sic legimus, Vidit in somnis Iacob scalā stantem super terrā, & cacumen illius tangēs cælum, angelos quoq; dei descendentes & ascendentes per eā, & dominū innixum scalæ, loquentē cum Iacob, qui quum euigilasset, dixit, Vere domin⁹ est in loco isto, & ego nesciebam, pauensq; ait, Quā terribilis est locus iste? & nō est hic aliud nisi domus dei & porta cæli. Vocauit locum istum Bethel. Hebræis enim Beth domum, & Heb deū significat. Si ergo iam locum illum perlustremus, hic ille est, in quo Abraam auus illius voluit offerre filiū suum Isaac, quē vocauit Moria, dominus videt. Eodem in loco siue monte, vbi propter peccatū Dauid, occidit dominus peste septuaginta millia hominū, demptis mulieribus & paruulis, emittit Dauid ab Hornam partē spatii, ibi erexit altare & obtulit, dominus quoque deus præcepit angelo, & imposuit gladium suum in vaginā. Statim subiunxit Dauid, Hæc est dom⁹ dei, & hoc est altare holocausti Israel. Ibi quoque super montem Moria Salomon ædificauit tēplum domino, qui locus monstrat⁹ erat Dauidi in area Hornam Iebusæi, vbi Iacob vidit scalam & angelos utiq; in spiritu cognouit tunc ille, quod eodē in loco post 800. annos extrueretur templum. Qui locus quanta grātia sit præualiturus, iam tunc ascensus & descensus angelorum satis monstrauit, quoniam sic frequētes veniunt ad templa nostra angeli sancti dei, vt orationes, caritica & prædicationes afferant in conspectu domini. quem etiam obseruare templa vel hinc constat, quod Iacob vidit eum innixum scalæ. Ecce quā propitium & misericordem dominum habituri sumus, si diligenter ei seruiamus in templo: ideoque domū dei & portam cæli vocauit Iacob. Qui quomodo locum illum cōsecrarit, sequitur in textu. Erexit enim lapidem in titulum, fundens oleum desuper, quod signum erat euidentis futuræ tum ædificationis tum consecrationis templi, simulque passionis & mortis Christi. Hinc ecclesia quæ gubernatore vtitur spiritu sancto, verbis illis Iacob vtitur in officio missæ de dedicatione.

2. Colligimus templorum quoq; & altarium dedicationem insuper ex facto Moysis eo tempore, quo synagoga adhuc errabat & versabatur in deserto, ibi præcepit domi-

nus Moysi, vt dedicaret & sanctificaret altare. forma etiam dedicationis in hoc prescripta, cuius bona pars in hūc vsq; diem remanet penes ecclesiā in luminaribus & thurificationibus. Sic autem dominus ait ad Moysen, Adsumpto vn̄ Exo. 40
 ctionis oleo, vn̄ges tabernaculū cū vasis suis, vt sanctificentur altare holocausti & labrum cū basi sua. omnia vn̄ctionis oleo consecrabis, vt sint sancta sanctorū. quæ postquam omnia perfecta sunt, operuit nubes tabernaculū testimonii, & gloria domini impleuit illud, nec poterat Moyses ingredi dictum foederis, nube operiente & maiestate domini coruscante. Quod si hoc ita factum est circa tabernaculū non fixum, sed quod Leuitæ semper cogebantur secū circumferre, quocunq; populus cōmigrabat, instar castrorum, quāto magis Christiani sua tēpla consecrare & virtuti atq; gratiæ spūs sancti debēt dedicare, sicut hic dominus in apparitione gloriæ suæ manifestauit, quantum hoc illi placuerit.

¶ Huiusmodi cōsecrationē tabernaculi adhuc alibi describit Moyses, quæ quāto apparatu & magnificentia sit perfecta, quomodo duodecim cōtinuis diebus, duodecim principibus tribuū duodecim sacrificia sua (Nūc nulla est amplius etiā inter Christianos in dedicationibus sacrificiorū cura, sed luxuriantū & ebrietatis.) obtulerunt domino sex plaustra operata cum 12. bobus semper pro duobus principibus sue ducib⁹ plaustrum vnū, & pro singulis singulos boues. Primo die dedicationis obtulit sacrificium suum Nafon de tribu Iuda: fueruntq; in oblatione sua acetabulū argenteum pondo centum triginta siclorum, phiala argētea habens septuaginta siclos, vtrunq; plenum similia cōspersa oleo in sacrificium, mortariolum ex decem siclis aureis, plenum incenso, bouem de armento, & arietē & annū agniculum in holocaustū, hircumque pro peccato, & in sacrificio pacificorū boues duos, arietes quatuor, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Et sic reliqui duces ex sua quisq; tribu. Tā extimū festum duodecim dierū celebrarunt Iudæi in cōsecratione altaris cum tā preciosis muneribus, vt cōficiant ea ultra duo millia & quadringēta siclorum argenti, cum totibus arietibus, agnis, & hircis. Placuit quoque hoc deo, Exo. 40
 quia gloria sua repleuit tabernaculū, vt diximus ab initio.

3. Quum porro Iudæi venissent cum pace in terram promissionis, est tunc statim volebat ædificare Dauid tem- 1. Pa. 2. 2
 plum domino: prohibitus tamen est a deo facere illud, eo quod vir sanguinum esset, sed a filio suo pacifico Salomone

2. Reg. 5. voluit sibi ædificari templum, ad cuius structuram tamen Dauid ea parauit necessaria & sumptus qui requirebantur ad illud. Constituerat enim triginta millia hominum, qui tantum ligna caderent in monte Libani, ubi semper decem millia laborabāt per mensem, lapidas habuit 80000. & 70000. homines qui apportabāt necessaria. Insuper ter mille & trecentos habuit præfectos ædificii qui omnia ordinabant. Multa dici hic possent, quibus sumptibus, quatoque apparatu templum illud sit extructum, sed tamen ex hoc vno cetera omnia colligi facile possunt, quod textus ait nihil exiit se in templo, quod non fuerit auro mundo adoptum, etiā Cherub duo, quorum vnus habebat in altitudine cubitos decem. Omnia enim vasa templi aurea erant, mensa, candelabra, emunctoria, forcipes, phiala, thuribula, omnia hæc ex auro purissimo. vnde magnū habuit beneplacitum deus qui & apparuit Salomoni, adhortans eum ad cōsummationem operis, & vt ambularet in præceptis suis. hinc promissit se ibi habitaturum in medio filiorum Israel, & non derelicturum eos. Quia solemnitate & magnificentia consecratum sit templum, ad longum testatur scriptura, quoniam ibi congregati sunt omnes principes ex regno Iudæorum, duces omnes tribuum & alii præcipui. Tunc sacerdotes tulerunt arcam in templum, & Salomon multis orauit ad dominū, dicens inter cetera, Domine deus meus, audi huiusmodi orationem, quam seruus tuus orat coram te hodie, vt sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die, super domum de qua dixisti, Erit nomē meum ibi, vt exaudias orationem quam orat in loco isto ad te seruus tuus, vt exaudias deprecationem serui tui & populi tui Israel, quodcumque orauerit in loco isto, & exaudies in loco habitaculi tui in cælo, & cum exaudieris, propitius eris. Si peccauerit homo in proximum suum, & habuerit aliquod iuramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies &c. Hinc omnis generis petitiones enarrat, quæ super huiusmodi necessitatibus suis ab hominibus proponuntur, confugientibus ad templum domini. Vbi iam sunt neochristiani, qui etiam deo debitum inuidēt honorem, volentes ditissimum hunc ipsum facere pauperem, quasi non possint mendaci sustentari, nisi ex iis quæ detracta fuerint templis? Quod si tam diues fuit deus, vt omnes pauperes cibauerit tempore Salomonis, qui tantum bonorum collocauit in structuram

templi. quid iam illi decedat? Mera igitur nostrorum hominum malitia est, quod conatur cultum & ornatū dei abolere. sed hæc alibi, Tomo 2. & alias sæpe. Salomon durante dedicatione templi, obtulit domino viginti duo millia bouum, centum viginti millia ouium, & sic a rege totaque Israele peracta dedicatio est magna cum gratulatione septem & septem, hoc est, 14 diebus. Atque mox deinde Salomon permisit populum redire ad sua.

4. Porro si amplius diligentiusque sacras literas euoluamus, videbimus diruto templo illo Salomonis a Chaldæis post annos 442. quo ducti quoque sunt Iudæi in captiuitatem Babylonicam, vnde rursus liberi abire permisi sunt a Dario & Cyro, atque in Iudæam reuersi, cœperunt iterum ædificare templū, quāuis in eo multū resisterent ipsis gentiles, non lentes permittere vt rædificarent templū, vnde & ad arma Nehc. 4. parati semper erant, aliis laborantibus in reparando muro, aliis ad pugnandum instructis. sed & qui laborabant, altera manu operabatur, altera gladium gestabant, & in vestimentis suis dormiebāt. Quum igitur populus vrgentibus prophetis Haggæo & Zacharia structuram templi feliciter consummasset, filii Israel sacerdotes & Leuitæ aliique ex Babylonia reuersi, celebrarunt cum gaudio templi dedicationem, & in ea obtulerunt vitulos centum, ducentos arietes, quadringentos agnos, & duodecim hircos pro peccatis, iuxta numerum duodecim tribuum Israel. Ecce quomodo contine festum dedicationis in vsu fuit apud Iudæos.

5. Ceterum quū secundū templū sub sacerdote Iesu & sacerdote Zorobabel esset restauratum, post trecentos annos Antiochus Epiphanes Ierusalē deuastauit & templū diruit multisque abusionibus gentilium polluit. neque multo post tamen, post annos. lxxv. Iudas Machabæus quod destructum fuit in templo restituit, ipsumque purgauit, altare holocausti diruit, nouūque ex lege reparauit, etiā vasa noua, candelabra & mensas restituit, candelaborū luminaribus accessit, obtulerunt super altare nouū, & celebrarunt dedicationem altaris per dies octo, & holocausta obtulerunt cum gaudio, & ornauerunt faciem templi coronis aureis & scutis, ipsasque portas & ædes sacerdotum (pastophoria, loca ubi morabatur & dormiebāt sacerdotes, quādo erāt in officio seruati in templo. Non enim dormiebant illo tempore cū vxoribus, sicut faciunt Lutherani apostatae, aut incontinentes sacerdotes) consecrarunt, factaque est lætitia magna in populo.

¶ Ne vero cogites hanc consecratione altaribus semel tantum esse peractam, testatur ipse sacre literae ea quotannis esse celebrata. sic enim Iohannes ait, facta esse encarnatio in Ierusalem, runcq; adeo hyemem fuisse, Iesum autem ambulasse in templo in ipsa porticu Salomonis. unde manifeste patet, ludaeos festum hoc dedicationis peregrisse, quando illud dominus etiam sua dignatus est praesentia cohonestare. Insuper ordinavit Machabaei per singulos annos celebrari debere consecratione altaribus. sic enim legimus in textu, Statuit Iudas & fratres eius & uniuersa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaribus in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta & vicesima die mensis Casleu, hoc est, circa diem nonum Decemb. id omne patet ex calendario Iudaeorum, qui inter reliqua festa die quoq; dedicationis connumerant. Quis itaq; in veteri testamento tabernaculum, templum & altare sint consecrata, ubi tantum vituli, boues & agni immolabantur, quanto magis sanctificari oportet templum & altare domini in nouo testamento, ubi sanctus sanctorum tractatur, & sanguis Christi, non vitulorum offertur, corpus quoq; Christi conficitur, baptismus caeteraq; sacramenta administrantur, ubi non Moyses tantum & prophetae leguntur, sed etiam sanctum euangelium Christi, foedus illud nonum gratiae quod inuit & pepigit Christus cum sponsa sua ecclesia, imo & cum quacunque fidei anima? Et quaeuis externa illa templorum dedicatio alacriter & cum gaudio celebrari debet, hominem tamen decet semet parare, ut in eius corde & anima dedicationem sanctam habeat dominus habitans in eo, siquidem omnis anima sancta, templum dei est spirituale, iuxta illud Pauli, Templum estis dei uiuatis, probat ille hoc scripturis, quonia dominus dicit, Habitat in eis, ego ero eis in deum, & ipsi erunt mihi in populum.

1. Cor. 3. Et alibi, Nescitis, inquit ille, quod templum dei estis vos, & spiritus dei habitat in uobis? Templum enim dei sanctum est, quod estis vos. Ideoq; quum hodie templi huius celebratione cum gaudio recolimus praecipue, debemus tamen, si non semper, certe in summis festiuitatibus spirituales facere dedicationes in cordibus nostris, recogitantes in templo immensum dei gratiam & misericordiam, quod ille nostri causa locum templi tam clementer sanctificat, ut ibi corpus suum conficiatur & sanguis, ut ibi semper sint angeli colligentes orationes iustorum, deferentesq; illas ante deum, sicut in Apocalypsi sua prauidit Iohannes. Ea enim est illa scala, in qua

angeli descenderunt & ascenderunt, quemadmodum uidit Gen 28. Iacob in somnis. Et hic quoque celerius benigniusque exaudire uult deus orationes omnium, qui in templo nec cessitates suas deplorant apud dominum, ut Salomon ipse orauit. Si quidem deus uiuus in scala caeli sedet, respiciens ad ciuitatem sanctam ecclesiae suae. Ecce quum uix dum natus eras, ad templum es deportatus, mortuus iterum deportaberis ad templum, si tamen ea tibi gratia diuinitus parata est. esto igitur omnes modesti, pii, multumq; reuerentes in templo, orantes patrem in spiritu & ueritate, ociosa & garrula uerba uitate, gestus lasciuos fugite, cogitationes impudicas mitte, ne dare peccandi occasionem superbo uultu, gestu turpi, conuersatione inhonesta & prauo aspectu: sed esto te pii, deum timere & sedulo colite, a quo uicissim exaudiamini in orationibus uestris, & gratiam eius hic impetretis, illic uero gloriam consequamini aeternam, Amen.

Illud ultimum extende, si placet, ex Summa Paraldi. reperi me fecisse sermonem ante 22. annos, cum essem admodum iuuenis, de abusu dedicationum, qui solet fieri maxime in pagis & uillis. ubi plus seruitur crapulae & luxuria quam deo. Non quod honesta conuiuia sint prohibita, cum populus dedicationem egerit in gaudio & laetitia, sed quod excessus uituperatur. Potes prosequi apud Robertum Holcot super librum Sapientiae, lectionem. 141. per totum. Habent enim uentrem deum, altare affluentiae, templum tabernaculum, sacrificia superfluitatis, oblationes iniquitatis, sacerdotes laborantes, scilicet uenatores, piscatores, lanios, coquos & c. cantores luxuriosos, histriones, mimos, ioculatores & c. Extendere est facile.

HOMILIA III.

Domus mea domus orationis uocabitur. Mat. 21.

Ccedunt, pro dolor, ultima iam tempora, olim a Christo & apostolis praedicta, quibus futuri sint homines seipfos amantes, superbi, elati, auari, habentes speciem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes. erunt enim magistri mendaces, qui inducent sectas perditionis, sicut fuerunt superioribus annis Sagarelli, qui etiam noluerunt aliqua templa habere. ideoque eorundem dedicationem abnegarunt. Quorum errorem nonnulli ex neochristianis sequuti, dicunt templis opus non esse, nec aliquem illorum usum, nisi ut conuocetur populus ad audiendum

HHHH v

- verbum dei. Error hic quum multum sit & nocuus, & sacris literis cōtrarius, imo & contra animarum nostrarum pugnet salutem, operæ precium est cum hic refutare, quantum id ipsum verba etiā thematis adsumpti requirunt & asfirmāt, Domus mea domus orationis vocabitur. Vbi manifeste declaratur, quur tandem extruantur templa, nimirū ob orationem. docuit idem Isaias iam olim, & renouauit dominus rursus in nouo testamēto. Super iis vt liceat cum fructū disserere, imploremus omnes gratiam dei, saluantes virginem matrem & c. Poteris etiam inducere thema Matthæi. 21. Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim. Quæ applica ex Alberto ibidem, & habebis sermōnem. ¶ Esti in omnibus locis iauocari potest dominus, sicut & omni tempore ac loco non contemnit populū suum, sed adest illi, templum tamen præcipue ei rei deputatum est, vt ibi oretur dominus pie, iuxta illud Pauli, Volo viros orare in omni loco, leuātes puras manus sine ira & discēptatione. vbi non immerito externum etiam in orandogestum commemorat Paulus, leuationem manuum, estis fortiter contemnant neochristiani. Quod autem præcipue templa parata sint orationibus, auditum est ex verbis Christi & Isaiæ, Domus mea domus orationis vocabitur. Ecce domus templum domum suam vocat, nō huius aut alterius ædes priuatas, non prætorium aut arcem, sed templum domus dei est. Verum quidem est quod in templo docuit dominus, vbi omnes Iudæi conueniunt, & in hunc vsq; diem prædicari solet in templis, nisi quod recentes Sagarelli inueniunt fratres horrentes. Et tamen dominus templū domū Iohan. 2 vocat, non prædicationis, sed orationis. Vos autem, inquit ad Iudæos, fecistis eam speluncam latronum. Nonne nunc quoque conqueri posset dominus domum suam fieri apud multos speluncam latronum, qui catholicos inde arcēt prædicatores, & subornant alios nouæ fidei? vere enim animidæ sunt isti, qui animas hominum peruersis suis dogmatibus occidunt, quia dentes eorum sunt sicut dentes leonū. Huiusmodi pene sunt, quales erant de quibus apostoli scripserunt Christianis Antiochiæ & Syriæ, quod audiuisset exiisse quosdam qui turbarent ipsos verbis, euercentes animas eorum. ¶ Alibi quoque dixit ad Iudæos, Nolite facere domum patris mei domum negotiationis, estis enim et Simoniaci hic redarguuntur, quorum scelus vt est per se

magnum, ita grauiter offendit deum. Possunt quoque verba illa ad neochristianos commode referri, qui templa & cœnobita faciunt armentaria, domos negotiationis, & in quibus vina reponuntur, atque in consimiles vsus profanos conuertunt. inique sane sit hoc & contra leges ciuiles, quibus sæpe cautum est, ne bona semel dicata deo, in profanū redeant vsum, sicut Leo & Antonius imperatores sanxerunt. Ea quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinent, vel post hac forte peruenierint, tanquam ipsam sacrosanctam ecclesiam & religiosam, intacta conuenit custodiri, vt sicut ipsa religionis & fidei perpetua mater est, ita eius patrimonium iugiter seruetur illæsum. Sic habet alia constitutio, Multo magis prohibetur ipsius monasterii alienatio, qua redeat in antiquum statum & secularem vsum. ideoque imperatores, Gratianus, Valentinianus & Theodosius. A. A. A. prohibent, ne quis apostolorum vel martyrum sedem, humanis corporibus existimet esse concessam. Concordat aliud decretum Iustiniani, quod sic habet, Sancimus nemini licere sacratissima atque arcana vasa vel vestem, cæteraque donaria quæ ad diuinam religionem necessaria sunt, eam etiam veteres leges ea quæ iuris diuini sunt, humanis flexibus non illigari sanxerunt, vel ad venditionem vel hypothecam, vel pignus trahere & c. Quisquis autem vendiderit, pecuniam eam amiserit & c. Iam prohibet, sacra profanis sunt omnia mixta, vestes sacræ vndique circumferuntur, & tamen vniuersa testatur scriptura non relinqui hoc a deo impunitum. Mitto reliquos locos, vt ad sacra: literas redeam. Placere nanque deo templa & eorum ornatus, hinc principio patet, quod tam diligenter ille commisit fabricam & structuram arcæ, propiciatorii, mensæ sacræ, candelabri, altaris, velorum, Cherubim, vestium sacerdotalium apparatus, & omnium aliorum vasorum tabernaculi. Atque vt ea omnia maiore cum dignitate transigerentur, impleuit deus artifices deus Beseleel & Ooliab spiritu dei, sapientia, intellectu & scientia in omni labore inueniendo, quicquid ex auro, argento & ære parari poterat, ex marmore, gemmis & lignis preciosis. Quod si non placuisset hoc deo, vtique non præcepisset fieri, neque artificibus scientiam per spiritum suum indidisset. Vsque adeo sanctum & diuinum quid est condere templa, vt noluerit deus permittere hoc Dauidi, 2. Reg. : quāuis regi & prophetæ magno, tamq; grato apud deum, Psal. 88

L. iube-
mus. C.
de sacro.
san. eccl.

In aut.
multo.
multo.
ma. glo.
ibi. L. 2.
ibi.
L. sanc-
mus.

Exod. 35

Exod. 31

1. Pa. 17. vt diceret, Inueni David seruum meum secundum cor meum,
 2. Rc. 7. sed quia vir sanguinum erat, & occiderat multos, noluit ab ipso templum sibi extrui, sed expectauit hoc a filio eius Salomone. Præterea constat ex sacris literis, sedisse David ante domum, quum sederit ante arcam. siquidem ubi quis ante locum dei sedet, iam proximus adsidet deo, inquit Augustinus &c. Intelligitur autem sanctior quædam presentia dei, quam in aliis locis. Imo & Iacob locum sanctum & terribilem esse credidit, atque adeo domum dei. Christo placuit centurio, quod synagogam ædificasset Iudæis, qui ideo eum laudauerunt domino. Neque laboramus in eo quod clamant isti, deus ubique esse, nec posse templo concludi. Quis enim est qui id nesciat, aut dubitet aliquando non fuisse? Sciuit hoc utique Salomon, quum dixerit, Ergone credibile est, vt habitat deus cum hominibus super terram? si cælum & cæli calorum non te capiunt, quæto magis domus ista quam ædificauit? Sed ad hoc tantum facta est, vt respicias ad orationem serui tui & obsecrationem eius domine deus meus, & exaudias preces quas fundit famulus tuus coram te, vt aperias oculos tuos super domum istam &c. Ad hæc, locum certum iuare orationes nostras, ex Daniele patet: qui, quum esset in captiuitate Babylouis, nec posset orare in templo, apertis tamen fenestris versus templum orauit. Nouit enim propheta ille plenus spiritu sancto, quid sibi voluerit deus, quando dicitur Moyses loco ipsius, In loco quem elegerit dominus deus vester, vt sit nomen eius in eo, Et inde, Non poteris imolare phæse in qualibet urbium tuarum, sed in loco quem elegerit dominus deus tuus, vt habitat nomen eius ibi. Ecce hic differentiam locorum etiam apud deum, qui in vno loco ampliorē exhibet misericordiam quam alibi. Errat igitur Sagarrelli, dum templa templorumque continent ornatum. Debebant illi utique diligentius attendere verba domini tam serio precipientis, Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, siquæli quod sibi rectum videtur. Quod nunc pro dolor, sicut multis locis, vt quod cuique placet, id credat & dicat. In eadē gelio quoque præ omnibus aliis viduam laudat dominus, quæ duo minuta æra obtulit in gazophylacium, quo conseruabatur elemosyna hominum, collecta ad conseruationem templi. id si non esset opus placere deo, non laudasset Christus viduam istam. Ipse quoque dominus frequens fuit in templo. parvulus enim in illud delatus est, quum iam sex menses peregrisset. duodennis deinde cum parentibus suis ex Galilæa prof-

fectus est in Ierusalē, vbi amissum cum parentibus inuenit in templo. Hinc semper venit in templum, docens ibidem, sicut Luc. 19. ipse apud Annam proficitur. Postremo & Paulus contra eos 2. 1. inuehitur, qui de honestate ecclesiæ conuiuissimè indecentibus, quum ait, An non proprias domos haberis ad manducandum? an ecclesiā dei contemnis? Apostoli palatium illud occuparunt, in quo Christus cum eis peracta cœna eucharistia instituit sacramentum, ipsique deinde spiritum sanctum acceperunt, & tamen eo non contenti, ascenderunt Petrus & Iohannes in templum ad horam orationis novam. Ecce quod Aet. 1. 2. & apostoli templum domini inuiserunt. & nouum non est illud de horis canonicis, siquidem apostoli etiam hora orationis noua venerunt in templum. & alibi legitur, Petrum horam sextam ascendisse in partem superiorem domus. Multi potentes & optimates priuatas ædes suas donarunt deo & diuino cultui dedicarunt, sicut Aristodemus, Cornelius &c. Sanctus Iohannes quoque moriturus, deduci se permisit in templum ibique spiritum tradidit deo. & semper magno solatio fuit fidelibus, potuisse venire in oratorium. quæ obrem singuli templa suis adiuuerunt subsidiis simul & ornamenta templorum, sicut in deserto viri omnes & mulieres magno pioque adfectu munera sua obtulerunt, vt opera parari possent quæ depreceperat, quemadmodum in textu patet ad longum. Exo. 35.

Quum itaque constet, ædificationem templorum in sacris literis esse fundatam, in vniuerso Christianismo per omnia secula vsurpatam, nemo Christianorum auertatur a veritate per somnia contraria sentiendum, etiam Parabaptistam, qui ad suos errores torquent & laniant scripturam. Dominus enim dicens mulieri Samaritanæ, Crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis sed veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate, aliud non voluit nisi templum desitutum, sicut & alibi dixit lapidem non mansurum super lapidem. Templo autem successuram multitudinem ecclesiarum, & aliud sacerdotium, ostendit in parabola, qua narrat de vinea in qua ædificauit turrim, hoc est, templum, autore Hieronymo. Postquam autem agricola & seruos occiderunt & filios, hoc est, Christum, prophetas & apostolos, quid sequitur nisi quia ille vineam suam locat aliis agricolis, nempe Christianis, sed interim vinea illa iam turri non caret ecclesia siue templo, vbi non minus possunt orare Christiani in spiritu & veritate, quam Catabaptiste aut fratres hortenses extra templum. Sed nimirum Hieron. Mat. 21.

deceat ita hæreticos non esse in templis dei, quod tuis sint indigni, sed in antris & speluncis, vt pulchre Hierony. describit super Isa. 65. & Iezech. 33. Vulpium enim est comorari in foueis, vulpes autem hæretici sunt, sicut Ambrosius super Lucã capite nono docet. atque in hoc cum vulpibus conueniunt pii vero Christiani etiam in templis orant in spiritu & veritate, templa quoque sua exornant in gloria dei, pro gaudio habentes ecclesiæ decorem, iuxta illud Davidis, Dilexi domine decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Beati igitur qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te: hic in gratia, illic in gloria perpetua. Quod nobis donare digneris domine Iesu Christe, Amen.

Ex sermonibus Bedæ studio nihil volumus hic inferre, qui tamen sunt egregii & populares. diligens lector apud more aliquem gustum ex eis decerpit pro virili sua.

IN PROCESSIONIBVS

SIVE SUPPLICATIONIBVS.

HOMILIA I.

Vocate cœtum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos & sugentes hubera. Ioelis 2.

Tsi saepe multis profuerunt pericula miseræ & ærumnæ, vt a peccatis auersi vitã viuere deo beneplacenter, per quam illã consequerentur æternã. vnde prouerbio dici solet, Infortunium citius aliquem probum efficit quam secundæ res. Testatur idem & quotidiana experientia, & sacra scriptura. Sic enim ait David, Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Et alibi, In camo & freno maxillas eorum constringe, qui nõ approximant ad te. Nã luxuriat animi rebus plerunque secundis, tunc multi neque deum metuant, nec sanctos reuerentur, imo ne cogitant de deo, nisi infirmitate alicui adfecti: tunc tandem ad se reuersi, cognoscunt deum, si

Pfal. 82. 31. nã: vnde prouerbio dici solet, Infortunium citius aliquem probum efficit quam secundæ res. Testatur idem & quotidiana experientia, & sacra scriptura. Sic enim ait David, Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Et alibi, In camo & freno maxillas eorum constringe, qui nõ approximant ad te. Nã luxuriat animi rebus plerunque secundis, tunc multi neque deum metuant, nec sanctos reuerentur, imo ne cogitant de deo, nisi infirmitate alicui adfecti: tunc tandem ad se reuersi, cognoscunt deum, si

Pfal. 9. aut inquit Psalmista, Cognoscetur dominus iudicia faciens. alias in felicitate sua inflati permanent & pereunt, de quibus etiam ille ait, In labore hominum non sunt, & cum iustis non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, & operi sunt iniquitate & impietate sua, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. ecce ibi peccatores & abundantes in seculo, ob-

Pfal. 72. uerunt diuitias. Ita interdum tribulationes salutare sunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in angustia requisierunt te. sic David inquit, Ad dominum cum tribularer, clamauit, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatae sunt in corde meo, erue me de necessitatibus meis. id est: quãdo nos tribulatio circundedit & angustia (applicata materia) vel belli, vel caritatis annonæ, vel aquarum, vel siccitatis nimia, vel pestis, vel similia, nos quoque curramus ad dominum, opẽ eius implorantes. Nã vt maxime nos pre-

mauerunt diuitias. Ita interdum tribulationes salutare sunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in angustia requisierunt te. sic David inquit, Ad dominum cum tribularer, clamauit, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatae sunt in corde meo, erue me de necessitatibus meis. id est: quãdo nos tribulatio circundedit & angustia (applicata materia) vel belli, vel caritatis annonæ, vel aquarum, vel siccitatis nimia, vel pestis, vel similia, nos quoque curramus ad dominum, opẽ eius implorantes. Nã vt maxime nos pre-

mauerunt diuitias. Ita interdum tribulationes salutare sunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in angustia requisierunt te. sic David inquit, Ad dominum cum tribularer, clamauit, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatae sunt in corde meo, erue me de necessitatibus meis. id est: quãdo nos tribulatio circundedit & angustia (applicata materia) vel belli, vel caritatis annonæ, vel aquarum, vel siccitatis nimia, vel pestis, vel similia, nos quoque curramus ad dominum, opẽ eius implorantes. Nã vt maxime nos pre-

mauerunt diuitias. Ita interdum tribulationes salutare sunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in angustia requisierunt te. sic David inquit, Ad dominum cum tribularer, clamauit, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatae sunt in corde meo, erue me de necessitatibus meis. id est: quãdo nos tribulatio circundedit & angustia (applicata materia) vel belli, vel caritatis annonæ, vel aquarum, vel siccitatis nimia, vel pestis, vel similia, nos quoque curramus ad dominum, opẽ eius implorantes. Nã vt maxime nos pre-

mauerunt diuitias. Ita interdum tribulationes salutare sunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in angustia requisierunt te. sic David inquit, Ad dominum cum tribularer, clamauit, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatae sunt in corde meo, erue me de necessitatibus meis. id est: quãdo nos tribulatio circundedit & angustia (applicata materia) vel belli, vel caritatis annonæ, vel aquarum, vel siccitatis nimia, vel pestis, vel similia, nos quoque curramus ad dominum, opẽ eius implorantes. Nã vt maxime nos pre-

Isa. 26.

Pfal. 119

Pfal. 24.

1. Pa. 21.

Ioel. 2.

Eperio me aliquãdo prædicasse i ista materia sic, vt primo loco dixerim quomodo Christ⁹ docuit nos orare & orauit, & tota scriptura nos docet.

secundo loco dixi de oratione in cõmuni, de qua multis differuimus supra, vt hic citauimus. tertio dixi specialiter de oratione processionali. At modo alia nobis incedendum est via. Principio & pium & deo beneplacitum opus, imo etiam actus est latræ, supplicationes siue processiones rite perficere id patet ex loco Ioelis adducto, qui rationẽ illius ostendit, dicens, Cõuertimini ad dominum deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiz, & præstabilis super malitia. Quis scit si conuertatur & ignoscatur, & relinquat post se benedictionẽ? quasi dicturus esset, Multum offensus est deus per peccata vestra, graniter ad irã pronocastis eum, sed tamen adhuc cõuertimini vos, & vicissim ille cõuersus miserebitur vestri. Vt autem funditus intelligatis quid ad processiones pertineat, primo loco vos docebo, quid illæ erga deum nostri causa nos cõmonefiant. nã hic primum deo singularis exhibetur reuerentia, dum supremus agnoscitur esse rerum omnium gubernator: qui si nõ cognosceretur dominus esse bellorum omnium,

tempestatum quoq; caritatis annonę & morborū omniū, non cōfugerent homines in eiusmodi malis ad dominum, inuocaturi eundē. Proprie igitur hoc opus est quo deus colitur, & pro deo habetur, pro potenti gubernare mundi & omnium quę in eo sunt. Tria enim proprie agnoscimus a domino deo circa huiusmodi processiones: primo, excellentiam dei quę longe superat omnes bellorum dominos, potestates tempestatum, morborum & omnium quę in celo sunt & in terra, quasi hic dicerem⁹ cum ecclesia, Tu es potentia, tuum regnum domine, tu es super omnes gentes, Creator omnium deus, terribilis & fortis, iustus & misericors. Canitur in dominica qua imponitur historia Machabęorum. Et cum Mardochęo, Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit tuę resistere voluntati, si decreueris saluare Israel, tu fecisti cælum & terram, & quicquid cæli ambitu cōtinetur, dominus omnium es, nec est qui resistat tuę maiestati. Huiusmodi multa sunt in sacris literis, quę in ecclesiastica cātica trahuntur.

Esth. 13.

2 Deinde confitemur in deo per processiones omne sufficientiam, quoniā ille sufficiens est ex audire omnes petitiones nostras, vt sic Paulum sequentes dicam⁹, Omnis sufficientia nostra ex deo est. Quid enim est quod non acciperimus? Sic promisit dominus filiis Israel per prophetā, scēe inducturum super eos omne bonum quodcunque pollicitus esset. Sic dixit ad Moysem, Ostendam tibi omne bonum. Itaque sufficientiam huiusmodi confitemur in deo, petentes ideo ab ipso pacem, sanitatem, fertilitatem & c.

2. Cor. 3

Iere. 32.

Exod. 33

3 Agnoscimus & in processioibus nostris, debere nos deo emendationem vel in conuictu, vel per satisfactio nem delictorum, quasi diceremus cum Salomone, Peccauimus, malefecimus, iniuste egimus. Et cum ecclesia, Emendemus domine in melius, quod ignoranter peccauimus, Recte ergo diximus ab initio, processiones actus esse latrice & religionis, quod sic homo tali adfectu, vt supra diximus, simul circumiens seruit deo, & opus bonum facit (ceteris paribus) deoque beneplacitum.

2. Par. 6

2 Quum iam dixerimus quid cogitare debeamus, quod in se contineant supplicationes erga deum, reliquum est dicere, quo pacto cōsiderare eas debeamus quo ad nos. Atque hic principio occurrit, quod humiliatio illa nostri esse debet erga deum, quoniā in mundo fieri videm⁹, quod si quando ciuitas principē offenderit, illumque cupiat pla-

care, excipere ipsum solet magno & cōi omniū hominum occurſu, volēs per hoc humilitatem & subiectionem suam exhibere. sicut imperatori Friderico cōtiguit, duci Suenorū, qui a barba rufa cognomen traxit. is quum multo tempore obediſſet Mediolanum, & ad deditiōē cōpuliſſet (quāuis ea libera ſuique iuris ciuitas eſſet, nulli ſubiecta principi) processio ei ordinata eſt ex omni populo, occurrētibus illi eccleſiaſticis & religioſis oībus cum reliquiis. eos ſequenti ſunt duę magnę turbę paruulorum vtriuſq; ſexus in albis, & portātium virētia arbuſta. Mox ciuium processerunt filię omnib⁹ modis exornatę, hinc matronę nigris veſtitę. Quas vltimo loco ſequuti ſunt optimates & nobiles, apertus capitib⁹, portātes gladios nudos circum colla diductos. Postremo aliquot millia hominum ex vulgo nudis pedibus ingreſſi ſunt, habentes funes in ceruicibus ſuis, inclamantes omnes, Miſericordiā miſericordiam imperatoris. ¶ Ea que ſupplicatione irati Cęſaris animum emollierunt, permoueruntq; vt ipſos in gratiam receperit, quanuis neq; ſic illi fidem ſeruarunt promiſſam. quapropter ille obſides eorum 64. in Kaiſerslauter ſuſpendi permiſit. Quomō igitur non placeret deo humilitas populi ſui in hunc modum collecti, quum maxime reſpiciat ille humilitatē, ſicuti Marię humilitatē reſpexit & Niniuitarum? Ad Eliā quoq; dixit dominus, Nōne vidisti humiliatum Achab corā me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, nō inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filii ſui inferā malum domui eius. Quod ergo vnicus Achab impetrauit, non impetrabit tanta hoīm multitudo vnanimiter cōgregata, veluti violentiā inferens regno cælorum, quod iam olim vim pati dixit Chriſtus, ita vt violēti rapiant illud? Sic Paulus communem obſecrationem petit ab eccleſia, dicēs, In eum ſperamus quoniam adhuc eripiet, adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multarum perſonis facierum, eius quę nobis eſt donationis, per multos gratię agantur pro nobis.

Luca. 2.

Ion. 3.

3. Re. 21.

Mat. 11.

1. Cor. 1.

3 Quis dubitet rite inſtitutā ſupplicationē, bene placere deo, quoniā populus hic collectus ad ſupplicadū propria confitetur peccata quibus illum offenderat? Vnde Dauid inquit, Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatē peccati mei. Propria enim coram deo agnoſcere peccata, magnum quid eſt. hinc promanat vt quiſque ſe diuinę miſericordię cōmitat. Inſuper ea ipſa ſupplicatione palā teſtatur populus neceſſitatē ſuā,

inopiam & defectum: siquidem speciales eiusmodi processiones, non nisi magna imminente necessitate celebrantur. Quilibet etiā diligenter modo considerans, quorū supplicationes decernantur, is videt testimonia illa esse vrgentis necessitatis simul & magnæ erga deum fidutiæ. Supra diximus testari hic populum obedientiam suam erga deum, cui subiectum se humiliter confitetur. ¶ Et tantum quidem de ipso processions opere in se, dictum sufficiat, quod bonum sit & acceptabile deo, sicut infra ex scripturis probabimus. nunc interim conclusionis loco differemus, quomodo institutos & affectos esse oporteat, qui supplicationibus intersunt. Vbi vt primum, ita potissimum nobis occurrit illud, vt quisq; recedat a peccatis, propter quæ deus fuerat offensus. conuertatur autem ad dominum per contritionem & pœnitentiam. Hoc & scriptura docet & persuadet ratio, nam flagella dei, aduersitates & tribulationes nobis resistentur propter peccata nostra, iuxta illud quod dominus dicit per prophetam, Si nolueritis audire me, sed pronocaueritis ad iracundiam, gladius deuorabit vos. Et per alium, Si pœnitentiã egerit gens illa a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi, vt facerem ei. Sic alius iterum propheta dicit, In ira domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis. (Adde si placet Isa. 59.) Quum ergo obfiteri cogamur pœnam nobis immitti a deo propter peccata nostra, sicuti Daniel testatur, inquit, O domine, omnia quæcunque fecisti nobis, in iusto iudicio fecisti, quia peccauimus tibi, & non obediimus seruis tuis prophetis. Vide illud caput Danielis & adhuc quæ volueris, quia multa sunt ibi ad propositum. Sequitur enim, Propter peccata nostra & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobriũ sunt omnib; per circuitum nostrum. Quia ergo pœna ex peccato venit, radix adgredienda primum est, & peccatum ipsum amputandum, vt sic quisq; rectius conuertatur ad dominum, qui ideo dicit per prophetam, Cœuertimini ad me in ieiunio, in fletu & planctu, scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Tunc enim gratiam impetrabimus iuxta illud propheticum, Cœuertimini ad me, & ego cœuertar ad vos. Sic Samuel docuit Iudæos, dicens, Si in toto corde vestro reuertimini ad dominum, auferite deos alienos de medio vestri, & preparate corda vestra domino, & seruite ei soli, & eruet vas de manu Phi-

Kaiæ. 1.

Ierc. 18.

Isa. 9.

Danic. 9

Iohel. 2.

Zach. 1.

1. Re. 7.

stium. Et vos itaque emendate vitã vestram, peccata iam porro mittite, vt supplicatio vestra deo gratior efficiatur, impetretque vobis quod petitis. Obseruate sedulo illud Sapientis, qui nos monet ante orationem preparare animã, ne simus sicut homo tentans deũ. Sic veteres fecerunt in suis supplicationibus, rex Iosaphat, Iudith, & Machabæi: quorum exempla si vos quoque sequuti fueritis, nõ tantum mala tribulationum auertetis & persecutionum, sed & gratiam & gloriam impetrabitis æternam, Amen.

HOMILIA SECVNDA DE supplicationibus.

Aperi oculos tuos domine, & vide afflictionem nostram. circudederunt nos gẽtes ad puniendum nos. Vel, Scitote quoniã exaudiet dominus preces vestras, si manentes perseueraueritis in ieiuniis & orationibus in conspectu domini. Iudith 1111.

Q Vis obsecro est qui nesciat: certe enim cuiq; Christiano firmiter hoc credendum est, deum potentẽ esse omnium creaturarum, imo & huius amplissimi mundi gubernatorem, regemq; adeo regum omnium, quia in simbra eius scriptũ est, Rex regum & dominus dominantium. Illius siquidem est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo. Quamobrẽ vtut potentes contra nos pugnent hostes, quanuis sint fortes & horribiles, tamen si cõfidamus in auxilium & adiutorium dei, ex animo perentes illud, nosque conuertamur ad dominum, ex ipso solatium omne sperantes, sane adiuuabit ille nos. iuxta illud Psalmi, facta in dominum spem, tuam & curam tuam, & ipse te enutriet, neque dabit in æternum in fluctuationem iustum. Quicunque enim plus fidutiæ & spei reposuerunt in potentia & viribus suis quam in deo, plerunq; succubuerunt. Quanto rectius fecit rex Iosaphat, qui cum impeteretur a valido fortiq; exercitu, clamauit ad dominũ, dicens, Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te? Et vos igitur hoc facite dilectissimi, quum videatis irruentem in nos potētissimum Turcarum imperatorem, qui iam velut hereditario iure hostis est Christiani tum sanguinis tum nominis, & fidei nostrę. Is ipse tantũ sibi ditionũ vedit;

Apo. 19.

Psal. 59.

2. Pa. 20.

cavit, quantum duo olim possidebant imperatores: insuper quoque plurima regna, amplissimos ducatus, insulas & urbes potētissimas subegit, Christianos occidit, trucidavit, in perpetuam seruitutē abduxit, innocētes paruulos ad parietes allidere veritus non est, eosdem quoque in sua infidelitate ad perpetuā damnationē educauit, virgines stuprauit, partum cōspēctum nihil reueritus, vxores quoque impudenter traxit aut maritis cernentibus, (exaggera, si potes, quia non tam dira dicere poteris, quin truculētiora & crudeliora fecerint.) templa vel diruunt, vel in ea dānatissimum Mahomet collocarunt, crucifixi imaginē & cōspuerunt & sagittis transfixerunt, venerabile eucharistiæ sacramentū pedibus proculcarunt, aliaque magis horrenda exercuerunt, quæ fieri permisit dominus propter magna & multa peccata nostra. ¶ Considerantes ergo hostis nostri potentiā, quid faciemus cōsultius, nisi vt confugiamus ad auxiliū dei, clamantes vsque in cælum? Sciendū enim hoc nobis est, & sedulo præ oculis habendū, quod sacerdos magnus Eliachim dixit ad Iudæos quando irruisset in eos Holofernes potentissimi regis Nabuchodonozoris dux exercitus & princeps, Quoniā ex audiet dominus preces nostras, si manentes perseuerauerimus in ieiuniis & orationibus in conspectu domini & c. quæ verba fuerunt thematis, vnde præsentem hominiam exorsus sumus. Media vita in morte & c.

Euangelium vt supra.

Congregati hodie dilectissimi in Christo ad implorandā inquirendamque dei gratiā & misericordiam, victoriam quoque petēdam ex hostibus (secundū qualitatem hostis exaggera, & mitiga inductionem ad cōmouendos affectus auditorum) discamus ex sacris literis, quomodo qualesque nos in tantis periculis exhibeamus, quoniā sic videbimus quid illi fecerint, qui gratiā & pacē impetrauerunt apud dominum, quorū nobis vestigiū erit insistendū. Et quanuis in ea re cōsiliū nobis optimum esset, missis peccatis cōuertī ad dominum, sicut antea diximus, & piis precibus obnixe dominum precari, vt ille animabus nostris per gratiā suam mederetur, nobisque insunderet voluntatem bonam, eandemque in nobis cōseruaret: siquidē sua tātum gratia indigemus, sicque clamemus cum Dauide, Domine, non secundum peccata nostra facias nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis. ¶ Diceret hic aliquis, Audio, sed videor hinc mihi collige-

Ps. 102.

re omnes supplicationes nostras esse vanas, quum bona supplicantium pars sint peccatores, pauci quoque pœnitentiam egerint, iam contriti de peccatis suis, propositum habendo eam vitare. Sane enim hic corruerēt omnes processiones nostra, plane vanæ futuræ. Respōdetur, Et si sint in supplicationibus peccatores, qui nō habeant animū desistendū a peccatis, illorum tamen quoque petitio frustra non est: siquidem vt maxime nihil mereantur, possunt tamen non nihil impetrare. id ita declarant doctores, quia dicit dominus, Omnis qui petit, accipit. Addit Chrysostomus, Siue sit iustus, siue Mat. 7. iniustus non quidē hoc intellige, si peccator petat secundum 18. malā concupiscentiā suam, pro eo quod faciat illi ad iniquitatē suam promouendā, sed hoc sensu, cum natura peccatoris in se sit bona atque adeo a deo creata: quicquid autem creauit deus, hoc ei placet, siquidē nihil odit eorum quæ fecit. Ideoque etiam oratio peccatoris in respectu naturæ potest placere deo, si hoc omnino petat quod boni petit. sicque ex superabundanti misericordia plus dat nobis deus quam nostra dignitas, imo indignitas potius mereatur. atque remunerat opus in se, nō attendit operantis iniquitate. Quid multat respicit opus operatū, non considerans quod operans est indignus & nihil meretur, quia meritū aliquo modo innotuit iustitiæ distributiue, sed impetratio mere innotuit gratiæ. ¶ Rursus obijcies, scimus quia deus pētores nō exaudit. Itaque nō exaudiet deus orationem nostram etiam in supplicationibus, quum tot sint inter nos peccatores. Audi respondentem tibi Augustinū, quoniam dictum hoc cæci est, Trac. qui adhuc loquitur inunctus. nā & peccatores exaudit deus. si enim id non esset, frustra ille publicanus oculos interper Ioh. ram demittens, & pectus suū percutiens, diceret, Deus, propicius esto mihi peccatori. Locum itaque habet istud cæci dictum, in tribus tantū casibus. Primum, quādo peccator petit quæ petere parum decet: deinde, quū petitio eius oritur ex radice ei peruersa, puta superbia aut hypocrisis: postremo, quādo petit contra interdictum ecclesiæ cum scandalo, vt si orat ex cōicatu, aut si peccator publicus, presbyter orationem suam coram toto populo etiam officio suo id exigente perficit. Huic enī dicit dominus illud quod habet Psalmista, Psal. 49, Quare tu enarras iustitias meas, & adsumis testamentum meum per os tuum? ¶ Alias sacris literis hoc contrarium non est, quod deus peccatores exaudiat in orationibus suis. Lucæ. 7. Nam ita exaudita est mulier peccatrix. Maria, & publica- Luc. 10.

nus ille percutiens peccus suum, descendit iustificatus in domum suam. Constat hoc idem ex more totius ecclesie, que in Litania clamat ad dominum, Peccatores te rogamus, audi nos. Similiter patet illud ex eo quod dominus dixit in parabola, Serue nequa, omne debitum remisit tibi quia rogasti me. Ecce oē debitum remisit ille seruo nequam, homini peccatori, quoniā rogauerat eum. sic nos quotidie oramus diuina institutione formati, Dimitte nobis debita nostra, confidentes per hoc nos esse peccatores, vt ait Augustinus. Quia ergo peccamus quotidie, & quotidie etiam peccatorū remissionem petere debemus. Et hinc iam satis patet, quomodo etiam peccatores in orationibus suis impetrare aliquid possint, quanuis nihil mereantur dum sunt in peccatis (adde si placet de obstetricibus Aegyptiis, quæ fuerunt idololatras, & sic peccatrices. tamen quia timuerunt deum, ideo a deo impetrarunt, vt eis ædificarentur domus.)

2. Quanuis in processionibus plures sint mali quam boni, attamen spes bona est, inter nos quoq; aliquot esse bonos. Tam efficax autē est oratio bonorum apud deū, vt etiā pro malis illi, neq; pro se tantū impetrare aliquid valeant.
- Gen. 18. sic enim dominus dixit ad Abraham, si inueniret decē homines iustos in Sodomā, se nō perdituram eam. sic Moyse & Exod. 32. Aaron sepe steterunt ante dominum, orantes pro populo & Nu. 14. nequam, & exauditi sunt. Elias homo vnicus erat, & tamen 3. Re. 18. oratione sua reconciliatum placatumq; deum reddidit vniuerso regno etiā peruersi regis Achab. Accedit huc ratio, sicut pulchre arguit Augustinus, quoniam tanta debet esse vnitas humanæ societatis, vt quisque sic sit pro alio sollicitus, tanquā si vnum corpus essemus omnes. & propter hanc societate humanam fit, vt alius pro alio hic plectatur in terra. nam quod sepe mali homines peccatis suis merentur bella, famē, pestem, hic quoq; cum malis puniuntur boni. Quod cum fiat, vt bonos cum malis affligat deus, quoniam non vicissim, cui propria est misericordia, interdum malis propter bonos peccata dimittat? Spes igitur nos bona manet, imple re dominum deum verba prophetae sui sancti in supplicationibus nostris, Domine deus, quum iratus fueris, misericordie recordaberis. & quod Dauid dixit, Non retinet in ira misericordiam suam. dixi, motus est pes meus, misericordia tua domine adiuuabit me. Plena vndique est scriptura testimoniis misericordie diuinæ, quamobrem sic orat ecclesia, Deus, cuius misericordie nō est numerus, & cui nū-

quā sine spe misericordie supplicatur. Porro etiā peccatores mereri aliquid apud deū supplicationibus & aliis operibus bonis, facile est colligere ex duobus exemplis: altero Niniitarū, quorū ciuitate subuertere deus volebat, sed quū eum inueniret illi, & alia opera bona exercebat, quāuis peccatores & idololatras esset, misericordiam tamē dei impetrarūt, vt nō veniret plaga illius super eos. simili exemplo tyrannus etiā Achab proponi potest, ad quē quū venisset Elias a deo missus, prenūciās quod eodē loco vbi antea canes lixerūt sanguinem gnuic Naboth, ibi futurum esset vt lingeret etiā sanguinem suū, sequitur ibi, Hæc dicit dominus, Ecce inducā super te malū, & demetā posteriora tua, & interficiā de Achab mingentē ad parietē, & clausum & vltimum in Israel. Audiens hæc Achab, scidit vestimēta sua, & operuit cilicio carnem suā, ieiunauit & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Et factus est sermo domini ad Eliā, Nōne vidisti humiliatū Achab corā me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducā malum in diebus eius, sed in diebus filii sui.

3. Simul atq; ergo humilitas etiā peccatoris placet deo, quis nō videat quomodo humilitas Christianorum adhuc magis placet deo? idq; eo maxime, quod illi multas habent orationes piās, illā cum primis, quā nos docuit Christus ipse, cui & ideo nō potest nō placere quando oramus. Libera nos domine a malo, deinde cātica plurima & orationes penę innumeræ sunt in ecclesia, missæ quoque peculiare in hoc instituta ab ipsa ecclesia, quæ gubernatorem habet spiritum sanctum, ipsa que Christi est, cui quum sit illa charissima, quomodo excludat orationes & preces ipsius, sicut Asuerus preces Esther facile admisit? Auget insuper pium hominū adfectum, neq; parum adiuuat impetrādi facilitatē, quod cōmuniter in supplicationibus deferri solent triumphalia Christi trophæa, vexilla & cruces, quod signū etiā apparebit in celo, quum dominus ad iudicandum venerit.

Ad hæc cōmuniter in supplicationibus circumferri solent reliquiæ sanctorū, idque in eorum venerationē, quanuis tunc quoque profitemur nobis illorum ope opus esse & auxilio, tanquam intercessorum nostrorum apud deum, vt qui per merita sua facilius possint nos adiuuare. Testimonium insuper hoc idem est fidei nostræ, cōsistentibus sic nobis, credere nos quod viuant iā cum Christo vt amici post hanc vitā & mortē, quodque nobis sapius interuentu sanctorū suorum beneficiat deus, alias nō facturus, sicuti per

longum differimus de intercessione sanctorum in festo sanctorum omnium. ¶ Pro reliquiis etiam argumentum efficax habemus ex eo, quod mulier solo simbriae contactu in veste Christi sanata est. Quis enim neget Christum adesse reliquiis sanctorum suorum, qui virtute divina assistit suae vesti? nemo utique inficias ibit, Christo chariorem fuisse Petrum aut Paulum quam vestimentū. Aut quur non magno sit solatio Christianis, sanctorum reliquiis in processionibus circumferre, quum tamen magna fiducia & consolatione freti Iudaei, arcam detulerint in aciem aduersus hostes suos? alias quoque commigrantibus Iudaeis & sublata arca, dicere solitus est Moyses, Exurge deus, & dissipentur inimici tui, fugiant a facie tua qui oderunt te. Quid quod sacerdotes septies circumierunt urbem Iericho, tantisper secū deferentes arcam foederis, dū corruerent moenia?

4 ¶ Ne nos deterreat a supplicationibus, quod nonnumquam non statim definit afflictio, ob quam supplicabatur domino. forsan enim iratus nobis dominus, nisi eiusmodi supplicationibus fuisset aliquantulum placatus, maiora pericula immisurus erat. deinde, etsi non statim sentiamus auxilium, meminisse tamen debemus eius quod dicit Augustinus, Orationes aliquae non nobis denegantur, sed differuntur, ut nobis tempore opportuno reddantur. Quannis mora eiusmodi potest nobis cedere in bonum, dum sic mouemur & in oratione perseuerare, & instantius aliquando petere, nonnumquam etiam aliquid mali & illiciti vitare, vel tribulationes tales quibusdam sunt incrementa virtutum & augmenta meritorum, etsi nos ignoremus. Quis enim dionorum iudiciorū, ponderet rationes? quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Nunquid non medicus morbum aegrotantis melius agnoscit, quam ipse qui infirmatur? ¶ Ante omnia quoque, quum dubium non sit, patre misericordiarū & deū omnis cōsolationis nullū relinquere bonū irremuneratū, ideo etiā si nō secūdū petitionē nostrā recipiam⁹, ipsae tamē supplicatiōes sua mercede non destituentur. nos quoque; si sumus peccatores, ecce illos sic dilexit deus, ut vnigenitum filium suum miserit in hunc mundum in similitudine carnis peccati, qui nobis misericordiam suam largiri dignetur hic & in futuro, Amen.

HOMILIA III.

Domine deus, quum iratus fueris, misericor-

diae recordaberis. HABACVK III.

¶ Vandoquidem semel homo vestē innocentiae amittit per peccatum Adā, ingresso per vnum hominē Gen. 3. peccato in mundum, ipsaque per peccatum morte Rom. 5. te, sane peccatum in causa est quod deus mundum in iracundia gubernat. Nos autem quum in hac vita nondum simus desperati, vel in peccatis obfirmati instar damnatorum, possumus adhuc gratiam dei impetrare. semper ergo in omnibus operibus dei quae fiunt in hoc mundo, concurrunt illa duo, misericordia & veritas, haec quidem punit malū, illa poenam moderatur & mitigat. hanc mitigationem impetrare possumus precibus piis, sicut vndiq; tota scriptura testatur, quia oratio humiliantis se penetrat caelos. Quem admodum orante Moysē, victus est Amalech. orate Iosue, Eccl. 25. sol stetit, orante Anna, dedit dominus prophetā illum magnum Samuelem: orante Iezechia, facta est prolongatio vj Iosue. 10. te, solq; retrocessit: orante Elia, non pluit per trienniu, eo 1. Reg. 1. dem rursus orate, apertum est caelum & pluit iterum. Quae 1. Reg. 1. propter quā iratus dominus tribulationes nobis immisit, 3. Re. 17. congregemur in orationibus sanctis, clamemus cum Machabaeis vsq; in caelū, ut ille nobis misericors esse dignetur. populus enim sic collectus, veluti vim quādam deo inferre videtur, iuxta illud, quia regnum dei vim patitur, & violēti rapiunt illud. Quomodo autem non exaudiat dominus orationem tantae multitudinis hominum, pio adfectu cum humilitate conuenientium ad inuocandum eum, ut iratus ille nobis, adhuc tamen recordetur misericordiae? quae verba fuerunt thematis & c. Media vita in morte sumus & c.

Euangelium ut supra, vel si forte bella grafsantur, dic euangelium Matthaei. 24. aut Lucae. 21. Quum audieritis praelia.

¶ I volumus processiones nostras deo esse acceptas, S quibus gratiā impetremus, declinantes iram eius magnā, commodissimū est tales nos gerere, sicut a spiritu sancto in sacris literis edocti sumus, ideoque eas euoluentibus nobis, primū se offert historia regis Iosaphat, eo 2. Pa. 20 tra quae quū pugnarent filii Moab & Ammō, omnesque qui trans mare sunt & de Syria, ipse etiā iam certo cognouisset eos irrupisse sibi in regionē suā, perterritus ille, totū se contulit ad rogandū dominū, & praedicauit ieiuniū vniuerso Iuda. edoctus vtiq; erat a Moysē, ieiuniis dominū placari, Deut. 9.

- quoniam quum Iudæi adorassent vitulum aureum, dixit Ise, Iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gefistis contra domini, & cum ad iracundiam pronocastis. sic ad ieiunium hortatur Ise, dicitur, Congregate cœtum, coadunate populum, sanctificate ieiunium. Et inde, Canite tubis in Sion, sanctificate ieiunium. Sic ieiunavit Achab, sic crediderunt Ninivite propheta Ionæ, & prædicarunt ieiunium. Quondam solennis fuit ea veterum Christianorum consuetudo, ut aliquot dies, communiter tres, ieiunarent ante supplicationes, & adhuc mos ille permansit in Italia & Roma, quando in magnis necessitatibus supplicatio institui solet, tunc ea prius denunciatur, & homines certis diebus ieiunare admonentur, confitenti quoque & sacramentum suscipere tum vero demum processio celebratur. At nos frigidi Germani quid facimus? dicit hoc Iosaphat a Samuele, qui graviter oppressis Iudæis a Philistæis, dixit ad eos, Congregate vniuersum Israëlin Masphat, ut orem pro vobis dominum. & cœuenerunt ibi, hauseruntque aquam, & effuderunt in conspectu domini (quod signum erat humilitatis, quauis alii accipiant lachrymas contritionis) & ieiunauerunt in die illa, atque dixerunt, Tibi peccauimus domine.
2. ¶ Sequitur in textu, Congregatus est Iudas (hoc est populus omnis ex tribu Iudæ & Beniamin, quibus imperabat Iosaphat) ad deprecandum dominum. sed & omnes de vrbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cæterum placere deo huiusmodi sanctam congregationem, satis audimus ex Ioelle (vide supra homilia prima huius materie) ut quo communior est oratio, eo magis placeat deo. non temere inoleuit dictum de generali oratione, neque ea frustra aut inuanius usurpatur in ecclesia, siquidem illam Apostolus quoque docuit, dicens, Obsecro primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & c. Idem frequenter huiusmodi communem obsecrationem petiit Romanis, Corinthiis & Colossensibus. Notabitur autem quod illi de omnibus vrbibus suis adcurrerunt in Ierusalem, quo nonnulli longum iter habebant. Nos quam torpentis desideris & ignaui, qui vix ad adem parochiæ nostræ accedimus processionem celebraturi? Magna semper nobis incumbit laborandi necessitas, sicubi seruicium est deo, aut
- Ioel. 2.
Ionæ. 3.
1. Reg. 7
2. Pa. 10.
1. Tim. 2

perierimus. Veruntamen interim dum ipsi ociosos dies nobis eligimus, quibus madeamus vino, ibi omnium laborum nos capit obliuio. sed hæc alias, Iesus, Maria & Ioseph longum iter profecti sunt ad templum in Ierusalem, & nos piget pietatis studio cum reliqua hominum congregatione quam minimum itineris spatium arripere?

3. ¶ Quumque stetit Iosaphat in medio cœtu Iudæ & Ierusalem in domo domini ante atrium nouum, ait, Domine deus patrum nostrorum, tu es deus in cælo, & dominaris cunctis regnis gentium, in manu tua est fortitudo & potentia, nec quisquam tibi potest resistere & c. In nobis non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere quæ irruit super nos. sed quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Verba hæc magnam optimi regis fiduciam erga deum arguunt, & ideo ille adiuit eum, qui saluos facit omnes sperantes in se, & quicumque sperat in deo, illum misericordia circundabit. Discamus & nos exemplo Iosaphat rogare dominum, sperare & confidere in illum.

4. ¶ Sequitur ergo hinc auxilium & consolatio dei, post habitam supplicationem & congregationem factam, habitamque orationem. Venit enim spiritus domini super Iazihel Leuitam, & ait, Attendite omnis Iudæ & qui habitatis in Ierusalem, & tu rex Iosaphat, hæc dicit dominus vobis, Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinem. nō est enim vestra pugna, sed dei. Ecce quomodo deus consolatur suos in metu magno percussos, quibus & victoriâ promisit dominus, & modum ostēdit quo superaturi essent hostes suos. Huiusmodi consolationē semper certo expectare debent boni homines a deo. In eius rei exemplū etiā Christo sudorem sanguineum sudanti, apparuit angelus de cælo, confortans eum. Præterea quum plusquam septuaginta millia hominum occidisset deus propter peccatum Dauidis, & tamen eo sperante in dominum, apparuit illi angelus imponens gladium Iacobo occiso ab Herode, & Petro fortiter obmunito, tota autem Christianorum multitudine pro eo orante, apparuit angelus domini & liberauit illum. Laurentius quoque cum a tyranno Decio super cratem ferream impositus torreretur, gratiam ille adhuc dei habuit & dulcedinem spiritus tantam, ut prunas putaret esse rosas. Atque eiusmodi consolationibus vndique scriptura abundat. Sicut ergo Iazihel prædixerat, ita exierunt in aciem, & rex cōsuluuit ut catores

Luce. 2.
2. Pa. 20
Psal. 10.
& 32.
2. Pa. 20
Luce. 22
2. Re. 24
Act. 12,

Psal. 135.

domini stauerent in ordine suo, qui laudarent deum & accedere exercitum, ac voce consona dicerent. Cōfitemini domino quoniam bonus, quoniā in seculum misericordia eius. Quumque cōpessent laudes canere, vertit dominus insidias hostiū in semetipfos, ita vt Ammonitæ & Moabitæ occiderent habitatores montis Seir, deinde quoque in tuis conciderent vulneribus. Porro Iuda quum venisset ad speluncam, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, exiit quoque & spoliavit occisos, abripiens se cum quicquid inuenerat, ita vt non facile liceret portare ea omnia. hinc rursus profecti sunt in Ierusalem, & ingressi sunt cum psalteris & citharis in domum domini. Discant hic qui deum deique ministros contemnunt, & in pugnis suis fidutiā omnem reponunt, discant inquam & potentiam dei contemplantur, qui antea multum inflati & turgidi, vbi ad rem ventum est, fuga sibi consulunt, neque supplicationes nec quaslibet orationes cultus diuini admittunt. Ecce & nos experimur hoc exemplo, quam feliciter hactenus pugnauerimus aduersus infideles. Ecce quo modo rex Iosaphat cum omni populo venit in domum domini, gratias egit deo, quem simul cōfessi sunt illum esse a quo omnis victoria est, quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. Et sic Zoro babel benedixit regem cæli, dicens, A te est victoria, sapientia & claritas. Extende ad placitum super eo quod egerunt gratias deo, & hoc fecerunt in hymnis & psalmis. Sed aliam quoque videamus historiam, proposito huic nostro deseruientem, vnde discamus quomodo supplicationes nostras celebrare debemus in hoc vt placeant deo. Quū Sennacherib rex assyriorum expeditione mota in Iudæā profectus esset aduersus regem Iezechiam, ipsumque permouere conaretur vt se ei dederet, nihil iam sperans in deum, adductis in hoc multis blasphemis contra deum viuentem, Iezechias scidit vestimenta sua, & operis est sacco, ingressusque est domum domini, & misit ad Isaiam, vt rogaret dominum pro populo suo reliquo, qui cōsolatus est eum, nilque timere iussit. Insuper cum rex Sennacherib literis eum admoneret, ne se a deo suo decipi sineret, in quem reponerat spem omnem, rursus ingressus templum, expandit literas coram domino, & orauit in conspectu eius, dicens, Domine deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es deus solus regum omnium terræ, tu fecisti cælum & terram. inclina

2. mac. 3

3. Efd. 4

4. Rc. 18
& 19.

Isa. 37.

autem tuam, & audi omnia verba Sennacherib. Orauerūt itaque Iezechias & Isaias aduersus blasphemias Sennacherib, clamantes vsque in cælum. Et sicut dominus Isaiæ reuelauit, ipse a deo prophetauit, ita angelus domini ea nocte de exercitu Sennacherib occidit in castris suis cētum octoginta quinque millia hominum. Sennacherib autem mane visis cadaveribus mortuorum, abscessit domum. vbi quum in templo adoraret idolum suum, a duobus filiis suis occisus est.

¶ Accedat iis duabus adhuc alia historia, quam legimus in libro Iudith, quoniam quum rex Assyriorum Nabuchodonosor vicisset potentissimum Medorum regē Arphaxad, emisit Holofernē supremum ducē suum cum exercitu prauo, qui statim deuicta Syria & subiugata Mesopotamia, Lydia quoque, Cilicia & Idumæa subiectis, quū cognouissent hoc Iudæi, admodum exterriti sunt, ne similiter ille faceret sibi & templo sancto domini. Scripsit ergo sacerdos dei Eltachim Iudæis, vt occuparent angustias & montes quibus ad Hierosolymā pateret accessus, omnisque populus clamauit ad dominum, & animas suas humiliauerunt in ieiunio & orationibus ipsi & vxores ipsorum, sacerdotes etiam induti sunt cilicio, & paruuli prociderunt in terram versus templum, altare quoque operuerunt cilicio, simul omnes clamantes ad dominum deum Israel, ne infantes eorum darentur in prædā atque rapinam, & vxores in diuisionem, hoc est, adulterium, ciuitates autē in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, fierētque in opprobrium gentibus. Ecce illi non tentarunt dominum, sed pro viribus quod in se situm erat, fecerunt, angustias & montana occuparunt, de reliquo se cōmēdarunt domino in orationibus suis, faciamus idem & nos tempore belli, quæ virium nostrarum sunt agamus diligēter, paremus arma, morbi pestis quoque tempore queramus medicinam, in caritate annonæ frumenta cōquiramus. sicut pro illis misit Iacob filios suos. nā qui nihil ipse factur⁹ omnia relinquere deo vellet, quid ille nisi deum tentaret? atque id prohibitum grauiter est, sicut & dominus ait, Non tentabis dominum deum tuū. inde considera adfectum pium illorum, qui magnam gerent curā templi & altaris plusquā corporum suorum, ne forte ibi gentes idololatricam cōmitterēt. Ad hæc humiliauerunt se omnes tum viri tum mulieres, sacerdotes quoque, insuper paruulos infantes detulerunt ante templum, quasi factis ipso dicere vellēt, Domine deus, etsi nos huiusmodi pecc

1. Pa. 32.

Iud. 3.

Iud. 4.

Gen. 42

de- Matt. 4.

Deut. 6.

nam peccatis nostris meruimus, attamen infantulos hos respice, qui peccatum non habent, & miserere nobis. Præterea cōsidera qua re populus humiliauerit animas suas, oratione scilicet & ieiunio, sacerdotes quoque cilicio. nō inuenias talem pietatē iā inter nos, quāuis supra diximus supplicationem verā instituendam esse præiū ieiunio & oratione. Super hoc clamauerunt vnanimiter ad dominum, cōgregato omni populo & per modum processions veniente in Ierusalem. Adhuc quatuor adcurarunt diligenter, solliciti enim fuerunt de liberis, ne in seruitutem abducerentur per rapinam: vxorum, ne per adulteria diuiderentur ab eis; ciuitatum, ne cum iis ipsi quoque eogerentur hostilem sequi exercitum: & templi atq; sanctorum, ne in abusum venderentur & opprobrium gentibus. Cæterum quum sic omnis Iuda humiliaretur, Eliachim sacerdos circumiuit omnem Israel, dicens eis, Scitote quoniam exaudiet dominus preces vestras, si manētes permanseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu domini, Memores estote moysi seruido mini, qui Amalech confidentem in virtute sua, in potentia & exercitu suo, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit. Ad hanc eius exhortationem deprecantes dominum, permenebant in conspectu domini, ita vt etiam ii qui offerebant domino holocausta, præcincti ciliciis essent, & cinerē haberent super capita sua. Atque ex toto corde suo omnes orabat deum, vt visitaret populum suū Israel. Obserua hanc mihi exhortationem Eliachim, quia sacerdotum & prædicatorum est in magnis periculis plebem ad pietatem exhortari & orationem, quoniam potens esse debet huiusmodi in doctrina salutari, sicut Paulus fecit quum diceret, dominus noster Iesus Christus exhortetur cordavestra, & confirmet ea in omni verbo & opere bono. Deinde vide perseverantiā eorum in orando, sicut & apostoli fecerunt, & Paulus inquit, In disciplina perseverate. quoniam et Heb. 12. cōditio est bonæ orationis, vt sit perseverans. quisquis enim Mat. 10. perseverarit vsque in finem, saluus erit. Mox cōsidera sacerdotes aliquid fecisse vltra vulgus hominū, quia præcincti cilicio habebant cineres in capitibus suis. sic nimirū sacerdotes nostri eiusmodi pietatis officii semper reliquos vincere debent, quoniam eorum officium proprium est orare pro populo dei. sic nāq; Moyses ad Aaronē dixit, Offer holocaustum, & deprecare pro te & pro populo. sic Paulus ait, Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus

bus constituitur in iis quæ sunt ad deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Præterea quum Achior ob dictam Holoferni veritatē ab Assyriis adligatus esset arbori in Iudaea, iamque Iudæi rem omnem intelligerent, & quid mentis haberet Holofernes acciperent, populus totus nocte cōuocatus in templum, orando imploravit auxilium domini dei Israel, qui mos fuit multum pius apud Christianos etiā, quod in magnis festiuitatibus totas noctes duxerint perui-giles, vnde vigilie sunt dictæ, quæ tamen iam abolitæ sunt, partim ex abusu multarum rerum quæ noctu contingebat (Vide Hieronymum contra Vigilantium.) partim ex refri-gescente charitate Christianorum, negligentium honorem & cultum diuinum. Quumque Iudæi præsentissent Holofernem appropinquare cum exercitu suo, prolapsi in terrā, conspererunt se puluere, & orarunt dominum: sed Holofernes prohibuit cisternas forti custodia, ita vt vellent tradere urbem. Ozias autem sacerdos Bethulie, perfrast eis vt quinq; adhuc dies different, expectates misericordiā domini. eo tempore si nil fieret, tunc tandem se dederet hosti.

¶ Ibi marona honestissima Iudith iam in quartum annum vidua, habebat in superiori parte ædium habitaculū, vbi sola debebat inclusa cum puella. ipsa vero cilicium gestabat in lumbis suis, ieiunabat quotidie, sabbato & neomeniis depris, quāuis esset formosa admodum & diues, abundas possessionibus, multisque pecudibus, bobus & ouibus. Ea irata est quod Ozias tempus certum constitueret, siquidem terminum & modum ponere diuinæ misericordiæ, nihil aliud esset quam tentare dominum. Admonuit ergo & exhortata est illos ad penitentiam & humilitatem, dixitq; sacerdotibus duobus Chambri & Charmi, Nunc fratres, quoniam vos qui estis presbyteri in populo dei, & ex votis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint quia tētati sunt patres nostri, vt probarentur si vere coleret deum suum. Reputemus itaque hæc supplicia minora esse flagella domini, & quia sic corripimur nō ad perditionem nostram, sed emendationē. Inde cōmisit eis vt orarent pro se capitulum Iudith. 9. ad consilium suum esset ex deo. postea ingressa oratorium suum, oravit dominum pro liberatione populi. Statim exor Iud. 10. nauit se vestimentis suis preciosissimis, & cum ancilia sua egressa est in castra hostium, vbi commotus aduersus eā est Iud. 12. Holofernes, & in concupiscentiam eius exarsit. die ab hinc & 13.

quarto oppletus est vino ultra quam fuerat antea vnaquam, volens cum ea concuburere. quæ amputato duobus iocibus capite illius, reuerfa est cum eo in ciuitatē. eā vero custodes putabant iuxta consuetudinem suā ire ad orationē, sic exaudiuit dominus orationem & gemitum eorum per masculi virtutem Iudith. Expende quam sancte tenuit viduitatem, non lasciuia, non in publico versata, non crapulosa &c.

2. mac. 3. Nunc postremo discamus, quomodo nos in supplicationibus exhibeamus, ex historia Machabæorum, Quum enim Simon de tribu Benjamin ædituus esset, & Onias nollet permittere vt ærarii thesauros diuideret, prodidit ille pecuniam præfecto regis, qui misit Heliodorum Hierosolymas, vt pecuniā illam transportaret. Is quum venisset Ierusalem cum mandato regio, & peteret istud ab Onia, non modica per vniuersam ciuitatem concitata est trepidatio. sacerdotes enim ante altare cum stolis suis iactauerunt se, & inuocauerunt deum cæli qui depositis legem posuit, vti illi qui deposuerat ea, salua custodiret. Alii congregati de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes pro eo, quod in contemptum locus esset venturus, accinctæque mulieres cilicium pectus, per plateas confluebant. sed virgines quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam, alie autē ad muros, quædam vero per fenestras aspiciebant, vniuersæ tamen protendentes manus in cælum, deprecabantur.

Heliodorus autē mandatum regis impleturus, iam ætate proximus quum esset factus, apparuit equus horrendus qui cum impetu Heliodoro priores calces elisit. qui autem ei insidebat, videbatur arma habere aurea, alii etiā duo asterunt ex vtraque parte, flagellis ipsū verberantes continuo. Heliodorus concidit in terram. quem multa caligine circumfusam rapuerunt, atque in sella gestatoria positū effererunt, qui ibi iacebat mutus, omni spe & salute priuatus. Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant Oniam, vt inuocaret altissimum, qui in supremo spiritu erat constitutus. Quumque ille summus sacerdos exoraret, iudæ inuenes eisdē vestibus amici astantes Heliodoro dixerunt, Onie sacerdoti gratias age, nam propter eum dominus tibi vniā donauit. Tu autem a deo flagellatus, nuncia omnibus magna dei & potestatem. Heliodorus ergo hostia deo oblata, Onia gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem, testatus omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magna dei. Quum autē rex interrogasset Heliodorū, quis

esset aptus adhuc semel Hierosolymā mitti, ait, Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum cum recipies, si tamē euaserit, eo quod in loco sit vere dei quædam virtus. Ecce quantum valeat oratio sacerdotū qui hic prociderunt in terrā, ecce quid possit oratio multitudinis totius publice congregatæ, quantum efficiant gestus externi mulierum & aliorū omnium, quorum humilitate commotus est deus potentiam suam exhibere ad affligendum Heliodorum. ergo & nos si in deo spem nostram reposuerimus sicut Iosaphat, humiliauerimus etiam nos in ieiuniis, orationibus, cilicio, cinere, clamantes ad dominum perseueranter, quis scit si conuertatur & remittat peccata, benedictionem autē nobis suā infundat, quando non est abbreviata manus domini, qui facile possit imminentem istam a nobis auferre necessitatem? Id adeo præstare dignare Christe Iesu per amarissimam passionem & mortem tuam, per vulnera tua & sanguinem pretiosum. fiat fiat. Amen.

SPERANDAM ESSE IN

brevi victoriā aduersus Turcam, Iohānis ECKII homilæ quinque, ad reuerendissimum patrem & d.d. Bernardum, S.R.E. cardinalem, ac episcopum Tridentinum, anno M. D. XXXII.

IN NOMINE TVO DVLCIS

IESV, AMEN.

Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionē quā retribuisti nobis. Psal. cxxxvi.

Vltus est deus, puniens peccata nostra. Nā ego sum Exo. 20

I dominus deus tuus, inquit, fortis zelotes, visitans iniquitatē patrum in filios, in tertiā & quartā generationem, eorum qui oderunt me. ideo per prophetā inquit, Audite verbū domini filii Israel, quia iudicium domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & nō est misericordia, & nō est sciētia dei in terra. Experta est nempe Christianitas iam ab octingētis ferme annis iram dei in Saracenicū primū, deinde in Turcico flagello, vt vere dicere possimus gementes, iudiciū domini cū populo suo. Abstu-

KKKK

Anno
domini
1492.

1. Re. 12

Isa. 5.

lit Mahumetes e manib⁹ Christianorum Arabiam, vbi deo sic permittente, & peccatis Christianorū exigentibus, Saraceni Aegyptum occupauerūt, Libyam, & totam Aphricā & traicentes mare, Hispanias inuaserunt, ex quibus nō poterant expelli, potissimū ex Granatæ regno, vsq; ad secula nostra, vbi gloriosissimus rex Ferdinandus, Cæsaris nostri maternus auus, speciosissimo triumpho regnum illud Christianitati restituit. Quoties interea irruerunt in Gallias, in Siciliam, in Italiā, in ipsam denique Romā Christiani orbis caput? & non semel S. Petri ecclesiam vastarunt, vicerunt item Saraceni terram sanctam, pedibus saluatoris nostri calcatam: & factus est hostis Christiani nominis, custos domini sepulchri, Maxima profecto dei ira, quæ tot regna, tot prouincias; tot amplissimos episcopatus Christianitati abstulit, non alia certe causa, nisi quia Christiani non timuerunt deum, nec ei seruiuerunt, & vt Samuel inquit, Non audierunt vocem domini, sed exasperauerunt sermones eius: ideo fuit manus domini super eos, & super patres eorum. Inclinantibus autem se rebus Sultani Aegyptiaci, sur rexit Turca, eo nec in tyrannide, nec in odio Christiani nominis inferior, qui mox Bithyniā arripuit, Cappadociam, Lyciam, Ciliciam, Armeniam minorem, Cariam, Lydiam, Paphlagoniam, Lycaoniā, Phrygiam, Pontum, Pamphylia, Galatiam, & in summa, totam Asiam minorem, quæ hodie magna Turcia dicitur, suo subiecit imperio: & per disidii Christianorum, vāh vobis, traicecto mari, irrupit in Europam, & occupauit Achaiam, Atticam, Thraciam vniuersam, cum imperio Constantinopolitano, Bæotiam item & Aetoliam, Peloponesum, Moream, Epirum, Macedoniam, Albaniam: ac superato regno Bulgariae, Bosnae, Seruiae, Rasciae, Rhodo, Nigropoto & Belgrado, imminet Hungariae, Poloniae, Croatiae, Dalmatiae, & iam iam, proh dolor, Germaniae, Germaniae inquam & nobis, sine parua aut vlla pene resistentia, non sine magna plaga dei: vt vere videatur de populo Christiano dicere, Abiecerunt legem domini, ideo iratus est furor domini in populum suum, & percussit eum, percussit deus Christianos, quorū tot millia Turcicus gladius perdidit, tot millia in perpetuam seruitutem abduxit, tot millia cum omni posteritate in perfidiam Mahumeticā & aeternam damnationem seduxit. Et adeo non sunt commota aliorum Christianorum viscera super cōfratribus, vt nihil minus meditentur, quam reliquā partem Turcis hui-

timam, a tanta tyrannide vindicare, sed hæc est ira dei, sicut per Isaiam inquit, Vltionē capiam, & non resistet mihi ho-
Isa. 65.
mo, quoniā iratus sum super populum meum. Effundam su-
per eos indignationem meam, & omnem iram furoris mei.
Hæc inquam heu nimis vera sunt & certa, ac veriora quam
vellem, & omnino quam omnes Christiani velle debent.
Fateamur ista gementes & flentes, at non adeo absterrea-
mur dei iustitia, quin bene sperare nobis liceat de eius misere-
ricordia: & quod Moyses inquit, Dominator domine de⁹,
Exo. 14.
misericors & clemēs, patiens & multæ miserationis ac ve-
rax, qui custodis misericordiā in millia. cū ergo miserationum
domini nō sit numerus, quid ergo, si deus voluerit mo-
do Christianitatis misereri? quis nouit sensum domini, aut
Rom. 11
quis consiliarius eius fuit: vt sic Christiani retribuamus fi-
licie Babylonis Turcicæ retributionē quam retribuit nobis,
cum verissimū sciamus esse, quod Dauid inquit, Visitabo in
Psal. 88.
virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorū: mi-
sericordiam autem meam non dispergā ab eo, neq; nocebo
in veritate mea. quod vt deus faciat, ex panis palmis, ardētī
pectore, deuota mente, profusis lacrymis orate, sicut domi-
nus apostolos & omnes Christianos docuit. Pater noster.
Euangelium LVC. XIX. Cum appropinquaret.
Vel LVCÆ. XXI. Cū audieritis prælia. Vel IO-
HANNIS XVI. Si quid petieritis.

Nequam veniam ad exhortationē, vt confidenter
Aoretis deum pro victoria cælitus conferenda prin-
cipibus nostris D. D. Carolo Cæsari, & Ferdinan-
do regi Romanorum, aduersus Christiani nominis & san-
guinis hostem Turcam, præueniam pios fidelium aliquorum
cogitatus, qui dum expendūt taciti totius mundi, qui in ma-
ligno positus est, malitiam, desperant victoriam Christia-
1. Ioh. 5.
nis contingere, sed iram dei pluerē super peccatores laque-
Psal. 10.
os, ignem & sulfur & spiritum procellarum. Primū au-
tem motiū, quo desperent victoriam de Turca, poterit su-
mi ex canonica nostrorum pctorum respōdentia. Sane vsq;
clamat sacra scriptura, tribulationū & bellorum flagella
ideo cōtra nos sequi, quia inobediētes non cessamus male
viuendo deū offendere, ita enim inquit dominus per Isaiā,
Isa. 58.
Ecce non est abbreviata manus domini, vt saluare nequeat:
neq; aggravata est auris eius, vt non exaudiat: sed iniquita-
tes vestra diuiserunt inter vos & deum vestrum, & peccat*

Ierc. 18. vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Simi-
liter per Ieremiã inquit, Repente loquar aduersus gentē &
aduersus regnum, vt eradicē illud, & destrua & disperda, si
penitentiam egerit gens illa a malo illo, quod locutus sum
aduersus eam, & ego agam penitentiam super malo, quod
cogitavi vt facerē ei. Et hoc est quod dominus per Psal-
m. 7. m. stam cōminatur, Nisi conuersi fueritis, gladium suū vibra-
uit, arcum suū tetendit & parauit illum: & in eo parauit va-
sã mortis, sagittas suas ardentibus effecit Et tota hoc loqui-
tur scriptura, incipiens a Moysē vsque ad Iohannē. At Tur-
cam immisium Christianitati propter scelera & peccata no-
Istia. 10. stra, nemo est qui ambigat, ipse enī est Assur noster, de quo
dicit dominus, Vae assur, virga furoris mei & baculus ipse
est, in manu eius indignatio mea, ad gentem fallacem mit-
tam eum, & cōtra populū furoris mei mandabo illi, vt au-
ferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in concu-
Ierem. 5. cationem quasi lutum platearum. Nonne videtur de Turca
dictū (qui ex Scythicis claustris erupit, & tot regna ac pro-
uincias sibi vendicauit) quod per Ieremiã dixit dominus,
Ecce adducam super vos gentē de longinquo, gentē ioba-
stã, gentē antiquã, gentē cuius ignorabitis linguã, pharetra
eius quasi sepulchrum patens, vnuersi fortes? Aspice & cō-
sidera ac expende, vbi sunt imperatores Constantinopoli-
tani & Trapezuntini, vbi reges Ierusalem, Cilicia, Bosnia,
Caria & c. vbi principes Morea, Epiri, Peloponnesi, Alba-
nia, Seruia & c. omnes deleti sunt, omnium terras posside-
Turca. quid si principatus etiam auferatur a ducibus Ger-
mania, a banis Hungaria, a palatinis Polonia, a baronibus
Bohemia, simili de causa? Ita enim comminatur Sapiens,
Eccl. 10. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias
& iniurias, & cōtumelias ac diuersos dolos. vtiã in re-
gnis Christianis peccata ista non late dominarētur. Quan-
tum autem ad crudelitatem statinet Turcarum, plane eorū
ferocitatem apparet depinxisse Isaias. non enim bellum a-
gunt Turca, more aliorum regū, qui victoria & terris po-
Istia. 12. titi, satiantur: Turca sanguinem sicut Christianum & serui-
tutem. Rem ante oculos ponit propheta, dū inquit, Omnis
qui inuētus fuerit, occidetur: & omnis qui superuenierit, ca-
det in gladio: infantes eorum allidentur in oculis eorum, di-
cipientur domus eorum, & vxores eorum violabuntur. In-
fra, Sagittis paruulos interficient, & lactantibus vteris non
miserentur, & super filios nō parcat oculus eorum. Hoc

ne remotiora petamus loca, a septuaginta annis & citra, tã
sepe audiimus factitatum a Turcis in Croatia, Carniola
& Carinthia, & nouissime in Austria, in Stiria, in sinu Ger-
mania: neque pilo facti sumus meliores, sed cogimur fate-
ri cum Daniele, Omnia quae fecisti nobis domine, in vero Danic. 9
oculo fecisti, quia peccauimus & non obediimus tibi.
Neque tamen audientes ista, etiam nunc reddimur me- Iere. 30.
liores, vt misericordiam mereremur a deo, cum de nobis
videatur dicere dominus, Si forte audientes vniuersa mala,
quae cogito eis facere, reuertatur vnusquisque a via sua pes-
sima, & propicius ero iniquitati & peccato eorum, quoniã
magnus furor & indignatio est, qua locutus est dominus
aduersus populum istum. Cum ergo in peccatis perseverēt Leu. 26.
homines, quae spes nobis potest esse reliqua misericordiae
dei, auertentis flagella Turcica irati dei a Christianis? sed
potius crescentibus flagitiis, indies etiam flagra incrudescere
& fieri asperiora, sicut dominus comminatur, Si nō audie-
rius me, neque feceritis omnia mandata mea, visitabo vos
velociter in egestate: ponam faciem meam contra vos, &
corruent. Et quod alibi minatur, Tradat te dominus cor-
ruentē ante hostes tuos, per vnã viã egrediaris cōtra eos,
& per septem fugias. & dispergaris per omnia regna terre.
Deut. 28
Nam etsi deus non solū per Turcam visitat iniquitates no-
stras, sed etiam per pestem, per caritatem annonae, per inau-
ditas & incognitas infirmitates pustularum, sudoris Angli-
ci & c. nihil tamen proficit deus in nobis, sed reddimur de
die in diem deteriores, vt obiicere nobis illud possit, Ecce
fames & plaga & tribulatio & angustia missa sunt flagel-
la in emendationem, & in his omnibus se non conuertunt
ab iniquitatibus suis, neq; flagellorum memores erunt sem-
per & plura alia quae sequuntur in eodem capite, Cum er-
go nullis castigationib; dei absterreamur a peccatis, & re-
conciliemur deo, quid aliud est nobis futurum, nisi quod
manente causa, manebit effectus? Et non solum deus non
Iere. 5. auferet ista mala belli Turcici, & alia a nobis, sed magis
exacerbabitur, & cum multiplicata sit malitia & iniqui-
tas, & confortata sint auersiones nostrae, confortabun-
tur & multiplicabuntur etiam flagella domini, sicut mi-
natur in Leuitico, Sin autem nec sic obedieritis mihi, ad-
Leu. 26. dam correptiones vestras septuplum propter peccata ves-
tra, & conteram superbiam duritiae vestrae. Quod si quis
expendat, Turcam iam ita accelerasse in Germaniã, vt qui
K K K K iiii

ante duodecim annos Belgrado, ne progredereur arceba-
tur, tam paruo tempore tantum terræ sibi peruium fecit, vt
vltra septuaginta miliaria Germanica: vbi tamen minus
centum annis prius ad Belgradi claustra prohibitus, co-
actus fuit subsistere, vt longe iam superare Turcæ videan-
tur celeritate Chaldæos, de quibus Habaculz inquit, Ecce
ego suscitabo Chaldæos gentem amaram & velocem, am-
bulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacu-
la non sua. horribilis & terribilis est. leuiorens pardis equi
eius, & velociorens lupis vespertinis, & diffundetur equites
eius, equites ei⁹ de lōge venient, volabūt quasi aquila festi-
mans ad comedendū, oēs ad prædā venient. facies eorū ven-
tus vrens. & congregabit quasi arenam captiuitatem, &
ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt.
ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabat ag-
gerem & capiet eam. Ex quibus omnibus fortiter apparet
concludi & euinci, nullā esse spem victoriæ aduersus Tur-
cas, nisi prius pœnitentia de peccatis præteritis peracta,
reformemur in melius, & reconciliemur deo. Nā nisi prius
deum iratum placauerimus, frustra ad cælum clamabi-
mus. sed prius induti armis spiritualibus, emendemus vi-
tam in melius, pœnitentiā agamus de peccatis, orationem
deuotam coram deo offeramus, sanctos dei imploremus
& corpus ieiuniis & abstinentiis maceremus. sed quotus-
quisque militum est aduersus Turcas præliantium, qui hoc
faciat? aut qui sunt domi, qui hac Christiana arte inimicū
oppugnent, paucissimi reperiuntur. maior erat veterū Ger-
manorum zelus ac deuotio, qui ante passagia, orationibus,
ieiuniis, elemosynis ac omnis generis bonis operibus se ad
bellum futurum accingebant. Iam si campana pulsatur ad
orandum aduersus Turcas, pro ridiculo habetur, & cente-
simus non orat pro populo Christiano. tanta sumus corrupti
in diuino ministerio acedia. ideo ni præteritis malis cau-
tiores facti, emendemus in melius quod peccauimus, maio-
ra mala sicut Ierusalem expectare debemus. Quæ de reom-
nem Christianum ex causis iam tactis, ad meliorem fru-
gem admonet, & ad vitam synceram, puram, honestam,
Christiano homine dignam. proculdubio cum omnis vi-
ctoria a deo sit, deus petentibus per magnam misericor-
diam suam, non deerit, sed mittet auxilium suum de mon-
te sancto suo, & de Sion tuebitur, qui est benedictus in se-
cula, Amen.

Haba. 1.

Ierc. 44

1. Esd. 4.

Psal. 19.

Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi
retributionem &c. Psal. 136.

Ubi nobis hostis immineat crudelissimus, simul
C & potētissimus Turca, quid fidelibus sperandum
sit, post diligētem sacrarum literarū reuolutionē
proposui cōferre in medium. Nā et si Methodii, Hildegar-
dis, Merlini, Cyrilli, Ioachimi & Brigittæ reuelationes nō
omnino asperner neq; reiiciā, solis tamē canonicis scriptu-
ris hoc loco decertare visum est. Potentē esse aduersarium,
dolēter referimus, cui nec arma defunt, nec equi, nec mili-
tes, nec belli neruus pecunia, & omnis generis tormēta bel-
lica: qui tot speciosis insolescit victoriis, tot regnorū & pro-
uinciarum tumescit regimine, & quæ antecessoribus suis iā
multis seculis fuerūt inuicta, ipse vicit & expugnauit, Rho-
dum videlicet & Belgradum, non modo Hungariæ, sed to-
tius quoq; Germaniæ & antemurale & propugnaculū. Ac-
cessio quoq; regni Aegyptiaci Sultani, cū reddit ferocio-
rē. At nos catholici, qui omnem curā in deo iactare debe-
mus, nouimus dominum nō saluare in gladio, nec in hasta,
vt Dauid dixit ad Goliath, & quod nō est difficile domino
saluare, vel in multis vel in paucis, sed quod Iudas ait, Faci-
le est cōcludi multos in manu paucorum: & nō est differē-
tia in cōspectu dei se liberare in multis & in paucis, quoniā
non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo for-
titudo est: quod sacræ nobis explanāt historiæ, cum Abraā
percussit quatuor reges cum 318 vernaculis. Iosue quo-
que, Gedeon, Iepthæ, Dauid, Samson, Delbora, Iosaphat &
Iezechias & alii mirabiles retulerunt de gētibus victorias.
Quis autem velit asserere, deum nolle iam Christianis fi-
delibus suis assistere, cum nō sit abbreviata manus domini,
vt saluare nequeat? Quare parandus est equus ad diem bel-
li, vt Sapiens inquit, Quis scit si dominus salutem tribuat &
victoriam? vt insultantes Turcæ victæ, dicamus, Filia Baby-
lonis misera, beatus qui retribuet &c.

Psal. 45.

1. Re. 17

1. Re. 14

1. mac. 3.

Gen. 14.

Isa. 59.

Pro. 21.

Pater noster.

Non me præterit, plures pio atque catholico succurre-
re homini causas, statum totius orbis expendent, quibus il-
le desperet victoriā obtineri aduersus Turcam, nisi dum
ad Agrippinæ rura, vt vetus rumor habet, peruenierit: in-
ter quas potissima illa videtur esse, tantus Christianitatis

KKKK iiii

Mat. 24.

& in fide & in moribus lapsus, vt dum peccata nostra in omni statu non cohibentur, perseueret irati dei flagellum nos puniens & corripuens, cum iam iniquitas superabundet, & refrigeat charitas multorum. Accedit ad hæc, numerositas sectarum & hæresium, & harum non simplicium, sed variarum. nam vnaquæque secta, plures complectitur errores, & quasi infinitos. Hic enim sunt Lutherani, isti Zuingliani, alibi parabaptistæ, qui blasphemias innumeras exercent, non modo aduersus sanctæ matris ecclesiæ saluberrimas functiones, sed & contra sanctorum & amicorum dei venerationem ac reuerentiam, aduersus sacratissimum euangelium sacramentum, & diuinam virginem ac deum ipsum, de quibus omnibus impietatibus, plura dicere dolor prohibet. Cum ergo ecclesiæ desolentur, sacrum altaris sacrificium iaceat, monasteria religiosis destituuntur, deo dicati passim vota frangunt & incestos hymenæos agunt, & omnia quæ sunt fidei, quæ pietatis, quæ religionis, pessimum eunt, adeo vt satius esset inter Turcas viuere, quam inter apostatantes istos & perfidos Christianos. ¶ Et si non solum schismaticos sub iudicium vocat, sed & omnes status Christiani imperii, inueniet illos non parum excidisse a recti & veri tramite. Nam vbi vnquam tot fuerunt principes & nobiles, & minor iustitia? vbi tot milites & Iudices, & minus defenduntur viduæ, pupilli, agricolæ? quando fuit maior numerus doctorum, & tamen tot vigent errores? vbi maiores diuitiæ, & pauciores elemosinæ? vbi vnquam tot senatores, & minor cura reipublicæ? In clero quando apertior simonia, magis publica scandala, rerum secularium maior cura? vbi in monachis minus viguit deuotio, ieiunia cessauerunt, humilitas exultat? quando plures fuerunt iureconsulti, & causæ secundum iuris ordinem minus absoluuntur? Quando vnquam a Christo nato plus fuit euangelii in plebe, & minus bonorum operum? taceo publica adulteria, stupra, rapinas, tantâ Christiani sanguinis effusionem, exactiones, vestigalia & huiusmodi oppressiones innumeras, pompam vestium ultra status decentiam, ebrietates, computationes, quales non fuerunt a seculo. Quando vnquam sexus fœmineus impudicior & lasciuior? quando iuuentus indisciplinatio? quando senectus indeuotior? & in summa, quando vnquam minor fuit dei timor in hominibus, minor honestas, maior fastus in omnibus statibus quam iam sit? vt liceat ingemiscere cum Dauid, Non est in

Psal. 13,

scelus, non est intelligens. omnes declinauerunt, simul inuites facti sunt. Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Quæ omnia nunc & in proximo sermone memorata, altius expensâ, virum bonum & deo charum abstrerrere possent, vt desperaret de victoria contra Turcâ. Sciens & volens prætereo, qua obedientia sunt principes erga diuum Cæsarem, & Romanorum regem, qua fidelitate & animi promptitudine sibiipsis succurrant & adiuuent, vt commune hoc malum euitetur, & coniunctis viribus Turcæ expugnetur, qua religio & timore dei milites bello isti accingantur. Nam si zelum veterum principum Germanorum & militum expendamus ad præsentem rerum statum, quando passagium fecerunt sub Godfrido duce de Bulhon, sub Conrado imperatore, sub Frederico primo Barbarossa, sub Henrico sexto & aliis, Germania vix tibi Germania esse videbitur, cum iam nec nomen cruce signatorum audiat. ¶ At licet illa hoc pacto se habeant, & formidine concutiant syncerum Christianum, ne peccatis nostris exigentibus irati dei iustissima pœna nos diutius per Turcam affligat, attamē suggeram cuique bono & cordato Christiano, vt spem concipere possit victoriæ Christiani exercitus contra Turcam. Vt autem hanc spem animo firmare possit, adducturus sum motiua ex sacris literis, quæ etsi proterno contradictori non satisfacient, proderunt tamen bonis & deum timentibus, vt sic maiori alacritate animi, manus expandant coram altissimo, & tribus tēporibus flectant genua in die, & adorent deum cæli, vt tandem misereatur populi Christiani, & liberet a graui captiuitate plus quam Babylonica Turci, quis scit si deus præces ad se clamantium exaudiat? Enumeremus per ordinem, quæ sumus polliciti.

Dan. 9.

Primum motiuum vnde nobis speranda sit victoria.

Rincipio vnde sperare nobis liceat victoriâ, mouere potest & debet, quod superius meminimus homilia I, de virga Assur. Fatemur enim Turcam esse virgam Assur furoris domini. at virga post longum usum in ignem mittitur, inquit Augustinus. Quid si iam sit tempus proiciendi virgam Turcicam? Ita enim sequitur apud Isaiam, Et erit cum compleuerit dominus cuncta opera sua in monte Sion & in Ierusalê, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur. & super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim in fortitudine manus meæ feci, & in

August.

Isa. 10.

sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorum, & principes eorum depre-datus sum & c. vbi liquet, dominum postremo etiam visitare virgam suam, quemadmodum in eodẽ textu continenter additur, Noli timere populus meus habitator Sio ab Assur, in virga enim percutiet te, & baculum suũ leuabit super te in via Aegypti. Adhuc enim paululum modicumque, & consummabitur indignatio mea, & furor meus super scelus eorum, & suscitabit super eum dominus exercituum flagellum, iuxta plagam Madian, & erit, in die illa auferetur onus de humero tuo, & iugũ eius de collo tuo. Vnde nemini dubium esse debet, quin Turcia ingum auferatur a Christianis, modo rogemus dominum vt cito fiat, & videamus impletum quod idem propheta ait, A voce domini pauebit Assur virga percussus, Euidẽtius porro videtur hoc promississe dominus fidelibus suis apud eundem prophetam, dicentem, Et requiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Quantum autem superbiat Turca, tot auctus regnis & prouinciis, quis est qui nesciat? Denique per Iezechielem dicit dominus, Mucro muero, euagina te ad occidendum. Et infra, Reuerte ad vaginam tuam, in locum in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam. Satis superque furit gladius Turcicus, recondendus est tandem in vaginam, quia & excessit terminos iræ diuinæ crudelius sæuendo in Christianos, quam ratio societatis humanæ permittit, & cum hoc Turcæ sunt sceleratissimi, in omnem beluinam luxuriam propensissimi, vt nec bestiis parcant, impii & iniuriosissimi in Christum, & in summa, apud eos quod liber, licet, nulla vel honestatis vel iustitiæ habita ratione. Manebunt ne tot tyrannides, tot homicidia, tot rapinæ, tot oppressiones, tot flagitia, & omnis generis incontinentiæ inultæ: non dominus tandem visitabit in gladio quoque scelera eorum, & vibrabit gladium suum in Turcam, & arcum suum parabit, & Psalm. 7 vindicabit honorem nominis sui sancti? Non est enim par Isa. 48. impiis, dicit dominus. Suffocetur ergo tandem Turca, sicut Exod. 15 alter Pharao, qui persequitur populum domini, sicut alter 1. Re. 17 Goliath occidatur, quia exprobrauit aciem dei viuẽtis. Fia Iudic. 9. ei sicut Holoferni, sicut Sennacherib, sicut Agag, sicut Nauidit. 13. buchodonosor, sicut Balthasari, sicut Antiocho, sicut He. 1. Re. 15. rodi. Et quemadmodum quinque regibus Amorrhæorum 4. Re. 19 contra Iosue pugnãtib, pluit dominus lapides super eos,

vt plures morerentur lapidibus quam gladio: sic libera populum tuum domine de manibus Turcæ, & benedic hære dñati tuæ. ¶ Porro vbi Habacul. descripsit victorias & prædas Chaldæorum, mox subiūgit, Ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam. Tunc murabitur spiritus & pertransibit & corruet, quomodo non sperandum est etiam in Turcã mutari spiritum, & eam corruere, cum suis Baslis & Timarcinis ac Laniceris, qui etsi iam triumphent & glorientur, tamen & ipsi precipitabuntur, velut Daniel ait, Filii quoque præuariatorem populi tui extollentur, vt impleant visionem, & corruent. Quod si repugnas, casurum quidem Turcam, sed nõ modo propter iniquitates nostras. respondeo, Si peccata nostra impediunt casum Turcæ, tunc quum illa semper crescent vsque ad aduentum antichristi, consecrarium esset ipsum nunquam casurum, quoniam multi scandalizabuntur, & multi pseudoprophetæ surgent & seducent multos, & quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Infra, Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Et per analogiam proportionis eliditur hæc contradictio, nam Iudæi ob peccata sunt ducti in captiuitatem Babylonicam, sicut totus Ieremias hoc clamat, & tamen liberabantur ex illa captiuitate adhuc peccantes, quia immiscuerunt se abominationibus Iebusei & Ammonitarum, adeo vt sacerdotes quoque ducerent vxores alienigenas, repudiatis Iudæis, quod & dominus exprobrat eis apud Malachiam, Quia dominus testificatus est inter te & vxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti. Sicut ergo peccata Iudæorum non impediuerunt eorum liberationem a Babyloniis, ita nec impediunt liberationem nostram a filia Babylonis Turcia.

¶ Roborantur superiora per verba Christi apud Lucam dicentis, Erit pressura magna super terram, & ita populo huic, & cadent in ore gladii, & captiui ducẽtur in omnes gentes. Et Ierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Vbi liquido apparet, gentes non semper obtenturas Ierusalem, sed solum vsq; dum impleantur tempora nationum, quibus expletis, reditura est Hierosolyma iterum ad manus Christianorum. Non attinet in præsentia referre, quoties perdita sit Hierosoly-

Dan. 5.
2. Ma. 7.
Act. 12.
Iosue. 10
Haba. 1.

Dan. 12.

Mat. 24.

1. Esdr. 9

Malac. 2

ma. Illud certum est, Indeos nunquā ibi refturos, iuxta prophetiā Amos, Super tribus fccleribus Ifrael, & fuper quatuor nō cōuertā eū, pro eo quod vendiderit pro argento in ftum, & pauperē pro calceamentis. Amiffa eft autē Hierofolyma nouiffime a Christianis, Anno gratiæ 1187. duodecima die Iulii. & fic praterierunt anni 345. tot enim annis occupatur a Saracenis & Turcis, quis modo nouit, an tēpora nationum fint impleta? Impleta effe intelligo, dū factis fcclerum ac flagitiorum admiferint Turcæ, latrones, homicidæ, blafphemi, perfecutores Chrifti in mēbris fuis. Sic enim ait dominus ad Abraā, exponens caufam, cur non daret mox femini fua terrā Chanæeorum, Nec dū enim, inquit, cōplerē fuit iniquitates Amorrhæorum vſque ad prefens tēpus. Poſſet aptari prædictio prophetica Iſaiæ de caſu Babylon, & quod meminit feſſoris aſini & camelī, per quē Romanorum imperator defignetur, qui primo tardus & piger erit ad vlcifcendum Chriftianos cōtra hoſtes Turcæ, fed irritatus, vt camelus cum ingenti furore vindictā ſumet de Turcis, fed breuitatis ſtudio illa miſſa faciamus. Sic quoque Iezechiel aperte videtur prædicere deſtructionē Turciæ, & cum ſanguinē oderit Chriftianorum, ſanguis Chriftianorum perfequetur Turciā, ſed iſta miſſa facimus. ¶ Et cōcludendo hanc rationē, ſperamus prope effe deſtructionē Turciæ per ſignum S. Methodio datum. (ſcio quid ficus dicat de Methodio.) Qui dum prædixiſſet victorias filiorum Iſmaelis, per quos intelligit Turcas, quod non erit gens aut regnum ſub cælo, quod poſſit cum eis in prælio cōfligendo ſuperare eos, vſq; ad numerum tēporis octo ſepimanarum annorum. Et inferius inquit, Et tolletur honor a ſacerdotibus, & ſupprimeretur miniſterium dei, & quieſcet omne ſacrificium ab eccleſiis, & erunt ſacerdotes ſicut & populus in ſeptimo hebdomadico tēpore. Statim poſt ſubdit, quomodo ſuper filios Iſmael ſubito inſurget rex Romanorum in furore magno, & expergifcetur tanquā homo a ſomno vini, quē æſtimabant homines tanquā mortuū eſſe, & in nihilo vtile profeciſſe, hinc vincet eos. Cum autem experiamur (quod dolenter referimus) ceſſaſſe ſacrificium miſſæ in pluribus locis, honorē a clero ablatum, ſperare debemus, poſt iſta mala, ſecutura multa bona, deſtructionē ſcilicet Turciæ, & potiſſimum, cum idē vir ſanctus videatur affirmare Turcā nō ſuperaturum Germaniā & Italiā, & cū iā immineat Germaniæ, profecto proſligandus eſt Tur-

ca, qui ſi loquin quietis impatiens, nunquā niſi victus dabit pacē Germaniæ. Nos autē fixis genibus ore & corde ſup Pſal. 93. plices clamemus ad dominū, Deus vltionū dominus, deus vltionū libere egit, exaltare qui iudicas terrā, redde retributionē ſuperbis. Vſquequo peccatores domine, vſquequo peccatores gloriabuntur? Effabuntur & loquentur iniquitatem, loquentur omnes qui operantur iniuſtitia? Populum tuum domine humiliauerunt, & hæreditatē tuam vexauerunt. Viduam & aduenā interfecerunt, & papillos occiderunt. Captabunt in animā iuſti? & ſanguinē innocentē cōdēnabunt? Et factus eſt mihi dominus in refugium, & deus meus in adiutorium ſpei meæ. Et reddet illis iniquitatē ipſorum, & in malitia eorū diſperdet eos, diſperdet illos dominus deus noſter. fac illis ſicut Madian & Siſaræ, ſicut Iabin in torrente Ciſon. pone principes eorum ſicut Oreb & Zeb & Zebee & Salmana, Omnes principes eorum, qui dixerunt, hæreditate poſſideamus ſanctuariū dei. Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti: ſicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburēt mōtes. Ita perfequeris illos in tēpestate tua, & in ira tua turbabis eos. Saluum fac populum tuum domine, Amen.

HOMILIA III.

Filia Babylonis miſera, beatus qui &c. Pſal. 136.

Tſi nomen deo dederimus in baptiſmo, cruceque fuerimus ſignati & gratia ſpiritus ſancti inuncti, attamē quia denuo adhæremus diabolo & pōpis eius, cui renunciauimus, ideo ſentētia domini venit in nos: quonā ſeruus qui cognouit voluntatē domini ſui, & nō fecit ſecundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis. vbi recte colligitur, fideles delinquentes grauius puniri infidelibus. ſequitur enim, Qui autē nō cognouit, & fecit digna, plagis vapulabit paucis. Ideo nō miremur, ſi deus hætenus aſſiſit Chriftianos, Turcis & Saracenis triūphantibus & vincētibus, quia iuſtitia dei clamat vindictam ſuper Chriftianos, & deus nos punit in proſectum noſtrum citius quā infideles ſicut ſcriptum eſt, Nō ſicut in aliis nationibus domini patienter expectat, vt eas cum iudicii dies aduenerit in plenitudine peccatorum puniat. Sic quoque ait per prophetā, Tantūmodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ, idcirco viſtabo ſuper vos omnes iniquitates vſtras. Nihil apertius poterat dicere, niſi quia ille erat popu-

- Ierc. 6. Ius dei, eo magis visitandus in iniquitatibus. Ita conquerebatur dominus per Ieremiā de Iudæis, Ecce incircūcisæ res eorum, & audire nō possunt. ecce verbum domini factū est eis in opprobrium, & nō suscipient illud. idcirco furor domini plenus sum. At e regione citius de⁹ miserebitur populo suo, & misericordiam suā nō disperget ab eo, sicut ait per Isaiā. Vade populus meus, abscedere modicum ad mētum, donec pertransseat indignatio mea, Vt cunque ergo propter peccata nostra de⁹ affligat Christianitatē per Turcam, tamen sperandum est de misericordia dei, Christiani populū nō derelinquentis, sicut in Machabæis inquit, Nūquam a nobis misericordiam suam amouet, corripiens vero in aduersis populum nō derelinquit. & adolescentior ex Machabæis inquit, Etsi nobis propter increpationem & correptionē dominus deus noster, modicum iratus est, sed iterum reconciliabitur seruis suis. Quod vt nobis Christianis faciat deus, excussio Turcæ durissimo iugo, sedulis precibus a deo postulemus, vt aliquando fugato & victo Turca, dicere possimus gaudentes, Filia Babylonis misera &c. Quod vt deus faciat, & cito, inclinate corda & capita vestra, & humiliamini sub brachio dei excelsi, dicentes,

In tāta rerum perturbatione, dilectissimi, diximus vrum timentem deum, merito expanescere, attentis peccatis & flagitiis nostris, ne Turca flagello suo etiā premat colla Germanorum, eo quod nō cognouimus diem visitationis nostræ, sicut nec Ierusalem: sed sicut per prophetam inquit domiaus, Percussi vos vento ventri, & æruginē & grandine omnia opera manuum vestrarū, & non fuit in vobis qui reuerteretur. quare non sine formidine vir bonus & prudens timet deum iratum etiam flagella sua imminere Germaniæ, sicut Ieremias inquit, Ecce turbo dominicæ indignationis egredietur, & tēpestas erumpens super caput impiorum veniet, cum reuertetur furor domini vique dum faciat, & vsq; dum cōpleat cogitationē cordis tui. Ideo trepidat, ne furor domini per Turcā progrediamur cōtra Germaniā, quod reuera timendum est. At oculum habentes ad misericordiam dei, speramus potius victoriam a deo aduersus Turcam, qui etsi attentet Germaniam, non tamen eā superabit, contra falsam ex Merlino desumptam prædictionem, quod in Colonia Agrippinæ primum debeat Turca succumbere. Et præter motiuum præcedenti homilia allatum.

iam secundo loco hanc afferamus rationem, vnde sperāda sit nobis victoria aduersus Turcam. Nam dum sciamus sub Turca in regnis & prouinciis suis adhuc restare maximū numerū Christianorum, vt in Bulgaria, in Seruia, in Bosna, in Romania &c. qui patienter ferunt flagellum Turcicum a deo inflictum, licet cū magna angustia spiritus, expectantes redemptionem. Hi cum miris modis opprimātur a Turcis, non solum in tributis & præstationibus, sed & iniuriis & contumeliis omnis generis, vt etiam leuissima de causa vita spoliētur: quanto autem sunt in maiori tribulatione, tanto orant feruentius & deuotius, sicut Dauid inquit, Ad dominum cū tribularer clamaui. Vnde pulchre Gregorius in homilia 37 super verbo, Compelle intrare, sic inquit, Homines cum se frangi in desiderijs suis aduersante modo cōspiciunt, quid de se autori suo debeant, comonētur. Tota enim sacra scriptura nobis indicat, quomodo per tribulationes deus homines ad se venire compellat. Ita inquit Dauid, Imple facies eorum ignominia. Et iterū, Cognoscetur dominus iudicia faciens. Vnde sicut multis nimia fortuna est occasio ruine & lapsus, ita tribulatio e regione plures humiliat, & cōpellit recurrere ad deum, tanquā ad tutissimum asylum & refugium. Nā de iis qui nimia fortuna intumescunt, testatur Dauid, In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, & aperti sunt iniquitate & impietate sua. At pauperes Christiani qui sub seruitute Turcica degunt, profusus lachrymis deuotissimis orationibus, in ieiunio, cinere & cilicio clamant ad deū, sicut Isaias inquit, Domine, in angustia requisierunt te, & expectāt consolationē omnipotentis dei vbique in sacris literis prommissam, quoniā etsi multæ sint tribulationes iustorum, de his tamē liberabit eos dominus. Quam sæpe nunc illum, nunc alium locum scripturæ, multis suspirijs & gemitibus reuoluunt? Iā enim apud Esdram legunt, quomodo deus populum Christianum pressum alloquitur, Cōfide Israel, & noli tristari tu domus Iacob, est enim memoria vestra corā altissimo, & fortis deus non est oblitus vestri in tētatione. Et infra, Audite dilecti mei, dicit dominus. Ecce adsum dtes tribulationis, & de his liberabo vos. ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam deus dux vester est. O quot innocentes pueri Christiani, quot virgines incorruptæ, quot religiosi monachi & anachoritæ, die & nocte cultui diuino dediti, pro redemptione deo supplicat,

Psal. 119

Gregor.

Psal. 82.

Psal. 9

Psal. 72.

Isa. 26.

Psal. 33.

4. Esdr.

12.

4. Esdr.

16.

& præcipue in loco, qui dicitur agios oros mons sanctus. Quot viduæ & maritate, viri, iuvenes & senes quotidie fibus ora rigant, & deum cæli pro consolatione & liberatione, magnis euilatibus inuocant, vt excusso Turcico uo- go, libere deo seruire possint: Conuersus est furor tuus, con- solatus es nos. Quam sepe mitissimæ dei verba, ruminant, quando ad Moysen ait, Vidi afflictionem populi mei in A- gypto, & clamorem eius audiui. Et infra, Clamor filiorum Israel venit ad me: vidi afflictionem eorum qua ab Aegypto opprimuntur. Si ergo audiuit clamorem filiorum Israel, qui desperet deum clementissimum non exauditurum clamorem pauperum Christianorum, oppressorum a Turca? & ecce plusquam Pharaon hic. Nonne aliquando sperandum est, vt au- res domini sint in preces eorum, clamantium & supplican- tium perpetuis lachrymis, exaudi nos domine in die qua inuocauerimus te? quando ergo, quando exaudiet dominus orationes iustorum? cum tamen sepe sit dominus pollicitus se exauditurum preces orantium, sicut per Ieremiam inquit, Ego scito cogitationes quas ego cogito super vos, ait domi- nus, cogitationes pacis & non afflictionis, vt dem vobis finem & patientiam: & inuocabitis me, & viuētis: & orabit- is me, & ego exaudiam vos: quæretis me, & inuenietis.

¶ Porro captiuitas Babylonica, eo quod aliqui bonie- rant inter eos, Daniel, Thobias, Esdras & quidam alii, licet maior pars inter eos esset mala, tamen misericordia sua deus non in æternum disperit ab eis, sed in septuagesimo an- no eos liberauit, sicut prædixit per Ieremiam prophetam. Cum impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Ba- bylonis & super gentem illam, dicit dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldaeorum. Et verba Ieremie inie- lit Daniel, vt cõplerentur desolationes Ierusalem septua- ginta annis. Cur ergo non esset sperandum de piissimo sal- uatore nostro, vt miseris illos Christianos, qui integerrime fidem Christianam sub Turca obseruant, non aliquan- do liberaret ab eius turpissima ac seuisima seruitute, qui non minus seruide quam Iudæi clamant ad dominum, vt quid deus repulisti in fine? iratus est furor tuus super oues pascuæ tuæ. memor esto cõgregationis tuæ, quam possedi- sti ab initio. Glorati sunt qui oderunt te, in medio solenni- tatis tuæ. incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra pol- luerunt tabernaculum nominis tui. Vsq; quo domine im- properabit inimicus, irritat aduersarius nomen tuum in fi-

nem? Ad instantissimas itaq; preces Christianorum sub Tur- ca miserrime viuentiū, quis non speraret consolationem diui- nam aliquando eis affuturam. sicut per Isaiam promisit, Con- solamini cõsolamini popule meus. ego, ego ipse cõsolabor. Isaiæ. 51. vos, gaudium & latitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. Fi- de itaq; stabiles Christiani per Bulgariam, Macedoniam, Epi- rum & cetera, nihil minus timeant, quam dominum dormire in tan- tis procellis tribulationum & tēpestate bellorum, sed pro li- beratione iugiter ad deum clament, Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, que inuenerunt nos nimis. Hoc adiutorium promisit deus afflictis suis ouibus per Ieze- chiel prophetam, Hæc dicit dominus deus, Ecce ego ipse re- quiram oues meas, & visitabo eas sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipata- rum, sic visitabo oues meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant. Si ergo deus peccatis nostris ira- scitur, tamen fideles suos sub Turca non deferet in finem, sed liberabit eos. Nouit enim deus pios de tentatione eripe- re, ait S. Petrus, iniquos vero in diem iudicii referuare cru- cianos. Quod si dixeris. Non omnes Christianos sub Turca esse bonos, sed iuxta quod Dauid inquit, Et commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruiertunt scul- ptilibus eorum, & factum est illis in scandalum. & sicut in Ma- chabæis legitur de Iudæis, qui Græcorum literas optimas arbutabantur, & eorum instituta emulabatur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes & preceptores habuerant. Hoc equidem negare non possumus, quin multi a fide Christiana apostatantes, Turcis cõiungantur, & legiti- ma eorum faciant. Quemadmodum non est minimum graua- men parentibus Christianis in Turcia degentibus, quod fi- lios in disciplina honestatis non semper retinere possunt: sed quando cum eis duriuscule agere nituntur, eosq; ad norma- honestatis & fidei coercere, mox disciplinæ virgâ abicien- tes, ad Turcarum præfides deficiunt, a quibus in rebellione & inobedientia parentum defenduntur. At tales etiam fue- runt in captiuitate Babylonica, qui comedebant ex cibis gentium, duxerunt etiam alienigenas, vt Esdras & Mala- chias conqueruntur. Quod etsi aliqui ex iis declinauerint, tamen magna pars ex eis est fidei tenax & constans in san- cta religione, quorum miserebitur deus. Vnde si dominus vo- lebat parcere Sodomæ, propter decem viros iustos in ea re- pertos, quanto magis misericordiam faciet cum tot millibus

Thob. 1.

Christianis sub iugo Turciae gemētibus & deum innocen-
tibus, qui non minus firmiter & fideliter obseruant sacre
fidei instituta ac mysteria, quā Thobias & alii Iudaei in ca-
ptiuitate Babylonica legitima veteris testamenti obserua-
bant? Quare bene sperandum est, exercitum Christianum
triumphaturum de Turca & hostibus fidei, deo auxilium
praebente ob preces tot iustorum in Turcia pro victoria Chri-
stianorum orantium, sicut Iosue vincebat Amalechitas, oran-
te Moysē. O quoties expandunt manus ad creatorem caeli,

Exo. 17.
Psal. 78

conquerentes & dicentes, Deus, venerunt gentes in heredi-
tatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posue-
runt Ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt mortici-
na feruorum tuorum escas volatilibus caeli, carnes sancto-
rum tuorum bestiis terrae. effuderunt sanguinem ipsorum
tanquam in circuiu Ierusalem, & non erat qui sepeliret.
Facti sumus opprobriū vicinis nostris subsannatio & illu-
sio his qui in circuiu nostro sunt. Vsq̄uequo domine irasce-
ris in finem? accēdetur velut ignis zelus tuus. Effunde iram
tuam in gentes, quae te non nouerunt, & in regna quae no-
men tuum nō inuocauerunt. Adiuua nos deus salutaris, &
propter gloriam nominis tui domine libera nos, & propi-
cius esto peccatis nostris propter nomen tuum sanctum.
Ne forte dicant in gentibus, ubi est deus eorum? & inno-
tescat in nationibus coram oculis nostris. Vltio sangui-
nis feruorum tuorum qui effusus est, introcat in conspectu
tuo gemitus compeditorum. Et redde vicinis nostris septu-
plum in sinu eorum, impropriū ipsorum quod exprobra-
uerunt tibi domine. Excita potentiam tuam & veni, ut sal-
ues nos. Domine, miserere nostri, te enim expectauim⁹. esto
brachium nostrum in mane, & salus nostra in die tribula-
tionis. Domine deus noster, domini possederūt nos absque
te, tantum in te recordamur nominis tui. Et similia multa
quotidie profundūt coram deo miseri captiui, sicut Daniel
in captiuitate Babylonica, sicut Iosaphat circūdatus ab in-
fidelibus, sicut Iudith in afflictione Holofernis, sicut Iere-
mias pro auxilio cōtra Chaldaeos, sicut Iudas Machabaeus
aduersus multitudinem Lyfiae, similiter quando fuit circū-
datus a Nicanore. (Inducat concionaturus vnam ex his
quam voluerit) Cum autem sit misericors & miserator do-
minus, non disperget ab eis misericordiam suam. Claman-
tibus ergo Christianis in seruitute Turcica in caeli, Vsq̄ue-
quo domine obliuisceris nostri in finem? Vsq̄uequo auerit

Isa. 33.

Isa. 26.
Dan. 9.
2. Pa. 20Iere. 32.
Iudith. 91. Mac.
4.
1. Mac.
15.

faciem tuam a nobis? Vsq̄uequo exaltabitur inimicus no-
ster super nos? prope est dominus inuocantibus eum in ver-
itate, & desiderium pauperum exaudiet dominus, ut sic li-
berati cōstentur domino, & laudent dominum deum no-
strum, qui eripuit eos de interitionibus & de inimicis eo-
rum fortissimis, & exprobrent Turciae, filia Babylonis mi-
sera & c. Quod ut fiat, simul cum eis rogemus dominum,
pro eorum liberatione.

HOMILIA IIII.

Filia Babylonis misera, beatus & c. Psal. c xxxvi.

Emo est qui non timore concutiatur (cui saltem
N mens sana fuerit) cum audierit cōfratres nostros
Christianos, Turciae non modo conterminos, sed
etiam remotiores, gladio, cadibus, rapinis, vinculis & in-
cendiis, & omnium rerum vastitate, confici, impugnari &
destrui, quod est iam plus centum annis (quando Imp. Si-
gismundus Belgradum a despota Seruiae emit) Hungariam
habuimus antemurale, tamen experti sumus, quantum Tur-
ca saltem fecerit breui tempore: & transita Pannonia in-
feriori, superiorem (hoc est, Austriam) infestat, villas in-
cendit, arces diripit, bona praedatur, virgines deflorat, vim
infert mulieribus, viros occidit, pueros ad parietes excar-
nificat, innocentem sanguinem, & ingentem multitudinem
viriisque sexus in perpetuam seruitutem abducit. ¶ Hoc
omnes animarum curati iam pro concione plebi inculca-
re debent, & Stentorea voce cohortari ad poenitentiam &
emendationem vitae, ut deus optimus maximus flagellum
istud a nobis auertat. alioquin non erit iustus, sed reus hu-
iusmodi raucus pastor, clamare non valens, cui dominus
per Iezechielem comminatur, Si viderit speculator gladiū
venientem, & non insonuerit buccina, & populus se nō cu-
stodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille
quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius
de manu speculatoris requirā. Rationem huius reddit do-
minus apud Ieremiam. Si forte audierit domo Iuda, vniuer-
sa mala quae ego cogito facere eis, reuertatur vnusquisque
a via sua pessima: & propici⁹ ero iniquitati & peccato eo-
rum, quoniā magnus furor & indignatio est, quam locutus
est dominus aduersus populū hunc. Quando ergo videbitur
animarum curato imminere flagellū dei, omnē populum
admonere debet, & ad orandū, ieiunādū ac humiliandū
animare. Sic enim praecipitur sacerdotibus, Canite tuba in
IIII ii

- Sion, sanctificate ieiunium, vocate coetum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos & fugentes hubera. Quid autem facere debent, sequitur, Orabunt & dicent, Parce domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes. Quod si iuxta monita Eliahim sacerdotis fecerint, Scitote, inquit, quoniam exaudiet dominus preces vestras, si manentes perseueraueritis in ieiuniis & orationibus in conspectu domini. Et futurum est quod soel ait, Zelatus est dominus super terram suam, & pepercit populo suo. Imitentur Dauidem dicentem, Ad te domine leuauit animam meam, deus meus in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei. etenim vniuersi qui sustinent te, non confundentur. Suggester itaque pastor populo, vt clamet ad deum cum Isaia, Domine, miserere nostri. te enim expectauimus. esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis. quis scit an miserbitur deus, & conuertatur & ignoscat, & dicat populo Christiano, Liberabo te de manu pessimorum, & redimam te de manu fortium? vt sic illudentes Turcia dicere possimus, Filia Babylonis misera & c. Quod vt deus misericors & benignus faciat, & cito, ore & corde dicatis omnes,
- Pater noster. Aue Maria.
- Soph. 3.** Hoc volumus scire, an ex sacris literis spes aliqua haberi possit, vt victoria de Turca habeatur, & populus Christianus aliquando audire mereatur illud Sophoniae, Absit illi dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos. Rex Israel in medio tui, non timebis malum ultra, dominus deus tuus in medio tui fortis, ipse saluabit. Suauissimum propinquam victoriam in sermone superiore, ex Christianis hodie viuentibus & afflictis in Turcia. Idem iam suadere conabimur a Christianis mortuis sanctissimis illis viris, martyribus & confessoribus, atque adeo ipsis apostolis pro victoria Christianorum orantibus. quod vt credibile fiat, adfero visum Iudae Machabaei, quando vidit Oniam protendentem manus, & orare pro omni populo Iudeorum: alium item apparuisse virum, aetate & gloria mirabile, de quo Onias dixit, Hic est fraterum amator & populi Israel, hic est qui multum orat pro populo & vniuersa ciuitate sancta Ieremias propheta dei. Quod si Ieremias & Onias orauerunt deum pro populo Iudaico, quanto magis orabunt sancti apostoli Andreas, Paulus, Barnabas, Lucas, Titus, Chrysofostomus, item Poly-

carpus, Bassilius, Nazianzenus, Niceta, Tecla, Dionysius, Philippus diaconus, Georgius, Damascenus, Ignatius, Nicolaius, Blasius, Theophylactus, Theodorus, Christophorus, Methodius, & multa millia martyrum & confessorum orientalis & Graecae ecclesiae, pro restituenda & liberanda illa a seruitute Turcica: qui & basilicas ibi habent, & quorum venerantur in hunc diem reliquias? quid non sustinuit Paulus pro fratribus viuus, pro Corinthiis, pro Philippensibus? & c. Cur non iam optaret eorum salutem, cum Christo regnans in caelo? ita orabat pro Theffalonicensibus, vt deus dignaretur eos sua uocatione. Similiter orat pro Colossensibus & postulat, vt impleantur agnitione voluntatis dei. Corinthiis quoque scribit, Oramus autem deum, vt nihil mali faciatis. Quis modo ita desipit, vt existimet S. Paulum hodie beneuolentia non prosequi suos Graecos in Turcia misere degentes? Quod si deus nollet exaudire modo viuentes, & flecteretur saltem precibus mortuorum: id quod ex multis iam faciemus probabile. Nam Sapiens de eis inquit, eorum vota esse placabilia. Et Dauid de eis testatur, qui sunt beati, hoc est, in ecclesia triumphante, Exultabunt sancti in gloria & gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis, vt factant in eis iudicium conscriptum. quod si reges alieni haec intulerunt, Turca in primis meruit sic alligari. His accedit, quod dum iratus dominus deus pluit super Sodomam & Gomorrhiam fulgur & ignem, ait textus, Cum subuerteret dominus ciuitates regionis illius, recordatus est Abrahae, & liberauit Lot de subuersione urbium, in quibus habitauerat. Quod si hic Lot fuit liberatus obtutu Abrahae amici dei, quis non speret Christianos sub Turca aliquando & breui liberandos ob intercessionem sanctorum, qui ecclesiis illis vel praefuerunt, aut patroni deputati, illarum custodiam & curam gerunt? Si quando minabatur Salomoni scissionem regni, ait ad eum, Veruntamen in diebus tuis non faciam, propter Dauid patrem tuum. Ita de Ioram rege legitur, Noluit autem dominus disperdere Iudam, propter Dauid seruum suum. Et tempore Iezechiae quando Assyrii inuaserant Iudam, dixit dominus per Isaiaem, Protegam urbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum. Si ergo deus protexit Ierusalem, & non disperdidit Iudam propter Dauid, qui nondum tamen erat beatus,

nondum essentia fruebatur diuina, nondum apertis ianuis
 trāsierat in regnū celorū: quid facturi sunt sanctissimi apo-
 stoli & discipuli domini? quid tot millia martyrum? tot san-
 cti patriarche & episcopi? nō orabūt pro sedibus suis, vt his
 restituantur catholici? S. Iohānes pro Epheso, S. Andreas pro
 Achais, S. Paulus pro Corinthiis & aliis, Dionysius pro
 Atheniensibus, Lucas pro Antiochenis, S. Georgius pro Be-
 rytinis, S. Chrysostomus pro Cōstantinopolitanis, & sic alii
 caelestes principes, pro aliis suis cliētulis orabunt, non mi-
 nus quam Dauid pro Hierosolyma. ¶ Et vt maior spes vic-
 toriæ habeatur, accedit etiā continua angelorū oratio, &
 archangelorum ac principatum, quorū custodia & cure
 hęc prouinciæ sunt deputatę: iuxta illud Sapiētis, In vnam-
 quaque gentem prapōsuit rectorē, & pars dei Israel facta
 est manifesta, quid hic per rectorē intelligit, nisi angelos
 regimini prouinciarum deputatos, qui aduigilant strenue
 super populo eis cōmissō, vt dirigantur in viam salutis æter-
 nę? Et hanc explanationē esse verā, præter hoc quod cōiter
 recepta est a sanctis patribus, roboratur tamē ex illo Deute-
 rononii, Quando diuidebat altissimus gentes, quando se-
 parabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta
 numerum filiorum Israel, pro quo legunt Septuaginta,
 ἔστηκεν ὁρίων ἐθνῶν καὶ παρὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεῶν,
 Constituit terminos gentiū iuxta numerū angelorū dei. Sin-
 gulis ergo prouinciis, singuli attributi sunt angeli. Hęc oīa
 indubitata recipiūt fidē ex Daniele, vbi dilucide attestatur,
 angelos præliari & orare pro populo sibi cōmissō, quando
 enim angel⁹ apparuit ei & dixit, Princeps regni Persarū re-
 stitit mihi viginti & vno dieb⁹, & ecce Michael vn⁹ de prin-
 cipibus primis venit in adiutoriū meū, & ego remansi ibi iux-
 ta regē Persarū. Et infra, Nunc reuertar, vt prælier aduer-
 sum principē Persarum, cū enim egrederer, apparuit prin-
 cept Græcorū veniens, & nemo est adiutor meus in his om-
 nibus, nisi Michael princeps vester. Hęc Danielis verba,
 quę alius expēsa, intantū nostrum locuplete probant. Et ea
 expendit B. Gregorius & inquit, Quia certa angelorū mi-
 nisteria, dispēsandis singulis quib⁹q; gētibus sunt prælata,
 cū subiectorum mores aduersum se vicissim præpositorum
 spiritūū opem merētur, ipsi qui præsunt spūs, contra se ve-
 nire referūtur. Is nanq; angelus qui Danieli loquebatur, ca-
 ptiuis Israelitici populi in Perside cōstitutis, prælatus agno-

scitur: Michael autem eorum, qui ex eadem plebe in Iudæa
 terra rem anserant, præpositus inuenitur. Subscribit B. Hiero-
 nymus. Principes autem primos, archangelos intelligi- Hieron.
 mus. Videbimus autē hic amicabilem pugnā angelorum,
 cum vnus certat pro vna prouinciā, alius pro alia: neque ta-
 men adeo sibi aduersantur, quin omnes se diuinæ conform-
 ent volūtati. Neq; existimet aliquis ita archāgelū Persa-
 rum infidelibus addictum, vt mallet illorum victoriis fa-
 uere, quam Iudæorum liberationi, vt pulchre Hieronymus Hieron.
 innuit, sed quia multa bona fiebāt in Perside, & propter ma-
 gnitudinē miraculorū, plures gentilium veniebant ad agni-
 tionē vnus veri dei viui. Hinc archangelus Persarum resti-
 tit Michaeli, restitit archangelo populi Iudaici, impediēdo
 liberationem, vt ex Persis plures animas lucrifaceret deo.
 Sufficiat nobis cōmōstrasse ex sacris literis, archāgelos ha-
 bere custodiā prouinciarum, qui etiā orent, & tā instanter
 orent, vt dicātur præliari pro salute habitatorum in prouin-
 ciis eorum. Hinc euāgelicus propheta archāgelos ap- Isā. 26.
 pellat custodes murorū, ait enim Isaias, Super muros Ieru-
 salem cōstitui custodes, tota die & nocte perpetuo non tace-
 bunt, vbi per custodes, intelligi angelos Hierony. nō ab- Hieron.
 nuit, & Glossa expresse testatur, adducēs illud Paul. Omnes
 sunt administratorii spiritus, proptec eos missi qui heredi-
 tatē capiunt salutis. Et frequēs est explanatio, vt per muros
 intelligātur prælati: & per custodes, angeli superintēdētes
 rectoribus ecclesie, vt egregie inquit B. Ber. Benignus es do-
 mine, qui nō es cōtētus nostrorū fragilitate murorum, sed
 ipsis hominū custodibus, angelicā superponis custodiā. Si
 ergo die ac nocte nō tacebūt perpetuo, certum est, quod nō
 tacēt laudē Ierusalē, nō tacēt laudē dei: tamē nec cessant die
 ac nocte orare pro custoditis, vt eos dirigere valeāt in vitā
 salutis æternæ: & idcirco significanter dictum est a Paulo, Hebr. 1.
 Propter eos missi, qui hereditatē capiunt salutis. Cum ergo
 archangeli a deo deputati sint pro custodia Thaciæ, Mo-
 rex, Eubææ, Pelopōnesi, Mysiæ, Daciæ & c. etiā si eis resi-
 stat princeps regni Turcarū, & iā resistit per multos an-
 nos, tamē ipsi pro miseris Christianis captiuis deputati, in-
 cessanter orāt pro eorum redēptione. Neq; princeps ange-
 lus regni Turciæ orat pro eis, nisi inquātū tēdūt ad felicitatē
 æternā & gloriā dei. Et profecto temerarius est, qui con-
 temnit custodiā angeli sui, & iudicio meo exili, culpabiles
 sunt prædicatores & curati, qui non sapissime adhortātur

- plebem, vt recurrant & refugium quærant ab angelis custodibus, tum priuatis, tum publicis vel personis vel locis attributis. Vnde omnes Christiani inuocare deberent S. Michaelem aduersus hostilem exercitum Turciae. Ipse enim princeps fuit primæ militiæ, ecclesiæ militatus in celo. sicut Iohânes in Apocalypsi vidit, dum ait, Et factum est prælium magnum in caelo, Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non valuerunt, neque locus eorum inuentus est amplius in caelo. Ipse est qui pugnavit pro Israelitis aduersus Aegyptios, nam dū multis malis affecisset Aegyptios, dicit sacra scriptura, Tollensque se angelus domini, qui præcedebat castra Israel, abiit post eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum stetit inter castra Aegyptiorum & castra Israel. Ipse est qui pugnavit pro corpore Moysi occultando, ne Iudæis præberetur occasio idololatriæ, vt Iudas apostolus testatur. Ipse est qui pugnavit pro Iudæa aduersus principem Persarum, veluti iam audiuimus ex Daniele, & ita præfuit synagogæ, vt ex antedictis colligitur. Et ita modo præest ecclesiæ catholicæ, quare ecclesia vocat eum merito iure præpositum paradisi. Sicut ergo venit in adiutorium angelo prælato Iudæis captiuus in Babylonia, quis desperet eū venire in adiutorium angelis, qui pro custodia deputati sunt Christianis per Bulgariam, Albaniam, Moream & c. constitutus? vnde & signifer ab ecclesia.
2. Th. 2. dicitur, quare merito omnes aduersus Turcam pugnaturi, eius intercessionem implorare debent & eius imaginem in signis ferre. Vnde cū ipse pugnaturus sit cōtra Christū, quis non speret eum quoque contra antichristi membrum Turcam pugnaturum? quare & sæpe & multum S. Michaelis implorandum est auxilium. Hinc intelligimus, cur verba B. Iob, Requiescerem cum regibus & consulibus terræ, intelligat Gregorius de angelis. Terra, inquit, aere fecundatur, aer autem ex cali qualitate disponitur, sic iumentis homines, hominibus angeli, archangeli vero angelis præfunt. ¶ Adhuc mihi alia occurrit ratio, vt sperandam arbitrer victoriam ex Turcis, propter intercessionem sanctorum & angelorum, specialem curam super Christianos
- 1, Co. 15. in Turcia habentium. Diuus Paulus inquit, Alia claritas solis, alia claritas lunæ, alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Hic S. Paulus sanctos comparat stellis, at stellarum est influere

in hæc inferiora, motuque & lumine ea quæ in terris sunt, vegetare & alere atque conseruare. quare hoc idem non facerent lucidissimæ stellæ spiritalis, magna illa sidera antequam lucetia, patroni ecclesiarum in Turcia existentium? similiter angelici spiritus & archangeli eis in custodiam deputati, insuerent intercessionis radios in pauperes & caruos Christianos, maxima seruitute a Turcis pressos, qui eiulant & plorant ante dominum, Miserere mei deus, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me inimici mei tota die, quoniam multo bellantes aduersum me. Eripe me de inimicis meis deus meus, & ab insurgentibus in me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatem, & de viris sanguinum salua me. Disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus domine. Ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis. Dediti nos tanquam oves escarum, & in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subfannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostri. Exurge deus & dispersentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te a facie tua. Exurge domine deus, & exaltetur manus tua, ne obliuiscaris pauperum tuorum. Exurge domine, & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die. Exurge, quare obdormis domine? exurge domine & ne repellas in finem. Exurge domine, adiuua nos, & redime nos propter nomen tuum. Exaudi nos deus salutaris noster. exaudi nos in die qua inuocauerimus te, velociter exaudi nos tu domine. Fiat bone Iesu, fiat, Amen.

HOMILIA V.

Filia Babylonis misera, beatus & c. Psal. 136.

Magna est ira dei super populum Christianū, quæ tot annis permittit illum vinci a Turca, spoliari & occidi. Eleuauit dominus hostes R. aīn super eum, & inimicos in tumultum vertit. Syriam ab oriente, & Philistin ab occidente, & deuorauerunt Israel toto ore, & vere in Christianos competit, quod dixit Ieremias, Ecce ego visitabo super eos, iuuenes morientur in gladio, filii eorum & filia morientur fame. foris vastabit eos gladius, & intus pavor, iuuenem simul ac virginem, lactantem cum ho-

Deut. 33. mine sene. Conclufit in gladio populum suum, & hereditatem suam spreuit. iuuenes nostros comedit ignis, & virgines eorum non sunt lamentatae. Sacerdotes nostri in gladio ceciderunt, & viduae non plorauerunt. Durauit hoc malum iam multis annis, & tot regna & tot prouincias Christianitati Turca ademit, vt pene oblit⁹ nostri videatur deus & quasi nostri nolit misereri, sicut per Isaiam inquit, Non est populus sapiens, propterea non miserebitur eius. Et quod per Ieremiã inquit, Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt: clamabunt ad me, & ego non exaudiam eos. Non parcam, & non concedam neque miserabor, vt non disperdã eos. Peccata nostra & scelera hæc mereri, nemo pius sine gemitu agnoscit, ideoque veretur iudicium dei: sperat tamen in dei misericordiam, quam non esse pergit a populo suo, neque profanabit testamentum suum, vnde clamant deuoti ad dominum, vbi sunt misericordiae antiquae domine, sicut iurasti David in veritate tua? Memor esto domine opprobrii seruorum tuorum, quod contumui in sinu meo multarum gentium, quod exprobrauerunt inimici tui domine. Quis scit si dominus conuertatur & sciant omnes gentes, quia deus est qui redimat & liberet.

Iudic. 1. Israel? Et Salymannus Turca comprehensus, lamentetur cum Adonibezech, Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias, sicut feci, sic reddidit mihi dominus. Vt sic exultates Turciae dicere possim⁹, Filia Babylonis misera & c. Pater noster. Aue Maria.

Magnum & diurnum est flagellum, quo nos deus per Turcam affligit. & cum nullus sit peccatorum nostrorum finis, timere debemus deum iudicem, omnibus peccatis effundere super nos indignationem & omnem iram furoris sui. Sic enim comminatur nobis deus per Sapietem, Impii qui non agunt poenitentiam, vsque in nouissimum sine misericordia ira superueniet. Prædixit etiam per Ieremiã prophetã, Non poterat dominus ultra portare propter multitudinem studiorum vestrorum, & propter abominaciones quas fecistis, & facta est terra vestra in desolationem & in stuporem & in maledictum. Vtquã; tamẽ peccauerimus, annis sumus tibi dare victoriã aduersus Turcam, & in breui quidẽ mouea huiusmodi spei aperuimus, restat vt aliud & postremum adiciamus, nõ tamẽ parui momenti, imo apud me est potissimum. Quoties enim populus dei a vero eius cultu in fide de-

scit, toties aliũ populũ fidelẽ sibi deus in alio loco suscitauit. Cũ autẽ per nouas sectas Lutheranorũ, Zuinglianorũ, Parabaptistarũ, Christus plures animas amittit, quã mittitur cateruatim in ore ad parentẽ omnis schismatis & discordiã in aeternã dãnationẽ, vt magnã ciuitates, magni ducatus & dominia inficiantur huiusmodi peste, vbi iacet neglecta religio, cultus dei aboleretur, sancti dei cõtemnuntur, tẽpla profanatur, destruuntur altaria, & monasteria in vsus profanos & armameteria vsurpantur. Deus autem non vult propterea carere seruatoribus & cultoribus. vnde iam fide Christiana incipiente deficere in Germania, in Dacia, in Noruegia, i Prussia & c. alicubi deus suscitabit sibi populũ fidelẽ, qui sine schismate & hæresibus ei integra deseruiat. Quare pluribus de victoria aduersus Turcã desperãtibz Isa. 1. propter sectiones, schismata & hæreses Germaniã, mihi semper cõtra visum est, hoc vrgere victoriã, vt semẽ sit nobis reliquũ, ne efficiamur sicut Sodoma. Hoc primũ bibliis scripturis roborabimus. Et primo quidẽ exigit hoc ratio diuinã prudẽtiã, quã disposuit ruinã angelorũ supplere per homines, velut David inquit, Iudicabit in nationibus implebit ruinas, scilicet angelorũ, cũ autẽ draco lucifer tertiã partẽ stellarũ secum traxerit, velut Iohãnes testatur, tot ruinãe supplendã sunt. Quod si in multis locis Germaniã exulat fides & religio, vt ex his deus nõ potest supplere ruinas carlicas, inquirendus est deo alius populus & suscitandus. Hũc autẽ futurũ eũ arbitramur, qui modo sub Turca est. Porro Simeon ait, Ecce positus est hic in ruinã & resurrectionẽ multorũ in Israel. Christus itaq; ruẽtibz aliquibus & deficientibus, resurrectio est alterius populi, cũ quo pangit fœdus, vt sit illis in deũ, & ipsi ei in populum. Adde verbũ Christi, Vt qui nõ vident, videant, & qui vident, cæci fiant. quid hoc sibi aliud vult, quã hoc esse iudicium dei, vt qui non vident per veram fidem, videant, lumen fidei accipiant, & fideles efficiantur, contra vero, qui vident, qui fidem acceperant, & ea abuntur vel per schisma, vel per hæresim, illi efficiantur cæci, & proiciantur a deo, quia ipsi proiecerunt fidem? Cum ergo per Germaniam & a paucis annis tot videntes facti sint cæci, vt nihil omnino mirer quomodo antichristus in tam brevi tempore mundum pervertet mendacibus signis, potentia & diuitiis, cum Luther antichristi membrum & præcursor, sine miraculis, sine diuitiis, (puta qui ex mendicantibus fuit, & hodie elec-

Iohan. 9

2. The.

- mosynas pro famulis dei a fidelibus datas reformatiōi Augustiniana; abligurit) sine armis, tot millia hominum subuerterit. Hoc est ergo iudicium dei, vt dum videntes in Germania & Dacia cæci facti sunt, vt deus per Bulgariam Mysiam, Macedoniam & c. faciat cæcos videre, & incredulos credere. Ita futurum nō præteriuuit prophetas. Nam de infidelibus eleuandis dixit Dauid, Populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Sequitur autem de fidelibus collapsis, filii alieni, hoc est, a me alienati per hæreses, mentiti sunt mihi. omnis enim hæreticorū doctrina mendacii scætet. & Luther omnium est mendacissimus. Filii alieni inueterati sunt, occalluerunt in erroribus. Hominem enim hæreticum post vnā & alteram admonitionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & claudicauerūt a semitis suis per schismata. qui enim prius per seiebāt gressus suos in semitis rectis, dum ecclesiam dei veram derelinquunt, & ad hæreticorum declinant latibula, claudicant in veritate fidei. propterea constebor tibi in nationibus domine, & psalmum dicam nomini tuo.
- Hanc fidei seu populi fidelis trāslationem Iohannes in Apoc. 2. Apocalypsi appellauit mentionem candelabri, dum ait, Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiā, & prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & monebo candelabrum tuū, de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Id de Germanis quoq; nostris dici potest a fide & ecclesia apostatantibus, si non memores fuerint vnde exciderint ab vnitāte ecclesie & cōgregatione fidelium, deus mouebit candelabrum eorum, in quo est lumen fidei, de loco suo, & aduocabit sibi alias gentes quas illuminabit per fidem. Et implebitur quod dominus prædixit per Isaiā, Ecce gentē quā nesciebas, vocabit, & gentes quæ te non cognouerunt, ad te current. Et profecto hæc est mutatio dexteræ excelsi, quod homines electos & populum peculiarem deus proicit, & eleuat populum ignorum, hoc est, eum qui non nouit legem dei, ad agnitionem veritatis sua gratiā perducit. Quod si nihil scripturarum haberemus, sufficeret nobis Christi parabola de vinea, Mat. 2.2 vbi cōtra malos operarios durā fert sententiā, Malos male perdet, & vineā suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis, quod et si de vniuersali vinea domini verificetur, quæ primo in synagoga fuit, vt sæpe meminerunt prophete. Dauid enim dicit, Vineam de Aegypto transtulisti, eiecisti gentes, & plantasti eam. Illam autē fore

populum Israeliticum, Ieremias & Isaias sæpe nobis signifi Isā. 5. carunt, Vineam domini exercituum, domus Israel est. quæ Iere. 1. trāsata est in ecclesiam, & aliis agricolis locata, de quibus Ioh. 10. dominus dixit, Et alias oues habeo, quæ nō sunt ex hoc ouili. & illas oportet me adducere, & vocem meam audient.

Quod si pergamus in sacris literis videre illam translationem, inuenimus S. Paulum constanter Iudæis dicentē, Act. 13. Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quoniā repellis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis dominus, Isā. 49. Posui te in lucē gentium, vt sis in salutē vsque ad extremum terræ. Hoc idē testatum reliquit Romanis, dū scriberet, Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentiū intraret. Quod ergo contigit in vniuersali ecclesia semel, contigit sæpe in particularib⁹ ecclesiis. Cum itaque cæcitas cōtigit in multis ecclesiis particularibus Germaniæ, Daciæ, Prusie & c. subinde vocabit dominus alium populum, qui ingredietur ecclesiam. nā adhuc locus est in regno cælorū. ideo si viri qui vocati sunt, nolunt gustare cœnam domini, sed malunt hæresibus adhærere, tunc dominus dicit seruo, Exi in vias & sepes, & compelle intrare. vbi Gregorius in Gregor. quit, Cum conuinas suos colligi ex viis & sepibus precipit, nimirum agrestē populum (id est, gentilē) colligere querit. Nō enim paritur deus ob malitiā nostrā, regnum suum mā Ioh. 14. cum esse aut incolis destitutum. sed mansiones multæ quæ in domo patris sunt, oportet impleri. propterea scripsit Iohannes angelo ecclesie Philadelphiæ, Tene quod habes, vt nemo accipiat coronā tuā. Si ergo Christiani sacri baptismatis aqua perfuncti, nolunt tenere quod habent, sed gaudent nouis erroribus, schismatibusque Lutheri, Zuinglii, Baldasaris & c. necesse est, vt alii accipiant coronā illorum, qui ex gentibus ad fidē vocātur, & surrogantur in locum malorū Christianorum, quoniā potēs est deus, vt Baptista ait, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Hæc omnia roborantur per expressa verba sacre scripturæ. ita enim loquitur dominus, Quid tibi faciā Iacob? noluisti obedire Iuda, transferā me ad alias gētes, & dabo eis nomē meum, vt custodiant legitima mea. quoniā me dereliquistis, & ego vos derelinquā: petentibus vobis a me misericordiā, non miseror. quādo inuocabitis me, ego non exaudia. Quid aperitius dici poterat, quod deus transferat se ad gentes, quādo Iacob & Iuda nolunt eum audire: sicut iā schismatici nolūt

audire Christum per ecclesiam sponsam suam loquentem, sed eam contemnunt, nouam sibi fingentes & facientes ecclesiam. ideo dominus alias gentes suscipiet, quibus dabit nomen suum, vt a Christo Christiani dicantur, qui custodient legitima & ceremonias legis euangelicæ, quæ schismatici ab vnitæ ecclesiæ discedentes, obseruare contemnunt.

Matth. 8. Et erit quod dominus dixit, Multi ab oriente & occidente venient, & recumbent in regno caelorum: filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores. quod et si dictum sit de malis Iudæis, vt Augustinus, Chrysostomus & Hieronymus explicant, tamen cur non intelligatur quoque de malis Christianis, non video, cum Christiani sint filii regni, eiicientur propter hæresim in tenebras exteriores, vt doleret de eis dicant veri Christiani, Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Quibus omnibus recte expensis & trutinatis, videbor non iniuste conclusisse, Lutheranismum, Capharnaitarum & Anabaptistarum horrendas blasphemias, adeo non obstare victoriæ aduersus Turcam, vt etiam hinc oriatur magna fiducia, terras Turcæ recuperandi, & plantandi rursus fidem Christianam in gentibus. Quibus omnibus accedat vaticinium Osee, dicentis, Et miserebor eius (terre) quæ fuit absque misericordia, & dicam non populo meo, Populus meus es tu. & ipse dicet, Deus meus es tu. Vtinam hoc fiat in diebus nostris, quod & sanctus Paulus repetit Romanis, Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Quis enim virtutem dei ausus est dicere effectam, quod non etiam hodie possit vocare non plebem suam, vt ad eum conuerterentur, & efficeretur filii dei hi qui crederent in nomine eius? sicut per eundem prophetam inquit dominus, Et erit in loco, vbi dicitur eis, Non populus meus vos: dicitur eis, filii dei viuentis. His autem qui a vera fide deficient, & ad hæreticorum cryptas confugiunt, dicit dominus, Vos non populus meus, & ego non ero deus vester. Nisi vereretur ne fastidium parerem, rem etiam exemplis & experientia comprobarem. Nam abiectis Iudeis, deus gentes suscepit, cum in Asia maiori & Aphrica homines a fide defecerunt, Germania quæ adhuc in tenebris versabatur idolatriæ, fidem Christi suscepit, Bonifacio, Ruperto, Kiliano, Corbiniano, Gallo & aliis prædicatoribus fidem plantantibus, circa annum domini 700. Quando Asia minor & Syria spurcitiis Mahumeti fuerunt infecti, Hungaria, Mo-

raua & Bohemia fidem Christi susceperunt, & mox Polonia circa annum domini millefimum, vbi magna pars Græciæ se ab ecclesia sciderat. Et quid opus est pluribus? dū Bohemia & Moravia per hæresim a Roma recederent, Lituania & c. Christum agnouerunt, sicut olim Prussia & Lituania, quando amissa fuit Ptolemais. Hæc ita compendio adduximus, ne Christiani ex tot victoriis Turcæ omnino desperent ei posse fieri resistentiam, & pusillanimes non recurrant ad deum piis & deuotis orationibus: quin potius per superiora animati, confidenter clamēt ad deum pro auxilio, vt Turcam, suam & Christiani nominis hostem profiernat, iuxta quod per Isaiam dicit, Gens & regnum quod non seruieit deo, peribit. Recte itaque singulis sermonibus thema illud ex psalmis præfiximus, Filia Babylonis misera & c. Filiam Babylonis iure dicimus Turciam, quæ affligit filios dei & populum electum, sicut Assyrii & rex Babylonis olim diuexabant & opprimebant filios Israel. ideo merito diximus Turcam esse virgam Assur. Quando itaque deo volente succumbet Turca, desolabitur imperium eius, tunc Christiani in hymnis & canticis laudabunt deum, & illudentes Turciæ, dicent, Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem quam retribuisti nobis, Vtinam beatus ille iam viuat, vtinam beatus ille iam regnet, siue Carolus sit imperator, siue Ferdinandus rex, per quem deus liberet populum Christianum a Turcica captiuitate, sitque noster Othoniel & saluator, Domine deus exercituum, tibi supplicat plebs deuota per Christianum orbem profusa lachrymis, vt quod per puerum tuum Daniel prædixisti, iam impleas per famulos tuos Carolum & Ferdinandum, vbi inquit, Conuertetur rex aquilonis, & præparabit multitudinem multo maiorem quam prius, & in fine temporum annorumque veniet properas cum exercitu magno & opibus nimis. Et in temporibus illis multi confluent aduersus regem austri. Et veniet rex aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet vrbes nouissimas, & brachia austri non sustinebunt. Et confluent electi eius ad resistendum, & non erit fortitudo, & faciet veniens super eum iuxta placitum suum, & non erit qui stet contra faciem eius. Et stabit in terra incluta, & consumetur in manu eius. ponet faciem suam, vt veniat ad tenendum vniuersum regnum eius. Quod fac bone & piissime deus, & cito, Amen.

Isa. 60.

Isa. 10.

Iud. 3.

Dan. 11.

TEMPORE BELLI.
fragmentum homiliae.

Prout ipsi placet, deus dat dignis victoriam.
2. Machab. 15.

Iacob. 1. Vando omne datum optimum & donum perfe-
Gen. 12. & 17. **Q**uod descendat deliquit a patre luminum, utiq;
Judic. 6. tuor regibus victis, patrum suum Lot elegit, sic Iosue triu-
11. 15. phavit de Amalech, Moysse expansis ad deum manibus oran-
1. Re. 17 te. Ex gratia dei Samson, Gedeon, septe quoque sapinus vice
1. Mac. 3 runt Philistaeos. In auxilio & manu dei David pusillus qui
esset gigantum vicit Goliath. Eodem exemplo rex Iosaphat
Ammonitas superavit, neque semel tantum Iudas Macha-
bæus victor abiit adiuuante deo. Constantinus magnus con-
spicatus in caelo signum crucis, audiuit vocem sibi dicentem,
In hoc signo superabis, quod & factum est, quando deinceps
vniuersam exercitum regis Persarum Cosroe stravit.
Chroni- Miro quodam modo fratres Teutonici deuicerunt Prute-
ca Polo- nos infideles. Historiae quoque bellorum Hispanicorum mul-
norum. tos habent triumphos, quos habuerunt de caelo contra Sa-
racenos, donec eos ex Hispaniis eiecerunt, maxime vero
quod & sanctus Iacobus apparuit anno a Christo nato 822
sub Rege Ramiro, quando vltro septuaginta milia Sarace-
norum occiderunt. Et ab illo tempore cepit initium ordo fra-
trum militarium S. Iacobi. Hinc quoque originem duxit illa mili-
tum acclamatio, vt in conflictu proxime post deum imploret
etiã S. Iacobum. Vnde verissimum esse constat, quod omnis victo-
ria sit a deo. & sicut Iudas iquit, quonia non secundum armorum
potentiam, sed prout ipsi placet, deus dat dignis victoriam &c.

Euangelium, Matthæi xxii.

Quum audieritis.

Mar. vi. **P**riusquam circa illa Iudae Machabæi verba com-
paratoria, ita vt cepimus, porro aliquid dicere pro-
sequamur, operæ precium est, actionem quãdam
præmittere huius homiliae. Christus enim quum emitteret
apostolos suos in opus euangelizandi, iussit eos prædicare
euangelium omni creaturæ. Quãobrem sciant prædicatores
euangelium sibi esse prædicandum, nuncium letum, quic-
quid omnino facit ad animarum salutem, quod homines pro-
uocet ad opera bona. circa ea nimirum omnis versari de-

bet prædicatoris intentio, sicut pulchre docet Gregor. Ca- Gregor.
uendum igitur & solerter elaborandum est prædicatori, vt
modeste agat omnia, ne dum vitia corripit, personarum homi-
num mordeantur, vnde plus scandali quam emendationis
consequeretur, nisi forte exprimendi ex nomine essent ali-
qui, quos inde possent vitare simplices, sicut Iohannes nomi-
natum exprimit Nicolaitas, & Cyprianus Nouatum, Atha-
nasia Arrium, Augustinus Pelagium, Paulus Alexandrum, Apoc. 1.
& Hymenæum. Hoc eo libuit præmittere, vt simul velut ex 1. Tim.
pactione conuenirem, si quid in hac homilia aduersus illu-
strissimum principem &c. N. dicerem, constet non eam mi-
hi esse voluntatem neque adfectum, quasi illustrem ipsius cel-
studinem per hoc velim reprehensam siue contemptam, si-
quidem illud neque officium meum exigit, neque eius rei aliqua
mihi est commissio. Crediderim quoque si id facerem ex im-
prouiso, illustrissimo principi nostro id non placiturum, quo-
niam hoc omnes testatur historiae quod principes alii cum aliis
bella gesserunt, alii aliorum subditos perdiderunt, & offendere
sunt sine tamen mutua ducalis honoris & dignitatis offensa.
Tantum hic animus est vobis indicare, quantum incommodi, perdi-
tionis & excidii possit in publico bello ab hostibus vestris
inferri, simulque vos exhortari ad orandum & inuocandum
deum, vt iram suam a vobis auertat, neque hostibus vestris
permitterat dura expeditione belli vos grauare, regionem ter-
ramque vestram deperdere. Quin potius deus Opti. Max.
dignetur illustrissimo principi nostro gratiam suam, poten-
tiam, virtutem simul & sapientiam conferre, vt ille vos omnes
suaque ditionem totam in pace queat & tranquillitate gu-
bernare. Inducta sunt postmodum, quo pacto preces deuor-
te possunt repellere hostem & minas belli, sicut testatur Sa-
muel. 1. Reg. 7. Iosaphat. 2. Para. 20. & Achab humiliatus
3. Reg. 21. postea inductum est, quomodo bellare sit licitum
Christianis, de quo Tomo. 1. Atque quod ad iustum bellum
requirantur iura, scilicet autoritas, iusta causa, & iusta inten-
tio. **D**iceret, Accipio eum qui velit gerere bellum, debe-
re habere intentionem dextram & honestam, ne vel vindi-
ctam appetat, vel inuidiam stimulis vel honore excitetur, vel
etiam quia aliena bona concupiscat, quamobrem & cau-
sam cum habere oportet æquissimam. Quid igitur oratio-
ne opus, vbi quis antea iustam habet? Respondetur, quod sit
non raro, vt quis causam sibi videatur habere iustissimam,
& tamen fallitur, si aduersarium interrogemus, forte respõ-

Iud. 19.

furus & ipse esset causam se iustam tueri, atque sic rei suæ prætextum quaesiturus optimum. Atqui nec mihi nec tibi concessum est belli causas excutere, quæ non cuius sunt a-
peræ, imo vix paucissimi norunt unde sit enata belli oc-
casio. satis interim est hoc tibi, vt quandiu contrarium non
constat, credas principem tuum causam habere iustiore[m],
& sic faciant subditi singulorum principum. Porro quod
obiicitur nihil est, quasi prorinus ideo non sit orandū, quod
quis causam iustam habeat. At quis vnquam causam vel ve-
dit vel habuit ipse iustiore[m], quam Machabæi? & si tamen
quoties clamauerunt ad dominum? quoties cæsi sunt a Tur-
cis Christiani, qui tamen causam fidei habent iustissimam?
Quomodo filii Benjamin bis vicerint vniuersum popu-
lum Israhel, causam tuentes falsam & iniquam? Multi facti
sunt in vna belli expeditione homines nequæ, quos quid
mirum si proponat de^o affligere, vt simul cum eis aliorum
multa millia perirent? Oremus.

HOMILIA IN EXEQVIIS SVNE

bribus gloriosissimi inuictissimiq; D. D. Maximiliani, hæc
datissimæ semper memorie, qui Romanorū fuit imperator
semper Augustus, archidux Austriae, dux Burgundiae, Bra-
bantiae, Stiriae, Carinthiae & c. marchio Morauiae, Burgau-
comes Tirolis, Flandriae, Habsburgi, Hohembergi, Chaz,
Kyburgi & c. natusque est princeps ille perpetua memoria
dignissim^o, Anno domini 1459. in die cenæ domini, inde
baptizatus die sancto Pasche. Mortu^o est in oppido quod
dicitur Vuelf. Anno 1519. die 12. Ianuarii. Vixit annis
59. mensibus 9. diebus 19.

Memor esto iudicii mei, sic enim erit & tuum.
Mihi heri, & tibi hodie. Eccles. xxxviii.

D EUS optimus maximus providētissimis rerum om-
nium gubernator, quam nihil negligit quod ne-
cessarium vel vile sit nobis ad animarū salutem,
ita variis modis nos instruit, nunc scripturis, nunc viuētū
admonitionibus, interdum tacito suo instinctu, aliquando
etiam miraculis, alias flagellis iracundiæ suæ. sic Niuuntæ
corripuit per Ionam, regem Saulem per Samuelē, & Eli per
Samuelem puerum, Achab rursus per Eliam, Ieroboam per
virum dei, Et ne quid intermitat, ipsos mortuos introducit

per sapientem loquentes. Quisquis ergo es homo mortalis
qui iam iam moreris, te inquam appello o homo qui quo-
tidie in tabem resoluere & corrumpere, creatura vilissi-
ma, propone tibi in animo tuo & præ oculis cordis tui præ-
fige inuictissimum illum quondam imperatorem Maxi-
milianū, quem vtiq; multi ex vobis viderūt. certe nemo vestrū
est qui non plurima de tanto principe audierit, ecce ille im-
perium exornauit Romanum, tot regna, tot ducatus, comi-
tatus, & similes ditiones, tot regiones, ciuitates, arces quo-
que (& quid denique non?) illustrauit, ab oriente per Da-
nubium vsque in forum Iulium, Coriticium & Tirolim: ver-
sus occidentem, Hegau, syluam Herciniam, Sungau, Brifgo-
iam, Mortau & Elfatiam, Rhenum vero versus septentrio-
nem, Brabantiam, Hollandiam, Phrisiam Lutzelburgum,
Hennegau, Flandriam & c. Hic ille Maximilianus, qui tan-
tum bellorum gessit aduersus Pannonios, Venetos, ipsumq;
Galliarum regem, aduersus Flamingos, Heluetios & Gel-
rios. Hic inquam ille Maximilianus, quem tot principes &
optimates formidarunt, imo ex cuius solo nomine plurimi
cum tremore exhorruerunt, quid obsecro iam est terra, pul-
uis & umbra, esca vermium, receptaculum bufonum, inco-
la terræ, simus, putre, ex angue & sine nomine corpus. Atq;
exhortatur iam omnes homines, vt & ipsi huiusmodi finē
exspectent. Iam ergo clamat ad nos, ad omnes imperii quon-
dam sui homines, inque omnibus hereditariis suis prouin-
ciis per illa sapientis verba, O homo, memor esto iudicii
mei. sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie. & c.

Euangelium IOHANNIS V. vide in
die animarum.

N EQUE nulla neque sane exigua causa est mortuo-
rum commemoratio, dilectissimi, qua nos etiam
commoneamur mortem nostram recolere. Et o fe-
licem quisquis hoc frequenter facit, quantum ille peccato-
rum intermitteret? quæ vero humiliabit se, & omnem glori-
æ temporalem, pompam, superbiam, diuitias & voluptates con-
temnet? sic enim sapiens ait, Homo, memorare nouissimam
tuam, & in æternum non peccabis. Quapropter & sapientes Eccl. 7.
ex gentibus solo naturæ lumine ducti, existimarunt præci-
pam hanc esse philosophiæ partē, sedulam mortis cōtem-
plationē. vnde Plato dixit omnē sapientū vitam, mortis esse Plato.
meditationē. Præclare scribit B. Hieronym^o ad Heliodorū
MMMM ii

Hieron.

de lachrymis Xerxis, qui validissimum eduxerat exercitum in Graciam terra marique decies & septies centena millia peditum, & ultra octoginta millia equitum, sine ceteris adminiculatibus. In Abydone quum videret tantam hominum multitudinem, flere coepit, quod post 100. annos nullus eorum victurus esset, imo post quinquennium non multi ex eis erant superstites. Sic ergo ait Hieronymus, Si possemus super talem ascendere speculam, de qua vultur sam terram sub pedibus cerneremus, iam tibi ostenderem totius mundi ruinas, gentes gentibus, reges regibus, regna regnis collisa: alios torqueri, alios necari, alios absorberi fluctibus, alios in seruitutem trahi: hic nuptias, ibi plangit: illos nasci, istos mori: alios affluere diuitiis, alios mendicare. & non tantum Xerxis exercitum, sed totius mundi homines qui nunc viuunt, in breui spatio defuturos. Sermo ipsa rei magnitudine superatur, neque tantum eloqui possumus. igitur quisque ad se reuersus cogitet, quando infans, puer, adolescens aut vir fuerit, quando consenuerit, ecce quo tidie morimur, dilabimur, mutamur. & ea tamen sumus vefania, vt sic in diem viuamus, quasi perpetuo victuri. Ipsum ecce intueri Maximilianum quondam imperatorem, quem totus cognouit orbis, Itali, Hispani, Galli, Angli, Boemi, Pannonii, Poloni, Dani, Moschouitæ, Græci, Turcæ & Aethiopes, omnes illum cognouerunt. quid autem iam est: cadaver putridum, corpus mortuum, in quo iam vermes nascuntur. Magnum hoc est, confurgamus ergo ad altiora. ille qui omnes totius imperii principes iudicauit, ecce & ipse iudicio sistitur, solus astat ante tribunal iudicis, semotis omnibus eius consiliariis, doctoribus, falconariis, venatoribus, ducibus quoque & aliis. Id adeo iam optimus princeps vos commonefacit, dicens, Memor esto iudicii mei, sic enim erit & tuum. Sed quo maxime nos iudicii huius Maximiliani meminimus, sane & in duobus & propter duo. Principio, vt ipse quoque cogites te esse mortale, hinc ad mortem te præpares, quia non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. (potes hic extendere la tiffime de cogitatione mortis. Vide Gersonem & Kempis de testamento & meditatione mortis.)

Hebr. 13.

2. ¶ Meminerimus iudicii Maximiliani, etiam sua gratia. Vere enim multa habet de quibus nunc reddit rationem, sicuti plus nouit diuina iustitia, quã diiudicare potest nostra cæcitas, nescio dicam magis an temeritas. propter

nos quoque recordemur mortis suæ, misereat nos miseria communis hominum omnium, propter peccatum, adductorum in angustiam mortis, quia per vnum hominem peccatum introiit in mundum, & per peccatum mors. sic er-Roma. 5
go ait Chrysostomus, Quod si cum lachrymis infremuit Chryso. in spiritu Christus Lazarum resuscitaturus, misertus tunc geniculis humani, quod præceps corruit in mortem per peccatum Adæ, quid nos facere æquum erit? Mors, inquit Aristo. 3. Etic. teles, terribilium omnium terribilissimum est. tam amara sane & acerba illa est, vt vnico homini morituro torus debeat condolere orbis terrarum, quanto magis dolendum est nobis, quod omnes mori debemus? Extra iocum sane est hæc agitur, & inepte rem seriam vertunt in lulum, qui dicunt rursus alicui excidisse coclear, significantes eum esse mortuum. Imo memento potius iudicii sui, quia sic erit & tuum. Moritur senex? compatere illi, quod nisi amara parte non potest grauem senectutis sarcinam deponere. Moritur infantulus? & hic tristare, quia neminem offendit, sed vix visa luce rapitur in mortem. Moritur vir, mulier aut virgo maturæ ætatis? hic quoque condoletur, quoniam vix acquisito ætatis flore, concidit. O mors, quam amara Eccl. 40 est memoria tua, quum omnia que ex terra prognata sunt, & 41. rursus debeant in terram resolui, siquidem vnus omnibus Sap. 7. ad vitam ingressus & exitus est. Omnibus itaque compati- Eccl. 22. tiamur, quia sapiens nos iubet flere super mortuum. Quod autem viduam flere vetuit dominas, aliud erat, quia tunc statim ille defunctum iuuenem resuscitare volebat, neque nos ita multum doleremus, si nostri mortui iam cito resurgerent. 1 Et si condolere debeamus omni in vniuersum omnium hominum morti, plus tamen & specialius dolendum nobis est ex laudatissimi imperatoris morte, & sunt adhuc quidam adeo rudes vt dicant, Quid mihi cum imperatore? non sic, imo quum quisque teneatur pro suis magistratibus deum rogare, quod in præcepto illo includitur de honore patrum, vt sentit Augustinus, quia quã patri tuo obedientiam debes & reuerentiã, eadẽ quoque, debes imperatori, regi tuo, prælato, principi, & nobili: deinde etsi quis ad imperium a principibus electoribus deligatur, princeps ab imperatore instituitur, nobilis ab imperatore vel principe, a quo tam de feuda percipit, ea tamẽ ordinatio a deo est. sic Paulus inquit, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, Rom. 13. quoniã nõ est potestas nisi a deo, a quo quicquid ordinatum

est, non potest non esse ordinatissimum. ideo quisquis pote
 1. Petr. 2 stati resistit, dei ordinationi resistit. & infra, quoniam prin
 cept vicarius est & minister dei, ordo hic subiectionis, etiā
 commiserationem requirit. Ad hæc, filii sumus ecclesie, se
 quamur ergo matrē quæ in omnibus officiis missæ pro im
 peratore orat, in canone, & in litania, similiter & in princi
 bus quādo dicitur, Oremus pro rege nostro, domine salu
 fac regem. & sic in die parasceues specialiter pro eo orari
 solet. in fine homiliarum auditis ipsi pro vtroque statu secu
 lari & spiritali fieri obsecrationes, sicut hoc didicit eccle
 sia a Paulo, qui admonet pro omnibus fieri obsecrationes,
 & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regi
 bus, & omnibus in sublimitate constitutis. Quæras quæ sit
 eius rei causa, en eā tibi, profecto vbi tentatio maior est, ibi
 plus diligentie impendendum est. scit autem diabolus quod
 vbi imperatorē aut principē ad peccatum adduxerit, mul
 ta per hominum milia peritura, in rebus bellicis maxime,
 id præuenire studens ecclesia, pro magistratibus tanta dili
 gentia precatur, deinde qui magistratu funguntur, tenentur
 iustitiam administrare, iuuare, tueriq; & defendere omnes
 suos subditos. Quæ ergo recuses tu vicissim te aliquid ei
 debere? Ecce si imperator ille vilissimum aliquando impe
 rii sui mancipium vel oppressit vel inique tractauit, iā pro
 eo cogitur reddere rationem. Contra si iuste suo fungatur
 officio, multum meretur, vt ait Gregorius 25. super Iob in
 Moral. Magna est potētia temporalis, quæ habet apud deū
 meritum suum de bona administratione regimīnis. Omnia
 possunt extendi, sed volo manere, sicut feci sermonē ab inu
 tio. Multa de inclyto & inuictissimo illo imperatore dici
 deberent & possent. electus enim est anno 1486. die 16 Fe
 bruarii, Primis adhuc annis captus est ab incolis Pruck Ger
 manie inferioris: bella gessit plurima propter vxorem suā,
 quæ Caroli vltimi ducis Burgundionum vnica fuit filia.
 Diu multumq; cogitauit, quomodo cōmunem moueretur
 peditionē aduersus Turcā pro defensione Christianorum,
 sed sustinere apud alios optimates & principes ob emergē
 tes bellorum iniurias nō potuit. Magnus fuit amator iusti
 tiæ, subditos quantumuis abiectæ conditionis clementer au
 diuit, clerū supra modū fouit, maxime vero fratres in mo
 nasteriis. Timuit deum, magnāque semper pœnitentiā egit
 & continentissime vixit in septimana magna passionis do
 minicæ. sapenūmero etiā ob conscientiam tutandā ad se

accerfuit vitum clarissimum D. Iohannem Kayfersper
 gium, prædicatorem Argentinensium in multis quoq; rebus &
 causis conscientie, vsus est reuerēdo patre Gregorio Reu
 schio, Priore Carthusiæ Friburgi Brisgoiæ, qui & autor est
 non pœnitendi operis, quod inscribitur margarita philoso
 phica. Eundem etiā ad se accersuit ad oppidum Vuelff,
 quum iam decumberet grauitur ægrotus, sicut & ad eū ve
 nit. Vitam porro ille suam finiuit longe felicissime, omni
 bus ecclesie sacramentis pie præmunitus, & ad iter felicitatis
 æternæ instructus, quāuis maluerit semper in acie & cō
 siliū emori pugnando aduersus impium & cruentum ho
 stem Turcam. sed hoc superis visum est, quod ipse etiā dei
 beneplacitum gratus accepit, sacrosanctam Christi fidem
 in extremo etiā spiritu suo constantissime confessus. Cuius
 animæ vos sedulo bene precantes, nunc quoque in cō
 solationem & auxilium pia mente dicite orationem domi
 nicam, & symboli apostolici confessionem.

Christo laus & gloria, Amen.

Homilia de sanctis, Iohan. Ecl. ii feliciter finem ha
 bent, ad laudem dei ac omnium sanctorum,
 & fidelium in ecclesia catholica ædi
 ficationem, sub sedis apostoli
 cæ ac piorum omnium
 benigna cor.
 rectione.

SOLI DEO GLORIA.

PARISIIS

EXCVDEBAT IOHANNES LODOI
 CVS TILÉTANVS MENS. FEB.

M. D. XXXVIII.